DE MATERIIS TRIBVNALIVM S. INQVISITIONIS

SEV DE REGVLIS MVLTIPLICIBVS

Pro Formando quouis eorum Ministro, præsertim Consultore,

PRAEMISSIS XIII. PROLEGOMENIS DE ORIGINE ET PROGRESSV DICTORVM TRIBVNALIVM.

Opus vti peculiari industria, & non exigua eruditione elaboratum; ita DD. Inquisitoribus, & quibus vis Officialibus S. Inquisitionis, imo, & a ijs Iudicibus & Ministris quorumcumque Tribunalium valde vtile.

TOMVS SECVNDVS

Libros Tertium, & Quartum comprehendens.

AVCTORE

R. P. SEBASTIANO SALELLES

De Societate IESV, Hispano ex Regno Valentiæ, S. T. P. & Tribunalis Melitensis per Annos quadraginta assiduo Consultore.

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO D.

IACOBO DE TASSIS

ROMÆ, Ex Typographia Io. Petri Collinij. M. DC. LIII.

Sumptibus Ioannis Antonij Bertani, Sub signo Gryphi.

SVPERIORVM PERMISSV.

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO D.

IACOBO DE TASSIS

VTRIVSQVE SIGNATVRAE

D. N. P. REFERENDARIO

ET S. CONGREGATIONIS

AQVARVM A SECRETIS.

IOANNES ANTONIVS BERTANVS S. P. D.

IAM pridem ad te ibat liber hic Præsul Illustrissime. Quam quidem confidentiam tibi imputes necesse est, qui ita me meaque complecti suetus es, vt iam nihil temere farxim si toties felicissime expertam humanitatem iterum prouocem. Cæterum dignum satis est opus quod magno aliquo inscriptum nomine prodeat. Si enim suos Hercules in Cœlum intulit vetustas, quod orbem teterrimis obsessum beluis liberassent; Quanto æquius huic operi perennitas debebatur, quo atrum illud, horrendum, ingens monstrum hæresis extincta est & profligata. Sub quo autem potius publicæ lucis periculum faceret, quam eo sub patrono, in quo & Nobilitas generis vetustissimis innixa immaginibus, affluentes opes fortunæque singularis prudentia qua dispares etiam deiugesque virtutes inter se socientur, iuris peritia summa cæterarumque scientiarum comitatus pulcherrimus; aptissime effulgent ac velut in suo lumine collocantur; Nec enim cæterarum laudum iniuria Nobilitatem, quam ipse tot egregie factis illustri tanquam admota face ab interitu vindicas; aut opes in te prædicauerim

uerim, quas adeo munifica liberalitate in omnium animis pectoribusque alte recondis. Si quidem hæc à maioribus non minus accepisti, quam fecisti ipse præclara. Scio hæc quam apud iniquum suarum laudum extimatorem peragam, vt pote qui eorumque recte fecerit nihil præter testes oderit. vtinam olim ex ea quæ se iam nunc ambit purpura maior & plenior huic operi lux affulgeat. Vale, &c.

INDEX CVIVSQVE TITVLI CAPITVM,

Et Regularum Libri Tertij de Materijs Tribunalium Fidei, seù de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum Ministro, præsertim Consultore, quoad intentionem mentis, seù quoad errores in mente suspecti de hæresi, vel apostasia latentes, vbi pro eis faciliùs inuestigandio tradentur, series ipsorum per sæcula, in quibus emerserant, cum inuentoribus eorundem &c. Vbi item agetur de annexis antecedenter, nempe de recusatione Iudicis, seù Inquisitoris, & de multiplici examine eorum, &c. consequenter vero de repetitione testium, maxime pro inuestiganda identitate personæ delinquentis, de confrontatione eorum cum ipsis; vel secùs.

I N D E X

Qua-

CAPVT IX.

De Hæresiarcharum Sectis, & Hæresibus, quæ toto quinto seculo aduersus fidem Catholicam in diuersis Mundi partibus extiterunt.

CAPVT X.

De Heresibus, & Hæresiarchis diuersarum sectarum contra fidem Catholicam Institutoribus totius sexti seculi decursu prodeuntibus?

CAPVT. XI.

De Sectis diuersis Hæresum, & Hæresiarcharum fidem Christianam oppugnantibus, quæ per spatium totius septimi centenarij prodierunt.

CAPVT XII.

De varijs Hæresum, & Hæresiarcharum Sectis Fidei Catholicæ oppositis, quæ per spatium duorum centenariorum, octaui scilicet, & noni seculi, in diuersis locis extiterunt.

CAPVT XIII.

De diuersis Hæresum, & Hæresiarcharum Sectis fidem Catholicam oppugnantibus, quæ per duorum seculorum spatia, nempe decimi, & vndecimi varijs in locis prodierunt.

CAPVT XIV.

De varijs Sectis Hæresum, & Hæresiarcharum, quę in pluribus orbis partibus per totum XII. seculum, contra fidem Catholicam institutæ fuerunt.

CAPVT XV.

De Hæreticis, & Hæresiarchis, deque eorum sectis ad expugnandam fidem Catholicam ad spatium totius decimitertij centenarij institutis.

CAPVT XVI.

De Sectis Hæreticorum seù Hæresiarcharum, quomodo ad expugnationem Catholicæ fidei per totius decimiquarti centenarij decursum prodierunt.

CAPVT XVII.

De Hæreticis, aut Hæresiarchis, deque eorum Sectis perniciosissimis Ecclesię Catholicę, quę ad impugnandam eius fidem toto centenario decimoquinto institutæ fuerunt.

CAPVT

CAPUT XVIII.

De fectis Hæreticorum, & Hæresiarcharum pro impugnatione fidei Catholicæ in varijs Mundi partibus per totum feculum decimumfextum diuerfimode inftitutis.

CAPUT XIX.

De Hærefibus, & Hærefiarchis, qui per fpatium quod decurrit, ex præfenti feculo 17. diuerfis in locis prodierunt, deque Sectis contra Fidem Catholicam, alicubi per eos conflatis.

LIBER

LIBER TERTIVS DE MATERIIS TRIBVNALIVM FIDEI,

SEV DE REGVLIS MVLTIPLICIBVS PRO FORMANDO

Quouis eorum Ministro, præsertim Consultore, quoad intentionem mentis, seù quoad errores in mente suspecti de hæresi, vel apostasia latentes; vbi pro eis faciliùs ab Inquisitore, & à Consultore eius inuestigandis tradentur series ipsorum per secula, in quibus emerserunt, cum inuentoribus eorundem &c. Vbi item agetur de annexis antecedenter, nempè de recusatione Iudicis, seù Inquisitoris, & de multiplici examine reorum; consequenter verò de repetitione testium maxime prò inuestiganda identitate personæ delinquentis, & de confrontatione eorum cum ipso; vel secùs, &c.

P R O OE M I V M.

1 SI oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit, si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt, Matt. 6. & Luc. 11. Communis est expositio Sanctorum Interpretum, præcipue Diui Augustini lib. 22 qq. Euang. cap. 15. per oculum hoc loco significari intentionem in intellectu residentem, seù ipsum intellectum ex bene, vel male affectum secundumque has affectiones operantem, & facultates internas, ac externas animi ex mente eorundem interpretum maxime nostri Ioannis Maldonati per corpus hic significatas, in quibusuis earum actionibus liberis perpetuò dirigentem; si affectio sit bona, si oculus tuus fuerit simplex, scilicet non infectus prauis humoribus, vt egregie exponit idem Maldonatus, sed mundus, & purus, seù melius, & propius nostro instituto, si radijs fidei Diuinæ fuerit illuminatus, tunc etiam totum corpus lucidum erit, nempe omnes dictæ animæ facultates in suis operationibus eodem fidei Diuinæ luminæ fuerit illuminatus, & coruscabunt, & ad finem diuinæ gloriæ salutisque æternæ abundanter acquirenda tendent. E contra verò, si mala sit affectio intentionis, si oculus tuus fuerit nequam, idest, iuxta interpretationem ipsius Maldonati, si vitiatus, & immundus, totum corpus tenebro-
2 sum erit. Verùm de qua nequitia, de qua immunditia intelligendum? de quacunque potest intelligi, nullum dubium, quandoquidem particula, ***nequam***, indeffinita, ac vniuersalis est, & absq; vlla restrictione proponitur; magis tamen videtur quadrare Sacro textui, si de maxima nequitia, de præeminenti inter reliquas exponatur, videlicet de opposita dicto lumini supernaturali Fidei, de Infidelitate, de Hæresi, de Apostasia; vt clarè denotant particulæ tenebrosum, & tenebræ immediatè post in ipso textu expressæ; sicut enim per lumen fides Catholica, ita per tenebrosum, seù per tenebras errores quicunque eidem fidei Catholicæ contrarij sæpius in sacro eloquio indicantur. Is. 49. dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ, & cap. 9. populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Luc. 1. in Cantico Zachariæ. Illuminare his, qui in tenebris, & vmbra mortis sedent: & similia, docentque S. August. Beda, & alij exponentes illa verba Ioann. 12. Ambulate, dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehen-
3 dant. Sed quandonam peres oculus simplex, quando verò nequam censetur existere, vnde id percipi potest? Hoc opus, hic labor; adeo equidem difficile, reconditam mentis intentionem inuestigare, vt videatur soli Deo reseruata talis inuestigatio iuxta Illud Hier. 17. Profundum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda, & probans renes; nihilominus valde proprium est, & inter alia singularia multa, istud singularissimum; nostro-

rum

tum tribunalium Sanctæ Inquisitionis, quòd possint, & soleant intentionem cordis perquirere in reis, contra quos procedunt; tametsi in hac perquisitione multum difficultatis reperiatur. Reliqua tribunalia, siue Ecclesiastica, siue Secularia in foro fori tantum cognoscunt de externis delictis, eaque puniunt pro qualitate, & grauitate vniuscuiusque, nec curant Iudices cognoscere, qua intentione homicidæ occisionem hominis, adulteri adulterium, sacrilegi sacrilegium, & similes similia commiserint. At nostrorum tribunalium Sancti Officij præcipuum negotium est circa intentionem: de hac inquisitores reos diligentissime interrogant, ad hoc vnum varia cotum constituta, & examina in primis dirigunt, nimirum ad inuestigandum, & prorsus eruendum, an dicta, vel facta, de quibus denuntiati ex erroribus mentis formalibus contra Fidem dimanauerint, vt hos maximè puniant, vt ipsos radicitus extirpent in bonum eorundem reorum, & nè hæreses
4 in perniciem animarum, & totius Ecclesiæ Catholicæ, vt cancer serpant. Prædicta autem difficultas inuestigandi, & eruendi huiusmodi errores ex mentibus delinquentium contra fidem duplici præcipue ex capite prouenire potest, tum quod in eis occultandis Hæretici per Sanctum Officium inquisiti vti vulpes dolosæ diuersimodè inuigilent, vt infra cap. 2. huius libri videbimus, tùm quod circa idem factum hæreticale, vt circa idem sortilegium, cui admiscentur sacramentalia varij errores concurrere possint, vt quòd crediderit Sortilegus res sacras inseruire ad malum finem ac voluntatem hominis sortilegijs cogi posse, & dæmonem esse dignum adoratione, ac cultu, & eum posse scire, ac prædicere futura, quæ pendent à libero arbitrio. En quatuor simul in eodem facto, atque in similibus discernendis, oportet tam Inquisitor, quam Consultor Sancti Officij non exiguam dexteritatem pro fine dicto inuestigandi, & eruendi intentionem reorum (scias quòd his
5 terminis, & modis loquendi vtamur in Sancto Officio) & interrogandi reos circa ipsam. Vnde ad eundem finem operæpretium duxi series errorum Fidei Catholicæ oppositorum per secula, in quibus emerserunt, in hoc Tertio libro proponere, collectas ex SS. Patribus, vt ex D. August. & D. Damascen. & ex alijs Auctoribus antiquis, & Recentioribus, vt ex Prateolo, Gualtero, Genebrardo, & in primis ex Annalibus Cardinalis Baronij, notatis circumstantijs personarum, locorum, &c. Initium huius libri à tractatione recusationis iudicum, seu Inquisitorum necessariò sumitur, quia ordo executionis cui perpetuò in hoc Opere de Materijs Tribunalium Fidei, seu de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum Ministro, præsertim Consultore meritò adhæremus, ita postulat, vt ita Proœmiolo Capitis primi explicabitur, deinde consequenter de repetitione testium, maximè pro inuestiganda identitate personæ delinquentis, & ad doctrinam de constitutis, seu examinibus delinquentium ad eliciendam per Inquisitorem notitiam totius facti, seu delicti, aut partis eius, si solùm ex parte negetur à reo, ac huius in delinquendo intentionis, seu recônditæ in mente formalis infidelitatis, pro quo conducent dictæ series erro-
6 rum contra Fidem immediatè post tradendæ. Sub finem tandem ad eundem effectum eliciendi notitiam facti, & conuincendi reum, materia de confrontatione eorum cũ ipso breui attingetur.

CAPVT PRIMVM.

De recusatione in communi Iudicum, & Inquisitorum in particulari respectu delinquentium contra Fidem, de causis item sufficientibus ad eos recusandos, de circumstantijs personarum, temporis &c. circa idem attendendis, atque de modis impediendi recusationes; ac procedendi, casu quo ipsa admittuntur, vel secùs; maximè in Sancto Officio.

PROOEMIOLVM.

Non desunt, qui materiam recusationis Inquisitorum coniungant, vti coniungit Antonius Sousa lib. 2. Aphorismor. cap. 34 cum illa de exceptionibus, quæ vniuersalior est, & ex se magis connexa cum alijs duabus de defensionibus, & appellationibus, quas initio, & fine Quarti libri tamquam in proprio loco explicabimus; nunc de illa opportunè agendum seruato iugiter ordine executionis; quia recusandus est Iudex statim, antequam vllum actum iuridicum exerceat circa reum, cum huic, si sciens, & aduertens causam sufficientem recusationis, illum in aliquo actu iuridico admittat, non sit amplius locus ipsum recusandi, vt paulò post cum Farinaccio lib. 6. fragmen. par. 1. & cum alijs ostendemus; vnde quoad negotium præsens cũ in cap. penultimo libri præcedentis, delinquentem contra Fidem iam captum, carceratumque reliquerimus, quòd sponte comparenti, de quo in vltimo Capite non competat recusatio per se patet, si adest causa recusandi, oportet quamprimum Inquisitorem recuset, & nos consequenter iuxta dictum ordinem executionis, de recusatione eius illicò agamus, paucis Regulis comprehendentibus quæcunque hanc spectant; tametsi nonnulla pro recusatione aliorum Iudicum vti valdè connexa necessariò attingenda, vt per propositum titulum clarè indicatur.

Quid,

Quid, & quotuplex recusatio? & an quicunque Iudices, & Ministri iustitiæ, maximè Inquisitores Fidei recusari possint.

REGVLA CCI.

1 DEfinitur recusatio ob iustam causam suspicionis contra Iudicem propositam, Audientiæ eiusdem Iudicis declinatio cano-
2 nicè allegata. Multiplex autem assignatur recusatio tùm ex parte recusantium, quia tàm ab actore, quàm à reo Iudex recusari potest: tùm ex parte Materiæ, nam non solùm in ciuilibus, sed etiam in criminalibus locum ha-
3 beat Iudicis recusatio. Huius tamen magna multiplicatio præcipue prouenit ex parte recusatorum; cùm recusari valeat, exceptis supremis independentibus, quicunque Iudices etiam ordinarij, attento Iure Canonico, item eorũ Ministri, deniq; Inquisitores Fidei.

---

4 VArias definitiones recusationibus ex varijs Auctoribus alijs expressè citatis, alijs suppresso nomine affert Farinac. vbi supra num.685. quos, si placet apud eum legat. Valde approbat ipse cum Ioanne Andrea super speculũ in tit. de recusat. lit. d. in hoc verbo desfinitionem eius à nobis in regula propositam desumptam ex Hostiensi in tit. de recusat. Iudicis delegat. num. 1.

Quia vt idem Andreas aduertit, aliud est definire recusationem legitimam, prout definit Hostiensis expressis circumstantijs omnibus, ad eius legitimitatem requisitis, præsertim vltima expressa per eam particulam, *canonicè allegata*.

5 Dubitatur autem inter Doctores, an vt recusatio suspecti Iudicis censeatur Canonica, seù Canonicè allegata, debeat apponi in libello eius, & probari causa ipsum recusandi? Secũdùm Ius Canonicum in quibusuis locis, ac Tribunalibus, vbi hoc seruatur, vti seruari regulariter solet in Tribunalibus Sancti Officij; pars affirmans tamquam communis, & certa apud ipsos Doctores est tenenda, quòd sit alleganda in recusatione, & probanda causa suspicionis. Ita Bal. In cap. cum speciali, num. 20. Versu, & hæc est vera differentia, extra de appellatione; Ibi etiam Abbas n.20. Imol. num. 2. Decis. num. 1. & 2. testificans de communi addensque id seruandum, siue causa suspicionis sit remota, siue proxima, ac alij multi eiusdem cap. cum speciali expositores, quos citat, & sequitur Farinac. ibid. n.882. adiuncta ampliatione num. 886. idem esse verum de Iure Regni habente hoc commune
6 cum Iure Canonico. Secundum autem neutrum Ius, est obligatio allegandi, & probandi recusationis causam, vbi hoc appaeret notoria, & publica, vt constat ex capite cum olim, de causa possess. & proprietat. & cap. accedens, vt lite contestata, traditque Farinac. loco cit. num. 886. & 890.
7 Verùm attento Iure Ciuili, vel Cæsareo, vbicunq; hoc est in vsu, nunquam requiritur, sed tantùm recusans iurare debet, quòd non calumniæ motiuo recuset Iudicem, patet ex allegatis per Aneheran. in cap. suspicionis, n.2. de off. deleg. & tenet Glos. in lib. apertissimi, C. de Iudicijs, in verb. recusare, ibi etiam Bal. num. 7. & 9. Couar. pract. quæst. cap. 26. nu. 1. vers. eodem Iure Ciuili, & cum alijs ab ipso relatis. Farinac. dicto num. 886. vbi cum eodem Couar. meritò reprobat Ruiner. Consil. 60. n.4 vers. Nec etiam ad validitatem, asserentem tale Iuramentum, vt operetur esse deferendũ à Iudice, cùm contrarium seruetur in praxi, sitq; conforme Textui in l. Cum specialis, de Iudicijs; sufficit ergo, si recusans per se iuret, quòd habet Iudicem suspectum non per calũ-
8 niam, sed quia verè suspectus est, etiam sufficit stando in Iure Canonico, & Regni casu, quo Iudex recusatur ex causa, quæ exprimi nequit sine scandalo. Ita bene cum Pacian. lib. 2. de probat. cap. 49. n. 55. Idem Farinac. num. 891. ex vi Iuris naturalis, & æquitatis.
9 Circa multiplicationẽ recusationis ex parte recusantium nullum est dubium, quòd tàm ab actore, quàm à reo Iudex suspectus haberi, & recusari possit; ni fortè ille Iudicem Impetrarit. Tradunt vt certum Glossa in l. apertissime, C. de Iudicijs, in verb. litigantibus, ibi etiam Ioannes Siuandus, num. 2. & cum
10 alijs Farinac. loco cit. num. 886. Qui n.869. ampliat, vt non solùm à partibus litigantibus, sed etiam à tertio comparẽte pro suo interesse; manifeste constat ex text. in cap. Cum super extra de delegat. & ibi communiter Doctores, & cap. postremo, extra de appellat. Alexand. de Neuo, n. 34. & 35. Præpos. Alexand. num. 11. & alibi alij citati à Farinaccio vbi supra num. 689.
11 De alia multiplicatione recusationis ex parte materiæ, seu negotiorum, est etiam omnino certum, quòd non solùm in Ciuilibus; sed etiam in Criminalibus recusatio Iudicis possit fieri, siue procedatur per accusationem, siue per inquisitionem ex officio. Habetur expressè in cap. Cum speciali, de appel. & ibi expositores Glos. in verbo, cum Iudice, Bald. num. 3. & 4. Alexand. de Neuo num. 29. Ciar. in pract. §. final. quæst. 43. & Baiar. in
12 addit. num. 18. Vbi affirmat, quòd in Criminalibus causæ suspicionum ad recusandũ Iudicem, non probantur coram arbitris, sed Princeps, auditis causis pro parte reorum expositis, si ei iustæ videbuntur, remouet Iudices, vel adiunctum suo arbitrio assignat. Ita cum illo totidem verbis Farinac. ibid. n. 687. Quamquam ex mente Iacob. Laut. in tract. de Iudic. susp. cap. 5. num. 12. dictum arbitrium limitat, & ait, non esse dandum tunc adiunctum, sed totaliter Iudicem remouendum, de hoc tamen pluribus infra.
13 Sequitur declaranda magis præcipua, & copiosa multiplicatio recusationis ex parte Iudicum recusabiliũ; vel secùs; Primò quoad hanc partem negatiuam. Certissimũ est apud omnes Auctores, quòd Iudices supremi prorsus independentes, seu non recognoscentes supe-

ſuperiorem, haud ſint recuſabiles, nec vllo
modo reſpectu ipſorum recuſatio locum ha-
beat. Quales ſunt Imperatores, Reges, Prin-
cipes, ac Republicæ habentes merum, & mix-
tum Imperium, abſque cognitione Superio-
ris; præcipuè ex Eccleſiaſticis, omnes Summi
Pontifices, qui cum in alijs quibuſuis cauſis
tàm Criminalibus, quàm Ciuilibus, tum in
cauſis hæreticæ prauitatis: cum ipſi ſint certa
infallibilis, ac viua rerum Fidei regula. Tra-
dunt, & tuentur hanc partem, Gloſ. cap. Quia
cunctis de conceſſis præben. in 6. Præpoſ. Me-
diol. in cap. poſtremo, num. 8. verſ. Ideo Papa,
de appell. Iacob. de Sancto Georgio in l. aper-
tiſſimi, num. 25. C. de Iudic. peculiariter id
ſpecificans de Papa, de Imperatore, & de Re-
ge Franciæ, ac cum alijs multis ab ipſo rela-
tis, Farinac. ibid. num. 721.

14 Duplicem tamen limitationem cum Iacob
Lauſ. de Iudic. ſuſpecto, cap. 2. n. 7. & 12. ad-
hibet prædictæ doctrinæ ipſe Farinaccius, pri-
mam eodem num. 721. Quòd ſupremi Prin-
cipes ſecundum honeſtatem, & æquitatem
ſoleant ipſorum propriam cauſam Iudicibus
15 non ſuſpectis committere. Altera limita-
tio, quæ eſt maioris conſiderationis defendi-
turque etiam à Marant. de Ord. Iudicis par. 6.
num. 33. citante pro ea Soccin. Adducitur ab
eodem Farinaccio per ſequentia verba; de-
clara, inquit quod Princeps non recogno-
ſcens ſuperiorem poteſt eſſe Iudex in cauſa
propria, quam habet cum ſuo ſubdito, hæc
ille cui adhæret.

16 Quoad partem verò affirmatiuam extra
controuerſiam ſimiliter apud omnes, quod
præter dictos ſupremos, quicunq; alij Iudices
exiſtente ſuſpicionis cauſa, recuſari poſſunt,
non ſolùm ſi ſint delegati, de quibus vt magis
certum habetur, ſed etiam ſi ſint ordinarij, id-
que ſemper attēto iure Canonico, & vbi hoc
eſt in vſu ſecundum textum in capite cum
ſpeciali de appellat, & ibi tradunt. Gloſ. in ver-
bo, Cum Iudice, & Hoſtienſ. in verbo, monē-
tis allegans concordantia iura. Imò idem di-
cendum quandoque attento iure Ciuili ex
cauſis exprimendis regula ſequenti cum Fa-
rinac. & alijs ibi citandis.

17 Dubitari autem ſolet, an ſicut Papa, ita &
Cardinalis recuſari non poſſit. Nonnulli hoc
tuentur, & Præpoſit. Mediolan. in capite
poſtremo num 7. verſ. Et ideò, cum de Car-
dinalibus, extra de appellatione, ac ibi Fari-
18 naccius num. 15. in 79 Verùm contraria ſen-
tentia eſt magis recepta, vti rationi conſona.
Quodquiuis Cardinalis etiam ſi ſit legatus de
latere ex graui cauſa poſſit recuſari. Docent.
Rolan. conſ. 19. nu. 27. lib. 3. Pariſ. conſilio 31.
num. 98. lib. 2. Mandoſ. in praxi commiſ. in
formul. 8. Verb. Auditoris, vbi ait quod Car-
dinali ſuſpecto, & ideo recuſato, ſit dandus
adiunctus, alter tamen Cardinalis, ſicque
addit ſe vidiſſe ſeruari, atque hanc ſententiam
ſequitur Farinac. loco cit. nu. 726. cum alijs
19 ab eò collegatis. Dein Epiſcopo iudice ordi-
nario vti ſuſpecto recuſato, quod fieri poſſit in
ſecundum ius Canonicum ab omnibus ſup-
ponitur, vt certum an poſſit recuſari eius Vi-
carius, eſt aliquale dubium, quod inſurgit nō
quando ipſe Vicarius eſt Iudex in cauſa, vti
ordinarius, & vt conſtituit vnum Tribunal
cum Epiſcopo; Nam tunc recuſato alterutro,
poteſt certe alter cum cæteris officialibus eius
recuſari. Patet ex text. in capite Innuente de
offic. delegati, & Notant. Gloſ. in verb. offic.
& Ioannes Andreas num. 3. in eodem verbo,
& l. vnica C. ſi quacunque prædic. dig. tradit-
que cum alijs Farinaccius dict. 2. pa. fragment.
num. 754. ob eam rationem, quia eſt vnum
& idem tribunal.

20 Itaque dubium inſurgit, caſu quò videtur
Vicarius Epiſcopi procedit non vt ordinarius
ſed vt delegatus? ac primo ſi ei diligentia
committatur à Papa, vel ab alio ſuperiore,
& non ab Epiſcopo, hoc recuſato ob pecu-
liarem cauſam reſpectu ipſius conſiſtentem,
ex mente omnium doctorum teſte ibidem
21 Farinac. num. 761. ille recuſari non poteſt. Si
verò conſtituitur Iudex Vicarius delegatus
in aliquo negotio ab ipſo Epiſcopo, tūc pro-
babile eſt, quod recuſato Epiſcopo, poſſit e-
tiam recuſari Vicarius. Probabile item op-
poſitum, quia pro vtraque parte ſunt graues
Doctores, quos refert. Farinac. ibidem n. 757.
& 758. nec ratio eſt vlla pro altera earum, quæ
conuincat.

22 Quod autem Iudice etiam non recuſato,
quiuis officialis, vel inſeruiens quoquo modo
eius tribunali, recuſari queat ob cauſam legi-
timam, nullius dubitat, ſpecificatur de Con-
ſultore, & Aſſeſſore à Franc. in cap. cum ſpe-
ciali num. 37. extra de appellatione per tex-
tum, quem allegat in capite Statutum §. aſ-
ſeſſorem de reſcriptis, in 6. ſpecificatur item in
tabellione, ſeù Notario ſecundum Gloſ. quòd
ſępè in Verb. artificis, in autent. de triente,
23 & ſemiſſe. Similiter poteſt ſpecificari in pro-
motore Fiſcali tanquam in præcipuo mini-
ſtro. Qui ſicut & reliqui aduertentes in ali-
quo caſu particulari adeſſe cauſam ſufficien-
tem recuſationis, prudentius, & conſultius
facient, ſi in eo, antequam recuſatio intime-
tur, ab executione proprij officij abſtineant
& petant à Iudice, ſeù à Superiore, vt alium
24 ipſorum loco ſubſtituat; vti in facti contin-
gētia apud noſtrum Tribunal Melitenſe San-
ctæ Inquiſitionis doctrinis Fiſcalis paucis ab
hinc menſibus in cauſa peculiaris inquiſiti ab
executione ſui muneris prudenter abſtinuit,
aſſignato ad requiſitionem ipſius ſubſtituto
per Illuſtriſſimum Dominum Inquiſitorem
Gorium.

25 Sed quid, ſi plures ſint ſimul Iudices, vt
Collegium Concilium, Vniuerſitas? Si cauſa
ſuſpicionis, ſeù recuſationis concurrat reſpe-
ctu omnium de Collegio, de Vniuerſitate,
&c. omnes recuſari ſimul poſſunt. Si verò ali-
qui tantum ex eis ſuſpecti exiſtant, ac proin-
de recuſabiles, ad iſtos ſolos recuſatio ſe ex-
tendere valet, ſic in concordiam reducit Fa-
rinac. vbi ſupra num. 708. & 709. duas oppo-
ſitas ſententias aliorum, vt Bald. in l. hoc mo-
do. num. 2. ff. de Condit. & demonſtr. Vict.
opin.

opin.867.nu.1. & Andreas Gail.obser.33. n.2. negantium fieri posse recusationem respectu omnium,qui simul sunt Iudices in aliquo Cōcilio,vel Collegio, aut Vniuersitate: aliorum verò plurium,vt Iason. in l.apertissimi Cap. de Iudic. nu.10. Alberic. ibi nu.6. præposit. Mediol. in cap. cum speciali num.28. de appellat. Lancellot. de attentat. cap.6. nu.36.& Iacob. Laur. in tract. de Iudice suspect. cap.3. nu.15. ad mittentium talem recusationem.

26 Quamquam ipse Farinac. nu.711. bene adiungit eum Sigismundo in tract. de appellat. quæst.16. limit. 1.num.15. & 16. ac cum aliis posse recusari totum Collegium,Concilium, Vniuersitatem &c. in duplici euentu. Primò quando principaliores eius essent suspecti, quia facile inducuntur reliqui ad iudicandum secundum eam opinionem, quam scirent illos

27 tenere. Secundo quando caput, seù Superior totius Collegij, Vniuersitatis, &c. habetur suspectus, ac proinde recusatur, vt Episcopus respectu Capituli,vel Prælatus respectu Cœnobij; vbi hoc sine illo consistere nequit; & non secus, vti declarat idem Farinac. quem videas.

28 Restat discutiendum de recusatione circa DD.Inquisitores; hos recusari non posse tenent haud infimi cetre Autores, vt Franciscus Ripa tract. de pest. p 3. nu.140. Iacobus Menochius lib.1.de arbitrarijs Iudicum quæst 37. nu.40. præcæteris Ioannes Rojas singular.in fauorem fidei singul.100.& tract.de hæreticis, tit.de Priuilegijs Inquisitorum, nu. 435. Ber-

29 nardus veroComēsis in Lucerna Inquisitorū, verbo recusatio 81. cum moderatione ait in causis hæresis recusationem inquisitoris raro, aut ferè nunquam contingere.Ducuntur forte ea ratione quia inquisitor eligi solet æquissimus, & prudentissimus; ergo non est locus suspicionis, neque recusationis contra ipsum.

30 Nihilominus, quòd suspecti haberi, & recusari possint Inquisitores,meritò tuentur alij grauissimi Doctores,vt Simanchas Cathol.institu. titul.27. nu.51. & 52. Eymeric. Direct. par.3. rit de recusatione inquisitores nu. 120. & ibi Franciscus Penna, com.30. vers. Ceterum dictus Bernardus Comensis, Tabiens. in Sum.verbo inquisitio § 4.nu.5. Sousa lib.2.Aphorismor. cap.34. n.2.& 5. atque Farinac.de hæresi quæst.185.§. 15. nu.236. citan. Vimbertum Locatum in Iudiciali Inquisitor.Verb. inquisitus,nu.2.& Iacobus Laurentius tractat. de Iudice suspect o, cap.2. nu.9. Ratio est quia occurrere potest causa recusandi, vt videbimus regula sequenti; & hanc sententiam affirmat prædictus Penna esse veriorem, & prorsus tenendam, vti deffinitam per Instructionem Madrilianam de annoDomini 1561.infra à nobis adducendam.

Ex quibus causis Iudex, aut alius maximè Inquisitor fidei recusari potest? & quando recusatio opponenda, vt habeat effectum?

REGVLA CCII.

31 NOn quæcunque causæ, & exceptiones friuolæ,ac impertinentes,sed quæ probatæ recusantem quoquomodo releuant, ad recusandum Iudicem, & quemuis officialem legitimè reputantur, maximè si sint graues,&

32 per se notæ. Peculiariter vero ad recusandos Inquisitores sufficiunt solùm capitales, aut magnę inimicitiæ, vel illud ex quo tales ini-

33 micitiæ facile oriuntur. Recusatio item, vt suum effectum sortiatur, est opponenda ante quemuis actum iuridicum, & non post litis contestationem, nisi ex causa de nouo emergente, aut ex antiqua ad notitiam partis po-

34 stea veniente. Imo ex his opponi posse probabilius censetur etiam post conclusum in lite; nunquam tamen post traditam schedulam Notario sententię, ante huius probationē.

---

35 PArs prima regulæ negans de causis friuolis, impertinentibus, ac irrationabilibus, magis ad deludendum iudicem quàm ad iuridicam eius recusationem, inseruire posse, manifestè apparet; ideoque admitti non debent ex cap.cum speciali in verb.iustæ suspicionis, & ibi Glos. omnesque Canonistæ de appellat. & ex cap. inter Monasterium, vbi Aleb. nu.15. de sentent. & re iudic. ac ex l.ad probationem, 21. cap. de probat. & ibi Doctores, ex quorum mente, vt certum tradunt Pacian. de probat.lib.2.cap.45.Farinac. vbi infra n.805. & Sousa l.2. aphoris. c.34.n.3.

36 Altera pars affirmans, quòd quæuis causa etiam leuis, & modica, quæ probata aliqualiter releuat recusantem, sit sufficiens, & legitima ad recusandum iudicem, & consequenter quemlibet eius officialē defenditur ab Hostiens. post Glos. in cap. postremo, in verbo consanguineus, vers. modica enim causa, de appellat. nu.2. ab Alexandro de Neuo ibi nu.12.Vers. sed rario est, à Menoch. de arbitr. lib.7. casu 752. nu.9. à Seraphico de priu. iuram, priuil.7. nu.4. affirmante quod sufficiat minima suspicionis causa, & ab alijs, quos refert, & sequitur Farinac. 2. parte Fragmen.

37 n.777. & 778. Vbi bene addit cum Preposito Mediolan. in dict. cap. postremo, & cum Glos. in cap. Insinuante, de offic. deleg. in verb. familiaritatem. Hic tamen aduertas facilius posse recusari Iudicem, quàm testem, ob eam rationem, quia nimirum facilius inueniuntur plures Iudices, quàm vnus testis; & nullus hoc reijcit.

38 Causæ autem in specie recusandi Iudicem variæ assignantur;duodecim à Ioanne Andrea in cap.legitim. de appellatione cap.6. tredecim verò ab Hostiens. in summa tit. de recusatione §. quæ sunt istæ; nonnullæ ex Iure à Fari-

Farinaccio colliguntur, & expenduntur, vt
quando iudex magis vnam partem diligit,
quàm aliam, vt magis se fauorabilem ostendit
vni parti, quàm alteri, ex cap. accedens, vbi
notant omnes, vt lite non contestata. Simili-
ter quando quis habet similem causam illi, in
qua fuit deputatus Iudex ex capite causam-
que, extra de Iudic. cum Hostiensi citato.

39 Item recusari potest subditus, vbi consti-
tuitur iudex in lite, quam quis habet cum
Domino eius ex cap. lites il primo, & il se-
cundo, vt lite non contestata, dum recusabi-
lis est Iudex ordinarius in totum ob familia-
ritatem, quam habet cum parte ex textu in
cap. Insinuante de officio delegat. & loquitur
in Episcopo ab Orphanis etiam, & Viduis, ex
vi Iuris Ciuilis in totum tecusari potest Iudex
ob speciale priuilegium eis cōcessum in l. vni-
ca cap. quando imperat inter Pupillum, & Vi-
duam, ac alios similes casus, quos apud ipsum
Farinac. videas capit. se discussos à num. 784.
40 vsque ad 802. Vbi optimè concludit per se-
quentia verba; Iudicem inquit, suspectum
recusandi causæ legitimæ sunt non solùm illæ,
quę in iure expresse repetiuntur, de quibus
supra dixi, sed etiam quælibet alia expressis si-
milis, aut maior; ita ille cum Imola in capit.
postremo n. 3. de appellatione, & cum alijs.

41 Separatim tamen adhuc ipse Farinac. ex
iure assignat, & expendit alias duas causas
grauiores recusandi Iudicem etiam ordina-
rium aliquantulum, nosque cum eo expenda-
mus. Prima sumitur ex eo quod Iudex sit
consanguineus partis, ac proinde recusari po-
test. Textus est expressus in dicto cap. postre-
mo de appellatione, ibi Gloss. quæ declarat in-
telligi de consanguinitate vsque ad decimum
42 gradum. An verò vltra decimum possit re-
cusari, relinquitur arbitrio Iudicis secundum
Menoch. de arb. lib. 2. casu 156. n. 7. imò idem
dicendum etiam infra decimum gradum pro-
babiliter docent Bal. in eodem cap. postremo
nu. 1. & cum alijs Farinac. vbi supra nu. 833.
43 Qui num. sequentibus ex omnium fere men-
te rectè addit posse recusari iudicem ob affi-
nitatem cum parte impetrante similiter ob
consanguinitatem ortam ex damnato coitu,
ac etiam ob spiritualem cognationem. Nam
magis deuinctus censetur Cognatus spiritua-
lis, quam affinis; & compater quoad reueren-
tiam, æquiparatur patri carnali, quod multis
ostendit Prępos. Mediol. in d. c. postremo n. 11.

44 Altera causa grauior recusandi Iudicem
etiam ordinarium, est inimicitia; patet ex
tex. in cap. quia suspecti 2. quæst. 5. quod in-
telligitur de inimicitia etiam non capitali;
Qualis verò, & quanta debeat est, relinqui-
45 tur arbitrio Iudicis. Habet tamen locum,
vndecunque inimicitia prouenerit, tametsi
ex culpa recusantis; atque sufficit, si sit præ-
sumpta; dummodo talis inimicitiæ causa adsit
& hęc in recusatione allegetur, & ostendatur
nec erit sufficiens allegatio causę inimicitiæ
in genere. Ita Farin. à n. 862. partim cum al-
legato Prępos. Mediol. in inquisitis in Mate-
ria fidei. Eimericus parte de tecusat. Inquisi-
toris n. 120. duas assignat, aut quia reus non
seruato Iuris ord. aggrauatus, aut quia cum
eo inimicitiam habet. Et quoad primam in-
46 dicat magis ipse Farinac. vnde prouenire po-
tuerit fuisse ab Inquisitore reum aggrauatum
scilicet, vel quod huic defensiones iuris pe-
tenti ille non concesserit, vel quod eidem
Aduocatum negauerit, vel ex alio simili. Ve-
47 rum Commentator dicti Eimerici Franciscus
Penna loco citato, comm. 30. Vers. Postremo
videndum optimè, ait, causam hanc inexpli-
catam potius spectare ad titulum de appella-
tione, quam ad hunc de recusatione, inter
quas reperitur non leue discrimen; vt ex v-
triusque deffinitione ostendit Hostiensis in
Summ. in titulis etiam vtriusque.

48 Superest itaque altera causa recusationis
circa quam concordant Doctores, quòd ex ea
sola, nempè inimicitia, & ex nulla alia possit
Inquisitor, aut Episcopus in negotijs Fidei re-
cusari. Ita Simancas Cathol. Instit. tit. 11 n. 51.
Zabbarella in Clement. 1. de hæret. Angelus in
Summa verb. Inquisitio, §. 1. Penna vbi supra
vers. Veruntamen in hoc Tribunali, & Sousa
49 lib. 2. Aphorism. cap. 34. num. 5. Qui duo vlti-
mi bene explicant partim limitando, partim
addendo, quod nō quæuis inimicitia sit cau-
sa sufficiens recusandi Iudicem in negotio Fi-
dei, seu Inquisitorem, sed sola capitalis, vel
saltem grauis, vt si Inquisitor conspirauit in
reum, aut si extat inter eos grauis æmulatio,
vnde talis inimicitia facilè oritur, aut ex alio
simili, quod etiam est secundùm mentem Ab-
batis in cap. Accedens, l. 2. num. 3. & Feli. ibi
extra, vt lite non contest. Ioan. And. in ad-
ditionibus tit. de Iudice delegato, §. superest,
vers. item si est inimicus, & aliorum. Causas
50 plures, seu motiuas capitales inimicitiæ
alibi explicabimus cum dicto Penna, qui hāc
reddit rationem, cur recusetur Inquisitor ob
inimicitiam, quia hoc, inquit, tutius est, ac
magis quoque remouet omnem iniquitatis
suspicionem ab hoc Sacro Tribunali.

51 Quoad circumstantiam autem temporis
in quo tecusatio Iudicis, aut Inquisitoris, vt
valeat opponenda, vti per residuum nostræ
Regulæ exprimitur, diuersa sunt circa eam ex
iure certo, & communia inter Scriptores pro-
ponenda à nobis vt talia; ac pauca, quæ du-
52 bia, vt dubia. Primo certum est, quòd Iudicis,
& Inquisitoris recusatio ex vi vtriusque Iuris
debeat apponi ante litem contestatam, seu
ante omnem alium actum Iuridicum, siue à
Iudice, siue ab ipso recusante elicitum. Nam
si hic accedens, & aduertens causam sufficien-
tem recusationis, antequam recuset, faciet
aliquem alium actum circa Iudicem, iam in
eius Iurisdictionem consentire censetur, nec
amplius est locus ipsum recusandi. Patet ex
tex. cap. Insinuante, de offic. deleg. & ibi com-
muniter Canonistæ, præsertim Hostiens. nu. 5.
& ex tex. clato in l. apertissime, cap. de Iudi-
cijs, vbi dicitur post litem contestatam, ne-
que appellari posse ante deffinitiuam senten-
tiam, iam statuerimus, neque recusari posse
etiam, ac ibi Glossa, alijq; Iuris Interpretes,

quos

quos copiosè citat, & sequitur Farin. d n.897.

53 Est tamen dubium, si Iudicis recusatio opponatur simul cum alijs exceptionibus, & in ordine Scripturæ præsentaræ, non recusetur Iudex primo loco, an censeatur recusans in Iudicis Iurisdictionem consentire, ex quo recusatio non fuit prima in ordine Scripturæ. Respondet merito negante idē Farin. n.899. cum Ioan. Francisco de Oriano in repet. capitis. Quoniam contra rubr. de recusat. n.105. extra de probatione, cum Sigismundo Scac. 1 de Iud. causis Ciuilibus, Criminalibus, caus. 101. num.9. & cum alijs. Ratio est, quia non apparet vllo modo qualiter ex eo, quòd exceptio recusationis sit simul opposita cū alijs exceptionibus inducat consensum in iurisdictionem; ergo sortietur illa suum effectum; dummodo opponatur non solùm ante litem contestatam, sed etiam antequam fuerint literæ præsentatæ de Instituto Iudice secūdùm Præposit. Mediol. in cap. cum speciali, num. 1. de appellat. & secundum Farinaccium n.900. cum alijs.

54 Certum secundò est, posse opponi recusationem Iudicis, aut Inquisitoris post litem contestatam, casu quò causa recusationis de nouo emergit. Textus est expressus in cap. Insinuante, de offic. deleg. & ibi Glos. in verb. postmodum, adductis iuribus cōcordantibus. Hostiens. num.5. Abb. num.8. & præter multos alios, quos citat Farinac. vbi supra n.906.

55 Qui benè num. 914 addit cum Sigismundo Scaccia in tract. de appellat. quæst. 11. nu.52. hoc habere locum etiam quando ex culpa recusantis post litem contestatam causa recusandi de nouo emersit, quidquid in contrarium dicat Marant. in spec. p. 6. memb. 9. fal-

56 lent. 1. Exemplificat ipse Farinac. num. 879. in causa inimicitiæ. Vnde Inquisitor secundum hanc doctrinam, quam amplector, poterit recusari ab Inquisito in materia Fidei, etiam si ex culpa huius post litem contestatā grauis inimicitia inter ipsos excitata fuerit.

57 Sed quid de causa antiqua de nouo post litem contestatam ad notitiam partis proueniente, potest nè ob eam tunc Iudex, seu Inquisitor recusari? Dubitant circa hoc Doctores, & pars affirmans videtur amplectenda, eo quòd non stetit per volentem recusare, quin priùs ipsum recusanerit, atque in hanc inclinant, & meritò perplures ex eis, præcipuè Alberic. in l. apertissimè, num.4. cap. de Iudic. & ibi Paulus de Castro nu.2. Iaso n.12. Couar. pract. quæst. cap.26. num. 2. vers. Quod si causa recusationis, Iacob. Laurent. de Iudice suspect. cap.14. num.17. & Farinac. ibid.

58 num.907. & 908. Vbi cum duabus vltimo loco citatis, & cum alijs limitans, ait ita esse affirmandum; nisi ostendatur, quod negligens in perquirendo ante litis contestationem hāc causam recusandi, quam quis dicit de nouo sibi fuisse notam, & sufficientem.

59 Tertiò certius est, quod recusari possit Iudex ex suspicione de nouo emergente, aut de nouo ad partis notitiam perueniente non solum post litem contestatam, sed etiam post Conclusionem in causa. Ita deduci videtur ex dicto cap. Insinuante, de officio delegati, loquitur enim textus de opponenda recusatione, ante sententiam definitiuam, & docent Marant. de ord. Iudic. par.6. n.74. de appellat. Couarr. practicat. quæst. cap. 76. Pacian. de probat. lib.2. cap.45. Fernolius in cap. cum speciali nu.27. sic & post Conclusum in causa. Duo vltimi maxime id tenent, quando causa suspicionis, ac recusationis est notoria, & cum alijs ab ipso relatis num.910. Farinac. vbi supra, & num.912. cum Gemin in cap. Iud. n.14. de offic. deleg. in 6. affirmat sic esse tuendum,

60 saltem quando sententia quoad pœnam est arbitraria Iudici, quia hic tunc potest lædere arbitrando in plus, & minus, secùs si sententia non sit arbitraria, & pœna sit iure statuta; ergo cùm non sit tunc periculum lædendi, haud debet Iudex post conclusum in causa recusari, atque hæc limitatio rationabilis mi-

61 hi placet valde. Quamquam ex mente eiusdem Farinacij num. 905. cum Couar. citato num.4. & cum alijs respectu minoris Ecclesię, & Reip. semper est locus in integrum restitutionis ad effectum allegādi Iudicem suspectū.

62 Tandem nequaquam recusari potest Iudex, vel Inquisitor post traditam sententiæ schedulam Notario ad effectum illam publicandi, aut post terminum ad sententiam pro seruato habitum, secundùm consuetudinem Gallorū, quam approbat Couarrus pract. quæst. cap.25. num.3. vers. Cęterum illud quæritur, cum Laucell. de attent. cap.46. & num.49. Iacobus Laurentius de Iudic. suspecto cap. 14. nu.55. & cum alijs, tunc iam non esse locum recusationis, bene defendit Farinaceius loco citato num.903.

Qualiter recusatio impediri potest, & quomodo procedendum Iudici, aut Inquisitori, casu quo admittenda? vel secùs?

REGVLA CCIII.

63 PRæter insufficientiam causæ recusandi per se notæ, de qua iam dictum, potest impediri, vt plurimum recusatio per clausulam, remota omnis recusatione, appositam in Scriptura qua quis Iudex, vel Inquisitor à

64 Papa, aut à Principe constituitur. Impeditur etiam recusatio per consensum partium vltro eligentium Iudicem, Atque in criminalibus per notoreitatem delicti commissi &c. Quan-

65 do verò est locus recusandi, arbitri eligendi sunt, vnus à parte, & alter à Iudice recusabili, qui expendant recusationis causā, & hac legitima reperta, vel eligitur nouus Iudex, vel da-

66 tur ad iunctus recusato. In negotijs tamen fidei si Inquisitor recusetur, causa recusationis ad Senatū supremum remittitur. Interim Iudex, aut Inquisitor à procedendo vlterius abstineat; alioquin processus, & gesta per ipsum regulariter, nullius valoris habentur.

num.5. de appellationibus Iacob. Laurent. in tract. de Iudice suspect. cap.2.n.19. & cum alijs
81 Farinac nu.967. Atque ijdem Auctores eadem probabilitate volunt, quoties quicunque Princeps sit, generaliter sine vlla specificatione committit Iudici causam aliquã cum clausula, remota reuocatione, debere intelligi de recusatione ob frinolam suspicionem.
82 Imo addit citatus Iacobus Laur. id habere locum, etiamsi Papa vel alius Princeps vtatur verbis vniuersalibus dicendo, 'omni, & quacunque recusatione, (Idem diciro de appellatione, cum æquiparentur, vt dictum) remota prorsus, quod non improbat ipse Farinaccius.
83 Tertium caput impediendi recusationem facile est, & ab omnibus admittitur, nimirum si de consensu partium fuerit datus Iudex, tūc hic recusari non potest. Ita docent Pacian. de probatione lib.2.cap.45.nu.84. Ias. in lib. apertissime, num.2. vers.secundo limita cap.de Iudic. Card. Tusch. practic. Conclus. verb. suspicio, conclus.607.nu.47. Iacobus Laur. de Iudic. suspect. cap.5.nu.23. & cum alijs ab ipso adductis
84 Farin ac.2.parte fragment.nu.695. Qui nu. sequenti cum eisdem Tusc. & Iacob. Laurent. merito prædictam doctrinam non admittit, casu quo noua causa recusandi superuenerit, vel noniter detecta fuerit: quia tunc ob eam recusa-
85 ri iudex dictus potest. Verum si post quam noua causa recusandi emerserit, aut nouiter ad notitiam partium peruenit, ipsæ partes in iurisdictionẽ iudicis quoquomodo denuo cōsentiunt, per talem consensum omnino recusatio eius impeditur, Textus est clarus in capite insinuante, de offic. deleg. traduntque ibi glos. in verb. consenserit. Hostiens.n.6.& post multos quos citat Farinaccius nu 679.
86 Quartum caput impediendi recusationem ad causas criminales spectat, in quibus non potest recusari iudex, quantumuis suspectus, si crimina sint prorsus notoria, & pœnæ pro eis infligendæ in iure determinatæ contineantur, inde efficaciter ostenditur, quia vel reus fatetur crimen notorium, & ideò non potest euadere pœnam à iure statutam; vel illud negat, & cum per ipsius nororietatem, ac euidentiam conuincatur eadem pœna multari debet: ergo tunc nulla vrget ratio, ob quam in-
87 dex recusetur. Secus autem erit, si pœna infligenda pro delicto notorio non exprimatur in iure, sed sit arbitrium iudici. Nam in hoc casu potest timeri, ne reus quoad pœnam nimis grauetur à iudice suspecto ob aliquam ex causis præcedentibus in Regula explicatis, ergo tunc nototeitas, seu euidentia delicti non impedit recusationem. Vtrumque egregie docet Imol. in cap. cum speciali nu. 16. de appellatione, & ibi Franc. n.14. Tonell. de artent. c.6. n.27. Iacob. Laurent. de Iudic. suspect. c.21. nu.38 & præcip Farinac. ibidem nu. 701. concordans duas multorum sententias; quæ videntur contrariæ, & non sunt.
88 Sequitur agendum de modo procedendi, quando est locus recusandi iudicem, maxime si vnus sit solus; vbi enim sunt plures simul delegati ad aliquam causam iudicandam cum clausula, *quod si ambo*, vel *quod si omnes* ex eis, vnus tantum suspectus sit, hic potest recusari iuxta cap. causam, quæ de offic. deleg. atque coram istis tunc, & non coram arbitris eledis discutienda est causa suspicionis, recusandique illum vt patet ex claro text. in cap. si cōtra vnum, de offic. deleg. in 6. Quod si ea iusta, et sufficiens reperta, ad huc vna cum recusato procedant in causa, processus erit nullus propter admixtionem inhabilis: secùs si absque
89 eo, cap. cum super & cap. si contra vnum, de offic. deleg. Traduntque hæc omnia vt certa de iure Franch. in cap. cum speciali nu.2.ac 27. de appellatione, & cum alijs Farinaccius ibidem nu. 772.& 772.
90 Quando vero pluribus iudicibus delegatur causa cum clausula, *& eorum cuilibet in solidū* tunc vnicuique competit iurisdictio, nec requiritur, vt simul omnes de causa cognoscant, & vno allegato suspecto, & sic impedito ad cognitionem causæ, alijs, aut alteri, si duo sint tantum, decisio talis causæ competit; non tamen discutio, an recusatio alterius socij sit iusta, ac legitima; sed eligendi sunt modo explicando arbitri, qui id discutiant, ita Couar. pract. quæst. cap.26.num 5. vers. quæritur tandem, & cum eo, & alijs Farinac. ibidem nu. 775.
91 Addens statim ex mente Lancell. de artent. cap.6.num.22. Iacob. Laur in tract. de Iudic. suspect cap 4. num.36. & aliorum casu quo ex duobus iudicibus cum dicta clausula, & eorum cuilibet delegatis, alter non suspectus, nec recusatus, vna cum altero legitime recusato in causa procedat, fore validum processum, quia potest contingere, vt non recusatus alterius recusationem ignoret, & alioquin ex vi dictæ Clausulæ habet iurisdictionem.
92 Verùm si simpliciter absque prædictis Clausulis causa pluribus simul delegetur, vno suspecto, & recusato, reliqui suspecti, & recusati censentur, tam isti quam illi impediuntur procedere; Nam deficiente vno, cessat omnium iurisdictio, quæ non fuit eis in solidum data cap. vno delegatorum, de offic. delegat. & tradunt Glos. in cap. Prudentiam, Eodem titulo, Abb. in cap. cum inter num.3. de exceptione, ibi Alexander de Neuo nu.5.& cum
93 alijs Farinaccius num. 773. Tunc autem certissimum est ex textu in cap. si contra vnum, de offic. deleg. quod sint eligendi arbitri ad cognoscendum de causa suspicionis, & recusationis illorum, an sit sufficiens, & legitima, & quod non possint ipsi recusati id facere, vt bene notauit idem Farinac. 774.
94 Quando vero vnus est tantum iudex siue ordinarius siue delegatus à Papa, & stante causa suspicionis, & recusationis illorum pars vult ipsum recusare, eligendi sunt arbitri, qui de tali causa cognoscant. Secus si delegatus recusetur ab Ordinario; Nam tunc omissis arbitris, ipse Ordinarius de ea cognoscit. Patet ex text. claro & manifesto in cap. si contra vnū de offic. deleg. in 6. & ibi Glos. cum omnibus Canonistis, de hac re agentibus, quibus citatis adhæret Farinac. in dict. 2. parte frag. numer. 494.

96 Electio autem arbitrum, vbi eligendi sunt fieri de communi consensu, debet à quouis recusante, & ab eius ordinario, si hunc habeat, vel à iudice recusato procedente ex officio contra non habentem aduersarium; quòd si de arbitris concordare nequeat, vnus quisque suum arbitrum eligat, qui de causa recusationis cognoscant, etsi isti discordes in-
97 ter se sint; Eligant tertium, vt quidquid ex tribus duo iudicauerint, firmitatem habeat circa articulum recusationis decisum, traduntur hęc omnia in capite cum speciali, extra de appellatione & ibi Glos. in figuratione casus. Bald. num. 1. Imol. num. 2. Hostiensis in omnem, rubric. de recusatione iudicis, vbi habetur expressè quod iudice recusato, cogendę sint partes ad eligendum arbitros, vt cum Glos. ibi pluribus citatis affert Farinac-
98 cius ibidem num. 915. & 916. Qui numer. sequenti iuxta textum in illo capite cum speciali de appellatione benè notat causam suspicionis, & recusationis esse proponendam veram coram iudice suspecto recusabili; probandam vero coram arbitris electis estque demẽte omniũ cum Glos. ibi verb. iustæ suspicionis.
99 Arbitri item electi solum sunt iudices circa articulum suspicionis, & recusationis; non vero circa causam principalem siue ciuilem, siue criminalem; atque ad discutionem illius, iudice recusabili assignatur eis terminus competens, infra quem negotium recusationis finire debent, sicut etiam ab ipsis præfigitur terminus recusatori ad probandam causam su-
100 spicionis. In quo, si non probetur, iudex ad vlteriora procedit. Et tamen probata, & admissa recusatione iudicis hic de consensu accusãtis negatum principali personæ idoneæ delegetur, aut subdelegatur, si sit delegatus, & licentiam habeat subdelegandi, vel ad superiorem remittat. Patent hæc ex dictis c. cum speciali extra. de appellatione. Conducit etiã ad eadem ex parte ostendenda textus in cap. suspicionis, de offic. delegat. & vtrobique adnotarunt Glos. & multi canonistæ, quos ob breuitatem citare omitto. Vide Farin. vbi supra num. 290. & 291.
101 Dixi admissa recusatione, quia potest iudex eam non admittere, & à sententia arbitrum ad superiorem appellare. Textus est clarus, & manifestus in cap. ad arbitris vbi gloss. & omnes, de officio delegati nu. 6. ostenditurque ex capite suspicionis causa, in verb. ad quæ omnia, de offic. delegati. Tradunt etiam Albertus in leg. Apertissimi num. 3. vers. etiam & ab ipsis arbitris, cap. de iudice, & Pacia, de probar. lib. 2. cap. 45 n. 25. Pari modo se Recusator per sententiam arbitrum si grauatum sentiat, ab ea interponete valet appellationem, vt per se patet; Ante electionem tamen & sententiam arbitrum, non potest simul vtroque remedio vti recusationis, & appellationis, quia appellatio non datur, nisi à graua-
102 mine. Ac proinde nisi iudex recusatus recusationem reijciat, appellari non potest ex hoc solum, quod sit suspectus. Ita cum Innoc. in cap. cum speciali num. 1. de appellationibus Hostien. in verb. recusationis. Imol. num. 16. vers. an autem à iudice, Ioan. Andrea num. 3. & cum alijs ab ipso relatis. Farinac. loco cit. num. 923.
104 Resolutionẽ autem à nobis ex iure traditam circa eligendos arbitros, & expectandam eorum sententiã in casu recusationis &c. Heymeriens 3. p. Direct. tit. de recusatione Inquisitoris, nu. 120. quando applicat nostris Inquisitoribus, quando quiuis eorum recusatur ab inquisito ob causam legitimam, & idem videtur sentire Vmber. Locat. in opere iudiciali verb. recusatio, quod sint eligendi arbitri in
105 tali casu. Verum istorum reiecta sententia merito defendunt Peña super Heymerij commen. 30. vers. si ob secundam causam, & Sonsa lib. 2. Aphor. cap. 34. num. 7. Causam suspicionis, & recusandi inquisitorem non ab arbitris, sed à Supremo Sensu Sanctę Inquisitionis, seu à Sacra Congregatione Vrbis esse discutiendam, sicque apparet ordinatum per instructionem Madrilianam 1561. cap. 52. ibi, vi refert idem Penna versatque hęc sententia, si aliquis, inquit, ex Inquisitoribus ab aliquo reo fuerit recusatus, si Inquisitor habuerit collegam, qui fuerit præsens, deber tunc à cognitione illius causæ abstinere, & certiorem facere Senatum, & interim collega
106 suus procedat. Quod si collegam non habuerit, similiter faciat Senatum certiorem, & interim non procedat in ea causa, donec visis, & examinatis causis suspicionis, Senatus decernat, quod fieri debeat; atque hoc ipsum fiet, cum omnes Inquisitores fuerint recusati. Hactenus verba illius instructionis, quibus nihil clarius ad præsens institutum.
107 Bis disponatur in proposita clausula ex prędicta instructione, quod Inquisitor recusatus interim debeat non procedere ad vlteriora, quousque an recusatio admittenda sit resoluatur, atque hoc vt iam supradictum, commune est omnibus iudicibus recusatis, & insurgit strictissima obligatio sub mortali tunc non procedendi. Sed quid si nihilominus procedat, erit nè processus validus absque interposita appellatione? Id tantum superest discutiendum in hac regula, & in toto hoc capite circa
108 materiam recusationis. Primo magis certum habetur ipso iure fore inualidum processum ob defectum, seu suspensionem iurisdictionis, si procedat iudex postquam iam probata est, & reperta legitima causa recusationis, vel saltem post electionem arbitrum, aut post remissum negotium ad superiorem cap. quoties 2. quæstion. 6. & intelligitur etiamsi non fuerit appellatum per partem recusantem. Secus, casu quo res adhuc est integra, & causa suspicionis non probata, nec electi sunt arbitri. ita Bald. in cap. cum speciali, num. 14. de appellatione, & ibi Præpost. Mediolan. num. 40. Gemin. in cap. Iudex, post numero 12. de offic. delegat. Arg. in leg. apertissime, n. x. c. de iudic. & alij quos refert, & sequitur Farinaccius dict. 2. parte frag. num. 944.
110 Quanquam limitando bene docet ipse Farinaccius num. 940. quod dependeat à futuro euentu

euentu, nempe si Iudex declarabitur suspectus, processus erit nullus. Validus vero, si nequaquam fuerit inuenta suspicio contra, cum, & hæc doctrina de mente Alexandri de Neuo in cap. cum speciali num. 49. de appellatione. Lap. in capit. Iudex de offic.
111 deleg. in 6. & aliorum. Ad quam supponitur, quod causa suspicionis, aut recusationis sit dubia, vel occulta; si enim sit clara, & per se notorie insta; statim absque appellatione processus ipso Iure est nullus. Tradunt vt commune, & certum cum Bald. in dicto capite cum speciali, numer. 14. & Franch. ibi num. 47. post Lap. Alexand. de Neuo num. 46. vers. 1. est, & Farinaccius ibidem num. 941.
112 Non est processus ipso Iure nullus, sed requiritur appellatio, quando recusans coram Iudice iam prius recusato, comparuit post recusationem. Secus, si non compareat, vel si comparendo coram eo, statim protestatus fuerit, quod non intendat per talem comparitionem recusationi renuntiare, docent vtrumque vt certum Franch. in capit. Iudex num. 7. de offic. deleg. in 6. & capite cum speciali num. 47. de appellatione. Loncell. de attent. cap. 6. num. 28. & 29. Iacobus Laurent. de Iudice suspect. cap. 14. numer. 42. & cum alijs multis ab ipso citatis. Farinacc. vbi supra num. 942. & capit. 3. & 943. efficaciter inde ostenditur, quia sic comparendo coram Iudice recusari censetur recusans eius iurisdictioni renuntiata prius sacta recusatione, sed de nouo subijcere, at per protestationem dictam, omnino hanc nonam subiectionem repellit ergo vtrumque est verum.

113 Prædicta circa eundem nullitatem processus ipso Iure absque vlla appellatione a Iudice recusato facti esse vera de iure Canonico, non autem de Iure Ciuili volunt Imol. in capite cum speciali num. 19. extra de appellat. Præposit. Mediolan. num. 40. & alij præcipue decis. num. 33. qui tantum dicit
114 esse probabile. Verum multo probabilius indicant ita etiam se habere Lancellot. in tract. de attentatis cap. 6. num. . . & cum alijs Farinacc. ibidem num. 948.
115 Sicut etiam pari modo, quod supra omissum, hic obiter attingo, non desunt, qui probabiliter sentiunt Iudicem delegatum ad Vniuersitatem Causarum posse de Iure Ciuili in totum recusari, ita videntur sentire Iason in leg. apertissimi num. 3. vers. 3. limimita, capite de Iudicijs. Pacian. de prob. libro secundo cap. 45. num. 2. & alij citati à Farinaccio num. 777. & 738. contrarium tamen, vt magis commune & receptum docet ipse Farinaccius ibidem num. 739. cum Marant. de ordine iudiciorum part. 4. distin. 5. num. 40. Quintilianus Maudos. in praxi commission. in 8. formul. verb. adiunctum, Iacob. Laurent. de Iudic. suspect. capit. 5. num. 24. & cum alijs affirmantibus, quod Iudex delegatus ad Vniuersitatem causarum æquiparetur quoad hoc Iudici ordinario, neutrum scilicet posse in totum recusari, sed vtrique esse dandum adiunctum: de Iud. ordinario constat ex tex. ad Authen. si vero contigerit, C. de iudicijs, & tradit vt certum idem Farinac. num. 736. de mente omnium. Atque hactenus de materia recusationis tum in communi pro quibuscunque iucibus; tum in particulari pro DD. Inquisitoribus.

CAPVT SECVNDVM.

De constitutis, seu examinibus reorum, maxime contra fidem Catholicam delinquentium; de Modis item, quibus isti errores suos obtegere curant, & de cautelis, & alijs obseruandis ab Inquisitore, dum ipsos examinant, maxime pro inuestigatione illorum.

PROOEMIOLVM.

1 POST declaratam inualidam Iudicis, aut Inquisitoris recusationem, vel stante validitate eius post noui Iudicis, aut alicuius adiuncti electionem; siue nouus, siue vetus Iudex solus, aut cum adiuncto ad reum carceratum constituendum, & examinandum statim procedit. Prop-
2 tera nos etiam post traditam capite præcedenti materiam recusationis; ad expositionem doctrinę, secundum quam Iudex, vel Inquisitor de constitutis, & examinibus cuiusuis delinquentis decernit,
3 attento executionis ordine. Consequenter hoc capite procedere debemus. Pauca ad modum in particulari, quod inuenire potuerim. Tradunt doctores, tametsi perplures euoluerim de examine reorum pro alijs tribunalibus, ne dum pro nostro Sanctæ Inquisitionis, contenti forte ijs, quæ de examine testium ab eis copiose expenduntur, & à nobis iam alibi pro nostro instituto ex mente ip-
4 sorum doctorum sufficienter indicata fuere. Vnde hic perpensis in titulo proposito contentis cum Heymerico tertia parte direct. & num. 74. Penna ibi, & cum alijs breui nos expediemus.

Quoties Inquisitus in Sancto Officio constituendus, & qualiter, ac de quibus ab Inquisitore interrogandus, aut monendus?

REGVLA CCIV.

3 PRo diuersitate gradus, seu dispositionis Inquisiti in materia fidei, multiplicandus est numerus constitutorum eius vel etiam minuendus; adeo vt aliquando vnum sufficiat, nempe si statim delictum cum omnibus circumstantijs tam quoad se quam quod complicis sponte, aut de plano fateatur. Præmissis autem in primo Constituto communibus interrogatorijs circa patriç, parentum professionem, aliorumque circumstantias, ad euitandam omnino suggestionem, prudenter interrogatus ab Inquisitore reus prius in genere, & gradatim deueniatur ad particularia, de quibus indiciatus; & interrogatur, etiam de
5 complicibus, Quod si persistat in negatiua, sæpius benigne monendus in alijs constitutis de manifestanda veritate, maxime quoad errorem mentis.

---

6 PRænotandum hic obiter id quod ex dicendis clare parebit, nempe multiplices esse gradus, seu dispositiones reorum Sanctæ Inquisitionis. Nam præter sponte comparentes, de quibus iam dictum satis in vltimo capite libri 2, dantur rei sponte confessi, qui licet præuenti legitimis indicijs, accedunt non vocati, ad Inquisitorem, & integre delictum confitentur, indicando etiam mentis errorem
7 Item rei de plano confessi, qui è contra vocati comparent in Sancto Officio, sed statim, sicut illi, crimen externum, & internum comple-
8 te manifestant. Deinde rei in confitendo renitentes, qui si ex parte tantum admittant delictum, de quo inquiruntur, dicuntur diminuti, si vero nullatenus admittant, vocantur negatiui: sunt etiam rei pertinaces, & relapsi de quibus infra suo loco.
9 Hoc ita prænotato, quod priores siue sponte siue de plano confessos, certum est, quod sufficiat vnum tantum constitutum pro eorum examine, antequam à Fiscali denuncientur. Ratio est quia in rite confessum, non manet aliud iudicis officium quam condemnandi; iuxta illud Luc. 19. ex ore tuo te iudico, & illud, confessus pro iudicato est l. 1. & 3. ff. de confessis traduntque Farinac. quæst. 50. nu. 29. Delrius disquis. Magic. lib. 5. sect. 11. & alij. ergo vnico constituto sufficienter examinatur, & ad condemnationem disponitur.
10 Si vero reus Sancti Officij fuerit renitens in non manifestanda, vel in tacenda veritate in totum, vel ex parte, quoties constituendus, examinandus, & admonendus, ad eam totaliter fatendam, ante promotoris fiscalis accusationem. Non posse assignari verum numerum constitutorum examinum, monitionum, sed esse multiplicandum, vel minuendum pro qualitate cuiusque delinquentis contra fidem, attentis indicijs magis, vel minus grauibus, aut de nouo emergentibus ex praxi diuturna nostri Tribunalis Melitensis, vt certum deduco, cum vix quidquam circa hoc apud Scriptores
11 resolutum inueniam. Apud Ioann. Rojam singul. 94. num. 3 absque determinatione Numeri solum reperi, quod reus iuxta tenorem, accusationis, & depositionis testium, pluries
12 sit examinandus. Quamquam Simancas de Cathol. Instit. tit. 44. numer. 20. esse faciendas tres monitiones reo indicare veritatem renitenti decidit, antequam à promotore fiscali accusetur, quæ Simancæ decisio vt plurimum
13 admittenda. Nec reprobanda omnino pro aliquibus casibus illa Alphonsi de Castro lib. 2. de iusta hæretic. punit. cap. 1. affirmantis sufficere duas monitiones, dummodo de his duabus, sicut de illis tribus intelligatur, quod fiant diuersis temporibus, seu constitutis, nam si in eodem constituto sępius moneatur reus de farenda veritate, non pro pluribus, sed pro vnica monitione iuridica habetur.
14 De interrogatorijs verò communibus faciẽdis in primo reorum constituto circa parẽtes, & originem, circa exercitia, & officia educationis, circa loca commorationis, & similia tractidem Simancas dict. tit. 44. n. 14. Et reddit sic rationem, cur de his sint illi interrogandi, vt ex eorum, inquit, confessione, quę scribenda est à tabellione intelligi possit, verum
15 vita eorum cum dictis testium congruat. Sed in primis necessarium est, vt de locis in quibus versati sunt, diligenter interrogentur primo vt videant Iudices an in locis illis verisimile sit, hęreses fuisse dictas; deinde vt ex confessione reorum constat, eos in locis ill s fuisse, in quibus hęreses dictas esse probatur; postremo ne falsis testibus locus relinquatur probãdi negationem constatam, loco, & tempore Hactenus Simancas totidem verbis.
16 Transit statim ipse Simanchas nu 15. ad declarandum, qualiter pro euitanda, & pro examinatione Iuridica inchoanda sit ista à generalibus quæsitis in quouis reo, nempe an sciat causam, ob quam fuerit citatus & carceratus, qui si palam, & integre veritatem confiteatur, peracta maneat eius causa, vt paulo ante di-
17 ctum. Si vero dicat nescire, cur captus, cur vinctus fuerit, tum addit Inquisitor, quod nunquam soleat Sanctum Officium quemquam sine causa citare, vel comprehendere, aut in carcerem mittere, proinde conscientiam suam exonerans, & Deum solum prę oculis habens prospiciat an forte dixerit, vel fecerit aliquid
18 contra fidem Catholicam. Quod si neget aut, se non recordari asserat, facienda ei interrogatoria circa locum, & tempus, an tali die, seu hora in tali loco fuerit, vt gradatim absque suggestione circa dictum, vel factum in specie de quo reperitur indiciatus tandem interrogetur. ita Heymer. in 3. parte direct. nu. 74. & ibi Penna, Ioannes Rojas de hæretic. parte secunda num. 193. Dec. in tract. crimin. lib. 5. cap. 36. num. 18. Martin. del Rio Disquis. magic. lib. 5. sect. 9. vers. quoad primum, & cum alijs, quos citat. Farinaccius de hæresi q. 185 num. 9.

19 No-

19 Notant autem bene ijdem Penna, com. 21.
& Farinacc. quod circa hæc de examinandis,&
interrogandis delinquentibus tam in Tribu-
nali Sanctæ Inquisitionis, quam in quouis alio
certa doctrina certaque regula dari non pos-
sit, cum rei inquisiti iuxta factorum, seu di-
ctorum personarum loci,& temporis aliarum-
que circumstantiarum diuersas qualitates, di-
uersimode interrogandi sint, & variari inter-
rogatoria debeant, tempusque pro interroga-
torijs, ac supradictis tribus monitionibus fa-
20 ciendis, longius, aut breuius constitui. Pro-
inde non deducendum ex eo, quod Cælestinus
Papa decem dierum spatium Nestorio assigna-
uit ex Simanca dict. tit. 44. num. 16. cuius al-
teri reo Sanctę Inquisitionis illas tres moni-
tiones initum decem primos dies post eius ca-
pturam esse faciendas, seu eodem tenore re-
seruandas, vt immerito deducit, & vult ipse
Simanchas; sed totum hoc expedit iudicio
prudentis iudicis, seu inquisitoris relinqua-
tur, secundum Bonan & Farinaccium citatos.
21 Quod si reus dictum, vel factum externum
de quo est indicatus, fateatur, statim circa
intentionem, seu circa errores mentis inter-
rogandus, & benigne etiam iteratis constitu-
tis, sæpius monendus de manifestanda integre
veritate, si vult cum ipso benignius agatur.
Quod preterea debet Inquisitor ei cum maiori
cautela, & dexteritate, quo aduerterit reum
in obtegendis suis erroribus magis inuigilare
vt cum Heymerico Penna, & alijs citatis du-
plici sequenti regula ostendemus.
22 Denique interrogandus est reus Sancti Offi
cij, de complicibus seu socijs criminum, de il-
lis a quibus hæreses didicit, ac de hæreticis,
si quos cognoscit; patet ex quinta instructio-
ne Hispalens. & ex vsu perpetuo cuiusque Tri-
bunalis Sanctę Inquisitionis, tradit cum Bald.
cons. 195. lib. 5. & cum alijs Simanchas vbi su-
pra numer. 27. per sequentia verba. Item il-
lud, inquit, quod pene omiseram, diligenter
Iudices curabunt, vt reos generaliter interro-
gent de socijs criminum, ac de omnibus alijs
a quibus hæreses didicerunt, & quos hæreticos
23 esse vel fuisse sciunt, Quod si quid eorum re-
texerint, id à Notario scribendum est in libris
Inquisitorum. Neque dubium est, quin liceat
in crimine hæresis de conscijs interrogare,
quia vergit impietas in maximam Reipublicę
perniciem, & quia peior est crimine lęsę ma-
iestatis. Hactenus Simancas præter quem vi-
de Martinum del Rio. disqu. Magicar. lib. 5. sect.
3. vers. sed quædam &c. Farinaccius de Hęresi,
quęst. 185. num. 135. Dianam par. 4. tract. 6. re-
sol. 17. & alios quibuscum infra lib. 4. osten-
demus reum Sanctæ Inquisitionis pro manife-
statione complicum in tortura esse interrogan-
dum, ergo quanto magis extra torturam, seu
ante ipsam, &c.

Quibus modis, ac finctionibus delinquentes contra fidem, sua crimina, & errores occultare soleant tempore Examinis,

REGVLA CCV.

34 MOdi quibus Apostatæ à fide, ac hære-
tici tum antiqui, tum recentiores, ma-
xime dum ab Inquisitoribus examinantur, de-
licta sua externa suosque mentis errores sem-
per occultare consueuerunt, innumeri penè
sunt, & eos magis vsus quotidianus, quam
35 ars vlla, seu forma ostendere potest. Præci-
pui tamen censentur illi, quibus dicti rei sepal-
liant per verborum æquiuocationem, per fi-
ctam eorumdem admirationem, per adiun-
ctam conditionem interrogatorio, per di-
gressionem à proposito, & per sui ipsius iusti-
36 ficationem. Item simulando corporis languo-
rem, aut mentis amentiam, ac speciem san-
ctitatis ostendēdo, vel alijs modis exprimēdo.

---

37 PRo indicanda facilius doctrina huius, &
sequentis regulæ prenotandum cum Hey-
merico 3. parte direct. tit. de obseruandis ab
Inquisitoribus in examine hæreticorum n. 87.
quod isti in duplici sint genere. Quidam enim
sunt hæretici manifesti, & notorij, qui & in
suis erroribus etiã coram Inquisitoribus per-
sistunt eosque palam, ac publice rationibus,
& auctoritatibus ad falsum ipsorum intelle-
ctum tractis, & extortis expositionibus defen-
dunt, tales extitisse ex cap. gu. Arianos, & Ma-
38 nichæos, ait idem Heymericus: Addens exa-
men istorum fuisse semper non multum diffici-
le, quia ex proprio ore conuincuntur hæreti-
ci iuxta cap. super quibusdam, de verb. signi-
ficatione, & solum requiri, vt per viros litte-
ratos conuincantur rationes eorum soluendo
& testimonia quę pro se falso citant, declaran-
do, ac alia contra ipsos adducendo,
39 Sunt vero alij hęretici occulti, & ponit exē-
plum idem Heymericus in Vvaldensibus, & Be-
gardis, qui non solum suos errores propalare
renuunt: sed eos etiam discretis responsioni-
bus cauillosis, ac finctionibus vulpinis quan-
30 tum possunt, obtegere conantur. Atq. hinc
præcipuè istorum examen redditur valde dif-
ficile, oportetque, vt DD. Inquisitores in eo
exequendo multum prudenter, ac sagaciter se
gerant, adhibitis varijs cautelis explicandis
regula sequenti, & perspectis modis, & cauil-
lationibus, quibus illi ad palliandos suos er-
rores vtuntur, ac de his in pręsenti iam hoc ita
prænotato,
31 Concordant omnes maxime Heymericus lo-
co citato, & Penna ibi Comment. 21. & 22.
circa id quod in regula primo loco ponitur de
innumerabili pene, ac indicibili diuersitate
modorum, quos adinuenerunt hæretici suam
hæreticam prauitatem occultandi, & quod pru
dentia, & longo vsu magis, quam arte vlla
cōprehendi possunt, ac omnino declarari. Nihi-
32 lominus ipse Heymericus affert decē suos pro-
batis exemplis. Circa quos aliqua bene aduer-
tit. Penna dicit. Com. 22. Primū, quod forte fue
rint desūpti ex Codice quodā vetusto biblio-

thecæ

thecæ Vaticanę fol. 88. col. 3. vbi leguntur. Se-
33 cundum, quod quamuis hæretici nostri temporis aliquibus ex eis non vtantur, necessaria tamen est eorum notitia, vt per hanc quicunque sunt in vsu, facilius cognoscuntur. Tertiū,
34 quod pręter illos decem, alios quos Heymericus non tetigit in dict. Codice reperiatur expressis per sequentia verba: [Nota, inquit, quod fidelis requisitus de sua fide statim respondet simpliciter siue bene, siue male paratus corrigi: hæreticus vero quia non potest se defendere per potentiam, nec per rationes, nec per auctoritates, statim currit ad sophismata sua, & duplicitates, & fugas verborum, ne capiatur. Vnde hoc est vnum per quod aliquis sic respondens potest cognosci, maxime hęre-
35 ticus esse ita ibi. Quarto aduertit Penna non fore inutile, ea legere, de locis argumentorum Sophisticorum, quę tradit Aristoteles lib. 1. Elēchorum cap. 3. cum ea sint dudia ad superādas hæreticorum fraudes non parum iuuent; & tunc: hæc illæ totidem fere verbis.
36 Primus Modus occultandi errores fit per verborum æquiuocationem, seu vt commentatur Penna, per amphibologiam, cum in rota oratione consistant, ex Accursio in l. quoties 80. de verborum obligatione, quę amphibologia vocatur à Græcis homonymia, & tūc adest, quando aliquid in eodem tenore verborū, manens, plura significat, & soluitur facile præclusa via hæretico ad se tuendum per vocis, vel o-
37 rationis ambiguæ distinctionem. Vt si interrogetur hęreticus de corpore Christi vero, credis, quod hoc sit corpus Christi? & ipse respōdeat eum æquiuocatione, quod sit credo, intelligendo, vel de corpore Mystico, nempe de fidelibus præsentibus, vel de corpore quouis pręsenti, puta lapide, qui est corpus Christi, seu de dominio Christi, vti Dei; sicut, & reliqua corpora; sed soluitur æquiuocatio, si instet Inquisitor, & distinguendo interroget. Credis, quod hoc sit corpus Christi verum à Sacerdote consecratum? cui interrogationi, non est amplius facultas hæretico æquiuoce respondendi: plura similia exempla apud Heymericum citatum inuenies.
38 Alius modus occultandi delicta, & errores, dum examinantur Hęretici, vel apostatæ à fide Catholica, fit per finctā verborū admirationē; duplici exēplo, ibidē n. 91. ostēdit Heymeric. Primo, si interrogetur ab Inquisitore Hæretic. Credis tu quod Deus sit omniū Creator? & ipse vti turbatus cū admiratione respōdeat. quid ergo alind crederē, nonne ita debeo credere? capiēdo in mēte sua, quod non debeat ita cre-
39 dere. Similiter si ita interrogetur. Credis quod Dei Filius fuerit incarnatus in vtero Sanctiss. V. Mariæ? & ipse valde admiratus respondeat, ò Deus meus, cur de his me interrogatis? num quis putat me esse Iudæum? Christianus sum, & credo omnia, quæ bonus Christianus credere tenetur, intelligendo quod bonus Christianus non teneatur credere id de quo hæreticus interrogatur; & sic de alijs verborum admirationibus, quæ facile possunt ab Inquisitore detegi, & illius errores agnosci.

40 Solent tertio obtegere sua delicta hæretici adiungendo conditionem aliquam Interrogatorio. Ita Heymericus loco citato num. 89. exemplificans hoc modo, vt si Inquisitus interrogetur: Credis quod matrimonium sit Sacramentum? & ipse adiecta conditione respōdeat, credo bene, si Deo placet, intelligendo Deo nō placere, quod ipse hoc credat. Pari modo si interrogetur, Credis carnis resurrectionem? & dicat, ita credo, si Deus vult, intellecta negatiue hac cōditione, quod Deus nolit, vt hoc credat; qui modus sophisticandi, & euadendi non est cognitu difficilis.
41 Quartus vero modus palliandi delicta, aut errores contra Fidē fit ab hæreticis per digressionē à proposito, seu per manifestā verborū trāslationē. Proponit Heyme. n. 43. & declarat per sequentē clausulā. Vt si inquit interrogentur. Credis tu quod Christus post mortē descendit ad Inferos? respōdit, ò Dñe Inquisitor, quantū debet quilibet cogitare in corde suo Christi mortē diram, & ego miser non facio, sum enim pauper propter Christū, & habeo quęrere mihi victum; sic transferunt se ad loquendum de paupertate sua, vel Christi: hactenus clausula Heymerici; ex qua constat, qualiter hæretici interrogari pro tunc effugiant responsionem, sed ad eā dandam nullo negotio cogi possunt.
42 Dein conantur quinto hæretici occultare sua crimina, suosque errores se ipsos iustificando, adducta excusatione, quod sint ignari, & simplices, ac proinde nō percipiant recōdita mysteria Fidei nostræ, vel quod propter scrupulos cōscientiæ, quibus frequenter molestātur, & ad maiorem mentis confusionem inducuntur, non audeant, quin & refugiant talia mysteria cogitare, aut de eis inquirere ad vitanda dubia molesta, quæ inde occurrunt, & valde mentem perturbant. Ita interrogati de Mysterijs Trinitatis, Incarnationis & alijs, circa quæ pręsumuntur, & indicantur errare, se excusant, & iustificant; sed friuola est, ac non subsistens huiusmodi excusatio, & iustificatio, vt per se patet. Vide Heymericum num. 94. praxim interrogationum Inquisitoris, & responsionum hæretici egregie exprimentem.
43 Sextus Modus obtegēdi errores, & liberādi se ab examine etiā rigoroso torturæ, fit per simulationē corporei languoris, seu morbi, vt si hæreticus videns se efficacibus interrogatorijs vrgeri ab Inquisitore, & conuinci omnino ad manifestandā suā hæresim; dicat, simulādo; dolor grauissimus capitis, vel pectoris inuasit me modo, pro Deo cōcedatur mihi ad lectū ire statim surgēs ponat se in lecto, si cq; pro tūc libe rar se ab examine, & interim recogitat, quomodo possit respōdere; sed respōsio haud erit talis quia denuo ab Inquisitore capiatur, affert idē
44 Heym. n. 45. Occultare seprimo suos errores inuigilāt hæretici per fictionē amētię, seu fatuitatis, sicut finxit, sed sine culpa Rex Dauid corā Achis, 1. reg. 21. ne deprehēderetur. Vnde in examine, vel ante ipsū si carcerarij, aut alij Ministri cū eis loquātur, respōdēdo ridēt ipsi, & interserūt multa verba impertinētia, & derisoria, aliaq; agūt, ac fingūt, quæ apparēt propria amētiū, seu fatuorum.

45 Sicuti ſeptem abhinc annis in noſtro Tribunali Melitenſi Sanctæ Inquiſitionis, quidam reus in cauſa fidei diuerſa quaſi amens agebat, & cum eſſet infimæ plebis ſe nobilem equitem Hieroſolymitanum Magnæ Crucis fingebat, hancque pectori affixam, dum maneret in vinculis ridiculoſe geſtabat, vt egomet vidi: ſed poſt cōdemnationem ex indicijs ad torturam, dum alligaretur, omnis fictio amētiæ euanuit,
46 veritatemque delicti confeſſus eſt. Huic caſui multos ſimiles fingentium amentiam, vt à tortura, vel à morte liberarentur, dum munere Inquiſitionis fungeretur, aſſirmat citatus Heymericus num. 96. ſibi contigiſſe; deprehenditur autem facile quod amentia ſit ficta, pro obſeruatione, vt ait Penna dicit com. 22. n. 96. actuū externorum, quos Miniſtri diligenter aduertent: nam raro contingit mente ſanos omnia
47 mente captorum more facere. Secundo ex cōminatione torturæ, à qua deſiſtendum non eſt ob fictam inſaniam, quod bene docet idem Penna. An autem ob eam differri debeat expendetur à nobis lib. 4. noſtri Operis. Modus
48 octauus hæreticorum ſophiſticandi, & obtegēdi ſuos errores fit per palliatā Sanctitatis conuerſationē; hunc exprimit bene Heymeric. per ſequentia verba. [Sunt enim, inquit, hæretici à cōmuni conuerſatione fideliū, vita, & moribus, habitibus, & locutionibus diſſidentes. Nam incedunt, vt communius pedibus diſcalciatis, vel cum ſolijs induuntur exterius detectis habitibus colore, & ſignata, aliqui de albo, aliqui bruno, aliqui mantello, aliqui longo, & lato tunicello; cinguntur, non corrigia, ſed corda, aliqui vtuntur capuccio demiſſo, aliqui deferunt crines longos ſecundū eorum Sectatum varietatem, aliqui incedunt vultu demiſſo ad terram, aliqui eleuato ad cœlum; habent verba humilitatis, & exteriorem apparentiam Sanctitatis, ſicut ſepulchra exterius dealbata, & deaurata, quæ interius ſunt plena cadaueribus mortuo-
49 rū. Nam interius, vt in pluribus pleni ſunt ſuperbia, luxuria, gula, acidia, & vanagloria, vt ſciunt, qui eos nouerūt, propter quam ſpeciem Sanctitatis plurimos inficiunt, gentes decipiunt, & Inquiſitionis Iudicium euadunt. Hæc præclari Heymericus de hæreticis ſui temporis, in tali oſtentatione Sanctitatis emicant, ac ſuperant. Verum non ita difficulter cuiuis pio, & experto attente perſpicienti, ſub ouina pelle lupus apparebit.
50 Superſunt duo modi occultandi delicta cōtra Fidem, quos adducit Heymericus num. 90. & 92. nempe per retorſionem interrogationis, & pro tergiuerſatione retorquet hæreticus interrogationem; quando interrogatus circa aliquem articulum Fidei, vt an credat Spiritum Sanctum à Patre, & Filio procedere, petit ab interrogāte, quomodo tu credis? & vbi interrogans ait, credo ipſe quod Spiritus Sanctus à Patre, Filioq; procedat. Tunc hæreticus reſpōdet, ego ita credo, intelligendo, ego ita credo, quod tu credas ſaltem articulum proceſſionis Spiritus Sancti à Patre, & Filio; non quod ego
51 ſic ipſum credam. Tergiuerſatur vero hæreticus quando reſpondet non circa propoſitionē, de qua fuit interrogatus, ſed circa aliam. Vt ſi interrogetur, credis quod Chriſtus poſt mortē deſcendit ad inferos? & ipſe reſpondeat non circa propoſitionem, de qua fuit interrogatus, ſed circa aliam, vt ſi interrogetur, & ipſe reſpōdet; magna fuit iniquitas Iudæorum, quam habuerunt ad Chriſtum, & vt de alijs verborum tergiuerſationibus, & retorſionibus interrogationum, quas idem Heymericus adducit.

Quas cautelas adhibere poſſint, & debeant Inquiſitores in examine reorum pro inueſtigandis delictis, & erroribus ipſorum?

REGVLA CCVI.

52 PRo detegēdis criminibus, & erroribus delatorum in Sancto Officio nequeunt Inquiſitores, ſicut nec reliqui Iudices reſpectu delinquentium ſuæ iuriſdictionis quaſcunque cautelas fallaces, & deceptorias, ſed tantum laudabiles, ac iuridicas vſurpare. Iſtarum au-
53 tē diuerſitas, valde multiplex eſt, pene innumerabilis, magiſq; ex vſu quotidiano, & ex prudenti induſtria Inquiſitoris pēdent, quam arte vlla, ſeu regula comprehendi poſſint. Variæ ta-
54 men adducuntur cautelæ ab illo explicandæ pro varietate reorum, vel ad cōuincendum ipſos de crimine externo, vel ſi iam ſint conuicti, ad eruendum errorem ex mente eorundem, quarum aliquę breuiter explicabuntur.

55 DVplex Genus cautelarū ex parte Inquiſitorum, vel quorumcumq; Iudicum in examine ſuorum delinquētium cōmuniter aſſignatur, vt ex mente omniū tradit Penna 3. p. direct. comment. 23. nu. 48. alia enim ſunt deceptoriæ, fallacijs, & cauillationibus fundatæ, ac proinde deteſtabiles, & prohibitæ Inquiſitoribus, & quibuſuis Iudicibus, etiam ſi ad extorquendā veritatem ordinentur, quod adeo verum, manifeſtumq; eſt, vt etiam veteres ethnici abſque lumine fidei docuerint non eſſe licitum vti interrogationibus, aut argumentationibus falſis, ac cauilloſis pro eruenda veri-
56 tate, vt patet ex Ariſtotele duobus libris Elenchorum, & ex Iuriſconſulto in l. cum his, §. ſi vim lis ff. de Tranſact. vbi optime, ait Accurtius, non debeti viam aperiri malitijs l. 1. §. ſed & ſi quis ff. de carbo edicto; atque hinc cum Paulo de Caſtro in l. ſi per errorem ff. de Iuriſdict. omn. Iudic. & in l. edita, C. de edendo bene aſſerit citatus Penna, quod quamuis cautelę, (intelligendo de expreſſis deteſtabilibus) honorem afferant Iudicibus, & Aduocatis in hoc Seculo, in alio tamen ædificant ad gehennam, cum doceant damnare animam.
57 Aliæ vero ſunt Cautelæ probę, & laudabiles, abſque fallacia, & iniquitate vlla, ad finem bonum inueſtigandi veritatem ordinatæ capit. quanto 63. diſtinct. & cap. illa præpoſitorum 11. quæſt. 3. Vbi ex Diuo Gregorio ſic habetur, illa præpoſitorum ſolicitudo vtilis, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit & furor nihil mali ſibi vendicat.

58 Quod

69 Alterum dubium eſt, an fides data reo de
præſtanda impunitate, ſi delictum fateatur
ſeruari debeat? Negant diuerſi, vt Gemin. &
Præpoſit. in cap. nos in quamquam 2.quęſt.1.
Archidiac.in cap. vtilem 22.quæſt.2. & Iaſon.
in l. ſi mera. nu.4. ff. ſolut. matrim. imo, quòd
non obſtante tali impunitatis promiſſione,
debeat Iudex reum punire, ſeù condemnare,
quia in male promiſſis non eſt ſeruanda fides,
cap. in malis, de regul. Iuris in 6. patetque
huiuſmodi promiſſionem de impunitate
reorum eſſe contra publicam vtilitatem; &
hinc manerent delicta impunita in perniciem
Reipublicę.

70 Item quia non eſt attendendum quomodo
veritas delicti habeatur; dummodo habeatur
ex leg. Cum Seruus ff. de verb. oblig. & con-
firmat ex facto Alexand.III. qui promiſit cui-
dam Epiſcopo Simoniaco ſecum diſpenſarem,
ſi ei ſoli confiteretur delictum, & poſtquam
confeſſus eſt etiam coram Cardinalib. ipſum
depoſuit, vt ex dicti Archid. affert Rojas vbi
ſupra qui cum varijs per eum relatis, hanc
partem ſequitur.

71 Contraria verò quod debeat Iudex ſtare
promiſſis de facienda gratia, ſi reus fateatur
veritatem, eſt etiam multorum Detij in.l.ea
eſt natura: ff. de regul. Iuris. Iou. Imol. con-
cil. 109. Aegidij Borij tit.de confeſſis per tor-
turam, Antonij Gomeſij tom.3. variar. reſol.
cap.22. n.6. & præter alios quos ipſe citat, eſt
Franciſci Pennæ dict. comment.23. verſ. alte-
ram ſententiam. Qui bene etiam de mente
72 aliquorum tenentium oppoſitum, affirmat
ſaltem in foro conſcientię non eſſe licitum fi-
dem reo datam violare, cum etiam inimicis
ſeruanda ſit ex vi Iuris naturalis, quia fides,
& iuramentum æquiparantur cap. ad aures,
de eo quòd met cauſ.at iuramentum ſi abſque
detrimento ſalutis æternæ poteſt, ſemper ſer-
uari debet, cap. ſi vero, de Iureiur. ergo &
fides promiſſa à quouis Iudice, maxime ab In-
quiſitoribus, reo ſeruanda eſt quantum ius
patitur.

73 Hæc autem limitatio meritò addita, quia
vt optimè idem Penna cum Zanelcino tract.
de hæretic. cap.19. nu.1. docet, quando In-
quiſitor promiſſit ſe gratiam facturum, intel-
ligi tantum debeat circa pęnas, quæ pendent
ab eius arbitrio; non vero circa eas, quæ à iu-
re iam ſunt ſtatutæ. Nam in iſtis, nullo mo-
do eſt facienda gratia, imò neque in illis ar-
bitrarijs etiamſi data ſit fides reo, quando hic
non ſtatim delictum confitetur, ſed poſt varia
conſtituta; ſeu poſt multas tergiuerſationes.

74 Si verò abſque mora illud fateatur, quamcũ-
que gratiam quantumuis minimam ei Inqui-
ſitor faciat, fidem datam adimplebit; atque
ideò oportet in promiſſione de gratia facien-
da genericè loquatur, vt cum Heymerico vbi
ſupra idem Penna bene notauit.

75 Alia etiam eſt inſignis cautela pro inducen-
do delato in Sancto Officio ad fatendam ve-
ritatem, nimirum, ſi Inquiſitor ſupponendo
ſeù iudicando factum eſſe verum, & ſibi inno-
teſceret, interroget reum de circumſtantijs
vt de loco delicti, de inducentibus, vel do-
centibus, &c. quod per ſequentia verba de-
ſcribit ibidem Heymericus nu. 100. loquatur,
inquit, ſibi, (ideſt ipſi reo) blandè, & man-
ſuetè, dando ſibi innuere, quòd iam ſcit eius
factum, dicendo ſibi hæc verba, vel ſimilia,
76 in effectu videas ergo, compatior tibi, quia
ſic es deluſus tua ſimplicitate, & perdis ani-
mam quadam beſtialitate; & licet habeas ali-
quam culpam, maiorem habet, qui te de tali-
bus inſtituit; non facias peccatum alterius,
tuum; nec facias rè magiſtrum vbi fuiſti diſci-
pulus, dicas mihi veritatem, quia vt videbis,
totum negotium ego ſcio, ſed vt gentes ha-
beant te excuſatum, & non perdas tuam bo-
nam famam, & vt poſſem te citius, vel ſtatim
liberare, & gratiam facere vt vadas vias tuas
ad domum, quis eſt ille, qui docuit te (qui
nihil mali ſciebas) hos errores, & vbi do-
cuit te. Hactenus Heymericus, cui nihil ad-
dendum occurrit.

77 Solum vltimo loco notandum circa præ-
dictam cautelam, ſeù cauillationem, & circa
ſimiles, in quibus inquiſitor aliquid fingit,
vt ſi fingat, quæ eſt alia cautela propoſita ab
Heymerico nu.103. quod in locum longin-
quũ ſit iturus, & ibi per multum temporis re-
manſurus, interim reus ſit retinẽdus in carce-
ribus oppreſſus compedibus, & alijs miſerijs,
& ſic inducatur ad fatẽdum ſtatim veritatem,
fictio talis debet eſſe, vt mendacium, quod
intrinſecè malum eſt, omnino vitetur. Quam-
78 uis inde ſperaretur veritas detegenda in bo-
num commune. Non enim facienda ſunt ma-
la, vt eueniant bona. Ita Penna loco cit. com-
mẽtante verba illa Heymerici, dando ſibi in-
79 nuere, quod iam ſcit eius factum. Obſerua,
inquit, hic, non dicere Heymericum, quòd
Inquiſitor, cùm vtitur hac cautela, dicat reo
ſe iam ſcire eius factum, quoniam, ſi neſciret
& ſe ſcire diceret, peccaret nempè mentiendo
quòd nullo modo fieri debet. Hæc ille. Atq;
hactenus de cautelis adhibendis ad elicien-
dam veritatem in Sancto Officio.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

De varijs Infidelium Sectis in communi, & de signis externis, atque indicijs ad professores earum, & quoscunq; errores contra Fidem Diuinam in recedentibus ab ea cognoscendos.

PROOEMIOLVM.

1 Constituta omnia, & examina delatorum in Sancto Officio vti iam tutum in Proœmio huius tertij Libri, huc præcipuè derigantur, vt per facti cuiusuis, vel dicti externi confessionem ab eis obtentam, & veritatem quouis modo habitam, errores contra Fidem in mentibus ipsorum latentes per Inquisitorem adhibito Consultoris consilio diligentissime inuestigentur, ac dein ijdem delati ad eos confitendos benignè moniti inducantur. Inanis enim est fere omnis labor, & industria vtrinsque prædicti Ministri Sanctæ Inquisitionis, nisi tandem vtrumque hunc effectum pertingat, detegendi scilicet errores Inquisiti, & mentem huius ab eis per veram
2 confessionem, & detestationem, omnino purgandi. Vnde cum ad dictam inuestigationem, præter cautelas cap. præcedenti explicatas valdè conducens, ac perneccessaria sit tam in Inquisitore quam in Consultore peritia, & notitia non mediocris omnium Sectarum, dogmatum, & errorum contra Fidem nostram quorumcunq; infidelium, vt egregie notat Franciscus Penna 3. part. direct. num. 85. initio comment. 21. in tit. de obseruandis ab Inquisitoribus in examine Hæreticorum:
3 Sequentia cap. ad dictam notitiam, ac peritiam in specie acquirendam inseruient. prius verò eandem in genere quoquomodo præstabit, explicatis talium Sectarum, & errorum signis, atque indicijs, maximeq; ex dictis, vel factis Fidei diuinæ oppositis, desumuntur.

Quid nominis Secta; quid rei? quotuplex item, & qualis Sectarum contra fidem Catholicam Diuisio in communi.

REGVLA CCVII.

3 Nomen Secta à sequendo, vel à sectando deductum æquiuocum est, cum in bonam aliquando partem sumatur; præualuit tamen vsus accipiendi in malam, & secundum hanc acceptionem describi solet. Habitus animorum, & propositum in malo circa falsam
4 disciplinam. Quamuis autem Secta specificè sumpta, idem sit Latinè, quod hæresis Græcè, idest diuisio; dicaturq; respectu cuiusuis Christiani, qui per errores se diuidit à cæteris fide-
5 libus: ab Hæresi tamen Secta differt, quod hæc tanquam Genus contineat sub se plures species, nimirum, Hæreticos, Iudæos, Sarracenos, Gentiles, & alios infideles; in quibus Iudæorum Secta pessima, respectu Agarenorum censetur.

6 Etymologiam nominis Sectæ præpositam tradunt à sequendo, & Glos. in Clement. ad nostrum in verbo Secta, de Hæreticis, & ibi Imola nu. 7. in Clement etiam No. in agro statuimus, in verbis, Secta de statu Monachorum, & alij, à sectando vero pro eodem significato ex D. Isidoro in lib. Etymologiar. tradit S. Tho. 2. 2. qu. 11. ar. 1. ad 3. vbi ait quod sicut hæresis dicitur ab eligendo, ita Secta à Sectando, atque esse æquiuocum nomê Sectæ, eo quod hæc alicubi in bonam partem capiatur, nempe pro Religione; patet ex varijs textibus Iuris Ciuilis falsi quidem crim. erit Secta Mea, idest, Religio, non patitur. C. de fal. l. in fin. C. de Put. ibi, Secta temporum nostrorum non patitur, cui sonat. l. vnica, C. de Senat. Consul. Clau. tollen. Ibi, Religio temporum meorum nullo modo patitur. l. in honoribus, §. philosophis ff. de Vacat. & excus. muner. afferuntque Lucas de Penna in l. 2. C. de delator. lib. 10. Alberi de Rosatæ in suo dictionario verb. Secta. Ioa. Rojas par. 1. de hereticis, n. 483. & alij.
7 Nihilominus Secta, vt plurimum in malam partem accipi solet, explicaturque bene in genere per descriptionem propositam, quam afferunt citatus Rojas, & Fariuac. de Hæres. quæst. 178. §. 1. n. 13. ex mente cæterorum, concordantium in hoc, quòd Secta sit habitus ad malum circa falsam disciplinam, & quod tali habitu imbuti dicantur secti, idest, separati, seu diuisi ab vnitate Ecclesiæ, seu fidei. Ita cum D. Isidoro, & D. Thoma relatis, Cardin. de Turr. Crem. in Sum. de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 4. Alberti in rub. de hereticis lib. 6. quest. 2. Alphonsus de Castro lib. 1 cap. 1 aduersus hæreses, & alij, præter dictos Rojam, & Farinaccium atque in prædicto duplici modo accipiendi Sectam in bonam, & in malam partem, prima eius diuisio generalissima congruè constituitur.
8 Sumitur præterea Secta dupliciter, nempè in specie, & in genere; hincque altera eius diuisio manifesta. In specie, si sumatur Secta, idem prorsus est, quod heresis, & sic sumpta fuit à D. Thoma in dict. art. 1. ad 3. vbi expressè affirmat heresim, & Sectam idem esse, & vtrumque pertinere ad opera carnis, seu ad errores contra fidem, quibus Christianus ab vnione eius respectu cæterorum fidelium secatur, seu diuiditur. Similiter à Simanca in specie secta accipitur, cathol. instit. tit. 30. de heresi, num. 1. vbi ait Hæresis Græca vox est, Latinè sectam sonat, & pari modo apud alios accepta inuenitur.
9 Verùm acceptio eius generica est magis propria,

pria, & communis, ita vt sit secta genus quoddam, quod diuiditur in varias sectarum species, nimirum in sectas hæreticorum, Iudæorum, Saracenorum, Gentilium, & aliorum Infidelium; quæ est tertia, & præcipua sectæ diuisio; sic afferunt, & approbant huiusmodi acceptionem, & diuisionem Sectæ Archid. in cap. accusatus, num. 2. tit. de hæresi in 6. Ioannes Rojas prima parte de hæret. num. 479. & cum alijs ab ipso adductis. Farinac. de hæresi quæst. 178. §. 1. numer. 13. Differre autem sectam in genere sumptam circa hoc ab hæresi, quod hæc tantum dicatur respectu Christianorum, qui à fide Catholica deficiunt, ostendit idem Rojas ex dict. cap. Accusatus §. cui vero; & in re adeo clara, & certa non est cur amplius immoremur.

11 Pro ostendenda qualitate diuisionis sectæ generice sumptæ in dictas sectas hæreticorum, Iudæorum &c. videbantur istæ inter se conferendæ: sed cùm hoc vix sit vllius momenti pro nostro instituto, collationem cæterarum libenter omitto, & solum Iudaicam sectam cum Agarenica breuiter confero: sicut confert Arnaldus Albertinus de agnoscen. assert. cathol. quæst. 23. num. 57. & absolute asserit sectam Iudæorum esse peiorem secta Saracenorum; indeque ostendit, quia Iudæi habent notitiam Scripturarum de Christo Domino, & eis non credũt, nec acceptant Messiam, ipsis per Moisem, Deut. 18, promissum, ac nimia malitia excæcati, neque Scripturis, neque operibus miraculorum, quæ eis testimonium perhibere poterant, credere voluerunt; & hinc eorum

12 culpa nimium aggrauatur. Quam exaggerans Christus Dominus Ioan. 15. ait si non venissem, & locutus eis nõ fuissem, peccatũ nõ haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. At Saraceni nullam istorum notitiam habuerũt, ac proinde ex parte excusabiles fuere: ergo Iudæi peiores sunt Agarenis, vt bene

13 concludit Albertinus Addit nihilominus nu. 58. ob eandem rationem Christianum deserentem fidem Catholicam, & transeuntem ad ritus Saracenorum, & Iudæorum esse multo peiorem vtrisque; quod sine dubio verum est.

14 Denique prædictæ Sectæ Hæreticorum, Iudæorum, Iudæorum, Saracenorum, Gentiliũ, & aliorum infidelium sub genere suo secta communi, & vniuersalissimo comprehẽsę qualiter in alias species earũ magis ac magis inferiores subdiuidantur, & quomodo vnaquæq; istarum se habeat, quosve errores contineat,

15 parebit ex capitibus sequent. Nunc solum pro complemento præsentis regulę quasi digitos ad fontes intendens indicabo leges præcipuas Canonicas, & Ciuiles: per quas dictæ sectę damnantur; expressis aliquibus

16 Auctoribus interpretantibus ipsas, nimirum cap. quidam autem, 24. quæst. 3. vbi de Septuaginta hæreticorum sectis. cap. sicut, & capit. Excommunicamus il 2. *extra* de hæreticis. Clemen. vltima de hæret. vbi damnatas inuenies sectas Beguardarum, & Beguinorum. Extrauag. Ioan. XXII. contra sectam Fraticellorum, Incip. Gloriosam, Constit. Martini Quinti, Incip. inter cunctas, contra Ioan. Vuicleff, & Ioan. Hus. Bullam Leonis X. Incipit, Exurge Domine, contra Martinum Luterum, relatas omnes tres per Pennam in fine direct. Item l. Manichęos, & l. Ariani. cap. de Hæret. l. quicunque, & l. quoniam, §. sed ijs, cap. eodem Authen. Gazzaros, & Authen. de priuil. dot. vers. heticos vete &c.

17 Ex Auctoribus autem præcipue legendi Heymericus secunda parte, direct. quæst. 5. vbi de factis, & sectis hæreticorum à Christo damnatis, quęst. item 6. vbi de sectis damnatis in Decreto, & quæst. 7. de damnatis in Decretalibus, ac Clementinis, & quæstione octaua de damnatis in extrauagantibus, & quęstione nona de sectis damnatis à diuersis Pontificibus. Iam quęst. 10. agit de sectis cõdemnatis per Inquisitores Aragonię de mandato Papę Tandem à quæst. 11. vsq ad vigesimam de alijs damnatis per eos absque expresso Papæ mandato. Prima ibi cum suis Commentarijs, Turrectem. in tract. de potestat. Papæ, lib. 4. cap. 23. & seq. vbi adducit omnes sectas, & hæreses damnatas ab Ecclesia, tam in Concilijs, quam in Decretalibus, & extrauagantibus, Tabiena in verb. Hæreticus num. 28. & omnibus sequac. vbi ponit 54. sectas diuersas hæreticorum: prę cæteris tandem legendus Eminentissimus, & Reuerendissimus Cardinalis Robertus Bellarminus de Controuers. Christianę fidei aduers. hęreticos, &c.

Ex quibus dictis, & qualiter insurgant signa, vel indicia ad cognoscendum infidelium sectas, & errores contra fidem.

REGVLA CCVIII.

18 Perpensis qualitate Inquisiti, seu examinati in Sancto Officio, & alijs circumstãtijs, poterit Inquisitor, aut eius Consultor, ex dictis, seu verbis ab eo prolatis deprehendere hic, & nunc signa cuiusnam sit sectæ, & an ex errore mentis formali ea protulerit.

19 Talia autem signa, et maiora, & clariora erunt ad prædictum effectum inuestigandi sectam, ac errores Inquisiti, quo facta, aut verba ab ipso prolata magis contraria apparuerint contentis in Scriptura Sacra, vel traditionibus ecclesię, aut definitis à Concilio, vel similibus, certam fidei normam constituentibus, aut alijs, quemque verum fidelem clarius indicantibus.

20 Supponendum vt omnino certum id quod tradit ex mente omnium Penna 3. par. direct. Comment. 29. num. 190. Infidelem occultum non posse deprehendi ab Inquisitoribus, cuius sit sectæ & quos errores habeat in mente nisi per signa aliqua externa qui enim prorsus occultus est, ita vt nullis indicijs se prodeat, Diuino Iudicio relinquitur vindicandus,

atque maxime ea oriri ex duplici capite, nempe ex verbis, vel factis quia ex Aristotele l. de interpretatione & ex l. si non conuitijs c. de iniurijs, verba, & facta signa sunt indicantia mentis conceptum. De primo capite est nobis sermo in hac Regula, de secundo erit in sequenti.

21 Deinde supponendum est, & valde notandum pro tradendis in probationem vtriusque regulæ, magnum esse discrimen inter qualificare, an dictum, vel factum sit contra fidem, spectetq. ad iurisdictionem Sanctæ Inquisitionis; & inter intentionare, vt ita loquar, seu inuestigare intentionem dicentis, vel facientis in particulari, an dictum eius, vel factum ex errore fidei opposito procedat, & consequenter sit ne hæreticus, vel Infidelis, ac cuius sectæ; multoque maiorem difficultatem in hoc posteriori intentionandi, quam in priori

22 illo qualificandi reperiri. Nam qui solius qualificatoris Theologi munus exercent, vti sunt, multi assignati pro Tribunalibus Sancti officij Hispaniarum præcindendo à casu, vel persona particulari, quasi in abstracto, id præstant quod si quis eorum ad intentionandum, seu ad inuestigandam intentionem Inquisiti descendere teutet à DD. Inquisitoribus, quod in alienam messem falcem mittat, illico prohibetur (huius prohibitionis verom testimonium, etiam in propria persona præbuit mihi Admodum Reuerend. de Societate Iesu Pater Cæsar à Bosco Prouinciæ Siculæ Præpositus, vir ingenio, & eruditione conspicuus, qui cum Panormi Sacram Theologiam profiteretur, & regimen nostrorum sustineret, munus Qualificatoris Theologi Sanctæ Inquisitionis plusquam viginti annos ingenti sunt laude obiuit)

23 At Consultor Theologus Inquisitoris, sicut & ipse Inquisitor præter qualificationem dicti, vel facti, quæ supponitur, quasi in concreto, seu in casu particulari determinato, intentionem inquisiti examinati inuestigat, an tale eius dictum, vel factum hic, & nunc ex errore mentis formali oriatur, ac proinde hæc inuestigatio est per se valde difficilis, magisque ex prudentia, & industria examinatoris, vt bene citatus Penna cum Heymerico aduertit, quam ex vllis artis præceptis, seu documentis pendet: his suppositis.

24 Arnaldus Albertin. tract. de agnoscen. essent cath. & hæretici, quæst. 30. affert plures, & multiplices modos, nempe 19. cognoscendi ex dictis, aut verbis, quis sit hæreticus pertinax, & Infidelis formalis, & cuiusnam Sectæ, quos Peona dicto Comment. 24. optime ad septem reducit, nempe si Inquisitus, & examinatus aliquid dixerit contra quodcunque ex septem generibus veritatum catholicarum, & speciebus, sub quibus eorum contentis, expressis per ipsum Pennam secunda parte direct. super quæstion. secunda. & per nos lib. primo capit. 12. regula 99. ad quas remitto lectorem, sicuti remittit Penna ipse: vt à contrario sensu rem præsentem capiat, præstat tamen paucos ex illis modis attingere.

25 Primus modus, inquisitus, seu examinatus dixit aliquid contra id, quod in scriptura Sacra continetur, aut affirmauit aliquam partem veteris, vel noui Testamenti falsum continere aut non esse à Catholicis recipiendam; hicque fuit vnus ex erroribus Manichæorum respuentium verus testamentum, qui reprobatur in cap. Qui Episcopus 23. distinct.

26 Verum bene limitat hunc modum idem Albertinus dict. quæstione 30. numero. 15. ostendendo verum esse id, quod initio regulę asserimos, nimirum perpendendas esse circumstantias omnes, maxime qualitatis personę, ad hoc, inquit, modo conuenicudum aliquem de hęresi, & pertinacia, excipitur laicus illiteratus, vel simplex, qui nesciret, quid per nouum, vel Vetus testamentum importetur, & seductus ab alijs, dicat nouum vel vetus testamentum, vel aliquam partem recipi non debere, firmiter tamen crederet totam fidem Ecclesiæ esse recipiendam, arg. cadicit Apostolus, 24. quæst. 3. Est ergo diligenter examinandus, & de veritate informandus, & si post informationem debitam, non se corrigeret, esset vel hæreticus pertinax iu-

27 dicandus. Ita ille, quæ paulo post similiter ex dictis, inquit, in hoc tertio modo potest inferri corollarium, quod Theologus, & in Sacris litteris exercitatus legendo, & considerando eas est obligatus certa, & explicita fide tenere, & nullatenus dubitare de multis, de quibus simplex, & Idiota requisitus, rationabiliter si non pertinaciter dubitaret, vt quod Tobias habuerit canem, vel Aaron barbam &c. Hactenus limitatio Albertinum ex Ioquisiti in Sancto Officio, & examinati qualitate proueniens; quę pro similibus casibus ob oculos examinatoris semper versari debet.

28 Est item alius modus cognoscendi ex verbis aliquem hæreticum pertinacem, vel Infidelem, si asserunt Ecclesiam Catholicam errare, vel errasse, maxime in proponendis Apostolicis traditionibus acceptis à Christo Domino, tacitesi totam fidem ab ipso Christo traditam, veram omni ex parte esse affirmet. Ita Albertin. vbi supra, & ab eo relatus Cardinalis Turre. Crem. qui ait taliter asserentem, eo ipso, quod similia verba profert, esse reputandum hæreticum pertinacem, cum certissimum sit ex communi, quod in ijs quę sunt fidei, Ecclesia errare non possit, quia Christus rogauit pro ipsa Ioan. 17. & habetur cap. maiores in princip. de baptis. & cap. à recta cap. pudenda 24. quæstion. 1. Atque ex eo-

29 dem principio protectionis, & orationis Christi respectu ipsius Ecclesiæ constat peculiariter quod ipsa non possit errare in proponendis traditionib. diuinis quales Apostoli immediate ab ipsomet Christo Domino circa administrationem Sacramentorum, & circa alia acceperunt, & habent infallibilem Fidei veritatem, ergo quicunque dicit non esse recipiendas; vel ecclesiam errare in eis propo-

nendis

nendis, ac vsui applicandis hæreticus, pertinax reputatur, & in Secta hæreticorum nostri temporis, qui huiusmodi traditiones prorsus reijciunt, legendi circa hoc Melchior Canus lib. 3. cap. 5. de locis Theologicis, & Penna 2. part. direct. super quæst. 2. vers. sit quinta regula.

30 Denique est peculiaris modus percipiendi ex verbis, quisnam sit hæreticus pertinax, & cuius Sectæ, si affirmauit, quod Concilium Vniuersale, seu plenarium constans ex Ecclesiæ Patribus, seu Episcopis approbatum à Summo Pontifice, vel quod ipse Summus Pontifex vt Pastor, & Caput Ecclesiæ in ijs, quę sunt Fidei, errare possit. Quoad Conciliũ inde patet, quia in materia Fidei determinata per ipsũ omnimodam firmitatẽ habent, nec vllo modo reuocari possunt in dubiũ, cap. Maioris, 24. quę. 1. id ob assistentiam Spiritus Sãcti iuxta promissionem Christi Domini Ioan. 17. Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnẽ verita-

30 tem. Innotescitq; magis talis assistentia diuini Spiritus in Cõcilijs Oecumenicis ex modo illo loquẽdi D. Petri præsidentis in pręcipuo Concilio Generali Hierosol. in quo agebatur de articulo grauissimo circũcisionis, an qui de nouo ex gentibus cõuertebantur ad Fidẽ, essent circũcidendi. [Visum est enim, inquit, Spiritui Sãcto, & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quã hæc necessaria, &c. ergo nequit Concilium Vniuersale errare, & cõsequenter, qui oppositũ dicit, vel quod iam errauerit, merito hæreticus censetur. Tradunt Turre Cremat. in summa Ecclesiæ, lib. 3. cap. 38. Albertus, dict. qu. 30. num. 18. & preter alios Penna, vbi supra.

31 Nihilominus cum diuersa in quibus agitur de Generali Concilio non spectent ad Materiã Fidei, nihil mirum, si in aliquo ex ijs, quæ cõsistunt in facto particulari, non sit tanta firmitas, ita vt debeat reuocari ab alio Concilio, vel à Papa. Exemplificat Albertus num. 22. in excommunicando aliquem, qui non erat excommunicãdus ex causa latenti iuxta textum cap. à nobis, lib. 2. de sententia excommunicat. & ibi Abbas; facit pro eodem cap. 5. de Constit. lib. 6. ergo qui assereret in similibus Concilium aliquando errasse, vel posse errare, non eo ipso reputaretur hæreticus.

32 Quoad Papam vero, vt Papa est, quod in decernendis rebus Fidei non possit errare, certissimum de Fide est ob eandem assistentiam Spiritus Sancti, & ob attestationem orationis Christi Domini, apud S. Lucã cap. 22. Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat Fides tua, quæ promissio, vt alibi vidimus, etiam de successoribus D. Petri communiter exponitur, vt fratres suos, idest, fideles in fide confirment; ad quam confirmationem requiritur, vt Summi Pontificis iudicium in rebus sit stabile, & infallibile, vti reuera est; & qui hoc negat, signum præbet, quod sit pertinaciter hæreticus. Vt v. g. Si quis negaret, quod sit deffinitum per Papam Benedictum XII. in extrauaganti, Incipit, Benedictus Deus, animas scilicet iustorum, si nihil habeant, quod pœnis Purgatorij expiandum sit, Diuinam Essentiam clare videre; si-

mul atque è corporibus migrauerint. Quo e-

33 xemplo bene confirmant cum Ioann. Turre Cremata in summ. de Eccles. lib. 2. cap. 109. cum Melchiore Cano lib. 5. de locis, & cum alijs propositam doctrinam, quod Papa non possit errare in definiendis rebus fidei, & quod affirmans oppositum, seu quod iam errauerit in aliquo casu particulari, sit hæreticus pertinax iudicandus.

34 Verum considerando in Summo Pontifice non potestatem Iudicialem, seu auctoritatem supremam Vicarij Christi, & Successoris D. Petri, sed rationem particularis personæ, quam habet communem cum alijs hominibus, nullũ dubium quod possit errare non solum in alijs rebus, seu materijs; sed etiam in materia Fidei. Tradit ex omnium mente Albertinus dict. qu. 30. num. 24. qui addit ita iam contigisse, vt aliqui Summi Pontifices errautrint in fide, ostẽditque late tribus exemplis, nempe Marcellini, cap. Nunc autem, 21. distin. Liberij, licet postquam renunciauerit Papatui, & Anastasij Secundi, Cap. Anastasius, 19. Distin. Senten-

35 tiam tamen Albertin, quoad hanc partem de facto non sequimur; cum iam alibi ex Cardin. Roberto Bellarmino, vt probabilius tradiderimus, huc vsque nullum Romanum Pontificem fuisse hæreticum formalem. Quoad partem vero de possibili, eum admittimus. Vnde si quis afferat Papam errare posse, non statim sic asserens, est habendus, vt hæreticus pertinax; sed distinguendum, & prospiciendum, de qua materia erroris loquatur, & an sumat Papam, vt personam particularem, vel vt supremam in Ecclesia auctoritatem habet.

36 Denique ex dictis à fortiori clare innotescunt reliqua, quę in præsenti regula exprimuntur. Ibi, talia autem signa, &c. Si enim quæuis signa desumpta ex verbis prolatis contra quæcunque contenta in Scriptura Sacra, vel contra alia fidei Diuinę opposita indicant proferentem re ipsa esse infidelem, aut hæreticum pertinacem: quanto magis indicabunt, si signa desumantur ex verbis prolatis contra clariora, & firmiora Christianæ fidei dogmata, maxime contra Articulos in Symbolo Apostolorum expressos, ex quorum professione, vnusquisque verus fidelis Catholicus clarius manifestator.

37 Hinc Penna loco citato vers. dicet, hic forte quispiam se excuset cum præter septem, quas proponit, non adducat cum Heymerico supra distinct. 22. aliam regulam, quæ Catholicæ veritates dicantur illæ, quæ in Articulis Fidei continentur, quibus contrariæ assertiones sunt hæreses manifestæ?

Respondet, quia ista per se sunt clara, & aperta, atque pro similibus non indiget quisquam præceptionibus; Vnde nos hac eadem excusatione contenti, huic regulæ finem imponimus.

Qualiter, & ex quibus factis oriantur signa, seu Indicia ad cognoscendum errores contra Fidem, & Sectas Haereticorum, seu Infidelium.

REGVLA CCIX.

38 Similiter perpensis qualitatibus Inquisiti, seu examinati in Sancto Officio, & alijs circumstantijs, ex factis eius contra Fidem desumet Inquisitor, aut ipsius Consultor signa ad cognoscendum, cuius Sectæ Infidelium iste sit, & ex quibus erroribus mentis talia facta
39 exequi intenderit. Imo prędicta signa ex factis fidei Diuinæ oppositis prouenientia, aliquando adeo manifesta, & vrgentia esse solent, vt excusatorem eorum non solum de hæresi vehementissime suspectum reddant; sed etiam hic, & nunc ex vi iuris pertinacem Hæreticũ, seu Infidelem conuincant.

---

40 DOctrinam huius regulæ vt plurimum Inductione, seu exemplis Doctores nostri, de ea agentes ostendunt; & nos circa totam simul eandem ostensionem trademus cũ ipsis, præcipue cum Simanca Cathol.instit. tit. 30. de heret. & Penna 3. par. direc. in tit. de signis. & indicijs, quibus diuersarum Sectarum
41 hæretici cognosci possunt, comm 24. Vbi prius difficultatem maximam cognoscendi ex factis hæreticos exprimit per sequentia verba. [Ex factis autem, inquit, cognoscere hæreticos, longe difficilius est, eum & varia sint factorum hæreticalium genera, eaque multis etiam modis, & varijs de causis possint à diuersis patrari, ergo in vniuersum facta quandoq; indicant hominem hæreticum, vel Apostatã, quandoque de hæresi suspectum vehementer, aut leuiter, iuxta facti, & personæ facientis qualitatem: hęc ille; attingens vltimo loco, quod nos initio regulæ proponimus, de perpendenda qualitate personæ contra fidem Diuinam facientis.
42 Nihilominus, quod aliquando magis ex factis, quam ex verbis, quis hæreticus pertinax censeri, faciliusque per illa, quam per ista error contra Fidem in mente eius latens inuestigari possit, D.Chrysost. in Psal. 13. manifeste ostẽdit; vbi ait: Quanto sunt facta potentiora verbis factis, quã dictis, Deũ negare grauius est; & adducit Simancas dict. tit.30.num.15. confirmans hoc Chrysostomi testimonio suam sententiam, quod aliqua facta sint vsque adeo impia, ac Religioni, & fidei Catholicæ aduersa, vt ea committens iudicari possit hæreticus, atque prę cæteris hoc copiosius probat Albert. trac. de agnoscen. assert. quæst. 8. num. 12. & q. 34.
43 num.53. & Rojas trac. de hæres. par. 1. n. 276. Idem peculiari in materia vsurarum exemplo docent diuersi Auctores, vt refert Farinac. de hæresi q.186. n 43. per sequentia verba [Vide, inquit, in repertor. Inquisit. in verbo hæresis §. 1.rubr. quid sit hæresis, vers. item nota quod ne dum: vbi post Luppum, Abbatem, Butriũ, & Ioann. de Imola in locis per eum relatis, tenet posse de hæresi procedi contra eum, qui licet verbis afferat peccatum esse exercere vsuras, ipse tamen inhumaniter tractat eos, quibus pecunias mutuat, & de hoc sit diffamacus: plus enim est facto, quam verbis declarare vsuram non esse peccatum.] Hactenus Farinaceius ex quo plura circa hoc alibi adduximus.
44 Sumuntur haud dubia signa ad pręsumendum, quod quis sit hæresi infectus, & indicandum, quam Sectam Hæreticorum, seu Infidelium sequatur ex varijs factis fidei Catholicæ contrarijs, quæ vterque Simancas, & Penna vbi supra, ac alij proponunt, vt baptizare Imagines, quod factum indicat hunc errorem esse, scilicet eas capaces Sacramenti baptismi, rebaptizare scienter puerum, ex quo facto præsumitur ista hæresis, quod baptisma possit reiterari: item genua flectere circa aras Idolorum, preces nefarias recitare, sacrificia ibi offerre, & similia, quæ Apostasiam à Fide nostra, & gentilismum, siue idololatriam in baptizatis ea facienti-
45 bus præseferunt. Similiter dæmones colere, aut inuocare, ab eis responsa petere, sydera venerari, euitare communionem, & consortium fidelium, conuersari libenter, ac frequenter eum hæreticis, & alijs infidelibus, in omnibus huiusmodi factis iuxta Glossam communiter receptam in cap. accusatus, §. sane verb. spectent de hæretic. vt affert Zanchinus tractat. de hæret. cap. 7. numer. 7. signa sunt clara latentis hæresis, aut infidelitatis, sed multo clariora in facto iudaizandi, idest faciendi ea, quæ à Iudæis solebant fieri, vt Sabbatum colere, & similia secundum Albertin. tractat. de agnos. assert. quæst. 8. num. 8. Ioannem Rojas de hæretic. part. 1. numer. 304. & Heymericum vbi supra.
46 Ad ostendendam vero alteram regulæ nostræ partem ibi, Imo prædicta signa etiam proponenda tandem varia facta, quæ omnes ipsa exequentes ex vi Iuris hæreticos pertinaces, vel infideles formales conuincunt, quia ex eis oritur violenta hæresis aut infidelitatis præsumptio, quæ etiam pręsumptio Iuris, & de Iure, contra quam non admittitur directa probatio; vt patet ex cap. 15. quest. de Sponsal. cap. 14. de præsumpt. lib. 1. §. 1. C. de rei vno actione, ob eam efficacem rationem, quia cum talis præsumptio ab apertis, & violentis Indicijs præstat, pro manifesta veritate habetur. Ita Penna 2. part. direct. quæst. 15 Comment. 80. qui comment. 75. super quæst. 50. diuersa facta, ex quibus executor eorum hęreticus, aut eredens hæreticorum iudicatur, adducit ex Concilio Narbonensi capit. 29. totidem eius verbis sic.
47 [Sane, inquit, inter culpas, ex quibus credẽtes possunt iudicari, ne vlterius dubitetis hoc esse firmiter arbitramur, si reuerentiã fecerunt hęreticis, vti credentes orationes ipsorum implorantes, & bonos homines profitentes, quasi adorant illos, qui & cõsolatione eorũ vbi eum

quem

quem consolantur in hereticum percipiendo per impositionem manuum, se saluare proditionaliter mentiuntur, aut seruitio eorundem, vbi maiore ipsorum librum tenente apertum per ipsum quasi sub generali confessione, remissionem intelligunt fieri peccatorum, aut cenæ Valdésium, vbi die cœnæ mensa posita, & pane superposito Valdensis vnus benedicens, & frangens, dansque astantibus, credis secundum damnabilem Sectã conficere Corpus Christi, non causa perdendi, vel reprehendendi eos, vel alia commendabili,
48 seu excusabili affuerunt. Si eisdem Valdensibus peccata sua confessi fuerint, vt solet quis, & debet Sacerdoti proprio confiteri, si pacem ab hæreticis, seu Valdensibus, vel panem ab eis benedictum à quocumq; sibi missum, vel datum sciẽter, ac damnabiliter receperunt, si crediderunt eos in sua Secta saluari posse] hæc ibi, & plura alia videas si lubet, circa quæ notat Penna, licet sint propria hæreticorum illius temporis, possẽ alijs accommodari.
49 Verum alia facta in Iure expressa breuiter percurramus, & exprimuntur per commissionem, vel emissionem, seu defectũ, primo si quis citatus ad respondendum de Fide vti suspectus in ipsa non compareret, & excommunicatione ligatus per annum mansit, anno elapso ex tali facto hæreticus conuincitur, & damnatur cap. Cum contumacia de hæretic. in 6.
50 Secundò, Si quis in hæresim relabatur, quam prius abiurauerat in genere, vel in specie ob huiusmodi relapsum, hæreticus pertinax reputatur, cap. ad haben. §. si illos quoque de hæretic. lib. 6. vnde pena hæreticorum ordinaria punitur.
51 Tertiò, Si aliquis post abiuratam hæresim, de qua conuictus fuerat, aut postea conuincitur cum hæreticis communicare deprehenditur eos visitando, recceptando, deducendo, associãdo dona vel munera eis tribuendo, hæreticus pertinax censetur cap. accusat. §. id loquetur de hæretic. lib. 6.
52 Quartò, Quisquis dum esset sanæ mentis in morbo, aut corporis infirmitate constitutus, petiuit hæreticos consolantes, vel id præstitit iam morti proximus, etiam post perditã iam loquelam, vel vsum rationis amissum, eam consolationem, seu verius desolationem receperit, si prius habitus fuerat, de hæresi suspectus, aut diffamatus, hæreticus omnino reputatur, cap Filij de hæretic. lib. 6.
53 Quintò, Quicunq; de hæresi fuerit suspectus, & de Episcopi aut Inquisitoris mandato, non se purgauerit, vti hæreticus traditur Curiæ Seculari, cap. ad habendam §. qui vero de hæretic.
54 sed hoc est intelligendum, vt notat bene Penna dictin. Com. 24. par. 3. direct. iuxta declarationem textus in cap. excommunicamus, quia tunc si per annum sustineat excommunicationem, eo elapso, vt hæreticus poterit damnari.
55 Sextò, Quisquis postquam se canonice purgauit de errore, cuius vehemens suspicio fuerat cõtra ipsum, (nequaquam, si sola leuis) in eundem relabitur, vti pertinax hæreticus est iudicandus, & Curiæ Seculari tradendus iuxta textum in cap. ad abolendam, §. illos quoque de hæret. & cap. excommunicamus il. 1. §. adijcimus de hæretic. tradit; vt certum cum Heimerico Penna 3. par. direct. comment. 38. verum, At primũ de Iure nulla, sed de hoc plenius alibi.

CAPVT QVARTVM.

De Sectis, & erroribus Hæreticorum, aut Infidelium contra Fidem Catholicam, qui ante Incarnationem Saluatoris Nostri extiterunt.

PROOEMIOLVM.

1 POst traditam in communi doctrinam de signis, seu indicijs ad cognoscendas infidelium, aut hæreticorum Sectas, & hæreses; aggredimur Deo dante, earumdem in particulari cognitionem, seu potius simplicem enumerationem. Non enim est in animo ipsas quoquo modo discutere, aut nullatenus refutare, sicut discutiunt, & refutant Controuersiarum Scriptores, præcipue Cardinalis Bellarminus triplici magno volumine contra hæreses nostri temporis; sed tantum enumerando breuiter proponere, & antiquas iam extinctas excitatis denuo nostro tempore, aliquantisper confer-
2 re. In qua enumeratione exequenda, vestigia sequemur tum Sanctorum Patrum, D. Irenei, D. Epiphanij, D. Philastrij, D. Augustini, D. Damasceni, tum Classicorum auctorum Bernardi Luczembergensis, Alphonsi à Castro, Gulielmi Lindani, Gabrielis Prateoli, Sanderi, & aliorum, à quibus totum id quod ad rem præsentem spectat, mutuati sunt, magis recentiores, qui tabulas Cosmographicas de Statu Ecclesiæ Catholicæ, vel totius Mundi addiderunt, vt Gilbertus Geuebrardus, Iacobus
3 Gualterius, ac reliqui. Quibus etiam adhærentes, tametsi in sequentibus capitibus prædictas Sectas, & hæreses gradatim, attento Seculorum, seu Centuriarum ordine expressuri simus, quæ à tempore Verbi Incarnati vsque ad præsens emerserunt; præsenti tamen capite quascunque ferè præcedentes ab orbe condito vsque ad tempus legis Euangelicæ pro captu ingenioli nostri, qua poterit breuitate, & perspicuitate fieri non incongruè comprehendemus.

Quot, & quanam ante Aduentum Messiæ sectarum, & hæresum genera contra fidem Diuinam, & quandonam orta.

REGVLA. CCX.

4 VNiuersaliter loquendo pro tempore ante Incarnatum Verbum, quatuor assignantur genera sectarum, & hæresum contra fidē, ex quibus aliæ earum species dimanarunt, nimirum, Barbarismus, Scythismus, Hellenismus, & Iudaismus.
5 Statim initio mundi Barbarismus totum
6 ferè orbem inundauit vsq. ad tempus Noë, Scythismus à diluuio etiam post conditam turrim Babyloniæ, temporibus Phaloc, & Ragau, qui
7 habitauit Scythiam extitit. Dein Hellenismus, seù Græcismus introducta iā Idololatria, multū inualuit, adiunctis sectis, quasi speciebus eius Pythagoreorū, Stoicorum, Platonicorum, & si-
8 milium Epicureorum. Tandem Iudaismus sic dictus à Iuda quarto liberorum Iacob, sumpto hic strictè vocabulo prout denotat eos, qui de Populo Iudaico ad Idololatriam. vel ad errores contra fidem declinauerunt, ætate Moysis incœpit.

---

9 NIhil hoc loco, nè actum agamus, de infidelitate Luciferi, & Angelorum sequacium; nihil de hæresibus in lapsu Priorum Parentum contentis: nihil de secta maligni Caini, & aliorum ob grauitatem propriorum peccatorum respectu sui diuinam misericordiam negantium. Circa ista à nobis Prolegomeno 1. initio nostri Operis ex doctrina S. Augustini lib. 1. aduersus Iulianum cap. 2. & Tertull. lib. 2. aduersus Marchion. cap. 2. cum Ludou. Paramo, Francisco Turreblanca, & alijs ibi citatis respectiuè indicata.
10 Propositam autem quadruplicis generis sectarum, & hæresum completam diuisionem, sumpta hac materia in communi, apud vnum tantum Doctorem, qui mihi est instar multorum, inuenire potui, nempe apud D. Ioan. Damascenum initio lib. de Hæresibus, ex Græco in Latinum à Perionio translati, ioi sic incipit. Omnium sectarum, & hæresum genera sunt quatuor Barbarismus, Scythismus, Hellenismus, & Iudaismus, ex quibus natæ sunt cæteræ. Confirmatq. eam sanctus Doctor paolo post testimonio Diui Pauli ad Colos. 3. vbi de his quatuor generalibus sectis, & hæresibus breuiter, & apertè Apostolus meminisse videtur his verbis, *in Christo enim Iesu, non est Barbarus, nec Scytha, nec Græcus, nec Iudæus, sed noua creatura*, vt legit ipse Damascenus, ex quo, & ex alijs breuis explicatio vniuscuiusque generis dictarum sectarum, & hæresum proponenda.
11 Quoad primum Barbarorum, inquit, Damascenus, hæresis est, quæ a se orta, & sola ab Adami temporibus vsque ad decimum ortum Noe durauit, Barbarismus autem hęc vocata est, quod ij homines, qui illis temporibus erant, neminem, cui parerent, haberent, aut vnum idemque sentirent, sed quod sibi quisque statuisset, id legis instar pro animi libidine seruaret.]
13 Hactenus illesvnde clarè liquet tunc totum ferè mundum plenum fuisse erroribus contra fidem diuinam. Et opportunè ideò vsus tam in regula, verbo metaphorico, *inundando*: addidi tamen meritò particulam, *ferè*, quia vt pluribus ostendit egregie Genebrardus in sua Chronologia ad finem primæ ætatis toto illo spatio 1656. annorum veluti in infantia mundus durauit. Non defuerunt successiuè aliqui, licet paucissimi respectu infinitæ pene multitudinis à vera fidei, & religionis via aberrantium, in quibus cognitio eius, & diuinorum mysteriorū conseruata fuit, ob idque isti fideles, teste eodem Genebrardo, vocabantur filij Dei, Gen. 6. reliquis quibuscunque hominibus absque debita eius notitia ad salutem requisita in profunda caligine Barbarismi existentibus.
14 De genere item Scythismi itā idem D. Damascenus, [Scythismus, inquit, à Noë, & consequentibus temporibus vsque ad Turris Babylonicæ ædificationem, & post conditam turrim, paucis annis valuit, ideft vsque ad Phalec, & Ragau tempora, qui cum in Europam Thesæ ætate neq. superiore, ex quo Thraces orti sunt, rerum suarum sedem collocauissent Scythię, eiusque gentibus attributi sunt] hęc tantum ille de Scythismo.
15 Quibus adiungo pauca pro maiore eius declaratione, & ex commentatione per nostrum Cornelium Cornelij à lapide, virum doctissimum, super verba ad Colossens. 3. adducta secundum lectionem vulgatam. Nota, inquit, Barbaro opponi Scytham, sicut Iudæo Gentilem, non quod Scythæ non sint Barbari; sed quod maximè sint Barbari, ita vt alij Barbari illis comparati, non videantur Barbari, sed illis esse oppo-
16 siti. hęc Cornelius Cornelij. Ex quibus manifestè deducitur Barbarismum contineri in Scythismo, & hunc addere aliud prius, nempe maiorem Dei, rerumque Diuinarum ignorantiam, seù plures, & grauiores contra fidē diuinam errores.
17 Quamquam inter has errorum Scythismi tenebras in illa secunda ætate mundi tanquam in pueritia eius iugiter effulsit lumen veræ fidei pro pagatum à Noë per aliquos ipsius posteros, maxime per Heberem abnepotem Semi, vt multiplicibus scripturæ sacrę testimonijs comprobat idem Genebrardus ad finem anni 1056. ab orbe condito, & 293. à diluuio, attingens magis præcipua Religionis nostræ mysteria, vt de vnitate, & Trinitate Dei Gen. 8. & 11. de Christo venturo Saluatore sub figura arcus Cælestis Genes. 9. de sacrificio incruento in typum Eucharistiæ Genes. 14. & sic de reliquis: vide, si lubet ipsum Genebrardum.
18 Sequitur tertium genus sectarum, & Hæresum Hellenismi, seù Græcismi, seu Gentilismi, quod hic idem important hæc tria nomina patet tum ex doctrina tradita D. Damasceni, tum ex
19 varia lectione loci adducti ad Colossen. 2. Ortum habuit tempore Seruch, proaui Abrahæ, qui secundum Damascenum fuit primus inuentor Idololatriæ; id clarius docet S. Epiphanius, vt refert Iacobus Salianus de nostra Societate Iesu in Epitome Annalium Ecclesiast. Veteris testamenti, ad annum mundi 1850. diluuij 194.

Noe

Noe 794. Nam inquirens Epiphanios de origine
Idololatriæ, sic tenet, Phaleg, inquit, genuit Ra-
gam huius seruus fuit, quod nomen prouoca-
tionē significat. Hoc verò tempore Idololatriæ.
inter homines, ac gentilium superstitionis ini-
tium est factum, quemadmodum à maioribus
accepimus, tametsi nondum ad simulacra cele-
stisque lapides, aut ligna, aut argenteas, aureas
que statuas alteriusue, materiæ superstitiosas ille
cultus adhæreret, nec aliud præter colores, atq.
effigies erat, in quo hominum mentes nouum
per se nequitiæ genus excogitarent, ac sponté
sua, proprioque animi. ac rationis impetu pro
honestate, sibi sceleris turpitudiné adsciscerent.
21 Hæc ille & similia repetit in Anacephaleosi,
addens talibus imaginibus repræsentasse illos,
qui apud ipsos in honore fuerant, aut tyrannos,
aut præstigiatores, aut qui aliquid fecerant in
vita memorabile.
22 Circa hoc autem optime notat idem Salianus
quod prædictę picturæ natura sua indifferentes
ex bono fine, vel gratitudinis secundę memorię
virorum illustrium, vel eorum egregia facinora
imitandi fuissent laudabiles; ac rem paulatim,
dæmonū artificio, & inductione ad Idololatriā
deflexisse. Tribuebant enim homines rebus inani-
mis diuinitatem quandam, & quòd dæmones
ibi aliqua mira operantur, vel responsa in Ido-
23 lis darent. Hoc incepisse post gentium, & lin-
guarum diuisionem, ait ipse Salianus, qui tamen
anno mundi 2000. cum D. Hieronymo in cap. 2.
Ose, & cum plerisque Scriptoribus ortum Ido-
lolatriæ ad Ninum Beli filium refert, sed lubet
eius verba in medium adducere.
24 Hoc ergo, inquit, circiter tempore Ninus in
frequenti procerum Babylonicorum conuentu,
cum Patrem suum Belum defunctum Babylonis
ipsius, regnique Babylonici fundatorem vehe-
mentius, vt assolet, commendasset, atque eum
non solum in mortali apud posteros memoria;
sed apud superos etiam immortalitate dignum
prædicasset, statuam, quæ cum ad viuentis spe-
ciem affabre; eleganterque repræsentaret, ex-
hibuit; cui quasi viuenti deferretur honos; ad
quam si quis reus confugeret, abripi non posset
ad pœnam; sed cuiuscunque potius criminis ve-
niam consequeretur. Denique miserorum esset
25 commune perfugium. Ea res defuncto diuini-
tatis opinionem facile conciliauit, & sub titulo
Iouis, vel vt alijs placet, Saturni Babyloni Deus
factus est, eique templum magnificentissimum,
Babylone, à filio excitatum varijsque sacrificijs
dedicatum est, quæ ipsi Belo deo nouo offe-
26 rebantur.] Hactenus Salianus. Qui ex eodem
D. Hieronymo in cap. 46. Esaiæ adiungit, qualia
essent dicta sacrificia, nempe cum refusione hu-
mani sanguinis, & vitæ etiam propriorum filio-
rum.
27 Verum quidquid sit de ortu Idololatriæ, siue
cum D. Epiphanio, siue cum D. Hieronymo te-
nendum: illud apud omnes Scriptores certissi-
mum est, eam statim fuisse propagatam ad po-
steros filiorum Noe, non solum Cami, & Iaphe-
ti, sed etiam Semi, vt patet in progenitoribus
Abrahæ, & nominatim in Tare. Dein successu
temporis deflexisse ad quascunque nationes,
& gentes toto terrarum orbe dispersas, præci-
puè ad illas excellentioris gubernationis, & ma-
ioris notitiæ rerum, nimirum ad Aegyptiacam,
28 & Græcam, & ad Romanam, defluxit. Ad Græ-
cam, medio Cecrope, primo Atheniensium re-
ge, vt ad annum Mundi 2498. Mosis 32. & Im-
perij Assyriorum 567. refert ibi Salianus: atque
ibi postea maximum incrementum accepit; adeò
vt Athenis tempore prædicationis S. Pauli pro
singulis Dijs Gentium notis singulæ aræ ad im-
molandas victimas essent erectæ, & addita pe-
culiaris ara pro Deo ignoto, si aliquis forte, ex-
taret, vt patet ex Actorum Apostolorum 17. &
ibi ex Interpretibus.
29 En qualiter se habet ad Idololatriam tertium
genus sectarum, Græcismus scilicet, seu Helle-
nismus, sic dictus, teste D. Damasceno, ab Hel-
no quodam, quia in Græcia fuit valde celebris;
qui plura scire desiderat de multiplicitate, &
propensione gentium in vitium Idololatriæ,
legit Alexandrum ab Alexandro genialium die-
rum lib 5. 34.
30 Superest videndum, quod de sectis speciali-
bus hæresum ei adiunctis, quatuor pręcipuas
exprimit Damascenus, Pythagoræorum, Stoico-
rum, Platonicorum, & Epicureorum; & nos vnū
tantum verbum circa vnamquamque maximè,
quatenus à veræ fidei via aberrarunt. Quod
31 Pythagoræos, seù Pythagoricos, ita vocati, qui
insistebant doctrinæ, & præceptis Pythagoræ Prin
cipis Italicæ philosophiæ: hunc extitisse insignē
Magum, & consuetudine Deorum, seù potius
dæmoniorum vsum fuisse cum Suida ex Philo-
strato refert Salianus ad annum mundi 3560. &
Vrbis conditæ 259. Vnde nil mirum, si varios
perniciosos errores contrà fidem Diuinam disci-
pulos suos docuerit; a quibus per quinquennium
integrum exactissime silentium requirebatur.
32 Pręcipuus error Pythagoręorū, cuius primus
inuentor assignatur Pythagoras, est de transmi-
gratione animarum à corporibus in corpora etiā
animalium irrationabilium. Abstinendum etiā
ab esu carnium, & à potu vini, tenebant. Ter-
33 tiò, rebus quæ subiectæ sunt sensibus ita termi-
nos assignabat; vt quæ à lunæ ambitu; & supe-
rioribus continētur immortales, quęinfra ortum
Lunæ mortales, & caducas esse, errando affir-
mauerint. Quarto errarunt Pythagorici Magi-
strum suum Pythagoram post mortem, vti Deum
colentes, erecta in templo, domo eius statua, &
sacrificijs ibi ei oblatis. Sed multo magis erra-
34 uit ipse Pythagoras seipsum Deum nominando
ita D. Ioannes Damascenus dict. lib. de hęresi-
bus vers. Pythagoræi, & alij.
35 Iam Platonici sic dicti à Platone, vocati etiam
Peripatetici, sumpta denominatione à loco
vario, vbi de ambulando docebant, teste Ci-
36 cerone lib. 1. Academ. quæst. Natus autem Plato
circa annum mundi 3625. Vrb. conditæ 324. iu-
xta computationem Saliani post initia belli Pe-
loponnesiaci. Extitit Mosis æmulus; vnde Moses
Atticus dictus ex Numenio Pythagorico adducit
37 Genebrardus in sua Chronologia lib. 2. Addens
quod ipse tertius philosophorum, post Anaxa-
goram, & Pythagoram in Aegyptum descē derit,
vt philosophiam ex qua Diuini cognomentum
est,

est, disceret, atque ad eundum finem Heliopolieum Sacerdotibus 15. annis, & cum Socrate 20. habitauerit.

38 Ex discipulis Platonis primas tenuit Aristoteles, licet in errore contra fidem circa constitutionem mundi valdè inter se ipsi discrepent, vt ex alijs Auctoribus Genebrardus, initio primæ ætatis pag.3. affert. Nam ille falso censuit ex materia præexistente increata fuisse constitutum in tempore: hic vero ab æterno existere docuit.

39 Delitat etiam circa hoc Democritus affirmans
ex atomis fortuitaue aliqua conuersione coaluisse; cum ex scriptura pareat Gen. 1. Ex nihilo in
40 tempore à Deo creatum fuisse. Amplectuntur pari modo Platonici, sicut dictum est de Pittagoreis, errorem de trãsmigratione animarum à corporibus in corpora, qui adhuc nostra ætare inter gentiles maxime inter Iaponios viget. Item
tenuerunt animũ ortu carere & immortalem, ac
41 diuinum esse. Quarto ipsi animæ tres partes assignarunt, vnam, quæ rationis esset particeps;
alteram eam, in qua affectus irascibilis resideratː
42 tertiam eam, quæ voluptate frueretur. Quinto
mulieres esse omnibus communes, & nullam
assignari debere alicuius propriam censuerunt.
43 Sexto, cum ingenti impietate, & falsitate plu-
44 res deos ex vno induxerunt. Septimo, ipsum
Deum potuerunt mareriam, & speciem ex qui-
45 bus omnia constarent. Octauo mundum ortum habuisse, nunquam verò interiturum asseruerũt Ira D. Damascenus dict. lib. de hęresibus versu, Platonici Deum &c.

46 Quid preterea de secta Stoicorum, hi a Statione, seu Porticu, vbi Athenis philosophabantur, dicti à stando, quod opposito modo ac perripatetici deambulando, docerent. Primus istorum Auctor fuit Zenon origine Cyprius: de hoc scribit Laertius, vt notar ad annum mundi 3790. Vrb. Cond. 489. & supra 90. vixisse, adductus Salianus præfuisse Scholæ annis 58. & vitaque excessisse absq; morbo ætate confectum vel nimia continentia extinctum.

47 Quę in eo dum viueret, fuit adeo singularis, vt etiam prouerbio locum dederit, & qui moderatissimæ vitæ esset, diceretur Zenone continentior, de eius tamen morte concludit his verbis Saliauus, familiarem, inquit, aliquem dęmonem videtur postremum allocutus, cuius monito, seu consilio strangulans interijt, secundum Eusebium initio Olympiadis 129.

48 Verùm si Zenon habuit familiarem dęmonem qui mendaciorum, & errorum pater semper fuit nil mirum, quod ipse, & Stoici eius sequaces diuersis erroribus contra fidem imbuti extiterint, quos refert D. Damascenus vbi supra per sequē-
49 tia verba, Stoici, inquit, corpus esse omnia, atque hunc mundum, qui sensu percipitur, Deũ statuebant, nonnulli vero Dei naturam ex igne constare posuerunt. ac Deum quidem mentem esse definiunt, & quasi animum huius vniuersitatis cœli, ac terræ, eius autem corpus hanc, vt dixi, ponunt vniuersitatem, oculos verò solem, & lunam, ac Stellas, corpus item occidere, animum à corpore in corpus migrare volunt] ita ille, nec occurrit quidquam addendum circa hãc Stoicorum sectam.

50 Restat dicendum de secta Epicureorum, hi sic vocati à præceptore suo Epicuro, quem immerito Laertius adeo extollit, vt non dubitet affirmare ipsum reliquorum omnium philosophorùm lumen obscurasse, quemadmodum sol suo spleudore aliorum Cælestium corporum elaritatem obtenebrat.

51 Hoc Epicuri encomium, vel inde apparet omnino falsum, quod ipse Dialecticam semper damnauerit, affirmans posse philosophiam simplicibus verbis comprehendi; cum tamen Dialectica tàm ab Ethnicis quibuscunque, quam à Catholicis, quouis tempore pernecessaria ad omnes scientias fuerit iudicata, & tanquam via regia proposita, vt patet ex perpetuo, & vniuersali vsu omnium Academiarum.

52 Epicuri autem, & Epicureorum tres sunt præcipui errores contra fidem, ex quibus alij plures tanquam à fontibus dimanant. Primo indiuidua quędam corpora, vt ait D. Damascenus citatus, eiusdem generis, & infirmitatem rerum omnium principia assignabant; Vnde huiusmodi homines adeo sibi ipsis merè corporei, & materiales videbantur, vt nullo modo partem spi-
53 ritualem animæ admitterent. Secundo, Dei prouidentiam e rebus humauis tollebant, quasi non curet de bonis aut malis, quæ ab hominibus in hoc mundo aguntur, nec pro meritis aliquando vnicuique sit redditurus; errantibus sic Epicureis, & irritantibus Deum cum illo, de quo in psal.9. Propter, quod irritauit impius Deum? dixit enim in corde suo non requiret.
54 Terrio summum bonum, seu vitam beatam in voluptate ponebant.

55 Quamuis autem non desint, qui id intelligant de voluptate animi, idest, de carentia, seu priuatione dolorum omnium, & nequaquam de voluptate corporis, sicut ponebant Aristippus Cirenaicus, Socraris discipulus. Communiter tamen etiam Epicuro tribuitur, quod collocauit summam felicitatem in voluptate corporis, sitque prolatum ab eo, & ab eius sequacibus, illud vulgare; Comedamus, & bibamus; cras enim moriemur, & post morrem nulla voluptas.

56 Hinc de eo Genebrardus in sua Chronologia
ad annum mundi 3950. & Vrbis condit. 473.
Epicurus, inquit, Atheniensis de quo æqualium
aliquis, cum porci loquentur, eadem cum Epicuro dicent [Atque idem confirmant quod in
57 morte eius accidit. De qua Salianus ad annum mundi 3783. Epiçurus, inquit, natus anno 3. Olympiadis 109. hoc anno mortuus, duos & septuaginta impleuit annos, vt est apud Laertiũ, qui cum calculo obijsse ex Hermaco tradit, quatuordecim dierum morbo fatigatus, cum in pelluim æneam calentibus aquis plenam descendisset, & meri haustum postulasset, amicosque ad decretorum suorum memoriam cohortatus esset.] hęc ille.

58 Quinimo ex secundo, & tertio erroribus prædictis Epicurus manifestè conuincitur Atheus, idest sine Deo; dum enim humanas actiones, & reliqua huius Mundi sine prouidentia, & gubernatione Dei esse affirmat, vltimumque finem, ac summam felicitatem in corporis voluptate constituit, profecto Deum è mundo tollit, & sequitur

quitur illam sectam Atheismi, de qua in psal. 13 & 52. dixit insipiens in corde suo non est Deus, vbi Sacri Expositores multa tradunt de huiusmodi secta, pręcipue ex recentioribus noster
59 Ioannes Lorinus; secundum quos sine dubio ceteris errorum sectis ista Atheismi, antiquior, & vniuersalior est, licet occulta. Qui enim naufragium illud circa fidem, de quo Sanctus Apostolus 1. Timoth. ob repulsam bonę conscientiæ patiuntur, vt plurimum in Atheismū incidunt. Publici vero eius defensores, & professores etiam libris scriptis fuerunt Atheniis ex philosophis antiquis Protagoras, Diagoras, Melius, Theodotus, Cyrenaicus, ac alij, qui diuinum numen, vel è medio tollebant omni-
60 no, vel saltem in dubium vocabant. Sed pręter oraculum D. Ioannis: In principio erat verbum &c. mendacij omnium impudentissimi arguuntur, & conuincuntur, quia cum nihil a se ipso factum esse possit, & in causis efficien tibus nequeat dari progressio in infinitū, ad vnam aliquam veniendum est, quę non sit ab alia, & a qua facta sint omnia, quam vocamus Deum. Vide Salianum initio suę epitomę pag. 1. sic ipsos arguentem, dum plura de Atheismo in alium locum differo.
61 Quartum genus sectarum, & hæresum in communi assignatur à D. Damasceno, Iudaismus, & videtur sumi ab eo late prout se extēdit ad quoscunque bene, vel male Iudaicam legem profitentes, nos strictius de eorum proposita regula pro solis Iudaizantibus cum aliquo errore mentis formali contra ipsam legē, seu fidem à Deo ipsis traditam, atque de illis
62 duplici sequenti regula agetur. Nunc tantum attingimus de Atheismo Iudæorum, an aliqui de illo Populo a Deo peculiariter electo in ipsum prolapsi sint. Circa verba adducta psal. 13. dixit insipiens in corde suo non est Deus, affirmanter respondent graues Auctores, quos adducit, & sequitur Lorinus citatus, quibus adhereo indubitáter, cum circa hoc nulla possit esse dubitatio

Ante Verbum Incarnatum vnde, ac cur, & quanam in particulari Idololatria facta apud populum Iudaicum.

REGVLA CCXI.

63 QVamquam veri Dei cognitio apud Iudęos, & Israelitas adeo effulsit, vt merito de eis Regius Vates cantauerit: Notus in Iudæa Deus, & in Israel magnum nomen eius: ad Idololatriam tamen falsorum Deorum ob ingratitudinem pręcipue sæpius, & multi-
64 pliciter declinauerunt. Vnde apud ipsos duodecim Idololatrarum sectæ successu temporis extitere, nimirum Ranatitæ, Vitulicolæ, Serpenticolę, Astarotitę, Baalitę, Fortunatitæ, Heliognostici, Molochitæ, Muscaronitæ, Pu-
65 teoritæ, Tophetitæ, & Troglodite. Sic vocatę pro diuersitate animalium, & rerum, quibus supremi cultus deferebantur; vel aliunde atque vniuscuiusque ex his sectis breuis declaratio statim apponetur.

66 HVius regulæ doctrina fere tota ex Sacrę Scripturę textibus elicienda, eiusdemq. testimonijs comprobanda, ac primo circa causam totam iteratę, ac multiplicis Idololatriæ illius populi Iudaici, quadrat à fortiori Iudæis illud quod de philosophis ex gentilitate testa-
67 tur Sanctus Paulus ad Roma. 1. [ita vt inquit sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum, glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt; & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium etc.] En qualiter permisit Deus, vt sophi illi Gentiles in Idololatriam turpissimam laberentur, eo quod ingrati erga eum extiterint, & notitia de ipso Deo ex creaturis acquisita ad glorificandum eundem non fue-
68 riut benè vsi. Quæ ratio respectu Iudæorum est multo fortior; cum illi cognitionem talem non tantum à creaturis emendicassent; super reuelationem etiam ab ipso Deo accepissent; ac proinde magis ingrati essent, eam non applicando ad eiusdem Dei glorificationem; ergo nihil mirum, quod permiserit Deus eos turpiter labi in idololatriæ scelus impijssimum.
69 Præter dictam vero causam ingratitudinis, & alias, quas omitto, nullum dubium, fuerint etiam inducti Iudæi ad idololatrandum pessimo exemplo aliarum nationum, maximè Aegyptiorum. Cum enim hi (vt iam de prima secta, ex duodecim propositis innotescat) ranis sacrificare solerent, eo Iudæi imitati sunt,
70 Motiuum, seu occasionem illis sacrificandi, cum S. Philastrio explicat in suo Elencho alphabetico Prateolus per sequenti verba: Ranatitæ, inquit, erant, qui apud Iudæos, & Aegyptios quondam ranas colebant, quos sub Pharaone per diuinam iram & vltionem, Mosisque imperium, Aegyptiaca tellus emanauit, vt earundem infestatione, & putori, Aegyptij defatigarentur. Inque eo scelere illi adhuc perseuerant, putantes Dei iram ex hac vana obseruantia posse placari,] hæc ille. Atque appatet manifeste quod traditum de inductis Iudęis ad talem idololatriam malo exemplo
71 Aegyptiorum, cum hos, & non illos plagæ ranarum sicut & reliquę tetigerint.
72 Sequitur explicanda breuissime secta Vitulicolarum, id est colentiū vitulum, sic denominâtur vitulicolæ huius sectę professores à Prateolo, & eius obiter tantum meminit in indice idololatratum, qui ante Christum natum sub Israeliticis principibus, regibus, & sacerdotibus diuersis temporibus emerserunt, & quia quamuis pręter vnum Prateolum, neque sub dicta denominatione, neque sub alia simili apud vllum Scriptorem sectam Vitulicolarem inuenire potuerim. Factum tamen adorati sępius vituli à populo Iudaico valde celebre

lebre est in Scriptura Sacra Exod. 32. ibi: Recesserunt cito de via, quam ostendisti eis, feceruntque sibi vitulum conflatilem, & adorauerunt, atque immolantes ibi hostias, dixerunt, isti sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt
73 de terra Aegypti] Quod autem continuauerint postea transacto longo tempore Iudæi in idololatria adorationis vitulorum, patet 4. Reg. 17. ibi, Dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei sui, feceruntque sibi conflatiles duos vitulos, & lucos, & adorauerunt &c.
74 De Serpenticolarum secta quid? teste Prateolo in dict. Elencho Alphabetico lib. 12. verb. Serpenticolæ, fuerunt eius sectatores illi, qui olim apud Iudæos adorabant offerentes sacrificia serpentem æneum, quem cum illi in deserto ob murmurationem contra Deum à serpentibus ignitis morderentur etiam cum vitæ interitu, præcepit Dominus Mosi seruo suo conflare, & supra lignum erigere, vt qui in illum intuerentur, à plagis, & vulneribus salui manerent, vt constat Num. 21. Deut. 8. Iudith. 8. Ioan. 3. & 1. Corint. x. Prædicta autem impietas sic adorandi serpentem illum adhuc erat in vsu tempore Regis Ezechię, quem ipse sustulit 4. Reg. 18. ibi. Dissipauit excelsa, & contriuit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moses, siquidem vsque ad illud tempus filij Israel adolebant & incensum &c. Sicut etiam idem Ezechias sustulit alias superstitiones à Iudęis 4. Reg. 18.
75 Prædictę sectæ Serpenticolarum propter similitudinem in nomine potest coniūgi illa alia Ophitarum, græce enim ophis, latine serpens dicitur: quamquam Prateolus vt distinctam à duodecim expressis in regula, adducit, et eā Iudæis tribuit, numerando ipsam in indice prędicto inter sectas Iudęorum, quæ ante Aduentum Christi extiterunt. De hac Philatrius Episcopus Brixiensis, qui floruit ante ętatem Diui Hieronymi, in lib. de hęresibus, sic ait: Ophitę colubrum venerantur ea de causa, quod hic primus omnium (vt aiunt) initium nobis scientię boni, & mali attulerit] & ille, qui non exprimit, an Iudęi, ob talem causam colubrum venerati fuerint. Verùm secundum D. Hieronymum aduersus Luciferianos, vt refert ibidem Prateolus, Ophitę sunt de his, qui Euangelia laniarunt, ergo ad tempus legis Euangelicæ spectant. Atque S. Augustinus lib. de hæresibus cap. 17. asserit, licet ex aliorum sententia, Ophitas à Nicolaitis, vel Gnosticis originem duxisse, & certum est istorum hæreses tempore legis Euangelicæ emersisse, vt suo loco videbimus.
76 Quoad sectam Astaroticarum, seu Astharitatum, vtroque anim modo vocari solet à doctoribus:) eius professores fuerunt Iudæi, qui vt ex varijs locis Scripturæ Sacræ, præcipue 4. Reg. cap. 23. affert Philastrius dict. lib. de hæresibus, Astharot abominationē Sidoniorum & Camos abominationem Mohabitarum, & Melchem abominationem filiorum Ammon, idest, Idola adorabant, sacrificia eis offeren-
77 do, Origenem autem, & durationem huius sectæ sic exprimit Prateolus lib. 1. hoc verbo Quartum vero, inquit, ad Astharitas, & Astharoditas attinet, à defuncto Mose ad captiuitatem vsq. Babyloniacam hoc scelus plerique ipsorum mordicus retinuerunt. Nam Astharet Astaroth figuras colebant, quæ nomina Regū Syriorum fuerunt, & Aegyptiorum, quorum eum filij, & filiæ à suis populis colerentur, eis postea templa dedicarunt &c.] Hęc ille, Qui addit de ira quam Deus babuit mittendi quādoque Prophetas, qui eos pro tam atroci scelere reprehenderunt propositis minis ne resipiscerent euersionis Regni eorum, & captiuitatis Babyloniæ, quę postea inopinato euenit.
78 Dein celebris valde fuit apud Iudęos Israelitas secta Baalitarum, fueruntque ex ipsis innumeri, qui teste Philastrio lib. de hæresibus, Belo Tyriorum Regi mortuo, seu eius Idolo accepto, ac potissimum confitebantur fuisse se liberatos per ipsum ab oppressione Cypriorū qui Phænicum littus continuo piratica infe-
79 stabant. Huius Idololatrię, & adorationis à Iudæis exhibitę Baal fit mentio 8 Reg. 18. Vbi peculiariter exprimitur de facto nequissimi Regis Achab, qui quotidie simul cum vxore sua Iezabel dicto Idolo sacrificia offerebat, quo pessimo exemplo omnes Israelitę ad idem pręstandum excitabantur. Exprimitur etiam
80 qualiter Beatus Helias propheta zelo honoris Dei accensus à tali impietate eos reuocabat dicens, vsquequo claudicatis in duas partes, si Dominus est Deus, sequimini eum; si autem
81 Baal, sequimini illum &c. Perstiterunt tamen in suo scelere idololatrandi; ac propterea Rex & Regina diuersis pœnis, & cruciatibus perierunt. Populusque vniuersus ducentorum quinquaginta quatuor annorum spatio crebris captiuitatibus vexatus fuit, vt bene adnotat Prateolus lib. 2. verb. Baalitę, quem præcipue sequimur in his sectis idololatriæ Iudæorum explicandis.
82 Secta Fortunatitarum fuit apud Iudæos illorum, qui Fortunam, seu Reginam Cæli, seu Cælestem, vt Africani vocant, sacrificia offerebant tanta propensione, & assiduitate, vt etiam vehementer reprehensi, iussu Domini,
83 à Hieremia Propheta non desisterent. Imo valde obstinati respondebant, sermonem, quē locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te, sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus Reginæ Cæli & libemus ei libamina,
84 &c. Hier. 44. Prerterea apud eundem Hieremiam cap. 7. conqueritur de ipsis Deus sic: Nonne vides quid isti faciunt in Ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem. Filij collegūt ligna, & Patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placenta Reginæ Cæli, &c.
85 Causam autem cur sacrificarent Fortunæ, seu Reginæ, idest, Lunę, seu multitudini stellarum, & secundum D. Hieronymum ibi egregie, reddit Alexander ab Alexandro Genialium dierum lib. 2. vt refert Prateolus, his verbis, nimirum quod qui illam religiosè colerent, magnis sæpè incrementis se auctos eius meritis

meritis fuisse crederent, qui vero minimo cultu, aut despectui habuissent, pluribus incommodis fuisse dehonestatos, quo sane referendū illud, quod eius cultores pretexebant Hieremiæ, tam nefandæ rei repugnanti ex eo, (aiebant) tempore, quo cessauimus sacrificare Reginę Cœli, & libare libamina, indiguimus omnibus.] hactenus Prateolus, apud quem plura legas.

86 Heliognosticorum sectę, (quos etiam diuitiaticos S.Philastrius vocat) fuit apud Iudęos eorum, qui solem, vti Deorum maximum adorabant, adducti malo exemplo Persarum, & Messagetarum gentium, à quibus idem prestari solebat, eo quod ibi succederent, & dicerent solem scire omnia, quæ Dei sunt, ac per illum solum homines lumine circumfundi recreari, corporis, & animæ vires possidere, atque ab eo solo quorumcumque gignendarū rerum vim deriuari, propterea in sacrificium ipsi equos, vt quid valde excellens offerebant.

87 De hac Iudęorum Idololatria est illud apud Ezechielem cap. 8 Adhuc conuersus videbis abominationes maiores his, & introduxit me in atrium domus Domini interius, & ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, & altare, quasi vigintiquinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum Solis, &c. Pena autem contra quemuis de Populo Iudaico adorantem deos alienos, præcipue Solem, & Lunam, ac omnem Militiā Cœli statuta fuit ab ipso Deo, Deut.cap.17. nempe vt ad portas

88 Ciuitatis lapidibus obrueretur. Vide plura apud eundem Philastrium lib. de hæresibus, qui illud notatu dignum adducit. Quod Hermes ille vanus paganus Trismegistus docuerit post Dominum omnipotentem, non alium, præter Solem debere ipsum, & homines adorare; sed hæc obiter de errore Hermetis.

89 Molochitę, & Remphamnitæ fuerunt Idololatræ apud Iudæos qui Moloch, & Rempham Ammonitarum Idolum adorabant filios suos, & filias ei initiantes contra prohibitionem Domini, quæ habetur Leuit. 18. Sic de semine suo non dabis, vt consecretur Idolo Moloch, nec polluės nomen Dei tui, Ego Dominus, & rursus cap. 20. pręscribitur pœna talem violan-

90 tibus prohibitionem; ibi: Homo de filijs Israel, & de aduenis, qui habitant in Israel. Si quis dederit de semine suo Idolo Moloch, morte moriatur; populus terræ lapidabit eum, & ego ponam faciem meam contra illum, succidamque eum de medio populi sui, eo quod

91 dederit de semine suo Moloch. De hac Idololatria conqueritur Deus per Hieremiam c.30 eam S. Stephanus Protomartyr Iudæis exprobrat Actor.7. secta tandem illa Molochitarum valde excreuit pessimo exemplo Regis Salomonis, qui eam in senectute sua secutus est.3.Reg.

92 11. ibi: Cumque esset Salomon iam senex, deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur Deos alienos; nec erat cor eius perfectum cum Domino suo, sicut cor Dauid patris eius, sed colebat Salomon Aſthartem Deum Sydoniorum, & Chamos Deum Mohabitarum, & Moloch Deum Ammonitarum &c.

93 Paucis explicat Prateolus vbi supra lib. 10. Sectam illam adeo celebrem Muscaronitarum, sumpta denominationem à Musca, & Accaron Ciuitate, in qua Musca colebatur pro deo, & erat ille Belzebuch, qui à Pharisæis Mat.12. Luc.11.& Marci 3. princeps dæmoniorum dicitur, miracula Christi Domini sic calumniantibus: Hic non eijcit, inquiunt, dæmonia nisi in Belzebuch principe dæmoniorum] atque hoc modo loquendi falsò ei tribuentibus; quod

94 sectam Muscaronitarum sequeretur. Secutus est tamen eam Rex Ochozias 4. Regis. Vbi dicitur, quod dum maxime corporis languore teneretur, miserit nuncios, qui consulerent, num de sua infirmitate conualescere posset. Propterea iratus Dominus iussit Prophetæ Eliæ, vt nuncijs ita diceret: Numquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendum Belzebuch Deum Accaron? Quam ob rem hæc dicit Dominus, de lecto, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris, & infra mortuus est Ochozias iuxta verbum Eliæ, & Ioram frater eius regnauit pro eo.

95 Breuissime etiā se expedit ibidem Prateolus circa sectam Musoritarum: Erant, inquit apud Iudęos Idololatræ, qui sorices celebrant, dicta huius abominationis origine ab Allophylorum sacerdotibus, & Diuinis à quibus, vt liber primus Regum cap.6. habet, Philistinorum principes, & Sarrapæ, cum ab eis arca testamenti fuisset in bello capta, atque ex ira Diuina sorices terra produxisset, qui eorum regionem demolibantur, admoniti, & persuasi fuerunt vt pro delicto iuxta numerum prouinciarum eorundem Philistinorum, quinque mures aureos facerent, quos darent Deo Israel sicque super plaustrum nouum, eandem arcam remitterent, inde futurum, vt ab eis diuina plaga desineret, ex quo effectum, vt mures postea, maximo in honore habuerint quidam Iudæi, & eos coluerint. Ita cum Philastrio, Prateolus, & nos cum isto, nec plura addamus.

96 Thophesitarum item secta, Vnde denominatio? Vnde origo? sic dicti Thophesitæ ab arca, quam vocabant Thophet, & fuerunt quidam apud Iudæos idololatræ, qui eam alicuius Idoli nomine in Valle filiorum Ex collocare solebant, ac super ipsam filios suos, & filias dæmonijs sacrificabant. Talem Idololatriā dicti Iudæi didicisse videntur ab Assyrijs, qui

97 similia faciebant. Propterea istis Dominus comminatur ruinam per Esaiam cap. 30. sic, à facie, inquit Dominus, pascebit Assur virga percussus, & erit transitus virga fundatus quam requiescere faceret Dominus super eum in tympanis, & citharis, & in bellis pręcipuis expugnabit eos. Pręparata est enim ab heri Tophet à Rege præparata profunda, & dilatata,

98 &c. Sed terribilior comminatio ruinæ contra dictos Iudæos Idololatras à Domino per Hieremiam cap.7. sic: Hæc est gens, quæ non audiuit vocem Domini Dei sui &c. ac infra, Ideo ecce dies venient dicit Dominus, & non dicetur amplius Tophet & vallis filij Ennon sed vallis interfectionis, & sepeliantur in Tophet

phet, eo quod non sit locus, & erit morticinium populi huius in cibos volucribus Cœli, & bestijs terræ, & non erit qui abigat. Et quiescere faciam in Vrbibus Iuda de plateis Hierusalem, vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocē sponsi, & vocem sponsæ, in desolatione enim erit terra] hactenus Hieremias, vide Pateol. lib.18. verb. Tophetica.

97 Restat sola Secta Troglodytarum, qui secundum Philastrium lib. de Hæres. apud Iudæos in abditis speluncis, vel locis incultis habitantes Idola adorabant cum execrandis abominationibus, atque inter hos Idololatras, erant etiam Sacerdotes Templi; vt habetur Ezech.8. [Introduxit me, inquit, Dominus ad ostium atrij, & vidi, & ecce foramen vnum in pariete, & dixit ad me; fili hominis fode parietem, & cū fodissem parietem, apeuit ostium vnum, & dixit ad me, ingredere, & vide abominationes pessimas, quas ipsi faciunt hic, & ingressus vidi, & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & vniuersa Idola domus Israel depicta in pariete, in circuitu per totum, & septuaginta viri de senioribus Israel, & Iezonias filius Sapham stabat in medio eorum stātium ante picturas, & vnusquisq; habebat thuribulum in manu sua, & vapor nebulę de thure

98 consurgebat. Et dixit ad me, certe vides fili hominis, quę seniores domus Israel faciunt in tenebris vnusquisq; in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim non videbit Dominus nos, dereliquit Dominus terram, &c. ergo & ego faciam in furore, non parcet oculus meus, nec miserebor, & cum clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos:] hæc Ezechiel, quibus Prateolus Sectam Tragoditarum satis opportune declarat, nec plura addenda.

99 En qualiter in Populo Iudaico vndecim Sectæ abominandæ Idololatriæ extiterūt, & circæeam in communi vnum verbum adiungo cū Saliano in Epit. Annal. veter. Testamenti, qui ad annum 2622. Mundi perdocte ostēdit quomodo Idololatria in tres Tribus, nempe Leui, Ephrain, & Dan fuerit inuenta, & aucta per Miham quēdam de tribu Ephraim filium Garsā, Iudic. 17. durauerit que per annos 377. & sublata post per operam Sācti Prophetę Samuelis, vt habetur in lib.1. Reg. cap 7.

Quanam alia heresum Secta apud Iudaos, qui uam errores contra Fidem, vsque ad Aduentum Messia, & post?

REGVLA CCXII.

100 PRæter dictas Idololatriæ Sectas fuerūt aliæ plures; præcipue septē apud Iudæos diuersarum hęresum; videlicet Sectæ Essęorum, Hemerobaptistarum, Masbatharum, Scribarū, Pharisæorum, Sadducæorum, & Samaritanorum; quarum vnaquæque illico expendetur, vti diuersimode contra Fidem Diuinam pro-

101 cederet. Extiterunt item alij errores contra eandem fidem apud illos, maxime in corrumpendo Sacras Scripturas; ac in primis ea loca,

102 que agunt de Messiæ Aduentu: Circa quem potissimū ipsorum error semper extitit, & adhuc durat, atque ad finem vsque Mundi durabit.

103 COncors est omnium Scriptorum sententia inter Iudæos varias olim viguisse Sectas multarum hæresum cōtra Fidem, & Religionem à Deo acceptam. Ita docent S. Epiphanius lib.1.to.1.contra hęreses ab hæresi 11. Sanctus Clemens Papa lib.6. constit. Apostolicæ, cap. 6. Eusebius lib. 4. Historiæ Ecclesiast. cap.21. & alij. Ac manifeste deducitur ex cap.

104 5. Actuum Apostol. Dissensio aliqua tamen circa numerum earum. Nam Prateolus in suo Elēcho Alphabetico verb. Hemerobaptistæ, solas septem obiter enumerat, & inter eas reponit Sectam Galilæorū; cuius postea suo loco in litera G, nec alibi vlla ratione meminit; de ea expresse fit mentio in dict. cap.5. Act. Apost. & inueni apud nostrum Iacobum Tyrinum, fuisse Sectam Galileorum negantium dandum à Iudæis tributum Cæsari; sed hoc non videtur

105 error contra Fidem. Vnde pro complendo septenario numero, loco ipsius apposui in Regula Sectam Scribarum, quæ sæpius in Euangelio legitur, præcipue Matth.5. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, non intrabitis, &c.

106 Hanc Scribarum Sectam (iam ab ipsa incipiat declaratio vniciuque breuissime à nobis exhibenda) vt distinctam ab alijs proponit, & declarat D. Damascenus, lib. de Hæresibus per sequentia verba: [Scribæ, inquit, qui ijdē legis periti erant, & eorum, quæ à Maioribus tradita acceperant, interpretes, ea quæ sponte profitebantur, non quod ex ipsis legibus ea hauserant, sed quod legum sibi, & cultum, & iustitiam vēdicabant.] Hactenus Damascenus

107 de Secta Scribarum. Circa quos noster Ioānes Maldonat. in cap.3. Matth. hoc acute obseruat, quotiescunque simul nominantur in Euangelio, Scribas Pharisęis anteponi, fortasse, quod essent antiquiores, & Diuinæ institutionis, & Pharisæi humano instituto introdu-

108 cti fuerint. Verum illi non attenta Diuina Institutione, ad nimiam superstitionem deuenerant, vt cum Damasceno dic um: de hac, & de alijs sequētibus Iudæorum Sectis legendus Baronius in appar. à num.8. vsque ad 15.

109 Præterea, quid de reliquis Sectis Pharisæorum? isti sic appellati à voce Phares, quæ segregatos significat. Nam vti doctiores reliquis super legem Moysis, humanis quibusdam constitutionibus vtebantur; quibus à reliquo populo segregati erant. Certo tempore continentiam, ac virginitatem terminabant. Interim talis pudicitiæ in amictu insignia aliqua gestātes: bis in hebdomada ieiunio se affligebant, expiationes vrceorum, & mensuram poculorū; decimas item, sicut Scribæ, ac primos fructus, preecumq; perpetuitatem approbabant. Quāquam in his, & alijs Hypocrisis fuco valde fuerunt obuoluti, vti eos Matth.23. Christus Dominus graphice depingit, & ob eam acriter re-

pre-

11 prehendit. Itē Aſtrologorū nonnullorū de hoc
o ſcopo errorem ſatumq;ſequebantur. Inter ip-
ſos tamen Phariſęos doctrina legis Moſaicæ,
paulo ſanior,& rectior fuit,quam inter Eſſæos,
& Seducæos:de quibus ſtatim dicitur:hęc à no-
bis propoſita pro declaranda ſufficienter Pha-
riſęorum Secta, deſumpta tum ex D. Damaſce-
no citato tū Prateolo lib.14.apud quos plura.
111 De Secta Eſſænorum, ſeu Eſſenorū (hoc etiā
ſecundo modo à D. Damaſceno, & à Philaſtrio
vocantur;) Ex profeſſo tractat Ioſephus lib. de
antiquitatibus Iudęorū,ſicut & de alijs duab'
ſectis Phariſęorum,& Seducæorum;eodē enim
tempore iſtæ tres exortæ ſunt ſub Ioanne Aya-
no Simonis filio,ante natum Chriſtum 105. an.
Cum iam ob tyrannidem,& bella Antiochi la-
cerari,& diuelli cæpiſſet Principatus, & Sacer-
dotiū apud Iudęos,vt ait Prateolus lib.5. Eſſęi
id eſt autē operarij,ſic dicti à verbo Aſſa, quod
operari ſignificat, teſte eodem Prateolo, qui
eorum vitā,& mores,ac errores cum Philaſtrio
egregie deſcribit per ſequentia verba[. Eſſeni,
112 inquit,ſunt,qui monachorum vitam exercēt,
eſcas delitioſas nō in ſumētes,nec ſtudiū in ve-
ſtimentis gerentes, nec poſſidentes aliquid;le-
ctioni autē,& bonis operibus inſiſtētes,in locis
ſeparatis habitabant. Chriſtum autem Domi-
num Dei filium,non expectant,nec in lege,aut
prophetis eum Dominum agnoſcūt annuncia-
tum,ſed vt prophetā aut iuſtum hominem ſolū
credentes prȩſtolantur.]Hęc ille,ex quibus cla
re innoteſcit quicquid huc ſpectat.
113 Nunc explicanda ſequitur Saducęorum
Secta,quę licet quoad tempus originis, duo-
bus præcedentibus æqualis ſit, vt dictū,quoad
errores tamen vtramq. valde ſuperat. Nam
nullam vitam à morte ſupereſſe, & conſequen-
ter nullam reſurrectionem mortuorum futurā
tennerunt,iuxta: Illud Matthæi,22. In illo die
acceſſerunt ad illum Sadocæi,qui dicunt non
eſſe reſurrectionem &c.nec ſpiritum,nec An-
gelum eſſe,neque futurum Iudicium à lege,at-
que prophetis propoſitum cōceſſerunt, ſed vi-
uendū ſolum ſecundum carnem prędicarunt.
Epicurȩamque dementiam potius,quam diui-
næ legis iura amplexati ſunt; Scripturam pro
114 libito voluntatis,& Iudicio rationis humanę
interpretantes. Vnde facta vita eorum, nullo
modo quadrabant nomini. Circa Saduciæ, idē
quod iuſtiſſimi valeant, teſte D. Damaſceno, d.
lib.de hęreſibus,ſic dicti à Zadith,quod nomen
ſignificat iuſtum vel ſanctum,vt tradit Prateo-
lus,lib.17.ex quo,& ex citato Damaſceno hęc
deſumpta pro declaratione ſufficiēti ſectę Sa-
ducęorum.
115 Hemeroptiſtarum' ſecta exprimitur à Pra
teolo lib.8. his paucis verbis. Hemerobaptiſtę,
inquit,apud Iudæos hęretici fuerunt,qui, & ſe
& ſua veſtimenta,quotidie abluebant,quemad-
modū auctor eſt Crinitius; vnde & nomē He-
merobaptiſtarum acceperunt, ſentiebāt enim
aliter non poſſe viuere hominem, niſi ſingu-
lis diebus in aqua mergeretur in aqua ablua-
tur,ſanctificetur ab omni culpa. De quibus,te-
ſte Niceph. lib.4.c.7.Eccl. hiſt. ſcribit Hegeſip.
alijſq; Iudęorum hęreſibus]. Hęc Prateolus de
Hemerobaptiſtis,circa quos vide Damaſcenum

multo breuius eorum Sectam exprimentem.
106 Quid iam de Secta Samaritanorum? ſic vo-
cati à Samario eorum Rege, vel ſecundum
alios teſte Prateolo,à Samarco filio Canam
filij Cam qui, vt habetur Geneſis, 19. veran-
da, patris dormientis detecta aſpiciens ac
inde illum ludibrio habens,ab eo maledictus
117 fuit. Samaritanorum errores adducit Phila-
ſtrius lib. de hæreſibus, nempe Chriſtum Do-
minum Dei filium in Scripturis Sacris ante
nunciatū nō admiſerunt,ex Pentateucho Mo-
ſis quatuor tantum libri, qui lex vocantur, ab
eis recepti fuerunt. Item reſurrectionem mor-
tuorum negarunt,conſequenter futurum iudi-
tium;animam autem hominis non eſſe immor-
talem, auſi ſunt affirmare, exiſtimantes ſolum
in corpore eſſe viuendum,& quod dictum de
reſurrectione futura, in procreatione,& geni-
tura filiorum,quę quotidie in hoc ſeculo fit,
tantum exequi credentes. Circa iſtos Samari-
tanorum errores legendus etiam D. Damaſce-
nus, vbi ſupra verſ. Samaritanorum hęreſis.
Deniq; fuit error Samaritanorum circa locum
118 vbi eſſet adorandus Deus,cuius fit mentio à
Samaritana illa euāgelica Ioan.4. Nam Deut.
12. iniunctum fuit Iudęis, vt adoratio fieret
in tempo Hieroſolymitano, & contra hoc con-
tendebant Samaritani eſſe adorādum in tēplo
ſui Gazolitano. Verū vt ex Euſebio,& ex Ioſe-
pho lib.13.c.6. refert Salianus ad annum mundi
3906. Alexandrię coram Rege olim negotium
diſcuſſum ab vtriſq. & deciſum fuit in fauorem
Templi Hieroſolymitani.
119 De Secta tandem Masbotheorum vna ex ſe-
ptem aſſignatis à Prateolo,& à nobis in Regu-
la expreſſis,reſtabat dicendum; ſed cum Secta
iſta,quod vt ingenue fatear poſt eius ibi expreſ-
ſionem aduerti,ad annum Domini 55. iam pu-
blicato Euangelio emerſerit,& auctor eius fue
rit Chriſtianus cap. ſequēti de ea opportunius
120 agetur. Nunc loco eius indicando obiter
Secta Herodianorum,quæ certo ante mortem
ſaltem Chriſti Domini prodijt, vt patet ex il-
lo Matthęi 12 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cū
Herodianis,vbi copioſè diſputat quinam fue-
rint iſti Herodiani,doctiſſimus Ioannes Maldo-
natus, ac refutatis varijs opinionibus. proba-
bile iudicat,fuiſſe Aulicam Sectam eorum, qui
Herodi Regi adulabantur, & addit minui pro
babilitatem, ex eo quod nullum veterem, &
121 grauem habeat Auctorem. Sed quem tantus
hic vir inuenire non potuit,ego tantillus faci-
le inueni,nempe S. Ioan. Damaſcenum Aucto-
rem antiquiſſimum,& grauiſſimum lib. de hę-
ſibus verſ. Herodiani omni, ſequentia verba di-
centem. Herodiani,inquit,omni ex parte Iudęi
erant,Herodem autem vt Chriſtum approba-
bant,cumque Chriſti & honore efficiebant, &
appellabāt nomine]Hęc Damaſcenus, nec quic
quam circa hanc Sectam addendum occurrit.
122 Fuit etiam Secta Nazaræorū,qui alio no-
mine dicti ſunt Minei,de quibus Hieronymus
ſcribens ad Auguſtinum vſq. hodie,inquit, per
totas Oriētis Synagogas inter Iudęos,& hęreſis
Mineorum,& à Phariſęis vſq. dam natus quos
vulgo Nazaræos nuncupant, qui credunt fi-
liū Dei natū de Maria Virgine,& eūdicunt eſſe

qui sub Pōntio Pilato passus est, & resurrexit, in quem & nos credimus, sed dum volunt Iudæi esse, & Christiani, nec Iudæi sunt, nec Christiani] Hæc Hieronym. Opusc. 89. Vide plura apud Baron. anno 74. pag. 400. Alexander Diu. Damascenus lib. de hæresibus verbo Nazareni.

123 Aliam Sectam Hessinicorum, cuius quod inuenire potuerim, nec Prateol. nec alius Scriptorum meminit; affert. D. Damascenus ibidem breuissime in hūc modum. Hossinij autem inquit, dicuntur durissimi in omnibus, ita legi obtemperabant, vt quædam eorum quæ post legem scripta sunt, probarent; reijecerēt autem plerosque Prophetas. Ita ille de Hossinijs, nec dubium, quin isti fuerint Iudæi.

124 Pręter explicatas hæresum Sectas certissimum est viguisse inter Iudęos, & vigere adhuc vniuersaliter varios errores contra fidem quos ad tria capita breuiter reducit Eymericus 1. part. direct. quæst. 22. nimirum primo quinque libros Moisis, Regum, ac Prophetarū admittentes, totum Testamentum nouum reijciunt, admissa circumcisione, baptismum, & alia Ecclesiæ Sacramenta, vno excepto matrimonio, despiciunt, fidei articulos, pręter Mundi creationem, omnino abnegant.

125 Secundo. Cū detestabili blasphemia Christum Dominum esse, & fuisse purum hominem & prophetā, deceptorem mendaciter asserunt eundem Christum, seu Messiam in lege promissum iam venisse nequaquam credentes, adhuc venturum pertinaciter affirmant, & affe-

126 ctant. Tertio per legem tantum veterem, supposita eius obseruatione, se iustificari, & saluari putant, cum tamen attenta infallibili veritate fidei Catholicæ, non sit aliud nomen sub Cęlo datū hominibus, nisi nomē Domini nostri Iesu Christi, in quo oporteat nos saluos fieri, vt testatur S. Apostolus Petrus Act. Apost. cap. 4.

127 Vnde ex prædictis erroribus potissimus est, quo pertinaciter negant venisse Messiam, seu Mediatorem in lege, & Scripturis Sacris promissum Christum Dominum. & adhuc venturum sperant, atque conuictis Iudæis circa hunc errorem reliqui facillime corruunt, & circa ipsos illi conuicti manent, vt iam alibi ostendimus. Propterea ipsi ne conuincantur de aduētu Messię, per Scripturas Sacras, vel eas negāt vbi de hoc agitur, vel corrumpunt vt patet ex Testimonio S. Petri, qui loquens de contentis in Epistolis D. Pauli, citat per sequentia verba.

128 In quibus sunt quædam difficilia intellectu quæ indocti, & instabiles deprauant, eam generalitatē addēs, sicut & cæteras scripturas ad suā ipsorū perditionē 2. Petr. 3. quæ peculiariter de hæreticis Iudæis intelligi possunt. Quandoquidē Sacri Scriptores de quibuscunq. defendētibus suos errores contra fidē per Scripturas Sacras deprauatas interpretātur, vt August. in ps. 77. D. Cyprianus de Vnit. Eccl. D. Ireneus lib. 7. c. 1. Tertull. de pręscr. c. 17. & Euseb. lib. 1. hist. c. 17. cuius ibi verba circa rē præpositā valde quadrant dictis Iudæis Infidelibus, Sacras, inquit, audacter deprauarunt Scripturas veteris fidei Canonem abrogarūt, Christū ignorarunt, neq. quid sacræ, & diuinæ litteræ de illo dicant, conquisierunt. Ita ille.

129 Pro Coronide tandē huius, & pręcedētis regulæ, & pro confirmanda doctrina de scripturæ deprauatione a Iudæis facta eius verbis cum Penna Comm. 47. super dict. q. 2. Commēt. 47. superaddit. q. 22. Direct. referamus, Auctores, qui Iudęorū errores recensent, & confutāt, ex antiquis frequenter Hieronymus, August. & reliqui Patres, cū se offert occasio in exponendis Sacris litteris, quas ipsorū Rabbini, ne de Christo, qui iā venit, loqui videātur, contorquēt, & deprauāt, & Isidorus Episcopus Hispalensis, Cyprianus duobus libris contra Iudęos, Tertullianus in lib. aduersus Iudęos, Athanasius in lib. de Incarnatione Verbi, Chrysostomus in Orarion. aduersus Iudæos, Paulus Burgensis in Scrutinio Scripturarum, Protheus in lib. inscript. Victoria cōtra Iudęos, Rabbi Samuel de Aduētu Messię, Salianus, Pommerius aduersus Iudæos, Petrus Bles Archidiaconus Bathoniensis contra Iudæos, Guido Carmelita in lib. de Hæres. Iudæor. Arnaldus Albert. super rubrica de heret. lib. 6.

CAPVT QVINTVM.

De Sectis, & erroribus hæreticorum, seu hæresiarcharum contra fidem Catholicam, qui à Christi Domini Natiuitate toto primo seculo emerserunt.

PROOEMIOLVM.

HACTENVS præcedenti capite tum genericè, tum specificè de Sectis eorum Infidelium qui extra Ecclesiam in Gentilismo, vel Iudaismo existentes suis eam erroribus, & infidelitatibus impugnarunt; iam gradum faciamus hoc, & sequentibus capitibus ad sectas illorum, qui cum essent intra ipsam suscepto baptismo, & fide catholica imbuti, terga ei vertentes per hæreticam prauitatem, eidem se hostes intensissimos prębuerūt, & vineam Christi Domini quouis tempore demoliri conati sunt. Propterea in Scriptura Sacra 1. Ioan. 1. merito vocantur Antichristi. Nunc inquit D. Ioannes, Antichristi multi facti sunt, vbi vt ait Benedictus Iustinianus vir eruditissimus cum allusione ad vim nominis illius Antichristi in fine seculorum venturi, nulli dubium per hos Antichristos intelligantur hæretici, de quibus subiungit idem D. Ioannes, ex nobis prodierunt, sed non erāt ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent vtiq; nobiscum, sed vt manifesti sint, quoniam non [sunt omnes ex nobis] quę verba ad propositū sic interpretatur D. Augustinus, omnes inquit hęretici, omnes Schismatici ex nobis exierūt, idest est Ecclesia exeunt, sed non exirent, si ex nobis essent, antequam exirent ergo non erant ex nobis, multi intus sunt, non exierunt, & tamen Antichristi sunt. Hæc D. Augustinus quibus vniuersaliter comprehendit in communi quoscunq hæreticos tam occultos, quam publicos, seu declaratos tales. Nam istos peculiariter per secula 17. trāsacta totidem fere capitibus exprimere intendimus, in præsenti de ijs, qui sub primo seculo prodierunt.

Quibus

Quis primus in lege Euangelica hæreticus? Quanam Secta hæreticorum prima post mortem Christi Domini.

REGVLA CCXIII.

4 CErtum est, quod ex omnibus Christianis
seu hominibus baptizatis primus hæreti
cus, seu apostata à fide,& à lege Euãgelica ad-
huc viuente Christo Domino,extitit Iudas Is-
cariotes,qui viã alijs hæreticis præcipue Chri-
stianis ad varios errores apernit, vt statim iu-
5 dicabitur. Post mortem vero Saluatoris,prima
ante alias emersit Secta Simoniacarũ, Auctore
eius Simone Magicæ disciplinę peritissimo,qui
cum baptismũ à Philippo Diacono suscepisset,
& ab eo,ac Apostolis Petro,& Ioanne Religio-
nẽ Christianam fuisset edoctus, prolapsus est in
multas hæreses,quæ illico sigillatim expẽdẽtur

---

6 EX ep. S.Ath. Patriar. Alexand. & S. Alexan.
successoris eius ad Epizos, quæ extat l.1.
histor.tripart. cap.15. atq; ex doctrina D.Hie-
ron. in cap.6.Matt. manifeste patet id quod di-
cimus de Iuda Iscatiote,fuisse scil. primũ Apo-
statam,primumq;Christianorũ hæreticũ affert-
que Prateolus lib.9. verbo Iudas Iscariotes,
cui tres pręcipue hæreses tribnuntur.
I. Quod nõ crediderit realẽ in Eucharistia Chri-
sti Dñi præsentiã, fueritq; vnus ex illis, qui au-
7 ditis eius verbis, Caro mea vere est cibus, &c.
scandalizati sunt, & dixerũt, durus est hic ser-
mo, & quis potest eũ audire? Io.6. atq; Iudam
cõspirasse cũ alijs ad oppugnandã Eucharisticã
8 veritatẽ. Docent præ alijs S.Ioan.Chrys.ho.46.
& D. August.tract.27.vterq; in c.6. Ioan. vbi de
Iuda peculiariter dicitur. Sunt quidã ex vobis,
qui nõ credũt,sciebat enim ab initio Iesus,qui
essent nõ credentes,& quis traditurus esset eũ.
Circa dictã autẽ hæresim, habuit Iudas sequa-
ces, nõ solũ Caluinisticã,vt bene ostẽdit Gual-
terius Sec.1. c.1. pag.20. sed reliquas etiã fere
omnes hæreticorũ Sectas,quę hac nostra,& su-
periori ætate extiterũt in impugnãda S. Scrip.
& missa, & realitate Eucharistica omnino con-
cordes, sed de hoc alibi plura.
II. Quod ipse Iudas Iscariotes secundũ D.Hiero.
9 c.26. Matth. Christi Domini miracula magicis
artibus, seu Dæmonis cooperatione tribueret,
& cõsequenter eius omnipotentiã,ac Diuinita-
10 tẽ negaret. A quo errore nõ longe absunt Cal-
uinistæ,qui teste eodẽ Gualterio,miracula vir-
tute Christi singulis prope diebus in gratiã Ec
clesiæ Cath. Rom. & in bonũ fidelium patrata
illusiones potius Satanæ, quã vera opera diui-
na esse blasphemo ore affirmant.
III. Quod Mariam Magdalenã idẽ Iudas damna-
11 uerit ob factũ vngẽdi pedes Iesu pretiosissimo
vnguẽto,leuãdæ pauperũ inopiæ suã vt occul-
taret auaritiã exercẽdo cupiditatẽ. In quo pari
12 modo vestigia eius sequuntur Calnini discipuli
vasibus Sacris, pretiosisq; ornamẽtis tẽpla spo-
liãtes sub prætextu fictę voluntatis sustentandi
egenos,vt idẽ Gualterius ostẽdit. Quod simili-
ter pręstat in omnibus fere sequẽtibus semper
conferendo errores antiquos cum nouissimis.
Nos vero ne nimis prolixi simus, idem quan-
doque tantum efficiemus.
13 Duæ hic hęreticorũ Sectę obiter indicandæ,
quãdoquidẽ ex Iuda Iscariote, & ex factis eius
denominationẽ, & occasionẽ emergẽdi sump-
serũt. Altera antiqua Iudaistarũ,vt vocat Prat.
l.9.verb.Iudas Iscariotes, eius meminit Philast.
& fuit illorũ; qui tuebãtur Iudã in vẽditione,&
traditione Christi Domini bonũ opus effecisse;
cum inde tot bona nobis emanariut;nihilomi-
nus respectu ipsius patet fuisse opus pessimum,
14 ac sceleratissimũ. Altera Secta recẽs Iscarioti-
carũ nostrę tẽpestatis, vt ait Prateolus ibid. ex
Staphylo lib. de Luteranor. inter se cõcordia.
Vbi per sequẽtia verba, Iscariotistæ,inquit,sũt,
qui negãt à Iuda Iscariote verũ Corpus Domi-
ni acceptũ in Cœna Domini. Ita scribit Mensel-
dius in libel.ab hac quæst.inscripto,& Calninus
in sua vlt. admonitione cõtra Vvestphalum, &
alibi;hæc Staphylus,& Prateolus ex eo loc. cit.
nec addendum quidquam occurrit.
15 Quid de Simone Mago,& de Secta discipu-
lorũ eius,hic etiã ante sũptionẽ baptismi mul-
tis erroribus cõtra fidẽ Diuinã implicitus exti-
tit,adeoq;in regione Samariæ,vbi natus fuerat,
arte magiæ dęmoniacę inter suos cõterraneos
excelluit, vt auderet affirmare se esse virtutem
quãdã magnã super omnes virtutes cõstitutã;
quod omnes Samaritani,vt prorsus verũ crede-
bãt,ac dictitabãt; vt habetur in Actis Aposto-
16 lorũ, c.8. Hic est virtus Dei, quę vocatur ma-
gna,atq;successu tẽporis dicta Samaritanorũ in
eũ credulitas in tantũ excreuit, vt ipsũ nõ solũ
veluti patrẽ, sed etiã veluti Numẽ Diuinũ co-
luerint,ac eiusdẽ formarũ Simulacrũ cũ hac in-
scriptione: Simoni Deo Sãcto,venerati sint. Ita
Prateolus ex Eusebio, lib.2. Ecclesiast. histor.
17 Verũ sceleratissimus hic homo,& diaboli post
fundatã Ecclesiã Catholicam primogenitus, vt
vocat eũ S.Ignatius ad Tralleos, quanam quasi
mente baptismũ suscipere à Philippo Diacono
in Samaria Euãgelizãte, & per eum, ac per SS.
Apostolos Petrũ,& Ioãnẽ in Mysterijs Fidei in-
strui voluit. Nam vt in barathrum pluriũ,& ma-
iorũ errorũ prolaberetur,hisq;crudelius ipsam
Ecclesiã impugnaret,& revera prolapsus est,ac
perpetuo impugnauit tũ per se ipsum,tum per
suæ Sectæ sequaces Simonicos,vel Simoniacos,
vt eos vocat D. Damasc. lib. de hęresibus vers.
18 Simoniani à Simone,&c. Nam, vt Niceph. l.2.
histor. Eccles. c.6. affert Prateol. l.17. verb. Si-
moniaci tam ipse Simon, quã eius discipuli fi-
ctè in susceptione baptismi procedebãt,ac ver-
botenus professionẽ, & Fidẽ in Christũ simula-
bãt,paulo post tamẽ perfricata frõte cõtra ipsũ
præcipue hæreses perniciosissimas abũde semi-
19 narẽt. Primo, dicebat Simon Christũ Dominũ
nõ venisse,nec à Iudæis male fuisse passũ;imo se
ipsũ Christũ esse asserẽs, nomẽ eius sibi vẽdica-
bat, vt ait loc.cit. Damasc.& D. Hieron. contra
Luciferianos sic. Simon Magus,inquit,& Menã-
der,& discipulus eius se Dei asseruere virtutes.
20 Ex hoc Menãdro ortũ duxit Secta Menãdria-
norum, de qua in hoc verbo Damascenus, Isti
autem in omnibus cum dicto Simone, & Si-

moniaci concordant, vno excepto, nempe Menandrum maiorem esse Simone, & missum ad dandam salutem hominibus; ita ex Epiphan. hæref. 12. Gualterius secul. 1. c. 7. pag. 22.

21 Secundo. Concubitum passim sine delectu corporum, docebat Simon, quibus verbis talem eius errorem exprimit D. Damascenus & videtur etiam loqui de concubitu sodomitico, saltem de vsu naturali fœminarum, vt loquuntur in specie Prateolus & alij. Intelligi debet quod tenuerint Simoniaci esse licitum promiscue, & absque peccato posse vnumquemque cum quacumque voluerit, copulam habere.

22 Tertio. Vniuersum hunc Mundum ab Angelis fuisse factum, Angelos vero factos à quibusdam sensibus de Cœlo prædictis, eosq. genus humanum fefellisse, teste Prateolo citato, defendebant Simoniaci cum suo Mag. Simone.

23 Quarto. Simoniaci carnis resurrectionem futuram nequaquam concedebant, & consequenter, nec futurum Iudicium, vt iam de alijs Infidelibus cum eisdem D. Damasceno, & Prateolo adduximus.

24 Quinto. Vrgente persecutione posse Christianum à fide suscepta licite resilire, quod tenerent Simoniaci ex Origene lib. 6. contra Celsum, affert Cardin. Baronius ad an. 67. à Natiuitate Domini.

25 Sexto. Ex Epiphanio hæres. 21. hunc Simonis Magi errorem quod prætexebat ipse Spiritum Sanctum sibi in suis erroneis doctrinis assistentem, comparatque eum cum alio errore Caluini de simili Spiritus Sancti assistentia; assignans autem inter ipsos hanc differentiam, quod Caluinus, eiusque sectam non alium admittat Spiritum Sanctum, nisi proprium, eorumq. spiritum, ac iudicium, vt alibi dicemus.

26 Simon vero nomine Spiritus Sancti intelligat Concubinam suam vocatam Elenam, secundum Epiphanium citatum, quam adeo adamauit, & coluit, vt eius simulacrum pro illo Mineruæ discipulis suis adorandum proposuerit, sicut pro illo Iouis proposuerat, vt testatur ibidem

27 D. Damascenus. Addens, quod Simon se Samaritanorum patrem, & Iudæorum Christum prędicaret. Quin etiam ipse Simon se esse Patrẽ, & Filium, & Spiritum Sanctum dicebat, vt ex Epiphanio hæresi 21. affert. Baron. ad annum 35. num. 29.

28 Septimo. Duæ illæ hęreses inter se vt plurimũ connexæ, quod homo careat libero arbitrio, & quod super solam gratiam, absque vllis bonis operibus acquirit salutem, tribuuntur Simoni Mago, & sequacibus eius ab Irenæo lib. 1. c. 20. & à Clemente VIII. recognit. & refert ibidem Gualterius comparãs, eos suo more, cum complicibus omnino Caluini à qua comparatione tam assidue nos merito abstinemus.

29 Octauo. Omissis alijs Hęresibus, si plures forte sũt propriæ Simonis Magi, sectaque eius, haud enim circa numerum ipsorum concordãt Scriptores; cum alij decem, alij octo adducant, Damascenus tantum sex; & mirum valde non meminerit ipse illius hæresis, quæ fuit proprijssima eiusdem Simonis; hincq. peculialiter eius sequaces Simoniaci nominantur; quod scilicet tenuerit, res sacras esse venales, atq; spiritualiter Dei dona pecunia cōparari quam hęresim illi S. Petrus Apostolus maxime exprobrauit; ipsamq. acriter reprehendit, ad pœnitentiã

30 exhortãs. Act. c. 8. Quia reprehẽsione, et exhortatione nequaquam emendatus; imo superbia sua, & præstigijs Magię Dæmoniacæ magis intumuit; ac eis cum volare tentasset, orante Sancto Petro, ex aere in terram corruit, & percussus ab Angelo interijt, vt asserunt Phylastrius lib. de hæresibus, & D. Aug. serm. de sanctis, ac epist. 86. de ieiunio: circa res dictas Simonis Magi, legẽdus pręcipue Baron. ab an. 35. vsq. ad. 48. quicum sequenti regula commodius ostendemus ipsum fuisse primum hæresiarcham.

Secta hæreticorum quænam alia statim initio prædicationis Euangelicæ contra fidem Catholicam exorta.

REGVLA CCXIV.

31 Valde celebres fuerunt illi septem hæresiarchæ, qui in itio prædicationis Euangelicę exordio, simul ferè prodeuntes, Ecclesiam nostram quasi in cunabilis adhuc existentem suis hęresum sectis acritet impugnarunt. Nimirum præter Simonem Magum, & Menandrum supra iam expressos, Thebutes, a quo Thebutianorum, Cleobius, a quo Cleobianorum, Dositheus, a quo Dositheonorum, Gortheus, à quo Gortheonorum, & Masbotheus à quo Masbotheonorum sectæ originem duxerunt.

33 Pro contentis in hac regula melius capiendis, & pro dubijs circa ipsã excitandis facilius, & breuius decidendis, præmittenda doctrina Hegesippi, quam affert Nicephorus lib. 4. hist. Eccl. c. 7. per sequentia verba, meminit, inquit, Hegesippus initiorum Hęresum quarundam. Ita inquiens: Postea quam Iacobus iustus est Martyrio defunctus, sicuti & Dominus idem ob verbũ in locum eius patrui eius Cleophę filius Simon est suffectus, quem omnes Domini fratrẽ patruelem secũdum esse retulerũt.

34 Primus eam depranare cœpit, quod in petitione Episcopatus repulsã tulisset Thebutes vnus è septẽ hęreticis plebeis, vnde Cleobiani, & Dositheus, vnde Dositheã, & Grotheus, vnde Grotheani, & Massabotheus, vnde Massobotheani] hęc Hegesippus, addẽs ex istis alijs postea sectas promanasse, vt infra in 2. seculo videbimus.

35 Nunc circa tradita ab Hegesippo, & ex eo à Nicephoro triplex dubium resoluendum. Primũ circa id, quod asserunt Thebutẽ, scilicet ante quosuis alios à primordio Ecclesiæ, post Christi Domini mortẽ hęreticã prauitatẽ fuisse amplexũ ob repulsam ab eo latam in petitione ambitiosa Episcopatus, hoc idẽ tenet, ac sępius repetit Prateolus in suo Elencho alphabetico, nominans ipsum primo loco, dum refert simul omnes alios, vt verb. Cleobiani. verb. Dositheus, & verb. Masbotheus, ac in eius indice per centurias digesto primum locum Thebutes occupat ad annum Christi Domini 40.

Nihi-

26 Nihilominus non recedendum ab eo quod diximus regula præcedenti, Simonem Magum fuisse omnium primum hæresiarcham. Tradit cum Euseb. lib. 2. Ecclesiast. histor. idem Prateolus, aut se corrigens, aut sibi contradicens lib. 17. verb. Simoniaci ibi: [Ab hoc itaque, inquit, teste Eusebio, caput totius prauitatis, & omnis hæresis principium cęptum est, idque sub dominio Neronis, & Petro Apostolo, circa
27 annum Domini 55.] Hæc ille. Sed dum ad hūc annum 55. refert, magis suam contradictionē, quam correctionem indicat; quandoquidem ab eo in dicto indice ad annum Domini 40. Thebutem repositum vidimus. Verum multo prius esse reponendum Simonem Magum; nēpe ad ann. Dom. 35. ac primū omnium hæresiarcham extitisse principemque, & auctorem cunctorum hæreticorum ex D. Epiphanio hæresi 21. & ex alijs erudite ostendit Card. Baronius dicto ann. 35. num. 23. & 24. sed clarius percipies ex proprijs illius verbis.
28 [Ac denique, inquit, quod super Simonem Petrum à Christo (vt dictum est) Ecclesiam ædificatam vidisset, ac firmiter stabilitam, idem humani generis hostis ipse suo noluit caruisse Simone, super quem impietatis omnis fundamenta iacta consurgerent. Hic enim hæreticorum omnium princeps, & auctor habetur, ex
29 quo sunt cœteræ hæreses propagatæ. Nam & huiusmodi Patriarcha gloriari autem possunt Nouatores, quem suorum dogmatum cognoscant Auctorem. Simonis quippe prima vox fuit per gratiam tantum saluari homines, & nō secundum opera iusta, & liberos esse sibi credentes; vt quæ velint, possint agere.] Hæc Baronius, apud quem plura inuenies.
30 Dixi initio nostrę Regulę esse valde celebres prædictos septem hæresiarchas ob eam rationem, quod conspirauerunt contra Ecclesiam, vt dictum est ex Hegesippo ad auferēdum ei primam Fidei integritatem, & quasi Virginitatis florem; propterea simul cōiunguntur à doctoribus; Et quando agitur de quouis eorum peculiariter nominantur, & alij cum Secta viniuscuiusque, vt videre est apud Prateolum, & apud Hegesippum adductum.
31 Dubium tamen insurgit quot, & quinam sint isti hæresiarchæ? Nam huiusmodi auctores citati, qui affirmant esse septem, postea in facto ipso sex tantum cum manifesta contradictione exprimunt, nempe Simonem, Thebatem, Cleobium, Dosithrum, Gortheum, & Masobotheū, atque in declaratione vniuscuiusque istorum dicitur de eo, quod sit vnus ex septem primis hæresiarchis, & quinque soli ei adiunguntur, vt patet ex doctrina tradita Hegesippi, & ex Prateol. verb. Masboth verb. Gortheus, & in alijs verbis similiter; neque inuenis auctorem, qui simul cum alijs mihi septimum hæresiarchā
32 exprimat. Miror equidem, quod ex recentioribus, noster Gualterius vir eruditissimus circa talem defectum, aut contrarietatem nihil lucis mihi porrigat. Imo etiam ipse hic videatur impingere, cum post declaratum Simonem Magum, de Thebate sic dicat: Thebutes vnus ex septem primis hæreticis, qui, vt testis est Hegesippus apud Nicephorū, Ecclesiam in ipsis eius quasi incunabulis dilacerarunt, fideiq;
33 doctrinam corrumperunt, &c. Atque in margine citat Prateolum. verb. Thebutes, Clobius, Dositheus, Gortheus, & Masbotheus, præter Simonem, nunquam expresso septimo. Vnde
34 pro complendo septenario, visum mihi est adiungere in regula Menandrum, de quo iam supra, quandoquidem ipsum cum Simone D. Hieronymus coniungit.
35 Tandem insurgit dubium quibusnam erroribus prædicti hæresiarchę Ecclesiam Catholicam impugnarunt, ac Fidei doctrinam corruperunt? De Simone Mago, & de Menandro eius discipulo iam satis supra; de reliquis quinque nihil in particulari adducunt, quod innuere potuerim, relati Auctores, Hegesippus, Nicephorus, Eusebius, Prateolus, aut alij; Solutio-
36 nem tamen dubij ex Gualtherio aliquo modo deduco, qui post tradita de Thebute conferens ipsum cum Caluinianis, sic addit; in eam audaciam, & amentiam ideo prorupit, quod Episcopatu ambitiose periro, repulsam tulisset. Præclarum exemplum apostasię Ministris, quam plurimis Caluinianis, qui sperantes se clariores futuros in tabernaculis errantium, quam in domo Dei extitissent, maluerint per lubricam superbię viam in apertum sempiternæ ignominiæ præcipitium currere, &c.] Ita
37 ille: sentit, itaque Gaulterius Thebutem à Fide, & Religione nostra apostatasse cum per ipsum Ministris Caluinianis exemplum Apostasiæ fuerit propositum: quod similiter de Cleobio, Dositheo, Gortheo, & Masbotheo sentiendum videtur; & cum apostata in totum, seu quoad omnes fidei veritates ab ea recedat, & non vt hæretious, qui quoad aliquam, vel aliquas tantum, vt iam alibi à nobis traditum, recedit; si ille impugnare Ecclesiam Catholicā tenter, tot erroribus prout libuerit, ipsam impugnabit, quot sunt fidei Veritates, ergo in casu prædictorum Thebutis, Cleobij, &c. forte ita se res habuit.

Quid de Sectis contra Fidem Catholicam Alexandri AErarij, Phyleti, atque Hymenei.

REGVLA CCXV.

38 HI tres Alexander Aerarius, Hymeneus, & Phyletus fere eodem tempore ex infidelitate ad fidem Catholicam per baptismū susceptum conuersi, non multo post varijs se iniquitatum, & turpitudinum vinculis implicuerunt, ac contempta bona conscientia, non solum ipsi naufragauerunt circa fidem suscep-
39 tam; sed plures fidelium etiam eisdem doctrina hæretica impellentibus adhoc miserabile naufragium inducti sunt. Propterea S. Apostolus Paulus huiusmodi hæresiarchas Satanæ tradidit, vt eos valde frenaret, ipsorumque Sectas prorsus extingueret.

40 VIx dubium vllum occurrit circa expressa
in presenti regula; quia vt omnino cer-
ta traduntur à Doctoribus. Imo certitudine
fidei ex eis plura habentur apud Apostolum
Paulum, qui peculiariter contra dictos hæresi-
archas insurgit, vnde ne incongrue omnes tres
sub eadem regula comprehēdimus, & quæ eo-
rum sunt propria, quoad nostrum institutum,
verbis Sacris ipsius Apostoli, & sententijs San-
ctorum Patrum explicabimus. De Alexandro
41 AErario solo sic scribit D. Paulus 2. Tim. 4.
Alexander Darius multa mala mihi ostendit;
reddet illi Dominus secundum opera eius, quē
& tu deuita. Valde enim resistit verbis nostris]
42 Circa quę verba legendus Cornelius à lapide,
qui bene declarat, qualiter hic Alexander re-
licto Iudaismo amplexus est fidem Christi, &
tumultum contra Paulum Ephesi excitatum
sedauerit, Actor. 19. Ac postea, reiecta fide,
ipsi Paulo, eiusq; Euangelio restiterit. 2. Tim. 1.
43 Eundem autem Alexandrum coniungens
Apostolus cum Hymeneo, de vtroque ibi sic
ait, loquens cum discipulo suo Timotheo:
Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee,
secundum præcedētes in te prophetias; vt mi-
lites in illis bonam militiam, habens fidem, &
bonam conscienciam, quam quidam repellen-
tes circa fidem naufragauerunt; ex quibus isti
Hymeneus, & Alexander, quos tradidi Sata-
næ, vt discant non blasphemare. Quęnam
44 autem sit hæc blasphemia, seu qualiter cum
hæretico vnita, declarat idem Apostolus 1. Ti-
moth. 2. tribuens etiam eam Phileto. [Profana
autem, inquit, & inaniloquia deuita, multum
enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorū
vt cancer serpit; ex quibus est Hymeneus, &
Philetus; quia veritate exciderunt, dicentes
resurrectionem esse factam, & subuerterunt
quorundam fidem.] ita ibi.
45 Est pręcipuus istorum trium hæresiarchatū
error circa resurrectionem mortuorum, vt
egregie declarat Prateolus verb. Alexander
AErarius, verb. Hymeneus, & verb. Phyletus
negabant enim futuram resurrectionem, quam
Ecclesia Catholica credendam proponit; & fa-
ctum addebant ex methaphorica, seu ima-
ginaria significatione illam, quæ fit sæpe facta-
que est nempe cum quis Dei ignorantiam ha-
bet, mortuus est Deo, & in errore sepelitur,
à quo reanimatur, & reuiuicatur. Deo resur-
git, atque ad hanc spiritualem resurrectionem
referre conabantur quasuis Scripturas Sacras,
quę de vera carnis resurrectione expresse lo-
quūtur. Ita Prateolus totidem fere verbis cū
Tertulliano de resurrectione carnis, & cum
alijs.
46 Quod vero ex prędicta hæresi negandi verā
resurrectionem nostrorum corporum in fine
Mundi futuram nascantur aliæ perniciosissimæ
hęreses, quas consequenter prędicti hæresiar-
chæ, ac sequaces eorum amplectebantur, ex-
plicans proposita verb. 2 Tim. 2. Ecumenius
ostendit, assignata prius alia resurrectione, quā
in generatione filiorum illi defendunt. Succes-
47 sionem, inquit, procreationis liberorum exe-
crandi isti appellant resurrectionem, & quosdā
allicicbant, vt ab Apostolica doctrina descen-
derent. Vnde merito dixit, ad maiorem profi-
cient impietatem. Vide enim quanta oriantur
mala ex hoc quod dicatur iam factam esse re-
surrectionem. Ex hoc priuamur Christi aduē-
tu, quo quid potest contingere tristius, non
est retributio, neque supplicium, mētitur Chri-
stus, qui hæc promisit, aliaque multa similia,
nempe si resurrectio non est, neque Christus
resurrexit, neque Iudex sedebit viuorum, ac
mortuorum, & ita, inquit, subuerterunt quo-
rundam fidem, simplicium videlicet, & imbe-
cilliorum. Hęc ex Ecumenio, Prateol. verb.
Philetus, & nos ex ipso.
48 Habetur expresse ex Tex. 1. Tim. 1. duos il-
lorum hęresiarcharum Hymeneum, & Alexan-
drum ob dictos errores, & ob peruersionem
simplicium fuisse per Apostolum Satanę tradi-
49 tos. Quod vero etiam fuerit traditus tertius,
nempe Phyletus, vt omnino certum, cum sit
par ratio, de eo adducit Prateolus lib 14. verb.
Phyletus, in hunc modum, Phyletus, inquit,
vnus eorum fuit, quos D. Paulus ob hęresim,
& blasphemiam insanam Christi; & Apostolo-
rum doctrinam, Satanę tradidit sub Domitio
Nerone, & Petro Apostolo, circa annum Do-
mini 56. tantę enim potestatis erat Apostolus
(inquit Diuus Augustinus) vt recedentes à fi-
de solo verbo traderet Satanæ: hęc ille.
50 Modus autem loquendi Sancti *Pauli, dupli-*
citer exponi solet. Primo, quos tradidi Satanę,
idest, quos excommunicaui; ita hoc loco D.
Chrysost. Theophilus, Cumenius, & alij; Atq;
hinc prouenit, quod excommunicati dicantur
possideri à dæmone, vt habetur *cap. audi*, &
cap. omnis, 11. quęst. 3.
51 Secundo, quos tradidi Satanæ, idest, diabo-
lo, quasi carnifici, seu Ministro Iustitię puniti-
uę Dei excitandos, corporisque infirmitatibus,
ac alijs pœnis affligendos tradidi. Ita D. Chry-
sostomus, & alij, præcipue Theodoretus; eos
autem, inquit, tradidit diabolo, non vt bono-
rum Magistro; sed vt seruo carnifici; & ideo nō
dixit, vt eos doceret; sed vt doceantur non
blasphemare. Ab Ecclesiastico enim corpore
separati, & diuina gratia nudati, ab aduersario
crudeliter flagellabantur incidētes in morbos,
& difficiles affectiones, & alias calamitates: ita
Theodoretus.
52 Cornelius item à lapide cum D. Ambrosio
sic interpretatur sequentia verba Apostoli, vt
discant non blasphemare, idest, vt resipiscant
à sua blasphemia, & hæresi; quia proprius fi-
nis excommunicationis, emendatio est; cum
sit pœna medicinalis. Ex talibus autem ver-
bis, vt opportune notat idem Cornelius, cla-
re innotescit, quod omnis hæresis sit blasphe-
mia in Deum, qui est prima Veritas. Nam
omnis hæreticus, vt propria dogmata fidei
contraria stabiliat sua hæresi, dicit, ac docet
veram fidem esse falsam, & consequenter Deum
ipsius fidei auctorem esse mendacem.
54 Oportunius verò, ac rectius notat ipse
Cornelius super verba illa Apostoli, *quam*
quidem repellentes circa fidem naufragauerunt.
Naturaliter loquendo fontem totius hæreseos
esse

esse malam conscientiam,& vitam; quia num-
quam heresis est primum peccatum; sed oritur
vel ex ambitione,vel exauaritia,vel ex libidine.
Ac consequenter, vt viri sapientes censuetunt,
contra hæreticos ,non tam argumentis agendũ
est, quam puritate vitę;vt nimirum inducan-
tur ad vitæ puritatem, ad morum honestatem,
humilitatem , & apud contemptum.

45 Sublata enim radice hæreseos, tollitur &
ipsa hæresis. Rursum hinc sequitur vitam ma-
lam tendere, & desinere in hæresim. Mores
ergo vitæ corruptæ sunt scopuli , ad quos fides
quasi nauis allidiitur subinde, & frangitur]
Hæc per docte Cornelius.

56 Tandem fueritne secutus statim effectus in-
tentus frenando illos perditissimos homines,
Alexandrum Hymeneum, & Philetum ,ac
extinguendi eorum hæreses, & sectas, neque
ex Scriptura Sacra, neque aliunde omnino
constat,nullo tamen modo dubitandum fuis-
se breui secutum ; cum adeo efficax remedium
tradendi illos Satanæ, S. Apostolus adhibue-
57 rit. Si enim absque remedio tam efficaci simi-
les hæreticorum Sectæ falsis fundamentis inni-
xæ, sæpius ex se breui tempore omnino eua-
nuerunt, aut saltem maiori ex parte, vt pa-
tet ex ijs quæ dicuntur cap 5. Actuum Apost.
de duplici hæreticorum secta inter Iudæos ex-
orta, & breuissime extincta; Atque ex tradi-
58 tis à Cardin. Baronio ad annum Christi Do-
mini 35. de Secta Simoniacorum, seu Doria-
corum sic affirmante: Etenim, inquit, licet
multis palmitibus crescere cœperit Timonis
hæresis; tamen tanquam adulterinæ plantę
haud sunt diutius, vel longius propagatæ.
Nam testatur Origines contra Celsum lib.6 ex
Dositheanis, qui cæteris Simoniacis præstabãt
59 numero vix ad triginta fuisse reliquos.] Hæc
ibi Baronius. Si absq. remedio, inquam, effi-
caci adhibito tales errorum sectæ cito ex se
euanescere solent, quanto magis, & citius
euanescent, si efficax remedium adhibeatur,
ergo &c.

Secta contra fidem hæresiarcharum Diotraphi, Cerinthi,& Hebionis, qualiter orta.

REGVLA CCXVI.

60 EXtiterunt etiam in primo seculo valde fa-
mosi isti tres Hæresiarchę, Diotraphus,
Cerinthus, & Ebiax, qui ex Iudaismo.vt cre-
ditur, oriundi, suscepto baptismo, fidem, ac
61 Religionem Catholicam amplexi sunt. Ve-
rum paulo post suis sectis diuersorum errorum
eam vehementer oppugnare cœperunt. Op-
pugnassent verò multo magis, ac destruxis-
sent, nisi ex peculiari Omnipotentis Dei pro-
62 uidentia Sãctus Ioãnes Apostolus Diotraphę
per Epistolam canonicam ad Caium scriptã: &
Cerintho, ac Ebioni per Euangelium præci-
puè diuinitus ab ipso compositum, se opposuis-
set, & omnino ipsos confutasset.

---

39 EN occasionẽ agendi simul in hac regula
de tribus istis hæresiarchis, Diotrapho,
Corintho & Ebione, quod D. Io. peculialiter à
Deo optimo Max.fuerit electus, vt contra-
staret pro muro fortissimo in defensionẽ Eccle-
siæ Catholicæ iaculis quæ fidei diuinæ ex
pharetra Sacrarum Scripturarum emissis pro-
cui ipse repellere, ac petimeret. En Iacu-
lum, quo Diotraphes repulsus, & peremptus
in 3. Epist. Canon. D. Ioannis ad Gaium Ca-
rissimum eius, & familiarissimum, sic habetur
64 Carissime, inquit,fideliter facis,quidquid ope-
raris in fratres &c. Nos ergo debemus suscipe-
re huiusmodi, vt cooperatores simus veritatis
scripsissem forsitan Ecclesię; Sed is, qui amat
primatum gerere in eis Diotraphes, non reci-
pit nos, propter quod si venero, commone-
bo eius opera, quæ facit, verbis malignis gar-
riens in nos, & quasi non ei ista sufficiant, ne-
que ipse suscepit fratres, & eos, qui suscipiunt,
prohibet,& de ecclesia eijcit.] Hæc ibi D.Ioã-
nes.

65 Proposito autem ex textu licet non clare
deduci videatur hæreticus iste Diotrephes:ne-
que aliqua eius hæresis: Venerabilis tamen
Beda in Epistolæ Canon. Commentarijs ex-
presse affirmat fuisse hæresiarcham, & eius mo-
res indicat per sequentia verba. Diotrephes,
inquit, Apostolorum temporibus hæresiarcha
extitit, superbus quidem ille, & insolens, ma-
lens vtique noua docendo primatum vsurpa-
re scientiæ, quam antiquis Sanctæ Ecclesiæ, quę
Ioannes Apostolus prædicabat, humiliter pa-
rere, atque auscultare mandatis: vnde scite
Diotrephes insulsus, siue decor insanus dicitur,
vt perfidiam cordis, etiam nomine significa-
66 ret.] hæc Beda. Atque omnes, vt certum
supponunt eum fuisse hæresiarcham, & erro-
rum particularium auctorem, cum ausus fue-
rit in talem, ac tantum Apostolum malignis
verbis garrire, & eius doctrinę, maxime
circa charitatem in fratres, seu Christianos se
opponere, lege Prateolum lib. 4. verb. Diotre-
phes, & nostrum Lorinum in Epist. Canon.qui
sicut & reliqui non in particulari;sed in com-
muni eius hæreses contra fidem, per dictam
oppositionem declarant; nec nos aliter decla-
rabimus.

67 Sed quid iam de Cerintho? huius fama in
errorum inuentione, & seminatione adeo
excreuit, vt à Baronio citando primus
post Simonem Magum, seu præcipuus om-
nium hæresiarcha constituatur; & additur ab
eo ex Epiphanio ipsum hęres. 28 fuisse vnum
ex illis qui restiterunt Sancto Petro, vt ha-
68 betur Act. 11. per verba. Cum autem ascen-
disset Petrus Hierosolymam, disceptabant ad-
uersus illum qui erant ex circumcisione, di-
centes, quare introisti ad viros præputium
habentes, & manducasti cum illis] quæ disce-
ptatio pręcipue fuit propter introitionẽ D.Pe-
tri in domum Sancti Cornelij, post visionem
lintei, venenosis animalibus pleni, & post
monitionem à Domino, vt nihil inquinatum
69 & immundum diceret. Restitit autem sic
Petrus Cornelio Cerinthus in superbiam val-

de

de elatus priusquam in Asia prædicaret hæreses suas, & in profundius perditionis suæ barathrum incideret. Hæc copiosius affert Baronius ad annum 41. num 11.

70 Hæreses verò Cerinthi variæ assignãtur licet in numero & qualitate non omnino Doctores concordent; primo Cerinthus, & eius sectæ sequaces Cerinthiani tenuerunt posse hominẽ absque baptismo salutem consequi; alijs nimirum eius, qui non baptizatus obijt, defectum explentibus. Ita ex Epiphanio hęres. 28. Gualterius seculo 1. cap. 8. pag. 23. conferens hunc errorem cum illo Caluinianorum tenentium infantes cum in ipsis maternis vteris per parentum fidem sanctos, iustosque effici.

71 Secundo, e contra Cerinthiani cum baptismo simul circuncisionem, & obseruationẽ legis veteris esse necessariam ad salutem defenderũt, sicque suaserat Cerinthus Galatis post susceptum baptismum. Propterea D. Paulus eos reprehendit dicens cap. 6. O insensati Galatę, quis vos fascinauit non obedire veritati &c. Si circumcidimini, Christus vobis non prode-
72 rit. Atque ad decidendum hunc articulũ fidei contra Cerinthum, quod non sit necessaria ad salutem circumcisio, coactum fuit Concilium Apostolorũ Ierosolymis, vt habetur Act. 11. & affert bene Philastrius lib. de hæresibus.

73 Tertio. Negarunt Cerinthus, & eius sequaces Sanctissimæ Deiparæ Marię Virginitatẽ, & aduertit Gualterius facta collatione huius erroris cum simili hæresiarcharum nostri temporis Petri Martyris, & Theodori Bezę.

74 Quarto, Dixerunt cum Simone Mago, & & Menandro, mundum non fuisse creatum à Deo; sed ab Angelis, vt traditum supra cum Diuo Damasceno.

75 Quinto. Euangelium secundũ Matthęũ solũ admiserunt, reliqua tria; sicut & actus Apostolorum, ac Epistolas D. Pauli contemnentes atque ex Catalogo sacrorum librorum auferre conantes. Ita Prateolus verbo Cerinthiani.

76 Sexto. Abnegarunt Christum Dominum fuisse Deum, sed solam naturam humanam habuisse, ac ipsum nondum resurrexisse à mortuis, surrecturum tamen aliquando, vti vnum ex singularibus hominibus. Sic ex D. Iren. lib. 1. cap. 25. Prateolus vbi supra.

77 Septimo. Ex eodem D. Irenæo somniat Cerinthus, (vt proprijs hic Gualterij verbis vtar) in Passione Christum impassibilem à Iesu passibili euolasse. At magis secum pugnat Caluini, somnium, qui absque vlla Christi à Iesu aut Verbi Diuini ab humanitate disiunctione, nihilominus de Christi passione scribit, Christum Mediatoris officio defungi, quantum in se est, renuisse, ac detrectasse habuisse passionem vitiosam, imo & desperasse, &c.] Hæc Gualterius per collationem hęresis Cerinthi cum noua magis execranda Caluini. Vide loca citata ab illo.

78 Octauo. Docuerunt Cerinthiani Christi regnum post resurectionem terrenum futurum per spatium mille annorum, & interim homines in carne, concupiscentijs, & libidinibus subiectam vitam acturos. Ad cuius heresis re-
79 futationem sufficiunt verba Christi apud Marcum 12. in regno Cælorum neque nubent, neque nubentur. ex D. Augustino hæresis 8. affert Gualterius citatus; sed de ea iterum infra.

80 Nono Addit Prateolus hunc errorem, cuius apud alium auctorem mentionem non inueniat. Quod Cerinthus Iudam proditorem Christi maximo in honore habuerit, ac beatos martyres blasphemijs afficere consueuerit. Circa aliquas ex prædictis hæresibus legendus pręcipue Nicephorus lib. 3. Ecclesiasticæ suæ Historiæ cap. 14.

81 Tertius tandem Hęresiarcha extitit Ebion in materia hęresum contra fidem omnium scelestissimus, eo quod non solum Cerinthi, sed plurium etiam antiquarum Sectarum errores in vnam Sectam coniunxerit, vt ipsum ex Epiphanio hęres. 19. & 20. depingit Baronius ad annum 74. num. 7. sic; Sed & Ebioneis, inquit, paulo post coniunctus est. Elxai, Ossenorum antiquæ hęresis facile princeps, ex quo accidit, vt (quod est in prouerbio, aspis à vipera mutuata venenum) magna facta sit accessio impietatis, dum pluribus portentis vnum est monstrum effectum in vnum coëuntibus Samaritis, Iudęis. Osseis, Nazarenis, Cerinthianis, & alijs, quos Ebion simul iungens vnum ex his corpus componens omne turpidinis, & impietatis prodigium superauit] hæc ille; vide apud ipsum, dum ego tibi in particulari Ebionis, & Ebionicarum, seu Ebineorum hæreses recensen.

82 Primo. Ebionitæ, vt testatur Sanctus Hilarius primo lib. de Trinitate, Christum Dominum ex viro, & muliere purum hominem natum affirmarunt, abnegãtes illum fuisse Deũ in quo omnino concordant cum Cerinthianis;
83 sicut etiam concordant in oppugnanda Virginali Sanctissimæ Dei Matris integritate. Ac similiter in necessitate obseruandi veterem legem, & circumcisionem admittendam. Ita ex Epiphanio hęres. 30. Gualterius, vbi supra, cap. 9.

84 Secundo. Quamuis conuenerint Ebionei cum Cerinthianis in admittendo solo Matthęi Euangelio, reiectis alijs tribus simul, & varijs ex testamento nouo; Adhuc tamen ipsum Matthæi Euangelium mutilarunt, & diuersas ex Scripturis Sacris per eos admissis, sententias deprauarunt. Iren. lib. 1. cap. 26. & Epiphanius, dict. hęres. 30. Vide Gualterium.

85 Tertio. Discordes extiterunt inter se Ebonitę, & Cerinthiani, quod illi mundum à Deo conditum fuisse affirmauerint, isti vero ab Angelis, vt diximus; ita Baronius statim citandus.

86 Quarto. Peculiariter errarunt Ebionei cõminiscentes Iesum Christum, & Spiritum Sanctum in Cœlo creatos fuisse; ita Epiphanius in Anacephalensi, Gualterius seculo primo c. 9. pag. 24.

87 Quinto. Virginitatem, & continentiam Ebionitæ reiecerunt; imo prohibuerunt, necessitatem ineundi coniugij imponentes; ibid.

Gual-

Gualterius cum D. Epiphanio hæref. 36.

88 Sexto. Ex eodem Epiphanio Gualterius ibidem hunc errorem tribuit Ebionitis, quod licentiam vnicuique faciendi quidquid voluerit largiti fuerint, quo quid turpius, quid stultius?

89 Septimo. Quod Ebion cum variorum hæreticorum errores coniunxisset, vt dictum paulo ante, hanc omnem errorum congeriem præclaro Christianitatis nomine obtexerit, extra viam veritatis aberrando: cum citato Epiphanio idem Gualterius affert.

90 Octauo. Errarunt Ebionitæ frequentia cōtradictorij Spiritus inditia tribuentes, vt testantur hæref. 30. ipse Epiphanius & cum eo idem Gualterius. Miror tamen, quod prędictorum quinque errorum Ebionis, nullibi Prateolus meminerit.

91 Denique claudamus hanc regulam cum Card. Baronio ad annum 74. num. 8. & 9. conante reducere in concordiam cum D. Epiphanio sanctum Irenæum, Eusebium, & alios, qui circa rem peculiarem huc spectantem, ei manifeste contradicere videntur. Epiphanius enim loco citato Ebioni tribuit casum illum de aduentu Sancti Ioannis Apostoli non fine impulsu Spiritus Sancti in balneum, & cognito quod Ebion esset intus, fleuit, ac dixit socijs: Festinate, fratres, egrediamur binc, ne cadat Balneum, & pereamus cum Ebione, qui intus est in Balneo, propter ipsius impietatem.

92 At D. Irenæus lib. 3. aduersus hæreses cap. 4. loquens cum Sancto Polycarpo. Eusebius Histor. lib. 3. cap. 22. & alij dictum congressum D. Ioannis in domo Balnei cum hæresiarcha Cerintho fuisse exprefle testantur, addentes corruisse statim balneum, & oppressum, ac mortuum mansisse Cerinthum cum Socijs.

93 Concordat tamen Baronius sic: Ne dicamus, inquit, Epiphanium esse hallucinatum, aut incōueniens erit existimare vtrumque simul in balneis repertum esse, siquidem magna necessitudo ex impietatis similitudine comparata intercedebat inter eos. Cum enim multi dicunt occasione Cerinthi à Ioanne scriptum esse Euangelium, S. Hieronym. lib. de Ecclesiast. Scriptoribus, Ebionis causa id factum affirmat quod scilicet communicatione hæresis, eadem vtriusq; censeretur esse communis; licet quod Tertullianus ait de præscription. cap. 48. non fuerint omni ex parte Ebion & Cerinthus inter se consentientes. Cum ille à Deo Mundum esse creatum, Cerinthus vero ab Angelis diceret esse factum.] Hactenus Baronius, quibus nihil opportunius, tum ad dictam concordiā, tum ad cognoscendum, qualiter D. Ioannes suo Euangelio vtramque sectam Cerinthi, & & Ebionis refutauerit, & repulerit.

Nicolaitarum, & Ophitarum Secta contra fidem vnde nam originem sumpsere?

REGVLA CCXVII.

95 Nicolaus Antiochenus aduena vnus fuit ex septem Diaconis, qui, vt habetur Act. 6. cum S. Stephano in ministerium iudiciarum pro cura pauperum ab Apostolis depu-
96 tati fuerunt. Ab eo, siue concurrente malitia, & errore ipsius, vt aliqui volunt; siue occasionabiliter tantū manente ipso innocente, secundum alios, peruersissima Nicolaitarū secta homines ad turpissimā vitam inducens,
97 ortū suū habet; Ex ea dein plures aliæ Sectę diuersis nominibus appellatæ cōtra fidē Catholicā dimanarūt, pręcipuè illa celebris Ophitarū qui serpentē vti Deūpeculiari titu colebant.

98 Lectio septem diaconorum, vna cum occasione, & causa eligendi sic nobis proponitur Act. 7. Crescente numero discipulorum factum est murmur Grecorum aduersus Hebręos, quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt, Non est æquum nos derelinquere verbū Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonij septem plenos Spiritu Sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus, & elegerunt Stephanum virum plenum fide, & Spiritu Sancto, & Philippum, & Prothorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenum, & Nicolaum adue-
99 nam Antiochenum &c.] Ex quo Sacro Textu manifeste constat, de virtute, innocentia vitæ, & sapientia diuina, tempore electionis istius septimi Nicolai; quandoquidem præscriptum, vt eligendi essent omnes viri boni testimonij, ac pleni Spiritu Sancto, & sapientia.

100 An autem postea à dicta virtute, & innocentia recesserit ac malitiose circa fidem errauerit, alijsque pari modo occasionem errandi præbuerit, atque hac ratione sceleratissimam Nicolaitarum sectam incœperit? magnam circa hoc controuersiam, & Sanctos Patres etiam inter se diuisos reperio. Nam D. Damascenus lib. de Hæresib. verb. Nicolaitæ, D. Irenæus, lib. 1. cap. 27. D. Hilarius in Matth. cap. 25. D. Hieronymus epist. prima & 48 Tertullianus de præscript. & alij asserunt, ipsum à vita exemplari, & ab Ecclesia Catholica desciuisse, ac in sordidissimas hęreses turpiter lapsū esse, ea nimirum ex causa quod ordinatus cum ad imitationem eorum. (verba sunt Epiphanij dict. hæref. 25.) quos Deo addictos videbat ab vxore quam formosam babebat, se continuisset, & a concupiscentia superatus eam iterum superinduxisset, argueretur que ab Apostolis, quod vxore, quam antea dimisisset vteretur, indignum rati, & sacris iam officijs atque ordinibus mancipati, adhuc carnis tenerentur illecebris; Illum mox hæresim excogitasse, necessariumque ad salutem consequen-
dam

dam esse affirmasse quotidie inquinari luxurijs, quo quid rationi, & honestati magis repugnans?

102 E contra alij, vt Sanctus Clemens Alexandrinus lib. 3. stromat. Theodoretus heret. fabul. lib. 3. & Eusebius histor. lib. 3 cap. 28. affirmant sic, Nicolaitas à Nicolao Diacono fuisse appellatos; attamen ipse culpa vacaret; & huius sententiæ videtur esse Sanctus Ignatius, dum scribens ad Trallianos sic ait: Fugite impuros Nicolaitas, falsum sibi nomen sumentes,] & ad Philadelphios: Finem, inquit, beatitudinis constituunt voluptatem; vt hi qui falso nomine Nicolaitæ dicuntur. Occasionem autem Nicolaitarũ & ent absq. culpa Nicolaus dicatur,

103 Clemens Alexandrinus pluribus ita explicat. Cum Nicolaus formosam habeat vxorem & post assumptionem Salvatoris ei ab Apostolis fuisset exprobrata Zelotypia, in medium adducta muliere, promisit, cui vellet eam nubere. Aiunt enim actionem illi voci consentaneam, quæ dicit, carne vti oportere, eiusque factum, & dictum absolutè sequentes, qui eius hæresim sequuntur, impudenter, effusèque

104 fornicantur. Ego autem audio Nicolaum quidem nunquam vlla alia, quam eam, quæ ei nupserat, vxore vsum esse, & ex illius liberis filias quidem consenuisse virgines; filium eius etiam permansisse incorruptum, quę cum ità se habeant, vitij erat depulsio, atque purgat, o in medium Apostolorũ circumactio vxoris eius dicebatur laborare Zelotypia, & continentia à voluptatibus, quæ magno studio parantur, docebat illud, vti carne oportere, hoc est exercere carnem, neque enim, vt existimo volebãt conuenienter Domini præcepto, duobus dominis seruire & voluptati & Deo.] Ha-

105 ctenus Clemens, & similia affert Eusebius citatus, propter quæ, ac maxime propter auctoritatem Sancti Ignatij hanc partem, quod extiterit innocens, Nicolaus sequitur Baronius ad annum Christi Domini 68. nu. 9. & 10.

106 Verũ quidquid sit de hac graui controuersia, quam consultò indecisam relinquo; cum pręsenti instituto non sit adeo necessaria decisio: illud solum attingendum quod certissimum est apud omnes, nimirum Sectam Nicolaitarum diuersos tenuisse grauissimos errores contra fidẽ Catholicã, quos breuissime indicabimus:

107 Primo, Nicolaitæ renuerunt necessarium esse ad salutem consequendam quotidie inquinati luxurijs. Ita Epiphan. hæres. 25. si non de Nicolao, secundum doctores secundæ sententiæ, saltem de Nicolaitis.

108 Secundo. Vt ex verbis propositis Sancti Ignatij scribentis ad Philadelphios, manifestè patet Nicolaitæ, licet falsò nomine sic dicti, finem beatitudinis In voluptate cõstituerunt.

109 Tertio secundum eundem Sanctum Ignatium Epistola nona, affirmatunt ipsi Nicolaitæ Christum non fuisse Deum, sed in eo Deum habitasse. De Nicolaitis negantibus Christi diuinitatem, meminit Sanctus Irenæus lib. 3.

110 cap. 11. Et addit quod eos Sanctus Ioannes Euangelista, æque atque, Cerinthianos, scribendo Euangelium, confutauerit; & quod per sententiam etiam Domini Apocalyp. cap. 2 fuerint ipsi condemnati, vt bene notat ibidem Baronius num. 11. & qualiter Sanctus Iudas Apostolus in Epistola Canonica contra eosdem Nicolaitas; licet tacito nomine, sententias ia-

111 culetur. Subintroierunt, inquit, quidam homines (qui olim proscripti sunt in hoc iudicium) impij, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum negantes.

112 Quarto. Adiungit ibidem Sanctus Ignatius, referente Baronio citato eorundem Nicolaitarum fuisse assertionem, vt dicerent illegitimum concubitum esse bonum.

113 Quinto. Tandem Nicolaitas præter licentiam in mœchando, nulla habita distinctione Idolothytæ, vt gentes comedere consueuisse. Idẽ Sanctus Irenęus vbi supra testatur.

114 Pro capiendo autem statu, & modo procedendi huius sectę Nicolaitarum, & ab ea aliæ qualiter dimanarint. Audi Baronium ad dictum annum 68. num. 12. sic loquentem: Ac portentosa, inquit, planè hos excogitasse commenta, vt aliquo saltem quęsito prætextu obscæna, & impudica penè licitè perpetrare docerent. Epiphanius hæres. 25. refert, additque non noua, & hactenus inaudita ad incutiendũ terrorem simul cum admiratione adinuenisse nomina numinum, nempe Barbelo Prunicum Ialdubaften, Caulathauit, atque, Metram, diuinoque ab inuicem, ex singulis dictis nominibus, Sectas singulas instituisse. Hactenus Baronius. Qui prosequitur ostendendo, qua ratione ex hac pessima radice Nicolairarum, plures aliæ Sectę hæreticorum pullularunt, vt Barberianorum &c. de quibus cap. sequenti, cum ad secundum seculum pertineant, & in eo Prateolus ipsas reponat, vt tunc videbimus.

116 Superest dicere vnum verbum de Secta Ebriẽtarum, quam supra hic explicandum remisimus, vti procedentem ex prædicta Nicolaitarum, vt refert D. Augustinus lib. de hæresibus cap. 17. ex aliorum sententia teste Prateolo lib. 13. verb. Ophitæ, qui iam adeo eam antiquam iudicat, vt inter sectas Iudæorum à fide ante Christi Aduentum aberrantium

117 reponat. Dicti sunt Ophitæ à serpente Ophis gręcè, idem quod serpens latine, quem colebant. Nam vt testatur D. Augustinus loco citato serpentem illum, à quo primi parentes decepti sunt Christum fuisse affirmarunt, vti auctorem scientiæ boni & mali; propterea serpentem quendam viuum consueuerunt nutrire, & venerari, qui ad Sacerdotis incantationem de spelunca, in qua alebatur, egrediẽs & altare, quod supra eandem speluncam erectũ erat, consurgens lambebat, oblationes, quas illi sacrificabant: quo peracto regrediebatur in speluncam, & ita eius cultores easdem confingebant oblationes in Eucharistiam, proinde atque à serpente Christo, vt illi putabant, sanctificatas. Ita ex D. Augustino Prateolus totidem vere verbis legendus etiam circa istos Ophitas Philastrius lib. de hæres. atque hæresiarchis contra fidem primi seculi.

C A-

CAPVT SEXTVM.

De Sectis & errori bus contra fidem Catholicam hæresiarcharum qui post Christi Domini Natiuitatem per tempus secundi seculi prodierunt.

PROOEMIOLVM.

1 ADMODVM difficile ab omnibus Scriptoribus censetur vnicuique hæreticorum Sectæ
suum proprium annum, seu tempus quo in lucem prodijt, sigillatim assignare, maxime si ad
secula antiquiora oculos conijciamus. Vnde sine dubio nullus huc vsque prouinciam istã
sic assignandi vbi assumpsit, qui manifestè periculo erroris, & censurę aliorum non se exposuerit.
2 Contra Gabrielem Prateolum, qui ausus est talem continuatam assignationem præbere, reponentem
primo loco sectam ad annum 40. Christi Domini. Thebuti, insurgunt varij melioris notæ
3 Auctores, qui, vt vidimus supra; illam Simonis Magi reponendam ostendunt. Prędictam autem
difficultatem in assignando tempore, aut anno cuiuslibet Sectę, simul cum rationabili excusatione
non suscepti laboris, egregiè exprimit Gualterius in pręfatione ad Lectorem circa medium per sequentia
verba, intermissis aliquibus non huc spectantibus, in hęreticorum inquit alumnis, non semper
forrassis adeo accurate, ac cuperes amice lector, determinatur ordo temporum, quibus singuli
vixerunt, quo naturæ satisfecerunt partim, quia plerumque vix, aut ne vix quidem id fieri poterit
cum rari sint Auctores, qui hęc sigillatim examinarunt. & hi quidem opiniorum discrepantia, sæpè
inter se diffidentes, partim quia, cum alioqui res illa non tanti momenti sit. Illud ferè vnum mihi
fuit Consilium, vt singulas annorum centurias, siue secula, distinguerem, & vnumquemque scri-
4 ptorem Sanctum, aut hęreticum ad suam centuriam referrem.] Hęc Gualterius, quibus nos etiã
cum ipso rationabiliter excusamur à suscipiendo simili labore. Quod si quandoque præter reductionem
ad Centuriam propriam aliquibus hęreticorum sectis tempus, vel annum, quo prodierunt eum
adducto Prateolo, vel cum alijs Auctoribus declinauerimus, fidei totaliter huiusmodi declinationis
apud ipsos. Tutum itaque peculiare studium erit, vt sicuti in primo seculo præstitimus, ita
in hoc secundo, & in reliquis vsq; ad 17. vnumquemq. hæresiarcham seu inuentorem alicuius Sectæ
ad suam centuriam cum Gualterio, & alijs reducamus.

Quid de Elxai, & Iexei Secta contra fidem Catholicam ex Iudaismo originem ducente.

REGVLA CCXVIII.

5 AD annum Christi Domini 105. extiterunt
Elxai, & Iexeus fratres pseudoprophetę
scelestissimi, ex Iudæis oriundi, & cũ Iudæis in
multis sentiẽtes non tamen secundũ legẽ eorũ
6 conuersantes. Hi pręter errores Offenorum,
& Ebionitarum, quibus adhęserunt, alias sparserunt
hęreses conscripto libro secundum Propheram
vel secundum inspiratam sapientiam,
vti ipsi aiebant, hinc Sectam Elceseorum, qui
se ab illis descendere gloriabantur, & duas
7 mulieres, alteram Mathus, & alteram Mastanam
vocatas ex semine Elxai originem ducentes,
veluti deas adorabant.

---

8 NIhil de duobus his fratribus pseudoprophetis,
& hęresiarchis Elxai, & Iexeo
apud Gabrielem Prateolum inuenire potui,
quod mirum sane, cum omnia ipse in suo Elẽcho
alphabetico diligenter perscutari soleat.
Iacobus Gualterius adducit initio Secundi Seculi
cap. 1. pag. 184. vocans eos pręcursores, aut
proauos Lutheranorum, & Caluinianorum,
conferendo istos cum illis, more suo, quoad
9 errores vtrorumq; contra fidẽ. De ipsis fratribus
cum D Epiphanio lib. 1. hęres. 19. & 30. ex
professo tractat Cardinalis Baronius tom. 11.
Annal. Eccles, eosdem referens ad annum Christi
Domini 105. vbi num. 11. sic ait. His, inquit,
temporibus persecutione (vt videmus) in
Christianos instanti, scelestissimus pseudopropheta
Elexi nomine ex Iudæis, qui & se Offenis
coniunxit, Ebiotitis, & Nazaræis prodijt.]
Hæc Baronius.
10 De dicta item coniunctione. & de alijs circa
ipsum Elxai; & fratrem eius Iexeum ex Epiphanio
ita addit, coniunctus est, inquit, his
postea Elxai appellatus temporibus Traiani Regis,
qui fuit pseudopropheta, conscripsit autem
hic librum, secundum prophetam, videlicet
aut velut secundum diuinitus inspiratam sapientiam,
Tradunt etiam de aliquo quodam
Iexeo eius fratre. Fuit autem hic erroneus
11 moribus fraudulentę mentis, à Iudæis oriundus,
& cum Iudęis sentiens, non secundum legem
conuersans. hęc ille rem exprimens, fuerint
ne vtrique fratri errores contra fidem statim
proponendo ita communes: vt ambo au-
12 ctores eorum censeantur. Et quidem videtur
inclinandum ex mente D. Epiphanij, & Baronij
in partem negatiuam, cum locutio eorum
semper sit in singulari, & de Elxai pręcipue,
Nihilominus secundum Gualterium æque
vtrique tribuendi; quia ab eo pari modo ambo
pseudoprophetæ & præcursores, ac proaui
Lutheranorum vocantur, & habentur. Nec
refert, quod apud Epiphanium, & Baronium
locutio sit in singulari, & fere semper de Elxai
id forte ita quod prior illo prodierit.
13 Verum quinam peculiares errores eorum?
Primo

Primo, Virginitatem impugnarunt, & quoscũ-
que homines ad coniugium adegerunt. Affert
Gualterius citatus collato hoc cum simili er-
rore Lutheri docentis, non esse in viri potesta-
te situm, vt absque fœmina degat, &c; & Calui-
ni affirmantis cœlibatus electionem non esse
positam in manu nostra; sed de hoc alibi.
14 Secundo, Vt ex Epiphanio Baronius locis
citatis de Elexai, sic ait; Solem, inquit, & aquã,
& terram, & panem, & cœlum, & æthera, &
vensum, & iusiurandum ipsis in diuinum cul-
tum præfiniuit, ac tradidit. Aliquando vero
rursum alios septem testes præscripsit, Cœlum,
inquam, & aquam, & Spiritus, & Sanctos, ve-
lut ait Angelos orationis, & oleum, & sal, &
15 terram. Cuius stultitiam, vt eluderet Sanctus
Ioannes Euangelista eiusmodi hæresim fortasse
odoratus; nam vt vidimus sub eodem Impera-
tore diem obijt. Illud præmonuerat dicens 1.
Ioann. 5. Tres sunt, qui testimonium dant in
Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, &
hi tres, vnum sunt. Et tres sunt, qui testimoniũ
dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis, & hi
tres vnum sunt. Hactenus ille.
16 Tertio, Ad nequissimam hypocrisim homi-
nes induxerunt, docentes non committi pec-
catum ab eis, etiamsi simulacra exterius ipsos
adorare contingat, instante persecutione, dum
modo conscientia, seu mente non adorent; vel
si aliquid contra fidem ore tantum confitean-
17 tur; modo non fiat corde. Atque in confirma-
tionem suæ hæreticæ doctrinæ adducebant e-
xemplum cuiusdam Philenei Sacerdotis de ge-
nere Leui, & Aaron, ac prisci Phinees, falsissime
illi imponentes, quod in Babylone, tempore
captiuitatis sic adorasset Dianam, & in Susis,
coram Rege Dario, mortis perniciem effugis-
set. Adducit idem Baronius.
18 Quarto, Orationem non esse faciendam ad
Orientem, tutati sunt, sicque orare ad Orien-
tem prohibuerunt, affirmantes, quod oporte-
at, dum fit Oratio, faciem ex omnibus parti-
bus ad Hierosolymam conuertere, ita vt hi, qui
in Oriente in Occasum Hierosolymis intendãt.
Ita Baronius.
19 Quinto, Circa Christum Dominum diuersas
hæreses habuit Elxai cum fratre Elxeo, quas si-
mul accipe ex Baronio verbis proprijs Epipha-
nij. Sed & rursum, inquit, Christum confitetur
nomine, dum dicit Christus Magnus ille Rex,
non autem ex dolosa, & adulterata tractatio-
ne nugacissimi libri eius comprehendi, an de
Domino Nostro Iesu Christo narrauit; neque
enim hoc determinat verum Christum simpli-
20 citer dici. Et post alia de eodem, describit
Christum esse quandam virtutem; cuius etiam
mensuras significat vigintiquatuor Schęnorũ
in longitudinem, hoc est Milliariorum nona-
ginta sex, latitudinem vero Schęnorum sex, id
est, Milliariorum vigintiquatuor, & crassitudi-
nem similiter metitur, & pedes, & reliqua fa-
bulamenta. ait ille.
21 Sexto, Errores eorum contra Spiritum San-
ctum verbis etiam Epiphanij tibi porrigo. Esse
autem, inquit, & Sanctum Spiritum, & ipsum
fœminei sexus similem Christo instar statuæ su-
per nubes, & in medio duorum Montium stã-
tem, & reliqua silentio prætéribo, vt ne legen-
tium aures ad fabulas concirem. Hæc Epipha-
22 nius. Qui addit versutum hominẽ prohibuis-
se interpretationem suorum Scriptorum, quo
quid perniciosius?
23 Restat quod addidimus in fine Regulæ de il-
lo erroneorum Sectæ Hilcescorum, seu Helche-
seitarum colendi vti Deas illas duas Sorores
Marthus, & Marthanam, eo quod ex semine
Elxai originem ducerent; sed de hoc, & de alijs
ad dictam Sectam spectantibus agendum nobis
in tertio Seculo, quæ tunc in lucem prodijt.

Qualiter Sectæ Hæresiarcharum Saturnini, & Basilidis à Simone Mago, & Menandro originem sumpserunt?

REGVLA CCXIX.

24 HI duo perniciosissimi homines Basilides,
& Saturninus, alter Alexandrinus, al-
ter vero Antiochenus, in scholis suorum Ma-
gistrorum Simonis Magi, & Menandri adeo
profecerunt in doctrina erronea, vt, additis
nouis contra fidem Diuinam hæresibus, famo-
25 sissimi inter reliquos, hæresiarchæ extiterint,
& peculiares Basilidianorum, & Saturniano-
rum diabolicas sectas ab Inferis excitarint.
26 Quibus Ecclesiam Catholicam Basilidis præ-
cipue Alexandriæ; & in regione AEgypti. Sa-
turninus Antiochiæ, & in tota Syria acerrime
impugnarunt.

27 QVisnam præcesserit tempore ex his duo-
bus hæresiarchis, nõ clare liquet, Satur-
ninus, seu Saturnilus, vt alij vocant, reponi-
tur primo loco communiter à D. Damasceno
lib. de hæresibus, à Prateolo in indice, illum ad
ann. 118. Basilidem vero ad 124. Christi Do-
mini referente, à Gualterio item, qui tamen
Basilidem Saturnini condiscipulum fuisse affir-
mat cum Epiphanio hæres. 25. peculiariter re-
positum primo loco Saturninum, & alios in
communi ad vtrumque sceleratissimum hære-
siarcham spectantes. Vidimus apud Eusebium
Hist. lib. 4. cap. 6. humani, inquit, Generis de-
28 ceptor antiquus post Menandrum Simonis
successorem, velut quandam bestiam bino ore
sibilantem, binisque linguis diabolica venena
vibrantem, Saturninum quendam Antiochię
genitum, & Basilidem Alexandriæ ortum pro-
duxit; quorum vterque suis in regionibus offi-
cinas impię, ac Deo inuisæ condidit disciplinæ.
29 Equidem in eodem pœne Saturninum, quo
Menandrum cõmendatum esse scribit Irenæus,
Basilidemque sub prętextu Mysticę doctrinę in
immensum tetendisse mẽtis impiæ cogitatum,
dum prodigiosa fabularum figmenta sibimet
complacerent. Hæc Eusebius.
30 Cardinalis tamen Baronius ad annum Chri-
sti 120. num. 22. efficacissime ostendit Basilidẽ
fuisse priorem Saturnino his verbis: Saturni-
num, inquit, post Basilidem ordine recense-
mus;

mus; licet nonnulli, qui de his agunt, de Saturnino primum mentionem instituerint, ea nimirum ratione nos persuasi; quod cum hic, (vt superius dictum est.) fuerit Patria; Antiochenus, & in Syria scholam erroris aperuerit, & Sanctus Ignatius sicut multos hæresiarchas, ita Basilidem, nominatos expresserit; Saturnini vero Antiocheni ipse Episcopus Antiochenus, & totius Syriæ Orientisque Magister, nullam prorsus habuerit mentionem, præsertim in ea epistola, quam ad suos scripsit Antiochenos, vel ad Heronem dedit cuiusdam Ecclesiæ do-
31 ctrinam, & curatorem, In eam facile adducimur sententiam, vt existimemus post mortem Ignatij, emersisse impudentem hęreticum, quo viuente tantæ lucis fulgore perculsus, vt noctua quædam in tenebris delituerit. Et quid ni clamasset in Satnrninum domesticum furem Ignatius, qui Basilidem in AEgypto agentem Christi crucem negantem, tot iaculis ferijt] hæc pereruditè Baronius.

32 Vnde cum ipso quę sunt propria Basilidis primo loco expendamus, maximè, quod ad institutum spectat, circa eius hęresis.

Primò. Secundum Epiphanium hæres. 24. & alios Basilides eo superbiæ, & fastus peruenit, vt se, ac suos sequaces solos affirmaret esse homines, cæteros omnes sues, & canes, ac propterea propalanda non esse alijs sua Mysteria, eò quod præceptum sit, nolite proijcere margaritas ante porcos.

33 Secundo. Ausus est Basilides scribere Euangelium, & sui ipsius inscribere nomine: in quo eiusdem horrendæ hęreses continebantur; vt ex Origene in Lucam, homil. 5. & ex Diuo Ambrosio affert Baronius ad annum Christi 120. nn. 19. qui merito vocat pseudoeuangelium.

34 Tertio. Homines à Martyrio auertebat, affirmans persecutionis tempore Christum negare non esse crimen; sed quid indifferens, propterea non paruam fore dementiam hac de causa mortem subire; cum citra crimen possit Christus negari] ita Eusebius hist. lib. 4. cap. 7.

35 Quarto, tradidit Virginitatem non esse maioris meriti apud Deum, quam coniugium; sed pares esse nuptias Virginitati; de quo Sanctus Hieronymus lib. contra gentes, Iouinianum circa finem per sequentia verba. Quadringenti ferè, inquit, anni sunt, quod Christi prædicatio fulgit in Mundo, ex quo innumerabiles hæreses tunicam illius consciderũt, Vniuersus pene error de Chaldæo, & Syro, & Græco sermone processerat, Basilides Magister luxuriæ, & turpissimorum complexuum post tot annos ira in Iouinianum, quasi in Euphorbum transformatus est, vt latina quoque lin-
36 gua haberet hæresim suam.] Hęc Hieronymus, ex cuius mente ista hæresis sine dubio initium sumpsit à Basilide.

37 Quinto ad nobilitandum suos errores excogitauit nouos prophetas, ac eos nouis nominibus Barrabam, & Barcople appellauit, Angelos item qui nunquam extitissẽt sibi ipsis confinxit, & barbara ipsis nomina imposuit, quo; talia prospicientes in ea maiorem admirationem raperentur. Ita cum Eusebio lib. 4. cap. 7. Baron. vbi supra num. 9.

38 Ibique cum eodem addit à Basilide viro acutissimi ingenij fuisse confecta volumina contra Christi Euangelium,

39 Sexto, Sanctus Ireneus lib. 1. cap. 13. de eo sic ait: Basilides autem, inquit, vt altius aliquid, & verisimilius adinuenisse videatur, in immensam extendit sententiam doctrinæ suæ ostendens. Nam primo ab innato natum Patre, ab hoc autem natum Logon, dein à Logo Phronesin, à Phronesi Sophiam & Dynamin, à Dynami autem, & Sophia virtutes, & Principes, & Angelos, quos & primos vocat, & ab ijs primum Cœlum factum, dehinc ab horum deriuatione alios item factos, aliud simile Cœlum priori fuisse, & simili modo ex eorum deriuatione alij facti essent antitypi eis, qui super essent, aliud tertium deformasse Cœlum, & à tertio deorsum descendentium quartum, & deinceps secundum eundem modum alteros, & alteros Principes & Angelos factos esse, dicunt & Cœlos trecentos sexaginta quinque, quapropter & tot dies habere annum secundum numerum Cælorum] hęc Irenæus, & alia fabulamenta de Basilide.

40 Septimo, Basilides abnegauit cum Iudæis, Christum passum, ac crucifixum fuisse, sed Simonem Cyrenaum, qui angariatus crucem eius sustulit. Item cum Eusebio lib. quarto. histor Eccles. cap. 8. & D. Augustinus lib. de hęresibus, Prateolus in suo Elencho, verb. Basilidiani.

41 Octauo, cum Saducęis, Simone Mago, Hymenæo, & Phileto carnis resurrectionem futuram esse negauit. Idem Prateolus vbi supra ex Sancto Ignatio citato, qui scribẽs ad Trallianos, vt ait Baronius citandus, admonet eos, vt fugiant Simonis, Menandri, atque Basilidis impietates, nimirum quod sic Christum loquantur, non vt Christum annuncient; sed damnent, atque reijciant, quem à Deo Patre alienum prædicent, partum Virginis calumnientur, passionem negent, nec resurrectio-
42 nem credant. Deum ignotum introducant, & Christum ingenitum censeant, Spiritum Sãctum nec esse confiteantur; licet ex his aliqui vnam esse personam Patris, & Filij, & Spiritus Sancti cõmenti sint, omniaque à Deo creata, sed non per Christum, sed per aliam potestatem affirment. Hæc de Basilide, & ijs, è quibus Basilides ducebat originem, scribit atque egregiè confutat Sanctus Ignatius.] Hactenus Baronius ad annum 120. numero. 10.

43 Nonò, ex Clemente Alexandrino lib. 2. & & 3. addit idem Baronius num. 18. quod Basilidiani tenuerint animam hominis prius peccasse in alia vita; hic autem pati supplicium.

44 Decimo, ex eodem Clemente, quod affirmauerint illi fidem esse naturalem in homine habitare exercitum spirituum, qui essent passiones, per quas vnusquisque mouetur, & non esse pugnandum aduersus passiones in-

insurgentes, sed eis esse assentiendum; ac proinde libidinibus inquinari licitum, atque concessum esse.

Vndecimo, idem Clemens Alexandrinus lib. 4. strom. ait, quod defenderint Basilides, & eius gregales non omnia à Deo dimitti peccata, sed tantum inuoluntaria, & quæ per ignorantiam facta essent.

46 Duodecimo, docuerunt tandem, quod hostias Idolis immolatas comedere, esset res indifferens. Ita Eusebius, supra adductus lib. 7. atque hactenus de Basilidis, & Basilidia-
47 norum erroribus. Qui fuerunt penè innumeri, quandoquidem ille, vt dictum, viginti octo volumina contra Euangelium Christi Domini composuit hæresibus plena quæ non extant, & quamprimum in lucem prodierunt, à Castorio Agrippa Scriptore illius temporis præstantissimo, & Catholicissimo refutata fuerunt, vt asserit cum Eusebio Baronius ibidem nu. 9.

48 Quid iam de Saturnino, & de Saturnianorum secta. Primo asseruerunt Christum Dominum vmbraliter solum apparuisse, non carnem veram hominis, nec animam sumpsisse, atq. totem œconomiam ministerij Saluatoris complesse Ita ex S. Philastrio lib. de hæref. Prateolus lib. 17. sui Elenchi verb. Saturninus.

49 Secundo. Docuit Saturninus Christum phantasmate passum esse, & resurrectionem negauit, ex Tertulliano, lib. de Hæresibus affert idem Prateolus vbi supra.

50 Tertio. Secundum eosdem Philastrium, & Tertullianum citatos, tenuerunt Saturniani solos septem Angelos mundum fecisse, præter conscientiam Dei Patris. Distare autem Angelos à virtute illa superna. à qua dicunt lumen fuisse demissum, quo Mundus iste, quem asserunt per ordinem Angelis diuisum, illuminaretur. Cuius luminis concupiscentia adducti Angeli eius virtutis videndę magno tenebantur desiderio, sed statim in Cœlum conscédit ab eoque receptum est, videntes itaque
51 assequi non posse quod maxime exoptabant Angeli, inuicem dixerunt: Faciamus hominem secundum imaginem, & similitudinem nostram; qui cum factus esset, tantę imbecillitatis, & impotentiæ inuentus est, vt in eo vita subsistere non posset. Quod videns virtus illa superna, in eum scintillam immisit, quæ illum erexit, exuscitauitque, & viuere fecit, ideoque illi scintillę non minorem tribuūt virtutem, quam ipsi Deo. [Ita cum dictis scriptoribus ibidem Prateolus.

52 Quarto. Cum Simone Mago suo Magistro docuit Saturninus promiscuum Saturninarum Fœminarum vsum esse licitum, itaut quisque, qua vellet, vti sine peccato posset, tradit. idem Prateolus.

53 Quintò. Cum aliquibus ex prędictis erroribus alios simul adducit Baronius ad annum 120. num. 27. Ex Diuo Irenæo lib. 1. cap. 22. relatis eius verbis. Sed quæ, inquit, essent dogmata Saturnini, ab Irenæo veluti antiquiore petamus. Hic Menandro inhęrens sic Deū Patrem omnium dixit esse Creatorem, vt tamen Mundum à septem Angelis creatum, hominemque voluerit Angelorum esse facturam. Rursum Iudęorum Deum esse vnum ex Angelis dixerit, quodque aduersus Patrem rebellasset, in eius destructionem missum esse Christum, & in salutem credentium, eundemque ignotum, & incorporalem, & sine figura,
55 putariue tamen visum esse hominem. Duo insuper hominum genera ab Angelis esse facta tradebat; Iterum quidem nequam, alterum vero bonum, & quod hoc dęmones pessimos adiuuaret, missum esse Saluatorem ad perditionem malorum; in salutem vero bo-
56 norum. Addidit insuper illam blasphemiam vt nubere, & generare à Satana esse diceret Complures eius Sectatores sic coluere abstinentiam, vt ab animatis abstinerent: quaquidem virtutis specie veluti Sanctitatis imposita larua, multos seducerent. Rursum quasdam prophetias ab Angelis, quasdam
57 vero à Satana tradebant esse reuelatas.] Hæc de Saturnino Irenæus, & ab eo Baronius, nosque ab vtroque: nec plura de ipso.

Secta Carpocratianorum, Barbelitarum, & aliorum Gnosticorum qualiter a Nicolaitis prodeant?

REGVLA CCXX.

58 FErè eodem tempore circa annum Domini 120. comparuit Alexandriæ quidam mortalium omnium sceleratissimus, & fæx cunctorum hæresiarcharum, qui assumptis erroribus non paucis ex præcedentibus sectis Simonis, Menandri, ac pręcipue ex illa Nicolai-
59 tarum, atque alijs pluribus horribilioribus adiunctis Carpocratianorum, Barbelitarum seu Gnosticorum, seu quouis modo hi vocen-
60 tur, sectam perniciosissimam instituit; aut verius eandem Nicolaitarum cum ingenti animarum ruina in immensum propagauit.

61 NOn concordant Auctores in circumstantia temporis: Prateolus Carpocratem refert ad annum Christi 129. Baronius vero supra, ipsum proponit statim post Saturninum, eodem Domini anno 120. num. 29. hic fortè intelligit de initio præuaricationis, & comparitionis eius; At ille de præuaricatione, & comparitione eiusdem iam consummata, & per aliquot annos coram omnibus exhibita.

62 Gualterius de Carpocrate, seu de Carpocras, vt ipse etiam vocat, cap. 4. secundi seculi agit, & capite 6. de Gnosticis (inter positis cap. 5. Valentinianus,) qui si isti omnino different ab illo Cum tamen ipse Gualterius aliquos peculiares errores grauissimos Gnosticis tribuat, quorum primum Inuentorem Cardinalis Baronius loco citato cum Eusebio, Clemēte Alexandrino. D. Epiphanio, & alijs citandis Carpocratem assignet.

63 Quid quid Nicephorus libr. quarto Ecclesiæ histor. capite 2. de Carpocrate hęc verba profert: Carpocratem, inquit, æqualem fuisse

fuisse tradit Irenæus lib. 1. aduersus hæreses cap. 23. Basilidi, & eorum, qui Gnostici appellantur, Auctorem, & Ducem facit, quem non puduit propalam artem Magicam exercere, quam Pater eius Simon elarè, & subdole professus fuerat, glo iam iste aucupabatur, & se se efferebat artibus, curiosis per eos, quæ ipse conficiebat amores, per somniorum visiones, & per assessores dæmones.] Hęc Ni-
64 cephorus, ex quibus prçter alia maxime illud de professione artis magicæ cum assessore dæmone constat Carpocratem fuisse primum, & originem Gnosticorum, quamquam etiam Valentianos fuisse vocatos Gnosticos infra videbimus.

65 Verum vt id magis innotescat, & qualiter ex Nicolaitis processerint, seu istorum secta innouata per eos, ac propagata fuerit. Notandum diligenter id quod cum Eusebio lib 3. cap. 23. adducit Baronius tom. 1. ad annum Christi 68. num. 11. nempe Nicolairas ad mo-
66 dicum spatium temporis perdurasse, & quod peræ si falsi nominis iuxta tradita à nobis seculo præcedenti regula 217. non amplius, se nominauerunt Nicolaitas quod facile impostura conuinci potuissent, sed alio suorum, ad rem turpissimam obtegendam, omnium pulcherrimo quæsito nomine se ipsos à sapientia nuncuparunt Gnosticos, idest, sapientes, seu singulari eruditione præstantes. Sed enim ho-
67 rum alij alia superaddiderint ad hęresum noua monstra nouis sunt appellati nominibus iuxta Epiphanium hæres. 25. vt non tantum Gnostici dicerentur, sed & Phibionitæ; Stratiotici, Leuitici, Barbotiani, Sorratitæ; Zaccheani, Barbelitæ, Caddiani, Soratiotici, & Harsiani.] Ita etiam Gualterius loco citato, cap. 6.

68 Quod vero Carpocratiani similiter appellentur Gnostici testatur cum Epiphanio hæres. 27. & cum alijs Baronius tom. 2. Annal. ann. 120. num. 21. per hæc verba. Insuper hos, inquit, in velamen obscænitatum multarum per pulchrum sibi ipsis nomen indidisse, vt Gnostici dicerentur, ita suos appellandos esse Carpocratem docuisse tradunt] ita ille quo quid cla-
69 rius. Quod si obijcias ex D Hieronymo de Scriptor. Ecclesiast. cis in Agrip. & in Eusebio, in Chronico, à Basilide Gnosticos fuisse nominatos. Soluit obiectionem, idem Baronius sic; Sicut venena, ita nomina inter se istos communicasse dici posse videtur. Nam eadem ratione, qui ex Nicolaitis prodierũt æque Gnosticos esse dictos Epiphanius hęres. 26. af-
70 firmat. Patet itaque ex traditis, & Carpocratianos fuisse Gnosticos, & ex Nicolaitis prodijsse, atque additis nouis erroribus ipsam Nicolaitarum sectam per Carpocratem propagatam fuisse.

71 Clarius tamen hoc modo patebit propositis peculiaribus hæresibus Carpocratis, & Gnosticorum. Primo tenuerunt Carpocratiani, Christum Dominum ex semine Ioseph generatum, natum purum hominem; sicut & reliqui homines; virum quidem bonum, & sanctum, eiusque animam post crucifixum corpus fuisse in Cælum receptam, dimissa carne in terra; & quod non carnis; sed animi solius salu-
72 tem acquiri affirmarunt. Consequenter eiusuis corporis resurrectionem, ac vniuersale iudicium futurum negantes, ita cum Eusebio, libro 4. cap. 7. Diuus Philastrius lib. de hæres. Prateolus lib. 1; verb. Carpocratiani, & Baronius, vbi supra nu. 24. & 25. cum Tertulliano de prescriptione cap. 48.

73 Secundo. Asseruerunt Gnostici duos esse Deos, vnum bonum omnis boni principium; alterum malum, omnium malorum originem, & omnium creaturarum inferiorum molitorē, & consequenter, quod istæ sint malę. Adducunt D. Augustinus hæres. 6. Philastrius lib. de hęresibus & alij.

74 Tertio. Docuerunt Gnostici animam nostram esse aut Dei substantiam; aut ex Dei substantia, nihilominus omnia bruta quoad sentire, & intelligere ipsi homini æqualia, & rationis capacia esse. Testati sunt ibidem Prateolus, & Baronius

75 Quarto. De Carpocrate, eiusque sequacibus Gnostici adeo auditu horrenda se accepisse tradit Irenęus lib. 1. cap. 24. vt non induci possit ad credendum talia, quale est illud omne delicrum non solum non esse vetatum, sed imperatum, ita vt pœna dignus censeretur, qui sue prius voluntati quæcunque cupienti non satisfaceret, applicato illi pro solamine Matth. 5. Esto consentiens aduersario tuo cito dum es in via cum eo, ne forte tradat te
76 aduersarius iudici, &c.] Doctrina itaque illorum fuit, tum qui suæ aduerseretur concupiscentiæ transanimatione fere plectendum, & rursum post mortem alia pœna maiori, cum vero qui mundi, & concupiscentiæ opera quęcunque praua expleuerit his consummatis, libere profecturum ad illum Deum, qui est su-
77 per Angelos, mundi fabricatores] affert Baronius dicto anno 120. num. 25. quocum nu. 38. scias hos Gnosticos fuisse vocatos AntitaStas, ex Clemente Alexandrino lib. 3. stromat. 7a.

78 Quinto. De eisdem Carpocratis Gnosticis quid magis horrendum adducit Sanctus Epiphanius hæres. 26. licet renitens valde, vt ipsemet fatetur, teste Baronio num. 26. ob nimiam turpitudinem facti quod ex ore ipsius Epiphanij audiamus aliquibus intermissis, ne
79 nimis diffundamur. Primo quidē inquit, communes habent vxores, ac si peregrinus accesserit de ipsorum dogmate, signum est apud ipsos virorum ad fœminas, & fœminarum ad viros in ostendendo manum ad salutationem videlicet subter palmam contrectationem quādam titi latio ris & vic concedens vxorem alteri ad ipsam dicit: Surge, fac dilectionem cū
80 fratre &c. Postquam inter se per scortationis affectum, insuper blasphemiam suam in Cælum extendunt, & suscipit quidem muliercula irēque vir fluxum à masculo in proprias suas manus, & stant in Cœlum intuentes immunditiā in manibus habētes, & dicunt: Offerimus tibi hoc donum, Corpus Christi, & sic ipsum edunt assumentes suas ipsorum immunditias

tias; & dicunt, Hoc est corpus Christi, & hoc est Pascha, ideo patiuntur corpora nostra,& coguntur cōfiteri passionē Christi.Eo-
81 dē vero modo etiam de fœmina, vbi contigerit ipsam in sanguinis fluxum esse mēstruum collectum de ista immunditia sanguinem acceptum in comm uni edunt, & hic est, in-
82 quiunt, sanguis Christi.] Hęc Epiphanius, quibus nihil horribilius, nihil turpius, & veritati magis repugnans vnquam excogitatum; aut cogitari posse videtur; conferat cum eis quantum voluerit, Gualterius maximum in errorem Bezæ defendentis panc, & vino deficientibus, posse Eucharistiam ex quouis cibo, & potu celebrari.

83 Sexto. Nihilominus de iisdem Carpocratianis Gnosticis addit ipse Sanctus Epiphanius aliud pręter errorem grauissimum circa celebrationem Paschatis,crudelitatem, & inhumanitatem inenarrabilem,includit nimirum si præter sententiam, inquit, acciderit, vt prægnans facta fuerit mulier, quid grauius, &
84 horribilius designent tales, audi. Detractum enim fœtum quocunque tandem tempore id aggressi fuerint accipiunt, & in mortario quodam pistillo tundunt, ac admixto melle, & pipere, & alijs quibusdam aromatibus, & vnguentis ad auertendam nauseam; sic congregati omnes porcorum, & canum horum sodales participes fiunt contusi pueri, atque sic humanæ carnis esu peracto, deinde preces fundunt. ad Deum, & hoc perfectum Pascha dicunt.] Itaille.

85 Septimo. Subiungit idem Epiphanius, sed & alia, inquit, horrenda ipsi audent. Cum enim rursus insaniam se ipsis conceperint imbutis manibus turpitudinis suę surgunt,& manus suas inquinantes habentes nudi toto corpore precantur, tamquàm per huiusmodi operationem inueniunt dicendi apud Deum libertatem, corpora autem tum muliebria, tum virilia noctu, ac diu curant vnguentis, balneis, epulationibus, & ebrietatibus vacan-
86 tes.] Detestantur ieiunium, dicentes, quod non oporter ieiunare, verum nutrire, vt corpora fiat robusta, quo possint fructum reddere tempore suo.] Hactenus de eorum turpitudine,& execrandis mysterijs Epiphanius, qui præcedentia omnia exploratissima habuit, cum in AEgypto esset, ab ijs, qui eiusdem sectæ erant, vt ipsemet affirmat, & adducit ibidem Baron.

87 Octauo. Illud Apocalyp. 22. de arbore ferente fructum singulis anni mensibus interpretabantur teste Sancto Epiphanio loco citato, de Muliere menstruata quouis anni mense fluxum sanguinis patiente.

88 Nono. Carpocratiani totum Testamentum vetus reijciebant, vt ex Glossa super Leuiticum affert Prateolus, verbo Carpocratiani. Finxerunt tamen Gnostici librum quemdam portentosum de stirpe Sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ; vt affert Sanctus Epiphanius Hæresi 26. vbi in eos acerrime inuehitur. Vide Baron. To.5. in apparatu ad Annal.n.35;

89 Decimo. Errauerunt Gnostici in eo quod tenuerunt Christum Dominum per spatium tantum vnius anni Euangelium prędicasse, vt testatur Diuus Irenæus aduersus hæres. libr. secundo capite 28. & affert Baronius ad annum Christi 34. num 139.

90 Vndecimo. Carpocratiani antiquum errorem Pythagoræ de transmigratione animarum, tenuerunt è corporibus ad corpora quæcunque,etiam brutorum. Ita Baronius Tom. 2. anno Christi Domini 120. num. 24.

91 Duodecimo. Cum errore maximo affirmarunt Gnostici, Iesum Christum litteras ipsumque etiam alphabetum sub Magistro didicisse. Ex Sancto Irenęo lib primo cap. 12. & Alphōso de Castro. v. Christus hęres.4. 4. adducit Gualterius seculo 2. cap.6.

92 Decimo tertio. Consueuerunt Gnostici quamcunque Scripturæ sententiam suę opinioni contrariam spiritui mundano adscribere; quamcumq vero superficietenus suę concupiscentię fauentem, etiam verbis ad arbitrium, libidinemque transmutatis, à Spiritu veritatis profectam asserere. Idem Gualterius cum Sancto Epiphanio hæres.26. Atque hæc de Gnosticis siue à Carpocrate, aut Basilide; siue à Menandro, ant Simone Mago, siue à quouis alio procedentibus,& Nicolaitarum peruersissimam sectam vlterius propagantibus.

Quid de Secta Valentinianorum, & de quibusuis ab ea procedentibus Caianorum, Ptolemaitarum, &c.

REGVLA CCXXI.

93 PRodiit circa annum Christi 145. Higini Romani Pontificis, & Antonini Pij Imperatoris tempore, nouum monstrum, Valentinus hæresiarcha AEgyptius, Philosophus ex Platonicis, qui eo quod Episcopatum, vti ambierat, non potuit obtinere, à fide Catho-
94 lica declinauit, Et excogitatis nouis erroribus, maxime contra Beatissimam Virginem sectam Valentinianorum instituit: Ex eius autem schola varij discipuli prodierunt Institutores etiam additis nouis hęresibus diuersa-
95 rum sectarum. Hinc, Caiani, & Sethiani, hinc Ptolemaitæ, & Secundiani, hinc Marcitæ, Calorbasionitæ,& Heracleonitæ; de quorum singulis hic vti inter se vnitis breuis explicatio tradetur.

96 VAlentinum hæresiarcham refert Prateolus ad annum Christi 150. Baronius vero ad 147.cui merito vti exactiori in quibusuis perpēdendis adhęremus.Inchoat ipse dictū an num 145.exprimens breuiter cum Tertulliano de præscriptione cap. 3. D.Ireneo lib.2. cap 4. Eusebio in Chronico,& S.Epiphanio hæres.31. originem, & qualitates hæresiarchæ Valentini. quod fuerit natione AEgyptius patria Pheboni-

boritis, quæ est Ciuitas Maritima, quod calluerit litteras Græcas, & magnos in Philosophia Platonis progressus fecerit, sed non exiguos etiam in fide, & doctrina Catholica, adeo vt eam in AEgypto, & in Ecclesia Romana prædicauerit.

97 Verum postea occasione nō obtenti Episcopatus quē præoptauerat, teste eodem Tertulliano, circa ipsam fidem naufragauit, & dum esset in Regno Cypri, horrendis hæresibus eam

98 dem impugnare cœpit. Primo hoc, vt fundamentum totius falsæ suę doctrinæ, ac nouæ sectæ definiuit, vt notat Sanctus Philastrius. lib. de hæresibus, quod nihil aliud esset antea in Mundo, nisi profundum Maris, & silentium quod à Poetis Chaos vocatur, atq. de hoc profundo, & silentio processerit intellectus, & veritas, de intellectu, & veritate verbum, & vita; de verbo autem, & vita homo, & Ecclesia; de homine autem, & Ecclesia duodecim Azonæ, idest, secula, & de verbo, & vita decem Azonæ, de intellectu virtus & de veritate octo Azonæ] Ita Philastrius quocum plura Prateolus. Sed hęc deliramenta Valentini compendiosius, & paulo aliter audiamus à Baronio, dicto anno 145. num. 2.

99 Hic igitur, inquit, sicut ab Hesiodi Theologia triginta Deos; ita à Platone mutuatus est Ideas, hæcque simul miscens cum Euangelio Ioannis, quo tantum vtebatur, monstrum horrendum conflauit tricipiti Cerbero longe deformius. Triginta enim Deos cum fingat, quos secula nominat, eorum quindecim masculos, ac totidem numerat fœminas, eorumdemque permixtione alios generari, ex ijs Saluatorem omnium veluti Pandoram Hesiodi, ex omnium vult Deorum numero esse perfectum] Hactenus Baronius.

100 Secundo. Errauerunt etiam Valentinus, & pręcipue sequaces Valentiniani, quod tenuerint Christum Dominū per Virginem Deiparem transisse velut per canalem, aut rimam humana carne nequaquam assumpta ex ea; sed à Cœlo ipsam secum deuexisse. Vnde Sanctis-

101 sima Virginem prærogatiua infinita Maternitatis Dei consequenter priuarunt. Ita Epiphan. hęres. 31. Sanctus Aug. hæres. 15. & Tertullianus aduersus Valentinum cap. 27. ac libr. de Carne Christi.

102 Tertio. Docuit Valentinus tria esse genera hominum, Carnale, Animale, & spirituale, atque in hoc genere se, suosque gregales proponebat. Spirituales item homines non indigere bonis operationibus, sed eis solutos, iam perfecti euasissent, saluari quoad vtramq. partē animæ, & corporis. Animales vero saluandos per bona opera, si hæc exequantur, sed tantū quoad animam, quippe ipsorum animas nuptui tradendas esse Angelis fabulati sunt Valentiniani. At Carnalium conditionem multo deteriorem esse, quod nullatenus cōsequi possunt salutem, quamuis bonis adniterentur operibus, Vnde circa istos, & animales negarunt futuram resurrectionem] Ita cum Tertulliano citato cap. 29. & 30. Cardinalis Baronius dic. anno 145. n. 3. & 4.

103 Quarto. Secundum eundem Tertullianum in scorpiaco cap. 1. Martyrium nullo modo, neevllo tempore esse subeundum affirmarunt Valentiniani. Propterea ipse Tertullianus librum illum edidit, cum inscriptione, de bono Martyrij, aduersus Gnosticos: hoc n. nomine, teste Baronio, dicto num. 3. etiam appellari vo-

104 luerunt Valentiniani. Qui è contra consueuerunt Catholicos vocare simplices &c. Ita ex eodem Tertulliano aduersus Valent. cap. 2. & 3. idem Baronius dict. anno 145. num. 5.

105 Quinto. Valentiniani malitiam, & peccatum non libero arbitrio, sed naturæ, mundo aut diabolo adscripserunt, vt tradunt D. Augustinus, hæres. 11. & Alphōsus de Castro, verb. peccatum hæres. 3

106 Sexto. Asseruerunt in homine antiquo Spiritus iniquos habitantes inesse, qui eum ad diuersa genera peccatorum inducunt, de hoc peculiariter tractat Clemens Alexādrinus lib. 2. Stromat.

107 Septimo. De Valentinianis Gnosticis sic scribit Irenæus lib. 1. cap. primo. Idolatitha, inquit, indifferenter manducant, nihil inquinari ab his putantes, & in omnem diem festum Ethnicorum pro voluntate in honorem eorū factum primi conueniunt. Vt in nihilo quidem abstineatur quod est apud Deum, & apud homines otiosum muneris homicidiale spectacu-

108 lum. Quidam autem & carnis voluptatibus insatiabiliter inseruientes, Carnalia Carnalibus, & spiritualia spiritualibus reddi dicūtur. Plura affert Baronius ibidem nu. 4.

109 Octauo. Aliam Valentini hæresim affert idem Clemens Alexandrinus Stromat. lib. 3. sic: Valentinus in Epistola ad Agathopedem; Cum omnia, inquit, sustinuisset, erat continens diuinitatem, operabatur Iesus, edebat & bibebat, propriè non reddens cibos, tanta & inerat vis continentiæ, vt etiam nutrimentum in eo non interierit. Quoniam ipse non habuit interitum, hæc erat Valentini opinio de incorruptibilitate. Ita Baronius dicto ann. 145. num. 6.

110 Nono. Tandem fuisse scriptum à Valentino proprium euangelium tradit Tertullianus de præscriptione cap. 49. continuesseque illud infantiam Saluatoris. Colligitur facile ex ijs quæ scribit Irenæus lib. 1. cap. 17. aduertens inenarrabilem multitudinem Apocryphorum in eo fuisse comprehensam, quibus Valentinus ad suas præstigies illustrandas vti consueuit. Atque hactenus de eius erroribus.

111 Prosequitur Baronius nu. 8. de Valentini discipulis per hæc verba. Quinam fuerint Valentini pręcipue sectatores, qui ad eius cloacam alias quamplurimas egesserunt sordes, narrat Tertullianus aduersus Valent. cap. 4. his verbis: Eam viam postmodum Ptolemęus intrauit nominibus, & numeris eorum distinctis in personales substantias, sed extra Deū determinatas, & q. Deduxit & Heracleon indeterminatas quasdā & Secundus, & Magus Marcus multum circa imagines legis Theotimus operatus. Ita nusquam iam Valentinus, & tamen Valentiniani, qui per Valentinum] Hęc Baronius

cum

cum Tertulliano, de discipulis Valentini simul.
Iā separatim de aliquibus agendum & de Se-
ctis breuissime, quę ex Schola Valentini pro-
dierunt.

112 Reponitur hic ab aliquibus secta Ophita-
rum vti à Valentino egressa; sed egregie osten-
dit Baronius dict. anno 145. num. 12 originem
huius sectæ esse multo antiquiorem Valentino
hæresiarcha. Ideo reposita fuit à nobis in
primo seculo.

113 Secundum Irenæum lib 7. cap. 35. absque
dubio secta Cainorum ex schola Valētini pro-
gressa est; licet secūdum Epiphanium hęres. 38.
non solum ex Valentino; sed etiam ex Nico-
laitis, Carpocratianis, & alijs Gnosticis or-
tum traxit.

Primo vocati sunt Caiani, à Cain, quem
patrem suum dicebant, & admodum venera-
bantur vti ex quadam potenti virtute con-
ceptum, & vti ea præditum; accusantes e
cōtra Abel imbecillitatis, vti ex inferiori vir-
tute conceptum. ita Epiphanius hæres. 38. &
Tertullianus de præscriptione cap. 47.

114 Secundo. Errarunt Caiani, quod Iudam
proditorem tanquam quid diuinum colerent,
facinusque eius, quoad proditionem, bonum
ducerent, asserentes illum præuidisse, quan-
tum vtilitatis ex passione Saluatoris humano
generi esset prouenturum, & ob hanc causam
ipsam Iudæis ad mortem tradidisse: sed respe-
115 ctu Iudæ in eo etiam Caiani errarunt, quod
librum eius quendam inscriptum, Euange-
lium Iudæ, admitterent, ac diuulgarent: reijcien
tes e contra legem veterem, & Auctorem
eius. Afferunt idem Epiphanius hæres. 38. Diu.
Augustinus hæres. 28.

116 Tertio. similiter venerabantur Caiani im-
pios homines, nempe Esau, Core, Datan, A-
biron, & Sodomitas; atque ipsos ita fuisse re-
motos ab oculis Dei prędicabant, vt nocere
117 illis non potuerit Hincque ijdem Caiani la-
xare habenas omni turpitudini, & spurcitię cō-
sueuerunt; ex eodem Epiphanio citato, & ex
alijs adducit Gualterius secundo seculo cap. xi.
pag. 156.

118 Quarto. Tandem Caiani, cum maximo er-
rore tenuerunt cuique perficiendo peccato
Angelum esse pręfectum; bonorum item op-
pressores esse Angelos, malorum vero adiuto-
res. Ita ex Tertulliano de prescript. cap. 47.
& ex Epiphanio hæres. 38. Baronius dicto an-
no 145. num. 16. & 17.

119 Deinde Sethiani è fece Valentinianorum
orti, Seth filiorum Adæ esse Christum, & Sal-
uatorē Mundi crediderunt, & sicut talem ip-
sum adorarunt, Ita Baronius dict. anno 145.
120 nu. 18. &c. Tertulliano de prescriptione c. 47.
Vbi item de Sethinis hæc verba profert hu-
ius peruersitatis doctrina hæc est, duos homi-
nes ab Angelis constitutos Cain, & Abel, &
propter hos magnas inter Angelos conten-
tiones & discordias extitisse, ob hanc cau-
sam illam virtutem, quæ super omnes virtu-
tes esset, quam matrem pronuntiant, dum
Abel interfectum dicerent voluisse concipi, &
nasci Seth loco Abelis vt euacuarentur Ange-
li illi qui duos priores illos homines condidis-
sent, dum hoc semen mundum oritur, & na-
121 scitur. Permixtiones enim dicunt Angelo-
rum, & hominum iniquas fuisse, ob quam cau-
sam illam virtutem, quam (sicut diximus)
pronuntiant Matrem, ad vindictam etiam
cataclysmum inducere, vt & illud permix-
tionis semen tolleretur, & hoc solum semen
quod esset purum integrum custodiretur Sed
enim illos qui seminis illius prioris instituis-
sent, occulte, vel latenter, & ignorante illa
matre virtute cum illis octo animabus in ar-
cam inisse etiam semen Cain, quo semen
malitiæ non periret; sed cum cæteris conser-
uatum, & post cataclysmum terris reddi-
tum exemplum cęterorum excresceret, & ef-
funderetur, & totum orbem impleret & oc-
122 cuparet. De Christo autem sic sentiunt, vt
dicant illum tantummodo Seth, & pro ipso
Seth ipsum] Hactenus Tertullianus de deli-
ramentis Sethianorum.

123 Prædictis autem circa eosdem Sethianos
adiungit Baronius dicto anno 145. num. 19.
ex D. Epiphanio in hunc modum. Addit, in-
quit, Epiphanius hęres. 31. hæc dilucidius ex-
plicans, hos conscripsisse libros quosdam no-
mine magnorum virorum, nempe ex nomine
quidem Seth septem libros Alienigenas, sic
enim vocant. Alium vero ex nomine Abra-
ham, quem & reuelationem esse dicunt omni
malitia refertum, alios item ex nomine *Moy-
sis*, & alios aliorum.] Ita ille.

124 Sequitur explicanda secta Ptolemica-
rum, cuius Auctor fuit Ptolemęus Gnosticus
Valentini discipulus, hæc pręter Magistri sui er-
rorem, deliramenta contra fidem *alia* exco-
gitauit.

Primo. Recedens aliquantulum ab illo,
latum constituit, octo Aeonas, idest, secula,
cum Magister eius triginta constituisset. Ita
ex S. Philastrio lib. de hæresibus Prateolus, ver-
bo, Ptolemęus.

125 Secundo. Errauit credens Deum impos-
sibilia præcepisse; maxime in Indiuiduo Conij-
gij vinculo. hinc ipse profanam turpem mu-
lierem extra coniugium secum consociauit,
litteris ad errorem suum pellectam; ex *Epi-
phan.* hæres. 33. affert vtrumque Gualterius
seculo 2. cap. 14.

126 Tertio. Ptolemęus legem Moysis huma-
nam censuit, & doctrinam suam Apostolicam
haberi, & vocari voluit ex eodem D. Epi-
phanio loco citato ipse Gualterius adducit.

127 De Secta item Marcitarum, seu Marcho-
siorum quidem eam instituit Marcus Valenti-
ni Discipulus, de quo Baronius ad ann. 175.
num. 24. ita loquitur; sed nemo, inquit, ex ijs
omnibus absque Valentini discipulis nequior
Marco; nec qui maiorem cladem intulerit
Catholicæ fidei professoribus; quippe qui ad-
dens hæresi adhuc Magiam; & multa faciens,
quę esse miracula viderentur, his artibus cir-
cumiens Christianum orbem seduxit plurimos,
quorum non solum mentes imbuit hæresi, sed
corpora etiam affecit ignominia.

128 Quibus autem præstigijs viros pariter, ac
Mulieres

Mulieres traduceret, hosque à sanæ mente di-
moueret, & ad omne scelus pelleret, præstat vt
ab Irenæo audiamus, ipse enim hoc ipso tem-
pore impostorem grassantem, sed iam detectũ
scriptis acrius exagitauit, ac penitus confuta-
uit. Quę igitur à nugace impostore fieri so-
lita essent idem sic enarrat: hæc Baronius.

129 Qui plura affert ex D. Irenęo lib. 3. cap. 8.
& 9. contra dictum hæresiarcham Marcum, ex
quibus hæc pauca accipe. Alius vero, inquit,
quidam ex ijs, qui sunt apud eos Magistri, e-
mendatorem esse glorians; Marcus autem est
illi nomen, magicę imposturæ peritissimus, per
quam & viros multos, & non paucas fœminas
seducens ad se conuertit velut ad scientissimũ,
& perfectissimum, & virtutem maximam ab in-
uisibilibus, & inenarrabilibus locis habentem
fecit, præcursor quasi vere existens Antichristi.
hæc ille, apud quem reliqua videas, nobis satis
est Marci, & Marcitarum errores sigillatim tibi
exprimere.

130 Primò, Errarunt Marcitæ, quod se perfe-
ctos prædicarent, & cognitionem sibi superio-
rem doctrina D. Petri, D. Pauli, ac reliquorũ
Apostolorum concessam prętenderent. Ita
S. Epiphanius hęres. 34.

131 Secundò, Hęresiarcha Marcus familiarem
habuit Dæmonem, à quo instruebatur, prophe-
tam agere, & magiam dęmoniacam mirabili-
ter exercere, qua efficiens, vt colores purpurei,
ac cerulei apparerent, mulierculas decipiebat,
& ad se suamque prætẽtam Religionem addu-
ctos confirmabat. Ita ex citatis Irenæo, & E-
piphanio, Gualterius vbi supra cap. 16.

132 Tertiò, Maximus, & valde execrabilis fuit
Marchoriorum error, quod fœminas esse capa-
ces Sacerdotio tenerent, impiumq; eis imper-
tirent; ac potestatem non solum concionandi,
aut prophetandi, sed etiam Sacramenta, ipsã-
quemet Eucharistiam conficiendi, & admini-
strandi. Ex eodem Irenæo ipse Gaulterius.

133 Discipuli item Valentini fuerunt hæretici
Archonitici, sic vocati, quòd Mundi creationẽ
nõ Deo, sed Archangelis tribuerunt; & hic pri-
mus eorum error. Ita Prateolus verbo Archõ-
134 tici 1350. Secundò, Errauerunt quod Deum
Optimum Maximum tanquam legis Auctorẽ,
blasphemarent. Idem Prateolus, & Baronius
135 ann. 175. num. 31. 136. Tertiò, Redemptionẽ
perfectam in cognitione statuerunt, vnde bap-
tismum prorsus contemnebant, ac reijcientes
aborrentes etiam à reliquis Sacramentis, asse-
runt ijdem Prateolus, & Baronius 137. Quar-
136 tò, Vetus testamentum calumniabantur, eo-
que sicut, & nouo abusi sunt; vtriusque verba
ad sui confirmationem erroris detorquendo
violenta deprauatione. Ita Epiphanius in ana-
cepha, & Prateolus ibidem 138. Quintò, Libros
137 disseminarunt inscriptos, reuelationes Pro-
phetarum. Vnus erat inscriptus Symphonia,
idest, Armonia. Ita Baronius 149. Sextò, Con-
138 sueuerunt Arcontici oleo, & aqua defunctos
inungere, ibidem Baronius 140. Septimò, Car-
139 nis resurrectionem abnegarunt. Ita Augusti-
nus hæres. 20. & Epiphanius in Anaceph. 141.
140 Octauò, Omnis immunditiæ, & fornicationis
genere infecti fuerunt, ibidem Epiphanius, at-
que hæc de hęresibus Arconticorum. Iam bre-
141 uissime de hęresiarcha Secũdo, Valentini di-
scipulo, vt testatur Baronius ann. 175. num. 22.
de que eius Secta, quam Gaulterius ibidem
cap. 5. paucis sic explicat; Secundus, inquit,
(Secundianorum, vel vt Augustinus hæres. 12.
nominat, Secundianorearũ dux. Quibus San-
ctus Epiphanius hæres. 32. & in Anaceph. ad-
iungit Epiphanem Carpocratis filium, & Isi-
dorum) Valentini, Ptolemęique perfidiæ suc-
142 cedens. Voluit nihilominus aliquid illis am-
plius existimari, quippe vt cętera taceam, ad
fabulas plusquam Pythagoricas Valẽtini, vxo-
rumque communitatem, nouas addidit impu-
dicitię fęditates. Ita ille cum Epiphanio hę-
res. 32. & in Anacephal. adiungens more suo
collationem cum errore discipulorum Luthe-
ri, & Caluini, quam nos, vt supradictum, meri-
to omittimus.

143 Fuit etiam Discipulus Valentini, & institu-
tor nouæ Sectæ Calatharius quidam, qui secũ-
dum Baronium citatũ, ex mente etiam S. Phy-
lastrij lib. de hæresibus videtur idem esse, ac,
Bassus, tametsi Prateolus diuersum putet, hic
quoad erroneam doctrinam secutus est vesti-
gia condiscipuli Marci; ac peculiariter tenuit
omnium rerum perfectionem vna cum vita, &
generatione cunctorum hominum in viginti
quatuor litteris, & septem astris esse constituẽ-
144 dam; non autem in Maiestate, ac potestate
Iesu Christi, & consequenter spem veræ homi-
num salutis nequaquã in eius Maiestate, præ-
sentiaue corporea reponi debere asseruit. Ita
ex Phylastrio vbi supra Prateolus, verb. *Bassus*,
& Gaulterius cap. 13. & 17.

145 Dein Secta Hierarcheonitarum habuit ab
Eracleano, discipulo Marci, & Colurbasij, vt
ait D. Augustinus hæres. 15. aut etiam Valenti-
ni, teste Baronio ann. 175. num. 25. vel saltem
iste Eracleoneor, vt affirmat Tertullia. de præ-
scriptione cap. 49. cum Valentino paria tenuit.
146 Sed nouitate quadam pronunciationis vo-
luit videre alia sentire, & Magistros suos affe-
ctatione, aut horitateque superare. Nam deli-
ramentis eorum addidit, quod per imagina-
tionem stultam, quam gregales suos imbue-
bat, animę defunctorum oleo, balsamo, & aqua
redimerentur, facta super eorum corpus inuo-
catione verbis Hebraicis. Ita cum D. Epipha-
nio hęres. 36 & in Anaceph. Gualterius loc. cit.
cap. 19.

147 Tandem extitit Bardesanes Syrus tempo-
ribus Soteris Papæ, & Marci Aurelij Antonini
Imperatoris in Mesopotamia vir magni no-
minis. Nam licet educatus, teste Eusebio ci-
tando, in Schola Valentini hæresiarchæ, contra
eius hæreses, & contra quamplures aliorum
hęresiarcharum varios dialogos sua lingua, &
patrio sermone, vti verus, & zelantissimus ca-
tholicus composuit, ac diuulgauit, seque illis
in defensionem Ecclesiæ opposuit, vt refert idẽ
148 Eusebius lib. 4. cap. vlt. Sed postea procli do-
lor, iam grandescus ad errores Valentini, qui-
bus in prima ętate imbutus fuerat, turpissime
rediję Sectamque nouam Bardesanitarum in-

stituit

stituit, quod Sanctus Epiphanius hæref.56. adducta similitudine nauis naufragantis post lõgam, ac felicem nauigationem sic describit.

149 Hic Vir, inquit, maximopere ornatus erat donec in errorem Sectę suæ incidit, factus instar pulcherrimæ nauis, cui incõpatibile onus immittitur,& quę iuxta ripas portus fracta est, & totum mercimonium perdidit, & alijs, qui nauem conscenderant, mortem induxit; corrumpitur enim per Valentinianos. Hactenus

150 ille, & addit, dicto Bardesane vsum esse familiarissime Abagarum Principem Edessenorũ virum sanctissimum. Propterea D.Epiphanius eius Apostasiæ miserabilem casum iuste deplorat, quod Valentini dogmata amplexus fuerat; seu, vt ait D.Augustinus hæref.35. Valentinorum causam fecerit suam, & quod insuper resurrectionem mortuorum negauerit. Con-

151 cludit de eo sic Baronius ann.175.num.19. hæc, & alia multa de Bardesanis erroribus feruntur; verum ex illis multos adscribendos illius Sectarijs, qui post ipsum fuerunt, & ab eo Bardesanitæ sunt dicti, potius quam ipsi existi-

152 marim. Huic fuisse filium Armonium nomine Athenis Gręcis litteris, multaque scripsisse tradit Theodorus lib 1. heret. fabul. Hęc ille apud quem si lubet plura legas, Diuum etiam Damascenum lib. de Hæref. prædictas Hæresiarcharum Sectas explicantem, nobis tradita sufficiant.

Vnde Secta Cerdonianorum, & Marcionistarum, ac aliorum originem duxerunt?

REGVLA CCXXII.

153 CIrca annum Christi Domini 146. tempore Higinij Papæ,& Antonini Pij Cęsaris in Schola prædicti Heracleonis hęresiarchę educatus insignis hæreticus, & magus extitit, qui in se reuersus Romę sub dicto Pontifice palinodiam recantauit;sed postea ad errores denuo Heracleonis rediens, additis alijs nouis, peruertisismus hæresiarcha, & auctor

154 Sectę Cerdonianorũ enasit. Discipulus vero Cerdonis fuit Marcion Ponticus, ex vrbe Sinope, qui in falsa eius doctrina adeo magnos fecit progressus, vt adinuentis multis hæresibus illico exprimendis, simul cum Socijs discipulorum ipsius in instituenda perniciosiori Marcionistarum Secta Magistrum suum valde superauit.

---

155 QVod Cerdo fuerit discipulus Heracleonis,& Magus, tradunt vt omnino certũ D.Epiphanius in Anaceph. & Prateolus in suo Elencho alphabetico verbo Cerdoniani, atque pari modo, quod istorum nouæ Sectæ extiterit Auctor, sequentibus erroribus adinuentis.

156 Primo,Cerdo duo Initia statuit,idest,duos Deos, vnum bonum, seu iustum, alterum malum, seu iniustum, illum superiorem à quo bona; hunc inferiorẽ, seu Mundi sublunaris creatorem,à quo mala cuncta procedunt. Ita ex D. Hilario lib 1.cap.28. aduersus heresès, Prateolus loco citato, & ex Tertulliano de præscriptione cap.51. Pannonius, ann.146. num.2.

157 Secundo, Vt testantur ijdem Auctores, & D.Augustinus lib. de hæresibus, cap.21. Cerdo tenuit Christum à Deo bono superiori fuisse missum, non ex fœmina natum, nec assumpsisse carnem humanam, neque mortem vere subijsse, neque quidquam passum esse, sed simulasse passionem.

158 Tertio, Asseruit legem veterẽ malam esse, & à malo principio, seu Deo prodijsse;hinc eius Prophetas, & totũ vetus testamẽtum, quin & Euangelia, præter scriptum à S.Luca, omnino repudiauit; quasi in Prophetis, & Euangelistis, excepto Luca, Spiritus non fuisset. Ita cum citato Tertulliano tribuit illi, & sequacibus eius hanc hęresim ibidem Baronius.

159 De discipulo item Cerdonis Marcione, quod ad genus,& vitæ mores spectat,ita S.Epiphanius: Hic, inquit, genere Ponticus fuit,ex Vrbe Synope,qui prima vita sua Virginitatem exercuit,Solitarius enim vixit, & Episcopi Sãctę Ecclesię Catholicę filius fuit;progressu vero temporis circa Virginem quandam corrumpitur, & decepta Virgine, se ipsum, atque illam à spe detraxit, & cum illam corrupisset, à proprio patre ex Ecclesia eijcitur. Erat enim pater ipsius propter excellentem pietatẽ illustris, & veritatis insigniter studiosus, in Episcopatus Ministerio honeste viuens perseuerabat. Marcion autem multum supplicans,ac veniam precatus, eam à patre impetrauit. Hęc Epipha-

160 nius. Addens, qualiter Marcion ab Vrbe sua aufugerit, ac Romam venerit pro remissione dicti stupri, & reconciliatione cum Ecclesia obtinenda, qua non obtenta, in superbiam, & indignationẽ elatus,ad Sectã impostoris Cerdonis transierit, & negantibus sibi communicationem cum fidelibus dixerit: Ego findã Ecclesiam vestram, & mittam fissuram in ipsam in ęternum. Affert pluribus Baronius dicto anno 146.num.5. ex ipso Epiphanio.

161 Verum idemmet Baronius, num.6. recedẽs à sententia Epiphanij ex parte cum D. Irenęo lib.3. cap. 3. & cum alijs probat pluribus Marcionem non propter stupri illati crimen,& excommunicationem fuisse ab Ecclesia Romana reiectum, sed propter heresim, quam antequã Romam venisset, fuerat consecratus: pręcipue ostendit ex collatione temporis aduentus eius in Vrbem, quo etiam ad eam venit S.Polycarpus sub Aniceto Papa. Cum enim tunc Marcion occurrisset ei in via, & dixisset: Cognoscis nos Polycarpus; respondit, cognosco te primogenitum Satanę, vt refert idem Irenęus.

162 Sed quidquid sit de hoc puncto, an prius, vel post aduentum in Vrbem Marcion à Fide Catholica defecerit, illud certissimum est, ipsum fuisse prę ceteris insignem,ac perniciosissimum hæresiarcham his erroribus.

163 Primo, Errorem sui Magistri Cerdonis de duobus principijs, seu de duobus Dijs admittendis, vno bono, & altero malo, non solum amplexus est; sed etiam ex illo Lucę 6. perperã intellecto: Omnis arbor bona bonos fructus facit,

facit, mala autem malos &c. stabilire curauit,
sicque viam aperuit Manichæis ad eundem er-
rorem tenacius amplectendum, vt infra vide-
bimus. Ita cum. D. Epiphanio citato Baro-
nius ibidem.

164 Alterum errorem Cerdonis reijciendo ve-
tus testamentum, tamquam malum, conatus
est Marcion confirmare duplici illa parabola
Matth. de non insuendo pannum nouum ve-
teri, atq. de non mittendo vinum nouum
in vtres veteres, quod voluisset Christus legē
veterem vti malam respuere falsissimè Mar-
cion hæresiarcha iudicauit, ac docuit, ex eo-
dem Epiphanio idem Baronius.

165 Tertio. Peculiaris error Marcionistarum
fuit, quod negauerint hominem esse Christi
Domini creaturam, & consequenter, quod
Christus non sit Deus; Affert ex D. Epiphanio
hæres. 42. Gualterius cap, 20. pag. 188.

166 Quarto. Errarunt item Marcion, & eius
sectę professores, quod affirmarint Matrimo-
nium vndequaque esse licitum, ibidem Gual-
terius cum Alphonso de Castro. verb. nuptię
hæres. 1.

167 Quinto. Hæresis de iteratione Sacramen-
ti Baptismi initium sumpsit à Marcione, qui
bis ter, ac quater baptizabat, post commissum
peccatum. Ita S. Epiphanius Anaceph. &
cum eo Gualterius loco citato.

168 Sexto. Collatio Sacramenti baptismi con-
cessit Marcioni fœminis, itaut istę etiam nulla
vrgente necessitate licitè baptizare possint;
ex Epiphanio hęres. 46. ibidem Gualterius.

169 Septimo. Tenuerunt Marcionistę: quod
illi qui ipsorum fide instructi ex hac vita de-
cederent, salutem ęternam consequerentur,
per baptismū alijs collatum in gratiam taliter
decedentium; sic in Anaceph. Epiphanius, &
ex eo Gualterius ibidem.

170 Octauo. Fuit tandem error Marcionis,
quod crediderit, & docuerit Abelem, Enoch,
Noe, Abraham, aliosque Patriarchas, ac Pro-
phetas, nequaquam ab Inferis Christi Domini
illuc descendentis interuentu fuisse liberatos,
sed ibi, quod in eum credere noluerint, re-
171 mansisse, è contra vero [Cain, Sodomitas,
AEgyptios, & reliquos impios saluos esse,
ęternoque regno Dei frui ita cum Sancto Ire-
næo lib. 1. cap. 19. Franc. in Appendic. ad Al-
phonsum verb. Abel, & Cain, & Gualterius
citatus.

172 De tribus item Marcionis discipulis Poti-
no, Basilisco & Lucano, de sectaque bicuni-
starum ex Rhodone apud Eusebium histr. lib. 5.
cap. 3. & ex Tertulliano, de præscrip. cap. 51
Baronius anno 146. num. 16. Numerantur, in-
quit, complures Marcionis discipuli, famosis-
simi; vt Potinus, & Basiliscus, & alij de qui-
173 bus hæc Rhodon. Verum alij sicut Marcion
ipse, duo inducunt principia, inter quæ Potinus
& Basiliscus numerantur, isti Ponticum, Li-
cum imitati, cum nullam rerum distinctionē,
(sicut nec ille) reperire possent, ad vulgarem
quandam, & facilem viam se conuerterunt
duoque principia exiliter, & ieiune, nulla
demōstratione adhibita, esse affirmarunt. Alij
174 rursum ab illis in deteriores erroris scopulos
tanquam procella delati, non duas solum, sed
tres naturas constituerunt, quorum quidem,
sicut eius disciplinæ propugnatores memorāt,
dux, & Princeps fuit Sineros; hæc Phædon.
Porro quem ipse Licum Ponticum dicit, eum
fuisse existimamus, quem Tertullianus Lucanū
appellat, cum ait, extitit post hunc Lucanus
quidam nomine Marcionis Sectator, atque
discipulus.] Hactenus Baronius, hisque pau-
cis Lucanistarum Secta explicata manet.

175 Prodijt etiam ex Marcionis schola, alius
multo perniciosior reliquis nomine Apelles,
qui vt ex Epiphanio hęres. 24. testatur Baro-
nius anno 146 num. 47. Magistrum suum er-
roris arguens ab eo recessit, sectaque Apelli-
starum sequentibus erroribus instituit.

176 Primo. Quamuis Apelles Marcionis hæ-
resim secutus, statuerit duos Deos, vnum bo-
num, alterum malum, hunc tamen ab illo es-
se factum ex suo cerebro addidit, ita Epi-
phanius in Anaceph. & Sanctus Augustinus
hęres. 23. cum quibus Gualterius cap. 23.

177 Secundo. Apelletę vituperantes Creato-
rem vna cum creaturis Carnis resurrectionem
abnegarunt; cum eodem D. Epiphanio, ita
Gualterius.

178 Tertio. Errarunt in eo, quod tenuerint
Christum Dominum non accepisse carnem
suam ex sua Matre, sed ex elementis atque
eum Mundo reddens absque Carne resurrexis-
se, ac in Cœlum ascendidisse. Ita Alphonsus à
Castro verb. Christus, hęres. 24. Gualterius
ibidem.

179 Quarto. Idem Alphonsus à Castro Verb.
Propheta hæres. 1. illum errorem tribuit Apel
li, quod defenderit Prophetas contrario spiri-
tu afflatos fuisse, vt ob hanc causam illi inui-
cem contradixisse, ac falsa prophetasse, en
maxima contra ipsos calumnia.

180 Quinto. Secundum Eusebium lib. 5. c. 13.
& Baronium anno 146. num. 19. error fuit A-
pellis, quod debeat vnusquisque in ea fide,
quam professus erat, permanere.

181 Sexto. Idem Apelles deliramenta propo-
suit, suggerente sibi quadam fæmina, à dęmo-
ne agitata, quę vocabatur Philumenen, erant-
que illi in delitijs; vnde ipsi, vti prophetissæ
Apellis omnem fidem pręstabat. Ita apud Eu-
sebium hist. lib. 5. cap. 13, & Tertullianus de
pręscript. cap. 30.

182 Sed notandum, istam Philumenem non
esse illam, quam tribuit Sanctus Augustinus
Seuero hæresiarchæ, vt videbimus infra ex-
primentes, qualiter ipse Augustinus ab ali-
quibus non congrue citetur, & verb. eius ex
cap. 24. de heresi, addantantur.

Quid

Quid de Hæresiarchis Luciano, & Hermogene; ac de Secta ab vnoquoque eorum instituta?

REGVLA CCXXIII.

183 LVcianus cognomento Samosatenus in Fide, & Religione Catholica bene educatus Antiochiæ, vir fuit magni nominis, concionatorisque munus exercuit, at postea à fide declinauit, & Marcionis Scholam ingressus eius discipulus famosissimus extitit, ac Sectã Lucianistarum instituit, tandem sub Traiano Impe-
184 ratore infelicissime obijt. Hermogenes item Africanus similiter primo verus Catholicus, ac picturæ fuit deditus; dein ad Philosophos Stoicos transiens; hinc occasionem sumpsit diuersimode in fide Catholica errandi, & Sectam Hermogianorum perniciosissime instituendi.

185 HVnc Lucianũ Samosatenum refert Prateolus ad ann. 156. sub Antonino Pio Imperatore: Baronius vero ad annum 170. sub Traiano, differentia inter ipsos forte inde sumpta, quod Prateolus sumat cum pro illo tempore, quo apostatauit à fide, & ingressus scholam Marcionis, huius discipulum fuisse testatur idem Prateolus in suo Elencho l. 10. verb. Lucianus; at Baronius pro tempore, quo iam famosus Hæresiarcha cuaserat, Sectamque Lucianistarum renouatis aliorum, & nouis additis hæresibus instituit.

186 Primò, Sicut præcedentes hæresiarchę duos Deos posuit Lucianus, alterum bonum, & iustũ alterum malum, & iniustum, tradit idem Prateolus.

Secundò, Cauillana Christum Dominũ, ac Christianismum Lucianus verbum Dei habuit in fabulis, ac præcipue vetus testamentum, ipsũque reiecit, Ita ex D. Hilario lib. 6. de Trinitate, & ex D. Irenæo lib. 3. cap. 3. ibidem Prateolus, & Gaulterius cap. 24.

187 Tertiò, Cum Montano, & Apelle asseruit Lucianus Christum nõ fuisse verum hominem, sed putatiue, & consequenter eum tantummodo passum fuisse secundum apparentiam, seu vmbram, & non in vera carne. Vide apud Prateolum citatum, sed infelicissimum eius obitũ, & alia ad ipsum spectantia à Cardinali Baronio ann. 171. num. 7. ex Suida verb. Lucianus sic de sumpta accipe.

188 [Hic, inquit, de eius obitu paucis agere ratio temporis persuadet, & quæ de eo à Suida litteris sunt commendata simul attexere, sic enim ait: Lucianus Samosatenus, cognomento blasphemus, siue Maledicus, atque inauspicatus; ac potius impius, quod in Dialogis diuina oracula pro ridiculis induxit, fertur sub Traiano, & ante eum fuisse. Initio Concionator Antiochię fuit, quæ res cum ei male cessisset, se ad scribendum contulit, scripsitque infinita, interijsse lettur, canibus cum rabiem suã
189 contra veritatem exercuisset. Nam in Peregrini vita perstringit Christianismum, & ipsi Christo maledicit homo sceleratissimus. Itaq; furoris sui, & in hac vita iustas pœnas dedit, & in futura ęterni ignis cum Sathana hæreditatẽ cernet.] Huc vsque cum Suida Baronius: Atq; hęc de Luciano, & de Secta Lucianistarum.

190 Dissidium pari modo est inter Prateolum, & Baronium circa Hermogenem Africanũ, nec concordari facile possunt, sicut cõcordauimus paulo ante quoad tempus Luciani: cum differentia nunc sit in spatio maiori quinquaginta annorum. Nam secundum Prateolum in Elencho, hæres. 28. lib. 8. Hermogenes ad seculum tertium spectat: Baronius vero computatione exactius perpensa in Secundo Seculo circa annum 170. merito ipsum reponit. Fallitur item Prateolus, vt affert Auctor adnotationum in lib. Tertulliani contra Hermogenem, dum istũ facit Sabellij asseclam, atque adeo non nisi Galieni Imperatoris temporibus. Erupisse occa-
191 sionem sic errandi, inde vere assignat Baronius sub finem ann. 170. num. 12. quod quando S. Philastrius lib. de hæresib. & Sanctus Augustinus de hęresibus cap. 19. de Sabellio, & Sabellianis agunt, Hermogenis meminerunt, sed nõ quid infertur, sit mentio Hermogenis, dum de Sabellio agitur ergo huius est ille assecla, nequaquam sane, cum reuera diuersis temporibus extiterint.

192 Spectantia ad Hermogenem, præcipue erroris Hermanigianorũ Sectæ, cuius ille est Auctor, attingit egregie Prateolus per sequentia verba. [Quisnam igitur, inquit, qualisue fuerit Hermogenes hic opportuno loco dicamus, docuit in Africa picturęque studiosus, & Christianis transijt ad Philosophos Stoicos, ex quibus inferre conatus est in Ecclesiam de materia ingenita opinionem, & ab alijs turpitudinem
193 morum. Haud dubium hanc hęresim sugillauit Tertullianus in lib. de præscript. cap. 7. cum ait, & vbi materia cum Deo æquatur Zenonis disciplina est, fortasse vt aduletur Imperatori Stoicam disciplinam proficẽti ex Schola Stoicorum Hermogenes ingenitam materiam in Christi Ecclesiam inachere conatus est: Ita Tertullianus, & paulo post addit de eadem
194 materia. [Quæ est ipsa, inquit, semper fuerit, neque nata, neque facta, nec initium habens omnino, nec finem; ex qua Dominus *omnia*, postea fecerit Hanc primam vmbram plane sine lumine ponimus pictor illis argumentationibus colorauit. Rursum vero cap. 10. malum à materia prodijsse ipsum docuisse tradit.] Hactenus Prateolus.

195 Alios duos errores Hermogenis ex Philastrio adducit num. 13. idem Prateolus, nempe quod ille tenuerit Corpus Domini in Sole esse repositum, & demones esse in Materiam refundendos.

196 Fuisse item infectos Hermogenianos duplici errore, nempe quod negarent Christum esse Filium Dei, ac primogenitum omnis creaturæ; atque quod à Spiritu Sancto Intellectum abstulerint, testantur Eusebius lib. 7. cap. 4. nu. 5. & D. Hilarius lib. 6. de Trinitate; & cum eis idem Prateolus.

197 Tandem ipse Prateolus tribuit eisdem Hermogenianis hanc hęresim, quod vnam Pa-

tris,

tris, & Filij, ac Spiritus Sancti personam esse defenderint personas confundentes, & quasi vnam ex tribus assignantes; sed de hac hæresi infra.

Secta Montanistarum, & alia ab ipsa, seu à Montano deriuata qualiter se habent?

REGVLA CCXXIV.

198 PRæ cæteris antiquis fuit valde celebris hæresiarcha Montanus secta; eius Montanistarum, vocati etiam Cataphryges, ac Pepuliani à Phrygia Prouincia, & à Pepuza vico ipsorum dux vbi natus est, tum ob multitudinem, & grauitatē errorum eius; maxime quod Spiritum Sanctum sibi, non Apostolis infusum
199 assereret. Tum ob hanc circumstantiā, quod duas Mulieres Priscam, & Maximillā, seu Quintillā spiritu prophetico præditas populis suaderet, secumque simul prophetantes semper
200 adduceret. Atque hinc sectæ Priscillianorum, & Quintillianorum, & Archotiritarum, ex doctrina etiam erronea Montani aliæ Sectæ, vt Anodrogitarum, seu Auitarum, Patraloinschicarum item, seu Trascodogitarum promanarunt, vt statim declarabitur.

201 DE origine, & primordijs Montani sequaciumque eius, expressa circunstātia temporis, sic Eusebius in Chron. Christi, inquit, Domini nostri anno centesimo septuagesimo tertio Seuero, & Herenniano Coss. Marci Aurelij Imperatoris anno vndecimo Pseudoprophetia, quę iuxta Phrygas nominatur, accepit exordium, Auctoribus Montano, Priscilla, & Maximilla insanis vatibus. Hæc ibi delib. 5. Histor. cap. 15 Eusebius ex Apollinari.
202 Hieropolitano Episcopo, qui eodem tempore viguit, & sæpe aduersus Montanum viua voce, tum scriptis cominus decertauit copiose, de
203 eo in hunc modum. Pagus esse dicitur in Mysia Phrygię, quæ nuncupatur Ardabam nuper ad fidem venerat Grarorum Proconsule Asiæ primum insatiabili quadam animi cupiditate in primatu ambiendo incensum, simulatque aditum diabolo aduersario ad se patefecerat spiritu quodam maligno abripi, & derepente furore, & mentis insania exagitarum, bacchari, atque mox non temere non solum garrire; sed peregrinas quasdam voces fundere; & co ntra quam Ecclesię consuetudo tum traditione, tum successione antiquitus ab Apostolorum temporibus eo vsque deriuata postulabat, prophetare scilicet occœpisse. Vide plura si lubet, apud ipsum.
204 Eadem Montani primor dia, & progressum in feminādis hæresibus vna cum Prisca, & Maximilla ex D. Hieronymo ep. 54. egregię tradit Baronius ann. 175. num. 8. per sequentia verba. [Quod vero, inquit, ad Montanum ipsum spectat, Sanctus Hieronymus ad Marcellā scribens in primis eum abscissum, & semiuirum appellat, ac proinde Eunuchum fuisse declarat, qui nupet baptizatus propteaque excellentiæ gloria elatus, malo arreptus spiritu prophetam profiteri cupit, magnamque ibi existimationē comparauit, tractans ad eam rem duas quas seduxit, nobiles fœminas Priscam videlicet, quā nonnulli Priscillam nominant, & Maximillam, easdemque eodem afflatas spiritu docuit prophetare, quarem ope innumeras pene seduxit.
205 Nam idem Hieronymus scribens contra Pelagianos ad Ctesiphontem de ijs ait: Montanus immundi spiritus prędicator multas Ecclesias per Priscam, & Maximillam nobiles, & opulētas mulieres, primum auro corrupit; dein hæresi polluit.] Hactenus ille, ex quibus & ex prędictis ab Eusebio pręcipue constat ob superbiā, & ambitionem Montanum in barathrum hæreon, & impietatis corruisse.
206 Verum optime aduertit ipse Baronius dicto anno à num. 2. vt tradita à Sanctis Patribus, & Doctoribus de Montano Prisca, & Maximilla si quę apparent, inter se contraria, omnino cognoscerentur, & facilius concordentur, quinā erroribus eorum consenserint, aut ipsos defenderint, distinguenda esse tria tempora. Primū,
207 quo Montanus, & Socij eius in Ecclesia prophetare cœperunt, & in admiratione sunt habiti, nondum detecti heretici, sed Catholici reputaci, cum iam vix essent, in quo facile fuit quemuis decipi; quippe illi, vt docent. S. Philastrius de heresi cap. 50. S. Epiphanius hæresi 48. & Theodotus hętet. fab. lib. 3. in omnibus speciem pietatis præferebant. Vnde tunc litteras pacis, vt vocant, à Summo Pontifice Montanus facile obtinuit.
208 Secundum tempus fuit, cum res deducta est in controuersiam, & dubitari cœpit de illorum spiritu prophetico, aut potius pseudoprophetia esset habenda, etiam ab initio, quamuis enim Eusebius lib. 5 cap. 3. de illis significare videatur, quod aliquando recte ambulauerint Diuino spiritu prophetantes, & vera miracula edentes; postea vero deprauati fuerint, spiritu
209 diabolico seducti. Contrarium tamen sensisse nonnullos Sanctos Vitos, quod Montanus, & Socij quouis tempore ope dęmonis in prędicendis rebus, ac patrandis miraculis vbi fuerint, testatur Baronius ann & num. cit.
210 Tertium autem tempus fuit illud quando post multa coacta Episcoporum Concilia non in Asia solū, sed in Gręcia pro decidendo præcipue de factis Montani, Priscę, & Maximillæ, & post delatum negotium ad Romanum Pontificem reuocatis ab eo iam antea missis dictis pacis litteris, publicati, quales essent, nimirum pseudoprophetæ, & hæresum seminatores, ab
211 Ecclesia Catholica penitus eiecti sunt. Quod quidem, vt addit idem Baronius num. 3. non fuit parui negotij opus tantam enim sibi apud plurimos æstimationem, & gloriā comparauerant, vt nec iam detecti exciderint ab opinione multorum.
212 His itaque tribus sic distinctis temporibus in hunc modum applicat Baronius nu. 6. [Nulli sane, inquit, crimini dari potuit, si ipso initio, vel medio tempore cum primam illorum prophetię iunctæ miraculis vetis assertis, vel apparentibus

tentibus ederentur vel cum postea de ijs dubitatione exorta diuersa essent diuctiorum sententiæ, quis ijsdem communicasset;sed tantum crimen erat, cum patefacta, atque à Catholica Ecclesia improbata ipsorum hæresi, id sciens quis prudensque fecisset.] Ita ille, qui statim probat, sed non est, cur probationem
213 adducamus, cum per se pateant. Opportune tamen hic addendum declaratis iam ab ecclesia Catholica hæreticis Montano & socijs nonnulli haud infimæ plebis homines, & faciles ad credendum; sed qui magna præditi sanctitate; sed etiam tunc acerrimos ipsorum defensores contra auctoritatem Ecclesiæ Romanæ extitisse, inter quos reponit Baronius dicto anno 173. num. 3. Tertullianum; alioquin virum insignem; sed de hoc initio capitis sequentis,cũ de Tertullianistis erit nobis sermo.

214 Contrarium verò extremum secuti sunt alij nempe; quod plures errores contra fidem tribuerint Montano, quam ipse tenuerit maxime illum Sabellij propriũ, vt infra videbimus quod in Trinitate Patris, & Filj, & Spiritus Sancti, vna tantum reperiatur persona; sed hoc non esse tribuendum Montano inde efficaciter ostendit Baronius dicto anno nu. 25. quod nec Tertullianus eum defendendo, nec Apollinaris Erapolitanus, neque alius scriptor illius temporis ipsum impugnando dicti erroris de singularitate personę in Mysterio Trinitatis: & aliorum errorum, qui absque fundamento eidem imputantur, vsquam memine-
215 runt. Concedit tamen ipse Baronius, vt indicet in doctrina Diui Hieronymi, & D. Epiphanij non reperiri contrarietatem, tales erro res fuisse iactatos potius à Mõtanistis,quam à Montano: nec quidem ab omnibus, sed ab aliquibus posterioribus, eo iam mortuo, vocans secũdum AEschinem à Tertulliano lib.de præscript.cap.52.contemporaneis fortè Sabellij & huius discipulis quod dictum errorem de vnica persona in Sanctissima Trinitate. expendendum itaque quænam fuerint proprię Mõtani Hęreses, ac discipulorum eius.

216 Prima, & præcipua fuit à nobis expressa in Regula,quod dixerit sibi non Apostolis infusũ Spiritum Sanctum, sępe exprimit Tertullianus de fug. in persecut. cap.1.vt affert Prateolus verb.Montanistarum, quod affirmauerit se esse Paraclytum illum Spiritum Veritatis, quẽ Pater pollicitus erat se daturum Apostolis,interpretatur cum Theodoreto hæref.fabu. lib.3 Baronius ibidem num.26. quando ait se esse Paracletum noluisse significare ipsum Paracletum assumpsisse carnem, & hunc eundem esse Montanum:vel absque carne se esse spiritum tantum, & non hominem: sed voluisse suadere, se maiori plenitudine recepisse Spiritum Sanctum, quam recepissent Apostoli.

217 Secunda, Montanistę, seu Cataphrygæ non vtebantur forma baptizandi ijsdem verbis, quibus Catholica Ecclesia vtitur, nec in nomine Trinitatis baptizabant, sicut nec Paulianistę, vt habetur distin. 1.q.1.cap.Paulani-
218 stæ; Proinde in Concilio Niceno statutum fuit, vt denuo baptizarentur, qui ad Ecclesiam Catholicam redirent. Ita Prateolus verbo Cataphrygę cũ S. Philastrio,S. Augustino, & Guidone Carmelita, quorum nullus, nec alius, quod legerim, exprimit, quali forma illi baptizando vterentur.

219 Tertia, baptizare mortuos & qui non baptizari decesserint consueuerunt Montanistæ, quod crederent baptismum illis prodesse ad salutem. Prateolus ibidem, & Alphonsus à Castro verb. bapt.hęres. 43.

220 Quarta, Primis nuptijs admissis vti licitis, secundas, quas non reijcit Apostolus, Montanus tanquam maiori scientia præditus, vt ipse affirmabat, vti fornicationem damnauit. Idem Alphonsus à Castro verb. Nuptię hæresi. 2. & Baronius dicto anno 175. num.27.

221 Quinta. Ipse Montanus, quod nec Christus Dominus, nec Apostolus admisisset, vt ait idem Baronius, Nuptiarum docuit solutionem pro arbitratu contrahentium, ita idem Alphonsus, hæref.5.

222 Sexta, Montanistæ nullo modo pœnitentiæ virtutem admiserunt, affirmantes eos, qui post baptismum, semel lapsi sunt, numquam posse peccati remissionem consequi, quantum libet post lapsum pœniteant. Vnde illi confessionem peccatorum contemnunt. Tradunt citatus Baronius, & Alphonsus à Castro verb. pęnitent. hæref.3.

223 Septima. Quædam Ieiunia noua, ac penitus inusitata in Ecclesiam conatus est Montanus introducere, circa quæ sic D. Hieronymus ad Marcellum epist. 54. Nos, inquit, Vnam quadragesimam secundum traditionem Apostolorum toto anni tempore nobis congruo ieiunamus. Illi tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres sint Saluatores. ita
224 ille, & post pauca addit. Non ob id Ecclesiam non amare Ieiunium, quod respuat illa Montani; Nam ait, non quod & per totum annum, excepta Pentecoste, ieiunare non liceet, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre.] Hactenus ille quæ quasi interpretans, subiungit Baronius, dicto anno 173. num.28.

225 Hæc, inquit, cum dicit Hieronymus, plane significat Montanum tamquam totius Ecclesiæ Præsulem lege sancita, ad hæc sua seruanda ieiunia vniuersam voluisse Ecclesiam obligare, quod non obscure declarat Tertullianus, Cum sæpissime in Catholicos inuehatur, quod à Paracleto tradita ieiunia, non seruarent Ita Baronius.

226 Octaua, Montanistę ad magis extollendum suum prætextum Prophetam Montanum, suasque pseudoprophetissas Priscam, & Maximillam, antiquos prophetas deprimere consueuerunt, affirmantes eos fuisse arreptitios, & non intellexisse ea de quibus loquebantur. Tradunt Alphonsus à Castro verb. Propheta hęref. 2. & Prateolus verb.Montanistæ.

227 Nona, De Montanistis sic D. Hieronymus epist.54.Apud nos,inquit, Apostolorum locum Episcopi tenent apud eos. Episcopus tertius est, habent enim primos de illis Phrygiæ Patriarchas, secundos quos appellant Canones

nes, atque ita in tertium, idest penè vltimum
locum Episcopi deuoluuntur, quasi exinde
ambitiosior religio fiat, & quod apud nos primum est, apud illos nouissimum, vt illi ad
omne penè delictum Ecclesię obseruant foris.
Hęc Hieronymus, & affert Baronius dicto anno 173. nu. 32.
228 Decima. Tandem de Cathaphrygijs Prateolus per sequentia verba: Papazara, inquit,
etiam in medio vicum Galatię, & Cappadocię situm, ex quo Montanus, Maximilla, &
Prisca ortum habuerunt, Hierusalem appellant, vbi & alijs mysterium Ciniciorum, & infantis execranda celebratur impietas: Dicun-
229 tur etiam Infantis anniculi sanguinem, quem
de toto eius corpore minutis compunctionis
vulneribus extorquent, farinę miscere, indeque panem conficere, quo Pascha suum celebrant, & Eucharistiam sumunt, suisque ita
vbique mittere impijs satellitibus, quippe
teste Augustino, si inde mortem obeat, penes
eos pro martyre, sed si superuixerit, pro magno sacerdote habetur verb. cathaphryg. hęc
ille, quę sumit ex D. Augustino hęres. 26. &
ex Epiphanio hęres. 48. de Sancto Philastro de
hęres. cap. 50. affertque Baronius dicto anno
173. num 33.
230 Quamquam ipse Baronius cum citato
Epiphanio Montanum ab eo execrando scelere meritò immunem facit ob illam rationem efficere, quod nec Tertullianus eum
defendendo, nec Apollinaris Hieropolitanus ipsum impugnando, talis sceleris meminerunt, atque hoc tribuit Priscillianis, seu
Quintillianis, ex Montano proguatis, istorum autem oblatio ordinaria, teste Epiphanio hęres 49. componebatur ex pane, & caseó,
& hinc Arthotinitę dicti sunt.
231 Fuit item error Quintillianorum, seu Arthotynitarum, quod in gratiam pseudoprophetarum suarum Priscillæ, & Maximillæ Sacerdotium, Pręlaturas, & superioritates fęminis impertirent. Ita ex citato Epiphanio, & Augustino Hæres. vigesimaseptima,
& Alphonso é Castro verb. Mulieri Gualterius
seculo 2. cap. 26.
232 Errarunt etiam dicti Quintilliani, quod
veteri, ac nouo testamento ita vti solerent, vt pro arbitrio cuiusque vtrumque Immutarent, ibidem Gualterius ex Epiphanio
in Anaceph.
233 Denique prædicti Erronei tenuerunt,
animam hominis esse corpoream, & anthropomorphitam, qui error ortum duxisse videtur ex reuelatione, seu visione, quam in
ecstasi dicta habuisse quædam ex illis Montani Prophetissis, de qua visione, & ecstasi
non pauca Tertullianus vti testis oculatus,
234 & auritus in libro de anima cap. nono. Quibus relatis concludit sic Baronius dicto
anno numero 31. Hucusque, inquit, infelix
Tertullianus, qui licet eruditissimus, ac
prudentissimus videtur, hisce tamen Muliercularum commentis traduci, atque seduci passus est.
235 Prodierunt præterea ex Schola Monta-

ni hæretici vocati Ascodrogitæ, qui plenos se dicebant Paracleto illius, vt testatur Baronius anno 173. numero 40. Isti Ascodrogitę in suo templo vtrem vino plenum,
& linteatum ponebant, quem deinde processionis instar circuibant temulentiæ iterim, & parum honestatis Ethnicorumque
bacchanalia redolentibus dissolutionibus incumbentes, ac sibi persuadentes se esse vtres
illos nouos vino nouo plenos, de quibus
Christus Matth. 9. Vinum nouum in vtres
nouos mittunt, & ambo conseruantur. Ita
totidem verbis Gualterius cum Sancto Philastro lib. de hęres. Sactus Augustinus hęres. 26.
Prateolo verb. Ascodrogitæ, atque hæc tantum de istorum Secta.
236 Vltimo loco vti à Montano deriuatam
repounimus cum Diuo Epiphanio hæres. 47.
& cum Baronio dicto anno 139. num. 38.
Sectam Tercodrugitarum, seu Pattolorinthitarum; isti sunt vocati à voce Tascus, vel
πάτταλος quę perticam, vel palum significat,
& à voce drusus, vel ῥύγχος, per quam
nasus, aut rostrum exprimitur, & quod
palum superstitiosè, aut digitum in formam pali in naso, vel in ore tenerent,
tantę enim illis erat curę silentium, vt ni-
237 hil aliud curare viderentur. De ipsis ait
Philastrius conatos fuisse imitari Prophetam dicentem psalm. 140. Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantię
labijs meis. Quamquam merito addit illos potius Pythagoricam vanitatem, quam
Prophetarum cœlestem vitam, & sapientiam
sequi procurasse. Atque hactenus dicta sint
satis de secta Montanistarum, ac de alijs ab
ea, seu à Montano deriuatis.

Quid de hæresiarchis Tatiano, & Seuero, ac de Sectis Tacianistarum, seu Encratitarum, & Seuerianorum.

REGVLA CCXXV.

238 Circa annum Domini 174. prodijt Tatianus natione Syrus ex philosopho
Platonico Christianus in doctrina Catholica à Sancto Iustino martyre adeo instructus, vt Romę habitans multos docuerit, & pro Christianis egregium volumen
239 ediderit. Post martyrium verò sui magistri à vera fide statim declinauit, & excitatis denuò hęresiarcharum pręcedentium
hęresibus, & nonis adiunctis non solum sectę
Tacianistarum dux assignatur, sed illius etiam Encratitarum, & alterius Hydropara-
240 statarum pater agnoscitur. Inter Encratitas autem, idest, continentes pręcipuum
tenuit locum Seuerus quidam, qui proinde de sub veteri, ac noua doctrina erronea Seuerianorum Sectam instituit, magis statim
exprimendam.

241 Aperit annum 174. Cardinalis Baronius ipsimque prosequitur, & claudit perpetuò, & solùm tractans eruditè vt solet, de spectantibus ad vtrumq; hæresiarcham Tacianum, & Seuerum, ac primo cum S.Ireneo lib.1. cap. 3: & Eusebio lib.4.cap.27. exprimit qualiter Tatianus natione Syrus ex Philosophia Platonica ad Philosophiam Christianam transierit, & in ea S. Iustino martyre catechista, seu Doctore, adeo excellētes pro-
242 gressus fecerit, vt postea ex partibus Orientalibus Romam veniens, aperta ibi publica schola summa cum laude docuerit, & eximiæ pietatis specimen dederit, ac ne latum quidē vnguem aberrauerit à doctrina Catholica ipsi tradita per Magistrum Sanctum Iustinum, quandiu hic vixit.

243 At S Iustino per martyrium è vita sublato, vt testantur idem Eusebius ex Rhodone, & Sanctus Epiphanius heres.46. heu quam cito infelix Tacianus à clara veritatis fidei luce oculos auertit, in superbiam elatus eoquòd omni via, & ratione Doctoris ambiret nomē, Roma statim discedens, vt venenum errorum, quos mente conceperat, liberius,& abundantius euomeret, ad Orientem redijt, & illic conuersatus in malam opinionem incidit. Et
244 fecula quædam ac fabulas Valētini, & Principatus quosdam, ac emissiones etiam ipse introduxit. Maximam verò perniciosissimæ suę prædicationis partem in Antiochia ad Daphnem sita repleuit, & in Cilicum partibus, multum autem in Pisidia valuit. verba ferè sunt Epiphanij citati penes Prateolum verb. Tacianitæ.

245 Secundo. Præter errores dictos Valentini innouauit Tacianus heresim Marcionis, & Saturnini, ita rigorosè amplectens continentiā, vt prorsus detestatus sit nuptias, atque in hac hæresi tuenda, & seminanda admodum propensum si præbuit, hinc effectum, vt ob eam auctor nouæ sectæ constitueretur, sequacesque ipsius Encratitæ sint appellati, idest, continentes, qui nuptias scortationem, & corruptionem credunt, seu matrimonium ab scortatione nihil differre, sed idem omnino esse asserunt. Ita adductus Prateolus, & Baronius dicto anno 174. num.3. ex citato D Epi-
246 phanio, qui benè addit de ipso Tatiano, quod sub prætextu continentiæ, & continentium morum, nequissimam vitam duxerit, velut lupus rapax ouina pelle indutus,& temperantiæ prætextu deceptos seducens.

247 Tertio. Tatianistæ parentes primos Adamum, & Euam fuisse damnatos ob primum eorum inobedientiæ peccatum,cui errori opponitur directo textus cap.10. ex Sancto Ireneo lib.1. cap.31. Sancto Epiphanio heref.46. Augustinus heref.25.& Alphonsū Castro verb. Adam affert Gualterius pag 193. cap.29. Prateolus verb.Seueriani.

248 Quarto. Sacramentum Eucharisticum in aqua sola conficiebant Tatianistę, & qui in hac heresi Tatianum sectabantur Hydroparastatę vocati sunt, quasi ratione eius noua secta fuerit instituta. Ita Theodoret. Heretic. Fabul. l. 1. apud Baronium dicto anno 174. num.10.

249 Quinto. Vt refert Eusebius ex mente aliorum lib.4. cap.37. in fine. Tatianus nonnullas in Epistolis Diui Pauli voces andacter, & temerè commutauit, quod dictionis, & loquendi compositionem corrigere moliretur,
250 item ipse Tatianus elaborauit opus appellatum Diatesseron, quo vnum ex quatuor Euāgelium contexuisset, idem affirmat, de eo autem opere sic Baronius dicto anno 174. nu.5. laudabilis plane, inquit, fuisset hac ex parte Tatianus, nisi dolosè sic compingens vnum, ex quatuor, multa reliquisset, quæ de Christi carne in eis ab Euangelistis sunt prędicta, quippe qui Marcionis semel malè imbutus tintura, quacunque valuit pro eius dogmatibus facere, non pretermisit. Hęc Baronius apud quem plura videas ex Theodoto Heret. fab.1.

251 Reponitur inter Sectarios Tatiani, Iulius Cassianus, de quo penes Baronium num,12. Clemens Alexandrinus strom. lib. 3. sic ait, nempe in eandem sententiam conspirasse cum Tatiano, fuisseque hunc principem hæresis Docitarum, qui dicerent Christum corpus sumpsisse phantasticum: sed ad roborandum Tatiani dogma scripsisse librum de continen-
253 tia, & de castitate, & ex pseudoeuangelio secundum Egyptios dicto mutuatum esse testimonium de Christo loquente cum Salomone, ac matrimonium detestante, eundemque propriam interpretatum esse Genesim, cum per lignum vetitum diceret significatum esse coniugium, & per pelliceas runicas humanam carnem, hæc, & alia ex eo tecitat Clemens, quem hæc detestantē in vtinam Origenes eius discipulus auscultasset. Hactenus Baronius ex Clemente.

254 Vnde patet, quod dictus Iulius Cassianus adnumerandus sit inter hæresiarchas ex Taciano prognatos; de quibus, vt ad supradictos circa ipsum vnum verbum addamus. Affirmat Epiphanius heres.47. non solum omnia ab illo accepta tenuisse, sed & in deteriora prolapsos esse. Nam pręter abominationem nuptiarum, abstinuerunt ab animatis, & à vino. Concesserunt etiam principatus quosdam, & eum, qui diaboli est, aduersus Dei opera oppositum esse, & Deo non subiectum; sed robustum, & facientem velut
255 ex propria potestate. Ad suorum item dogmatum adstipulationem aucupati sunt Encratitæ scripturas quasdā apochryphas, nimirum acta quadam, quæ dicerentur Andreę, Ioannis alia, alia verò Thomæ, & aliorum. Insuper admiserunt fœminas ad sacra Mysteria, inter quas adeo viuerent, & qui nomine continentes sunt dicti, re ipsa turpes essēt, horumque non exiguum numerum sua adhuc ætate vixisse in Phrygia, Galatia, Pamphilia, Cilicia, & Syria, tradit Diuus Epiphanius, ex quo hactenus proposita desumpsimus ferè totidem verbis.

Sed

256 Sed quid tandem de Seuero præcipuo ex
Encretitis Tatiani sectatores, deque secta Se-
uerianorum ab eo deriuata? Euseb. lib. 4. c. 27.
sic habet: Non longo, inquit, tempore post Se-
uerus quidam nomine hæresim modo à nobis
commemoratam, nimirum Tatiani, seu Encra-
titarum mordicus tenebatur atq. illis, qui ex eo
tanquam ex erroris fonte dimanarunt, Auctor
extitit, vt Seueriani appellatione ab eo deriua-
ta nominarentur. Seuero autem, & Seuerianis
257 isti tribuuntur errores. Primò Carnis resur-
rectionem negarunt. Secundo, vinum respue-
runt, eo quod fabulosa vanitate de Satana, &
terra vitem germinasse crediderint. Tertio,
Vetus testamentum, Actus Apostolorum, &
omnes D. Pauli Epistolas reiecerunt] Ita San-
ctus Augustinus hæres. 24. Alphonsus à Castro
v. Vinum, & cum eis Gualterius c. 30. Secul. 2.

257 Peculiariter de Seuero ibidem D. Augusti-
nus sic loquitur: Hic præterea, inquit, Philume-
nem quandam puellam dicebat inspiratam
diuinitus ad prænuncianda futura, ad quam
somnia, atque æstus sui animi referens diui-
nationibus, seu præsagijs eius secretim erat so-
litus præmoneri eodem Phantasmate eidem
Philumenæ pueri habitu se demostrante, qui
puer appatēs Christum se aliquando, aliquādo
esse asserens Paulum, à quo phantasmate sci-
scitans ea soleret respondere quę se audienti-
259 bus diceret. Nonnulla quoque illam mira-
cula operari solitam, inter quæ illud, præcipuū
quod in augustissimi vitis ampullam vitream
panem grandem immitteret, eumque extremis
digitulis leuare soleret illæsum, & quo solo qua
si diuinitus sibi cibo dato fuisset contenta.]
Hactenus S. Augustinus.

260 Notat autem benè Cardinalis Baronius di-
cto anno 174. nu. 11. hanc Philumenen Seue-
ueri esse aliam ab ea, quæ pari modo, vt vidi-
mus, supra sub finem Regulæ 222. Appelli hæ-
resiarchæ à Tertulliano, & ab alijs tribuitur:
261 imo, & ab ipso Baronio anno 146. nu. 19. Qui
in eo corrigendus necessario ob lapsum, fortè
calami, quod eadem Sancti Augustini proposi-
ta verba citato cap. 14. vtrobiq. pro Appelle,
& pro Seuero adducat. Cum tamen S. August.
eo capite seu num. 24. de solo Seuero ipsa expri-
mat, & cap. seu num. 23. tantum agat de Appel-
le, nulla facta mentione dictæ Philumenæ, aut
alterius puellę, quæ ipse Appelles per dæmo-
nis artem, ad pseudoprophetandum vtere-
tur. Atque hactenus de Tatiano & Seuero,
Sectisque eorum dicta sint satis.

Qualiter Secta Adamitarum à Prodico, & Secta Quartadecimanorum à Blasso ortum duxerunt.

REGVLA CCXXVI.

262 PRodicus non Valentini, sed Carpocra-
tis turpissimus discipulus inter Gnosti-
cos communiter reponitur, atque ab omnibus
Auctor constituitur sectæ Adamitarum; qui
inde sic appellari, quod Adami ante pec-
catum nuditatem imitarentur, ad quam imi-
tationem, & exemplo & hortatione ipse
263 Prodicus alios induxit. Quoad Sectam
autem Quartadecimanorum, hæc tunc præci-
pue inualuit, postquam Blastus quidam hære-
ticus ausus est in faciem etiam Ecclesiæ Ro-
manæ, temere iactare, ac pertinaciter defen-
dere celebrandum necessariò esse Pascha luna
decimaquarta Martij, more Iudæorum. Ta-
metsi & absque peccato prius & absque erro-
re, id seruare Asiæ Ecclesię fuerit per multos
annos permissum.

265 COntrouersum est aliquantulum, in cu-
iusnam hæresiarchæ schola Prodicus
iste dedicerit? Nō desunt, qui teste Baronio an-
no 175 num. 33. affirment fuisse discipulum
Valentini Hęresiarchæ; inde ex Tertulliano ad-
uersus Praxeam cap. 3. deducunt, quod hic ibi
æque adnumeret Valentinos, & Prodicos plu-
ralitatem Deorum introducentes. Verum be-
266 nè idem Baronius ex ipso Tertulliano in
Scorp. cap. vltimo, ostendit extitisse prius tem-
pore Valentino, atque illum inter discipulos
Carpocratis, & Gnosticos hæreticos, de qui-
bus diximus supra merito enumerat, quidquid
tamen sit de hoc puncto discipulatus eius. Il-
267 lud, vt prorsus certum traditur à Theodoro
libro 1. hæres. fab. cap 43. penes Baronium an-
no 80. num. 41. & Gualterium cap. 31. Seculi se-
cundi, quod dictus Prodicus fuerit Institutor
Sectæ Adamitarum, inuentis nouis hęresibus.

268 Prima fuit, quod sequaces huius Sectæ to-
taliter nudi sæpius incederent, sicque inceden-
dum oportere iudicarunt ad imitandum in
nuditate Adamum, antequam peccaret. At-
que hinc Adamitę vocati sunt. Ita D. Augusti-
269 nus hæres. 31. Quamquam S. Epiphanius in
Anach. ait eos sumpsisse nomen à quodam Ada-
mo tunc viuente, vtrumque affert, & appro-
bat Gualterius cap. 33. Seculi secundi.

270 Adamitæ Nuptias auersati sunt eo quod,
nec prius quam peccasset Adam, nec priusquā
dimissus esset de Paradiso, cognouerit vxorem
crediderunt: Itaque quod nuptiæ futuræ non
fuissent, si nullus peccasset. Ibidem D. Augu-
stinus ferè totidem verbis. D. Epiphanius in
Anaceph. Alphonsus à Castro verbo Nuptiæ, &
Gualterius loco citato.

271 Tertia. Admissa pluralitate Deorum, inter
hos Prodicus, & Adamitæ quatuor Elementa,
ac Solem, & Lunam enumerabant, tribuentes
ijs Diuinitatem quandam. Ità Epiphanius in
Anaceph. & Baronius anno 120. num. 4.

272 Quarta. Gualterius ibidem per sequentia
verba: Ingressi, inquit, Adamitæ in cauer-
nas suos, quas vocabant Ecclesias, se se in
hypocaustis denudabant relictis ad fores in
custodum huic muneri destinatorum manu ve-
stimentis, aientes tunc se ipsos esse Adam, &
Euam mulieribus quæ promiscue vtentes. Vn-
de egressi, resumptis vestimentis suis, dicebāt,
se non amplius esse Adam, & Euam] Hæc ille
cū Epiphanio hæres. 52. & Alphonsus a Castro,
verbo coitus.

273 Quinta, Exprimens magis Diuus Augusti.
nus vbi, & quando seu in quibus actibus nu-
di incederent Adamitae, sic de eis affirmat.
[Nudi itaque, inquit, mares, fœminęque con-
ueniunt, nudi lectiones audiunt, nudi edunt,
nudi celebrant Sacramenta, & ex hoc Paradi-
sum suum arbitrantur Ecclesiam.] Hactenus
Augustinus post Epiphanium haeres. 52. & in
Anaceph. quoad vltimum, quod Adamitae tē-
pla sua vocant paradisum.
274 Sexta, Tenuerūt Adamitae, vt tradit Ter-
tullianus in Scorpiaco, cap. vlt. Nunquam esse
necessarium, nec obligatorium confiteri Chri-
stum Dominum; nedum pro eius confessione
Martyrium pati, quin & affirmarunt se omni-
no esse liberos, ac nulla lege obstrictos. Ita
cum adducto Baronio addit Gaulterius ibidē.
275 Cęterum vt plenius, & facilius capiantur
spectauria ad SectamQuartadecimanorum, seu
Paschatitarum, (vtroque modo vocari solent
sequaces eius secundum Prateolum, & Gualte-
rium citandos,) pręmittenda breuiter pauca
ex pluribus, quę copiose adducunt ipse Pra-
teolus verb. Pascharitę,& Baronius per totum
fere annum 198. cum Eusebio lib. 5. à cap. 20.
cum Nicephoro Histor. Eccles. lib. 4. cap. 36.
& cum alijs de controuersia illa grauissima,
quae extitit olim in Christianismo circa Pa-
276 schatis celebrationem, nam per spatium cir-
citer 100. annorum, & forte diutius vsque ad
Pontificium Victoris Papae Africani, omnes
Ecclesię Asiae ex antiqua quadam traditione
à duobus Apostolis Sancto Ioāne Euangelista,
& Sancto Philippo à Sancto Polycarpo (hic
tempore Sancti Aniceti Papę, teste Baronio,
Romā venit pro hoc negotio, & permissionem
sic celebrandi obtinuit,) & ab alijs non paucis
egregię Sanctitatis viris recepta, consueuerūt,
decimoquarto die lunę, (quo Iudaeis olim
praeceptum erat, vt agnum immolarent,) fe-
stum Paschatis celebrandum, & omnino eo
die, in quemcumque hebdomadę diem forte
incideret, ieiunijs finem statuendum, atque in
hunc modum perpetuo obseruarunt.
277 At Ecclesia Romana, ac reliquae Ecclesiae
per vniuersum Orbem terrarum fundatę, ex-
cēptis illis Asiaticis, & alijs finitimis, ex tra-
ditione etiam Apostolica à Sancto Petro, à Sā-
cto Paulo, à Successoribus item vtriusque,& ab
alijs primis Christianitatis Patribus praestan-
tissimis deriuata, sic semper tenuerunt, exe-
cutionique mandarunt, nimirum non alio die,
quam eo, quo Saluator à mortuis resurrexit,es-
se celebrandum Pascha, & dissoluenda ieiunia.
278 Quae norma, & consuetudo tunc, seu die Do-
minico illud celebrandi, & ea dissoluendi, vt
in quibusnis Orbis Christiani partibus omni-
no seruaretur, & contra morem Iudaeorum
fieret, praedictus Victor Romanus Antistes di-
ligentissime curauit. Vnde vt in re tanti mo-
menti maturius procederet, & contra Asiati-
279 cos postea vrgentius insurgeret. Primo, Ro-
mae Concilium Generale conuocauit, in quo
decretum est, vt Pascha die Dominico proxime
sequenti 14. Lunam, & Equinoctium Vernum
celebraretur, vt tradit Baronius ann. 198. dein
volnit, vt varijs in locis diuersa Episcoporum
Concilia nationalia ad eūdem finem cogeren-
tur, sicuti ex pręscripto ipsius coacta fuere,
praecipue illud valde celebre, cui nomine, &
auctoritate eiusdem Victoris praefuit Theo-
philus Cęsariensis, Palaestinaeque Antistes; de
quo, & de actis in eo pro celebrando Paschate
die Dominica Resurrectionis Domini, multa
Baronius ibidem à num. 2. ex Beda in commē-
tario, quem scripsit de Equinoctio Vernali.
280 Peractis itaque Concilijs cum in omnibus
fuisset conclamatum, & conclusum seruari de-
bere ab omnibus Christianis traditionem, &
consuetudinem celebrandi Pascha dicta die
Dominica, cum intermissione ieiuniorum, Sū-
mus Pontifex Victor ad prolationem sententiae
deuenit cunctis fidelibus strictissime iniungens
dictae traditionis, & consuetudinis omnimodā
281 obseruationem. Praeterea talis decreti, &
sententię notitia ad Praesules Asiaticos delata,
ipsisque persistentibus in proprio sensu, etiam
post actum ibi ex ijsdem omnibus conuentum,
cui praefuit Polycrates Ecclesiae Ephesiorū An-
tistes ob egregiam Sanctitatem, & doctrinam
dignissimus, (huius Epistolā ad Papam Victo-
rem, qua reddit rationem, cur ipse & alij Asia-
ni ab antiquo sensu non desistant, vide apud
Baronium dict. ann. 198. num. 8. ex citato Eu-
sebio; idem Victor, vt victoriam complete re-
portaret, omnes Praesules Asiaticos, & alios fi-
nitimos, cum suis Populis excommunicare, at-
que à conuersatione cęterorum fidelium om-
282 nino seiungere resoluerat. A qua resolutio-
ne vt tunc desisteret, & vt benignius, ac sua-
uius cum illis ageret, hoc modo ipsos charita-
tiue, & pacifice attrahere curādo inductus fuit
per literas à diuersis Episcopis, alioquin zelan-
tissimis, & obseruantissimis consuetudinis cele-
brandi Pascha die Dominico, praecipue à Diuo
Irenaeo Galliarum Praesule, cui valde displice-
bat, quod tanta Ecclesiarum Asię multitudo
ab Ecclesiastica Vnitate segregaretur: ideo
pro reuocatione resolutionis huiusmodi insti-
tit; lege plura apud auctores citatos.
283 Videndum iam sequitur qualiter res in
peius postea abierit, & aperta fuit via Hae-
resibus, & Sectae Paschatitatum, consequen-
terque coactus Papa, stricto gladio spiri-
tuali putrida membra à mystico Ecclesiae
corpore pręscindere, aliquibus clausulis
longiusculis Cardinalis Baronij dicto anno
198. à num. 15. exprimere conuenientius du-
284 xi. [Quamdiu, inquit, cum Catholicis tan-
tum acta res est, tolerabile visum fuit Roma-
nis Pontificibus permittere Asiaticos more
Iudaeorum decimaquarta Luna Pascha ce-
lebrare; at cum haec indulgentia haeresis
validandae esse videretur occasio, ab ea
cessare consultius visum est. Qui enim in
Asia, his temporibus inualuissent Montani
haeresis Sectatores quasi lege Diuina ab ip-
so suo ipsorum Paracleto perulgata, & ip-
si die decima quarta esse Pascha celebran-
dum, omnes vero secus agentes errore duci
vehementissime affirmabant. Ita Baronius, &
post pauca subdit magis ad rem.

285 Rur-

285 Rursum vero ne Quartadecimani amplius tolerandi essent, plane necessitas Victorem impulit; non enim Montanistæ tantum eum fouebant errorem; sed & alij Hæretici. At quid amplius? adeo malum istud inualuit, vt nequaquã intra Asianæ Prouinciæ limites potuerit contineri; sed longe lateque grassatum sit, vsque adeo, vt ipsum quoque sinum Romanæ penetrarit
286 Ecclesiæ. Inde euellës hominem (de quo diximus) Blastum nomine, qui & illorum sententia in faciem eiusdem Ecclesiæ dicere, iactare, defendere, ac mordicus propugnare non erubesceret, celebrandum esse Pascha Luna decimaquarta; de eo enim scribens Tertullian. lib. de præscript. cap. 55. sic ait: [Est præterea his omnibus etiam Blastus accedens, qui latenter Iudaismum vult introducere, Pascha enim dicit non aliter custodiendum esse, nisi secundum legem Moysi decimaquarta mensis. Cum igitur
287 Blastus eius rei causa iam Schisma conflasset, nec eum Irenæus apud Eusebium lib 5. cap. 19. ea de causa scribens librum de Schismate, reuocare potuisset, quippe qui (vt Eusebius ibidem tradit) nõ satis haberet schismate, se ab Ecclesia præcidisse, sed complures alios ab ipso complexu abstrahens in suam conatur sententiam perducere: hæc quidem tolerare, idem iam visum esset, quod Schismati fauere, & Schismaticis cõniuere. Quam ob rem etsi durum, ac violetum visum est multis remedium Victoris Papæ, pernecessarium tamen ad vlcus intrinsecũ, extrinsecusque serpente tabo curandum.] Hactenus Baronius.

288 En quam perspicue quidquid ad Sectam Quartadecimanorum spectat ab eo propositũ, en qualiter ipsa præcipue ortum duxerit à sceleratissimo Blasto, qualiterque iste fuerit Paschatizarum antesignanus, vt vocat ipsum Gaulterius in tit. cap. 34. Seculi secundi. Qui non
289 adducit alios peculiares errores ipsius Blasti, imo nec Baronius exprimit illos, quorum in cõmuni meminit ann. 180. num. 3. Vbi de illo sic ait. [At veniale id, inquit, fuisset Blasto, nisi ea de causa schisma conflasset, & alijs enormioribus erroribus, se perniciose addixisset. Nam eiusmodi ritus de celebrando Paschate decima quarta die in compluribus Sanctis viris vsque ad Victorem Romanum Pontificem fuit æquanimiter toleratus] hæc ille; aliquid de isto Blasto addetur Regula sequenti; nunc pro præsenti dicta sufficiant.

Quid de Hæresiarchis Florino, & Theodoto, ac de alijs, si qui sunt secundi Seculi? Quid item de eorum Sectis?

REGVLA CCXXVII.

290 Extitit Romæ circa annum Domini 181. Florinus quidam, quem ob deprauatos mores, vna cũ prædicto Blasto Eleutherius Papa prædecessor Victoris à gradu presbyterij deposuit. Dein ipse peiora semper committens in barathrum tãdem hæreseon probrosus Floria-
291 norum Sectam instituit. Theodotus autem

hæresiarcha duplex fuit fere eodem tempore alter vocatus Coriarius auctor Sectæ Alogorũ: alter vero Argentarius Melchisedecianorum
292 Sectæ Institutor. Theodotion item Bibliorũ Interpres inter hæresiarchas haud reponẽdus, sed inter Hæreticos, vel Apostatas: secus de Symmaco etiam Bibliorũ translatore. Fuerũt
293 etiam Hæretici dicti Angelici, & Apostolici, de quorum, & aliorum origine statim agetur.

294 De duobus primis simul Florino, & Blasto, ita Eusebius lib. 5. cap. 14. apud Baronium ann. 180. num. 3. [Nonnulli, inquit, Romæ vigebant, quorum Florinus Presbyterij Ecclesiastici gradu abdicatus, & Blastus per simili implicatus errore, pariter cum illo Prin-
295 cipatum obtinuit. Isti certe complures alios, quasi ab Ecclesiæ complexu abstrahentes, in suam pertraxere sententiam; quorum vterq; separatim nouam Sectam ad veritatem auertendam excogitare laborauit.] Hæc Eusebius de origine malorum Florini, & Blasti, quem fuisse etiam depositum à gradu Presbyteratus per eundem Eleutherium testatur ipse Baronius num. 2.

296 Verum relicto Blasto cum eius Secta iam satis explicata, quid nunc in particulari de erroribus, & Secta Florini, & Florianorum? Primus, ac præcipuus istorum error fuit, quod asseruerint Deum non modo malum culpæ permittere, sed etiam facere. Ita Prateolus verbo Florinus, & Baronius dicto ann. 180. num. 3.
297 cum Eusebio num. 5. cap. 19. Referente ibi, qualiter Sanctus Irenæus Epistolam ad Florinũ scripserit, reuocãs ei in memoriam doctrinam, qua ambo à pueris imbuti per D. Polycarpum fuerant, vt ipsum ab errore retraheret.

298 Secundus Error Florianorum, non credebant Christum ex Beatissima Virgine natum esse. Afferunt Prateolus verbo Florinus, & Gualterius cap 35. Secundi Seculi.

299 Tertius, Negauerunt Floriani futuram Mortuorum resurrectionem; & consequenter Iudicium Vniuersale in fine Mundi. Ita ijdem Prateolus, & Gaulterius.

300 Quartus, Admiserunt resurrectionem in procreatione filiorũ, vt testatur D. Philastrius, & Prateolus loco citato. Quare vt manifeste ex supradictis apparet Florinus suam Sectam in hæresibus antiquis denuo excitatis fundauit.

301 De vtroque Theodoto iam breuissime dicendum; quoad primum vocatum Coriarium ab arte abiecta, quam profitebatur; hic à Bysantio duxit originem, & magna eruditione
302 ac doctrina præstitit. Cum autem in persecutione Christianorum examinatus ipse, Diuinitatem Christi Domini abnegasset, pre pudore maximo ad tegendum facinus suum horrendũ, protulit blasphemiam, affirmans se non nisi hominem simplicẽ abnegasse, quando dixit Chri-
303 stum non esse Deum. Ob quem primum errorem à Sancto Victore Papa excommunicatus fuit, & de Ecclesia eiectus. Ipse vero in eodem errore persistens, vt hæresiarcha Sectam nouam insti-

instituit. Sectatoresq; eius appellati sunt Theo-
dotiani. Ita partim ex D. Epiphanio hæres. 54.
& D. Damasceno lib. de Hæresi, verbo Theodo-
tiani; partim ex Theodoro lib. 5. cap. 26. & 27.
Baronius ann. 196. à nu. 2. & Gaulterius cap. 34.
Secundi Seculi.

304 Secundo, Theodotiani atque eis adhęren-
tes Arthemon, & Arthemoniani sic ab isto vo-
cati, impudenter, & erronee affirmarunt vete-
res Patres, ac Romanos Pontifices eadem de
Christo sensisse, quæ ipsi impie prædicabant.
Cum Eusebio citato idem Baronius dicto ann.
196. num. 67. & 68. & Gualterius ibidem.

305 Tertio, idem Theodotus Coriarius, & eius
Asseclæ Theodotiani impia dógmata Cerinthi,
& Ebionis ex parte instaurare conantes, nega-
runt Christum Dominum esse Patris AEterni
Verbum, & ob hanc causam Euangelium Diui
Ioannis, in quo hęc Veritas Catholica clarissi-
me exprimitur, & Apocalypsim eius respuerũt,
ac ipsi Cerintho, contra quem hos libros Ioan-
306 nes scripsit, acceptos retulerũt. Hæretici isti
communiter vocantur Alogi, idest ratione, vel
verbo carentea. Ita ex D. Damasceno lib. de
hęresibus verb. Alogi, & ex D. Epiphanio hæ-
res. 51. ijdem Baronius num. 9. & Gaulterius.

307 Alter Theodotus Argentarius sic dictus à
propria ipsius arte argentaria discipulus fuit
prioris Theodoti, vt cum Tertulliano, de prę-
scrip. cap. vlt. testatur Gaulterius seculi secun-
di cap. 37. Nam istius hęreticam doctrinam te-
nuit, nempe quod Christus Dominus non sit
Deus, sed simplex homo conceptus de Spiritu
308 Sancto, natus ex Maria Virgine. Verum vt
Hæresiarcha fieret, Auctorque nouæ Sectę ad-
dit de suo dictus Theodotus Argẽtarius Chri-
stum Melchisedeco inferiorem extitisse, sumpta
occasione ex duobus locis Scripturę Sacræ per-
peram intellectis, nimirum ex illo Psal. 109. Tu
es Sacerdos in æternum secundum ordinem
Melchisedech, & ex illo ad Heb. 7. Sine patre,
sine matre, sine genealogia, neque initium die-
rum, neque finem vitę habens. Vnde haud be-
ne deduxerunt aliqui ex grauibus Auctoribus,
vt Origenes, & Didymus Melchisedecum, non
hominem, sed Angelum fuisse, vt ex D. Hieron.
Epist. 126. ad Eugenium refert Baronius dicto
ann. 196. num. 12. apud quem plura legas: de
309 hac Secta Melchisedecianorum. Qui saltem
pro Christo Melchisedecum habebãt aut certe
non hominem simplicem, sed virtutẽ esse Dei,
& quidem sublimi gratia prędit ã existimabant.
Ita cum citato Tertulliano, D. Epiphanio in
Anaceph. Alphonsus à Castro verb. Melchise-
decus, & Gaulterius ibidem.

310 Quid iam de Theodotione Bibliorum in-
terprete? Hic Patria Ephesius, prius Catholi-
cus, inter Sectatores Marcionis hæresiarchę ex
celluit, ac Iudaismo postea ad hæreses circum-
cisus fuit. Cumque Hebraici, & Gręci sermo-
nis peritissimus esset, Sacrarum Scripturarum
311 translationem edidit. Qua nihilominus vti-
tur Ecclesia, quamuis à fonte infecto dimana-
rit, vt bene notauit Baronius ann. 184. Vbi de
solis rebus Theodosianis agit, præcipue de præ-
dicta eius heresi, & Apostasia, cum D. Epipha-
nio lib. de Mensuris, & ponderibus, ac cum a-
lijs, expendens, qualiter factus sit proselytus
Theodosion. Vnde hic non inter hæresiarchas,
sed inter Hæreticos, vel Apostatas numerãdus
censetur.

312 Symmachus diuerso modo genere Samari-
ta secũdum D. Hieronymum diuersis in locis,
vt in Apolog. aduersus Rufr. at præfat. in Es-
dram, & in Iob ex Christianissimo ad Sectam
Ebionitarum transijt, atque secundum D. Epi-
phanium lib. de Mensuris, & ponderibus, iterũ
circumcisus Iudaismũ amplexus est, & Iudai-
313 co ritu legem seruandam docuit: Item asse-
ruit Christum Dominum de Ioseph, & Mariæ
concubitu natum, ac hominem purum fuisse.
314 Conscripsit autem Commentarios, in quibus
nouam Sectam instituit, & robur, & auctorita-
tem conatur tribuere his suis erroribus, quibus
nouam Sectam instituit, eiusque Sectatores ap-
pellati sunt Symmachiani, ita cum Eusebio lib.
6. Prateolus verbo Symmachus Ebionita.

315 Ad tollendam autem ęquiuocationem no-
tandum hic obiter fuisse alios Symmachianos
Discipulos Patricij, cuiusdam Romani, de qui-
bus cum S. Philastrio lib. de Hæresi Baronius
ann. 203 num. 26. per sequentia verba. [Patri-
ciani à Patricio quodam, qui fuit Romæ, dicti
316 sunt. Hi carnem hominis non à Deo factam
esse asserunt, sed à diabolo arbitrantur; hanc e-
tiam contemnendam, & modis omnibus abij-
ciendam decernunt, vt etiam vltro quidam de
eis sibi mortem conferre non dubitent. Sym-
317 machiani discipuli istius eadem sentientes in
omnibus; non sperantes iudicium. Vt ija secu-
laribus, & carnalibus concupiscentijs prædicãt
seruiendum.] Hæc Baronius, qui statim subdit.
318 Sed diuersi generis Symmachiani illi esse vi-
dentur, qui apud Sanctum Ambrosium præfat.
in epist. ad Galataa, ita descripti habentur.
[Omnis credens in Christum, & obseruans le-
gem factorum male intelligit Christum, sicut
& Symmachiani, qui ex Pharisęis originem tra-
hunt, qui seruata omni lege, Christianos se di-
cunt more Photini, Christum non Deum, &
Hominem, sed hominem tantummodo diffi-
nientes. Hęc Auctor, quibus demostrat diuer-
sos esse hos Symmachianos à prioribus maiorẽ-
que habere cum Symmacho interprete cõue-
nientiam.] Hactenus Baronius, à quo etiam
obiter indicatam habemus Sectam Patriciano-
rum.

319 Notandum item cum eodem Baronio ver-
sionem Symmachi quamuis hominis perfidi,
quique ex cloacis hæreticorum in lacunas se
merserit Iudęorum, apud antiquos Ecclesiasti-
cos tractatores fuisse semper vsu receptam, vti
magnæ æstimationis, & nunquam ab Ecclesia
vt hominis infidelis proscriptam Sacrarum
320 Scripturarum translationem. Hanc autem
fuisse duplicem, testatur D. Hieronymus in
cap. 32. Hierem. Vbi de eodem Symmaco affir-
mat, nequaquam interpretando reddidisse ver-
bum ex verbo, sententias ex sententijs, & sen-
sum ex sensu.

321 Prætarea circa hæreticos Angelicos ex Epi-
phanio hęres. 60. duo certa sunt, nempe quod
isti

isti extiterunt; & quod per parum temporis: duo item incerta, quis nam fuerit eorum antesignâres, & cur sic vocati Angelici? seu vndenā
322 hoc nomen sumpserint? Quamquam D. Augustinus de hęres. num. 36. inde inclinat fuisse appellatos Angelicos, quod nimis Angelorum cultui fuerint dediti, nec alium præter hunc eis tribuit errorem, ex mente autem Sancti Damasceni lib. de hæresi verb. Angelici, ita appellati sunt quod Angelorum se ordinem habere iactarent, aut ab Angelis se vocatos, lege Baronium anno 260. vbi de his, & de sequentibus agit, ac proinde videntur ad Tertium Seculum pertinere, ibique de eis agit Gualterius sed vtrosque eum Prateolo in Indice hæreticorum per secula sub secundo breuiter expendimus.
323 De Apostolicis itaque hereticis quid? Indicat D. Augustinus lib. de hæres. num. 40. his verbis. [Apostolici, inquit, qui se isto nomine arrogantissime vocauerunt, eo quod in suam communionem non reciperent, vtentes coniugibus, & res proprias possidentes, quales habet Catholica Ecclesia, & Monachos, & pluri-
324 mos Clericos, Sed ideo isti hæretici sūt, quoniam se ab Ecclesia separantes nullam spem putant eos habere, qui vtantur his rebus, quibus ipsi carent. Encratitis illi similes sunt. Nam & Apostaticę appellantur, sed alia nescio quę propria hæretica docere perhibentur.] Hæc Augustinus, quocum concordant Sanctus Damascenus lib. de hæresib. verb. Apostolici, &
325 Sanctus Epiphanius hæres. 64. aduertit Baronius dicto ann. 260. num. 70 huiusmodi hęreticos Apostolicos ad suam impietatem colorandam vsos fuisse actis Andreæ, & Thomę ab Ecclesia prorsus reiectis.
326 Vltimo loco cap. 34. Secundi Seculi agit Gaulterius de Hæresiarcha Praxea, quem merito vocat præcursorem Sabelliorum, cum tres personas Sanctissimæ Trinitatis confundens asseruerit Deum Patrem esse Iesum Christum, Crucem, ac mortem passum esse, &c. Sed de hoc plura Seculo sequenti, vt iam secundum decem regulis decursum feliciter claudamus.

CAPVT SEPTIMVM.

De Sectis, & Hæresibus quorumcumque Hæresiarcharum, & Hæreticorum contra Fidem Catholicam, qui successiue tempore Tertij Seculi extiterunt.

PROOEMIOLVM.

1 PER expressionem errorum contra Fidem, & Hæresiarcharum hactenus traditam, qui primo, & secundo Seculo prodierunt, depinximus aliquantulum ex parte hostium solummodo Ecclesię Catholicę tertium bellum Hæreticismi, Gentilismi, simul & Iudaismi ex illis tribus a D. Ioanne Apocalyp. 6. comparatione equorum multiplicis coloris repręsentantis, quo ipsa quoad Doctrinam Fidei toto eo tempore fuit vehementissime oppugnata. Sed quid de hoc bello ex parte eiusdem Ecclesię? num expugnata ipsa vnquam mansit? num victoria pro inimicis eius aliquando stetit, nequaquam sane hoc ita absit menti cuiusquam de tali expugnatione, subeat cogitatio. Non ne potius ipsi hostes Ecclesiæ expugnati, & omnino extincti? Iuxta illud Iud. 5. *Noua bella elegit Dominus*, & sunt illa eadem Apocal. 6. Vbi de sedente super equum album, repræsentante Ecclesiam dicitur; data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret, ac subdit statim, *& portas hostium ipse subuertit*, cum manifesta allusione ad certissimam Domini promissionem, Matt. 16. Super hanc petram
2 ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non præualebunt aduersus eam. Sed vndenam id apparet aliqualiter in nostro Opere? Placet valde modus procedendi nostri Gaulterij, qui post expressos Hæresiarchas, eorumque errores sub finem cuiusque Seculi doctrinam Fidei Diuinæ, quoad præcipuas eius veritates per decisiones Conciliorum, ac per testimonia Sanctorum Patrum, & Doctorum confirmatam, ac stabilitam cumulatissime demonstrat. Hoc idem ante illum Gilbertus, Genebrardus in sua Chronographia compendiose præstitit. Nos ab vtroque, & ab alijs aliquid delibantes in Procemiolis Capitum, pręcedentia sequentibus annectendo vti operę pretium ducimus, id ipsum saltem in communi, multo compendiosius pręstabimus, ne exercitus, & arma tantummodo inimicorum Ecclesiæ ostentasse videamur.
3 Non est eur pro primo Seculo quidquam immoremur. Nam cum tunc recenter edita essent Euāgelia, adiunctis Scripturis Veteris Testamenti, legitime Diuino lumine intellectis. Vt patet ex illo Lucę 24. Tune aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas, editumque esset Symbolum Apostolorum, & Traditiones Apostolicæ a Clemente ipsorum Apostolorum discipulo, nec memoria excidetent, vt refert idem Genebrardus, in libros relatę fuissent, ita vt facili negotio omnibus Innotesceret veritas Fidei nostræ, quamuis contra eas oblatrarent canes illi tredecim, scilicet Hęresiarchę adducti, maiorem semper stabilitatem, & confirmationem inde susceperunt.
4 Secundum vero Seculum sicut plura, & horribiliora Hæresiarcharum, & errorum contra Fidem Catholicam monstra peperit, ita singulari Dei prouidentia de efficacioribus, & omnino opportunis contra illa remedijs prouisum. Primo, post tempora Apostolorum, quam primum fuit celebratū Concilium Cęsariense in Palęstina, vt tradit Genebrardus in fine secundi Seculi, præsidentibus in eo accepta autoritate a Summo Pontifice, Episcopis Theophilo Cæsareæ, & Narcisso Hierosolymorum,

rum, ad defensionem Doctrinę Fidei, Item coacta alia Concilia, vt diximus supra, contra Monta-
num, contra Blastum, & alios Haeresiarchas ad eundem finem defendendi veritates ipsius Fidei, &
5 frumentum purum doctrinae Apostolicae ab olio Haeresum separandi. Dein Sancti Patres, & Do-
ctores, qui eo tempore floruerunt maxime Summi Pontifices, vt Anacletus, Higinius, Pius, Ani-
cetus, Eleutherius, & Victor Epistolis scriptis, ac libris editis contra dictos Ecclesiae hostes, pro
eisdem Fidei Veritatibus tuendis enixe elaborarunt pro Missae Sacrificio cum ritibus eius, & pro
Transubstantiatione, Eucharistiae. Iustinus Martyr. Apol.2. post Sanctum Dionysium Areopag. Ec-
clesiast. Hier. cap. 3. & 5. & Sanctus Irenaeus lib. 4. cap. 32. & 34. Pro Romani Pontificis primatu.
Idem Irenaeus lib. 5. Episcopi illius temporis in Historia Victoris Papae apud Eusebium lib. 5. Hist.
Ecclesi. & in Concilio Palęstino. Pro libero arbitrio Iustin. qu. 103. Irenaeus lib. 4. toto cap. 2. Theo-
philus lib. 2. ad Autholy Atenag. & Clemens Alexand. in Paranætico Stromat. lib. 2. Pro Martyrio,
quod sit magni meriti, idem Clemens in stromat. vbi ait esse Purgatorium peccatorum. Vide plura
apud Genebrardum, & apud Gaulterium circa alias veritates Fidei; nos dictis contenti simus, vt iam
de nouis Haeresiarchis tertij Sęculi, qualiter contra Fidem nostram insurrexerint, sequentibus re-
gulis inspiciamus,

Quomodo Secta Tertullianistarum, Arabicorum, & Agrippianistarum contra Fidem exorta?

REGVLA CCXXVIII.

6 TErtullianus natione Afer, Patria Cartha-
ginensis, ex Gentilismo ad Christianis-
mum transiens Virtute, ac Religione, omniq;
Scientiarum genere floruit, & tantus fuit in eo
Christianae Fidei Zelus, vt librũ de praescrip-
7 tione contra Haereticos ediderit. At in proue-
cta iam aetate ò infelix, Montano Haeresiar-
chae adhaerens eius defensor acerrimus exti-
tit? Postea vero aliqua de suo addens, nouam
8 haereseon Sectam instituit. Dein idem Tertul-
lianus occasionem errandi Agrippino præbuit,
9 & vt hic alterius Sectæ dux exurgeret. Origo
autem Sectæ Arabicorum omnino ignoratur.

10 DVplex occurrit casus in hac, & sequenti
regula, de quibus vix sine lacrymis, & si-
ne affectu timoris, ac tremoris agi posse vide-
tur, quis enim non fleat, quis non timeat, & cõ-
tremiscat, cuius auribus sępius non insonet vox
illa Apostoli 1. Corint. 10. Qui stat, videat, ne
cadat. Si Tertullianum, & Origenem prius co-
lumnas stabiles, ac præcipuas Ecclesiæ Sanctæ,
post in luto hæreseon iacentes, & Hæreticorum
11 duces effectos attente perpendat? Primordia
Tertulliani, & progressus eius in Fide Christia-
na, ac scientijs, egregie pertractat cum alijs Ba-
ronius ann. 197. à num. 19. Vbi per sequentia
12 Verba. [Sed quod iam de Tertulliano cœptũ
est agi, de eius in Fide Christiana eunabulis ali-
qua ab eodem auctore selecta hic intexere, o-
perae pretium existimamus: ac primum de eius
natalibus aliquid praelibare. Fuisse itaque na-
tione Afrum, Patria Carthaginensẽ, Patre Cen-
turione Proconsulari natum, tum alij plures,
tum Sãctus Hieronymus in primis affirmat de
script. Eccles. in Tertull.
13 Subdit dein ipse Baronius. [Quod vero, in-
quit, ad eruditionem spectat, omnes scientias
calluit, Latinorumque omnium eius temporis
disertissimus ab omnibus prædicatur. Est qui
existimet Tertullianum ex Gentili patria su-
perstitione relicta ad Fidem Christianam sectã-
dam multis argumentis fuisse persuasum, tum
maxime quod aliquando adiurati dæmones, se
Deos esse Gentium; licet inuiti confessi essent.
Quod quidem, & Tertullianus ipse testari vide-
tur, cum ait Apol. cap. 23. Hæc denique Testi-
monia Deorum vestrorum Christianos facere
consueuerunt, quia plurimum illis credendo in
Christo Domino credimus; sed hæc communi-
ter de Christianis omnibus intellexisse vide-
tur.] Hæc ille de conuersione Tertulliani.
14 Addit item Baronius nu. 20. Insuper auctor
est D. Hieronymus contra Iouin. lib. 1. ipsum
adolescens eum esset, scripsisse librum de mo-
lestijs nuptiarum, de eodem enim ad Eustoch.
scribens epist. 22. ait. Si tibi placet scire, quot
molestijs Virgo libera, quot vxor adstricta sit,
lege Tertullianum ad amicum Philosophum.]
15 Porro ab ipso iam Christiano Commentarium
illum esse elucubrarum, cum iam coniugio ob-
ligatus esset, mihi facile persuadeo. Non enim
puto alterius, quam Christiani auctoris litteris
ipsum voluisse, Eustochium suam instruere, cũ
periculosum nimis esset Virgini Ethnicum de
nuptiarum molestijs tractantem legere, non
absque pudoris magno discrimine. Nec equi-
16 dem puto ab eo ante nuptias illum esse editum
Commentarium, neque duri ingenij hominem
suæque sententiæ tenacissimum aliter faciendo,
quam scripsisset, se omnium derisioni expone-
re voluisse.] Hactenus Baronius.
17 Qui denique num. 22. tractat sic de libro cõ-
tra hęreticos per Tertullian. elaborato. [Cæte-
rum, inquit, quod ad reliqua pręstantissimi in-
genij monumenta pertinet, circa hæc tempo-
ra eum scripsisse egregium illum Commentariũ
aduersus hæreticos de præscriptione argumen-
to est, quod cum omnes ab initio nascentis Ec-
clesiæ, vsque ad hæc tempora progressos hære-
siarchas recenseat, de Arrhemone hæresiarcha,
qui sub Victore prodijt, nullam penitus mẽtio-
nem facit, quod scilicet nondum ipse Arrhemon
cognitus esset.] Ita ille de opere Tertulliani, &
de alijs eius prędictis antequam in hęresim in-
feliciter laberetur.
18 Sed quid de tempore, & causa, quando, &
cur Tertullianus à Fide, & Religione Christia-
na recedens peruersa Montani dogmata am-
plexus est? præstat hæc duo breuissime attinge-
re, vt aperiatur via ad peculiares errores eius
declarandos, & ad exprimendam Sectam Ter-
tullia-

19 tullianistarum, quam ille instituit. Quoad pri-
mum certum est secundum Baronium ann. 201
hæc non contigisse sub Eleutherio Papa, cum
hunc vocet ille benedictum, deinde ac si more
maiorum dicat, cuius memoria in benedictione
est. Sed sub Victore, illius successor vt inchoa-
tum iam tertium Seculum.
20 Quoad secundum de causa, haud est facile,
teste Baronio, cit. num. 8. eam consequi. Inde
præcipue insurgit difficultas, quod tunc iam
Tertulliano innotesceret Montanum inimicum
Ecclesię Romanę, & Hæresiarcham esse, cum
ipsum vt talem in prædicto libro de pręscriptio-
ne aduersus Hæreticos inter alios Hæresiarchas
21 reponat. D. Hieronymus de Script. Ecclesiæ sic
causam assignat. [Hic, inquit, cum vsq; ad me-
diam ætatem Presbyter Ecclesiæ permansisset,
inuidia postea, & contumelijs Clericorum Ro-
manæ Ecclesiæ ad Montani dogma dilapsus in
multis libris nouæ Prophetiæ meminit.] Ita
22 Sanctus Hieronymus. Quocum licet in eo,
quod ait de contumelijs Clericorum, non con-
cordet Baronius dicto ann. 201. num. 7. con-
cordat tamen in altero de inuidia, adducitque
ex auctore quodam antiquo apud Sãctum Am-
brosium in epist. 1. ad Corinth. cap. 13. affirmã-
te Tertullianum, & Nouatianum tabo inuidiæ
infectos ab Ecclesia desciuisse.
23 Exprimit autem sic ipse Baronius in Tertul-
liano (de Nouatiano infra) affectum inuidiæ,
nimirum quod indigne fortasse tulerit Victorem
Papam Gentilem suum sibi honore fuisse pre-
latum, vel quod ab ipso non adeo, vt sibi præ-
sũpserat, haberetur in honore, vel coleretur of-
ficijs. Addit item ob repulsã Episcopatus Car-
thaginensis, illum Ecclesiæ terga vertisse.] Ita
24 Baronius ex Pamelio in vita Tertulliani: vbi
aliæ causæ lapsus eius, tametsi leuissima coniec-
tura nitentes assignantur.
25 Cæterum adhuc est valde dubium, quomo-
do Tertullianus homo tenacissimus in suis pla-
citis induci potuerit ad mutandam sententiam
circa Mõtanum, quem iam Hęresiarchã cogno-
uerat: duplicem originem talis mutationis inter
alias pręcipue indicat idem Baronius num. 13.
primo quod licet ipse durus in doctrina, In cre-
dendo tamen magna animi facilitate esset præ-
ditus, vt ex eius lib. de anima cap. 9. clare de-
ducitur, vt delirijs Meliercularum phasmatia,
& fictitijs reuelationibus se dementari parere-
tur. Hincque facile à demone decipi potuit: vt
crederet Montanum esse sanctum, & iustum,
26 seu Paracletum, vt dicebatur. Secundo, quod
cùm Proclo, præcipuo Montani Discipulo, iam
per Ecclesiam excommunicato voluit commu-
nicare, & consequenter decipi. Id quomodo
factum à Baronio audiamus.
27 [At deceptus est, inquit, à Proclo Tertullia-
nus, quod nimirum ille doctrinam suam non ab
homine, sed à Paracleto, qui descendisset in
hominem, se accepisse profiteretur, quodque
præ se ferret veritatem Catholici dogmatis in
ijs, quę spectarent ad Christum, & ad Sanctissi-
mam Trinitatem. Nam cum, ex Cataphrygi-
bus alij à prima illa institutione Mõtani deuia-
rent, ille vero rectam Fidem prædicaret, om-
nesque aduersantes condemnauit Hæreticos ca-
stitatem, ac continentiam celebraret, noua ie-
iunia, eademque austeriora instituto Spiritus
Sancti seruanda profiteretur indicare, vigilias,
ac preces multiplicaret, Martyrium adeo extol
leret, vt nec fugam, aliasque latebras, vel re-
demptionem vitæ admitteret. [Hæc, inquam,
& aliud genus, ille ex Paracleto homini cu-
riosissimo ingerens, & animo cupienti propinãs,
& de calice aureo Babylonis sitientem potauit,
quo mox redditus ebrius furere cœpit; hincq;
in Catholicos, quod tã bonas à spiritu reuelatas
institutiones damnassent, inuehi postea nunquã
destitit.] Ita ille.
28 Huiusmodi autem Innectio Tertulliani in
Catholicos, etiam ad Summos Põtifices, & Pre-
latos alios extendebatur, quos ipse dicterijs la-
cerabat, vt quando cap. 1. aduersus Praxeam
verbis veneno tinctis dixit. [Plane superest, vt
etiam martyria recusare meditentur, qui pro-
phetias Spiritus Sancti respuerunt.] Ad illud,
vt ait ibid. num. 5. Baronius, proculdubio allu-
dens, quod Romanus Pontifex hæresim Mon-
29 tani damnasset. Similiter quando lib. de fuga
in persecutione dixit. [Noui pastores eorum in
pace leones, in prælio ceruos.] Vt interpreta-
tur Baronius num. 6. cum allusione ad dictam
condemnationem, & tunc leones condemnan-
tes; atque ad fugam tempore persecutionis, &
tunc ijdem cerui. In summa semper se Censo-
rem, & Aristarchum Romanæ Ecclesiæ præbuit,
adeo vt de eius honore non dubitauerit detra-
here, & conuitijs pręscindere eius Prælatos, imo
& quosuis alios, non sequentes doctrinam Mõ-
tani, seu sui Paracleti vocans ipsos Psychicos,
(sic consueuit Valentinus Hæresiarcha appella-
re homines, qui non essent suæ Sectę) idest, ani-
males seu prorsus sensui deditos, carentes ve-
ro spiritu. Vide Baronium dicto an. n. 6. & 14.
Et Gaulterium cap. 1. tertij Seculi.
30 Errores iam Tertulliani quinam peculiares?
Primò, Errauit, quod tenuerit animam homi-
nis, vt immortalis, esse nihilominus corpoream,
filijsque animam esse genitam ab anima patris,
eodem prorsus modo, quo vnum corpus ab al-
terius corpore generatur, ac esse corpus forma,
& figura præditum. Ita totidem fere verbis
Gualterius vbi supra, cum D. Augustino hæres.
86. & Alfonso à Castro verb. anima, hæres. 5.
31 Secundò, Tertullianus similiter Deum esse
corporeum dixit, tametsi nullo modo effigia-
tum. Tradunt ijdem tres Auctores citati, & cũ
D. Thoma lib. 1. contra Gentes cap. 21. Pra-
teolus verbo Tertullianistae, Sanctus Augusti-
nus tamen quærit, quomodo eum ex hoc capi-
te ab haeresi liberet. Vide apud ipsum.
32 Tertiò, Docuit impiorum hominum ani-
mas post mortem conuerti in dæmones; &, vt
addit Prateolus ibidem, in quaecunque anima-
lia bruta suis meritis congrua. Primum afferunt
etiam Sanctus Augustinus haeres. 86. & Alfon-
sus à Castro verbo anima, haeres. 6.
33 Quartò, Transiens ad Cataphrygas, quos an-
te destruxerat, cœpit etiam secundas Nuptias
contra

contra Apostolicam Doctrinam, tanquam supra damnare, edidit ipse pro huius erroris defensione librum peculiarem, qui inscribitur, de Monogamia; eum, vt ait D. Hieronymus in Epistola ad Titum cap. 1. Apostolo contraire, nemo, qui Apostolum legerit, ignorabit. Ita ijdem Sanctus Augustinus loco citato, & Alphōsus à Castro verb. Nuptiæ hæref. 2.

34 Quinto, Tertullianistæ ita strictè pro saluatione animę acquirenda abstinendum à peccatis censuerunt, vt omnino respuerent eos, qui semel peccassent, absque spe acquisitionis eius, quantameumque pœnitentiam agerent. Ita Baronius anno 216. & Gaulterius citatus.

35 Sexto, Tertullianus nullum iudicauit Baptismum quemuis extra veram Ecclesiam collatū, vt testantur ijdem Baronius num. 5. & Gualterius, qui de eo sic concludit. [Tertullianus, inquit, inipso suæ discessionis initio Montanum, quem Paracletum ducebat, sequutus est, At su-
36 perbia Hæreticorum ascendente semper, iuxta Psal. 73. Montani Sectam repudiauit, vt sibi seorsum nouam conderet.] Ita ille ex D. August. hęret. 86. & ex relato Baronio num. 18.

37 Occasione autem sumpta ex dicto errore Tertulliani de nullitate Baptismi extra veram Ecclesiam collati Agrippinus Carthaginensis ante Sanctum Cyprianum Episcopum contra communem Sanctorum Patrum, ac totius Ecclesiæ vetam doctrinam de Fide certam tenuit rebaptizandos illos, qui ab hæreticis baptizati fuissent. Vnde ab eo orta Secta Agrippinianistarum, seu rebaptizantium. Et quan-
38 nis postea Sanctus Cyprianus secutus sit eundem errorem; hic tamen in eo non fuit formalis, sed tantum materialis sine pertinacia, quia id bono Zelo impulsus defendebat, suum iudicium sententię ab Ecclesia ferēdæ semper subijciens, sicut, & reuera suam tandem opiniōē abiecit, teste D. Augustino in Epistola sua 48.
39 quę est ad Vincentium. Circa prædictam Sectam vide eundem Sanctum Augustinum lib. 2. de Baptis. contra Donatum cap. 78. & 79. Prateolum verbo Agrippiniani, & Baronium ann. 217 num. 1. & sequitur,

40 Tandem extitit Secta Arabicorum tenentiū animam eum corpore simul interire, atque vtrunque in die Indicij reuicturum; sic appellati sunt Arabici, quia in Arabia viguerunt tempore Seueri Imperatoris, & Zephirini Papæ, circa annum 207. Quis nam autem fuerit istorū Institutor, seu vnde huius Sectæ origo prorsus
41 ignoratur. Illud tamen certum, durasse eam per parum temporis: nam ab Origene sufficienter de tali errore publice cōuicti, illum deposuerunt. Tradunt Sanctus Augustinus hæref 83 Eusebius lib. 6. cap. 30. Nicephorus lib. 5. c. 23. & Prateolus verb. Arabici; atque hæc sint satis.

Quid de Origenistis, & Originianis? duplex ne istorum Secta à duplici Origene? Quid item de Secta Valesiorum?

REGVLA CCXXIX.

42 ORigenes dictus Adamantius Patria Alexandrinus, religione Catholicus iam à prima ætate in omni virtutum, & scietiarum genere adeo excellnit, vt adhuc adolescentulus desiderio Martyrij flagrauerit. Commentaria egregia præcipue in Cantica Canticorum edidetit. Contra hæreticos, & verbis, & scriptis disputauerit, multosque ipsorum conuerterit.
43 Post idem in varios errores fidei cōtrarios declinauit, & Auctor Sectæ Origenistarum exti-
44 tit. Probabile est duos fuisse Origenes, vnumquemque diuersę Sectæ Institutorem: probabilius tamen vtramq; diuersimode ab vno solo
45 dimanasse. Ex facto autem Origenis castrandi se sumpta occasio instituendi Sectam Valesiorum.

---

46 EVsebius Cæsariensis lib. 6. cap. 1. & Nicephorus Callistus lib. 5. cap. 2. de rebus Origenis Adamantij prę ceteris Scriptoribus antiquis, ex professo agunt, eius vitam complete contexentes. Ex his plura refert Cardinalis Baronius in suis Annalibus Ecclesiasticis. Nos perpauca ex isto, & ex illis, ac ex alijs delibabimus; pto aliquali expressione eorum, quæ in Regula leuiter attinguntur circa statum illius, antequam in errores contra fidem incideret.

47 De præstantia eius eximia in virtutibus constat manifestè facta argumentatione à maiori ad minus, nempe à Charitate ad reliquos: fertur enim ille adhuc in adolescentula ætate flagrasse ardentissimo martyrij desiderio, qui est præstantissimus amoris Dei actus, nec defuit ex parte ipsius tunc, vigente persecutione Christianorum, quin illud subiret, cum prope se vltro offerret periculis, & alacri, & propenso studio in certamen insiliret irrueretque. Ac iā parum aberat quin per Martyrium vitam deseretet, nisi mater, diuina quadam prouidentia quæ eum ad maximam plurimorum vtilitatem incolumem seruabat, ipsius cupiditati obstitisset; Ita cum citato Fasesio, Baronio, ad an-
48 num Domini 204. nu. 9. Qui num. 8. cum eodē Eusebio affert, quod ipse adolescentulus Origenes ad patrem suum Leonidem in carcerem iam coniectum scripserit Epistolam, eum hortās ad subeundum fortiter, & constantissime martyrium, vti subijt pro Christi confessione paulo post abscisso capite.

49 Quoad excellentiam vero Origenis maximā in quibus scientijs, præcipuè in Sacris Diuinarum Scripturarum, inde clare innotescit, quod in adolescentula adhuc ætate interpretationem in Cantica Canticorum ediderit, quamquam postea maturioris ætatis factus emendatam, & pluribus auctam in lucem protulit, vt ex D. Hieron. in pręfat. Comment. subdit eam valde laudante, affert Baronius anno 208. num. 3.

Refert

50 Refert item idem Baronius num. 3. anno 205.
ex Eusebio in Chronico, Origenem decem &
octo annos natum Alexandriæ publicè profi-
teri recepisse diuinas litteras, atque adeò feli-
citer, vt cōplures ex suis discipulis promoue-
51 rit ad martyrium. Illud vero præcipuè indi-
cat quantæ fuerit ipse eruditionis, & quam ex-
cellentis doctrinæ, quod Magistro suo erudi-
52 tissimo Clementi Stomateos sit dictus, iste
teste Cassiodoro in præfat. lib. de instit. diuin.
lection. quia octo insignes libros stromatum
luculentissime scripsit) adhuc adolescens 18.
annorū supradicta professione diuinarum lit-
terarum immediatè successit, vt testantur Di-
uus Hieronymus in epist. 63.
53 Quid quod idem Origenes, vt ad rem no-
stram propiùs accedamus non solum Ambro-
sium Marcionitam Valentini erroribus infe-
ctum, & alios complures hæreticos à dictis
erroribus, & hæresibus ad lumen veræ fidei
reduxit; Sed non paucos etiam Philosophos
Ethnicos, ipsi disputandi gratia appropinquā-
tes à densissimis Gentilismi, & Idololatriæ tene-
54 bris, eodem fidei lumine liberauit. Atque tū
ex his, tum ex illis, nonnullos ad reportan-
dam martyrij coronam, vti gloriosissimè re-
portarunt, præcipuè dictum Amprosium, Me-
gethrium, Marcum, Drosorium, Valentem,
Martinum, Eutropium Iudicem, & alios, non
tam humana, quam diuina sapientia impulit,
vt auctor est Eusebius lib. 6. cap. 14. & ex eo
adducit Card. Baronius ad annum 226. nu. 8.
55 Sed heù misero Origeni, nequeo quin
fleam, pro tremendo eius lapsu; talem,
ac tantum virum à fide Catholica defecisse, &
omnia ferè sua scripta, quam multis erroribus
56 deturpasse non desunt, qui talem deturpa-
tionem ab inimicis, seu æmulis hæreticis illius
operibus iniectam volunt, aut diuersa ab hæ-
reticis ipsis elaborata multis erroribus scatē-
tia, sub nomine Origenis Adamantij fuisse in
57 lucem prodita. Neutrum tamen alij admit-
tunt, sed vt magis commune, & certum tenent
Origenem conuinci hæreticum, in hoc quæ
clarè indinant Vincentius Lirinensis contra
hæres. cap. 23. & D. Hieronymus clariùs reij-
ciens ferè omnino illius excusationē Apolog.
lib 2. per sequentia verba apud Baronium ad
annum 232. num. 10. ita cum eo sentientem.
58 Intelligimus, inquit, in hoc tantum dialo-
go ab Origene argui falsitatem hæreticorum,
& non in cæteris lib. de quibus nunquam quæ-
stio fuit. Alioqui si omnia, quæ hæretica sunt,
non erunt Origenis, sed hæreticorum. (Omnes
autem propemodum illius tomi his erroribus
pleni sunt) nihil Origenis erit, sed eorum,
quorum ignoramus vocabula. Hæc Hiero-
59 nymus, atque adeo sic Baronius idem con-
firmans, licet partim excusans. Verum enim
vero, inquit, illud de Origene non prætermit-
timus, quod vtcumque res acciderit, cum
neget eos à se dictos, vel scriptos errores (cō-
rentos intelligo ex mente D. Hieronymi in
illo dialogo, de quo paulo ante) vt illud de
saluandis dæmonijs, hæreticus dici non po-
tuit, quantumlibet eius, & aliorum id genus
prauorum dogmatum fuisset assertor. Satis nā-
que ea improbasse videri potuit, dum nō mo-
do non defendit, sed constanter sua negauit.
60 At in eo certe minus excusatione dignus esse
videtur, quod eum sciret sua ab omnibus im-
pugnari, retractatorium nullum ediderit cō-
mentarium, cum ipsi tamen satis otij, & tem-
poris superfuerit, vt ad omnes catholicæ fidei
numeros cuncta, quæ à se scripta essent, attē-
peraret. hactenus, ille.
61 Obligatio autem talem commentarium re-
tractatorium edendi, eo magis Origenem ad-
stringebat, quod non solum post mortem, sed
etiam dum viueret, fuerit condemnatus, &
excommunicatus, seu talis declaratus. Primo
à Demetrio Episcopo Alexandrino, post ab
Anastasio Papa, ac tandem à sexta Synodo Ge-
neralis, vt tradit idem Baronius ad annū 257.
62 num. 40. Qui nu. 45. causas tanti lapsus sic ex-
primit. Quamobrem hic Origenes tantus, ac
talis, dum gratia Dei insolentius abutitur, dū
ingenio suo nimium indulget, sibique satis
credit; dum parui pendit antiquā Christianæ
Religionis simplicitatem, dum se plus cunctis
sapere præsumit, dum Ecclesiasticas traditio-
nes, & veterum Magisteria contemnens, quæ-
dam scripturarum Capitula nouo more inter-
pretatur, meruit, vt de se quoque, vt Ecclesiæ
Dei, diceretur, si surrexit in medio tui pro-
pheta &c. Nō audias verba Prophetæ illius &c.
Ita Baronius.
63 Verùm iam in particulari præcipuos erro-
res Origenis, & Origenistarum contra fidem
exprimamus. Primo ipse admodum Iuuenis,
priusquam artibus liberalibus operam dedis-
set, scripturas sacras peruolutare, ac sensus re-
conditos, & abstrusos, earum nimis curiosè in-
quirere cœpit, non contentus simplicibus, &
communibus aliorum interpretum, adeo vt
curiosis suis quæstionibus negotium patri fa-
cesseret. Quod ex Nicephoro lib. 5. cap. 2. re-
ferunt Prateolus lib. 13. verb. Origenes, & Ba-
ronius anno 204. nu. 10. ac anno 208. nu. 3.
64 Secundo. Errarunt Origenes, & Origenistæ,
quod inæqualitatem Trinitatis, Filij, & Spiri-
tus sancti assignarint. (Hinc ille ab Epiphanio
appellatus est fons, & origo Arrianorum) di-
centes Filium Dei cum hominibus Sanctis cō-
paratum esse veritatem, cum Patre autem col-
65 latum esse mendacium. Ac propterea Filium
non esse orandum cum Patre, nec e conita,
Patrem cum Filio, quia hic non est auctor in-
dulgendarum petitionum, sed supplicator. Ita
D. Augustinus lib. de hæres. num. 43. & Theo-
philus Alexādrinus Episcopus, in suo Pascha-
li lib. 2. & cum vtroque Prateolus ibidem.
66 Tertio. Errando, seu blasphemando asser-
uerunt illi Christum Dominum per gratiam
tantum, & adoptionem esse filium Dei contra
communem Theologorum, id cum D. Thoma
3. par. quæst. 23. art. 4 annuentium assertionē,
cū D. Epiphanio Hæres. 64. tradit Gualterius
ad annum 300. cap. 6.
67 Tribuerunt ijdem Filio Dei ignorantiam
affirmantes Filium non posse videre Patrem,
neque Spiritum sanctum posse videre Filium.

Sanctus

Sanctus Epiphanius in lib. Petiatchon, ipsius Origenis verba refert, nempe, sicut enim, inquit, incongruum est dicere, quod possit filius videre Patrem, sic inconsequens est opinari, quod Spiritus sanctus possit videre filiũ. Hactenus illius verba, quę sunt contra textũ Euangelicum. Matth 11. nemo nouit filium, nisi Pater; neque Patrem quis nouit, nisi filius,
68 & cui voluerit filius reuelare. Ex quo loco licet videatur excludi Spiritus sanctus à cognitione Patris; hunc tamen per illum cognosci certissimum de fide est; nam iuxta receptum Axioma Theologicum, quæcunque essentialia, & absoluta in Deo, tribus personis Diuinis communia sunt. Præter Epiphanium citatum, adducunt Alfonsus à Castro verb Deus, hęref. 9. & Prateolus vbi supra.

69 Quinto. Alius error aliqualiter pręcedendi similis fuit illorum, quod nec Spiritus sanctus ab Angelis, nec Angeli ab hominibus videri possint. Ita cum D. Epiphanio, hęref. 46. Gualterius loco citato.

70 Sexto. Quamuis Origenistę tenuerint ex Patris essentia filium Dei fuisse inductum, ipsum tamen, sicut Spiritum sanctũ, creaturam absolutè appellarunt. Cum eodem Epiphanio dicta hęresi 64. & in Anicephal affert ibidem Gualterius.

71 Septimo. Teste eodem Sancto Epiphanio citato, confinxerunt illi animam hominis esse antiquiorem corpore, quin & quasuis animas humanas esse Angelos, seu Virtutes superiores; atque in peccatum lapsas, ac propterea in pœnam his corporibus, quasi carceribus fuisse inclusas, vt in his primum iudicium subeant.

72 Octauo. Vt ex D. Epiphanio refert Sãctus Augustinus lib. de hæref. tit. 43. negarunt Origenes, & eius sequaces mortuorum resurrectionem, quod videtur intelligendum de resurrectione perpetua, seu ad viuendum, & manendum in perpetuum, ac sit sibi ipsi contrarius, attento errore sequente.

90 Nono. Quem Theophilus Alexandrinus Episcopus lib. 2. sui paschalis Origeni impingit, nempe quod ipse docuerit corpora post resurrectionem futura iterum mortalia, & multis seculis transactis in nihilum redigenda. Ad-
74 ducit Prateolus verbo Origenes. Qui contrarietatem inter dictos duos errores reperiri iudicat, & alterum eorum necessario falsum; sed videtur iam à nobis sublata contrarietas.

75 Decimo. Tenuerunt Origenes, & eius assec læ damnatorum pœnam non fore perpetuam, seu æternam; sed reproborum hominũ, ac dæmonum infernum cum temporali Purgatorio permutandum, eiusque expleto tempore, eunctos ad Regnum Dei peruenturos. Ita Diuus Augustinus d. num. 43. & Alphonsus à Castro verbo diabolus, hæref. 2. & verbo Infernus hæref 2.

76 Vndecimo. Secundum D. Augustinum ibidem addiderũt ipsi Origenistę viceuersa, damnatos, qui sic liberati fuissent, in easdem rursus pœnas redituros, atque huiusmodi vicissitudinem beatitudinis, ac pœnarum semper in creaturis ratione præditis fuisse, semperque futuram; quid stultius, & magis contra fidem?

77 Decimo secundo. Docuit idem Origenes, vt tradunt Sanctus Epiphanius hæref. 63. & in Anacephal. Sanctus Augustinus de hęref. n. 43. & Sanctus Hieronymus epistola ad Pammach. contra errores Ioa. Hierosol Paradisum, Cœlũ, & alia similia haud esse accipienda secundum litteram, sed figuratiue per tropos, & allegorias.

78 Decimo tertio. Errarunt præterea Origenistæ affirmando Regnum Christi Domini aliquando esse finiendum. Ita cum S. Epiphanio in Anaceph. refert Gualterius ad annum 300. capit. sexto.

79 Decimoquarto. Post hanc vitam mortalem quod nulla sit futura distinctio sexus inter viros, & fœminas, apertè tenuit Origenes, vt testatur D. Hieronymus in citata epistola ad Pammach.

80 Decimoquinto. Ex D. Epiphanio hęref. 64. sic Gualterius citatus de Origene loquitur, pręseferens, inquit, Origenes omnium hæresem, quæ illum antecesserant, insectationem specialeque continentię studium; suis tamen temerarijs scripturæ sacræ interpretationibus in opiniones absurdissimas se se præcipitem egit, quibus (fere impudens) fundamenta iecit hæresis, & fœditatis præcedentibus, & enormioris, hæc ille.

81 Decimosexto. Inter scripturæ sacrę loca, quæ perperam, seu erronee interpretatus est Origenes, reponitur pręcipuè illud Matth. 19. vbi dicitur, sunt Eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum Cœlorum, quæ Christi Domini verba vti sonant, accipienda voluit, quod sint homines se ipsos carnaliter castraturi propter Regnum beatitudinis: ideo ille seipsum castrauit, aut ferro, vt indicant diuersi Auctores, aut certè pharmaco, vt tenent alij, refert cum Eusebio lib. 6. cap. 7. Baronius anno 230. num. 4.

82 Ex hoc nimis imprudenti, temerario, & erroneo Origenis facto sic carnaliter seipsum castrandi originem duxit secta Valesiorum, siue Eunuchorum. Isti appellati Valesij à quodam Arabe, vocato Valesio, qui hanc sectam valdè promouit, & multos sequaces habuit. Itaque isti Valesij, siue Eunuchi non solum se castrabant, sed etiam hospites, & eos qui secum versabantur, ad idem factum castrandi se inducebant, atque hoc pacto teneri se seruire Deo affirmabant, prætexentes quædam suæ insaniæ loca scripturæ sacræ perperã acceptæ.

83 Vnde ipsi non audebant rebus animatis vesci priusquam se castrassent, ne in carnalis voluptatis cupiditatem inciderent. Vide circa hos Sanctum Ioannem Damascenum lib. de hęref. verb. Valesij, vbi ipsis tribuit, quod
84 essent dediti multis turpitudinibus. Item quod legem, ac Prophetas despicerent, ac pro nihilo haberent. Vide etiam Sãctum Epiphanium hęref. 58. ac pręcęteris Baronium anno 249.

85 Superest discutiendum breuiter id quod controuersum est aliquantulum inter Doctores

tes fueritne duo Origenes, an vnus tantum? Fuisse duos, auctores duplicis sectæ, docent aliqui, præcipuè D. Damascenus de hæres. verb. Origenistæ, & D. Augustinus de hæres. num. 42. nempe Origenem Adamantium, hactenus indicatum auctorem prædictorum errorum, & alium quendam Origenem alterius Sectæ turpissimæ, ac nefandissimæ ducem, a quo eius sequaces Origeniani, seu Turpes appellati sunt. Quæ sententia saltem ob auctoritatem dictorum Sanctorum, probabilis est.

86 Nihilominus circa id dubitat Sanctus Epiphanius hæres. 63. & oppositum iudicat certum Baronius anno 256. num. 17. Mihi saltem probabilius, quòd vnus tantùm fuerit Origenes, nimitum Adamantius, & quòd sub huius nomine, ad auctorizandum nouam Sectam omnium turpitud.num, & nefandorum scelerum, Gnostici quidam instituerint; sicut sub nomine Nicolai similem ab alijs Gnosticis fuisse

87 se propagatam supra vidimus. Isti Origeniani, seu Turpes, generationem impediebant, vt Onan erga Thamar. Gen. 38. Item ipsi, licet

88 valdè spurci, & flagitiosi essent, casti nihilominus videri volebant. Vtru nque docet ibidem S. Epiphanius. Ex erroribus itaque supradictis constitit propria Secta Origenis Adamantij viri prius omnibus virtutibus, & scientijs in summo gradu præditi, postea verò horren-

89 dis hæresibus deprauati. Deque sic concludit Card. Baronius anno 246 nu. 46. cum Cassiodoro de instit. diuin. lect. & Nos cum vtroque concludamus præsentem regulam, quòd, Vbi benè, nemo melius; vbi malè, nemo peius.

Secta Elcesaitarum, seu Sampsæorum, & Metangismonitarum, qualiter originem sumpsere?

REGVLA CCXXX.

90 **H**Aec posterior Metangismonitarum circa annum Domini 220. sub Pontificatu Vrbani Papæ, & sub regimine Heliogabali Imperatoris prodijt: eius Auctor prorsus ignoratur; quisquis tamen fuerit, & ipse & eius Asseclæ turpissime errarunt, quòd filium Dei esse

91 minorem Patre defenderint. Verum turpior multo fuit error Sampsæorum, expressè affirmantium ipsum Dei filium esse meram creaturam. Istorum Secta ad annum Domini 249. non cæpta incepta, quamper quendam, qui eisdem sampsæis nomen dedit, instaurata censetur; Cum iam orius initio secundi sæculi sub nomine Elcesaitarum extitisset.

92 **O**Mnes breuissime tractant de Sectis Metangismonitarum Sanctus Philastrius lib. de hæres. Sanctus Augustinus lib. de hæres. num. 58. Prateolus verbo Metangismonitæ, Alfonsus à Castro, verb. Deus, hæres. 6. & alij qui concordes sunt circa ista duo. Primò quòd

93 nesciatur omnino, quis nam eam instituerit; Secundò, quòd ad vnã tantum hæresim se extenderit, nempe tenuisse istos, vt nomen ipsum Metangismonitarum sonat, attenta eius compositione ex Græco *Aggeion*; idest, Vas, Filium Dei in Patre esse, sicut vas minus in vas maius ingreditur, & continetur intra illud; ac consequenter Patrem esse maiorem Filio; eon-

94 tra id, quod de fide certum habemus in Symbolo Sancti Athanasij: In hac Trinitate nihil prius, aut posterius, nihil maius, aut minus, sed totæ tres personæ coæternæ sunt, & coæquales. Atque hæc de secta ista Metangismonitarum.

95 Plura circa alteram Sampsæorum adducunt ijdem Doctores Baronius, & Prateolus verb. Helchesaitæ; discordant, vt solent, in circumstantia temporis non minus quam per decennium, Nam hic huiusmodi Sectam in anno 179. reponit: Ille verò, cui adhæremus, in 249.

96 suorum Annalium Ecclesiasticorum. Atque ibi num. 8, cum D. Epiphanio hæres. 53. cum D. Philastrio lib. de hæres. cap. 82. & D. Augustino de hæres. num. 32. agit ex professo de ea, & tradit id, quod in Regula dicimus, nimirum fuisse tunc talem sectam Sampsæorum de nouo non institutam, sed instauratam à quodam Sampsæo, qui ipsis nomen indidit, & qui se insolenter offerret Elcesaitarum dogma se posse defendere. Contra quem à Conuentu Episcoporũ non exiguo electus, & rogatus fuit Origenes, vt disputationem susciperet, ac ipsum conuinceret; vti suscepit, et conuicit,

97 teste eodem Baronio. Dicti autem Sampsæi, qui perstiterunt in instauratione huius Sectæ, vocati sunt etiam Elcesaitæ, seu per adspirationes, vt vult Prateolus vbi supra Helchesaitæ, accepto nomine ex Elseo, vt ex Græco asserit S. Epiphanius hæres. 19. Elxeo aut Elxai, qui cum fratre suo Iexeo institutor fuit multo ante huius diabolicæ Sectæ, vt tradit ipse Baronius anno Domini 105. & nos eum ipso, & alijs tradidimus initio secundi sæculi, cap. 6. Regula 218.

98 Sed quid iam de erroribus in particulari talis Sectæ renouatæ?

Primò, vt expressum in Regula, Sampsæi, nimis impuro, & blasphemo ore protulerunt filium Dei esse puram creaturam; Ita ex Epiphanio hæres. 53. Gualterius seculo tertio, cap. 9. n. 7. Secũdò, error fuit Elcesaitarum in eo, quod duos statuerint Christos. Vnum quidem sursum,

99 & alterum deorsum: hunceque in multis prius post verò etiam in Iesu Mariæ Filio inhabitasse asserebant. Quod postremum erroneum dogma ad doctrinam falsam, alibi à nobis adductam, de transmigratione animarum alludere videtur, ita idem Gualterius ex Nicephoro, lib. 5. cap. 24.

100 Tertiò, vt testatur S. Epiphanius hæres. 53. errarunt Elcesaitæ in eo quòd tenuerint Christum primum quidem formatum esse in corpus Adam, & rursus induere, quando vult, verba sunt ipsius Epiphanij.

101 Quartò, Cum summa instabilitate, & manifesto spiritus contradictionis affectu circa Christum Dominum Sampsæi se gesserunt, nũc

econfintes, nunc negantes eum à Deo exiuisse, & ex Beatissima Virgine Maria natum esse, ex eodem Nicephoro ibidem Gualterius.

102 Quinto, Cōtra Spiritum sanctum pari modo ausi sunt Elcesaitæ blasphemias hæreticales proferre, dum vocabant ipsum sororem Christi fœminea figura præditam. Ita eisdem verbis Epiphanius citatus, & cum eo idem Gualterius.

103 Sexto, Idem similiter tam de Christo, quam de Spiritu sancto, errando nugati sunt, quod vnusquisque ipsorum altitudinem nonaginta sex milliarium, & latitudinem viginti quatuor haberet, adiunctis alijs multis huiusmodi deliramentis. Affert idem Epiphanius dicta hæresi 13.

104 Septimo, Sectæ Elchesaitarum sequaces tē iudicarunt indifferentem, & absque vlla culpa posse fieri, negare scilicet fidem tempore persecutionis, aut vrgentis necessitatis, dummodo quis eam mente retineret. Ita Eusebius lib. 6. cap. 31.

105 Octauo, Nimis se extollebant Sampsæi iactando, quod per Astrologiam iudiciariam multa diuinare solerent. Tradit Nicephorus lib. 5. cap. 24.

106 Nono, Elchesaitæ librum quendam à Cęlo, vt inter ipsos dicebatur, acceptum circumferebant, cuius verba quicunque audiret, remissionem peccatorum dissimilem ab ea, quæ per Christum fit, facile assequeretur. Idem Nicephorus loco citato, & Prateolus in suo Elencho verb. Elchesaitæ.

107 Decimo, Secundum eundem Nicephorum, & Gualterium dict. cap. 9. vt prædictum suum librum pretensum cælestem, magis vena em proponerent, veras scripturas sacras truncabant, & Sancti Pauli epistolas, immo alia ex Prophetis, & ex Apostolis reijciebant, vt auctor est Sanctus Epiphanius d. hæres 53. & cū eo Nicephorus ibidem.

108 Vndecimo, Valde celebre fuit in hac secta Elcesaitarum, quod isti duas fœminas, quarum nomina fuerunt Maiolus, & Macdana, ex genere Elxei Pseudoprophetæ oriundas vtiDeas adorarent. Ex eis altera tempore Sancti Epiphanij adhuc viuebat, vnde ipse non sine magno fundamento de eorum hoc errore loquitur dict. num. 53 & in anaceph. cuius etiam meminit Sanctus Augustinus lib. de hæresibus num. 32.

109 Duodecimo, Tandem tribuitur à Nicephoro lib. 5. cap. 24. ex ijsdem Sampsæis, quod inuocationibus, & incantamentis Dæmonum vterētur. Vnde sine dubio diuersa contra fidem Diuinam excquebātur. Atque ex prædictis satis explicata manet secta Sampsæorum cum erroribus suis.

Quid de Nouatianis, seu Catharis Nouati, & Nouatiani sequacibus? Quid item de Hydroparastitis, seu Aquarijs.

REGVLA CCXXXI.

110 SEcta Nouatianorum admodum celebris fuit, ob auctorem eius duplicem, Nouatum scilicet, & Nouatianum, vtrumque veteratorem, & Ecclesiæ Catholicæ infensissimū hostem. Nam ille priùs in Africa, vnde oriundus, cum ad gradum Episcopatus ascendisset, vt Fœlicissimi cuiusdam, qui iuberat Sanctus Cyprianus, partes defenderet; vna cum alijs multis illi tanto Præsuli in diuersis se opposuit, ac ibi horrendum, & inextinguibile schisma excitatū à dicto Fœlicissimo pro-

111 pagauit. Pòst, Romam veniens, & Nouatiano in ea noto se coniungens, hunc ad summam Papæ dignitatem promouere curauit, qui promotus Antipapa extitit, horribil ori in tota Ecclesia excitato schismate contra Cornelium, prius ad eam legitimè electum; sub prætextu quod iste ad pœnitentiam malè admisisset eos, qui tempore persecutionis à fide idololatrando defecissent, dum ipsos

112 non posse admitti, illi erroneè docerent, sicque ex hoc, & ex alijs erroribus, Nouatianorum secta ab vtroque fundata mansit. Secta autem Aquariorum so la aqua in consecratione calicis vtentium, quisnam inuentor, auctorue fuerit, non constat.

113 PRo explicanda faciliùs doctrina huius Regulæ, præmittendum Primo id quod opportunè notat Baronius anno 254. vbi de rebus Nouati, & Nouatiani copiosissimè tractat: nimirum ex similitudine nominum prouenisse, vt aliqui ex antiquis scriptoribus alterum pro altero aliquando susceperint, & quod alius est proprium, illi inconsideratè tribuerint. Vide peculiares casus apud ipsum

114 Baronium num. 61 dicti anni, Quanquam bene addit, interdum id errore librariorum factum, vt patet apud Eusebium, quia cum in eius Chronico rectè distinguātur, in historia tamen ipsius confunduntur, & gradus Presbyteri, quem priùs tantùm habebat Nouatianus, tribuitur Nouato, qui iam erat Episcopus.

115 Est etiam secundo præmittendum cum eodem Baronio ibidem, tametsi Nouati à Nouatiano, vt principaliori denominati fuerint, vt videre est apud Diuum Cyprianū epist. 73, vbi ad maiorem distinctionem vtitur vocabulo Nouatianenses; vsu tamen iam diu receptum esse, vt eiusdem schismatis & hæreseos tam à Nouatiano, quàm à Nouato excitati, æque ab omnibus Nouatiani appellentur.

116 His sic pro euitanda æquiuocatione circa nomina præmissis; iam quod ad rem ipsam, seu historiam in regula indicatam attinet, ex

Diuo Cypriano, & ex alijs cum citato Baro-
nio breuissimè attingo. Qui à numero trige-
simo secundo ex epist.40. illius sic ad nostrum
117 institutum prosequitur. Quod Fœlicissimus
Presbyter Africanus cum electioni Cypriani
ad Episcopatum magnopere aduersatus fuis-
set, & post eam fœliciter absolutam, ille,& alij
ecclesiasticam disciplinam cum fide, & quie-
te iuxta præcepta Dominica, minime conti-
nentes, à S. Cypriano merito corriperentur,
ob hanc correptionem, etsi leuem pro quan-
titate delictorum, turbas vndique contra suũ
Episcopum diu cientes, ab eius obedientia
tandem se exemerint, excitato schismate, &
arrepta fuga ad montes. In eo autem exci-
tando, cum Fœlicissimus cæteris præstitisset,
ideo ab omnibus primus eius auctor assigna-
118 tur. Sed postea Nouatus Episcopus ei ad-
hærens, seu defensionis ipsius pares contra
Cyprianum suscipiens,adeo idem schisma pro-
pagauit, vt Fęlicissimi nomine velut obscura-
to,schismaticæ factionis antesignanus ab om-
nibus haberetur.Hæc decerpta à nobis ex Ba-
ronio, qui num.38. de dicto schismate profert
sequentia verba.
119 Hinc cœpta, inquit,omnium malorum ori-
go: conflatum enim hoc tempore schisma in
Ecclesia Africana, tam altas fixit radices, vt
nec multis seculis valuerit quouis studio, atq;
120 arte conuelli. Quin sæpe ramis excissis ex
veteri trunco nouis germinibus pullulãtibus,
in dies magis magisque infęlicius fuerit pro-
pagatum. Vides hinc Montensium schismati-
corum primam originem,ac nominis primum
ortum, nempe à Fęlicissimo, qui colligere cœ-
pit suos in montibus, eisque esse nominis pri-
ma hic elementa formata: quod & illi sunt
æmulati,qui postea ex Donati schismate,tem-
poribus Constantini, ac filiorum,Montenses
sunt appellati, quòd ficut isti in montibus de-
121 legerint habitare.] Hæc ille,& statim addit.
Ex hac, inquit,pariter Fęlicissimi infęlicissima
officina impius Nouatus primus auctor ma-
lorum prodijt, qui eandem dissensionis pe-
stem in Vrbem inuexit.]
122 De hoc prout in Regula immediatè,ac op-
posite sequitur agẽdum, omissis pluribus,quæ
videas apud Baronium dicto anno 254. ex
S.Cypriano epist.49. pro maiori cognitione
status,conditionis,ac qualitatis prædicti No-
uati, vt quod certò fuerit Episcopus, sed igno-
ratur omninò cuiusnam diæcesis: quòd fuerit
rerum nouarum, cupidus, auarus, rapacitate
inexplebili, furibundus, stupore superbi tu-
moris inflatus, fax,& ignis ad conflanda sedi-
tionis incendia, curiosus semper,vt prodat;ad
hoc adulator, vt fallat, nunquam fidelis, vt
diligat, ac reliquis, quibus ibi graphicè de-
pingitur Nouatus.
123 Mortuo Decio Imperatore, crudelissimo
Christianorum carnifice, & pace aliquantu-
lum restituta Ecclesiæ, (quæ diu post glorio-
sissimum martyrium Fabiani Papæ, viduata
manserat, nempe per quinque menses, ac di-
midium, secundum Chronologiam Panuinij,
& non per biennium, vt absque fundamento
teste Baronio relato volunt aliqui) actum est
Romæ inter habentes ius suffragij de eligen-
do aliquo ad supremam dignitatem Pontifi-
ciam; quam licet Nouatianus, Romanus
Presbyter vehementer ambiret, maior ta-
men pars suffragiorum in Cornelium Presby-
terum similiter Romanum, hominem di-
gnum, & nequaquam illius ambitiosum, li-
124 benter statim inclinauit. De qua electione
audiens Nouatus in Africa,& quòd iam à Di-
uo Cypriano, & à reliquis ipsius factionis
approbaretur,illico ad Vrbem se conuolauit,ibi-
que vafro homini Nouatiano se coniungens
omnem lapidem mouit, vt hunc ad summum
Pontificatum promoueret, vbi breui tempo-
re fuit non sine fraudibus promotus, seditque
vt Antipapa contra Cornelium, qui adhuc vt
verus Pastor à contraria factione agnosceba-
126 tur. En monstrum horrendissimum in tota
Ecclesia Catholica.En primum schisma ob su-
premam eius dignitatem Pontificiam à No-
uatiano, & Nouato cum maximo Christi fi-
delium scandalo excitatum. En origo nouæ
hæreseos Sectæ Nouatianorum perniciosis-
simæ dicto anno 254 pluribus numeris, apud
quem videas.
127 Nobis superest, antequam huius sectæ pe-
culiares exprimamus errores, vnum adijce-
re verbum de prætextu, sub quo ausi sunt
Nouatus, & Nouatianus Cornelio obsistere.
Circa hoc egregiè ipse Baronius num.66. per
128 sequentia verba. Illud in primis,inquit, de
Nouato, eiusque gregalibus præmittendum,
quod peculiare omnium hæreticorum, atque
schismaticorum semper fuit, nunquam per-
stare in eadem sententia,sed pro loco,& tem-
pore nouas induere formas, & contrarias ab
ijs, quæ antea egissent, noua emergente occa-
129 sione statuere. Qui enim in Africa, (vt vi-
dimus) lapsos aduersus Cyprianum concita-
bant, quòd non reciperentur in Ecclesiam,
sed ex decretis Ecclesiasticis promulgatis iu-
berentur, pacis tempora expectare, & inte-
rim admissa deflere, hacque eadem de cau-
sa eosdem lapsos schismate ab ea separare co-
nati essent, modò mutata facie negotium fa-
cessunt Cornelio, qui fratrum suorum consi-
lio pœnitentes lapsos reciperet in Ecclesiam;
sicque qui olim durę nimis austeritatis redar-
guebant Episcopos, modò facilitatis nimiæ
incusant Cornelium Romanum Pontificem,
calumnias addentes, eumdemque eiusdem
cùm illis Apostasiæ criminis participem men-
tientes] Hactenus ille.
130 Sententia itaque primo erronea Nonati,
& Nouatiani fuit,lapsos in Idololatriam tem-
pore persecutionis, immo in quoduis mor-
tale (sic extendit Prateolus verbo Nouatiani
ex Diuo Cypriano per ipsum citato) non
esse recipiendos in Ecclesiam, nec medica-
mento pœnitentiæ saluari posse; sed absque
spe salutis vti præscitos relinquendos. Atque
in hac præcipuè hæresi Nouatianorum secta
131 fundatur. Cuius auctorem, quamuis Pra-
teolus ibi solum Nouatum diminutè assignet,
vocans etiam male ipsum Romanæ Ecclesiæ

Presbyterum, ex æquiuocatione sine dubio
similitudinis nominum, de quo iam supra.;
Gualterius tamen cap. 11. ad annum 300. be-
ne ait sectam Nouatianorum partim à Noua-
tiano Antipapa, partim à Nonato Episcopo
originem ducere, cum vtrique fuerit com-
132 munis error prædictus. Pro cuius comple-
ta refutatione eruditos scripsit libros Sanctus
Ambrosius Ecclesiæ Doctor de pœnitentia
lapsorum, contra Nouatianum.
133 Secundo, Fuit error Nouatiani, quod ba-
ptismum suscipere distulerit, quousque in le-
cto iaceret ægrotus, qua dilatione occasio-
nem præbuit dubitandi ficto nè animo ba-
134 ptismum susciperet. Neque in tali eius su-
sceptione adhibitæ fuerunt cærimoniæ per
sanctos Ecclesiæ Canones iniunctæ; ex quo
etiam dicta dubitatio augmẽtum sumpsit. Ita
Eusebius lib. 6. cap. 35. & Baronius anno 254.
135 num. 71. 72. & 106 Qui ibidem addunt non
fuisse Nouatianum sanctæ confirmationis si-
gillo consignatum ad accipiendum Spiritum
sanctum.
136 Tertio, Secundum Diuum Epiphanium
hæres. 59. Nouatiani in fide ad Arianismum,
de quo infra, inclinarunt, atque secundum
Diuum Cyprianum apud Baronium dicto an-
no 254. num. 140. doctrinam Stoicorum in
Ecclesia spargere curauit Nouatianus, ac pe-
culiariter suis asseclis suadere, quæcunque
peccata, aut crimina esse æqualia, & conse-
quenter eiusdem pœnæ condigna.
137 Quarto, Tum pro damnandis, & prohi-
bendis secundis nuptijs, tum pro interclu-
dendo penitus lapsis in peccata post baptis-
mum pœnitentiæ aditu, Montanistas, & Ter-
tullianistas, Nouatianus, & gregales eius se-
cuti sunt, Affert primum cum Alfonso a Ca-
stro verb nuptiæ, hæres. 2. & secundum cum
S. Epiphanio ibidem, ac cum Sancto Augusti-
no de heres. nu. 38 Baronius dicto anno 254.
num. 14 & 107.
138 Quinto, Ad talem effectum intercludendi
aditum pœnitentiæ lapsis, Nouatiani Symbolũ
Apostolorum mutilarunt, negantes remissio-
nem peccatorum, & Claues Regni cœlestis
in Ecclesia reperiri. Ita idem Baronius dicto
anno num. 107.
139 Sexto, Circa baptismum dupliciter erra-
runt Nouatiani. Primo, quòd ipsum iterare
solerent in locum pœnitentiæ à se exclusæ:
tradit Baronius anno 258. num. 21. & ex Di-
uo Cypriano epist. ad Iubaianum. Secundo
quod rebaptizarent illos, qui in Ecclesia no-
140 stra baptismum suscepissent, iudicando
non fuisse ritè, & validè susceptum: idem Ba-
ronius anno 254. num. 106. & anno 258. nu-
141 mer. 21. Hinc forte secutum quod vnus ex
sequacibus Nouatiani, nimis impudenter,
S. Petrum fuisse baptizatum pernegauerit,
teste D. Augustino epist. 108. quo cum Baro-
nius dicto anno num. 106,
142 Septimo, Nouatiani nominari voluerunt
Cathari, idest, mundi, seu puri, & suam mun-
ditiam, siue puritatem prætensam ea maio-
rem affirmabant, quam docuerunt Apostoli.
143 Hinc illi candidis sese vestibus induebant,
vt quales se prædicabant, tales exterius ap-
parerent. Tradit Baronius anno 254. nu. 100.
& 107. cum Diuo Augustino lib. de Agon.
144 Christ. cap. 31. Vbi sic ait: Super doctri-
nam Apostolicam se prædicant esse mundio-
res, quia nomen suum si vellent agnoscere,
mundanos se potius, quam mundos vocarẽt.]
Hæc ille.
145 Octauo, Nouatianus in communione suos
vi inducebat ad iuramentum promissorium,
quod nunquam se ipsum desererent, ac nun-
quam ad Cornelium Papam redirent Affert
Baronius dicto anno 254. numer. 75. & ex eo
Gualterius vbi supra.
146 Nono, Nouatiani tandem Antipapæ se-
quaces, ducem suum Martyris nomine, vt
valdè honorifico appellabant, vt vt à Conci-
lio Romano vna cum omnibus illis excom-
municatum. De qua excommunicatione Eu-
sebius libro 6. cap. 35. & Baronius anno 255.
nu. 2. ac de appellatione Martyris, anno 261.
num. 50.
147 Adiungo ad calcem præsentis Regulæ, se-
ctam Hydroparastitarum, seu Aquariorum;
quia pauca admodum circa eam dicenda oc-
currunt, haud sufficientia ad peculiarem re-
gulam dimidiatam, ne dum completam. *Vo-
cati* sic isti Hydroparastitæ, seu Aquarij, eo
quod in consecratione Calicis, solam aquam
adhiberent: & hoc tantum grauissimo erro-
re eorum secta fundabatur, quæ instituta fuit,
seu potius instaurata circa annũ Domini 257.
148 Dixi, seu potius instaurata, quia error iste
consecrationis Calicis cum ista aqua, iam
multo ante apud Encraticas vigerat, vt vi-
dimus suo loco. Talis autem nouæ institutio-
149 nis, seu instaurationis prædicti vsus adhi-
bendi solam aquam in consecratione Calicis
quisnam fuerit primus auctor, prorsus igno-
ratur: legendi circa dicta de ista secta Prateo-
lus verb. Aquarij, Baronius anno 257. & Gual-
terius cap. 12. sect. 3.

---

*Secta Noetianorum, seu Sabellianorum, Paulia-
nistarum, & Millenariorum qualiter
se habent.*

REGVLA CCXXXII.

150 NOetianorum Sectam, quæ blasphemo
ore diuersitatem Personarũ in Deo ne-
gauit, Noeta vir impius circa annum Domini
260. instituit. Sabellius vero inter discipulos
eius impietate excellentior ipsam auxit, ac
valde propagauit. Hincq; eius asseclæ Sabel-
151 liani vocati. At non multo post eundem er-
rorem negandi distinctionem Personarũ Tri-
nitatis, sed diuerso modo indicando, tenuit
Paulus Samosatenus, homo vafer, Episcopus
Antiochen. & adiunctis alijs hæresibus sectæ
152 Paulinistarum auctor extitit. Circa idem
ferè tempus prodijt secta Chiliastarum, seu
Millenariorum, ponentium post resurrectio-
nem, Regni Christi cum Sanctis, mille annos

in voluptatibus corporis: quam priùs extinctam, denuò tunc Nipos Episcopus Aegypti Coracita, Apollinaris Laodicenus, & alii postea excitarunt.

153 Pauca admodũ de hæresiarca Noeto tradunt Scriptores, & ex his in aliquibus concordant. Sunt concordes in natione, quod fuerit Asianus; discordes tamen in Patria: Nam S. Epiphanius hæres. 57. eum Ephesium facit; Sanctus Theodor. lib. hæret. fabul. Smyr-
154 nensem. Item Epiphanius, & alij communiter tradunt, quòd Noetus ad maiorem fastum, & amentiam elatus, seipsum affirmauerit esse Moysem, & fratrem suum Aaron. Discrepat tamen in eo Sanctus Philastrius à D. Epiphanio, quod Noetũ fratrem non Aaron sed Eliam ab eo fuisse dictum asserat.
155 Præterea, Idem Sanctus Epiphanius, (vt iam enormissimum Noeti errorem exprimamus) de eo agens testatur, neminem ante Noetum dicere ausum, Patrem esse passum. Verum meritò ab hac sententia Epiphanij recedendum, benè ait Baronius anno 260. n. 63. quia dicit ante Patripassionorum hæresis emerserat, & à D. Cypriano epist. 73. atque à Tertulliano de Præscript cap. vltimo, & contra Praxeá, cap. 1. ipsi Praxeæ, & Hermogeni antiquioribus Hæresiarchis, vt vidimus capite præce-
156 dente secundi seculi, tribuitur. Qui eum tres personas Sanctissimę Trinitatis confunderent, seù Christum Dominum eamdem esse personam, quam Patrem, & Spiritum sanctum asseuerarent, inde erronce insetebant Patrem pro humano Genere hypostaticè vnitum, natum, ac passum. Noetus itaque sentiens idem prorsus, quod illi senserunt, non nouæ Patripassionorum Sectæ, sed priùs extinctæ de nouo, excitatæ Auctor censetur. Vide Prateolum verbo Noetitæ, & verbo Patropassiani, & Gualterium in tertio seculo, cap. 13. pag. 240.
157 Sequitur agendum de Sabellio, quòd hic fuerit ex Ptolemaide Libyæ oriùdus, & Noeti excellens, ac peruersissimus discipulus, prædictique erroris negandi distinctionem Personarum in Deo non auctor, sed maximus propagator, adeo vt Magistrum suum superauerit, ac nouis erroribus additis nomẽ hæresiarchę acquisierit, atque eius sequaces vocati sunt Sabelliani, docet ex alijs præcipuè ex D. Epiphanio de hæresi, cap. 53. & Eusebio lib. 7. cap. 5. Baronius dict. anno. 260. à num. 2. Cuius pauca accipe verba, quibus per ipsum nu. 67. pręcipua ad Sabellium spectantia egregie exprimuntur.
158 Ex dictis, inquit, Noeti discipulis, qui impietate reliquos excelluit, Sabellius ex Ptolemaide Libyę oriundus. Factus hic porentissimus impij dogmatis propugnator, multos sibi Sectarios citó coniunxit, vsque adeo, vt non Ptolemaide tantum, aliisque proximis locis impiam hæresim proposuerit, sed longius in Macedoniam quoque diffuderit, immò, & in Vrbem se quoque furtim immiserit. Porrò
159 hi (eo quod non possunt diuinis Scripturis mẽdacia omni ex parte fulcire) Aegyptiorum pseudoeuangelio, & alijs apocryphis libris vtebantur, vt de illis scribens Epiphanius hæ-
160 ref. 62. tradit. Miratur Sanctus Augustinus de hęres. num. 41. cum ijdem esse videantur Noetiani, & Sabelliani, cur tàm Epiphanius, quàm Philastrius eos ab inuicẽ distinctos posuerint. Planè accidit sępe, vnius hæresis diuersa solere esse nomina: quod de Mõtanistis, Donatistis, Pelagianistis, & alijs euenisse idem tradit] Hęc Baronius: ex quibus apparet predictum errorem negandi diuersitatem personarum in Trinitate communem fuisse Noeto, & Sabellio, peculiariter tamen de isto, vt sequitur.
161 Secundò, Errauit Sabellius, quòd Christum Saluatorem nequaquam esse Patris antiqui filium, & primogenitum omnis creaturæ blasphemo ore asseruerit. Ex Dionysio Episcopo Alexãdrino in epistola ad Sixtum Romanum Pontificem affert Eusebius lib. 7. cap. 5. & ex vtroque Baronius anno 260. num. 61.
162 Tertio, Sabellius, & Sabelliani Spiritum sanctum intellectu, & cognitione carentẽ affirmarunt. De quo errore fit mentio in epist. Dionysij Episcopi Alexandrini, teste Baronio ibidem, & meminit Prateolus verbo Sabellius.
163 Quarto, Sabelliani, vt tradit Gualterius cap. 13. seculi tertij ex D. Basilio epistola 63. Catholicos eo, inter alia, damnabant, quod multi eorum Monachi fierent. Atq; hactenus de erroribus Sabellianorum.
164 Quid iam circa sectam Paulianistarum, in primo præcedentis errore aliqualiter ei consimilem, ideoque ipsi hic coniunctam? eo tempore, nempe circa annum Domini 265. quasi monstrum horrendissimum, seu quasi pestis perniciosissima gregi Christiano, (multo perniciosior illa, quæ teste Baronio citando, corporaliter tunc vniuersum pęne de pasta Orbem periodo decennali præce sserat.) Prodijt Paulus Samosatenus, natione Syrus, multum arrogans, & nullatenus prope sapiens, vt tradit Prateolus verbo Pau-
165 lus Samosatenus. Non indicatur à Scriptoribus, quod inuenire potuerim, quanam via hic sceleratissimus homo ad sublimem gradum Episcopatus Antiocheni ascenderit (nisi forte fauore Zenobiæ, cui Persæ victis Romanis Syriæ regimen tradiderant.) Expri-
166 mitur tamen copiosè, & eruditè à Prateolo citato ex Nicephoro libro sexto cap. 27. & à Baronio dicto anno 265. & 66. diuersis numeris, ex alijs auctoribus per eum relatis, qualiter in tali gradu collocatus non tardauerit venenum suorum errorum euomere, & apud Ecclesiam Antiochenum spargere.
167 Verùm primo loco videamus, quatenus ipse Sabellij dogma de negãda diuersitate personarum in Deo secutus fuerit, diuerso tamen modo, quod clarè à Baronio dicto anno 266. num. 4. per sequentia verba percipe-
168 re possumus. Quod vero, inquit, ad eius impia improbitateque ab omnibus dogmata per-

pertinet, videtur aliqua ex parte à Sabellio Paulus mutuatus esse venenum, dum nullam admittens in diuinitatis substãtia personarum distinctionem, sed sicut vnum Deum, ita pariter vnam personam in Diuinis statuens, totum Sanctæ Ecclesiæ traditum cultum, atque doctrinam Sanctissimæ Trinitatis penitùs auferebat. Sapiebat hæc namque Paulus cum Sa-
169 bellio, atque Iudæis. Sed à Sabellio discrepabat in eo, quod ille cum vnam tantum affirmaret Diuinam esse personam, hac assumpta propositione, mendacij illud falsissimum sequeretur, Patrem simul, & Spiritum sanctum eum Filio carnem humanam sumpsisse, ac etiam crucifixos esse: Paulus vero omnem prorsus diuinæ naturæ cum humana coniunctionem Christum hominem tantum, sed institia præditum fuisse, impudentissime diceret] Hæc Baronius, quibus de primo, & præcipuo errore Pauli Samosateni hæresiarchæ manifestissimè constat.

170 Secundò, Prædictum errorem clariùs paulò aliter ex S. Epiphanio hæref. 65. videtur explicare, ac extendere Gaulterius, cap. 17. tertij Seculi. Sic quod Paulianistæ affirmauerint Verbum, & Spiritum sanctum semper esse in Deo; non tamen substantialiter, aut personaliter, sed eo pacto, quo proprium verbum habet homo in animo suo, hoc est non vt personam æternam, sed vt verbum, quod profertur, & quasi quendam aerem] Ita ille cum extensione expressa ad Spiritum sanctum.

171 Tertio, Consequenter imitatus Ebionem, & Artemonem, de quibus supra, negauit Paulus Samosatenus Christum de Cœlis descendisse, & existere ab omni æsperitate; sed esse cæpisse ex eo tempore, quò vti simplex homo ex Maria Virgine natus est. Ita S. Epiphanius hæref. 65. Eusebius lib. 7. cap. 22. S. Augustinus de hæref. num. 44. Alfonsus à Castro verbo Christus, hæref. 1. & Prateolus ibidem ex Nicephoro lib. 6. num. 30.

172 Quartò, Non vtebantur Samosatenus, & eius sequaces Paulianistæ forma Baptismi à Christo Domino instituta, in nomine sanctæ Trinita-
173 tis. Propterea à Concilio Niceno statutum uit, vt rebaptizarentur quicunque per Diuinam gratiam, à Samosateni disciplina euocarentur, & in viã Ecclesiæ Catholicæ redirẽt, & asserunt, loco citato, D. Augustinus, & Alfonsus à Castro verb. baptis. hæref. 2.

174 Quintò, Tenuit ac docuit Paulus Samosatenus, Sanguinem Christi Domini in Sacramẽto Eucharistiæ esse corruptibilem, eo quòd illic diuidatur, ac fundatur, vt ipse aiebat. Constat ex epistola illa Dionysij Episcopi Alexand. aduersus Paulum Samosatenum, de quo Baronius anno 265. num. 5. & 6.

175 Sextò, Per dictum Samosatenum abrogati fuerunt Psalmi, qui in Ecclesia ad honorem Christi Domini cani solent, & statutum per ipsum, vt fœminæ etiam die magno Pascharis proprias ipsius laudes in medio Ecclesiæ canerent. Adducit ex Nicephoro lib. 7. cap. 30. Prateolus vbi supra.

176 Septimò, Præ alijs sui Magistri Encomijs Paulianistæ eum de Cælo venisse affirmarunt, & Angelum vocare consueuerunt. Ita ex præd. Nicephoro Gualterius, cap. 17. Seculi 3. Qui addit cum S. Epiphanio hæref. 65. S. Philastrio lib. de Hæresibus, & Prateolo relato, quod Paulus Samosatenus Hæresiarcha in multis iudaizaret.

177 Tandem contra hunc Samosatenum, & contra prædictas eius hæreses, bis Antiochiæ congregatum fuit Concilium ex pluribus Episcopis Orientalibus, eni interfuit Sanctus Gregorius Thaumaturgus Neocesareæ Põti Episcopus: ei interesse non potuit Dionysius Alexãdrinus Episcopus, ob ægram corporis valetudinem, scripsit tamen egregiam epistolam, de qua paulo ante.

178 Quamuis autem in primo Concilio ille se Catholicum finxerit, & sub iuramento solemni testatus fuerit à fide Christiana nequaquam se vllo modo recedere; Cui attestationi iuratæ tunc acquieuerunt dicti Præsules, & in suas
179 Ecclesias reuersi sunt: Postea tamen, cùm peruersissimus Samosatenus non erubesceret dogmata sua hæretica magis propalare, eaque perfricta fronte docere, in secundo Consilio illi adunati ipsum declarantes iuridicè hæreticum, dignitate Episcopali priuauerunt; sicque damnatus per ipsos ab Aureliano Imperatore expelli meruit, atque statim fuit expulsio executa.] Hæc multis pertractata legas, si lubet, ad satietatem apud Nicephorum & Baronium citatos.

180 Restat vltimo loco explicanda Secta Millenariorum, seu Chiliastarum: Chile enim Græca appellatione, idem significat, quod Latine mille,) quæ merito à nobis in hac Regula præcedentibus Sectis adiungitur, tum quòd eodem fere tempore de nouo emerserit, quo illa prodierunt: tum quòd de ipsa pauca occurrant dicenda, enm vnico, etsi grauissimo fundetur errore iam à nobis in ipsa regula iu-
181 dicato. Pro cuius maiori expressione audiamus Baronium initio anni 264. num. 1. sic narrantem. Nepos, inquit, Episcopus in Aegypto professor Religionis Catholicæ sententiam illam de millenatio à Papia olim, Ireneo, Iustino Martyre, Tertulliano, atque alijs quoque assertam, nec dum ab Ecclesia omnino præscriptam, adeo vehementer scriptis ea de re voluminibus, propugnare conatus est, vt complures sibi adsciuerit Sectatores. Qui ipso quoque ex hac vita sublato, nihilominus eius dogma adeo pugnaciter stabilire conati sunt, vt à recto tramite veritatis tuendæ deflexe-
182 rint. Quorum ea de re sententia iam in hæresim erumpentem, Dionysius Episcopus Alexandrinus, tùm scriptis, tùm etiam viuæ vocis oratione compressit, & penitus confutauit.] Hæc Baronius, à quo statim inter Sectatores dicti Nepotis, vt præcipuus reponitur Coracion, palam etiam ab ipso Dionysio conuictus.

183 Dogma verò istud de Regno Christi post resurrectionem vniuersalem cum Sanctis super terram in delicijs corporum, & voluptatibus sensualibus per annos mille duraturo, fun-

datum

datum in locis Scripturæ sacræ, maximè Apocalypsis, perperam intellectis, (ibi potius promissio facta à Deo de delitijs animarum, & voluptatibus spiritualibus continetur) adeo antiquum censetur, vt merito Cerinthus Hæresiarcha dignus Millenariorum Parens in
184 primo seculo à Gualterio, cap. 8. seculi 131. constituatur. Excusandi autem erant ab errore formali viri illi insignes, nimirum Papias Hieropolitanus Episcopus, S. Ioannis Euangelistæ discipulus, Sanctus Ireneus, Sanctus Iustinus martyr, & alij qui circa id videbatur clarè cum illo sentire, eo quod tunc temporis hu-
185 iusce rei exigua valde esset cognitio: at nullo modo excusari poterant Nepos, & Coracion alijque Nepotis sequaces, tempore magni illius Damasij Alexandrini in tota lucis perspicuitate contra prædictum dogma erroneum, tamque efficaci, & completa eiusdem confutatione, quæ per ipsum porrecta.
186 Atque multo minus fuit locus excusationis postea, quãdo Sanctus Damasus Papa conuocato Concilio, illud dogma hæreticum cõtra Apollinarem definiuit, ac prorsus Millenarios condemnauit, vti videbimus seculo quarto agentes de Apollinaristis: nunc circa sectam istam Millenariorum præter Baronium citatum, legendi sunt præcipue Eusebius lib. 7. cap. 19. & Prateolus verbo Chiliastæ.

De Secta Manichæorum, & de annexis ipsi aliquomodo quid? Item, quid de alia si qua est, tertij seculi?

REGVLA CCXXXIII.

187 PRæcesserunt Manichæis Scythianus, & Buddas, eius discipulus; istorumque Secta dua naturas, seu principia contraria admittens, ad Sectam illorum viam clarè aperuit
188 Hæc autem à Cubico, seu Manete homine vilissimo, & superbissimo adeo artificiose fuit instituta, vt & multitudinem errorum, iunctis simul nouis, ac veteribus, & duratione temporis per spatium maius ducentorum annorum, quascunque præcedentes superarit. Ex
189 ipsa item tamquam ex arbore rami aliæ diuersæ processerunt, nempe Apocharitarum, Dieartitarum, Brachitarum, Abstinentium, &c. qui diuersimode suis hæresibus fidem
190 Catholicam vehementer oppugnarunt. Tandem claudit tertium seculum Secta Hieracitarum, cuius Inuentor quidam Hierax, natione Aegyptius assignatur; quanquam ab alijs hic inter germina Manetis reponitur.

---

191 DE Scythiano illud primo omninò certum, quòd fuerit Natione Saracenus in Arabia nutritus; post descendẽs in Aegyptum, Alexandriæ philosophicas litteras Græcorum
192 didicerit. Dein pari modo certum, ipsum Scythianum Hierosolymam profectum, se totum ibi Magiæ studio mancipasse, composuisseque quatuor libros, multis plenos erroribus, contra fidem Catholicam, & contra veram Philosophiã, inscriptos, de Euangelio, de The-
193 sauris, de Mysterijs, & de Capitibus. Atque ibidem hæresim de duobus principijs contrarijs, amicitia scilicet, & discordia ex Pythagoreis haustam cœpisse promulgare. Ita ex D. Cyrillo Episcopo Hierosolymitano catech. 6. & ex D. Epiphanio hæres. 66. affert Baronius an-
194 no 277. num. 6. & 7. Qui benè addit, haud facile posset quis assentiri Epiphanio asserenti Scythianum circa tempora Apostolorum vixisse. Cum huic proximè in schola impietatis successerit Terebinthus, eius discipulus, & mox huic Manes suffectus fuerit, vt statim magis explicabitur.
195 Secundum eosdem Scriptores Cyrillum, Epiphanium, Baronium, ex alijs præcipuus Scythiani discipulus fuit Buddas, & ex mente Gualterij eius famulus, (non inuenio quo fundamento id asserat) præstigiator etiam, sicut ille, quippe quatuor prędictos libros præstigijs refertos Scythiano ante mortem hæreditate Buddas acceperat, vt refert Gualterius c. 18.
196 seculi tertij, Idem Buddas priùs vocabatur Terebinthus; sed postea in Perside, quò à Palestina, & Iudæa exclusus, transierat, teste Cyrillo citato apud Baronium ibidem num. 8. ne illic cognosceretur, nomen mutauit. Deni-
197 que hoc de se Buddas falsò aiebat, quòd de Virgine natus, sicut Saluator noster Christus, & in montibus enutritus fuisset; vt cum Suida adducunt Prateolus verbo Buddas, et Gualterius dict. cap. 18.
198 Qui benè ibi hos duos Scythianum, & Buddam fuisse præcursores Manetis affirmat,) vt iam de Secta Manichæorum incipiat sermo noster,) non solum quia, vt attingitur in Regula, admittentes duas naturas, seù duo principia contraria, nempe Amicitiam, & Discordiã, strauerint viam ad Sectam Manetis constituentis duos Deos, vt illico dicetur: sed etiam quia ipse Manes ex citatis Cyrillo, & Epiphanio, atque ex D Augustino de hæresibus n. 46. tradit Baronius dicto anno 277. num. 2. cum fuisset seruus ereptus à quadam anu, (quæ Buddam apud se receperat, ac mortuum sepelierat) postea per eam libertate donatus, ac bonorum ipsius heres constitutus, inter illa recepit etiam bona eidem anui à Budda relicta, & libros illos quatuor à Scythiano compositos; atque hinc in vtriusque præstigiatoris stultis delirationibus Manes successit.
199 Originem huius Manetis, ac progressum breuiter indicat Gualterius, cap. 19. seculi tertij, copiosè verò Baronius ibidem à num. 10. cum dictis Cyrillo, & Epiphanio cum Eusebio lib. 7. cap. 28. Nicephoro lib. 6. cap 31. & alijs, ex quibus aliquid decerptũ attingam. Fuit natione Persa, & cum priùs vocaretur Cubricus, siuè Vrbicus, aut secundum alios Curbieus, ne ferus agnosceretur, vt ait Sanctus Cyrillus loco citato, mutauit illud in Manetis nomen, quod lingua Babylonica idem est, quod *humilis*, Persica verò, vt notauit Sanctus Epiphanius, idem quod *Vas*: quippe homo superbissimus alludere tacitè cupiebat, teste Gualterio,

rio, ad præclarũ nomen Sancto Paulo à Chri-
ſto Domino impoſitum, Vas electionis. Act.9.
200 Sed dum nomen Manetis elegit, attenta
eius deriuatione ex græco, cum Mania inſa-
niam ſignificat, aut certe, auctore Fauſto, tur-
pem laruam ſe inſanum & mentecaptum, ſeu
turpiter Iauatum oſtendit, & talem ſe qualis
reuera erat, repræſentauit, ac ipſe dum appel-
latus Manichæus, quaſi dictus inſaniam fun-
201 dens, vel ſeminans. Hoc autem dedecus
eius diſcipuli ægrè ferentes litteram, n, nomi-
ni addiderunt, vt deriuatam appellationem
habẽs à Manna, vocaretur, Mannichæus, quaſi
manna ſeminans. Verum non mannæ, ſed
ſomniorum pluſquam phreneticorum, & zi-
zaniæ contra fidem ſeminator hic hæreſiarcha
pernicioſiſſimus potiùs ab inferis, quã à Per-
ſide circa annum 277. prodiens, perpetuo mã-
ſit; Atque hæc de eius origine, & nomencla-
tura libuit attingere.
202 Quid iam de eiuſdem inſeminatione dicta,
progreſſu, & ſectæ ipſius duratione, Verumq;
Prateolus verbo Manichæi complectens, tum
quod Manes per ſe ipſum; tum quod per ſe-
quaces ac miniſtros ſuos præſtitit, paucis ſic
præſtringit. Tam latè, inquit, primum apud
Arabas, deinde in Africa virus ſuum ſparſit,
idque tanto ſucceſſu propagatum eſt, vt poſt-
ea per annos ducentos ſopiri non potuerit.]
203 Hæc ille. Peculiariter vero quidam Acuas
inſignis, & ſatelles, & diſcipulus Manetis
Eleutheropolim primus Manichæiſmum in-
uexit. Hincque Manichæi appellati etiam ſunt
Acuani, vt cum Sancto Epiphanio hæreſ. 66. &
in anaceph. teſtatur Baronius dicto anno 277.
num. 43. apud quem multo plura inuenies.
204 Quod ſi de progreſſu Sectæ Manetis quæras
quoad multitudinem, & grauitatem errorum,
audi quid circa hoc in communi ſenſerint Sã-
ctus Leo Magnus ſermone 5. de ieiunio 10.
menſ. & Sanctus Thomas Aquinas 2. 2. q. 10.
art. 6. nempe Manichæiſmum omni errore im-
pietateque antecedente priorem eſſe. Immo
contractam errorum impietatumq; omnium
colluuiem, vt totidem verbis affert Gualte-
rius cap. 19. ſecundi ſæculi. Sed iam in ſpecie
errores eius inſpiciamus.
205 Primo loco vti præcipuum fundamentum
Sectæ Manichæorum, errorẽ omnes ferè ſcri-
ptores aſſignant, quod illi duos Deos æquè
æternos conſtituerint, vnum bonum, alterum
verò malum: illum bonorum quorumcumque
Auctorem; hunc è contra Auctorem malo-
rum. Ita Sanctus Epiphanius hæreſ. 66. Sãctus
Auguſtinus de hæreſ. nu. 46. & Prateolus ver-
206 bo Manichæi. Hanc autem hæreticam do-
ctrinam de duobus Dijs oppoſitis, vt diximus
in ſecundo ſeculo, priùs tenuerunt Gnoſtici,
207 Cerdoniſtæ, & Marcioniſtæ. Quod verò ea-
dem vſque nunc extat in Perſide, in Indijs,
alijſque Prouincijs Oriẽtalibus, tradit ex Ge-
nebrardo in Fœlice I. Gualterius ſub finem
dict. cap 19. ſeculi tertij. Hinc miſeræ illæ na-
tiones ſuis in Templis, teſte eodẽ Genebrar-
do, Idolum habent formæ illius, quã apud nos
ſolent Pictores effingere, Diabolum, ſcilicet
nigrum, cornutum, ſimum, cum dentibus ad-
uncis, ab ore exeuntibus, &c.
208 Errauit Manes, quod duò ingenita eſſe do-
cuerit, Deum, & Materiam, ex quibus illum
Lucem, hãc Tenebras vocauit, & lucem qui-
dem bonam, tenebras verò malas, & vtrum-
que expreſſit ſub nomine arborum congruẽ-
tes fructus ferentium. Deum item longè ab-
eſſe à Materia, & hic rurſus longiùs à Deo;
hinc quod Deus orientalem, ſeptentrionalẽ,
& occidentalem plagam obtineat; Materia
verò Auſtralem; & alia plura deliramenta, iis
ſimilia, ſilentio digna, quæ de dictis Deo, &
Materia portentosè confixit, innen es apud
Prateolum citatum ex Nicephoto lib. 6. c. 31.
209 Tertio. Taliter ſe Manes Apoſtolum Chri-
ſti Domini eſſe iactabat, vt ſibi inſtar Monta-
ni fuiſſe datum Paracletum, ſeu eſſe ſeipſum
Paracletum affirmarit. Ita Sãctus Epiphanius
hæreſ. 66. Auguſtinus de hæreſ. nu. 46. Euſebius
lib. 7. cap. 25 & Baronius anno 277. num. 21.
210 & 26. Quia omnes Manichæi gloriabantur
ſe de Cœlo illuminatos eſſe, & habere Spiri-
tum ſanctum, ipſumque impertiri. Ita Pra-
teolus verbo eodem.
211 Quarto. Ad imitationem Chriſti Domini
Manes, vt ſuam ſectam promoueret, duode-
cim elegit, quos nõ Apoſtolos, ſed Magiſtros
vocauit, decimusterrius erat ipſe vocatus
Princeps. Fuerunt itẽ electi ſeptuaginta duo,
rũ Epiſcopi ordinati à miniſtris, tum Presby-
teri ab Epiſcopis ordinati, cum Diaconis,
quos ipſi Epiſcopi habebant; reliqui illius Aſ-
ſeclæ vocabantur Electi. Præter Auguſtinum
212 citatum, affert Euſebius lib. 7. cap. 25. Addit
autem Nicephorus lib. 5. cap 32. ex illis duo-
decim fuiſſe tres magis inſignes, Addam ſci-
licet, Thomam, & Hermam, ſeu Hermeam,
hoſq; peculiariter miſſos à Manete ad propu-
gnandam hæreticam doctrinam, Addam in
Syriam, Thomam in Indiam, & Hermam in
Aegyptum: (Sanctus Epiphanius ait Thomã
miſſum fuiſſe in Iudæam) qui inde reuerſi, vt
auctor eſt idem Nicephorus, teſtificati ſunt,
ſe poſt multos exantlatos labores neminem
ad ſuam fidem adducere potuiſſe.
213 Diabolum eſſe ex ſua natura malum,
tenuerunt Manichæi; idem affirmarunt de
alijs creaturis, ac nominatim de homine, &
quod hic non à Deo bono, ſed à malo fuerit
creatus, ſaltem quoad partem materialem, ſeu
corpoream. Ita Alfonſus à Caſtro, verbo, Dia-
bolus, & verbo Creatura, ac Prateolus ibidẽ.
214 Sexto, fuiſſe conditum hominem in forma
beſtiæ, atque Euam inanimatam, ac immo-
bilem eſſe creatam, aſſeruerunt Manichæi, vt
refert idem Prateolus, & Feuard. in Append.
verb. Adam.
215 Septimo. Multa nugati ſunt Manichæi cir-
ca Solem, & Lunam, præcipuè quòd Solem,
contra euidentes demonſtrationes de globo-
ſa eius forma, triangularem duxerint: quòd
ſibi ſuaſerint Chriſtum Dominum eſſe Solem
materialẽ: quòd cum Ethnicis idololatrando
Solem, & Lunam adorauerint: quod ſemper
ſtantes orarent: etſi oratio fieret inter-
diù

diù ab eis, ad Solem quacumq; ex parte esset,
se conuertere consueuerint: Ad Lunam verò
si noctis tempore fieret, dummodo ipsa appa-
reret: alioqui in parte septentrionali, qua Sol
ad Orientem rediturus erat, oculos defigebât.
Ita Sanctus Epiphanius hęres.66. Sanctus Au-
gustinus de hæresi num.46. & contra Faustum
lib.10.cap.12. ac Baronius ibidem nu.32.
216 Octauo. Delirium fuit maximum Mani-
chæorum, quod confingerent Patrem in ali-
quo lumine occulto habitationem habere,
Filium verò quandam esse virtutem in Sole
habitantem, Sapientiam in Luna habitare, &
Sanctum spiritum in aere, tradit cum Sancto
Augustino lib.21. côtra Faustum Manichęum
cap.6. Baronius d.anno 277. nn.34.
217 Nono. Secundum Epiphanium hæres. 66.
Manichęi hunc mundum Paradisum esse cen-
sebant, & Christum vocabant Paradisi arbo-
rem, qui bonum fuit cognitum: quanquam
secundum Augustinum de hęres. nu.46. magna
pars discipulorum Manetis affirmauit Christū
Dominum esse arboris serpentem.
218 Decimo. Tenuerunt Manichęi creatū esse
totum hominem à duobus principijs, seu Dijs;
à bono scilicet quoad animā, & à malo quoad
corpus; hinc ipsi deducebant in côtemptum,
& contumeliam, corpus omni esse turpitudine
219 coinquinandum. Atque sic re ipsa exequi
solebant. Nam in solemnibus suis vigilijs no-
ctu conuocatis suis electis, & extinctis lumi-
nibus, cum fœminis, quæ aderant, belluarum
more indifferenti commixtione copulabātur,
illata aliquando vi honestis fœminis, illic ino-
pinato inclusis repertis, vt constitit ex atte-
statione cuiusdam, quæ inde sui præsidio cla-
moris euaserat, cuius meminit S. Augustinus
lib. de moribus Manichæorum cap.19. & affert
prædicta Baronius dicto anno 277. num.28.
220 Vndecimo. Docuerunt Manichæi vnam,
& eandem esse animam in quibuscunque ho-
minibus, animalibus, & plantis. At simul hu-
ius doctrinæ immemores, apparentes in vno-
quoq; homine esse duas animas tenuerunt, vnā
à bono Deo, alteram à malo infusas, atque
hos Deos toties inter se pugnare, quoties ca-
ro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus
221 aduersus carnem. Hinc ipsi Manichęi con-
cupiscentiam, vt Deum adorabant. Ita Epi-
phanius hæres.66. de vtroque, de secūdo Au-
gustinus de hęres. num. 46. & Baronius dicto
anno num.31.
222 Duodecimo. Circa animam erranerunt etiā
Manichæi, quod asseruerint, bonas animas e-
iusdem esse naturæ, cuius est Deus; malam
verò animam ex duabus, quas in homine cô-
stituebant, esse ipsam carnis concupiscentiam.
Primum expresse adducit S. Augustinus de
hæresibus num. 46. secundum tamen solum-
modo iunxit, vtrumque verò clarè Gualte-
rius dicto cap.19. seculi 3. num.26. & 27.
223 Decimotertio. Renouauerunt Manichæi
antiquum errorē de transmigratione anima-
rum, à Pythagora olim traditum, & à diuersis,
vt vidimus supra, Hæresiarchia postea rece-
ptum, Addiderunt autem illi peculiariter,
quod anima homicidæ statim post mortem in
corpus hominis occisi migraret. De hoc Di-
uus Epiphanius citatus, & D. Augustinus de
224 hęresi num.46. Item & omnes qui carnem
manducauerunt in easdem animantis trans-
mutarētur, quarum carnes comederant: atque
idem indicarunt de comedentibus plantas,
vel fructus aliquos. Hoc etiam præter relatos
Epiphanium, & Augustinum agit D. Cyrillus,
Catech. 6.
225 Decimoquarto. Circa eandem transmigra-
tionem animarum errarunt illi, quód ex asse-
clis Manichęismi intra prætensā eorum Eccle-
siam comprehensis, quos in Auditores, & Ele-
ctos distinguebant, animas auditorum tem-
pore mortis in ordinem electorum ingredi di-
cerent; animas verò reliquorum hominum in
belluas transirent, cum adiunctione tamen
his, & illis concessa, transmigrandi post mor-
tem mares in fœminas, & è contra fœminas in
masculos. Cum D. Augustino de heres. nu.46.
& D. Epiphanius hęres. 66. affert Gualterius
ibidem num.32. & 33.
226 Decimoquinto. Stulti nimis, & ridiculi
fuerunt errores illi Manichęorum affirman-
tium belluas quascunque intelligentia, ratio-
ne, & iudicio esse pręditas, plantis quoque
sensum, ac dolorem tribuentium. Hinc ipsi
Manichęi iudicarunt rem esse illicitam, & vti
homicidium, agros colere, & purgare; fieri ta-
men hoc licitè, si inde quis eorum electos ale-
ret. Ipsi autem electi ex magna superstitione,
neque agros colere, neq; vllum fructum col-
ligere, nec minimum arboris folium auellere
audebant, id sibi illicitum existimantes, & ex-
pectabant quousque fructus sibi ad propriam
vsum à suis Auditoribus darentur. Hęc om-
nia S. Augustinus numer.66. & vltimo. Diuus
Cyrillus Catech.6.
227 Decimosexto. Vt refert D. Augustinus ibi-
dem, & lib. de moribus Manichæorum, isti
tenuerunt suos electos à malo expiari per ci-
bum corporum. Ipsi verò ciborum Creatorē
calumniabantur; cum nihilominus optimos
quosque cibos deuorarent. Ita Diuus Cyrillus
Catech.6. & ex eo Baronius anno 277. nu.
228 Decimoseptimo. Manichęi tonitrua audiē-
tes, aut cernentes fulgura, eorum auctorem
blasphemare consueuerunt. Adducunt ijdem
Cyrillus ibidem, & Baronius nu.20.
229 Decimo octauo. Existimantes Manichęi le-
gem esse malam, & negantes verè à Deo fuis-
se datam, ejus institutorem plurimis côtume-
lijs afficiebāt. Ita Epiphanius in Anaceph. Di-
uus Augustinus d. num.46. & Alphonsus à Ca-
stro verbo, lex, hęres. 3. & verb. scriptura, hę-
res. 1.
230 Decimonono. Reijciebant Prophetarum
scripturas Manichęi, eo quod non à Deo, sed
ab aliquo dęmone edoctos fuisse tenerent.
Mutilabant etiam nouum Testamentum: ad-
ulteratum enim arbitrabantur. Quin, & nouo
Testamento impudenter anteponebant quas-
dam scripturas apocryphas, & pręcipuè Pseu-
doeuangelium secundum Thomam, à quodā
Thoma Manetis discipulo editum, De hoc
vltimo

vltimo meminerunt D. Cyrillus Catech. 6. &
S. Augustinus d. nu. 46 De primo verò, & se-
cundo pręter Augustinum, etiam Epiph. hæ-
ref. 66. & Baronius anno 277. numero vigesi-
mo septimo.

231 Vigesimo. Diuersimodè errarunt Manichęi
circa Christum Dominum. Primo, quod te-
nuerint nō esse vnam eamdemque Iesu Chri-
sti, & Patris æterni substantiam; sed illius sub-
stantiam partem esse substantiæ Patris æterni;
232 de quo Baronius ann. 277. num. 37. Item er-
rauerunt, quod consequenter tenuerint, po-
sito suo falso fundamento, vt iam dictum de
fabricatione corporis humani per malum
Deum, nempe dęmonem, nequaquam Chri-
stum Dominum fuisse verè incarnatum, ve-
reque natum ex Virgine, sed solum apparen-
ter, simili modo passum, & suscitatum appa-
renter cum ludificatione hominum. Ita idem
Baronius num. 27. cū D. Epiphanio hæref. 66.
D. Augustino de hæref. nu. 46. & Alphonsus à
Castro, verbo Christus hæref. 2.

233 Vigesimoprimo. Redemptionem per Chri-
stum animarum tantum, & non corporum
admiserunt Manichæi, resurrectionem verò
quoad ista, & Iudicium vniuersale fore quoad
illas, prorsus negarunt. De priori circa resur-
rectionem S. Augustinus num. 46. citat; de
posteriori, Epiphanios hæref. 66. Castrus verb.
iudicium hæref. 1. & Baronius anno 277. nu-
mer. 29.

234 Vigesimosecundo, Sanctum Ioannem Ba-
ptistam esse damnatum, ac in Christum Do-
minum nequaquā ipsum credidisse peius cri-
minati sunt. Ita Alphonsus à Castro, verbo
Ioannes Baptista.

235 Vigesimotertio. Blasphemo, & impijssimo
ore affirmarunt Manichæi in odium Marty-
rum, quoties honore debito sanctos Marty-
res, ac ipsorum reliquias prosequimur. Atque
indignari consueuerunt contra Catholicos,
quod festa illorum, ac quæuis alia sacra etiam
Pascha, & Pentecostes in memoriam misterij
vniuscuiusque, illic representati concelebrēt.
Hoc vltimum affert S. Augustinus lib. 32. c. 11.
& 12. contra Faustum: Primum verò ipse
Augustinus lib. 20. contra eundem Faustum
Manichæum epist. 21. & ex eo Baronius an-
no 277. nu 30.

236 Vigesimo quarto. Errarunt Manichęi circa
Baptismi Sacramentum; dupliciter. Primo
quod existimarunt baptismum aquæ nullius
esse fructus; tametsi ipsum in praxi seruabant.
Secundo, quod Christianorum baptismum
quocunque modo collatum, vt quid execra-
bile censerent. Adducunt primum D. Augu-
stinus de hæref. num. 46. & Alphonsus à Ca-
stro, verb. Baptismus hæref. 4. secundum verò
solus Augustinus ibidem.

237 Vigesimoquinto. Magiæ dediti fuerūt Ma-
nichęi, & in suis pretensis mysterijs inuoca-
tione dęmonum vtebantur, ipsosque dęmo-
nes adorabant. Ita Epiphanius hęref. 66. &
Cyrillus Catech. 6.

238 Vigesimosexto. Vt refert Prateolus verbo
Manichæi, isti negarunt ex pane fieri corpus
Christi, & mutata Eucharistiæ mysteria in se-
men humanum (horrendum factum à Gno-
sticis inuentum, vt supra vidimus,) hocque
in farinam effuso suos electos compellere con-
sueuerunt, communionem inde accipere.
Afferunt S. Cyrillus Catech 6. & S. Augustinus
239 de hæresi, nu. 46. Qui ibidem addit enormis
illius fœditatis auctores, ac promotores, cum
inde erubescere deberent, illine ansam arri-
puisse Catharistas, hoc est, Purgatores, seu
Purificatores se appellandi; constituta secta,
à duobus alijs distincta, quarum vnam Ma-
charianorū, alteram Manichæorū speciali o-
ri denominatione vocitabāt. Ita totidem ferè
verbis Gualterius d. cap. 19. seculi tertij n. 57.

240 Atque adiungit num 58. cum eodem D. Au-
gustino lib. 20. contra Faustum cap. 4. quod
Manichæi, altaria damnarant.

241 Vigesimoseptimo. Contra Matrimonium
etiam errauerunt Manichæi, ipsum ex pecu-
liari odio auersantes, ac leges eius diabolicas
esse sibi suadentes. Quod si contingeret ali-
242 quem ex auditoribus eorum matrimonium
contrahere, conceptum, & generationem im-
pedire iniungebant. Vtrumque tradit Diuus
Augustinus de hæref. num. 46. primum tantū
lib. 15. contra Faustū c. 5. & 6. Prateolus verbo
Manichęi, & Cardin. Baronius anno 227. nu-
mer. 36.

243 Vigesimo octauo. Vti damnabilem vitupe-
rijs prosecuti sunt Manichæi Polygamiam Pa-
triarcharum, & antiquorum Patrum veteris
testamenti, etiamsi illis à Deo permissa fuerit,
vt aduersus illos abundè docet Sanctus Au-
gustinus lib. 22. contra Faustum cap. 5. 30. 49.
& 50.

244 Vigesimo nono. Quamuis Manichęi in Ca-
tholicis dignitatem vituperio haberent, pror-
susque damnarent, ipsi tamen Virginitatis
amatores existimari cupiebant. Ita D. Augu-
stinus lib. de moribus Manichæorum cap. 13.
& cum eo Baronius dicto anno 277. nu-
mer. 41.

245 Trigesimo. Secundum D. Athanasium epi-
stola ad solitarios, multo post mediū, & Theo-
doretum lib. 1. hæret fabul. ex quibus addu-
cit Baronius ibidem num. 29. Manichæi dete-
stebantur illos qui, eleemosynam pauperibus
largirentur.

246 Trigesimoprimo. Peculiariter reijciebant
Manichęi legis decalogum, eo quod per ip-
sum cuiuis iniungatur vnum Deum colere;
cum ipsi non vnum tantum, sed plures admo-
dum Deos adorare solerent. Ita Augustinus
lib. 15. contra Faustum cap. 7. & Baronius an-
no 287. num. 37.

247 Trigesimo secundo. Fuit præterea duplex
error Manichæorum. Alter, quod politica, &
temporalis dominatio sit despicienda: alter
quod bellum sit malum, & illicitum; proinde
ipsi Manichęi Moysen ob impugnationem, &
spoliationem Aegyptiorum, inculpabant. De
vtroque simul agit D. Augustinus cōtra Fau-
stum Manichæum cap. 64. & de secundo Pra-
teolus verbo Manichæi.

250 Tri-

250 Trigesimotertio. Errauerunt præcipuè Ma-
nichæi affirmantes omnia fato, seu absolutæ
necessitati subiecta esse, atque ideò peccata
euitari non posse, neque originem eorum su-
mi à libero arbitrio, sed à dæmone. Quin etiã
251 ipsum liberum arbitrium abstulerunt homi-
ni, sic ç lariùs circa istud suum errorem osten-
dentes. Tradunt partim Prateolus verbo Ma-
nichæi, & partim Sanctus Augustinus de hæ-
ref. num.46. & Alfonsus à Castro verb. pecca-
tum hæres.3.ac verb.libertas hæres.1.
252 Trigesimoquarto. Quamuis racemos man-
ducarunt Manichæi, nec vinum, nec mustum
vllo modo bibebant, asserentes istud esse fel
Principis Tenebrarum. Ita D. Augustinus de
hæres.46. & fusius lib.de moribus Manichæo-
rum.
253 Trigesimoquinto. Dein ipsi Manichæi pa-
nem, vel aliud alimentum à quouis oblatum
animo sane hilari recipiebant; sed antequam
ori apponerent, in Creatorem, apparatorem-
que ciborum maledicta, & blasphemias in
corde male affecto eructabant. Adducit ex
Cyrillo catech.6. Gualterius cap.19. seculi ter-
tij num. 74.
254 Trigesimosexto. Graue crimen reputane-
runt Manichæi, carnes quouis tempore co-
medere: quin, & eorum quidam appellati Ca-
tharistæ (diuersi isti quidem à Catharis, seu
Nouatianis supra memoratis) illicitum omni-
no esse tenebant, etiam quacunque vrgente
necessitate, aut lac, aut caseum manducare.
Ita D. Augustinus lib. de moribus Manichæi,
& de heresi numer. 46. & Alphonsus à Castro
verbo Cibus, hæres.1.
255 Trigesimoseptimo. Dicti Catharistæ, seu Ca-
thariahani, vt ex Manichæis magis reformati
haberentur, quoduis iuramentum Christia-
nis, etiamsi Iudex compellat ipsum emittere,
esse prorsus illicitum, ac vetitum tenuerunt.
Tradit Prateolus suo in Elencho verb. Carhe-
ristæ, & Gualterius cap.19. seculi terrij nu.76.
256 Trigesimo octauo. Hæresiarcha Manes tres
ex suis discipulis Hierosolymam misit pro e-
mendis sacris libris, quibus mysteria, & res
omnes Christianitatis addisceret; sicque suum
falsum dogma de duobus principijs, seu dijs,
si posset, magis stabilire conaretur. Ita Sanctus
Epiphanius hæres. 66. & Baronius anno 277.
numer.11.
257 Trigesimo nono. Valde intentus fuit sem-
per Manes in alliciendis quibuscunque homi-
nibus ad suam sectam; nec sinebat præterire
occasionem vllam illaqueãdi Sathanæ animã
aliquam, vt patet exemplo, cuius meminit
Sanctus Augustinus tract.1. in cap.1. Ioannis,
vt refertur à Gualterio vbi supra num.78. se-
258 quentibus verbis. Inuentum, inquit, à Ma-
nete quendam Catholicum, qui tędium à mu-
scis patiebatur, & adductum esse, vt diceret
muscas non à Deo, sed à Diabolo factas esse,
dein verò à muscis ad apes, ab apibus ad lo-
custas, à locustis ad lacertas, à lacertis ad aues,
ab auibus ad pecora, à pecoribus ad boues,
à bobus ad elephantes, ab elephantibus de-
nique ad hominem gradum faceret. Sicque
tandem persuaderetur hominem non esse à
Deo conditum, sed à diabolo. Affert etiam
Cardinalis Baronius anno 277. nu.45.
259 Quadragesimo, Recusauit Manes cum ho-
minibus doctis, vt cum Episcopo Archelao,
disputationem inire; libenter tamen disputa
bat eum indoctis, vt cũ Presbytero Trypho-
ne magnæ probitatis viro, sed parum diserto.
Ita Sanctus Epiphanius hæres. 66. & Sanctus
Cyrillus Hierosolymitanus catech.6.
260 Quadragesimo primo. Hanc differentiam
assignabant Manichæi inter se, & nos Catho-
licos, nimirum nos iuberi priùs credere, quam
rationem audierimus; se verò è contrario à
nemine constringi, vt quis credat, quin veri-
tatem priùs discusserit, & seruatus fuerit. Cum
261 autem hoc hominibus dicerent, ac pollice-
rentur se modo quodam mirabili, & tamen
simplici ad Deum introducturos, erroribus
omnibus liberaturos, & similia, pro quiete, ac
bono animæ. De hoc artificiosè se iactantes,
tali hamo multos sic inescatos capiebant, se-
ctæque suæ adunabant, sicut inescatus, captus,
& adunatus fuit S. Augustinus, dum adhuc
adolesceret; quod ipsemet tradit, & fatetur,
de vtilitate credendi cap. 1. & lib. 1. confess.
cap.6. & lib. 5 cap.6. & cum eo Cardinalis Ba-
ronius anno 277 num.43. & Gualterius dicto
cap.19. seculi tertij nu.81.
262 Qui duo addunt, ille num.44. & hic nu.82.
solitos fuisse Manichęos euulgare libros sui
Magistri Manetis pręclaris titulis ornatos,
mellito sermone, fucatos, & persuasibilibus
verborum aculeis fraudulenter interpunctos.
263 Quadragesimosecundo. Maximus error fuit
Manichæorum, quod tenuerint, vt quid in-
differens, posse vnumquemque libere ample-
cti Religionem, quam velit. Quippe sentie-
bant Christianos, Iudæos, ac Ethnicos vnum
quid esse, vnumque Deum adorare. Ex Epi-
phanio hęres.66 adducit Gaulterius d.cap.19.
264 seculi tertij. Et quidem videtur coincidere
cum eo errore, quod vnusquisque saluetur in
sua Religione, siue secta, Iudæus in Iudaismo,
Christianus in Christianismo, Mahometanus
in Mahometismo, &c. de quo alibi nobis
sermo.
265 Quadragesimotertio. Perpetuò ex ore Ma-
netis solum Christi nomen audiebant, vt ait
ibidem S.Epiphanius, cum nihil penitus de
Christianismo haberet: (nunquam enim fuit
Christianus, nec baptizatus, teste Baronio
anno 277. num.6.) Et tam ipse, quàm sui se-
quaces Manichęi, Græcis impuritate, Samari-
tanis Atheismo, Iudæis impietate æquales cẽ-
serentur, vt Author est D. Cyrillus catech.6.
266 Quadragesimo quarto. Tandem cum glo-
riaretur Manes se habere Paracletum, & con-
sequenter dona eius, peculiariter donum sa-
nitatum; cumque Regi Persarum promisisset
se filio eius grauiter ægrotanti sanitatem re-
stituturum: stante hac promissione, dimissis
omnibus Medicis, non solum non restituit, sed
etiam ipsum necauit; ob quam causam Ma-
nes in vincula coniectus, cum propter ipsum
etiam interfecti fuissent custodes, Regis tan-
dem

dem ſententia iuxta legem Perſicam, excoria-
tus fuit arundine, & corpus reliquum tradi-
tum beſtijs deuorandum, cutis verò paleis ex-
pleta vtris inſtar ante portas Vrbis ſuſpenſa.
Ita cû Epiphanio hęreſ.66.&Cyrillo catech 6.
affert Gualterius citatus, num.85. & ex parte
Baronius d.anno num 4.
267 En Manetem impijſſimum hominem, Ma-
nichęorum ducem horrendo mortis genere
demortuum, & extinctum; Sed numquid cum
ipſo demortua etiam, & extincta eiuſdem
ſecta? nequaquam ſanè, imò aliæ ab ipſo tam-
quam germina quędam ſtatim pullularunt,
præcipuè illæ tres Apotratitarum, Dichaſti-
tarum, & Barchitarum, de quibus Gualterius
268 cap.20.ſeculi tertij breuiſſimè ſic: Erant, in-
quit, hi omnes quaſi Maneris propagines,
multiſque in rebus cum Gnoſticis ſentiebant,
in multis verò cum Manichęis. Vnde ex ſimi-
li neceſſitudine ſunt cum Caluinianis colli-
gati. Hæc tantum ille, adiuncta etiam cum
Caluiniſmo collatione more ſuo. Paululùm
extenſiùs de his tribus ſectis agit Prateolus
verbo Apocratitæ, verb. Barchitæ, & verbo
269 Dichaſtitæ. Quibus adiungit ipſe tres alias,
vti germina etiam procedentia ex ſecta Ma-
nichęorum verb. Targodrogitę, verb. Theſali-
tę, & verb. Tarradıtę: de quibus omnibus ſex
fit mentio C. de hęreticis, & Manichęis, nobis
attigiſſe ſit ſatis; cum ſolum quoad denomi-
nationem à Manichęis differre videantur. Pe-
270 culiariter ex Manete, & Manichęis, ac ſimul
ex Gnoſticis, ducit originem ſecta Abſtinen-
tium, teſte S. Philaſtrio, quo cum ait Prateo-
lus verb. Abſtinentes, iſtos viguiſſe in Gallia,
Hiſpania, & Aquitania circa annum Domini
289. fuiſſeque inſignes his tribus pręcipuè er-
roribus. Primo, Spiritum ſanctum eſſe creatu-
ram, & non Deum, tenuerunt. Secundo, ci-
bos quaſi à diabolo creatos condemnarunt.
Vnde aliqui ex ipſis cibum cum alijs homi-
nibus ſumere renuebant. Tertio, Connu-
gia omnino improbarunt. Propterea iam
inita conſueuerunt diſiungere. Ita Auctores
citati.

271 Vltima ſecta ſeculi tertij fuit illa Hieracita-
rum, ſeu Hierarchitarum, quorum dux fuit
quidam Hierax, aut Hierarchi vocatus, ſecũ-
dum D. Auguſtinum de hęreſ. nu. 47. Hos Ba-
ronius anno 288. permiſcet cum Abſtinẽtibus
proinde ex eius mente probabile eſt vtroſq;
272 ex Manichęorum colluuie deriuari. Hiera-
citis tamen iſti errores, vt magis proprij tri-
buuntur. Primo, errarunt circa æquam Filij
Dei natiuitatem, & circa vnitatem eſſentiæ
cum Perſonarum diſtinctione, vt Auctor eſt
273 S. Hilarius lib.6. de Trinitate. Secundo, sa-
cramentum extremę Vnctionis reiecerunt, vti
inutile, & non à Deo inſtitutum. Ita Prateo-
274 lus verb. Hieracitę. Tertio aff[illegible]bant ex-
cludi Regno Cœlorum infantes, eo quod ni-
hil promeriti eſſent, ac nihil deceртaſſent.
275 Quarto, deſpexerunt matrimonia: nulli enim
ſuam pręrenſam Eccleſiam nullum coniuga-
tum, ſed ſolù Monacos, & inconiugatos ad-
mittebant. Affert hunc, & pręcedentem er-
276 rorem S. Auguſtinus de hęreſ. 67. Quinto
Carnis reſurrectionem negarunt, vt ait San-
ctus Epiphanius hęreſ 67 & cum eo Baro-
nius num 288.
277 Hactenus de ſectis aliquo modo deriuatis
tempore ſeculi tertij à Manichęorum ſecta,
cuius famoſi propagatores in quarto, & quin-
to ſeculo varij extiterunt, pręcipue illi duo
Fauſtus ſcilicet, & Manichęus, circa annum
Domini 407. natione Afer, contra quem
S. Auguſtinus multas habuit concertationes,
& varios tractatus ſcripſit. Alter fuit Fœlix
Manichæus Afer, ſimiliter, homo verſutus ad-
modum, ſed ineruditus, prodijt circa annum
405. Contra hunc etiam D. Auguſtinus duos
278 libros conſcripſit. Hic peculiariter aſſerit
ſuum Magiſtrum Manerem, ex promiſſione
Spiritus ſancti Apoſtolum Chriſti fuiſſe.
Atque hæc de vtroque obiter ſint dicta; for-
tè alibi plura de eis dicentur. Interim vide
Prateolum verbo Fauſtus Manichęus, & ver-
bo Fœlix Manichęus, vt iam prędictis contẽ-
ti finem tertio ſeculo, & capiti ſeptimo impo-
namus.

CAPVT VIII.

De ſectis Hæreſiarcharum, deque eorum hæreſibus, quæ totius Quarti Sæculi decurſu contra fidem Catholicam in diuerſis Orbis partibus prodierunt.

PROOEMIOLVM.

1 BEllum ingens, & atrociſſimum, vt vidimus pręcedenti capite, fuit perpetuo illatum tempo-
re Sæculi tertij Eccleſię Catholicæ pro deſtruenda eius fide. Diutina ab hęreſiarchis potentiſ-
ſimis, & pernicioſſiſſimis, vel per ipſoſmet immediatè, vel per eorumdem ſequaces, ſeu diſcipulos.
Verùm, quod Deo ſit gratia, non defuerunt tunc Viri Catholici, omni virtutum, & ſcientiarum
genere valdè inſignes, qui illis inceſſanter obſtiterunt, fidemque noſtram ſartam tectam conſer-
uarunt, vt teſtantur, & exprimunt in præcipuis eius veritatibus Genebrardus, & Gualterius ſub
finem tertij centenarij: nimirum in pręcipua fidei veritate circa Baptiſmi Sacramentum, ex Di-
uo Cypriano lib. 1. epiſt. 12. & de duplici Martyr. ac lib. 1. de baptiſ. ex Cornelio apud Euſebium
lib 6 cap 43. Pari modo circa Confirmationis Sacramentum, ex eodem Cypriano de Vnctione
2 Chriſmatis, & epiſt. ad Stephanum Papam. Item in magis præcipua fidei veritate circa anguſtiſ-
ſimum Miſſę Sacrificium, & Euchariſtię Sacramentum, ex Clemente Alexandrino Stromat. lib. 1.
ferè

ferè initiò,& lib.4. prope finem. Ex S.Cornelio Papa, & martyre epistola ad Cupicinnum Viennensem, apud Baronium anno 255.num.47. Ex D.Cypriano lib.de Cœna Domini,& sæpius alibi.
3 In veritate dein fidei circa liberum arbitrium,ex Clemente Alexandrino lib.4. stromatum paulo ante medium,ex S.Methodio in sermone de Resurrectione, ex S.Cypriano epist.ad Cornelíũ, &c. Atque sic de reliquis fidei dogmatibus tempore seculi tertij impugnatis, ac defensis, legas si lubet, apud citatos authores: nobis hic sufficiat qursi digitos ad fontes intendisse, vt iam qualiter prædictum bellum ab Hæresiarchis quarti seculi sæpius instauratum, hoc cap 8. inspiciamus.

Secta Donatistarum, et aliæ ab ea deriuatæ, aut quouis modo annexæ, qualiter se habent?

REGVLA CCXXXIV.

4 EX Nouatianis in tertio seculo iam expositis tamquam ex trunco, seu prima radice prodijt Ramus iste Donastitarum, seu Donarianorum, qui nomen istud non à Donato dicto ex loco Casis nigris, primo schismaris contra Cęcilianum Episcopum Auctore, sed ab illo Donato eiusdem schismatis, eiusdemq; Donati Hęreseon insigni, & perni-
5 ciosissimo propagatore sumpserunt. Ab vtroq; itaque ortum, & progressum suum habuit secta Donatistarum antiquis, & nouis errori-
6 bus statim indicandis coadunata. Ex tali autem ramo variæ propagines in quarto seculo pullularunt. Nimirum sectę Assuritanorum, Circumcellionum, Camparium, Rogaritarũ, & Parmeniastarum, & si quæ sunt aliæ, illico expendendæ.

7 NVllum dubium, quòd Donatistæ germina sint Nouatianorum,seu in erroribus contra fidem catholicam ipsorum hęredes, vt eos vocat cum S.Augustino pręcipuè lib. aduersus Donatist. post Collat. cap. 1. Baronius anno 303. num.66. per sequentia verba. Ecce,
8 inquit,tibi cuiusnam sectę,cuiusnam communicationis sit auctor, qui hęc scripsit: se iam palam prodit, & quam intelligit Sanctam Ecclesiam, quam seruare tradit Martyrum sanctionem, de non communicando cum Traditoribus, vel cum ijs, qui illis communicassent,aperte significat: nimirum Conuentum Donatistarum, qui penes se esse Ecclesiam arrogabant, quique eos quos arguebant lapsos, traditione librorum, ac denique omnes, qui illorum fuissent sententię, vel leui communicatione coniuncti, ideo execrabantur, vt nec per pęnitentiam expiatos dicerent admittendos: vt planè ex ijs intelligas (quod S.Augustinus sæpe in eos inuehens inculcat) Nouatianorum fuisse Donatistas hęredes, ab illisque mutuatos esse venenum.] Ita ille alludens ad præcedentia aliqua, quę omisi, quod non sint nostri instituti, & attingens aliquos eorum errores, illico magis exprimendos.
9 Est autem non nihil dubij circa denominationem sectę Donatistarum. Pro cuius decitione, vt facilius de origine, & progressu eiusdem sectę simul pateat, pręmittendum primo id, quod ex Optato Milenitano lib. 1. contra Parmen. & Zosimo Histor lib. 2. Euseb. lib.8. cap.25. D.Augustino contra Crescon. lib.3. à cap.27. & ex alijs affert copiosè Baronius anno 306. à num. 28. concessa scilicet Ecclesijs vbique pace, in locum demortui Mensurij Cęcilianum Diaconum, suffragio totius populi, vt dignum electum ab Episcopis vicinioribus, non expectatis procul existentibus Numidis, Episcopum Carthaginensem fuisse
10 ordinatum. Quod ægrè ferentes diuersi, pręcipuè Brutus, ac Celesius, qui ambitionis ardore flagrabant,ingens, ac immane schisma excitarunt,nam conuocatis ex toto Numidia Secundo Tigiritano Primate,ac multis Pręsulibus, vrgente efficaciter vi pecuniarum Lucilla fœmina potentissima, & ditissima, vt ait Theodoretus hęretic.fabul. lib.3. quod ei dictus Cęcilianus esset inuisus, contra hunc Carthagine fuit coactum Concilium fermè
11 70. Episcoporum, Qui citantes ipsum, & intra terminum non comparentem, ob varia crimina falsò eidem attributa, maximè quod Martyribus in custodia constitutis victum afferri prohibuisset, iniustè condemnarunt, ac deposuerunt, seu altare contra altare erexerunt, Maiorinum quendam Pseudoepiscopum creantes, sicque prædictum schisma maiores vires sumpsit.
12 Eius autem sectatores non Maiorinitæ à Maiorino, vt notauit Baronius d anno 306. num.44.nec Tigiritanitæ à Tigiritano Primate, nec Brutitæ à Bruto, nec Cęlesiani à Cęlesio, (vt videbatur magis congruum appellari debere,quandoquidem primi exercitatores dicti schismatis, & hæreseon explicandæ fuerunt,) sed à Donato Donatistæ appellati
13 sunt. At à quonam Donato? Hoc punctum difficultatis, pro qua expedienda præmittendum secundò, plures fuisse Donatos atroces Sanctæ Ecclesiæ hostes, (vt taceam nunc de alijs,virtute,& scientia prędiris, eiusdem strenuis defensoribus,) præcipuè duos ad rem præsentem spectantes: quorum alter ex loco, vbi natus, dictus Casensis, seu à Casis nigris, accersitus ex Numidia in illo Conciliabulo 70. Episcoporum, se animosiorem, & crudeliorem contra Cæcilianum præbuit, & institit magis præ cæteris pro eo deponendo, & Maiorino Pseudoepiscopo creando; hinc Auctor dicti schismatis, & erroris communi-
14 ter est habitus. Alter verò Donatus post mortem Maiorini ad Pseudoepiscopatũ ascédit, qui summa, quia pollebat, eloquentia, & efficacitate, ipsum schisma, & errorem longè
15 latèque propagauit. Hoc sic pręmisso, ne in æquiuoco laboremus, sicuti aliquando laborauit S. Augustinus, vt ipsemet fatetur Retract.lib.cap.21. affirmans id de vno Donato,

quod est proprium alterius, & asserit Baronius anno 306. num.41.

16 Prateolus verbo Donatistę, asserit fuisse indifferenter ita nominatos, vel à primo, vel à posteriori Donato. Donatistę, inquit, seu Donatiani, à Donato quodam Casensio, qui contra Cęcilianum bellum mouit, primum dicti sunt; vel ab alio Donato Carthaginis Episcopo, qui tempore Constantini Impera-
17 toris, & Liberij Papę floruit. Verùm Baronius, qui multo exactius res huiusmodi expendit, duplicem assignat causam, cur non à primo, sed à secundo Donato fint appellati Donatistę: vtramque proprijs ipsius verbis accipe. De priori, anno 306. num.42. sic habet.
18 At refugiebant, inquit, Donatistę denominari à priori Donato, quem constaret (teste D.Augustino in breuic.collat d.cap.18.) à Melchiade Papa esse damnatum. Vnde potius à Donato postea Episcopo Carthaginensi nomen se accepisse dicebant, quem pro magno habebant, atque ab omni labe purissimum defendebant. Quanti autem fecerint hunc D.Augustinus fragment. cap.6. edit. Plantin.
19 tomo 10. his verbis significat; Donatum Donatistę pro Christo habent: si audiant aliquem Paganorum detrahentem Christo, forsitan patienter ferant, quàm si audiant detrahentem Donato.] Hactenus cum Augustino Ba-
20 ronius, qui ita de secunda causa: Sic igitur, inquit, Donatus à Casis nigris, ac proinde filius tenebrarum, primus auctor habetur schismatis Donatistarum. Quod verò Donatus Episcopus Carthaginensis nomē potius schismaticis dederit, illam afferunt causam, quod scilicet viribus eloquentię, qua pollebat, errorem labentem firmiùs stabillerit, sicque non à priore Donato auctore, sed à posteriori propagatore secta illa nomen fuerit consecuta: & cum de vtroque agit Augustinus de hęres.
21 numer.69. testatur sic dicens. Huius hęresis Principem accepimus fuisse Donatum, qui de Numidia veniens, & contra Cęcilianum Christianissimum diuidens plebem, adiunctis sibi eiusdem factionis Episcopis, Maiorinum apud Charthaginem ordinauit Episcopum, cui Maiorino Donatus Episcopus alius in eadem diuisione successit, qui eloquentia sua sic confirmauit hāc hęresim, vt multi existiment propter ipsum potius eos Donatistas vocari.] Hęc
22 cum D.Augustino Baronius. Quę tradita à nobis non tam pro decidendo dubio, à quonam Donatistę nomen acceperint, cum parui momenti sit, quàm pro exprimendis qualitatibus, & conditionibus vtriusque Donati, origineque; ac progressu sectę eorum.
23 Verum iam in particulari dicti Donati, suū schisma in quasnam hęreses, iuxta morem schismaticorum conuerterint? Prima hęresis sectę Donatistarum fuit, quòd nulli essent mali in Ecclesia, sed tantum boni. Ita S.Augustinus de hęres. num.69. Alphonsus à Castro verb. Ecclesia, hęres. & Baronius anno 309 num.29. & sequentibus.
24 Secunda fuit, quod ex nimia ręcitate, illi vt certum tenuerint, Ecclesiam vbique terrarum esse extinctam, pręterquam apud se, negantes etiam loco, ac tempore vniuersalem esse, vel duraturam vsque ad finem mundi; sed quandiu solum authoritas Donati in suis sequacibus vigeret. Patet ex D.Gregorio in Psal.4.pęnit. Optato Mileu. initio lib.3.& Sād. hęres.55.91. & 115.
25 Tertia. Affirmabant Donatistæ Filium esse minorem Deo Patre, ac Spiritum sanctum minorem Filio, nequaquam vnam, eandemque esse trium Personarum substantiam admittebant. Ita D.Augustinus de hęresi num. 69. & Prateolus verbo Donatistę.
26 Quarta. Ex prędicto errore inęqualitatis Diuinarum Personarum, vt referunt iidem, Augustinus, & Prateolus, locis citatis, deducebant illi perperam alium, nempe baptismū Christianorum esse irritum, ac nullum, (ideo credo, quod forma nostri baptismi, æqualitatem illarum videatur exprimere) vnde solebant iterare baptismum quibuscunque, qui à nobis ad ipsos deficerent.
27 Quinta. Secundum eundem Augustinum lib.2. contra lit. Petiliani Donatistę cap.32 & Feuard. in Appēd. verbo Baptismus, hęres.3. Christi Domini Baptismum Donatistę cum Baptismo Ioannis confundebant.
28 Sexta. Cōtemptui semper habuerunt Donatistę sanctum Chrisma, imo conspuendum, ac pedibus conculcandum iudicarunt. Vnde extat cōtra hanc hęresim insigne miraculum apud Sanctum Optatum Mileuitanum lib.2. aduersus Parmenianum Donatistam, quod eius verbis refert Gualterius seculi quarti c.1.
29 num.5.sic. Ampullam quoque, inquit, Chrismatis per fenestram, vt frangerent iactauerunt: & cum casum adiuuaret abiectio, non defuit manus angelica, quę ampullam spirituali subuectione deduceret, proiecta casum sentire non potuit, Deo muniente illęsa inter saxa consedit] Ita Gualterius, qui cum Prateolo citato dictum errorem exprimit.
30 Septima. Teste eodem Gualterio ibidem num.8. Ex S.Optato Mileuitano lib.2. contra Parmen. Episcopi Donatistę iusserunt Eucharistiam (verba sunt ipsius Optati) canibus fundi, non sine signo diuini iudicij. Nam ijdem canes accensi rabie, ipsos dominos suos quasi latrones sancti Corporis reos, dente vindice, tamquam ignotos, & inimicos la-
31 niauerunt.] Ex tali autem iussione manifestè apparet illos Episcopos habuisse hęresim cōtra realem pręsentiam Christi Domini in Sacramento Eucharistię.
32 Octaua. Donatistę non solum corporalia, vela, libros, & alia Diuini cultus instrumenta, quibus Ecclesia vtitur, eripiebant, Altariaq; radentes deturbabant; sed etiam Calices Christi sanguinis portatorios (sic eos vocat S.Optatus) frangebant, ac vendebant. Ita Gualterius citatus num.15. 16. & 17. ex ipso S.Optato Mileuitano lib.6. initio, ante medium, & post medium.
33 Nona. Hęresis Donatistarum fuit, secundū D. Augustinum epist. 119. cap.18. & Gualterium relatum num.14. quod assererent Catho-

lico

licos malè facere quando concinunt diuina
cantica ex Prophetis desumpta, ideoque ipsos
reprehendebant.
34 Decima. Vttradit Optatus Mileueranus
lib.2.contra Parmen. Donatistę consueuerunt
Presbyteris caput radere, vt eos hoc modo
35 sacra Vnctione denudarent. Et sacris Virginibus,
ac Sanctimonialibus caput reuelare,
vt istarum professionem ea ratione irritam
redderent, Ita cum dicto Optato Gualterius
num.9 & 10.
36 Vndecima. Quamuis Donatus, vt adduximus
supra cum Prateolo, & Baronio, à Melchiade
Papa fuisset condemnatus, & ipse ad
Imperatorem appellasset, vt notarunt ijdem
Baronius anno 313.num.30.& Sanderus lib.7.
37 de visibili Monarchia hæref.55. Nihilominus
Donatistæ adeo perstiterunt, & multiplicati
sunt, vt etiam Romæ extra muros cauernam
quandam haberent, gradibus circundatam,
in quam statis temporibus conuenire solebāt;
Hinc ipsi Romæ Montenses vocati sunt. Ita
38 Optatus Mileuitanus lib. 2. Qui ibi duo præcipuè
exprobrat,& opponit Donatistis:alterū
quod ante ipsorum dissidium, vna extiterit
Ecclesia in Africa, sicut & in alijs prouincijs:
alterum, quod in sua secta quinque solos haberent
Episcopos, qui illos antecessissent. Adducit
Gualterius ibidem nu.12.& 13.
39 Duodecima, & vltima hæresis Donatistarū,
præcipuè Periliani adnumerati inter eos, fuit,
quod tenerent eos esse veros martyres, qui se
ipsos præcipites darent, vt mortem sibi aliquo
modo inferrent, vel ab alijs, vt à viatoribus
armatis, à Iudicibus per publicos carnifices,
aut à similibus sibi inferendam curarēt,
maxime si id facerent pro defensione, vel ob-
40 seruatione suæ sectæ. Hanc hæresim, quæ tempore
D. Augustini valde viguit eum tali inhumano
facto, ipse crebro impugnat; vt affert
Alphonsus à Castro verbo Martyrum hęresi.2.
Vide plura circa hoc apud Prateolum citatū,
ex Osio lib.1 de Hęres.
41 Restat nunc exprimamus, quæ & qualiter
germina aliarum sectarum ex secta Donaristarum
pullularint decursu quarti seculi. Pullulauit
primo secta Assuritanorū. His Prateolus
verbo Assuritani, tres tribuit hæreses; sed
non diuersas à declaratis cum proprijs Donatistarum,
nempe prima, tertia, & quinta. Eo-
42 rum meminit Sanctus Augustinus lib.3.contra
epistolam Parmeniani, nullum ipsis assignans
peculiarem errorem, neque vllus scriptorum
tradit, vndenam Assuritani talem
denominationem sumpserint: Gualterius tātum
ait eorum sectam esse ramum Donatismi.
Vnde non est cur hic amplius immoremur.
43 Dein pullulauit germen sectæ Circumcellionum,
qui & Circelliones, aut Circuitores
dicti sunt. De his agit. S. Augustinus super
psalmum 132. atque inde indicat etymologiam
nominis, quod circum cellas vagarentur,
additque lib. de hęres. num.60. eos pertinere
ad Donatistas, & sub istis militare. San-
44 ctus verò Philiastrus in Caten. hæretic. vt
refert Prateolus, verbo Circuitores, sic de ijs
loquitur. In Africa, inquit, sunt, qui Circuitores
dicuntur. Hi circumeunt terras,& quos
inueniunt in via cognoscunt, vt interficiantur
ab illis, dicētes se desiderare pati martyrium,
& sub hac causa multi latrocinantur interdū.
Quidam autem ex his Birthenari metiuntur,
sese dantes in præcipitium, diuersumque
subeunt calamitatis interitum.] Hactenus Sāctus
Philiastrus tribuens illis peculiariter
hæresim Donatistarum à nobis loco vltimo
expositam.
45 De eisdem item Circumcellionibus cum
Sancto Optato Mileuitano lib.3. Baronius anno
331. num.9. sic loquitur. At de eo, inquit,
quod spectat ad nomen, eos tamen à Donato
Agonistrios, & eorum Præfectos, Duces Sanctorum
nominatos esse Optatus testatur lib.3.
Erant hi sectæ defensores, qui auderent Pręfectis
quoque resistere, quique per nundinas,
villas, vicosque circumuagantes, præsferebant,
se esse publicæ iustitiæ Vindices; quo
prætextu, & seruos vocabant ad pileum, &
oppressoa ære alieno à creditoribus liberabāt,
minaces litteras ad eos scribentes, quibus
mortem minarentur, ni expungerent eorum
debita, atque chirographi delerent, quibus
tenebantur adstricti.] Omnia hæc ex Optato
46 Baronius. Gualterius de ipsis Circellionibus
asserit, quod fuerint etiam appellati Scotopitæ,
sed non adducit fundamentum talis appellationis,
nec eius assertionem apud alium
scriptorem potui hactenus inuenire.
47 Originem etiā sumpsit ex Donatistis secta
Campasi:um. Isti vix differunt à præcedentibus,
& Romæ peculiariter Montenses appellabantur,
vt ait Prateolus verb. Campases: addens
sic fuisse appellatos à D. Hieronymo in
epistola aduersos Luciferianos; vbi eorum
48 meminit. Idem Prateolus tres errores ipsis
tribuit ex varijs per nos sectæ Donatistarum
propositis. Primum de martyrio, inferendo
sibi, aut procurando mortem, proprium sectæ
præcedentis. Secundum, de eo, quòd in Ecclesia
nulli essent mali, sed boni tantummodo.
Tertium, quòd penes ipsos solos Ecclesia, &
verus Baptismus maneret.
49 Præterea fuit progenies Donatistarum secta
Rogatianorum, seu Rogadistarum, qui ducem
habuerunt Rogatum quendam, vt ait Prateolus
verb. Rogatiani. De hoc ramo Donatismi
Baronius anno 394. num. 41. simul attingens
50 alios eiusdem ramos, sic testatur. Vides, inquit,
ex his, Schismaticos ab Ecclesia Catholica
primitus separatos, inter seipsos pluribus
esse partibus scissos,& ab Auctoribus scissionū
nomine nuncupatos, vt qui primò à Donato
dicti sunt Donatistæ, eorundem alijā Primiano
nuncupati fuerint Primianistæ, & à Maximiano
Maximianistæ; sed & (vt in recitata
sententia vidimus) alios à Claudio appellatos
Claudinistas,& rursum alios à Rogato Rogatistas,
de quibus S. Augustinus contra litter.
Petil. lib.2. cap.47. ait: Multa has passos esse
ab alijs Donatistis, quod eum alijs conuenire
noluissent, de quibus idē pluribus in epist.48.
ad Vincentium.] Ita ibi Baronius.

51 Tandem viguit in Africa vt germen Donatismi, secta Parmenianistarum, quorum antesignanus fuit Parmenianus Carthaginẽsis Episcopus, homo non tam doctrina, quam seditione, & ambitione excellens, circa annum Domini 389. vt affirmat Prateolus verb. Par-
52 menianistæ. Quibus tribuit ex erroribus Donatistarum supradictis, solos quatuor præcipuos: nempe illum de inæqualitate diuinarũ Personarum, licet sub eadem substantia. Secundum de extinctione totius Ecclesiæ, nisi penes ipsos. Tertium de puritate sequacium talis sectæ, quod nulli sunt in ea mali, sed omnes boni, ac innocentes, seu Cathari, sicq; appellari volebant, vt diximus seculo præce-
53 denti de Nouatianis. Quartum circa vilipendium rerum sacratum cum fractione altariũ, ruptis etiam Calicibus Sanguinis Christi potatoribus. Vide plura de Parmenianistis apud Sanctum Philiastrum lib. de hæres. apud Sanctum Hieronymũ in Chronicis, vbi eos vocat Montenses, seu Montanistas, & apud D. Augustinum contra Cresconium cap. 3. & 4. Nobis dicta sint satis pro eis, & pro præsenti regula, nec diutius in hac immoremur.

Quid de sectis Arianismi, Semiarianismi, & Meletbianismi. Quid de alijs ab Arianismo deriuatis, vel ei coniunctis.

REGVLA CCXXXV.

54 Circa annum Domini 315. prodijt vti mõstrum valde horrendum, ac suis hæresibus toti Ecclesiæ perniciosissimum, Arius Presbyter Alexandrinus, cum priùs interpretationem sacrarum litterarum Alexandriæ publicè professus fuisset: quem tametsi Concilia, præcipuè Nicenum, sæpius hæreticum declararint, doctrinamque ipsius erroneam condemnauerint, secta tamen Arianismi adeo in dies prævaluit, vt duratione, & propagatione omnes præcedentes, ac subsequentes su-
55 perasse videatur. Ex parte autem aliqui hæresim Arij circa consubstantialitatem diuinarum Personarum secuti, Semiariani hinc vocati sunt, sectamq; peculiarem constituerunt.
56 Adhæsit etiam Ario Meletius, & ab hoc secta Meletianorum producta. Diuersi item riuuli
57 ex mari Arianismi dimanarunt, nimirum sectæ Aracianorum, Campensium, Marcellianistarum, & aliæ, statim aliquantulũ indicandę.

58 Quis, & qualis fuerit Arius, antequam laberetur in hæresem, & post lapsum, occasionemque labendi, in primis egregiè pertingit Theodoretus lib. 3. cap. 2. & 3. vt refert Baronius anno 355. num. 24. adductis proprijs
59 eius verbis in hunc modum. Arii verò, inquit, lapsus occasionem repetens Theodoretus hęc ait: Per idem tempus Arius, qui in numerum Presbyterorum adscriptus erat, cuique sacrarum litterarum interpretatio concredita, cum videret Alexandrum ad Episcopatus gubernaculũ designatum inuidię flammam, qua incendebatur, minime reprimere, sed ea vehementius inflammatus materiam contentionis, & discordiæ in dies aucupari laborauit: ac tametsi in pręstabilem, eximiamque Alexandri viuendi rationem aciem acriter intendendo, nihil ad falsam criminationem contra eum confingendam potuit omnino reperire, tamen æstus inuidiæ eum quiescere
60 non siuit. Istum igitur cum hostis veritatis diabolus nactus esset, eius conatibus Ecclesiam procellis miscere exagitareque instituit. Nam persuasit illi, vt Apostolicæ Alexandri doctrinę apertè resisteret.] Hæc cum Theodoreto Baronius: at quibus hęresibus restiterit doctrinę Apostolicę, paulo post indicabitur.
61 Perniciem autem ingentem toti Ecclesię Catholicę ab hoc horrendissimo mõstro Ario fuisse certo illatam, innotescit clarè vel ex verbis illis Christi Domini ad Sanctum Petrũ martyrem Episcopum Alexandrinum. Cum enim ad hunc iam capitis à Maximino damnatum in carcere Alexander, & Achilles presbyteri deprecatores pro Ario venissent, vt hic denuo ad communionem fidelium admitteretur, quibus cum fingebat bene sentire; respondit ille, noctu apparuisse sibi Iesum veste discissa, causamque rei sciscitanti dixisse, Arius vestem meam, quę est Ecclesia, dilacerauit. Ita de hac Christi apparitione, & responsione in illius vita, & affert ex Surio tom. 6. die 25. Nouembris, Baronius anno 310. nu. 5.
62 Nec miretur quis, quod deprecatores pro eo accesserint Alexander, & Achilles; quia tunc tantum agebant de Ario reconciliãdo, & absoluendo non ab aliqua hæresi per eum inuenta, aut propalata, sed ab excommunicatione incursa, eo quòd cum Meletio Schismatico, (de quo plura infra) communicasset, & cum isto in excitato schismate conuenisset, vt bene notauit idem Baronius num. 4 cum ci-
63 tato Surio. Verum Alexandro post Achillẽ ad Episcopatum Alexandrinum assumpto, sicuti Sanctus Petrus martyr vtrique prædixerat, fore sibi in eo successores, vbi primum Arius venenum suorum errorum euomuit, dicta dilaceratio, seu scissura indumenti Christi Iesu magna apparere cæpit; ad quod non solum resarciendum, ne scissura excresceret, sed etiam omnino reparandum vigilantissime, ac
64 citissime manum admouit. Nam illico post præmissam multoties monitionem, Arium hęreticum declarauit, & à gradu presbyteri deposuit; post, coacto Alexandriæ Concilio cẽtum fere Episcoporum per ipsum, maiori cum auctoritate idem præstitit, vt testatur Baronius anno 315. nu. 19. & 23.
65 Dein congregata sunt alia diuersa Concilia, præcipuè duo illa celeberrima, nempe Nicenum 318. Præsulibus constans, instante dicto Alexandro, & concurrente auctoritate Sancti Siluestri Papę, præsenteque Imperatore Constantino; ac Romanũ, in quo interfuerunt 284. Episcopi ad condemnandum Arium, doctrinamque eius reprobãdam, vti fidei Catho-

licæ

66 licæ omnino oppositam. Conspirarunt etiam multi ex Sanctis Patribus cōtra Arianismum, quā libris editis; in quo valdè excelluerūt Sāctus Athanasius, & S.Hilarius, qui duodecim scripsit libros de Trinitate cōtra Arianos; quā disputationibus publicis, quas ipsi Ariani ex timore aliquando refugiebant, vt contigit tunc, cum idem Hilarius Vrsacium, & Valentem Episcopos Arianos coram Constantino Imperatore, qui iam ad Arianismum declinauerat, & ipsis contra Catholicos valdè fauebar, ad disputandum prouocauerat, vt habetur in eius legenda: aliquando verò disputatio iam designata, præuisa, non profutura Christianis à Deo Opt. Max. miraculosè impediebatur; vt euenit, quando prædictus Sāctus Alexander Episcopus Alexandrinus coram eodem Constantino cum ipso Ario disputaru-
67 rus erat. Nam præmissa ab illo per totam noctem feruentissima ad ipsum Deum deprecatione; mane dum sub horam constitutam ad locum designatum pergerent, cœpit Arius inter eundum, ver.tris dolore laborare, & exonerandæ alui causa, latrinam ingressus est, vbi prætet omnium opinionē fataliter illico obijt, & animam diabolo reddidit. Ita Prateolus verb. Ariani.

68 En infelicissimum, & monstruosissimum Arij finem: nihilominus tam ante, quam post eius mortem, perniciosissima Arianismi secta profundiores misit radices, in diesque multo maior scissura indumenti Iesu apparuit. Quampri-
69 mum enim ille prima vice ab Alexandro fuit condemnatus, & Sacerdotij depositione penitus, ad Eusebium Nicomediæ Episcopum perfugit, qui Arij partes, & primus, & vsque eo peruicaciter amplexus est, vt Ariani nominari etiam fuerint Eusebiani, quod roridem verbis refert Gualterius cap.3. seculi 4. Ex Diuo Epiphanio heref. 68. & 69. ac ex Baronio anno 315. numer. 19. Vbi eiusdem Epiphanij verbis iudicat modum, quo Arius ad suam peruersam doctrinam homines attrahebat, & initium, ac progressus in tali attractione ex quouis eorum statu.

70 Dulcis, inquit, erat in colloquio, persuadens semper animos, ac blandiens: quapropter valdè cito septingētas virginitatem professas in vnum contraxit, & fama est ipsum etiam presbyteros septem, & diaconos duodecim abstraxisse. Sed & venenum ipsius, statim vsque ad Episcopos peruenit. Secundum enim Pentapolis Episcopum, & alios persuasit, vt simul cum ipso adducerentur.] Hæc ille, addens intelligenda de tempore, antequam dictus Alexander Arium agnosceret hereticum, & damnaret.

71 Verùm decursu temporis, etiam post Arij obitum, adeo excreuit Arianismus, vt teste S.Hilario lib. contra Constantium Augustum relatione Prateoli verb. Ariani, 103. Episcopi fuerint, qui Arij perfidiam sequerentur, atqui sine dubio multo plures huiusmodi extiterūt; quandoquidem vt ex D. Hieronymo refertur in lectionibus Sancti Damasi Papæ, ingemiscens Orbis terrarum, se Arianum esse miratus est, & non solum totum Orientem Arianismus peruasit; sed ad partes etiam quascunque Occiduas, Africæ, Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, &c.
72 ramos suos extendit, Hispali penè vltima Occidentis Vrbe, S.Hermenegildus iussu Regis Leouigildi Ariani patris sui crudeliter interemptus, & gloriosissimo martyrio coronatus; eo quod nollet Arianismum amplecti, & communionem in festo Paschali ab Episcopo
73 Ariano accipere. Quamquam postea frater Sanctissimi Martyris Reccaredus Regni successor, tali perfidia abiecta, fidem Catholicam amplexus, Episcopos Arianos, eorumque sequaces persequi numquam cessauit, vt refert
74 Cardinalis Baronius tom. 7. ad ann. 185. Ex quo clarè deduco, hanc pestiferam sectam sub nomine Arianismi maiori trecentorum annorum spatio perdurasse, cum ipse singulis tomis suorum annalium Ecclesiasticarum à tertio vsque ad octauum diuersa de Arianismo pertingat.

75 Sed videamus iam in particulari, quænam, & quales sunt hæreses, quibus Arius per seipsum, & per suos successores sponsam Christi Domini Sanctam Ecclesiam, tamdiù, ac tam
76 longè, lateque vastauit. Prima, ac præcipua hæresis fuit circa consubstantialitatem diuinarum Personarum, negabant enim prorsus Patrem, Filium, & Spiritum sanctū esse vnius eiusdemque naturæ, substantiæ, seu essentiæ, quæ à Græcis vocatur οὐσία nec amittere vllo modo volebant Sanctissimam Trinitatem esse ὁμούσιον idest consubstantialem, sed Filium esse Creaturam, ac Spiritum sanctum esse Creaturam alterius creaturæ, videlicet creatum à Filio affirmabant. Ita Sanctus Epiphanius heref. 68. & 69. ac in anaceph. S. Augustinus de heresi num. 49. & Alphonsus à Castro verbo Deus, hæresi 6.

77 Secunda. Crediderunt Ariani Filium solùmodo esse seruum Patris æterni, & ob hanc causam sic credentes appellati sunt Dulani cū Theodoreto lib. 4. hæret. fabul. affert Gualterius vbi supra.

78 Tertia. Posuerunt illi distinctionem inter Verbum, & Filium, ita vt dicerent aliud esse Dei Verbum, aliud Dei Filium; quem volebāt non esse Verbum, sed qui sit factus per verbū ipseque non nisi abusiuè sit Verbum. Ita ex epistola quadam dicti Sancti Alexandri Episcopi, quam affert Socrates lib. 1. cap. 3. & ex D. Ambrosio de Incarnatione Domini cap. 6. contra heret. Arianor. doctè deduxit Baronius
79 anno 318. num. 61. Addens ibi in hunc modum: Ad hęc, inquit, spectat, quod Athanasius postquam plura Verba Dei poni ab Arianis demonstrauit, sic ait: At illi porrò quis sit Dei Verbum, non inficiantur, sed id pro Dei Filio non agnoscunt, &c. Aliud nimirum iactantes esse Filium Dei Christum, à Verbo Dei.] Hactenus Baronius.

80 Quarta Arianorum heresis fuit, Filiū Dei carnem solam assumpsisse absque anima, & loco huius illam habuisse informationem, & vitam à Diuinitate, vel ab alio, quod venit in consequentiam, licet ipsi non exprimant. Ita

Sanctus Epiphanius, & Sanctus Augustinus locis citatis.

81 Quinta. Cum maxima diminutione æstimationis debitæ Dei Filio, hunc multa ignorasse, & nostro more prout ætate crescebat didicisse, tenuerunt perfidè Ariani. Asserunt S. Athanasius sermone 4. contra Arianos, Sãctus Hilarius lib. 9. de Trinitate, & Feuard. verbo Christus, hęres. 4.

82 Sexta. Ablato honore, & gloria prouenićte Christo Iesu ex huius nominis appellatione, Ariani consueuerunt non Iesum Christum, sed Christum solummodo appellare. Ita cum Nicephoro lib. 9 cap. 13. Gualterius d. cap. 3. num. 5.

83 Septima. Ariani tenebant Concilia Generalia, ne dum Prouincialia aut Nationalia, etiam legitime congregata, quãtumcumque approbata fuerint, errori fuisse obnoxia, ac reuera errasse, maxime Concilium Nicenum. Idem Gualterius nu. 6. & Alphonsus à Castro verb. Concilium.

84 Octaua. Tandem solebant Ariani rebaptizare Catholicos, qui ad ipsos transfugientes Arianismũ amplectebantur; & in hoc conueniebant cum Donatistis. Ita cum D. August. de hęresibus num 49 Gualterius ibidem nu. 4. Atque haetenus de hęresibus in particulari

85 Arianorum. Quibus tribuit cum S. Alexandro dicto Baronius anno 318. num. 62. exprimens magis primam, & secundam hæresim, quod interrogati, Vtrum Dei Verbum possit mutari, quemadmodum diabolus mutatus est, non fint veriti respondere: Certè potest. Verba sunt ferè omnia ipsius Baronij.

86 Sed quid iam de Semiarianis? Isti sic appellati tamquam non planè Ariani, sed quasi Ariani, vel quod, secundum Sanctum Philastrium in Catena, & Prateolum, verbo Semiariani: quamuis admitterent Filium esse Patri consubstantialem, negauerint nihilominus Spiritus sancti consubstantialitatem: vel quod secundum D. Augustinum de hęref. numet. 51. licet abnuerint Sanctissimam Trinitatem esse ὁμοούσιον consubstantialem, seu eiusdem substantiæ admiserint; tamen eã esse, ὁμοιούσιον idest, similis substantiæ, quod veri

87 Ariani nullo modo concedebant. In quocunque autem fuerit differentia inter hos, & illos, certum est vtrosque conspirasse ad consubstãtialitatem Sanctissimæ Trinitatis impugnandam. Vide circa Semiarianos Baronium anno 351. num. 27. vbi in particulari aliquos ex ipsis nominat, nempe Basilium Ancyræ Episcopum, & Theodorum Episcopum Heraclęę.

88 Cum Semiarianis miscentnonnulli, teste Gualterio cap. 12 seculi quarti, Macedonianos, seu Pneumachomachos, quorum antesignanus fuit Macedonius Constantinopolitanus Episcopus, Diuinitatis Spiritus sancti hostis infensissimus. Vnde eorum pręcipuus error fuit, quod licet admiserint Filium esse Patri consubstantialem, Spiritum sanctum tamen Creaturam crederent; aut secundum alios, quod Macedoniani affirmarent Spiritũ sanctum non esse Deum, sed Patris, & Filij Deitatem, nullaque propria substantia præditum. Pręter Sanctum Augustinum de hęresibus num. 52. & Sanctum Epiphanium in anacephal. & hęres. 74. legẽdus Baronius anno 351. num. 41.

89 Agẽdum sequitur de secta Melesianorum; qui ducem habuerunt in excitato schismate circa annum 306. aduersus S. Petrum Alexandrinum Patriarcham, & Martyrem, Melesium Lycopolitanum Episcopum in Aegypto, à quo merito depositus fuit, vt referunt Socrates lib. 1. historiæ tripartitæ cap. 18. & Nicephorus Callistus lib. 8 cap. 5. Causæ talis depositionis variæ fuerunt, præcipuè illa, quòd tempore persecutionis, fide negata, sacrificasset.

90 Hinc ipse in superbiam elatus, præter excitatiõe dicti Schismatis Sectam hęreseos instituit, cuius sequaces vocati sunt Melesiani: & in eo præcipuè errauerunt, quod nollent orare cum conuersis, seu cum ijs, qui vrgente persecutione lapsi fuerunt, licet idoneam exinde

91 pœnitentiam egissent. Sed multo magis in eo errauerunt, quod postea Arianismum amplexi fuerint, quamuis sub appellatione Melesianorum permanserint. Vtrumque affert D. Augustinus de hęresibus num. 48. Lege plura de hac secta, & rebus Melesij apud Prateolum verb. Melesiani, & apud Baronium anno 306. num. 44. & 45.

92 De Aracianis breuissimè dicimus, quod isti originem duxerint ab Aracio Eusebij Pamphili in Episcopatu Cęsariensi successore. Hic in professione, ac propagatione Arianismi, aut Semiarianismi, vt videtur sentire Sanctus Epiphanius hęres. 73. valde celebris extitit. Vnde quamuis nullus peculiaris error tribuatur, qui nõ sit inter illos pro Arianis, ac Semiarianis explicatos, nomen tamen hęresiarchæ obtinuit, quasi institutor nouæ hęreseos sectæ; circa dicta videndus Baronius anno 359. numer. 70. & seq.

93 E contra verò nescitur à quonam orti sint Campenses, sic vocati à Campe, quod flexum significat, vt ait Prateolus, verbo Campenses. Hi flexi sunt in Arianismũ, vt ex D. Hieronymo in Epistola ad Damasum Papam, quæ incipit, Quoniam vernsto &c. afferunt idem Prateolus, & Gualterius cap. 44. seculi quarti.

94 Qui vt ipsorum proprium addit per sequentia verba. Nihilominus, inquit, mirum in modum expetebant Ecclesiæ Romanæ communionem pręterire, ad tuendos secundum veterem quorundam errantium sensum tres in Sanctissima Trinitate substantias, seu essentias, cum catholicè credere deberent vnam, eandemque substantiam, seu essentiam in tribus Diuinis Personis, quas secundum communem Ecclesię vsum tres hypostases, siue substantias nuncupamus.] Hactenus Gualterius, adiungens statim de more collationem suorum Campensium cum Caluinianis, quas nos rationabiliter omittimus.

95 Repetendus prętereà hic Felicianus Arianismi Sectator, & defensor famosus, D. Augustini coæuus, teste Prateolo verbo Felicianus: contra quem ipse D. Augustinus librum scripsit

ſcripſit in octodecim capita diſtributum. Cu-
ius titulus eſt, de Vnitate Trinitatis contra
Felicianum Arianum, vt tradit idem Prateo-
lus. Hic præter Arianiſmum, peculiariter er-
rauit in eo, quod ex immoderata arrogantia
teneret, de rebus fidei potius rationibus eſſe
agendum, quam ſcripturæ teſtimonijs: quod
ad Manichæiſmum accedit, iuxta dicta ſeculo
præcedenti. Remitto lectorem ad 6. Tomum
operum S. Auguſtini.
96 Secta item Callutianorum aliquo modo cũ
Arianiſmo coniuncta reperitur, ſicut Callu-
thus eius auctor cum Ario, ſaltem ratione tẽ-
poris, loci, muneris, eſt, atteſtante Baronio,
anno 315. num. 28 ſic. His ferè, inquit, tem-
poribus, quibus Arius hęreſiarcha prodijt, Cal-
luthus presbyter Alexandrinus, cum non eſ-
ſet Epiſcopum gerens, cępit ordinare presby-
teros, conflare ſectam, docere hęreſim, & ſuo
nomine ea imbutos propagare Calluthanos
47 hæreticos.] Hæc ille. Error peculiaris Callu-
thi fuit, malum pœnæ à Deo non infligi; fortè
ita crediderit, eo quod neſciret diſtinguere
malum pœnæ à malo culpæ. Addit autem ibi-
98 dem Baronius, Calluthi ſectam in Concilio
Alexandrino ſuiſſe condemnatam, ac ipſum
depoſitum à gradu presbyteratus, & conſe-
quenter priuatum adminiſtratione Parœciæ
eiuſdem, eidem commiſſæ, ſicut fuerat com-
miſſa alia Ario in eadem Ciuitate Alexandri-
næ, ac poſtea ei ablata.
99 Coniuncti etiam ſunt aliqualiter cum Aria-
nis Marcelliani, quia Marcellus Ancyræ in
Galitia Epiſcopus, eorum auctor, applicans
animum ad ſcribendũ contra Aſterium Aria-
num, nequiuit Sanctiſſimæ Trinitatis conſub-
ſtantialitatem tueri, quin ad oppoſitum Sa-
bellianorum realem trium perſonarum diſtin-
ctionem negantium extremum laberetur, ſe-
cundũ Epiphan. hęreſ. 32. & Baroniũ anno 347.
num. 55. & ſeqq. aut ſecundum Nicephorum
lib. 8. cap. 53. ad hęreſim Samoſatenſium Chri-
ſtum Ieſum pro homine puro iudicantium.
Vide Prateolum verbo, Marcellus.
100 Denique varios riuulos ex Arianiſmo di-
manantes, cum Sancto Ambroſio de fide ad
Gratian. lib. 1. cap. 4. attingit in communi Ba-
ronius anno 378 num. ... in hunc modum.
Itaque nunc, inquit, in plures ſeſe diuiſere
formas: alij Eudoxium, alij Eunomium, vel
Aetium, alij Palladium, vel Demophilum, atq;
Auxentium, vel perfidiæ eius hæreſes ſequun-
101 tur; alij diuerſos.] Ita cum Diuo Ambroſio
Baronius de vna Ariana hæreſi diuerſis capi-
tibus ſibilante. Similia affert idem Baronius
anno 360. num. 43. infra adducenda. Atque
hactenus de Arianiſmo, & de ramis eius, à
nobis ſatis dictum pro præſenti regula: plura
in ſequentibus attingentur.

De Sectis Euſtachianorum, & Aetianorum, ac Permianorum, de ipſorumque inſtitutionibus, quid dicendum occurrit.

REGVLA CCXXXVI.

102 EVſtachius, ſiue Euſtatus, ex minore
Aſia oriundus, non monaſticæ vi-
tæ auctor, ſed peculiaris tantum Monachus,
libros quoſdam ſcripſit conſectos hæreſibus,
quas eius diſcipuli, ipſo e vita ſublato ſparſe-
runt. Hincque Secta Euſtachianorum, ſiue
103 Eutactorum ortum duxit. Aetius item prę-
dicti Euſtatij condiſcipulus, cum in Epiſco-
pali dignitate fuiſſet pręuentus, inde liuore,
& indignatione arreptus, pręter Arianiſmum,
plures errores excogitauit, nouamque Sectã
104 inſtituit. Aetius tandem Eudoxio Epiſcopo
Ariano adhęrens, proprijs hęreſibus adinuẽ-
tis Sectam Aetianorum, ſiue Eudoxianorum
parturiuit. Dicti præcipue iſti Eunomiani: cau-
ſa illico patebit.

---

105 TRes iſtæ Sectæ Arianiſmum quoquo-
modo ſapiunt, vt ex ſingularum ex-
plicatione innoteſcet: & quamuis poterant
adiungi regulę pręcedenti; viſum eſt tamen
ne nimis in ea prolixi eſſemus, peculiarem
pro ipſis explicandis regulam proponere.
106 Magnum eſt diſſidium inter Scriptores cir-
ca inſtitutorem primę Euſtatianorum. Ex
eis non pauci affirmant, pręcipuè Nicephorus
lib. 9. cap. 16. Sozomen lib. 3. cap. 33. ac lib. 4.
cap. 23. & Prateolus verb. Euſtachiani, fuiſſe
Euſtachium illum Sebeſtę Armenię regionis
(hęc Sebaſta Ponti vocatur) Epiſcopum
Arianum, qui varijs in Concilijs, maxime in
Gangrenſi, & Cæſarienſi damnatus, & ab Ec-
107 cleſia ſua Sebaſtenſi depoſitus. At poſtea co-
ram Liberio Papa fingẽs ſe Catholicũ, fidem-
que Nicenę Synodi tenere, ex vi litterarum
ipſius, ad eam reſtitutus eſt. Quæ, & alia plura
de eo affert Baronius anno 365. & alibi ſępiùs
de eodem agit tom. 3. & 4. Annalium Eccle-
ſiaſticorum.
108 Nihilominus ipſe Baronius anno 361. n. 45.
& ſeqq. ex mente S. Epiphanij hęreſ. 40. non
admittit à dicto Euſtachio Epiſcopo Sebaſtẽſi
Arianiſmi ſectatore fuiſſe inſtitutam hanc Eu-
ſtachianorum Sectam, de qua agimus: ac pri-
mo reijcit, vt falſum, & ſine fundamento di-
ctum id, quod ei Socrates lib. 2. cap. 33. So-
zom. lib. 3. cap. 15. & alij Hiſtorici tribuunt,
nempe ipſum fuiſſe primum monaſticę vitę
auctorem in Armenia, Ponto, & Paphlagonia.
109 Atque inde efficaciter oſtendit, quia San-
ctus Baſilius (hunc idem Baronius primum in
dictis regionibus Monachorum inſtitutorem
aſſignat) epiſt. 64. & 82. vitam illius ferè ab
incunabulis retexens, qualiter Alexandrię ſub
magiſterio Arij fuerit, & poſt reuerſus in pa-
triam, quas abdicationes, vel factus iam Epi-
ſcopus, vel antea, paſſus ſit ob Arianiſmum,
nuſquam

nusquam tamen mentionem fecit de suscepto ab eo monastico instituto; ne dum de iacto ibi per ipsum cœnobiticę vitę fundamento: quod certè minime pretermisisset Basilius, si ita se haberet.

110 Sed, & illud vt multo magis falsum reijcit Baronius ibidem num.52. quod nimis temere aliqui asseruerunt, illum scilicet insignem cōmentarium Sancti Basilij Ecclesię doctoris, de regulis, quibus Monachi simul victuri essent, instituendi, fuisse à dicto Eustachio, & non à Sancto Basilio elaboratum: cum contrarium ex attestatione omniū ferè, pręcipuè Sancti Gregorij Nazianzeni, vt ait ipse Baronius, exploratissimum habeatur, atque hoc in dubiū reuocasse, summa stultitia iudicetur.

111 Quis igitur dictę Sectę Eustatianorum originem tribuit? Respondet primo Baronius num.53. Id sanè remanere incertum: deinde addit (hęc additio valdè mihi placet) per sequentia verba. Moueot, inquit, interim cōiectura, vt loco Eustachij Eustactus reponendus sit; facilè enim in scribendo error potuit irrepsisse, vt pro Eutacto, quod esset nomen exoticum, sciens, volensque librarius Eustatium pręscripserit. Mentio namque est de Eustato Monacho Armeno apud Epiphanium heref.40. quem vixisse ait Constantij Imperatoris temporibus, ipsumque educatum refert in Palęstina à quodam Petro professione Ana-

112 choreta, reueta autē impostore. Qui, inquit, reuersus ad suam patriam, multos eiusdem partię Armenię polluit, corruptis quibusdam diuitibus, & quondam Senatorij Ordinis, & multis spectabilibus viris, per quos illustres homines multos illic perdidit. Verum Dominus citius ipsum è vita sustulit: relictos autem ab eo esse libros, vt confectos heresi-

113 bus, &c. Illas post eius obitum ex Eutacti libris ipsius discipulos promulgasse, &c.] Hęc cum D. Epiphanio, Baronius, ex quibus, iam clare constat de origine, & de auctore Sectę Eustachianorum, siue Eutactorum.

114 Superest vt ex dictis aliquos ex eius heresibus, quę à Scriptoribus asseruntur, breuiter exprimamus, maxime cum citatis S. Epiphanio, & Baronio. Primo Eutactus, & discipuli eius damnarunt nuptias, virosque cum vxoribus dormientes execrabantur. Pręterea interdicebant, ne in domibus coniugatorum oratio fieret, & coniugia multa legitimè inita dissoluebant. Ita ex Socrate lib 2. cap. 23. & Sandero heref. 59. tradūt Baronius anno 361. num.55. & Gualterius cap. 15. feculi quarti. Eundem errorem, vt vidimus, tenuerunt Marionitæ, & Manichæi.

115 Secundo, Iidem Eutactei secūdum Epiphanium heref. 40. quamplures homines præcipuè simpliciores, habitu solitario decipiebāt, quod declarat Baronius num 54. nempe notum quemdam amictum sanctitatem præseferentem eos gestare consueuisse; vnde fiebat, vt circumspecti cooperti pallio huiusmodi contemnerent alios, qui breuioribus vterentur indumentis, birris scilicet, vel aliter variatis.

116 Tertio, De illis dicto num. 54. Ipse Baronius sic. Quod insuper, inquit, iidem sectarētur instituta Petri illius Palęstini Eutacti magistri, quem Epiphanius refert, quotidianas erogasse eleemosynas; inde potuit accidisse, vt iidem oblationes ad erogandas in pauperes sibi dari, Populo persuaderent; aduersus quos hæc decernentes sanciti fuerint in synodo Gangrensi canones seprimus, & octa-

117 uus.] hæc ille. In quibus licet non appareat error aliquis, aut quid vitiosum, suberat tamen forte aliqua superstitio contra vsum Ecclesię, quandoquidem prohibitio dictę Synodi subsecura est, vel eo quod absque scientia Episcopi fiebant, vt exprimit idem Baronius numer.55.

118 Quarto, Tenuerunt Eutacti Sectatores, esse contemnendos, & inculcandos illos presbyteros, nec oblationem ab eis accipiendam, qui cum adhuc laici existerent, vxorem legitimè duxerant. Ita enim Socrat. & Sander. citatis, ibidem, Baronius, & Gualterius cap.15. feculi quarti num.20.

119 Quinto, Hortari solebant fœminas sub cōtinentię pretextu, mutare habitum, ac induere virilem vestem, capillos amputare, atque relinquere viros suos. Afferunt Niceph. lib.9. cap.16. Prateolus verb. Eustachius, seu Eustactus, & Baronius vbi supra.

120 Sexto, Sanctorum Martyrum Sepulcra, & Ecclesias detestabantur, immo quascunque Ecclesias, in quas fideles promiscuè conueniēt, contemptibiles esse censebant, suadebātque suis sequacibus, vt in domibus proprijs orarent, ac communionem acciperent. Ex Socrat. & Sander. relatis adducunt ibidem Baronius, & Gualterius num.8.

121 Septimo, Tuebantur etiam posse filios sub prætextu diuini cultus præferendi, & religionis obtentu, parentibus suis esse ingratos, & eis vicem non rependere; similiter posse, ac debere à seruis, sub eodem pretextu ipsorum dominos contemni. Ferè totidem verbis adducit Baronius dicto num.45.

122 Octauo, Ex præscripto Eustacti, sequaces eius propter continentiam die dominico ieiunare consueuerunt. Ieiunia vero ab Ecclesia vniuersali seruari solita, omnino contemnenda, & non seruanda indicarunt. Cum Socrat. & Nicephor. locis citatis tradunt Baronius ibidem, & Gualterius cap.5. feculi quarti num.4.

123 Nono, Tandem memorias sanctorū Martyrum execrabantur, & quosuis Sanctos nullo modo esse venerandos, neque inuocandos cēsebāt Eutactiani. Ita Prateolus vbi supra, & Baronius dicto anno 361. & num.55. Qui ibi-

124 dem concludit, hos omnes errores Eutacti, & discipulorum eius, per Concilium Gangrense fuisse damnatos.

125 Sequitur dicendum de Aerianorum Secta, & qualiter ab Aerio instituta, indicandum. Hūc fuisse discipulum Eustatij in schola Arij, & in perdiscendo Aerianismo, ex D. Epiphan. heref. 75. tradunt Baronius anno 361. nu.49. & Prateolus verb. Arriani, seu Aerij, qui de eo

126 eo sic asserit. Hic porrò,inquit, teste Augustino lib.quem de hæresibus inscripsit c.53. cum esset presbyter, ægrè ferens, non posse se Episcopi dignitatem, quam modis omnibus ambiebat, assequi, in Arianorum ea de causa lapsus hæresim, propria quoque dogmata illi addidisse dicitur.] Hæc ille; sed quænam ista dogmata?

127 Primo, Aerius cum suis Asseclis errauit in eo quod teneret non esse orandum, neque offerendum sacrificium pro defunctis, neque Missas applicandas pro peccatis, pro satisfa-ctionibus,aut pro alijs quibusuis Ecclesię necessitatibus. Contra id, quod disponitur in cap.animæ, & cap.pro obeuntibus, distinc.13. quæst.1.& Eccles.7.habetur: Mortuo non prohibeas gratiam. Ex Epiphanio hæres.75.S.Augustinus de hæres.num.53. & ex Osio lib. de Sacramentis cap. de Sacramento Pœnitentiæ affert ibidem Prateolus.

128 Secundo. Nullam differentiam inter Episcopos, & simplices Sacerdotes reperiri, sed prorsus esse æquales,Aeriani affirmabant.Prę-ter D.Epiphanium, & D. Augustinum citatos meminerunt huius erroris Alfonsus à Castro verb.Episcopus, hæres.1. Sander. hæres 69. & Prateolus verbo Aeriani.

130 Tertio, De Aerio ex Epiphanio hæres.65. sic ait Gualterius cap.16. seculi quarti, nu.5. Pascha,inquit, non esse celebrandum prædicabat, eo quòd Pascha nostrũ Christus immolatus est; inde nimirum ansam arripiens amoliendi hoc mysterium, vnde id fundandum, & stabiliendum est,] ita ille.

131 Quarto, Concordantes ex parte cum Eustateis, ieiunia iniuncta ab Ecclesia,prę̨sertim diebus Mercurij, Veneris, & Quadragesimæ contemnebant Ariani, eligentes potius Dominicum diem ad ieiunandum, quam alium.

132 Quinetiam ieiunium in illud tempus, quod vnicuique placeret, ne lege astrictus videretur, remittendum esse voluerunt. Ita cum citatis Epiphanio,& S.Augustino de hæresi numer.53. & Alphons. à Castro verb. ieiunium hæres.1.Gualterius cap.16. seculi quarti nu.3. & 4.

133 Quinto, Vt testantur Philastrius in catech. S. Augustinus de hæres. num.53. & Alphonsus à Castro verbo cibus hæres.1. Aeriani se à carnibus abstinebant,idque non vereri Ecclesiæ Catholicæ consuetudine; sed noua superstitione, vt ipsius Ecclesiæ decretis se opponerent. Ita Gualterius cap.16. seculi 4.num.7.

134 Sexto. Aeriani denique nolebant vllo modo admittere ad suam communionem, nisi continentes, & qui se Mundo, omnique possessione, & proprietate abdicassent: in quo etiam errarunt, vt vidimus supra Encratitæ, & Apocatici. Cum S. Epiphanio, & S. Augustino relatis adducit ibidem Gualterius nu.6.

135 Restat explicanda tertia secta Aetianorum, seu Eudoxianorũ, seu potius Eunomianorum, pro qua triplici nomenclatura, & origine, ac qualitate sectæ huius, auctorisque eius complctè ostendenda, affert plura Baronius anno 360. num.34 & seqq. vsque ad 43 ex Sancto Basilio, Theodoreto, S.Epiphanio,Sancto Hieronymo, S. Augustino, & alijs citandis.

136 Summa omnium est, quod Aetius cognomento Impius, homo sordidissimè auarus, vt ait Gualterius cap.17.seculi quarti, oriundus ex Syria, & loco Cælesyriæ, disputator admirandus, teste Nicephoro lib.9. Histor. cap.17. & affert Prateolus verb.Aetiani, maxime in altercationibus, ac fallacijs ludificantibus ex-

137 titerit; eo quod Episcopo Eudoxio Arriano (ab isto Valens Imperator baptismum suscepit) vt ait Gualterius cap.17.seculi 4. se se adiungens, sic Arianismo, & alijs erroribus ex-

138 celluerit: quod item ille in discipulum, & & Secretarium susceperit Eunomium, & tales huius progressus in schola illius fecerit, vt Magistrum suum in omnibus, præcipuè in inuentione nouarum hæresum, valde superarit.

139 Hinc factum vt eorum sequaces diuersis fint nominibus appellati, nimirum Eudoxiani, Aetiani, & Eunomiani, seu Eunomei,sed prę-ualuit semper appellatio Eunomiorum.

140 De hoc pessimo homine Eunomio ira Sanctus Basilius lib. 1. aduersus Eunomium, vt affert Baronius anno 360. num.35.Eunomius, inquit, iste Galata, qui e rebus sibi ipsi turpissimis factus illustrior, cum futuris pietatis præmijs eum honorem prætulisset, qui ipsum consequeretur, si quæ nullus vnquam attigit, conscripsisset blasphemiam, quam pressis adhuc labijs aliqui obloquebantur splendidis his scriptis suis ausus est prędicare,Princeps enim atque defensor totius hæresis appellari concupiuit. Ita ille.

141 Addit verò ad dicta Baronius. Cum Eunominum, inquit, appellat Galatam, erroris arguitur Sozomenus lib. 7. cap.17. dum eum patria Cappadocem fuisse tradit, ex eo deceptus,quem, quod constat,vixisse in Cappadocia, natum ex ea Prouincia existimauit:homo certè nequissimus, & si quis alius vnquam immenso tumore mentis elatus; etenim quò eius processerit fastus, vel insania potius, vix credibile videtur. Nam de eo Theodorctus

142 lib.4.heret.fab. hæc ait: Ausus est enim dicere, nihil se ex rebus diuinis ignorare, sed ipsam etiam diuinam substantiam exactè nouisse; eamdemque de Deo se habere cognitionem, quam de seipso habeat ipse Deus. Hoc eius furore perciti, qui sunt execrandæ illius Sectæ participes, audent, & apere dicere se ita Deum nosse, vt ipse seipsum.] Hæc cum Theodoreto Baronius.

143 Verùm præter dictum,iam reliquos in particulari Eunomij, & Eunomianorum errores indicemus. Secundo, negarunt Eunomius, & eius asseclæ, Deitatem Filio Patris æterni, carnemque assumpsisse. Ita Sanctus Epiphanius hæres.76.& exprimit Baronius anno 360.

144 num.38.sic. Sed etsi,inquit,ad inferiora descendas, videas quid docuerit in Ecclesia homo scientia Deo non impar, qui Filium Dei negauit Deum; nec Verbum homine factum, Ioanne iste sapientior,affirmabat.] Hæc Baronius.

145 Tertio, Hostes infensissimi fuerunt Sanctissimæ

ctiſſimæ Trinitatis,non ſolum negantes Conſubſtantialitatem Diuinarum perſonarum, ac quidquam ſimile inter eos reperiri, ſed etiam Filium, & Spiritum ſanctum eſſe dumtaxat creaturas aſſerentes. præter Epiphanium citatum, affert S. Auguſtinus de hæreſ.54.

146 Quarto, In eodem hoſtili animo procedebat, quod quælibet ſigna repræſentantia Sanctiſſimam Trinitatem amouerent, teſte Baronio dicto anno num. 40. vt trinam in baptiſ-

147 mo fieri ſolitam immerſionem. Hinc rebaptizabant iſti quoſuis etiam ex Arianiſmo ad ſectam Eunomij trāſeūtes, baptizatos prius vera Eccleſiæ Catholicæ forma in nomine

148 Sanctiſſimæ Trinitatis. Rebaptizabant autem forma quadam ab eis inuenta, utpote in nomine Dei increati, & in nomine Filij creati, & in nomine Spiritus ſancti creati ab alia creatura. Ita ex D. Epiphanio hæreſ.75. & 76. adducunt idem Baronius num.39.& 40.atque Gualterius cap.17.ſeculi quarti nu.3.& 4.

149 Quinto, Circa baptiſmum etiam errarunt Eunomiani vtentes diuerſis modis baptizandi ad hunc finem, ne aqua alia membra, quã quę ſupra pectus ſunt, dum quis baptiſmum ſuſciperet,abluerentur.Hinc hominem baptizandũ ſupra ſubſellium inclinatum ponebant, foras tantum capite prominente: vel hominẽ in baptiſterio poſitũ rotum pannis inuolutũ vſque ad vngues, parte ſuperiori pectoris cũ capite nudo relicto baptizabant. Totidem ferè verbis affert ex Theodoreto lib.4. hæret. fabul.Baronius dicto anno 36. num.40.

150 Sexto, Cum S.Epiphanio hæreſ.76. de Eunomianis, ſic ait Gualterius dicto cap.17. num.5. Eorum, inquit, quos rebaptizant, caput quidem deorſum conuertebant, eoſque ſic conſtitutos iurare cogebant, nunquam ſe ab ipſorum ſecta receſſuros] Hæc ille.

151 Septimo, Duplicem errorem Eunomij, & ſequacium eius aſſignat Diuus Hieronymus tom.2. aduerſ. Vigilan. per ſequentia verba, vt habetur apud Baronium dicto anno 40. Rides, inquit, de reliquijs Martyrum cum auctore huius hæreſeos Eunomio, Eccleſijs Chriſti calumniam ſtruis, nec tali ſocietate terreris, vt eadem contra nos loquaris, quæ illa contra Eccleſiam loquitur: omnes enim Sectatores eius baſilicas Apoſtolorũ, & Martyrum non ingrediuntur, licet noſtrum adorent Eunomium, cuius libros maioris æſtimationis arbitrantur, quam Euangelia, & in ipſo credunt eſſe lumen veritatis.] Ita

152 Sanctus Hieronymus, qui infra de eodem Eunomio addit, teſte eodem Baronio, quod ſcilicet Porphyrius impiè detraxerit miraculis Sanctorum Martyrum, dixeritque eſſe pręſtigias dæmonum.

153 Octauo. Quod de origine item, & creatione animæ malè ſenſerint Eunomius, & Eunomiani, teſtis locupletiſſimus Sanctus Gregorius Niſſenus lib.de anima cap.6. ipſes quoad hoc redarguens, vide Baronium num.39.

154 Nono, De vita, & doctrina hæretica Eunomij, & Magiſtro eius Aetij,ſic teſtatur Baronius ibidem num.49. Sed qualis,inquit,doctrinę Eunomius,talis, & vitæ moribus fuit, quippe Diſcipulus Aetij aſſerentis abſq; peccato licere ſe carnis libidinibus quomodocũque polluere, ſicque omni ex parte turpiſſimus, à quibuſnam putandus ſe temperaſſe impudicitijs, quas cenſeret ſibi perpetrare fas eſſe? Hæc ille.

155 Decimo, Eunomius cum ſuis aſſeclis ſecretos conuentus cogere conſueuit, atque hinc Eunomiani appellati fuerunt Troglodiræ, vt eum Theodoreto lib. 4. hæretic. fabul. addu-

156 cit Baronius dicto numer 41. Quamquam Gualterius cap.18.ſeculi 4 cum Prateolo,verbo Troglodite, exiſtimat hos fuiſſe Iudeos, quorum error in eo verſabatur, quod in quibuſdam occultis ſpeluncis reſidentes,& Idola colerent, & execranda facinora perpetrarent, vt habetur Ezech 8. Ita Gualterius ferè totidem verbis.

157 Vndecimo, Secundum D. Auguſtinum de hęreſ.num.54.& afferunt Baronius anno 360. nu.38.& Gualterius cap.17.quarti ſeculi nu.6. Eunomiani renuerunt, & iactarunt ſufficere fidem ad ſalutem æternam, etiamſi grauia,& enormia quis delicta perpetraret, atque in eiuſdem diù perſeuerarer, modò crederet non

158 ſibi ea imputari. Ab his magiſtris Hæretici Caluiniani, & alij noſtri temporis talem doctrinam erroneam didicerunt, & quoad hos illorũ veſtigia ſectantur: hanc inter vtroſque collationem tam Baronius quam Gualterius ibidem proponunt.

159 Duodecimo, Verbis Ruffini lib. 5. cap. 25. & S.Hieronymi de Viris Illuſtribus, longæuũ Eunomij ſenium, & mortem depingit Baronius dicto anno 360. num.41. Vir corpore, inquit, & anima leproſus, & interius exteriuſque morbo regio correptus.] Ita ex Ruffino

160 Baronius,addens immediate: Magno namque damno fidelium, vitã longius Eunomius propagauit. Siquidem anno decimo quarto Theodoſij Imperatoris, adhuc ſuperſtes erat, quando Sanctus Hieronymus ſcribebat Commentariolum de Viris Illuſtribus; de quo cũ

161 meminit, ait: Vſque hodie viuere dicitur in Cappadocia, & multa contra Eccleſiam ſcribere. Reſpõderunt ei Apollinarius, Dydimus, Baſilius Cęſarienſis, Gregorius Niſſenus. Hactenus ille.

162 Tandem de Secta Eunomij,& de alijs ramis Arianiſmi, ita concludit Baronius num. 43. Iam vides, inquit, lector, ex infelici radice Arianæ hæreſis, tam praua germina propagata, nempe Euſebianos, Actianos, Photianos, Eudoxianos, Acatianos, Eunomianos, Macedonianos, atque Prateyanos, quorum memi-

163 nit Theodoretus lib. 4. hæretic. fabul. Qui impiè dixerant, idem eſſe in Deo gignere, atque creare. Quibus adiungit Cyrtianos, atque Dolianos, qui Dei filium Patris ſeruum phanaticè dixerunt. Hęc Baronius, quibus pręſenti regulę iam finem imponimus.

Quid

Quid de Sectis Eupsychianorum, Agnoitarum, & Antihomousiatarum? Quid de Iuliano Apostata, & Zaccheo Heretico.

REGVLA CCXXXVII.

164 EX Schola, seu institutione prædicti Eunomij prodierũt duo hæresiarchæ, Eupsychius scilicet, & Theofronius: quorum alter ob certam quæstionem inter Eunomianos, ac ipsum ortam, ab eis recedens propriæ Eu-
165 psychianorum sectæ auctor extitit. Alter verò ob peculiarem errorem ab ipso inuentũ circa Dei scientiam, à grege Eunomianorum expulsus separatam Agnoitarum sectam insti-
166 tuit. Dux item Antihomousiatarum fuit Valens Mursianorum Episcopus, cum Arianismũ sequens, id quamuis non ita esse fingeret: ad abstinendum à nomine *οὐσία*, ideft, substan-
167 tia, alios induxerit. Tandem statum monachalem profitentes, duo lapsi sunt, Iulianus, & Zacheus, hic in pecu iarem hæresim, ille in Apostasiam à fide, seu Idolorum cultum.

168 VErsamur adhuc in germinibus Arianismi, & Eunomianismi indicandis qualia sunt, triplicis sectæ Antihomousitarum Agnoitarum, & Eupsychianorum, quibus in præsenti regula adiungitur Iulianum Apostatam, & Zacheum hæreticum, eo quod pauca dicenda à nobis de vtroque, haud sint sufficientia ad constituendas regulas separatas, atque ob eandem rationem cogemur quandoque idem in sequentibus præstare, & varia ex seipsis separata coniungendo miscellanea proponere.
169 Quod Eupsychius, qui nõnullis Eutychius appellatus, fuerit Eunomij asfecla, constat ex Sozomeno lib. 7. cap. 17. & ex Nicephoro historiæ Ecclesiasticæ lib. 12. cap. 30. qui vt tefert Prateolus verbo Eupsychiani, originem, & causam nouæ sectæ per illum institutæ hunc in modum ostendit.
170 Sectatores autem Eunomij, inquit, in diuersas post eius obitum discessere Sectas. Nam non multo post Eupsychius quidam nomine in Vrbe Constantinopolitana propter frigidã quandam quæstionem ab Eunomianis seiunctus, suæ ipse quoque hæresis auctor extitit.
171 Quum namque quæstio orta esset, an Filius extremam horam nouerit? & plurimi Euangelica dicta proferentes, ne ipsum quidem horam eum scire dicerent: Eupsychius sententia sua in scriptum relata confirmauit Filium non expertem eius cognitionis esse, qui à Patre omnia locupletissime acceperit.] Hæc Nicephorus: & ex eo Prateolus. Neuter tamen,
172 nec Gualterius cap. 26. seculi quarti, vbi de Eupsychianis breuissime agit, neq; vllus alius quod sciam, aliquem peculiarem Eupsychij
173 errorem exprimunt. Vnde apparere videtur, quod fuerit auctor Sectæ distinctæ rãtùm quoad denominationem, nempe quod seiunctus ab Eunomianis ob causam dictam ex proprio suis sequacibus Eupsychianorum nomen dederit.
174 Progenitor item Agnoitarum fuit Theophronius quidã genere, & patria Cappadox, qui prius Eunomij institutione inter Eunomianos adnumeratus, postea, vt auctor est Nicephorus lib. 12 cap. 30. eo quod nollet Magistri doctrinę acquiescere, sed proprio errori circa Dei scientiam firmiter inhæreret, suorũ etiam popularium odio expetitus, ab ipsis
175 Eunomianis reiectus est. Hinc origo Sectæ Agnoitarum instituta à dicto Theophronio, quem citatus Nicephorus etiam Themistium vocat, quod affert Prateolus verbo Agnoitæ.
176 Sed qualisnam Theophronij error circa Dei scientiam? Accipe expressionem eius ex eodem lib. 12. cap. 30. vt refert Prateolus verbo Agnoitæ, & verbo Theophronius, vtrobique eadem repetens. Quod namque, inquit, curiosus maxime esset, ex omnibus, quæ in sacris scripturis posita sunt, collegit, quod Deus id quod non extat, præsciens, id autem quod extat sciens, atque id quod ex titit memoria tenens, non eodem semper modo se habeat, vtpotè qui cognitionem transferat ad præsentia, ad futura, & ad præterita.] Hæc ille: ex
177 quibus concludit Gualterius cap. 27. ipsum tenuisse quod Deus in sua scientia sit mutabilis.
178 Notat autem benè citatus Prateolus verbo Agnoitæ, ex eodem Nicephoro lib. 18. cap. 50. Hanc sectam Agnoitarum tempore Valentis Imperatoris, quo excitata fuerat circa annũ Domini 365. fuisse equidem extinctam; postea tamen imperante Mauritio denuo productam per Seuerum quendam Arephalum, & Philoponum Alexãdrinum Grammaticum, plebemque imperitam pręcipue ea infectam
179 mansisse. Et hinc factum vt eius sequaces Seueritæ à Seuero etiam vocari consueuerint Similiter Theodosiani à Theodosio quodam inter ipsos famoso heretico, & Consobalditæ à loco peculiariter denominati tali nomine.
180 Proprius, istorum maxime, est ille error expressus à Prateolo citato loco per sequentia verba. Hi verò, inquit, dicebant, Deum quidem Verbum omnia nosse: humanitatem autem secundum substantiam ei vnitam, multa ignorare: nescire tamen horam, & diem Mũdi totius cõsummationis, vtpote Patre minorem: propterea quod in Euãgelio Matthęi 24. & Marci 13. dicitur: De die autem illa, & hora nemo nouit, neque ipsi Angeli in cœlis, neque adeo Filius, præter quam Pater solus.] Ita Prateolus de tali errore illorum, ex quo voca-
181 ti sunt Agnoitæ. Quibus dicta verba Euangelistarum petra scandali fuerunt, hinc affirmantibus Christum Dominum etiam quoad Diuinitatem, vt ex Isidoro addit idẽ Prateolus, ignorasse diem, & horam nouissimam Mũdi, & Iudicij vniuersalis: cum certissimum de fide sit, etiam quoad Humanitatem, cognouisse eam, iuxta illud Apostoli ad Colos. 2. In quo sunt omnes thesauri sapientię, & sciẽ-

tię Dei abſconditi, & illud Iſai. 30. loquentis
in perſona Christi. Dies iudicij in corde meo:
nec vllus Catholicorum contradicit.
182 Ad prædicta autem Euangeliſtarum verba
in vero ſenſu intelligenda, diuerſæ adhiben-
tur ex ſanctis Patribus, & Doctoribus inter-
pretationes, quas videas apud noſtrum Ioan-
nem Maldonatum in cap. 24. Matth. per ipſum
aliquas eorum reiectas, aliquas approbatas,
183 maxime illam, quod Particula, *neque filius*,
poſſit connotare ſpeciem, vel cauſam: ſi ſpe-
ciem, ſignificabit, Chriſtum humano intelle-
ctu neſcire diem Iudicij, quod prorſus falſum
eſt, & hęreticum, contra adductum textum ad
Coloſſ. 2. vbi ſine dubio loquitur S. Paulus de
Chriſto quoad humanam naturam. Si cauſam
cõnotet, ſenſus erit, & verus, ignorari à Chri-
ſto diem Iudicij, eo titulo quod homo ſit, nã
cauſa ſciendi illum eſt Diuinitas, & ſi homo
fuiſſet tantum, quantumuis perfectus à Deo
creatus, ignoraſſet ipſum, ſicuti Angeli igno-
rant, quãuis perfectiſſimum, & gratiſſimi Deo
184 ſint. Omitto aliam interpretationem veram,
quam magis approbat idẽ Maldonatus, quod
particula *neque filius* connotet officium pro-
prium Patris æterni, & ſit exponenda in eo
ſenſu, quo exponuntur illa Chriſti verba, Se-
dere autem ad dexteram, vel ſiniſtram, non
eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt
à Patre meo. Matth. 10.
185 Alium item errorem tribuit Nicephorus
lib. 11. cap. 12. ſuæ hiſtorię Eccleſiaſticę dictis
Agnoitis in collatione baptiſmi, & ſequacibus
Theophronij, quod non in Trinitatem, ſed
Chriſti mortem, baptizandi ſint homines. Aſ-
ſert Prateolus verbo Theophronius, addolens
186 ibi circa idem erraſſe Eupſychium, & eius
aſſeclas Eupſychianos, tametſi ipſe in proprio
loco nempe verbo Eupſychiani, nequaquam
187 huius erroris meminerit. Nihilhominus ſi
verè eis competit ſecundum Prateolum, retra-
cto ad quod paulò ante dixerã, fuiſſe inſtitu-
tam ab Eupſychio ſeparatam ſectam Eupſy-
chianorum, tantum quoad denominationem.
188 Sequitur agendum de Antihomouſijs Dux
eorum, inquit Gualterius, fuit Valens Aria-
nus Murſianorum Epiſcopus, qui coram Epi-
ſcopis in Concilio Ariminenſi congregatis, ad
eos facilius decipiendos, ſe nequaquam eſſe
Arianum conteſtatus, illis in animum induxit
abſtinendum eſſe à nomine οὐσία, ideſt, ſub-
ſtantia, ſiue eſſentia: tum (aiebat) quia non
extat in ſeriptura, tum ad habendam pacem
189 in Eccleſia. Qui tamen poſtea dolo perſpe-
cto, & ſententiam mutarunt, & Liberio Ro-
mano Epiſcopo ſe ſe adiunxerunt. Hactenus
Gualterius cap. 25. ſeculi quarti cum D. Hie-
ronymo in Dial. contra Luciferum. Sand. hæ-
reſ. 77. & Baronio anno 365. num. 13. Quibus
propago iſta Arianiſmi ſatis manifeſta appa-
ret, nec quidquam amplius addendum.
190 Verum quod de Iuliano Apoſtata ex Sozo-
meno lib. 4. Nicephoro Calix. lib. 10. Sancto
Gregorio Nazianzeno orat. 1. in Iulianum; &
ex alijs antiquis ſcriptoribus, eius natalem
progreſſum vitæ, res geſtas, atque infœliciſ-
ſimum obitum, retexunt Prateolus verbo Iu-
lianus Apoſtata Imperator, & Baronius to. 3.
annalium Eccleſiaſticorum anno 337. ac 345.
191 & ſæpius in ſequentibus. Genitus ſcilicet ex
Conſtantio fratre Conſtantini Magni, & ex
Theodora Maximiliani filia, vna cum Gallo
eius fratre natu maiore, crine depoſito, cleri-
catu iuſſu Patris initiatus, quo vtrique ſpes
omnis affectãdi Imperium amputaretur. Im-
mo ipſe Iulianus monaſticam vitam ample-
xus, ad occultandam magis prauam animi ſui
192 intentionem. Poſteà à patre Conſtantio Cę-
ſar creatus, & in adminiſtratione Imperij, ſo-
cius ei coniunctus poſt mortem, ſeu occiſio-
nem fratris Galli, eadem Cæſaris prærogatiua
prius inſignito, iubente patre inflictam. Dein
193 Dux magni exercitus contra Gallos à Con-
ſtantio miſſus, ab eodem exercitu mortuo
Patre, Imperator acclamatus, tandem à mi-
litibus miſerrimè interfectus. Hæc fuſius ex-
preſſa apud citatos auctores inuenies, nobis
attigiſſe ſit ſatis, vt iam pauca noſtri inſtituti
propria breuiter etiam expendamus.
194 Primo, Valde deditus fuit Iulianus magicis
diſciplinis, & imbutus eis, pręcipue dæmonia-
cis, per magiſtros ſuos Mardonium, & Maxi-
mum Philoſophos Gentiles, & alios, quos Pa-
ter Conſtantius ad petitionẽ filij ipſi conceſ-
ſerat ſub honeſto addiſcendæ Philoſophiæ na-
turalis pallio, eiſq; ſæpius adhibebat, ad edẽda
veſtigia pro captãdis reſpõſis de futuro, quod
195 vehementer ambiebat, Imperio. Neque pe-
culiaris vigilantia Patris, qui Iuliani cuſto-
diam adhibuerat, ne à Chriſtiana pietate *de-*
flecteret, & curam educationis Euſebio *Epi-*
ſcopo Nicomedienſi commiſerat, impedire
vllo modo potuit, quin progreſſu ætatis ſem-
per ad dictum finem cum Magicis, & Necro-
manticis verſaretur. Ita ex Ammiano *lib.* 22.
& ex Theodoreto lib. 3. cap. 3. ex Gregorio
Nazianzeno citato affert Baronius annò 345
à num. 8. & anno 351. à num. etiam octano.
196 Secundo, Cum à prædictis ſuis *Magiſtris*
Mardonio, & Maximo, *Iulianus* ethniciſmo
imbutus fuiſſet, vt auctor eſt Eunapius Sar-
dianus in vit. philoſ. apud Baronium an. 345.
num. 8. & animum ad ipſum applicaſſet; non
ſolum à vita monaſtica receſſit, ſed à fide etiã
Catholica totaliter apoſtatauit, Idoliſque, ſeu
dęmonibus incantationibus exercẽs, honorẽ,
& cultum exhibere cœpit. Primo occulte, &
197 ſub ſilentio, tum ob metum Conſtantij, ſub
patria dum adhuc eſſet poteſtate; tum ab ea
iam liber, mortuo patre, ob ſtabiliendum col-
latum ſibi à militibus, nuper Imperium, finxit
ſe Catholicum eſſe, ac Religioni Chriſtianæ
fauere. Poſtea vero, vt ait Ammianus lib. 21.
quod clanculum paucis arbitris, ſibi amicitia,
& ſuperſtitione coniunctis, agere ſolebat, iam
palam facere non erubuit, vt ipſemet Iulia-
nus fatetur in epiſt. ad Maximum ſuum præ-
ceptorem, teſte Baronio anno 360. numero 5.
198 Deos, inquit, publicè & palam colimus, &
totus meus exercitus pietatẽ amat. Nos apertè
boues

boues immolamus dijs, gratias agentes multis hecatombis. Hæc, & alia ibi Iulianus, qui
199 magnus extitit idolatriæ Propagator,& eam quoad potuit in integrum restituit. Ita Prateolus citatus.
200 Tertio, Tametsi Iulianus signo Crucis dæmonem apparentem, dum inuocatio eius à præstigiatore fieret, inopinato abegerit, vt ex Theodoreto refert Baronius anno 355. numero 9. Sanctam nihilominus Crucem,& eius signum, & imaginem hostiliter infectatus
201 fuit. Nam Crucis signum in capite Vrbis Constantinopolitanæ à Constantino positum, à Iuliano obrutum, & destructum; crux item erepta ab eo vexillis, Labaro Ethnico in pri-
202 stinam formam restituto; Sanctæ etiam Crucis, & Sanctorum veneratio ab ipso Iuliano Apostata damnata, Christianisque exprobrata, de his cum Diuo Cyrillo Alexandrino lib.6. in Iulianum, ex lib. 10. Cardinalis Baronius anno 362. num.27.
203 Quarto, Imaginem Iesu Christi Pancode Vrbe Phoeniciæ ab Euãgelica Hemorrhoissa ad honorem illius erectam,ad cuius pedes,vt testatur Eusebius lib.7.cap.17. nascebatur herba incognita, & inusitata, quæ perueniens ad fimbriam vestimenti imaginis,virtutem habebat curandi omnes morbos; Iulianus Apostata abstulit, ac suam statuam in locum eius reposuit. Sed ecce illico ignis de cœlo descendens statuæ Imperatoris Iuliani caput à trunco, non secus atque olim Idolo Dagon 1.Reg.5. discidit, ex Sozomeno lib.5. c.20. adducit Gualterius noster c.19 quarti seculi n.3.
204 Quinto, Quanto propensius, & affectuosius Iulianus Apostata adhesit Ethnicismo,& adorationi falsorum Deorum, tanto maiori odio,ac despectui cultum Christi Iesu veri Dei habuit, crudeliusque Christianos omnes di-
205 uersimode persecutus est. Primo, ab aulæ dignitatibus, & Reipublicæ administratione
206 eos remouit. Secundo, ab ipsis sub prætextu Persici belli ingentem pecuniarum sum-
207 mam extorsit. Tertio, eosdem per Pronin-
208 ciarum Præfectos maximè vexauit. Quarto, iuuentuti Christianæ liberalibus Græco-
209 rum studijs interdixit. Quinto, libros Christianorum despexit, & damnauit. Sexto, Fi-
210 dem Christianam, scriptis etiam libris oppugnatam, peruersus Iulianus reiecit. Ita, ista ex Nicephoro Calix. lib. 10: cap.24. 25. & 34. colligit Prateolus vbi supra.
211 Sexto, Nomen denique Christianorum adeo execrabile Iuliano Apostatæ erat, vt eos semper non Christianos, sed Galilæos nominaret in vilipendium eorundem, publicoque edicto sanxerit, vt simili modo ab omnibus nominarentur Galilæi, vt patet ex Gregorio Nazianzeno orat.1. in Iulian. & ex D. Chrysost. contra Gentil ibi sic dicente, vt re-
212 fert Baronius citatus: Adeo Christianum nomen, tunc vt extingueretur, quoad eius fieri poterat elaborabat,Galilæos pro Christianis nos in edictis, tunc ipse appellans, tum
213 Principes,vt id factitarent adhortans] Qui etiam Dominum nostrum Iesum,non Christũ, sed Galilæum nominare consueuit, eum eodẽ vilipendio, idque seruauit vsque ad vltimum tempus infelicissimæ suæ mortis. Nam tradunt, inquit, Prateolus relatus, eum ex inflicto vulnere cum iaceret, vt animam ageret, manum sanguine plenam ad Cœlum proiecisse, & dixisse: Vicisti tandem Galilæe,Christum
214 significare volentem. Proinde factũ est impietate Iuliani, vt Imperium à Nobilissima Constantini familia translatum sit. Hæc ille de Iuliano infensissimo hoste Christi Domini, cui honor, & gloria &c.
215 De Zaccheo Hæretico, vltimo loco, cum D.Epiphanio hæres.80. & in Anaceph. & cum Baronio anno 361.num.42. & tom 3.breuissime agendum. Ad tria capita reducuntur, quæ de eo dici possunt huc spectantia. Primo,quod non iuxta vitam monasticam, quam diu pro-
216 fessus fuerat, viueret. Secundo,quod ex arrogantia quadam diabolica, cum nullo mortalium orare vollet,sicque expedire ex mentis
217 errore indicaret. Tertio, quod in statu laicali cum esset, officium proprium Ecclesiasticorum sibi assumeret, nec formidaret sacra mysteria,& sacrificia tractare. Ita cum citatis Epiphanio,& Baronio Gualterius cap 20.seculi quarti. Atque hactenus de contentis in titulo Regulæ.

Vndenam origo sectis Messalianorum, siue Euchitarum, Seleucianorum, seu Hermianorum, & Proclianitarum?

REGVLA CCXXXVIII.

218 DVo Messalianorum genera à pluribus assignantur (quidquid S.Augustinus contradicat,vnum tantum admittens) alterũ deriuatum ab Ethnicis, plures Deos admittentibus, sed vnum solum vti omnipotentem adorantibus:alterum originem ducens ab Adelphio,Seleucho,Herma, & ab alijs Christianis,maxime Monachis,qui peculiare, antiquis erroribus adiungendo nouos,sectam cõstitue-
219 runt. Prædicti item Herma,& Seleuchus simili via alterius sectæ Seleucianorum,seu Her-
220 mianorum progenitores censentur. Quorũ etiam ramus pari modo est secta Proclianitarum,statim cum illis magis declaranda.

---

221 PRæcipuus auctor assignans duo genera Messalianorum,fuit sanctus Epiphanius hæres 80.ex quo alij sumpserunt præcipuè Recentiores,vt Baronius, & Gualterius citandi.
222 Nec contradictio D.Augustini de hæres.n.57 quidquam vrget. Nam ibi, cum attente legerim,nõ inuenio ab eo negari, quod alij distinguunt,& affirmant, sed tantum adduci secundum genus.
223 Ad exprimendũ primũ Messalianorũ genus, nihil oportunius occurrit, quã si vtamur verbis Baronij anno 361.n.35. Sed hic primum, inquit, altiùs est repetẽda ex Epiphanio Messalianorum origo. Secta illa erat non ex Christianis, vel Iudæis Samaritis comparata, dicta

Euphemitarum, sed ex Gentilibus, qui cum
plures Deos assererent, non nisi tamen
vnum adorarent, quem dicerent Omnipotentem, hique solerent in publicis à se ædificatis oratorijs, conuenire precum causa. Os
224 quoque se ipsos nominasse Martyrianos,
quod cum Gentiles à Prouinciarum præsidibus persecutionem sint passi, & complures
eorũ occisi à Lupicino prætore, idem Epipha-
225 nius tradit: sed & Satanianos se appellasse
propter cultum, quem exhibebant Satanæ,
ne ab eo læderentur; idem affirmat] Hæc Baronius, & vix superest quidquam dicẽdum de
226 his Messalianis primi generis, qui à precibus sit dicti sunt, teste eodem Baronio, sicut &
alij statim explicandi.
227 De Messalianis secundi generis, ex quibus præcipuè constat secta communiter Messalianorum dicta, affert idem Baronius
numero 34. diuersa cum dicto Epiphanio citato, & Theodoreto hæretic. fabul. lib.4.
capite 3. quorum aliqua proprijs ipsius Ba-
228 ronij verbis accipe. Penetrauit, inquit, eiusdem quoque serpentis virus monachos, qui
erant in Mesopotamia, dum per Pseudomonachos quosdam, quorũ nomina refert Theodoretus. Daodem, Sabbam, Adelphium, Siconem, Hermam, & alios quosdam, inter eos hæresis spargitur Messalianorum, qui ijdem Euchitæ sunt dicti, latine autẽ Precatores sunt
nominati, quos, & se spirituales dicere solitos,
229 idem Theodoretus affirmat. A temporibus
namque Constantij hanc hæresim coaluisse in
Mesopotamia author est Epiphanius, cui maiorem fidem præstandam putamus, prope hic
viuenti, & aduersus eam scribenti, quã Theodoreto affirmãti temporibus Valentiniani, atque Valentis Imperatoris prodijsse] Hæc il-
230 le: quibus, iam de hac secta Messalianorum
circumstantia personarum, loci, ac temporis
innotescit; sed de erroribus eorum in particulari consequenter dicendum.
231 Primo. Errarunt Messaliani, quod tenerent
solam orationem sufficere ad salutem animæ,
nec vllo tempore ab oratione esse desistẽdum
adeoque rigorosè id exequebantur, vt teste Augustino, de hæres. num.57. credi non
possit quantum temporis orando consumerẽt,
perperam intelligentes illud Christi Domini,
Oportet semper orare, & non deficere, Luc.18.
Præter sãctum Augustinum, afferunt Alphonsus à Castro verbo Oratio, hæres.1. Prateolus
verb. Euchitæ, & Baronius anno 361. num.35.
232 Vbi sic addit: Ijdem quoque, inquit, ad preces coibant permixti mulieribus, quod à sanctis Christianorum institutis penitus abhorrebat.
233 Secundo. Messaliani ieiunia instituta, &
iniuncta ab Ecclesia despiciebant, seu potius
ignorabant; & cum semper intenti essent orationibus, vt dictum, fame adueniente edebant,
etiam dum orarent, quauis hora diurna, imo,
& nocturna, ex D. Epiphanio hæres.80. affert
Gualterius cap.21. quarti seculi num.10.
234 Tertio. Cum D. Hieronymo Dial. aduersus
Pelagium in præfat. docet Baronius anno citato num.38. errasse Messalianos in eo, quod
tenuerint posse hominem ad perfectionem,
atque ad similitudinem, & æqualitatem Dei
humana virtute, & scientia peruenire, ita vt
assererent se ne cogitatione quidem, & ignorantia, cum ad consummationis culmen
ascenderit, posse peccare.
235 Quarto. Eo superbiæ, & arrogantiæ elati
sunt iugiter orando, vt affirmarent capaces se
esse corporeis oculis videndi Sanctissimam
Trinitatem. Hinc visionibus, & reuelationibus à dæmone immissis, quibus maximopere
delectabantur, iactabant se fieri ita perfectos,
vt induerent naturam Angeli, immo, & Christi
Domini; cum se esse Prophetas, reliquos autem homines prorsus esse indignos Christiano
nomine. Ita Baronius num.36.
236 Quinto. Hæreticum dogma fuit Messalianorum, Sacramenta Ecclesiæ non prodesse, nec
obesse; maxime id affirmarunt de augustissimo, & fructuosissimo Eucharistiæ Sacramento, sed oratione tantum peccata laxari, dæmonemque fugari habitantem in quouis homine, atque in Apostolis etiam ipsum habitasse. Ita Theodoretus hæretic. fabul. lib.4.
Sanctus Damascenus hæres.80. Alphonsus à
Castro verbo Eucharistia hæres.8. ac verbo baptismus hæres.4. Prateolus verb. Messaliani,
& Baronius dicto num.36.
237 Sexto, Iuxta prædictum dogma hæreticum
matrimonia tamquam inutilia dissoluere Messaliani consueuerunt. Cum Sandero hæres.85.
tradit Gualterius capite 21. seculi 4. numero 7.
238 Septimo, Circa baptismi sacramentum
peculiariter, ita illi errarunt: nẽpe ipsi se habere instar nouaculæ, quę pilos corradit, & tamẽ
ijdem ex radicibus iterum pullulant. Ita post
baptismum manere peccatum originale; huius
tamen radicem euelli perpetua tantum oratione. Per hancque posse hominem effici impassibilem, & participem diuini Spiritus. Ita
cum citato Theodoreto Baronius vbi supra.
240 Octauo, Teste D. Damasceno, tenuerunt
Messaliani licitum sibi esse periurium, cum ex
communi doctrina sancti Thom.22. q.æst.49.
art.8. & aliorum, iusiurandum directè ad homines referatur, votum autem ad Deum. Vide
Gualterium num.8.
241 Nono, Secundum D. Epiphanium hæres.8.
& Alphonsum à Castro verb. labor hæres.1. affirmabant ijdem, illicitum esse Monachis, imò
secundum D. Damascenum ibidem, omnibus
Christianis, opus vllum manuale etiam pro su-
242 stentanda vita facere. Hic error damnatus
fuit in quarto Concilio Carthaginensi, cui interfuit, & subscripsit sanctus Augustinus Concilio 52. Ita Gualterius dicto capite 21. numero 2.
243 Decimo, Antiquum errorem iam supra
à nobis expressum innouarunt Messaliani, asserentes, duas vnumquemque hominem
possidere animas, & earum alteram esse supercælestem. Affirmat Baronius eodem numero 36
244 Vndecimo. De Messalianis, S. August. lib.
de

de hæresi, num. 57. sic loquitur. Nonnulli dicunt eos de purgatione animæ, nescio quam phantasticam, & ridiculam fabulam narrare: per eam, scilicet cum porcellis suis videri exire de ore hominis, quando purgatur, & iniuum visibili similiter specie ignem, qui non comburat intrare). Hæc Augustinus, & refert
245 Baronius anno 361. num. 38. Vbi addit ex Theodoreto citato, tali dæmonis illusione fuisse illos deceptos, vt futurorum reuelationes se habere gloriarentur.
246 Duodecimo, prædictum ignem absque combustione intrantem in pectus hominis ipsi Messaliani interpretari videntur esse Spiritum sanctum, quia hunc, vt testatur D. Damascenus hæres. 80. & Sanderus hæres. 85. ad se ipsos sensibiliter accedere affirmarunt, vt in eisdem causaret varios effectus: atque hinc Enthusiastæ tunc appellati, ita Gualt. num. 9.
247 Decimotertio, Effectus prædictos Theodoretus, apud Baronium dicto anno 361. numer. 36. sic exprimit. Multa quoque alia, inquit, faciunt quæ eorum phrænesim arguunt, nam repente saltant, & super dæmones se saltasse iactant, & digitis sagittantium speciem præseferunt, se in dæmonem iaculari affirmantes, & quædam alia faciunt simili furore plena, & ideo, Enthusiastarum, hoc est Eenino-rum furore correptorum nomen sortiti sunt. Hæc ille,
248 Decimoquarto, Tandem circa hos Messalianos legendus Baronius, tom. 4. Annal. Ecclesiast. anno 383. num. 35. & sequitur, ex Theodoreto hæret. fabul. lib. 4 cap. 10. Vbi narrat qualiter peculiari industria præstantissimi viri Flauiani Antiochiæ Episcopi decepto Adelphio admodum sene, vno, ex principibus sectæ Messalianorum, errores illorum, quos
249 callidissimi occultabant detecti fuerint. Vnde agit idem Baronius, num. 39. de condemnatione dictorum errorum per Synodum, Sydecossij actam.
250 De secta Seleucianorum, seu Herminianorum sermo nobis nunc habendus. Istorum duces, sicut & præcedentium Messalianorum fuisse Seleuchum, & Hermam, seu Hermiam ex Galatia oriundos, testantur Prateolus, verbo Seleuciani, ac verbo Hermas, & Gualterius cap. 33. quarti seculi, ex Nicephoro Eccles. histor. lib. 11. cap. 14. quibuscum, ac cum alijs Scriptoribus, præcipuè cum SS Philastrio, & Augustino huius sectæ errores, sine ipsius, sine renouatos ex antiquis, breui recensebimus.
251 Primo, Proprius, & præcipuus error Seleucianorum, seu Hermianorum fuit, quod tenerent conferendum esse baptismum, non aqua, sed igne, adductis verbis illis male intellectis, Sancti Ioannis Baptistæ, Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne, Matth. 3. Nam, hoc loco nomine ignis significatur idem Spiritus sanctus, cùm particula, *&* *in*, in textu non sit copulatiua, sed explicatiua, vt per-
252 docte notauit ibi Ioannes Maldonatus. Et addit fuisse appositam explicationem istam, vt innotesceret loqui S. Ioannem, non de qualicunque Spiritus sancti communicatione, sed de illa adeo celebri, quæ die Pentecostes specie ignis fuit facta. De hoc errore agunt Sanctus Philastrius, in Catalog. hæret. S. Augustinus de hæres. num. 59. & Prateolus loco citato.
253 Secundo, Auctores, & sequaces huius sectæ asserebant animam non esse à Deo, ex nihilo creatam, sed ex igne, & spiritu ab Angelis existimabant productam. Ita cum D. Augustino relato Gualterius c. 33. num. 3.
254 Tertio, Errorem antiquum Anthropomorphitarum, de quibus à nobis dictum supra, innouarunt Seleuciani, dum ausi sunt affirmare Deum esse corporeum, cum S. Philastrio citato adducit Gualterius, ibidem n. 1.
255 Quarto, Similiter innouatus est ab eis pristinus error, circa materiam Elementorum, ex qua mundus coagmentatus est, quod nequaquam Deus eam condiderit, sed increata, & coeterna ipsi Deo existat. Ita sanctus Augustinus de hæres. num. 19. Alphonsus à Castro verbo mundus, hæres. 1. Prateolus verbo Hermes.
256 Quinto, Teste D. Augustino, vbi supra, vt refert Gualterius dicto c. 33. quarti seculi n. 8. non admiserunt Seleuciani Paradisum visibilem, intelligentes sine dubio de celesti, in quo animę beatę, vna cum sanctissima vmanitate Filij Dei resident.
257 Sexto, Ab antiquis Hæresiarchis desumpserunt illi hunc errorem, iam alibi à nobis adductum, quod non sit admittenda alia resurrectio futura, quàm quotidiana filiorum generatio. Sic afferunt sanctus Philastrius, sanctus Augustinus, & Prateolus locis citatis.
258 Septimo, Secundū prędictos tres errores. Gualterius ibidem, num. 6. sic loquitur de Seleucianis: Volebant, inquit, fateri Saluatorem in sua humanitate ad Patris dexteram sedere, sed illum ea se spoliasse, eamque cum sole collocasse pugnabant. Ad somnium perperam aptantes illa Psalmistę verba psal. 18. In sole posuit tabernaculum suum. Hactenus ille.
259 Octauo, Tandem eisdem S. Philastrio, & Prateolo testibus, Seleuciani, siue Hermiani inficiabantur spiritum hominis factum esse à Deo per Filium, sed profectum à terra descendebant.
260 Verum, quid vltimo loco de Proclianitarum, seu Prodianitarum secta? Hanc fuisse ramum prędentis sectę Seleucianę affirmant, sanctus Augustinus de hæres. num. 60. Alphonsus à Castro verbo Christus hæres. 8. & Prateolus verb. Proclianitę, qui prædictis octo erroribus adiunxerunt istum antiquum, nempe Christum Dominum in carne non venisse. Ita præter citatos tres Auctores Gualterius cap. 35. seculi quarti.

Quid de Luciferianis, Collyridianis, Hypriſtiarijs, Paquinianis, & Rhetorianis quoad originem, & ſtatum uniuſcuiuſque iſtarum ſectarum.

REGVLA CCXXXIX.

261 LVciferianorum ſecta à Lucifero Ca-
laritano Epiſcopo, ſaltem quoad de-
nominationem progenita, & poſtea à ſequa-
ce eorum Hilario, addito errore Anabaptiſ-
262 mi ampliata. Origo verę ſectæ Collyriano-
rum ſumpta à quibuſdam mulieribus in Ara-
bia, titu idolatriæ ſanctiſſimam Virginem vti
263 Deum adorantibus. Nullus item ſpecialis
progenitor ſectæ Hipriſtiatiorùm aſſignatur,
ſed iam è Iudaiſmo, & paganiſmo conſtaſſe, à
264 doctoribus profertur. At ſectæ Paquiniano-
rum à Patrianis iam ſupra expoſitis parum dif-
ferentium, quidam nomine Paquinus erexit in-
265 ſtit uta. Denique Rhetoriani ortum babuiſ-
ſe dicuntur à Rhetore quadam docẽte omnes
hæreticos cuiuſuis ſectæ tuto ambulare, & à
veritate minime recedere.

---

266 PRorſus certum habetur, Luciferum Ca-
laritanum Epiſcopum, & Luciferia-
nos, nomenclatura hac ab eo ſumpta, fuiſſe
Schiſmaticos, & excitatum Schiſma ob diſ-
ſenſiones inter ipſum Luciferum, & Euſebiũ
Vercellarum Epiſcopum, diuiſa Eccleſia An-
tiochiæ, & in duas factiones octoginta qnin-
que annos cum maximo ſcandalo perduraſſe,
267 Auctore Theodoreto lib. 3. cap. 5. inuenies,
ex mente omnium ſcriptorum egregie id re-
latum à Baronio anno 362. à numer. 214. di-
ſcutiente ibi cauſam, ſeu occaſionem talium
inter illos diſſenſionum, quæ non eſt explo-
rata, nec à nobis hic diſcutienda, cum ſit om-
nino extra noſtrum inſtitutum.
268 Dein vti magis certum traditur, dictum
Luciferum nequaquam fuiſſe hæreticum, nec
tantillum quidem à fide Catholica vnquam
diſcrepaſſe, multis Patrum teſtimonijs Baro-
nius ibidem id oſtendere conatur: tum nega-
tiue, ex Sancto Epiphanio, & Sancto Philaſtrio,
qui eum ex profeſſo Catalogum hæreticorum
contexerint, inter eos Luciferum non repo-
269 ſuerunt; tum poſitiue, ex D. Ambroſio orat.
in funere fratris, ex D. Auguſtino de agon.
Chriſtian. cap. 30. t. 3. & ex D. Hieronymo ad-
uerſus Luciferian. vbi virtutem ipſius Lucife-
ri valde commendat, vocans eum beatum, &
à calumnijs aliorum defendit, etſi aliquantu-
lum ipſum accuſet: ſed verba S. Doctoris non
grauabor hic referre.
270 Ventum eſt, inquit, ad aſperrimum locum
in quo aduerſus voluntatem, & propoſitum
meum cogor de beato Lucifero ſecus quic-
quam, quam & illius meritum, & mea huma-
nitas poſcit, exiſtimare. Sed quid faciam? veri-
tas os reſerat, & inuitam linguam conſciũ pe-
ctus impellit. In tali articulo Eccleſię, in tanta
rabie luporũ ſegregatis paucis ouibus, reliquã
gregem deſeruit bonus quidẽ ipſe Paſtor, ſed
multam prædam beſtijs relinquens. Præterco
271 illa, quę quidã ex maledicis quaſi ſatis firma
defendunt: Hoc illum amore gloriæ, & nomi-
nis in poſteros tranſmittendi feciſſe, nec non
& pro ſimultate, quam aduerſua Eccleſiã pro-
pter Antiochenam diſſenſionẽ ſuſceperat. Ni-
hil iſtorũ de tali viro credo. Hęc Hieronymus.
272 Qui ſine dubio ſimilia de Lucifero credidiſ-
ſet, ſi hic hæreſi infectua manſiſſet: & eſt diſpar
ratio de Schiſmate, quia hoc tunc, ex bono
zelo, & amore defendendi Eccleſiam Catholi-
cam à peſte hæreſeon prouenire videbatur, iu-
dicante Epiſcopos lapſos in Arianiſmum non
eſſe recipiendos cum dignitate, à qua depoſi-
ti fuerunt, propter ipſum; quod ſimiliter alij
multi iudicabant, Euſebio ſupradicto, & alijs
aliter ſentientibus: atque hæc præcipua cauſa
prædictarum diſſenſionum inter illos, teſte
Baronio citato.
273 Dixi cum limitatione, vti magis certũ, quia
de oppoſito aliquis fortę dubitabit, cũ Theo-
doretus lib. 3. cap. 5. vt eſt apud Baronium, vbi
ſupra, expreſsè aſſerat Luciferum poſt reditũ,
(ſcilicet ad Sardinię partes) nouam quandam
excogitaſſe doctrinam, quam ſectati ſint, qui
ab eo nomen ſunt conſecuti: atque S. Ambro-
ſius pro eo addoctus, non ita clarè in fauorem
274 ipſius loqui videtur. Nam & ſi, inquit, fidem
erga Deum tenerent (ſermo eſt ibi, ſimul de
Lucifero, & Luciferianis) tamen erga Dei Ec-
cleſiam non tenerent, cuius patiebantur velut
quoſdam artus diuidi, & membra lacerari. E-
tenim cum propter Eccleſiam Chriſtus paſſus
ſit, & Chriſti corpus Eccleſia ſit, non videtur
ex his exhiberi Chriſto fides, à quibus euoca-
tur eius paſſio, corpuſque diſtrahitur.] Hęc
ille, relata à Baronio ibidem.
275 Circa Luciferianos verò eſt aliqualis cõtro-
uerſia, fuerint hæretici, nec ne; non deſunt te-
ſte Gualterio cap. 22. ſeculi quarti, qui eos ab
omni hæreſi immunes faciant, & videtur ipſis
facere argumẽtum illud negatiuum, quod ſci-
licet S. Epiphanius, & S. Philaſtrius non repo-
ſuerunt Luciferianos in Catalogo hæretico-
rum, quem exactè contexerant. Item D. An-
guſtinus de agon. Chriſti cap. 30. eos ſimul cũ
Lucifero prorſus liberos facit ab errore iterã-
di baptiſmum, vt refert Baronius dicto anno
276 362. n. 223. Nihilominus communiter rece-
ptum eſt, Luciferianos fuiſſe hæreticos, & ac-
cepto nomine à Lucifero inſtituiſſe ſectam
Luciferianam, ex varijs erroribus, vt cum
auctoribus citandis affert Gualterius, vbi ſu-
pra.
277 Primo, Errarunt Luciferiani circa animam
rationalem, defendentes eam tranſfuſione
eſſe genitam à carne, & ſubſtantia carnis de-
riuatam. Ita Sanctus Auguſtinus de hæreſi
num. 81. Alphonſus à Caſtro verb. anima, hæ-
reſ. 5. & Gualterius dicto capite 22. quarti ſe-
278 culi num. 1. Vbi benè notat, prędictam erro-
neam doctrinam ad Epicureiſmum inclinare,
eoque tendere, vt hominis animã mortalem
faciat, non ſecus atque animam porci, alteriuſ-
ue animantis.

Secun-

279 Secundo.Cum magna pertinacia tenuerũt
Luciferiani non esse recipiendos cum honore
episcopali in Ecclesiam eos Episcopos, qui ta-
metsi in Arianismum, vel aliam hęresim lapsi
fuissent, debitam pro tali peccato satisfactio-
nem expleuerant : manseruntque in ea perti-
nacia, etiam postquam Concilium Nicenum
decreuerat oppositum, ac præstiterat, vt te-
statur S.Hieronymus cõtra Luciferianos post
medium, Sander.hęr. 68. & cum eis Gualte-
280 rius ibidem num. 2. dicto autem Concilio
teste Baronio relato se summisit Lucifer, alio-
quin hęreticus fuisset.
281 Tertio. Propter receptos dicto modo Epi-
scopos lapsos, Luciferiani, nullam aliam nisi
suorum Commilitonum Ecclesiam admitte-
bant, Veterem Ecclesiam factam esse meretri-
cem ore blasphemo affirmantes. Ita S. Hiero-
282 nymus, Sanderus citati. Gualterius verò
more suo benè his confert Luciferianos cum
Caluinistis dicens. Qui vel minimum salis
cum Caluini discipulis comederit, frequen-
ter obseruabit nihil eorum linguæ esse sua-
uius, quàm vt Ecclesiam Romanam vocitent
283 meretricem. Prędictum denique errorem
exemplificat Baronius anno 361. num. 223.
in quodam Luciferiano vocato Helladio, se-
quentibus verbis.
284 Cęterum, inquit, adeo pertinaci animo sẽ-
tentię de nõ recipiendis cum dignitate lapsis
Episcopis insistebant, vt (quod testatur de his
S. Hieronymus) inter eos Helladius quidam
in Ecclesiam eò contumeliæ, & blasphemiæ
prolapsus sit, vt cum videret tot Episcopos
lapsos in hęresim, vel in cõmunionem hęreti-
corum restitutos, diceret mundum esse Dia-
boli, & Ecclesiam in Lupanar esse conuersam.
in quem idem S.Hieronymus scribens aduer-
sus Luciferianos spiculum orationis intor-
quet. Hactenus sic ibi Baronius.
285 Qui immediatè post num. 224. loquens de
quodam Hilario Anabaptista, & ostendens
qualiter hic sectam Luciferianorum ampliarit
per additionem erroris rebaptizandi, hæc
286 adducit; Sed cunctis, inquit, procacior ha-
bitus est Hilarius Ecclesię Romanę diaconus,
qui non tantum cum Lucifero schismate, sed
ob eã causam ab Ecclesia Catholica se segre-
gauit, sed & addidit etiam hæresim cum di-
ceret nullatenus baptismum hæreticorum re-
cipiendum esse: ad quam adstruendam sentẽ-
287 tiam Commentarios scripsit. Hunc fuisse
iunctum Lucifero collegam in legatione ad
Constantium Imper. à Liberio Romano Põ-
tifice, superius dictum est; ipse enim tunc, &
verbera expertus & vincula, & carceres, eadẽ
tandem sententia, qua Lucifer ab eodem Im-
peratore damnatus, atque proscriptus, in
288 exilium missus est. Sed infelix gloria nobi-
lis confessionis elatus spernens eos, qui ceci-
derant, non solum vnà cum Lucifero schisma-
te, se ab Ecclesia separauit, sed plusquam
ille pręsumens hęresim ad schisma superaddi-
dit, quem, & Sanctus Hieronymus aduersus
Luciferianos ob rebaptizationem Deucalio-
nem Orbis appellat, qui quidem nec ex Schis-
maticis ipsis aliquem habere potuit Sectato-
rem, adeo vt cum homine interierit pariter
& secta. Hęc ille: & quod ait de interitione
sectę, intelligitur quoad errorem rebaptiza-
tionis, & non quoad alios Luciferianorum.
289 De Collyridianis sequitur agendum. Circa
huius sectæ denominationem, & originem
ex S.Epiphanio hęres. 78. & 79. Sandero hęres.
92. & ex Prateolo verbo Collyridiani docent
Baronius anno 373. numer. 50. & Gualterius
cap. 32. seculi quarti, hoc nomen eis inditum
à voce græca Κολλύρα, seu Κολλυρὶς per quem
placenta, vel torta significatur, quippe mu-
lieres quædam ex Thraciæ partibus oriundæ
Idolatriam in Arabia exercere cœperũt, cer-
to anni die sacrificantes, & per cultum supre-
mum soli Deo tribuendum, placentam San-
290 ctissimæ Deiparę Virgini offerentes. Quod
factum hæreticum teste eodem S. Epiphanio
ad partes Scythię superioris fuit propagatum
circa annum Domini 395.
291 In prędicto autem facto benè distinguit, &
refutat duos errores contra fidem idemmet
Epiphanius, vt notat ibidem Baronius. Alte-
rum, quod mulieres sacrificarent: & cũ, addit,
inhabiles prorsus sint, munus sacrum propriũ
292 virorum sibi assumerent. Alterum, quod
sacrificio, & honore latriæ Deo soli debitę
puram creaturam, nempe Beatissimam Vir-
ginem Mariam, tanquam Deum veneraren-
293 tur. Atque vterque error non solum inter
fœminas emisit, sed ad quosuis etiam mascu-
los de torta illa taliter oblata participantes,
aut eiusmodi actui Idolatrię assentientes, se
extendit, vt cum eodem Epiphanio refert
Prateolus vbi supra.
294 Tertio loco occurrit sectę Hypporitariorũ
breuissima explicatio, quę ex solis S. Grego-
rio Nazianzeno oratione de funere Patris, Sã-
dero hęres. 86. & Gualterio c. 24. seculi quarti,
apud hos tantum quidquam de ea inuenire
potui desumenda, qui nullum eius peculiarẽ
auctorem assignant, nec nomenclationem
ipsius explicant, sed tantum asserunt esse con-
flatam ex Iudaismo, & Paganismo, seu ex pau-
295 cis vtrius erroribus. Primo Hypporitarij Pa-
ganorum more ignem adorarunt. Secundo
296 vestigia Iudæorum secuti Sabbathum, &
non diem Dominicum obseruare consueue-
297 runt. Tertio, in abstinentia à cibis se potius
Iudęos quam Christianos demõstrarunt: nec
de hac secta quidquam aliud dicendum restat.
298 Dein Paterniani (istos Venustianos etiam
vocat S. Augustinus de hęresi num. 83.) à Pa-
terno quodam, & appellationem, & originẽ
sumpserunt, vt cum Alphonso à Castro verbo
Caro hęres. 1. adducit Prateolus verbo Pater-
299 niani. Quidquid ad istorum sectam dicen-
dum spectat, clarè innotescet explicata diffe-
rentia inter eos, & Paternianos iam seculo
præcedenti à nobis adductos. Nam isti vt tũc
vidimus, carnem prorsus damnabant, non à
Deo, sed à Dęmone factam affirmantes. Pa-
terniani verò nonnisi de inferioribus corporis
nostri partibus id asseruerunt, hinc sumentes
occasionem quouis turpitudinis genere se

300 coinquinandi. Vide Prateolum citatum, cum dicto Castro ostendentem ex sacra Scriptura, corpus hominis quoad omnes eius partes à Deo, & non à Diabolo esse factum.

301 Sectę denique Rethorianorum progenitor fuit pessimus homo nomine Rethorius, qui præ cęteris longius à ratione, & à veritate fidei Catholicæ aberrauit, affirmans omnes hæreticos cuiuscunque sint sectæ, via recta incedere, & à veritate nequaquam discrepare in his quæ docent. Ita S. Philastrius in Catal. hæretic. Sanctus Augustinus de hæret. num. 72. Alphonsus à Castro verbo hæreticus hæres. 1. Sanderus hæres. 75. & Gualterius
302 cap. 28. seculi quarti. Qui post relatū prædictum errorem cum illis sanctis Patribus sic de eo ait: Somnium, inquit, vsque adeo obscurum, vt S. Augustinus dum id refert ex Sancto Philastrio, videatur sibi persuadere non posse illud vnquam hominibus in mentem, quasi credendum venisse. Hæc ille: quibus præsenti regula finis imponitur.

Qualiter Secta Apollinaristarum ortus, & extensio contingit? Qualiter alijs Priscillianistarum, & Discalceatorum?

REGVLA CCXL.

303 Circa annum Domini 373. in Laodicea Syrię duo extiterunt famosi Apollinares, Pater, & Filius, ambo, Græcis disciplinis eruditi: vterque prius de fide Catholica bene sensit, eamque defendit, maxime Pater conscriptis libris contra Porphyrium Chri-
304 stianorum hostem. Postea ad hæresem inclinauit præcipuè filius, & sectam Apollinaristarum instituit, ad cuius institutionem, & augmentum, Vitalium quendam Antiochenū sibi associauit. Dein ad idem accessit Timotheus eius discipulus, ex quo Timotheani orti
305 cum secta distincta. Priscillianistarum item nomen, & originem sumpserunt à Priscilliano Gnostico, qui in diuersis contra fidem erra-
306 uit. Tandem Discalceati sic dicti, quod ex errore perpetuo nudis pedibus incedendum esse sentirent.

307 DE vtroque Apollinare copiosè agunt antiqui Scriptores, vt S. Gregorius Nazianzenus aduersus Apol. epistola 1. ad Cledoniū, sacros. histor. tripartit. lib. 5. cap. 44. Nicephorus Eccles. histor. lib. 11. cap. 12 & Vincentius Lirinēsis lib. de Cathol. fidei antiquitate, & veritate aduersus hæreses, ex quibus multa adducit Baronius tom. 4. Annaliū Ecclesiast. diuersis annis, & numeris. Quod
308 attigimus in Regula de eorum in Gręcis disciplinis magna eruditione, exprimit Socrates asserēs quod cum pater esset genere Alexandrinus, veniens Laodiceā, duxerit ibi vxorem, filiumque genuerit Apollinarem, qui ad statum Ecclesiasticum applicuit animum, sicut etiam applicauerat pater: hic enim presbyteri dignitate functus est, ille vero lectoris officium habuit, vt idem Socrates ait.

309 Quod item ambo Apollinares prius de fide Catholica bene senserint, eamque defenderint, precipue pater, libris scriptis Ecclesię vtilibus, tradit citatus Nicephorus, cuius verba ad id clarius capiendum apud Prateolum verbo Apollinaristę relata, tibi trado. Apollinares, inquit, duo fuerunt, Pater, & Filius. Isti permultos, & vtiles Ecclesię libros edidere. Nam Pater sua ætate omnium facilè doctissimus, atque eloquentissimus Porphyrij vesanię, qua in Christianos incredibili petulantia debacchabatur, triginta volumini-
310 bus respondit. Denique cum Iulianus Cæsar fidei Christianæ desertor, interdixisset Christianis disciplina Græcorū, ne nihil ageret, Hebræorum Historias vsque ad Samuelis Regis tempora heroico carmine conscripsit, in viginti quatuor Tomos iuxta litterarum Græcarum numerum, opus illud, vti ferunt partitus. Hactenus Nicephorus.

311 Sed quænam postea occasio à vera fide recedendi, instituendique nouam errorum Sectam? Eam attingit Socrates loco citato dū affirmat, quod Scholam euiusdam Epiphanij Sophistæ Gētilis inita amicitia cum eo ambo frequentarent, ac ipsum valde fouerent. Atq;
312 quod quamuis Theodotus Episcopus Laodicensis hinc timens eorum lapsum in Paganismum, eis talē Magistrum adire prohibuerit, non curarint de hac prohibitione, paruipendētes Episcopum, ac pari modo eius successorem in Episcopatu Georgium nomine, idem ipsis prohibentem, qui ad hanc causam ambos communione priuauit. Quam priuationem Apollinaris filius incuriam reputans, fratres eloquij timoroso Sophistici nouitatem introduxit hæreseos, quę nūc refertur, nomen ab inuentore gerens. Ita ille, &c.

313 At Nicephorus vbi supra multo compendiosius, & paulo aliter inculpans etiam Apollinarem Patrem, adducit per sequētia verba ab eodem Prateolo relata immediatè post illa à nobis iam proposita. Cæterum inquit postea ingenij, ac eloquentiæ fiducia fratres (loquitur nunc de patre) nouum nunc, ac petulciosum dogma in Ecclesiam inducere voluit, potissimumque Apollinaris filius.
314 Qui multis ab Ecclesia abductis sibi concursus egit, sociumque constituendi dogmatis sui Vitalem accepit Antiochenum, ex eorum numero, qui Meletij Ecclesiam frequentabant, presbyterum. Hactenus ille.

315 Sed quonam dogmate, seu quibus erroribus Apo'linaris suam sectam instituit? Primo errauit, & cum eo sequaces ipsius, quod propter malam intelligentiam illorum verborum Ioannis 1. Et Verbum caro factum est, affirmauerint corpus esse coessentiale Verbo, eo quod (vt ipsi aiebant) aliquid Verbi in carnem conuersum est. Ita S. Epiphanius hæres. 77. & in Anaceph. S. Augustinus de hæresibus num. 55. Alphonsus à Castro, verbo Christus hæres. 2. & Prateolus verbo Apollinaristæ, & verbo Dimeritistæ.

316 Secundo. Ex præcedenti errore consequē-
ter tenuerant Apollinaristæ, Verbum Patris
non assumpsisse carnem ex Beatissima Virgi-
ne Maria afferunt ibidem S.Epiphanius, San-
ctus Augustinus,& Prateolus,quibus adiunge
Gualterium cap.29.feculi 4.
317 Tertio, tenuerunt etiam illi Iesum Chri-
stum corpus fine anima assumpsisse, ac in eo
Verbum ipsum munere animæ fungi. Quem
errorem ipsi ab Arianis sumpserunt iuxta iā
supradicta. Ita Sanctus Epiphanius in Ana-
ceph. Sanctus Augustinus loco citato,& San-
der hæref.86.
318 Quarto. Aliqui Apollinaristæ licet annue-
rēt, quod Christus Dominus assumpserit ani-
mam vna cum corpore, negarunt tamen eam
assumpsisse intellectum, negarunt etiam esse
perfectum hominem; similiter Verbum perfe-
319 ctè fuisse incarnatum. Atque hinc isti appel-
lati sunt Dimeritæ, teste Prateolo citando, eo
quod Christo Domino duas tantum partes
tribuerent, corpus scilicet, & animam; intel-
lectū verò, qui est quasi animæ pars ipsi Chri-
sto pernegarent. Tradunt hæc S.Epiphanius,
& S.Augustinus locis relatis, & ille hæref.78.
initio, & Prateolus verbo Dimeritæ.
320 Nonnulli item ex Apollinaristis asserue-
runt pertinaciter, quod Christus Dominus
corpus suum de Cœlo attulerit, & consequē-
ter à Beata Virgine, Dignitas Matris Dei per
eos ablata fuit. Ita idē S. Epiphanius hæref.77.
& Gualterius cap.31. feculi quarti.
321 Sexto. Secundum eosdem Epiphanium,&
Gualterium, Apollinaris in senecta ætate
prolapsus fertur in Millenariorum Hæresim
iam supra à nobis explicatam. Circa Apol-
linaris errores, & circa cōdemnationem eius,
legendus præcipuè Cardinalis Baronius an-
no 372. num.1. & seqq. vbi omnia perdoctè,
& exactè prosequitur, nequicquam hùc spe-
ctans intactum relinquens.
322 Cæterum, neque ego relinquam id quod
ipse adducit de Vitale Antiocheno socio A-
pollinaris in institutione, & propagatione ip-
sius sectæ, qualiter ad tempus suam hæresim
occultauerit, & coram S. Damaso Papa se
Catholicum finxerit, cum tamen intrinsecus
esset lupus rapax: ad quod capiēdum facilius,
& completius conducunt verba ab eodem
Baronio anno 373. num.4. relata ex Elia Cre-
ten. apud Sanctum Gregorium Nazianzenū
epist.2. ad Clodon.
323 Audiamus, inquit, ab Elia Cretensi totam
hanc de Vitali Romæ causam actam, cum eā
his verbis enarrat. Hic igitur Vitalis cum
apud Beatissimum Damasum tanquam A-
pollinaris sectator accusatus fuisset, poscente
illo sanctissimo Episcopo, vt fidem suam ex-
poneret, eam scriptis mandatam ędidit. Et
quia prima fronte, recta, & sana visa est; idcir-
co, & Damasus, & Item Diuinus hic Magister,
nempe Gregorius Theologus, eam admi-
serant, quod abditam, & occultam fraudem
nullo modo deprehēdissent, nec venenatam
malignitatem sub verbis latentē animaduer-
324 tissent. Etenim in suo de fide libello diui-
næ Scripturæ verba sine vlla deprauatione
collocabat, nihil prorsus immutans, nec ora-
tionis seriem adulterans. At verò pietatis
sensum apud eos, qui sincero erga ipsum ani-
mo erant, peruertere minime desinebat, effin-
gens videlicet, & inuertens, atque ad hæresis
suæ sententiam obtorto collo trahens. Quid
325 igitur? statim vt dolum senserunt, fraudu-
lentum, ac vetustum hominem, vt merebatur
ab Ecclesia proscribunt: quo nomine cum ab
ijs, qui mutationis eorum causam minime co-
gnitam habebant, in crimen vocarentur, id
circo vix Sanctus adductus est, vt pro Dama-
so Romæ Episcopo, & pro seipso causam di-
cerent. Hæc ille.
326 Prodijt item ab Apollinare quasi ramus
quidam, secta Timothenatistarum, quorum
dux fuit Timotheus eius discipulus, qui sup-
posito illo imperfectæ Christi Domini Incar-
nationis fundamento, consequenter in hoc
errauit, affirmauit scilicet imperfectam etiā
esse generis humani reparationem, eatenden-
tem se ad corpus tantum, & nullo modo ad
327 animam: Hancque propterea apertem cu-
rationis manere in terra, peccato ignominio-
sè oppressam, corpus verò in Cœlo, honore,
& gloria exornatum, eo quod istud solum
à verbo fuerit assumptum. Ita cum Nicepho-
ro lib.12.cap.4. Prateolus verbo Timotheus
Apollinaris discipulus, & Gualterius cap.31.
feculi quarti.
328 De hoc Timotheo per Sanctum Damasum
Papam condemnato in Cōcilio Romæ coacto
simul cum prædictis Apollinare, & Vitali,
sic loquitur Baronius anno 373. numer.7. Qui
329 igitur, inquit, damnauit Vitalem Apolli-
narem, eius auctori, & primario hæresis inuē-
tori Damasus nequaquam pepercit, sed & in
hoc Cōcilio Timotheum alium eius discipu-
lum pariter condemnauit, testatur id quod
quidem ex eiusdem Damasi litteris Theodo-
330 retus lib.5.cap.10. cum ait: Damasus item
vir omni genere laudis florentissimus, simul
vt hanc sectam exortam accepit, non Apol-
linarem solum, verum etiam Timotheum
eius discipulum abdicauit. Quam rem Epis-
copis etiam Ecclesias Orientales guberman-
tibus significauit per litteras. Hactenus Ba-
ronius, qui ibi dictas litteras proponit.
331 Sed quid de secta Priscillianistarū, tametsi
tam quoad institutionem, quam quoad deno-
minationem immediatus eius auctor Priscil-
lianus quidam Hispanus Abilæ Episcopus, te-
ste Prateolo citando, communiter assignetur:
Prima tamen ipsius origo, desumitur ex Mar-
co illo hæretico Metaplus nato, qui ex Aegy-
pto nauigauit primo in Gallias, deinde in
Hispanias, & vtrobique erroribus Gnostico-
rum, ac Manichęorum, quamplures vtriusq;
sexus, præcipue dictum Priscillianum, infecit,
vt cum S. Hieronymo in Isai.cap.44. & Seue-
ro histor.lib.1. docet copiosè Baronius anno
381.num.98.& seqq.
332 Verū errores huius sectæ breuiter assigna-
mus, desumptos quidem non solum ex dictis
Gnosticis, & Manichęis, sed ex Arianis etiā
Marcio-

Marcionistis, Simonianis, imo ex omnium hęreticorum sentina, vt cum Leone Papa in epistola ad Asteriensem Episcopum, & Sancto Augustino in libro de hæresibus num. 70. tradit Prateolus verbo Priscillianus, &c.

333 Primo, secuti Gnosticos, & Manichęos posuerunt Priscillianistæ duos Deos, vnum bonum, à quo nihil harum rerum creatum fuerit; alterum malum nempe Diabolum, qui omnes huius Mundi creaturas produxerit. Ita præter Prateolum relatum, Gualterius cap. 34. & seculi quarti, &c.

334 Secundo. Cum Origenistis asserebant Priscillianistæ animas peccasse, antequam in corpora infunderentur, atque in pęnam peccati vnamquamque in corpus aliquod tanquam in carcerem fuisse inclusam, cum D. Augustino vbi supra, Alphõsõ à Castro verbo Anima, hęres. 9. adducunt Sanderus hęres. 84. ac 103. & Gualterius loco citato num. 12.

335 Tertio. Cum Noetis, & Sabellianis, tres Sãctissimę Trinitatis personas Priscillianistę permiscebãt: & licet diuersis eas appellarent nominibus, eundem tamen esse Patrem, quę

336 Filium, & Spiritum sanctum. Hinc erroneè deducebant Patrem fuisse passum, sicut & Filium, Ita Sanctus Augustinus, Prateolus, Sanderus citati, & Gualterius cap. 34. seculi quarti num. 2.

337 Quarto. Cum Arianis Priscillianus, & sequaces eius tenuerunt à Deo procedere virtutes quasdam essentia diuina posteriores, atque hinc asseruerunt Filium esse Patre posteriorem, Vnicum vocantes, quod solus ex Virgine natus, vt ibidem tradunt Sanderus, & Gualterius num. 3.

338 Quinto. Cum Manichęis animam hominis esse eiusdem naturæ, ac substantię, cuius est Deus, corpus vero suapte natura esse malum atque a malo Principe, seu à Diabolo procreatum, ausi sunt affirmare Priscillianistę.

339 Inde etiam inferentes corpora minime resurrectura, sequendo in hoc Simonianos, & Cerdonistas. Ita ibidem D. Augustinus, & ex parte Alphõsus à Castro verbo caro, hęres. 1. & Gualterius loco citato nu. 7. & 11.

340 Sexto. Cum Hęreticis Abstinentibus, de quibus à nobis supra dictum, sentiebant Priscillianistæ ab esu carnis, vti ex se malo, esse prorsus abstinendum, vt peccatum euitetur, adducunt Alphonsus à Castro verbo Cibus hęres. 1. & Gualterius vbi supra num. 8.

341 Septimo. Valde abhorrebãt Priscillianistæ à contractione matrimonij, & à generatione, & natiuitate prolis interueniente ab ipso, atq; ad impediendam talem generationem matrimoniaeum contractũ, separando viros ab vxo-

341 ribus, facile dissoluebant. Hinc affirmabant Filios promissionis, etsi ex fœminis nascerentur, tamen de Spiritu sancto esse conceptos, hosque solos ad hæreditatem Dei pertinere, & nullo modo ex carnali semine ortos. Ita S. Augustinus verbo Priscillianus Episcopus, & Gualterius nu. 9 & 10.

343 Octauo. Cum Bardesanistis defendebant Priscillianistę, homines esse fatabiles, stellis alli-

gatos, referunt Sanderus citatus, & Prateolus ibidem, qui in contrarium definitionem adducit Cõcilij Bracharensis cap. 9. approbati per Sanctum Leonem Papam in epistola 71.

344 & est huiusmodi. Si quis, inquit, animas, & corpora humana fatali signo credit astringi, sicut Pagani, & Priscillianus dixerunt; anathema sit.] Hæc ibi, & similia cap. 10.

345 Nono. Cum Montanistis testati sunt Priscillianus, & eius asseclæ, Prophetas dęmoniacos fuisse, & ea, quæ prophetabant nequaquã intellexisse. Tradunt Prateolus dicto verbo Priscillianus, & Gualterius cap. 34. seculi 4. num. 15.

346 Decimo. Circa Scripturam sacram errabãt Priscillianistæ, quod omnia eius loca suis erroribus contraria allegorizarent. Pro scripturis item canonicis, habebant quosdam libros corruptionibus scatentes. Ita Sanctus Augustinus ibidem, Sãderus citatus, & Gualterius dicto cap. 34. num. 16. & 17.

347 Vndecimo tandem, Priscillianistę ad sordes, & contaminationes suas occultandas, hoc inter sua dogmata, valde commẽdatum habere consueuerunt, nimirum *iura, periura, secretum perdere noli*, pręter D. Augustinum relatum asserunt Alphonsus à Castro verb. Iuramentum, hęres. 2. & Gualterius num. 18.

348 Superest de secta Discalceatorum vnum verbum dicere, cui nullus peculiaris institutor assignatur à D. August. lib. de hęres. nu. 68. Sandero hæres. 74. Prateolo verbo discalceati, & ab alijs auctoribus, qui de eo agunt, sed solum asserunt errorem Discalceatorum in hoc consistere, quod crederent esse omnino

349 illicitum vti calceamentis, sicut ex parte credunt Turcæ, & Saraceni, qui magnum nefas ducunt ingredi Mesquitas suas certis horis quotidie ad Mahometum adorandum, nisi

350 nudis, & lotis pedibus. Quod si aliquando Deus dixit Moisi Exod. 3. Solue calceamẽtum pedum tuorum, &c. & Esaias iussus fuit spatio trium annorum absque calceamentis ambulare; Apostolisque iniunxit Christus Dominus Matth. 10. cum eos ad prædicandum Euangelium misit, ne calceamenta deferrent: nequaquam inde prohibitum omnibus eorũ vsum; imo potius, præter illos, reliquis concessum, pluribus benè Prateolus citatus ostẽdit. Atque hactenus de hac, & de alijs sectis huius regulæ.

Quid de sectis Heluidianorum, Iouinianistarum, & Agapatarum? quid de alijs anonymis?

REGVLA CCXLI.

351 Prodijt circa annum Domini 382. Heluidius homo nequissimus institutor sectæ Heluidianorum, qui etiam appellati sũt Antimasiani, seu Antidicomarianitæ, eo quod blasphemo ore Beatissimæ Virgini Deiparæ

352 bellum horrendum inferrent. Hoc idem ferè eodem tempore sunt acerrimè prosecuti Iouinianistæ, duce Iouiniano, qui Romæ Monachatu

uachatu reiecto, quem prius amplexus fuerat
additis alijs erroribus, sectam distinctam ab
353 illa Heluidij progenuit. Sectæ item Aga-
petarum progenitrix, extitit fœmina quædam
Hispana nomine Agape, cooperante ad hoc vi-
354 ro eius Elpidio. Claudendum tandem quar-
tum seculum, aliqnibus sectis Anonymis ex-
plicandis.

---

355 QVoad Heluidium, aut secundum alios
sine adspiratione Eluidium, à quo se-
cta Eluidianorum originem duxit, ex Genna-
dio notat Prateolus, verb. Eluidius, quòd hic
fuerit discipulus Auxentij hæresiarchę Medio-
lanensis Episcopi, & coçuus D. Hieronymi;
idque secundum sine dubio ex peculiari pro-
uidentia Dei, vt ab hoc tanto Ecclesiæ Do-
ctore talis ipsius hostis expugnaretur, de qua
expugnatione oportunius à nobis dicetur post
explicatos contra Fidem Catholicam errores,
qui licet pauci, grauissimi tamen sunt.
356 Primò. Errarunt Eluidius, & eius sequa-
ces, quòd negarent Sanctissimam Virginem
Mariam esse Dei Genitricem, vnam tantùm
naturam, sicut & vnam personam in Christo
Domino cum Adamęis hæreticis admitten-
tes. Ita cum Hosio, & Lindano, Gabriel Pra-
teolus citandus statim.
357 Secundo. Heluidiani perpetuā insectantes
virginitatē purissimę Dei genitricis Marię, hāc
post Christum Dominum, alios ex Ioseph pe-
perisse filios ausi sunt affirmare, ob verba Euā-
gelistæ perperam intellecta, Matth. 1. Ante-
quam conuenirent, inuenta est in vtero ha-
bens de Spiritu sancto; Et iterum, non cogno-
uit eam Ioseph, donec peperit Filium suum
primogenitum. & Matth. 13. dicunt Iudæi
Christo, Ecce Mater tua, & fratres tui foris
358 stant, quęrentes te. Ex quibus errando de-
ducebant, quod S. Ioseph Beatissimam suam
sponsam Mariam carnaliter cognouerit, & fi-
lios ex ea fratres Domini habuerit; non ad-
uertentes, in Scriptura sacra aliquando vo-
cari fratres. Vt Gen. 13. Lot vocatur frater
Abrahæ, cum esset huius nepos. Affetunt
S. Epiphanius hæres. 78. S. Augustinus contra
Heluidium, & Prateolus, verb. Heluidiani,
ac verb. Antidicomarianitæ.
359 Prædicto autem erori opponitur manifestè
Scriptura sacra, præcipue tex. ille Ezech. 42.
Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir
non transibit per eam, quoniam Dominus
Deus Israel ingressus per eam, eritque clau-
sa Principi] Quam portam ita clausam, de
intacta, & perpetua Virginitate Dei genitricis
Mariæ sanctissimæ, interpretantur Sancti Pa-
tres, Hieronymus, Ambrosius, Cyrillus Hie-
rosol. Cyprianus, & alij, quos citat Corne-
lius à Lapide, in Ezech. etiam iuxta sensum
litteralem, secundum aliquos: ad quod affert
ipse Cornelius verba hæc Græci Scholiastis,
360 Solus, inquit, Christus portam hanc non-
dum apertam, supernaturaliter aperuit, &
clausam naturaliter seruauit; atque D. Ber-
361 nard. hom. 2. super Missus est: Deum, in-
quit, huiusmodi decebat natiuitas, qua non
nisi de Virgine nasceretur: talis congruebat
& Virgini partus, vt non pareret, nisi Deum]
Ergo faso, & canino ore oblatrabāt Heluidia-
ni affirmantes, quod ipsa ex S. Ioseph alios
362 filios pepererit. Et ob hanc causam S. Epi-
phanius citatus eos Antidicomaritas, seu An-
timarianos appellauit, idest hostes infensissi-
mos Virginis Mariæ.
363 Tertio, Errarunt Heluidiani asserentes cū
duce suo Eluidio, Virginitatem non esse apud
Deum maioris meriti, quam coniugium, sed
pares esse nuptias statui virginali. Ita Alphon-
sus à Castro, verb. Virginitas, Sander. hæ-
res. 93. Prateolus verb. Heluidius, & Gualte-
rius cap 36. sæculi quarti, num. 2.
364 Verùm, quòd S Hieronymus edito libro
contra Eluidium, hunc eius errorem, sicut
& præcedentem refutauerit, audiamus ab ore
Baronij anno 382. n. 28. sic de hac re loquentis.
Insuper, inquit Romæ cū esset S. Hieronymus,
inter alios exantlatos labores oblatrantē canē
Heluidium hominem imperitum, sed blasphe-
365 mijs pollentem compescuit. Fuit hic hostis
Virginitatis, vt pote, qui diceret eiusdem es-
se gloriæ virgines, & maritatas; eoque scele-
ris, atque dementiæ prolapsus est, vt Sanctis-
simæ Deiparę negare scelestus virginitatem
post partum auderet. Quem tam sacrilega
audentem Hieronymus non confutauit solū,
sed & derisit, contemptuique vt par erat, il-
lum exposuit, qui ex blasphemia sibi compa-
rare gloriam studuit. De eo enim hęc inter
alia ipse Hieronymus.
366 Quis te, inquit, oro, ante hanc blasphe-
miam nouerat? Quis dupondij supputa-
bat? Consecutus es, quod volebas, nobilis
factus es in scelere. Ego ipse, qui contra te
scribo, cum in eadem tecum Vrbe consistam,
albus, vt aiunt, an ater sis, nescio.] Hęc ille,
qui epist. 50. ad Pammachium, sic ait. Dum
367 adhuc viueret sanctę memorię Damasus, li-
brum contra Heluidium de Beatę Marię Vir-
ginitate perpetua scripsimus, in quo necesse
fuit nobis ad Virginitatis beatitudinem prę-
dicandam multa de molestijs dicere nuptia-
rum. Nam vir egregius, & eruditus in Scri-
pturis, & virgo Ecclęsię virginis Doctor ali-
quid in illo sermone reprehendit. In libro
quoque ad Eustochium, Multo duriora de nu-
ptijs diximus, & nemo super hac re læsus est.
Hactenus D. Hieronymus.
368 De eodem item argumento prosequitur
Baronius ibidem in hunc modum. Porro tra-
ctationem illam, inquit, de custodia Virgi-
nitatis ad Eustochium, Romæ itidem scripsit
(Hieronymus scilicet) post editum Com-
mentarium aduersus Heluidum, quod ipsemet
369 tradit, epist. 22. Simulque addit, S. Dama-
sum eodem argumento, carmine, & prosa
scripsisse libellos, ac S. Ambrosium alios: quod
ipsum in Oriente Basilius, nec non Gregorius
Nazianzenus paulo ante, Chrysostomus verò
postea pręstiterunt; vt plene intelligas in-
stinctu diuino sanctissimos, atque doctissimos
Patres, tam in Oriente, quam in Occidente
in

in eadem versatos esse materia, cum diabo-
lus sua monstra erat in medium producturus,
impios, qui nobilem Ecclesiæ Thesaurum vo-
ce Domini commendatum, oreque Apostoli-
co prædicatum, maiorum omnium denique
præconijs celebratum, terræ infoderent, nulli
vsui profuturum] hactenus Baronius in fauorē
Virginit. contra Heluidium, & sequaces eius.
370 Verum iam gradū faciamus ad magis hor-
rendum monstrum, ad hæresiarcham Ecclesiæ
Catholicæ perniciosiorem; Iouinianum sci-
licet, progenitorem Sectæ Iouinianistarum,
de cuius Monachatu, & Apostasia à Re-
ligione, de lapsu in hæreses, & progres-
su in eis, etiam per libros scriptos, de-
que ipsius condemnatione, multa ex Aucto-
ribus antiquis præcipue ex D. Hieronymo
citando affert Baronius anno 382. à num. 29.
& anno 390. à num. 28. ex quibus pauca à no-
bis pro nostro instituto attingentur.
371 Circa statū eius in vita monachali, & qua-
liter inde vna cum socijs prodierit, sic depin-
gitur ab ipso Baronio dict. anno 382. num. 30.
At Iouinianus, inquit, cum collegis impieta-
tis sub catholico nomine, & habitu monastico,
aliquandiu delituit in Monasterio Mediola-
nensi, illo nimirum sacrosancto spectatæ di-
sciplinæ, laudatæque obseruantiæ habitacu-
lo, cuius cum S. Augustinus meminit, ait con-
fes. lib. 8. cap. 6.
372 Erat Monasterium Mediolani plenum bo-
nis Fratribus, extra Vrbis mœnia, sub Ambro-
sio nutritore; quod instar maris, expuit la-
tentia ibi cadauera, nempe Iouinianum,
ac socios, Deo quidem mortuos, & ventis iam
concupiscentiæ turgidos: hæc ille.]
373 Extra Monasterium autem, quam turpem,
& lasciuam, quam horrendam, ac detestabi-
lem Iouinianus vitam gessit? vix ac ne vix
quidem exprimi potest. Ex parte cum D. Hie-
ronymo lib. 1. contra Iouinianum describit
idem Baronius, & infra, lib. 2. inducit S. Do-
374 ctorem cum ipso sic loquentem. Ante nu-
do eras pede, modo non solùm calceato,
sed & ornato; tunc pixa, tunica, & nigra
subucula vestiebaris sordidatus, & pallidus,
& callosam opere gestans manum, nunc li-
neis, & sericis vestibus, & Atrebatum, ac
Laodiceæ indumentis ornatus incedis: ru-
bent buccæ, nitet cutis, comæ in occipitium,
frontemque ornantur, prætensus est æqualicu-
lus, insurgunt humeri, turget guttur; & de
obesis faucibus; vix suffocata verba promun-
tur]. Hæc ipse de monstruosa metamorphosi
Monachi in Sardanapalum]. Ita Baronius.
375 Qui ibidem addit, quod Iouinianus, quam-
uis a legibus Monachorū penitus abhorrue-
rit, nomen tamen Monachi non abiecerit, sed
eo potius magnopere gloriari consueuerit, vt
sub forma aliqua Monachatus facilius suos
errores in mentibus aliorum exprimeret. Pri-
mo, ac præcipue illum, quod Virginita ęqua-
lis sit meriti apud Deum cum coniugio; atque
in hoc Heluidium fuisse pręcursorem Iouinia-
ni, bene ait Baronius anno 382. num. 30. Cu-
376 ius hæc sunt verba, num. 34. Nec aliter in-
quit, sentire poterat, qui ex Stoicis, merito-
rum æqualitatem acceperat, & ab Epicuro
lasciuiam. De quo ita Hieronymus lib. 2. ele-
ganter eludit: *Lubricus serpens, & Proteus
noster in variarum se mutat portenta forma-
rum. Qui enim in coitu, & saturitate Epi-
curus est, subitò in retributione meritorum
Stoicus efficitur.* Ita ille de Iouiniano cum
D. Hieronymo. Vide D. Thomam, lib. con-
tra detrahentes Religioni, cap. 8.
377 Dictus autem error de æqualitate in meri-
to Virginitatis, & nuptiarum, quàm valde à
Iouiniano fuerit Romæ sparsus, accipe ab Au-
gustino lib 2. retract. cap. 22. sic dicente: Io-
378 uiniana, inquit, hæresis, sacrarum Virginū
meritum æquando pudicitiæ coniugali, tan-
tum valuit in Vrbe Roma, vt nonnullas etiam
Sanctimoniales, de quarum pudicitia suspicio
nulla præcesserat, deiecisse in nuptias dice-
retur, hoc maxime argumento, cum eas vr-
geret, dicens: Tu ergo melior quam Sara,
melior quam Susanna, siue Anna? & cęteras
commemorando testimonio sanctæ Scripturæ
commendatissimas fęminas, quibus se illæ me-
liores, vel etiam pares cogitare non possent,
Hoc modo etiam virorum sanctorum, sanctū
cęlibatum, commemoratione Patrum coniu-
gatorum, & prædicatione frangebat. Huic
379 Monstro sancta Ecclesia, quæ ibi est, *fidelissi-
mè*, ac fortissimè restitit] Damaso nimirum,
& Sancto Hieronymo ex aduerso pugnanti-
bus, declarat Baronius.
380 Secundo, fuit etiam Heluidius præcursor
Iouiniani in altero errore, quòd ipse, & eius
asseclæ tenuerint Beatam Virginem Mariam
fuisse à S. Ioseph carnaliter cognitam, & ex
copula cum eo, violata virginitate peperisse
filios, Christi Domini fratres. Ita S. Augu-
stinus lib. de Hæresi, num. 82. Alphonsus à Ca-
stro, verbo Maria Virgo, hæres. 1. Prateolus
verb, Iouinianus, Gualterius cap. 37. sæculi
381 quarti. Quin etiam Sanctus Ambrosius, te-
ste Baronio anno 382. num. 35. non referente
locum, vbi ille id asserit, & quidem in epi-
stola 82. qua Sanctus Ambrosius Vercellensem
Ecclesiam de erroribus Iouiniani tunc pro-
deuntibus admonuit, talis erroris non memi-
nit, neque S. Hieronymus in duobus libris,
quos contra Iouinianum scripsit, vsquam ipsi
hunc errorem impingit,
382 Tertio; Affirmabant Iouinianus, & eius
sequaces, cibos omnes omnibus, omnique tē-
pore esse licitos, reprobantes Ecclesiæ pro-
hibitionem, aliquos ipsorum certis diebus
comedendi, addentesque nullius esse vtili-
taris ieiunium, vel abstinentiam à certis cibis.
Adducunt S. Hieronymus lib. 2, contra Ioui-
nianum, S. Ambrosius, & S. Augustinus ci-
tati, S. Thomas vbi supra, Alphonsus à Ca-
stro, verb. cibus, hæres. 2. Baronius ibidem,
num. 34. & alij.
383 Quarto, Cum Stoicis sentiebant Iouinia-
nistæ omnia peccata esse paria, & consequen-
ter pęnam pro eis debitam in Inferno cunctis
damnatis æqualem assignari. Ita S. Hierony-
mus lib. 2. contra Iouinianum post medium,
San-

Sanctus Augustinus lib. de hæres. num. 82. & Gualterius dicto cap. 37. num. 6.

384 Quinto. Tenuerunt Iouinianistæ, virginibus, viduis, & maritatis, quæ semel in Christo per sacrum Baptismum sunt lotæ, si non discrepent cęteris operibus, sicut in via, idem respondet meritum, ita & in Cœlo æqualem tribui mercedem. Tradunt D. Hieronymus ibid. S. Thomas in cit. libro cap. 6. Sander. hæres. 87. Baronius dicto anno, ac num. & Gualterius cap. 37. seculi 4. num. 7.

385 Sexto. Iouinianus simul cum suis asseclis pertinaciter defendebat, eos, qui plena fide in baptismate renati sunt, non posse à diabolo subuerti, nec in peccatum labi, neque gratiam in baptismo perdere. Ita S. Hieronymus, S. Augustinus citati, Prateolus verb. Iouinianus, & Baron. ibidem.

386 Prædictos autem errores Iouinianus non solùm proprio ore, & viua voce docuit, sed multis etiam scriptis à se elaboratis varijs in locis defendit, de quibus sic Baronius anno 390. num. 37. At qualia, inquit, essent eiusmodi Iouiniani scripta, accipe ex S. Hieronymo

387 lib. 1. aduersus Iouinian. Pauci, inquit, admodum dies sunt, quod sancti ex Vrbe Roma fratres, cuiusdam mihi Iouiniani commétariolos transmiserunt, rogantes, vt eorum ineptijs responderem, & Epicurum Christianorum Euangelico, atque Apostolico rigore contererem. Quos cum legissem, & omnino non intelligerem, cępi reuoluere crebrius, & non verba modo, atque sententias, sed singulas pene syllabas discutere, volens prius scire, quid diceret; & sic vel probare, vel redarguere, quod dixisset.

388 Verum Scriptoris tanta barbaries est, & tantis vitijs spurcissimus sermo confusus, vt nec quid loquatur, nec quibus argumentis velit probare, quod loquitur, potuerim intelligere. Totus enim tumet, totus iacet, attollit se per singula, & quasi debilitatus coluber, in ipso conatu frangitur: nõ est contentus nostro, idest humano more loqui, altius quiddam aggreditur.] Ita Baronius cum D. Hieronymo, apud quos plura videas.

389 Tandem de condemnatione Iouiniani, ac sociorum eius, vnum verbum proferendum: & initium sumpsit à Pammachio nobilissimo Senatore Romano, qui simul cum alijs fidelibus teste Baronio, anno 390. num. 38. Siricio Papæ Iouinianum, iam de certis eius erroribus detulit, curauitque, vt Apostolica auctoritate damnaretur, vti dictus Siricius discussa causa ipsum, ac sequaces eius condemnauit.

390 Atque iussit, vt Mediolani Synodus multorum Episcoporum, cui præfuit S. Ambrosius, cogeretur ad condemnandum pari modo Iouinianum, & asseclas eius; vt vbi hæresis Iouiniana spargi cęperat: ibi iam condemnata iuridicè omnibus innotesceret. Legendus

391 circa hoc Baronius dicto nn. 38. & seqq. referens ibi epistolas Siricij Papæ ad Ecclesiam Mediolanensem, & Sancti Ambrosij ad ipsum Siricium. Atque hæc de Iouiniano.

392 Circa Agapetarum Sectam id solùm notandum, quod ipsa originem duxit ab Agape fęmina Hispana, cum cooperatione viri eius Elpidij per ipsam dementati, & quod Agapetæ, spiritualis consociationis prætextu, simul absque matrimonio habitarent, ac impudicè viuerent: idque esse licitum huius Sectæ professores sentire, esset magna præsumptio. Ita Sanctus Hieronymus epist. ad Ctesiphontem aduersus Pelagium, & lib. de custodia virginitatis ad Eustochium. Sanderus hæres. 79. Prateolus verbo Agapetę, & verbo Elpidius, & Cardinalis Baronius anno 398. num. .

393 Denique finis imponitur à Gualterio, & pariter à nobis quarto sęculo, explicatis quibusdam Sectis anonymis, seu sine nomine alterius progenitoris, aut alterius originis singularum, eo quod non extet.

394 Primo. Fuerunt aliqui, qui tenuerunt, primos Parentes Adamum, & Euam ante peccatum cæcos extitisse, & tunc videre cępisse, quando ex fructu prohibito manducare ausi sunt. Ita cum Alphonso à Castro, verb. Adam hæres. 5. tradit Gualterius capit. 48. sęculi quarti.

395 Secundo. Sanctus Augustinus lib. de hæresibus num. 67. Sanderus hęres. 71. & Gualterius ibidem mentionem faciunt Sectæ illorum hæreticorum, qui defendebant hunc mũdum etiam post resurrectionem vniuersalem permansurum in eodem statu, in quo nunc est. Contra illud Apocalip. 21. Vidi Cœlum nouum, & terram nouam; & infra. Ecce noua facio omnia.

396 Tertio. Cum D. Augustino de hæres. n. 73. de alia Secta hęreticorum, sic ait Gualterius citatus: Nec defuerunt, inquit, qui dicerent tempore crucifixionis Saluatoris Diuinitatẽ eius laborem pertulisse.

397 Quarto. Secundum eosdem D. Augustinum num. 8. & Gualterium, alij affirmarunt Filium semper fuisse cum Deo Patre, sed non semper fuisse Filium, sed ex quo tempore natus est.

398 Quinto: Tandem tenuerunt alij mundos esse innumerabiles: sic idem Sanctus Augustinus num. 77. & Gualterius: sicque clausum seculum quartum.

CAPVT IX.

De Hæresiarcharum Sectis, & Hæresibus, quæ toto quinto seculo aduersus Fidem Catholicam in diuersis Mundi partibus extiterunt.

PROOEMIOLVM.

1 QVod dictum à nobis ex Baronio in præcedenti regula, num. 369. multos scilicet ex Sanctis Pa-
tribus, & Doctores humanarum, diuinarumque scientiarum notitia præexcellentes, tam in
Oriente, quàm in Occidente, vt Damasum isthìc, Hieronymum, atque Ambrosium: illìc
verò Basilium, Gregorium Nazianzenum, & Ioannem Chrysostomum, arma potentissima accin-
xisse contra errorem Eluidij hæresiarchæ de æquali merito virginitatis, ac coniugij; ipsumque de-
bellasse, victrice remanente veritate Catholica; hoc idem se habere pari modo quoad reliquos Hæ-
resiarchas, erroresque eorum totius quarti seculi decursu expressos, & quoad veritates fidei no-
stræ ipsis oppositas, constat manifeste ex ijs, quæ tradunt copiosè Genebrardus Chronographiæ
lib. 3. sub finem 4. seculi, & Gualterius in tabula Chronographica confirmat, vt solet, duodecim
præcipuas veritates Catholicas testimonijs Sanctorum Patrum, & insigniorum scriptorum, qui
2 per spatium quarti seculi floruerunt. Exprimamus breuiter de aliquibus, vt de veritate Corporis,
& Sanguinis Domini in Eucharistia, transubstantiationis, & sacrificij missæ ex D. Athanasio lib. de
Christi imagine, ex S. Cyrillo, in Mystagogicis, ex Niceta lib. 18. Orthodoxiæ, Eusebio Cæsarien.
cap. 10. de demonstratione Euangelica, & ex alijs. De veritate item partium Pœnitentiæ, nempe
exomologesis, contritionis, & satisfactionis, ex S. Ephrem lib. 2. de compunctione cordis cap. 3.
& ex S. Hilario in psal. 118. Præterea de inuocatione Sanctorum, ex S. Athanasio de Incarnatione
Verbi, ex Prudentio in Hymno Laurentij, de 18. Martyribus, ex S. Basilio oration. in 40. Marty-
res, & ex S. Gregorio Nazianzeno oratione, in Cyprian. Vbi & Virgo quædam amata à Cypria-
no tunc Mago, inuocatione Beatissimæ Virginis Mariæ ab eius amore seruatur. Atque sic de alijs
fidei dogmatibus oppugnatis per hæresiarchas quarti seculi, ac defensis per viros sanctitate, & do-
ctrina Catholica præstantes eodem tempore existentes. Vide, si lubet, apud dictos Genebrar-
dum, & Gualterium: in præsenti à nobis tradita tibi sufficiant, ne diutius à transitu ad quintum
seculum, & ad hæresiarchas eius, erroresque istorum retardemur.

Origo, & propagatio sectarum vtriusque Hæresiarchæ, Secundini, & Vigilantij, qualiter se habentè

REGVLA CCXLII.

3 VNus ex præcipuis discipulis Manichęi
fuit Secundinus, qui ex mente Pra-
teoli citandi floruit circa annum Domini 405
Hic nouam sectam instituit, seu potius institu-
4 tam à Manete latius propagauit. Hinc ipse
per litteras D. Augustinum, qui veram fidem
Catholicam amplexus, iam à Manicheismo
totaliter recesserat, ad illud denuò attrahere
5 conatus est; haud tamen obtinuit. Vigilan-
tius autem non ex Gallia, sed ex Hispania
oriundus, venenum hæreseon, quod diu in
corde eius latuerat, vtrobique spargens, ex
præcedentibus hæresiarchis erroribus aliqui-
bus desumptis, & alijs ab ipso inuentis, pro-
priæ sectæ institutor, & propagator extitit;
sed non diu durauit.

---

6 COgimur oculos vertere saltem obiter, vt
patebit ex dicendis, ad sectas explicatas
Manicheismi, Donatismi, & Arianismi, quatũ
aliqui tami, seu discipuli institutorum ipsarum
in decursu quarti seculi se prodiderunt, vti se
prodidit Secundinus Manetis discipulus fa-
mosissimus, tantumque in secta eius innouan-
da, ac propaganda elaborauit: vt nomen hæ-
7 resiarchæ obtinuerit. Ad quam propagatio-
nem ipse oportunum duxit conari, vti per epi-
stolam conatus fuit, vt S. Augustinus sectam
Manicheorum, à qua lumine veræ fidei instru-
ctus, omnino defecerat, denuò amplectere-
tur. Ita referunt Prateolus verb. Secundi-
nus, & Gualterius cap. 1. seculi quinti.
8 Verum frustranei, & inanes fuerunt conatus
Secundini in reductione ad Manicheismum
tãti viri à Deo iam electi ad Ecclesiam Catho-
9 licam cælesti doctrina illuminandam. Imò
hinc sumpta occasione ipse Augustinus, li-
brum, inquit Gualterius, egregium aduersus
illum conscripsit, in quo phreneticam eiusmo-
di sectæ delirationem mire depingit, ipsum-
que Secundinum vehementer adhortatur, vt
ad fidem Catholicam redeat. Ita ille, aduer-
tens, quod tom. 6. operum D. Augustini extet
dictus liber.
10 Pręter errores ex Manicheismo, & Arianis-
mo sumptos, nullum alium peculiarem, quod
sciam, Secundinus adidit, sed in aliquibus eo-
rum valdè excelluit, quos paucis exprimunt
citati Prateolus, & Gualterius, quorum ve-
11 stigia sequemur. Primo asserebat pertinaci-
ter Secundinus, Augustinum, ac reliquos Ca-
tholicos in fide errare. Secundo affirmabat
Deum esse mutabilem. Tertio docebat Chri-
stum Dominum non esse Vnigenitum Patris
secundum naturam. Quarto, asseuerabat
malum

malum esse quandam substantiam. Quinto, tenebat carnes non esse edendas, vti à malo principio creatas. Atque hic de Secundino satis dictum.

12 Multo plura adducuntur ab Auctoribus de Vigilantio; quoad originem eius, conditionē & statum antequam in hæresim laberetur, & suos errores spargeret, quidquid dicant Gennadius lib. de Script. Ecclesiæ cap 35. & Prateolus verb. Vigilantius, circa eius ortum allucinari, non in Gallia, (tametsi eam iam maioris ætatis frequentarit,) sed Calagurij in Hi-
13 spania natus. Presbyteratus gradu insignitus Barcinonensi Ecclesiæ inseruiuit, cū D. Hieronymo lib. 1. contra Vigilantium testantur, vt certum omnino, Baronius anno 406 n.39. & Iacobus Gualterius cap.2. seculi quinti.

14 De identitate autem hominis, vt lectori innotescat, sublata omni æquiuocādi occasione, audiat eundem Baronium, n. 40. cum D Hieronymo citato, sic eam indicantem. Et ne, inquit, putes hunc alium ab illo Vigilantio fuisse, qui postea in hæresiarcham erupit, habes, quæ de hoc ipse Hieronymus aduersus ipsum scribens exprobrat, quid egerit, cū Hierosolymis esset, & terra ingenti motu quateretur, cum ipse nudus perspicuus omnibus in publicum prodijt; qua impudentia indiciū aliquod edidit futuræ scriptis etiam detegendæ omnibus turpidinis.] Ita ille.

15 Circa tempus item, quo se hæreticum, seu hæresiarcham propalauit; & qualiter ipse primus ante quemcumque alium in regionem illam Galliæ Christianissimam, errores contra fidem innexerit, claram notitiam idem Baronius num. 42. sic nobis porrigit.

16 Quid tandem? inquit, quas multo tempore congesserat Vigilantius hæresum sordes, & pallio obuoluetat sanctitatis, impetu vno profudit, eum reuersus ex hypocrisis nundinis, salsis mercibus sanctitatis onustas, in Galliam eas primum venum exposuit.] Ita ibi, & infra num 45.

17 Ingemuit S. Hieronymus, inquit, huius temporis infelicem Galliæ statum, quo cœpit Prouincia Christianissima, portenta conspicare, quæ hactenus ignorasset, cuius sincera fides ab Apostolorum temporibus illibata, pureque seruata (vt ostendimus superius testificatione S. Hilarij) numquam, vel nœuum quidam contraxisset hæreticæ prauitatis, nunc primum
18 stupratore Vigilantio tentaretur. Hinc dolor, & gemitus. Etenim eum post recensita, diuersa, quæ diuersis tēporibus, & regionibus in orbe terrarum visa sunt monstra: Sola (inquit ipse Hieronymus) Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortissimis, & eloquētissimis abundauit. Exortus est subito Vigilātius, seu verius Dormitantius, qui immundo spiritu pugnet contra Christi spiritum.] Hucusque Baronius.

19 Qualitatem iam dictarum mercium Vigilātij, seu quinam fuerint eius errores contra fidem, in particulari inspiciamus. Primo reputabat eos Idolatras, qui sanctorum sepulcra, & sacras reliquias venerantur. Ita Alphonsus à Castro verb. reliquiæ sanctorum, Sanderus hæres. 95. Prateolus verb. Vigilantius, & Gualterius dicto cap. 2. num. 2.

20 Secundo. Meritò à D. Hieronymo, vt hæreticus cōdemnatur Vigilantius ea de causa, quòd Sanctorū venerationem, & inuocationē reijciendam esse censeret. Tradunt præter S. Hieronymū lib. cōtra Vigilantiū, Alphonsus à Castro, verb. Sancti, Sanderus, & Prateolus citati.

21 Tertio. Vigilantius, & eius sequaces, Sanctorū vigilias repudiandas esse tenuerunt, eò quod nimis crebræ proponerentur, atq. ipsi vnā tan-
22 rum Paschæ vigiliam admittebant. Hinc ille à D. Hieronymo Dormitātius potiùs, quam Vigilantius appellatur. Ita S. Doctor lib. contra Vigil. Sanderus, & Prateolus relati, ac Gualterius dicto cap. 2. num. 4.

23 Quartò. Idem Gualterius n. 8. sic: Animum, inquit, habebat Vigilantius in terrenis facultatibus ita defixum, vt voluntariæ professionē paupertatis sorte non posset, eique diuitiarum vsum vel æqui poneret.] Hæc ille cum D. Thoma opus. 17. & Sander. ac Prateol. relatis.

24 Quintò. Vigilantius, & Asseclæ eius virginitatem, & cælibatum Sacerdotū omni studio, & contentione impugnantes, ab omnibus cōtrahendum esse matrimonium defendebant. Ex D. Hieronymo, & Sandero locis citatis asfert idem Gualterius, num. 7.

25 Sextò. Ieiunia ab Ecclesia iniuncta Vigilantius contemnebat ex mentis errore, de quo D. Thomas lib. contra impugnātes religionē, sic ait: Vigilantius hic veritatem Fidei impugnabat, pudicitiam odio habens, & in conuiuio secularium contra ieiunia declamabat.

26 Nulla quippe hæresis vnquam constituta est, nisi propter gulam, & ventrem, seducens mulierculas oneratas peccatis.] Hæc S. Doctor Angelicus, vt refert Prateolus verb. Vigilātius.

27 Septimò. Cereos à Christianis accensos ad sepulera Sanctorum Martyrum Vigilantius, & sequaces eius deridere consueuerunt. Ita S. Hieronymus lib. aduersus Vigilantium. Sāderus hæres. 95. & cū vtroque Gualt. d. c. 2. n. 5.

28 Octauò. Nolebat, imò prohibebat Vigilantius quidquam mitti Hierosolymā in subsidium, & solatium eorum, qui illic eo valdè indigebant, penuria magna diuexati, ex D. Sandero citato affert idem Gualterius, num 9.

29 Nonò. Cū ipsis Sādero, & Prateolo vbi supra, de alio errore Vigilātij, Gualt. ibid. n. 3. sic ait: Censebat, inquit, quę in Ecclesijs Martyrū fiūt miracula, nihil prodesse fidelibus; sed incredulis dumtaxat, vel vt alij referūt, pro præstigijs, illusionibusque diabolicis illa habebat.] Hæc ille.

30 Decimò. Tandē Vigilantius malè sentiens de statu Religionis, auertebat Monachos à sancto eorū proposito, atq. instituto. Cum S. Thoma opusc. 17 & eum Sandero ibid. adducit Gualterius sub finem d. cap. 2.

31 Superest aliquid vltimo loco dicendum de breui duratione, & totali extinctione Vigilātij Sectæ, saltem in partibus Galliæ, vbi magis viguit circa vtrūq. audiamus Baroniū anno 406. num. 51 egregie nobis sic indicantē: Porrò, inquit, quod postea sluerit infamis hæresis, nec āplius ad multa secula auditafuerit, haud scias

breuē illā Hieronymi scriptionē esse veritā, vt caput tollere amplius ausa nō fuerit. Nō enim ea est natura hæreticorū, vt victi cedere sciant, & dent manus ratione conuicti; sed prostrati licet, pertinaciori audacia surgant, relli tuantque acriora certamina.

32 Sed vnde accidit, vt fileret? Audi: Terribilis Deus in consilijs super filios hominum, vocanit gentes ab extremis terræ, immisitque in Gallias, in eamque potissimum partem grassati fuit in qua hæresis nefanda plantata est (à Vigilātio scilicet) adeo vt sub barbaro gladio, magis de vita tuenda contendere, quam de dogmatibus licuerit disputare.

33 Hactenus Baronius, ex cuius mente hæreses Vigilantij vix vltra duos annos durarunt; aut ex mente Prateoli citati, vix vltra ferè sex, vel septem; si illę, vt ipse vult, exortæ fuerunt circa annum Domini 402. atque extinctæ modo dicto circa 407. quò gentes illæ vocatæ ab extremis terræ, nimirum Vandali, & Alani, transito Rheno, Gallias inuaserunt, & deprędati sunt, vt ibi ipse Baronius multis ostendit; nobis attigisse, sit satis, quod sit extra nostrum institutum.

Quid de Sectis Pelagianorum, & Semipelagianorum, quid de alijs a Pelagio deriuatis?

REGVLA CCXLIII.

34 VTi Monstrum horrendum Pelagius ex Anglia ortus in Syriam dein profectus monachatu ibi assumpto, diuersos habuit suorum præcursores errorum, qui circa annum 405. prodieos ferè omnes Orientis, & Occidētis regiones, tùm per se ipsum, tùm per alios Ministros, priùs clanculo, postea palam perfricata fronte in fide valdè corrupit, & non obstantibus multis Sanctorum Patrom scriptis, editis, ac varijs definitionibus sententijsque Pontificum, & Conciliorum contra eos latis, Sectę Pelagianorum in immensum excreuit.

35 Semipelagianorum autem Secta in aliquibus statim indicandis ab illa diuersę, quidam Cassianus Massiliensis progenitor censetur. Vnde

36 eius asseclæ Massilienses nuncupati. A Pelagio etiam Cœlestius, & Vitalis præcipuè inter hæresiarchas repositi, originem duxerunt.

37 QVadrat haud dubiè Pelagio illud Hierem. 1. Ab aquilone pandetur omne malū, quandoquidem à regione Aquilonari, seu à magna Britannia oriundus, diuinæ gratiæ hostis, & oppugnator acerrimus existens, inenarrabilem Ecclesiæ Catholicæ perniciem intulit: quod vt facilius, & abundantius præstaret, ad partes Orientales, nempè ad Palęstinæ Syriā proficiscens, ibi statum monachalem amplexus est, vt refert Prateolus, verbo Pelagius.

38 Verùm rem paulò altiùs repetendo à prima origine ductam, exprimēdæ statim à nobis Pelagianæ hæresis præcursores, seu patriarchæ, vt eos merito vocat D. Hieronymus in Hierem. lib. 4. præf. teste Baronio, anno 410. numer. 19. Sed ante, inquit, de Ruffino agendum, quem hoc anno defunctum subobscurè S. Hieronymus iure præcursorem Pelagij nominat.

39 Et infra num. 60. coniungens Ruffino alios: Idem S. Hieronymus, inquit, scripturus aduersus Pelagium in eius operis præfatione, vna cum alijs hæresum earundem auctoribus Ruffinum ponit, vt qui ex Origenis cœnoso fonte in Ecclesiam eiusmodi deriuarit errores: recēsentur ibi ab eodem Auctore reliqui Pelagianæ hæresis Patriarchæ, nempè ante Ruffinum (hunc sub nomine Grunnij ipse S. Hieronymus aliquando exprimit.) Euagrius, Pontius, atque Iouinianus. Hæc Baronius, ex quibus clarè vides, qualiter etiā ab Origenismo adeo antiquo Pelagianismus fuerit deriuatus.

40 Quod item Pelagiani secta tacitis eius, & assectarum nominibus, clanculo aliquando viguerit; accipe ab eodem Baronio nu. 2. egregiè id exprimente per sequentia verba; Quòd verò, inquit, timeret Pelagius hæresis condēnari, atque eam ob rem clanculo cum suis ageret, idcirco hæc vbi supra Hieronymus. Cui respondere diu tacens, & dolorem silentio deuorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum; nec tamen huc vsque prærupi, vt Auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari, non enim hominum, sed errorum inimicus sum. Hæc, & alia ille cum D. Hieronymo in dicta præf. lib. 4. in Hierem. quibus occulta quoad nomina extendentium Pelagianismi, extensio, manifestè innotescit.

41 Sed multo manifestius illis, quę ipse Baronius n. 63. ex D. Hilario citando, adducit cū peculiari eruditione. Talis, inquit, hoc tempore status erat hæresis Pelagianæ, vt cum propalarentur errores, auctores tamen latere cuperent, hacque de causa insulas ad docendum elegerint, duasque simul pestilentiæ cathedras erexerint, alteram in Sicilia ad docendum elegerint, (vt habet idem H) ad decipiendos Occideotales; In Rhodo Insula, alteram, ad corruptionem Orientalium Populorum. De Siciliæ cathedra

42 præter citatos superius, S. Hieronymi obscure nominibus, alijs inuolutas sententias, accedunt his, quibus hæc toto cœlo prospicias, ea quæ habet Sancti Hilarij epistola his temporibus scripta ad Sanctum Augustinum, qua eum de omnibus reddidit certiorem occisis tamen auctorum nominibus, quod adhuc rescen modò tractaretur.] Ita ille, nihil peculiariter exprimens de cathedra in Rhodo Insula erecta. In prædicta autem Hilarij epistola hæc extat apud S. Augustinum estque 89.

43 Ad finem autem dictum corrompendi suis erroribus vtramque Regionem Orientalem & Occidentalem, vniuersamq; Ecclesiā Catholicam, diu Pelagius in Hierosolymitana præcipuè Ciuitate habitauit, atque huius habitationis istam causam reddit Baronius anno 417. numer. 2. Quod enim, inquit, ipse Pelagius Hierosolymis habitare tandem elegerit, id eius consilium fuisse creditur, vt ibi moraretur, quò ex toto Orbe Christiano concurrerent gentes, vt ibi errores suos docens, vniuersam simul totius Orbis Ecclesiam macularet.] hæc ille.

Quid

44 Quid quod per multum temporis in Vrbe
ipsa Romæ demoratus est Pelagius docens,
& spargens suam hæresim, adeo clanculū sub
ouina pelle, seu monastico habitu, cum esset
lupus rapax, & taliter veram fidem, religio-
nem, ac pietatem simulans, vt apud insignes
viros, & Ecclesiæ Patres, vt apud S. Paulinum
Nolanum Episcopum, & apud S. Augustinum
præexcellentem Doctorem valdè acceptus, &
45 & cōmendatus haberetur. De vtroque qua-
lificatum habemus testimonium ex Baronio
anno 415. num. 52. De priori sic. [Quod ve-
rò, inquit, adloca spectat, vbi Pelagius docuit,
dictum est superius, ipsum in Aegypto versā-
tū inter Monachos, quum ante omnes deplo-
ratum à Chrysostomo, & Isidoro vidimus: in
Occidentem verò se conferentem, in Vrbe
primum quarundam quæstionū prætextu hæ-
resum venena sparsisse, S. Augustinus affirmat
cap. 21. de peccato orig. vbi ait, cum diutissi-
me Romæ vixisse, ibique in disputationibus,
contentionibusque versatum, captantem vn-
dique occasionē hæresis propagandæ, & pro-
pugnandæ.] Hactenus sic ibi.
46 De acceptione item, & condemnatione
illius apud SS. Paulinum, & Augustinum, in
hunc modum idem Baronius num. 51. Sed vn-
de, inquit, Augustino, vt aliquando tanquam
virum probum Pelagiū laudauerit? Equidem
id ipse excellētissimi viri Paulini Nolani Epis-
copi testificatione; latens enim sub mona-
stico habitu lupus rapax, nouus Proteus pro
loco, & tempore, atque personis, sermonem
mutans, cum sanctis, sanctus æque appare-
re conatus est. Et sicut de Vigilantio eidem
Paulino accidisse diximus, vt eum dum adhuc
tegeret pietate blasphemias, litteris ad Hiero-
nymum datis, laudibus celebrarit: Ita planè
de Pelagio ad S. Augustinum scribens eum ex-
47 tulit præconijs sanctitatis. Quamobrem idem
Augustinus, cū iam Pelagius qualis esset per-
spicuè ob oculos omnium fuerit demōstratus,
quid iam de ipso Paulinus sentiat, litteris in-
terpellat his verbis epist. 105. Pelagium, quem
vidimus (vt ab illo distingueretur, qui Pela-
gius Tarenti dictus, Britonem fuisse cognomi-
natur) & quem vt seruum Dei dilexeris, noui-
mus; nunc autem quemadmodum diligas,
ignoramus. Nam & nos non solum diliximus,
verum etiam diligimus. Tunc enim, quia no-
bis rectę fidei videbatur; nunc autem vt ab ijs,
quæ inimica, & aduersa gratiæ Dei sentire di-
citur, illius misericordia liberetur. Ita ille.
48 En qualis affectus S. Augustini circa Pela-
gium, dum hic occultus Ecclesiæ hostis mā sit.
En qualis postquam peruersissimus hæresiar-
cha innotuit. Sed petes, quandonam illi Do-
49 ctor hæreseon innotescere cępit? Contigisse
id anno 413. affirmat Baronius ibid. num. 26,
exprimens prius cum D. Hieronymo occasio-
nem innotescendi: nempè fuisse ab ipso Pela-
gio scriptam epistolam ad viduam Demetria-
dem, vt hæc ad amplectendum Pelagianismū
induceretur: sed præstat verba vtriusque refe-
ramus.

50 Præterea autem, inquit Baronius, scripsit
& idem Pelagius ad viduam quandam, blan-
ditijs eam, atque adulatione demulcens; ex
qua epistola, hæc S. Hieronymus lib. 3. contra
Pelagium recitat, atque subsannat: Eidem adu-
lās viduæ, non erubescis dicere, pietatem, quę
nusquam reperitur in terra, ac veritatem, quę
vbique peregrina sit, in illa potissimum com-
morari? Et paulò post: Docere hoc est, an occi-
dere? leuare de terra, an præcipitare de cœlo?
id mulierculæ tribuere, quod Angeli non au-
dent vsurpare? Si autem pietas, veritas, atq;
iustitia non inuenitur in terris, nisi in vna
mulieres, vbi erunt iusti tui, quos absque pec-
51 cato in terris esse iactabas? Quòd igitur hoc
anno Pelagius qui hactenus per Cælestium,
(Scelestium potius dicendum) hæresim, vt vi-
dimus, aggressus fuerat promulgare, iam
quid sentiret, vulgata ea ad Demetriadem
epistola, penitus innotuerit; inde accidit, vt
sub anni huius, Lucio Consule, idem qui supra
S. Prosper in Chronico tradat, Pelagij hæresim
hoc anno innotuisse. Hactenus Baronius cū
SS. Hieronymo, & Prospero.
52 Verum iam quinam in particulari Pelagij
errores fuere? Primò, anteponens Diuinæ
Gratiæ liberum arbitrium suadebat Ipse, na-
turalibus huius viribus, absque Dei gratia,
propter Christum, remissionem peccatorum
posse hominem obtinere, ac iustificari, vitam-
que æternam mereri ex proprijs operibus, ac
conatibus, & non ex Fide, ac merito Christi
53 Domini. Quanquam postea hanc hæreticam
doctrinam modificauit ipse Pelagius dicens,
dari quidem gratiam, non quasi ad dictos ef-
fectus remissionis peccatorum, iustificationis,
&c. absolutè necessariam; sed ad eos dumtaxat
facilius consequendos. Hunc vti præcipuum
Pelagianorum errorem assignat D. Augusti-
nus lib. de hæres. num. 88. Alphonsus à Ca-
stro verb. meritum hæres. 2. Prateolus verb.
Pelagius, & Sanderus hæres. 99.
54 Secundò, Tenuerunt Pelagius, & sequaces
eius, nō esse determinatum numerum electo-
rum, neque reproborum; contra illud S. Apo-
stoli 2. Timoth. 2. Firmum fundamentum Dei
stat, habens signaculum hoc; Cognouit Do-
minus, qui sunt eius. Ita Sanderus citatus, &
Gualterius cap. 3. seculi quinti, num. 55.
55 Tertiò, Asserebant illi, liberum arbitrium
post susceptum reipsa legitimè baptismum,
nequaquam posse ampliùs peccare, neque
gratiam in eo susceptam amittere. Afferunt
citati Prateolus, & Gualterius, num. 8.
56 Quartò, Consequenter ad primum errorē
docebant Pelagiani, omnia Dei præcepta
posse absque Diuina gratia obseruari, solis na-
turæ viribus. Ita cum S. Augustino, & Sande-
ro relatis Gualterius vbi supra num. 2.
57 Quintò, Defendebant illi, eam Dei gra-
tiam, sine qua nihil boni potest facere ho-
mo, sitam esse in solo libero arbitrio, quod
nullis suis præcedentibus meritis ab illo na-
tura humana accepit, ad hoc tātum ipso Deo
adiuuante per suam legem, & doctinam,

vt discamus,quę facere, & quæ sperare debea-
58 mus. Qui error est incidens cum primo, manifestè est contra illud Christi Domini: Sine me nihil potestis facere,Ioan.15.] quasi dicat iuxta expositionem sancti Augustini, ibi,se ad hoc etiam per donum sui sancti Spiritus adiuuare, vt quæ dixerimus esse facienda, faciamus; ferè totidem verbis cum ipso D.Augustino lib.de hæres. num.88.adducit Gualterius dicto cap.3. num.3.

59 Sexto. Tenuerunt Pelagiani, quemuis hominem iustum, dum in hoc mundo viuit, esse peccati prorsus immunem. Ita idem S. Augustinus num 88. Alphonsus à Castro verbo gratia, hæres.2. & Gualterius ibidem num.5.

60 Septimo, Docebat Pelagius, quòd homini secundum merita ipsius, concedatur ea gratia per quam à peccato liberatur; ex quo errore deducitur alius, quod idem homo dum est in peccato mortali, possit mereri. Vide citatos S.Augustinum, & Gualterium num.4.

61 Octauo, Tradiderunt Pelagiani scientiam esse donum Dei, haudquaquam vero charitatem,etiamsi,vt ait S.Paulus 1.Corin.8.scientia absque charitate inflet: Charitas autem ædificat,ne scientia inflet Cum S.Augustino ibidem, Gualterius num.6.

62 Nono, De veritate orationis sic sentiebat Pelagius,quod sit prorsus inutilis ad impetrādam peccatoribus conuersionem, aut fidei augmētum,ac perseuerantiam fidelibus,atque ad hæc omnia, quod sufficiat liberum arbitriū affirmabat. Ita D.Augustinus lib. de hæres. numero 83 Alphonsus à Castro verbo oratio hæres.3. & Gualterius vbi supra num.7.

63 Decimo, Nequaquam dari peccatum originale, & infantes absque eo nasci docebant Pelagiani. Affirmabant tamen esse baptizandos ipsos infantes,vt à bono in melius promoueātur. Ita citatus S.Augustinus, Alphonsus à Castro verb.baptis.hæres.9.& verbo peccatum hæres.1. atque Gualterius dicto c.3.n.9.& 10.

64 Vndecimo, Pertinaciter asserebat Pelagius, Infantes sine baptismo vita functos manere quidem semper extra Dei regnum, fruituros tamen vita,ac beatitudine æterna. Adducunt S.Augustinus loco citato, & lib. de baptismo paruulorum, Alphonsus à Castro verb.baptis. hæres 9. & Gualterius ibidem num.11.

65 Duodecimo, Adiungit cum eodem Alphonso à Castro verb Adam hęres.4.ipse Gualterius sic: In ea, inquit, erat opinione Pelagius, vt diceret Adamum, tametsi non peccasset, moriturum, neque ipsa non merito culpæ esse mortuum,sed naturæ conditione.] Hæc ille.

66 Decimotertio, Pelagiani magno prosequebantur odio vsum habitus, ornamentorumque Ecclesiasticorum, atque in quibusuis ministris, siue Episcopis,siue Presbyteris,ac Diaconis sacrosanctum Sacrificium celebrantibus vestitum album reprobabant. Ita S.Hieronymus lib.1. contra Pelagium; Sanderus hęres. 99. & Gualterius dicto cap.13. num.15.

67 Decimoquarto, Denique cum eodem D Hieronymo lib 3.contra Pelagianos,& Sandero citato,Gualterius ibid.n.14.de Pelagio, & eius sectatoribus ait, quòd sese tam sanctos, tamque de sua iustitia securos existimarent, vt fruitionem cælestium bonorum post hanc vitam sibi certo promitterent.

68 Aduersus prædictos Pelagianorum errores ex antiquis Patribus, & Doctoribus, plerique arma sumpserunt, ac eius præstantissimis scriptis eos perpetuo impugnarunt,confutaruntque, præcipuè sancti Hieronymus, & Augustinus. Audiamus Baronium de hoc vltimo (de primo videat quicūque voluerit in eius libris citatis, & in alijs) anno 416 num.15. sic lo-
69 quentem. Quod autem, inquit, spectat ad Africanos Episcopos, adeo vehementi studio ad expugnandam Pelagianam hæresim incubuerunt,vt post duo hæc Concilia,eodem hoc anno Carthagine, & Mileui in Numidia congregata,S.Augustino delegauerint opus,vt suis scriptis,nefandā hæresim penitus insectaretur. Testatur id quidem ipse Augustinus epist.110
70 Qualiter verò id præstiterit,eodem num.15. tradit infra idem Baronius. Porrò, inquit, iniunctum sibi ab Episcopis duorū Conciliorū opus, quam nauiter, atque acurate impleuerit,sua ipsius scripta argumento edita fidem faciunt, vt nihil vberius, doctiusue, & eloquentius dici potuerit; appareatque cùm in alijs scriptis, alios superet, in tractatibus contra Pelagianos se ipsum penitus superasse.] Hæc ibi Cardinalis Baronius.

71 Confirmatur, imo augetur ex traditis ab ipso Baronio anno 418.num.28.S. Augustinus, inquit, qui (vt ait Possidius) decem annos aduersus Pelagianam heresim infatigabili studio laborauit,præter alias complures lucubrationes aduersus eum editas, hoc anno, nempe post damnatam Romę eandem hæresim,duos edidit libros, alterum de gratia Christi, alterum verò de peccato originali, ambosque ad Albinum Pinianum, & Melaniam iuniorē, sibi notos,Hierosolymis degentes misit,vt vbi Pelagius de sua purgatione securus sedē constituerat,quo maiori facilitate hæresi sua Orbem inficeret, ibi ad salutem omnium paratū aduersus venena distraheretur antidotum. Illuc enim Religionis ergo Christiani fre-
72 quenti cœtu concurrere soliti erant. De ijsdem vero libris hæc ipse D.Augustinus lib.2. Retract.cap.50.Postea quam Pelagiana hæresis cum suis Auctoribus ab Episcopis Ecclesiæ Romanæ, prius Innocentio, deinde Zosimo cooperantibus, Conciliorum Africanorum litteris conuicta, atque damnata est, scripsi duos libros aduersus eos, vnum de gratia Christi, alterum de peccato originali. Hactenus Baronius ex parte cum ipso D.Augustino.

73 Prædicta iam manifeste ostendunt qualiter per Sanctos Patres, per Summos Pontifices, ac per duo Concilia, Pelagiani errores expugnari, confutati, condemnatique fuerint. Nihilominus perniciosissima Pelagij secta in dies magis magisq; preualuit, ac se se ad omnes ferè Orbis Christiani regiones extendit
74 præcipuè ad regionem Angliæ, vnde ipse Pelagius oriundus, ibique adeo radices misit, vt necesse fuerit implorare auxilium

ab

ab Episcopis Gallicanis,qui, vt testatur Beda lib. de ratione temporum, & ex eo refert Prateolus, verb. Pelagius, miserunt illuc Germanum,& Lupum Episcopos fidei Catholicę egregios defensores, ac per ipsos à Pelagianismo insula Britannica expurgata mansit.

75 Sed quid de secta Semipelagianorum? Nihil circa eam inuenio apud Baronium, nihil apud Prateolum, quos citare soleo, quod valde mirum: perstringam breuissime quidquid spectat ad ipsam, ex communi, & recepta doctrina, quam cum Sanctis Patribus, & Auctoribus citandis adducit Gualterius c. 19. seculi

76 quinti. Ac primo, quoad institutorem huius sectæ Semipelagianorum, affirmat ibi Gualterius cum Cassiano, collat. 13. & lib. 12. de institutis Cœnobiorum, cap. 11. 12. 13. ac 14. fuisse quendam Presbyterum nomine Cassianum, & Patria Massiliensem. Atque hinc eius Asseclæ in erroribus Semipelagianorum Massilienses nuncupati sunt, secundum Faustum Regiens. lib. 1. & 2. de gratia, & libero arbitrio, extatque tom. 4. Biblioth. Pat.

77 Communiter tamen sequaces dicti Presbyteri Cassiani appellantur Semipelagiani, inde quod partim cum Pelagianis concordarent, in extollendo admodum libero arbitrio, ac deprimenda diuina gratia, vt vidimus supra in declaratione errorum Pelagij; partim à Pelagianis differunt in eo, quod ipsi Semipelagiani Christi Domini gratiam concederent non externæ tantum prædicationis, sed internæ etiam inspirationis, atque eam non solum, vt vtilem, verum etiam vt necessariam iustificationi, perseuerantiæ, ac merito vitę æternæ, fatentes ingenuè ad hæc peragenda nostros conatus esse irritos, nisi tali gratia ful-

78 ciantur. Errarunt nihilominus Semipelagiani. Primo, quod tenerent inesse in nobis nostro labore proprio, & sine vlla Christi Domini gratia intrinsecus existente, quædam initia, per quæ nobis ipsis inchoantibus diuina Dei inde gratia tribuatur, vt nostris (sic ipsi loquuntur) conatibus præsto sit, nostraque pro-

79 moueat desideria. Circa dictum errorem, ac sequentis Semipelagianorum, legendi ex recentioribus præcipuè Bellarminus lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 2. 3. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15. Molina prima parte, quæst. 23. art. 4. disp. 1. memb. 2. & in Concord. disput. 6. Valen. 1. part. disp. 1. 9. 23. punct. 4. S. 10. Vasquez 1. part. quæst. 23. art. 3. disp. 89. cap. 4. & Suarez lib. 3. de auxilijs cap. 2. num. 6. & alij magis recentiores.

80 Tria hic notat ex mente cæterorum Gualterius scitu digna. Primum, quod illi gratiæ nomine, nec remissionem peccatorum præcisè, nec gratiam habitualem, per quam homo formaliter iustificatur, intellexerint, sed vniuersaliter quæuis gratiæ auxilia, quibus ad iustificationem disponitur, & deducitur.

81 Secundum, quod ipsi Semipelagiani illa exigua initia, quæ in nobis præcedere asserebant, non assignarint, vt meritoria de condigno (quemadmodum Pelagiani sibi fudebant merita liberi arbitrij condignè efficere, vt gratia ad facilius operandum nobis tribuatur, nostrasque vires proprias ad gloriam e condigne promerendam sufficere.) Sed tantum, vt meritoria impetratoriè, seu dispositoriè, aut iuxta modum loquendi scholasticorum ponentium gratiæ auxilium, vti meritoria de congruo. Quamquam circa hoc non omnes Semipelagiani inter se concordes fue-

82 runt. Nam alij voluerunt talia initia nostra debere semper esse priora Dei gratia. Affirmarunt verò alij gratiam esse aliquando priorem; & alij admiserunt omnia hominis opera ad salutem æquè pertinentia, initium à gratia sumere, exceptis fide, voluntate salutis, & oratione.

83 Tertium, nullam fuisse factam de præcedenti Semipelagianorum errore mentionem in Concilijs Carthaginensi, & Mileuetano, eoque tempore, quo fuerunt congregata, adhuc non innotuerat; factam autem expresse in Concilio Arausicano secundo. Quippe constat hoc celebratum fuisse potissimè ad finem condemnandi prædictum errorem.

84 Errarunt item Semipelagiani in eo, quod tenerent primam gratiam conferri à Deo hominibus vsu rationis prædictis, ob aliqua bona opera ab eis facta, & consequenter defenderent ex his prætensis bonis initijs liberi arbitrij, homines Diuina gratia ad gloriam prædestinari, & à numero damnatorum seiungi.

85 De confutatione, & condemnatione huius, & præcedentis erroris extat Tom. 1. Conciliorum epist. 5. Cælestini Papæ ad Episcopos Galliæ 1 circa idem legendi sunt S. Augustinus epist. 101. 106. & lib. 1. de prædestinatione Sanctorum cap. 12. 13. & lib 2. de perseuerantia cap. 9. & 10. S. Prosper Aquitanus lib. contra Collatorem, & lib. 1. de vocatione gentium cap. 22. Item S. Hilarius Arelatensis in epist ad August. de prædestinatione sanctorum, atque præ ceteris D. Thomas p. 2. q. 109. art. 6. & quæst. 114. art. 5.

86 Tandem errarunt Semipelagiani, quod cum viderent se adstringi exemplo infantium, qui absque proposito merito prædestinantur, falso affirmauerint, etiam tales paruulos fuisse prædestinatos ex bonis operibus liberi arbitrij, quæ morte præuenti non potuerunt perficere, & erant perfecturi, si ad vsum rationis peruenissent, atque ob eadem opera factam illis esse à massa perditionis secretionem; quia ob talia opera asserebant ipsi, vel concessa fuit illis, ac prædestinata baptismi gratia, aut sane

87 denegata. Hanc hæreticā doctrinā confutauit S. Augustinus lib. 1. de prædestinatione Sanctorum cap. 12. Firmissimo testimonio S. Pauli 2. Corinth. Si omnes enim nos, inquit, manifestari oportet ante Tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit siue bonum, siue malum] vbi bene notat Augustinus, quod non fuerit ab Apostolo dictum: *prout gesturus fuit*, sed tantum prout

88 gessit: & statim subiungit: Sed vnde hoc de talibus viris in mentem venerit, nescio vt futura, quæ non sunt futura, puniantur, aut honorentur merita paruulorum. Hæc S. Augu-

stinus,quæ ex doctrina Vasquez citati disp. 19. c. 2. confirmat Gualterius ibidem sic dicens. Et verò, inquit,vt crudelitatis esset,plusquam tyrannicę,pœnas ab aliquo sceleris minimè patrati repetere: Ita neque iustitiæ est, nihil merenti mercedem tribuere.] Ita ille; atque hactenus de Semipelagianis vere Pelagij descendentibus.

89 Tres alij præterea extiterunt famosi descendentes,seu ministri eiusdem Pelagij, qui eum præ ceteris in docendo, & propagando Pelagianismo diu, multumque laborarint, merito inter hæresiarchas enumerantur. Primus fuit quidam vocatus Cælestius, Pelagij primum discipulus, vt ait Gualterius cap. 4. seculi 5. postea vero magnus cohortis satanæ An-
90 tesignanus. De hoc affert Baronius anno 473. num. 26. per sequentia verba: Sanctus Prosper in Chronico tradit Pelagij heresim hoc anno innotuisse, quam tamen in Cælestio scimus Carthagine luisse damnatam.] Ita ille ibi.

91 Meminit eiusdem Cælestij Baronius anno 410. num. 49. vbi post ostensum Ruffinum Pelagij præcursorem, vt supra vidimus, ita subiungit. Et ne quis,inquit,existimaret nostram sancti Hieronymi verborum interpretationē perperam factam,Ipsumue pati calumniam; accipe in primis, quæ Pelagij collega Cælestius publicè, cum in Concilio Carthaginensi hæresis argueretur,libera voce his verbis professus est: S. Presbyter Ruffinus Romę, qui mansit cum S. Pammachio,id dixit. Ego enim audiui illum dicentem, quod tradux peccati non sit] hæc Baronius contra Cælestium, & habentur apud S. Augustinum, lib. 2. contra Pelagium, cap. 2. Atque hactenus de Cælestio Carthaginensi.

92 Secundus vero Pelagianismi acerrimus defensor, & propagator, fuit Iulianus Episcopus Capuanus, cuius vehementissimus impugnator extitit D. Augustinus, qui contra eum, ac reliquos Pelagij asseclas, Hypognosticorum volumen, & libros complures scripsit. Ipse verò Iulianus contra D. Augustinum, & contra Ecclesiam aliquos etiam libros composuit. De hoc Hæresiarca vide Prateolum verbo Iulianus Episc. Capuan. & Baronium anno 419. à num. 37.

93 Alius denique famosus Pelagij Minister,seu Promotor eius sectæ,fuit quidam Vitalis Carthaginensis, qui cum ab illius nomine se abhorrere simularet, ipsi tamen valde addictus erat. Audiamus Baronium anno 409. n. 54. quæ ad hunc hæresiarcham spectant, paucis comprehendentem; postquam enim in communi ostendit Alypium Episcopum fuisse missum ad Honorium Imperatorem pro extirpandis latentibus in Apbrica Pelagianis, ad-
94 dit sequentia: Sit in exemplum,inquit, quod ex sancto Augustino litteris exploratum habetur de Vitali Carthaginensi, qui licet Pelagij nomen fugere videretur, ex eius tamen doctrina dogma illud impium deducebat, vt diceret non esse orandum pro Idolatris, vel alijs non credentibus, vt crederent; sed tantummodo illis esse proponendam doctrinæ veritatem; cęterum credere, vel non credere, ex eorumdem pendere arbitrio, non autem ex præueniente eos diuina gratia. hæc ille] quæ totidem ferè verbis adducit Gualterius cap. 12. seculi quinti. Extat S. Augustini epistola 207. ad eundem Vitalem, pro quo, & pro contentis in titulo Regulæ, hactenus dicta sufficiant.

Secta Nestorianorum, & alia Nestorio, Donato Manichæo, Ario, Origeni, & Rogato consanguinea, qualiter se habent?

REGVLA CCXLIV.

95 Anno circiter Iesu Christi 428. en tibi monstrum prę ceteris horrendissimum, Nestorius scilicet, ex campo Antiocheno prodeuntem, & ad summum Ecclesiæ Constantinopolitanæ gradum ascendentem, qui eo crudelius bellum Catholicis intulit, quo maiori arte statim cunctas hæretieorum sectas tunc vigentes persequi instituit; vno excepto Pelagianismo, cui occultè fauens,tandem nouis erroribus innentis, se hæresiarcham pro-
96 palauit. Theodorus autem,& Diodorus Magistri fuerunt Nestorij, & hinc huic in hære-
97 siarchatu coniuncti. Eodem fere tempore ex antiquis hæresiarchis varij tanquam rami pullularunt, ex Donato Petilianus; ex Manicheo Fortunatus, Felix, & Faustus, ex Ario Maximinus, & Deuterius; ex Origene duplex Auitus; & ex Rogato Vincentius Victor, statim declarandi.

---

98 Res Nestorij vti heresiarchæ famosissimi, & hostis Ecclesiæ Catholicę infensissimi abunde admodum, & curiosè pertractant Scriptores, pręcipuè ex antiquioribus, vt Socratea, Nicephorus, & Sozomenus lib. histor Ecclesiast. Cyrillus Alexádrinus, & Theodoretus Episcopus Ancyranus, Cassianus presbyter, septem libris contra eum editis: ex non ita antiquis, vt Prateolus verb. Nestorius Episcopus Constantinopolitanus, &] Baronius anno 428. quorum testimonijs, in primis huius vltimi,relatis de more eius verbis, quęcunque huc spectantia solita breuitate comptobabimus.

99 Quoad genus, & originem, ac educationem eius, ita ille dicto anno 428. num. 20. Si Nestorij, inquit, maiorum genus spectes, certè quidem ab impijs impius prognatus est. Etenim testatur de eo Suidas esse nepotem
100 Pauli Samosateni nefandi hęresiarchę; cuius errores iam penitus obliuioni mandatos ipse instaurare conatus est, tempus opportunum opperiens. Dum enim in suo Monasterio S. Euprepij apud Antiochiam sito versatus est,nihil antiquius habuit, quàm vt simulata sanctitate,magnam,sibi apud omnes conciliaret gratiam,&aucuparetur inde,quem est consecutus, honorem.] Hęc Baronius.

101 Verum quando,& qualiter, ac cur talis honoris

noris consecutio ei contigerit, accipe ab eo-
dem Baronio numer. 19. eiusdem anni 428.
Quod verò, inquit, ad Orientalis Ecclesiæ sta-
tum spectat, sub ijsdem Consulibus Felice, &
Fausto, quarto Idus Aprilis suffectum in lo-
cum Sisinij Constantinopolis Episcopo Nesto-
rium presbyterum Antiochenũ ex Monacho,
101 Socrates tradit lib. 7. cap. 24. Quod enim
olim ab eadem Ecclesia Antiochena sanctis-
simum, atque doctissimum nacta fuisset Anti-
stitem S. Ioannem Chrysostomum, Constanti-
nopolitana Ecclesia, inde alium illi similem
acceptum post aliquot annorum spatium om-
nium consensione Nestorium delegit; eius-
modi enim illorum fuisse consilium testatur
Cassianus suorum temporum scriptor lib. 7. de
Incar. cum ait hæc in Nestorium. Quis de An-
tiochena Ecclesia te sibij sumere Sacerdotem,
ex qua illum (nempe Ioannē) ante prælegerat,
accepturam se in te credidit quidquid in illo
habere desijsset: quod præcipuè factum scias
Theodosij Imperatoris impulsu.] Hæc Baron.
103 Post quæ immediate sic idem cum Socrate
lib. 7. cap. 29. Sed quomodo, quandouè electio
Nestorij facta sit, Socratem audiamus ita di-
centem. Post mortem Sisinij visum est Impe-
ratori, propter homines inanium rerum appe-
tentes, neminem ex illa Ecclesia, (licet multi
Philippum, complures Proclum designatum
cuperent) ad Episcopatum illum eligere, sed
aduenam Antiochia accersere constituit Erat
namque illic Nestorius ex Germanicia oriun-
dus, voce in primis sonora, linguaque diserta,
& ob eam causam tanquam ad docendum po-
pulum admodũ accõmodatus: de eorum sen-
tentia accersitur.] Hactenus cũ Socrate Baron.
104 Ad tantam euectus dignitatem Nestorius
statim animum, & promptitudinem persequen-
di hęreticos ostendit, ad huncque effectum ab
Imperatore auxilium petiuit, teste Baronio
105 d. anno 428 num. 21. sic dicente. Nam simu-
lans, inquit, Episcopus quarto Idus Aprilis or-
dinatus fuit, Felice, & Tauro Consulibus; ex
templo cum orationem, apud Imperatorem
haberet, hanc sententiam, quæ multis in ore
est, coram vniuerso populo pertulit: Mihi ô
Imperator, terram hæreticis, tu purgatam tri-
bue; & ego tibi cælum tribuam: tu mihi in
profligãdis hæreticis subueni; & ego tibi in
profligandis Persis subueniam.] Ita ille.
106 Hæc autem verba Nestorij ad Imperatorem
Socrates lib. 7. cap. 29. & alij in malam partem
interpretati sunt, quod ea tam cito, nulla in-
terposita mora, temerè ex animi leuitate, &
gloriæ inanis cupiditate protulerit: At Baro-
nius num. 22. è contra ipsum ab huiusmodi vi-
tio in ea actione immunem facit, & talium
verborum prolationem ex Episcopali liberta-
te vigoreque Sacerdotali, ac zelo puritatis fi-
dei processisse affirmat.
107 Verum quidquid sit de hac differentia Scri-
ptorum circa locutionis Nestorij cum Impe-
ratore interpretationem: illud omnino certũ
habetur, statim ab eo contra Arianos, & No-
uatianos fuisse diuersimodè excitatam perse-
cutionem.

108 Quoad Arianos, accipe ab ipso Baronio ibi-
dem nu. 23. quid acciderit. Quinto die, inquit,
postquam erat Episcopus designatus; dum Ec-
clesiam Arianorum, in qua clam, & ex occulto
preces fundebant, demoliri instituerat, eos ad
tantam adegit vecordiam, vt cum Ecclesiæ
vastationem cernerent, ipsi etiam facibus in-
iectis eandem succenderent. Quod quidem
incendium ædes vicinas depascẽs penitus ab-
109 sumpsit. Ex qua re tumultus in Ciuitate cõ-
citatus est, Arianique ad vlciscendum parati;
verum Deus Vrbis Conseruator non passus
est malum longius serpere.] Hæc ille, & paulo
110 post de Nouatianis sic. Quin etiam Nouatia-
nos diuexare aggreditur. Inde impulsus, quod
Paulus eorum Episcopus ob pietatem tantæ
famę celebritate fuit. Ita idem de persecutio-
ne Nestorij contra vtramque sectam Arianam,
& Nouatianam.
111 Similiter persecutus est Paschatitas, seu eos,
qui festum Paschatis ad decimum quartum
diem mensis celebrabant. Item Macedonia-
nos, Apollinarianos, Montanistas, Valentinia-
nos, Eunomianos, Sabbatianos, Priscillia-
nistas Phryges, Borborianos, Euchitas, Mes-
salianos, Marcianistas, Audianos, Donatistas,
Photinianos, Hydroparastatas, Ascodrogi-
112 tas, Paulianos, & Marcellianos. Quę om-
nes hereticorum sectæ tunc temporis alicubi,
adhuc vigentes expressæ fuerunt in l. 65. C.
Theod. per Imperatorem Theodosium præ-
scriptis pęnis contra eas, curante, & vrgente
Patriarcha Nestorio talis legis sanctionẽ, & di-
ctarum sectarum expressionem, ac punitionem
sicut & aliorum scelerum, pręcipuè lenocinij
l. 2. de lenon. Cod. Theod teste Baronio nu. 27.
113 De intentione autem praua Nestorij, & de
naufragio eius circa fidem, inde cępit inditiũ
non leue insurgere, quod inter prędictas hæ-
reticorum sectas haud curarit apponi Pelagia-
nam; imò hinc clarè deducit, & ostendit Ba-
ronius dicto anno 428. num. 27. ipsum Nesto-
rium fuisse Pelagianorum fautorem. Accipe
114 verba illius. Sed illud, inquit, diligenter ob-
serua, in eo nuper recitato catalogo hęreti-
corum, nullam penitus haberi mentionem
Pelagianorum, qui in primis vtpote his tem-
poribus vigentes, & sub Attico Episcopo ante
damnati Constantinopoli, fuerant nominandi,
& acriori supplicio coercendi; vt ex his probè
intelligas Nestorium ipsum fauisse Pelagianis.
115 Confirmatur id quidem ex eo, quod Cæle-
stinus Papa in epist. post sequentem annum
ad ipsum Nestorium data, queritur de ipso,
quod Pelagianos hereticos à se Roma expul-
sos receperit Cõstãtinopoli.] Ita ibi Baronius,
addens, Nestorianos ex Pelagianis esse propa-
gatos.
116 Verùm non diù tardauit Nestorius suum
venenum publicè vomere, ac se hostem infen-
sissimum Ecclesiæ Catholicæ, hęrésiarchamq;
famosum, paucis quidem erroribus, sed his
grauissimis propalare. Primus fuit, quod te-
nuerit, ac defenderit vna cum suis sequaci-
bus, Christum Dominum ex sanctissima Maria
natum nequaquam esse Deum; sed solùmodo
homi-

hominem, dignum pojtea pro sanctitate meritò iudicatum, qui Diuinitati coniungeretur, non personaliter per vnionem hypostaticam, sed tantum, quod ex speciali prærogatiua, Diuinitas in ipso habitaret: ita S. Augustinus lib. de hæres. num. 89. Socrates lib. 7. cap. 32. & Sanderus hæres. 100.

117 Circa dictum errorem audi Baronium anno 428. nu. 29. ex S. Prospero in Chron. sic loquẽtem: Sed iam, inquit, de Nestorio lugubrem aggrediamur enarrare tragœdiam, hoc anno ordiri cœptam, de qua hæc S. Prosper sub eisdem huius anni Consulibus. Nestorius Constantinopolitanus Episcopus nouum Ecclesijs molitur errorem inducere, prædicans Christũ ex Maria hominem tantum, & non Deum natum, eique Diuinitatẽ collatam esse pro merito. Huic impietati præcipuè Cyrilli Alexandrini Episcopi industria, & Papæ Cælestini repugnat auctoritas.] Hactenus ille.

118 Quod ait de nouitate erroris S. Prosper, qualiter hoc intelligi debeat, accipe à Ioanne de Lugo nostræ Societatis viro doctissimo, quæ disp. 10. num. 1. de myster. Incarnationis præ cæteris magis declarat. Secũdus error, inquit, principalis circa hoc mysterium fuit eorum, qui negarunt, naturam humanam fuisse vnitã vera, & physica vnione Verbo Diuino, ita vt vna & eadem persona verè esset Deus, & ho-

119 mo. Qui error licet fuerit antiquior Nestorio, quippe à fontibus Ebioneis manatus, ipsi tamen principaliter tribuitur, quia ipse illum non solum renouauit, sed clariùs explicuit, & pertinaciùs defendit, ponens duas personas Deum, & hominem; ita tamen, vt Deus speciaiissimo affectu, & gratia homini coniungeretur, & ratione illius coniunctionis homo diceretur aliquo modo Deus; præsertim propter auctoritatem Dei in ipso peculiariter inhabitãtis, atque adeo licet reipsa essent duæ per-

120 sonę, auctoritate tamen esset vna. Vnde inferebat, Deum non esse passum, nec mortuũ, nec Beatam Virginem esse Dei genitricem, quia ex ipsa purus homo natus fuerat, qui postea vitæ eximia sanctitate meruerit, quod ipsi Diuinitas specialiter coniungeretur.] Hæc ille: qui post hęc scripta ad supremam Cardinalitiam dignitatem assumptus pro meritis doctrinæ, & virtutis.

121 Ex tali errore sequebatur quod ipse Nestorius Christum Dominum haud appellaret θεὸν, idest Deum, sed solum, θεοφόρον, idest deiferum; neque matrem eius vocaret θεοτόκον, idest Deiparam, seu Dei matrem, sed tantum χριστοτόκον, idest Christiparam, seu Christi ma-

122 trem. Tandem sic sentiebat, vt quemadmodum duæ sunt in Christo naturę, Diuina, & Humana, ita in illo duas personas reponeret, ex quibus vna vocabat Filium Dei, alterã filium hominis, seu filium Mariæ. Circa hoc vide Prateolum, verb. Nestorius, & Gualteriũ cap. 8 seculi quarti.

123 Secundo, consequenter errarunt Nestoriani, quod prędicta personarum multitudine in Christo Domino posita, asseruerint in Sacramento Eucharistię contineri veram carnem, non Dei, sed puri hominis iusti, & sancti, qui sit Templum, & habitaculum Dei. ita ibidem Prateolus, & Gualterius.

124 Tertio, tenuerunt, ac docuerunt Nestoriani, Christum Dominum non tam benè sub vna specie, quam sub vtraque contineri; propterea omnibus siue grandioribus, siue paruulis, Eucharistiam in vtraque specie tribuebant, eamque ex pane fermentato conficiebant, & necessario conficiendam ex eo iudicabant. Asserunt ijdem Prateolus, & Gualterius citati.

125 Quarto, tandem Nestorius veterum Patrũ scripta fastidiosè contemnebat, & ad Scripturæ sacrę expositiones ab illis traditas legẽdas, tum ex negligentia, tũ ex præsumptione, quod se eis omnibus anteponeret, nequaquam animum applicabat. Itacum Socrate lib. 7. c. 32. & Sandero hæres. 100. adducit Gualterius lo-

127 co citato. Ad diffiniendos autem, & condemnandos prædictos Nestorianorum errores, diuersa Concilia generalia coacta fuerunt, pręcipue Ephesinum sub Cęlestino supra adducto, vt notat relatus Ioannes de Lugo; & Calcedonense sub S. Leone primo; sed de hoc iterum regula sequenti opportunius.

128 Duo præterea hic attingenda, scitu digna circa Nestorium. Primum, quod huius lingua propter horrendas blasphemias contra Christum Iesum, & Beatam Virginem prolatas, *fuerit post eius mortem primo loco à vermibus* depasta, ex Sozomeno in Ecclesiast. Historia as-

129 fert Prateolus, vbi supra. Secundum adducit Gualterius d. cap. 16. sub finem num. 4. per sequentia verba. Porrò hic, inquit, omittendum non est, quod sapienter obseruarunt Cardinalis Baronius anno 431. numer. 179. & Henricus Spondanus in epitome Baronij anno 431. num. 23. post insignem illam, quæ per Nestorij, Nestorianæque hæresis damnationẽ Ecclesiæ obtigit victoriam, vbique locorum sanctissimam Virginem Mariam, quæ vt canit Ecclesia, (cunctas hęreses interemit in vniuerso mundo) Matrem Dei, Christianorum omniũ

130 ore cantatam esse, ac prædicatam. Tuncque Salutationi Angelicæ accessisse addiramẽtum illud, *Sãcta Maria mater Dei ora pro nobis, &c.* Ac factum esse, vt licet frequens antea fuisset ipsius cultus, post hæc tamen diuino excitante spiritu, frequentior, atque celebrior existeret, vixque vllus repetiretur, qui absque Dei genitricis titulo sanctam Mariam nominaret.] Hactenus Gualterius, atque hactenus de Nestorio hæresiarcha, eiusque sequacibus à nobis sufficienter dictum.

131 Sectæ Nestorianæ antecedenter coniuncta est illa Theodori, Episcopi Mopsuestiẽsis, quippe hic cum S. Ioannis Chrysostomi in schola Libanij condiscipulus fuisset, postea Nestorij hæresiarchæ Magister extitit, & deserto Monachatu, quem profitebatur, adeò vitijs luxuriæ se tradidit, vt inde nullo modo eum exuere potuerit D. Chrysostomus, qui propterea duas ad ipsum dedit epistolas, quintã, & sextam, quæ extant tom. 5. Operum ipsius.

132 Error cõtra fidem dicti Theodori hæresiarchæ, præcipuè fuit in negando quicquam teperiri,

periri, in veteri Testamento, quod de Christo Domino expresse sit dictum, lege S.Thomã in prologo Psalmorum, Alphonsum à Castro verbo Christus, hæres.2.& Baronium anno 428
133 numer.33. Fuit similiter Magister Nestorij Diodorus Tarsensis Episcopus, qui inter hæresiarchas adnumeratur à Baronio anno 478. num.35.& à Gualterio cap.15. Seculi quarti, quia præter dictum Theodori errorem, quem ipse admisit, sensit etiam, & docuit alium fuisse filium Mariæ, alium verò filium Dei; quod postea discipulus eius Nestorius magis explicuit, & pertinacius defendit vt diximus; neque aliud occurrit exprimendum circa hanc Diodori sectam.

134 Asse cla præcipuus Nestorij fuit Timotheus Aelusus Episcopus Alexandrinus intrusus. Huic præter errores Nestorij illud peculiare tribuitur, quòd corrupta ab eo fuerint, & varijs mendacijs conspersa multa S.Cyrilli scripta non dum in lucem edita. Ita Prateolus verb. Timotheus Aelusus, & Gualterius c.22. feculi quarti.

135 Ramus item arboris pessimi Donati extitit circa idem ferè tempus Petilianus, qui vt refert Baronius anno 411. num. 16. vna cum alijs sex Episcopis Donatistis in concertatione prodijt aduersus totidem Episcopos Catholicos, quorum vnus fuit S Augustinus, qui etiam
136 contra ipsum Petilianum scripsit. Huic duos tribuit errores Prateolus verb. Petilianus. Primò, quod tenuerit esse verè Martyres illos, qui se ipsos pro peccato commisso interimũt, eo quod in se puniant, quod se commisisse dolent, atque inter tales martyres præcipuè
137 reponebat Iudam Iscariotem. Secundò, quod affirmarit, à malis Sacerdotibus non cõferri vera Sacramenta, & malorum turpitudinem bonis obesse. Præter citatum Prateolum, affert Gualterius cap.11. feculi 5.

138 Eodem ferè tempore pullularunt tres propagines Manicheismi, nempe Faustus, & Felix, de quibus iam satis à nobis supra dictum; atque Fortunatus: contra quem S.Augustinus celebrem inijt disputationem, & composuit librum, qui in tom.6. operum eius extat: agit item aduersus eundem in sermone quinto ad
139 fratres in Eremo prope finem. Nullus peculiaris error huic Fortunato assignatur; sed omnes proprij Manicheorum, sunt ipsi communes, vnde nomen hæresiarchæ obtinuit, quod sectam Manicheismi valdè radicarit, ac propagarit. Vide Prateolum verb. Fortunatus, & Gualterium cap.5. quinti feculi; nec quidquam aliud circa dictas tres propagines attingendum occurrit.

140 Ab Arianismo originem ducunt Maximinus Episcopus; & Deuterius similiter Episcopus. De illo ait Prateolus verb. Maximinus, quod erroneè, ac pertinaciter defenderit cum Ario Patrem æternum esse potentiorem Filio, eo quod ille filium, qui Deus Creator est, genue-
141 rit; nequaquam autem filius. Contra hunc ergo S. Augustinus ipsum strenuè confutans tres scripsit libros, qui in tomo eius sexto extant; Magister etiam sententiarum lib 1. distinct.7. contra eundem errorem insurgit. Vide Gualterium cap.7. seculi quinti.

142 Error verò peculiaris Deuterij Episcopi Ariani fuit, teste Niceph. lib.16. cap.33. quod cùm Constantinopoli quendam, nomine Barbam baptizaret, contra receptam consuetudinem, formam baptismi sic mutarit: Baptizetur Barbas in nomine Patris per Filium in Spiritu Sancto: eodem autem tempore, quo eam protulit, ecce tibi (verba sunt ipsius Nicephori) vnda, quæ in sacro lauacro erat, de
143 repentè disparuit, & Barbas inde profugiẽs, miraculum id omnibus promulgauit. De hoc hæresiarcha, præter dictum Nicephorum, agunt Prateolus verb. Deuterius, qui ait ipsum vixisse circa annum 493. & Gualterius cap.27. seculi quinti.

144 Qualiter autem duo Auiti peregrinantes Origenis errores complexi fuerint, traxerintque eos in Hispaniam: Audi Baronium anno 414. num. 10. sic de hac re loquentem. Hoc eodem anno, inquit, contigit Pauli Orosij legatio ex Euttopio, & Paulo in Hispania Episco-
145 pis ad S. Augustinum in Africam. Huius autem decernendæ legationis in causa fuere hæreses, quæ tunc temporis dire Hispanias infestabant. Nam præter Priscillianistarum errores, quos singulos idem Orosius in libello consultationis Augustino oblato enumerat, nouas addit hæreses nuper inuentas, ex Origene, & Victorino prognatas; allatas verò in Hispanias à duobus Auitis Hierosolymis, atque Roma profectis.] Hæc ille: nec est cur dicti errores hic exprimantur, cum iam alibi fuerint à nobis de Origene loquentibus expressi.

146 Tandem sectæ Rogatistarum adhæsit Vincentius Victor, qui aliam peculiarem instituit, docens contra S.Augustinum, animam non ex nihilo, sed ex Dei substantia esse conditam, cui errori se opposuit idem D.Augustinus, scri-
147 bens contra ipsum. Vnde circa hoc legendus est S.Doctor, tùm in libris de origine animæ, tùm lib.2. Retract. cap.56. legendus item Baronius anno 420 n.8. & seqq. Atque prædictis omnibus contenta in titulo præsentis Regulæ pro nostro instituto satis explicata manent.

Quid de secta Eutychetis, & de alijs ab Eutychete dimanantibus? quid de Abelottis, & de Acephalis.

REGVLA CCXLV.

148 EVtyches Constantinopolitanus in Statu Ecclesiastico Monachus Presbyter, quin & Archimandrita, cùm Nestorij hæresis prædictæ acerrimus confutator priùs extitisset, hinc postea sumpta occasione in oppositum extremum declinauit, & vnam tantum in Christo naturam defendit, sicque famosam
149 sectam Eutychianorum instituit. Dioscorus dein Alexandrinus Episcopus manifestata huius hypocrisi, quæ diu latuerat, non solum Euty-

Eutychianæ hæresi adhæsit,eamque propaga-
uit;sed ipsius etiam Eutychetis vti prorsus in-
nocentis, se perpetuum defensorem exhibuit;
ideoque inter hæresiarchas reponi meruit.
150 Hæresiarcha item censetur Zeno Imperator,
sectam Eutychetis amplexus ob edictum ab ip-
so conditum, Honoticum vocatum, ex quo
151 Pacificatorum secta manauit. De sectis de-
nique Abeloitarum, & Acephalorum aliquid
postea dicetur.

---

152 DE Eutychete quoad statum eius, & fe-
licia primordia in persequenda secta
Nestorij, atque quoad lapsum ipsius in hære-
sim, instruit nos complere, & erudite Baro-
nius anno 448. num.19. in hunc modum. Sed
quid, inquit, inter hæc funestum accidit,dum
in desolationem Nestorianæ hæresis Catholici
impelluntur; plane contigit, vt vnus ex illis
rapido cursu terminum imponeret, & sibi ci-
tra terminum prælabenti habenas inijcere ne-
scius, improuidè ferretur in hostes; dumque
pugnat aduersus Ecclesiæ perduelles, ipse in-
feliciter nouus veritatis Catholicæ impugna-
153 tor insurgeret. Euenit id quidem deplora-
tissimo Eutycheti Monachorum Cõstantino-
poli agentium Patri, illorum, inquam, qui
tempore Ephesini Concilij aduersus Nesto-
rianos ceteris præstantius dimicarant. Cum
igitur summo odio in Nestorij hæresim iste
ferretur, eo prosilijt, vt non duas tantum es-
se in Christo personas omnino ex Catholicæ
fidei præscripto negaret, sed etiam, nec duas
in Christo naturas vellet asserere, eosque Ne-
storiano laborare morbo putaret, qui duas
confitetentur in Christo distinctas, & incon-
fusè coniunctas esse naturas.] Hæc ille.
154 Ad confirmandum autem id, quod ait de
solicitudine, & iugi labore Eutychetis in ex-
tirpanda hæresi Nestoriana, adducit idem
Baronius dicto anno 448. num.20. Epistolam
S.Leonis Papæ, quæ ad verbum sic habet.
Dilectissimo filio Eutycheti Presbytero Leo E-
piscopus.
155 Ad notitiam nostram tuæ dilectionis epi-
stola retulisti, quòd Nestoriana hæresis quo-
rumdam rursus studijs pullularet: solicitudi-
nem tuam hac ex parte nobis placuisse scri-
psimus; quoniam index animi tui est sermo,
quem sumpsimus. Vnde non ambigimus au-
ctorem Catholicæ fidei Dominum tibi in om-
156 nibus affuturum. Nos autem cum pleniùs,
quorum hoc improbitate fiat, potuerimus
agnoscere,necesse est auxiliante Domino pro-
uidere, quatenus nefandum virus, dudum-
que damnatum,radicitus possit extingui.Dat.
Kal.Iunij Posthumiano, & Zenone viris cla-
rissimis Consulibus.] Hactenus Epistola san-
cti Leonis.
157 En quàm bene affectus circa fidem Catho-
licam Eutyches tunc extitit; en quam arden-
ter stricto eloquentiæ,& doctrinę gladio con-
tra Nestorianam sectam prodijt, vt à tantæ
sanctitatis Summo Pontifice transmissis litte-
ris laudari, & ad idem præstandum induci
158 meruit. Sed inde multò turpior, & horri-
bilior eius lapsus in prædictam oppositam
hæresim,quæ iam ab illius ore prolata aliquã-
diù latuit,nec huiusmodi erroris Auctor scie-
batur, & cum quidam eius susurri per Orien-
tis Ecclesias spargi cœpissent, statim diuersi
ex Præsulibus Catholicis excitati sunt ad se
inuicem certiorandum de tali impietate, tũc
159 temporis orta; Ita certiorem fecit Theodo-
retum Basilius Seleuciæ Episcopus, vt patet
ex responsione ad hunc eiusdem Theodoreti
epist 85. quam Baronius eodem anno 448.nu-
mer.21. per extensum adducit. Ibique sub
finem num.20.de prædictis agit.
160 Verum non diu distulit Eutyches blasphe-
mam impietatem suã propalare,& errore con-
tra fidem perniciosissimo publicè per se ipsum
personas simplices imbuere, pręsente aliquã-
do Eusebio Dorilæi ciuitatis prouinciæ Phry-
160 giæ Salutariæ dignissimo Episcopo. Qui cum
esset(ait Baronius ibidem num.24.) orthodo-
xus, & purus, & amicus, prohibuit eum talia
sapere, & docere; sed pertinaciter Eutyche-
te audire nolente, retulit Eusebius causam
ad Flauianum Episcopum Constantinopoli-
tanum, qui & ingressus est eius Concilium,
quod collectum fuerat pro Florentio Sardo-
rum Metropolita aduersus Episcopos sub eo
constitutos Ioannem, & Cosenium, & data
forma de aliquibus causis, eorum libellos ob-
tulit Eusebius Flauiano, & omni Concilio,
coniurans omnes aduenire, & Eutychetem
presbyterum, vt sub eorum præsentia conuin-
ceretur ab eo,hæretica dogmata sapere,& do-
cere.] Ita ille cum Liberato Diacono cap.11.
tom.2.Conc.
162 Prosequitur num.seqq.idem Baronius ex-
primere admodum copiose ex actis dicti Cõ-
cilij synodalis, qualiter ab illo Eutyches
fuerit ter iuridicè citatus,transmissis accusa-
tionis libellis per viros idoneos, qui eos illi
legerent;& ipse noluerit comparere, allegans
163 friuolas excusationes. Qualiter item in-
stante magis dicto Eusebio, transacto longo
tempore post tertiam citationem, tandem
comparuit, comitante tamen ex concessio-
ne Imperatoris Theodosij, Patricio Flo-
rentio, & magno Consiliario, qui, si opus es-
set, eius personam defenderet.
164 At talis comparitio nequaquam effectum
optatum parturiuit, cum Eutyches multò
magis pertinax, & obstinatus remanserit. Vi-
de reliqua apud Baronium citatum, ex dictæ
Synodi actis, quæ referuntur tom.1. Concil.
act.1. Concilij Calced, per quod Eutyches
damnatus est, vt paulo post dicemus. Nunc
eius errores aliquantisper expendamus.
165 Primo, Circa præcipuum iam tactum, de
vna sola natura in Christo, quomodo intelli-
gatur, magna inter Doctores est controuer-
sia:cuius decisionẽ,vt à prolixitate abstineam,
accipe breuiter à Ioanne de Lugo sanctæ Ec-
clesiæ Eminentissimo Cardinali, vbi supra
disp 9. sect.1. num.6. sic dicente. Mihi ergo,
inquit, verisimilius, est Eutychetem ita in
Christo negasse duas naturas, vt negaret re

ipsa

ipsa post vnionem mansisse in Christo naturâ diuinam, & humanam omnino integram.] Ita ille, addens in eo sensu fuisse confutatum hunc Eutychetis errorem a S.Leone Papa in epist. 10. ad Flauianum à S.Maximo relato, apud Euthymium in Panoplia part.2. tit.15. à Theodoreto epist.125. & ab alijs.

166 Ita ille, addens in eo sensu fuisse confutatum hunc Eutychetis errorem a S.Leone Papa in epist. 10. ad Flauianum à S.Maximo relato, apud Euthymium in Panoplia part.2. tit.15. à Theodoreto epist.125. & ab alijs.

167 Secundo, Defendebatur ab Eutychete, & à sequacibus eius error Manichæorum, & Apollinaristarum, nempe, quòd caro Christi Domini non esset nostræ similis, & quòd ipse verè haud fuerit natus ex Virgine sanctissima Maria: tametsi ita videretur. Quippe affirmabant illi corpus Christi de Cœlo in vterum Virginis descendisse, & in eum radiorum solarium instar penetrasse, ita vt in instanti Incarnationis fuerit mutata caro in diuinitatē, atque vna substantia ex duabus coaluerit.

168 Hincque consequenter deducebant Christi Domini diuinitatem fuisse passam, crucifixam, mortuam, & sepultam. Afferunt Prateolus verb. Eutychiani. Sander. hæres. 102. & Gualterius cap. 20. sęculi quinti.

169 Tertio, Docuit Eutyches post resurrectionē corpus humanum fore impalpabile, atque omnino inuisibile, quin etiam vento subtilius. Ita ibidem Prateolus, & Gualterius.

170 Quarto, Tandem Eutychiani Concilium Ephesinum nihil facere, & Calcedonense deridere ausi sunt. Cum Sandero hæres. 102. adducit Gualterius vbi supra, onm.4.

171 Ex prædictis erroribus primum, & secundum sic exprimit Baronius dicto anno 448. num.23. Quomodo autem, inquit, hoc anno mense Nouembris detecta est heresis Eutychetis, iam aggrediamur enarrare. Liberatus Diaconus tom.2. Conc. cap.11. hæc de primordijs eiusdem emergentis hæresis. Eutychus Presbyter, & Archimandrita præsidens Constantinopoli celeberrimo Monasterio, vrgente Satana prædicabat Dominum nostrum Iesum Christum consubstantialem nobis non esse secundum carnem, sed de cœlo

172 corpus babuisse. Rursum varians dicebat ante adunationem duas in Christo fuisse naturas, post adunationem, vnam factam esse.] Ita ille.

173 Inter Asseclas verò Eutychetis præcipuus extitit Dioscorus Episcopus Alexādrinus, qui eius defensionem nimis efficaciter suscepit, & ipsum omnino innocentem declarauit. De Dioscoro sic Gualterius cap.31. sęculi quinti. Hic ille est, inquit, qui data opera Eutycbetis patrocinium suscepit, nullumque non mouit lapidem, vt eum innocentem esse persuaderet.] Ita ille, quibus paucis ab isto tanto hæ-

174 resiarcha sc exped t. Plura de eo Prateolus verb. Dioscorus, & Baronius anno 448 & 449. passim ex Niceph lib.14. cap.47. & lib.15. c.1.8. & 30. Summa omnium est primo, quod cùm inter Orientales magna exorta esset dissensio, alios Eutychetem defendentes, alios vero, eum velut impium damnantes, iubente Imperatore Theodosio iuniore, Concilium

175 Ephesinum 11. cōgregatum fuerit, (hoc prędatorium appellabatur, quippe ab omnibus Catholicis reiectum, vti non confirmatum authoritate Summi Pontificis, nec ab eo approbatū) in quo ab ipso Dioscoro, & ab alijs fuit Eutyches innocens declaratus, & ad gradum honoris, quo priuatus fuerat, restitutus, eiusque hæretica doctrina à pluribus, maximè à dictis Conciliatijs recepta.

176 Dein, quòd idem Dioscorus in dicto Concilio Ephesino nō solum litteras sancti Leonis Papæ reiecerit, dimissis mandatarijs Romam versus, imperum illius aduerentibus, sed etiam eo audaciç, ac temeritatis deuenerit, vt Alexandriæ ipsum S.Leonem caput Ecclesię Catholicæ excommunicarit. Id relatis Liberato Diacono cap 12. & Concil. Calced. Act. 1. affert sic Baronius anno 440. num.189.

177 Sed quid interea, inquit, nefarius Dioscorus, cum reuersus est Alexandriam? Perinde ac se ad hoc vnū natus esset, vt mortales omnes peccando superaret, ac scelesta perpetraret, quæ nullus prędictorum hactenus cogitasset, colligens paucorum Episc oporum Concilium (haud enim plures, quod facinus exhorrerent, vacuit impudens suæ impudentiæ, atque dedecoris habere consortes) ausus est in S.Leonem Romanum Pontificem excōmunicationis sententiam iaculare.] Hactenus ille, apud quem plura inuenies.

178 Tandem quòd non tardauerit S.Leo Concilium Calcedonense congregare sexcentorū triginta sex Episcoporum, ex sententia Niceph. lib.15. cap 2. magis recepta, & quod hi omnes præsente Marciano Imperatore, & præsentibus, ac cooperantibus Legatis Sedis Apostolicæ, Dioscorum condemnauerint, simulque hæresiarcharum Nestoris, & Eutycheris condemnationem confirmarint, legat acta dicti Concilij Calcedonensis, & Nicephorum, & Baronium citatos quicunque de rebus, seù deliramētis Dioscori ad satietatem scire desiderat. Nobis hæc pauca, vel breuiter attigisse sit satis.

179 Sequitur breuis sermocinatio de Zenone Imperatore hæresi Eutychetis, & Dioscori imbuto, qui ideo inter heresiarchas enumeratur, quod auctor fuerit sectæ Pacificatorum, (qui etiam Tepidi nuncupati) ob edictum ab ipso conditum, quo, vt ait Gualterius cap.23. sęculi quinti, inducti fuere tum Catholici ad aliquid de veritate fidei remittendum, tum hæretici Eutychiani ad aliquam suæ vanitatis partem abijciendam, vt ad commentitiam pacem vtrique peruenirent, hinc quidam Eutycheti anathema dicendo, illinc vero Calcedonense Concilium, in quo eius error damnatus fue-

180 rat, proculcando. Vnde res eo deuenit, vt vnusquisque Pralatus in sua faceret Ecclesia, quidquid lubebat. Quam pretensam pacem vbi Anastasius Imperator amplexus est, neque promulgatum fuit in Ecclesijs Calcedonense Concilium, neque ab vniuersis reiectum.] Hactenus verba Gualterij sic asserentis cum Prateolo, verb. Zeno, & cum Baronio anno 481. num.21. & seqq.

181 Quid de Abeloitis, (hi Abelonij etiam seù Abeliani vocati) dicendum occurrit? Huiusmodi appellationem sumpserunt ab Abele

Vir-

Virgine, quippe Virginitatem, seu Continentiam ex superstitioso errore profitebantur, existimantes se astringi omnino necessitate ineundi matrimonium, atque in matrimonio vna cum vxoribus degendi; aliunde verò copulam coniugalem tamquam illicitam detestabātur, & filijs adoptiuis hæreditates relinquebant.

182 Non diu durauit iste error, nec latiùs se extēdit, nempe in Africa per solam Hypponēsem regionem; de eo meminerunt S. Augustinus hæres 87 & Prateolus verb. Abelonij, qui non exprimūt, nec alius ex scriptoribus, quod sciam, quisnam fuerit primus inuentor dictæ sectæ Abeloitarum.

183 Tandem addendum vnum verbum circa Acephalos, aut Diacrinomenos, siue Hæsitantes: de origine illorum diuersimodè sentiunt Auctores. Nam ex mente Liberati Diaconi apud Baronium anno 433. num. 21. dicti sunt Acephali illi, qui circa dictum annum, neque Ioanni Antiocheno Episcopo, neque Sancto Cyrillo Alexandrino inter se se diffidentibus adhærere voluerunt, sed seorsum absque capite in rebus ad Religionem spectātibus procedebant.

184 Verùm multo probabilius est, Acephalos, vel Hæsitantes adscribi debere ijs, qui, vt ex Leontio refert Baronius anno 482. numer. 42. cum prius Petri Magi hæretici Episcopi Alexandrini fautores fuissent, postea ab illo recesserunt, eo quod anathemate haud ferijsset Cōcilium Calcedonense; cuius hostes iurati erāt, ob condemnatum Eutychetis errorem, cui adhærebant. En verba ipsius Leontij de sect. act. 5. relata a Baronio.

185 Sed quid, inquit, actum? Comprehensus est astutus in astutia sua: dum enim ea vsus est arte Petrus ad Catholicos decipiendos, & hæresi addicendos: perdidit ex suis quamplurimos; qui seorsum ab ipso sine capite conuenere, de quibus scribit ita Leontius: Vnione facta, Petrus apud Alexandrinos in honore præcipuo erat, probatoque vnionis illo scripto, in folio ponitur Alexādrino, nec iam ampliùs in occulto, sed palam erat Episcopus. Quidam tamen nimio contra Synodum Calcedonensem odio impulsi, secessionem à Petro faciunt, nec cum illo communicabant ob eam causam, quod vnionis scripto probato synodum anathemare manifesto non fuisset execratus. Atque hinc vocantur Acephali, capite carentes; quod Patriarcham suum mini-

186 me secuti, seorsum communicarent. Hinc Petrus, qui populum multipliciter scindi videret, tandem synodum Calcedonensem palam anathematizare cogitur, quo fiebat, vt pariter, & vnionis scriptum reciperet, & palam anathemati synodum subijceret. Verùm nec sic quidem Acephali cum eo communicabant, quod ab initio scriptum vnionis approbasset, non anathematizata synodo.]. Hęc Leontius, quibus nos iam præsentem regulam claudimus.

Vnde, & qualiter sectæ Theopaschitarum, Iconoclastorum, Prædestinatorum, & alia, quinti sęculi exortæ?

REGVLA CCXLVI.

187 PEtrus Fullo, cognomento Gnapheus, Episcopus Antiochenus, institutor assignatur sectæ Theopaschitarum: inde isti sic vocati, quod ille diuinitatem faceret passibilem, adiunctis ab eo alijs erroribus ad huius

188 sectæ constitutionem. Ob peculiarem autem Petri Fullonis hæresim dictæ sectæ annexa est alia Iconoclastarum; quorum Princeps extitit Xenaias Persa; hic omnium primus nega-

189 uit imagines sanctorum esse adorādas. Dein ex scriptis S. Augustini male perceptis originē duxit secta Prædestinatorum tenentium, neque bona opera prodesse bonis, neque mala obesse malis; sed omnia ex prædestinatione pendere; inter eos Lucidus quidam magni no-

190 minis presbyter valdè excelluit. De Angelitis, & de Pseudomose, in fine aliquid dicitur.

---

191 CIrca Petrum Fullonem sectæ Theopaschitarum auctorem, illud præcipuè attingendum obiter, quod Antiochiæ Sedem Episcopalem adiuuante Zenone Imperatore, tyrannicè inuaserit, expulso Martyrio Episcopo, vt ex Liberato Diacono, Breu. cap. 18 adducit Baron. ann. 471. num. 13.

192 Vel secundum Theodorum lectorem Collect. lib. 1. apud eundem Baronium numer. 12. illo discedente, quod populum vilissimum, & iam hæresi infectum tumultuantem videret sponte se se Episcopatu abdicanre, grauibus

193 illis verbis, *Clero rebelli, & populo inobedienti, & Ecclesiæ contaminatæ renuntio, Sacerdotalem mihi reseruans dignitatem* Ita Niceph. Histor Eccles. lib. 15. cap. 28 & cum eo Prateolus verb. Petrus Gnapheus.

194 Sed accipe statim errores istius Petri Fullonis. Primus fuit, quod duas in Christo Iesu personas perperam distingueret, & ob hanc causam ad hymnum Angelicum, quem Grçci τρισάγιον idest, ter sanctum nominare solent, quartum addebat, dicens; Sanctus Deus, sanctus Fortis, sanctus Immortalis, sanctus, qui crucifixus es, nimirum vt sanctum crucifixum à sancto Forti, hoc est, à Filio Dei separaret.

195 Addit autem Nicephorus, & cum eo Prateolus locis citatis, vbi prædicti erroris meminerunt, quod in Ecclesia Antiochena, ad cuius supremum dignitatis gradū Gnapheus dicto modo ascenderat, eius iussu, seu potius coactione, adiunctio istius quartæ Inuocationis, *Sanctus, qui crucifixus es, pro nobis*, vsui ab omnibus recepta fuerit, maneatque adhuc apud Theopaschitas, seu Morphisitas.

196 Secundo, Errauit Petrus Fullo, Diuinitatem faciens passibilem, ac Deum passum, & crucifixum, quoad diuinitatem fuisse affirmās, hincque

hincque eius Sectatores Theopaschitæ sunt appellati; quibuscum ipse interim Concilium Chalcedonense multum carpere, & proscindere consueuit. Præter relatos Nicephorum, & Prateolum, tribuit ei hanc hæresim, Gualterius cap.14.seculi quinti.

197 Tertiò. Actionem admodum temerariam executus est Gnaphæus, ex qua sibi, & suis Asseclis occasionem errandi præbuit: nempe consecrauit Episcopum quendam Xenaiam Persam nondum baptizatum, & tunc, vt tãto crimini excusationem texeret, erroneè, & pertinaciter asseruit consecrationem infer-uire illi, loco baptismi, nec amplius huius susceptionem requiri. Ita ijdem Nicephorus lib. 16. cap. 27. & Gualterius vbi supra num.3.

198 Non plures tribus dictis Gnaphæo tribuũtur errores in specie; in communi tamen de eo ait Gualterius num. 4. quod partim cum Manichæis, partim cum Sabellianis, partim

199 cum Euthychianis conspirarit. Vltimo loco adiungo vnum verbum de infelici eiusdẽ Petri Fullonis obitu, & de successore in Episcopatu cum Baronio anno 486. num.3. sic asserente. Hoc eodem tempore, inquit, perditissimus ille Orientalis Ecclesiæ pestis, fidei Orthodoxæ demolitor, potentissimus diaboli minister Petrus, Fullo, inuasor Ecclesiæ Antiochenæ ex hac vita ad tremendum iustitiæ di-

200 uinæ tribunal, sera licet morte vocatur. At nec licuit tunc, adultero è medio sublato, Ecclesiæ Antiochenæ Catholici alicuius Antistitis consortio frui. Etenim præualente hæreticorum factione, fauore Zenonis Imperatoris, ex ipsorum sententia delectus est eiusdem hæreticæ prauitatis Antistes Palladius, qui communicationem retinuit cum nefando Episcopo Alexandrino, dum vixit.] Hactenus ibi Baronius.

201 Sequitur agendum de Xenaia heresiatcha: circa originem, conditionem, & statum vitæ eius breuiter tractat Prateolus verb. Xenaias, ex Niceph. lib. 16. histor. Ecclesiaſ. c. 27. Sed ex vtroque breuiùs Gualterius c.15. seculi quinti per sequentia verba; Xenaias, inquit, Persa, conditione seruus, Eutychetis, & Dioscori assecla obfirmatus, à Domino, profugus in Ecclesiam se contulit, Clericum se esse mẽtitus, cum ne baptismo quidem lustratus es-

202 set. Qua de re certior factus Calendior Antiochenus Episcopus, illum de Ecclesia expulit. Verum Petrus Gnapheus in pristinam auctoritatem vendicatus, Xenaiam non modo in Ecclesiam recepit: sed & Episcopum Hieropolitanum creauit; quod scelus vt contegeret, cõsecrationem, quemadmodum paulo ante dixi, affirmauit, illi esse instar baptismi.] Hæc ille, nec plura huc spectantia ribi tradam.

203 Ad nouam Sectam constituendam, nouum, & nunquam retrò seculis auditum, errorem excogitauit, dum Imagines Christi Domini, & Sanctorum eius venerari prohibuit, quo maiori fama nouus Hæresiatcha existeret. De hoc errore Prateolus verb. Xenaias, ex Nicephoro relato, cuius hæc sunt verba. Xenaias, inquit, iste primus, (eò audacem animum, & os impudens!) vocem illam euomuit, Christi, & eorum, qui illi placuerunt, imagines venerandas non esse.] Ita Nicephorus.

204 Quoad sectam, seu hæresim Prædestinatorũ audi paulisper Baronium anno 490. nu. 17. sic loquentem: Adiuri nos verò, inquit, de his quàm accuratissimè, in memoriã reuocãdum putamus, post S. Augustini obitum prodijsse quosdam, qui ex eius scriptis malè perceptis, complures inuenerunt errores, quos S. Augustini nomine, & auctoritate defendere conabantur; sed eos pro defensione ipsius S. Augustini agens, Sanctus Prosper validè cõfutauit.

205 Dicebantur isti (vt Sigismundus in Chron. ann. Do 415. adnotauit) hæresis Prædestinatorum sectatores: qui idcirco eo nomine vocabantur, quia de prædestinatione, & diuina gratia disputantes assererent, nec piè viuentibus prodesse bonorum operum laborem, si à Deo ad damnationem præsciti essent, nec impijs obesse, etiamsi improbè viuerent, si à Deo prædestinati fuissent ad vitam: qua assertione boni à bonis auocarentur, & mali stabilirentur in malis: quæ quidem, vt diximus, ex scriptis S. Augustini malè perceptis, qui huiusmodi

206 erant, se accepisse iactabant. His autem detentus erroribus, fuit Lucidus quidã magni nomiois presbyter, ad quem Faustus epistolam illam scripsit, &c.] Huc vsque Baronius.

207 Quamuis verò dictus Lucidus in ea secta, seu hæresi vtì præexcellens agnoscatur, non fuit tamen primus eius institutor, aut talium Prædestinatorũ antesignanus, neq. scitur quis nam fuerit, teste Prateolo verb. Prædestinati, cum Sigibertus loco citato ipsum non refe-rat, nec alius, quod legere potuerim ex Scriptoribus antiquis, & recentioribus.

207 Originem sectæ Angelitarũ ex Nicephoro lib. 18. hist. eccles. c. 49. Prateolus verb. Angelitæ, sic explicat; Angelitæ, inquit, à quodam Alexandrie loco, Angeli nomen habente, appellati sunt, in quo scilicet, qui primos apud

209 eos ferunt, conuentus cogebant. Hi porrò, alio vocabulo, & Seueritæ, à Seuero quodam Acephalo, quem ferunt istius sectæ ducem primum fuisse: & Theodosiani à Theodosio, qui, apud eos Alexandriæ Papa factus est; & Damianistæ à quodam Damiano nomine vocantur] hæc Prateolus, quibus multiplex eorum denominatio innotescit.

210 Vnus tantum error proprius hæreticorum Angelitarũ assignatur, in eo positus, quòd non nisi vnam subsistentiam in Patre, ac Filio, & Spiritu Sancto agnoscerẽt. Ita breuiter Gualterius, c. 28. seculi quinti, cum citatis Nice-

211 phoro, & Prateol. Qui ibi prius de eis sic ait: Alium porrò, inquit, esse dicunt Patrem, aliũ Filium, & alium Paracletum, Spiritum Sanctum videlicet; non esse autem horum quenq. per se ipsũ natura, sed habere communẽ Deũ, siue Deitatem in eis existentem; atq. de ea Deitate indiuisibili modo participãtes, quẽlibet esse Deum] ita Prateolus de Angelitis.

212 Finem imponamus huic quinto seculo proposita secta, seu relata historia cuiusdam Iudæi Pseudomosis, quem Prateolus verb. Moses falsus, & Gualterius c. 17. seculi quinti inter hæreticos, seu Hæresiarchas reponunt: eamque isti, sicut & reliqui Scriptores, præcipue Baronius anno 432. num. 85. eisdem ferè verbis ex Socrate, Ecclesihistor. lib. 7. cap. 36. sic de-
213 sumunt. Eodem fermè tempore, inquit, multi Iudæi in Creta Insula, Christi Fidem receperunt, tali calamitate ad eam rem inducti. Iudæus quidam veterator se Moysen esse simulauit, deque Cęlo demissum dixit, vt Iudæos qui illam Insulam incolebant, per mare in continentem traduceret: se namque eundē esse, qui olim Israelem per mare rubrum ducens conseruasset. Ad annum verò integrū nihil aliud moliebatur, quàm vt singulas Ciuitates totius Insulæ peragraret, Iudæos in illis habitantes ad illud credendum impelleret, hortareturq. vt omnes suas diuitias, & possessiones relinquerent. Nam eos per mare aquis exsiccatum, in terram promissionis
214 se traiectum pollicitus est. Illi igitur eiusmodi vana & falsa spe in fraudem illecti, omnia opera, quibus vti solebant, deposuerunt, facultates, & fortunas neglexerunt, earumq. potestatem illis qui eas accipere vellent, permiserunt.

215 Vbi dies profectioni ab illo veteratore præstituta aduenit, ille præcedere, subsequi omnes cū mulieribus, & pueris cęperunt. Eos ergo ad promontorium mari imminens deducit: ex eo in mare se præcipitare iubet. Proinde qui primi ad præcipitium accesserant, ita faciunt, & nisi diuina prouidentia illis prospectum fuisset, multo plures interijssent.
216 Nam fortè fortuna aderant Christiani, quorum alij piscatores, alij mercatores fuerunt. Hi nonnullos eorum aqua propè suffocatos (qui iam tum in calamitate constituti suam amentiam agnoscere cęperunt) extrahentes conseruarunt; alios ne se in mare deijcerent, prohibuerunt, exitio eorum, qui ante se præ-
217 cipites dedissent, commonstrato. Iudæi tamen fraude patefacta, cum temetariam ipsorū crudelitatē cognouerūt, tum Pseudo-moysen illum occidere contenderunt. At eum nullo modo comprehendere poterant, quippè clam se ex eorum aspectu subduxerat. Vnde nonnullorum animo insedit opinio, eum exitialem dęmonem fuisse, qui in ipsorum generis
218 perniciem, hominis speciem induisset. Quocirca multi Iudæi in Creta ea clade impulsi, Iudaismo derelicto, ad fidem Christi se trāstulerunt] hucusque Socrates citatus apud eundem Baronium; nec suppetit quidquam pro re pręsenti addendum.

CAPVT X.

De hæresibus, & Hæresiarchis diuersarum Sectarum contra Fidem Catholicam institutoribus, totius Sexti Seculi decursu prodeuntibus.

PROOEMIOLVM.

1 CONtra horribilia, & admodum venenosa Hæresiarcharum, & hæresum monstra seculi Quinti, à nobis toto Capite præcedenti indicata, non defuerunt, quod Deo Opt. Max. sit gratia, in Ecclesia Catholica, salutaria valde, & efficacissima doctrinæ Fidei antidota, à viris sanctitate, & sapientia præstantissimis opportunè porrecta. Videlicet à S. Ioanne Chrysostomo homil. 9. in 1. cap. Ioan. & homil. 45. ac 46. in cap. 6. eiusdem, contra tollentes liberum arbitrium. A D. Augustino lib. 1. ad Simplicianum, quæst. 2. & lib. de spiritu, & litera cap. 33. contra Pelagianos, Semipelagianos, ac alios nimis eidem libero arbitrio tribuentes, ac efficaciam gratiæ in hominis iustificatione negantes. Item à Cyrillo Alexan. lib. 10. cap. 18. in Ioan. & S. Leone serm. 3. de Epiph. contra asserentes non requiri bona opera ad salutem, sed sufficere solam fidem. A Theodoreto quæst. in Leuit. lib. 8. de curatione Græca, contra abominantes intercessionem Sanctorum, adorationemque Imaginum. Vide plura apud Genebrardum lib. 3. Chron. in fine seculi quinti, & ibi apud Gualterium. Hos dictis contenti sumus, vt iam ad qualitatem, & conditionem Hæresiarcharum, & hæresum sexti sæculi gradum faciamus.

Quid de Sectis Seuerianorum, & Gaianitarum à Seuero, & à Iuliano Halicarnasseo deriuatis?

REGVLA CCXLVII.

2 SEuerus Monachus, Magiæ deditus, & ex Monacharu ad Episcopatum Antiochenum, cooperante Anastasio Imperatore promotus, Acephalorum Eutychetisque hæresum se sectatorem acerrimum indicauit; sed postea vix vllis nouis erroribus adinuentis, sectam instituit Seuerianorum, seu Cor-
3 rupticolatum: Inde sumpto hoc secundo nomine, quòd interrogatus Seuerus à quibusdam, corruptibile Christi corpus dici deberet, nec ne? respondit, corruptibile dicendū.
4 E contra verò cum Iulianus Halicarnasseus circa idem à Gaiano discipulo suo interrogaretur, affirmauit esse incorruptibile: atque hinc Gaianitarum, vel Incorruptibilium secta, illi opposita, originem duxit.

De

5 DE Seueri primorijs, de arte magica, ac de alijs audiamus Baronium anno 511. à num. 15. egregiè loquentem, cum auctoribus ab ipso citatis. De Seuero autem, inquit, monacho modò nobis agendum, qui fęx, lues, atque perditio totius Orientalis Ecclesiæ à prauo dęmone est productus in mediū, monstrum quidem omnium vitiorum deformitate compactum, vt planè intelligas huius exemplo, quales esse consueuerint, quos sibi diabolus in omnibus inueniens obsequentes per eos afflatos spiritu malo, loquitur contra Deum blasphemias. De Seuero igitur hæc deprompta ex Synodicis Actis accipe] Ita ibi, & num. 16. prosequitur.

6 Quis nesciat, inquit, eorum (Seueri scilicet, & gregalium eius) vitam turpem admodum, & sceleratam ab ineunte ætate esse, & dęmonibus addictam? & quod in veneficijs Seuerus deprehensus est, in Ciuitate Berythorum

7 dæmonijs seruiens] & infra. Processit ad Acephalos hereticos, qui ea, quæ Eutychetis sunt, sapiunt, vocantque sanctas Dei domos diuersoria hæresis, & impietatis.] Item num. 17.

8 addit. Quòd autem, inquit, & ipsam Acephalorum religionem simulauerit, ex consequentibus omnibus manifestum fuit. Præsidebat enim suę Acephalæ sectæ, quod Vnitiuum dicitur non admittens, sed Nouatiuum ipsum, & Diuulsiuum appellans, & in suis pro-

9 prijs conscriptionibus anathematizans] hæc & alia ille ex actis Synodi Constantinopolitanæ: adducens plura de Seuero ex Euagrio lib. 3. cap. 33. ex Nicephoro lib. 16. cap. 29. & ex Liberato Diacono Breu. cap. 19. tom. 2. Concil. quę apud ipsum videas.

10 Sed non omittam id, quod attingitur in Regula, de promotione eius ad Episcopatum Antiochenum, circa quam idem Baronius anno 513. num. 1. Consulibus, inquit, Probo, & Clementiano præsens annus Domini 513. Fastis inseritur: quo, inquit Marcellinus in Chronico, Seuerus Euthychetis perfidiæ, Anastasio Cæsare volente, Sedem Antiochenā Flauiani Antistitis ex Monacho Episcopus oc-

11 cupauit] hæc ipse. Mala malis maioribus incrementis adduntur. Qui enim monachus valuit tot tantaque comminisci scelera, quid ab eo faciendum putas, cum tantæ Ecclesiæ nactus est præfecturam, fultus præsidio Imperatoris? Simul ac igitur adeptus est Antiochenam Sedem, coactus est omnes Episcopos ad suam communionem pertrahere] hactenus ibi Baronius.

12 Quoad errores verò hæresiarchæ Seueri, præter expressos à nobis Eutychetis, & Acephalorum, quorum ipse Sectator fuit, & præter eos, qui præsumuntur in exercente magiam dæmoniacam, vti exercuit idem Seuerus, vix vllos alios in particulari Doctores assignant: in communi tanùm Gualterius cap. 2. seculi sexti, cum Baronio citato, sic ait: Seuerus tametsi palam se pro Acephalo venditaret, noua tamen, diuersaque errorum monstra in sinu fouebat, exclusitque

13 tandem] hæc ille: Qui statim ibidem tria in particulari de eodem Seuero addit. Primum, quòd Ecclesiam parentem, & sacra Baptismi, quibus initiatus erat, mysteria negauerit.

14 Secundùm, quod crudelissimè in omne Catholicorum genus sæuierit, monachosque imprimis, quorum cœnobia religionis arces, fer-

15 ro, ignique demoliebatur. Tertium quod in Concilium Chalcedonense tanto ferebatur odio, vt cum Iustinus Imperator illud ab omnibus Episcopis, nisi sedibus excidere vellent, promulgandum edixisset, noctu clàm omnibus elapsus ex Vrbe, Alexandriam fugerit. Totidem ferè verbis affert citatus Gualterius ex Baronio anno 535. num. 145.

16 Præ cęteris autem Seueri asseclis Theodosius quidam adeò excelluit, vt ab eo ijdem Seueriani, teste eodem Gualterio ibidem, num. 6. appellati fuerint Theodosiani. Appellari etiam consueuerunt Agnoitæ, item Corrupticulæ, cuius appellationis rationem exprimit ipse Gualterius, indicans simul originem oppositæ sectæ per sequentia verba.

17 Non ab vno Seueri nomine, inquit, Seueriani dicti sunt, sed & Corrupticulæ, eo; quòd quibusdam Seuerum interrogantibus, corruptibile Christi corpus dici deberet, nec ne? respondit Seuerus, corruptibile dicendum. Quod idem quibusdam Alexandrinis percontantibus, ex opposito Iulianus

18 incorruptibile asseruit. Hinc duæ in diuerfum abiere Sectæ, Seuero aduersus Iulianum, hoc in illum scriptitante.] Hucusque Gualterius.

19 De differentia autem, & contrarietate inter dictas duas Sectas, & inter auctores earū Seuerum, & Iulianum Halicarnasseum (hunc distinctum aduerte à Iuliano hæretico Episcopo Capuano, & Iuliano Apostata Imperatore) sectatoresq. vtriusque, multa ex Nicephoro lib. 17. cap. 29. affert Prateolus, verb. Aph-

20 thartodocitæ. Conclusio tamen est, quòd vtrorunque assertum sit manifestè contra Fidē Catholicam; cum illud Seueri, nempè corruptibile esse dicendum Corpus Christi, si intelligatur, etiam post eius resurrectionem, vti intelligit sine dubio, & absolutè affirmat ille; clarè repugnet testimonio Scripturæ sacræ Psalm. 15. Nec dabis, Sanctum tuum videre corruptionem, quod communiter exponunt sacri Interpretes de Corpore Christi Domini, liberum scilicet à corruptione mansisse post mortem, & nunc incorruptibile manere, ac mansurum in perpetuum.

21 At assertum Iuliani Halicarnassei, & sequaciū eius de incorruptibilitate Corporis Christi, quod iam ab instanti Incarnationis fuerit incorruptibile, inde facile apparet esse hæreticum, quod fundetur in alio grauiori errore Sectæ Eutychetis, à nobis iam supra expresso, de vnica natura admittenda in Christo, composita, seu resultante ex Di-

22 uinitate, & Humanitate: Et consequenter ratione Diuinitatis, à primo instanti Incarnationis, corpori eius obtigisse incor-

incorruptibilitatem, vt adducit Prateolus citatus cum Sanctis Patribus ab ipso relatis, vt Ireneo lib. 3. c. 33. & Cyrillo in Thesauro lib. 10 contra prædictum errorem Iuliani de incorruptibilitate Corporis Christi Domini insurgentibus, præcipuè tamen insurgit D. Thomas quodlib. 4. quæst. 1. art. 8. per sequentia verba.

23 Gainitæ, inquit, non solùm à corruptione putrefactionis voluerunt Corpus Christi esse incorruptibile, quod Fides Catholica tenet secundum illud Psalmistæ, Non dabis Sanctũ videre corruptionem: sed etiam alienum esse à corruptione mortis ante resurrectionem; quod est impium, vt dicit fusius Ioannes Damascenus lib. 3. cap. 13. Nam si indissolubile, inquit, factum est, & non consubstantiale nobis, non veritate, sed opinione facta sunt, quæ facta testatur Euangelium, vt pote famem, sitim, clauorum fixuras, lateris apertionem, & mortem; si autem opinione facta sunt, fraus igitur est, & deceptio, dispensationis mysteriũ, & opinione, & non veritate factus est homo: ideoq. opinione, & non veritate salui facti sumus. Sed hi facessant, & qui talia dicunt, salutis expertes fiant] hactenus S. Thomas.

24 A prædicto autem errore incorruptibilitatis Corporis Christi professores sectæ Iuliani appellati sunt Incorruptibiles, item Phantasiastæ, siue Aphtardocitæ, vt ex Prateolo cita-
25 to affert Gualterius cap. 3. seculi sexti. Verũ cũ inter discipulos Iuliani Halicarnassei quidam Gaianus, siue Gainus magister impietatẽ ardentius ebiberit, ac copiosius euomerit, communicandamq. alijs vigilantius curarit, ideò ipse quasi nouus eiusdem sectæ Iuliani auctor constituitur, sequacesq. eius Gaianitæ, seu Gainitæ sunt appellati: de hoc Gaiano, & de errore eius circa dictam incorruptibilitatem, plura Baronius ann. 535. à num. 66. ex Leontio scholastico Act. 10. de sect. tom. 4. Biblioth. & ex alijs apud ipsum.

Secta Petri Apameensis, & Anthimi, ac alia ab Eutychete, Dioscoro, Seuero, & Gaiano exorta qualiter se habent?

REGVLA CCXLVIII.

26 EX pessimis arboribus, quandoq. pessimi pullularunt surculi, vt ex Dioscoro Petrus Apameensis homo sceleratissimus in Sedem Episcopalem intrusus, cui adeò illius doctrina, & norma viuendi placuit, vt ipsius si-
27 mulachrum, vti viri sancti veneraretur. Similiter ex Eutychete pullulauit Anthimus Episcopus Trapezuntinus: quamquam hic exterius catholicus videri studuit, maximè apud
28 Imperatorem Iustinianum. Ortum item suũ à Seuero, & Seuerianis ducunt Tetraditæ, & Cononitæ, istorum Princeps extitit Conon
29 quidam Archiepiscopus Alexandrinus. Secta tandem Barsanianorum originem à Barsanio quodam Gaianitarum assecla dicitur traxisse.

30 QVæ de sceleribus Petri Apameensis, de intrusione in Episcopatum, & de impietate hæreticali in venerando simulachro, negata veneratione imaginibus sanctorum Antistitum, prima pars præsentis Regulæ breuissimè attingit, & admodũ copiosè adducit Baronius anno 518. à num. 46. relatis auctoribus, & locis, vnde sumpsit, nempè libellis à Clero Apameæ, & à Monachis Syriæ, Synodo Constantinopolitanæ contra dictum Petrum oblatis, qui extant in ea Synodo contra Anthimum Act. 1.

31 Libellus clericorum Apameę sic incipit: Proprium Sacerdotij, & honestæ pollicitationis, &c.] quo quidem, inquit, prosequens Baronius, horrenda, nefandaque perpetrata à Petro scelera enarrant. Atque primùm sunt questi, sacrosancta Ecclesiastica dogmata, quæ à Sancta Romana Sede in alias deriuata sunt Ecclesias, opera nefandorum hæreticorum esse labefactata, penitusque corrupta per impium Seuerum (de hoc iam supra) Antiochenæ sedis inuasorem, & Petrum, qui se intrusit in Ecclesia Apameæ; quo auctore sicut Fidei Catholicæ, ita & sacrorum Canonum profligatio facta esset, atque destructio Paradisi, cum videlicet sanctos, qui ex hac vita migrassent, anathematizarit Episcopos, deleueritque eorum nomina ex sacro Ecclesiæ Albo, eorundemque imagines aboleuerit, pingique fecerit loco ipsorum Dioscorũ, & alios
32 hæreticos condemnatos] hæc ille, addens plura de inhonestate eiusdem Petri in aspiciẽdo mulieres, etiam dum sacram Missam celebraret, & de effrænata ipsius libidine cũ ma-
33 ximo omnium scandalo. Omitto contenta in altero libello à Monachis porrecto, cum sint ferè eadem, seu similia traditis, & cum ex his iam innotescat satis, qualis nam fuerit dictus Petrus.

34 Enumerat autem hunc inter hæresiarchas, eique peculiarem sectam assignat Gualterius cap. 4. seculi sexti, ob quatuor ista supra expressa, & nunc magis, per numeros diuisa. Primum, quod odio in Ecclesiam Romanam, & eius decreta, vt charactere gentilitio, hic Pseudopropheta à suis gregalibus agnosci vo-
35 luerit. Secundum quòd aduersus Sanctos in cælo agentes, horrenda anathematismi sui fulmina emiserit, & ex Ecclesiæ tabulis eorũ
36 nomina abraserit. Tertium, quod Sanctorum imagines exosus, viuis, ac spirãtibus sãctitatis monumentis abolitis, vnius Dioscori, & cohæreticorum damnatorum simulachra reli-
37 giose veneraretur. Quartum, quod ei in more fuerit, in hominum religiosorum sacra Deo domicilia, vi effracta, captis, cæsis, fugatisq. incolis, meretriculas immittere, & cuiuscuis luxuriæ generi laxare habenas] ita ille ferè totidem verbis. Atque hactenùs satis de Petro Apameensi.

38 Sequitur monstrum magis horrendũ, Anthimus scilicet Episcopus Trapezũtinus in regione Ponti: de quo ita Baronius anno 535. à num. 61. Sic igitur, inquit, Epiphanius cùm sedisset annos quindecim, hoc ipso anno

ex

ex hac vita decessit: quo e medio sublato, valido satis orthodoxæ fidei propugnatore, callidis, occultisque consilijs impiæ Theodoræ Augustæ Anthimus Episcopus Trapezuntius, qui fotis licet Catholicam fidē profiteretur, intrinsecus tamen Eutychianam hæresim sectabatur, in Sedem Constantinopolitanam intruditur. Id quidem de se ipso publica sanctione (nempe Nouel. 45.) anno sequenti edi-
39 ta Iustinianus testatus est] hæc ille. Addens immediatè post: Hinc, inquit, malorum origo, hinc ipsi Imperatori, atque vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ acerbissimarum cladium fons erupit, cùm videlicet Theodoram Augustam coniugem audiens Imperator, monstrum horrendum in regiæ Ciuitatis Pontificiam Sedem protegit] En quàm clarè ipse Baronius.

40 Sed clarius idem cum Liberato Diacono scriptore illius temporis de caus. Nest. cap. 20. De studijs autem, inquit, Theodoræ erga Anthimum auctor est Liberatus Diaconus, qui ista ait: Ea tempestate mortuo Epiphanio Constantinopolitano Episcopo, Theodora Augusta Anthimum transtulit in Sedem, latenter Chalcedonense Concilium non suscipientem] hæc ille ex Liberato.

41 Quòd autem maximè apud Imperatorem Iustinianum, vt subiungitur in Regula, Anthimus studuerit Catholicus videri, testatur idē Baronius anno 535. num. 86. per sequentia verba. Ita se, inquit, comparauit vulpis ista, Anthimus inquam, vt cum nefandus hæreticus esset, studeret tamen in omnibus apparere Catholicus, probans Chalcedonense Concilium, & reliqua, quæ veri orthodoxi proba-
42 rent. Sed & adiecit, quod cum de eius hæresi sparsus rumor esset, se homo callidus purgauit, dum coram ipso Iustiniano Imperatore disertis verbis professus est, se in omnibus assensurum ijs, quæ Apostolica Sedes sentienda præscriberet: hoc enim nullum euidentius signum edi posse videbatur, quam si secuturum se polliceretur, quidquid Ecclesia Romana credendum ostenderet; cui assentiri, sit, se Catholicum demonstrare] hactenùs ille.

43 Verum quamuis hoc modo Anthimus Imperatorem deceperit; S. Agapetus tamen Papa, qui Roma discedens, eo tempore Cōstantinopolim venerat, haudquaquam ab eo decipi potuit: imò hic primo Anthimi præsētiam spreuit; dein cognita eius hæresi Eutychiana, maximè de vna tātùm natura in Chri-
44 sto Domino. (*Eam vigere hoc tempore, quo ista scribo, in Prouincia Mesopotamia, audio à Patribus Franciscanis per sacram Congregationem de Propaganda fide, iussu Sanctissimi Domini Vrbani Papæ VIII. illuc missis*) ipsū deposuit à Sede Constantinopolitana, tametsi Theodora valde obstaret, ad eamque Mennā
45 virum dignum induxit. Cum autem Anthimus in pertinacia suorum errorum maneret, non tardauit Agapetus eum vti pertinacem hæreticum sententia iuridica condemnare, atque omni dignitate priuatum relinquere.

46 Quin postea congregata fuit Synodus quinta Constantinopolitana, cui præfuit dictus Mennas, & ibi tributi sunt Anthimo plures termini ad resipiscendum: quibus transactis, cum nollet resipiscere; iterum per eam ipse cum se-
47 quacibus suis meritò fuit condemnatus. Quas condemnationes successor Agapeti, Vigilius Papa tandem confirmauit. Hæc omnia copiosè pertractata inuenies apud Baronium anno 535. & 536. passim; qui ea desumit partim ex citata Synodo quinta, partim ex Anastas. in Agapeto, & ex alijs.

48 Secundum Nicephorum lib. 14. cap. 49. quem sequuntur Prateolus, verb. Tetraditæ, & Baronius anno 535. num. 84. isti Tetraditæ in nullo prorsùs repetiuntur differre à Seuerianis, seu Seueritis. Vnde quæcumque supra diximus de Secta Seueri, & Seuerianorum, competunt huic Sectæ Tetraditarum, vti ab illis deriuatæ: qualiter autem ista deriuatio facta fuerit, egregiè indicat pro ea, & pro alijs Sectis Baronius dicto anno 535. num. 84. his verbis.

49 En in quos vepres, atque dumeta, inuia loca, scabra, abditosque recessus, per rupes, & præcipitia, præruptaque scopula, immanium ferarum latibula incurrerint, à recto fidei tramite aberrantes humanæ mentes! En quomodo monstrum monstro iunctum concipiat, pariatque horrenda spectra, atque deformia
50 simulacra. Vt ex his ipsis prudens quisque intelligere valeat (secundum illud Iob c. 38.) vbi lux habitet, & tenebrarum quis locus sit: vt quisque ducat vnumquodque ad terminū suum, & intelligat semitas domus eius: cognoscat, scilicet, vbi sit Fides Catholica; vbi
51 verò hæreses habitent. At non hic finis portentorum: alia adhuc prodierunt ex cornuta bestia capita, vt longè ista superet tricipitia conficta à Gentilibus monstra, vel septem capitum Hydram: præter enim eas superius recensitas ex Seuero progenitas hæreses, ad eundem pertinere tradit Nicephorus (vbi supra) Caucobalditas à loco quodam ita denominatos hæreticos; Angelitas etiam, & Damianistas, ita dictos ab Episcopis, & locis ijsdem nominibus appellatis: nam Angelitas ab Alexandriæ loco, cui nomen erat Angelij, dictos tradit: quibus præterea addit, & Tetraditas, Petritas, atque Paulitas, quorum alij Pettum, alij Paulū Seuerianos, sed ab inuicem dissidentes, consectabantur] hæc ille.

52 Tritheitarum primum auctorem fuisse quēdam Ioannem Philoponum Alexandrinum Grammaticum cum Nicephoro lib. 14. cap. 50. testatur Prateolus verb. Cononitæ sub finem sic: Ioannes, inquit, iste Philoponus Alexandrinus, Tritheitarum hæresis præfectus fuit: perinde atque olim Themistius Philosophus sub Valente primum Agnoiëtarum Sectæ præijt] ita ille, attingens obiter aliam Sectam Agnoëtarum.

53 De Cononitis sic ibidem Prateolus cum citato Nicephoro. Insuper, inquit, alia quoque quinta Seueritarum, & Theodosianorum Secta est, & Cononitarum, qui Seuerum, & Theo-

Theodosium,& Episcopum præterea apud eos
quendam Cononem,à quo etiam nominati sũt
probant. Profitentur sanè & isti re vera Deũ
quidem esse, & naturam, & essentiam quamq;
Patrem videlicèt, & Filium, & Spiritum San-
ctum. Ad hæc tres quoque personas dicũt,ip-
sam nimirum Sanctam Trinitatem, & subsistẽ-
54 tias tres. Tres autem numero substantias, &
naturas per omnia similes secũdum Deitatem
dicentes,vnamque substantiam siue naturam,
& vnam Deitatem siue Deum,Sanctam,& cõ-
substantialem profitentes Trinitatem, non nu-
mero,sed per omnia simili Deitate,tres Deos,
aut tres Deitates omnino dicere tergiuersan-
ter. Hactenus ille,hæresim Cononitarum com-
plerè exprimens.
55 Quid tandem de Barsanianorum Secta, de-
que huius origine? Barsaniani, seu Semidalitæ
vtroque modo vocati, teste S. Ioanne Dama-
sceno lib. de hæresibus,verb. Barsaniani, erro-
res Gaianorum, & Theodosianorum defende-
56 bant, addentes aliquid nouum. Nam similam
eis, quæ à Dioscori discipulis offerebantur,ad-
miscere consueuerunt, eamque summo digito
apponere: atque farinam tritici degustabant,
57 idque pro Sacrificio probabant. Nec verò pu-
blicè fiebat eorum donarium, & oblatio: sed
Dioscori symbolis relictis, similæ tantum ad-
miscebant, quantum esset consumptum,idque
ipsis in communionis parte numerabatur. ita
cum citato D. Damasceno ferè totidem verbis
Gualterius cap. 10. Seculi sexti, nec quidquã
aliud circa hos Barsanianos addendum occur-
rit.

*Quaenam Sectis Tritheitarum, & Monophysita-
rum, seu Monothelitarum origo? quaenam
item Themistianorum?*

REGVLA CCXLIX.

58 PRodijt circà annum Domini 535. Ioannes
quidam Grammaticus Alexandrinus co-
gnomento Philoponus; qui licet prius,vt Ca-
tholicus appareret, cõtra impium hæreticum
Proclum scripserit,& magnam sibi laudem in-
de conciliauerit: postea tamẽ palàm tenacius
præ cæteris errori de vna natura, & vnica vo-
luntate in Christo Domino adhæsit, abundã-
tiusque eum publicauit. Hinc sequaces illius
Monophysitæ,seu Monothelitæ vocati sunt, &
59 ab ipso istorum Secta ortum duxit. Ex opposi-
to autem errore, quòd idem Philoponus tres
Deos admitteret, Auctor Sectæ Tritheitarum
60 agnoscitur. Secta denique Themistianorum
à quodam Themistio, malè sentiente de sciẽ-
tia Christi Domini dimanauit.

61 SEquamur in primis vestigia Card. Baro-
nij in ostendendis ijs,quæ ad Philoponũ
pro nostro instituto spectant, sicut iam sæpius
similiter in alijs secuti sumus, relatis verbis
grauium Scriptorum.
62 Primò ex Suida sic ille ann. 535. Ioannes,in-
quit,Grammaticus Alexandrinus cognomen-
to Philoponus plurima scripsit grammatica,
philosophica, atirhmetica, rhetorica, sacras
quoque litteras tractauit. scripsit & contra
decem & octo Procli argumenta, & contra
63 Seuerum.Sed tamen ab Ecclesiæ Doctoribus,
vt Tritheites, vt qui tres Deos asserat, reijci-
tur, & in Orthodoxorum Catalogo non ad-
mittitur. hæc de Philopono ex Suida, & pro-
sequitur ita.
64 Quod verò pertinet ad eius scripta contra
Proclum Lycium, magnam quidem sibi ex eo
laudem conciliauit, quòd aduersus impium
hominem, qui scripserat instar Porphyrij con-
tra Religionem Christianam,stylum exercuis-
set. Suidas enim hæc ait, dum de Proclo agit:
Hic est Proclus ille, qui alter à Porphyrio im-
puram linguam, & contumeliosam contra
Christianos exercuit;sed Ioannes Philoponus
præclarissimè eius propositiones refutauit,eũ-
que in Græcis etiam, quibus afferebatur, ru-
65 dem, atque indoctum esse ostendit. Hæc Sui-
das de libris Procli, atque de tedargutione
Philoponi, ex qua sibi eximiam, vt diximus,
gloriam comparauit: sed euanescens in cogi-
tationibus suis,non Gentilium dumtaxat, at-
queHęreticorum,verum Orthodoxorum dog-
mata confutare aggressus est. hactenus Ba-
ronius dict. ann. 535. num. 76.
66 Sed numero præcedenti 75. cum Leont. de
Sectis, Act. 5. eundem audiamus: Hoc eodem,
inquit, tẽpore adhuc degente Theodosio By-
zantij,denuò motum fuit dogma Tritheitarũ,
cuius Sectæ Princeps Philoponus fuit. Quoniã
enim obijciebat Ecclesiæ, si duas in Christo
naturas diceret; necessario esse duas hyposta-
ses consecuturam. Respondebat Ecclesia: si na-
tura, & hypostasis idem sint, necessarium quo-
que fatendum indiuiduum: sin aliud natura,
& aliud hypostasis, quænam illa sortitio fue-
rit, vt naturas duas statuentes, omnino duas
67 quoque cõfiteamur hypostases? &c. Pluribus
ipse inuicem aduersantia altercationum argu-
mẽta retexens,ita planè, vt Philoponũ ad op-
pugnandam veritatem Catholicæ Fidei ex de-
liramentis hæreticorum mutuatum esse arma
demonstraret. hæc cum illo Baronius, indicãs
vltimo loco Philoponi ignorantiam.
68 Vnde merito ipsum carpit Gualterius cap.7.
sexti Seculi per sequentia verba: Philoponus,
inquit, si se intra septa Grammaticæ, & Phi-
losophiæ continuisset, næ consuluisset sibi sa-
pienter: sed artis suæ limites trãsgressus, dum
altiora se audacius attentat, dum de augu-
stissimæ Triadis personis tribus, dum de dua-
rum naturarum in vna Verbi persona coniun-
ctione imperitus disserit,cõfudit cæcè,ac teme
rè, quæ sapientes, & orthodoxi in Deo verè
69 distinxerũt. Nam hinc quidem tres Deos fin-
git, illinc verò duas Christi Dei, hominisque
naturas in vnam, Eutychianorum instar, per-
miscet, se que præcursorem præbet Monophy-
sitis. hæc ille,quibus cõpendiosè indicat duos
præcipuos, & grauissimos Philoponi errores.
70 Tribuitur etiam ei ille error, quod perne-
gauerit corporum resurrectionem esse futurã:
quem

quem ex Nicephoro lib. 18. histor. cap. 47. sic explicat Baronius ann. 535. num. 78. At quomodo, inquit, intelligendum sit, quod dictum est, Philoponum negasse resurrectionem mortuorum, erit ex Nicephoro declarandum: non enim, vt animas diceret sine corporibus cœlesti gloria fruituras, sed eas alijs corporibus induendas, illis quidem ex nihilo creatis.

71 Quòd videlicet assereret corpora nostra corrumpi secundum formam, atque materiam. Ita ille, & paulò post cum eodem Nicephoro addit plura de hac re, quæ apud ipsum videas si placet.

72 Præterea idem Philoponus librum scripsit contra Concilium Oecumenicum, vt ex eodē Nicephoro dict. lib. 18. cap. 46. affert Prateo-

73 lus verb. Monophysitæ. Addens ibi eum ipso Nicephoro, cooperatione Iustiniani Imperatoris, aduersus scripta, & errores Philoponi fuisse congregatum quintum Concilium Generale 175. Patrum.

74 Qualiter autem Philoponus auctor fuerit sectæ Monophysitarum, seu Monothelitarum, cum citato Prateolo, & Baronio ann. 535. nu. 79. paucis sic indicat Gualterius eiusdem sexti seculi cap. 8. De Tritheorum, inquit, som-

75 nijs prodigiosa hęc Secta emersit. Licet enim Philoponus duas in Christo naturas vnitas Orthodoxis daret, non dabat tamen, post vnionem duas eas stare, sed in vnam misceri asserebat: vnde Monophysitæ sunt appellati, nec non Monothelitæ, eo quòd vnicam in eodem

76 Christo voluntatem intelligerent. Eosdem verò tum Aegyptios, tum Schematicos dici solitos S. Damascenus tradit lib. de hæres. verb Aegyptij. ita ille.

77 Vt dictus error de vnica volūtate in Christo Domino firmiùs existeret, & magis spargeretur, finxerunt Monothelitæ, etiam post celebratum quintum illud Concilium Oecumenicū, per quod penitus reijciebatur, quòd authoritate eiusdem Concilij scripserit Mēnas Episcopus Constantinopolitanus ad Vigilium Pontificem Romanum epistolam quandam ad effectum confirmandi doctrinam erroneā de vnica in Christo Domino voluntate; & talem epistolam, licet adulterinam, & supposi-

78 titiam, diuersimodè vulgarunt. Verum in sexto Concilio statim coacto à Legatis Papæ dolus deprehensus est, & in lucem datus. Adducunt copiosè Baronius ann. 535. num. 147. & breuiter Gualterius dict. cap. 8.

79 Restat dicere de secta Agnoitarū, seu Themistianorum (vtroque nomine isti vocari soliti) Eorum author fuit Themistius quidam Alexandrinus Diaconus, vt eum appellat Nicephor. lib. 18. cap. 50. à Prateol. verb. Agnoitæ,

80 & ab alijs vocatur Theophronius. Hic, teste eodem Nicephoro lib. 12. cap. 30. discipulus Eunomij hæretici fuit, seu huius sectatoribus se coniunxit; sed præcipue adhæsit erroribus Theodosianorum.

81 Ad constituendam autem peculiarem sectā hunc præcipuè errorem addidit illis Theodosij, quòd affirmaret, extremi iudicij diē Christo Domino fuisse incognitum; à qua tamen blasphemia Theodosius abhorruerat, vt ait Gualterius cap. 6. seculi sexti. addens ibi sic.

82 Inducebantur verò, inquit, Agnoitæ, vt id opinarentur, illis Christi apud Sanctum Marcum cap. 13. verbis. De die autem illa, vel hora nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque

83 Filius, nisi Pater. Non errassent porro, si non ignorassent ipsi sincerum eius sententiæ sensū esse, aut quem S. Ambros. lib. 5. de Fide cap. 8. & S. Augustinus 1. Trinit. cap. 12. persþexerūt, eum diem nescisse Christum, vt eum hominibus enuntiaret: aut quem intellexit S. Gregorius lib. 8. epist. 42. scire quidem Christum hominem, sed non à se homine didicisse. hæc ille cum Prateolo citato, & Baron. ibid. num. 71. atque pro hac Regula satis.

Quid de Iacobitis, & de Iacobo eorum Principe? Quid de Christolytis? quid de alijs sexti seculi?

REGVLA CCL.

84 Extitit circa idem tempus anni 535. aut secundum alios circa annum 584. Iacobus quidam, Syrus genere, obscurus prorsus, & nullius gloriæ homo: in hæresibus Eutychetis, Dioscori, Gnaphęi, & Seueri educatus: ex eis iam obsoletis, & ex nouis adinuentis statim iudicandis sectam Iacobitarum instituit, eamque apud Syros maximè propagauit.

85 Christolytæ item sic vocati, quòd de Christi Domini Resurrectione, & Assumptione malè sentirēt; quis eorum antesignanus ignoratur.

86 Deniquè Tetraditæ à Seuero hæresiarcha propagationem durunt, vixque à Seueritis differ-

87 runt. De Talmudistis aliquid hic dicetur.

---

88 Qvoad circumstantiam temporis, Prateolus verb. Iacobitæ, discrepat ab alijs, sic affirmans. Iacobitæ, inquit, siue Iacobini à quodam Iacobo genere Syro nuncupantur, qui tempore Mauricij Imperatoris, & Pelagij huius nominis Secundi Romanorum Pontificis emerserunt circa annum Domini 584. Baronius verò, & communiter reliqui reducunt eos, ac ipsorum auctorem Iacobum ad annū

89 535. Discrepantia inde fortè prouenit, quòd Prateolus loquatur de eo tempore, quo secta Iacobitarum iam per regiones Syriæ propagata erat; Baronius, & alij de eo, quo propagari cœpit, vt alias adnotauimus.

90 Concordant autem ijdem Prateolus, & Baronius, ac reliqui Scriptores circa omnia tacta in Regula, vt quoad originem, ex Syria, prædicti Iacobi, & quoad conditionem personæ eius, infimæ, & vilissimæ sortis. Verum audiamus Nicephorum lib. 18. cap. 45. de his sic loquentem.

91 Quis verò, inquit, fuerit hic Iacobus, vnde Iacobitæ nomen acceperunt, æquum esse puto, vt hic referam. Altius autem narrationē petam. Postquam Eutycheti, & Dioscoro à sancta IV. Chalcedonensi Synodo dignita ab-

abrogata est, qui illorum dogmata defendetunt, facta ab Ecclesia Catholica defectione, διακεκριμένους, hoc est segregatos, sine ambigetes, seipsos appellarunt: neque vllo modo, vt quæ rectè in Concilio sancto statuta essent, comprobarent, adduci potuere. Iji in duodecim Sectas dissecti sunt, ex quibus multa millia hæresum pullularunt. Ex quarum sectatoribus quidam Eutychianistæ vocati sunt, alij Acephali, &c.]

92 Pro duodecima, quæ est præsentis loci, & pro eius institutore, sic addit: Iacobus porrò, inquit, à quo nunc quoque, vt iam diximus, Iacobitarum hæresis denominata celebratur, Syrus genere fuit, obscurus prorsus, & nulla

93 gloria vir. Qui etiam Zanzalus propter summam tenuitatem est cognominatus. Hic Eutychetis, & Dioscori, Gnaphæique præterea Petri, atq. Seueri dogmate recepto, magnopere id apud Syros propagare studuit] hæc ille.

94 Peculiares iam errores Iacobi, & Iacobitarum breuiter exprimendi. Primò consueuerunt filios suos fronti, vel genis inusto cauterio circumcidere, existimantes peccatum originale tali stigmate auferri, teste Prateolo verb. Iacobitæ: tametsi Sanderus hæres. 113. Crucem eos solitos inurere fronti quorumcumque iam baptismo initiatorum affirmet.

95 Quibus Gualterius c.9. seculi sexti addit sic, Vt, vt, inquit, sit de re, stultum scelus, scripturæ verbis tutabantur illis Matth. 3. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne: quæ non viderunt imperiti referenda ad Sancti Spiritus igneis in linguis in Apostolos adlapsum] Wuille explicat cum Maldonato.

96 Secundò. Infantibus, & lactantibus sacrã Eucharistiam sub vtraque specie panis, & vini esse tribuendam, Iacobitæ docuerunt, sicque opere exequebantur. Affert Prateolus loco citato.

97 Tertiò. Confessionem, quæ ad aurem Sacerdoti fieri à Christianis solet, non esse vtilẽ, nec requisitam, illi tenuerunt, & satis esse, si homo peccatum suum soli Deo confiteatur. Ita Sanderus vbi supra, & Gualterius dicto cap.9 num.6.

98 Quartò. Vsu receptum erat apud Iacobitas, vt Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi adstarent omnes simul ad altare, communionemque reciperent, exemplo inducti, vt ipsi asserebant, illorum trium Regum, qui ad præsepe Christo Domino simul munera obtulerunt. Prateolus ibidem adducit.

99 Quintò. Iacobus deniq. eiusq. sequaces nihil penitus de Ineffabili mysterio Sacrosanctæ Trinitatis crediderunt, vnam dumtaxat in diuinis personam esse docentes; ita ibidem Prateolus, & Gualterius num.2.

100 Pauca de Christolytis apud auctores, Sander. hæres. 107. cum D. Damasceno lib. de hæres. verb. Christolytæ, vbi de eis sic loquitur. Christolytæ, inquit, sunt, qui Dominum nostrum Iesum Christum asserunt, cum excitatus est ab inferis, ibi corpore cum animo relicto, cum sola diuinitate, cęlum, ac supera

101 petijsse] hæc ille. Et addit Gualterius c. 12. seculi sexti, quòd ex hac Christi Domini dissolutione nomen Christolytarum eis obtigerit; nullus tamen ex his tribus auctoribus, neque alius assignat primum prædictæ hæresis inuentorem.

102 Similiter à Secta Tetraditarum paucis nos expediemus, quæ secundum Nicephorum lib.18. cap. 49. Prateolum verb. Tetraditæ. Baronium an.535. nu.84 & Gualterium c. 11. sexti seculi, quasi ramus est sectæ Seueritarum, seu nihil fermè reperitur, in quo ab his illi differant. Explicata itaque iam supra Seueri, & Seueritarum secta, constat inde manifestè, qualis sit præsens Tetraditarũ, nec quidquam his addendum occurrit.

103 Reponit initio huius sexti seculi noster Gualterius ob aliquas rationes, quas apud ipsum videas, errores diuersos Talmudistarũ, selectos ex pene infinitis, qui in perniciosissimo illo libro, non tàm humana, quàm diabolica industria elaborato, Talmud nomine, continentur, oppositis omnino veritati, non solum Religionis Christianæ, sed legis etiam naturalis, atque adeò Mosaicæ, quam ipsi Talmudistæ se ad vnguem profiteri testantur.

104 Nos ne rem prorsus intactam relinquamus, sub finem eiusdem sexti seculi, omissa collatione cum erroribus Lutheri, Caluini, &c. quã Gualterius de more prosequitur, eos tantùm quos ipse adducit, breuissimè percurremus.

105 Prænotandum tamen claritatis gratia, quòd liber Talmud duplex sit, alter Hierosolymitanus, alter verò Babylonius. Item, quòd vniuersum Talmud in sex ordines diuidatur, & quilibet ex istis in varios tractatus, ac vnusquisque tractatus in multa capita, seu distinctiones multiplices. Vocantur autem à Iudæis, nominibus huiusmodi: nimirum, Ordo, Seder: Tractatus, Massechet: & Caput, seu distinctio, PerKim. His sic prenotatis.

106 Primò errant Talmudistæ, affirmantes Deum ante mũdi creationem in diuersis mũdis construendis se se exercuisse, eisdem successiuè destructis, & instauratis, quoad vsque artem didicit hunc, quem videmus permanẽtem mundum fabricandi. O blasphemia horrendissima, de infinita Dei sapientia valde detrahens, & ignorantiæ capacem eum faciens. Habetur ordin.2. tract.4. dist.3.

107 Secundò. Asserunt illi Deum in lectione legis Mosaicæ, primas tres cuiusque diei horas

108 expendere, ord. 2. tract. 1. distin. 14. Item quòd Moses aliquando Cęlum ascendens repererit Deum accentus in Scriptura sacra inscribentem. Blasphema pari modo sunt ista, sicut multa ex sequentibus, cum maxima diminutione infinitæ sapientiæ Dei Opt. Max.

109 Notandus præcipuè ille error, quod Moses ante Messiæ aduentum, cęlum conscenderit, ord.5. tract.6. dist.5.

110 Tertiò. Tenent ipsi, quòd Deus primo nouæ lunæ Septembris die, vniuersum orbem iudicet, & decem sequentibus eiusdem lunæ diebus se applicet ad scribẽdos iustos in libro vitæ, ac malos in libro mortis, ord.2. tract. 8. distin.

111 distin.5. Declarat autem Gualterius vbi su-
pra per sequentia verba : Ex duplici, inquit,
constat excitate hic error; vna est, quòd actio-
nes Dei, humanorum actuum instar, temporis
successioni, lunæque motui subijciat. Altera,
quòd vniuersalis Iudicij tempus præueniat,
ac determinet. Ita ille.
112 IV. Quòd singulis diebus Deus magna
cordis deuotione preces, & orationes fundat.
Quin etiam quòd ad orandum quotidie ge-
nua flectat. ord. 1. tract. 1. distin 1. & ord. 2.
tract.8 distin.5.
113 V. Somniant Talmudistæ, quòd Deus ma-
neat in loco quodam occulto, ibique certis
temporibus multas lacrymas fundat, cum ma-
xima cordis afflictione, propterea quòd se
infensum Iudæis exhibuerit, Templum Hiero-
solymitanum destruendo, & populum suum
114 captiuitate durissima castigando. Addentes
id quod magis ad fabulam, seù somnium acce-
dit; nimirum, Deum quoties meminit earum
calamitatum, quæ Iudæis à Gentibus inferun-
tur, binas lacrymas in Oceanum effundere, &
dolore permotum sibi pectus vtraque manu
tundere. Ita habetur ordin 1. tract. 1. distin.9.
& ord.2. tract.8. distin.5.
115 VI. Blasphemiam admodum insanam pro-
tulerunt illi, affirmantes, quòd Deus præce-
perit populo Iudaico, vt vnoquoque nouilu-
nio, expiationis sacrificium offerrent, pro ex-
piando scelere per ipsum Deum commisso, vbi
lumen Lunæ iniquè ereptum Soli tribuit. ord.
4. tract.6 distin.1. habetur.
116 VII. Delirant sanè Talmudistæ, quando
aiunt, quòd Deus ad relaxandum animum, per
tres postremas diei horas cum magno illo pi-
sce, Leuiathan vocato, aliquando luserit. ord.
117 2. tract.1. distin.14. & ord.4. tract.8. In qua
deliratione, inquit citatus Gualterius, Talmu-
dica duas aduerto horrendas blasphemias: vna
est, quod Deum faciat relaxationis indigentē,
& quod inde consequitur, lassitudinis capacē,
ac passibilem; Altera quòd Deum lusorem cē-
seat. Hactenùs ingeniosè Gualterius.
118 VIII. Errarunt turpissimè illi dicentes De-
um creasse elementum ignis ipso die Sabbathi.
119 ord.2. tract. 3. dist. 4 Prædicto errori clarè
opponitur Scriptura Sacra, Exod. cap.20. vbi
sic: Sex diebus fecit Dominus Cęlum, & Ter-
ram, & omnia quæ in eis sunt, & requieuit in
die septimo, ideò benedixit Dominus diei
Sabbathi, &c.
120 IX. Ridiculum quid, & plusquam stultum
ord.4. tract.2. distin.7. adducitur, quòd, cum
Rabbini quidam cum Rabbi Eliezer cōtende-
rent, Deus voce cęlesti in fauorem Rabbi Elie-
zer contra illos sententiam tulerit; idque ipsi
ægrè fęrentes, Deum pœna anathematis dam-
narint, & posteà, quòd Deus ipse subridens di-
xerit, Filij mei me vicerunt.
121 X. Ex Sixto Senensi lib. 2. Bibliothecæ sā-
ctæ, verb. traditiones, adducit Gualterius c.1.
Seculi sexti de Talmudistis quid valdè ridicu-
lum, seu potius lacrymabile, per sequētia ver-
ba. Scribunt veteres illi somniatores Rabbi-
num, quendam eousque prudentē olim exti-
tisse, vt suo astu non Diabolum modo, verum
etiam Deum fefellerit. Cum enim in articu-
lo mortis positus, à Diabolo pro veteri, quæ
inter illos intercesserat amicitia, postulasset,
impetrassetque, se vt ad portas vsque Regni
Cœlestis deportaret, quo Diuinæ locum mā-
sionis inde intuitus, vitam lætior dimitteret:
ecce protinus intra Cœli portas ipse irrupit,
per Deum viuentem iurans nunquam se reces-
surum: ita vt coactus sit Deus hominem pe-
122 nes se retinere, ne periurum faceret. Atque
hoc dolo, inquiunt illi, homo prudentissimus
Deum simul, & Diabolum decepit. Huc vsque
ille.
123 XI. Error fuit Talmudistarū, quòd cùm ali-
quando Archangelus Gabriel graui peccato
se se coinquinauerit, Deus illum flagello igneo
cęcidit. Habetur Ordin.2. Tract.5. dist.8.
124 XII. Dein Ordin.3. Tract.1. dist. 6. item
ord.4. & tract.4. libri Talmud. impura, & im-
pudica probra continentur in Adam, & Noe.
125 XIII. Cum errore maximo affirmant Tal-
mudistæ, S. Iobum nusquam extitisse, atque
esse planè ficta, & sine fundamento excogita-
ta, quæ de eo communiter narrantur. ord. 4.
tract.3.
126 XIV. Testantur illi, Regem Dauidem com-
missis adulterio, & homicidio insontem, ac
nullius criminis reum mansisse. Ita traditur
ord.2. tract.1. distin 5.
127 XV. Multa protulerunt Talmudistæ, quæ
manifestè sunt contra pudicitiam, & honesta-
tem matrimonij. ord.3. tract.3. dist.2. & ord.2.
tract.1.
128 XVI. Ausi sunt ijdem asserere, illum inter
Rabbinos nullo modo reponendum, nec tali
dignum nomine existimandum, qui inimicum
suum capitali odio non prosequitur, & quas-
cumque vindictę occasiones, ac momenta nō
inquirit. ord.5. tract. 1. distin.2.
129 XVII. Tenuerunt ipsi, grauioribus pœnis
plectendos, tam eos, qui scribarum, quam il-
los, qui legis Mosaicæ verbis contradicunt.
130 Quinimo isti absolui possunt, nequaquam
verò illi, sed vltimo supplicio affici debent.
ord.4. tract. 4. distin. 10.
131 XVIII. Circa testes falsos sic erroneè sen-
tiebant Talmudistæ, quòd sint, peracto, dam-
natoque reo dimittendi, & ab omni pęnæ, aut
mulctæ irrogatione liberandi. ord.4. Tract.4.
Quid magis contra iustitiam, & contra legem
naturalem?
132 XIX. Ridiculum est illud, & iniustitiam
etiam sapiens, quod ipsi affirmarunt, nem pe
eum, qui plurium iudicio ad mortem dam-
natus est, neci esse tradendum; illum verò, in
cuius mortem omnes nullo excepto consen-
serint, esse absoluendum. ord. 4. tract. 4. ita
Gualterius vbi supra.
133 XX. Similiter ad iniustitiam spectat, quod
traditur in lib. Talmud. ord.4. tract. 2. dist. 5.
crumenam scilicet alienam quisquis inuenerit
in loco publico, si sciat illum ad quem ipsa
pertinet, amisisse spem recuperandi eam, nul-
latenus obligari ad restituendum.
134 XXI. Disponitur ord. 1. tract. 1. distin. 4.
vt

vt Iudæi omnes teneantur ter quotidie Chri-
stianos execrari, ac deuouere, atq; à Deo pre-
cari, vt eos, eorumque Reges, & Principes cõ-
135 fundat, & extermínet. Atque id Iudæis, præ-
cipuè Sacerdotibus, ter in die præstandum,
quando in Synagoga orant, in odiũ Christi Na-
zareni. Gualter. ferè totidem verbis.

136 XXII. Talmudicus error est apud Iudæos,
quòd ipsis præceperit Deus, vt facultates Chri-
stianorum in suos vsus conuertant, & rem quã-
cumque illorum, suam faciant, quacunque via
poterunt, dolo, vi, fœnore, furto, &c. Ita ord.
1. tract.1. distin.4.

137 XXIII. Turpius errant Talmudistæ asserẽ-
tes, in mãdatis Iudæos à Deo habere, vt Chri-
stianos omnes in numero bestiarum habeant,
eosque perinde tractent, ac brutos animãtes.
Ita ord.4. tract.8.

138 XXIV. Manifestè contra iustitiam, & legẽ
naturalem est illud, quod habetur in lib. Tal-
mud. ord.4. tract.1. distin.4. nimirum, si qua-
drupedem Christiani quadrupes Iudæi occi-
dat, hunc non teneri pecudis occisæ valorem
139 persoluere. E contra verò si quadrupedẽ Iu-
dæi quadrupes Christiani occidat, teneri Iu-
dæum Christianum adigere ad reparandum
damnum.

140 XXV. Respectu cuiusuis hominis Gentilis,
nec benè, nec malè Iudæo esse faciendum as-
serunt Talmudistæ; respectu verò Christiani,
omni ope Iudæo nitendum, vt illi mortem in-
ferat, ordin.4. tract.8. distin.2.

141 XXVI. Pari modo in odium Christianita-
tis ordin.4. tract.4. distin 9. sic habetur, quod
si Iudæus animo occidendi Christianum in-
terficiat casu Iudæum, sit dignus venia.

142 XXVII. In augmentum dicti odij, illud
inhumanius, & crudelius additur ord 4. tract.
8. vt Iudæus si videat Christianum præcipitã-
tem, teneatur nulla interposita mora eum im-
pellere.

143 XXVIII. Pergunt Talmudistæ in ostendẽ-
do, quam auerso sint animo contra Christia-
nos, dum ord.2. tract.1. dist.5. affirmant, Im-
perium Christianorum execrabilius esse Impe-
rio Ethnicorum, & multo grauius, ac molesti-
us esse, Christiano, quam Ethnico Principi ser-
uire.

144 XXIX. Dein prodierunt illi cõtra Templa,
& loca sacra Christianorum, reputantes ea
vti diuersoria perditionis, & domicilia idolo-
latriæ, quæ à Iudæis euerti debeant, si possint,
idque à Deo esse ipsis iniunctum asserunt. ita
ord.2. tract. 1. dist.2.

145 XXX. Cum nimia audacia de Euangelijs
Christianorũ peruerse loquuntur Talmudistæ,
nempè quod sint, *Iniquitas reuelata, & pec-
cati manifestum*, ac propterea à Iudæis igni,
& flammis esse tradenda, etiamsi nomen Dei
in ipsis legatur. ord.2. tract.1. dist.2.

146 XXXI. Talmudicus est etiã error ille Py-
thagoricus de transmigratione animarum ex
vno corpore in aliud; ipsum tamen tradunt
Talmudistæ sub ea conditione, vt si anima
peccet in primo corpore, dimittatur in secun-
dum; & si in secundo, rursus in tertium; in quo
si peccare non desierit, tandem ad Inferos a-
manderur. Hinc illi deducunt animam Abe-
lis in Seth, ac huius in Moysen transmigrasse.
ita ord.4. tract.2.

147 XXXII. Errant item illi in eo, quod aiunt,
animas indoctorum non redituras in corpus
suum, quando à mortuis excitabuntur. ord.3.
tract.2.

148 XXXIII. Vt virtutem creandi contra Fidẽ
Catholicam tribuant creaturæ, ridiculum
quid fingunt Talmudistæ: nempè quod duo
Rabbini die Veneris cuiusque hebdomadis
vitulos duos creent, quos pauló post penitus
deuorent. Vah quanta latitudo stomachi
Rabbinorum, vt vitulum integrum capiat.
ita ord.4. tract.4. dist.2.

149 XXXIV. Vt corpori seu ventri indulgeant,
sic disponunt illi de acquisitione beatitudinis
Cœli, vt quicumque ter die Sabbathi come-
derit, vitam æternam sit obtenturus. Habe-
tur ord.2. tract.1. dist.6.

150 XXXV. Prorsus superstitiosum est quod do
cent Talmudistæ ord.4 tract.3. dist. 2. Nihil
scilicet edendum pari numero, sed omnia im-
pari, eò quòd Deus impari numero gaudeat

151 XXXVI. Ad superstitionem etiam *accedit*
illud ex mente illorum valde superstitiosa *di-*
manans, quod si quis oret conuersus ad me-
ridiem, sapientiam sit adepturus; sin verò ad
septentrionem, diuitias obtenturus. ita ord.
4. tract.3. distin.2.

152 XXXVII. Ad risũ valdè excitat illud, quod
pari modo superstitiosè Talmudistæ ordin. 4.
tract. 10. distin. 1. tradiderunt; nimirum, qui-
cumque sub Camelo, aut inter duos Camelos,
vel duas inter fœminas transierit, fore vt ni-
hil vnquam discat. ex Talmud his verbis ex-
primit Gualterius ibid.

153 XXXVIII. Vltimus error Talmudistarum in
eo positus est, inquit idem Gualterius, vt si
cui veniat in mentem libros Talmud, quibus
præcepta iam à nobis commemorata mandã-
tur, quæ ipsi Sanctissima vocant, abnegare,
deque illorum fide ambigere, Deum ipsum
abnegare indicetur. ita *ille* ex præfatione to-
154 tius Talmud. De cuius origine, & auctoribus
vide eundem Gualterium Sæculi 2. & 5. co-
lum.12. nobis dicta sufficiant, vt iam præsenti
Sæculo, & Capiti Decimo finem imponamus.

CAPVT XI.

De Sectis diuersis hæresum, & Hæresiarcharum Fidem Christianam oppugnantibus, quæ per spatium totius septimi centenarij emerserunt.

PROOEMIOLVM.

1 TAmetsi hostes infensissimi Ecclesiæ Catholicæ, Hæresiarchæ scilicet seculi præcedentis, suis peruersissimis erroribus eam oppugnare nunquam destiterint, iuxta firmissimam tamen, & omnino infallibilem Christi Domini promissionem, Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam; peculiari ipsius Domini prouidentia, haud defuerunt eo tempore viri sanctitate, & doctrina valdè insignes, qui dictis Hæresiarchis turpissimis Sathanæ ministris fortiter resistentes, in quacunque fidei diuinæ veritate,
2 ac præcipuè in opposita eorumdem hæresibus, stabiliram consetuauerunt. Recensent diuersos ex eis Gilbertus Genebrardus lib. 3. suæ Chronographiæ, sub finem 6. centuriæ, & Iacobus Gualterius in Seculo sexto Tabularum Chronographicarum: pro veritate Transubstantiationis Eucharisticæ, & sacrificij Missæ S. Felicem IV. Papam in epist. 1. ad omnes Orthodoxos, S. Gregor. Mag. homil. 26. in Euang. S. Gregor. Turonens. in lib. de gloria Martyrum cap. 86. Plures præsules in Concilio Agathensi celebrato ann. 506. cap. 21. & cap. 47. ac in Concilio Aurelianensi ad ann. 507.
3 conuocato cap. 28. Pro veritate etiam liberi arbitrij Seuerin. Boëtij lib. 5. de consolat. philosophica, prosa secunda, S. Anast. Sinait. lib. 8. Hexameron. & circa liberi arbitrij cum gratia concordiã,
4 Enod. in epistol. ad Constantinum, & Olympiod. in cap. 12. Eccl. Item pro veritate, quod fides sola non sufficiat ad salutem, nisi eum bonis operibus, ac diuinorum mandatorum obseruatione fit coniuncta, S. Fulgent. in Sermon. de Confessorib. & S. Gregor. lib 7. Moralium, cap. 13 Olymp.
5 in 7. Eeclesi. & Cassiodot. in Psalm. 6. Dein pro veritate honoris, & inuocationis Sanctorũ, S. Fulgent. in sermone in laudem Beatissimæ Virginis, Cassiod. in Psalm. 120. Benedict. Abb. cap. 14. Regulæ. Atque hæc sint satis, vt iam Hæresiarchas septimi Seculi perscrutemur.

Secta Monothelitarum primus ne auctor Cyrus Alexandrinus? Fautores verò eius qualiter Patriarcha Antiochenus, & alij?

REGVLA CCLI.

6 QVamnis vnam tantum naturam in Christo Domino admittentes, prout admittũt Eutychiani, Iacobitæ, & alij, vt supra à nobis traditum, consequenter vnam solam voluntatem, & operationem ei tribuant, sintque pri-
7 mi inuentores Sectæ Monothelitarum: Cyrus tamen Patriarcha Alexandrinus duas eidem Christo naturas, & vnam tantum voluntatem concedens, nouæ Sectæ Hæresiarcha euasit, primusque Dux, & Auctor Monothelitis pe-
8 culiari modo assignatur. Dein Sergius Patriarcha Constantinopolitanus dicto Cyro se coniungens, pro inducendo Imperatore Heraclio in tantum errorem, non exiguum dictæ
9 Sectæ fomentum attulit. Denique non longè post Macarius Patriarcha Antiochenus, Pyrrhus etiam, & Theodorus Patriarchæ Constãtinopolitani, eiusdem Sectæ fautores singulares, ac alijs Antesignani extiterunt.

---

10 CIrca primam nostræ Regulæ partem, quæ supponitur alibi resoluta, præcipuè circa derinationem nominis Monothelitarum, audi Prateolum in suo Elencho Alphabetico lib. 11. verb. Monophysitæ, sic dicentem: Monophysitæ à *monos* quod est vnus, & *physis* natura, appellati sunt, quòd vnam illi Verbi, & Carnis naturam post ineffabilem vnionem in Christo esse sentiant, & doceant. Porrò qui hoc ita senriunt, Monothelitæ etiam sunt vocati, ab vna tantum voluntate, & actione diui-
11 na, videlicet, quam Christo tribuebant. Vnde & Theopaschitæ appellantur, auctores primarios Gnaphenm, Seuerum Antiochenũ, Dioscorum, Gainum, Iacobum item, & Ioannem Philoponum habentes, de quibus vide locis suis. Hæc ille.
12 Nullam apud Prateolum inuenio mentionẽ de Cyro Patriarcha Alexandrino, duas in Christo naturas, sed vnam solam voluntatem, & actionem admittente. Syrus Alexandrinus nullum dubium, quòd sit diuersus ab illo;
13 Cum idem Prateolus huic Syro ex mente, & relatione Gennadij tribuat errorem Timotheanum, & quòd tenuerit filium Dei duabus post incarnationem naturis non constare; tametsi prius fuerit verus Catholicus, & ex Philosopho artem medicinæ profitẽte monachus
14 effectus scripserit cõtra Nestorium. Quæ nullus dixit quòd competant Cyro Alexandrino, de quo nunc agimus, imò oppositum ex parte, nempe hunc tenuisse, & docuisse in Christo Domino reperiri quidem duas naturas, sed vnam tantùm voluntatem, testantur de eo auctores grauissimi, quos iam adduco.
15 Prodeat primo loco in huiusce rei testimoniũ S. Ioannes Damascenus lib. de hæres. verb. Monothelitæ, quod istorum Sectæ sit dictus

Cyrus

Cyrus primus institutor expresse affirmans: Monothelitæ,inquit, à Cyro Alexandrino originem duxerunt: à Sergio autem Constantinopolitano confirmati sunt, & corroborati. Ij duas naturas, vnamque personam in Christo illi quidem prædicant, sed vnam voluntatem, vnamque actionē in eodem ponunt; quo posito, duplicem naturam tollunt, & Apollinaris decreta confirmant, atque defendunt.

16 Ab his Eustachius exortus est, ex quo Eustachiani nominati sunt. Hactenus S. Damascenus, ex quo habes manifestè, & quòd Cyrus auctor fuerit Sectæ Monothelitarum, & quod Sergius Constantinopolitanus hanc Sectam confirmauerit, & corroborauerit, qualiter, id statim indicabimus.

17 Excitato prius,& discusso aliquantulum dubio, quod hic occurrit circa vltimum, quod ait D.Damascenus, quod scilicet dictis Cyro, & Sergio ducat originemEustachius,& ab isto nomen accipiant Eustachiani, quisnam iste Eustachius? non sanè ille Sebastiensis Episcopus, vti Hæresiarcha multorum errorum in Concilio Cæsariensi,& in alijs Concilijs sæpius damnatus, & in Seculo quarto ad annum fere 359. tanquam illuc spectans expressus à nobis cum Prateolo lib. 5. verb. Eustachius Sebastiensis Episcopus, cum Baronio dicto anno 359. num.98. & cum Gualterio cent.4.cap.15.

18 Apud quos auctores, & apud alios, quod inuenire potuerim, nullum prorsus extat verbū de hoc secundo Eustachio, spectante ad Seculum septimum, quem S. Damascenus hæresiarcham,& Principem Eustachianorum cō-

19 stituit. Ob cuius auctoritatem, quæ instar plurium nobis esse debet, ita cum ipso sentiēdum ducimus, & iudicandum, quod iste Eustachius solicitus promotor erroris, & Sectæ Cyri Alexandrini aliquando fuerit, & inde sequacibus suis nomen Eustachianorum tribuerit, ac nouus hęresiarcha euaserit,sicut eadem via euaserunt alij, de quibus sequitur dicendum.

20 Supponenda tamen prius historia, quę partim attingitur in Regula,& adducitur per extensum à Baronio ad annum 629.nempe qualiter occasionem excitandi hanc nouam Sectā Monothelitarum per Cyrum Patriarcham Alexandrinum præbuerit, nolens haud dubiè Imperator Heraclius; & hinc ipse, qui miris progressibus, ac gloriosissimis victorijs contra Ecclesiæ Catholicæ hostes claruerat, in peius semper declinauerit,& Imperium totum Oriētis, quod in illud vsque tempus ad summum fastigium fuerat sublimatum, decrescere cęperit,& minui,ac non multo post omnino prosternatur, & ob diuinam vindictam in manus

21 Barbarorum tradatur. Quippe qui cum ipse Imperator per fraudem, errore dicti Cyri de vna sola in Christo voluntate fuisset imbutus, ex hac stilla pessimi exempli, quod reliquis proposuit diluuium, vt ait Baronius eo anno 629. num. 4. Orientem obruens emanauit.

22 Occasio autem dicta inde præstita, quòd dum esset Heraclius apud Hierapolim ann.20. sui Imperij,& venisset ad eum Athanasius Patriarcha Iacobitarum, vir acris, & nequam ingenij, Syrorum inditas versutias possidens,

23 ipse Imperator hunc hominem, quem vti Eutychianum in Concilio Chalcedonensi vna cum suo Duce Eutychete (de hac re alibi egimus, præcipuè in Prolegomeno secundo) condemnatum ob hæresim de vna tantùm natura in Christo Domino, repellere debuisset; imo punire ob dictam hæresim,& ob vsurpatum sibi sacrilegè Patriarchæ nomen apud impios quosdam; ad colloquium curiosè, &

24 libenter admiserit. Et excitato tunc per Athanasium sermone de Fide, seu Religione, ad Imperatorem, hic repromiserit ei Episcopatum Antiochenum, si Chalcedonensem Synodum amplecteretur, maximè quo ad de-

25 cisionem de duabus in Christo naturis. Qua ille audita repromissione,in summam ductus animi ambitionem tali dignitate fruendi, statuit per aliquod tempus se simulare verum Catholicum, & se facturum promisit, quod ab illo postulatum fuerat, statimque coram ipso fictè duas in Christo naturas confessus est iuxta dict. Synodum.

26 Deinde Athanasius petiuit ab Imperatore quomodo de operatione, & voluntatibus Christi esset loquendum, expediret ne eas dicere duplas, an simplas? Circa quod dubitans Heraclius, in consultationem vocat Sergium Archiepiscopum Constantinopolitanum, &

27 Cyrum Phasidis Episcopum. Hic verò opportunè sibi ansam porrigi ratus exaltandi proprium nomen per institutionem nouæ Sectæ cum peculiari doctrina, illico ad dictum Sergium misit epistolam, (refertur in actione 13. sextæ Synodi) in qua, post humiles salutationes,& ingentes submissiones artificiosè excellentiori Præsuli præstitas, diuersis pro re intē-

28 ta adductis; tandem concludit omnia benè intelligi, & saluari, quæ in Scripturis sacris, & in Concilijs de Christo Domino dicuntur, si duæ in eo admittantur naturæ, & vna tantùm voluntas;idque ipse suasit Sergio,& vterque Imperatori: qui vocatum ad se denuò Athanasium, vtrique consentientem inuenit iudicio,itaq;istorū triū dicto Imperator acquieuit, sed non benè. Hæc ex Baronio loco citato sub diuersis numeris à nobis breuiter decerpta.

29 Verum pro maiori perspicuitate, & confirmatione huiusce rei,eundem Baronium ipsismet verbis loquentem audiamus. In rebus,inquit, gestis S. Maximi Abbatis, & Martyris præcipui oppugnatoris hæresis Monothelitarum,cuius causa martyrium subijt, eadem de Athanasio perditissimo impostore narrantur, & de Heraclio, cuius siue simplicitatem, siue mentis leuitatem condemnat, dum putans se illum ad Catholicam Fidem posse perducere, ipsius inuentus est esse captiuus, triplici funi-

30 culo vinctus, Athanasij, Cyri,& Sergij. Dum quæ illi de vnica voluntate Athanasius verbis dolosis, quasi orthodoxus esset, instillat, eadē postea propinauit eius collega Cyrus Episcopus Alexandrinus, eademque Sergius, & ipse eisdem vinculis irretitus. Principia autē ista mini-

minime cauens, Heraclius, magnorum malo-
rum extitit sibi auctor, Et post pauca.
31 At ille, Athanasius scilicet, simulate suscee-
pit Synodum, confitens duas in Christo natu-
ras. Interrogauit autem Imperatorem de
operatione, & voluntatibus, qualiter has in
Christo oporteret dicere, duplas an simplas.
Tunc Imperator voce nouitatis cõsternatus,
scribit Sergio Constantinopoleos Episcopo,
aduocat etiam Cyrum Phasidis Episcopum, &
hoc interrogato, reperit eum consentientem
Sergio in vnam voluntarem, & vnam opera-
tionem: Sergius enim, vt porè Syrus genere,
ac parentibus Iacobitis existens, vnam volun-
tatem, & vnam operationẽ in Christo rescri-
32 psit, atque confessus est. Vsque in hanc diem
catholicum se esse idem Sergius professus fuit,
ab omnibusque vt catholicus habitus, & audi-
tus: vbi verò modo Imperatorem vidit anci-
pitem, in errorem ipse seductus (per Cyrum
scilicet) seduxit etiam Heraclium, sicque
eandem hæresim poculo aureo propinauit
Imperatori. Hactenus Baronius: vide apud
ipsum plura, & epistolam dicti Cyri ad Sergiũ
scriptam.
33 En quam clarè innotescit, quòd Cyrus Pa-
triarcha Alexandrinus fuerit auctor dicto mo-
do nonæ Sectæ Monothelitarum, & ad id tu-
lerit fomentum Sergius Patriarcha Constan-
tinopolitanus, vnà cum Heraclio Imperatore.
34 Artem verò, qua vtebatur frudulenter di-
ctus Cyrus ad decipiendos alios, sic exprimit
Gualterius seculi septimi cap. 4. cum Baronio
35 citato. Quo cautius, inquit, instillaret vene-
num, dubitationem, & studium veritatis in-
dagandæ præferebat. Morem illum, & mo-
dum tenuit erga Sergium Constantinopoli-
tanum Patriarcham, quem & sic in fraudem,
36 erroremque perduxit. Ita ille, & infra. Fuit
verò, & fraus alia Cyri, ea videlicet, vt sanæ
fidei hominibus ad eos corrumpendos, exte-
rius similem se præstaret, Chalcedonense Con-
cilium laudaret, S. Leonis Papæ epistolam asse-
reret, reuocãtis ad Catholicam Ecclesiam hæ-
reticos speciem atque orationem præferret;
tametsi nihil ei minus in animo, imo nihil æ-
que contra animum staret. Hæc Gualterius,
quibus vafer ille Cyrus bene depingitur.
37 De Macario item Patriarcha Antiocheno,
& de Theodoro Patriarcha Constantinopoli-
tano, vnum tantùm verbũ simul proferamus,
cum Gualterius oportunè in eodem cap. 16.
seculi septimi eos coniungat, id solum de
ipsis exprimens ex Baronio anno 677. num.
1. quod præter affectum magnum ad dictam
Sectam Monothelitarum, ipsam post Cyrum,
valdè fouentes in omnibus, ac propagantes,
capitali odio semper prosecuti fuerint Ro-
manos Pontifices, vno excepto Honorio, quẽ
suarum partium assertorem esse, ac propu-
gnatorem non sine ingenti calumnia affirma-
re audebant, vt ait idem Baronius dict. nu-
mer. 1.
38 Contra Prateolum vero absque vllo funda-
mento veritatis defendentem lib. 11. verb.
Macarius Antiochenus, quod hic circa an-
num 559. viguerit, & tunc primus auctor
Monothelismi fuerit, meritò insurgit Gual-
terius post Baronium relatum, affirmans,
quod dictus Macarius secundum magis ex-
actam computationem Chronologicam Ec-
clesiæ Romanæ bellum intulerit per multum
temporis, ab anno circiter 677. vsque ad 681.
39 Tuncque in sexta Synodo generali vna cum
suo discipulo Stephano fuerit damnatus, & sa-
40 cro Pallio ignominiosè spoliatus. Addit e-
tiam idem Gualterius ibid. dictum Theodo-
rum Constantinopolitanum 678. fuisse de-
iectum à suo Episcopatu, & anno 684. vltimũ
diem obijsse.
41 Tandem de alio insigni fautore Sectæ Mo-
nothelitarum per Cyrum eorum Principem
institutæ, Pyrrho scilicet Patriarcha Constan-
tinopolitano, quid? Permulta circa vitam,
& historiam istius affert sparsim Cardinalis
Baronius ab anno Christi Domini 633. vsque
ad 652. quo ille mortuus est: nos pro nostro
instituto ad tria capita breuissime reducamus.
42 Primò, sicut Pirrus fuit immediate successor
Sergij in amplissima dignitate Patriarchatus
Constantinopolitani, ita pariter in noua hæ-
resi de vna voluntate Christi Domini cum
duabus naturis, & in ardenti studio souendi,
43 & propagandi eam. Hinc non solum sparsit
per calumniam, Honorium Papam, & Sophro-
nium Patriarcham Hierosolymitanum, eiusdẽ
doctrinæ hæreticæ esse defensores, Baronius
44 dicto anno 633. num. 63. & 65. Verum etiam
quod multo peius est, tentauit per epistolam
in eandem hæresim Ioannem Summum Pon-
tificem successorem Honorij adducere, sed
frustra, idem Baronius anno 640. numero
primo.
45 Secundò, Peculiari Dei prouidentia dispo-
situm, vt dictus Pyrrhus in Africam aufuge-
rit, timens sibi ob suspicionem, quod propi-
nasset venenum ipsi Imperatori Constanti.
46 (Per hunc eadem hæresi aui sui Heraclij in-
fectum promouetur, statim ad Patriarchatũ
Paulus quidam pari modo hæreticus Mono-
thelita) vt ibi inita admodum celebri, & lõ-
gissima concertatione cum Maximo Abbate
viro sanctitate, & doctrina præstantissimo,
conuictus de suo errore maneret, ac palino-
47 diam canere cogeretur. Vndè porrecto li-
bello Papæ Theodoro, cum Ecclesia Romana
reconciliatus fuit, ita Baronius anno 645. nu-
mer. 14. & 15.
48 De cõcertatione illa cum sãcto Abbate Ma-
ximo idem Baronius multa anno 645. à nu. 1.
Imo totam ipsam ex græco in latinum sermo-
nem translatam per Franciscum Turrianum
Societatis Iesu insignem Theologũ, & eruditis-
simum virum, affert loco appendicis, in fine
49 Tom. VIII. cuius titulus sic habet. Quæstio
Ecclesiastici dogmatis disputata corã Gregor.
Patricio pijssimo in cõuentu, & cõsensu sanctis
simorũ Episcoporum, & reliquorum nobilium
virorum, à Pyrrho Patriarcha Constantinopol.
& à Maximo Reuerendissimo Monacho, mẽse
Iulio, Indictione III. Pyrrho quidẽ nouuũ dog
ma de vna Christi voluntate à se, & à suo ante-

cessore Sergio praue introductum, defendēte; Maximo autem doctrinam Apostolorū, & Patrum à principio nobis traditam] ita ibi, &c.

50 Tertiò. Heu infelix Pyrrhus post recantatam palinodiā non diu in vera fide perstitit, sed sicut canis ad vomitum, vt dicitur, ad pristinum errorem, de vna in Christo voluntate reuersus est, cooperante efficaciter ad hoc Olympio hæretico Monothelita, Exarcho nouiter electo, & Rauennam misso, & illuc Pyrrho per se ipsū vocato: vnde Theodorus Papa Synodo coacta Romæ, denuò illū vti hæreticum damnare non tardauit; ad quam condemnationē confirmandam Martinus eius successor
51 aliam Synodum statim ibid. coēgit. Interim Pyrrhus ab Exarcho protectus conuolat Constantinopolim, & in gratiam Imperatoris receptus, mortuo dicto Paulo, pro mercede impietatis, & detestatæ publicè Rauennæ Fidei Catholicæ, de duplici volūtate in Christo, ad Patriarchatū Constantinopolitanū reassumitur. Ex Actis Anastasij Bibliothecarij, & ex Annalibus Græcis per extensum tradit idem Cardinalis Baronius anno 648. à num. 10.

52 Ex prædictis itaq. omnibus habemus manifestè, qualiter dictus Cyrus primus auctor nouæ Sectę de duabus in Christo naturis, & vna tantùm voluntate extiterit; qualiter etiam dicti Macarius, Theodorus, & Sergius fautores, & propagatores eiusdem Sectæ fuerint, Heracliusque Imperator tanti mali occasionem præbuerit, non solùm admittendo curiosè, & humaniter Athanasium ad colloquiū
53 contra illud 2. Ioan. 10. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis; sed multo magis se immiscendo in decernendis dogmatibus, ac recurrendo pro consultatione in re fidei dubia ad Sergium, & ad Cyrum, non verò ad Romanum Pontificem, vti debebat; quod optime aduotauit Baronius, qua adnotatione claudit annū 629. & nos eius verbis pro exaltatione Romanæ Ecclesiæ hanc Regulam claudamus.

54 Ex his, inquit, puto intellexisti lapsum Heraclij, qui dum in Paulum Seuerianum hæreticum agit, seipsum in eam hæresim coniecisse declarauit, quæ duas in Christo volūtates, & operationes negauit esse dicēdas. Suo semper damno se immiscuisse Principes in dogmatibus decernendis, plurimis superius est de-
55 claratum exemplis: Quod maxime in Heraclio perspicuum demonstratur, qui studens parti alteri, quasi veritatem defendens, pene nesciens, in profundum labitur hæresis, qua infelix præclare partam tot victorijs gloriam obscurauit, vt quæ inferius suis dicētur locis,
56 apertissime declarabunt. Satis Principi ad salutem, vt obortas de fide quæstiones deferat ad primā Sedem, à qua cōtrouersię dirimātur, cuius arbitrio (si causa exigat) & vniuersale Conciliū cōgregatur, atq; interim ipse nulli se implicans nouitati, affectu libet, quid ab Ecclesia decernatur expectet, vt sequatur. Hacte nus illi: & nos hactenus pro Regula præsenti.

Qualiter se habent Secta Heicetarum, Gnosimachorum, & Thnetopsychitarum? quis ortus prædictis.

REGVLA CCLII.

57 Monachatum Heicetæ profitētes in hoc tantūmodo errarunt, quod cultui diuino præclare se intentos esse assererent, si vna cum turmis sanctimonialiū choreis, ac tripu-
58 dijs vacarent. Hæresis verò Gnosimachorum, hæc sola fuit, omnem videlicet scientiā, & doctrinam, cum fide diuina pugnare, ac nihil ex-
59 peti à Fideli præter bonas operationes. Animas item simul cum corporibus, non secus ac bestiarum, extingui Thneropsychitæ tenuerūt.
60 Primus denique auctor his tribus Sectis nullus assignatur.

61 EX antiquis Scriptoribus nullum prorsus inuenio, qui prædictas Sectas exprimat, præter vnum S. Ioannem Damascenum lib. de hæresi in proprijs verb. quo cum duo ex recētioribus Sanderus, & Gualterius citandi vix eas attingunt; nulla mentio ipsarū apud Prateolum, quod miror, nulla apud Baronium.
62 Neque de origine, seu primis auctoribus eatundem quidquam potui reperire Quare in declaratione vniuscuiusque, adductis Sancti Damasceni verbis, breui nos expediamus.
63 Quoad primam de Heicetis ita ille: Heicetæ, inquit, sunt Monachi, qui cùm cæteris in rebus, Ecclesiæ auctoritatem sequantur, in Monasterijs cum Monachorum cætu, Deum adhibitis tripudijs, & saltatione, laudibus afficiunt. In quo imitari se dicunt chorum illum, qui Moyse Duce conflatus, & coactus est tum, cum Aegyptij in Mari Rubro perierunt. Hæc Damascenus de illis, nec aliud addit.
64 Affirmant idem de ipsis Sander. hæres. 120. & Gualterius seculi septimi cap. t. qui bene reprobat, & redarguit tale factum, quia huiusmodi choreæ, & saltationes, secundum communem sensum orthodoxorum valde alienæ sunt à religiosæ vitæ instituto, & multo magis si in eis misceantur viri cum mulieribus, monachi cum sanctimonialibus; quæ mistura procul dubio fiebat apud Heicetas, vt attingitur ibidem à Gualterio, & à nobis
65 in Regula. Vnde non excusantur, imo male gloriabantur exemplo choti, & saltationis, de quibus agitur Exod. 15. tunc enim impulsu Dei Moyses, & Maria soror eius choros instituerunt, separatim virorum cum viris, & fœminarum cum fœminis, vt patet ex sacro textu: at illi impulsu Dæmonis idem cum dicta mistura præstabant.
66 De Secta Gnosimachorum ita prosequitur S. Damascenus: Gnosimachi, inquit, sunt, qui omni Christianorū cognitioni, ac scientiæ ita aduersātur, vt vanū, & minus necessariū laborem

rem esse dicunt eorum, qui in diuinis scriptis aliquam exquirunt scientiam. Neque enim Deum aliud à Christiano postulare, nisi præ-
67 claras, bonasque operationes. Itaque aliquem simplici, rudique animo, institutum suum persequi melius est, vt aiunt, quàm multam curā in cognoscendis decretis, atque sententijs ponere. Hæc D. Damascenus de istis Gnosimachis.
68 Non discrepant vllo modo, quæ de eisdem tradunt Sander. hæres. 121. & Gualterius cap.
69 2 dicti Seculi septimi. Nec fauet ipsis, quod dicitur Ecclesf. 7. Neque plus sapias, quam necesse est, ne obstupescas, & Rom. 12. Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Imò hinc ipsorum error in Fide,
70 prorsus redarguitur, ac reijcitur, quia Sacri Scriptores Ecclesf. & Apostolus iam admittunt sapientiam, & doctrinam esse acquirendam, sed cum sobrietate iuxtà vniuscuiusque statum præcisa nimietate, & omni curiositate supra captum: Vnde dicitur ibid. Rom. 12. Noli altum sapere.
71 Tãdem de Secta Thnetopsychitarum quid? Andiamus circa istos hæreticos S. Damascenū breuissimè eos exprimentem: Thnetopsychitæ, inqnit, sunt qui hominum animos pecudum animis similes inducunt, atque eos vna cum corporibus dicunt interire. Ita ille, ita etiam Sander. hæref. 123. & Gualterius ibidē
72 cap. 10. Qui solum aduertit, quod istorum hæreticorum nomen apte respondeat tali errori. Atque hæc satis pro præsenti Regula.

Quid de Mahomete Pseudopropheta, & de Secta Mahometismi? quid de Bayra, & Sergio eius Magistris?

REGVLA CCLIII.

73 TEmpore Honorij I. Summi Pontificis, & Heraclij Imperatoris, prodijt in Arabia Felice monstrum illud horrendissimum præ cæteris, siue Danieli, siue Ioanni penes Apocalypsim, ad aliquod graue malum significandum demonstratis, Mahometes scilicet precursor Antichristi, cõparatione quorumcũque, qui hucusque extiterunt, & fortè, qui in posterum stabunt, Ecclesiæ Catholicæ per-
74 niciosissimus. Secta namque Mahometismi ab ipso instituta, & multitudine, ac grauitate errorum, vel potius fabularum, & diuturnitare temporum, & extensione locorum
75 quasuis alias longe lateque superauit. Ad eã autem formandam, & ad componendum suũ Alchoranum, vt nunc taceam reliquos, Bayræ, & Sergij perditissimorum hominum, magisterio vsus est, qui ad id ei libentissimè præ-
76 sto fuerunt. Præcepit denique Mahometes suam Sectam, & legem non vi rationum, seu disputationum defendi debere, sed armis, belloque perpetuò muniri, ac propagari.

---

77 NOn est nostri instituti vitam Mahometis longè contexere, & facta eius quæ-cumque copiosè enarrare, id præstent Historiographi, ad quos spectat: nobis sufficit, vtcumque exprimere, quæ de eo in Regula attinguntur, indicatis aliquantulum eiusdem
78 origine, & progressu. Concordant quidem Scriptores in tempore, quo prodijt Mahometes, nempè dum Honorius I regimen Ecclesiæ teneret, & Heraclius Imperij Orientis: discordant verò de anno, nam Prateolus lib. 11. verb. Mahometes, & alij cum Carione in Chron. lib. 3. volunt eum extitisse, & regnas-
79 se circa annum Christi Domini 630. Finem tamē Regni eius, & obitū hoc eodē anno ponit Baronius, quem si lubet, paucis verbis multa de ipso comprehendentem audiamus.
80 Annus sequitur, inquit, Redemptoris 630. Indictione tertia, quo defunctus ponitur in Annalibus Pseudo-propheta Mahomedus, siue Mahometes, siue Mahometus, vel Mahomat, à quo improba Secta Mahometanorum oborta est. Monstrum tantum peperit, & enutriuit Oriens, cuius deformitati monstra cedere necesse sit omnia, quæ siue Danieli, siue Ioanni Euangelistę diuinitus demonstrata feruntur ad aliquod graue malum signifi-
81 candum. Præcursorem quidem Antichristi hunc omnium scelestissimum extitisse, Ioannes Damascenus existimauit. Vnde autem ei obtigerit, vt Propheta à suis creditus sit, eitati annales ita declarant: Apud Homeritas hunc, siue in Arabia Felice, Hali parente Ismaelita genitum, camelotumque exercuisse artem, pauperemque hominem suam operam mercede locasse tradunt, inhæsisseq. seruitio cuidam potenti viduæ, quæ nomine Tadiga dicta erat, eiusque pascendos suscepisse ame-
82 los. Et cum vafer esset ingenio, insinuans se dominæ gratiæ, effecit, vt eandem eoniungeret sibi vxorem. Profectus verò in Palestinam, ibi versatus cum Iudæis, & Christianis, ab eisdem aliquid est conatus addiscere; mentemque vanam prurigo eum exagitaret honoris, ex occasione benè accepta nundinationem quandam exercuit, ex qua nomen fuit prophetæ adeptus] hæc ille, quæ cum alijs ab ipso additis à nostro Gualterio compendiosius collecta accipe.
83 Fuit, inquit, hic Mahometes natione Arabs ortus humili loco, Idolorum cultu impio cęcus (qui Arabiæ tunc status erat) homo fine litteris, verum ad opes, & gloriam incredibili
84 audacia, & calliditate pertendens. Quibus rebus effecit, vt obscuritatem in famam, seruitutem in imperium, egestatem in opulentiam verterit, hæreditate adita, quam ei heri sui Abdemonaplis vxor primum, ac deinde sua, ipsi reliquit, Formidabilem exhibuir se se familiariū cæde, ac præsertim consanguineo-
85 rum. Regnum affectabat, quòd cum ob vilitatem generis pertingere non posset, eõmendarione nobilitatis, quæsita religionis specie, & nomine Prophetæ, grassandum sibi esse decreuit. Itaque tanquam diuinitus alienato à sensibus animo, humi iacebat interdum, vt qui comitiali morbo teneretur: id verò admiranti coniugi causam subijciebat insidentem in se Spiritum Dei, & futura monentem.

86 Qua impostura, vt erat scientiarum rudis, cũ Bayræ, atq; Sergij, tum Iudæorum impuris, & infelicibus præceptionibus est vsus ad luum fingendum Alchoranum. Quod deinde vt per Gabrielem Angelum à Deo ad se missum insa 87 ne nugabatur. In eo Iudaismum simul atque Christianismum sic commendauit, vt tamen vtroque interdiceret suis, vt pote cui propositum fuit Diuinitatem Christo abrogare, vesana Arij, & antiquiorum aliquot capita vrgere, & eius impiæ contentionis agere promotorem, cuius sit olim Antichristus consũmator futurus. Hæc ille.

88 Lectorem autem plura scire, & cum maiori extensione cupientem circa historiam, & facta vniuersa Mahometis, bene remittit Gualterius, & nos similiter cum eo remittimus ad Scriptores, ex quibus breuissime ipse proposita decerpsit; nempe ad S Damascenum lib de hæres. verb. Ismaelitæ, Petrum Cluniacen in summ. contra Sectam Saracenor. Sanderum, hæres. 125. Volaterranum de Mahomet. Baronium anno 630. cum seqq. & ad Genebrardũ, in Bonifacio Quinto, & Honorio Primo, quibus addo Cationem, & Prateolum citatos.

89 Qui omnes copiosissime ostendunt primam nostræ Regulæ partem, videlicet nullum ex præcursoribus Antichristi præcedentibus, & venturis forsan, in monstruositate nequitiæ, & pernicie Christianismo illata, aut inferenda Mahometi adæquari posse.

90 De parte secunda Regulæ, quod Secta Mahometismi in omnibus, præcipue in tribus ibi tactis, nempe in duratione temporum, in extensione locorum, ac sequacium, & in multitudine, ac grauitate errorum, vel fabularum, potius qualscumque Sectas ab hominibus institutas superarit, (nulla tamen facta comparatione cum Idololatria, quæ vt vidimus c. 4. huius lib. Regul. 210. & 211. semper præualuit, cum statim initio mundi inundauerint totum pęne orbem, & in pluribus eius partibus inundatio adhuc duret) notant iidem Scripto-

91 tes. Quoad primũ de ipsius duratione, iã hæc ad spatiũ maius mille duodecim annorum extenditur, quod de nulla alia Secta traditur;

92 Si vnã excipias Iudaismi, quod nõ ab aliquo homine, sed à Deo institutũ, & ab ipso statim post Incarnationem Verbi prorsus abrogatũ, adhuc nihilominus Iudæi post 1644. annos in suis erroribus persistunt. Sed his omissis, quod non sit huius loci hac de re agere;

93 Circa durationem Mahometismi, & qua via tamdiu durauerit, ac se extenderit, discamus à Baronio qualitatem hujus Sectæ simul expri

94 mente citato anno 630. num. 8. Porro omnes, inquit, mirati non desinunt, cum nulla vnquã Secta fuerit alia, quæ plures sordes in vnum collegerit, & quæ minus firmitate subsistat, quam hæc, quæ ab omnibus, qui de ea egerũt, siue veteres, siue recentiores, risu, sibilisque insectanda proponitur potius, quam confutatione digna fuerit existimata; tamen ad mille iam annos hactenus maioribus in dies augmẽtis sit propagata, non miraculis quidem, vel virtutibus, sed armorum potentia duntaxat, & voluptatum illecebris, id quidem Deo occulto iudicio permittente. Ita Baronius.

95 Quoad secundum veto de propagatione Mahometismi per omnes fere Orbis cogniti partes, cum Carione relato adducit ibidem.

96 Prateolus, qualiter Saraceni (Vocari sic voluit Mahometes sequaces suos, seu Ismaelitas, & non Agarenos, vt promissio facta à Deo Abrahę ex Sara vxore, in eis adimplera cernerentur) potentes fuerint iugiter non solum in Arabia, vbi regnum Mahometis incępit, sed etiam in Africa, & Asia, ac in multis regionibus Europæ, in Hispania, Italia, in Regno Siculo, in istis Insulis Melitensibus, &c. atque maiores semper radices egerit Mahometis Secta, maximè postquam Imperium Orientis ad manus Turcarum peruenit, qui pro Lege, ac Religione Mahometica perpetnò pugnant.

97 Quid quod in vastissima illa Monarchia Chinarum, Religiosi Nostræ Societatis Iesu, qui expeditioni Euangelicæ non sine Magno gloriæ Dei, & saluris Animarum fructu ibi intentisunt, tametsi nationales vt plurimum Idololatriam amplectantur, Mahometismum pįãtatum, & radicatum inuenerunt: idem in Insulis Philippinis, quæ longius ab Europa ex parte Occidentis distant.

98 Circa caput tertium de multitudine, & grauitate errorum, seu potius fabellarum Sectæ Mahometis, si loquamur primo in communi, vt versutus ille nebulo omnes populos, & aliarum Sectarum professores, ac sequaces ad suã alliceret, ex cunctis fermè aliqua miscuit, ex Manichæis, ex Arianis, ex Nestorianis, ex Iu-

99 dæis præcipuè. Qui illicò ad eum occurrerũt, existimantes ipsum esse, quem expectarent Messiam, ac decem ex illis ei adhæserunt, videntes quod amplecteretur circumcisionem, & cultum vnius Dei: sed cum cognouissent, quod immunda comederet, nempe carnem

100 cameli, ab ipso recesserunt. Ex Christianis nomen tantum Christi assumpsit, colens hunc eo modo, quo Ariani, & Nestoriani, atque pari modo ex reliquis Sectis diuersa dogmata

101 in suum Alchoranum transtulit. Ex Euodio centum, & tresdecim affert Euthymius in sua Panoplia, quæ meritò fabellas vocat, ita præter alios Baron. dict. ann. 630. num. 4. 5. & 6. Sed iam ad particularia aliqua accedamus, desumpta ferè ex Azoaris ipsius Alchorani;

102 Primò, Vt supra tactum, affirmauit Mahometes, & tenent sequaces eius, Christum esse Dei Verbum, & eius Filium, sed creatum, atque seruum, ex Maria sine semine generatũ; sic exponentes, quod Verbum, ac Spiritus Dei, cum in Mariam introisset, genuerit filium, qui Dei propheta, & seruus est. Ita Baronius dict. ann. 630. num. 5. cum D. Damasceno citato, quem legas quæso.

103 Secundò, Afferunt Mahometes, & Mahometani, quod sufficiat homini ad salutem, si in Deum credat, ac ipsi Mahometi, quamuis ad prædandum aut expugnandum eat, & tunc moriatur. Ex Azoar. 71. extra casum verò mortis requiri cum fide 104 simul opus bonum. Qui in hoc egregiè con-

conferat cum Mahomete Caluinum afferentē etiam suo modo solam fidem esse necessariam ad salutem æternā. Sed de assertione istius suo loco dicemus.

105 III. Apud Mahometismum habetur omninò certum, latronibus, maleficis, ac alijs quibuscumq; peccatoribus secundū Dei prædestinationem in eo statu esse moriendum. Azoar. 26. vbi sic: Neq; precandum, inquit, vt Deus malos viam rectam edoceat, nihil enim profectorum, nisi cui Deus voluerit.] Affert Gualterius ibid. cum Sander. hæres. 125.

106 IV. Nequaquam Mahometes in Deo admittit Trinitatem; vt ait Petrus Cluniac. citat.

107 Quin etiam ipse Deum constituit corporeū secundum relationem quorundam, teste Pra-

108 teolo verb. Mahometes. Quamquam vt aduertit Gualterius loco citato, contrarium habetur in Azoar. 122.

109 V. Mahometes inficiatur Deum esse Patrem, ob eam causam (sic ipse ratiocinatur) quia sine fœmina nemo fieri potest pater, & consequenter nec filium habere. Item Deum nec genitum, nec generantem esse. Tanta fuit Mahometis hebetudo, vt generationem spiritualem capere non posset. ita Petrus Clun. & Gualterius citati, & Azoar. 11. & 122. post D. Damascenum vbi supra.

110 VI. Tenet Mahometes, quod Christus Dominus non fuerit crucifixus; sed è manibus Iudæorum cōtra leges supplicium Crucis ei parantium, Deus cui charissimus erat, ipsum eri-

111 puerit, & in Cęlum transtulerit. Additque ille, Iudæis nihil nisi vmbram Christi, vel alium ei similem fuisse relictum, vt crucifigeretur. Ita ex Azoar. 11. D. Damascenus, & Clun. locis citatis.

112 VII. Mahometani imagines Sanctorum, & præcipuè crucem Domini auersantur, & exhorrent, atque Christianos, eò quod cultum, & venerationem eis exhibeant, inter idololatras cum despectu reponunt. Prateol. verb. Mahom. & Sander. hæres. 125.

113 VIII. Turcæ sequaces Mahometis, vt certum habent, quod Iesus Christus nondum sit mortuus, nihilominus moriturus tandem, ac postea à mortuis resurrecturus, & venturus;

114 non tamen ante aduentum Antichristi. Vnde non sine magna insania mortem corporeā Christo in suo statu passibili denegant, in sta-

115 tu verò impassibili eam illi ascribunt. De eodem item Christo adiungunt ex mēte Mahometis, quod cum alijs suscitatus, eos ad iudicium quidem sit adducturus, non tamen ipsos iudicaturus. Ex Azoar. 49. Clun. & Gualt. citati.

116 IX. Tametsi Mahometes loquens de Beatissima Virgine Maria in suo Alchorano, eam laudibus extollat. Azoar. 5. his verbis: Omnibus, inquit, viris, & mulieribus splendidiorem, mundiorem, atque lutiorem, soli Deo perseueranter studentem. Et Azoar. 75. Mariam se dirigendo nil malitiæ, seù prauitatis

117 operatam esse. Errat tamen dum nonnullam illi menstrui sanguinis fluxionem ante partum tribuit, contra perfectam puritatem tantæ Matri, & tantæ Proli congruentem.

118 Sed multo magis errauit, dum negans Christum esse Deum, vt paulo ante vidimus, dignitatem Matris Dei Sanctissimæ Virgini Mariæ aufert. Gualterius vbi supra.

119 X. Fabulosum est illud, quod legitur in Alchotano. Azoar. 25. his verbis. Diabolum scilicet ex igne pestifero creatum. Quia contrarium, tum naturæ angelicæ, ex se immateriali, ac spirituali, tum naturæ creationis, quæ

120 est ex nihilo. Sed illud magis fabulosum apud ipsum Alchoranum, nempe Dęmones tandem saluandos: quod etiam, vt alibi vidimus, Origenistis tribuitur. Prateol. verb. Mahometes, & Gualter. ibid.

121 XI. Somnium est etiam illud Mahometismi ex Azoar. 25. & 27. quod omnibus Angelis fuerit iniunctum, vt se cotam Adamo primo homine proijcerent, & humiliarent, & quod paruerint omnes, præter Belzebub, qui noluit se illi subijcere, eo quod esset luteа creatura, ita loco citato Gualterius.

122 XII. Affirmat Mahometes in Azoar. 25. homini partem animæ Dei fuisse insufflatam.

123 quid stultius? Circa hominis liberum arbitrium quid sentiret, nequaquam se ille complete declarauit: nam Azoar. 46. nunc annuere, nunc abnuere videtur. Prateol. dict. verb. Mahom. & Gualter.

124 XIII. Admissa circumcisione, vt dictum iam supra, à Mahometanis, quæ tantum tribuitur habenti iam vsum rationis, Baptismus vt prorsus inutilis, ac ordines sacri tepudian-

125 tur ab ipsis. Realitasque Eucharistica in primis abijcitur à prædictis omnibus, præcipuè, ab impio Mahometano Auerroe, qui implos vocat Christianos, quod suum Deum (verba sunt miseri huius) manducarent. Adducunt omnia Prateol. verb. Mahometes, & cum eo Gualterius ibidem.

126 XIV. Mahometes indicat, & prædicat in suo Alchorano Azoar. 2. Impossibile esse abstinendum à mulieribus, ac proinde permissā, & condonandam à Deo luxuriam: neque seruandam castitatem cum ancillis, aut alijs mu-

127 lieribus subiectis. Quin etiam addit, corporeas voluptates nequaquam aduersari felicitati futuræ. Ita Volaterranus vbi supra.

128 Quamquam ipse Mahometes sibi contrarius in Azoar. 27. manifeste prohibet suis sequacibus, *ne fornicentur*, adiungens statim, *hoc esse scelus, viamque prauam*. Gualterius ibid.

129 XV. Dein Mahometes concedit viris polygamiam, nimirum tot vxores habere, quot vnusquisque ex suis facultatibus poterit sustentare, vel vt in Azoar. 8. exprimitur, quotquot in pace poterit contine-

130 te. Prateolus, & Volaterranus locis citatis. Permittit etiam diuortium. Azoar. 8. nempe vxoris mutationem, idque ex triplici causa, vt ait ibidem Prateol. Primò, si vxor sit infecunda; Secundò, si moribus sit peruersis; Tertiò, si eam vir non

131 diligat. Similiter permittit vice versa vxori, quæ à marito dimissa est, vt valeat alteri nubere, post tamen quatuor menses

à die facti diuortij, ex Azoar. 3. adducit cita-
tus Gualterius.
132 XVI. Tenuit Mahometes sibi esse licitum
ducere vxorem, etiam in secundo gradu con-
sanguineã: id tamen cum limitatione sibi soli
vti priuilegiũ particulare à Deo ita esse con-
cessum, vt alij nulli sit commune. En arrogã-
tiam, & superbiã illius, ex Azoar. 43. adducit
Gualterius dict. cap. 7. Seculi septimi.
133 XVII. Mahometani, vt in orationibus, &
ieiunijs non se conforment Christianis, dum
orant; ad Meridiem se cõuertunt, cum in Chri-
stianismo cõsuetudo sit in diuino officio ver-
tere faciẽ ad Orientẽ. Ita Volteran. loc. citato.
134 De eorũ ieiunijs sic ibid. Gualt. Quadrage-
simã inquit, peruertunt Mahometani, quippe
quã ex vno mense, vnaq; hebdomada compo-
nunt diem integrũ absq; vllo cibo, ac potu agẽ-
do: conspecta autem vel vna stella, ecce come-
dunt, ac bibunt, quantũ vnusquisq; vult, ad ini-
tium ferè illius horæ, quæ solis ortum præcur-
rit, & quidem ex omni ciborum genere, ex-
ceptis carnibus Suis, & suffocatis. Hęc ille de-
135 sumpta ex Azoar. 2. & 3. Vbi vinum eis in-
terdicitur.
136 XVIII. Nonnulla docet in suo Alchorano
Mahometes, & concedit suis sequacibus, quæ
sunt manifeste contra religionem, & iustitiã,
vt iura iuranda delere, idque à Deo sibi præ-
137 ceptum fuisse ait: Azoar. 75 Item prædari
138 seu furari: Azoar. 71. Vindictam etiam su-
mere ita vt non sit suscipienda hostium in
mutua seditione captorum redemptio. & in-
ferius Azoar. 18. addit esse pugnam persuadẽ-
139 dam. Quamquam Azoar. 26. moderatius
loquitur; nam cum dixisset: *Omni tibi quid ingerenti, modo simili respondendum*, statim
addit: Patienter tamen sustinere melius est.
Gualt. ibid.
140 XIX. Mirum valde, quod Mahometes suis
sequacibus non solum concedat, sed etiam
præcipiat Azoar. 9. vt quascumque turpitudi-
nes absq; vllo rubore, aut culpæ, vel punitionis
timore perpetrent, atq; illud omne licitum cẽ-
seant, quod gustui, vel olfactui gratum fuerit,
idest, vt declaratur Azoar. 12. quod placuerit.
141 Et tamen Azoar. 3. maximum peccatum in-
dicat ipse Mahometes vini potũ, & scachorũ,
talorũue, aut alearũ ludum. Gualt. dict. cap. 7.
142 XX. Cũ Prateolo, & Volater. loc. cit. ex Az. 2
6. & 74. de cõtentis in Alchorano, & de alijs sic
Gualterius. Etsi, inquit, Alchorano suo Maho-
metes, quasi compẽdio quodam magnam an-
tecedentium errorum partem reintegrauit, vt
facile perspiciet, qui quos ex eo transcripsi, cũ
143 illis cõtulerit: Vult tamẽ ipse fidẽ sibi habe-
ri, vult vt Propheta, vult vt Dei Legatus reci-
pi, (adeò vt nõ nisi tres Prohetas Turcæ, Ma-
hometẽ, Mosẽ, & Iesũ Christũ agnoscãt) vult
deniq; suũ Alchoranũ (arrogãtiæ plenũ nomẽ,
quod lectionẽ significat) vt cęlitus missũ do-
144 cumẽtũ admitti. Vbi rogati Turcæ (vt scribit
S. Damascenus) quonã testimonio id probent?
quisue talem Prophetam venturum prædixe-
rit? non habent quid respondeant: Id vnum
aiunt, doctrinam hanc Mahometi dormienti,
ac nihil agenti missam esse. Hactenus ille.
145 XXI. Mahometes vtrumq; testamentũ cor-
rupit, ac peruertit, nõ alio subnixus fundamẽ-
to, quã quod sibi persuaserit, sicuti hodie sibi
suadẽt Turcæ, Christianos iã legis Euãgelij ia-
146 cturã fecisse. Dictã tamen corruptionẽ pro
reformatione habendã esse præcipit, affirmans
Azoar. 26 suum Alchoranũ non alia de causa
sibi cõmissum, nisi vt hominibus suas cõtrarie-
tates exponeret, & viam rectã, atq; misericor-
diam credentibus patefaceret. Hæc sibi, affe-
runtque Cluniac. & Prateol. citati.
147 XXII. Secundũ Ioannẽ Damascenũ lib. de
hæresib. verb. valet, ac tenet, & secundũ Prate-
olũ verb. Mahometes, hic inflictũ reliquit suis
sequacibus in Azoar. 2. & 12. vt suo Alchora-
no non solum credant, atque obtemperẽt, sub
comminatione contra eius transgressores ma-
148 ledictionũ, & pęnarum; Sed etiam caueant
diligenter ne quicquam ex eo immutetur.
149 XXIII. Strictissimè prohibuit Mahometes
sub pęna capitis, ne quis de sua Secta, seù de
aliquo ex cõtentis in Alchorano, disputare au-
deat; sed solis armis dictã Sectã vult defendi,
pro vt vsq; in presentẽ diẽ fuit defensa. habe-
150 tur in Azoar. 5. Nihilominus successu tẽpo-
ris Mahometismũ in Sectas septuaginta fuisse
dissectũ, sicut & Lutheranismũ (de quo nos in
penultimo sæculo) testantur graues auctores
præcipue Prateolus dict. verb Mahometes, &
Gualterius ibid. ex quibus vltima pars nostræ
Regulæ indicata manet.
151 XXIV. Omissis alijs erroribus, seu somnijs
Mahometismi penè innumeris *in Alchorano*
contentis, vnum tantùm proferam verbis
152 Gualterij, sic. Vltimum, inquit, quod pro-
feram Mahometis deliramentum est, religio-
153 num indifferentia, modò vita sit proba. Etsi
enim in Alchorano Azoar. 22. scribit non
posse quemquam [*illius legis, fideiue perfectionem assequi nisi*] præter veteris testamenti, &
Euangelij præcepta, *Alchorani quoq; præceptis pareat.* Facit tamen vertiginis spiritus, qui er-
rantiũ linguam, & calamum mouere consue-
uit, vt telam suam verbis proxime sequẽtibus
154 retexat. [Credẽtes, inquit, atq; Iudæi, & An-
gelos loco Dei adorantes, qui scilicet legem
pro lege variant, Christiani etiam, omnes hi,
inquam, si in Deũ crediderint, ac Iudicij diem
155 expectantes benefecerint, nihil timeant. Ex
Azoar. 2. Sciendum generaliter quoniam om-
nis rectè viuẽs, Iudæus, seu Christianus, seu le-
ge sua relicta, in aliam tendens, omnis scilicet
Deum adorans, boniq; gestor, indubitanter di-
uinum amorem assequetur. Hæc ille omnia fe-
rè ex ipso Alchorano desumpta.
156 Restat tandẽ aliquid breuissimè de duobus
Mahometis Magistris, & perfidiæ eius adiutori-
bus Bayra, & Sergio dicamus, seu potius de ip-
sis Scriptores loquentes audiamus. De primo
Prateol. lib. 2. verb. Bayras, sic: Hi porro, inquit,
Bayras, Satanæ ductu, cũ plerisq; alijs hæreticis
Mahometi (qui in Arabia apud Agarenos, &
Saracenos Prophetam se se venditabat, & Re-
gẽ pariter) adhęsit, suæ perfidiæ propugnandæ
fautor, & doctor egregius, atque peruigil.

Nam

157 Nam cum esset Mahometes litterarum rudis, & expers, & penè idiota, Bayras illum in diuersis erroribus, quibus imbutus erat, in-
158 struxit. Hæc ille. Et addit plura ex Ricoldo in comment. contra Sectam Mahometicã cap.13. ad idem tendentia, ad manifestandum scilicet, qualiter Bayras Magister Mahometis in Secta eius instituenda fuerit.
159 De altero Mahometis Magistro, nempe Sergio, sic Gualterius, cap. 6. Seculi Septimi cum Prateolo verb Seruius Pseudomonachus. Alius inquit, hic nebulo à cenobitica vita apostatauit, vt Arianis se se Nestorianisque ad-
160 iungeret. Et post pauca. Secundò item quod Sergius profectus in Arabiam, Mahometi comitem se adiunxit, eique multiplici mendacio, & fraude scriptura vtriusque legis peruersè commutata, horrendis erroribus,& præceptionibus pestiferis hominem sua nequitia iam dementatum, prorsus compleuit.
161 Quas postmodum Prophetam mentitus ille vulgauit, atque ex ijs opus stygium Alcoranum suum Saracenis consarcinauit. Hæc ille: quibus iam præsens Regula absoluta manet.
162 Verum non possum non eam claudere, adiuncto verbo circa ruborem, qui Christianis quibusdam frigidis, & negligentibus in obseruatione legis Euangelicæ, ne dum naturalis, per Turcas, & Saracenos promptissimos, & zelantissimos Legis Mahometicæ obseruato-
163 res, quotidie inijcitur. Retardamur sæpe quacumque frigoris, vel æstus, aut simili oblata occasione, seu molestia, ab operibus pijs, etiam obligatorijs, imo facile omittimus, aut
164 saltem nimis remisse exequimur. At illos, etsi seruos in piratica captos, ac proinde non tanto legis Mahometicæ rigore astrictos, videmus nihilominus frequenter vrgente canicula, immediatè ipsos sole rangente, & arcente, quando aliter non possunt, preces suas Deo, & Mahometi fundere, atq. hyemali tẽpore asperrimo in mari, aut alibi frigidissima aqua lauare totum corpus, aut aliquas saltẽ partes eius, præcipue secretas à natura ipsa i-
165 idque pro abluendis quibuscumque animi culpis, ac proinde per talem lotionem, vt ipsi affirmãt ex suo Alchorano, idem sibi præstari indicant (sed falsò) quod nobis Christianis
166 præstat confessio sacramentalis. Quid quod Mahometani opera etiam supererogationis difficillima in honorem Mahometis libentissimè amplectuntur, vt longissimas, & asperrimas peregrinationes ad sepulchrum eius: de quibus accipe pauca ab Eminentissimo Card. Baronio anno 630. num. 8. ex Laonico lib. 3. de rebus Turcicis.
167 Defunctus est, inquit, in loco quodam, cui nomen Mecha. Milites, regionisque incolæ exequias duxerunt, & grauiter eum luxere: Quotannis in eius honorem sacra faciunt Arabes] & paulo post; cum agit de
168 Homure eius discipulo, & successore: Sepulchrum quoque in honorem Mahometis adornans, ibi manebat, sacra quoque magna quotannis in honorem eius fieri procurauit. Persuasit alijs plurimis, vt Mahometem adorent. Eos quoque iustos fieri asserebat, qui
169 ipsius sepulchrum inuiserent. Etiam hodie non pauci ex Asia, Libya, Europaq. Mahometis sepulchrum adeunt, putantes se hinc maximam colligere religionem, & probiores fie-
170 ri. Quidam ex ipsis istam perigrinationem ingrediuntur, quidam argentum numerant ijs, qui pro ipsis peregrinationem suscipiunt.
171 Via autem, quæ ad sepulchrum ducit, est asperrima, & difficillima. Eundum est enim per arenamnon; citra camelorum alimenta portantium opem, nec etiam aqua, qua vtatur ad manum, prompta, est sufficiens om-
172 nino. In hunc igitur modum necessaria præparantes, camelos conscendunt, vtentes signis, quæ viam demonstrent magnetis demonstrationibus. Colligentes igitur ab septentrionali plaga, qua orbis parte eundum
173 sit, eo viam coniectantes pergunt. Vbi autem accesserint loca, vbi aquarum scaturigines sunt, aquantes inde abeunt, transitaque arena intra quadraginta dies ad Mahometis
174 corpus perueniunt. Sepulchrum eius compertum habeo, extructum esse ex lapidibus preciosissimis, & sublime pendere in medio Templo] hæc Laonicus, & ex eo Baronius.

Origo Sectis Theocatognostarum, Ethnophronium, atque Parermeneutarum vnde prouenit?

REGVLA CCLIV.

175 Theocatognostæ, aliàs Blasphemi, & Contumeliosi, sunt antiqui Hæretici, qui inde ansam talis denominationis, & sectæ peculiaris instituendæ sumpserunt, quòd nõnulla in Dei, ac Sanctorum factis, & in Scripturis sacris temerè ausi sunt improbare.
176 Ethnophones verò sic dicti, quia tametsi se Christianos esse profiterentur, & haberi vellent, Ethnicorum tamen instituta, maximè circa iudicariam Astrologiam, nimia pro-
177 pensione sequebantur. Parermeneutæ denique ita vocati, quòd Scripturas sacras pro
178 libito exponerent. Huius sectæ, sicut duarũ præcedentium, primus inuentor ignoratur.

179 Tres istæ Sectæ Hæreticorum æque steriles, & diminutæ sunt quoad omnia, ac illæ tres aliæ, de quibus dictum paulò ante Reg. 252. nam nullus extat ex antiquis Scriptoribus, qui de ipsis agat, præter vnum S. Ioannem Damascenum lib. de hæresibus,
180 atque hic breuissimè. Ex recentioribus duo soli referendi, Sanderus, & Gualterius, aliquid ex illo delibantes, non exprimentes tamen, sicut nec ipse Damascenus, circumstantiam temporis, quando nam prodierint, &
181 quandiu durauerint Gualterius in hoc differt à Sancto Damasceno, quòd hic reponat eas ante Mahometismum, ille verò post ex-
182 plicationem legis Mahometicæ. Hinc tamen cõcluditur, quòd istæ tres sectæ ad seculum septimum spectant, & circa tempora Maho-

Mahometis ortum, & durationem hbuerint.
183 Quoad circumstantiam autem loci, nemo
ex dictis auctoribus D. Damasceno, Sandero,
& Gualterio indicauit; vbi nam istæ hæretico-
rum sectæ inceperint, aut cuiusnam regionis
184 habitatores eas amplexi fuerint. Nedum
quis vniuscuiusque primus inuentor extiterit,
quod prorsus ignoretur, vt dicitur in vltima
185 parte nostræ Regulæ. Quæ simul eas meri-
to comprehendimus, cum dicta hactenus, li-
cet negatiua, sint ipsis communia, & maximè
hoc vnum affirmatiuum, quod quidquid de
vnaquaque à dictis recentioribus traditur, &
à nobis scitur, cametsi valde exiguum sic, in
sola D. Ioannis Damasceni auctoritate funde-
186 tur. Quare opportunum pari modo hic atq.
illic Regul. 252. fecimus, relatis S. Damasceni
verbis, & adiuncta declaratiuncula, vbi opus
erit, ex Sandero, & Gualterio, aut aliunde
singularum naturam, & qualitatem breuissi-
mè ostendere.
187 De Secta Theocatognostarum ita S. Dama-
scenus: Theocatognostæ, inquit, qui ijdem
blasphemi, & contumeliosi vocantur, sunt
quidam contumeliosi, & temerarij, qui non-
nulla verba, & facta in Domino nostro Deo,
& in Sanctis personis eis attributis, atque in
Scripturis diuinis, improbare conantur.] Ha-
188 ctenus ille, nihil aliud addens ad exprimen-
dum in particulari, quænam verba, & facta
ista, quæ tales hæretici blasphemi, & contu-
189 meliosi improbabant: sed nec prælat id Gual-
terius cap. 11. seculi 7. imò citans Damascenũ,
& Sanderum hæres. 124. terminis etiam gene-
ralibus, & indefinitis, idem magis compen-
diosè indicat. Sic dicti, inquit, quòd certa
quædam facta, & dicta, quæ in Deo, quæ in
eius Sanctis, ac diuinis litteris, coarguere
niterentur] hæc ille, & statim adiungit mo-
re suo collationem cum Caluino.
190 Notandum autem id, quod certum sup-
ponitur, nempè cum professores huius Sectæ
dicti sint, & re ipsa fuerint blasphemi, cumq.
blasphemia, vt tradidimus lib. 1. cap. 18. regul.
137. num. . . ex Eymer. in Direct. par. 2. q. 41.
ex Peña ibi commen. 66. ex Azot. tom. 1. lib. 9.
cap. 28. quæst. . & ex communi Doctorum, du-
plex assignetur, altera hæreticalis, vel sapiens
hæresim; altera verò non hæreticalis, aut hæ-
resis sapore omnino carens, prout ibi expli-
cauimus: dictos Theocatognostas blasphe-
mia hæreticali sine dubio fuisse infectos.
191 Secta item Ethnophronium sic à D. Dama-
sceno exprimitur: Ethnophrones, inquir, cum
Gentium Statuta sequantur, in ceteris sunt
Christiani. Hi natales dies, fortunam, fatum,
omnem Astronomiam, & Astrologiam, om-
nemque diuinationem, & auspicia probant,
auguria, expiationes, & placationes, sortes,
prodigiorum, & portentorum inspectiones,
veneficia, aliasque eiusdem generis impias fa-
bulas adhibent: ijsdemq. quibus Gentes, vtũ-
tur institutis. Dies etiam festos quosdã Græ-
corum probant, dies denique, & menses, &
annos, & tempora obseruant, & notant.]
192 Hæc de sequacibus huius Sectæ S. Dama-
scenus: cui adhærent Sanderus, hæres. 126.
& Gualterius cap. 13. secul. 7. qui præter di-
cta ab illo, nihil ad rem addunt.
193 Sed nobis non extra rem videtur adden-
dum, quòd secta ista, quidquid paulo ante
dictum sit de eius duratione, & extensione,
adhuc duret, & valdè extendatur, non solùm
inter Ethnicos, & infideles, sed inter eos etiã,
qui se Christianos esse profitentur, & haberi
volunt, vt ait Gualterius ibidem de sequenti-
bus hanc Ethnophronium Sectam: nam cum
huius summa reducatur ad professionem A-
strologiæ iudiciariæ in dependentibus à libero
arbitrio, cum præsumptione expresfi pacti cũ
194 Dæmone. Quamuis strictissimè fuerit pro-
hibita constitutionibus Pontificijs Sixti V.
incip. Cæli, & terræ, & S. D. N. Vrbani Pap. VIII.
incip. Inscrutabilis iudiciorum, vt iam tradi-
tum à nobis lib. 1. cap. 14. Regul. 124. vers. ho-
die tamẽ adhuc nihilominus in multis, ac præ-
cipuis Ciuitatibus, & locis Christianicatis, vt
audio, cum magna animarum pernicie, non
exiguus eius vsus, saltem secretò perseuerat:
propter quod maximopere dolendum, ac de-
plorandum.
195 Circa Sectam tandem Parermeneutarum,
sic ait S. Damascenus ibidem: Parermeneutæ,
inquit, sunt qui nonnulla diuinorũ Scriptorũ
tàm veteris, quàm noui Testamenti capita in-
terpretantur. Ad multa autem, quæ ita ac-
curatè, & subtiliter exponuntur, vt reprehen-
di non possint, studium vincendi, contentio-
nesq. afferunt: idque faciunt imperitia qua-
dam, & inscitia iudicandi. Cumq. nonnulla
hæreticorum decreta ignorent, ea isto modo
confirmant] hactenùs verba S. Damasceni.
196 Eorum autem sensum Gualterius cap. 14.
seculi 7. relato Sandero hæres. 127. multo pau-
cioribus comprehendit sic: Hoc titulo, inquit,
donati sunt, quòd sacras Scripturas ad suam
mentè accommodatè exponerent, ne videli-
197 cet victi, sed victores haberentur] ita ille. Et
statim de more ad faciendam comparationẽ
cum hæreticis nostri tẽporis accedit hoc mo-
do: Quicum noui Euangelij buccinatoribus
tantisper versatus fuerit, Parermeneutarum
nomen in illos eo aptiùs cadere iudicabit,
quo impudentiores deprehendet non modo
in sacris literis ex suo sinu, sensuq. interpre-
tandis, sed etiam in falsissimis suis commen-
tarijs communi iudicio Ecclesiæ Catholicæ
(quam erroris insimulare malunt, quàm suæ
ipsi agnoscere) nec nõ antiquæ sanctorum Pa-
trum expositioni præponendis] Vide apud
ipsum reliqua huius collationis: dicta nobis
sint satis.

*Vndenam deriuata Secta Armenorum, & Cha-
zinzariorum? quinam vtrarumque
Progenitores?*

REGVLA CCLV.

198 Armeni cum imperante Iustino II. cir-
ca annum 572. Fidem Catholicam
susce-

susceptssent, vt in ea diù perseuerassent, ex occasione, quòd Eutyches, & Dioscorus in Cōcilio Chalcedonensi cōdemnati fuissent, quos vti magistros habebant, ab ipsa recesserunt, & collectis diuersis erroribus aliarum Sectarum, nouam quandā anno circiter Domini 640. in-
199 stituerunt. Primus autem Collector, & Institutor eius Iacobus quidam Zanzalus Syrus, homo obscurus, dignoscitur: licèt tanquam primi Institutores Eucbanius, Matacumes,
200 & alij etiam admittantur. Inter propagines verò ex Armenis deriuatas, præcipuè extitit Secta Chazinzariorum, qui sic dicti, à nomine Chazus, idest, crux, quòd præter
201 hanc, nullam prorsus Imaginem colerent. Istorum primus auctor idem Iacobus Syrus assignatur.

---

202 Secta Armenorum sumpto nomine à loco habitationis, aliàs Iacobitarum, ab auctore Iacobo indicando, sic appellata, cuius vestigia, vt audio, non exigua in partibus Orientalibus, hodierna die adhuc manent, temporibus antiquis non parum celebris extitit; eius notitiam attentis omnibus circumstantijs loci, temporis, personarum, &c. perspicuam nobis præbet Prateolus lib. 1. num. 67. verb. Armeni per verba sequentia.
203 Armeni hæretici sub Constantini III. filij Heraclij Imperio, & Pontificatu Theodori Summi Romanorum Antistitis, viguere circa annum Domini 640. Hi Asiam incolunt ea in parte, quæ est inter Taurum, & Caucasum
204 montes constituta. Horum patria Armenia dicitur à Cappadocia, vsque ad Caspium mare protensa. Cum autem illi Catholicam Fidem suissent primum edocti tempore Iustini huius nominis II. Imperatoris anno Christi 572. tandem veram fidei regulam deserentes
205 in varios errores sunt prolapsi. Proprium habent Primatem, quem Catholicum appellant, & cui velut Summo Pontifici per omnia obtemperant. Romanum siquidem Antistitem contemnunt, eum dicentes non esse cęteris superiorem] ita ille.
206 Assignat autem motiuum recedendi à Fide Catholica, & lapsus eorum in errores sic: Quam verò ob causam, inquic, ab Ecclesia defecerint, conijcere licet ex historicorum scriptis, nimirum propter decreta Concilij Chalcedonensis sub Leone Primo, & Martiano Imperatore celebrati: quòd videlicet in eo ipso Concilio Eutyches Abbas Constantinopolitanus, & Dioscorus Alexandrinus Episcopus, quorum opinionem Armeni sequebantur, damnati fuissent] hæc Pra-
207 teolus. Qui quoad circumstantiam temporis, probabilem coniecturam adducit, quod non recesserint Armeni à Fide Catholica ante celebratum dictum Concilium, nempè quod S. Philastrius Brixiensis Episcopus, & S. Augustinus prius immdiatè vixerint, & neuter eorum de hæresi, seu Secta Armenorum mentionē fecerit, dùm omnes hæreses, & hæresiarcha præcedētes ad peculiarē tractatū reduxit.

208 Circa errores Armenorum in communi, ex Nicephoro Callisto lib. 18. historiæ Ecclesiasticæ cap. 51. affirmat ibidem Prateolus, quòd sanè sit multiplex ipsorum hæresis; imò verū asseret, si quispiam dicat, quòd sit omnium hæresum confluens sentina: hoc modo lo-
209 quendi vtitur ipse Prateolus: Qui cum Guidone Carmelita in lib. de hæresibus per ipsū edito, non paucas adducit, quibus ex Gualterio cap. 8. seculi 7. & ex alijs, aliquas in particulari addemus.
210 Primò, Armenorum hæresis fuit, Deum esse mendacem, Prateol. loco citato, num 9. Castrus verb. Deus, hæres. 3. & Gualterius c. 8. Seculi Septimi.
211 Secundò. Tenuerunt Armeni, Spiritum Sanctum à Patre solo, & non à Filio procedere: ad id inducti sunt ex eo, quòd nullibi in Euangelio processus Spiritus Sancti à Filio, sed à solo Patre inuenitur, & legatur, atque quòd in Symbolis Niceno, & Constantinopolitano solùm ponatur processus à Patre, & non à Filio. Ita ijdem Auctores Prateolus, Castrus verb. Deus, hæres. 12. & Gual-
212 terius ibidem num. 2. De hoc errore, qui peculiariter Græcis tribuitur, infra suo loco dicemus.
213 Tertiò. Armeni in negatiua perstiterūt, quòd Diuina essentia à Beatis sit conspicienda, sed radius solummodò eius, & lux quædā in qua fęlicitas tota Beatorum reposita erit: idque contra manifesta Scripturæ loca. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbūt, Matth. 5. Angeli eorum semper vident faciem Patris, Matth 18. Videbimus eum sicuti est, 1. Ioan. 3. Castrus verb Beatitudo, Prateol. & Gualt. citati.
214 Quartò. Voluerunt Armeni diebus Dominicis, & Sabbathis Quadragesimæ esse licitum vesci lacte, caseo, & ouis. Solebant item ritu Iudaico cęlis bobus, & agnis sacrificia offerre, atque Pascha, non iam corpore Christi Domini, sed agno tosto celebrare. De primo Nicephor. lib. 18. cap. 53. & Gualterius ibidem: de omnibus contentis in hoc numero, præter Prateolum, & Gualterium relatos, Baronius anno 685. num. 3.
215 Quintò. Vino tantùm, ne minima aquæ stilla permixto in Sacrosancto incruento Sacrificio vtebantur: idque astutè, vt ait Nicephorus vbi supra, ne duarum in Christo Naturarum in vno supposito vnionem, quam re-
216 ijciebant, factam adumbrarent. Nullum itē Iudæorum ad Sacerdotium admittebant, nisi ex Sacerdotali genere ortus esset, ita ibidem
217 Baronius. Qui, miror sanè, quòd cum tam multi, tamque diuersi sint Armenorum errores, & ipse soleat in similibus Sectis de omnibus exactè, & copiosè pertractare, in ista de solis hoc numero, & præcedenti comprehensis meminerit.
218 Sextò. Omnibus Sacramentis adimebant prorsus vim conferendi gratiam, quantams cū dispositione quis ad ea accideraт. Castrus verb. Baptism. hæres. 4. & Prateolus verbo Armeni.

Speti-

220 VII. Peccatum originale nullo modo ad-
mittebant,& cõsequenter,neque hoc per Bap.
221 tismi Sacramentum tolli. Baptismum tamen
adeò necessarium esse ad salutem affirmabãt,
vt quicnmque baptizati non essent, eam con,
sequi posse negarent;iidem Castrus, verb. Pec-
catum hæres.1. & Prateolus loco citato.
222 VIII Errabant etiam circa Baptismum de-
fendentes nihil valere sine Chrismatis vnctio-
223 ne collatum. Vnde etiam Christianornm li-
beri nõ baptizati modo dicto,quod post mor-
tem ad Paradisum Terrestrem eant, filij verò
Infidelium ad Infernum vnà cum parentibus,
asserebant Armeni. Castrus verb. Baptismus
hæres.7. & ibid. Prateol.
224 IX. Rebaptizare solebant baptizatos in
Romana Ecclesia, quod in ista verum Baptis-
mum haud reperiri tenerent. Suum autem
Baptismum nemini sine Eucharistia conferen-
dum esse voluerunt. ibid. Castrus, & Prateol.
225 X. Alij etiam errores Armenorum circa
Sacramentum Eucharistiæ extiterunt, nempe
qnod negauerint saltem indirectè, Corpus
Christi realiter esse in Eucharistia, cum pro-
ferrent hæc verba: *Sacrificium Panis Carnis*
Iesu Christi; idcirco eius panis, qui est caro Iesu
Christi: *Nequaquam Christi esse Corpus,sed Di-*
226 *uinitatis*. Item quod tenuerint Eucharistiã
corporis incolumitati dumtaxat esse vtilem:
seu vt alij maluerunt, neque vtilem, neque
inutilem. Ita Gualterius vbi supra num.19. &
20.
227 XI. Dein est celebris error Armenorum in
materia Eucharistiæ, ob quem ipsi peculiariter
ab Ecclesia Romana recesserunt, vt ex Guido.
ne Carmelita affert Prateolus relatus,à quo id
paucis accipe. Dicunt rursus, inquit, Sacra-
mentum Eucharistiæ non posse confici in azy-
mo pane,sed pręcise in fermentato à;Romana
Ecclesia: hinc (vt asserunt) diuulsi, quod in
228 azymo ea conficiat. Ex quo Latinos etiam
omnes Azymitas appellãt, eosque anathema-
tizant, non permittentes Latinos Sacerdotes
in eorum Altaribus Sacrum Mysterium confi-
cere, quemadmodum D. Anselmus quadam
epistola de fermentato, & azymo testatur.
229 Adeo quidem, vt si ipsis nescijs, aut inuitis
Latinos celebrare contigerit, abluant altaria,
in quibus celebrarint, quod ea credant esse
polluta, ex falso, (vt falso asserunt) sacrificio
per Sacerdotem Latinum in azymo confecto.
Hæc ille, & cum eo, ac Castro verb. Euchari-
stia, hæres.2. Gualter. ibidem.
230 XII. Armeni dupliciter errant contra ma-
trimonium, etiam inter Christicolas initum,
Primò, quòd negent esse Sacramentum. Se-
cundò, quòd affirment posse solui, vt coniu-
gatis visum fuerit: quod ex parte commune
est ipsis cum Mahometanis,iuxtà dicta paulò
ante. Ita Castrus verb. Nuptiæ, hæres. 3. & 5.
& Gualter. cum Prateol. citato.
231 XIII. Tenebant illi, esse quædam peccata,
quæ à nullo penitus sacerdote condonari va-
leant: contra promissionem Christi Domini.
Quorum remiseritis peccata, &c. Ioann. 20.
absque vlla limitatione factam. Castrus verb.
peccatum. hæres.6 Prateol. & Gualt. ibid.
232 XIV. Explodebant Purgatorium Armeni,
atque hinc inferre cogebantur vanas esse pre-
ces fusas, & oblationes factas pro mortuis.
233 Sed mirum non aduerterint sibi ipsis con-
tradicere, dum negarunt inferorum pęnas in
æternum duraturas, sic Infernum Purgatorio
commutantes. Castrus verb. Purgatorium,
hæres.1. & Prateol. loco citato.
234 XV. Somnium est illud Armenorum,si pri-
mi Parentes à peccato abstinuissent, nequa-
quam futuram corporum mixtionem, nec fo-
re, vt genus humanum commistione corporũ
propagaretur. Castr. verb. Adam hæres.3. Pra-
teol. & Gualter. locis citatis.
235 XVI. Ridiculum similiter illud, quod ipsi
Armeni credebant,nullas post resurrectionem
generalem futuras esse fęminas, sed has om-
236 nes in viros conuertendas. Quem errorem
multò priùs confutauerat S. Augustinus 22.
de Ciuit. cap.17 Ita Castrus verb Resurrectio
hęres.5. Prateol & Gualt. ibid.
237 XVII.Errabant Armeni vehementer,pec-
catũ libero arbitrio hominis nullo modo ad-
scribentes, sed soli Dæmonum impugnatio-
ni, quibus è medio sublatis nullum fore pec-
catum asserebant.Castrus,verb. peccatum,hę-
res.3. Prateol. & Gualt. loc. cit.
238 XVIII. Delirium denique est illud Arme-
norum quod tuerẽtur, quosuis homines Chri-
sti Domini Passione anteriores æternis fuisse
damnatos supplicijs, idque non ob culpam o-
riginalem, quam vt vidimus, nequaquam *ipsi*
admittebant, sed ob proprium Adami pecca-
239 tum. Hoc autem esse valde alienum à diui-
na charitate, & institia, iam ex se patet. Ca-
strus verb. peccatum, hæres. 3. & Gualt. dict.
cap.8. Seculi septimi, apud quos plures Arme-
norum errores inuenies: nobis dicti sint satis,
vt iam, quinam sint primi, ac præcipui eorum
auctores, seu collatores, videamus.
240 Circa hoc audi Prateolum, seu potius Ni-
cephorum citatum, sic loquẽtem. De his por-
ro sic scribit Nicephorus histor. Ecclesiast. lib.
18. cap.53. Iacobus, inquit, à quo nunc quo-
que Iacobitarum hæresis denominata celebra
tur, Syrus genere, obscurus prorsus, & nulla
gloria, Armenorum Sectæ Dux fuit. Et post
241 pauca. Magister horum Eutyches, Diosco-
rus Alexandriæ Patriarcha,& Petrus Cnaphe-
us,Seuerusque Acephalus,Episcopi Antioche-
ni, Euchanius insuper Mantacumes fuere.
Hæc ille, & cõcordant omnes circa Iacobum
illum, quem cognominat Zanzalum noster
Gualterius initio dict. cap. 8. non indicans vn-
de quadret illi hoc cognomen, neque ab alio
242 scriptore sic cognominatum inuenio. Vnum
item tantum coadiutorem præcipuum in for-
manda,& stabilienda Secta Armenorum, Eu-
chanium scilicet Mataeunem illi adiungit.
243 Restat breuiter dicere de ramo Sectæ Cha-
zinzariorum orto ex arbore Armenorum: sed
præstat de illis alium dicentem audire, scilicet
244 Prateolum lib.3. num.15. Chazinzarij, in-
quit,

quit, hæretici sunt, ex Armenorum familia,
cuius hæresis radix extitit Iacobus quidam
Syrus, genere obscurus prorsus, & nulla glo-
ria vir: exorti sunt autem temporibus Con-
stantini III. Heraclij filij, & Theodori Maxi-
mi Romanorum Pontificis, circa annum Do-
mini 640] hæc ille, & statim addit.
245 De his Nicephorus lib. 18. cap. 54. Eccle-
siast. historiæ scribit in hunc modum. Apud
Armenos, qui Chazinzarij nominantur, eo-
rum impietates maximè retinent. Factio au-
tem non minima hæc dogmatis eorũ est. Stau-
rolatræ scilicet, Chazus namque Crux ab eis
dicitur: propterea quòd Crucem tantùm ado-
246 rare, & colere dicantur. Qui sane illis per
omnia consentientes, re eiusmodi maximè, à
Sectis talibus, & Iacobitis in primis, dissenti-
re videntur] sic Nicephorus, & ex isto Pra-
teolus.
248 Secta item ista à reliquis in hoc distingui-
tur, quod Chazinzarij licet duas in Christo
naturas, declinando ab errore Eutychetis, ad-
mitterent, in scopulos tamen Nestorianismi
impingentes, duplicem in ipso Christo perso-
nam, Diuinam scilicet, & Humanam repone-
bant. Ita cum citato Nicephoro, idem Pra-
teolus, Sanderus hæres 119. & Gualter. c. 9.
secul. 7.
249 Tandem errabant Chazinzarij circa pecu-
liare ieiunium, de quo reiatus. Gualter. sic:
Denique, inquit, quotannis ieiunium statutis
temporibus celebrabant eo animo, vt interi-
tum complorarent dæmoniaci cuiusdam ca-
nis, cui Artziburtzi nomen à suo hero Sergio
illorum Pseudo-propheta fuerat impositum:
quem quoties ad illos adiret, veluti prodro-
250 mum præmittebat. Vnde factum est, vt e-
iusmodi ieiunium Artziburtzi ieiunium de-
nominaretur] huc vsque Gualterius cũ Pra-
teolo, & Sandero citatis, nec aliud circa
præsentem Sectam, & Regulam occurrit.

De Sectis Lampetianorum, Aginnensium, & Maronitarum, circa originem, & alia quid dicendum?

REGVLA CCLVI.

251 DEducunt nomen suum Lampetiani à
quodam Lampetio, circa genus, patriã,
& professionem homine prorsus ignoto, qui
vt peculiaris hęresiarcha ex paucis erroribus,
de quibus statim dicetur, nouam Sectam il-
252 lorum instituit. Aginnensibus verò nullus
primus auctor, aut dux præcipuus assignatur;
eorum tamen Secta varias hæreses præceden-
tium hęresiarcharum comprehendens circa
253 annum 694. extitit. Maronitæ item com-
muniter censentur, quòd sumpserint originẽ
à quodam hæretico nomine Maron, & quòd
isti cum per 500 annos in eius hæresi perstitis-
sent, ea abiurata, & schismate reiecto, Roma-
num Pontificem recognouerint, sicuti nunc
254 recognoscunt. Quamquam probabile est
hos Maronitas hodie Romanum Pontificem
esse Caput Ecclesiæ admittentes, non ab illo
Marone hæretico, sed ab alio Catholico, &
pio procedere.

---

255 COmprehendimus simul sub ista Regula
prædictas tres Sectas Lampetianorum
Aginnẽsium, & Maronitarum; licet attenta
vniuscuiusque natura, nullam inter se conne-
xionem habeant, solum eo titulo, quòd sint
postremæ seculi septimi, & quòd pauca ad-
modum de ipsis apud Scriptores reperiantur,
vt sic multiplicationem titulorum euitemus.
256 Quoad primam Lampetianorum, benè
contra Prateolum, verb. Lampetiani, sic af-
fert Gualterius cap. 15. seculi septimi. Istorũ
inquit, nomen à quodam Lampetio deductum
notat S. Damascenus. vnde miror ego Pra-
teolum, qui eos Lampetianos nuncupat, atq;
se nullibi hactenùs legisse, à quonam illi ap-
pellationem suam sortiti sint, neq; qua ætate
257 vixerint, adeò vt quadam adductus conie-
ctura eos in annum 1352 referat, & Vvicle-
fitis, quos plus sexcentis annis D. Ioanne
Damasceno posteriores fuisse certum est, quo-
dammodo admiscebat] ita ille. Verum vt de
testimonio S. Damasceni, & de re tota magis
innotescat, conuenientius duxi, verba ipsius
ex lib. de hæres. prope finem referre.
258 Lampetiani, inquit, à Lampetio quodam
hoc appellati sunt nomine. Ijs, qui vitam in
cõmunitatibus, & cęnobijs degere instituũt,
sinunt, quod quisque velit, & probet viuendi
genus, id sequi: quod etiam de vestitu iudi-
259 candum est eodem modo: Nihil enim, in-
quiunt, Christianus inuitus facere debet: pro-
ptereaque scriptum est, Voluntariè sacrifica-
bo tibi. Et rursus, Ex voluntate mea ei confi-
260 tebor. Patiuntur etiam, vt aiunt nonnulli,
dari locum naturalibus perturbationibus, nec
vt eis obsistatur, postulant, quasi id natura
261 patiatur. Aliaque nonnulla, quæ cum A-
rianorum decretis congruunt, sentire di-
cuntur.]
262 Hactenus S. Damascenus, qui nihil expri-
mit, vel indicat de qualitatibus dicti Lam-
petij circa genus, patriam, & professionem,
ac circa regionem, vbi Lampetiani vixerint.
Neque id præstat Prateolus lib. 9 num. 1. verb.
Lampetiani (variatio litteræ t. in r. fortè ex
errore typographi prouenit) Nihil itẽ Sand.
hæres. 128. & Gualterius loco citato circa hoc
adducunt. Sed iam de erroribus huius Sectæ
magis in particulari, cũ relatis quatuor Do-
ctoribus (alium, qui de eis agat, vix vllum
inuenio.)
263 Primò errabant Lampetiani, quòd sese
Apostolos esse, & ad Apostolorum ordinem
pertinere, iactitarent. De hoc solus Prateo-
lus peculiariter agit, & miror, quòd D. Da-
mascenus, & alij, eius nòn meminerint, præ-
cipue Gualterius, cum illum viderit.
264 Secundò. Secundum illud Psalm. 53. Vo-
luntariè sacrificabo tibi] & illud Psalm. 27. Ex
voluntate mea confitebor ei] perperam ex-
posita, Lampetiani erroreè tuebantur licitũ
esse

Efficijs, qui in sacris Sodalitijs, & religiosis
cenobijs vitam agunt, eam viuendi tationem
sequi, ac eum corporis habitum vsurpare, quē
quisque pto libito voluerit. Ita cum citato
S. Damasceno Prateolus, & Gualterius ibid.
265 Tertiò. Ex eodem fundamento, quòd ni-
hil ex necessitate sit faciendnm, sed omnino
liberè, procedebat alius error Lampetianorū,
nimirum, quòd omnia vota aspernatentur, &
condemnarent ea nihil, prodesse affirmantes,
266 quia post emissionem eorum necessitatem, &
coactionem quandam obseruantia, ipsa vidē-
rur inferre, & consequenter Sanctorum Pe-
trum obseruationi esse contraria. Ita Prateo-
lus vbi supra, Castrus verb. Votum, & Gual-
terius ibidem.
267 Quartò. Tenebant Lampetiani nequaquā
esse frenandas perturbationes naturales, ne-
que obsistendum eis: quod manifeste appa-
ret contra lumen rationis, & prudentiæ. Ho-
mo namque, qui sine freno perturbationibus
agitatur, in statum adeò miserum ducitur, vt
vsum ferè rationis prorsus amittat. Ita D. Da-
mascenus relatus.
268 Quintò, tandem in communi addit S. Da-
mascenus; & cum eo Gualterius loc. cit quod
Lampetiani erroribus, ex Arianorum schola
depromptis contaminati fuerint; qui in par-
ticulari eos scire desiderat, legat quæ à nobis
alibi de Arianismo tradita sunt, nobis dicta
de Secta Lampetianorum sufficiant.
269 Verum quid de Secta Aginnensium? pau-
cissima quæ circa eam dicenda occurrūt à no-
stro Gualterio cap. 17. Sæculi septimi sic ac-
cipe: Qui de his, inqnit, meminerit, hacte-
nus legi neminem, vel vno dempto Prateolo;
qui etsi nullum authorem in eam rem profe-
rat antiquiorem se, illos tamen eodem tem-
pore, quo Sergius Pontifex eius nominis Pri-
mus Ecclesiam regeret, fuisse memorat, nimi-
270 rum anno 694. Eosque variorum hæretico-
rum antecedentium graneolentem impetigi-
nem refricuisse, nominatim verò cibos, quo-
rum authorem esse Deum impiè pernegabāt,
abominatos esse, omneque matrimonium
execratos] hæc ille.
271 Contra istos autem Aginnenses contra-
ctionem matrimonij, etiam prima vice con-
demnantes cum Gnosticis, Cerdonianis, Sa-
turninianis, Marcionistis, Lucianistis, Seue-
rianis, Adamianis, Apostolicis, & Origenia-
nis (de quibus supra suis locis à nobis dictū)
extat canon. 50. Apostolorum, vbi sic habe-
272 tur. Si quis nuptijs abstinnerit, non quò
mens ad cultum pietatis reddatur exercita,
sed propter abominationem, oblitus, quòd
Deus masculum, & feminam creauit homi-
nes, & ita Dei creationem infamans, & ca-
lumnians; aut corrigitor, aut deponitor, &
ex Ecclesia eijcitor] ita in eo canone. Vide
Prateolum relatnm.
273 Superest tantùm declaranda Maronitarū
Secta: de his potest dubitari vndenam origi-
nem, & denominarionem sumpserint? Vti
certum tenēt diuersi Scriptores classici, quòd
isti Maronitæ sic vocentur, & ortum ducant
à quodam hæretico, cui nomen Maron, &
quòd hic tanquam ramus Monothelitarum
peculiatem eorum Sectam, in Christo vnam
tantum voluntatem admittendo, circa anni
274 699 instituerit. Et cum per qningentos an-
nos in eo errore perstitissent à Fidelium con-
sortio exclusi, diuino tandem instinctu resipi-
scentes, per manus Aimerici Patriarchæ An-
tiocheni Ecclesiæ Romanæ reconciliati sint,
quæ reconciliatio semper excreuit vsque in
275 præsentem diem. Ita Gualterius cap. 18.
Seculi septimi, cum relatis per ipsum, cum
Prateolo lib. 11. num. 16. verb. Maronitæ (qui
ex Bernardo Lutzemburgo in Catalogo hæ-
reticorum adducit) cum Volater. Geograph.
lib. 11. de Sectis Syriæ, & cū Baronio tom. 12.
Annal. Eccles. anno 1182. vbi ex testimonio
grauissimi auctoris Vvillelmi Tyrij lib. 24. c. 8.
id affirmat. Vnde pro maiote corroboratio-
ne visum est, verba vtriusque per extensum
referre.
276 Contigit, inquit Baronius, hoc eodem
tempore (vt qui aderat Vvillelmus Tyrius do-
cet) Maronitarum hæreticorum ad Catholi-
cam Fidem accessio, de quibus hæc ipse.
277 Interea, inquit Tyrius, dum regnum
pace à Saladini bello, vt prædiximus, gaude-
ret temporali, natio quædam Syrorum in
Phœnice Prouincia circa iuga Libani iuxta
vrbem Bibliensium habitans, plurimam circa
sui statum passa est mutationem. Nam cum
per annos penè quingentos cuiusdam Maro-
nis Heresiarchæ errorem fuissent secuti, ita vt
ab eo dicerentur Maronitæ, & ab Ecclesia
fidelium sequestrati, seorsum Sacramenta cō-
278 ficerent sua: Diuina inspiratione ad cor re-
deuntes, languore deposito, ad Patriarcham
Antiochenum Haimericum, qui tertius Lati-
norum nunc eidem præest Ecclesiæ, accesse-
runt, & abiurato errore, quò diù periculosè
nimis detenti fuerant, ad vnitatem Ecclesiæ
Catholicæ reuersi sunt, Fidem orthodoxam
suscipientes, parati Romanæ Ecclesiæ traditio-
nes cum omni venetatione amplecti, & ob-
seruare.]
279 En quàm clatè denominationem, & ori-
ginem prædictam Sectæ Matonitarū ab hære-
tico Marone; & remansionem in hæresi, ac
reuersionem ad Romanæ Ecclesiæ vnionem
exprimit: sed audiamus, quæ apud ipsum
Tyrium sequuntur.
280 Erat autem, inquit, huius populi turba
non modica, sed quadraginta millium dice-
batur excedere quantitatem, qui per Biblien-
sem, Botricensem, & Tripolitanum Episco-
patus, Iuga Libani, & montis deuexa (vt præ-
diximus) inhabitabant, erantque viri for-
tes, & in armis strenui, nostris in maioribus
negotijs, quæ cum hostibus habebant frequē-
281 tissima, valde vtiles. Vnde & de eorum cō-
uersione ad Fidei sinceritatem maxima no-
282 stris accessit lætitia. Maronis autem error,
& sequacium eius est, & fuit (sicut ex sexta
Synodo legitur, quæ contra eos lata esse di-
gnoscitur, & in qua damnationis sententiam
pertulernnt) quod in Domino nostro Iesu
Chri-

› vna tantum sit, & fuerit ab initio
untas,& operatio. Cui articulo ab Or-
torum Ecclesia reprobato multa alia
osa nimis, postquam à cætu Fidelium
gati sunt, adiecerunt. Super quibus
us ducti pœnitudine (vt prædiximus)
'esiam redierunt Catholicam, vna cũ
cha suo,& Episcopis nonnullis,qui eos
'ius in impietate præcesserant, ità ad
ẽ,redeuntibus pium ducatum præsti-
. Hactenus Tyrius Archiepiscopus, &
3aroonius.
quibus non videtur adhuc prorsus in-
ere quod Maronitæ, qui his tempori-
lde vniti sunt cum Ecclesia Catholica,
eius. Capite Romano Pontifice,descẽ
b illo Marone hæresiarcha;& quidẽ pro
negatiua objiciat aliquis, quia alioqui
iitæ iam ad fidem Catholicam reducti
retinuissent nomen Maronis. Sicut
iistæ,& Lutherani ad gremium Eccle-
euntes,non solum errores, sed etiam
Caluinistarum, & Lutheranorum
ò derelinquunt.
iius obiectionis vim soluit ibidẽ Baro-
:. Porrò,inquit, hi se à vico Syriæ, Maro-
ıronitas,siue à Sancto Marone Abbate
ognitum Maroœm Monothelitã con-
nt esse denominatos, ex hocq. fieri, vt
ı hoc suum, ipsorũ detestantes errorẽ,
iere mordicus perseuerent. Post hęc au-
orum Patriarcha sub Innocentio Papa
nit ad Lateranense Concilium,vbi ple-
ẽ respectantes ad Fidem Catholicã, li-
semper agitati infidelũ pressuris,vt lit-
lorum ad Leonẽ X redditæ,quę extãt,
testantur. Hactenus Card. Baron.
ihilominus oppositum nõ carere pro-
tate,quod Maronitæ,qui nũc sint val-
:cti Ecclesiæ Romanæ,& eius Summo
ici,nequaquã ducant originem ab illo
ıe hæresiarcha,sed ab alio Catholico,&
pio,ipsemet Baronius in annotationibus ad
Martyrologium die 21. Octobris prębet no-
bis non leuem coniecturam, adeo vt relin-
quat rem incertam : audi eius verba.

291 Erat in Syria olim vicus Maronia dictus
vbi Malchus vixit,qui postea creuit in Ciui-
tatem (omissis paucis ad rẽ non facientibus
sequitur) An autem à prędicta Maronia hi qui
hodie dicũtur Maronitæ,sint appellati,an ve-
rò à S.Marone Abb. non audemus certi q uid
292 definire. Compertum etenim habemus
Maronem Abbatem in Syria claruisse sancti,
tate,fuisseq. Monasterium dictum S. Maron is
in Syria, cuius Abbatis nomine Alexandri
extant litteræ ad Hormisdam Papam, & li-
bellus oblatus synodo: quare citantur in
actione prima quintæ synodi: eius itaq. mo-
nachi appellati sunt Maronitæ, sicut à Studio
Studuitæ,à Saba Sabaitæ,à Dio ;Dijtę, & ab
Abrahamo Abrahamitæ dicti reperiuntur.
293 Inde fortasse nomen Maronitarum proue-
nit,illorum inquam Christianorum, qui pro-
prios habentes Episcopos, degentes in mon-
te Libano, magna fidei sinceritate, & animi
ardore communicant Romanę Ecclesiæ.
294 Quorum est Romę nobile Collegium à Sã-
ctissimo D.N. Gregorio Papa XIII. laudabili-
ter institutum. Hæc Card. Baronius.
295 Adde,quod isti tanto studio, & amore
flagrent erga Romanum Pontificem, vt no-
uus Patriarcha creatus à Clero, & à Populo
statim mittat aliquem virum Ecclesiasticum
ad petendam confirmationem, & pallium.
296 Insuper celebrant in azymo,& Kalenda-
rium Gregorianum amplectuntur,ac alia hu-
iusmodi,quę audiui à quodam olim dũ esset
è nostris,qui anno 1624. illuc missus, vt pue-
ros Maronitas in dicto Collegio educandos
afferret,vti 12. attulit, vidi ipse huc transeun-
tes. Atque dicta sint satis de Maronitis &
de toto Seculo septimo.

CAPVT XII.

'ijs hæresum,hæresiarcharum sectis,fidei Catholicæ oppositis, quæ per spatium 'um Centenariorum,octaui scilicet,& noni sæculi,in diuersis locis extiterunt.

PROOEMIOLVM.

Ecursu sęculi septimi non defuerunt viri doctrina,& sanctitate insignes, qui starent pro muro in defensionem Sanctæ Matris Ecclesiæ,& tum ad confutandos errores quosuis, tum ad veritates Fidei Catholicę pręsertim omnes stabiliendas,eximia testimonia prę-
ınt,vt videre est maximè apud Gilbertu Genebrardum lib. 3. Chronographiæ ad finẽ se-
sæculi,& apud Iacobum Gualterium in Tabol. Chronographicis septimi sæculi;apud quos
ridimus,& nunc consulto omittimus,vt in reliquo huius Procemioli reddamus rationem ;
b illo capite 12. duo sæcula,nẽpe octauum,& nonũ,à nobis comprehendantur. Ad quod
ındum audi prius quid de vtroq. isto sęculo,ac partim de decimo dicat Prateolus in suo
: successionis hæreticorum per centurias digesto,inter centuriam octauam,& nonam. Hę-
ırum, inquit, interregnum, hoc est, Ecclesię hæreticis infestantibus quies, & cessatio per
ıtorum annorum spatium, & vltra, sub initium translati Imperij ad Germanos, ab anno
cet 800. quo Carolus meritò Magnus dictus regnare cœpit, vsque ad mille, & vltra,
: sub Henrici Tertij imperio Berengarius Diaconus Andegauensis in Gallia erupit,
annum 1048. Quod sanè Dei Optimi Maximi gratia, & fauore, atque sapientum
ipum sedulitate, ac diligentia, in Deumque & Christianam Religionem propensa

finceritate, atque flagranti dilectione contigisse nemo dubitauerit, qui eorumdem Principum
3 historias diligenter perlegerit. hæc ille: quæ non capio qualiter sint vera, cum ipsemet Prateolus, vt apparet, sibi contrarius in Centurijs VIII. & X. aliquos hæresiarchas, in IX. verò dictum Berengarium adducat. imo etiam in ista IX. centuria, aliqui vti Alphonsus de Castr. & Gualterius, vt videbimus, diuersos hæresiarchas reponunt, paucos tamen, & exiguæ considerationis (vno vel altero excepto) ac extensionis quoad locum, & tempus, quales ferè sunt etiam in VIII. centu-
4 ria contenti. Atque propterea vtrosque simul in eodem hoc capite coniungimus, non nullis Regulis indicandos, eorumque sectas exprimendo.

Quid de sectis Agonyclitarum Christianocategoriorum, & Iconoclastarum quoad originem & progressum.

REGVLA CCLVII.

5 PRorsus ignoratur à quonam ortû ducant, & quo in loco viguerint, ac quandiu durarint Agonyclitæ. qui sic dicti ab errore quo eorum secta fundata est, nempe quod semper stantes precarentur, & nô posse aliter fieri iu-
6 dicarent. Aequalis item extat ignorantia circa illa tria circumstantiarum personæ, primi scilicet auctoris, loci, ac tẽporis in Christiano categoris, qui errabat cultum latriæ supremû imaginibus sanctorum exhibentes, & conse-
7 quenter eas vti Deos venerantes. E contra verò alij, inde Iconoclastæ vocati omnem reuerentiam, & adorationem quibusuis imaginibus cælitum haud præbendam censuerunt ipsas insuper lacerantes, & destruentes: quorû secta à diuersis auctoribus indicandis, sæpius instituta est, seu renouata, & propagata, in diesque propagatur.

8 TRes istæ hæreticorû sectę ad cultum, & adorationẽ Dei, ac sanctorum spectant, proindeq. hic non incongruè simul coniûctę, maximè cum de duabus prioribus vix quidquam sciamus, nulla equidẽ notitia de primis earum auctoribus, nulla de circumstantijs tẽ-
9 porum, ac locorum. Circa primam Agonyclitarû audi paucissima, quę adducit S Ioann. Damascenus lib. de hęresib. circa finem. Agonyclitæ, inquit, sunt qui quoties orant, genuflectere, prouoluique nolunt, sed semper stãtes precantur ita ille de Agonyclitis.
10 Huius sectæ haud mentionem facit Prateolus; Gualterius vero cap. 1. seculi 8. ex Sander. hæref. 129. & Canis. in Chron. sic Referuntur, inquit, ad huius seculi initium à Sandero, & Canisio (Agonyclitę scilicet) quãquam neq. ex istis, neq. ex S Ioanne Dmasceno, qui eorum expresse meminit, qua huius potissimum sęculi parte extiterint, facile col-
11 ligi possit. Nomen ex eorum errore ductû, inde tractum, quod in orando genua flectere, & corpus prosternere vetarent, erectiq. sẽper, ac stãtes precarentur hactenus ille, nec aliud circa hanc sectam occurrit.
12 Eodẽ modo declaranda breuissimè, & expedienda spectantia ad secundam sectã Christianocategoriorum, adductis prius verbis S.
13 Damasceni loco citato. Christiano categori, inquit, & sunt, & dicuntur quod cùm Christiani vnum Deum viuum & venerentur, ipsi venerandas imagines Domini nostri Iesu Christi, Dominæque nostræ sanctę Mariæ, quæ Deum sustulit, & peperit, sanctorum Angelorum, atque eius Sanctorum, ita colerent, vt Deos more Græcorum. huc vsque S. Damascenus, nec plura addit. Quod autem ait more Græcorum explicabitur infra, vbi de erroribus ipsorum erit nobis sermo.
14 Sed quid Gualterius circa istam sectam Christianocategoriotum? Hac, inquit, appellatione S. Damascenus, veteres quosdam hæreticos notat, qui Christi imagines, Deiparę Virginis, Angelorum, cæterorumque Sanctorum, Numinis instar venerabantur. hæc il-
15 le cum S. Damasceno: Præter quem, tam ex antiquis scribentibus, quàm ex recentioribus, nullum alium de hac secta agentem citat neque ego diligenter quæsitum potui vllum inuenire.
16 De tertia Iconoclastarum, seu Iconomachorum secta sequitur agendum; error iste de non colendis vllo modo sacris Imaginibus diuersis sectis valde communis fuit in varijs
17 sæculis. Nam præterquam quod ante Incarnatum Verbi Aeternum; diu viguit, vt alibi vidimus, & adhuc viget inter Iudæos perperã intelligentes, aut nimis strictẽ interpretantes illud Exod. 20. & Deuteron. 5. Non facies tibi
18 sculptibile, & alibi similia. Post incarnationem eum amplexi sunt, vt benè notat Gualterius cap. 3. sæculi 8. plures hæresiarchæ, & sequaces eorum, vt in quarto sęculo Iulianus Apostata, in quinto Xenaia, in septimo Mahometes &c.
19 At in præsenti sæculo VIII. ex hoc solo errore, quòd sit prorsus abstinendum à cultu quouis, & veneratione cuiuslibet imaginis, siue Christi Domini, siue Beatiss. Virginis, siue aliorum Sanctorum, secta peculiaris, & valde celebris instituta fuit; quia institutores eius, qui varij fuerunt pro varijs locis, vt statim videbimus, pręter sensum propriû, & iniunctionẽ strictissimam non colendi eas, pro latis decretis, seu legibus, ad ipsarum destructionẽ
20 diuersis modis manum admouerunt. Hinc enim vocati sunt Iconoclastæ, seu Iconomachi, idest, imaginû demolitores, vel ruptores, vt ex mẽte omniû affert Prateolus lib. 9 n. 6.
21 verb. Iconoclastæ. Qui secundum suã temporum computationem vult incepisse hãc hęresim, siue sectam circa annum Domini 719. Gregorio Secundo summo Pontifice.
22 Quid quòd contra quoscumq. Catholicos nolentes dictis legibus, seu decretis obedire excitata tunc crudelissima persecutio vsq ad effu-

onem sanguinis,& vitæ cum gloriosissi-
martyrio specificabimus statim in S. Ste-
io martyre. Nunc incōmuni circa hanc
cutionem,& illam imaginum impijssimā
uctionem audiamus Baronium ad an-
Christi Domini 754. num. 57. ferè cum
nne Damasceno sic loquentem.
bi autem, inquit, impietas ex eiusmodi
dis legibus robur accepit, mox ijs tan-
aeensis facibus armata progressa, quid
tum reliquit, quid non corrupit,& per-
ita vt antiquæ pietatis nullibi aliquod
et esse vestigium. Tunc planè accidit,
Io Damascenus ait,quod sacras imagi-
um ignominiosissimè tractauissent,easdē
inutissimas partes cōminuerent,in ignē
projicerent, & quæ in parietibus erant
ς,partim aqua calida,partim calce,vel
ne uto obliterarent. Tunc,& auditū no-
sectarijs nomen:nam (vt idē ait) Timo-
res dicti sunt,quod data potestate,cū se-
furore armauerant,eos qui sacras ima-
excepissent, atque salutassent,plagis,&
icijs sine modo afficiebant.Hucusq.Ba-
is totidem ferè S.Damasceni verbis,qui-
pse suo eruditissimo libro finē imponit.
iam ad peculiares auctores huius sectæ
prædicto effectu sacras imagines destruē-
quemuis Catholicum eas adorantem
usq.ad necē multandi accedamus.Egre-
pro illis indagandis ducatū nobis præ-
idem Baronius anno 723. à num.19. ex
ophane antiquo scriptore, & fide digno.
n hæc,inquit, aguntur quam feliciſsimè
ccidente,hoc eodem anno in Oriente
itut monstrū horrendum,quod, diù cor-
ventilauit Ecclesiā Dei, hæc est hæresis
oclastarū. Sed quibus præcursoribus se
pudenter in medium inferat,audiamus.
nte ambulonibus eius quæ qualisue sit,
de emerserit,tu si sapis,facile colliges: &
imis in his,quæ spectant ad tempus,audi
ophanē,qui ait: Anno octauo Leonis Im-
toris Iudeus quidā oriundus ex Laodi-
naritimę Phęnicis maleficus veniens ad
d Saracenorum tunc Principem,promit-
im quadraginta annis (alij habent tri-
a) retenturum Arabum principatum, si
tabiles,quę in Ecclesijs in toto Principa-
o imagines venerabantur, deponeret.
e itaq.credens stolidus Gizid,edictū ge-
le contra sanctas imagines promulgauit.
gratia Domini nostri Iesu Christi, & in-
ssionibus Matris eius,omniūq. Sancto-
,mortuus est Gizid, pluribus adhuc nec
re volentibus Satanicum ipsius edictum
summatim de ipso Theophanes, & eum
Baronius.
num.20.addit totam historiam dicti Gi-
,& alia,vt habentur diffusius narrata in
nda alias septima synodo Nicena à tre-
tis,& quinquaginta Episcopis celebrata
ertus hanc heresim,& sectā Iconoclastarū
x Photio tradit copiosè Prateol. li 9.n.6
b.Iconoclastæ. Videas apud ipsū,& apud
em Baronium dict.anno 723.n.20. & 21.
ub finem autem n.22. refert ipse Baro-

nius ex longa ad nodum oratione illa,quam
legendo in dicta septima synodo Nicena habuit Ioannes quidam religiosissimus Monachus,Vicarius Orientalium Episcoporū,quod prædictæ hæresi contra veneratione,& cultū sacrarum Imaginum adhæserit statim quidā pseudoepiscopus Natoliç, illata Ecclesijs Dei
35 illius Regionis non modica iniuria. Verum n.24.addit hoc,quod multo peius est,nimirū qualiter Leo Tertius Isauricus Imperator in eandem hæresim prolapsus turpissimè fuerit.
36 Atq.inde ingens persecutio secuta contra veros Catholicos quācumq.sacram Imaginem adorantes,videamus, si lubet,ipsum cū dicto Theophane loquentem Baronium.
37 Vidisti,inquit, lector, quibus gloriari possint antesignanis.Iconoclastæ,nempe Iudæis, & Saracenis,à quibus,& prò dolor, in transuersum actus est Leo Tertius Isauricus Imperator,de quo hoc eodē anno post recensita illa de Gizido Arabum Rege,ista mox Theo-
38 phanes subdit. Percepta ergo amara ista, & illicita nequaq.doctrina,Leo Imperator multorum effectus est causa malorum. Porrò cū inuenisset indisciplinationis huius cōsentaneum quemdā Beser nomine,qui natus quidem deChristianis fuerat,sed captiuus in Syriam ductus,refuga fidei,quę est in Christum, te pertus est,Arabū dogma sectari apparuit.
39 Isante tempus non multum liber ab illorum seruitute effectus cum venisset ad Rempublicam Romanorum,ob robur corporis, & consensū prauæ opinionis honoratus est ab eodem Leone,qui Imperatoris fautor,& magni
40 huius mali factus est. Concordabat autem ei & Episcopus Natoliç, qui indisciplinationi eius operam dans consimili vita viuebat cū ipso.Hucusque cum Theophane Baronius: apud quem multa inuenies de Imperatore Leone Isaurico circa eius hæresim,& persecutionem dictam.
41 Post mortē istius Imperatoris successores eius in Imperio,etiā successores in prædicto dogmate hæretico,& in bello impijssimo, ac crudelissimo inferendo sacris imaginibus, & Catholicis quibusuis à cultu earū desistere
42 nolentibus. Tres cōmuniter assignantur,nēpe Cōstantinus V.dicti Leonis III. Isaurici filius cognomine Copronimus, Leo item IV. istius Constantini filius, & Cōstantinus VI.fi-
43 lius ipsius Leonis IV. Omnes à Prateolo in indice successionis hæreticorū,& in Elencho alphabetico in proprijs verb. inter hæresiarchas reponuntur:de vno quoq.ipsorum circa rem præsentē admodum copiosè tractat Baronius tom. 9. Annal. Eccles. decursis annis quibus imperarunt,præsertim de Constantino V. Imperatore multo copiosius.
44 Qui sine dubio patrem suum,ac filium, & nepotē crudelitate,atq. impietate tùm in extirpandis,ac delendis sacris imaginibus,tū in persequēdis Catholicis earū cultoribus,superauit,vt patet clarè ex morte iussu ipsius Cōstant. V.ingētibus, ac inenarrabilibus supplicijs & tormētis ob dictū sacrarū imaginū cultū crudelissime illata præstantissimo martyri

S. Stephano Iuniori Constantinopolitano.
45 De sanctissima huius vita, & gloriosissimo
martyrio habemus, quod Deo sit gratia, enar-
rationem longissimã 15. foliorum ab illius tẽ-
poris scriptore fidelissimo, quippe à teste po-
tius oculato, quã aurito, nempe S. Ioãne Da-
masceno eiusdem Beati martyris discipulo,
seu filio spirituali elaboratam: eam quæso,
46 legas attente, & non pęnitebit. Extant etiã
eiusdem S. Damasceni orationes tres erudi-
tione maxima refertæ pro cultu, & adoratio-
ne sacrarum imaginum, de eis à nobis infra
iterum mentio fiat.
47 Tandem vt de origine, & progressu sectæ
Iconoclitarum, ac de hæresiarchis, qui eã in-
stituerunt, defenderunt, ac propagarunt, co-
piosius, & clarius innotẽscat, quod est nostrũ
intentum hic iuxta titulum præsenti Regulæ
propositum, præter hactenus indicatos hæ-
resiarchas in enarratione prædicta vitæ, &
martyrij S. Stephani Iunioris prope medium,
plures à D. Damasceno exprimũtur; audi ex-
pressionem proprijs eiusdem verbis
48 Posteà autem, inquit, cùm hęresiarchas il-
los, qui eandem cum eo doctrinam tueban-
tur acciuisset (erãt autẽ illi Theodosius Ephe-
si Episcopus, Constantinus Nicomedię, Naco-
lius Nacoliæ, Sisinius item, ac Basilius, quorũ
alter Pastillæ, alter Tricacabi cognomentum
habebat, ac præterea Calistus, de quo antea
verba fecimus, & Cõboconon, qui in scribatũ
numero tũ erat, ac deniq. Masuras, qui eadem
cum Saracenis de religione sentiebat) ad Pa-
49 triarcham: Qui cum non modo nomen idẽ,
sed etiam eosdem mores, ac doctrinam eandẽ
50 habebat, eos mittit. Hac autem de causa id
faciebat, vt vna cum ipsis ad Philippici mo-
nasterium nauigaret, atque cum diuinitus in-
spirato Stephano disputationem iniret. Ha-
ctenus verba S. Damasceni, quibus iam præ-
senti Regulæ finem imponimus.

Secta hæresiarcharum Aldeberti, & Clementis Scoti eorumque sectatorum, & alia qualiter se habent.

REGVLA CCLVIII.

51 DVo isti hęresiarchæ tanquã duo monstra
horrẽdissima Ecclesiæ Catholicæ occi-
dẽtali valdè perniciosa, simul eodẽ tẽpore, an-
no scilicet 745 prodierunt, gubernacula Sũ-
mi Pontificatus Romani Zacharia tenente.
52 Aldebertus natione Gallus in diuersis statim
indicandis errauit contra Christianam fidẽ,
atq. alios ad hos errores inducens peculiarẽ
sectã instituit, tametsi affectæ eius cognomen
Aldebertitarum, quod sciã non comparatint.
53 De Clemente vero natione Scoto, seu Britã-
no pari modo circa prædicta philosophandũ
est, maximè quod sectæ ex varijs hæresibus il-
licò exprimendis institutæ auctor extiterit.
54 Ambo simul à pluribus Concilijs condemna-
ti fuerunt.

---

55 QVo tempore impugnabatur Ecclesia Ca-
tholica in Oriente per Iconoclastas, vt
vidimus Regula præcedenti, non defuit tũc ei
bellum in partibus Occidentis, illatũ ab his
duobus hostibus infensissimis Aldeberto in
Gallia nato, & Clemẽte nato in Scotia insula
56 Britanniæ. Circa quos tradenda, & explican-
da, prius à nobis, quæ ipsis communia sunt, &
quæ simul de vtraq; traduntur, præcipuè (mi-
rũ quod Prateolus nullam de eis mentionem
fecerit) à Baronio copiosè anno Domini 745.
n. 21. 24. & seqq. vt postea facilius, & oportu-
nius, quæ sunt propria vniuscuiusque expli-
centur.
57 Sumpto itaque initio ab eo, quo Regula
nostra terminatur; En qualiter de condem-
natione istorum hæreticorum Aldeberti, &
Clemẽtis incipiat loqui Baronius anno 743.
58 num. 5. Quod verò, inquit, ad reliqua sy-
nodalia acta pertinet, liquet ex rebus gestis
S. Bonifacij, damnatos ab eodem Bonifacio
fuisse duos impostores hæreticos, Aldeber-
tum, & Clementem: quod testatur Zacha-
rias Papa in litteris eodem anno ad ipsum
Bonifacium redditis. Ita ille ijs paucis incom-
muni.
59 Sed pluribus magis in particulari de eadẽ
illorum damnatione idem Baronius anno
745. n. 1. sic. Sequitur, inquit, annus Redẽptio-
nis septingẽtesimus quadragesimus quintus
decimætertiæ Indictionis, quo habitum est
Concilium Episcoporum in Germania à S. Bo-
60 nifacio Apostolicæ Sedis legato. Vbi ea quæ
succreuerant in agro licet sæpe culto spineta
quæ iam magna ex parte duobus alijs Conci-
lijs excisa fuere, immissa rursũ Apostolica fal-
ce, idẽ Pontifex Bonifacius, vna cum collegis
Episcopis, auxilio Christianorum Principum
Carolomanni, atq. Pipini succidit. Actum est
in eo pręcipuè de duobus illis Aldeberto, at-
que Clemente, visumque est de ijsdem referẽ-
dum ad Romanum Pontificem. ita ibi.
61 Atque multo clarius infra n. 21 His igitur,
inquit, ex Germanica synodo per S. Bonifa-
cium missis litteris ad Regem Merciorum iã
recitatis: reliqua, quę eandem consecuta sunt
synodum enarremus. Vt quæ ibi aduersus hę-
reticos sunt decreta, tenaciori vinculo firma-
rentur, nẽpe vt damnati Aldebertus, & Cle-
mens, ab Apostolica quoq. Sede sententiam
62 damnationis acciperent: idem S. Bonifacius
legauit Romã ad Zachariam Pontificem De-
neandum presbyterum, quem alias, vt vidi-
mus, antea alia occasione in Vrbem miserat,
cui & litteras dedit vna cum Actis ad eandẽ
causam spectantibus, quibus Zacharias acce-
ptis, Concilium Episcoporum collegit, in quo
eosdẽ hæreticos condemnauit hæc Baronius.
63 Coacto autẽ prædicto Concilio Romano
iussu S. Zachariæ Papę lectæ fuerunt, ibi lit-
teræ à S. Bonifacio transmissæ: ex quibus in-
notescit de qualitate dictorum hæreticorum
Aldeberti, & Clementis, ibi præsertim.
64 Notum enim, inquit, sit Paternitati vestræ
quia postquã indigno mihi mandastis in Pro-
uincia Francorum, sicut & ipsi rogatunt, Sa-
cer-

cerdotali Cōcilio,& Synodali Cōuentui præ-
esse, multas iniurias, & persecutiones passus
sum à falsis sacerdotibus, & adulteris presby-
teris, seu diaconibus, & fornicarijs clericis.
65 Maximus tamen mihi labor est contra duos
hæreticos pessimos,& blasphemos cōtra Deū
& catholicā fidem. Vnus qui dicitur Aldeber-
tus, natione Gallus est: alter qui dicitur Cle-
mens,genere Scotus est,specie quidem erroris
diuersi; sed pondete peccatorū pares. Hæc ex
dictis litteris,quę per extensū adducit ibidem
Baronius, sicut & alia acta illius Concilij Ro-
mani, quæ huc non spectant.
66 Sequuntur nunc tradēda particularia vniuf-
cuiusq; ex illis hæresiarchis, desumpta ex eis-
dem littetis S.Bonifacij,& ex eisdem Actis Cō-
cilij Romani, prout ibi continentur, & refert
idem Baronius dicto anno 745. num. 25. sub
finem, sic.
67 Dicūt enim,inquit,de Aldeberto,quòd eis
sanctissimum Apostolū abstulerim,patronum
& oratorē, virtutumq; factorem, & signorum
68 ostensorē abstraxerim. Et n.26 sic. Sed pietas
vestra audiens vitam eius,(loquitur S.Bonifa-
cius cum S. Zacharia Papa) iudicet ex fructu,
vtrum vestimentis ouium indutus,intus lupus
rapax fuerit, an non.In primæua igitur ætate
hypocrita fuit,dicens,quòd sibi Angelus Do-
mini in specie hominis de extremis finibus
mundi,miræ,sed tamen incertæ sanctitatis re-
69 liquias attulerit; & exinde potuerit, omnia
quæcumque poposcerit à Deo impetrare.
70 Hac ergo simulatione (sicut Beatus Aposto-
lus prædixit 2. Tim. 3.) penetrauit multorum
domos, & captiuas duxit post se mulierculas
oneratas pèccatis, quæ ducebantur varijs de-
71 siderijs: Et multitudinem rusticorum dicen-
tium, quod ipse esset vir apostolicæ sanctita-
tis. Præterea conduxit Episcopos indoctos,
qui se contra præcepta Canonum absolutè or-
72 dinauerunt. Vnde in tantam superbiam e-
latus est, vt se æquipararet Apostolis Christi,
& dedignatus in alicuius Apostolorum, vel
Martyrum honore Ecclesiam consecrare, in
proprio honore dedicaret oratoria,vel (vt ve-
rius dicam) sordidaret. Ita ibi.
73 Adiungūtur ibidem alia de dicto Aldeber-
to, per quæ hæretica prauitas ipsius magis in-
notescit, relata ab eodem Baronio num. 27.
sic: Ad hæc etiam improperans cur voluissent
homines visitare Limina Sanctorum Aposto-
lorum: fecit eis cruciculas, & oratoriola in
campis,& ad fontes, vel vbicumque sibi vi-
debatur,& iussit ibi publicas orationes cele-
74 brari. In tantum, vt multitudines populorū
spretis cæteris Episcopis, & dimissis antiquis
Ecclesijs, in talibus locis Conuentus agerent,
dicentes: Merita S.Aldeberti adiuuabūt nos.
75 Vngulas quoque suas, atque pilos dedit ad
honorificandum,& portandum cum reliquijs
Sancti Petri Apostolorum Principis. Tantis
itaque flagitijs inuolutus præsumpsit quoddā
quod maximum scelus, & blasphemia contra
76 Deum esse videtur. Venienti enim populo,
& prostrato ante pedes eius, & cupienti cōfi-
teri peccata sua,dixit:Scio omnia peccata ve-
stra,ideoq;non est opus cōfiteri ea: secuti ergo
& absoluti de peccatis vestris præteritis reuer-
timini in domos vestras cū pace.Hæc igitur, &
his similia, quæ sanctū Euangeliū hypocritas
facturos esse testatur, idē Aldebertus suo ha-
bitu,& incessu,moribusq;solet operari. Hacte-
77 nus ibi. Ex prædictis omnibus colligit benè
Gualt.c.4. sec.8.errores istius hæresiarchæ Al-
deberti, & ad quinq; tantum reducit eisdem
verbis,quibus ibi in dictis litteris clarè conti-
nentur,nec est cur à nobis magis exprimātur.
78 Miror tamen, quod omiserit Gualterius sex-
tum, & præcipuū caput erroris, de quo repe-
riebatur suspectus, & indiciatus Aldebertus
circa inuocationē & adorationē Dęmonum,
vt refert Baronius dict. ann.745. num.314. &
seqq. ex Actis prædicti Concilij Romani:pro-
ponam ad verbum prout ibi habentur.
79 Cum autem,inquit,tertia vice eodem die
S.Zacharias Papa,cęteriq;Episcopi,necnō pre
sbyteri supradicti,sed & alij clerici cōuenissēt
in prænominatā Basilicā,Gregorius Notarius
Regionarius, & Nomēclator dixit:Secundum
quod à vestroS Apostolatu præceptū est in prę
terito secretario,vt Deneardus religiosus pres-
byter hic se vestris præsētaret obtutibus,præ-
sto est prę foribus. Quid pręcipitis? Dictum
80 est: Ingrediatur. Cumque ingressus fuisset,
Zacharias Papa dixit:Habes adhuc ex sacrile-
gorum illorum conscripto aliquid, quod corā
Concilio proferre debeas ad legendum? De-
neardus religiosus presbyter respōdit: Etiam,
Domine mi, orationem, quam sibi Aldeber-
tus componere nisus est; & ecce in manibus
eam gero, iubete eam suscipi. Moxque suscep-
ta est, & lecta oratio, cuius initium tale erat.
81 Domine Deus omnipotens, Pater Domini
Nostri Iesu Christi, & te,& eo, qui sedes super
septimum Thronū, & super Cherubim, & Se-
raphim, pietas magna, & dulcedinis satis est
apud te, Pater sanctorū Angelorum, qui feci-
sti Cęlum, & Terram, Mare, & omnia, quæ in
eis sunt: te inuoco, & clamo, & inuito super
me miserrimo, quia tu dignus fuisti dicere:
Quodcumq;petieritis à Patre in nomine meo,
dabit vobis. Ioan. 12. A te peto, ad te clamo,
& Domino Christo confido animam meam.
82 Cumq;per ordinē legeretur,peruenit ad locū
vbi ait: Precor vos, & cōiuro vos, & supplico
me ad vos,Angelus Vriel,Angelus Raguel,An
gelus Tubuel,Angelus Michaël,Angelus Adi-
mis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, An-
83 gelus Simiel. Dum vero hæc oratio sacrilega
vsq; ad finē perlecta fuisset,Zacharias S. Papa
dixit: Quid ad hæc sancti Fratres respōdetis?
84 S. Episcopi, & venerabiles presbyteri respō-
derunt: Quid aliud agendū est, nisi vt omnia,
quæ corā nobis lecta sunt,igne cocrementur,
auctores verò eorū anathematis vinculo per-
celliātur? octo enim nomina Angelorū, quæ in
sua oratione Aldebertus inuocauit, non An-
gelorum, præter Michaelis, sed magis Dęmo-
niorum nomina sunt, quos ad præstandum si-
85 bi auxilium inuocauit. Nos autem vt à ve-
stro sancto Apostolatu edocemur, & diuina
tradit auctoritas, non plusquā trium Angelo-
rū nomina agnoscimus, idest Michael,Gabriel
Raphael. Hæc Patres, & ex eis Baronius.

86 Addens ex suo, quod inde perspicuò quiuis
intelliget, librum quartum Esdræ nomine
vulgatum, in quo frequens est mentio Ange-
li Vriel; ab Ecclesia Romana proscriptum,
penitusque esse reiectum. Ita ille.
87 Addit autem ex eisdem Actis dicti Conci-
lij Romani sic: Zacharias Sanctus Papa dixit;
Optimè prouisum est à Vestra Sanctitate, vt
conscripta illius omnia igne concrementur.
Sed opportunum est vt ad reprobationem in
scrinio nostro conseruentur ad perpetuam
88 confusionem. Concluditur itaque ex aucto-
ritate Sancti Papæ Zachariæ, & totius Conci-
lij Romani cum assistentia Spiritus Sancti ce-
lebrati, ab Aldeberto hæresiarcha, excepto
Michaele, nomina Dęmonum potius, quam
Angelorum fuisse prolata, & inuocata, & in-
de ipsum peculiari errore infectum.
89 Huc vsque de particularibus ad Aldebertū
hæresiarcham spectantibus: & quod vltimo
loco dictum circa nomina Dęmonum per ip-
sum inuocata, præter Baronium relatum, ad-
ducunt & approbant duo ex nostris recentio-
ribus eruditissimi, Martinus Delrius lib. 1. Dis-
quisitionum Magicar. cap. 4. quæst. 4. & Ioan-
nes Ludouicus de la Cerda in lib. de Excel-
90 lentia cœlestium spirituum cap. 5. Vbi nihi-
lominus conatur ostendere cum Serario in
cap 12. Tobiæ, & Alphonso Salmerone tom.
3. tract. 3. alia nomina Angelorum, præter illa
tria Michael, Gabriel, & Raphael, apud Ca-
tholicos, & pios viros fuisse vsu recepta, eò
quòd significent aliquid diuinum, & propriū
Dei, sicut dicta tria, nempe Michael, Quis si-
cut Deus: Gabriel, Fortitudo Dei: Raphael
Medicina Dei: Salathiel, Petitio Dei: Ierudiel
Laus seu confessio Dei: Brachiel, Benedictio
91 Dei: Vriel, Lumen Dei. Non sic de nomini-
bus ab Aldeberto inuocatis, cum sint Dęmo-
num, ac propterea ipse à dicto Concilio meri-
tò condemnatus.
92 De Clemente item hæresiarcha quid in par
ticulari? eius errores breuissimè attingit Gual
terius cap. 5. Primò, quod sacros Canones reij-
ceret, ac refutaret. Secundò, quòd eodem
poneret ordine tractatus Sanctorum Patrum,
& expositiones Hieronymi, Gregorij, S. Augu-
stini, &c. Tertiò, quòd nullo planè loco ha-
beret Iura Synodalia. Quartò, quòd Iudais-
mum introducens, affirmaret licitum esse
Christiano, si voluerit, viduam fratris defuncti
accipere vxorem. Quintò, quòd contende-
ret, Christum cum ad inferos descendisset,
omnes quos inferus carcer detinuit, inde li-
berasse; credulos videlicet, & incredulos, nec
non cultores idolorum. Sextò, quòd horri-
bilia quædam de Prædestinatione assereret,
quæ nullibi reperiuntur. Ita ille.
93 Verùm inspicias lector fontem, vnde ipse
hausit, litteras scilicet S. Bonifacij lectas in
citato Concilio Romano, prout refert Baro-
nius dicto anno 745. num. 28. ibi. Alter au-
tem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra
94 Catholicam contendit Ecclesiam, &c. Vbi ad
ditur, quod ipse affirmaret, se post duos filios
in adulterio natos, esse posse legis Christianæ
Episcopum. Atque iam dicta sint satis de
duobus hæresiarchis Aldeberto, & Clemente,
ac de Regula præsenti.

Quid de Paulicianorum Secta? quid item de alia à Felice Vrgelitano, & Elipando insti-tuta, seu potius denuò excitata.

REGVLA CCLIX.

59 APud Phrygiam, & Licaoniā, Paulus qui-
dam, & eius fęderatus Ioannes, refri-
cantes Manicheismum, & Valentinismum, ad-
iunctis alijs paucis hæresibus, extiterunt au-
ctores Sectæ Paulicohannitarum, desumpto
96 cognomine ab vtroque. Quæ præcipuè vi-
guit circa annū Domini 810. Nicephoro Im-
peratore tunc eam sequente, & propagante.
97 Noua item in Hispania emersit secta ex eo so-
lo errore grauissimo constans, quòd Christus
Dominus secundum humanitatē sit filius Dei
98 tantum per adoptionem. Primus autē eius
institutor communiter censetur Felix Episco-
pus Vrgelitanus, cui nimis adhæsit vti maxi-
mus fautor Elipandus Archiepiscopus Tole-
99 tanus. Sed re vera talem errorem prius ibi
excitauit quidam nomine Theodiscus natio-
ne Græcus.

---

100 EX Sandeto citante Euthymium hæres.
132. affert vt certum Gualterius c. 6.
seculi octaui, quod Pauliciani, seù Paulicohā-
nitæ, sumpserint hoc nomen ab vtroque suo
auctore Paulo quodam, & eius fęderato Ioā-
ne (non exprimit ipse, nec alius, quod sciam,
cuius professionis, aut qualitatis fuerint isti.)
101 Addens, quòd hi duo refricauerint Mani-
cheismum, & Valentinismum, ac paucos alios
errores adiunxerint ad instituendam peculia-
rem sectam.
102 Verùm hanc eius institutionē apud Phry-
giæ, & Lycaoniæ regiones esse peractam, &
viguisse maximopere ibi circa annum Domi-
ni 810. eo quòd tunc Imperator Nicephorus
erroribus Manichæorum infectus hanc sectā
protegeret, ac propagaret: deduco manifestè
ex Cardinali Baronio dicto anno 810. nu. 2.
103 multa ibi tractante de perfidia, & impieta-
te Nicephori Imperatoris, qui ob studium sin-
gulare protegendi, & propagandi sectam Pau-
licianorum (hos Baronius etiam Atinganos
vocat) meritò inter hæresiarchas numerari
possit, operæ pretium duxi qualitates illius
hæreticas copiosius exprimere proprijs ipsius
Baronij verbis, sic num. 1.
104 Sequitur, inquit, Redemptoris annus 810.
Indictione tertia inchoata, quo Nicephorus
Imperator persecutionem in Monachos dā-
nantes hæresim Mæchianorum, prosequens, in
alios etiam conuertit tyrannidem, de qua
Theophanes, qui præsens ista spectabat, post-
quam diras, & recèns adinuentas exactiones
105 recensuit, hæc ait: Deinde militares Prin-
cipes more seruorum vti Episcopis, & inferio-
ris

106 ris ordinis Clericis iussit. Adituris episcopia, & monasteria tributum imposuit persol-
107 uendum. Aurea, & argentea Ecclesiæ vasa improbabat, eademque licet sacrata pro cõmunibus habebat, illud Iudæ de vnguento exhibito Domino vsurpãs Matth. 26. Vt quid
108 perditio ista? Ait idem Theophanes ipsum deridere consueuisse omnem Christianum, proximum diligentem. Ita Baronius, & pergit sic num. 2. magis ad rem præsentem.
109 Sed vnde (quis dicet) tanta impietas homini, in quo nec vestigium quidem Christianæ pietatis? Possumus id quidem satis intelligere ex ijs, quæ idem Theophanes hoc pariter anno tradit: ipsum fuisse nimirum studiosissimum Manichæorum, de quibus hæc idem ait: Manichæorum, qui nunc Pauliciani & Atingani dicuntur, quique in Phrygia, Lycaonia constituti, confines eius habebantur, amicus feruentissimus erat, responsis eorum fem-
110 per immolationibus congratulatus. In quibus, & eum Bardianus Patricius contra eum insurrexit, his aduocatis, hunc molitio-
111 nibus eorum subegit. Taurum quippe in loco quodam, ferreo palo cornibus alligans, ad terram incuruatum, sic dum mugeret, & volutaretur, occidi fecit, huiusque vestem in mola versa vice molens, & incantationibus visus, victoriam rulit, permittente Deo propter
112 multitudinem peccatorum nostrorum. Isti locum sub Imperio eius adepti sunt intrepidè conuersandi; vnde multi seniorum nefandis eorum corrupti sunt sectis) hęc Theophanes.
113 Quod igitur occultè Manichęus faueret Manichęis, non potuit non odisse magnopere Christianos) hucusque Baronius de dicto Nicephoro sortilegijs, & incantationibus pro obtinenda victoria publicè vrente.
114 Peculiares autem errores sectę Paulichanitarum hi communiter assignantur. Primò quod affirmarent istis verbis contineri Sacra-
115 mentum Baptismi; *Ego sum aqua viua*; atque istis Euchatistiam, *Accipe, manducate, & bibite.* Quod nihil est aliud nisi horum Sacramentorum essentiam, institutionis verbo concludere. Ita ex Sander. heref. 132. Gualterius cap. 6. seculi septimi, videa pud ipsum.
116 Secundo, quod sanctissimæ Cruci omnem cultum, & honorem detraherent, tametsi alijs signis factis, & imaginibus sanctorum venerationem exhiberent, idem Gualterius cum Sand. citato.
117 Tertio, quod quorumlibet Ecclesię Catholicę sacerdotum auctoritatem, ac potestatem nequaquam admitterent. Tradunt ibidem Sand. & Gualt.
118 Quarto quod asseclę huius sectę, Christianorum sibi nomen, Catholicis verò nomen Romanorum tribuerent: sed hoc multo ante, & Arriani in Hispania, & alij hęretici alibi fa-
119 ctitarunt. Vnde nihil mirum, si idem faciãt nostri temporis Nouatores. Cum Euthymio, Genebrardo, & alijs per eum citatis, affert Gualterius relatus.
120 Sequitur agendum de altera secta, quam pręcedenti sub eadem Regula coniunximus, pro vitanda multiplicatione titulorũ, eo quod eius doctrina exigua admodum appareret; cum ob vnicum errorem contra fidem catholicam, iam ibi indicarum, fuerit instituta, & pauca valdè apud scriptores circa ipsam inue-
121 nirem. Gualterius, cap. 7. seculi octaui, se expedit his breuibus lineis: Felix, inquit, Episcopus Vrgellitanus, versus montes Pyrenæos, securique eum Elipandus Archiepiscopus Toletanus, Iouinus, & Asiarius, aicbant Christum, secundum naturam humanam non esse filium Dei, nisi nomine, & adoptione.
122 Qui error cum duas personas, duosque filios, vnum naturalem, alterum adoptiuum, vnum re ipsa, & vere, alterum solo nomine poneret, hæresim Nestorij excitauit ab inferis Hæc ille tantum, adiuncta sola collatione cũ Caluinismo, de more.
123 Prateolus item lib. 6. num. 5. verb. Felix alius, breuissimè tractat de hac Secta, seu hæresi, dicta Feliciana ab eius auctore Felice; discordat tamen à Gualterio, & ab alijs in declarando, quis fuerit iste Felix auctor dictę Sectæ, & contra quam Catholicæ Fidei verita-
124 tem excitauerit errorem. Et cum Platina in vita Adriani Papæ I. in id videtur inclinare, quòd fuerit Felix quidam Rauennas Archiepiscopus; & quod iste errauerit circa cultum sacrarum Imaginum, ex hoc errore instituens peculiarem Sectam; atque quod ad ipsum damnandum, fuerit Franconiæ Concilium Generale celebratum.
125 Verum non video quo fundamento saltem probabiliter hæc à Prateolo dicantur; cum omnes, ipso excepto, de hæreticorum Sectis scribentes, vt Feuard. in Appendic. Castrus verb. Christus hæres. 3. Sander. hæres. 131. & Gualter. citatus (aliter Baronius statim citandus, huius auctoritas instar multorum mihi semper fuit, & erit) Felicem Episcopum Vrgellitanum in Regno Gotolano citerioris Hi-
spaniæ constituant ducem, seu antesignanum
126 prædictæ Sectæ. Et hanc fuisse institutam ob solum illum errorem, quòd Christus secũdum humanitatem sit tãtum filius adoptiuus, absolutè affirment.
127 Concedit quidem Prateolus hunc errorẽ filiationis Christi Domini per solam adoptionem, spectare ad illam Sectam secundo loco, ibi, Feliciana, inquit, hæresis dicit etiã Christum esse Filium Dei adoptiuum: ponitque in Christo duas hypostases. De qua re lege Beatum Thomam 3. part. quæst. 23. art 4.
128 Hæc ille. Sed cum supradictis Scriptoribus ob solum istum errorem esse peculiarem Sectam institutam meritò asseruimus; error autem contra adorationem sacrarum Imaginũ iam supra in alia Secta fuit à nobis copiosè declaratus.
129 Dixi quòd prius pauca valdè apud Scriptores circa præsentem Sectam de errore filiationis Christi per adoptionem inuenirem, ac propterea hanc regulam, & declarationem
130 eius exilem fore putarem. At vbi primum Cardinalem Baronium adiui, in aureis eius todinis summæ eruditionis inopinatò quidem ingen-

ingentes thesauros pro locupletanda Regulę
131 nostræ doctrina reperi. Cogimur tamen modcratè sumere ex eis, quæ magis oportuna proposito nostro videbuntur, ne nimis, aut vltra ipsum diffundamur, atque ob id reliqua compendiosissimè attingere.

132 Tradit ille statim initio ann. 794 num. 1. qualiter conuocatis ex tota ferè Europa trecentis Episcopis, præsidentibus Sedis Apostolicæ Legatis à Papa Adriano I. missis, coram Imperatore Carolo Magno, & ad instantiam ipsius celebratum fuit Concilium plenarium Francofordiæ in Germania ad illum errorem damnandum ac penitus extirpandum; cuius celebrationis reddit ipse rationem sic.

133 Licet enim, inquit, Sancta Dei Ecclesia Catholica nihil quod de his vel leuiter dubitaret, haberet, vt potè quòd in Concilio Oecumenico Ephesino, quid de his sentiendum esset, fuisset plenissimè definitum, cum Nestorium condemnasset duos filios Dei introducentem, alterum secundum Diuinitatem, alterum secundum Humanitatem, atque nuper pariter damnasset Felicem Vrgellitanum Episcopum, asserentem Christum secundum carnē esse dicendum Dei Patris Filium adoptiuum:

134 Quem erroris pœnitentem diximus recantasse Romæ palinodiam apud Adrianum Romanum Pontificem: Tamen quia infelix Felix iste, vt canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota rediit ad volutabrum luti, rursus eundem quem damnauit errorem, & Romæ execratus est hæresim, professus publicè Catholicæ Fidei confessionem ad altare Principis Apostolorum: eandem ardentioribus animis iterum defendere est aggressus magno damno
135 fidelium animarum. Iterum ne malū longius serperet, & infusum venenum sana membra corrumperet, fuit ad plenarium iudicium reuocandus, eo magis, quod non solus tanti reperiretur assertor erroris, cuius ipse potius consectator, quam auctor dicendus esset. Hactenùs Baronius.

136 Qui plurimis verbis negat, aut saltē in dubiū vertit id quod Gualterius vbi supra, & alii affirmant, aut vt certum supponunt, Felicem scilicet Vrgellitanum Episcopum fuisse primum assertorē dictæ hæresis, quòd Christus vt ho-
137 mo sit filius Dei tantum adoptiuus. Vt autem nobis facilius aperiatur via ad cognoscendum, quisnam primus illius fuerit inuentor audiamus denuò Baronium, parum retrò, nimirum ann. 792. num. 1. quomodo Elipandus Toleti ab illo Felice prædicta hæresi infectos fuerit, & alia hùc spectantia egregiè ostendentem.

138 Annus, inquit, sequens numeratus 792. decimaquinta Indictione, notatur, quo celebratum est Concilium Reganesburgi, siue Ratisponę, vbi damnatus est Felix Vrgellitanus Episcopus, quem sic damnatum Angelbertus Abbas Romam perduxit ad Adrianum Pontificem, vbi confessione rectæ fidei facta hæresim
139 damnauit. Et paulò post. Vrgellis est Ciuitas in Pyrenæi montis iugo sita, cuius Episcopus nomine Felix natione Hispanus, ab Elipando Toleti Episcopo per litteras consultus, quid de humanitate Saluatoris Dei, & Domini Nostri Iesu Christi sentire deberet, vtrum secundum id quod homo est, proprius, an adoptiuus filius credendus esset, ac dicendus:
140 Valdè incautè, atquè inconsideratè, & contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, adoptiuum non solum pronunciauit, sed etiā scriptis ad memoratum Episcopum libris pertinacissimè prauitatem opinionis suæ defendere curauit. Ita ille, desumens priora ex Annalibus Francorum, apud Reginonē, & posteriora, ex illis, qui sub Ludouico Caroli filio scripti sunt.

141 Sed multo clarius idem Baronius dicto anno 792. sub finem num. 2. vt habetur apud Leonem Aurelianensem Episcopum ab ipso citatum, sic: Vt igitur, inquit, ceteros omittam: emersit ex eadem Hispania tempore sāctæ memoriæ Caroli pijssimi, atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine, actu infelix, Vrgelliranensis Ciuitatis Episcopus.
142 Qui iuncto suo scelerato erroti Elipādo Toleranæ Vrbis Episcopo, Christum secundum humanitatem non esse proprium filium Dei,
143 sed adoptiuum prædicare ausus est. Et hac virulenta doctrina vtrerque Hispaniam magna ex parte infecit. Hæc ibi.

144 Verum ad prædictum effectum contaminandi ea hæresi Hispaniarum prouincias, ac externas etiam nationes, si fieri posset, Elipādus, qui consilio, & suasione Felicis eam secutus fuerat, cum audisset, hunc abiurato, detestatoque errore, eum Ecclesia Catholica in manibus Papę Adriani I. reconciliatum esse;
145 Diligentissime curauit, vt ipse Felix ad vomitum rediret, & idem hæreticum dogma amplecteretur; vti diximus rediisse, & amplexum fuisse. De hoc egregiè Baronius ann. 794. num. 2. sic.

146 Erat enim, inquit, tantę blasphemię restitutor primariæ sedis Hispaniarum Antistes Elipandus Archiepiscopus Toletanus, qui vt vidimus, tantùm absuit vt admonitus ab Episcopis, atque presbyteris orthodoxis, sibi subiectis emendaretur, atque damnatum ab ipsis detestaretur errorē, & Fidem Catholicam pe-
147 nitus sequeretur; vt conuersus in arcum prauum, etiam longè positos Ecclesię Catholicę filios infectis veneno sagittis appetere non desisteret, factus hęresis non solum propugnator acerrimus, sed studiosissimus propa-
148 gator. Siquidem nunquam destitit, neque quieuit, donec reuersum Felicem ad Orthodoxos, reuocauit ad castra impietatis, & potentius armauit ad prælium, & exacuerit dili-
149 gentius ad certamen; Probè sciens relabēti in crimen maiora suppeti solere ab Inferno subsidia; & loco vnius per pœnitentiam eiecti spiritus nequam, septena dęmonia vni in auxilium adiungantur, eademque nequiora mittantur ad funestiora patranda. Ita ibi Baronius.

150 Qui num. 3. & seqq eiusdem ann. 794. pergit circa idem, ostendens qualiter duo isti Ecclesię Catholicę hostes infensissimi bellum ei

cru-

crudelissimum inrulerint, curantes erroris sui
semen etiam per vastas regiones Galliæ, &
151 Germaniæ spargere. Præcipuè Antistes E-
lipãdus, qui per litteras veneno refertas quos
cumque illarum Præsules ad suam doctrinam
152 hæreticam adducere conabatur. Quin etiã
eousque progressus, vt Christianissimum Im-
peratorem, Turrim munitissimam Fidei Or-
thodoxæ, Carolum Magnum eodem veneno
inficere tentauerit, scribens ad eum peculia-
rem epistolam, suum dogma hæreticum con-
tinentem, ita tamen melle delibutam, vt ni-
hil amarulenti continere videretur, hortans
ipsum ad interrogandos ea de re Theologos.
153 At prudentissimus Imperator, cognita
inimici fraude, non contentus peculiarium
Theologorum sententia, & decisione, statim
egit cum Papa Adriano I. de cogendo plena-
rio Concilio coram se in Ciuitate Francofor-
diæ: ad quod celebrandum præter Legatos
Sedis Apostolicæ concurrerunt ex tota ferè
Europa, vt iam cum eodem Baronio paulò an-
154 tè à nobis traditum, treceti Episcopi. A qui-
bus veritas fidei indicata, ac error Felicis, &
Elipandi meritò reprobatus, & damnatus,
quod Christus Dominus secundùm humani-
tatem sit filius Dei tantum adoptiuus.
155 Cum autem Elipandus se, suamque hære-
ticam doctrinam defenderet auctoritate Fra-
trum prædecessorum suorum Eugenij, Ilde-
fonsi, Iuliani, &c. Ita Toletana Sede, quod
isti fuerint vsi isto modo loquendi in Missa de
156 Cena Domini. [Qui per adoptiui hominis
passionem, dum suo non indulsit corpori.
Item in Missa de Ascensione Domini: Hodie
Saluator Noster post adoptionem carnis sedē
repetiuit Deitatis, &c.] Vt continebatur in
libello, quem ipse Elipandus in Gallias mise-
rat, & in dicto Concilio lectus fuerat.
157 Talis Elipandi defensio à Patribus Conci-
lij dupliciter reiecta legitur, vt refert ibidem
Baronius num. 7. & seqq. Primò, dato & non
cõcesso, Antistites illi Toletanæ Ecclesiæ fue-
rint vsi in suis Missis, & Precibus nomine adop
tionis, & adoptiui, hic tamen vsus, seu modus
loquendi nequaquam admittitur, sed vt con-
158 tinēs manifestam hæresim reprobatur, Quia
Ecclesia Toletana non est regula fidei, sed
Romana per Summos Pontifices. Vnde
Gregorius Romanus Pontifex, & Doctor to-
tius Ecclesiæ in suis orationibus semper Chri-
stum vnigenitum Dei filium nominare non
dubitauit: atque hæc fidei veritas testimonio
Dei Patris nititur.
159 Reiecta fuit secundò defensio Elipandi à
300. Patribus Concilij, negando, quod præ-
decessores eius in Sede Toletana, maximè
S. Ildefonsus, nominauerint Christum filium
Dei adoptiuum, sed quod ipse Elipandus de
eis id affirmet per summam calumniam, à
qua mulris ipsos vindicat Baronius dicto an-
160 no 794. num 9. 10. & 11. Atque hac occa-
sione inquirit ipse de primo auctore huius er-
roris, & modi loquendi, quòd Christus Do-
minus secundum humanitatem sit tantum fi-
lius Dei adoptiuus: capiemus melius proprijs
ipsius Baronij verbis.
161 Ar quisnam, inquit, fuerit certus, & pri-
mus huius erroris auctor in Hispania, dictum
est superiori Tomo, si rectè memoria tenes,
nempè successorem Sancti Isidori, pseudoepi-
scopum hæreticum hominem, qui & deposi-
tus transijt in Mahometanam impietatem,
Theodiscum nomine, natione Græcum, ho-
162 minem impostorem. Hic, vt dictum est,
anno Redemptoris 636. primus in Hispania
asseruit Christum Dei filium esse adoptiuum
Dei Patris Omnipotentis. En qualiter Ba-
ronius de primo auctore huius erroris loqua-
tur.
163 Verum cum se ipsum citet, pro maiori no-
titia, præstat videre locum citatum. Succes-
sit, inquir, Beatissimo Isidoro Theodiscus na-
tione Græcus, varietate linguarum doctus,
exterius locutione nitidus, verius autem (vt
exitus demonstrauit) sub ouina pelle lupus
164 voracissimus. Nam libros quosdam de na-
turis rerum, & arte medicina, necnon de ar-
te notoria, quos Pater Isidorus facundo sty-
lo composuerat, nec dum ad publicum vene-
rant, modum fidei corrupit, resecans vera, &
inserens falsa, atque per quemdam Arabem
nomine Anicenam de Larino in Arabem
165 transtulit. Hic in ijs, & alijs pluribus infide-
lis inuentus, & erroneus in articulis Fidei, cõ-
probatus per Synodum, ab Archiepiscopali
dignitate degradatus est: afferebat enim Do-
minum Nostrum Iesum Christum cum Patre
& Spiritu sancto non esse vnum Deum, sed
166 potius adoptiuum. Hic (vt dictum est)
priuatus honore Sacerdotij ad Arabes tran-
sijt, & Sectæ Pseudoprophetæ Mahometi ad-
hæsit, & plura docuit detestanda sub Impe-
ratore Heraclio. Hæc cum graui Scriptore
Tudensi Baronius anno Christi Domini 636.
num. 10. de Theodisco, quem inter hæresiar-
chas enumerandum, quis dubiter?
167 Reuertamur tamen cum ipso Baronio ad
annum Domini 794. & pro vltimo termino
nostræ Regulæ sententiam condemnatoriam
contra Elipandum, & Felicem, eorumque se-
quaces à dicto Concilio 300. Episcoporum
latam, ex eodem Baronio num. 18. desumptã
168 referamus. Aduersus eumdem, inquit, E-
lipandum, atque Felicem sententiam profert
istis verbis: Elipandum namque atque Feli-
cem nonos hostes Ecclesiæ, sed veternosa fæ-
ce perfidiæ pollutos, nisi ab hac stultitia resi-
piscant, ac per recta fidei satisfactionem, la-
mentis se abluant pœnitentiæ, indignos, & in-
gratos eos etiam qui post hanc tam saluber-
169 rimam definitionem, quam plenaria Sy-
nodus sancto afflata Spiritu concorditer sub.
tili sinceritate terminauit, falsissimis eorum
assertionibus, siue clam, siue publica voce
170 præbuerint assensum: Simili eos sententiæ
vindicta sancimus esse plectendos, reseruato
per omnia iuris priuilegio Summi Pontificis,
Domini, & Patris Nostri Adriani primæ Sedis
Beatissimi Papæ. Ita ibi.
171 Quod ait de iuris priuilegio Summi Pon-
tificis, benè declarat ipse Baronius ibidem,
quòd

quòd ex vi cuiusuis iuris spectet ad Romanũ Pontificem vti caput totius Ecclesiæ Catholicæ nouas condemnare hæreses, & hæresiarchas, sicut & Acta quorumlibet Conciliorum approbare, vel improbare, vti de hoc iam alibi à nobis dictum.

172 Et quidem quoad negotium præsens præter condemnationem Concilij Francofordiẽsis, merito condemnati etiam fuerunt Elipãdus, & Felix ab Adriano Papa I. & hæretici declarati, quia Christum vt hominem, esse tantum filium Dei adoptiuum asserebant, & ipsum propriè, & strictè seruum vocabant: ob idque acrius reprehensi, vt tradit egregie vir doctrina Illustrissimus, & dignitate Eminentissimus Ioannes de Lugo, e Societate Iesu, disp. 28 de Mysterio Incarnationis sect. 3 n. 17. cuius hæc sunt verba.

173 Porrò illam, inquir, fuisse mentem Concilij, & Adriani, dubitari non potest, si legantur Epistola Adriani, & Synodus ipsa, quæ licet congregata fuerit ad tollendum errorem Elipandi, & Felicis qui dicebant, Christum hominem esse filium adoptiuum Dei; ea tamen occasione ad illam aliam quæstionem digressi sunt, an Christus homo dicẽdus esset seruus Dei, prout Elipandus, & Felix eum appellabant? Et quidem seuerioribus verbis hanc locutionem damnarunt, quàm illam aliam de filio adoptiuo: sic enim air Adrianus in illa Epistola circa medium.

174 Tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, vt adoptiuum eum filium, quasi purum hominem calamitati humanæ subiectũ, & (quod pudet dicere) seruum eum, impij, & ingrati tantis beneficijs liberatorem nostrum non pertimescitis venenosa fauce susurrare. Cur nõ veremini queruli obtrectatores, Deo odibiles, illum seruum nuncupare, qui vos de seruitute Diaboli liberauit? Cui seruituti vos iterum nitimini perfidiæ spõte colla summit-

175 tere. Porrò cum effectis serui peccati, ipse vos liberauit gratuito munere per adoptionis gratiam in sortem filiorum Dei. Nũquid non sonat de vobis vox illa Domini dicentis: Ego honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me? Tales gratiatum actiones, infelices ei refertis, vt qui vos honorificè liberos pretio sanguinis fecit, eum vos iniuriosè adoptiuum, & seruum, caninis non confundamini linguis lattare. Hucusquè ex epistola illa.

176 Quæ verba satis ostendunt quam acriter Pontifex illum modum loquendi reprehen-

177 dat. Hactenus S. R. E. Purpuratus. An autem in aliquo sensu tropico, & largo modo possit Christus Dominus vocari seruus? post Franciscum Suarez tom. 1. in 3. par. disp. 44. sect. 2. & Gabrielem Vasquez ibidem disp. 8. cap. 4. tractat multis loco citato idem Eminentissimus Cardinalis de Lugo: videas, si lubet, apud ipsum.

178 Vltimo loco adducit Baronius à num. 21. vsque ad 39. per longam epistolam, quam peracto dicto Cõcilio, scripsit Imperator Carolus Magnus ad Elipandum, ac Felicem, & ad alios eiusdem perfidiæ socios, hortans eos ad resipiscendum, & ad sanam, veramquè fidei orthodoxæ doctrinam, iuxta sensum Romanæ Ecclesiæ amplectendam: atque hic finis præsentis Regulæ, & expositionis eius.

Qualiter Secta Albanensium se habet? qualiter ea Bognolensium, vel Concordensium illi valde affinis?

REGVLA CCLX.

179 Circa annum 796. Constant. VI. Imperatoris, & Leonis III. Summi Pontificis temporibus prodierunt quidam Hæretici nuncupati Albanenses, per quos ex Manicheo, & ex alijs hæresiarchis antiquioribus, nonnullis hæresibus collectis noua Secta fuit

180 instituta. De peculiari, seu primo eius auctore, ac de alijs circumstantijs prorsus igno-

181 ratur. Ferè circa idem tempus, & eisdem regimen Imperij, atque Ecclesiæ tenentibus extitit Secta alia Bognolensium, aut Cõcordensium: quæ vndenam sic dicta, & à quonã primo fundata, nescitur: quoad errores, & quoad reliqua, vix ab illa differt.

---

182 Non desunt, qui coniungant, hos hæreticos Albanenses cum Albigensibus, de quibus nobis sermo infra erit in Seculo decimotertio, cum posteriores fuerint illis ferè per quadringentos annos; sic coniungẽtem inuenio D. Antoninum Archipræsulem Florentinum in sum. 4. pat. tit. 11. cap. 7. vbi

183 ait. Nota quod isti Albanenses sunt Albigenses. Contra hos Albigenses misit Innocẽtius III. qui fuit anno Domini M. CC. duodecim Abbates Cisterciensis Ordinis cum vno Legato. Ita ibi: reponit ergo ipse Alba-

184 nenses Hæreticos in Seculo XII. Cum alij Scriptores magis recentiores, vt Prateolus, & Gualterius citandi, illos vti diuersos ab illis in præsenti Seculo VIII. adducant; & dictam diuersitatem inter Albanenses, & Albigenses supponant illi omnino certam.

185 Quãquam neuter illorum, nec alius quod inuenire potuerim, declarar, aut vllo modo indicat, vndenam isti Albanẽses hæretici nomen sumpserint, neque quis primus, seu præcipuus huius sectæ institutor: solum exprimũt errores, ex quibus fuit instituta: quod & nos tantum præstabimus.

186 Primò errarunt contra Fidem Catholicã Albanenses cum Manichæis, Gnosticis, & alijs hæreticis constituentes duo principia opposita, seu duos Deos, alterum bonum, alterum malum. Vnde omnia bona ab illo, omnia vero mala ab isto profluxisse affirmabant. Propterea Vetus Testamentum vti malum, à Deo malo factum reijciebant: at Nouum Testamentum vti bonum, & à Deo bono institutum, & largitum, amplectebantur: ita Prateolus lib. 1. num. 22. verb. Albanenses, Alphonsus à Castro verb. Scriptura sacra, & Gualterius cap. 8. Secul. VIII.

187 Se-

187 Secundò, Ex prędicto errore nascitur alius Albanensium, quòd tenerēt ante Incarnationem Christi Domini sub Testaměto Veteri, aut sub alia lege nullus fuisse homines bonos, ac consequenter Adamum non fuisse à Deo, nec Mosen, imo eum malum extitisse. ibidem vterque, Prateolus, & Gualterius.

188 Tertiò, Erronen, & blasphemo ore asserebant Deum per se ipsum nullum malum prę-scire, sed tantum per aduersarium suum Dæmonem: cum de Fide certissimum sit, quòd Deus per suam infinitam præscientiam ante omnia sęcula in æternitate, vniuersorum præsensionem habeat. Ita præter citatus Prateol. & Gualter. Castrus verb. Præscientia.

189 Quartò, Contra illud 1. Ioann. cap. 2. Mundus transit, & figura eius, tenebant Albanenses, quòd Mundus semper fuerit, nec vnquam desiturus sit, sed semper in eodem statu permansurus. Castrus verb. Mundus, & ibid. Prateol & Gualter.

190 Quintò, Affirmabant, quòd Deus nequaquam creet nouas animas, nec eas infundat in corpora humana: sed quòd post alicuius hominis mortem anima eius transmigret in aliud corpus, vt hoc per ipsam vegetet, aut foueatur, iuxtà falsam, seu fabulosam opinionē Pythagoræorum. Prateolus, & Gualterius citati.

191 Sextò, Multiplici errore blasphemabant Albanenses cōtra Christum Dominum, nempe ex Beata Virgine carnem non sumpsisse, sed attulisse de Cęlo, ipsum non fuisse verum hominem, nec verè manducasse, neque passum esse, non verè mortuum, in vitam non reuocatum, in Cęlum non ascendisse: sicque hæreses Apollinaristarum refricabant. ibidem Prateol. & Gualt.

192 Septimò, Circa peccata diuersi extiterūt errores Albanensium. Primò, quòd nullum sit peccatum originis, ac proindè quòd infan-

193 tes non egeant baptismo. Secundò, quòd peccatum à libero arbitrio non proficiscatur, imò quod nullum sit liberum arbitrium.

194 Tertiò, quod nullum sit peccatum in exercitio vsurarum, ac propterea quòd nemo per vsuram acquisita, vel aliter ablata restituere teneatur. ibid. Prateol. & Gualt.

195 Octauò, Contra sacramenta errarunt illi multipliciter. Primò, nullam inesse vim Bap-

196 tismo. Secundò, eum qui peccatum commisit, nec debere, nec posse illud confiteri.

197 Tertiò, Sanctum Eucharistiæ Sacramētum

198 nihil esse. Quartò, Nec quicquam subsistentiæ habere Sacramētum extremæ vnctio-

199 nis. Quintò, Matrimonium esse malum. Prateol. & Gualt. loc. cit.

200 Nonò, Omne Iuramentum ita esse Christianis interdictum, vt illo vti numquam eis liceat, errarunt in hoc Albanenses, sicut & in eo, quòd homo ex se possit largiri Spiritum Sanctum, vbi supra Prateol. & Gualt.

201 Decimò, Cum Seleucianis, & Hermianis tenebant, materiam, ex qua factus est Mūdus, non esse creatam à Deo, sed ipsi Deo coęternam. Tradunt ijdem Prateol. & Gualt.

202 Vndecimò, Quòd nequaquam Ecclesia possit à communione fidelium reijcere, nec

203 sceleratos homines castigare. Imo quod non possit ipsa quidquam statuere, nec præci-

204 pere. Atque nihil possidere nisi quod in commune conferatur, defendebant Albanēses. Ita ijdem Prateol. & Gualt.

205 Decimosecundò, Errabant etiam asserentes improbam Prælatorum, aut ministrantiū vitam, & Sacramenta, & suscipienti sacramē-

206 tum officere. Nullum item improbum posse validè creari Episcopum. Ibid. Prateol. & Gualt.

207 Decimotertiò, Cum errore sentiebāt circa ista, nempè nequaquam futuram corporū

208 resurrectionem. Item Iudicium generale factum iam esse, nec superesse vllum faciendū

209 Nulla dein subeūda esse alia in infernis supplicia, nisi quæ in hac vita sustinentur.

210 Imò nec vllum esse Infernum, aut Purgatorium. Prateolus loco citato, Castrus verbo Iudicium, ac verb. Infernum, & Gualter. dict. cap. 8. Secul. 8. Atque hactenus de Secta, & hæresibus Albanensium: de quibus nihil inuenio apud Baronium.

211 De Secta autem Bagnolensium quid? Isti secundum Prateolum, verb. Bagnolenses, & Gualterium cap 9. Secul. 8. vocantur etiam Baiolenses, aut Concordenses, vel Cozocēses.

212 Vndenam autem sumatur quadruplex ista nominatio non declarant dicti auctores: conueniunt tamen in hoc, quòd sub istis quatuor nominibus exprimatur vna & eadem Secta.

213 Tametsi D. Antoninus Florentinus loco citato, duas distinguat Sectas sub nominibus Bagnolensium, & Concordensium, adiunctas illi primæ Albanensium, ibi sic.

214 Fuerunt etiam, inquit, tres Sectæ hæreticorum, scilicet Albanensium, Bagnolensium, Concordensium, qui in multis erroribus eorum pessimis conueniunt, licet in paucis discordent. Hi dicunt quòd sint duo principia, vnum penitus bonum, & aliud penitus malū.

215 Ita ille. Et percurrit breuissimè errores Albanensium à nobis expressos, sed non adiungit alios, per quos istæ Sectæ inter se di-

216 stinguantur. Vnde Gualterius loquens de præsenti Secta, cui quadruplicem denominationem tribuit, has quatuor lineas cum dimidia pro expressione eius tantum adduci t.

217 Eosdem, inquit, cum Albanensibus errores habuerunt, præter paucos quosdam, qui illis fuere peculiares, de quibus nihil adhuc certi comperire valui. Quare eorum cum Nouatoribus haud aliam comparationem instituam, quām quæ Albanensium instituta est. Hæc ille: quibus nos, cum nihil certi reperiatur, prĕsentem Regulam claudimus.

De

De Sectis Claudij Taurinensis, & Godescalci quid dicendum? quid item de Theoda Pseudoprophetissa?

REGVLA CCLXI.

218 HAbetur vti magis commune, & certũ quòd Claudius Taurinensis Episcopus ad initium Seculi IX. spectet, tametsi ali-
219 qui in XIII. Seculo eum reponant. Qui suscitatis aliquibus antiquis hæresibus, & adiũctis alijs, præcipuè illa, Baptismum scilicet esse inualidum, nisi fronti signum Crucis impri-
220 matur, nouam Sectam instituit. Godescalcus item, siue Gallus, siue Belga, diuersimodè errauit, præsertim circa Prædestinationem: Vnde peculiaris Sectæ Prædestinatorum au-
221 ctor censetur. Theoda deniquè Sueuica, cum ingenti multarum animarum ruina prædicabat se scire verè, & determinatè prænuntiare diem vltimi Iudicij; atque propterea vti dux peculiaris Sectæ inter hæresiarchas meritò numeratur.

---

222 EXpendendum præcipuè id quod aliquantulum est controuersum inter Scriptores antiquos, & recentiores: nequaquam enim sunt concordes circa tempus, siue seculum, in quo scelestissimus iste hæresiarcha Claudius Taurinensis Episcopus prodijt, venenumquè suorum errorum contra
223 Fidem Catholicam sparsit. Cardinalis Baronius ad annũ Domini 825. & cum eo Gualterius cap. 1. seculi IX. in isto seculo, & circa dictum annum 825. prodijsse vt certum prorsus tenent, ex attestatione Ionæ Aurelianensis Episcopi, & aliorum antiquorum, quam co-
224 piosè adducit idem Baronius. Et nos cum eo, vt de re præsenti clarius constet, ex parte saltem referamus oportet, quandoquidem eidem adhæremus, simulque vt manifestius de erroribus ipsius Claudij, ac de origine, & progressu eius innotescat.
225 Sic Baronius ibi num. 68. circa medium. Etenim, inquit, qui ea legatione functus est Ionas Aurelianensis Episcopus, contra impiũ Hagiomachum hominem scelestissimũ Claudium Taurinensem Episcopũ stylum exacuit. Extant quidem Ionæ ipsius, qui à Ludouico missus Romam functus est dicta nuper legatione ad Eugenium Papam, tres libri aculeati vehementer aduersus eundem Claudium
226 scripti. Quorum primo impugnat fractionem sacrarum imaginum: secundo eundem vrget impugnantem sanctæ Crucis adorationem: tertio, quo defendit Sanctorum cultum, & peregrinationem Romam pro venia peccatorum: quæ cuncta adeò feliciter præstitit, vt fortioribus enthymematum spiculis sibilantem lingua trisulca draconem extinxerit. Hæc ille.
227 Ex quibus apparet iam qualiter dictus Claudius ad formandam suam Sectam refricauerit præcedentium hæresiarcharum errores istos, supra à nobis explicatos. Primò de nõ venerandis sacris Imaginibus, sed potius frangendis, seu delendis. Secundò, de non exhibẽdo peculiariter vllo cultu Sanctæ Cruci, cum exhiberi supremus latriæ debeat. Tertiò, de non adorandis Sanctis, nec suscipiẽda peregrinatione Romam pro venia pecca-
228 torum. Sed quid est quod prædictus Ionas in primo ex suis tribus libris tantum impugnat fractionem sacrarum Imaginum, nulla facta mentione de priori erroris parte circa cultum eis non exhibendum? numquid quo ad hanc partem erat ipse eo infectus? Affirmanter ita respondet Baronius dict. ann. nu. 74.
229 Verùm, inquit, sic Ionas confecit bestiã vt tamen ab Ecclesia Catholica præmio di-
230 gnus minime fuerit iudicatus. Quippe qui etsi pugnauit contra Iconoclastas, non tamen è castris Ecclesiæ orthodoxæ, à qua errore pristino ex parte dissentit, dum ita non confringendas esse prædicauit Imagines, vt tamen eas non esse venerandas assereret, ex eorum classe vnus ipse, qui ad ornatum dũtaxat, & ad instruendum de rebus gestis fideles, non autem ad venerationem esse debere Imagines in Ecclesia sensit. Hæc ibi Baronius.
231 Eadem in Classe, & eodem modo, quo dictus Ionas, reponitur ab ipso Baronio ibid. num. 76. quidam Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis; qui etsi, inquit ille, hostis acerrimus fuit Felicis Vrgelitani, aduersus quem & commentarium scripsit (consequenter aduersus Claudium Taurinensem Episcopum, cum hic fuerit eius discipulus, vt statim videbimus) quem nuncupauit Ludouico Im-
232 peratori: Tamen in eo, quem de picturis, & imaginibus scripsit, Iconomachis consentit in omnibus, præterquam in cultu sacratissimæ Crucis, & quòd reliquas siue Christi, siue Sãctorum Imagines memoriæ causa, non tamen orationis ergo haberi posse concedat. ita ille.
233 Atquè his declaratis obiter manet quasi Secta peculiaris Iconomachorum non frangentium, nec delentium sacras imagines, quemcumque tamen cultum eis negantium.
234 Verùm reuertamur ad Claudium Taurinensem, qui imagines Sanctorum non solum non venerandas, sed frangendas etiam, aut delendas esse docebat, atque vtrumque per se ipsum exequebatur, vt idemmet fatetur in Apologetico à se composito cuius meminit Baronius ibidem num. 61. eius verba audiamus.
235 Sed quam pestiferum, inquit, dogma, & ab Ecclesiæ auctoritate abhorrens in plebem sibi transfuderit commissam, libellus, quem ad Theodomirum venerabilem Abbatem, se caritate imperante, corrigentem, eumque à superstitiosa doctrina auertere volentem, scripsit, eundem legere, & nosse valentibus patenter demonstrat, in quo inter alia ista
236 leguntur. Hæc autem, inquit, (loquitur ipse Claudius) idcircò perueniit, quia postquã coactus suscepi sarcinã pastoralis officij, missus à pio Principe Sanctæ Dei Ecclesiæ filio Ludo-

Ludouico veni in Italiam Ciuitatem Taurini, inueni omnes Basilicas contra ordinē veritatis sordibus anathematum, & imaginibus
237 plenas. Et quia quod homines colebant, ego destruere solus cœpi; idcirco aperuerunt omnes ora sua ad blasphemandum me, & nisi audiuisset me Dominus, viuum deglutissent
238 me. Ista impius Iconoclasta docens, quibus indignationem incurrit Paschalis Pontificis, sub quo ista sunt patefacta: quod testatus est suo illo scripto Theodomirus; sed mortuo Paschali Papa, Claudius scripsit Apologeticum aduersus Theodomirum Abbatem. Hactenus Baronius cum Cladio.
239 Cui nequaquam videtur credendum in illa assertione, quod coactè susceperit dignitatem Episcopalem: imò prorsus voluntariè, & ambitiosè suscepisse præsumēdū: sed vt de modo, & occasione ascendēdi ad gradum Episcopatus, ac de alijs qualitatibus huius impijssimi hominis nobis plenè innotescat, audiamus denuò Baronium dicto anno 825. n. 70. ex supradicto Iona aliqua referentem.
240 Porrò hunc, inquit, ipsum (vt rem altius repetamus) fuisse discipulū Felicis illius dānati in Concilio Francofordiensi, Ionas affirmat; de quo hęc ait: Ludouico feliciter imperāte, idem Felix in quodam discipulo suo, nomine Claudio, vt potè (vt verbis Beati Hieronymi vtar) Euphorbus in Pythagora, rena-
241 scitur. Sed quando qualis intuserat, est detectus ter, quaterq. impius vt qui Arij, Nestorij, Vigilantij, & Eustatij (vt idē Ionas ait, hęreseos sectator esset, de cuius primordijs ex ipso Iona est petenda narratio, qui in Præfatione ad Carolum Ludouici Filium scripta trium librorum, quos aduersus eum conscri-
242 psit, ista de ipso habet. Is namq. (Ludouicus videlicet Imperator) dilectissimus Princeps inter cætera bonitatis suæ studia erga diuinū cultum amplificandum multiplici modo feruentia, quemdam presbyterum natione Hispanum nomine Claudium, qui aliquid tēporis in Palatio suo in presbyteratus militaue-
243 rat honore; Cui in explicandis sanctorum Euangeliorum lectionibus quantulacunque notitia esse videbatur, vt Italiæ, plebis, quæ magna ex parte à Sanctorum Euangeliorū sensibus procul aberat, sacræ doctrinæ consultum ferret, Taurinensi præsulem subrogari fecit Ecclesiæ. Hęc ille.
244 En quis, & qualis fuerit hæresiarcha iste Claudius Episcopus Taurinensis: en fontes Arij, scilicet, Nestorij, Vigilantij, & Eustatij, vnde aquam venenosam hæreticon hausit. De interitu verò, & infelici eius fine si cupis scire. accipe pauca ab eodem Baronio ad ann. dict. 825. n. 69. seu potius ab Vualfrido Strabone de rebus Ecclesiæ cap. 8. sic.
245 Ipsa, inquit, deniq. querela Græcorum, tēporibus bonæ memoriæ Ludouici Imperatoris in Franciam perlata eiusdem Principis prouidentia scriptis synodalibus est confutata. Quam etiam Claudius quidem Taurinēsis Episcopus, sed in veritatis, nominis sui similitudine, nutabundus, inter cæteras vanitatum suarum ineptias, cupiens renouare antequam diuersorum contra eum scribentium telis persoderetur, suo iudicio damna-
246 tus interijt. Et fortasse qui Imperatoris fidelium, veluti in numero contempsit imaginē, ante tribunal ipsius, prauitatis suæ pariter, & inquietudinis pœnas exoluit. Non enim lenem iniuriam sæculi potentes sibi putant illatam, si imaginem suam, vel nomen, inquolibet numismate à subiectis despici cognouerint, & calcari. Hæc de Claudio Iconoclasta Valfridus his temporibus viuens, & cum eo Baronius.
247 Quod ait, antequam diuersorum contra eum scribentium telis persoderetur, intelligi debet tum de ipso Valfrido, tum de duobus iam dictis Iona Episcopo Aurelianensi, & Theodomiro Abbate, ac de alio sic expresso à Baronio ibidē n. 76. Aduersus vero, inquit, impium Iconoclastam (nempe dictum Claudium (nō Theodomirus, & Ionas tantū, sed & Dungalus eiusdem temporis non ignobilis scriptor commentariū edidit, quem recondi in
248 Pithęi bibliot. percepimus. Ita ille. Atq. hinc nobis concludēdum superest, quod cum istis quatuor scriptoribus, qui vixerūt eodem tēpore, quo Claudius iste hæresiarcha, à Baronio, & à Gualterio in seculo 9. circa annum Domini 825. meritò reponatur:
249 At Prateol. lib. 3. n. 21, de dicto Claudio sic ait: Claudius Taurinensis Episcopus Anglus genere, Ioanni Vuicleffo eius, & nationis, & hęresis ferè coęuus (teste Thoma Vualdensi, libro, quem de Sacramentalibus edidit tit. 2. cap. 16. adducto pro rei confirmatione, testimonio ex chronicis Iuonis Carnotensis) dux & magister fuit eorum, qui Crucem Dominicam nullo pacto esse adorandam di-
250 xerunt. Quo tempore hæc pestis viguerit, cum ille subticeat, apud alium neminē aliud reperire potui. Sed cum Vuicleffo contemporaneus dicatur, hinc colligere datur, illum extitisse Caroli IV. Cesaris Germani, & Innocentij VI. Papæ ætate, circa annum Domini 1352. hæc ille.
251 Nequaquam tamen admittendum, quod Claudius fuerit coęuus Vuicleffo, cum secundum Alphonsum de Castro lib. 2. verb. adoratio, hęres. 1. idē Thomas Vualdensis loco citato testetur, hanc hæresim, quod scilicet Crux Dominica nullo pacto sit adoranda, iam sepultam post aliquot annos ab inferis suscitasse Ioannem Vuicleffum: ergo hic non fuit coęuus illi Claudio: quem affirmat Gualterius vbi supra, quingentis propè annis fuisse anteriorem Vuicleffo.
252 Præter dictos errores tribuitur Claudio Taurinensi Episcopo ille peculiariter, de quo in Regula, quod Baptismus sit irritus, ac nullus, nisi signum Crucis frōti imprimatur. ita Castrus verb. Baptismus hæres. 6. propè finem Prateolus ibidem, & Gualterius c. 1. secul. 9.
253 Nota tandem differentiam, quod Baron. affirmet dictum Claudium fuisse Hispanum & discipulum Fęlicis Vrgelitani, vt vidimus, Prateol. verò fuisse Anglū, nulla facta mētione de discipulatu. Vnde subibit fortè alicui cogitatio, quod isti Claudij sint diuersi; sed id cui-

cuicumque sic cogitanti discutiendum relinquamus.

254 Sequitur agendum de alia secta Hæresiarchę Godescalci; de quo pari modo dubitatur fuerit ne Gallus, an Belga? Ex auctoribus alij in hanc, alij in illam partem inclinant, vt attingit cap. 3 secul. 9. Gualter. non decidens dubium, & ego similiter indecisum relinquo, cum nihil certi reperiatur circa ipsũ, & parum referat, vtrolibet modo teneas.

255 Quoad reliqua, quisnam fuerit isteGodescalcus, seu Gothesealcus (vtrumq. eius nomẽ apud Baronium citandam inuenio) quæ itẽ ipsius hæreses, quibus peculiarem sectã instituit, & qualiter propter eas fuerit in Concilio Moguntino condemnatus, à dicto Baronio ad annum 848. more nostro relatis eiusdem verbis, vel aliunde per ipsũ adductis, recipiamus.

256 Ex annalibus Francorum à Pithæo editis sic ille n. 4. dict. anno 848. Hoc eodem, inquit anno secunda synodus Moguntina sub Rabano Archiepiscopo celebrata est, &c. ac infra. Gothescalcus quoque quidam presbyter de prædestinatione Dei praua sentiens, rationabiliter, vt pluribus visum est, conuictus, & ad proprium Episcopum Hinemarum Rhemos transmissus est, prius tamen iuramento confirmans, quod in Regnum Ludouici vltra non rediret. hoc vsque Annales, & cum eis Baronius.

257 Qui à n. 6. plura de eodem hæresiarcha adducit ex epistola dicti. Hincmari relata à Frodoardo lib. 3. hist Rhem cap. 13. Quod autem, inquit, spectat ad Gothescalcum hæreticum in hoc Concilio condemnatum, vt cũcta quæ ad eum spectant, simul intelligas: hic tibi recitanda sunt, quæ de eo postea Hincmarus Rhemensis Episcopus scripsit ad Nicolaũ Papam: quæ quidem epistola extat apud Frodoardum in historia, quam scripsit de Ecclesia Rhemensi, in qua hæc post alia.

258 Guido mihi nuntiauit, quod cum eo de condemnatione, & captiuitate Gothescalci verba fecistis. Et quamuis iam alij de eo vos allocuti fuerint: nihilominus Odoni Episcopo quosdam articulos ad vestram Sanctitatem deferendos dedi, quos ex Doctoribus Catholicis contra impiam opinionem istius hominis pestilentissimi excerpsi, de quibus nihil adhuc mihi respondistis. hæc ibi; sed infra alia magis ad rem facientia.

259 Hanc, inquit, ob causam nunc vobis pauca aperire desidero, quo modo antequã Episcopus ordinatus fuissem, iste Gothescalcus Monachus Monasterij Ecclesiæ Metropolitanæ Rhemensis dicti Orbei, diœcesis Suessionẽsis (vt huius Abbas, & Monachi, cum quibus versabatur, testantur) homo animo elatus, quietis impatiens, nouorum verborum cupidus, insatiabili honoris ambitione incensus, proteruus, & tumultuosus, vt inani animi ostentatione, & falsa quadam nouitate sui nominis famam adipisceretur, adeptam latius opinionem propagaret, & propagatam ab

260 obliuionis iniuria vindicaret, certos articulos omnium falsarum doctrinarũ, quas tunc in his partibus huc & illuc dispersas esse nouerat, elegit, & collegit, vt istis illecebris, & lenocinijs, simplicium, deuotorumque sensus inescaret, & inescatos peruerteret, & Magistri nomen vsurpans, discipulos ad se pelliceret, & pellectos seduceret vitæ Religiosæ simulatione, & ijs præesset doctrina, qui à veritate auditum auertentes, & ad fabulas se cõuertentes, ad sua desideria magistros coaceruant prurientes auribus. hæc ibi, quibus de qualitate eius satis constat.

261 Ex alia tamen epistola dicti Hinemari ad Episcopum Lugdunensem eiusdem nominis accipe pauca à Baronio n. 7. post medium ad idem tendentia.

262 Dum laudari, inquit, hæretici tanquam de excellenti ingenio cupiunt, quasi noua quędam proferunt, quæ in antiquorum Patrũ libris non tenentur; sicque fit, vt dum videri sapientes desiderant, miseris suis auditori-

263 bus stultitiæ semina spargant. Et quoniam hoc egisse Godescalcus in conuentu Episcopali conuictus fuit, idem Concilium (sicut scriptum est Prou. 26. Qui imponit stulto silentium, mitigat iras) silentium ei imposuit; mihi illum ad custodiendum commisit. & paulo post sic pergit.

264 Idẽ Godescalcus ordine Sacerdotali initiatus à Decano Rhemensi (hæc autem promotio constitutionibus Ecclesiasticis reluctabatur) contra suam regulam monasticam suo monasterio egressus est, & disiunctissimas terras peragrauit, vt suæ falsæ doctrinæ virus se-

265 per euomeret. Tandem cum in Ciuitate Maguntiensi synodus coacta esset, huic interfuit, & ibi librum sui erroris Archiepiscopo Rabano obtulit. Qui ab omnibus Episcopis Germaniæ damnatus fuit &c. Errores autem huius hæresiarchæ Godescalci sic in particulari exprimit Gualterius citatus.

266 I. quod hæresim instaurarit veterum Prędestinatorum, seu Prædestinatiatorum, de quibus in quinto sæculo, affirmans vtique quosdam à Deo ad mortem æternam prædestinatos esse: taliter vt eis neque prosint nec prodesse possint opera bona.

267 II. Ex dicto errore alium ille deducebat quod non vellet Deus ex se, idest, voluntate etiam antecedẽte, omnes homines saluos fieri idque contra manifesta sacræ scripturæ testimonia. Osee 13 Perditio tua Israel; tantummodo in me auxilium tuum 1. Tim. 2. ait S. Paulus. Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. & S Petrus 2. can 3. Nolens aliquos perire, sed omnes ad pęnitentiam reuerti.

268 III. Godescalcus existimat, quod Iesus Christus mortẽ pro ijs dumtaxat tolerauerit, qui re vera saluantur. Quod ipse cogitur ex suis principijs deducere, contra illud 1. Io. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nõ pro nostris autem tantum; sed etiam pro totius mundi. Atq. hæc de secta Godescalci.

269 Quid tandẽ de secta Theodæ Pseudoprophetissæ? cum Sigiber. & Genebr. per eum citatis Gualterius cap. 2. secul. 9. breuissimẽ

cam

eam explicat sic: Sueuia, inquit, erat anno 848. Moguntiæ ingenti multorum malo buccinabat scite se veté, ac determinatè prænũ-
270 tiare diem vltimi Iuditij. Quamobtem cũ ab Archiepiscopo carceribus mancipata esset confessa est spe lucri se adhoc factitãdum adductam. Huic autem merces fuit virgis cędi, & in exilium amandari. Hæc ille, quibus doctrina huius Sectæ, ac simul præsentis Regulæ expedita manet.

Origo Schismatis, & Secta Græcorum qualiter à Photio? & an præcursores Sacramentariorum Ioannes Scotus, Fredeuardus, & Bertramus?

REGVLA CCLXII.

271 PRæ cæteris monstris orientalibus horrendissimis, ac nequissimis, ingēti horrore, & nequitia excelluit contra Fidē, & Ecclesiã Romanã Photius Hæresiarcha, Archiepiscopus Cõstantinopolitanus in trusus, & adhuc excellet in suis sequacibus, népè in Græ-
272 cis schismaticis. Cum dux eorũ cõstituatur tùm in schismate, quod per tot sæcula durauit & huc vsq; durat, nõ admisso pro Ecclesiæ capite Romano Pontifice, tùm in errore contra Spiritũ Sanctũ, quod à solo Patre procedat, & in alijs ab eodē Photio inuentis, ex quibus, & ipsius, & dictorũ Græcorũ Secta adiũctis plu-
273 ribus decursũ tēporis coalescit. Itē Ioãnes Scotus, Fredeuardus, & BertramusSacramētariorũ pręcursores minus probabiliter cēsētur

---

274 VIx vllus esset dicēdi finis, & proportio in modo nostro procedēdi haud set, uaretur, si cuncta quæ ab scriptoribus, præsertim in Cardinali Baronio X. Tom. Annalium Ecclesiasticorum ab anno Domini 853. vsque ad 886. & alibi, de isto sceleratissimo, hæresiarcha Photio copiosissimè adducuntur, à nobis sigillatim expenderentur. Vnde attingenda solummodo, quæ pro exprimendis complerè contentis in Regula conducunt.
275 Nihil de eius natalitijs, nihil de puetitia, & educatione, vsque ad grandiorem ætatem à prædictis scriptoribus, quod inuenire potuerim, traditur; educatus supponitur, & statim adhuc adolescens, aut saltem vir, immane bellum Romanæ Ecclesiæ, summisq; eius Pon-
276 tificibus infetens. Vnde Baronius prima vice, qua Photium dicit ann. 853. num. 88. circa medium nominat, ipsum fuisse hostem implacabilem Romanorum Pontificum testatur.
277 Dein idem Baronius ad annum Domini 858. num. 56. incipit agere de promotione Photij indignissima ad Sedem Patriarchalem Constantinopolitanã, deposito ab ea non sine ingenti ignominia viro sanctissimo Ignatio, & in carcerem detruso. hæc eius verba.
278 Ad postremum autem quæ in huius anni fine in Orientali Ecclesia luctuosa valdè cōti-

gere, hic vltimo loco narremus. Hoc namque anno cum Ignatius Cõstantinopolitanus Patriarcha vndecimũ Sedis annum expleuisset, atq; duodecimum ageret, factione Bardæ Patricij, penes quem summa erat administrationis Imperij, e throno iniquè deponitur, tyranniceq; in carcerē horrendum detruditur, atq; Photius eunuchus ex laico indignè sufficitur, consectarutq; die Natalis Domini, &
279 per secularem potentiam retinetur. Hinc initium magnæ tragędiæ haud vno, vel altero actu finitæ, quæ ad multorum annorum curricula propagata, & sub pluribus Romanis Pontificibus ducta, cuncta gemitibus repleuit, atque doloribus. Ita ille.
280 Subdit autem statim num. 57. causam cur Ignatius à dignitate Patriarchali fuerit depositus: tum quod dictus Bardus, ob repudium vxoris insontis, & cum cognata sibi spōsa consuetudinem contra sacros Canones, sępius ab illo redargutus, & adhuc à scelere publico non declinans, die Epiphaniæ à communione Corporis Domini, quod recipete intēdebat, reiectus fuerit, & Ecclesia interdictus,
281 atq; hinc Bardus in eum insanijt. Tum quod Imperatori iniustè præcipienti, vt matrem Theodoram in monacham inuitam tonderet, noluerit obedire, vti tenebatur, ne tondē-
282 do inuitam, peccatum committeret. Hinc Ignatius nõ solum à gratia Imperatoris lapsus, sed excitatis contra ipsum falsis calumnijs, etiam in innidiam & odium illius, & aliorum iniquè ductus. ita Baronius ex Niceta, & Ioanne Curopalate, ac alijs veteribus Græcorum historicis, qui de hoc copiosius.
283 Verùm, vt tam depositio Ignatij à dignitate Patriarchali, quàm promotio Photij ad eam exterius saltem iustificata appareret, ad vtrunsque effectum coactum fuit Concilium, seu potius Conciliabulum ex iniquis, & excommunicatis Episcopis, vt patet ex epistola Papæ Nicolai, tunc Ecclesiam gubernantis ad Imperatorem, & ex alia ipsius Imperatoris ad Papam, teste Baronio dict. nu. 56.
284 Qui num. 57. eiusdem anni 858. addit, aliquos ex dictis Episcopis fuisse missos semel solos, & iterum vna cum Patricijs ad suadendum Ignatio, vt Sedi Patriarchali renuntiaret, ac libellum renuntiationis præberet; sed nunquam id vllo modo, nec iniectis ei grauissimis comminationibus, ab ipso obtinere potuerunt.
285 De qualitate iam Photij, & de modo, quo ad Patriarchatũ per intrusionem ascendit, audiamus eundē Baronium ibidem n. 58. circa
286 medium cum Niceta sic dicētem. De Photio antem, inquit, imprimis agens, qualis esset & cuius ordinis ante Patriarchatum, enarrat, nimirum nobilitate insignem, Protospatharių dignitate, munere à secretis Imperatori inseruisse, diuitijs pollētem, sententijs seculatibus disertissimũ, antiquis etiam hac ex parte cōparandũ; sacrarum verò litterarum expertũ, sed qui serò licet, vbi eum inuasit libido spiritualis pręfecturæ, eas non qua decet animi sũmissione aggressus, nullo vsus magistro, ma-

gistrum, qui docere alios posset, statim professus est, homo gloriæ appetentissimus,
287 sexque diebus ex laico transformatus in Patriarcham, nimirum, (vt inquit ipse Niceras) prima die de laico Monachus, secunda efficitur Anagnostes, tertio Subdiaconus, quarto Diaconus, quinto Presbyter, sexto denique Patriarcha, sedem Patriarchalem conscendens, alta voce Populo pacem annunciauit, nihil pace dignum cogitans. Ex Niceta huc vsque Baronius.

288 Hoc autem vltimũ, quod ait, nihil pace dignũ cogitans, verissimũ apparet, vel ex eo quòd ob eius promotionẽ ad talẽ dignitatẽ non solùm S. vir Ignarius, sed alij etiã Episcopi nolentes consẽtire dictæ promotioni, cõtumelijs, & supplicijs crudelissimè affecti fuerint, vt ex veteribus historicis Græcorũ prędictis, affert Baron eod. anno 858. sub finem,
289 n.57. ita. Sed & alij, inquit, cõplures Episcopi similia his, atq; adeò peiora perrulere, eo quòd ijs, quæ fierent, non assentiebantur, neque se alium recipere velle Patriarcham; (quodcumque accideret) exclamabant.
290 Attamen postmodum cedentes alij minis, alij pollicitationibus Bardæ voluntati obsequuntur, cũ virtute, & gloria pecuniæ cupiditatẽ, & defectionem permutantes. hæc ille.

291 Verùm, quòd Photius cęteris monstris, & persecutoribus peior extiterit, vt dicitur prima particula Regulæ[1], audiamus à Baronio n.63. dicti anni 858. vniuersaliter affirmante, huius Phorij persecutionem fuisse crudeliorem quibuscumque.

292 Audisti, inquit, carnificinam ad destruẽdam Ecclesiam ab Eunucho, nempe Photio. Comparari posset persecutio ista quibusuis alijs, siue à Schismaticis, vel ab Hęreticis, aut etiam Gentilibus aduersus Ecclesiam exci-
293 tatis. Sed illis eo ista deterior, quòd immanissimus persecutor pręcipuã verbis præfefert sanctitatem, & quo minùs probè factis caruit, eo magis verbis, scriptisq; se ipsum commendans, iustus, sanctusque, totusque Apostolicus affectauerit apparere. Sic ille, & statim addit.

294 Mea quidem, inquit, sententia nullus deterior persecutor ita prostrauit Orientalem Ecclesiam, ac Photius: vt potè qui præter ista insuper manibus, pedibusq. conatus sit eã à cõmunicatione Ecclesiæ Romanæ diuellere, cuius dãna in dies grauiora in hanc vsq; horã
295 experiantur infelices orientales. hæc ille. Ex quibus manifestè innotescit, quòd nequissimus iste Photius primus auctor fuerit perniciosissimi schismatis, quo simul cũ Grçcia, diuersæ nationes Orientales ab Ecclesia Romana, & à Sũmo Pontifice, non admittẽtes ipsũ, vt Caput vniuersarũ Ecclesiarũ, separatæ iugiter manserunt, & vsq; ad præsens manet.

296 Nunc iam inuestiganda causa, seu occasio dicti Schismatis, vt aperiatur via ad colligẽdos Photij, & Græcorũ errores. Cũ ex cõsensu Imperatoris Michaelis, & Bardæ procurasset Photius obtinere confirmationẽ suæ promotionis ad thronũ Patriarchalẽ à Sũmo Ponti-
297 fice Nicolao (haud dubiè videbat esse inualidã in persona inhabili de iure factã, & à sola potestate laica procedẽtẽ: per intrusionẽ) hunc falsò, & fraudulenter informans de statu rerum, quòd Ignatius spontè renuntiare voluisse, & in quodã Monasterio honori-
298 ficè tractatus maneret: fraude tamen detecta Nicolaus per Legatos, quos in Orientem miserat, de veritate circa iniustitiã, & vexationem Ignatio illatam, ac circa reliqua certior factus: hunc innocentem in Concil. Romæ coacto declarauit, confirmauitq; in Sede
299 Patriarchali, ac contra illum tanquã Schismaticum, & Ducem Schismaticorũ, deponẽs ipsum à quocunq; gradu, atq; muneris Ecclesiastici functione sub grauibus pęnis acrè sententiam tulit; quæ Niceta, & ex alijs copiosè adducuntur à Baron. ad annum 862. & 863.

300 Hinc ansã sumpsit sceleratissimus Photius aduersus Nicolaum Papam, & aduersus quoscumq cum eo sẽtiens furiendi, atq ad eundẽ furorem Imperatorem Michaelẽ, ac quosuis Patriarchas, & Episcopos Oriẽtales excitãdi.

301 Vnde Encyclicam, siue circularem epistolam cum hac suprascriptione: Photius miseratione diuina Archiepiscopus Constantinopoleos nouæ Romæ, & Oecumenicus Patriarcha, per quam connocatis illis, & coacto conciliabulo, dictum Nicolaum anathematizauit, &c. Exẽplar epistolæ, vide apud Baron, anno 863. n.41. Interim audi aliqua huc spectantia, quæ affert ipse anno 867 num.77.

302 Primus, inquit, infelix Photius (ista sit illi loco gloriæ columna ignominię sculpta) Primus inquam extitit auctor, vt eius prætextu se ab Ecclesia Romana seiungi, ac penitus segregari professus sit, à qua se non recipi sciret ob sedis alienæ inuasionem, & alia innumera scelera perpetrata, vt erubescant eius in schismate sectatores tali auctore, quem, (vt audisti) crimina immanissima dedeco-
303 rarunt. Qui vbi semel id profiteri, scriptis litteris cœpit, quæ reliqua fuerunt, erigendo sibi cathedram contra cathedram, angelum apostatam imitatus: par solium, imò altius contra sanctã Apostolicam Sedem constituendum putauit, vt non solùm illud vsurparit, quod Romanæ Ecclesiæ est solius, vt Oecumenicus diceretur, sed & à Legatis Sedis Apostolicę Fidei professionem exigeret, & epistolas ipse canonicas scriberet, quod spectat tantùm ad Romanũ Pontificem, ita ille.

304 Sed magis in particulari loquẽdo, sub hoc prætextu ausus est Photius, Nicolaũ Papã, & omnes ei adhęrẽtes anathematizare, & notã hęresis eis falsò, & sine fundamento inurere, quòd tenerent Spit. S. à Patre, & à Filio procedere, & hoc expressissent in symbolo ad-
305 iuncta ei particula, Filioq De qua expressione querelam peculiarem affert in dicta epistola circulari, in qua, vt refert Baronius num.45. in hunc modum Photius contra Nicolaum Papam, & sequaces eius.

306 Pręter enim, inquit, absurdientes, quas supra recẽsuimus, sacrũ etiã, & S. Symbolũ, quod ab omnibus Synodicis, & Oecumenicis calculis

culis irrefragabilem vim habet,& auctoritatem, spurijs, & falsis quibusdam diceptationibus,& alienis rationibus,& audaciæ quodã excessu adulterare non dubitarunt. O mali dęmonis artes! Spiritum sanctum, nõ ex Patre solum, sed etiam ex Filio procedere nouiter docentes. Quis nunquam talem vocem ab ijs, qui alias impie sunt locuti, prolatam audiuit? Quisnam obliquus serpens eorum cordibus hoc instillauit, & iniecit? hæc & alia ille ibi.

307 Sed multo plura in epistola peculiari ad Patriarcham Aquileiæ, seu Venetorum, relata à Baronio anno 883. à nu. 6. quibus conatur Photius radicare omnes Grecos, & alios Orientales in hac falsa opinione, quam iam tenebant, quod Romani Pontifices, & cuncti Latinæ Ecclesię eos sequẽtes essent hęretici, eo quod defenderunt Spiritum sanctum procedere à Patre, & à Filio.

308 Verum fallitur Photius, falluntur etiam Græci & alij Orientales, qui potius ipsi turpissimo schismate,& perniciosissima hęresi irretiti semper manserunt, & vsq. in presentẽ diem manent, credentes falso contra veram, & Catholicã Fidem, quam nos amplectimur, quod processio Spiritus sãcti sit à solo Patre;

309 ac proinde cogente necessitate, ne schisma eorum,& hæresis ad partes occidentales diffunderetur, celebratis prius varijs Concilijs in Gallia, & in Hispania, vrgentibus pro expresione duplici particulæ, Filioq. ac vltimo Romæ celebrato plurium Episcoporum cum maxima discussione, & opportuna deliberatione, à sũmo Pontifice dictæ particulæ symbolo Niceno additæ fuerũt, vt de isto articulo Fidei, quod Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat, magis populo Christiano innotesceret, ac periculum errandi euitaretur.

310 Nõ est nostri instituti ista copiosius hinc inde tractare, neq. historicè pluribus ostẽdere: vnde præter Baronium ad annum præcipuè 883. à nu. 35. videas Alphonsum de Castro verb Deus hæref. 12. Bellarminum lib. 1. de Concil. cap. 5. & Azorium instit. Mor. par. 2. lib. 5. cap. 16. vt iam nos errores Photij, & Gręcorum colligamus.

311 Primus itaq.& præcipuus error illorum est, quod pertinaciter negent Spiritum Sanctum à Filio procedere, sed tantum à Patre; adeo vt ista fuerit vna, & principalis causa, cur à Romana,& Catholica Ecclesia desciuerint: ita Castrus verb. Deus hæref. 12. Prateolus verb. Græci, & Iacobus Gualt. c. 4. secul. 9.

312 II. Errauit Photius in eo quòd duas animas in vnoquoque homine constitueret, aut saltem finxit, licet non ita sentiens populo simplici, ac rustico id suaderet: nam reprehẽsus à Constantino Philosopho, magnæ sanctitatis viro, quòd tantum errorem in populum

313 spargeret, respondit. Non studio quemquã lędendi talia, inquit, proposui, sed probandi, quid Patriarcha Ignatius ageret, si suo tẽpore qualibet hæresis per syllogismos philosophorũ exorta patesceret: affert Baronius annal 869. num. 18.

314 III. Tenent pertinaciter Græci, quod Sacramentum Eucharistiæ non possit confici in azymo pane, sed tantummodo in fermẽtato.

315 Atq. propter hoc etiam falsissimum dogma ab Ecclesia Romana, vt schismatici diuisi sunt, sugillantes eandem Ecclesiam Romanã Catholicam quod in azymo Eucharistiam

316 conficiat. Et ob hanc causam, teste D. Anselmo in Epistola quadam de azymo,& fermentato, omnes Latinos vocant Azymitas, eosq. anathematizãt,& haud permittunt ipsos celebrare, vt ait Guido Carmelita, in altaribus

317 suis. Quod si contingat in altari Gręcorũ per sacerdotem Latinum in azymo sacrum mysterium confici, eis inscijs, aut coactis, ipsũ altare statim lauant, eo quod teneant esse pollutum ex falso, vt ipsi putant, sacrificio per talem Sacerdotem confecto in azymo. Ita cũ citatis auctoribus Prateolus verb. Græci.

318 IV. Circa idem Sacramẽtum Eucharistię errant Græci, vinum in calice sic apponentes, vt nullam penitus aquam ammisceant,

319 eamq. minimè esse miscẽdam affirmẽt. Qua in re contrarij sunt Aquarijs hæreticis, qui vt vidimus supra, non esse apponendum vinum in calicis consecratione, sed aquam solam defendũt: ita Alphonsus de Castro verb. Euchar. hæref. 7. & Prateolus ibid. m.

320 V. Item necessarium esse, etiam laicis, sub vtraq specie communicare. Qui error damnatus fuit in Concilio Constantiensi sess. 13. Tradunt Castrus verb. Euchar. hęref. 13. & Gualt. dict. cap. 4 secul. 9.

321 VI. Errant etiam asserendo homines malos non accipere Corpus Cristi Domini, dũ consecratum panem accipiunt. Prateolus & Gualt. loc. citato.

322 VII. Dein cum errore tenent Sacramentum Eucharistiæ, si feria quinta in cęna Domini conficiatur, esse maioris virtutis, &

323 efficacitatis, quam si vllo alio die. Propterea eo duntaxat die celebrant: & consecratam illo die Eucharistiam per totum annum asseruant, vt ad ægrotos deferant. Ex Guidone Carmelita affert Prateolus vbi supra.

324 VIII. Est item Græcorum error, quod Sacramentum Eucharistiæ, sit administrandum infantibus statim post baptismum susceptum. Prateolus, & Gualterius citati.

325 IX. Præterea circa Baptismum allucinantur ijdem, asserentes non esse baptizandos infantes ante octauum diem, etiam si quoduis mortis periculum impendat. Ex Sandero per eum citato affert Gualterius ibid. nu. 14.

326 Addens n. 15. ex eodem, quod similem contineant Ministrorum barbariem erga fęminas in partu periclitantes.

327 X. Adeo addicti sunt Græci suis ritibus, vt iterum baptizandos esse affirment, qui à Latinis baptizati fuerunt. Ita ex Sander. hęref. 135. & ex Prateol. ibid. Gualt. citat.

328 XI De Sacramento extremæ vnctionis errone sic sentiunt, quod non prosit ægrotantibus ad salutem corporis. Prateolus, & Gualterius relati.

329 XII.Nō deest eis error circa Matrimonij Sacramentum, nam primas nuptias admit-
330 tunt,& secundas prorsus damnant. Itē asserunt Matrimonium pro cuiusq.arbitratu dissolui posse. Tradunt ibidē Prateolus,& Gualterius cum Castro verb Nuptiæ hæref.2.

331 XIII.Reprobatus fuit duplex error Gręcorum in Concilio Florentino,quod animæ decedentes in gratia non sint beatę ante diem
332 Iudicij Vniuersalis. Similiter,quod reproborum pęna in diem dicti Iudicij differatur. Castrus verb.Beatitudo hæref 6.Prateolus,& Gualterius locis citatis.

333 XIV.Duplici item errore astinguntur il-
334 li, primo quod non sit Purgatorium: secundo consequenter, quod defunctis viuentium suffragia nihil prosint. Ita Castrus verb. Purgatorium, hæref. 1. & verb. Suffragia defunctorum. Prateol.& Gualter ibid.

335 XV.Tenent etiam non esse peccatū,si quis det ad vsuram, neq. esse illicitum res sacras vendere. De vtroq. Castrus verb vsura, & verb.simonia, ac Gualter.de primo ibidem, Prateolus.

336 XVI. Hunc item errorē Græcis impingūt Castrus verb.restitutio,& Prateolus,ac Gualterius locis citatis, scilicet non esse necessariam ad salutem animæ,vsurarum, aliorumue furtorum restitutionem.

337 XVII.Quod simplex fornicatio nō sit peccatum,post multos alios hæresiarchas,defendunt etiam Græci,huncq.errorem tribuit eis Guido Carmelita,vt refert Alphonsus de Ca-
338 stro verb.Coitus hæref.1.Vbi contra Martinū de Magistris multis ostendit ex scriptura sacra,verè esse hæreticum illum,qui affirmat,quod simplex fornicatio non sit peccatū Vide Prateolum, & Gualterium adductos.

339 XVIII. Sapit Iudaismū id quod obseruant Græci instaurato mandato abstinendi à suffocatis, & ab alijs carnibus lege veteri prohibitis. ita Prateol.& Gualter. vbi supra.

340 XIX Error est etiam Gręcorum non exiguus,secundum eosdem Prateolum & Gualterium ibid.quod Ecclesiæ Romanę Primatum abijciant, ac illi Constantinopolitanam Ecclesiam præferant. Ex Sandero hęref.135. adducit ibid. Gualter.

341 XX Qui tandem addit cum eodem Sandero,quod illi ita sentiant Latinorum Ecclesias esse claudendas, suaque monachis eripienda monasteria, qui hos errores amplecti noluerint.

342 Vltimo loco de constantia, & mutabilitate Græcorum Schismaticorum, ex Holio lib. de Sacerdotum coniugio sic loquuntur Prateolus, & Gualt. relati, quod quater decies se ad Ecclesiæ Catholicæ corpus reduxerint, totiesque se ab eo alienauerint. En ad quam miserū statum Photius eos reduxerit.

343 Superest aliquid dicere de tribus illis Ioanne Scoto,Fredeuardo,& Bertramo:non desunt qui eos faciant pręcursores Sacramentariorum negantium realem præsentiā Chri-
344 sti Domini in Eucharistia. Alij tamen eos ab hac nota liberant,sigillatim de vnoquoq; breuiter discutiendum, vt magis quę sunt propria singulorum, innotescant.

345 Quoad primum,ex populis Scotis Britanniæ Insulæ oriundus iste Ioannes, ac proinde vocatus Scotus,monachus fuit Ordinis Sancti Benedicti, & Venerabilis Bedę discipulus vt ex alijs refert Gualter.cap.5. secul 9. Qui oportunè monet lectorem, caueat ne hunc Ioannem Scotum Benedictinum confundat cum Ioanne Duns Franciscano,qui similiter Scotus vocatus est, & Doctor Subtilis, illo quidem multis sæculis posterior.

346 Circa doctrinam illius prioris suspectam in communi audiamus Baronium anno 878. n. 70. circa medium. Alter, inquit, Ioannes natione Scotus è Gallijs, vbi manebat apud Carolum Regem, rogitatus magnopere à Gallis, pręsertim verò à Floro, ob errores quosdam affectos ab ipso in libro,quē scripsit de Naturæ diuisione,in Angliam ad eundem se contulit Regem: vbi Melduni Magister docuit. & immediatè post sic.

347 Eundem Ioannem apud Nicolaum Papā (refert Reger. annal. par.1.anno 880.) malè audiisse ex eius epistola ad Carolum demon-
348 stratur,ex qua ista promuntur. Relatum est Apostolatui nostro,quod opus Beati Dionysij Areopagitæ, quod de diuinis nominibus,vel cęlestibus ordinibus Græco descripsit eloquio, quidam vir Ioannes Scotus genere nuper in latinum trāstulerit. Quod iuxtà morem nobis mitti, & nostro iudicio debuit approbari,pręsertim cum idem Ioannes licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim nō sanè sapere à quibusdam frequenti rumore dicatur. hæc ibi.

349 En vnde iste Ioannes genericè saltem suspectus in doctrina appareat: sed quid quoad casum particularem,de quo hic agimus? Tribuitur etiam ei quidam liber, in quo scriptum reperitur nihil esse in Eucharistia,nisi figuram corporis Iesu Christi:ac propterea dānatus fuit à Concilio Vercellensi, vt testatur Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis in lib. de veritate Eucharistiæ, extat tom. 6. Bi-
350 blioth.Patrum. Hinc Alanus lib. de Euchar. cap.21.& alij putant primum sacramentariorum auctorem fuisse Ioannem Scotum.

351 Verum Cardinalis Bellarminus lib. 3. de Eucharist.cap. 8 firmiter tenet,hunc Ioannē Scotum,licet nonnullam de hac veritate realis præsentiæ Iesu Christi in Eucharistia quęstionem mouerit,nusquam tamen eam aperte abnegasse:cuius Bellarmini iudicio præexcellenti quidem,maximè in similibus inuestigandis,standum videtur,sicut stat Gualterius
352 ibidem.Quid quod ipse Cardinalis Baronius ad finem anni 883. n.41.agens de illius morte fęlicissima,vocat ipsum Sanctum, & fuisse martyrē affirmat, eius verba ab alijs desumpta ne graueris audire.

353 Moritur,inquit, hoc anno magni nominis huius temporis Ioannes Scotus, licet (vt superius dictum) eius scripta erroris fuerint redarguta: de quo accipe quæ Vuillelmus Malmesburiēsis lib 2.c.4.scripserit in suis commen-

mentarijs de rebus gestis Regum Anglorum. Succedētibus,inquit,annis munificentia Aelfredi Regis allectus venit in Angliā, & apud Monasterium nostrum à pueris,quos docebat graphijs, vt fertur, perforatus,etiam martyr æstimatus est. Quod sub ambiguo ad iniuriā sanctæ animæ non dixerim,cum celebrē eius memoriam sepulchrum in sinistro latere altaris, & epitaphij prodant versus, scabri quidem,& moderni temporis lima carentes, sed ab antiquo non adeo difformes.

354 *Clauditur hoc tumulo Sanctus Sophista Ioannes,*
Qui ditatus erat iam viuens dogmate miro.
Martyrio iādem Christi conscendere Regnū
Quo meruit,sancti regnant per secula cūcti.

Hæc de Ioanne Scoto; licet causam cur ea passus sit, vt martyr possit haberi, nullus prodat.

355 Quid iam de Fredeuardo,seu Frudeguardo? Ab hoc citò me expedio, relatis paucis verbis Gualterij loco citato, dissentientis cū Genebrardo in Ioanne VIII. an ille fuerit præcursor sacramentariorum.

356 Quoad Fredeuardum,inquit,siue Fredegnardum spectat,similem ab eo post huius seculi Noni medium excitatam quæstionem lego(nimirum apud Genebrardum relatam) cui ipso eodem tempore,data ad illud epistola, doctissimè respondit magnus ille Abbas Corbiēsis Paschasius, qui libeum insuper scripsit de sacramento. Hunc vna cum prædicta ad Fredeuardū epistola petet lector ex to. 4.

357 Bibliothecæ Patrum,hec ille. Ex quibus liquet quod iste Fredeuardus ad summū mouerit quæstionem circa veritatem præsentiæ Christi in Eucharistia,non quod eam vnquā abnegauerit, vt dictum cum Bellarmino de Ioanne Scoto:ergo ille nequaquam fuit præcursor sacramentariorum.

358 Denique Bertramo Presbytero, qui vixit circa annum Domini 886. multi ascribunt librum illum de Sacramēto Corporis Domini ad Carolum Crassum in Catalogo Concilij Trid.censura notatum, vbi subobscurè habetur non idem esse corpus in Eucharistia,quod ex Virgine natum est. Ac propterea Guilielmus Alanus vbi supra indicat à dicto Bertramo fuisse inuentam ineptā illam distinctionem Corporis Christi in tria,vnum verū,alte-

359 rum mysticum,tertium sacramentale. Quā distinctionem optimè confutat supradictus Paschasius in sua expositione verborū Christi, Cœnantibus autem eis &c. Matth.26.

360 Cardinalis tamen Bellarminus loco citato hunc Bertramum cum Ioanne Scoto coniungit, & de vtroq.pari modo loquitur, nimirum eos fortassis dubitasse de dicta reali præsentia Christi in Eucharistia,& de ea quæstionem excitasse,nunquam tamen ipsam manifeste reiecisse. Confirmatur testimonio Claudij Sātesij in Repetitionibus de Eucharistia, vbi ait Bertramum fuisse virum bonum,& Catholicum, falsoque ei ascribi librū

361 illum. Item confirmatur etiam pro Ioanne Scoto, & Fredeuardo, quia secundum Diuum Thomam 3.par. quæst.75.art. 1.& secundum alios,quo citat, & sequitur Gualterius, nunquam fuit negata dicta realis præsentia, quousque circa eam insaniuit Berengarius, de quo nos infra:ergo &c. Arq.ijs finis seculis Octauo,& Nono imponitur.

CAPVT XIII.

De diuersis hæresum, & hæresiarcharum sectis, fidem Catholicam oppugnantibus, quæ per duorum seculorum spatium, nempe Decimi, & Vndecimi, varijs in locis prodierunt.

PROOEMIOLVM.

1 SEcula duo præcedentia pari modo habuerunt viros sanctitate, & doctrina præstantissimos, qui fortissimis Fidei Catholicæ armis quascumq. hæreticorum sectas in primis per nos in vtroq. expressas oppugnauerunt, maximè illam perniciosiorem,& crudeliorem Iconoclastarum,seu sacris imaginibus cultum,ac venerationem negantium,easq.combustione, vel rasura, aut aliter destruentium,atq.ipsarum cultoribus tormenta horrendissima inferentium, ac etiam eos mactantium,vt exemplo gloriosissimi martyris S.Stephani Iunioris clarè vidimus. Pecula-

2 ri Dei Opt. Max. prouidentia extitit tunc præter alios (quos relinquo, a re videndos,si lubet, apud Genebrardum,ad finem Octaui,& Noni seculi,& apud Gualterium in Tabulis Chronographicis dictorum seculorum) S.Ioannes Damascenus,columna firmissima totius Christianitatis, qui pro stabiliendis contra hæreticos quibusuis dogmatibus Catholicis, tres eruditissimos li-

3 bros de Fide orthodoxa elaborauit. Peculiariter verò pro dogmate illo multis tuendo, de adoratione sacrarum imaginum,tres orationes composuit locupletissimas, maximè tertiam lōgissimam quidem 14. magnorum foliorum; ante cuius medium incipit proponere innumera penè testimonia Sanctorum Patrum,& doctissimorum virorum,sumpto initio ab antiquioribus vt à S Dionysio Areopagita in Epistola ad D.Ioannem Apostolum;à S Basilio in Esaiæ interpretatione;à S.Athanasio ad Antiochum cap.38.à S.Ioanne Chrysostomo in 3.psalmum, ac sic de reliquis,vsq ad finem orationis illa perrexens :quibus cumulatissimè ostendit sacris imaginibus

4 diuinum cultum esse exhibendum:atq. hæc pro re præsenti sint satis. Supereft indicanda pro fine huius

huius Proœmioli, causa cur duo etiam sæcula x. & xj. in hoc 13 cap.comprehendamus, nempe quia in eis paucissimę hæresiarcharum sectæ extiterunt, præcipuè in decimo, adeò vt Gualter.
5 ei roti his paucis verbis satisfaciat. Ex hoc, inquit, seculo nihil In præsentia habeo quod annotem, nisi continuationem schismatis quorumdam Græcorum, nonnullosque Anthropomorphitas in Italia repullulantes (quos strenuè tum verbo, tum stylo propulsauit magnum illud Ecclesię Catholicæ lumen, Ratherius Veronensis Episcopus in quinta columna memoratus) & se-
6 ctam quandam Manichæorum Philippopoli germinantem. ita asserit ille. Et inde talis sine dubio eius assertio, quod merito in xij. seculo reponat ipse plures hæresiarchas, qui ab aliquo in Decimo, & Vndecimo reponuntur, vt à Prateolo cum manifesta sui contradictione: quos enim in Indice per centurias digesto decimo seculo assignat, eosdem postea in proprijs locis Elenchi ad duodecimum seculum reducit: nos rationabilius eadem, via Deo duce, breuissimè cum dicto Gualterio incedemus.

Quid de hæresiarcha Berengario, deque eius secta? An & qualiter primus Sacramentariorum dux extiterit.

REGVLA CCLXIII.

6 Berengarius natione Gallus, patria Turonensis, Archidiaconus Ecclesiæ S. Martini Andegauensis, licet adolescens Magistro vsus sit Fulberto Carnotensi Episcopo, viro sanctitatis, & sanæ doctrinæ speculo, tam in sacris, quam in humanioribus litteris, parum profecit, sed dialecticis quibusdam captiunculis omninò addictus fuit, quibus inanem
7 mundi gloriam captare ambiebat. Hinc in amentiam prorupit abnegans realem Christi præsentiam in Eucharistia. Ex qua hæresi, & ex alijs indicandis, peculiarem sectā instituit, ac per multos annos propagauit, non obstāte quod in quatuor Concilijs condemnatus
8 fuerit, & sępius abiurauerit. Vnde primus Sacramentariorum parens ab omnibus meritò constituitur, vno excepto Guidone qui primatum illorum erroris nescio quo fundamēto Armenis tribuit.

9 PRęter paucissima in Procemiolo cū Gualterio à nobis adducta, nihil prętérea addendum occurrit pro toto decursu centena-
10 rij decimi. Tres enim sectæ, quas ipse breuissimè attingit, prima continuationis in schismate quorundā Græcorum, secunda Anthropomorphitarum, seu corpus humanū in Deo reponentium. tertia Manichæorū Philippopoli denuò germinans, nec nouę sunt, nec maiori indigent explicatione, quam alibi per
11 nos tradita. Circa secundam vide Prateolū lib.1 Elench. verb. Anthropomorphitę, vbi ait eam repullulasse circa annum Domini 954.
12 Aperit iam centenarium vndecimū perfidissimus Berengarius, qui attēta materia Fidei, circa quam diabolicè errauit, nēpe circa realitatē pręsentię Christi Domini in Eucharistia, inter præcipuos hæresiarchas omnium
13 seculorum meritò enumerandus. De eius statu in adolescentia, de lapsu in hæresim, propagatione eius, & institutione sectæ, ac de alijs ad ipsum spectantibus, copiosè agūt scriptores, sed copiosius præ ceteris Baron. tom. xj annal. Ecclesiastic à quo aliqua proprijs eius verbis aut aliorum, ex quibus ipse refert, desumemus.
14 Primò, qualis in iuuētute fuerit manifestata statim hæresi, & de eo quod Magister Fulbertus senserit, à dicto Baron. anno 1004. n. 3. seu potius ab Helgaldo illius tēporis scriptore præstantissimo audiamus: præmissis paucis de Leutherico Senonēsi Archiepiscopo, prius eadem hæresi iam infecto, & ob id per Regē Galliæ Robertum verè Christianissimum acriter correpto.
15 At qui, inquit, humili obsequio inseruire paratus erat Episcopis, eosdem tamen, cum opus esset, id exigente zelo Catholicę Fidei, quo iugiter æstuabat, in Fide Catholica deuios redarguere, imo, & comminari minimè
16 prætermisit. Est de hoc præclarum illud exemplum, quod idem Helgaldus itidem in vita ipsius ita describit: *Præsuli cuidam, Leutherico Senonensi Archiepiscopo scilicet,* de Domino non benè sentienti, & quærenti pro quibusdā causis probationē in corpore Domini Nostri Iesu Christi: indignè tulit Rex amator boni-
17 tatis, & scripsit ei in his verbis. Cum sit tibi nomen scientiæ, & non luceat in te lumen sapientiæ, mirot qua ratione quæsieris pro tuis iniquissimis imperijs, & pro infesto odio, quod erga Dei seruos habes, examinationem in corpore, & sanguine Domini. ita ibi.
18 Et paulo post: Iurans Domini fidem Princeps Dei: Priuaberis, inquit, honore Pontificis nisi ab his resipueris, & damnaberis cū his, qui dixerunt Domino: Recede à nobis, Job. 21. & non communicabis his, quibus dicitur: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis: Iacob 4. & prosequitur ad idem.
19 His verbis pręsul benè correctus à Rege pio, & bono, sapienter instructus, quieuit, obmutuit, & siluit à dogmate peruerso, quod erat contrarium omni bono, & iam crescebat in seculo. Si cupis scire quomodo crescebat, accipe quæ statim addit ibidem ipse Baron.
20 Audisti, inquit, Lector, simul cum pietate Regis sibilos venenosi serpentis in Leutherico Archiepiscopo Senonensi: ad hunc extant complures Fulberti Episcopi Carnotēsis epistolæ, quibus eum sæpe contigerit diuersis ex causis redargui. Iam viperini fętus è portis inferi, tanquam è matris vtero enixi in damnum Ecclesiæ emittebantur, qui se spiris sinuosis inserebant in sancta, vt sanctum sanctorum, sacramentum sacramentorum, si possent
21 auferrent ab ea. Quod enim Leuthericus legitur

gitur insusurrare cępisse, etiam (vt audisti)
rumor ille tantę blasphemiæ increbrescebat
in seculo: &si tacuit ipse reprehensus à Rege
timore pęnæ, ne ira Regis cadetet ab amplis-
sima dignitate, & careret cathedra; haud ser-
pens rumor ille est omnino repressus; sed
paulatim in dies crescens, in manifestam tā-
dem erupit hæresim, sub patrocinio infelicis-
22 simi Berengarij: Qui hoc tempore adole-
scens auditor extitit Fulberti post biennium
Carnotensis Episcopi, viri sanctissimi, om-
niumq doctissimi: à quo ne disputationis ob-
tentu extra limites Catholicæ veritatis pedē
auderet efferre, sæpe Berēgarius monitus fuit
& redargutus. Ita ibi.

23 Hactenus de hæresi contra Eucharistiæ
veritatem perditissimi Leutherici indicata, &
reprehensa à Rege Christianissimo, atque de
tyrocinio Berengarij sub Fulberto, deque
eadem hæresi per illum recepta, & publicata.

24 Cuius publicationis rumorem cum audis-
set Adelmanus Episcopus Brixiensis, quondā
iniquissimi Berengarij condiscipulus, aduer-
sus eum disertam valdè scripsit epistolam, ex-
hortans ipsum ad seruandam veram, & Ca-
tholicam Fidem, reiectoquocumq. errore.
Extat tom. 3. Bibliot. SS. Patrium & affert Ba-
ronius loco citato, apud quem videas.

25 Circa nationem autem eius, patriam, exiguā
literaturam, vti initio Regulæ à nobis posi-
tum, concordes sunt auctores: ea tamen acci-
pe à Prateolo lib. 2. n. 20. verb. Beregarius, ex
26 alijs antiquioribus, sic referente. Berenga-
rius, inquit, natione Gallus (patria Turonensis
ait Gualterius) Archidiaconus Ecclesię D.
Martini Andegauensis, vir quidem (Guidone
Archiepiscopo Auersano teste) litteris huma-
nioribus, & sacris parum eruditus, sed diale-
cticis quibusdam captiunculis prorsus dedi-
tus fuit, quibus fallacem huius seculi gloriā
captare modis omnibus ambiebat. Ita ille.

27 Antequam vero de magis aperto bello per
Berengarium dicta hęresi Ecclesiæ Catholi-
cæ illato agamus; referendum sequitur, quali-
ter sanctissimus ille vir Fulbertus Episcopus
Carnotensis iam morti proximus Berenga-
rium hæreticū sugillauerit; de quo Baronius
anno Domini 1028. n 5. sic.

28 Qui quidem, inquit, moriens, haud dubiū
testimonium reliquit de Berengario olim suo
discipulo: nā & ex Guillerino ista Vincentius:
Cum in extremis positum multi visitarent,
& ædium capacitas vix confluentibus suffice-
ret, ille inter oppositas cateruas oculis rima-
tus Berengarium, visu quo potuit expellen-
dum censuit, quo testatus, immanem Dęmo-
nem prope eum consistere, multosq. ad eum
sequendum blandiente manu, & illicitè cor-
29 rumpere. Eadem habet Vuillelmus Malmes-
buriensis, dum de Berengario ipso funestam
texit historiam. Porrò qui sciebat à mala so-
bole, & indigno tanto præceptore discipulo
ad vniuersam inficiendam Ecclesiam exitiale
parari venenum; antidotum ipse voluit reli-
30 quisse benè compositum. Dum in Epistola
ad Adeodatum prolixius scripta, de veritate
corporis, & sanguinis Christi in Sacramento
Eucharistię, dogma statuit, atq. diserte confir-
mat, quod & in sequenti ad Finardum epi-
stola præstitit, ita Baronius. Istæ epistolæ refe-
runtur tom. 3. Biblioth. SS. Patrum.

31 Ex illa autem sugillatione Berengarius si-
ne dubio motiuum sumpsit non se emendā-
di vti debebat, sed magis suum errorem spar-
gēdi, ac multitudine sequacium suam sectam
in dies augmentandi, maximè post mortem
Roberti Regis Christianissimi: quod audiens
Leo ix. tunc summus Ecclesiæ Catholicæ Pon-
tifex, iussit Vercellis Concilium congregari.
32 Quo Berengarium ascitum, minimeque (vt
ait Lanfrancus) venire volentem, cum suis
complicibus, nisi citissimè resipiscerent, per-
petuo damnauit anathemate. Ita totidem
ferè verbis Castrus verb. Eucharistia, hęres. 4.
ex mente omnium.

33 Ob ista tamen damnationem ipse Berenga-
rius non solum ab spargendo semine suæ in-
fandæ hæresis non cessauit, sed etiam magis
in obstinatione persistens, vlteriusq. progre-
diens, ea omnes (teste eodem Castro) Gallio-
34 rum Prouincias infecit. Vnde pro remedio
oportuno iussu Victoris Papæ II. qui successit
Leoni ix. in Pontificatu, cōgregatum fuit de-
nuo Turonis Cōcilium, cui vice illius pręfuit
Hildebrandus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car-
dinalis, de quo Concilio, & de Hildebrando,
ei pręsidente, Baronius sic, anno 1055. nu. 22.

35 Sed quæ sunt reliqua Hildebrandi lega-
tionis in Gallijs, prosequamur. Præcipuè au-
tem eius inuigilauit sedulitas, vt Berengariū,
rursum hęresem, quam fuerat detestatus, de-
fendentem, ac propalantem, in Concilio Epi-
scoporū conuentum, vel hęresim rursus dā-
nare cogeret, vel synodali eum sentētia ana-
36 thematis cōdemnaret. Quamobrem ne sub-
terfugiendi amplius locus esset, domi suę eū
conueniendum putauit, nempe Turonis, sic-
que Concilium Turonense Apostolica indixit
auctoritate: in quo ipse Berengarius redargu-
tus, & correctus (vt videbatur) detestatus er-
37 rorem, Fidem Catholicam est professus. Ha-
ctenus Baronius confirmans id testimonio
Guitmundi Archiepiscopi Auersani scripto-
ris insignis illius temporis.

38 Addit autem ipse n. 23 circa medium de
eodem Berengario ista. Qui quidem si cōpa-
ratus fuit, vt subterfugeret, cum posset, sactos
Episcoporum conuentus. Sed conuentus ip-
se, & respondere coactus, ne damnaretur,
hæresim, quam rursus inter suos tueretur ex
39 animo, sicque iterum opus fuerit eandem
causam ad Ecclesiasticum iudicium reuocare
post Turonensem Concilium, de quo agimus
Nam simulans impius pęnitentiam, vbi Le-
gati Apostolicæ Sedis discesserunt, dimissis
Episcopis, rursum cępit infaustam heresim
propugnare, adeò vt opus fuerit, eum ite-
rum sub Victoris successore Nicolao pontifi-
ce conuenire. Hæc ibi Cardinalis Baronius.

40 Conuentio verò eius dicta facta fuit in
Concilio Romę celebrato 113. Episcoporū,
præsidēte ipso Summo Pontifice Nicolao II.
in

in quo assistens Berengarius, ant emendatus, aut emendatum se pœnæ timore simulans, palinodiam cantauit, facta solemni coram Concilio suorum errorum abiuratione, & ad maiorem simulationem in ignem ibi accensum libros suæ professionis continen-
41 tes dictos errores sponte iniecit. De qua iniectione librorum, & simulata eius conuersione, post Castrum, & Prateolum citatos copiosè Baronius dicto anno 1059. num 23. & immediatè proponit abiurationis formã illis verbis, quibus eam refert Lanfrancus in Commentario, quem scripsit aduersus Berengarium, & recitatur in volumine Decretorum de consecrat. dist. 2. can. Ego Berengarius, sic:
42 Ego Berengarius indignus S. Mauritij Andegauensis Ecclesiæ Diaconus, cognoscens Catholicam, & Apostolicam Fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipue eam de qua hactenùs infamatus: quæ astruere conatur, panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo Sacramentum, & non verum corpus, & sanguinem Domini Nostri Iesu Christi esse, nec posse sensualiter, nisi in solo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut Fidelium dentibus atteri. Consentio autem
43 Sanctæ Romanæ, & Apostolicæ Sedi, & ore, & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ Mensæ eandem fidem me tenere, quam Dominus, & Venerabilis Papa Nicolaus, & hæc Sancta Synodus auctoritate Euangelica, & Apostolica, tenendum tradidit, mihique firmauit: scilicet, panem, & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Domini Nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solùm Sacramento, sed veritate, manibus Sacerdotum tractari, frangi, & Fidelium dentibus atteri. Iurans per sanctam, & homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Euangelia.
44 Eos verò, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis, æterno anathemate dignos esse pronũtio. Quod si ego ipse aliquando contra hæc aliquid sentire, aut prædicare præsumpsero, subiaceam Canonum seueritati. Lecto, & perlecto sponte subscripsi.
45 Adiungitur statim in eodem Canone: Hãc confessionem suę fidei de corpore, & sanguine Domini Nostri Iesu Christi à Berengario Romæ coram CXIII. Episcopis factam, misit Papa Nicolaus per Vrbes Italiæ, Germaniæ,
46 Galliç, & ad quæcunque loca fama prauitatis eius pervenire ante potuit, vt Ecclesiæ, quæ prius doluerant de auerso, atque peruerso, postea gaudeant de reuerso, atque conuerso. ita ibi.
47 Sed heu quàm aliter se res habuit! heù quàm citò non solùm velut canis ad vomitum rediit Berengarius suæ peruersę hæresis contra realitatem Eucharisticam, sed etiam canino ore contra Summum Pontificem, & contra Ecclesiã Catholicam horribiles blasphemias protulit. Circa hoc audiamus Baronium anno 1059. num. 25.
48 Quid igitur? inquit, versipellis homo, veteratus hæresiarcha, veternosus serpẽs non sic deposuit ibi vetera spolia, vt etiam venena dimiserit, sed vt innouatus squamis in percussores ardentius insiliret, quod decla-
49 rauit euentus. Etenim, vt abunde Lanfrancus docet, post Romanum Concilium, vbi quæ vellet, scribendi liberam facultatem nactus est infelix, scripsit inuectiuam aduersus eam, quam in hoc ipso Concilio legit, probauit, iuramento firmauit, atque subscripsit Fidei Catholicæ confessionem, conuersus in Humbertum, qui eam scripsisset, & in Romanam Ecclesiam, cuius auctoritate fecisset. hæc ille: qui de remedio aliquo adhibito, statim sic addit.
50 Quod vbi nouit Lanfrancus, mox sparso veneno parauit antidota, scribens ad eundẽ Berengarium egregium commentarium, quo arrogantis hæresiarchæ retundit audaciam, refellit errores, dissoluit fallacias, blasphemias redarguit, conuertens eas in caput ipsius, nullumque docet, hactenùs extitisse procaciorem hæreticum, qui eas ausus fuisset in Romanam Ecclesiam iactare blasphemias, quas ipse periurus, & fœdifragus
51 præsumpsisset. Nam vbi ad illa suę confessionis verba venit, quibus dicitur, consentio, inquit, Burgundus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, hic mox ipse Berengarius ista subiecit: Reuera non sanctam Ecclesiam experta est ipsa veritas, sed Ecclesiam malignantium, concilium vanitatis, non Apostolicam, sed sedẽ
52 Satanæ. Ita ibi Baronius, apud quem videas, qualiter à Lãfranco pluribus refellãtur blasphemiæ in Ecclesiam Romanam iniectæ per Berengarium.
53 De quo item Gualterius cap. 1. seculi 11. sic ait, quod anno 1079. post multas abiurationes, & relapsiones seriò conuersus errorem suum in pleno Concilio Romę conuocato à Gregorio Papa VII. confessus est, petitaque venia, fidem suam his verbis professus.
54 Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem, & vinum, quæ ponuntur in Altari, per mysterium sacræ Orationis, & verba nostri Redemptoris, substantialiter conuerti in veram, & propriam, & viuificã carnem, & sanguinem Iesu Christi Domini
55 nostri; Et post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute Mundi oblatum in Cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris: & verum sanguinem Christi, qui de latere eius effusus est: non tantùm per signũ, & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ, & veritate substantiæ, sicut in hoc Breui continetur, & ego legi, & vos intelligitis Sic credo, nec contra hanc fidem vlterius docebo. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.
56 Addit autem idem Gualterius ex Baronio anno 1088. num. 13. sic: Vixit adhuc

post

post hæc annos multos, videlicet vsq; ad Epiphaniam anni 1088. quo die propè nonage-
57 narius vitam dimittens sic ait. Hodie in die Apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus propter pœnitentiã, vt spero, ad gloriam, vel propter alios, vt ti-
58 meo, ad pœnam. Quæ verba suisse ab eo prolata gemitu producto, ait ibidem Baronius.
59 Præter dictum grauissimum errorem contra realem presentiam Christi Domini in Eucharistia, alij etiam tribuuntur Berengario: nempe secũdo, quod hic negauerit Christum ingressum ad Discipulos ianuis clausis, contemnens ob id Euangelicam veritatem. Ex Cõrado in vita Sancti Abbatis Vuolphilmi apud Surium tom. 2. die 22. Aprilis affert Baronius anno 1059. num. 17.
60 Tertiò, quod Berengarius, & sequaces eius coniugia dissoluerent. Quartò, quod item paruulorum baptismum euerterent, malè de ipso sentientes. Ita Baronius ann. 1035. nu. 2 Geneb. in Chron. ann. 1041. & Gualt. ibid.
61 Quinto, quod Berengarius magiæ dæmoniacæ fuerit deditus, eademque nocte Romæ simul, ac Turonibus, vbi, & lectionem vnam legit, extiterit. Ex Geneb. in Chron. anno 1041. & ex Polyd. Virg. affert Gualter. loc.
62 cit. Qui statim ira addit. Neque mirum, inquit, est, specialem Diabolo fuisse cum eo necessitudinem, qui futurus erat eius emissarius, atque interpres ad insectandum nobilissimum, diuinissimumque Ecclesiæ
63 Christianæ sacramentum. Cum simile quid Luthero contigisse, ex ipso eius ore explicatum, exploratumque habemus. Fatetur quippe Lutherus initio libri sui de Missa priuata, Missam se instigante, impel-
64 lenteque Diabolo oppugnasse. Sicuti & in colloquio Vvitambergẽsi affirmat Martinum Bucerum Sacramentarium, suggerente maligno spiritu negasse corpus, & sanguinem Iesu Christi esse verè & realiter in Eucharistia.
65 Quod Zuinglius item Sacramentarius de se ipso, saltem fluctuando, fateri non erubuit in libro de subsidio Eucharistiæ, cum scribit sibi in somnio apparuisse monitorem, de quo aternè fuerit, an albus, dubitat, seque ab eo didicisse, quipacto in verbis Christi, HOC EST CORPVS MEVM, astruere posset verbum EST, accipiendum esse pro Significat.
66 Atque huius necessitudinis participem se prodit Caluinus, non modo quoties fratrem se Luthero, Bucero, ac Zuinglio præbere nititur, verum etiam cum in quadam sua ad Bucerum epistola, monenti Bucero, vt à linguæ petulantia, & maledictis se abstineret, respondit. *Non fui esse ingenij morbum, sed sui Genij*. Hactenus noster Gualterius.
67 Ex quibus liquet præcipuos Sacramentariorum, vt Lutherum, Bucerum, Zuinglium, & Caluinum, in vsu artis magicæ, seu in ducatu Dæmonis, secutos fuisse vestigia hæresi-
68 archæ Berengarij. Sicut enim hic præcursor fuit illorum, ac quorumcumque negantium realẽ præsentiam Christi Domini in Eucharistia, vt resolutum à nobis in fine Regulæ ex mente omnium Scribentium, præter Guidonem, (id absque fundamento Armenis tribuit, ac propterea Alphõsus de Castro verb. Eucharistia, hæres. 4. meritò ipsum reijcit.)
69 Ita idem Berengarius viam illis aperuit ad ineundum pactum cum Dæmone, seù ad vtẽdum ductu ipsius, vt veritas præcipua Fidei Catholicæ de reali præsentia Christi Domini in Sacramento Eucharistiæ iugiter abnegaretur. Sed de hoc copiosius infra in penultimo seculo.

De tribus Sectis Manichæorum, & Simoniacorum repullulantium, ac ordinatos simoniacè reordinantium, quid?

REGVLA CCLXIV.

70 Circa annum 1017. repullulauit Manichæismus, primò Aureliæ, post in Aquitania, in Gallia, Toleti, & in alijs locis Occidentis; adeoque propagabatur, eo quod à duobus Hæresiarchis auctoritate Ecclesiastica pollentibus initium sumpsisset; nihil ramẽ noui præter errores antiquorum Manichæo-
71 rum docebant. Similiter hæresis Simoniacorum veterum, qua venales fiebant Prælaturæ, & officia Ecclesiastica, anno circiter Christi Domini 1047. denuò germinata, omnes ferè Europæ regiones valdè infecit, fautore præsertim Guiberto quodam Cancel-
72 lario. Exstitit è contra Secta cum errore tenentium, collationem ordinum simoniacè factam, esse prorsus nullam, ac propterea se ordinatum debere reordinari.

---

73 TRibuitur hoc peculiaritèr Manichæis præ multis, circa quæ ipsi errarunt, vt vidimus supra suo loco, quod sanctitatem exterius in visu, in incessu, in pallido vultu, & in totius corporis gestu affectare consueuerint, sicque impij à vera Fide aberrantes regerentur, & vix esset nota diuersa ad distinguendos probos ab improbis, ac contingeret sæpe, vt qui esset verus Catholicus, Manichæis-
74 mo imbutus censeretur. Hinc de suis temporibus conquerens Sanctus Hieronymus scribens ad Eustochium epist. 22. sic ait. Quã, inquit, viderint pallentem, atque tristem, mi-
75 seram, ac Manichæam vocant. Potest tamen id sæpius contingere, vt notat optimè Baronius anno 1016. num. 6. quando persona verè Catholica originem ducit ex loco, seu regione, vbi Manichæismus viguit.
76 Sicuti viguerat simul cum alijs hæresibus contra Fidem in partibus Armeniæ per tempus diuturnum, vsque ad illud, quo accidit casus rarus, de quo ipse Baronius copiosè lo-
77 eo citato, paucis tamen perstringam. Fuit vir sanctitate insignis, genere Armenus, nomine Simeon, qui vitæ eremiticę cunabula in Palæstina exercuit: post vt peregrinus Romam veniens, ibi diuersis Sanctorum corporibus, & locis circumeundo visitatis, randem
ad

ad studium orationis animum applicauit in
oratori S. Io. Baptistæ Lateranensis Eccle-
78 siæ. Vbi cum eum sæpius in longum protra-
hentem eam orandi consuetudinem vnus ex
clero suisset intuitus, & ex amictu forrè Ar-
menum esse aduertisset,(tunc nomen Arme-
num ab Occidentalibus malè audiebat in
materia Fidei) coram Benedicto Papa VIII.
& multis Episcopis orthodoxis, eo tempore
pro celebranda Synodo congregatis, reple-
tus furore nequitiæ, ore polluto Simeonem
virum Sanctum, & Catholicum, de hæresi,
seù de Manichæismo infamauit, ac plurimos
de populo impulit ad curandum diligenter,
vt tanquam hereticus puniretur.

79 Verùm Deus Optimus Maximus à tali pe-
riculo, seruū suum duplici via liberauit: pri-
mò prouidit vt Romæ tunc adesset quidam
Episcopus Armenus, homo magnæ auctori-
tatis, verus orthodoxus, qui lingua patria
cum Simeone locutus, cognita huius magna
sanctitate, & syncera fide, de hoc, ac de ne-
quitia infamatoris Summum Pontificem, &
reliquos informauit, atque ex hac informa-
tione ille apud ipsos innocens fuit habitus.
80 Secundò, permisit Deus vt dictus infamator
à Dæmone arreptus in diutissima, & acerbis-
sima vexatione manserit, quousque precibus,
& meritis ipsius sancti Simeonis liber, & sa-
81 nus euasit. Pluribus ista prosequitur Baro-
nius ex auctore (cuius nomen incognitum,
vt ipse ait) qui eius vitam sanctam, & mira-
cula scripsit, nos attigisse sit satis, vt innote-
scat repullulationem Manichæismi, de qua
in Regula, non contigisse hoc anno 1016.

82 Contigit tamen anno sequenti 1017. teste
eodem Baronio ibi num. 1. sic affirmante.
Annus sequitur Christi millesimus decimus
septimus, indictione xiv. quo in Gallijs de-
tegitur hæresis Manichæa: ad quam euertē-
dam inuigilauit Roberti Regis Francorum,
simul, & Episcoporum industria. Quo modo
autem ista se habuerint, Glaber, qui aderat,
accuratè describit his verbis.

83 Tertio de vicesimo infra iam dictum mil-
lesimum anno reperta est apud præfatam
Aurelianensem vrbem cruda nimium, atque
insolens hæresis, quæ scilicet diurius occul-
tè germinata, in perditionis segetem male
pullulans, plures in suæ cæcitatis præcipita-
uit laqueum. Fertur namque à muliere
quadam ex Italia procedente hæc insanissi-
ma hæresis in Gallijs habuisse exordium;
quæ vt erat diabolo plena, seducebat quos-
cumque volebat, non solum idiotas, & sim-
plices, verum etiam plerosque qui videban-
84 tur doctiores in Clericorum ordine. Quæ
scilicèt veniens in Ciuitatem Aurelianēsem
dum moraretur ibi per aliquod spacium tē-
poris, veneno suæ nequitiæ plures infecit.
Hæc Baronius, seù potius Glaber quasi testis
oculatus de noua Manichæismi seminatione.

85 Prosequitur autem immediatè ostendens
qualiter seminatio eius multo magis crene-
rit nonsolum Aureliæ; sed in alijs etiam vr-
bibus, & locis vicinis sic. Quod etiam semi-
narium nequam in plures hi, qui susceperāt,
toto conamine sparg:re nitebantur. Fuerūt
nēpè huius peruersi dogmatis hæresiarches
duo (heu proh dolor) qui in Ciuitate puta-
bantur genere, ac scientia valentes in clero,
quorum vnus Heribertus, alter Lisoius dice-
86 batur. Hi denique quandiu res latuit, tam
apud Regem, quam apud palatij proceres
summam obtinuerant amicitiam: nempè id-
circò facilius quosque decipere potuerunt,
quorum mentes amor Fidei vniuersalis mi-
87 nus astrinxerat. Qui non solum in prædicta
vrbe, sed etiam in vicinis vrbibus malignum
dogma spargere tentabant, dum quemdam
sanę mentis in Rothomagorum Ciuitate
presbyterum cupientes suæ consortem face-
re vesaniæ, missis legatis, qui ei omne secre-
tum huius peruersi dogmatis explanantes
docerent: dicebant nempè fore in proximū,
in illorum scilicet dogma populum cadere
vniuersum. ita ille.

88 Qui ibidem num. 5. de maiori extensione
Manichæismi ita addit. De ijsdem etiam in
fragmentis historiæ Aquitaniæ hęc de reper-
tis in eadem prouincia hereticis. E vestigio
exorti sunt per Aquitaniam Manichæi; sedu-
centes promiscuum populum à veritate ad
errorem. Suadebant negare baptismum, si-
gnum sanctę Crucis, Ecclesiam & ipsum Re-
demptorem sęculi, honorem Sāctorum Dei,
coniugia legitima, esum carnium, vnde &
multos simplices auerterunt à Fide. Hacte-
89 nus Baronius. Subiūgitque statim pari mo-
do apud Toletum in Hispania inuētos fuis-
se Manicheos, ac ipsos igni traditos, sicut &
alios, de quibus dictum, iussu Christianissimi
Regis Roberti.

90 Attingit ista breuissimè Gualterius cap. 2.
seculi xi. qui nullum auctorem citat, prꝑter
Baronium, neque apud alium quidquam ex
91 ijs inuenire potui. Indicat autem ipse Gual-
terius id quod expressimus in Regula, nihil
noui ab huius seculi Manichęis tradi, præter
92 tradita à veteribus Manichęis. Vnde ne
actum agamus, nequaquam exprimendi hic
à nobis eorum errores, licet cum Baronio
paolò ante pauci fuerint expressi.

93 Quid iam de Simoniacis hoc seculo xi. re-
pullulantibus? Dux illorum fuit Guibertus
Cancellarius, postea Antipapa, qui primus
corrupit Bullam Nicolai II. Papę de electio-
ne Romani Pōtificis, vt auctor est Baronius
anno 1059. num. 20. ad quem remitto Le-
ctorem, vt ad satietatem ab eo discat de cor-
ruptione dictę Bullæ, & qualiter ille Anti-
papa electus.

94 De Simoniaca autem hęresi repullulante
in seculo xi. agit copiosè idem Baronius an-
no 1047. à num. 6. vbi ait, quòd omnia offi-
cia, & ministeria Ecclesiastica, ita eo tempo-
re haberentur venalia, quasi in foro seculari
95 mercimonia. Et consequenter non fine
presumptione erroris, (quem habuit primus
hæresiarcha huius Sectę Simon Magus, vt
initio primi seculi vidimus) quòd sit licitum
ea vendere, & emere; in quo consistit heresis
Simo-

96 Simoniaca. Extitit tunc contra tales Si-
moniacos Imperator Henricus II. zelantissi-
mus Religionis Catholicæ: de quo egregiè
Baronius loco citato, sic ex Glabro.
97 Liquet insuper, inquit, Glabri testificatione
eundem Henricum, postquã Imperator crea-
tus est, ab Vrbe reuersum collegisse Conciliũ
Episcoporum ad extirpandum, quod reliquũ
erat simoniæ prauitatis, in eoque ad Episco-
pos perorasse, grauique inuectiua eosdem
exagitasse eiusdem criminis reos. Sed audia-
mus ipsum, ista ita narrantem Glab. lib. 5. c. 5.
98 Dignoscens igitur idem Henricus, per vni-
uersam Galliam, atque Germaniam simo-
niacæ philargyræ grassari cupiditatem, coa-
dunari fecit ex omni Imperio suo tam Ar-
chipræsules, quàm cęteros Pontifices, &
tale eis intulit colloquium.
99 Lugens vobis incipio loqui, qui vice Chri-
sti in Ecclesia constituti estis, quam ipse sibi
desponsauit, ac pretio sui sanguinis redemit:
sicut enim ipse gratuita bonitate de sinu Dei
Patris per Virginem ad nos natus est redi-
mendos; ita suis præcepit, mittens eos in
orbem vniuersum, Apostolis: Gratis accepi-
100 stis, gratis date, Matt. 10. Vos autem auari-
tia, & cupiditate corrupti, qui dum conferre
deberetis, in huiusmodi transgressionis dãdo,
& accipiendo, canonẽ, maledicti estis. Nã &
Pater meus, de cuius animæ periculo valdè
pertimesco, damnabilẽ auaritiã in vita nimis
exercuit. Idcircò quicumq. vestrorũ huiusce
se norunt contaminatos, oportet vt à sacro
ministerio secundũ dispositionẽ canonicã ar-
ceantur: hæc ibi, & plura, quibus pijssimus Im
per. dictos simoniacos acerrimè corripiet.
101 Quamuis autem hęc correptio, saltem ob
timorem, ne proprijs Episcopatuum sedibus
priuarentur, vt ait ibid. Baron. tunc temporis
illis Antistibus valdè vtilis, ac fructuosa fue-
rit; tamen non multo post pestifera ista radix
simoniacę hęresis denuò germinauit, & cõtra
eam necessarium fuit efficacius remedium à
102 Deo miraculosè exhibitum. De quo mi-
raculo fidem facit Nicolaus Aragonius Car-
dinalis in gestis Romanorum Pontificum, &
ex eo adducunt Baronius anno 1055. nu. 15.
ac Gualterius cap. 3. seculi 11. à quo illud ad
pauca reductum audiamus.
103 Hildebrandus, inquit, ibi circa mediũ, Ar-
chidiaconus, (quem in columna prima dixi-
mus fuisse postea creatũ Papam, appellatũq.
Gregoriũ VII.) vnà cum quibusdã Episcopis
à Victore Papa II. Legatus à latere missus; vbi
in Prouinciam Lugdunensem peruenit; in
hac Synodum celebrauit, in qua Archiepisco-
pus literatus, & eloquens simoniæ accusatus
104 est. Verùm pecunia corruptis sequenti no-
cte accusatoribus, pretioq. empta eorum ami-
citia, cum in Synodũ redijsset, nemoq. accu-
saturus insurgeret, Archidiaconus Hildeber-
tus, discretione vtiq. ac sapientia præditus,
hominem hunc in modum interrogauit: *Cre-
dis ne, ò Archiepiscope, Spiritum Sanctum cũ
Patre, & Filio vnã esse substantiam Deitatis?*
Quo respondente, *Credo*: Addidit Archidia-
conus: *Dic, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui
Sancto*: tunc ille, Gloria Patri, & Filio expedi-
tè dicebat; sed *Spiritum Sanctum* nullatenùs
105 proferre poterat. Vnde aduertens se eadem
sæpenumero iterantẽ nihil proficere, iustoq;
Dei iudicio se confusum sentiens, procidit ad
pedes Archidiaconi, & ore suo Simoniacum
se esse pronuntiauit, sacerdotaliq; & episco-
pali officio spoliatus, libera, claraq; voce ce-
cinit, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui San-
106 cto.* Quo miraculo eousq; territi fuere simo-
niaci, vt præter 27. alios præsatos Ecclesiasti-
cos, 45. Episcopi hoc veneno se infectos cõ-
fessi sint, nullaque alia accusatione expecta-
ta se ipsi suis dignitatibus abdicarunt. hacte-
nus Gualterius.
107 Qui statim reddit rationem, cur Archiepi-
scopus ille simoniacus non potuit proferre
Spiritum Sanctum, nimirum quòd simonia
ex diametro pugnet cum Spiritu Sancto; qui
cum sit amor æternus, haberi vult pro gratię
omnis, ac sãctitatis auctore, & donatore: atq;
hęc de secta Simoniacorũ denuò germinãte.
108 Superest dicere aliquid de tertia secta
Reordinantium quemcumque simoniacè or-
dinatum. Circa istos paucissima inuenio; tan-
tùm apud Baronium anno 1052. n. 6. & Gual-
terium cap. 4. dicti seculi 11. quem expedi-
tiùs de Reordinãtibus sic dicentẽ audiamus.
109 Hoc, inquit, appello nomine quosdam
Dogmatistas, qui (vt spiritui vertiginis fa-
miliare est, medium odisse, & quos per vnum
extremum allicere, & subigere nequit, ad al-
terum extremum impellere) specioso quo-
dam impugnandæ Simoniacorum sectæ prę-
textu asserebãt Simoniacos ad Ecclesiæ vnio-
nem redeuntes, non esse admittendos, nisi
reordinarentur: nempè sibi in animum in-
ducentes, & Simoniacorum ordinationem
esse irritam, ac nullam, & quidquid ab ea
110 dependet. Mendacium intolerandum,
planeque repugnans tùm presbyteri, tùm
aliorum sacrorum Ordinum characteri, qui
nihilo magis deleri ex anima potest, quàm
vel Baptismi, vel Confirmationis character:
hæc Gualterius: quibus huic Regulæ opor-
finis imponitur.

*Secta Michaelis Cerularij Patriarchæ qua-
liter se habet? qualiter item illa recen-
tiorum Nicolaitarum?*

REGVLA CCLXV.

111 EN nouum monstrum horendissimum,
atq; perniciosissimum, Michael Ce-
rularius Patriarcha Constantinopolitanus
promotor acerrimus præ alijs schismatis
Græcorum contra Romanam Ecclesiam, &
112 contra vniuersos occidẽtales. Temporibus
Leonis Papæ IX. & Imper. Cõstantini cogno-
mẽto Monomachi, circa annũ Domini 1053.
ex plurib. sectis veterũ hęresiarcharũ diuer-
sis hæresibus desumptis, nulla denuò addita,
peculiarem sectam instituit: propterea ipse
cum suis sequacibus meritò damnatus, &

113 anathematizatus. Prope idem etiam tem-
pus germinauit denuò secta Nicolaitarum,
tum per dictum Cerularium, tum per alios
eum errore tenentes, cuius etiam Sacerdoti
nuptias esse concessas.

---

114 NIhil inuenio circa istum hæresiarchã
Cerularium apud Gabrielẽ Prateolũ,
nihil apud Alphonsum de Castro; pauca ad-
modum quatuor tantam lineis apud Gualt.
cap. 5. sec. 9. multa valde apud Cardinalem
115 Baronium locis citandis. Nos vero inter
solitam multitudinem istius, & paucitatem
nimis quandoque breuem illius, vt aliàs cõ-
sueuimus, mediocritatem pro nostro institu-
to tenebimus. Sumit autem Baronius ini-
tium loquendi de eo in fine anni 1043. sic.
116 Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno
indictione vndecima, vigesima Februarij de-
functus est Alexius Patriarcha Constantino-
politanus, inque locum ipsius est subrogatus
Michael cognomento Cerularius, qui à Io.
germano Michaelis Imperatoris actus fuerat
in exilium ob tyrannidem affectatã. hęc om-
117 nia Curorpalata. ita ille. Qui nihil attingit
de priore vita, seu de educatione Cerularij,
solum indicat clarè, quod prius fuerit Mona-
chus, cum anno 1058. n. 16 de ipso affirmet,
post annos quindecim sui Patriarchatus, se-
cuta morte fuisse sepultũ corpus in suo mo-
nasterio, vbi antea monachalem scilicet vi-
tam duxerat: sed clarius in sententia condẽ-
nationis eius, vt videbimus infra.
118 Subrogatio item dicta Cerularij in locũ
Alexij, nullatenus dubitatur quod fuerit per-
missa, & ordinata à Deo iusto Iudice, sicut &
translatio Imperij Orientalis ad Turcas, quę
eodem tempore contigit pro puniẽdis schis-
maticis Orientalibus, adeò superbe insur-
gentibus contra Ecclesiam Romanam, aucto-
ritatemque Summorum Pontificum, vt ex
parte affert idem Baron. in fine anni 1048.
indicans, qualis hęresiarcha Cerularius fue-
rit, sic.
119 Neque, inquit, absq. consideratione prę-
tereundum est, quod eo tempore sunt Turcę
in damnum Imperij Orientalis educti, cum
Constantinopolitanę Ecclesię n. alè præesset
schismaticorum signifer Michael Cerularius,
Latinorum omniũ infensissimus hostis, pro-
ut, quę suo loco de ipso dicturi sumus, aper-
tè docebunt. ita ille.
120 Qui prosequitur ostendere, quanta ille
mala contra Ecclesiam Romanam perpetra-
rit, præcipuè postquam amantissimam acce-
perat à Leone Papa IX. epistolam, in qua ei
diuersa obijciuntur, & in primis arguitur de
titulo Vniuersalis sibi sumpto (sicut sumpse-
rat sibi Photius, vt traditum à nobis supra)
vide ista copiosè tractata apud Baronium
121 anno 1053. Ex quibus satis superque in-
notescit de monstruositate horibilissima, &
perniciosissima Cerularij, & de alijs con-
tentis in prima Regulæ parte ad ipsum
spectantibus.

122 Sequitur agendum de secunda parte,
nempe de formatione sectę, ex quibus erro-
ribus? acqualiter ob istos fuerit hæresiarcha
123 Cerularius condemnatus. Pro quo suppo-
nendum, cum in dies sine remedio, hic pessi-
mus homo Ecclesiam Orientalem ad maio-
rem ruinam induceret, decreuisse Leonem
Papam IX. illuc Legatos Sedis Apost. mittere
cum maxima potestate, cum litteris magis re-
prehensiuis, ac minacibus ad illum, & aman-
tissimis ad Imperatorem: à quo perhumani-
124 ter recepti fuerunt; secus à Patriarcha. Quẽ
in suo schismate inque suis erroribus obstina-
tiorem, ac pertinacissimum videntes, coacti
sunt ad sententiam excommunicationis, &
anathematis contra ipsum, eiusq. asseclas de-
uenire. Affert per extensum Bar. anno 1054.
nos solũ ex libello excõmunicationis erro-
res huius sectę eliciemus, proprijs eius verbis.
125 Quia sicut, inquit, Simoniaci donum Dei
vendunt; sicut Valesij hospites suos castrant
& non solum ad clericatum, sed insuper ad
Episcopatum promouent; sicut Arriani reba-
ptizant in nomine sanctę Trinitatis baptiza-
tos, & maximè Latinos; sicut Donatistæ affir-
mant, excepta Gręcorum Ecclesia, Ecclesiam
Christi, & verum sacrificium, atq baptismum
ex toto mundo perijsse; sicut Nicolaitæ car-
nales nuptias concedunt, & defendunt sacri
altaris ministris, sicut Seueriani maledictam
dicunt legem Moysi; sicut Pneumatomachi,
vel Theomachi, abscinderunt à symbolo Spi-
ritus Sancti processionem à Filio. sicut Mani-
chęi inter alia quodlibet fermentatum fatẽ-
126 tur animatum esse; Sicut Nazareni carna-
lem Iudæorum munditiam adeò seruant, vt
paruulos morientes ante octauum à natiui-
tate diem baptizari contradicant, & mulie-
res in menstruo, vel partu periclitantes com-
municare, vel si paganæ fuerint baptizare
prohibebant; & capillos capitis, ac barbas nu-
trientes, eos qui comas tondunt, & secundum
institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas tra-
dunt, in communione non recipiant. Ita ibi.
127 En quot, & qualibus contra fidem Catho-
licam hæresibus Cerularij, & sequacium secta
conflata (præter dictas alias sectas Gręcorũ,
cuius ipse professor erat) En vnde desumpsit,
ex nouem scilicet sectis veterũ hæresiarcha-
rum, nulla ex proprio cerebro addita: & fa-
cile quis credet id ab eo ideo factum, vt se
prorsus vestigia antiquorum sequi ostentaret.
Sed iuber reliquum addere, quod immediatè
sequitur in dicto libello excommunicationis,
seù sententię condẽmnationis cõtra ipsũ, sic.
128 Pro quibus, inquit, & erroribus, & alijs
pluribus factis suis, ipse Michael literis Do-
mini nostri Leonis Papæ admonitus resipi-
scere contempsit. Insuper nobis Nuntijs il-
lius causas tantorum malorum rationabili-
ter reprimere volentibus, pręsentiam suam,
& colloquium denegauit, & Ecclesias ad mis-
sas agendũ interdixit Sicut & prius Latinorũ
Ecclesias clauserat, & eos Azimatas vocans,
verbis, & factis vbique persecutus fuerat,
in tantum, vt in filijs suis anathematizaret

Sedem

ſedem Apoſtolicam, contra quam ſe adhuc
129 ſcribit Oecumenicum Patriarcham. Vnde
nos quidem ſanctæ primæ, & Apoſtolicæ ſedis
inanditam contumeliam, & iniuriam non ſe-
rẽtes, Catholicamq. fidem ſubrui multis mo-
dis attendentes, auctoritatẽ ſanctę & indiui-
duæ Trinitatis, atq. Apoſtolicę Sedis, cuius le-
gatione ſungimur, & cunctorum orthodoxo-
rum Patrum ex Conc. ſeptem, atque totius
Eccleſiæ Catholicę, anathemati, quod Domi-
nus noſter Reuerendiſſimus Papa eidem Mi-
chaeli, & ſuis ſequacibus, niſi reſipiſcerent,
denunciauit, ita ſubſcribimus.
130 Michael abuſiuus Patriarcha, neophytus,
& ſolo humano timore habitum Monacho-
rum adeptus, nunc etiam criminibus peſſimis
à multis diffamatus, atq. cum eo Leo Actida-
nus Epiſcopus dictus, & Sacellarius ipſe Mi-
chaelis Cõſtantinus, qui Latinorum ſacrificiũ
profanis cõculcauit pedibus, & omnes ſequa-
ces eorum in præfatis erroribus & præſũptio-
nibus, ſint Anathema, Maranatha cum Simo-
niacis, Valeſijs, Arrianis, Donatiſtis, Nicolai-
tis, Seuerianis, Pneumatomachis, Manicheis
& Nazarenis, & cum omnibus hęreticis, imo
cũ diabolo, & angelis eius, niſi forte reſipue-
rint. Amen, Amen, Amen. Poſt hęc mox iſta.
131 Item alia excommunicatio ibidẽ facta in
præſentia Imperatoris, & Optimatum eiùs
viua voce.
132 Quicumq. fidei ſanctę Romanę, & Apoſto-
licæ Sedis, eiuſque ſacrificio pertinaciter cõ-
tradixerit, ſit anathema, maranatha, nec ha-
beatur Chriſtianus Catholicus, ſed Prozimi-
ta hæreticus, Fiat, Fiat, Fiat. Hactenus narra-
tio de rebus geſtis Conſtantinopoli per Lega-
tos Sedis Apoſtolicæ.
133 At quid poſt hæc infeliciſſimus, ac perdi-
tiſſimus Cerularius? nihil præterea, quam ſe-
cũdum illud Apocalypſis cap. 22. Qui nocet,
noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt ſordeſcat
134 adhuc. hæc omnia ex Baronio, à nobis op-
portunè quidam tradita ad cognoſcendam
pertinaciam, & obſtinationem Cerularij, ac
formam in eo condemnando ſeruatam: reli-
qua ad ipſum ſpectantia vide apud eundem
Baronium dicto anno.
135 Non eſt autem cur multum immoremur
in exprimenda altera ſecta recentiorum Ni-
colaitarũ, cum iam ſatis expreſſa maneat ex
136 dictis. Præcipuus enim auctor renouationis
eius fuit idem hæreſiarcha Cerularius, vti ſi-
militer renouauit alias ſectas Arrianorũ, Do-
natiſtarum, Valeſiorum &c. vt vidimus pau-
lo ante, & in renouatione cuiuſuis earum ha-
buit multos ſequaces. Vnde videtur par ra-
tio de ijs, atque de illa Nicolaitarum,
137 Nihilominus Gualterius c. 16. ſec. 11. meri-
tò peculiariter pro loco determinato Occidẽ-
tis, agit de recentioribus quibuſdã Nicolaitis
138 ſic breuiter dicens, Hanc ſibi denomina-
tionẽ conciliarũt Mediolani quidã Eccleſia-
ſtici libertatis auidi, qui proculcata ſacroſãcti
cęlibatus profeſſione eccleſiaſt. indicti lege,
fęminarũ cõmixtioni indulgẽtes, id ſibi licitũ
integrũq. eſſe affirmabat. Viri veterũ imitato-
res Nicolaitarũ, qui ſibi perſuadebant omni-
bus vniuersè neceſſariam eſſe carnalem cõ-
mixtionẽ, vt in 1. ſeculo obſeruatũ eſt. hæc ille.
139 Addendum etiã aliquid ex Cardinali Ba-
ronio anno 1059. vbi n. 32. præmittit fuiſſe
miſſas à Nicolao Papa II. Mediolanum Lega-
tos Sedis Apoſt. viros ſanctiſſimos, atque do-
ctiſſimos, nimirũ Petrum Damiani Cardina-
lem Oſtienſem, & Anſelmum Lucenſem Epi-
ſcopum, ad diuerſa negotia, maximè, vt ſe op-
ponerent hæreſibus Simoniacorũ, & Nicolai-
tatum, quæ iam tunc in agro Mediolanenſi
140 magnas radices egerant. De qua legatione
fit mentio in ipſius Petri Damiani, ad Hilde-
brandum Archidiaconũ eruditiſſima epiſto-
la, vbi reddens rationem ſuæ legationis ad
rem noſtram ſpectans, ſic ait.
141 Erat enim inter Clerum, & Populũ prop-
ter duas hæreſes, Simoniacã videlicet, & Ni-
colaitarum, ſatis turbulenta ſeditio. Nicolaitę
autem dicuntur clerici, qui contra caſtitatis
eccleſiaſticæ regulam fæminis admiſcentur.
Qui planè tunc fornicatores fiunt, cum fœdi
commercij copulas ineunt: tũc Nicolaitæ iu-
re vocantur, cum hanc lethiferam peſtem ve-
lut ex auctoritate defendunt. Vitium quippe
in hæreſim vertitur, cùm peruerſi dogmatis
aſſertione firmatur hæc Baronius, ſeu verè Pe-
142 trus Damiani. Qui teſte eodem Baronio ad
annum Dñi 1065 n. 1. hoſtis acerrimus con-
tra Nicolaitarũ ſectam ſemper extitit: ibi ſic.
143 Sequitur annus Redemptionis 1065. In-
dictione tertia, quo damnato omnium con-
ſenſu in ſynodo Mantuana ſchiſmatico Papa
reuerſis ad propria, vt vidiſti, cunctis Epiſco-
pis, Petrus Damiani Epiſcopus Oſtienſis S.R.
E. Card. ad eremum, vndè venerat, rediens,
aduerſus eos, qui remanſerant Eccleſiæ cor-
144 ruptores ſtylum exerit. Quem ſemper ad-
uerſus eiuſmodi peſtiferos homines exacue-
rat, Nicolaitas ſcilicet, turpes Eccleſiæ cleri-
cos, qui tantum abeſt, vt errorem corrigant,
vt potius obſtinatè defendant. ita ille: atque
dictum ſatis pro pręſenti Regula.

---

*Quid de tribus reliquis ſectis ſeculi xj. Inceſtuo-
ſorum, Vuecilinorum, & Roſcelini, noui
Saliani?*

REGVLA CCLXVI.

145 PRodijt ſecta Inceſtuoſorũ circa annum
Domini 1065. quorundã ſcilicet Iuriſ-
conſultorum hæreticè defendentium contra
deciſionem ſacrorum Canonũ, matrimoniũ
in quarto cõſanguinitatis gradu eſſe permiſ-
146 ſum, atq. hinc Inceſtuoſi ſunt vocati. Poſt
Vuecilini, & quoad nomen, & quoad errorẽ
habuerunt ducem Vuecilonẽ Archiep. Ma-
guntinũ docentẽ ſeculares non eſſe amplius
ſubiectos iudicio Eccleſiaſtico, ſi bonis ſuis
ſpolientur, nec poſſe tunc excõmunicari Ger-
147 men deniq. Sabellianiſmi apparuit, quãdo
Roſcelinus Gallus aſſeruit pertinaciter, quod
ob eſſentiæ vnitatem in Diuinis Perſonis de-
beat concedi, Patrem etiam, & Spiritum
Sanctum, fuiſſe incarnatos:

148 PVgnauit acerrime, & verbis & scriptis
cōtra dictos Incestuosos, vt eorū sectā
extingueret vir ille, de quo paulo ante, &
doctrina Illustrissimus,& dignitate Eminen-
tissimus Petrus Damiani, vt refert copiosè
Baronius ad annum Christi Domini 1065. à
n.7.vbi sic incipit de eo loqui.
149 Compescuit idem ipse eodem tempore
hæresim Incestuosorum dictam, quæ à qui-
busdam Iureconsultis est excitata,atq. defen-
sa, qui auctoritate Iustiniani Imperatoris,
eadem ratione, qua in successionibus,nume-
rādos esse dicebāt gradus consanguiniratis.
150 A quonam autem originem dixerit,haud
satis exploratum. Porrò à Iureconsulto Flo-
rentino magnopere defensam esse, testifica-
tione eiusdem Petri reperimus Fuit, aut
præ cæteris in hoc certamine eidem Petro
Damiani plurimum insudandum, quod te-
stantur eius scripta de eodem argumento e-
laborata. Siquidem cum adeò increscere t
eiusmodi error, vt ob acerrimos eius defen-
sores transiret in hæresim: compulsus est ip-
se Petrus aduersus eos commentariū scribe-
re, cuius iste est titulus.
151 Petri Damiani humilis monachi de pa-
renteiæ gradibus. Ita Baronius aduertens
ibi dictum commentarium fuisse distributum
ab auctore in duodecim capita, & in octauo
referri concertationem habitam Rauennæ
ab eo cum quodam Iurisconsulto Florenti-
no pertinaciter defendente doctrinam erro-
neam dictorum incestuosorum Bonam par-
tem talis concertationis adducit ibidem idē
Baronius,videas apud ipsum, si lubet.
152 Addit autem n.10.cum flāma huiusmodi
hæreseon in immensum erumperet,& excre.
sceret,atq nec scriptis, nec cōcertationibus
Petri Damiani cōprimi omninò posset,ad hūc
effectum inductione ipsius celebrata fuisse
Romæ duo Concilia ab Alexandro Papa II.
vt condemnarentur tales hæretici Incestuosi
qui matrimonium in quarto cōsanguinitatis
gradu per sacros Ecclesię Canones interdicto
esse permissum ingenti pertinacia tuebantur.
Ita etiam Gualterius cap.7. seculi 11.vbi de
hoc breuissimè.
153 Præter istam verò duorum Conciliorum
condemnationem, vt perterrefierent, & sic
ad Ecclesiæ Catholicæ gremium reduceren-
tur,Deus.Opt.Max.ad punitionem non sine
miraculo contra quemdam ex ijs,qui excō-
municationem Ecclesiæ contemnebant, ma-
num iniecit:narrat ibidem Bar.n 23.sic.
154 Cum verò,vt audisti, incestuosorum nu-
merus increbresceret,ijdemq contumaces, &
contemptores excommunicationem Eccle-
siæ vilipenderent, nec recedere ab improba-
to coniugio vellent: Deus in vnum ipsorum,
in exemplum ceterorum, diram vindictam
exercuit, atq. irrationabilium bestiarum fa-
cto,quid rationabili homini sit faciendum,
ostendit.Rem gestam ab Episcopo,Apsarensi,
Pio nomine acceptam, omni fide testatā, sic
ipse recitat Petrus Damiani in epistola ad
Alexandrū Papā electū,& ad Hildebrandū,
155 Quidam,inquit,degener quidē moribus,
sed maiorum titulis insignitus,suam consan-
guineā nuptiali fœdere copulauit. Quid plu-
ra?Prohibitus persititit,excommunicatus ad-
hæsit,totumq. Ecclesiasticę censuræ vigorem
nugarum puerilium fabulas deputauit. Cui
hoc certe ad diuinæ indignationis indicium
contigit,vt panes de nuptialibus mensis in
platea ante canum ora proiecti minimè tan-
156 gerentur.Insuper (ò diuinæ animaduersio-
nis pauenda seueritas) dum rigidus stat,dum
præceptis sacerdotalibus se non humiliat,qui
vigilare sibi ad salutē noluit,in cubiculo dor-
mientem repente de cęlestibus irruens ful-
men extinxit: sic diuini furoris expertus est
moriendo sententiam,qui vulneri suo, dū vi-
ueret,adhibere cōtēpserat medicinā.hęc ille.
157 Occurrit iam explicanda VVecilinorum
secta: origo, seu occasio eius inde, vt auctor
est Bar.anno 1085.n.1.cum antiquis scripto-
ribus,quos citat. Spoliatus fuerat Regno, ac
bonis omnibus Rex Henricus III.inflictaq.ei
excommunicatio ipso facto, eo quod partes
Guiberti Pseudopapę tueretur,inducto schis-
158 mate pessimo.Dein publicato edicto excō-
municationis per Legatum Sedis Apostolicæ
Ortonem Ostiensem Episcopum Cardinalem
illico catholici Saxones communicationem
cum Henrico euitare cœperunt; e contra,
quod non esset euitandus,reclamabant schis-
matici;inter quos excelluit Vuecel, de cuius
qualitate audiamus Cardinalem Baron.n. 3.
159 Porrò,inquit,Vuecel iste, qui anno supe-
riori intrusus est post obitum Sigefridi in
Moguntinum Archiepiscopatum, quisnam
fuerit,præstat audire à Bertholdo,qui ait:In-
terim Hēricus cōgregata multitudine schis-
maticorum Vvecilonem Clericum Halber-
standensis Episcopi fugitiuum,Moguntinensi
Episcopatu remunerauit,eo quod illi in om-
ni pertinacia contra Dominum,& sanctū Pe-
160 trum indefessus cooperator adfuit. Qui ip-
se iam dudū anathematizatus, & ab anathe-
matizatis electus.nihilominus etiam ab ana-
thematizatis (iuxta Pelagium Papam) non
consecratus,sed execatus est. hęc ipse,nempe
161 Bertholdus, & ab isto Baronius. Qui addit
permansisse semper Vvecilonem in schisma-
te,& huius propugnatorem acerrimum iugi-
ter vsque ad mortem extitisse.
162 Ad ipsum autem conuincendum, & de-
clarandum hæreticum, ac ducem hęreticorū
cōgregatum fuit Conciliū, vt ex Vrspergensi
scriptore insigni illius temporis affert Baro-
nius n 2. circa finem sic.
163 Notandum tamen,inquit, est, quod ean-
dem sententiam aduersarij Imperatoris tan-
to insequebantur zelo, vt habito postmo-
dum in Quintilineburg Concilio, vbi Otto
Episcopus Ostiensis,interfuit Legatus Hilde-
brandi Papę, ipsam nimium ventilantes: hę-
resim Vvecilonis, ipsumque hęresiarcham
appellarent, contra fidem scilicet illum
dogmatizasse culpantes, quod qui iam diu
suis spoliatus sit rebus; diuinis non subia-
ceat legibus. hęc ex Vrspergensi Baronius.

Qui

164 Qui in fine numeri sequentis ait : At sicut hæresis ab auctore Vuecilonia (vt audisti) est appellata, ita & ignominiæ causa schismatici sectatores ipsius, Vuecilini denominati fuerunt. ita ille.

165 Quid tandem de Roscelino hæresiarcha refricante Sabelli antiquum errorem? Condemnatus fuit hic pessimus homo in Concilio Rhemensi, ibique abiurauit, non tamen ex corde, sed omnino fictè ob timorem vltimi supplicij, si in pertinacia, & obstinatione permansisset; vt patet ex epistola, quam scripsit S. Anselmus ad Vrbanum Papam II. reddens rationem, cur librum de Incarnatione Verbi composuerit, & refert Baronius anno 1094 num. 20. sed præstat D. Anselmi verba audiamus, quibus de re tota clare innotescet

166 Cum adhuc, inquit, in Becci Monasterio essem Abbas, præsumpta est à quodam clerico in Francia talis assertio : Si in Deo, inquit, tres personæ sunt, vna tantùm res, & non sunt tres res, vnaquæque per se separatim, sicut tres Angeli, aut tres animæ, ita tamen vt potentia, & voluntate omnino sit idem: Ergo Pater cum Spiritu Sancto cum Filio est

167 incarnatus. Quod cum ad me perlatum esset, incœpi contra hunc errorem scribere quandam epistolam, quam parte quadam edita, perficere contempsi, credens non ea opus esse, quoniam, & ille, contra quem fiebat, in Concilio à Venerabili Rhemensi Archiepiscopo Rainaldo collecto, errorem suũ abiurauerat, & nullus videbatur, qui eum errare ignoraret. ita ibi.

168 Post pauca verò sic. Postquam autem in Anglia ad Episcopatum, nescio qua Dei dispositione captus, & retentus sum: audiui præfatæ nouitatis auctorem in sua perseuerantem sententia dicere; se non ob id aliud abiurasse quod dicebat, nisi quia à populo interfici timebat. Hac igitur causa quidam fratres precibus suis me coegerunt, vt soluerem quæstionem, qua ipse sic irretitus erat, vt nullo modo se ab ea expediri crederet; nisi ant incarnatione Dei Patris, & Spiritus sancti, aut Deorum multitudine impediret, &c. Hactenus S. Anselmus, cuius hanc sententiam auream adiungit Baronius ibidem sic.

169 Nullus quippe Christianus debet disputare, quod Ecclesia Catholica corde credit, & ore confitetur, quomodo non sit; sed semper eandem Fidem indubitanter tenendo, amando, secundum illam viuendo, humiliter (quantum potest) quærere rationem, quomodo sit. si potest intelligere, Deo gratias agat; si non potest intelligere, nec immittat cornua ad ventilandum, sed submittat caput

170 ad venerandum. Citius enim in se confidens potest humana sapientia impingendo cornua sibi conuellere, quam innitendo petram hanc euellere, &c. Ita ibi: atque ijs satis declarata manet secta Roscelini. (Vide Gualterium cap. 9. sec. xi.) præsensque Regula, & Caput iam expedita.

CAPVT XIV.

De varijs Sectis hæresum, & hæresiarcharum, quæ in pluribus Orbis partibus per totum xij. Seculum contra Fidem Catholicam instituta fuerunt.

PROOEMIOLVM.

1 CONTRA præcipuam Catholicæ Fidei veritatem (vt de alijs nunc taceam) nempè cō-
tra veram & realem in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Missę sacrificio, Christi
Domini pręsentiam, initio præcedentis sęculi hęresiarcham Berengarium Sacramenta-
riorum Precursorem cornua erigentem, & horrendissimum bellum excitantem vidimus. Quid
igitur? an sumpta contra eum arma? sumpta sanè potentissima: omninò nè expugnatus? equi-
dem expugnantissimus vnà cum quibuscumque ipsius sequacibus. Pugna enim validissima
contra eos, iam à primis Ecclesiæ Catholicę incunabulis incœpta, & in quouis seculo continua-
ta, decisionibusque Sacrorum Conciliorum, ac testimonijs Sanctorum Patrum, & virorum do-
ctissimorum admodum roborata, vnde, & victoria aduersus hostes acerrimos Eucharisticæ ve-
2 ritatis prorsus certa, & valde gloriosa. Circa dictam pugnę continuationem videas præsertim
nostros antesignanos, Genebrardum scilicet, & Gualterium: ille in fine cuiusque seculi, & ante
incarnationem Verbi, sub finem cuiusque ætatis Mundi, fidem, & cognitionem doctrinæ Ca-
tholicę, tùm aliorum mysteriorum, tùm istius Eucharisticæ realitatis continuatam ostendit. Hic
vero cum suis eruditissimis Chronographicis Tabulis à Christo nato præcipuè intendat ostē-
dere earumdem duodecim veritatum Fidei nostræ in quouis annorum centenario confirma-
tionem dictis decisionibus, & testimonijs manifestam, in primo semper loco hanc realitatis, &
transsubstantiationis Eucharistiæ, ac Sacrosancti Missæ sacrificij reponit, vt videre est apud ipsum
3 Gualterium. Omissis antem nunc alijs cæterorum seculorum, pauca tantum xi. præcedētis hic
attingamus, videlicet testimonia Fulberti Carnotensis Episcopi in epistola de Eucharistia, quæ
extat 3. Tom. Biblioth Sanctorum Patrum: Oecumenij, in cap. 11. prioris epistolæ ad Corin-
thios: Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi in libro, quem de Eucharistia aduersus Berenga-

tium scripsit. Petri Damiani Ostiensis Episcopi, & Cardinalis in sermone de Natiuitate B. V. Mariæ extat apud Sur. to. 5. VIII. Sept. Theophilacti Archiepiscopi Acridiæ Bulgarensis in cap. 26. Matth. Euthymij Monachi cognomento Zigabeni, etiam in cap. 26. Matth. tandem S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis in cap. 7. Epistolæ ad Hebræos: vide verba vniuscuiusque istorum testimonium reddentia apud Gualterium citatum: nobis sat est, digitos ad fontes intendisse, vt iam ad hæreses, & heresiarchas seculi xij. descendamus.

Durandus de Vualdach, & Marsilius Paduanus, ac Basilius Dux Bongomilorum quomodo suas Sectas fundarunt?

REGVLA CCLXVII.

4 PRiores duo heresiarchę simul ferè circa
annum Domini 1117. prodierunt, Durandus
de Vualdach in Aragonia, asserens
pertinaciter cum quodam suo assectatore,
prater alias hæreses, quòd matrimonium ni-
5 hil aliud sit nisi occulta fornicatio. Marsilius
verò Paduanus eadem pertinacia in Ecclesiā,
& Ecclesiasticas personas varijs erroribus in
dicendis inuehens, sicque vterque suam Se-
6 ctam instituit. At Basilius Bongomilorum
Parens ex armamentarijs veterum heresiar-
charum diuersas assumens hereses, Fidem
Catholicam acritèr oppugnauit.

7 CIrca primam Sectam Durandi de Vualdach breuissimè nos expediemus, cum pauca admodum apud Scriptores de ea reperiantur, nihil apud Baronium, quod miror; nihil apud Alphonsum de Castro, &c. Solus nonnulla Prateolus verb. Durandus de Vualdach num. 18. & ex eo Gualterius cap. 1. seculi xij. sic:

8 Anno circiter 1117. in Aragonia impostor hic, comite quodam assectatore suo, nonnullas sparsit hereses, quas inter docuit matrimonium aliud esse nihil nisi occultam fornicationem. Atque, eam ob causam, cum suā ipsi agnoscere cęcitatem nollent, igni adiudicati sunt. Fuerat autem hic error longè ante ab Ecclesia damnatus in Marcionistis, Tatianistis, Adamitis, & Manichæis, vt suis locis ostensum est. Ita ille.

9 Non exprimit autem alias hereses, de quibus in communi ait ibi, Nōnullas sparsit hereses; neque expressio vlla earum à Prateolo facta. Sed præstat huius etiam verba audire, ad Sectam istam paulò latius capiendam, scilicet.

10 Durandus de Vualdach Henrici Quinti,
Cęsaris Germani, & Paschalis II. huius no-
minis, Romanorum Pontificis temporibus
circa annum Domini 1117. in partibus Ara-
goniæ cum alio quodam sibi fauente, & as-
sectatore hereses quasdā instituit: inter quas
asserebat, matrimonium, nihil aliud esse, quā
11 occultum meretricium. Sed tandem Do-
mino Iacobo Rege Aragonum presente, eius
hereses damnatę fuerunt per Episcopum Ge-
rundensem, & Arnoldum Burgensem Fidei
Inquisitorem, & illi velut impenitētes igni-
bus traditi, & exusti. Hęc ille, nec aliud cir-
ca Sectam istam Durandi addendum occur-
rit.

12 Breuis similiter erit nobis sermo de here-
siarcha Marsilio Paduano, ob eandem causā,
quòd Scriptores citandi, qui de eo, ac de
eius Secta agunt, breuiter omnia huc spe-
ctantia attingunt: mirum item sanè apud
Baronium, qui nihil intactum solet relinque-
13 re, haud vllum de eo verbum reperiri. At
Prateolus verb. Marsilius num. 17. ex Aluaro
lib. 1. de Planctu Ecclesiæ, artic. 68. & ex
Alphonso à Castro lib. 6. aduersus hereses, de
eo in communi affirmat, fuisse equidem virū
toti Ecclesię, & quibuscumque Ecclesiasticis
odiosè infensum, eò quòd in eos fuerit inue-
ctus.

14 Quatuor tantum errores Marsilij Sectæ communiter tribuuntur. Primò, quòd Papa post Christi Domini Ascensionem non permanserit eius Vicarius in Ecclesia, & quod reliquerit Christus eam sine Vicario. Rebellionis, ac despectæ obedientiæ fundamentum omnibus propemodum hereticis commune. Ita Prateolus verb. Marsilius, & Gualter. cap. 2. secul. xij.

15 Secundò, Tenuit Marsilius, quod Papa possit subire iudicium Imperatoris; atque hic succedat Summo Pōtifici, Sede vacante. Ibidem Prateolus, & Gualterius; qui meritò addit hanc esse confusionem, plus quam Babylonicam, cum Terræ Cœlum, & temporalibus spiritualia non modo adæquat, verū etiam subijciat.

16 Tertiò, Errauit ille cum pertinacia affirmans homines Ecclesiasticos non posse vllas diuitias possidere, nec agros, nec alia bona; eam reddens rationem, quòd Apostoli, quibus primores Ecclesiæ successerunt, paupeṛes fuerint, nihil pænitus possidentes. ita locis citatis Prateolus, & Gualterius.

17 Quartò, Docuit Marsilius, sed falsò, nihil esse discriminis inter Sacerdotes, imò neque inter Episcopum, & Sacerdotem, nullum esse alio potestate eminentiorem. Ita præter relatos Prateolum, & Gualterium, Alphonsus à Castro verb. Episcopus, hæres. 1.

18 De tertio heresiarcha Basilio nonnulla ha-
bemus apud Cardinalem Baronium sub finē
anni 1118. vbi inter excellentias, & encomia
Imperatoris Alexij istud vt valde singulare
reponit, detegisse, & igni tradidisse nequissi-
19 mum Basilium. Præcipuam verò, inquit,
laudem inde sibi idem Imperator Alexius
comparauit, quod quendam huius temporis
nefandum hæresiarcham Basilium, auctorem
hæresis Bongomilorum, detexit, atque non
sine labore detectum eundem flammis com-
burendum tradidit, hęc ille.

20 Plu-

20 Plura verò circa idem paulo post adducit
quibus etiam qualitatem, & professionem
Basilij, eiusque sectę dilatationem per plures
Mundi partes ostendit sic.

21 Quomodo autem, inquit, Imperator Ale-
xius nefarium hominem vltimo supplicio af-
fecit, ita describit Zonaras: His temporibus
secta nefaria Bongomilorum extitit, cuius
præco doctorque primatius fuit quidam Ba-
silius medicus, habitu Monachus, sed ipso po-
22 tius Satana indutus. Qui cum annis quin-
decim erroris illius perniciosa dogmata di-
dicisset, quinquaginta duobus docuisset, to-
tum ferè orbem sua pestis impleuit. Tandē
etiam Vrbem Imperatricem ingressus, in ma-
nifesto crimine est veritatis inimicus depre-
hensus. Nam Imperator eius impietate co-
gnita, simulauit se fidem habere homini in-
felici, & Magistrum appellauit, & Saluatorem
23 errantium animarum. His & pluribus alijs
ægre quidem, & tardè, sed tamen effecit tan-
dem, vt homo pestifer euomeret virus suæ
improbitatis. Sed fera cassibus irretita, do-
ctrinam eius vulgauit, & dogmata contem-
psit, communique suffragio in equestri thea-
tro impostorem comburi iussit. hæc ille.

24 Cum Euthymio, & alijs idem Baronius hos
nequissimo Basilio tribuit errores, sic: Reijcit
inquit, libros Moysi, septemque tantum Di-
uinæ scripturæ libros recipit. Deum huma-
na forma præditum dixit. Mundum creatū
ab Angelis malis; scilicet, Michaelem Archā-
gelum fuisse incarnatum. Iconoclastiam am-
plexus, sanctarum cultores Imaginum repro-
bos, & idololatras esse affirmauit. Crucem
despexit, quod in ea Saluator occisus sit, quā
Dęmones fictè timere, atque fugere videren-
tur. Baptismum Ecclesiæ esse Baptismum
Ioannis, suum verò esse Baptimum Christi.
Incruentum sacrificium contemnendum. Eu-
charistiam esse Dominicam orationem: om-
nes orationes præter Dominicam, vanilo-
quia esse. Insuper delirans dixit suos omnes
concipere Verbum Dei, & parere, sicut Bea-
ta Virgo peperit, nullamque aliam esse resu-
rectionem, præter pęnitentiam, & vitam e-
uangelicam. hactenus Baronius.

25 Prædictis autem duodecim hęresibus alias
tres adiungit Gualterius dict. cap. 3. secul. 12.
nempe primo, quod hæresiarcha Basilius ne-
quaquam admitteret mysterium Sanctissimæ
Trinitatis. Secundo, quod Catholicorum Ec-
clesias blasphemijs impetere consueuerit,
Dęmonum esse domicilia mentiendo, ma-
gnumque Satanam in Templo Salomonis ab
excidio Hierosolymitano ad suum vsque tē-
pus sedisse, amplissimam Ecclesiam Costanti-
nopolitanā S. Sophiæ titulo appellatam, oc-
26 cupasse. Tertio, licitum esse pro tuenda vita
fidem assimulare, & effingere: quibus secta
hæresiarchæ Basilij explicata manet. De qua
Prateolum lege verb. Bogomiles, n. 28. pau-
ca nimis afferentem ex Euthymio 2. par. suæ
Panopliæ tit. 23. Atque his præsentis Regulæ
finis.

*Quid de sectis hæresiarcharū Tandemi ac Pe-
tri de Bruis, parentis Petrobrussianorum,
& Adamitarum à Tandemo proceden-
tium?*

REGVLA CCLXVIII.

27 Circa annum Domini 1126. in Germa-
nia emersit homo nequissimus Tan-
demus nomine, vt Antuerpiæ in primis ve-
nenum suæ hæresis statim explicandæ spar-
geret; nec quisquam poterat ei facilè resiste-
re, non solum ob ingenij acumen, & nimiam
loquacitatem, sed etiam ob incessum cum
magno splendore, & trium millium armato-
28 rum comitatu. Statim secutus est alius hæ-
resiarcha dictus Petrus de Bruis, qui in Are-
latensi prouincia ex diuersis erroribus indi-
29 candis suam sectam instituit. Orta verò pau-
lo post à dicto Tandemo soboles Adamitarū,
nihil differentium ab Adamitis antiquis in
tertio sæculo explicatis.

30 Tandemus, vt vocant eum Prateolus
verb. Tandemus, n. 1. & Gualterius
cap. 4. secul. 12. vel Tanchelinus, sic etiam
ab ipso Gualterio, & à Baronio citando no-
minatus, quisnam fuerit, & vbi, ac quando
prodierit, indicat idem Prateolus ex Sigiber-
to, seu ex suppl. Chron. eius anno 1124. sic.

31 Tandemus, inquit, hæreticus, auctore Sigi-
berto, circa annum Domini 1124. in Ger-
mania emersit sub Henrico V. huius nominis
Cęsare Germano, & Callisto II. Romanorum
Pontifice. Hic, vt idem Sigibertus ait, cum
Laicus esset, non minimę tamen subtilitatis
erat, sed multis etiam discretis cleri cis in
sermone acutior, adeò quidem; vt eos supe-
32 rare in omni re videretur. In precioso habi-
tu, & vestibus deauratis incedens, triplici fu-
niculo crinibus intortis, verbis persuasibili-
bus, & conuiuiorum apparatibus, eos, qui il-
lum circiter tria millia armati sequebantur,
alliciebat, & per eos in sibi resistentes cædi-
bus sæuiebat. hæc ille.

33 Dissentiens à Prateolo aliquantum in cir-
cumstantijs temporis, & personarum, repo-
nit Baronius (cui adhæreo) hunc turpissimū,
& crudelissimum hæresiarcham Tanchelinū
ad annum 1126. gubernante Ecclesiam Ca-
tholicam Honorio Papa II. successore Calli-
sti, & vacante Imperio Occid. per septenniu;
sed ipsūmet de hoc hæresiarcha, & de reme-
dio adhibito loquentem audiamus.

34 Quo anno, inquit, Sanctus Norbertus, cum
accepisset Romæ ab Honorio Papa confir-
mationem instituti à se Ordinis Pręmonstra-
tensium, reuersus in patriam, dispositis rebus
vocabatur Antuerpiam, vt Ecclesiam illam
noui hæresiarchæ opera labefactatā adiuua-
ret. Quinam hic fuerit hæresiarcha, & quę
eius nefandæ assertiones, sic accipe ab Hu-
gone, eius tēporis auctore, qui ait, in vita S.
Nor-

Norberti c. 34, apud Suriũ tom. 3. die 6. Iunij.
Non est autem prætereundum, quare vo-
35 catus fuerit ad suscipiendam Antuerpiensẽ
Ecclesiam. Est Antuerpia oppidum amplis-
simum, & populosum, in quo vnus erat tan-
tum Sacerdos, qui curam totius populi ibi-
dem commorantis gerebat: sed præ nimia
multitudine, & frequenti negligentia non
poterat; nec credebatur ei, quod ipse quasi
in coniugio, & copula carnali neptem suam
in tertio gradu manifeste sociam sui sceleris
36 haberet. Hanc ob causam populus ille quasi
grex absque pastore per multos errorum an-
fractus deuiabat. Vndè contigit, vt hæreti-
cus quidam miræ subtilitatis, & seductor, Tã-
chelinus nomine, illuc adueniens, in eadem
37 gente locum suæ imposturæ inueniret. Erat
is omnium hominum sceleratissimus, Deique
& omnium Sacramentorum eius, totiusque
Religionis, & Christianæ fidei hostis, ita vt
ministerium Episcoporum, & Sacerdotum
38 nihil esse diceret: Et sacrosancti Corporis,
& Sanguinis Domini nostri Iesu Christi per-
ceptionem ad salutem perpetuam prodesse
negaret. hucusque Baronius ex Hugone.
Præter dictos duos errores asserebat Tan-
39 demus, rem spiritualem esse, filias in oculis
matrum constuprare, ipsasque fœminas con-
iugatas, præsentibus maritis conspurcare.
Quam fœditatem ille exercebat stipante, quẽ
diximus, exercitu ex tribus hominum milli-
bus conflato. ita cum Prateolo citato, Gual-
terius ibidem totidem verbis: sed præstat
circa idem cum additamento aliquo audire
Baronium propè medium n. 12. ex Hugone.
40 Res mira, inquit, & stupenda, lotiones eius
bibebant, & reliquiarum loco asportantes
recondebant: & cum filias in matrum præ-
sentia, spõsasque maritis videntibus corrum-
peret, opus spirituale id esse asserebat, in tã-
tum, vt infelicem se diceret, qui huic coniun-
41 ctioni nefariæ misceri non meruisset. Hæc
turpissima, & detestanda hominis impostura,
etiam post mortem eius extirpari nullatenus
potuit, licet duodecim clericorum congre-
gatio ab Episcopo in subsidium Sacerdotis,
qui solus erat in Ecclesia Sancti Michaelis, in-
stituta esset &c. Hactenus ille.
42 De morte autem Tandemi, & de extirpa-
ta eius hæresi, Prateolus ibidem cum Sigi-
berto sic. Qui tandem, inquit, post multos se-
minatos errores, multasque cædes perpetra-
tas, inter nauigandum à quodam presbytero
in cerebro percussus occubuit. Sed tamen
post eius mortem error ipsius, non tam faci-
43 lè extirpari potuit. Propter quod à Cleri-
cis loci eius Ecclesia cum redditibus per ma-
num Episcopi Norberto cuidam docto, & san-
cto viro regenda data fuit, sperantibus, quod
per eius salutarem doctrinam hæresis illa de
44 medio tolleretur. Quod & factum est. Siqui-
dem ipso prædicante, viri, & mulieres com-
puncti, corpus Dominicum, quod in cistris,
& in foraminibus per decem annos, & am-
plius reposuerunt, attulerunt, & per eius do-
ctrinã paulatim ad sanctam Fidem resipue-
runt. hæc Prateolus, seu potius Sigibertus.
45 Sequitur dicendum de Petro Brussino hæ-
resiarcha, & de secta Petro-Brussianorum ab
eo fundata: præcedentis declaratione abso-
luta, immediatè post num. 13. eiusdem anni
1126. ita idem Baronius.
46 Haud dissimilis, inquit, planè Tanchelino
fuit, nec impietate dispar, Petrus de Bruis di-
ctus, qui his item temporibus eosdem ferme
errores disseminauit in Prouincia Arelatensi
& alijs adiacentibus locis, qui per annos vi-
ginti impiè agens, impiè scribens, & loquens
perdurauit. Aduersus quem diffusè scripsit
Petrus Cluniacensis eam primùm epistolam,
quam dedit ad Ebredunensem Archiepisco-
pum, & alios Episcopos, in quorum diœcesi-
bus nefarius homo hęreses propagauit &c. ita
Cardinalis Baronius.
47 Notat autem cum eodem Cluniacensi Ab-
bate Prateolus verb. Petrus de Bruis nu. 18.
hunc hæresiarcham, à quo Petrobrusiani hę-
retici procedunt, fuisse Gallum natione, ex
prouincia Narbonensi oriundum, & in ea hæ-
resi, quam mente conceperat, adeo perti-
nacem, & obstinatum mansisse, vt meritò
apud oppidum Diui Aegidij ob sua crimina
48 viuns tandem exustus fuerit. In eo tamen
non benè sentit idem Prateolus, quod vnum
solummodo errorem circa baptismum pue-
rorum Petro de Bruis tribuat, cum à Baronio
citato à Gualterio cap 5. sęculi 12. & ab alijs
ex eodem Abbate Petro Cluniacensi, quin-
que communiter tribuantur.
49 I. Errabat affirmans paruulos infra discre-
tionis ætatem, Christi Baptismate non posse
saluari, nec alienam fidem illis ad salutem
vllo modo prodesse, qui sua vti non possunt.
Ita tres prędicti auctores.
50 II. Dicebat Petrus Brussinus, nullam tem-
plorum, aut Ecclesiarum fabricam fieri de-
bere: insuper quamcumque iam factam fun-
ditus esse diruendam; nec requiri sacra loca
pro Christianis ad orandum, adorandũ &c.
51 III. Ordinauit ille omnes Cruces sacras
confringi, ac succendi, eo quod species illa,
seu instrumentum, quo Christus Dominus tã
dirè tortus, & tam crudeliter occisus est, non
adoratione, nec veneratione, neque aliqua
supplicatione digna est, sed ad vltionem tor-
mentorum, & mortis eius, omni dedecore
dehonestanda, gladijs concidenda, & igni-
bus est succendenda.
52 IV. Negabat idem Petrus de Bruis non
solum realitatem corporis, & sanguinis Do-
mini in Sacramento Eucharistię, & in quo-
tidiano Missæ sacrificio; sed etiam istud om-
nino nihil esse, neque Deo offerri debere ab
vllo, maxima cum pertinacia tuebatur.
53 V. Deridebat esse sacrificia, orationes, ele-
emosynas, ac quæuis alia bona opera, pro de-
functis Fidelibus à viuis Christianis oblata,
atque per ea nullum mortuorum, vel in mo-
54 dico posse iuuari asserebat. En errores di-
cti hæresiarchæ, sectęque eius ab insigni Ab-
bate Petro Cluniacensi traditos, & à Baro-
nio, atq Gualterio citatis expressos: nec quid-
quam

quam aliud occurit circa istam sectam.

55 . Quid tandem de hæreticis Adamitis? so-boles isti fuerunt nebulonis illius hæresiarchę Tanchelini, qui vt paulo ante dictum, Antuerpiæ sparsit zizania suorum errorum, istis post aliquod tempus adhærentes vocati sunt
56 Adamitæ. Eo quod viri simul, & fęminæ imitantes nuditatem parētum Adami, & Euæ ante lapsum, vt iam alibi diximus, sine pudore ostendentes pudenda incederent. De ijs Genebrardus in Alexandro III. quem solum citans Gualter, cap.14. seculi 12. sic ait.
57 Extinctum fęliciter in inferiore Germania à Religiosis Præmōstratensibus Tandemi venenum, repullulauit nihilominus postea in varijs prouincijs, tum Regni Bohemię, tum
58 alijs: vbi qui eo fuere imbuti, Adamitæ nomen adepti sunt, nempè ob fęditates in capite de Tandemo recensitas, ijs non dissimiles: quibus coinquinatos quondam fuisse legimus veteres Adamitas in tertio sæculo memoratos. hęc ille, quibus satis dictum pro ista secta, & pro tota Regula præsenti.

Secta hæresiarcharum Petri Abailardi, & Arnaldi Brixiensis, Arnaldistarum parentis, qualiter se habent?

REGVLA CCLXIX.

59 HI duo hæresiarchæ valde famosi, & coniuncti fuerunt, prior scilicet magister posterioris: ambo simul de hæretica prauitate accusati apud Innnocentium Papam II. & per hunc eadem contra vtrumq. sententia condemnationis lata, finis tamen
60 vtriusque omninò dissimilis. Nam Petrus Abailardus natione Gallus, post seminatos varios errores explicandos, & post prouocatum S. Bernardum ad publicum de fide certamen, cum solo eius aspectu perterritus, ad Sedem Apostolicam appellasset, in se reuersus, depositis erroribus, & emissa professione in Monasterio, ibi sanctissimè vixit, & obijt.
61 At discipulus eius Arnaldus Brixiensis, in spargendis eisdem erroribus, & alijs proprijs persistens, tandem captus meritò igni tradi-
62 tus fuit. Post mortem verò eius secta Arnaldistarum ab ipso fundata multis extitit admodum perniciosa.

63 PEculiari Dei [Opt. Max. prouidentia dispositum, vt temporibus istorum hæresiarcharum Petri Abailardi, & Arnaldi Brixiensis, doctrina, & pietate floreret S. Bernardus Abbas Clareuallensis, atque contra eos multimodis insurgeret, ipsorum errores, & verbis, & scriptis perpetuo impugnans, simulque nequitiæ qualitatem vtriusque cō-pletè exprimens, vt adducit Baronius anno 1140. à n.4. vbi ex epistola eius 189. inducit ipsum, sic loquentem.
64 Stultè mihi dudum requiem promittebā, si quidem Leonina rabies quieuisset, & pax Ecclesiæ redderetur. Sed secus accidit, nam inferius: Leonem euasimus, sed incidimus in Draconem, qui non minus forsan noceat sedens in insidijs, quam ille rugiens de excel-
65 so. Quanquam non iam in insidijs, cuius virulenta folia vtinam iam laterent in scrinijs, & non in triuijs legerentur. Volitant libri, & qui oderunt lucem, quoniam mali sunt, impegerunt in lucem. Et post pauca.
66 Procedit, inquit, Golias (nempe Abailardus, procero corpore, nobili illo suo apparatu circummunitus, antecedente quoque eius Armigero Arnaldo de Brixia: squama squamæ coniungitur, & nec spiraculum incedit per eas. Siquidem sibilauit apis, quæ erat in Francia, api de Italia, & venerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius &c. Hæc sub metaphoris, & symbolis ex S. Bernardo Baronius, quæ declarans sic ait.
67 Ecce tempus, nempe post extinctum schisma Petri Leonis; & cum Arnaldus, ex Italia (vt audisti) redijt in Franciam ad suum Magistrum Petrum Abailardum, quando & cœptum est agi aduersus eiusmodi hæreses recens emergentes. Ita ille de ambobus simul
68 hæresiarchis. Qui per ipsum Sanctum Bernardum, & per alios plures, teste eodem Baronio ibidem, denunciati fuerunt Innocentio II. Summo Pontifici; à quo perpensis perpendendis, eadem pariter contra vtrumque sententia condemnatoria dimanauit. de qua ipsemmet Innocentius Papa in sua epistola Apostolica, cuius initium sic.
69 Innocentius seruus seruorum Dei Samsoni Rhemensi Archiepiscopo, Henrico Senonensi, & Bernardo Abbati Claræuallensi sa-
70 lutem, & Apostolicam benedictionem. Pręsentia scripta fraternitati vestræ mandamus quarenus Petrum Abailardum, & Arnaldum de Brixia dogmatis fabricatores, & Catholicæ fidei impugnatores, in religiosis locis, vt vobis melius visum fuerit, separatim faciatis includi, & libros eorum vbicumque reperti fuerint, igne comburi Datum Laterani 17.
71 Kalendas Augusti. Insuper transcripta ista nolite ostendere cuipiam, donec ipsæ litterę in Parisiensi colloquio, quod propè est, præsenratæ fuerint ipsis Archiepiscopis. Ita ibi, & habetur apud Baronium dicto anno 1140.
72 n.13. Vbi facit mentionem de alia epistola eiusdem Innocentij II. per quam illorum errores damnati ostenduntur, iniuncto auctoribus eorum perpetuo silentio.
73 Sunt autem huiusmodi, communes vtrique: ac primo affirmandum cum S. Bernardo epist. 192. in fine, quod Abailardus, & Arnaldus, loquendo de Trinitate, arianizauerint: de gratia agendo, pelagianizauerint, de persona Iesu Christi sermonem habendo, Nestorianos se præbuerint. vnde patet ab antiquis suos errores sumpsisse.
74 Secundo asserebant, in Deo aliquam reperiri compositionem. Tertio, Beatos non videre Deum, sed aliquam claritatem solummodo essentiæ eius. Quarto, Deum non posse cuiquam facere, nisi quæ propter ordinem iusti-

iustitiæ, & sapientię suæ facit, imò ex natu-
ræ necessitate agere omnia, quæ agit. Quin-
to, Deum item non esse auctorem bonorum
omnium. Sexto, Angelos aliquid creare.
Septimo, Præter creatorem, & creaturam
aliud quiddam repetiri, atque præter Deum
75 debere aliquid admitti æternum. Hos tan-
tum exprimit Prateolus, verb. Petrus Abai-
lardus n. 21. reliquos ait, reperiri in tabella
Fratr. Petri Pergameni, quæ annexa est ope-
ribus D. Thomæ, qui eos refellit, & impro-
bat diuersis in locis, vt illum tertium, quod
Beati non videant Deum, 1. parte, quæst. 12.
art. 1.
76 Præstat tamen expressionem aliorum hic
tibi exhibere. Octauo, itaque errarunt Abai-
lardus, & Arnaldus, asserentes Christum Do-
minum non assumpsisse carnem humanam,
vt nos liberaret. Nono, negantes in Chri-
sto extitisse Spiritũ timoris Dei. Ita Alphon-
sus à Castro verb. Christus hæres. 6. & 8. eum
alijs Decimo, ascribentes potestatem Pâtri,
sapientiam Filio, & bonitatem Spiritui san-
cto, non per appropriationem, vt fit à Ca-
tholicis Doctoribus; sed per proprietatem.
Idem Castr. verb. Deus hæres. 13. Vndeci-
mo, Affirmantes Spiritum Sanctum esse ani-
mam Mundi. ipse Castrus verb. Deus, hæ-
res. 11. Duodecimo, Denudantes hominem
libero arbitrio, addentes neque vllam esse
in rebus contingentiam, sed omnia fieri ex
necessitate absoluta. Castrus verb. libertas,
hæres. 1. Decimotertio, Sibi suadentes, quòd
omnes diaboli tentationes ex lapidum, her-
barumque contactu procedant. Idem Ca-
77 strus, verb. tentatio. Decimoquarto, Te-
stantes nullum esse Dei timorem in futuro
seculo, contra illud, Psalm. 18. Timor Do-
mini sanctus permanens in seculum seculi,
nempè filialis in beatis, & seruilis in damna-
tis. Cum eodem Castro, verb. Timor Dei,
hæres. 1. Gualterius cap. 6. seculi duodecimi.
78 Qui cap. 7. loquens peculiariter de Arnal-
do Brixiensi, sic ait. Quoad eius errores spe-
ctat, præter eos, quos ex Abailardo hauserat,
iam iam à nobis recensitos, bona omnia
temporalia laicorum esse autumabat, perpe-
ramque facere Clerum, si illorum particeps
fiat. Doctrina populo accepta, ac plausibi-
lis, quæ ingentes iam Romæ, tùm alijs in
locis turbas concitauit. & post pauca addit:
79 Falsa etiam quædam tùm de Augustissimo
Altaris Sacramento, tùm de paruulorum Ba-
ptismo comminiscebatur. Ita ille ex Baro-
nio anno 1139. & 1141. quem si placet,
videas.
80 Adhuc autem sigilatim de vnoquoque
istorum hæresiarcharum aliquid addamus, vt
constet de fine, & exitu vtriusque valde dissi-
mili, ac de reliquis contentis in Regula.
Nimis temerè, vt impudenter, ausus est Pe-
trus Abailardus ad publicum de rebus Fidei
certamen, S. Bernardum Abbatem prouo-
81 care: quod vt maiori cum solemnitate fie-
ret, & sua dogmata falsissima magis honorifi-
cè stabiliret, coram Archiepiscopo Senonẽsi,
& Episcopis suffraganeis, atque Abbatibus
ad Synodum celebrandam vocatis compa-
ruit, insistens pro ineundo dicto certamine.
82 Vocatus itaque S. Bernardus, licèt impara-
tus, & de improuiso, adeò præsentia sua, &
prioribus verbis hostem perterrefecit; vt sta-
tim hic mutato consilio obmutuerit, & ad
Sedem Apostolicam appellauerit à Iudicibus
ad ferendam sententiam post certamen ele-
ctis, non admissa vllo modo optione, quæ
ei offerebatur, vel negandi esse suos erro-
res in ipsius scriptis repertos contra Fidem
Catholicam, vel humiliter eos corrigendi,
vel respondendi, obijciendis sibi rationibus
pariter, & Sanctorum Patrum testimonijs.
83 Huic autem, præsertim tertio capiti, nulla te-
nùs voluit ille consensum præbere, eo quòd
tunc maxima quidem ex parte eius memo-
ria turbata fuerit (hoc ipsemet postea suis,
vt aiunt, confessus est) ratio caligauerit, &
interior fugerit sensus.
84 Proposita autem appellatione ab Abailar-
do ad Sedem Apostolicam, S. Bernardus di-
uersas scripsit epistolas, nimirum ad Inno-
centium Papam, ad S. R. E. Cardinales, &
præcipuè ad Guidonem de Castello, qui po-
steà fuit Cęlestinus Papa, & antea fuerat in
Philosophia eiusdem Abailardi discipulus, in-
formans eos de omnibus, quæ acciderant, &
de pessimis illius dogmatibus; vt à nullo pro-
tegeretur, sed cunctorum votis condemna-
85 tus euaderet. Scripserunt etiam ad Innocẽ-
tium Papam Episcopi, qui interfuerunt in-
choatæ concertationi, & Iudices præfuerant,
vt sequeretur idem effectus condemnatio-
nis.
86 Sed en mira benignissimi Dei Omnipotẽ-
tis clementia! dum Abailardus obdurata
fronte, & pertinaci animo ad defendenda sua
falsissima dogmata Romam versus iter diri-
geret, en lux ei effulsit de cœlo, en manus
Domini super ipsum: diuertens enim ad Clu-
niacense Monasterium, ibi passus est, se re-
tineri à Petro Venerabili eiusdem Monaste-
rij Abbate, & pedetentim induci ad depo-
nendos omnes errores, & amplectendam
vitam monasticam, sicuti re vera inductus
87 est. De qua inductione, & firma resolutione
viuendi, ibi emissa professione vsque ad mor-
tem, scripsit dictus Petrus Abbas ad Innocẽ-
tium Papam, vt benedictionem, & facultatẽ
id exequendi concederet: quod ipse gaudens
de tali nuncio perlibenter præstitit. Vnde
quandiù vixit, summa eum ædificatione, &
obseruantia regulari, in eo monasterio mã-
sit, ac tandem non sine odore sanctitatis vi-
88 tam cum morte commutauit. Patent hæc
omnia tribus præcedẽtibus paragraphis tra-
dita, tùm ex litteris S. Bernardi, & dicti Pe-
tri Abbatis, tùm ex relatione Gofridi Mo-
nachi Claræuallensis, qui cum interfuisset,
vel à fide dignissimis testibus, qui viderant,
accepisset, vitam S. Bernardi egregiè com-
posuit, & de istis agit, lib. 3. cap. 5. refertque
copiosissimè Baronius dicto anno 1140. ad-
ductis diuersis ex dictis epistolis, & ali-
quan-

quando fragmenetis aliarum.
89 De Arnaldo verò Brixiensi quid peculia-
riter dicendum? heù quàm disparem ab illo
Abailardi, & quàm vituperosum, ac infeli-
cem sortitus est exitum. Perseuerauit etiam
postdictam condemnationem in seminan-
dis suis nequissimis, & perniciosissimis dog-
matibus, tum secretò vbi aderat periculum
capturæ, tùm alibi palam non existente tali
90 periculo. Immo ausus est adire Guidonem
de Castello (suum quondam discipulum, vt
dictum) dum in Gallijs esset Innocentij Pa-
pæ Legatus: cum autem apud hunc habuisse
confugium diceretur, hinc sumpsit occasio.
nem D. Bernardus, scribendi ad ipsum epi-
stolam acriorem (quod sic causa exigeret)
& est inter eius epistolas 196. cuius vel sal-
tem fragmentum accipe.
91 Arnaldus, inquit, de Brixia, cuius con-
uersatio mel, & doctrina venenum, cui ca-
put columbæ, cauda scorpionis est, quem
Brixia euomuit, Roma exhorruit, Francia
repulit, Germania abominatur, Italia non
vult accipere, fertur esse vobiscum. Videte
quæso, ne vestra auctoritate plus noceat. Nã
cum & artem habeat, & voluntatem nocen-
di, si accesserit fauor vester, erit funiculus
triplex, qui difficile rumpitur, supra modũ
92 (vt vereor) nociturus. Et vnum existimo
de duobus (si tamen verum est, quod vobis-
cum hominem habeatis) aut minus scilicet
notum vobis esse illum, aut vos (quod est
credibilius) de eius correctione confidere,
& vtinam id non frustra. Quis det de lapide
hoc suscitare filium Abrahæ? Hæc ibi, & alia
quæ sequuntur acriora.
93 Verum ex hac communicatione cum Le-
gato Sedis Apostolicæ, non solùm non fuit
correctus, sed etiam multo audacior postea,
& perniciosior euasit. Nam post obitum In-
nocentij Romam se contulit sub Eugenio Pa-
pa II. & Anastasio IV. ibique mansit per an-
nos plures, nec defuerunt multi etiam ex
præcipuis Senatoribus Romanis, qui eum
benignè reciperent, secretòque tutum con-
94 seruarent. Quos ipse varijs modis maximè
suadendo illum errorem, de quo iam supra,
quod omnia bona temporalia sint propria
laicorum, &c. contra Summos Pontifices, &
personas Ecclesiasticas commouebat: idque
durauit vsque ad tempus Adriani Papæ IV,
quæ refert copiosè Baronius sub finem an-
ni 1141. & initio 1155.
95 Vbi num. 2. ex Vaticano Codice sic. In
diebus, inquit, illis, Adriani Papæ scilicet,
Arnaldus Brixiensis hæreticus Vrbem intra-
re præsumpserat, & erroris sui venena disse-
minans, mentes à simplicissima veritatis via
subuertere conabatur: pro cuius expulsione
supradicti Eugenius, & Anastasius Romani
96 Pontifices plurimum laborauerunt. Sed fa-
uore, & potentia quorumdam peruersorum
Ciuium, & maximè Senatorum, qui tunc ad
regimen à populo fuerant instituti, antedi-
ctus hæreticus munitus, & tutus, cõtra inhi-
bitionem Adriani Papæ in eadem Ciuitate
procaciter morabatur, atque ipsi Adriano,
cęterisque Patribus insidiari cępit, & publi-
cè, atque atrociter aduersari. Ita ille, & sta-
tim reddit rationem sic.
97 Venerabilem namque virum Dominum
Gerardum Presbyterum Cardinalem tituli
sanctæ Pudentianæ ad præsentiam ipsius Põ-
tificis euntem, quidam ex ipsis hæreticis au-
su temerario in via sacra inuadere præsum-
pserunt, & ad interitum vulnerauerũt. Qua-
propter Pontifex ipse Ciuitatem Romanam
interdicto supposuit, & vsque ad quartam fe-
riam maioris hebdomadæ vniuersa Ciuitas
98 à diuinis cessauit officijs. Tunc verò præ-
fati Senatores compulsi à Clero, & Populo
Romano, accesserunt ad præsentiam eiusdem
Pontificis, & ad ipsius mandatum, supra san-
cta quatuor Euangelia iurauerunt, quòd prę-
dictum Arnaldum hæreticum, & alios ipsius
sectatores de tota Vrbe, & eius finibus ex-
pellerent, nisi ad mandatum, & obedientiã
ipsius Papæ redirent; sic itaque ipsis eiectis,
& Ciuitate ab interdicto absoluta, repleti
sunt omnes gaudio magno, laudantes Do-
minum pariter, & benedicentes. hæc ille.
99 Expulsus autem ab Vrbe hæresiarcha Ar-
naldus, paulo post deuenit in manus Frideri-
ci Regis Teutonicorum, dum Longobardiam
magno cum exercitu intraret; cui Vrbem
versus properanti Adrianus Papa misit ob-
uiam Legatos Iacobum tituli sanctæ Puden-
tianæ presbyterũ, & Gregorium Diaconum
100 sanctæ Mariæ in Porticu Cardinales; qui
honorificè ab eo recepti, post salutationem,
litteras ipsi Apostolicas porrexerunt, & ex-
posuerunt mandata Domini Papę, inter quæ
illud pręcipuum erat, vt peterent à Rege
Arnaldum hęreticum eisdem Cardinalibus
tradi: quod ille perlibenter executus est.
101 Comprehensus itaque Arnaldus, & non
sine sufficienti custodia Romam missus, sta-
tim iussu Summi Pontificis à Pręfecto Vrbis
ligno adactus, ac rogo in puluerem redacto
cadauere, ne à stolida plebe corpus eius ve-
nerationi haberetur, cinis in Tiberim fuit
sparsus. Hęc ex Ottone Frisingensi, antiquo
Scriptore lib. 2. cap 20. affert Baronius an-
no 1155. num. 7. de fine nefandissimi hære-
siarchę Vrbis, & Orbis perturbatoris.
102 Secta denique ab Arnaldo instituta, &
ante, & post eius mortem multis in locis ad
perniciem, ac ruinam innumerabilium pro-
pagata fuit, atque in Vrbe pręcipuè Arnaldi-
103 stę hęretici grassati sunt. Hinc olim vsu re-
ceptum, vt isti singulis annis Romę in cœna
Domini excommunicarentur, pręter excom-
municationem expressam in iure, cap. excõ-
municatus, extra de hereticis, & pœnam
infamiæ, de qua in l. Gazaros, C. de hæreti-
cis, secundum quod notarunt Alphonsus de
Castro verb. Beatitudo heres. 1. & Prateol.
104 lib. 1. Elench. verb. Arnaldistę, num. 68. Di-
xi, olim, quia legi exemplaria Bullę Cenę Pau-
li V. & aliorum, & non inuenio in eis nomi-
natos Arnaldistas hæreticos. Atque his ma-
net absoluta Regula pręsens.

Quid

Quid de Gilberto Porretano? quid de Henrico Auctore Henricianorum? quid de Patarenis, atque de eorum Sectis.

REGVLA CCLXX.

105 CIrca annum Domini 1147. Gilbertus
Porretanus Episcopus Pictauiensis
auctor tractatus de sex vltimis prædicamē-
tis viguit. Hic diuersimodè errauit, prout
explicabitur, sed errores eius pertinacia ca-
ruerunt, cum monitus statim destiterit, vn-
106 dè non fuit hæreticus formalis. Ex sequa-
cibus tamen eius, illos pertinaciter defen-
107 dentibus, Secta fundata mansit. Secta au-
tem Henricianorum originem duxit ab Hē-
rico quodam Monacho Tolosano, eodem
tempore hæreses Petrobrussianorum semi-
nante, & ex suo aliquam indicandam adden-
108 te. Denique Patarenorum secta varias di-
ctorum hæresiarcharum, Marsilij Paduani,
Tandemi, Arnaldi, & Henrici hæreses con-
tinebat, nulla de nouo addita.

---

109 CAsus valdè notabilis, & singularis e-
quidem, quod quis auctor existat se-
ctæ hæreticorum, ac ipse nequaquam sit hæ-
reticus. Exemplum habemus præ manibus
in Gilberto Porretano, & hoc compendio-
sissimè, vt solet, adducit Gualterius cap. 8.
110 secul. 12. his verbis: Gilbertus Porretanus
Pictauensis Episcopus, auctor Tractatus de
sex vltimis prædicamentis, anno 1147. apud
Papam Eugenium III. reus factus est, qui vbi
illum eodem anno accersiuit, primum quidē
ad Concilium Antisiodorense, deinde verò
ad Parisiense, cui ipse præsedit, rem eius ad
Rhemense Concilium remisit, quod ipse quo-
que anno 1147. præsens, ac præsidens cele-
brauit: vnde errorum eius condemnatio est
111 consecuta. Hos autem cum S. Sedi Apo-
stolicæ subiecisset, auditaque condemnatio-
ne agnouisset, ac deseruisset, suum in Episco-
patum redire permissus est. Quo fit, vt non
propriè inter hæreticos numeretur: licet ali-
qui eius discipuli illos postea peruicaciter
propugnarint. hæc ille, & addit statim erro-
res, de quibus infra.
112 De eisdem Gilberti rebus agit Prateolus
lib. 7. Elenchi, verb. Gilbertus Porretanus,
num. 11. Eadem seu maiori breuitate arrin-
gens vnum tantùm illius errorem, & non ita
clarè, quòd asseruerit contra mysterium Tri-
nitatis, relationes in diuinis non esse in per-
sonis, sed eas à foris existere. Pro cuius no-
titia remittit Lectorem ad D. Thomā 1. par.
113 quæst. 19 art. 6. Notat autem benè non
fuisse habitum inter hæreticos Gilbertum,
eò quod absque pertinacia se iudicio Papæ
Eugenij, & Concilij submiserit; relinquit ta-
men id, quod aduertere debuisset, vti aduer-
tit Gualt. discipulos scilicet eius pertinaciter
in erroribus ipsius defendendis permansisse,

114 Verùm ob singularitatem, & notabilita-
tem casus istius, præstat multis discutere spe-
ctantia ad Gilbertum Porretanum, cum Ba-
ronio præcipuè (qui de eis copiosissimè tra-
ctat) adductis proprijs eius verbis, aut alio-
rum Scriptorum per ipsum relatis.
115 De educatione agens, & qualitatibus di-
cti Gilberti sic incipit Baronius cum Ottone
Frisigensi lib. 1. cap. 46. & 47. in Frid. Eodem
inquit, anno (nempe 1147.) ad iudicium
Pontificium defertur hæresis Gilberti Epi-
scopi Pictauiensis, de quo ista habet Otto
Frinsingensis: Fuit illis in diebus in Aqui-
tania Galliæ Ciuitate Pictauis, Episcopus
Gilbertus nomine: hic ex eadem Ciuitate
oriundus, ab adolescentia vsque ad senectutē
in diuersis Galliæ locis philosophiæ studium
colens, re, & nomine Magistri officium ad-
ministrauit, nouiterque ante hos dies ad cul-
men pontificale in præfata Ciuitate subli-
matus fuerat, consuetus ex ingenij subtilis
magnitudine, ac rationum acumine, multa
præter communem hominum morem dice-
116 re. Is igitur cum quadam vice conuentū
de sua diœcesi clericorum magnum cele-
brans, sermoni, quem fortè gratia exhortā-
di habebat, quædam de fide Sanctæ Trini-
tatis interfereret, à duobus Archidiaconis
suis Arnaldo, & Calone, tanquam contra
Catholicæ normam Ecclesiæ doctrinam in-
stituens, ad Sūm. Pont. Romanæq. Sedis exa-
mē, interposita appellatione vocatur. ita ibi.
117 Eugenio autem Papæ tunc Gallias petēti
dicti Archidiaconi Senis Ciuitate Tusciæ re-
currerunt, accusantes Gilbertum de hæresi:
quibus ipse respondit, se de hoc negotio actu-
rum in Gallijs, quò tendebat, propter com-
moditatem doctissimorum virorum, ibi tunc
118 existentium. Ex quibus statim prodierunt
duo valdè insignes, alter in defensionē illius,
nēpe prædictus Otto Frisingēsis; alter ad ipsū
oppugnandū, nimirum S. Bernard. Claraual-
len. post acceptā informationē ab illis Archid.
de hæretica Gilberti doctrina. Patet ex Ba-
ronio anno 1147. à n. 9 circa medium.
119 Sed videamus prius, qualiter defensio eius
ab Ottone proponatur, apud eundem Baro-
nium dicto anno 1147. n. 10. Iste enim, in-
quit, ab adolescentia magnorum virorum
disciplinæ se subijciens, magisq. illorum pon-
deri, quam suo credens ingenio, qualis primo
fuit Hilarius Pictauiensis, post Bernardus
Carnotensis, ad vltimum Anselmus, & Radul-
phus Lugdunenses germani fratres, non le-
uem ab eis, sed grauem doctrinam hauserat,
manu non subito ferulæ subducta à scientiæ
haud censura morum, vitæq. grauitate discor-
dante, non iocis, vel ludicris, sed serijs rebus
120 mentem applicarat. Hinc erat vt tam ge-
stu, quam voce pondus seruans, sicut in factis,
sic in dictis se ostenderet difficilem, vt nun-
quam puerilibus, vix autem eruditis, & exer-
citatis, quæ ab eo dicebantur, paterent ani-
mis. hæc de Gilberti institutione vitæ.
121 Ac paulo ante, etiam cū nota nimiæ cre-
dulitatis S. Bernardo impincta sic: Archidia-
coni,

coni, inquit, in Gallias redeunt, ac consulto Bernardo supra memorato Abbate Clareuallensi, eum in commodum causæ suæ aduersus Episcopum inclinant. Erat autem prędictus Abbas, tam ex Christianæ Religionis feruore zelotypus, quam ex habitudinali mansuetudine quodãmodo credulus, vt & Magistros, qui humanis rationibus, seculari sapientia cõfisi nimium inhærebãt, abhorreret, & si quidquam ei Christianæ Fidei absonum de talibus diceretur, facile aurem prębere. hæc Otto.

122 Sed benè aduertit ibidem Baron. rebus postea clarius perspectis recantatam fuisse ab Ottone palinodiã, quod plus æquo Gilberto fauisset, & eius causa nõ nihil S. Bernardo, vt apparet ex dictis, derogasset. Et paulo post n. 12. multo clarius per sequentia verba.

123 Sed qui ista de Gilberto cum laude, non (vt par erat) eum detestatione idem Otto scripsit, quem & excusare pluribus laborauit, eodem ipso libro de rebus Friderici Imperatoris, idẽ ipse ex hoc vita migraturus, rebus testamento dispositis: etiam hunc *historiarum* codicem, (inquit Radeuicus Canonicus Frisingensis in Frid. lib. 2. c. 11.) manibus suis offerri præcepit, eumq. litteratis, & religiosis viris tradidit, vt si quid pro sententia Magistri Gilberti (vt patet in prioribus) dixisse visus esset, quod quempiam posset offẽdere, ad ipsorum arbitrium corrigeretur, seq. Catholicæ Fidei assertorẽ iuxtã sanctæ Romanę, imo & vniuersalis Ecclesiæ regulam professus est.

124 Deinde multa prius cordis contritione, & humili confessione reatum suum recognoscẽs sumptis sacris mysterijs in medio multitudinis sanctorum tam Episcoporum, quam Abbatum, Domino spiritum reddidit. hęc ibi Baronius, seu Radeuicus de Ottonis pęnitentia ob Gilbertum defensum, atq. laudatum.

125 Audiamus itaq. iam S. Bernardum cõtra illius hęreticam doctrinam inualescentem, sic ipsum introducit Baronius dicto anno 1147. n. 10. Vbi S. Bernardus, inquit, ea per Archidiaconos audiuit de Gilberto, vna cũ eis nauiter egit, vt promulgatæ quæ dicerentur ab eodem Gilberto hęreses damnarentur, nec destitit quousq. id quod zelo fidei Catholicæ

126 esset aggressurus, omnino perficeret; hoc propensiori cura apud Eugenium Papã agẽs, vt idem Gilbertus coram ipso Pontifice in diuersis conuentibus, primum Antisiodori, deinde Parisijs, postremo in pleniori Concilio Rhemis se sistere cogeretur, responsurus ad eas, quibus impugnaretur obiectionibus, hæc ibi, & alia ad idem spectantia Baronius.

127 Qui egregiè ostendit dictũ Concilium Rhemense celebratum fuisse anno sequenti 1148. tum ad alia negotia Ecclesiæ Catholicæ, tum ad decidendam causam Gilberti Porretani: de qua ibi n. 15. sic ipse. His absolutis, inquit, introducta est in Concilium Gilberti Episcopi Pictauensis causa, in qua ipse Gilbertus expertus est Sanctum Bernardum vehementissimum contradictorem. Qui

128 cum adeo perstringeret illum, vt omninò conuinceret ipsum hæreticum, Eugenius Papa consultus tanti Episcopi famæ, id seorsum post dimissum Concilium, faciendum duxit: hęc ille ex Gofrido in vita ipsius Sancti Bernardi lib. 5. cap. 5.

129 Errores tamen peculiares Gilberti contra Fidem Catholicam propositi fuerunt in dicto Concilio Rhemensi, quos ex Ottone Frisin. in Frid. lib. 1. cap. 50 & 51. ac ex codice quodam Gallicano affert Cardinalis Baronius anno 1147. & 1148. citatis & sunt huiusmodi.

130 Primo, quod diuina natura, quæ Diuinitas dicitur, Deus non sit, sed forma qua Deus est; quemadmodum humanitas homo non est sed forma, qua est homo.

131 II. Quod cum Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vnum esse dicuntur, non nisi vna diuinitate esse intelliguntur, nec conuerti possit, vt vnus Deus, vel vna substantia, vel vnum aliquid Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus esse dicatur.

132 III. Quod tres Personæ tribus vnitatibus sint tria, & distinctæ proprietatibus tribus, quæ non sunt ipsæ personæ, sed sunt tres res æternæ, & ab inuicem à diuina substantia in numero differentes.

133 IV. Quod diuina natura non sit incarnata: ita in dicto Codice Gallicano totidem verbis. Otto vero addit alios duos, quo cum eos adducunt Baronius dict. anno 1147. & Gualterius citatus sic.

134 V. Quod meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret, præter Christum Dominum.

135 VI. Quod Ecclesiæ sacramenta euacuando nullum baptizari diceret, nisi saluandum.

136 Propter quatuor priores circa mysteriũ Sanctissimæ Trinitatis, nouum symbolum Fidei Eugenius Papa promulgandum statuit, quod nouis dogmatibus hęreticis opponeretur; vti de communi voto, & subscriptione Patrum decem prouinciarum, ac aliorum Episcoporum, & Abbatum plurium, inducente ad id, & dictante viro Dei (nempè S. Bernardo) promulgauit, vt refert Baronius ex eodem Codice Gallicano, vbi exprimitur in hanc formam.

137 Credimus, & confitemur simplicem naturam Diuinitatis esse Deum, nec aliquo sensu Catholico posse negari, quin diuinitas sit Deus, & Deus diuinitas. Sicubi verò dicitur Domini sapientia sapientem, magnitudine magnum, diuinitate Deum esse, & alia

138 huiusmodi: Credimus non nisi ea sapientia, quæ est ipse Deus, sapientem esse: non nisi ea magnitudine, quę est ipse Deus, magnum esse: non nisi ea ęternitate, quæ est ipse Deus æternum esse: non nisi ea vnitate vnum, quæ est ipse: non nisi ea diuinitate Deum, quæ est ipse: idest, se ipso sapientem, magnum æternum, vnum Deum.

139 Cum de tribus personis loquimur Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, ipsas vnum Deum vnam diuinam substantiam esse fatemur. Et è conuerso cum de vno Deo, vna diuina substantia loquimur, ipsum vnum Deum, vnam

nam diuinam substantiam esse tres personas confitemur.

140 Credimus, & confitemur solum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum æternum esse, nec alias omnino res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates siue vnitates dicantur, vel alia huiusmodi adesse Deo, quę sint ab æterno, & non sint Deus.

141 Credimus, & confitemur ipsam diuinitatem, siue substantiam diuinam, siue naturam diuinam dicas, incarnatam esse, sed in Filio. huc vsque symbolum Fidei post idem Rhemense Concilium, promulgatum. Ita demum Apostolico iudicio, & auctoritate vniuersalis Ecclesię errores illi damnati fuerũt. Addit autem Baronius ibidem ex Gofrido vbi supra sic.

142 Episcopus Gilbertus an eidem damnationi consentiat, interrogatur: consentiens, & publicè refutans, quę prius scripserat, & affirmauerat, indulgentiã ipse consequitur; maximè quod ab initio cautus fuisset ea lege eam ingredi disceptationem, vt promitteret sine vlla se sẽ obstinatione pro Ecclesiæ sanctæ arbitrio correcturum liberè suam opinionẽ. ita ille.

143 Concludit itaque Baronius per sequentia verba: Ex quibus planè illud inducitur, eundem Gilbertum, licet heretica senserit, hæreticum non fuisse, cùm pertinacia, quæ secundum sanctum Augustinum de Ciuitate Dei, facit, quemquam hęreticum, omnino caruerit, & hac de causa non fuerit pœna multatus priuatione Episcopatus, quo priuãdus omnino fuisset ex pręscripto sacrarum legum, si conuictus fuisset hæreticus, imo & hæresiarcha. hactenus ille.

144 Sed quid tandem de sequentibus doctrinam eius hæreticam? idem Baronius predicto anno 1148. paulò post de ipso Gilberto, & de sequacibus eius, simul ex dicto Codice Gallicano ista: Episcopus verò pręmissam Summi Pontificis sententiam reuerenter excipiens, Archidiaconis suis in gratiam receptis, cum ordinis integritate, & honoris plenitudine ad propriam diœcesim remeauit.

145 Cęterum etsi suum correxit errorem Episcopus: ex discipulis tamen fuerunt nonnulli, qui in ea permanentes peruersitate, hæreticis meritò meruerunt annumerari, aduersus quos ipse Sanctus Bernardus in Cãticis serm. 80. disputans ait ad finem.

146 Sed hæc minime iam contra ipsum loquimur Gilbertum, (quippe qui in eodem Conuentu sententię Episcoporum humiliter acquiescens, tam hęc, quam cętera digna reprehensione inuenta proprio ore damnauit) sed propter eos, qui adhuc librum illum cõtra Apostolicum vtique promulgatum ibidẽ interdictum transcribere, & lectitare feruntur, contentiosius persistentes, sequi Episcopum, in quo ipse non stetit, & erroris, quã correctionis magistrum habere malentes, hęc cum S. Bernardo Baronius.

147 De secta Henricianorum (qui sic dicti, quod Henricus Imperator, vt ait Gualterius cap. 9. seculi 12. fautor illorum fuerit) audi Baronium anno 1147. num. 17. sic loquentem: Post hæc autem eodem anno, vrgente causa, Albericus S. R. E. Cardinalis Episcopus Ostiensis ab Eugenio electus Legatus, in prouinciam Tolosanam aduersus Henricum hęreticum Petrobrussianum, qui illam prouinciam vehementer impijs hæresibus labefactarat, eundem S. Bernardum secum duxit

148 De cuius legatione hic modo dicendum & admirandis operibus, quæ Deus in detestationem, & confutationem hæreticæ prauitatis per eundem S. Bernardum ad confirmandam Catholicam veritatem operatus est hæc ibi ille, citans Gofridum lib. 3. de S. Bernardo scribentem.

149 Post pauca num. 19 idem Baronius sic: De ipso autem, inquit, Henrico, post cineres prædecessoris inualescente, ista habet ipse Petrus Cluniacensis in breuiori epistola aduersus eos scripta: sed post rogum Petri de Bruis, quo apud Sanctum Aegidium zelus fidelium flammas Dominicę Crucis ab eo succensas, eum concremando vultus est postquam planè impius ille de igne ad ignem, de
150 transeũte ad æternum transitum fecit. Hęres nequitiæ eius Henricus, cum nescio quibus alijs doctrinam diabolicam non quidem emendauit, sed immutauit; & sicut nuper in tomo, qui ab ore eius exceptus dicebatur scriptum vidi, non quinque tantum hæresum scilicet, sed plura capitula edidit &c.

151 At quænam ista fuerint, idem Petrus inferius post Baptismum, quod Henriciani negarent infantium, atque templa superfluè fabricari; & quod dicerent, inquit, Crucem Domini honorandam, vel adorandam non esse, asseritis corpus Domini in Sacramento Altaris Ecclesiam non habere: affirmatis vanum esse orare pro defunctis. hæc communia cum Petro de Bruis: adiecerit Henricus ipse, quod subijcit: Additis, inquit, irriderі Deum canticis ecclesiasticis. hæc cum Petro Cluniacensis Baronius.

152 Prędicta denique omnia accipe compendiosè à Gualterio citato: Dissidet, inquit, secta hæc à Simoniacorum hæresi in præcedenti seculo tractata, indeque Henriciana dicta, quod Henricus Imperator fautor illius, ac promotor extitisset: hæc autem & nomẽ, & originem duxit ab Henrico quodam Tolosano Monacho, qui anno circiter 1147. diffamatus est. Eadem erant huius, quę Petrobrussianorum dogmata: præterquę addebat ex suo, Cantica ecclesiastica esse meram Dei irrisionem. hæc ille. Vide etiam Prateolum lib. 8. verb. Henriciani num. 7.

153 Superest de secta Patarenorum, seu Patrinorum seu Catharorum, alias Publicanorum, aliquid proferre. Circa eam ita loquitur Gualterius cap. 10. seculi 12. Secta, inquit, hæc Henricianorum fœtus est (ideo coniunximus ipsam cum præcedenti) vel vt melius loquar, consarcinata est ex varijs Hẽricianorum Marsilij Paduani, Tandemi, &

Arnal-

154 Arnaldi panniculis. Adde, quòd non desunt, qui illos ab Albigensibus non discernere arbitrentur. De illis scribit peculiariter Ioannes de Turrecremata in Summa de Ecclesia lib. 4. cap. 25. Sanctorum inuocationi apprimè infensos fuisse, ita Gnalterius.
155 Ex statutis autem, seu Decretis Concilij Lateranensis ab Alexandro III. celebrati adducit sequentia Baronius anno 1179. n. 5. de dictis hæreticis, sicut ait Beatus Leo, inquit, licèt ecclesiastica disciplina, Sacerdotali contenta iudicio, cruentas non efficiat vltiones, Catholicorum tamen Principum constitutionibus adiuuatur, vt sæpè quærat homines salutare remedium, dum tempora-
156 le super se metuunt, euenire supplicium. Ea propter, quia in Guasconia allegatio, aliis Albigesio, & partibus Tolosanis hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patrinos, alij Publicanos, alij alijs nominibus vocant, inualuit damnata peruersitas, vt iam non in occulto sicuti aliqui, nequitiam suam exerceant, sed suum errorem publicè manifestet, & ad suum consensum attrahant & infirmos: eos & defensores eorum, & receptatores anathemati decernimus subiacere, hæc ille, & alia: postque subiungit sic.
157 De Brebantionibus, & Artogenum Nauarijs, Basculis, Coterellis (circa istos aliquid peculiare infra) & Triauerdinis, qui tantam in Christianos inhumanitatem exercent, vt nec Ecclesijs, nec Monasterijs deferant, non viduis, & pupillis, non senibus, & pueris, nec cuilibet parant ætati, aut sexui, sed more Paganorum omnia perdant, & vastent, similiter constituimus, vt qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel fouerint per regiones, in quibus taliter debacchãtur, in Dominicis, & alijs solemnibus diebus per Ecclesias publicè denuncientur, & eadem omninò sententia, & pęna cum prædictis hæreticis habeantur astricti, &c. ita ille, quem videas, & hic finis Regulæ.

Qualis origo, & progressus sectis Pseudo-apostolicorum, ac Eonis de Stella, & hæreticorum vulgo de Barulo?

REGVLA CCLXXI.

158 Prodierunt circa annum 1147. peruersi quidam hæretici, vocati Pseudo-apostolici, & hoc nomen ab Apostolis deriuatũ sibi arrogante tribuerunt, eo quòd hominẽ nullum suæ hęresis, siue sectæ auctorem habuissent, & quod iactitarent se solos esse corpus, & Ecclesiam Christi Domini. Secta tamen ista verè ramus est Manichæismi, vt pa-
159 tet ex erroribus eius explicandis. Reducitur etiam ad Manichęismum hæretica doctrina Eonis de Stella Pseudoprophetæ, meritò ob eam in Rhemensi Concilio damnati.
160 Similiter secta hæreticorum, qui vulgo dicuntur de Barulo, tùm de Manichęis, tùm de Apollinaristis participat.

161 Quoad sectam Pseudoapostolicorum, ne in æquiuoco laboremus, distinguẽdum primò de multiplicibus hæreticis Apostolicis, vt benè distinguit Gnalterius c. 11. versus finem seculi 12. quod triplex sit genus istorum. Alij enim extiterunt in tertio seculo, de quibus præcipuè egit S. Augustinus, & nos ibi cum ipso, ac diuersis auctoribus classicis. Alij verò in præsenti, contra quos exurexit S. Bernardus, eosque propul-
162 sauit, vt statim hic videbimus. Alij deniq; in seculo sequenti 13. quorum antesignanus fuit quidam Gerardus Sagarellus, vt ibi ex-
163 posituri sumus. Vide Prateolũ lib. 5. Elench. verb. Apostolici, n. 59. & lib. 14. verb. Pseudoapostoli, nu. 41. vbi dictum triplex genus Apostolicorum ab eo admitti inuenies, si attentè legas, licèt in duobus tantùm locis de eis tractet.
164 De hæreticis Apostolicis præsentis seculi, Baron. an. 1147. n. 27 sic. Fuit autem, inquit, eidem S. Bernardo his diebus pugnandum aduersus alios nouos hęreticos, qui cum certo caterent auctore, à quo denominari possent, se ipsos Apostolicos appellarunt, eo difficilius curãdos, quòd penes rusticos, & illiteratos homines esset eiusmodi pestis: de his namque hæc ipse Sanctus Bernardus.
165 Hunc autem, inquit, videte, si non propriè dęmonum, & non hominum ludificatio hæc secundum quod prædixerat Spiritus. Quęre ab illis suæ sectæ, auctorẽ, neminẽ dabũt.
166 Quæ hæresis nõ ex hominibus habuit proprium heresiarcham? Manichæi Manem habuere Principẽ, & præceptorem; Sabelliani Sabellium, Arriani Arrium, Eunomiani Eunomium, Nestoriani Nestorium; ita omnes cęterę huiusmodi pestes, singulę singulos magistros homines habuisse noscũtur, à quibus originem simul duxere, & nomen. Quo nomine istos, tituloué censebis? nullo, quoniam non est ab homine illorum hæresis, &c.
167 Sed quòd auctore carerent, & nomine, se ipsos nominauere Apostolos, idem docet inferius, dum ait S. Bernardus: Non ignoro, quòd se & solos Corpus Christi esse glorientur: sed sibi hoc persuadeant, qui illud quoque persuasum habent, potestatem se habere quotidie in mensa sua Corpus Christi, & sanguinem consecrandi, ad nutriendum se in
168 Corpus Christi, & membra. Nempè iactant se esse successores Apostolorum, & Apostolicos nominant; nullum tamẽ Apostolatus sui signum valentes exhibere. Hęc de nomine, & sua ipsorum ęstimatione Baronius, ex D. Bernardo serm. 66. in Cant.
169 Quod autem secta ista Apostolicorum sit ramus Manichęismi, innotescit ex erroribus contra Fidẽ, quos illi defendebant, cõmunes ipsis, & Manichęis, vt docet idem Baron. cum S. Bernar. ser. pręcedenti, idest 65. in Cãtic. sic.
170 Porro de infania, inquit, Manicheorũ videri possunt ijdẽ prodijsse: siquidẽ plura cũ illis cõmunia habent, atq; illud primũ, secretũ scelerum, quod Manichęorũ erat, vsurpantes; de quibus idem superiori sermone. Deniq; in-

dixere (vt dicitur) latebras, firmauerunt
ſibi ſermonem nequam;iſtius modi ſcilicet:
171 Iura, periura, ſecretum pandere noli. E-
nimuero alias ne tenuiter quidem iurare
vllatenus acquieſcunt,propter illud de Euan-
gelio: Nolite iurare neque per cęlum,neque
per terram &c. quorum de iuramento ca-
uendo inſaniam pluribus damnat, & confu-
tat idem S. Bernardus.
172 Sed præter hæc de Manichæis,quod om-
nes qui de Eccleſia ſunt,canes eſſe cenſerent,
173 porcos, & idem ſubdit. De Manichæo-
rum quoque ſchola erat, quod coniugium
abhorrerent, cum tamen impudiciſſimis ſe-
ſe luxurijs iugiter inquinarent.
174 Adhæc inſuper ex eadem ſchola Mani-
chæorum illud erat abſtinere a carnibus, &
omnibus quæ ex carne generantur. Sed, &
non niſi ex moribus Manichæorum prodibat,
quod tales eſſe hæretici ne conuinci poſſent,
vt Orthodoxi in Eccleſiam cum Catholicis
conuenirent: Nam de his idem Sanctus.
175 Cumque pateat opus, non apparet au-
ctor: ita per ea,quæ in facie ſunt,cuncta diſſi-
mulat. Deniq.ſi fidem interroges,nihil chri-
ſtianius;ſi conuerſationem,nihil irreprehen-
ſibilius,& quæ loquitur,factis probat. Videas
hominem in teſtimonium fidei ſuę frequen-
tare Eccleſiam, honorare presbyteros, offer-
re munus ſuum, confeſſionem facere, ſacra-
mentis communicare. Quid fidelius? Iam
176 quoad vitam,moreſq.ſpectat,neminem cō-
cutit,neminem circumuenit,neminem ſuper
greditur.Pallent inſuper ora ieiunijs,panem
non comedit otioſus,operatur manibus,vnde
vitam ſuſtentat.Hęc quidem ad formam Ma-
nichæorum eſſe compoſita, de ipſis ſcripta
inuenies.
177 Prodibat inſuper,& de Manichæis, quod
ſubijcit,mulieres relictis viris,& item viri re-
lictis vxoribus,ad iſtas ſe conferunt, promi-
ſcuos,& clandeſtinos conuētus agentes, mu-
tuo ſeſe omni ſpurcitia polluentes,cū tamen
178 vorum præſerant caſtitatis. Adhuc illud
quod Teſtamentum vetus non reciperent,ſed
Euangelium tantum,ex Manichæorum iſto
ſchola prodijſſe, quis non intelligat?
179 Sed adhuc audi ex eodem S Bernardo a-
lia a his admiſtas hæreſes:Irrident, inquit,nos
quia baptizamus infantes,quod oramus pro
mortuis, quod ſanctorum ſuffragia poſtula-
180 mus.& paulo poſt.Porro mortuos viuentiū
fraudantes auxilijs,viuentes nihilominus sā-
ctorum,qui deceſſerunt ſuffragijs ſpoliantes.
& poſterius poſt iſta confutata ſubijcit.
181 Non credunt autem ignem purgatorium
reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſo-
lutam à corpore,vel ad requiem tranſire, vel
ad damnationem, & adhuc efficiebant illud.
182 Peccatores ſunt Apoſtoli, *nempe Romani Pōtificis*, Archiep. Epiſcopi, Presbyteri, ac per
hoc nec dandis, nec recipiēdis idonei ſacra-
mentis.Hęc omnia cum D. Bernardo affert
Baronius: quibus per nos licet aliquantiſper
diffuſè relatis,de ſecta iſtorū Pſeudoapoſto-
lorū,deq. eius erroribus cōplete innoteſcit.

183 Dicendum ſequitur de ſecta Pſeudopro-
phetę Eonis,ſiue Eudonis de Stella,de quo cō-
pendioſiſſimè Gualt.ſic cap. 12. ſec. 12 Hic,
inquit,anno 1148.in Concilio Rhemēſi,quod
Eugenius Papa III. celebrabat,accuſatus dā-
184 natuſq fuit. Potiſſima eius cęcitas magię fu-
mo tetrius obtenebrata, in hoc poſita erat,
quod ſe diceret illum ipſum eſſe, qui vēturus
eſt iudicare viuos,& mortuos,& ſeculum per
ignem,ſuoſq. aſſectatores quoſdam Angelo-
rum, alios Apoſtolorum titulo honeſtaret.
185 Ex quo dilucidum eſt, alium item Mani-
chęiſmi ſurculum extitiſſe.ita ille citans San-
der. hæreſ.145.& Genebr.in Eugen. 111.
186 Lubet tamen aliquid circa iſtam ſectam
hęreſiarchę Eonis ex Baro.anno 1148.n.2.&
ſeqq.paulò extenſius attingere. Qui ex tribus
ſcriptoribus antiquis, Ottone ſcilicet Friſin-
genſi, Roberto, & ex Vuillelmo Neubrigenſi
maximè per eum citatis,res ad hūc hęreſiar-
187 cham Eudonem ſpectatus narrat. Summa
omnium eſt;ſtatim inchoato Concilio Rhe-
menſi coram Eugenio Papa III.& ingenti E-
piſcoporum, aliorumque frequentia oblatus
fuit hic Eudo, cognomine de Stella, natione
Britānus,homo nō infimi generis,ſpiritu ta-
men plenus diabolico præſtigialiq.aſtutia, &
arte,qua ad capiendos ſimplices adeò poten-
ter vtebatur,vt tanquam ex muſcis araneарū
opere irretitis,innumeram pęne multitudinē
188 vtriuſq.ſexus ſibi aggregaret. Quę ſimul to-
ta illum tanquam dominum dominorum in-
diuiduè ſequebatur, ingenti velocitate per
diuerſas prouincias quādoque eundo, in de-
ſertis locis, & inuijs quandoq. morando, &
cum inſtigatione dęmonis de improuiſo quā-
doque ad deuaſtandas Eccleſias erumpendo.
189 Eiſdem præſtigijs illud valdè mirum effe-
ctū, quod videretur circa ipſum Eonē magna
eſſe gloria apparatus faſtuſq.regius,& omnes
qui cum eo erant,ſolicitudinis, laboriſq. ex-
pertes pretioſè indui,ſplendidè epulari, & in
ſumma lętitia agere apparerent,adeò vt ple-
riq.qui ad corripiendum illum venerant, cō-
ſpecta ipſius non vera,ſed phantaſtica gloria,
facile corrumperentur, maximè ſi quis ex ci-
bis non ſolidis,ſed à Dęmone apparenter Eu-
doni,& multitudini comitanti appoſitis,mo-
dicum guſtaſſet, mente mutata ei continuò
190 adhęreret. Verum quod cibi illi non eſſent
ſolidi,ſed aerei,à dęmone inuiſibiliter ſubmi-
niſtrati,inde perſpicuū fiebat:quod poſt quā-
tācūq,ex cibis illis repletionē modico victu
exinanitā, tanta quis eſurie oppreſſus mane-
ret, vt eoſdē cibos illicò repetere cogeretur.
191 Eſt idem illud animaduerſione dignum,
quod dū peſtiſer iſte Eudō ita debaccharetur,
vt dictum,à Principibus Catholicis,ad ipſum
veſtigandum, & perſequendū ſępe exercitus
fruſtra miſſus fuerit;nam vel quęſitus non in-
ueniebatur,vel inuentus capi nō poterat,de-
192 fenſus à dęmone. At tandē ope diabolica
fraudatus,ſic diſponēte diuino iudicio, leuę
negotio à Rhemenſi Archiepiſcopo fuit com-
prehenſus, vna cum aſſeclis, & cooperatori-
bus ſuis magis præcipuis.

193 Con-

193 Constitutus itaq. Eudon iste in cõspectu
Concilij,& interrogatus ab Eugenio PP. quis-
nam esset, respondit, Ego sum ille, qui venturus
est indicare viuos,& mortuos,& sęculum per
194 ignem. Cum vero baculum inusitatæ formę
nempe in superiori bifurcum manu teneret,
quęsitũ fuit ab eo, quid sibi vellet baculus il-
le: Res, inquit, grandis mysterij est. Quandiu
enim sicut nunc videtis, duobus cęlum capi-
tibus suspicit: duas Orbis partes Deus possi-
195 det, terrenam mihi partem cedens. Porro si
eadem duo superiora capita baculi submittã
vsq. ad terram,& inferiorem eius partem, quæ
simplex est erigam, vt cęlum suspiciat, duabus
Mundi partibus mihi retentis, tertiam tan-
tummodo partem Deo relinquam. Quæ re-
sponsio vniuersę Synodo risum excitauit: ex
cuius decreto, ne pestis iterum serperet, tuto
carceri traditus fuit, exiguoque tempore su-
peruixit.
196 Pręcipui autem eius discipuli in custodia
vt dictum, retenti, quos ipse magnis nomini-
bus insigniuerat, nimirũ vocans alium sapien-
tiam, alium scientiam, alium iudicium &c. eo
quod sanã doctrinã nullo modo admitterent
sed potius obstinatissimè suis falsis vocabulis
gloriarentur, meritò posteà ignibus tradiri,&
consumpti. Atque hęc ex Baronio & ex au-
ctoribus ab eo relatis compendiosè dicta.
197 Circa aliam sectã hęreticorum, vulgo de
Barulo, vt vocat eos Gualter. cum Sandero,&
Guidone per eum citatis cap. 13. sec. 12 pro
ipsorum expressione, accipe pauca tãtum, quę
198 ipse proponit sic. Duo sunt, inquit, in qui-
bus illi potissimum errabant: vnum, quod eẽ-
ferent animas ante mundi constitutionem
199 creatas fuisse, atq etiam tũc peccasse. Alte-
rum, quod Iesum Christum dicerent corpus
cęleste assumpsisse, non autem humanam car-
nem ex vtero Virginis. hæc ille, quibus & tibi
satisfactum, & finis Regulę extat.

Quomodo instituta, & propagata Vualdensium Insabbatatorum, & Correriorum secta.

REGVLA CCLXXII.

200 ORiginem,& propagationem sumpsit
secta Vualdensium, sicq. isti nomina-
ti, à quodam Vualdone ciue Lugdunẽsi, prius
diuite, post facultatibus spretis, ac in paupe-
res distributis pauperrimo; qui sub hoc pallio
paupertatis, assumpto sibi arroganter côcio-
natoris munere, cũ esset ignarus,& ipse mul-
tipliciter errauit,& alios errare fecit, vt ostẽ-
201 detur. Insabbatati autem, licet à dictis
Vualdẽsibus deriuẽtur, vixq. ab eis differãt
haud cõstat tamen de primo eorum auctore,
202 qui ipsis hoc nomen indiderit. Secta deniq.
Correriorum à Petrobrussianis ortum sum-
psit, paucos ipsorum errores amplectens, nec
innotescit, quis primus dux eorumdem.

---

203 PRimò quoad denominationem Vual-
densium, allucinatur perfidus ille Be-
za,& à vero omnino recedit (vt notauit benè
Gualt. c. 15. seculi 12.) quando asserit in Ico-
nibus, verb. Vualdenses, hos sic appellatos
fuisse ab Alpium anfractibus,& vallibus, vbi
morabantur; cum constet ex historijs per
ipsum Gualterium,& per alios citatis, huius-
modi nomen accepisse ab Vualdone ciue
Lugdunensi, sectæ eorum institutore.
204 Audi Gualt. relatum, rem totam sic bre-
uissimè exprimentem: Suum illi, inquit, no-
men, atq; errorem acceperunt à Vualdone
quodam ciue Lugdunensi, viro diuite, qui
relictis, inq; pauperes distributis facultatibus
suis, paupertatis obseruationẽ profitebatur,
eoq; specioso pallio, quos spargebat, errores
205 contegebat. Quamquam enim idiota pror-
sus erat, vbi tamen libros aliquos nonnullis
scripturæ locis, præposterè intellectis, con-
spersos sibi scribendos curauit, Apostolorum
munus sibi arrogare, ac concionatorem age-
206 re non erubuit. Secta hęc sub Alexandro III.
hoc est anno 1160. vel vt alij malunt 1170.
inchoata, cõdemnata in Concilio XI. Gene-
rali Lateranensi III. sub eodem Alex. ita ille.
207 Vocati sũt etiã pauperes de Lugduno hę-
retici isti, discipuli Vualdonis, sũpto nomine
ab exacta paupertate, quam cũ suo Magistro
profitebantur,& à loco vbi eorũ secta primo
instituta,& magis propagata fuit. idem Gualt.
ibidem,& Prateol lib. 14 Elench. verb. Paupe-
208 res de Lugduno n. 13. Qui in aliquo accidẽ-
tali non tanti momenti ab illo differt: vnde
ad percipiendum hanc differentiam, & cla-
rius alia, oportet hunc etiam andiamus.
209 Hic Vualdo, inquit, (teste Aenea Siluio
lib. de origine Bohemorum c. 35.) cum diues
admodum esset, opibus relictis, pauperibusq.
erogatis, euangelicã paupertatẽ se seruaturũ
prætendit, multos interim sub hoc velamine
210 impios errores adumbrans. Nam cũ idiota
esset, quosdam libros vulgari, ac materna lin-
gua cum quibusdam sanctorum dictis, ac te-
stimonijs sibi conscribi fecit: quos libros non
sanè intelligens, suo inflatus spiritu, Apostoli
211 officium prędicando vsurpauit. Cum itaq.
multos sibi aggregasset discipulos,& asseclas,
pessimos errores disseminare aggressus est,
Ecclesiæ prælatos, & clerum aspernendo.
Monitus autem respondit, obedire Deo ma-
gis oportere, quam hominibus.
212 Cumq. obduratus in sua persisteret opi-
nione, veluti hęreticus,& contumax, anathe-
matis vinculo innodatus patria propellitur.
Quæ res in laqueum,& scandalum magnũ fa-
cta est simplicibus. Quæ fatuitas multis ad-
213 huc in locis vigorem obtinet. Vbi quidem
animaduertendum venit, fidem Catholicam
olim per potẽtes Principes, per argutos phi-
losophos, per subtiles hæreticos impugnatã;
diebus tamen istis per vilissimos idiotas, &
laicos pauperrimos tribulatã fuisse. Eorũ antẽ
hæreses in Concilio Generali Romæ habito
dãnatæ fuerunt circa annum Dñi 1170. Ha-
214 ctenus ille. Atq. en differẽtia inter hos duos:
Prateo. ait libros, cũ aliquibus sanctorũ dictis
ac testimonijs sibi conscribi fecit: Gualt. verò
ait, libros aliquos nonnullis scripturę locis
conspersos sibi scribendos. Sed, vt apparet,
accidentalis est differentia, & nullo modo
quoad substantiam inter se discrepant.

215 Errores autem Vvaldonis hæresiarchæ,& sequacium eius, huiusmodi sunt. Primò circa sacraméta tuebantur,nullo modo oleum sacrum in Baptismo debere misceri. Secundò, Cõfirmationem non esse sacramentum. Tertiò, simplicem sacerdotem esse ordinarium Confirmationis ministrum. Quartò, auricularem Confessionem prorsus esse tollendam. Quintò, similiter, extremam Vnctionem nequaquam reponendam in numero sacramentorum. Sextò, nullum reperiri inter sacerdotes discrimen. Septimò, quosuis laicos, dummodo iusti sint, posse Christi Domini corpus consecrare. Octauò, Eucharisticam consecrationem fieri, Dominicam orationem septies recitando. Nonò, plus habere virtutis, & efficacitatis Eucharistiam, si feria quinta in Cœna Domini cõsecretur: Vnde tunc consecratam toto anno pro infirmis asseruabant. Decimò, tres tantum esse in Ecclesia Ordines, Diaconatũ, Presbyteratum, & Episcopatum. Vndecimò, Potestatem, ac dignitatem sacerdotalẽ in virtute esse repositam, ita vt Episcopus, vel Presbyter peccatum mortale committens, suum officium, ac dignitaté perdat, ac etiam consecrandi potestatem. ita Prateolus lib. 14. verb. Pauperes de Lugduno num. 13. & Gualterius dict. cap. 15. secul. 12. cum Alfonso de Castro per eum citato.

216 Circa orationes, & preces ecclesiasticas ijdem Vvaldenses errantes contra fidem asserebant XII. Nullam aliam precationia formam debere admitti, nisi orationem dominicam, hoc est *Pater noster*. XIII. Peculiariter de salutatione angelica, quòd sit reijcienda. XIV. Fieri inanitet iacturam temporis, dum quis horas canonicas recitat. XV. Contemptui, & irrisioni esse habẽdos ecclesiasticos exorcismos. XVI. Omnes ecclesiasticas benedictiones panis, vini, aquę, olei, salis, cerę, thuris, ramorum oliuæ, & palmę, vestium, calicum, &c. esse prorsus reijciendas. Sic ijdem Prateolus, & Gualterius citati.

217 Dein circa inuocationem, & adorationẽ Sanctorum, eorumque imaginum, cum errore illi affirmabant, XVII. Sanctos non esse adorandos, neque inuocandos. XVIII. Ad preces nostras Sanctos nequaquam attendere, imo neque eas audire. XIX. Festa Sanctorum debere contemni, atque omninò aboleri. XX. Certam reputari idololatriã, imagines Sanctorum, ac etiam Christi Domini in Ecclesijs habere. XXI. Templa vel Ecclesias quascumque subuerti debere, siue Sanctorum nomine, vel ad eos adorandos erectæ fuerint, siue secùs. Ita relati Prateolus, & Gualterius, cum Castro aduersus hęreses, verb. Sancti.

218 Tandem circa alia multa contra Catholicam fidem hæreticè sentiebant Vvaldenses. XXII. In ieiunio, certorumuè ciborum abstinentia nihil meriti inesse. XXIII. Nullum esse admittendum locũ Purgatorij. XXIV. Defunctis inutilia esse suffragia, quę eis à viuentibus applicantur, nimirum Missas, orationes, & eleemosynas. XXV. Nullius esse valoris indulgentias à Summo Pontifice concessas. Quin etiam neque ab alio posse concedi. XXVI. Quod nequaquam possit Ecclesia leges condere. XXVII. Quòd nullam obedientiam Papę, vel alijs Prælatis quis exhibere teneatur. XXVIII. Quòd Religiosi Ordines Mendicantium sint commẽta Diaboli. XXIX. Liberum esse omnibus prędicare verbum Dei, etiam inuitis, & interdicentibus superioribus. XXX. Nullum in Ecclesia Catholica patrari verum miraculum. XXXI. Cantum ecclesiasticum ludibrio posse haberi. XXXII. Nihil animæ prodesse, quod corpus defuncti Terræ sanctæ mandetur.

219 Errabant etiam Vvaldenses XXXIII asserẽtes haud posse ab Ecclesiasticis possideri agros, villas, aut alias diuitias. XXXIV. Amitti temporales dignitates, & officia, si magistratus in peccatum incidat. XXXV. Quodnis iusiurandum Christianis esse illicitum. XXXVI. Omnem carnis commixtionem esse cuiuis permissam, dum feruet concupiscentia. XXXVII. Nullum posse iustè morti addici, ne iudicis quidem sententia, imo neminem ab vllo iudice posse pęna aliqua damnari. XXXVIII. Sibi contradicentes affirmabant, nullum peccatum mortale esse tolerandum, inultumuè relinquendum, ne maioris quidem mali vitandi gratia. XXXIX. Contemnendum esse Symbolum Apostolorum. XL. Ecclesiam tempore Sylvestri Papæ defecisse, ac proinde quantumcumque quis bonus, & iustus sit, in fide Romanæ Ecclesię nequeat saluari. XLI. Nequaquam vllum hominem perfectum debere in manuali labore se occupare.

220 Error XLII. & vltimus Vvaldẽsium fuit, quòd cùm sandalijs more Apostolorum vterentur, dicere solerent quemuis ipsorum in necessitate, dummodo haberet sandalia, absque ordinibus ab Episcopo acceptis, posse conficere Corpus Christi Domini. Hunc ridiculum illorum errorem affert Gualterius loco citato ex historia à Petro Vallis Sarnensis, Monacho Ordinis Cisterciensis scripta: pręcedentes verò errores, tum ex Prateolo, & Sandero, per eum relatis, tum ex Alfonso de Castro aduersus hæreses: quẽ videas accepta luce ex Indice Hæreticorum per eum confecto, verb. Vvaldenses, se ipsum diuersis in locis citantem.

221 Postremo loco illud circa istos hereticos Vvaldenses bene notat idem Gualterius cũ Sandero, quod tametsi Mendicantium Religiosorum hostes infensissimi essent, vti paulò ante diximus, monasticam nihilominus vitam profitebantur, in quo sibi ipsis manifestè facto ipso videbantur opponere: atque hactenus de illis.

222 Pro exprimenda completè Secta Insabbatatorum, sufficiunt illa, quæ breuiter adducit Gualterius cap. 17. seculi xij. sic: Ex Vvaldensium, inquit, factione erant eo nomine

mine appellati, quòd qui inter illos censebantur perfectiores, signum quoddam in superiori calcei, quem, *Sabbatom*, vocabant parte deferre soliti essent. Circa fidem nihil in his reperio, quod non de Vvaldélibus dictum sit capite præcedenti. Hæc ille, iungens collationem cum Caluinismo, vt solet: nec est cur aliud ad Sectæ huius declarationem addatur.

223 Postremo quid de Secta Correriorum, seu Coterellorum? Hoc duplici nomine appellantur isti à Gualterio in titulo cap. 18. seculi xij. vbi de illis cum Sandero, Guidone, & Genebrardo per eum citatis hæc pauca adducit: Sectam hanc, inquit, rectè dixeris cariosum esse ramum trunci putridi Petrobrussianorum, quæ ob tres insuper erro-
224 res alios malè audiebat. Primus erat, B.V. Mariam fuisse Angelum. Ineptum fateor
225 deliramentum, &c. Secundus, Corpus Christi non esse glorificatum in Cœlo, sed post diem etiam Iudicij putridum cadauer fore. Blasphemia prorsus horrenda aduersus gloriam Filij Dei à mortuis suscitati, &c.
226 Tertius, animas Sanctorum non esse in gloria ante diem Iudicij, &c. Ita ille de condemnatione huius Sectæ iam actum à nobis supra cum Baronio ann. 1179. Atque hactenus de Regula præsenti.

Secta ab hæreticis Albigensibus, & à Petro Ioannis, Parente Petro-Ioannitarum, qualiter fundata? Quid item de Ioachimo Abbate?

REGVLA CCLXXIII.

227 TAmetsi Secta Albigensium maiori ex parte Manichæismi errorum refricationem contineat, aliundè tamen valde celebris semper extitit. Ortum suum, & propagationem ingentem breui tempore multis in locis, præcipue in Tolosana Prouincia, habuit à nequissimo quodam Oliuerio, & Socijs eius, qui omnes per Gerardū Episcopum Albanensem coram multis viris grauissimis condemnati fuere, & armis po-
228 stea vehementer persecuti. Dein Ioachimus Abbas, quòd falsa prædiceret, Pseudopropheta habitus, non tamen propriè hæreticus, cum se iudicio Ecclesiæ submiserit circa hæreses in ipsius scriptis repertas, & dā-
229 natas. Eius verò asseçla Petrus Ioannis in dictis hæresibus, & alijs pertinax mansit, & consequenter nouus hæresiarcha, nouæque Sectæ Petro-Ioannitarum fundator censetur.

230 PRæcipuum caput vnde Secta Albigensium, vel Albianorum, aut Albigesiorum, vel Albiorum (his quatuor modis vocantur à Prateolo lib. 1. in titul. huius verb. num. 23) celebris valdè apparet, inde sumitur, quòd occasione eius cœperint tunc erigi Tribunalia, quæ ex sola iurisdictione delegata contra hæreticos procederent, sicuti in tota Ecclesia Catholica erecta vide-
231 mus. De quo nos copiosè tractauimus initio nostri operis, à Prolegomeno 3. vbi illud graue dubium discussimus, quisnam fuerit primus Inquisitor ex sola iurisdictione delegata? An S. Dominicus, seu alius? Ad ibi tradita, ne actum agamus, meritò Lectorem remittimus.
232 Celebritas item huius Sectæ Albigensiū ex eo perspicua, quod tactum in Regula, de persecutione illorum armis, & expressum à nobis in dicto Prolegomeno 3. qualiter per Simonem Comitem de Monteforti, conflato exercitu ex octo dumtaxat vel nouem, vt ait Gualterius cap. 7. secul. xij. hominum millibus, centum Albigensium millia fuerint
233 profligata. Sed præstat hic, vt in proprio loco, fusius tradere, & ista atque alia ad hæreticos istos spectantia, à Prateolo vbi supra, & ex auctoribus per ipsum relatis audire.
234 Albigensium, inquit, hæresis, (vt auctor est Cæsarius Cisterciensis. 5. dist. dialog.) tēporibus Friderici II. Cæsaris Germani, & Innocentij Papæ III. anno Domini 1216. inuidia diaboli tàm valide cœpit pullulare, & excrescere in Comitatu Tolosano, vt omne triticum fidei gentis illius, versum videretur
235 in lolium erroris. In tantumque illorum error inualuit, vt breui interuallo temporis infecerit mille propemodum ciuitates, adeò quidem, vt si gladijs fidelium repressus nō fuisset, breui temporum interstitio vniuersā Europam corrupisset.
236 Sed in eos, Crucis etiam per totam Frāciam prædicatione Iacobi de Vitrico indicta promulgatione, tot syncera pietate (susceptis prius Sacramentis Confessionis, & Eucharistiæ, vt cum alijs notat Gualterius citatus) armati potius, quàm alia defensione, Christiani conuenere, vt ductu Comitis de Monteforti, bello aduersus eos inito, & Biterris, Carcassone, Albijs, & quibusdam alijs circum oppidis occupatis, tanta eorum strages tandem facta sit, vt de eorum exercitu
237 ad septuaginta millia pugnatorum, cum Petro Terraconensium Rege, eorum auxiliario corruerint: idque anno Domini 1213. 17. Calend. Augusti Regni Philippi Augusti cognomento à Deo dati 33.
238 Albigenses etiam ad suppetias sibi ferendas Memelinum potentissimum Regem Aphrorū de Marroch (vt auctor est Antoninus 3. part. spec. hist. tit. 19. cap. 1 & Vincentius 3. lib. spec. hist.) inuitauerant: qui sane eā tam incredibili, tamque inaudita copiarum multitudine ex Aphrica in Hispanias appulit, vt totam Europam se obtinere posse spe-
239 raret. Adeò quidem, vt Innocentio Papæ, se suos equos in porticu Ecclesiæ D. Petri stabulaturum, & in eius fastigio vexillum suum fixurum minitabūdus mādaret. Quod profectò maxima ex parte impletum tradūt histo-

historici: sed tandem eius exercitu penè omnino à Catholicis profligato, cum ipse in Siciliam transisset, ex dolore deperditæ victo-
240 riæ mortuus est. Et ipsius vexillum præcipuum in bello captum, Innocentio transmissum est, & in prædicta Ecclesia ad Christi gloriam erectum.
241 Vbi quidem se fortissimum præstitit Illustrissimus ille, & Christianissimus Simon à Monteforti cum Tolosens. Nemenens. Baiocens. Conuenarum, & Narbonensi Episcopis, Abbatibusque de Cleraco, Villa magna, & Sancti Tiberij, & D. Dominico, non armis, sed disputationibus, & prædicationibus munito. Adeò quidem, vt centum millia hæreticorum ab octo millibus Catholicis fu-
242 sa, & interfecta fuisse perhibeantur. Ex quibus cum multi capti fuissent, eisque optio data esset, vt quicumque hæresim abiuraret, liber recederet, centum octoginta ex his obstinati, comburi potiùs, quàm ab opinione, quam semel conceperant, recedere, malue-
243 runt. In prædicationis verò officio, & hæresis extirpatione, B. Dominicus in illis regionibus 10. annos consumpsit, reliquis ad propria remeantibus. Hactenus ille, atque id quod vltimo loco dictū, peculiariter notandum, vt maximum encomium S. Dominici.
244 Condemnati autem bis in communi fuerunt hæretici Albigenses per Tribunal Ecclesiasticum. Prima condemnatio, tacta à nobis in Regula, valde solemnis, ex vi solius iurisdictionis ordinariæ fuit, quippe executa circa annum 1176. per Gerardum Albiēsem Episcopum, assistētibus multis Prælatis, alijsque viris grauissimis, Sententiam diffinitiuam in Oliuerium, & Socios eius proferente Gilberto Lugdunensi Episcopo, vt refert Gualterius loco citato, cum Scriptoribus per eum adductis, nempe Sandero, hæres. 151. ex Paulo Aemilio, & Baronio dicto anno 1176.
245 Vbi copiosè agit ipse Baronius à num. 4. vsque ad 19. de hac prima condemnatione Albigensium hæreticorum, Manichæismum profitentium; sic initium sumit: Eodem, inquit, anno damnata est Manichęa hæresis, quæ fere totam Prouinciam Tolosanam fœdauerat, coram Archiepiscopis, Episcopis, & alijs religiosis viris, & honestis subscriptis.
246 Erant itaque in Prouincia Tolosana quidam hęretici, qui se appellari faciebant, Bonos homines, quos manutenebant milites de Lumbertio, proponentes, & docentes populum contra fidem Catholicam, dicentes etiam, quòd non recipiebant Legem Moysi, neque Prophetas, &c. ita ille.
247 Sententiæ verò contra eos definitiuæ acta omnia diuidit Baronius in septem capita, expressis, & confutatis doctrinaliter ipsorum erroribus (adducentur summatim à nobis paulò post) & in fine proponit subscriptiones plurium grauium personarum, quæ interfuerunt condemnationi, & sententiæ latę, ad maiorem eius corroborationem: atq;
248 concludit his verbis. Hactenus acta. Quomodo autem auctoritate Apostolicæ Sedis iterum sunt ad iudicium vocati, conuicti, atque damnati, dicetur inferius suo loco. ita ille.
249 De hac secunda condemnatione hęreticorum Albigensium per iurisdictionem delegatam executa, vt patebit ex sequentibus copiosissime tractat idem Baronius an. 1178. à num. 20. vsque ad finem eius, sic enim dict.
250 num. 20. ait. Eodem anno duo Reges pietate insignes, Francorum scilicet, atq; Anglorum, aduersus Tolosanos hęreticos, sæpe fugatos, & penè extinctos, iterum reuiuiscentes, sibi dant dexteram, vt innixis viribus illuc se conferant cum militibus ad eos-
251 dem radicitus extirpandos. Sed mutato consilio, consultius visum, vt per Ecclesiæ Ministros verbi prædicatione rem agerent; sicque per Legationem Apostolicę Sedis, & viros doctrina atque sanctitate insignes experiri, & ipsorum conuersionem curare studuerunt. ita ille.
252 Qui cum Rogerio in Annalibus Anglorum sic addit. Miserunt ergò illuc Petrum tit. S. Chrysogoni Cardinalem Apostolicæ Sedis Legarum, & Bituricensem, & Narbonensem Archiepiscopos, & Reginaldū Bathoniensem, & Ioannem Pictauiensem Episcopos, & Henricum Abbatem Clarauallensem, & alios multos viros Ecclesiasticos, vt prædicatione sua hæreticos illos ad fidem Christianam conuerterent, vel rationibus probabilibus illos esse hæreticos manifestarent, & à liminibus Sanctę Ecclesiæ & Fidelium consortio sequestrarent. Hæc ille.
253 De condemnatione verò eorum secuta num. 27. sic ait. Quod cùm illi in arcum prauum conuersi, & mente perdita indurati facere recusarent: prædictus Cardinalis, & prænominati Episcopi in conspectu totius populi eos iterum ac censis candelis, vnà cū præfato Pictauiensi Episcopo, & alijs religiosis viris, qui cum illis in omnibus astiterunt, excommunicatos denunciauerunt, & ipsos cum suo auctore diabolo condemnauerunt, &c. Sic ibi.
254 Proponitur item ab eodem Baronio circa num. 39. dicti anni 1178. ex epistola quadam præfati Henrici Abbatis Clarauallensis, qui interfuit, qualiter famosus quidam Albigensis hæreticus, nomine Petrus Moranus, diuina illuminante gratia ad fidem cōuersus, per eundem Legatum Sedis Apostolicæ reconciliatus, condemnatus, & expeditus fuerit; hæc eius verba.
255 Omnes igitur sequenti die, vt fuerant prænominati, conuenerunt, tanta vtique multitudo, tam frequens, vt vix remaneret secùs ipsa altaris cornua locus vacuus, qui Domino Legato Missæ solemnia celebranti
256 sine compressione nimia præberetur. Et ecce coram illa multitudine multa nimis, Petrus ille iam noster per ipsas Ecclesiæ valuas nudus, & discalceatus adducitur, cędētibus hinc indè eum Episcopo Tolosano, &

Abbate

Abbate sancti Saturnini, donec ad pedes Le-
gati in ipsis altaris gradibus poneretur, & ibi
in facie Ecclesiæ Ecclesiasticis reconciliatus
est sacramẽtis, abiurata omni hæresi&, hære-
257 ticis anathematizatis ab eo. Mox autem
possessionibus eius publicatis vniuersaliter,
& proscriptis, pęnitentia illi talis iniungi-
tur, vt infra quadraginta dies à patria sua
exulaturus absc̃ederet, in seruitio pauperum
Hierosolymis triennio moraturus. Interim
verò singulis diebus Dominicis Ecclesias
Tolosanæ Vrbis nudus, & discalceatus cum
disciplinalibus virgis iussus est circuire, &c.
258 Hactenus de actibus prædictis iudiciarijs,
quos ipse Legatus Sedis Apostolicę, vt per se
patet, vti Inquisitor ex sola iurisdictione de-
legata exercebat.
259 Perpendenda autem sigillatim circa pręe-
sentem sectam hæreticorum Albigensium
circumstantia temporis. Cum enim circa an-
num 1176 prodire cœpisset, vt ex communi
affert Gualterius loco citato, nec vllibi anteà
vlla eius mentio reperiatur, licet aliquando
iam extincta videretur, identidem reuiui-
scens, protracta est, & durauit reliquum 12.
seculi, & vsque ad 1235. annum, & vltra
seculi 13. sub summis Pontificibus Alex. III.
Lucio III. Vrbano III. Gregorio VIII. Cle-
mente III. Celestino III. Innocentio III. Ho-
260 norio III. & Gregorio IX. Vndè diuersa
spectantia ad hæreticos Albigenses à nobis
adhuc hic attingenda nequaquam ab Emi-
nentissimo Cardinali Cęsare Baronio, quem
meritò semper in his nostris lucubrationibus
antesignanum habuimus, desumi poterunt,
cum ipse perfecto duodecimo Tomo suo-
rum annalium, pertingens vsque ad finem
anni 1198. cursum vitę mortalis felicissimè
& sanctissimè perfecerit.
261 Desumentur tamen ex eius successore
eisdem annalibus Ecclesiasticis vsque ad pręe-
sens seculum integrandis ac perficiendis, vi-
ro eruditissimo, & religiosissimo admodum
Reuerendo Patre Abrahamo Bzouio Polono,
ex Illustrissima familia Dominicana. Qui ex
professo tractat de secta hæreticorum Albi-
gensium, & præsertim de gestis S. Dominici,
suorumque Religiosorum circa eam.
262 Ac primo refert anno 1240. n. 22. qualiter
S. Dominicus adhuc tunc Canonicus Regu-
laris, vti socius Didaci Oxomensis Episcopi,
qui Tolosam illis diebus ad impugnandos
Albigenses hæreticos ex Hispanijs sponte
venerat, magno religionis zelo ad idem il-
luc accesserit, præstiteritque tum concionan-
do, & docendo veram doctrinam Catholicæ
Fidei, tum exercendo officium S. Inquisitio-
nis, accepta prius auctoritate, & iurisdictio-
ne à Legato Sedis Apostolicæ Cisterciẽsi Ab-
bate, ibi per Innocentium Papã III. ad pro-
cedendum contra dictos hęreticos paulo an-
263 te cum alijs socijs constituto, cum omni-
moda tamen ab isto subordinatione, & de-
pendentia, vt patet manifeste ex formulis,
quibus S. Dominicus in condemnãdis, ac re-
conciliandis hæreticis vtebatur, adductis a
Bzouio in fine anni 1215. & à nobis iam in
citato Prolegomeno III. relatis.
264 Quamquam idem Bzouius affirmat dicto
anno 1215. n. 11. quod S. Dominicus ab Inno-
centio Papa III. fuerit Inquisitor Fidei crea-
265 tus, audi eius verba. Per id enim tempo-
ris Innocentius III. Pontifex Maximus (quẽ-
admodum Sixtus V. in diplomate institutio-
nis festi S. Petri Martyris memorabat, Diuo
Dominico auctor fuerat vt is (sic habetur in
diplomate) perpetuis & cõcionibus, & dispu-
tationũ congressibus, officioq. Inquisitionis,
quod ei primũ commiserat, contra hęreticos
266 mirabiliter se gereret. sic ille. Confirma-
tur, quia noster Gualterius absolute asserit
cap 17. seculi 12. S. Dominicum ab Innocen-
tio III. contra Albigenses illuc fuisse missum,
cum officio scilicet sanctæ Inquisitionis, sup-
ponendo, vt supponi debet, quod ipse S. Do-
minicus prius Romam venerit cum dicto E-
piscopo Oxomensi ad Concilium Generale
tunc celebratum, & cognita ibi eximia ho-
minis doctrina, & sanctitate, qui de fundan-
da Prædicatorum Religione agebat, decre-
uerit Innocentius III. ipsum Fidei Inquisito-
rem cum ampla potestate creare, ac Tolo-
sam contra Albigenses remittere.
267 Vtroque itaque modo, & mediate à Le-
gato Sedis Apostolicæ cum dependentia di-
cta, & immediate à summo Pontifice sine ea,
Fidei Inquisitor constitutus, hoc munus sã-
ctæ Inquisitionis egregie exercuit cum in-
genti animarum fructu, & plurium hæretico-
rum conuersione, patratis ad id multis mira-
culis, quæ refert citatus Bzouius; præcipuè
illud singularissimum, quod ne graueris au-
dire ab ipsommet Bzouio, ita anno 1204.
num. 23.
268 Aliquando, inquit, apud Castrum, quod
Phanum Iouis appellabant, disputatione
cum hæreticis in longum protracta, cum nec
quisquam verbis flecteretur: Age, inquit,
Dominicus, ad notas veræ doctrinæ, scilicet
miracula accedamus: scripto vestra dogma-
ta libello concipite, concipio, & ego. Cuius
libellus ignem succensum euaserit, illius fir-
269 ma sanctaque esto sententia. Assensi sunt
Albigenses, conscripserunt, ignem copiosum
accenderunt, Dominici quoque libellum po-
stularunt. Ardebant ligna flammis conce-
ptis. Iudices cognitores deputati præside-
bant, populorum innumerabilis multitudo
astabat, veritatis probationem expectantes.
Proiecerunt primo Albigenses suum tomum:
quem statim atque ignis corripuit, exussit.
270 Iniecit & Diuus Dominicus volumen, quod
ipse scripsit, sed illud illęsum ab igne exilijt.
secundo, & coniecit secundo, & tertio flam-
mas euasit, atque scriptoris sui sanctitati, ac
fidei Christianæ veritati perclarum testimo-
nium resultu dedit. Obstupescebant quidem
omnes, & pijs lætantibus, aliqui impiorum
ad veritatis agnitionem reuertebantur. hæc
ille.
271 Qui immediatè post adducit aliud simile
miraculum, de libello continente dogmata
Fidei

Fidei Catholicæ in ignem ab hæreticis ter proiecto, & absque læsione vlla integro permanente, vide apud ipsum Bzouium referentem ex historia Albigensium composita per Petrum Monachum Cisterciensem, qui eo tempore vixit, cap 8.

272 Præter S. Dominicum nequaquam dubitari potest, quòd alij viri Religiosi de eadem familia Dominicana contra hæreticos Albigenses à Summis Pôtificibus cum officio san-
273 ctæ Inquisitionis missi fuerint. De missis peculiariter à Gregorio IX mentionem facit Bzouius ann. 1235 à num. 4. referens ex Leádr. de Viris Illustr. lib. 2. fuisse eos ab hæreticis varijs iniurijs affectos, & Tolosa ignominiosè expulsos, atque cęnobium Narbonense Ord. Prædicatorum tunc solo æquatum. vide id & alia copiosius apud illum, vt iam cum ipso, & cum alijs auctoribus ad exprimendos errores Albigensium accedamus.

274 Circa quod sic Prateolus vbi supra: Ante quam verò, inquit, eorum errores enumeremus, est in primis aduertendum, huius hæresis hęresiarchas, & duces, quædam ex dogmate Manichæi collegisse, quædam ex erroribus, quos in Periarchon scripsisse fertur Origenes, plura etiam de suo ficta adiecisse. ita ille.

275 Primò, Albigenses hæretici duo ponebāt cum Manichęis principia contraria, nimirū Deum bonum, & Deum malum, hoc est Dia-
276 bulum. Illi tribuebant creationem animarum, huic vero creationem corporum. Ita Prateolus ibidem, & Gualterius dict. cap. 17. secul. xij.

277 Secundò, Defendebant, quòd Deus nullam animam nouam infundat, sed quòd animę ex vno corpore in aliud transmigrent, etiam animæ serpentum, aliorumque brutorū
278 animantium. Videlicet secundum vniuscuiusque meritum: ita vt anima eius, qui malè vixerit, ad bruti animantis corpus transeat, eius autem, qui benè vixerit, anima ad corpus alicuius Principis, aut alterius Viri illustris, secūdum fabulam Pithagoream. ita Bzouius ann 1199. num. 33. Prateolus, & Gualterius citati.

279 Tertiò, Non admittebant Legem Moysi, nec Prophetas, nec Psalmos, nec vetus Testamentum, neque Doctores Noui Testamenti, nisi solummodò Euangelia, Epistolas D. Pauli, septem Canonicas Epistolas, Actus Apostolorum, & Apocalypsim. ita Baronius anno 1176. num. 5. præter alios Bzouius loco citato.

280 Quartò, Tuebantur esse licitum negare externis fidem, quam quis corde tenet, nec quemquam ad professionem fidei obligari, quantumuis legitimè interrogetur, neque teneri se suam fidem profiteri. ibidem Baronius, & Bzouius.

281 Quintò, Cum Sadducæis corporum resurrectionem negabant, ex eo falso principio, animam hominis sic in morte cum corpore perire, vt nusquam postea redeat. Prateol. & Gualt. & Bzouius loc. cit.

282 Sextò, Negabant omnino esse Infernum, aut Purgatorium: vnde defunctis quęcumque suffragia à viuis applicari solent, irridebant, vt illis inutilia. Prateolus vbi supra, & Castrus verb. suffragia defunctorum.

283 Septimò, Reijciebant prorsus Baptismū, tanquam supervacaneū, & inutilem. Proinde infantes, qui solum originale peccatum contraxerunt, saluari posse negabant. Baronius, Gualterius, & Bzouius ibidem.

284 Octauò, Blaterabant Albigenses, Corpus Christi Domini nō aliter esse in Eucharistia,
285 quam in alijs rebus. Item contra idem Sacramentum non consecrari Eucharistiam à malis sacerdotibus affirmabant, ob id fortè, quod crederent, malum sacerdotem non es-
286 se sacerdotem. Sicut falsò credebant, malum episcopum non esse episcopum. ita Baronius, Gualterius, & Bzouius citati.

287 Nonò, Contra Confessionis sacramentum peccata non esse confitenda sacerdoti affir-
288 mabant. Atque huic sacramento tertiam partem, nempe satisfactionem auferebant. ijdem tres citati Baronius, Gualterius, & Bzouius.

289 Decimò, Error fuit etiam Albigensium, vt tradunt tres isti auctores relati, Actum coniugalem esse saluti animę perniciosum, nec posse saluari coniuges, si carnaliter commisceantur, cum matrimoniū sit mera fornicatio. ita dicti tres Barouius, Gualterius, & Bzouius.

290 Vndecimò, Asserebant item illi ius iurandum omne esse illicitum, ducti verbis illis perperam intellectis Matth. 5. Ego autem dico vobis, non iurare. &c. sit sermo vester, est, est, non, non: quod autem his abundantius est, à malo est, cum Baron. cit. Gual. & Bzou. ibid.

291 Duodecimò, Esse inutile, & illicitum adire Ecclesias causâ adorandi, aut preces fundendi: vnde ipsi erectas in honorem Dei, & Sanctorum contemnebant, ita Prateolus verb. Albigen. & cum Sand. Gualt. dict. c. 17. secul. xij.

292 Decimotertiò, Defendebāt fortiter Albigenses ad se ipsos solos pertinere munus prædicādi & nullo modo ad Sacerdotes Ec-
293 clesiæ. Imo istis neqnaquam esse deferendum honorem, aut reuerētiam, nec diuitias, neque primitias persoluendas esse, omnibus suadebant. ita Bzouius citatus.

294 Decimoquartò, Etrabāt afferentes, quod milites in prælio lethaliter vulnerati, à salu-
295 tis ianua maneant exclusi. Et quod Episcopi, Presbyteri, Monachi, Eremitæ, Templarij, & Hospitalarij, sint in statu damnationis. ibidem Bzouius.

296 Decimoquintò, Tandem defendebant, non esse tribuendas eleemosynas Ecclesijs, aut pauperibus, etiam petentibus. Adducunt hunc, & plures ex propositis erroribus Gualterius, & Bzonius citati ex Rogerio Hovedio in Annalibus Anglicanis, ex publicis actis à Conuentu Episcoporum, & Nobilium contra Albigenses anno 1178. habitis.

Ve-

297 Verum præter expreſſos hactenus errores,
apud Petrum Vallis Sarnenſis, qui preſens
fuit, & ſcripſit hiſtoriam Albigenſium, alij
multo plures reperiunt, quos non expedit
omittere, vnde

298 Decimoſextò, Errabant Albigenſes hæ-
retici, quod Deo benigno Nouum Teſta-
mentum, Vetus autem maligno tribuerent,
& hoc reijcerent, exceptis quibuſdam eius
auctoritatibus in Nouum Teſtamentum in-
ſertis, quas ob Noui reuerentiam admitté-
das eſſe dicebant.

299 Decimoſeptimò, Veteris Teſtamenti au-
ctorem fuiſſe mendacem, & homicidam affir-
mabant: primum quia Parenti Adæ dixit,
In quacumque die comederis ex eo (nempe
ex arbore ſcientiæ boni, & mali) morte mo-
rieris: comedit tamen, non propterea tunc
300 mortuus fuit. Secundum ob Sodomitas
& Gomorrhæos incendio ab eo cõſumptos,
Mundum aquis diluuij deletum, & Pharao-
nem, & Aegyptios in mari demerſos.

301 Decimooctauò, Cum ſumma impuden-
tia falsò affirmabant, omnes Patres Veteris
302 Teſtamenti eſſe damnatos. Et quod S. Ioã-
nes Baptiſta fuerit vnus ex maximis dæmo-
nijs.

303 Decimonouò, Dein quod Chriſtus ille,
qui natus eſt in Bethlehem terreſtri, & viſi-
bili, quique Hieroſolymis crucifixus eſt, ma-
lus ſit, & habuerit concubinã Mariam Mag-
304 dalenam. Et quòd iſta fuerit illa mulier
deprehenſa in adulterio, Ioann. 8.

305 XX. Præterea quòd ſit alia terra noua, &
inuiſibilis, in qua bonus Chriſtus natus eſt,
& crucifixus, & quod hic nunquam comede-
rit, aut biberit, nec veram carnem aſſum-
pſerit, neque fuerit vnquam in hoc Mundo,
niſi ſpiritualiter in corpore Sancti Pauli.

306 XXI. Item quod Deus Bonus duas ha-
buerit vxores, Collant, & Colibant appel-
latas, atque ex ipſis filios & filias procrea-
uerit.

307 XXII. Cuiuſdam Albigenſium Sectę fuit
error affirmantis, quòd vnus quidam fuerit
creator, ſed quod habuerit filios Chriſtum,
308 & Diabolum. Et quod omnes creaturę bo-
næ extiterint, ſed per filias, de quibus in
Apocalypſi, corruptionem magnam accepe-
rint.

309 XXIII. Communiter Albigenſes cum
Vvaldenſibus defendebant, ſere totam Ro-
manam Eccleſiam eſſe ſpeluncam latronum,
atque inſignem illam meretricem, de qua in
Apocalypſi.

310 XXIV. Aiebant aquam Sacri Baptiſmi à
quauis alia fluuiali nequaquam differre.
311 Hoſtiam item conſecratam in nullo diſſi-
312 milem eſſe à pane Laico, & communi. Sa-
cramenta Confirmationis, & Confeſſionis
313 nullum animæ fructum conferre. In ſtatu-
que matrimonij neminem poſſe ſaluari.

314 XXV. Defendebant abnegata reſurre-
ctione, noſtras animas eſſe ſpiritus illos an-
gelicos, qui iecti de Cœlo, corpora ſua glo-
rificata in aere reliquerunt, atque ipſaſmet
animas, poſtquam finierint ſucceſſiuam
qualiumcumque ſeptem terrenorum corpo-
rum inhabitationem, quaſi tunc demum
pęnitentia peracta, ad illa relicta corpora
remeare.

315 XXVI. Ex hæreticis Albigenſibus alij ap-
pellabantur Perfecti, vel Boni homines, alij
316 verò Credẽtes: illi habitu nigro induti ca-
ſtitatis obſeruatores, ac mendacij oſores ha-
beri volebant, eſum carnium, ouorum, & ca-
ſei deteſtabantur.

317 XXVII. Albigenſes autem Credentes
abſque perfectione, ſeu bonitate illorum, in
huius ſectæ fide, cui adhærebant, ſe ſaluari
318 poſſe ſperabant, & ad hanc ſaluationem
non eſſe opus Confeſſione, aut Pęnitentia,
vel reſtitutione ablatorum aſſerebant; ſed
ſufficere, ſi in ſupremo mortis articulo reci-
tarent, *Pater noſter*, & manuum impoſitio-
nem à ſuis Magiſtris (erant iſti ex hæreticis
Perfectis, qui Diaconi, & Epiſcopi vocaban-
319 tur) reciperent. Hinc ſecurius, & effrena-
tius ad rapinas, vſuras, homicidia, carnis il-
lecebras, periuria, atque ad alia ſcelera ani-
mum applicabant.

320 XXVIII. Errabant in eo, quòd ſi aliquis
Albigenſium Perfectorum peccatum mor-
tiferum committeret, videlicet minimum
quid carnium, caſei, aut oui, alteriuſue rei
ſibi prohibitæ comedendo, omnes illos, qui-
bus ipſe manum impoſuiſſet, Spiritum ſan-
ctum amittere, imo iam ſaluatos ob manũ
imponentis peccatum, è Cęlo caſuros affir-
marent.

321 XXIX. Quorundam ex Albigenſibus hę-
reticis fuit magnus error, quòd nemo ab
vmbilico deorſum verſus poſſit peccare.
322 Communis omnium illorum fuit, quòd nõ
peccet grauiùs, qui cum matre, vel ſorore
ſua dormiat, quam qui cum alia qualibet.

323 XXX. Tenebant iſti hæretici, vſum ima-
ginum quæ ſunt in Eccleſia, eſſe idololatriã.

324 XXXI. Denique tuebantur Eccleſiarum
Campanas eſſe tubas dęmonum. Prædictos
errores ex citato auctore Petro Vallis Sar-
nenſis adducunt præcipuè Gualt. dict. c. 17.
ſecul. xij. & Bzouius eo ann. 1199. num. 34.
apud quem, ſi libuerit, plura leges.

325 Non omittam tamen aliqua horrenda,
& execrabilia facta hæreticorum Albigenſi-
um, quæ ab eiſdem auctoribus Gualterio, &
Bzouio referuntur poſt Prateolum citatum,
à quo vti antiquiori gratum eſt audire.

326 Eò verò, inquit, tandem ipſorum mali-
tia, amentia, furor, temeritas, impudentia,
atque Diuini timoris, ſuique obliuio accre-
uit, vt cùm Vrbis Biterrenenſis à Catholi-
corum exercitu obſidione vallaretur, & ex-
pugnaretur, in qua illi detenti erant, Sacrum
Euangelij codicem arripientes, & ſuper illũ
mingentes, de muro contra Chriſtianos pro-
ijcerent, vt ſagittas in eum detorquentes
clamarent in hunc modum, Ecce lex veſtra
miſeri. & immediatè poſt.

327 Traditur etiam, eorum quemdam Tolo-
ſæ in odium Chriſti, & confuſionem Fidei,
iuxta

iuxta altare maioris Ecclesię ventrem suum
purgasse, & pallà altaris suam fęditatem de-
328 tersisse. Alios rursùs super altare scortum
posuisse in conspectum Crucifixi, cumque eo
abusi fuissent, posteà ipsam sacram Imaginē
inde detraxisse, eique brachia præcidisse, &
collo fune alligato, illam per plateas vrbis
intolerandis cum blasphemijs traxisse. Hęc
sunt hæreticorum insignia, & tragędiæ. ha-
ctenùs ille: atque pro Secta hæreticorum Al-
bigensium dicta sufficiant.
329 Quidiam de Ioachimo Abbate? Plura de
eo Baronius ann. 1164. circa finem, & 1195.
raducuntur benè ad pauca à Gualt. cap. 20.
secul. xij. Certum itaque, quòd istius Ioachi-
mi nomen tempore Cęlestini III. anno circi-
ter 1195. multiplici ex capite diffamatū fue-
330 rit. Primo, quòd futurorum diuinationem
profiteretur, maximè in suis scriptis, quę pro
gnosticis aspersit manifesti mendacij, vt ex
331 euentu ipso innotuit. Nam, vt alia nunc
omittantur, prædixerat Fridericum Impe-
ratorem hostem Ecclesiæ futurum, cum ta-
men omnes historiæ illum ad mortem vsque
in pace, & tranquillitate Ecclesiæ permansis-
se tradant, vndè meritò ab omnibus pseudo-
propheta censetur. ita Prateolus, verb. Ioa-
chimus Abbas n. 16. cū Guidone Carmelita.
332 Secundò, Valde fabulosum fuit illud inter
alias eius fabulas, quòd tres hominum status
astrueret: Primum carnalem, ab Adamo, vsq;
ad Christum: Secundum, partim secundum
carnem, partim secundum spiritum, ab eis
perductum à tempore Christi Domini vsque
ad S. Benedictum: Tertium prorsus spiritua-
lem, protractum à tempore S. Benedicti (sub
cuius disciplina ipse Ioachimus militabat)
333 vsque ad finem Mundi. Atque his statibus
tres etiam hominum ordines correspondentes
assignabat, nempè coniugatorum, cleri-
334 corum, & monachorum. Subiungens, ma-
gis exprimendo ipsos, quòd ordo coniuga-
torum initium sumpserit ab Adam, & fructi-
ficauerit in Abraham; ordo vero sacerdota-
lis inceperit ab Ozia de Tribu Iuda, incensū
Deo offerente, & fructum tulerit à Christo
supremo Rege, & Sacerdote; ordo denique
Monachorum inchoauerit à S. Benedicto, &
fructificare cęperit tempore ipsius Ioachimi.
335 Dictæ autem declarationi trium statutū,
& ordinum addit Prateolus in Elencho ver-
bo Ioachimus Abbas, nu. 16. in hunc modū:
Primo ergo statui lex carnalis data est, vt ille
336 asserit. Secundo lex spiritualis, vt puta E-
uangelium quod tamen per Apostolos non
iuxta spiritualem intelligentiam, sed tantum
337 secundum literam prædicatum fuit. Sed in
tertio, quem ponit statu idem Euangelium
fore prędicandum dicit iuxtà spirituale eius
intelligentiam, & hoc per Monachos illos
D. Benedicti. Hæc ex Alphonso à Castro
lib. 3 aduersus hæreses. cuius erroris confu-
tationem lege ibidem. ita ille.
338 Tertiò, Eo quod in libro per ipsum Ioa-
chimum scripto contra Petrum Lombardum
Magistrum sententiarum, expressè asserat, in
diuinis essentiam generare essentiam, sicut
339 Deus generat Deum. Hæc tamen assertio,
vnà cum libro damnata fuit, & hæretica pro-
nunciata à Concilio Generali Lateranensi
sub Innocentio III. & habetur, extra de Sū-
340 ma Trinitate. Quamquam si dictum Con-
ciliū attentè legas, obseruabis (vti rectè ob-
seruauit Blasius Viegas nostræ Societ. Theo-
logus) quòd declaret ipsum Ioachimum nō
fuisse hæreticum, cùm arbitrio Sedis Aposto-
licæ omnia diiudicanda, & corrigenda cōmi-
serit per epistolā hac de re peculiarē, propria
manu subscriptam. Vide Gualter. citat.
341 Ex sequacibus autem prædicti Ioachimi,
qui doctrinæ eius hæreticæ pertinaciter ad-
hæserunt, præcipuus fuit quidā Petrus Ioan-
nis, qui adiunctis alijs erroribus sectam Pe-
342 troioānitarum instituit. A Celestino Papa
III. hæreticus, seù hæresiarcha declaratus, &
vna cum libris, quos in Euāgelium Matthęi,
& Apocalypsim ediderat, post mortem con-
demnatus, atque iussu eiusdem Cęlistini ex
terra sacra exhumatus fuit, igniq; traditus.
ita Prateol. in Elench. verb. Petrus Ioannis,
num 20. & Gualt. cap. 21. secul. xij.
343 Huius item hæresiarchæ Petri Ioānis er-
rores huiusmodi sunt: Primò ipse, & eius asse
clæ Petroioannitæ errarunt, quòd negarent
esse formam humani corporis animam ratio
nalem, non absolutè quidem, sed quia ratio-
nalem, quia sub hac ratione nequit ipsa infor
mare corpus. ita cit. Prateol. & Gualt. cum
Alphonso à Castro verb. anima, hæres. 1.
344 Vbi damnationem huius dogmatis in Cō-
cilio Viennensi sub Clemente V. adducit.
345 Secundò, Dicebat, quod Apostoli nō pręe-
dicauerint Euangelium secundū sensum spi-
ritualem, sed tantum secundum literalem, vt
de Ioachimo Abbate paulo ante dictum. Ita
idem Castrus verb. Apostoli, hæres. 1. Pra-
teolus, & Gualt. loc. cit.
346 Tertiò, Tenuit Petrus Ioannis, Christum
Dominum lancea perforatum, dum adhuc
viueret, contra textum expressum Euangelij
Ioann. 19. Ad Iesum autem cum venissent, vt
viderunt eum iam mortuum, non fregerunt
eius crura, sed vnus militum lācea latus eius
347 aperuit, &c. Condemnatque hunc errorē
idem Concilium Viennense, vt refert Alphō-
sus de Castro, verb. Christus, hęres. 4. & cum
eo Prateol. & Gualt. cit.
348 Quartò, Idem Petrus Ioannis docuit ne-
quaquam gratiam diuinam, neque virtutes
theologicas infundi in receptione Baptismi.
Ita Castrus verb. Baptismus, hæres. 4. atque
ibid. Prat. & Gualter.
349 Quintò, Defendebat nomine meretricis
magnę intelligi debere Catholicā, Romanāq;
Ecclesiā, quā vocitabat carnalē Ecclesiā, Be-
stiā, & Sathanę Synagogā, ijdem Prat. & Gual.
350 Sextò, Secūdum hos auctores, Antichri-
stū mysticè Summū Pontificē interpretaba-
tur Petrus Ioānis, in quo & pręcedēti errore
pręcursorē hęreticorū nostri tēporis se cōsti-
tuit, atque iam his, & Regulam, & Caput se-
licitet claudimus.

CA-

CAPVT XV.

De hæreticis, & hæresiarchis, deque eorum Sectis, ad expugnandam Fidem Catholicam per spatium totius xiij. Centenarij fundatis.

PROOEMIOLVM.

1 EST equidē quod maximoperè lętemur, & ingentes Deo Opt. Max gratias agamus, quòd
extiterint toto seculo præcedenti viri doctrina, & sanctitate insignes, strenuissimi bel-
latores pro integritate Fidei Catholicæ tuenda, atque contra hæreticam prauitatem
seruanda. Pro veritate fidei circa realitatem Eucharisticam S. Bernardus in Summa de Cœna
2 Domini, post medium extat tom. 2. (hunc contra Abeilardum & alios hæreticos viriliter præ-
liantem vidimus) Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramen. par. 8. cap. 7. Rupertus Abbas lib. 3.
de operibus Spiritus sancti, cap. 21. Richardus de S. Victore cap. 30. explanationis libri Canti-
corum, atque Magister Sententiarum, Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis in 4. distin. 11.
3 Pro veritate circa adorationem, & inuocationem Sanctorum, Rupertus lib. 7 in Cantica.
Goffridus Abbas Vindocinensis in serm 3. de Natiuitate Domini, propè finem, Petrus Vene-
tabilis Abbas Cluniacensis lib. 2. de Miraculis cap. 29. & S. Bernardus serm 2. de Aduentu.
4 Pro veritate, quòd Fides sola sine bonis operibus, ad salutem non sufficiat, Hugo de S. Victo-
re lib. 2 de Sacramen. par. 11. cap. 6. S. Bernardus serm 24. in Cantica, & Rupertus in illud
Apocal. cap. 2. Scio opera tua, & laborem, &c. Pro alijs fidei veritatibus legenda multa Do-
ctorum testimonia, præcipuè adducta à Genebrardo, & Gualterio in fine xij. seculi. Nos his
omissis, iam de Sectis hæreticorum seculi xiij. agamus.

Quid de Almarico, & de Dauide Dinantio hæresiarchis? quid de Sectis per eos institutis?

REGVLA CCLXXIV.

5 EN statim initio seculi xiij. monstrum valde horrendum, ac perniciosissimum, Almaricus scilicet natione Gallus, Doctor Parisiensis, Patria Carnotensis, qui ad errores contra fidem Catholicam, quos mente conceperat, multos etiam ex viris literatis facile induxit, & circa annum 1204. suam Sectā ex illis formauit.

6 Verùm paulò post de ipsis iudicio Theologorum Parisiensium cōuictus, vti pertinax, vnà cū diuersis socijs vltimo supplicio tra-
7 ditus fuit. Inter sequaces autem dicti Almerici pręcipuè excelluit Dauid cognomēto Dinantius, vnde addito nouo errore indicando, & peculiaris hæresiarcha, & nouæ Sectæ auctor extitit.

---

8 DE his duobus hęresiarchis, qui vt iam ex ipso Regulę textu apparet, inter se coniuncti sunt, vix quidquam inuenio apud Scriptores nostros pręter eorū hęreses. De priore, nēpe Almarico, siue Amorrico (hoc duplici nomine vocat eum Gualterius cap. 1. secul. xiij. nec indicat cur) audiamus Prateolum, à quo ferè omnes alij desumūt, verb. Almaricus num. 29.

9 Almaricus, inquit, Natione Gallus, patria Carnotēsis, Lutetię Parisiorū Doctoratus lauream assecutus, Philippo Barbarossæ filio imperante, & Innocentio III. Romano Pontifice, emersit anno Domini 1204. de quo sic
10 tradit Cęsarius lib. Dialogorum dist. 5. Eodem tempore, quo manifestatæ sunt hæreses Albigensium, in Parisiensi Ciuitate (in qua est fons totius scientiæ, & puteus diuinarum scripturarum) quibusdam viris literatis persuasio diabolica peruersum instillabat intellectum, quorum Almaricus Magister prauitatis fuit. Ita ille cum Cæsario.

11 Subiungit verò statim omnes errores, circa quos iste hæresiarcha dictum Magisteriū exercuit, sicuti subiungunt Gualt. citat. & Bzouius ann. 1215. n. 2. Qui videtur eos desumere ex actis Concil. Lateranen. (ab Innocentio III. vt ait ipse Bzouius, ea potissimum de causa celebratum fuit, vt isti errores condemnarentur) cum ipsos variatō caractere proponat: proinde eisdem verbis, quibus ipse, hic libet proponere.

12 Primò, Dicebat Corpus Christi nō aliter esse in pane altaris, quàm in alio pane, & in qualibet alia re, transubstantionē denegans.

13 Secundò, Deum sic locutum fuisse in Ouidio, sicut in Augustino.

14 Tertiò, Negabat præterea resurrectionem corporū, Paradisū similiter, & Infernum; sed qui in se Dei cognitionē haberet, illū habere
15 quoq; in se Paradisum. Qui contra, peccatū mortale haberet, eundem Infernum habere in se, non aliter quàm dentē putridū in ore.

16 Quartò, Altaria Sanctis dicata, & Imagines thurificare, sanctorumque inuocationes idololatriam esse asserebat.

17 V. Nō solum cum Armenis Adam, & Euā nunquam carnali copula iungendos, si in

statu illo, in quo Deus illos condidit, per-
mansissent, verùm etiam sexuum differen-
tiam nullam, sed hominum multiplicationũ,
ęquè, atque Angelorum futuram affirma-
18 bat. Contra illud, quod in Genesi scri-
bitur: Creauit Dominus hominem ad ima-
ginem, & similitudinem suam: ad imagi-
nem Dei creauit illum; masculum, & femi-
nam creauit illos.
19 Sextò, Asserebat rursus, Deum non videri
in se, sed in creaturis; sicut lumen in aere.
20 Septimò. Item illud, quòd aliàs est pecca-
tum mortale, factum in caritate, non esse
peccatum: impunitatem peccatorum pro-
mittens.
21 Octauò. Affirmabat denique, ideas, quæ
sunt in mente diuina, & creare, & creari
posse: cum contra, teste Augustino, in men-
te diuina nil nisi æternum, & incommuni-
cabile sit.
22 Nonò. Somniabat quoque, mentem cõ-
templatiui, vel beati, perdere suum esse in
proprio genere, & redire in illud esse idea-
le, quod habuit in mente diuina.
23 Decimò. Docebat deinde, omnes crea-
turas in fine in Deum redire, & in ipsum cõ-
uerti, vt sint vnum indiuiduum cum ipso:
vnde per consequentiã in resurrectione du-
plicem fore sexum negabat.
24 Hactenus de erroribus Sectæ Almarici:
circa plures eorum, vide Alfonsum de Ca-
stro, verb. Adam, hæres. 3 verb. Beatitudo,
hæres. 1. verb. Eucharistia, hæres. 4. verb.
Infernum, hæres. 1. & verb. Resurrectio,
hæres. 1.
25 Post relationem autem dictorum erro-
rum, notat Prateolus vbi supra, & cum eo
Bzouius eodem num. 2. quòd in alijs pluri-
bus contra Fidem Catholicam hæresiarcha
26 Almaricus aberrauerit. Accipe verba ipsius
Prateoli. Huius, inquit, Almarici viginti
errores colliguntur ex Chronico Summorũ
Pontificum. De quo rursus extra de Summa
Trinitate, & Fide Catholica, cap. finali, di-
27 citur in hunc modum. Reprobamus, &
condemnamus peruersissimum dogma im-
pij Almarici, cuius mentem pater menda-
cij sic excęcauit, vt eius doctrina non tàm
hæretica, quàm insana sit censenda. hæc
Prateolus cum textu Decretalium.
28 Dicta verò reprobatio, & condemnatio
iam præcesserat, vt tradunt ijdem Prateolus,
& Bzouius citati, Parisijs iudicio Episcopo-
rum, & Theologorum Parisiensium: atque
ex vi eius Almaricus, & plures ex ipsius se-
quacibus vltimo supplicio traditi fuerant
(præmissa exauthoratione, hoc est degra-
datione, vulgariter, sic dicta, vt declarat
ipse Prateolus,) & exusti, eorumque cine-
29 res per sterquilinium dispersi, excepto Al-
marici corpore, cui tunc concessa fuit sepul-
tura in campo prophano. Hinc tamen po-
stea eius ossa extracta, & igne consumpta,
quando Innocetius III. denuò in Concilio
Lateranensi condemnauit, hæreticum per-
tinacem, & excommunicatum ipsum decla-
rans. ita Prateolus, & Bzouius locis cita-
tis.
30 Quod ait hic ipse Prateolus cum Phila-
strio Brixiensi Episcopo, posse hæreticum
post mortem condemnari, & excommu-
nicari, iuxta id, quod habetur causa 24.
quæst. 2. cap. sane, quoad excommunica-
tionem intelligi debet de eius declaratio-
ne, quam ante mortem hæreticus iam ipso
facto contraxerat iniunctam à iure, secun-
dum communem omnium, & prorsus cer-
tam doctrinam in materia de censuris,
quæ non est, cur hic à nobis magis discu-
31 tiatur. De condemnatione hæretici post
mortem ipsius, infra Deo dante ex profes-
so agemus.
32 Vltimo loco, quid scitu dignum, refert
Prateolus? Audi ab ipsomet sic loquente:
Tradunt autem, inquit, Historici, quòd
cum illi (nempè Almaricus, & sequaces)
ad supplicium ducerentur, tanta oborta sit
aëris inclementia, & intemperies, vt nemo
dubitaret, quin ab eis aër fuisset concitatus,
à quibus tantus error morientibus fuerat
33 persuasus. Nam dicuntur tunc tam obsti-
nata mente fuisse, vt non solùm ad interro-
gata nullum darent responsum; sed nec in
eis in ipso mortis articulo vllum pęnitentię,
aut sanæ mentis, & resipiscentiæ perpendi
potuisse iudicium. hæc ille, & ex ipso Bzo-
uius dicto anno 1215. num. 2.
34 De altero hæresiarcha Dauide Dinantio,
deque eius Secta, exiguum valdè, quod di-
cendum occurrit, apud solos Prateolum in
Elencho, verb. Dauid Dinantius, num. 4 &
Gualterium c. 2. secul. 13. Quidquid id est,
maximè circa eius peculiarem errorem, ac-
cipe à Gualterio, non sine eruditione
aliqua exprimente, sic.
35 Eodem fermè tempore se agnoscen-
dum præbuit Dauid Dinantius, qui præ-
ter quam quod Almarici errores ample-
ctebatur, docuit, Deum esse materiam
primam: Error summè pugnans cum Di-
uinæ Essentiæ puritate, simplicitate,
ac perfectione, vt doctissimè demonstrat
Sanctus Thomas, tum lib. 1. contra Gen-
tiles cap 17. tum prima parte, quæst. 3. art 8.
36 Et verò, vt indignum planè est Diuinæ
essentiæ puritate, ac simplicitate, aliquid
illi, qualecumque sit, compositionis ge-
nus tribuere: ita enormis est blasphemia
aduersus infinitam Creatoris perfectio-
nem, si quis Creatorem, non pro crea-
tura tantùm, sed & pro creaturæ parte,
immo pro vilissima, abiectissimaque crea-
turæ parte, quæ materia est, habeat. Hæc
ille, quibus præsens Regula absoluta
manet.

Quo-

Quomodo Secta contra Fidem Catholicam Guilelmi de S. Amore, & Desiderij Longobardi instituta?

REGVLA CCLXXV.

37 TRansacta ferè dimidia parte seculi 13. sine hæresiarcha aliquo, præter duos Regula præcedenti expressos, prodijt hic nouus circa annum 1250. Guilielmus scilicet de S. Amore, qui suis erroribus indicandis fundata peculiari Secta, statum Monachorum, maximè professionem, seu modum paupertatis oppugnans, gradum hæresiarchatus obtinuit; sed statim Alexander Papa IV. ipsum vnà cum suis scriptis condem-
38 nauit. Desiderius item Longobardus illius vestigia secutus per idem tempus religiosã paupertatem similiter persequendo, ad eundem gradum, & ad institutionem alterius Sectæ hæreseon peruenit.

39 NIhil prorsus, quod inuenire potuerim, de vtroque isto hæresiarcha Bzouius; & quidem mirum, cum omnia diligenter perscrutari, atque haud intactum
40 quidquam relinquere soleat. Scriptores item tres classici, Alfonsus à Castro, Prateolus, & Gualterius citãdi, qui de illis ex professò agunt, nulla facta mentione de spectãtibus ad eorum genus, patriam, educationem, professionem, &c. in explicãda vtriusque hæresiarchæ Secta breuissimè se expediunt, vnde consequenter nostra expeditio circa idem breuissima erit, relatis ijs, quæ à dictis Scriptoribus adducuntur.

41 De Guilielmo, seu Vvilielmo (vt scribit Castrus) de S. Amore, sic loqui incipit Prateolus in Elencho, verb. Guilielmus de S. Amore, num. 18. Guilielmus de S. Amore, inquit, mendicantium Monachorum acerbissimus hostis, suas hæreses instituit, atque promulgauit sub Alexandro Papa huius nominis IV à quo & damnatus est per Bullam, quæ incipit, Romanus Pontifex, Conradi IV. Germani Cęsaris temporibus circa annum Domini 1250 hæc Prateolus.

42 Qui statim subiungit tres istius hæresiarchæ errores. Primò tenuit absolutè ipse, quòd nullus homo in Religionibus Mendicantium saluari possit. Præter citatum Prateolum, affert Alphonsus à Castro, lib. 10. aduersus hæreses, verb. Monachus, vbi circa hunc errorem, sic ait.

43 Eodem ferè tempore, quo Vualdenses, aut parum postea, quidam Vuilelmus de S. Amore scripsit librum, in quo persuadere conatus est, hominem non posse saluari in Ordine Mendicantium: sed hunc librum Alexander Papa IV. damnauit, vt hæreticum, & præcepit sub excommunicationis pęna, vt quicumque illum haberet, com-
44 bureret. ita ille. Hodie tamen iuxta iam alibi tradita, nulli priuato licet librum prohibitum comburere, sed ad Inquisitorem loci tenetur deferre.

45 Secundò, Errauit Guilielmus de sancto Amore, asserens Monachos ex eleemosyna in ocio viuentes, non acquirere salutem æternam, & ad huius acquisitionem requiri, vt omnes indiscriminatim ad laborem manuum astringantur, vt ex illo victum sibi compararent; & non posse eos alio modo victum parare, quàm per laborem manuum. Ita Castrus, verb. Paupertas, Prateolus ibidem, & Gualt. dict. cap 3 seculi 13.

46 Tertiò, Pertinaciter defendebat ille, quòd sola paupertas habitualis sit licita, non verò actualis; idest, quòd licita sit promptitudo animi ad omnia pro Christo Domino relinquenda, quando vrget necessitas: seclusa tamen hac necessitate, illicita sit paupertas, qua quis renunciat omnibus, quæ possidet, vt liberiùs Deo seruiat. Ita idem Alfonsus à Castro eodem verb. Paupertas, hæres. 3. & verb. labor, hæres. 2. Prateolus ibidem, & Gualterius loco citato.

47 Vbi benè addit, hæc capita doctrinæ illius hæreticæ fuisse quidem longè propulsata, crebris Ordinum Mendicantiũ approbationibus per Sũmos Pontifices Romanos exhibitis, de quibus Cardinalis Bellarminus lib. de Monachis.

48 Circa alterum hæresiarcham Desiderium Longobardum, errorésque illius, legendi sunt, in primis Alfonsus à Castro dict. verb. Paupertas, hæres. 3. Prateolus lib. 4. verb. Desiderius, Longobardus numer. 6 Bellarminus citatus, & Gualterius cap. 4. seculi 13. à quo huc spectantia compendiosè accipe.

49 Per id temporis, inquit, in paupertatem religiosam pari furore inuectus est Desiderius Longobardus, qui docere non est veritus, Primò, rem esse non solùm inutilem, sed etiam perniciosam, & illicitam, sua omnia propter Christum Iesum relin-
50 quere. Quem vt armis decretorijs expugnat Doctor Angelicus S. Thomas in opusculo suo 19. quod totum scriptum est aduersus Impugnatores Religionis; ita & Ecclesia eisdem Decretis damnat, quibus, & Guilielmum de sancto Amore.

51 Secundò, quòd ex primo illo errore conficiebat, nefas esse in Religionem vllam ingredi, quæ vel possessiones saltem in communi, non habeat, vel certè se ex opere manuum viuere non profiteatur. hucusque Gualterius, & nos enim ipso ad finiendam præsentem Regulam.

Quid de Raymundo Lullo? num sectam errorum contra fidem Catholicam, vti hæresiarcha instituit?

REGVLA CCLXXVI.

52 NOn videtur ex vna parte dubitari
posse, quod Raymundus Lullus in-
ter hæresiarchas sit enumerandus, & auctor
sectæ peculiaris plurium errorum contra fi-
dem nostram constituendus. Quandoquidē
non pauci tam ex antiquis, quam ex moder-
nis scriptoribus, hanc ei notam inurunt, &
vti talem à Gregorio Papa XI damnatum
53 fuisse, ostendunt. Ex altera verò parte non
defuerunt multi quouis tempore viri grauis-
simi, qui enixe conati sunt eum à simili no-
ta liberare, & vsque in præsentem diem apud
Summum Pontificem efficaciter vrgent, vt
54 omnino innocens declaretur. Vnde cum
res hinc inde controuersa appareat, ad id
prædictis facile inducimur, vt à ferendo iudi-
cio abstineamus: & declarationem circa ip-
sam à Sede Apostolica expectemus.

55 EX antiquis scriptoribus primus, ac præ-
cipuus fuit Nicolaus Eymericus, qui
aduersus Raymundum Lullum acre bellum
excitauit, & omnem lapidem mouit, quous-
que omnia eius opera à viris doctissimis fue-
runt discussa, & quod erroribus contra fidē
infecta reperirentur, vna cum auctore eorū
vti hæretico per summum Pontificem dāna-
ta. Sed audiamus quæso circa hoc ipsum Ey-
mericum in suo Direct. 2 par. q. 9.
56 Postea, inquit, Dominus Papa Gregor. XI.
in Consistorio, etiam de Cōcilio Fratrum, in-
terdixit & condemnauit doctrinam cuiusdā
Raymundi Lulli Catalani mercatoris de Ci-
uitate Maioricarum oriundi, laici, phantasti-
ci, imperiti, qui quāplures libros ediderat in
vulgari Catalanico, quia totaliter grāmati-
57 cam ignorabat. Quæ doctrina erat plurimū
diuulgata, quam creditur habuisse à Diabo-
lo, cum eam nō habuerit ab homine, nec hu-
mano studio, nec à Deo, cum Deus non sit au-
58 ctor hæresum, nec errorum. Licet ipse Ray-
mundus asserat in libris suis, quod eam ha-
buit in quodam monte à Christo, qui sibi (vt
dixit) apparuit crucifixus: qui putatur fuisse
diabolus, & non Christus. ita ille.
59 Atq immediatè post sic. Quę doctrina du-
rauit fere per octoginta annos, quousq. scili-
cet Fr. Nicolaus Eymericus Ord Prędicatorū
Aragoniæ Inquisitor ex certis causis habens
eandem multùm suspectā de hęretica praui-
tate, illā multo cū labore transcurrit, postea
pręsentauit prædicto Dño Papæ Gregorio vi-
ginti volumina: & causa commissa Domino
Cardinali Ostiensi, de eius mandato fuerunt
per viginti & vltra magistros in Theologia
60 diligenter examinata. Et tandem de Fratrum
consilio, vt vere hæreticalia condemnata. &
tota doctrina generaliter interdicta: quæ do-
ctrina continebat plusquam quingentos arti-
culos erroneos, de quibus, vt prolixitati
parcatur, centum præsentibus inseruntur.
huc vsque Eymericus, apud quem eos le-
gas.
61 Addit autem ipse Eymericus immediatè
post, duodecim errores peculiares sequaciū
illius, seu Lullistarum (apud eundem videri
possunt. Ex omnibus tamē prædictis Prateol.
in Elencho lib. 16. verb. Raymundus Lullus
62 n. 2 & Gualt. c. 5. sec. xiij qui præcipuè inter
modernos scriptores contra eum insurgunt,
& hęresiarcham fuisse censent, licet errores in
libris Raymundi plusquam quingentos repe-
riri affirment, vti affirmauerat Eymericus, so-
los quinque exprimunt, nempe
63 Primo, quod Deus habeat plures essentias:
& id similiter docuit hoc nostro tēpore Beza
hæresiarcha, vt infra videbimus. II. quod
Deus Pater fuerit antequā esset Filius eius
III. quod Diuina essentia, cū non sit ociosa,
essentiat, natura naturificat, bonitas bonifi-
64 cat, &c. VI. Quod Spiritus Sanct. sit cōceptus
de Patre, & Filio: modus loquendi saltem
erroneus, cum Spiritus Sanctus secundum
veram fidem à Patre, & Filio, tanquam ab
vno æterno principio producatur, nō per cō-
ceptionem, aut generationem, sed per dile-
ctionem spiritualem, & ęternam. ita Gualte-
rius ibidem declarat V. quod sit crimen, & in-
65 iustitia, hęreticos vlcisci, ita illi. Meminit au-
tem ibidem Prateolus cuiusdam sententiæ
condemnatorię contra Raymundum Lull. &
libros eius à Petro Archiepiscopo Tarraco-
nense, & dicto Nicolao Eymerico latę, quam
apud alios scriptores non inuenio, nisi apud
Bzouium, & cum æquiuocatione, de qua
infra.
66 Præ cęteris item recentioribus, qui aduer-
sus Raymundum Lull. scripserunt, enixius,
& efficacius persecutus est eum vti hęresiar-
cham, Abrahamus Bzouius in varijs partibus
67 suorum annalium Ecclesiasticorum. Anno
1260. testatur in indice sui 1 tom. quod fuerit
condemnatus ab Alexandro Papa IV. & quod
ibi num. 5. referantur illius errores. Inspe-
cto tamen diligenter loco allegato, neu-
trum quidem inueni in exemplari, quod a-
pud me habeo, Coloniæ Agrippinæ excuso,
anno 1621.
68 Sed hanc condemnationem Alexandri IV.
vt iam pro parte opposita in fauorem Ray-
mundi Lull. aliqua adducantur, esse sine fun-
damento assertam, inde aliqui credunt, quia
anno 1260. quo damnatus fuisse dicitur,
Lullus adhuc nihil scripserat, cum circa an-
num Domini 1230. natus fuerit, & suæ
ætatis anno trigesimo ad Deum conuer-
sus, ac postea scribere cœperit, sicut ex
libro eius de contemplatione colligi pos-
se quibusdam videtur & affert parte quin-
ta, sectione tertia, auctor operis inscripti

Tran-

69 Transumptum memorialis in causa pij Ere-
mitæ, & martyris Raymundi Lulli,quę nunc
Romæ vertitur coram Sanctissimo, perad-
modū Reuerendum Fratrem Ioannē Riera
Seraph.Ord.Franciscani Theologū,& Regni
Balearium Syndicum in Romana Curia hāc
70 causam agentem. Typis autem excusum
fuit prædictum Transumptum memorialis
Palmæ Balearium, anno 1627. præcedente
iussu Illustrissimi, ac Reuerendissimi D.D.
Balthassaris Borgiæ Episcopi Maioricensis,
diligenti discussione, & legitima approba-
tione per viros probitate, & doctrina præ-
stantissimos, etiam nostræ Societatis. Iesu
præcipuè per admodum Reuerēdum,& Sa-
pientissimum Patrem Matthæum Marinon,
(quem vti magistrum meum in professione
philosophica, honoris causa nomino) Re-
ctorē Collegij,& Academiæ Societatis Iesu,
& sanctæ Inquisitionis qualificatorē, in In-
71 sula Baleari. Hoc transumptum ab hinc an-
nis 12. dono accepi ab Illustrissimo Equite
Hierosolymitano Domino de Montemaris,
nunc Excellentissimo, & dignissimo Prore-
ge nouæ Franciæ in America: vnde ex eo
oportunè ad rem præsentem pauca compē-
diosissimè desumo.

72 Diuiditur ab auctore ingeniosè in tres Se-
ctiones totum istud Memorale, perspicui-
tatis gratia: in quarum prima quatuorde-
cim Pręludia continentur, per quæ, decla-
ratis terminis Lullianis, via sternitur ad
capiendum, qualiter sine vllo errore contra
fidem tam multa Lullus docuerit, ac scri-
73 pserit. In secunda sectione, quæ subdiui-
ditur in decem partes, singulæ propositio-
nes doctrinæ Lullianæ, quibus aduersæ par-
tis auctores notam hæreseon tribuere pos-
sunt, modis loquendi, magis vsitatis in
scholis declarantur, & nullatenus erroneæ
ostenduntur, sed omninò conformes Fidei
Catholicæ.

74 Tertia verò Sectio Memorialis, subdiuisa
in partes vndecim, continet responsionem
ad quascunque impugnationes, typo man-
datas contra Lullum. Atque omissis alijs
quam plurimis, respondetur primò ab au-
ctore memorialis, part.3. sect. 3 ad illud su-
pra expressum, fuisse scilicet à Gregorio Pa-
pa XI. condemnatā Raymundi Lulli doctri-
nam, quòd Bulla condemnationis, nec in
Regestis dicti Pontificis, nec alibi reperiri
75 potuerit, licèt bis etiam auctoritate Apo-
stolica fuerit diligenter perquisita, semel
Auinione, vbi data dicitur, viuente adhuc,
& præsente Eymerico, iterum post mortem
eius Romæ, &c.

76 Dein, si dicta Bulla Gregorij XI. est ficti-
tia, corruit etiam id, quod dicitur de libris,
quos Lullus edidit, per istum Summum Pō-
tificem condemnatis, & omninò prohibi-
tis. Atque inde clarius ostenditur, quia in
Indice librorum prohibitorum, iussu Con-
cilij Tridentini edito, nulla fit mentio de
tali prohibitione, neque in eo, sicuti ipsa
digni, apponuntur. quod affert auctor me-
77 morialis in sect. 1. præludio 12. vbi ait,
quòd ad dictum Concilium Tridentinum
fuerit missus procurator Lullianæ causæ à
Principatu Cathaloniæ vir sapientissimus
Magister Ludouicus Ioannes Villeta Ca-
78 thedraticus. Qui adeò exactè hanc procu-
rationem peregit, vt ab ipso Concilio depu-
tati fuerint multi, nempè Patriarcha Vene-
tus, quatuor Archiepiscopi, totidem Epi-
scopi, vnus Abbas, duo Generales Ordinū,
& quatuor Doctores: qui discussa doctrina
Lulli, eam approbarunt, & à calumnijs Ey-
merici iuridicè vindicarunt.

79 Quid quòd iam multò prius, vt refert idē
auctor memorialis, ab eisdem ipsam doctri-
nam Lulli multoties alij iuridicè vindica-
80 uerant. Primò octo Magistri deputati, tres
Dominicani, & quinque Franciscani, Præ-
sidente Patre Magistro Fr Bernardo Ermen-
gaudio Prouinciali Dominicano, & Gene-
rali Inquisitore Barcinone, anno 1380. Se-
cundo Illustrissimus Dominus Leonardus
Cardinalis, Cōmissarius Apostolicus in hac
causa deputatus à Benedicto XIII. Auinio-
ne anno 1395.

81 Tertio Reuerendissimus Bernardus Epi-
scopus Castelli, Cōmissarius, & Iudex in hac
causa deputatus per Illustrissimum Alemā-
num Cardinalem Legatum Apostolicum in
Hispania; qui aduersus Eymericum pro Lul-
lo anno 1519. definitiuam sententiam tulit,
restituitque doctrinam Lullianam suo pri-
mo statui, & annullauit quæcunque con-
tra eam attentata fuerant. Vide plura in di-
cto præl. 12.

82 At in decimotertio, quid ad nostrum in-
stitutum opurtunè continetur? Perlibenter
sanè adducam, quod ibi expressum, quando-
quidem ad mysteriū Cōceptionis immacu-
latę Virginis Mariæ spectans: Sed conue-
nientius iudico verba ipsius auctoris me-
morialis in medium proferre. Sic habet ti-
tulus.

83 Præludium decimumtertium. Vnde quæ
sparserat Eymericus contra Lullum, post-
quam per tot acta iuridica iam extincta
fuerant, iterum reaccensa fuerint?

84 Dicitur primò, viguisse tempore Eymeri-
ci ante annum 1400. inter Eymericum ipsū,
& Lullistas, contentionem, de Conceptione
purissima Virginis, contendente Eymerico
conceptam fuisse cum originali peccato,
Lullistis cum Lullo oppositum defendenti-
85 bus. Quę contentio eò peruenit, vt Eyme-
ricus à Raymundo de Cortillis Canonico
Elnensi, coram Reuerendo Patre Ioanne
Ansurre Inquisitore Generali Auinione fue-
rit accusatus de manifestis hæreticalibus
propositionibus ab eodem Eymerico asser-
tis: quæ omnes habentur in publico instru-
mento accusationis authentico, dato Aui-
nione, anno Domini 1395. Quod apud hu-
ius Lullianæ causæ Syndicum extat. & im-
mediatè post.

86 Hęc planè contentio creditur fuisse semi-
narium eorum, quę contra Lullianam do-

ctrinam inciderunt. Sed tamen Eymericus
exul à Regno pulsus à Ioanne Aragonum
Rege profugit, vt constat ex eiusdem Regis
epistolis contra eundem Eymericum, missis
ad diuersos.

87 Postea contra Eymericum pro Lullo tot
approbationes, & acta, quot partim supra
retuli, sancitæ fuerunt, prorsus vt extincta
viderentur omnia contra Lullum attenta-
88 ta, vsque ad annum 1503. Nam ante istum
annum ipsimet libri Lulli, quos referebat
Eymericus fuisse damnatos, identidem ex-
cudebantur, publicè seruabantur, & lege-
bantur, & publicæ Cathedræ de hac doctri.
næ tum erectæ fuerunt.

89 Eodem in Præludio sic dicitur: secundo.
Prædicto anno 1503. aut paulò ante, subor-
tam iterum esse eandem de Conceptione
Deiparæ Virginis controuersiam inter Fr.
Guillermum Casellès Dominicanum simul,
& Inquisitorem Regni Balearis, & Lulli
scholæ Professores; his, vt supra pugnantibus,
90 & contra ipsos, Inquisitore Dominicano.
Tantoque exarsit ardore contentio, vt Ro-
mam perrexerit Inquisitor, & egerit coram
Sanctissimo contra Lullianos: sed tanto su-
scepto labore, nec ipsis, nec Lullianæ do-
ctrinæ in aliquo nocere potuit; atque imme-
diatè post de eodem Inquisitore sic.

91 Reuersus tandem ad Baleare Regnum, &
in eadem contentione perseuerans, dicitur
fuisse pulsus à Regno. Quæ omnia credun-
tur, nimirum homini fuisse stimulum ad ex-
tremum, vt anno 1503. Directorinm Eyme-
rici typis mandans Barcinone, simul anne-
xuerit, ex Bulla fictitia eiusdem, calumniam
contra Lullum iamdiu conuictam, damna-
92 tam, atque sepultam. De hac secunda cō-
tentione fit mentio in Chronicis Fr. Franci-
sci Diago, Prouinciæ Aragoniæ Fratrum Sā-
cti Dominici. hactenus contenta in dicto
præl. 13.

93 Addendum tandem aliquid, vt respon-
sum detur quoquo modo ijs, quæ contra
Lullum ab Abrahamo Bzouio proferun-
tur. Primò circa condemnationem, & sen-
tentiam prolatam per Archiepiscopū Tar-
raconensem, de qua ipse Bzouius anno 1260.
num. 5. iuxta eius indicem, duplex est mani-
94 festa æquiuocatio. Prima, nam auctoritate
Alexandri Papæ IV. vt ille affirmat, Lullus
ab eo Archiepiscopo nequaquam condem-
natus fuit: cum dictus Alexander nequi-
uerit, per se ipsum condemnare Lullum,
eo quòd hic fuerit tempore posterior illo,
& scripserit ipso iam mortuo, vt supra n. 68.
à nobis traditum: ergo neque per illum
Archiepiscopum, tributa ei facultate, con-
demnari potuit.

95 Dicendum itaque, quòd Petrus Archie-
piscopus Tarraconensis, auctoritate acce-
pta à Gregorio Papa XI. processerit, & con-
demnauerit, vti hæreticum non Raymundū
Lullum (en secunda æquiuocatio) sed Ray-
mundum Neophytum Fratrem Dominica-
num, simul cum eius libris; quidquid in
contrarium dicant Prateolus, & Bzouius
96 citati. Qui non sine graui calumnia, & in-
iustitia, errores Fidei Catholicæ oppositos,
ac libros prohibitos, præcipuè illum de inuo-
catione dæmonum, illius Raymundi Neo-
phyti, tribuunt illi Raymundo Lullo. Ita
auctor memorialis, par. 5. sect. 3. & ostendit
efficaciter testimonio tum ipsius Eymerici
in direct. par. 2. quæst. 27. tum commenta-
toris eiusdem, Doctoris Francisci Pegnæ,
ibi coment. 52. Audiamus primo Eymericū
ad quæst. sic respondentem.

97 Ad hanc, inquit, respondemus, quòd
tempore Domini Gregorij Papæ XI. Domi-
nus Petrus Archiepiscopus Tarraconensis,
& Frater Nicolaus Eymericus de Ordine
Prædicatorum Inquisitor Aragoniæ, vt verè
hæreticales, & erroneos, quendam libellum
98 de dæmonum inuocatione, qui incipit, Mi-
sericordia, & veritas; & quendam alium, qui
incipit, Vtrum quilibet infidelis tam diuinis,
quàm Apostolicis canonibus teneatur obe-
dire: & quædam alia opuscula, vt omninò
hæreticalia & erronea, edita per quedam
Raymundum Neophytum, sententialiter cō-
demnarūt, propter hæreses, & errores in eis
contentos. hucusque Eymericus.

99 Quinam autem sit iste Neophytus, decla-
rat bene commentator illius Pegna expo-
nens illa verba textus, Edita per quendam
Raymundum Neophytū. Hic Raymundus,
inquit, sicut constat ex Regesto Domini
Gregorij XI. loco quem mox adducemus, di-
cebatur Raymundus de Tarraga, qui cum
prius esset Hebræus, conuersus ad Fidem
Christi, factus est Monachus Ordinis Præ-
100 dicatorum. Cæterum, vt res ipsa demon-
strauit, non mutauit mores, etsi Religionē
mutauerit. Vixit autem hic Raymundus
circa tempora Gregorij XI. ad annos Do-
mini 1372. extantque in hoc volumine re-
gesti anni primi Gregorij XI. fol. 225. litte-
ræ Papæ Gregorij ad Archiepiscopum Tar-
raconensem, & Nicolaum Eymericum In-
quisitorem in Regno Arragonum, quibus
præcipitur, vt inquirant, & procedant con-
tra Raymundum de Tarraga, Ordis Fratrū
Prædicatorum tenentem quosdam hæreti-
101 cales errores & eum puniant, &c. ita ille
declarans, cur vocaretur Neophytus, quia
nouus in Fide Catholica, & quia non esset
natus ab originarijs Christianis, vti alij simi-
les, ideò Neophyti vocari solent.

102 Addit autem idem Pegna in fauorem
Lulli sic. Illud verò, inquit, obseruandum
est diligenter, quod auctor docet in hac
quæstione, videlicet, libellum de dæmonum
inuocatione, editum fuisse per Raymun-
103 dum Neophytum. In quo planè decepti
mihi videntur Bernardus Lutzemburgus in
Catalogo hæreticorum, lib. 3. verb Ray-
mundus Lulli, & Prateolus lib. 16. num. 2.
de vitis, & sectis hæreticorum (adde his
Bzonium) asserentes, libellum de dæmonū
innocatione, editum fuisse à Raymudo
Lulli; & suspicor hos auctores fuisse alluci-
natos

natos ex nominis similitudine, hucusq; Peña.
104 En in vtramque partem, & cōtra Lullum & pro ipso pauca hęc à nobis adducta, & licet potuissent adduci multo plura, remitto ramen lectorem ad prædictum trāsumptum Memorialis. Ex adductis autem nihil in fauorem Lullianę doctrinæ, neque aduersus eam concludimus; sed iudicio sacræ Congregationis Vrbis. seù Apostolicæ Sedis, quid tenendum sit, decernendum remittimus, hisq. præsens Regula absoluta manet.

Vnde origo, & progressus Sectæ Fraticellorum? ab Hermanno nè Italo solo? an etiam simul ab alijs?

REGVLA CCLXXVII.

105 PRimus institutor, & propagator Sectæ Fraticellorum, seu Fratrum de paupere vita, assignatur solus Hermannus quidam Italus dictus Pōgilupus, anno circiter 1277. quamquam post mortem transactis Iam viginti annis, vti hęresiarcha condēnatus fuit, & iussu Bonifacij VIII. exhumatum eius ca-
106 dauer, atque combustum. Post multum verò temporis eiusdem Sectę restaurator extitit Gerardus Sagarellus sub nomine Apostolorum, seu potius Pseudoapostolorum.
107 Idem posteà præstitit quidā Dulcinus Nouariensis anno 1305. (de istis iterum infra.)
108 A dicta ramen institutione huius Sectæ, immunis prorsus censetur quiuis alumnus Religionis Franciscanæ, quidquid in contrarium aliqui dicant.

---

109 DIssidium aliquod reperitur inter Scriptores tam antiquos, quam recentiores, diuisos scilicet in tres opiniones diuersas vide o circa hoc punctum de primo auctore, & duce istius Sectę Fraticellorum (qui etiā vocātur Fratres de paupere vita, ac Bisochi, teste Prateolo citando.) Nam Eymericus 2. parr. Direct. quęst. 12. & Pegna ibi Comment. 37. relato per hunc Guidone Carmelita, primam institutionem, & propagationem eius Gerardo Sagarello Parmensi manifestè tribuunt. Alij verò Dulcino cuidam Nouarensi, qui post illum rempore Clementis V. prodijt.
110 Nihilominus certum iudicant multi, quibus adhęreo, ab Hermanno Italo dicto Pugilupo per multum tempus illis priore, ortū, & progressum suscepisse hanc Fraticellorum sectam, ita Bernardus à Lutzemburgo, lib. 2. verb. Hermannus, Angelus de Paz, tom. 1. in symbolum lib 9 cap. 10 Sanderus de Visib. Monarchia ad annum 1303. Prateol lib 2. verb Bisochi, ac lib. 6. verb. Fraticelli, & lib. 8. verb. Hermannus, Cardinalis Bellarminus 2. part. Chronologiæ ad annum 1386. Iacobus Gualterius cap. 7. secul. aiij. ac prẹter alios per ipsum relatos Fr. Dermicius Thadęi ex Ordine Sancti Francisci cap. 2. suæ eruditissimæ Apologię, quam vocat
111 Nitela Franciscanę Religionis. Vbi benè addit pro aliquali concordia dictarum opinionum, quòd ambo Gerardus, & Dulcinus alter post alterum fuerint restauratores dictę sectæ Fraticellorum, adiunctis nè nouis erroribus? infra videbimus.
112 Primum itaque, quòd Hermannus huius Sectę institutor, & propagator extiterit, deducitur clarè, ex ijs, quæ pręcitati, & alij Scriptores de eo referunt: præcipuè illud valdè rarum, ratione cuius apud illos celebris admodum huius hęresiarchę memoria euasit: nempè transactis post sepulturam multis annis (interim cultus ei velut Sancto à quibusdam exhibebatur, vt ait dictus Dermicius Thadęi) declaratus fuit hæresiarcha, & dux Fraticellorum per sententiam Bonifacij Papæ VIII eiusque cadauer exhumatum, ac in
113 cineres redactum. Quamuis autem non cōcordent ijdem scriptores circa numerum annorum, qui transierunt à tempore sepulturę illius vsque ad dictam exhumationem, & cadaueris combustionem, cum ab aliquibus, vt à Platina, in Bonifacio VIII. & à Prateolo citato assignētur viginti, ab alijs verò plures,
114 & ab alijs pauciores. Iuxtà computationē tamen Platinæ, ab initio Pontificatus Honorij IV. à quo per Bullam incip. Olim. felicia, Fraticelli prima vice condemnati fuere vsq; ad finem Pontificatus Bonifacij VIII. à quo iterata condemnatio illorum vnà cum duce Hermanno, anni 18. numerantur.
115 Non erit ab are, credo, si Bulla ipsa Honorij IV. hic proponatur diuisa per paragraphos, sicuti eam diuidit, & proponit Laërtius Cherubinus tom. 1. sui Bullarij, vt clarius de damnatione sectę Fraticellorū, siue sub nomine Ordinis Apostolorum ab Hermanno institutæ constet.
116 Olim felic. recordat. Papa Gregorius X. Prędecessor noster in Concilio Lugdunensi omnes Religiones, & Ordines Mendicantiū adinuentos post Generale Lateranense Cōcilium, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni subiecit, & quatenùs processerant, reuocauit.
117 Verum sicut ad nostri Apostolatus auditum fama querula deferente, peruenit, quidam, qui post generale, & ante Lugdunense prędicta Concilia sub nomine Ordinis Apostolorum, habitu nouæ Religionis assumpserunt, quamquam nullam aliquando confirmationem Sedis Apostolicæ meruissent prohibitionis, ac reuocationis prædictæ temerarij præsumptores, eundem habitum, seu ei consimilem sub eodem nomine, vsque hodiè deferentes, quamplures etiam alij assumpto post dictum Lugdunense Concilium, huiusmodi habitu, per diuersas Mundi partes mēdicando discurrere non verentur, facientes ea, quæ non condecent, in animarum suarum periculū, & graue scandalū plurimorū: pręsertim cū nōnulli prauitatis hereticę vitio laborantea, sub huiusmodi habitu sintinuenti.
118 Nos igitur volentes talium præuaricatorum insolentem audaciam refrenari, & prędictam non tam Religionem, quam perni-
cio-

eiolam Sectam penitus aboleri, ne fortè fidelium simplices falsa sanctitatis eorum imagine seducātur; Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenùs quoscūque de prædictis in vestris Ciuitatibus, & Diœcesibus inuenire contigerit, eos ad deponendum huiusmodi habitum monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam ap-
119 pellatione postposita compellatis. Monētes eosdem, vt si religiosam vitam ducere cupiunt, ad aliquam se transferant de Religionibus approbatis. Quod si aliqui eorum censuram prædictam contempserint, vos contra ipsos ad pœnam carceris, seù aliam pro vt expedire videbitis procedatis, inuocato aduersus eos, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis.

120 Cæterum, vt prædicti eò facilius à sua insolentia compescantur, quo magis à Christi Fidelibus abijci se viderint, & contemni: Volumus nihilominus, quod huiusmodi processum nostrum in vestrarum Ciuitatum, & Diœcesum terminis iteratis vicibus publicantes, ac facientes per aliquos publicari, eosdem populos auctoritate nostra moneatis, & inducatis attentè, ne aliquem de prædictis præfatum habitum deferentibus recipere præsumant in hospitio, vel eis aliquas eleemosynas largiantur, neç ad deferendum habitum illum seù ei consimilem, impendant consilium, auxilium, vel fauorem.

121 Datum Romę apud S. Sabinam 5. id Martij, Pontificatus nostri Anno primo, sub anno Dominicę Incarnationis 1285.

122 Hanc autem Bullam Honorij IV. addunt Eymericus loco citato ad ostendendum fuisse ea condemnatos per hunc Summum Pontificem duos illos hęresiarchas Sagarellum, & Dulcinum: quod non videtur posse habere locum, tum quod sint posteriores tempore Papa Honorio, & supponatur ille iam mortuus, quando ipsi prodierunt restaurantes sectam Pseudo-apostolorum seu Fratrū de paupere vita; & quidem de Dulcino ostendetur peculiariter sequenti seculo, ad quod spectat. Tum quod in proposita Honorij Bulla nequaquam fit mentio de his hęresiarchis. & sane eos nominasset Papa, sicuti apparet verisimile, si tunc vixissent; quandoquidem de ipsis nullus scriptorum tradit, quod fuerint hæretici occulti, quemadmodum ab omnibus ferè traditur de Hermāno, cum pluribus post sepulturam transactis annis (interim vti sanctus à non paucis colebatur) Bonifacius Papa VIII. vt supra diximus, cum hęresiarchā declarauerit, ac condemnauerit, iusseritque
124 cadauer ipsius exhumari, & comburi Per traditam itaque Bullam ab Honorio Papa IV. condemnatur tacite Hermannus occultus hęresiarcha, & expressè institutaper cum secta Fraticellorum &c.

125 Exprimendi tandem errores dicti hæresiarchæ Hermāni, eiusque sequacium. Primò tenuerentur, quod vxores essent communes omnibus, vnde in suis congregationibus, quas in speluncis, & latibulis agebant, extinctis suis prętensis precibus, extinctisque luminibus, cum ea quisque, ferarum instar, se commiscebat, quæ illi prior extitisset, ita Prateolus verb. Fraticelli, & Gualterius c. 7. seculi 13.

126 II. Si ex dicta commixtione diabolica fœmina aliqua concipiebat, Infans inde natus in speluncam deferebatur, ibique tandiù per manus ab omnibus agitabatur, tradebatur, recipiebatur, quoad animam efflaret in alicuius manibus, quem eam ob rem pro suo Summo Pontifice habebant Ita idem Gualterius totidem ferè verbis cum Prateolo citato.

127 Tertiò, Secundum eosdem Prateolum, & Gualterium ibidem, pertinaciter defendebant Fraticelli, nefas maximum esse aliquid proprium habere, vnde ipsi omni proprietate, & possessione prorsus abiecta, ex eleemosynis victitabant.

128 Quartò, Errabant Fratres de paupere vita affirmantes, quòd respublicæ, non fiat à Christianis administrandæ. Affert dict. cap.
129 cum Prateolo relato Gualterius. Qui conferens hunc errorem Hermanni cum illo Caluini, comprehēso his verbis ipsius, Promissam in Euangelij libertatem nullum inter homines Regem, nullumque Magistratū agnoscere; æqualem vtriusque iudicat, seu potius tetriorem Caluinismi. Sed de hoc infra in proprio loco.

130 Quintò, Tandem cum maximo errore contra fidem affirmabant illi, Dei visionem animabus sanctis differri vsque ad finem Mundi. ita relati Prateolus, & Gualterius, qui prędictos solos errores huic Sectæ Fraticellorum tribuunt. Ao plures fuerint ei per Sagarellum, & Dulcinum adiuncti? videbimus in Regula, & seculo sequenti, vbi de his hæresiarchis agemus, simulque indicabimus, qualiter fuerint condemnati à Ioāne Papa XXII. per extrauagantem incip. Sācta Romana, ibi, non nulli prophanæ, &c.

132 Notat benè citatus Gualterius, à quibus dam confundi hæreticos Fraticellos, seu Bizochos cum Beguardis, & Beguinis, cum isti sint diuersi ab illis, & tempore posteriores, vt patebit ex dicendis infra.

133 Finem imponamus præsenti Regulæ, addito vno verbo ad ostendendam vltimam ipsius clausulam: nempè, si vera sunt hactenùs tradita, quòd Hermannus Italus fuerit institutor, & propagator Sectæ Fratrum de paupere vita, & restauratores eius Sagarellus, & Dulcinus extiterint, vti verè iudicamus, euanescunt prorsus omnia, quibus nonnulli immeritò ausi sunt aduersus Illustrissimam Religionem Franciscanam insurgere, huic originem, & progressum dictæ Sectæ non sine
134 calumnia tribuentes. Legas quæso, ac perlegas attente citatam Apologiam, seu Nitellam Fratris Dermicij Thadęi, & ad satietatem satisfactus manebis.

Qualiter Pseudoapostolorum dux Germanus Sagarellus, qualiter Secta Flagellantium prodijt?

REGVLA CCLXXVIII.

135 SVb finem Seculi xiij, circa annum Domini 1296. Sectā Fratrum de paupe-
re vita, siue Pseudoapostolorum restaurauit,
& ampliauit Gerardus Sagarellus Parmēsis,
seu potius adiunctis pluribus erroribus, insi-
gnis hæresiarcha, & dux nouæ Sectæ Pseu-
136 doapostolorum euasit. Hoc autem iussu
Bonifacij Papæ VIII. capto, condemnato, &
combusto, eius discipuli in spargendis ipsius
137 falsis dogmatibus perstiterunt. Secta item
Flagellantium initium sumpsit, & incremē-
tum circa annum 1275. & 1313. à quonam
autem primo auctore, prorsus ignoratur.
138 Professores eius sic vocati Flagellantes ab
actu se virgis nodosis percutiendi in scapu-
lis: hanc flagellationem potiorem esse ad
peccata quæcumque delenda, quauis con-
fessione asserebant.

---

139 ABrahamus Bzouius anno Domini 1285. num. 13. secutus vestigia Eymerici par. 2. Direct. quæst. 12. & ibi Pegnæ eius cōmentatoris, coniungit simul hos duos hæresiarchas, Gerardum Sagarellum Parmēsem, & Dulcinum Nouariensem: atque per Honorium Papam IV. damnatos fuisse affirmat. Audi verba ipsius, quibus egregie depingit mores, & qualitates sequacium vtriusque.

140 Duo, inquit, insignes apostatæ, Gerar-
dus Sagarellus Parmensis, & Dulcinus No-
uariensis per id temporis non tantum Par-
mam, verum & multas alias Italiæ in Insu-
bria Ciuitates falsis dogmatibus infecerunt.
Quod enim Apostolorum vitam, & mores se
dicerent imitari, breui quamplurimis sedu-
ctis, sectam fecerant, quam orthodoxi, Pseu-
141 doapostolorum appellabant. Hi Christi
Apostolos se vocabāt, sed sub nullius obediē
tia viuebant, sed tantum se se subiectos soli
Deo asserebant: publicè mendicabant: tu-
nica alba longa, ac desuper pallij albi instar
mantello ad collum eleuato induebantur:
crines longos nutriebant, caput non ope-
riebant: sed nudato vertice, & nudi pedes
incedebant, quandoque solcis seductis vte-
142 bantur. Per Vrbes, & vicos discurrebant;
pœnitentiam per pagos, & plateas prædica-
bant, virus hæresum variarum disseminabāt:
in plateis publicis mensa eis parca, quæcum-
que apponebantur (nam cibum non discer-
nebant, neque hunc, vel illum petebant)
manducabant, &c. ita ille.
143 Qui post enarratos illorum hæresiarcha-
rum errores à nobis statim exprimendos, sic
addit ibidem num. 14. prope finem. Hos,
inquit, & alios eorum errores, atque in vni-
uersum sectam Apostolorum condemnauit
Honorius Papa publico edicto.
144 Verum sicut supra recessimus, quoad v-
trumque ab Eymerico, & Pegna; sic nunc re-
cedendum nobis necessario ab Abrahamo
Bzouio, & affirmandum cum alijs scriptori-
bus, maximè cum Prateolo, & Gualterio ci-
tandis, quod prædicti hæresiarchæ Sagarel-
lus, & Dulcinus fuerint tempore posteriores
Honorio Papa IV. & quòd iste iam obijsset,
quando isti prodierunt; ergo non fuerunt
145 condemnati ab ipso. Cum secundum Pla-
tinam in Vitis Summorum Pontificum, in-
ter Honorium dictum, & Bonifacium VIII.
cuius tempore prodijsse dicitur Sagarellus,
Romanum Pōtificatum tenuerint Nicolaus
IV. & Clemens V. Dulcinus verò multo post
prodijt tempore Clementis V. circa annum
1309. vt videbimus seculo sequenti.
146 Nunc de Gerardo Sagarello hæresiar-
cha, & de suis sequacibus Pseudoapostolis
audiamus Prateolum lib. 14. verb. Pseudoa-
postoli, nu. 41. Pseudoapostoli, inquit, sunt
qui præceptorem Satanam sequuti, fuco pie-
tatis, impietatis venenum iaserunt, Christū-
que auctorem prætexunt, cum Satanæ rem
agant, vel cum more diaboli speciem sumūt
bonorum, & lucidorum angelorum, vt de-
cipiāt, vel cum tenebras suas suis coloribus
sic ornant, vt à luce distare nihil videantur.
147 De quibus Diuus Paulus 2. ad Corinth.
cap. 11. loquitur in hunc modum: Est veri-
tas Christi in me, quoniam hæc gloriatio
(nimirum vt in omnibus sine onere me vo-
bis seruem) non infringetur in me in regio-
nibus Achaiæ. Quod sanè eò facio & faciā,
vt amputem occasionem eorum, qui volunt
occasionem, vt in quo gloriantur, inueniā-
148 tur sicut & nos. Nam huiusmodi Pseudo-
apostoli sunt operarij subdoli transfiguran-
tes se in Apostolos Christi. Et non mirum,
ipse enim Satanas transfigurat se in Angelū
149 lucis. hæc ille cum D. Paulo. Ex quo etiā
1. Thess. 2. eosdem Pseudoapostolos similiter
depingit. Post quæ, sic iste Prateolus addit.
150 Exorti sunt autem, inquit, hi Pseudoa-
postoli cum eorum duce Gerardo Sagarello
de Parma, qui in eo errore deprehensus, in-
deque de eo damnatus, combustus fuit sub
Adolfo Cæsare Germano, & Bonifacio hu-
ius nominis Octauo Romanorum Pontifice
circa annum Domini 1296. hæc ibi Prateo-
lus.
151 Concordat item prædictis Gualterius
cap. 8. secul. xiij. breuius perstringens ea sic.
Gerardus Sagarellus Parmēsis dogmata cu-
dere cœpit anno circiter 1296. varijsque er-
roribus aerem inquinare, qui ipsum tandem
igni adiudicarunt. Huius discipuli eo dicti
sunt Pseudoapostoli, quod se Apostolos præ-
sertim in paupertate, imitari iactitarent. ita
ille.
152 Varietas autem nō exigua reperitur in-
ter scriptores circa numerum errorum isti-
us hæresiarchæ Sagarelli (sicut & Dulcini de
quo infra, & sequacium eius) Gualterius vbi
supra

supra quatuor tantùm exprimit. Prateolus
153 vero octo. At Bzouius anno 1285. nu.13.
tum Eymerico, 2. par Direct. quæst. 12. ad-
ducit expressè, & distinctè viginti vnum; mi-
ror tantam varietatem, sed vnde proueniat
nō capio: libet tamen omnes cum ipso Bzo-
uio proponere.
154 Primò, Tota auctoritas à Domino Iesu
Christo tradita, & collata Ecclesiæ Romanæ,
est omnino euacuata, & iam dudum cessauit
propter malitiam Prælatorum.
155 Secundò, Ecclesia Romana, quam tenet
Papa, & Cardinales, & Clerici, & Religiosi
non est Ecclesia Dei, sed reprobata Ecclesia,
quæ perseuerat hodie sine fructu.
156 Tertiò, Romana Ecclesia est illa meretrix,
quæ à fide Christi apostatauit, de qua scribit
Ioannes in Apocalypsi.
157 Quartò, Tota illa potestas spiritualis, quā
Christus dedit Ecclesię ab initio, est transla-
ta in sectam illorum, qui dicuntur Aposto-
li; seu de ordine Apostolorum; quam sectam
illi vocabant congregationem spiritualem,
à Deo missam, & electam in istis diebus no-
158 uissimis. Et ipsi & nulli alij se habere po-
testatem, quam habuit B. Petrus Apostolus,
dicebant.
159 Quintò, Gerardus Sagarellus Parmensis
princeps, & auctor huius sectę, fuit noua
planta, pullulans in radice fidei, in qua
Deus cœpit reducere Ecclesiam suam ad cō-
uersationem; & perfectionem, & vitam, &
statum, & paupertatem Ecclesię primitiuę in
illo statu, in quo Christus commisit Eccle-
siam B. Petro Apostolo.
160 Sextò, ipsi soli, qui dicuntur Apostoli de
prædicta secta, seu congregatione, sunt Ec-
clesia Dei, & sunt in illa perfectione, in qua
161 fuerunt primi Apostoli Christi. Et ideo nō
tenentur alicui homini obedire, nec Summo
Pontifici, nec alicui alteri, quia eorum Re-
gula, quæ fuit à Christo immediatè, libera
est, & perfectissimam vitam habet.
162 Septimo, Nec Papa nec aliquis alius po-
test eis pręcipere, vt deserant statum illum,
seu vitam tantæ perfectionis: nec etiam po-
test eos excommunicare.
163 Octauo, De quolibet statu, & ordine
potest quilibet licitè transire ad eorum vi-
tam, & statum, seu ordinem, siue sit religio-
164 sus, siue sæcularis. Ita quod vir sine con-
sensu vxoris, & vxor sine consensu viri potest
relinquere statum matrimonij, & aduolare
165 ad ordinem ipsorum. Et quod nullus Prę-
latus Ecclesiæ Romanæ potest separare ma-
trimonium, sed ipsi possunt.
166 Nono, nullus de vita seu statu, & Ordi-
ne ipsorum potest licitè intrare alium Ordi-
nem, seu Regulam sine peccato mortali, nec
167 potest se supponere obediētiæ hominis cu-
iuscumque. Quia hoc esset descendere à vi-
ta perfectissima ad minus perfectam.
168 Decimo, Nullus potest saluari, aut intra-
re Regnum Cęlorum, nisi sit de statu, seu de
Ordine ipsorum: extra statum, seu ordinem
illum deinceps nemo saluabitur.

169 Vndecimo, Omnes qui eos persequuntur
peccant mortaliter, & sunt in statu damna-
tionis, atque perditionis.
170 Duodecimo, Nullus Papa Romanę Ec-
clesię potest aliquem absoluere à peccatis,
nisi sit ita sanctus, sicut fuit B. Petrus Apo-
stolus, viuens in omnimoda paupertate,
sine proprio, & in humilitate, non faciendo
bella; nec aliquem persequendo, sed per-
mittendo viuere quemlibet in sua libertate.
171 Decimotertio, Omnes Pręlati Romanæ
Ecclesię, tam maiores, quam minores, à tem-
pore S. Syluestri, postquam declinauerunt à
modo viuendi priorum Sanctorum, sunt pręુ-
uaricatores, & seductores, excepto Fratre
Petro de Murono, qui fuit Papa Cęlestinus
appellatus.
172 Decimoquarto, Omnes ordines Reli-
giosorum, Sacerdotum, Diaconorum, Subdia-
conorum, & Prælatorum, sunt ad fidei Catho-
licæ detrimentum.
173 Decimoquinto, Laici non tenentur, nec
debent dare decimas alicui Sacerdoti, seu
Prælato Romanæ Ecclesiæ, qui non sit in
tanta perfectione, & in tanta paupertate, in
174 quanta fuerunt primi Apostoli. Neque de-
bent dari decimę, nisi ipsis qui dicuntur A-
postoli, & sunt pauperes Christi.
175 Decimosexto, Quilibet homo, & quæli-
bet mulier, nudi simul possunt licitè simul
iacere sine omni peccato in vno & eodem
lecto, & licitè tangere mutuo vnus alterum
in omni parte sui, & osculari se inuicem sine
176 omni peccato. Et quod coniungere ven-
trem suum cum ventre mulieris ad nutum, si
quis stimuletur carnaliter, vt cesset tentatio
non est peccatum.
177 Decimoseptimo, Iacere cum muliere, &
non commisceri carnaliter, magis est quam
mortuum resuscitare.
178 Decimo octauo, Perfectior vita est, viue-
re sine voto quam cum voto.
179 Decimonono, Ecclesia consecrata non
plus valet adorandum Deum, quam stabu-
lum equorum, vel porcorum.
180 Vigesimo, Ita benè potest Christus ado-
rari in nemoribus, sicut in Ecclesijs, & me-
lius.
181 Vigesimoprimo, Quod pro nulla causa
nec in aliquo casu debet iurare homo, nisi pro
articulis fidei vel præceptis Dei, & omnia a-
lia potest celare, & quantumcumque iuret
dicere veritatem coram Prælato, seu Inqui-
sitoribus, non tenetur respondere de aliquo
alio, nec reuelare doctrinam suam, siue erro-
res suos: nec tenetur defēdere verbo, seu vo-
182 ce; sed semper corde tenere. Si tamen co-
gatur iurare metu mortis, in eo casu debet
iurare verbo, seu voce solum, sed semper
corde tenere. Et quod in nullo casu tene-
tur respondere veritatem, nisi de his, quæ
verbaliter continentur in articulis Fidei, seu
Præceptis: et si de alijs requiratur, licet ei si-
ne peccato mortali mentiri, & veritatem suę
sectæ negare, dummodo teneat eam in cor-
de, ad hoc vt euadat potestatem Inquisito-
rum,

rum, sed debet respondere, inficiando, vel negando, seu palliando quocumque modo tergiuersando, quomodocumque possit pet-
183 transire. Si tamen non possent aliter mortē euadere, tunc in tali casu apertè debent profiteri, & defendere in omnibus, & per omnia prædictam doctrinam suam, & mori in ea patienter, & constanter, & nullatenus aliquos de socijs suis, vel credentibus reuelare.

184 Hactenus Bzouius, ex Eymerico fere totidem verbis, & nos ex vtroque de XXI. erroribus Gerardi Sagarelli: inter eos expressi manent illi octo adducti à Prateolo, & quatuor à Gualterio, vt traditū supra: circa quos quatuor vide Alphonsum de Castro verb. Apostoli hæres. 1. & verb. Nuptiæ hæres. 5. ac verb. Iuramentum hæres. 1. & verb. Votum.

185 Superest declarāda breuiter secta Flagellantium: de istis sic Alphōsus de Castro verb. Aqua hæres. 2. Hi, inquit, circa tempus Gregorij Papę huius nominis Decimi surrexerunt ex Italia, atque inde in Germaniam, & Galliam processerunt, qui ad quadraginta annos vel circa semetipsos flagellando per mundū transierunt, & ita ab eorum opere nomen sortiti, vt Flagellātes se se appellarētur, quoniam nodosis flagellis, in quibus aculei inserti erant, seipsos flagellabant. ita ille.

186 Gualterius verb. cap. 6 seculi 13. in hunc modum de ipsis. Hos, inquit, Satan procreauit circiter annum 1313. viguerunt. Horum dolus in primis erat, multa crimina, ac mendacia fucoso pietatis, ac mortificationis vultu contegere, præsertim virgis se ac flagellis, interposita nodorum, aculeorumque serie conspersis verberando. hæc Gualterius in communi.

187 Accedat tertio loco declaratio Prateoli aliquanto extensior huius sectæ Flagellantiū Hi porrò, inquit loco citato, oberrantes passim, seipsos virgis, ac nodosis flagellis conscindebant, in quibus aculei inserti erant ad
188 ostentationem. Quorum multi (teste Carione) circa annum Domini 1343. Spiram venerunt in ipsis Comitiorum diebus magnā religionis speciem pręseferentes. Nomine cuius sanctimoniæ quamplurimi à Ciuibus
189 ad prædia sunt inuitati. Cuius alioqui erroris fucus, vt nihil differebat ab Anabaptistarū opinione religiosa, ita secta non minus perniciosa erat illis temporibus, Tandem vero damnata est, igne, & gladio extincta. ita ille; & immediatè post.

190 Homines isti rudes erant, cruces in suis vestimentis deferebant, vrbes gregatim tristes, & mæsti ingrediebantur, luentes ex cre-
191 bris ictibus scapulas præferentes. Neminem rogabant aliquid; oblata sponte sumebant. Ex qua secta nihilominus multi graues & perniciosi errores pullularunt circa fidem, & sacramenta Ecclesiæ. His nempe religiosis signis plurima vitia tegebant, & alebant oc-
192 culte. Quo verò auctore primum instituta est, incertum, nisi illo, qui cæteris dormientibus traditur in Euangelio superseminasse zizaniam. Hactenus Prateolus, à quo & ab alijs scriptoribus hæreses peculiares huius sectæ colligamus.

193 Primò, errabant prædicti Flagellantes, quòd affirmarēt suam flagellationem ad omnia peccata delenda esse efficaciorem quacumque sacramentali confessione, vel quouis alio medio. ita Prateolus, & Gualterius citati, & Castrus verb Aqua hæres. 2.

194 Secundò, Eisdem Castro, & Prateolo, & Gualterio testibus, cum maximo errore contra fidem illi asserebant suam flagellationem martyrio æquiparandam esse, imò præferen-
195 dam. Eo quod sua sponte (dicebant ipsi) suum sanguinem effunderent, Martyres verò non nisi vi externa compellente.

196 Tertiò, Defendebant Flagellantes, Baptismum aquę terminatum esse, & commutatum cum Baptismo sanguinis effusi per flagellationem suam. Ita Castrus verb. Baptismus, & alij duo ibidem.

197 Quartò, Affirmabant, Aquę benedictæ non plus inesse virtutis, ac roboris, qua nei, quę nullam benedictionem, nullumque exorcismum accepit ita citati Castrus, Prateolus, & Gualterius.

198 Quintò, Aiebant nullum posse, vel saluum, vel verum Christianum esse, nisi suo sanguine per verberum ictus baptizaretur, vide eosdem Prateolum, & Gualterium relatos.

199 Sextò, Testabantur, Euangelium iam ipsorum Flagellantium aduētu, ad exitum peruenisse. De hoc peculiariter Castrus verb. Euangelium, hęres. 2. nec non ijdem Prateolus, & Gualterius.

200 Septimò, Tandem Flagellantes tenebant licitum esse periurium, iuxta illud: Iura, periura, secretum prodere noli. Ita ijdem Castrus, Prateolus, & Gualterius Atque his, & Regulæ, & Capiti, siue seculo 13. finis.

CA-

CAPVT XVI.

De Sectis hæreticorum, seù hæresiarcharum, quæ ad expugnationem Catholicæ Fidei per totius Decimiquarti Centenarij decursum prodierunt.

PROOEMIOLVM.

1 TAMETSI in Campo Ecclesiæ Catholicę per seculi præcedentis decursum, cum dormirent homines, vt habetur Matth. 13. superseminauerit zizania, errorem scilicet contra Fidem Diuinam, inimicus homo, idest Diabolus per suos ministros hęresiarchas perniciosissimos sectarum suarum institutores; interim non defuerunt multi viri insignes doctrina, & sanctitate, qui in dictis zizanijs colligendis, & à quouis sinceræ fidei arti-
2 culo exterminandis inuigilauerint, atque id effecerint. Extant præclara istorum in libris editis testimonia talem effectum pro præcipuis Religionis nostræ veritatibus exprimentia. Pro veritate Transubstantiationis Eucharistię, & Missæ sacrificij, testimonia, Concilij Lateranensis ab Innocentio Papa III. cap. 1. & adducitur in extrau. de summa Trinit. & Fide Cath. cap. Firmiter. Alexandri Alensis par 4. Summæ Theol. quæst 10. membro. 5. art. 3. §. 1, Sancti Bonauenturæ in 4. senten. dist. 10. art. 1. quæst. 1 & S. Thomæ 3. par. quæst. 75. artic. 1. Pro veritate Fidei
3 abstinendi à certis cibis, & ieiunij Ecclesiastici, testimonia Innocentij Papæ III. serm. 1. in diem cinerum, eiusdem Sancti Thomæ 2. 2. quæst 147. art. 2. & Nicephori Callisti lib. 17, histor Eccles.
4 cap. 32. Pro veritate catholica Confessionis sacramentalis, testimonia Concilij Lateranensis sub Innocentio III. cap. 21. Omnis vtriusque sexus &c. Gulielmi Parisiensis lib. de Sacramento Pœnitentię, & S. Thomæ Aquinatis opusculo 5 de Sacramentis, atque in 4. lib. sententiarum
5 dist. 17. & 18 Pro veritate item Fidei quoad primatum Romani Pontificis, testimonia eiusdem Concilij Lateranensis cap. 5. Nicephori Callisti lib. 1. histor. Eccles. cap. 24. & lib. 9. cap. 14. ac ipsius D. Thomę in opusculo 1. quod est contra Græcorum Schismaticorum errores, & alibi sę-
6 pæ. Remitto Lectorem ad auctores hac de re agentes, maximè ad duos sæpius adductos Genebrardum, & Gualterium sub finem sæculi 13. si plura desiderat; nos proposita attigisse sit satis, vt iam ad exprimendas sectas, & hæresiarchas seculi 14. pro tenuitate nostra animum applicemus.

Quid de secta Beguardorum, & Beguinarum? Primi ipsorum Duces quinam? & quæ alia secta ab illa deriuata.

REGVLA CCLXXIX.

7 CIrca annum Domini 1314. celebris extitit secta Beguardorum, & Beguinarũ ex parte vitam monasticã in habitu, habitatione conuentuali. & in aliqua trium voto-
8 rum Religionis specie profitentium. Huius autem sectæ primarij Duces duo assignantur, nempe Iacobus Iustus, & Bononatus: quorũ prior affirmasse dicitur, quod sint Beati, & Martyres insignes Christi Domini quicumq. ob errores Beguardorum condemnantur. Ex prædicta item secta originem sumpserũt aliæ duæ, nimirum Bertholdi de Borbach, & Turelupinorum, seu Cynicorum amplectentiũ errores illius non fine additamento hæresum aliquarum.

10 DIssident inter se aliquantulum nostri scriptores circa Beguardos, & Beguinas huiusmodi: nam prateolus lib. 2. verb. Beguardi, & Beguinæ n. 17. bimembrem solummodo diuisionem proponit: ita vt nomi-
11 ne Beguardorũ intelligantur solum viri profitentes vitam monasticam secundum habitũm, & habitationem conuentualem in proprijs cęnobijs, ac nonnullam trium Religiosorum votorum speciẽ cum multis ceremonijs, & gestibus externis coniunctam, nequaquam ob id omissa fęminarum societate. No-
12 mine verò Beguinarum intelligantur illæ solę mulierculę, quæ simul honestè, ac religiosè viuere profitebantur, nullius tamen voti vinculo se astringebant, neque facultatibus
13 se suis temporalibus abdicabant. Vnde pro libito huiusmodi viuendi rationem deserebant, ita pręter citatum Prateolum, Gualterius cap. 1. secul 14 & Bzouius anno 1310. num. 12.
14 Qui hos contra fidem Catholicam errores vtrisque Beguardis, & Beguinis assignant. Primo tenebant posse hominem in hac vita ita finalem beatitudinem iuxta omnem perfectionis gradum adipisci, vti eam in cælesti
15 patria obtinebit. Secundò, Naturam quamlibet intellectualẽ esse in se naturaliter beatam, non autem gratia Dei, nec vllo gloriæ
16 supernaturali lumine. Tertiò, posse dum in hoc mundo viuit homo, ad perfectionis gradum ita sublimen ascendere, vt reddatur impeccabilis, & amplius gratia non proficiat
17 Quartò, Hominis imperfecti esse in virtutum actibus se exercere: & inde concludebant, eis
qui

qui ad supremum perfectionis gradum per-
ueniret, nulla bona opera esse facienda.
18 Quintò Hinc eum errore deducebant, nec
ieiunare, nec orare oportere, aut obligato-
rium esse illi, qui talem perfectionis gradū
19 fuit consecutus. Sextò, Hinc etiam quod
homo in dicto statu perfectionis, & conse-
quenter in spiritus libertatis constitutus, nul-
li humanæ obedientię debeat se subijcere.
20 Septimò, Asserebant hominem sic perfe-
ctum diuina contemplantē etiam ad eucha-
risticam Corporis Christi eleuationem, non
debere illi reuerētiam exhibere, eo quod
(aiebant) imperfectio est contemplationis
altitudine indigna, ascendere ad mysterium
21 Humanitatis Iesu Christi. Octauo, assere-
bāt peccatum quidem esse mortale osculari
fœminam, quòd natura hominem ad hoc fa-
ciendum non impellat, vel incliner; actum
autem carnalem, cum ad hunc natura ipsa
propendeat, non esse peccatum, maximè
quando tentatur exercens.
22 Prę̨ter prædictos errores excommunica-
uit & condemnauit Beguardos & Beguinas
Concilium Viennense, vt patet ex Clemen-
23 tina, ad nostrum de hęreticis in 6 Circa
aliquos ex illis erroribus vide Alfonsum de
Castro verb. Beatitudo hæres. 4. & 5. verb.
Ecclesia, hæres. 3. verb. Ieiunium hęres. 3. &
verb. opera hęres. 3. atque circa omnes vide
iam citatos Prateolum, Gualterium, &
Bzouium.
24 Cæterum ipse Gualterius cum Sandero
per eum relato (vt iam de dicto dissidio in-
ter istos, & alios scriptores innotescat) su-
prapositę diuisioni bimembri Beguardorū,
& Beguinarum, addit, tertium membrum,
Beguinos scilicet viros solos, hisque pecu-
25 liares errores assignat. Primo, eiusmodi
Beguini credebant, quod faciant contra
perfectionem Euangelicam illi, qui aliquid
in commune habēt, cùm Christus Dominus
& Apostoli (secundum sensum istorum Be-
guinorum) nihil habuerint neque particu-
latim, neque in commune.
26 Secundò, Quod Papa non posit dispen-
sare in Regula Sancti Francisci, vel in
votis Ordinis illius, neque Fratribus mino-
ribus facultatem concedere, ad alium or-
27 dinem transeundi. Vnde ipsi deducebant
Papam Ioannem XXII. sua potestate exci-
disse, eo quod supra auctoritatem suam con-
cessisset illis habere frumentum in horreis,
& vinum in cella vinaria ad viuendum in
commune.
28 Tertiò, Fratrum minorum statum esse
perfectiorem statu Episcoporum. Hunc er-
rorem rectè confutauit S. Thomas 2. 2 quęst.
29 184. art. 7. Vbi demonstrat equidem Reli-
giosis perfectionem congruere, vt ijs, qui
perficiuntur; Episcopis vero, vt ijs, qui per-
ficiunt, adeo vt horum sit agere, illorum
autem accipere.
30 Quartò, Cum nimia, & temeraria coar-
ctatione potestatis Vicarij Christi Iesu, affir-
mabant illi, quod nequeat Summus Ponti-
fex dispensare in voto simplici, ne pro bono
quidem pacis, vel nationis alicuius ad fi-
dem conuertendæ gratia.
31 Quintò, Beguini isti iudicabant nullam
sibi esse impositam necessitatem, aut obli-
gationem respondendi iudicibus, etiam In-
quisitoribus, ad eorum interrogata, nisi in
articulis fidei, & Sacramentorum. huc vsq.
de erroribus Beguinorum peculiaribus ex
32 Gualterio totidem ferè verbis. Qui ad-
dit hos Beguinos fuisse comprehensos sub
censura, & sententia condemnatoria, lata
per Ioannē Papam XXII in Extrauag San-
33 cta Romana, de religiosis domibus in 6. Ve-
rum in dicta Extrauagante quamuis Begui-
ni nominatim exprimantur; ibi tamen vidē-
tur expresse reduci ad Fraticellos; de qui-
bus iam supra egimus, cum in ea extrauag.
ex professo contra istos procedatur.
34 Beguardorum autem, & Beguinorum
primarij Duces duo assignantur, nempe Ia-
cobus Iustus, & Bononatus: circa quos bre-
uissime, scilicet quinq. lineis, se expedit Gual-
terius cap 5 seculi 14. Bzouius nihil de eis,
quod inuenire potuerim.
35 De priore audi Prateolum verb. Iacobus
Iustus inter Beguardos; quorum prius me-
minimus, quique Germaniam inferiorem
incoluisse dicti sunt, primicerius, & antesi-
gnanus fuit tempore Ludouici Cæsaris Ger-
mani, & Ioannis huius nominis XXII. Papæ
circa annum Domini 1314. ita ille: Qui pro
maiori declaratione huius hęresiarchæ, &
ipsius hęreseon, subiungit.
36 Hic cum asseclis, & collegis dicebat, pro
Beguardorum hæresibus omnes condemna-
tos, siue Religiosi, siue laici essent illi, tam
per Summum Pontificem in Curia Romana
quam alibi per fidei Inquisitores, beatos fo-
37 re & esse martyres Christi. Sed horum hæ-
reses fuerunt tandem Valentiæ damnatę per
Fratrem Nicolaum Rosellium Prædicatorij
Ordinis Inquisitorem. & paulo post sic. Ho-
38 rum hæreticorum tres iam vita defuncti ex-
communicati fuere, & vt impęnitentes dā-
nati, Giulhermus videlicet Gilbertus, &
Bartholomęus Faustus, & quidam alius, cu-
39 ius nomen ignoratur. Iacobus verò Iustus
septis murorum inclusus fuit, vbi & miseram
vitam finiuit. ita Prateolus.
40 De alio verò Bonanato quid? idem
Prateolus tibi satisfaciet verb. Bononatus
num. 30. in hunc modum: Bononatus, in-
quit, in Catalonia regione, Vallafranca
de Panades, primicerius, & hæresiarcha
fuit, quamplurium Beguardorum, Lu-
douici Imperatoris Germani, & Ioannis
XXII. temporibus circa annum Domini
1314. (hic omissa forte à typographo ali-
qua particula, puta cum multis erroribus,
41 vt sit connexio cum sequentibus) Quos
eum prius abiurare recusaret, indeque
adeò traditus fuisset vt impœnitens, seculari
Curiæ, & ab ea condemnatus ad ignem, cum

iam igne applicato, ex vno latere affatus fuisset, timore pœnæ,& mortis impendentis se finxit pęnitere. Sed tandem relapsus in eandem hæresim,vt impœnitens ignibus ad postremum fuit viuus consumptus.hæc ille, apud quem pauca alia inuenies.

42 Agendum sequitur de duabus sectis, quæ ab explicata hactenus originem sumpsere, seû ex erroribus Beguardorũ,adiunctis paucis alijs denuò institutæ fuerunt. Earum altera institutorem agnoscit Bertholdum de Borbach de quo sic Gualterius cùm Sandero per ipsũ citato cap.xi seculi xiv. Fuit,in-
43 quit,à Beguardorum secta atq.ad errores cũ illis communes, hunc adiecit, Christum inter tormenta eosque derelictum fuisse, vt dolore perculsus, ac perturbatus de sua salute dubitarit. hæc ille, conferens statim
44 horribilem blasphemiam cum illa horribiliori hæresiarchæ Caluini, affirmantis Christum pertimuisse maledictionem Dei, ac damnationem, & tandem desperasse.

45 Secta vero altera à Beguardis deriuata dicitur Turelupinorum, seû Cynicorũ:quia sequebantur professores eius errorem illum, quem tenuerant veteres Philosophi Cynici, nempe haud erubescendum esse cuiquam
46 de vllare, quæ à natura tributa est. Hinc pudenda prò palam absque tegumento gestabant, & turpiter canino seu equino ritu coibant. Ita Prateolus verb. Turelupini num 28.cum Ioanne Gerson in quodam sermone de D. Ludouico Francorum Rege, & Gualterius cap. 13. secul.xiv.

47 Errabant item isti Turrlupini in eo quod assererent,orandum esse non voce, sed corde solo, eaque spiritus libertate, quę diuinis pręceptis subiecta non sit. Tradunt ibidem Prateolus, & Gualterius. Qui me-
48 ritò hanc sectam ferinam, & agrestem euocat, additque ad prædictos duos errores,& alios Beguardorum, quos etiam tenebat, damnatam fuisse, & flammis addictam, & penitus erasam tempore Gregorij XI. circa annum Domini 1372. Atque his satis de præsenti Regula.

De secta hæresiarchæ Dulcini quid supersit dicendum? Peculiaris ne item secta errorum Templarijs tribuenda?

REGVLA CCLXXX.

49 POst Germanum Sagarellum hæresiarcham longo tempore transacto, prodijt Dulcinus Nouariẽsis homo nequissimus circa annum Domini 1309. ad sectam Fraticellorum denuò restaurandam, seu nouã instituendam sub nomine Dulcinistarum.
50 His autem penè innumeris ad se attrahendis, adeò mirabili dulcium verborum artificio ille vtebatur, vt ni Clemens Papa V. cito contra ipsos Cruciatam publicasset,armisque, & igne,eosdem extinxisset, breui toti Ecclesię multo maiorem perniciem fuis-
51 sent allaturi. Sub eodem Clemente extincta fuit religio Templariorum, congregato ad id Concilio Vienuensi Sunt ex scriptoribus classicis, qui inter plura enormia vitia, errores etiam contra Fidem eis tribuant: sunt e contra alij,qui ipsos vti prorsus inno-
52 centes defendant. Circa hoc lectori melius sentienti consultò iudicium relinquo.

53 ADhęrens Eymerico Bzouius, vt vidimus supra Regula 278.nu.140. coniungit Dulcinum cum Sagarello, & vtrumque vti cõdẽnatum ab Honorio IV. ad an-
54 num 1285. in seculo xiij. reponit. At idem Bzouius re fortè melius considerata, (licet id ipse non expressè fateatur) cum Prateolo, & Gualterio citandis, ac alijs, quos sequimur, Dulcinum à Sagarello separat,& in seculo xiv collocat, ac de eo ad annũ 1310. sub Clemente Papa V. num. 13. ex professo agit,deque ipsius sectatoribus:non grauabor aliquid tibi ipsius verbis referre, vt rei cognitionem melius attingas

55 Per ea, inquit, tempora facinus tetrum, & memorabile,in Longobardis accidit.Dulcinus homo nefarius,& supra quam dici potest, temerarius, atque audax, cum Margarita, siue ea vxor, siue amica erat, criminari primum sacerdotum abundantes diuitias & voluptates cepere: tum priuatim ab illorum principibus maledicta orsi, siue discrimine nobiles, & humili loco natos non per virtutem, aut populatium suffragijs, & alio quouis merito, sed largitione, & gratia sacerdotia capessere, sordissimum quemque nunc diuitijs, atque interim lenocinio, & flore ætatis primoribus sacerdotum conciliari, atque inde ad summas dignitates, & honorum fastigia promouentium per luxum atque libidinem ingentes sacerdotum redditusad templorum ornamenta, sustentandosque pauperes olim designatos, turpiter
56 dissipari atque absumi. Hæc atque alia identidem iactantes, ceu noui sacri, & perfectioris cuiusdam Religionis antistites, multorum animos erroribus imbuere.

57 Sic ibi prosequitur. Vbi verò vulgata res fuit, viri ac mulieres innumerabiles coiuere: voluptates tunc habitę non solum vini & epularum, sed promiscui, & nefandi coitus: mares passim fęminis miscebantur, nullum pudoris discrimen erat, omnia concessa, quæ ad exaturandam libidinem con-
58 uenire videbantur. Iamque multitudine ipsa defensi, propalam disciplinam profiteri, conuenticula in vrbibus, & agris haberi: denique in omnibus conciliabulis multa in contumeliam sacerdotũ iactari.Secta dein-
59 de excitatur, legesq.sectatoribus proposite magna non morũ tantum,sed factorum corruptelæ. Finitimi hac velut contagione infe-

infecti, tum etiam licentia, & illecebris adducti, Romano sacerdoti fortiter, & palam contradicere cœperunt.

60 Post pauca subdit ita. Ad nonos ritus nefariaq. instituta tollenda, Clemens V. Pontifex primum per nuncios, nefandi facti auctores, & pestiferæ sectæ magistros, & disseminatores admonuit: Item grauius increpare cœpit, & propositis diris execrationibus ad sanitatem reducere conatus est: vt scilicet relictis propudiosis sacris, Romano Pontifici se obnoxios, & deditiosos profite-
61 rentur. Ingens erat turba, atque eo vecordiæ, & temeritatis ventum, vt nisi vi & armis coacti, ad reuerentiam Romani Pontificis, Patrumque recta instituta, converti
62 vix possent. Quare iussu Pontificis sublata Crux fuit, ad quod signum innumerabilis multitudo arma continuò cœpit. Nam plerique omnes Alpini, quique Padum, ac Ticinum accolunt, Christianam fidem pollui, nefandosque ritus induci, & maiestatem pontificiam violati indignè ferebant. hæc ibi.

63 Vide plura apud eundem Bzouium, qui relata destructione Dulcinistarum, sub finē sic addit. Dulcinus, inquit, & Margarita viui capti sunt, & Vercellas perducti, atque membratim discerpti, cremati sunt, cineribus dispersis. ita ille.

64 De eodem heresiarcha Dulcino, deque sequacibus eius, in hunc modum Prateolus lib 4. verb. Dulcinus num. 17. Dulcinus, inquit, à Dulcinistę, tempore Henrici VII. Cęsaris Germani, & Clementis V. Romanorum Pontificis circa annum Domini 1309. veterum, & nouorum errorum instaurator, & inuentor fuit. ita ille, qui subdit statim.

65 Hic auctore Bernardo Lutzemburgo in Catalogo hæreticorum, tam pudendæ, & effrenatæ libidinis extitit, vt ad sex millia vtriusque sexus sub caritatis specie cohabitare docuerit, & blandiloquentia quadam, atque suadela impulerit: qui Alpes incolentes in omnem luxuriam prolabebantur.

66 Adeò quidem, vt hæc pestis per duorum, aut trium annorum spatium multos corruperit, tanta quidem vi, vt Summus Pontifex Clemens V. coactus fuerit Ordinis Prædicatorum Inquisitores illuc mittere, qui hunc Dulcinum, & suos complices à tam nefario scelere, aut reuocarent, aut diligenti, & accurata disquisitione facta ad eum referrent, num ita res haberet, vt complu-
67 ribus nuncijs inandierat. Qui vbi redicrūt, & retulissent, quæ viderant, & audierant, aduersus tantam impietatem Cruciada ab eodem Summo Pontifice indicta fuit; indulgentiæ promulgatæ, quas consequerentur, qui se prælio contra iam nefandos homines accingerent: & exinde collectus, & illuc missus exercitus cū Apostolic o Legato. Qui
68 tam alacri, & repentino bello eos partim inedia, & frigore, partim in armis oppresserunt, vt Dulcinus cum Margarita vxore sua itidem hæretica, & maxima pars huius sce-
69 leratæ factionis capti fuerint. Qui prius membratim concisi, ad postremum exusti sunt, & in cineres redacti. hac vsque Prateolus.

70 Cæterum per combustionem, & extinctionem Dulcini, & sequacium eius, vt dictum, secta ne Dulcinistarum prorsus extincta? Audi circa hoc eundem Prateolum. Verum hæc pestis omnino deleri, & extingui non potuit, sed in Tridentinis mōtibus, vbi Dulcinus suæ hæresis initium dedit, eius reliquię
71 remanserent. Quæ hac nostra ætate varijs in locis, & Germaniæ, & Galliarum Sacramentarijs easdem reintegrantibus, reuiguerunt. ita ille.

72 Tandem spectantia ad sectam Dulcini, & Dulcinistarum, à Gualterio cap. 2. secul. xiv. compendiosissimè accipe. Effudit, inquit, apostoma Infernus tempore Clemētis V. ad insectandam fędis æque ac varijs erroribus Ecclesię puritatem; quorum præcipuus, & quasi cęterorum scopus erat, omni se luxuriæ, ac spurcitiæ dedere, caritatem, & pro-
73 prietatis odium prætexendo. Quo factum est, vt suis istis fucatæ suauitatis artificijs verborumque lenocinijs, Dulcinus vtriusque sexus asseclas ad sex millia cōgregarit. Quos in Alpibus commorantes, ad beluinam cohabitationem inducere, talemque turpitudinem pręclara caritatis, ac communitatis larua contegere docuerat. hæc ibi Gualterius.

74 Concordant in eo, vt patet ex traditis, prędicti auctores Prateolus, & Gualterius, quod dictus Dulcinus in attrahendis ad suā sectam, quamplurimis, maximo verborum dulcium artificio vteretur, iuxta etymologiam, & in ipso verum fuerit illud antiqui poetæ, Conueniunt rebus nomina sæpe suis.

75 Concordant item, quod neuter eorum, sicut nec Bzouius, exprimunt hic alios permultos Dulcini errores, neque nos exprimemus, cum iam supra, vbi actum de hæresiarcha Sagarello, satis per illos, & per nos fuerint expressi.

76 Gradum itaque faciamus ad Templarios, de quorum origine, nomenclatura, ac multiplici gloriosissima expeditione militari sub professione caritatiua Religionis, non est nostri instituti longum attexere sermonem, Legendi historiographi antiqui, & recentio-
77 res, maximè Iacobus Bosius, qui dum res pręclare gestas Illustrissimæ Religionis Hierosolymitanæ recenset, spectantia ad ipsius æmulam, Templariorum Religionem, non omittit; nos hic motiuum extinguendi istā solum attingemus.

78 Verum ne Lectorem beneuolum omninò ieiunum dimittam, en porrigo quæ Gulielmus Tyrius Archiepiscopus, illius temporis scriptor eximius, lib. 12. de bello sacro cap. 7. compendiosè adducit, & ex eo Prateolus lib. 8 sui elenchi num. 4.

79 Tēplarij, inquit, seu Tēplaris militię ordo cœpit

cepit anno Domini 1120. sic autem nun-
cupatur, quòd iuxta templum Domini
Hierosolymis in Palatio Regio à prima
eorum institutione mansionem haberent,
quemadmodum auctor est Gulielmus Tyrē-
sis Archiepiscopus in sua belli Sacri historia
lib. 12. cap. 7. De quibus, eorumque primor-
80 dio scribit in hæc verba. Eodem, inquit,
anno quo Dominus Balduinus de Burgelo-
nes Edissenus, secundus ex Latinis Hieroso-
lymorum Rex electus est, quidam nobiles
viri de equestri ordine, Deo deuoti, religiosi,
ac timentes Deum, in manu Domini Patriar-
chæ, Christi seruitio se mancipantes, more
Canonicorum regularium, in castitate, &
obedientia, & sine proprio velle perpetuò
81 viuere professi sunt. Inter quos primi, & pre-
cipui fuerunt viri venerabiles Hugo de Paga-
nis, & Gaufredus de Sancto Aldemaro. Qui-
bus quoniam neque Ecclesia erat, neque cer-
tum habitabant domicilium, Rex in palatio
suo, quod secus templum Domini ad austra-
lem habebat portam, eis ad tempus concessit
82 habitaculū. Canonici templi Domini, pla-
team, quam circa predictum habebant pa-
larium ad opus officinarum, certis quibusdam
conditionibus concesserunt. Dominus autē
Rex cum suis proceribus, Dominus quoque
Patriarcha cum Prelatis Ecclesiarū, de pro-
prijs Dominicalibus certa eis pro victu, &
amictu beneficia quædam ad tempus, que-
dam in perpetuum contulerunt.
83 Prima autē eorum professio, quodque eis à
Domino Patriarcha, & reliquis Episcopis in
remissionē peccatorū suorum iniunctum est,
hoc fuit, vt vias, & itinera maximè ad salu-
tem peregrinorum, qui ex Christiano Orbe
ad terram Sanctam vndique confluebant,
& à latrunculis quibusdam spoliabantur, cō-
tra istorum insidias, & incursiones pro viri-
84 bus conseruarent. Hęc ille, & omissis pluri-
bus de regula eis tributa, & assignato habi-
tu albo per Honorium Papam, & de cruce
assūpta ex panno rubeo, quoad reditus eo-
rum, & alia, sic addit.
85 Possessiones autem tàm vltra, quàm citra
mare, adeò dicuntur habere, vt iam non sit
in orbe Christiano prouincia, quæ prædictis
fratribus bonorum suorum portionem non
contulerit, & regijs opulentijs pares hodie
86 dicuntur habere copias. Qui cum diù in
honesto se seruassent proposito, professioni
suæ satis prudenter satisfacientes, tandem
neglecta humilitate (quæ omnium virtu-
tum custos esse dignoscitur, & in imo spon-
te sedens, non habet vnde casum patiatur)
Domino Patriarchę Hierosolymitano, a quo
& institutionem, & prima beneficia susce-
perunt, se se subtraxerunt, obedientiam ei,
quam eorum prædecessores eidem exhibue-
87 rant, denegantes. Sed & Ecclesijs Dei de-
cimas, & primitias subtrahentes, & earum
indebitè turbando possessiones, facti sunt
omnibus valdè molesti. Ita Tyrius Archie-
piscopus, & cum eo Prateolus.

88 Præter quem videas circa tradita Bzo-
uium ad annum 1310. num. 10. vbi origi-
nem, & officium Ordinis Templariorum
indicat: & prius ad annum 1307. numer. 3.
proponit accusationem eorum porrectam
Clementi Papæ Quinto à Philippo Pulchro
Galliarum Rege de plurimis atrocissimis
89 sceleribus Propter quæ à Concilio Vien-
nensi, & ab ipso Clemente condemnati
fuerunt vltimo supplicio, & Religio ipso-
rum prorsus extincta, vt refert copiosè
idem Bzouius anno 1308. à num. 2. vsque
ad 6.
90 Noster autem Gualterius cap. 3. secu-
li xiiij. compendiosè, vt solet, hac de re
sic confirmans prædicta. Templariorum
Ordo sanctè institutus fuerat, vt in secu-
lo xij. annotatum est, ex eo sic nomina-
ti, quod Balduinus Rex Hierusalem illos
ad tempus in quadam Palatij sui parte
91 Templo vicina collocarat. Verum vbi diu
in sancti sui instituti obseruatione perse-
uerauerant, inuidit spiritus superbiæ Chri-
stianitati, tot, quot inde illi obueniebant
in Infidelium detrimentum, commoda,
primumque illos à Patriarcha Hierosoly-
mitani obedientia auocauit, & ad Eccle-
siæ possessiones iniquè turbandas impulit.
92 Vnde vel eam ob rem, vel ob errores,
criminaque mox enumeranda, condem-
nati, igneque digni habiti sunt, Clemen-
tis Papæ Quinti, ac Patrum in Concilio
Generali Viennensi congregatorum sen-
tentia. Posteà verò Rex Philippus eorum
memoriam deleuit, combusto Parisijs ip-
sorum Magistro cum alijs multis: qui ta-
men errores, ac crimina, quorum rei fa-
cti fuerant, diffitebantur. Hæc Gualterius.
93 Capita horrenda, ac pudenda Idololatrię
hæreseon, blasphemiæ, atque propudiosę li-
bidinis inter Templarios promiscuè perpe-
tratæ, vti in scripturam publicam redacta
fuere, referuntur communiter à scriptoribus,
præcipue à Bzouio ann. 1308. num. 3. ex au-
tographo ad Clementem V. misso, M. S. Bi-
bliot. Vatic. num. 401. sic,
94 Primo, Tyrones, qui primo Religionem
Templariorum ingrediebantur, Deum bla-
sphemabant, & Christum, Beatam Deipa-
rentem Mariam, & omnes Sanctos abnega-
bant, super Crucem, & Imaginem Iesu Chri-
sti spuebant, eamque pedibus compulsabāt,
Christum falsum fuisse Prophetam, neque
pro redemptione generis humani passum
aut crucifixum esse affirmabant.
95 Secundò, Caput quoddam faciem albam,
quasi humanam præseferens, capillis nigris,
& crispantibus, & circa collum deauratis
ornatum, quod quidem nullius sancti fuerat,
cultu latriæ adorabant, orationes coram eo
faciebant, & cingulis quibusdam illud cin-
gentes, illis ipsis, quasi salutares forent, se
se accingebant.
96 Tertiò, Verba consecrationis in Missæ sa-
crificio omittebant.

97 Quar-

97 Quartò, Tyrones receptos osculis in ore, vmbilico, & membris, quæ pudor occuluit, in loco capitulari mox atque habitum induissent, fatigabant.

98 Quintò, Auersa libidine omnes promiscue sese inquinabant.

99 Sextò, Nemini ea reuelare, quæ vel in aurora, vel primo crepusculo agerent, iuramento præstito promittebant, aliaque perpetrabant. Hactenus Bzouius ex dicto autographo.

100 Septimò, Secundum Prateolum, & Gualterium citatos, quod Templarij fuerint auctores receptæ à Turcis, & Saracenis Terræ Sanctæ, quæ tot Christianorum fuso sanguine, & vitæ amissione recuperata pridem fuerat.

101 Octauò, Quod item mortuorum suorum corpora in cinerem redigerent, eoque Templariorum Sectatores potarent, vt confirmati semper in sua dementia manerent.

102 Nonò, Quòd denique infantem ex Templario, & muliere progenitum torrerent, & inde manante liquore suum idolum iungerent.

103 Addit autem Prateolus loco citato in hunc modum. Et alia quam plurima, quæ si quis nosse volet, legat Clementis huius nominis V. Maximi Romanorum Pontificis vitam apud Volaterranum, Platinam, & Polydorum Virgilium, item Francorum annales.

104 Sed quid iam in defensionem Templariorum? Audi eundem Prateolum. Sunt, inquit, tamen nonnulli, qui illos immeritò damnatos esse, & morte affectos asserunt, & Regi Franciæ ea mala, quæ postea pertulit, eam ob causam accidisse, quòd in

105 eorum possessiones inuaserit. Cui opinioni subscribunt Iacobus Maguntinus, Nauclerus, Antonius Sabellicus in historiarum rhapsodia, & Ioannes Bocatius lib. de ruina Principum, aitque se id à patre accepisse, qui sententiæ in eos latæ executioni præsto fuit. Diuus quoque Antoninus Florentiæ Archiepiscopus in 3. par. suæ histo-

106 riæ cap. 21. his videtur accedere. Tu qui locos tenes, vide ibi, quæ censeant illi, & verum Templarij sint inter hæreticos adnumerandi, an non. Ego enim aliorum iudicio ea omnia relinquo. hæc ille.

107 En qualiter Prateolus circa hoc aliorum iudicio se submittat similiter se ex parte submittit Gualterius, quorū vestigijs inhærens, idem præstare conuenientius duxi, vti præstiti in vltimis Regulæ nostræ verbis.

108 Quamquam negari non potest, quòd sententia cōdemnatoria Templariorum à Clemente Papa V. & à Generali Cōcilio Viennensi lata fuerit iusta, & iuridica secundum

109 allegata, & probata, maximè cum ipse Clemens ad formandos processus contra Templarios assignauerit, etiam transmissis proprijs litteris (quas refert Bzouius dicto anno 1308. n. 2. ex Rub. hist. Rauen. lib. 6.) viros insignes Archiepiscopos, Episcopos, & alios hereticæ prauitatis Inquisitores,

110 præsertim ex familia Dominicana, præscripseritque eis capita, seu articulos, de quibus præsumptos reos interrogare deberent, vt asserit idem Bzouius num. 3. à quo collecta ex supra relato autographo accipe.

111 Primo, Cum in ordinem cooptabantur, in ipsis sacrorum suorum initijs, Christumuè, aut Deum, aut Virginem Deiparam, aut Diuos abiurassent, vel vt abiurarent, moti fuissent, aliosuè ipsi ad abiurandum incitassent.

112 Secundo, An Christum, vel Iesum, Cruciuè suffixum, verum Deum esse, vel passum pro humano redimendo genere, negassent.

113 Tertio, An fuisse Pseudoprophetam, & pro suis ipsis afflictum criminibus, affirmassent.

114 Quarto, An Ordinis Magistrum, qui nullis erat sacris initiatus, crederent, per pœnitentiæ Sacramentum eluere animæ sordes, & peccata posse, & an ipse id fecisset.

115 Quinto, An quæ occulta habebantur in eorum legibus ea, orthodoxæ Romanæ Ecclesiæ vituperationi esse, criminaque, ac errorem fouere, putarent.

116 Sexto, An in ipso Ordinis ingressu edocerentur, posse inter se luxuriosè cōmisceri, idq; esse faciendū, neq; vllū ob id perpetrari flagitium, & in hæc tyrones etiam docerēt.

117 Septimo, An ordinis sui amplitudini studere, vel contra, quam fas esset, iurassent, ad idque iurandum, alios induxissent.

118 Octauo, An qui cooptabat eos in ordinem, ne spem salutis suæ in Christo Deo positam haberent, illis ediceret.

119 Nono, An conspuissent Crucem, Imaginemuè Christi Dei, aut pedibus protriuissent, ac conculcassent, & die Veneris Sancto, vel alio in eam minxissent.

120 Decimo, An cattum, carniumuè, aut simulachrum quodpiam, & idolum huiusmodi fictum, & commentitium, diuina veneratione coluissent in Magnis Comitijs, aliouè fratrum loco, diuitiasque ab eo, & terrarum, arborumque vberes fructus sperauissent.

121 Vndecimo, An quo cingulo interulam, carnemuè cingebant, eo Idolum quodpiam huiusmodi tetigissent.

122 Duodecimo, An Tyrones adolescentulos præsertim libidinosè, intemperanterq; atque alia, quam deceat parte osculari suissent.

123 Decimotertio, An dum rem diuinam facerent, sacra mysteriorum, & consecrationis verba omisissent.

124 Decimoquarto, An scelestum, & nefarium facinus ducerent. hæc committere.

125 Prædicta autem capita, seu interrogatoria desumpta, & formata fuerunt ex depositionibus testium, & ex confessionibus nonnullorum Templariorum, qui talia delicta iam

iam confessi fuerant, ad conuincendos omnes negatiuos, vt tradit ibidem Bzouius.
126 Verum fuerint nec ne dictæ depositiones falsæ ex calumnia, ac malitia productæ, & confessiones huiusmodi metu tormentorum, ac vltimi supplicij elicitæ, seu extortæ? hoc opus, his labor, hinc non pauci innocentiam Templariorum arguere conantur, quibus hoc iudicium committimus, vt iam finem Regulę imponamus.

Qualiter se habent Secta hæresiarcharum Arnaldi à Villanoua: item Barlaami, & Acindyni.

REGVLA CCLXXXI.

127 Extitit valdè celebris medicus, circa annum Domini 1310. in partibus Regni Cataloniæ, nomine Arnaldus de Villanoua, qui dum non se continuit intra medicinę professionis terminos, sed ad sacram Theologiam voluit, absque fundamento requisito, gradum facere, facile, ac mi-
128 sere aberrauit à Fide Catholica. Diuersos itaque edidit libellos, varijs erroribus, statim exprimendis infectos, qui meritò vnà cum illis ab Inquisitoribus condēnati sunt.
129 Emerserunt item ferè eodem tempore Barlaamus, & Acindynus, cum increata Dei substantia creatos eius effectus confundentes, in quo precipuè eorum hęresis consistebat, ac proinde inter hęresiarchas iure optimo computati, & vti tales damnati.

130 Agit de hęresiarcha Arnaldo Villanouano ex antiquis Scripr. Nicolaus Eymericus par. 2. Directorij, quęst. 11. & 28. atque ab isto sumpsere, quęcumque de ipso tradunt Recentiores, maximè Prateol. lib. 1. verb. Arnaldus à Villanoua nu. 69. & Bzouius anno 1310. num. 14. qui ex relatione Ioannis Villanei lib. 9. eadem confirmat: sed audiamus primo loco Eymericum.
131 Vndecima, inquit, quæstio est: Hæreses, & errores, & temeritates, & falsitates condemnatæ in prædictis partibus Cataloniæ, & Aragoniæ per Inquisitores hæreticæ prauitatis auctoritate Apostolica, licèt non de expresso mandato Domini nostri Papæ super illis in speciali facto, qui
132 sunt? Ad hanc respondemus, quod tempore Domini Papæ Clementis Quinti fuit in partibus illis quidam magnus Medicus, vocatus Magister Arnaldus de Villanoua, qui condidit multos libellos, in quibus erant quam plures insertæ, & multum pe-
133 riculosæ hæreses. Quæ Terraconæ fuerunt condemnatæ per Fratrem Ioannem de Longerio Ordinis Fratrum Prædicatorum, & per Dominum Guifredum de Cruylles Præpositum in Ecclesia Terraconensi, Vicariumque in eadem Sede vacante; & hoc anno Domini 1317.

134 Circa prædicta Franciscus Pegna comment. 36. super particula, Quidam magnus Medicus, &c. sic ait. Hic emersit circa annos Domini 1310. libellos, quos edidit hæreticos, numerat Eymericus paulò post quæst. 28. huius 2. par. Hic cum nollet se intra medicinæ terminos continere, dum temerè vult etiam Theologiam profiteri, mi-
135 serè labitur. Alchymiam etiam profitebatur, in qua tantùm se profecisse iactabat, vt laminas aureas ea arte confectas, diceret omnibus se daturum explorandas, vt scribit Cassaneus in Catalago gloriæ Mundi par. 12. consideratione 40. Ita ibi, & subiungit.
136 Cęterum, ea omnia arte dęmonum, cum quibus familiaritatem habuisse dicitur, constare creduntur. Nam hoc est huic hominum generi valde familiare, vt ex chymica professione ad dęmonum inuocationes, & pactiones accedant, vt docuit Eymericus 3. parte, titulo de signis, quibus Necromantici hæretici cognoscuntur, numer. 115.
137 En quam egregie exprimit Pegna qualitates, & professiones pessimas huius hæresiarchæ Arnaldi Villanouani, cuius hæreses verbis ipsius Eymerici iam tibi porrigo.
138 Primus error, quòd natura humana à Deo assumpta, est æqualis Deo in omnibus bonis suis: & quòd tam alta sit humanitas in Christo, quanta Deitas, & tantum possit.
139 Secundus error, quòd quam citò anima Christi fuit vnita Diuinitati, statim ipsa anima sciuit omnia, quæ Deitas scit, quia alias (vt dicebat) non suisset cum ea vna persona; præcipuè, quia scire est circumstantia pertinens ad suppositum indiuiduale, & non ad naturam.
140 Tertius error, quòd diabolus ingeniosè fecit totum populum Christianum deuiare à veritate Domini nostri Iesu Christi; sicque fuxit, & euacuauit populum Christianum, quod non dimisit in eo nisi pellem, idest apparentiam cultus Ecclesiastici, quem facit ex vsu; & fides quam habet, est talis,
141 qualis fides dęmonum. Et quòd totus populus Christianus ducitur in infernum. Et quòd Christiani per singulos status palam vita, & moribus, & affectibus ipsum abnegarunt: & quod in toto corpore Christi Collegij, vsque ad verticem à planta pedis, non solùm viuit, sed regnat, & imperat talis apostasia.
142 Quartus error, quòd omnes claustrales sunt extra caritatem, & damnantur: & quòd omnes Religiosi falsificant doctrinā Christi.
143 Quintus error est, quòd malè fecerunt Doctores Theologi, qui aliquid de philosophia posuerunt in suis operibus: studium philosophiæ, & philosophiam totaliter condemnando.
144 Sextus error, quòd reuelatio facta Cyrillo est perfectior cunctis scripturis sacris.

145 Se-

145 Septimus error, quod opus misericordię plus placet Deo, quam sacrificium altaris.

146 Octauus error, quod stabiliens capellanias, vel faciens celebrari missas post mortem, non facit opus caritatis, nec ex hoc meretur vitam æternam.

147 Nonus error, quod qui in vita sua sitmultitudinem indigentium, & maximè amicorum Dei, & congregat, & retinet superflua ad stabiliédum capellanias, & ad perpetuandum Missas post mortem, cadit in ęternam damnationem.

148 Decimus error, quod in sacrificio altaris Sacerdos offerens, vel offerri faciens, nihil Deo de suo offert, neque etiam voluntatem.

149 Vndecimus error, quòd in eleemosyna magis repręsentatur passio, quam in sacrificio altaris.

150 Duodecimus error, quod in sacrificio missæ non laudatur Deus opere, sed solum ore.

151 Tertiusdecimus error, quòd in consultationibus Papalibus non est scientia, nisi operum humanorum.

152 Quartusdecimus error, quod nunquam Deus comminatus est ęternam condemnationem peccantibus, sed malum exemplum præbentibus.

153 Quintusdecimus error, & falsitas est, quod anno ab Incarnatione Domini 1335. mundi finis totaliter esset futurus.

154 Hactenus errores Arnaldi de Villanoua cum Eymerico: è quibus solos decem exprimit Prateolus loco citato, omnes verò quindecim distinctè adducit Bzouius vbi supra.

155 Qui cum Ioanne Villaneo citato ait, dictũ hęresiarchã Arnaldum vixisse Parisijs, & innuere videtur ibi edidisse suos libellos hęreticon infectos, quorum catalogum non erit abs re hic tibi apponere, vt adducit Eymericus quæst. 28. par. 2. Direct. sic.

156 Primus libellus: de humilitate, & passione Iesu Christi, & incipit: Si l'amor natural. Secundus; de fine mundi: & incipit: Entes per vostras letres. Tertius: Informatio Beginorum, seu lectio Narbon. & incipit: Tots à quells. Quartus: Ad Priorissam, vel de caritate, alias vel caritatem, & incipit: Beneyt sia, e loat Iesu Christ. Quintus, Apologia, & incipit. Ad ea, quę per vestras. Sextus seu littera, quæ incipit: Domino suo charissimo. Septimus: Denunciatio facta coram Domino Episcopo Gerundensi, & incipit: Coram vobis. Octauus: De eleemosyna, & sacrificio, & incipit: Al Catholich. Inquisidor. Nonus, qui incipit: Percò con molts desigen saber. Decimus, alia informatio Beguinorum, & incipit: Dauant vos senyer en Iachme per la gratia de Deu Rey de Arago. Duodecimus, qui incipit: Quant fuy Auinio. Tertiusdecimus: Responsio contra Bernardum, alia Benedictum, Ricardi.

157 Huc vsque de Arnaldi libellis hęreticalibus, qui vt vides, omnes ferè lingua Gotolana inscripti fuerunt: vnde licet Parisijs editi, vt dictum meritò Tarracone præcipuè tunc totius Regni Gotolani ciuitate condénati, vt ait Eymericus dict. quęst. 11. cum magno consilio Theologorum Gotolanorum, qui illam linguam perciperent.

158 De alijs autem duobus hęresiarchis Barlaamo, & Acindyno, neque Bzouius, neque alius, quod inuenire potuerim, quidquam attingunt pręter Gualteriũ: & Prateolũ, atq; isti paucissimis rem expediunt. Audiamus primo Gualterium, qui proposito titulo c. 4. de Barlaamo, & Acindyno, sic ait:

159 Horum præcipuus error in eo versabatur, quod creata Dei effecta cum increata, eius substantia confunderent, essentialesque ipsius operationes effecta creata referrent.

160 Aeque apertè (Cum caluinismo facta collatione addit) Caluinus internam, increatamque Dei operationem cum effectis eius creatis confundit, quando Verbi Diuini generationem pro actione terminata, ac temporali habet, scribitque lib. 1. instit. cap. 13. §. 29. *Stultè in Deo Patre fingi continuum actum generandi* ita ille.

161 Prateolus vero lib. 1. verb. Barlaamus, & Acindynus num. 10 dicto errori in communi adiungit hunc in specie, quòd illi tenerent, id quod in Tabor monte efulsit Diuinum illud lumen, phasma idest spectrum dumtaxat fuisse, & creaturam, quę ortum

162 habuit, & interitum. Fuisse tandem condemnatos hos duos hęresiarchas Barlaamũ, & Acindynum per Concilium generale celebratum coram celeberrimo illo Græcorũ Imperatorũ Domino Michaele Andronico, cognominato Palæologo, tempore Ioannis Papæ XXII. circa annum Domini 1313. ab eodem Prateolo traditur: nec aliud huic Regulæ addendum occurrit.

De sectis hæresiarcharum Lolhardi Vualteri, & Ioannis de Poliaco, ac Petri de Cugnerijs, quid notandum?

REGVLA CCLXXXII.

163 Secta Lolhardorum, licet aliter alicui sentiant, viguit in Germania circa annum Domini 1315. instituta à quondam Lolhardo Vualtero, ex erroribus tum communibus cum Petrobrussianis, Vualdẽsibus, Henricianis, & Albigensibus, tum ex alijs

164 proprijs statim exprimendis. At secta Ioannis de Poliaco Doctoris Parisiensis, non ita latè se extendit, cum hic tres tantum hæreses post subijciendas contra confessionẽ auricularem docuerit, propter quas à Ioanne Papa XXII. damnatus fuit. Doctrina item erronea Petri Cugnerijs sexaginta sex articulis huc solum tendebat, vt iurisdictionẽ, & libertatem Ecclesiasticam tolleret; sed frustra laborauit.

165 Coniun-

165 COniungimus simul sub hac Regula
hos tres, Lolhardum Vualterum Lol-
hardorum parentem, & Ioannẽ de Poliaco,
ac Petrum de Cugnerijs, quia exiguum val-
de de vnoquoque eorum scribentes nostri
tradunt, ne tituli absque necessitate multi-
plicentur; & quia ferè eodem tempore sub
eodem Summo Pontifice Ioanne XXII. exti-
166 terunt. Quamquam quoad priorẽ, est ali-
qua dissensio inter auctores: nam Prateo-
lus lib. 10. verb. Lolhardi num. 7. originem
eius, sequaciumque ipsius ex Anglia assignat,
& cum secta Vvicleffitarum, de qua nos in-
fra, eosdem coniungit circa annum Domi-
ni 1360. gubernante Ecclesiam Innocentio
Papa VI. in id ipsum videtur inclinare Bzo-
uius, cùm de ipsis agat sub finem dicti anni.
167 Verum Gualterius cap 7. seculi 14. cum
Sanderio, & Genebrardo per ipsum citatis
benè affirmat, Lolhardum Vualterum, & asse-
clas eius fuisse antiquiores, viguisseque cir-
ca annum 1315. atque eodem Genebrardo
teste in Ioanne XXII. anno 1321. dictum
Lolhardum fuisse Coloniæ crematum, ob
sequentes præcipuè errores.
168 Primò docuit Luciferum cum socijs eius
iniuria è cęlo deturbatum, atque aliquan-
do in Beatitudinem cum ipsis recipiendum.
ita Gualterius, & Bzouius citati.
169 Secundò, secundum hos duos scripto-
res ibidem, Lolhardus Vualterus, & eius se-
quaces, Sanctum Michaelem, & Beatos An-
gelos omnes ęternis supplicijs esse destinan-
dos.
170 Tertiò, ore admodum blasphemo affir-
marunt illi, Beatissimam Dei Matrem à par-
tu Virginem esse desijsse, alioquin (ita illi
bardi) non hominem peperisset, sed An-
gelum.
171 Quartò, Errarunt asserentes, fugere di-
uinos oculos, aut minimum vltrices manus,
ea scelera, quæ sub terra perpetrantur. Qua
de causa exercebant impudicitias subterra-
neis in locis. Adeo vt cum ex puella qua-
dam flammis addicta Glisla nomine quære-
retur inter ipsos ignes, virgo ne esset? illa
respondérit, Super terram virgo sum, non sub
172 terra. Horrenda sanè blasphemia, vt quæ
ipsam Dei sapientiam, & iustitiam petit. As-
serunt hunc, sicut & præcedentes errores
eisdem omnino verbis relati Gualterius, &
Bzouius, desumuntque ex Sandero de visibi-
li Monarchia, hęres. 163. per ipsos citato.
173 Præterea quoad Ioannẽ de Poliaco Do-
ctorem Parisiensem, testatur Gualterius c. 8.
secul. 14. prodijsse hunc, & seminasse suos er-
rores contra sacramentalem confessionem
circa annum Domini 1323. gubernante Im-
perium Ludouico Bauaro Germano, & Ec-
clesiam Catholicam Ioanne Papa XXII. à
174 quo propter ipsos damnatus fuit, & coa-
ctus retractare, vt patet in extrauagante
Vas electionis, de hæret. in 6 Adducit etiam
Prateolus lib 9 verb. Ioannes de Poliaco nu.
26. & ante eum Sanderus hæres. 164.
175 Primò errauit affirmans, quod Religiosis
Mendicantibus nequaquam sint confitenda
sacramentaliter peccata; & si qui hoc faciant,
quod maneant obligati eadem proprijs Cu-
rionibus, seu Parochis in confessione mani-
festare.
176 Secundò, Quod stante canone, omnis v-
triusque sexus &c. nequeat summus Ponti-
fex, imò nec ipse Deus dispensare cum Paro-
chianis, vt alteri confiteantur, quàm proprio
Parocho, quia aiebat hoc contradictionem
implicare.
177 Tertiò, Quod non possit Papa, ac nec
Deus quidem, cuiquam generalem facultatẽ
concedere excipiendi confessiones, & qui
tali Sacerdoti confessus esset, quod teneretur
ad iterãdam eam confessionem cum proprio
Parocho.
178 His traditis adiungit ibidem Gualterius sic
Hæc sanè, inquit, seueritas plurimum dero-
gat sũmi Dei, atque eius in terris Vicarij pote-
stati, cum certũ sit, ius esse legumlatoribus in
proprijs legibus, ac statutis dispensandi, ea-
que modo pro voluntate ac libito laxandi,
aut constringendi. ita ille.
179 Tractat deniq. de peruersa doctrina Ma-
gistri Petri de Cugnerijs Genebrardus in Io-
anne Papa XXII. & cum eo Gualterius cap. 9.
seculi 14 qualiter ille propositis 66. articulis
180 coram Rege Philippo Valesio (cuius Ad-
uocatus erat, vel secundum alios, Procura-
tor Generalis in Senatu Parisiensi, vel vt ha-
betur in actis, quę extant tom. 4. Bibliot. Pa-
trum edict. 1589. Miles, & Consiliarius Re-
gius) & coram Prælatis, ac Baronibus Galliæ
de tollenda iurisdictione, & libertate Eccle-
siastica copiosè egit, disputatis etiam dictis
66. articulis, idque ad executionem perdu-
cere enixe curauit.
181 Verum inter illos Prælatos peculiari pro-
uidentia Dei Opt. Max. repertus est vir ille
summæ auctoritatis, & doctrinę, Cardina-
lis Bertrandus tunc Augustodunensis Episco-
pus, qui pereleganti, & eruditissima ora-
tione, quasi ex tempore habita, soluit locu-
pletissimè omnia adducta à Magistro Petro
de Cugnerijs, ipsumque prorsus resutauit,
ostendens libertatem, & iurisdictionem Ec-
clesiasticam esse de iure naturalli, & diuino
nedum humano positiuo, fundatam in do-
182 ctrina Euangelica. Vnde & Regi, & reliquis
astantibus per Cardinalem Bertraudum adeo
satisfactum, vt ipse Petrus de Cugnerijs suæ
nimiæ audaciæ, sicuti notãt citati Genebrar-
dus, & Gualterius, iure optimo mercedem
tulerit, perpetuam scilicet infamiam.
183 Cuius etiam, inquit Gualter. hodie super-
sunt vestigia, tũ in ridendo illo simulachro in
formi, & simo, quod ad angulum Chori B. V.
Marię Parisien. positũ, obuius quisq; pugnis,
& cultellis impetit; quod ipsi erectum dicit
Genebrardus in Ioanne XXII. vt omnium
posterorum salibus, & ludibrio, ipsius expo-
neretur impietas: tum etiam in eius nomi-
184 nis celebri contemptu. Quo vtuntur Gal-
li in hominem stolidum, aut eum, in quem
iocis agere volunt: illum quippe vulgò vo-
citant

185 citant Maistre Pierre de Cugner. Quòd si homo ille impotens tot in hac ipsa vita sua in iura Ecclesiastica petulantiæ, iusto Iudicis æterni iudicio pęnas luit, quamquam non inuenio eum ab Ecclesia defecisse, &c. Hæc Gualterius, eximens illum ab hæresi formali.

186 Pari modo (id à nobis hoc in loco sit additum) Gualterius, tametsi cap. 6. sec. xiv. instituat contra Michaelem de Cesena, & Gulielmum OKam, hosque à Ioanne XXII. eodem ferè tempore excommunicatos fuisse asserat, eò quòd docuerint Christum Dominum, eiusque Discipulos, ac veros imitatores nihil habuisse suum, neque particulatim,

187 neque in communi. Quam doctrinam esse in se hæreticam, declarauit dictus Papa Ioannes XXII. per Extrauag. Cum inter, de verbor. signif. in 6. illos tamen, qui eam tradiderunt, non reputari inter hæreticos, nec ab Ecclesiæ Romanæ gremio decessisse, ex mente aliorum, ipse Gualterius testatur.

188 Circa prędictam autem doctrinam hęreticam legendi sunt Venerabilis Beda lib. 4. in Lucam cap. 54. S. Antoninus 4. part. Summæ Theolog. tit. 12. cap. 4. §. 23. & 3. part. Chron. tit. 24 cap. 9. §. 15. ac præcipuè Cardinalis Bellarminus lib. 3 de Romano Pon-

189 tifice, cap. 14. Vbi egregiè ostendit, quòd non discordent inter se dictus Ioannes XXII & Nicolaus IV. circa decisum in citata extrauagante, cum inter. Atque hæc obiter de ijs duobus Michaele de Cesena, & Guilielmo OKam, licet non fuerint expressi in titulo præsentis Regulæ, pro qua satis dictum.

Quomodo reponẽdi inter hæresiarchas Richardus Armacanus, Nicolaus Calaber, & Bartholomeus Ianouezius?

REGVLA CCLXXXIII.

190 PRotulit Mundo Insula Hyberna circa annum Domini 1360. sub Carolo IV. Imperatore, & Innocentio VI. Summo Pōtifice, Richardum Armacanū, hostem infensissimum Ordinis Sancti Francisci, eo quòd turpe censeret Christiano, vltrò ac spontè mendicitatem amplecti; ob quem errorem, & alium exprimendum, nomen hæresiarchæ

191 meritò obtinuit. Ad eundem gradum hęresiarchatus ascēdit Nicolaus Calaber, quia diuersas hæreses statim indicandas contra

192 fidem Catholicam euomit. Eodem ferè tempore ex Balearibus emergens, librum edidit Bartholomæus Ianouezius aliquibus erroribus eidem Fidei oppositis, infra subijciendis valdè infectum, ac propterea numerum hęresiarcharum auxit.

193 DE Richardo Armacano Natione Hyberno tractat breuiter pro re præsenti Alphonsus de Castro lib. 13. verb. Sacerdotium, hęres. 5. atque alij Scriptores pauca admodum, quæ circa eam attingunt, ab ipso desumunt, præcipue Prateolus lib. 1. sui Elenchi alphabetici, verb. Armacanus num 62. vbi in hunc modum ait.

194 Armacanus Hybernus Natione, florebat anno Domini 1360. sub Carolo IV. Imperatore, & Innocentio VI. Summo Romanorum Pontifice, vir quidem cruditus; sed suam eruditionem contra Franciscanos potissimum exercens (vt auctor est Volaterranus, 21. in Ord. Francis.) docebat turpe esse Christianis, sua sponte mendicos esse. Ita ille, ita etiam Gualterius cap. 10. sec. xiv.

195 Præcipuus tamen error, cuius primus inuentor teste Alphonso à Castro relato, extitit dictus Richardus Armacanus, in eo consistit, quòd hic teneret absente Episcopo, inferiores Sacerdotes posse exercere munia Episcopalia, vt consacrare altaria, oleum, & chrisma benedicere, ac Ordines Sacros con-

196 ferre. Ad condemnandum autem hunc errorem, & primum ipsius inuentorem Armacanum, & huius Sectatorem Ioannem Vvicleffum (de quo Regula sequenti) congregatum fuit Concilium Hispalense Secundum, cuius decretū circa hoc affert Alphonsus à Castro loco citato, & ex eo Prateolus ibidem, nec erit abs re, si nos ad verbum referamus; sic habet.

197 Quintò, iudicio ad agnitionem nostri examinis, Agabrensis diaconi relatu deductū est de quibusdam ipsius Ecclesiæ clericis, quorum dum vnus ad presbyteri, duo ad Leuitarum ministerium sacrarentur, Episcopus eorum oculorum dolore detentus, presbyter quidam fertur manum suam super hos tantùm posuisse, & contra Ecclesiasticū or-

198 dinem, benedictionem eis dedisse. Qui videlicet propter tantam pręsumptionis audaciam poterat accusatus pręsenti iudicio damnari, si adhuc in corpore positus, non

199 fuisset mortis vocatione præuentus. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest, hi qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulum, sed ignominiæ elogium perceperunt, ne sibi licētiam talis vsurpatio faciāt, decernimus, vt à gradu Sacerdotalis, vel Leuitici Ordinis, quem peruersè adepti sunt, depositi æquo iudicio abijciantur: tales enim meritò iudicati sunt remouendi, quia prauè inuenti sunt constituti. Hæc Concilium Hispalense. Atque hactenùs de spectātibus ad hæresiarcham Armacanum.

200 Dein circa Nicolaum Calabrum nihil innenio apud citatos auctores Castrū, Prateolum, & Gualterium, nec fere apud alios, præter pauca, quæ ex Eymerico 2. part. Direct. quæst. 11. adducit Bzouius 1359. num. 7. subijciam ea verbis ipsius Eymerici, vt magis rei veritas innotescat, cùm hic fuerit testis oculatus, imo iudex ad illum cōdemnandum, & Magistratui seculari tradēdum, vt ignibus vti relapsus exureretur: quod benè ipse Bzouius notauit.

201 Item

201 Item tempore, inquit, eiusdem Domini Innocentij Papæ VI. insurrexit in partibus illis, videlicet in Barcinona, quidam vocatus Nicolaus de Calabria oriundus, sed in Hispania conuersatus. Iste publicauit subscriptas hæreses, & errores, qui fuerunt cōdemnati Barcinonæ solemniter, & publicè per pr ædictum Fratrem Nicolaum Eymericum in illis partibus Inquisitorem, & per Dominum Arnaldum de Busquetis Vicarium illis diebus Domini Episcopi Barchinon. Errores autem, & hæreses isti erant.

202 Primò, quòd quidam Hispanus hæresiarcha magnus, vocatus Gondisaluus, de Episcopatu Louxēsi oriundus, erat Dei filius in Cęlis æternaliter generatus, licet videretur patrem, & matrem in terris habuisse.

203 Secundò, Quòd dictus Gondisaluus nūquàm esset moriturus, sed in æternum victurus.

204 Tertiò, Quòd Spiritus Sanctus debebat futuris temporibus incarnari, & tunc ipse Gondisalnus totum Mundum conuerteret.

205 Quartò, Quòd in die iudicij Gondisaluus pro omnibus in peccato mortali decedentibus, ad Inferni supplicia damnatis oraret, eiusque precibus omnes liberarentur, atque saluarentur.

206 Quintò, Quòd in homine sunt tria: anima quam formauit Deus Pater: corpus, quod formauit Deus Filius: & spiritus, quē creauit Spiritus sanctus: *adducens illud Sacræ Scripturæ*. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in eum spiraculum vitæ, & factus est in animam viuentem. Hnc vsque de de Nicolao Calabro, cui qualiter nomen hæresiarchæ competat, iam ex dictis innotescit.

207 Sequitur tertio loco declaremus hæresiarchatum Bartholomæi Ianouesij; de quo multi agunt ex antiquis Scriptoribus, præcipuè Eymericus in Direct. 2. part. quæst. 9. cum suo Commentatore Franc. Pegna, qui oportunè aduertit commentario 36. super particula: Quidam vocatus Bartholomeus Ianouesius, quam variè legatur in Bononiensi, & Sabellano Ianuensis, in Codice Cardinalis de Gambara Ianouelli, sed rectius in Bareinonensi, Ianouesij.

208 Emersit hic hæresiarcha circa annū Domini 1363. tempore Vrbani Papæ V. & Imperatoris Caroli IV. Quamuis autem oriūdus fuerit ex Insulis Balearibus, siue ex Maiorica, vt cum citato Eymerico asserunt Bzouius anno 1359 num. 9. & alij, siue ex Minorica, vt ait Prateolus lib. 2. verb. Bartholomæus Ianouesius num. 11 repertus est tamē Barcinonæ scripsisse librum quendam varijs erroribus contra fidem Catholicam infectū: propter quos ibi ab Episcopo Barcinonensi Beringerio de Atil, & ab ipso Eymerico tūc Inquisitore vnà cum libro fuit condemnatus.

209 Huiusmodi autem sunt errores hæresiarchę Ianouesij apud Eymericū. Primò, quòd præfigeret ille certum tempus Aduētus Antichristi, & diem indicaret, quo ipsius discipuli in lucem proditurì essent, nempe dicm Pentecostes, anni 1360. non attendens ad illud Actorum cap. 1. Non est vestrum nosse tempora, &c.

210 Secūdò, Quòd tempore dicti Antechristi futurum sit, vt cesset incruentum sacrificiū & alia Ecclesiæ Sacramenta.

211 Tertiò, Quòd Christiani omnes libero arbitrio prædìti, qui ab Antichristo peruertentur, & siue in fronte, siue in manu charactere eius inurentur, sic immobiliter sint adhæsuri doctrinæ illius, vt nunquam ad fidem Christianam reuersuri censeantur, nec possint conuerti, neque ęternam damnationem vllo modo declinare; quinimo flammis e Cęlo dimissis sint exurendi; & quod ille character tantam efficaciam in manibus eorum sit habiturus, vt inflexibilis arbitrij ipsos obstinatos esse cogat.

212 Quartò, Quòd non modo Christianorū infantes, sed etiam omnes Iudæi, Saraceni, alijque cuiuscunque ætatis infideles, ab Antichristo aliquando seducti, eo tandem extincto, ad Christum se se conuertent; non autem Christiani, qui iam adulti compotes rationis Antichristo adhæsissent, adeò vt vniuersa Ecclesia Iudæis, alijsq; Infidelibus, quos Ianonesius aiebat forè conuertendos, sit

213 constituenda. Hos errores tribuunt huic hæresiarchę cum Eymerico auctores citati, excepto secundo, quem nescio cur Prateolus & Gualterius omiserunt: atque hęc satis pro ista Regula.

De Sectis hæresiarcharum Gondisalui, & Ioannis Vvicleffi, parentis Vvicleffistarum, quid?

REGVLA CCLXXXIV.

214 Circa annū Domini 1359. Ecclesiæ gubernacula tenente Innocentio Papa VI. & Imperij Germaniæ Carolo IV. vixit hæresiarcha Gondisaluus, cuius Secta ex aliquibus hæresibus instituta parum durauit, sicut & eius auctor, qui vri relapsus ignibus

215 fuit damnatus. Declinante autem iam hoc seculo xiv. maximam perniciem dictæ Ecclesiæ intulit, præsertim in partibus Septentrionalibus, Secta Vvicleffitarum, cuius institutor fuit Ioannes Vvicleffus Natione

216 Anglus homo pessimus. Post huius vero mortem eiusdem Sectæ instauratores, & propagatores discipuli illius, vocati etiam à vulgo Lollardi extiterunt.

---

217 Quoad priorem hæresiarcham Gondisaluum paucissima inuenio, apud solum Bzouiuum anno 1359. num. 8. quæ ipse desumit ex Frācisco Diago in histor. Prouin. Arag. Ordin. Prædic. lib. 1. cap. 24. vbi ait hunc peruersissimum hæresiarcham ob varias hæreses, quas blasphemando protulit,

ab

ab Archiepiſcopo Toletano ignibus vti relapſum fuiſſe damnatum.

218 Hæreſes autem fuerunt huiuſmodi. Primò, quòd eſſet germanus S. Michaëlis. Secundò, quòd pro eo ſeruaret Deus locum deſertum Luciferi. Tertiò, quòd ipſe eſſet prima veritas, & ſcala Cęli. Quartò, quòd ſingulis diebus hora deſignata ſcanderet Cęlum, & obſcularetur illud. Quintò, quòd aduenientem Antichriſtum ad ſingulare duellum prouocaret, & Cruce Chriſti diademate ſpineo ornata impium proſterneret. Sic Bzouius totidem verbis, nec aliud dicêdum occurrit.

219 E contra verò de Secta Vvicleffitarum, ac de eius auctore Ioanne Vvicleffo, multi copioſiſſime tractant. Alphonſus à Caſtro aduerſus hæreſes multis titul. Prateol. lib. 9. ſui Elenchi verb. Ioannes Vvicleffus, nu. 21. Gualter. cap. 14. ſec. 14 & præ alijs maximè recentioribus Bzouius anno Domini 1377. num. 7. & ſeqq. Qui exorditur cum Thoma Vvalſingamino ſic.

220 Per idem tempus ſurrexit in Vniuerſitate Oxonienſi quidam Borealis dictus Magiſter Ioannes Vvicleff, ſecularis, in Theologia tenens publicè in Scholis, & alibi concluſiones erroneas, & hæreticas, ac ſtatui vniuerſalis Eccleſiæ contrarias, & abſurdas, præcipuè contra Monachos, & alios Religioſos poſſeſſionatos venenosè ſonantes.

221 Qui vt ſuam hæreſim cautiùs palliaret, ac ſub exquiſito colore dilataret latiùs, congregauit iniquitatem ſibi, videlicet comites, atque ſocios vnius ſectæ, inſimul Oxonis, & alibi commorantes, talaribus indutos veſtibus de ruſſeto, in ſignũ perfectionis amplioris incedentes nudis pedibus; qui ſuos errores in populo ventilarent, & palam, ac publicè in ſuis ſermonibus prædicarent. Hucvſque cum Thoma Vvalſingamino Bzouius.

222 Qui ſtatim exprimit aliquas hęreſes pręcipuas (infra à nobis cum reliquis ſubijciêtur) Ioannis Vvicleffi, quæ & aliæ vſque ad 23. cum fuiſſent exhibitę, & perlectę coram Summo Pontifice Gregorio XI. hic eas damnauit, & iniunxit per litteras Archiepiſcopo Cantuar. & Epiſcopo Londinenſi, vt ipſorum auctoritate dictum Vvicleffum facerent cõprehendi, & ſuper illis hæreſibus diligenter

223 examinari. Hoc autem peracto examine dicti Prelules ſolummodo indixerunt ſilentium huic hæreſiarchæ, & ſequacibus eius, ne de huiuſmodi materijs ſermones inirent, aut eas vllo modo publicè vẽtilarent: ex quo factum, vt illi per aliquod tempus omnino ſiluerint; ſed nequaquam diù in hoc ſilentio ſe continẽtes, denuò venenum hæreticæ doctrinæ euomere cęperunt. Affert idem Bzouius, qui ſequentibus verbis indicat, quàm ſolicitus eſſet Papa Gregorius in adhibendo remedio huic peſti, ne magis ſerperet.

224 Paucis diebus, inquit, ante Natale Dominicum miſit Dominus Papa Bullam ſuam Vniuerſitati Oxonię miniſterio Magiſtri Edmundi Stafford, increpans eos correctione paterna, ſuper eorum deſidia manifeſta, eò quòd tãto tempore opiniones erroneas ipſius Antichriſti diſcipuli, ſcilicet Magiſtri Ioannis Vvicleff radicari permiſerant inter eos, dùm non fuerat, qui ferrum doctrinæ Catholicæ aſſumere laboraret ad extirpandam tam peſtiferæ plantationis radicem.

225 Cuius Vniuerſitatis moderni procuratores, ſiue rectores, quantum declinauerint à prudentia, ſeù ſapientia antiquorũ, per hoc facile conijci poterit, quod audita cauſa dicti papalis Nuncij, diu in pendulo hęrebant, vtrum Papalem Bullam deberẽt cum honore recipere, vel omninò cum dedecore refutare. Hæc & plura ille.

226 Dictam verò Bullam adducit per extensũ ipſe Bzouius ib. n. 9. ſicut & litteram ad ſupra relatos Archiepiſcopum, & Epiſcopũ, ac aliam ad Regem Angliæ Eduardum, qua Papa Gregorius XI. requirit enixè ab eo, vt dictis Pręſulibus in proſecutione negotij ipſis commiſſi contra Vvicleffum, & Socios ſuo

227 fauore, & auctoritate aſſiſteret. Quod ipſe non videtur preſtitiſſe, cum potius conniueret, vt peſtifer homo ille ſemen ſuorum errorum, præſertim eorum, qui contra Eccleſiaſticam Hierarchiam, & in fauorẽ Principum, ac Dominorũ Secularium erant, magis magiſque ſpargeret, ac defenderet: ſicuti ipſe Vvicleffus ſparſit etiam extra Regnũ Anglicanum, pręcipuè apud Boemos, de quo Polidorus Virgilius lib. 19. Angl. hiſtor. vt refert ibid. Bzouius num. 19. per ſequentia verba.

228 Extitere, inquit, hoc tempore aliqui viri infamia inſigni, quorum caput, & princeps fuit Ioannes Vvicleffus. Is (vt fama eſt) à primo indignatus, quòd non potuiſſet ad ſummos ſacerdotalis ordinis aſcendere honores, factus inde Sacerdotibus cunctis inimicior, cępit diuina ſcripta peruersè interpretari, atque nouam inſtituere ſectam, vſquè eo, vt in Nobili Oxonienſi Gymnaſio publicè ſit in Sacerdotes, quaſi legis auerſores eſſent, debacchatus. Et vt impunè tantum facinoris, fautore pariter atque audacia armatus faceret, Regi ante omnes ſummum in cunctos ordinis Pręfectos imperium tri-

229 buit. Pręterea homo nocendi cupidus, certum habens nõ facile viros doctos veneno infici, vt potè, qui rationes admittant, cogitauit imperitum vulgus in ſuam in primis ſectam ſibi trahẽdum, quod illud ſoleat pertinacius, id quod ſemel imbuerit, modis omnibus retinere. Non contentus itaque impleuiſſe codices latinè ſcriptos de ſua hæreſi, etiam ex illis commentarios patria lingua conſcriptos fecit, atque protinus edidit, vt etiam agreſtes maleficę ſuperſtitionis pe-

230 ritos redderet. Ad extremum homo nimium confidens, eùm rationibus veris cogeretur ad bonam redire frugem, tãtum abfuit, vt pareret, vt etiam maluerit voluntarium petere exilium, quàm mutare ſententiam: qui ad Boemos, nonnulla hæreſi antea inquinatos, profectus, à rudi gente magno

in

tur, & non per mendicitatem.

259 XXIV. Qui Fratribus religioſis in tẽporalibus ſubueniunt, omnes ſunt ſimoniaci, tum etiam Religioſi ipſi, qui ſe pro illis orare vouent, & adſtringunt.

260 XXV. Oratio pręciſè nulli valet, aut prodeſt.

XXVI. Omnia de neceſſitate abſoluta eueniũt.

261 XXVII Confirmatio, ieiunium, clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſeruantur Papae, & Epiſcopis, ob lucri temporalis, & honoris ambitionem.

262 XXVIII. Vniuerſitates, ſtudia, collegia, graduationes, & magiſteria, ab eiſdem Papa, & Epiſcopis ſunt vana gẽtilitate introducta, & nõ plus Eccleſiae proſunt quàm diabolus.

263 XXIX. Excommunicatio Papae, vel cuiuſcumque Praelati non eſt metuenda; quòd cenſura ſit Antichriſti.

264 XXX. Clauſtra fundantes, ac ea ingredientes peccant, & ſunt viri diaboli.

XXXI. Ditare Clerũ eſt contra Regulã Chriſti.

265 XXXII. Sylueſter Papa, & Conſtantinus Imperator errarunt Eccleſiam dotando.

XXXIII. Quotquot ſunt ex mendicantium ordine ſunt haeretici, & qui eis eleemoſynam tribuunt ſunt excommunicati.

266 XXXIV. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, inhabiles ſunt ad diuinorum praeceptorum obſeruationem, & conſequenter ad Regni aeterni conſequutionẽ, niſi ab eis apoſtatauerint, aut alio modo defecerint.

267 XXXV. Papa cum omnibus ſui Ordinis poſſeſſiones habentibus, ſunt haeretici, eò quòd contra ius diuinum poſſeſſiones retineant: itemque omnes conſentientes eis, videlicet Domini ſeculares, ac cæteri laici.

268 XXXVI. Eccleſia Romana eſt Synagoga Sathanae; neć eſt Papa immediatus Vicarius Chriſti, & Apoſtolorum.

269 XXXVII. Epiſtolę Decretales ſunt apocryphæ, abducuntque à Chriſti fide quamplurimos, ex quo ſtulti iudicantur Clerici, qui eis operam dant.

270 XXXVIII. Imperator Conſtantinus, cæterique temporales Domini, vt Eccleſiã bonis temporalibus dotarent, à Dæmone ſeducti fuerunt.

271 XXXIX. Electio Summi Pontificis à Cardinalibus, à Dęmone fuit introducta.

272 XL. Credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias, non eſt de neceſſitate ſalutis.

273 XLI. Error eſſet nõ leuis, ſi quis per Romanam Eccleſiam intelligeret vniuerſalem Eccleſiam, aut Concilum Generale, aut Primatum Summi Pontificsi alias particulares excellere.

274 XLII. Fatuum eſt credere, Indulgentias Papæ, & Epiſcoporũ aliquid momẽti habere.

275 XLIII. Iuramenta quę fiũt ad humanos contractus, & commercia ciuilia roboranda, illicita ſunt.

276 XLIV. Auguſtinus, Benedictus, & Bernardus, niſi pœnituerint, dãnati ſunt, quòd Religiones inſtituerint, & intrarint, & poſſeſſiones temporales eas habere voluerint, et permiſerint.

277 XLV. Ex quo concludendum omnes Religiones indiſſerẽter introductas eſſe à Diabolo. Hi ſunt 45. Articuli Ioan. Vvicleſſi ſyllabatim deſcripti ex Conc. Conſtantien. per quod exprimuntur, et condẽnantur. Quibus alios 15. adiungunt Doctores pręcipuè Caſtrus, et Gualt. citãdi, ex illius ſcriptis collectos, nempe:

278 XLVI. Eſt hominem carere libero arbitrio, ita Caſtrus verb. libertas, hæreſ. 1. et Gualt. cap 14. ſec. 14.

279 XLVII. Omnia pręde ſtinatorũ peccata eſſe venialia, reproborũ autem omnia eſſe lethifera: ex quo ſequitur homini reprobo peccatũ eſſe mortiferum, ſi ligulam, aut aciculã furetur, hoc eſt, aeterna morte dignũ; & inferre, dignũ patibulo, dignũ rota, dignũ quanis alia tẽporali morte: quippe quod planum eſt ſemper eſſe morte aeterna leuiorem. ita Caſtrus verb. peccatũ haereſ 2 & Gualt. ib.

280 XLVIII. Quòd neq; honorandi, neq; inuocandi ſint Sancti. Caſtr. verb. SS. & Gualt.

281 XLIX Nec Sanctorum nec Chriſti ipſius Reliquijs veneratio eſt exhibenda. idem Caſtrus verb. Reliquiæ, & Gualt.

282 L. Crux Redemptoris Noſtri, nullo penitus modo debet adorari: cũ Caſtro verb. Adoratio, cit. Gualt.

283 LI. Quod manifeſta ſit idololatria habere imagines in Eccleſijs, idem Caſtrus verb. Imago, & Gualt. cit.

284 LII. Docebat Vvicleffus, vota omnia eſſe protſus da mnan da. Caſtrus verb. Voim., & ibidG ualt.

285 LIII. Quod ſit repugnas libertati Chriſtianæ, aliquem ad horas canonicas recitandas, vel ad preces certo aliquo ſtatoque tempore fundendas obligari. Caſtrus verb. horæ canonicae, & Gualt. loc. cit.

285 LIV. Tenuit Vvicleffus, Cãtum eccleſiaſticum eſſe deridendum, eoſq; qui in Eccleſia concinunt, Sacerdotes Belial nuncupandos. verb. Cantum ipſe Caſtrus, & Gualt. ibid.

287 LV. Quòd benedictiones omnes eccleſiaſticae ſpectent ad vſum necromantiae. ita Caſtr. verb Benedictio, & ibid. Gualt.

288 LVI. Nequaquã eſſe meritũ in ieiunio, nec in abſtinẽtia à certis cibis, tenuerũt Vvicleffitae, Caſtr. verb. Ieiunium, et Gualt.

289 LVII. Quod item Baptiſmus infantibus non ſit ad ſalutem neceſſarius, Caſtrus verb. Baptiſmus, haereſ 9 & Gualt.

290 LVIII Errabat etiam Vvicleffus affirmãs Baptiſmo non eſſe admiſcendam olei vnctionem. Caſtr. verb. Baptiſmus. haereſ. 8.

291 LIX. Deſendebat Vvicleffus, Epiſcopum non eſſe ſimplici Sacerdote ſuperiorem. Caſtr. verb. Epiſcopus, haereſ 1. et Gualter. Qui bene notat eum Genebrardo in Innocẽtio VI. illum tali errore ideo fuiſſe infectũ, quod ſe indignaretur non potuiſſe conſequi Vigornenſem quem ambiebat Epiſcopatum.

292 LX. Quod lege diuina licitum ſit matrimonium inter fratrem & ſororem, nec niſi humana inuentio fuerit interdictum. Ita

Gualtetius vbi supra.
293 LXI. Tandem errauit Vvicleffus asserens
quamlibet creaturam esse, ac vocari posse
Deum, quòd illius perfectio sit in Deo, vt in
causa sua & quidem modo ideali, atq; exē-
294 plari. Hunc errorem refutatum inuenies
apud S. Cyrillum Alexandrinum lib. 1. in
Ioann cap. 6. Thomam Vvaldensem, lib. 1.
in doctrinal. art. 1. cap. 1. cum seqq & Gre-
gorium de Valentia par. 1. disp. 1. quæst. 4.
prope finem.
295 Hactenus de vltimis quindecim errori-
bus hæresiarchę Vvicleffi, quos omisit Pra-
teolus contentus illis 45. expressis à Conci-
lio Constantiensi; à quo dictus hæresiarcha
iam diu antea vita functus, habita prius di-
ligenti, & accurata examinatione super eius
finali impœnitētia, & peruicacia, denuò fuit
296 declaratus hæreticus. Et statutum, vt eius
ossa, (si quoquomodo ab alijs fidelium cor-
poribus possent discerni) effoderentur, & ex-
humata extra Ecclesiam proiecta manerent.
ita Prateol. loc. cit.
297 Apud eundem Prateol. lib. 1. verb. Lol-
lardi num. 7. qualiter aliqui sequaces Vvi-
cleffi appellati fuerint Lollardi inuenies; at-
que dictis hactenus pro sectis sec. 14. sit tibi
satisfactum.

CAPVT XVII.

De Hæreticis, aut Hæresiarchis, deque eorum Sectis perniciosissimis Ecclesiæ Catholicæ, quæ ad impugnandam eius Fidem toto centenario XV. institutæ fuerunt.

PROOEMIOLVM.

1 ABRAHAMVS Brouius dignus Eminentissimi Cardinalis Baronij successor in formā-
dis Annalibus Ecclesiasticis, quos ille morte præuentus aliquorum Centenariorum o-
miserat, non incongruè sub finem cuiusq; Centenarij apponit pręcipuarum rerum Bre-
uiarium : in quo vestigia Genebrardi, & Gualterij sequens, in primis attingit ex SS. Patribus,
& Doctoribus nonnulla firmissima testimonia pro stabiliendis magis respectu nostri præcipuis
veritatibus Fidei Catholicæ, & consequenter pro diruendis magis dogmatibus hæreticis, eidē
2 fidei oppositis. Nos hoc idem hactenus præstitimus, ac meritò prosequimur, eodem seruato in
præcedentibus ordine, nempè in Procœmiolo præsentis Centenarij respectu præcedentis. Vnde
pro veritate Eucharisticæ Transubstantiationis, & sacrificij Missę, adsunt testimonia Nicephori
Calixti multis in locis, pręcipuę lib. 12. cap. 41. & lib. 16. cap. 36. Ludolphi Carthusiani part. 2.
Vitæ Iesu Christi, cap 56. Hetuei in cap 7. ad Hebræos, Ioannis de Teneramunda lib. de Sa-
3 cramento Altaris, & plurium Scholasticorum lib. 4. sent. dist. 10. & seqq. Pro veritate Sacra-
menti Baptismi, testimonia eiusdem Nicephori Calixti lib. 7. cap. 33. & lib. 14. cap. 12. Cantacuz.
Apol. 4. Pachimeri in Ecclesiast. Hierarch. cap. de Sacramento illuminationis, & Scholast. lib. 4.
4 sentent. Pro veritate adorationis Imaginum, & Reliquiarum, testimonia Augustini Triumphi
Anconitani quæst. 17. Summæ de potestate Ecclesiastica art. 3. & qu. 48. art. 4. Nicephori Gre-
goræ lib. 9. cap. vl. Cantacuzen. Apolog. 3. contra Mahometanos, & orat. 3. contra eosdem, &
5 aliorum plurium. Pro veritate liberi arbitrij, testimonia Durandi de S. Porciano in 2. sentent.
dist 24. qu. 1. 2. 3. Pauli Burgen. in Biblia. Aluari Pelagij lib. 2. de Planctu Ecclesiæ cap. 8. Nice-
phori Calixti, lib. 1 cap. 3. & non paucorum in 2. sentent. dist. 25. 26 & 28. sicque de reliquis Fi-
6 dei præcipuis veritatibus. Pro quibus peculiaria apud dd. script. Genebrar. Gualt. & Brou. test.
collecta in fine sec. 14. tibi legēda relinquimus, vt iam serm. de sectis hęresiat. 15. sec. instituamus.

Secta Ioannis Husi, & alia illi connexa, vt Ioannis de Zischa, Hieronymi de Praga, &c. qualiter se habent.

REGVLA CCLXXXV.

7 EX natione Bohema circa ann. Dñi 1407.
prodijt pestifer ille, & famosissimus hæ-
resiarcha Ioan. Huss, qui Vvalden & Vvicleff.
recoquēs errores, & hos alijs artic. & propo-
sitionib. suspectis aspergēs, ipsisq; Eccles Cat.
valde inficiens, perniciosissimæ Hussitar. sectę
8 auctor extitit. Vnde postea vti pertinax in il-
lia à Concil Constantien. condemnatus fuit,
9 atq; igne punitus. Ioānes verò de Zischa pre-
cipue in spargēdis Huss errorib. facē Hussitis
præferēs, magnū apud Bohemos nomē cōse-
cutus, nouæ sectę Thaboritarū dux euasit.
10 Hieronymus itē de Praga, sicut se sociū præ
cæteris Ioann. Huss in prędicatione dictorū
errorum prębuit; ita eadē per ipsum Concil.
Cōstantien. cōdemnatio, & ignea punitio ei
11 cōtigit. De huius secta, & de alijs hæresiat-
chæ Huss coniunctis aliquid dicetur.

12 HEu quā infelicia, & turbulēta apparue-
rūt initia huius sec. 15. occasione istius
mōstrosissimi hæresiarchæ Ioan. Huss. nā quid
quid afferat Prateol. lib. 8. verb. Hussitæ n 21.
apponēs ipsum Huss in sec 14. circa an. 1377.
reliqui Scriptores ad secul. 14. reducunt.
13 Gualterius (cui in Regula adhæsimus) ca. 1.
affirmat, quòd cœperit inficere Ecclesiam suo
hæreseon veneno anno circiter 1407.

14 Bro-

14 Bzouius verò vult quòd ille id aliquanto prius præstiterit, nempe anno 1402. vbi n. 8. copiosissime de rebus eiusdem in sequentibus tractans quoad praesens institutum, sic aggreditur.

15 Et quidem hactenus (vt Dubrauius memorat) recepta semel ab Sede Apostolica à Bohemis Christiana Religio cum omnibus ceremonijs inuiolata, inconcussaque in Bohemia perdurauit, sensim inde vacillare, & labescere, simulatque Ioannes Huss, quod vocabulum *anserem* sonat, strepere inter olores, eorumq; suauem cantum strepitu suo, propter inualescentem factionem superare

16 cœpit. Popularem enim causam inter populares suos agendam suscepit aduersus Germanos, & aduersus Sacerdotes, quibus vtrisque Bohemi non valde propitij erant, vt ipse quamquam Sacerdos, capitalis nuper inimicus vtrisque factus, dum impatientissimè fert in honore cuiusdam sacerdotij prælatũ sibi fuisse Germanae nationis cãdidatum suffragio Germanorum, & fauore primorum sacerdotum. Hæc & alia ibi Bzouius.

17 Quibus iã de significatione nominis Huss anserem sonantis innotescit, ac simul de motiuo, quo inductus est iste hęresiarcha ad prolabendum in multos errores contra fidem ex nimio scilicet & effrenato ambitionis affectu. Vnde nam antem huiusmodi errores hauserit, & quantum eos sparserit, à Prateolo citato audiamus.

18 Hussitæ, inquit, à Ioãne Huss genere Bohemo appellati sunt. Hic cum inipiam Vvaldensium, & Vvicleffiratum sectam, & insaniã amplexatus fuisset, tanta dementia in eorũ doctrina profecit, vt velut viperinum exitiale germen matris suæ Ecclesiæ viscera corrodere nunqnam cessarit, donec in Concilio Constantiensi damnatus, viuus exustus est. Cœpit antem apud Pragenses primum publice docere contra Indulgẽtias põtificias atque ex hac occasione pernicinsi tunc tumultus in Bohemia contra Sacerdotes, & Monachos exorti sunt.

19 Eorũ verò insania, (vt scribit Aeneas Syluius, qui postea Pius Secundus Romanus Põtifex dictus est, in de origine Bohemorum cap. 35.) talem ortum habuit. Quidam, inquit, nobilis Bohemus, ex domo, quam putridi piscis vocant, apud Oxoniam Angliae Ciuitatem studens, libros Ioannis Vvicleff inuenit, & secum tanquam thesaurum patrię suæ intulit, & hoc virus fœtidum tanquam putridum piscem, in suos cines euomuit. Et

20 post recessum Teutonicorũ de Praga ad Lipsiam, Ioãnes Huss de libris Ioannis Vvicleff multa attulit in medium, asserens in eis omnem veritatem contineri: & ita multos ad se pertraxit, qui cœperunt latrare in sacerdotes & Ecclesia Catholica recesserunt, & impiã Vvaldẽsium sectam atque peruicaciam amplexi sunt. Adeò quidem, vt ab isto Ioanne omnes pene Bohemi infecti fuerint. ita ille.

21 Verum dicti libri hæresibus infecti à Ioanne Vvicleffo compositi, cum Pragæ multiplicati nimis essent, magnique æstimarentur, per Archiepiscopum vocatum Sbinco, virum magni nominis, & auctoritatis, ex vi eriam edicti Regij ibi vulgati, plus ducenti fuerunt collecti, & omnes ad vnum igne consumpti; ac simul Huss concionibus prorsus interdi-

22 ctum. Propterea ipse relicta Praga ad oppidum Husinetz, vnde oriundus erat, se contulit: Vbi ex permissione veteris Domini sui, vsum concionandi resumpsit, apud magnum hominum cœtum, semen suæ hæresis spargens. Affert cum citato Aenea Syluio ibidem Bzouius: addens quod ille hoc dicto nimis impudenter gloriari soleret, nimirum; *Se eiusmodi colaphum Romanæ Ecclesiæ impacturum, vt liuorem eius, ne post centum quidem annos aboleat.*

23 Delato autem nuncio ad Alexandrum Papam Quintum de ijs, quæ à Ioanne Huss, & à complicibus eius in detrimẽtum Ecclesiæ agebantur, & qualiter ille contra prohibitionem sui Antistitis, vsum concionãdi prosequetetur, hæretica doctrina simplicem populum inficiens, Romam citatus ab ipso Sũmo Pontifice, noluit huic obedire, sicut nec

24 obedierat Prælato suo ordinario. Ad quẽ dictus Summus Pontifex Bullam misit, per quam duo ei iniungebantur: primum, vt nõ permitteret ab vllo homine cuiuscumque gradus, & conditionis articulos Vvicleffi, publice, vel occulte astrui, afferi, anr dog-

25 matizari. Secundum, vt assumptis ad hoc quatuor in Sacra Theologia Magistris, & duobus Doctoribus Decretorum, de ipsorũ consilio super his procederet, ac prohiberet, ne quis in Ecclesijs, siue in scholis, aut quibusuis alijs, locis prædictos articulos doceret, defenderet, aut approbaret. Ita quod si quis contrarium faceret, velut hęreticus censeretur, &c. Ita Bzouius ann. 1409. num. 18.

26 At Ioannes Huss, iam obstinatior effectus, aduersus dictam Bullam diuersa obiecit, & granem querelam excitauit, vt videre est apud ipsum in eo libro, quem de Ecclesia composuit, cap. 18. præcipue circa illud, quod præceptum ipsi iniunctum esset factis, & verbis Christi, & Apostolorum eius contrarium. Vnde à tali Bulla ad Papam friuole appellauit. Ita Bzouius ibid.

27 Eo autem fere tempore, Dei Opt. Max. peculiari prouidentia congregatum fuit Vniuersale Concilium in Ciuitate Constantiæ: ad illud item vt Ioannes Huss veniret pro purganda sua, & totius Regni Bohemi infamia propter hęresim, quam profiteri dicebatur, vbique gentium diuulgata, curauit diligenter Imperator Sigismundus, missis ad eum aliquot nobilibus Bohemis Consiliarijs suis, qui id ipsi suadetent, datisque publice securitatis litteris, ne sibi alicubi discrimen aliquod præparatũ esse existimaret: quarum exemplar adducit Bzouius ann. 1414. num. 17.

28 Verum absq;tali excitatione Imperatoris,
& absque litteris securitatis oblatis,ex se ip-
so inductus est Huss Constantiam venire, &
Vniuersali Concilio adesse,ad effectum ostē-
dendi se innocentem, & ab omni hæresis la-
be immunem, vti ipsemet Pragæ restatus est
per scripturas, seù litteras in publicis locis
dictæ Ciuitatis; quin & ostio Aulæ Regiæ af-
29 fixas. Quibus prouocabat quoscumq;ad di-
cendum, vel coram Archiepiscopo Pragensi,
vel in conspectu præfati Concilij, vel etiam
Summi Pontificis, si quid haberent contra
se,quod Fidei Catholicæ esset oppositum;of-
ferens se, si probaretur,ad quamlibet iuridi-
cam condemnationem,sin minus,illi pœnam
30 Talionis subirent. Dictarum litterarum co-
pias inuenies apud eundem Bzouium à n.17
& plura alia huc spectantia,maximè publica
virorum grauium testimonia, quæ ipse Huss
fraudolenter procurauerat ad probandū do-
ctrinā à se traditam,fuisse absque vllo errore.
31 Nihilominùs quamprimum iste hæresiar-
cha Huss in conspectu Vniuersalis Concilij
Constantiensis se præsentauit,inita cum ipso
concertatione, à viris doctissimis, præsertim
à Stephano Paletz præexcellēti Theologo,in
grauibus erroribus contra Fidem Catholicā
non paucis fuit deprehensus,de eisq;prorsus
32 conuictus. A quibuscum noluerit vllo mo-
do resilire,etiam post multas monitiones tū
ab alijs Cōciliarijs grauibus,tum ab ipso Im
peratore Sigismundo ei serio factas,fuit tan-
dem ad vltimum supplicium condemnatus,
& vti pertinacissimus,viuus igne cōsumptus,
vt patet ex Act. dicti Concilij : Iubet tamen
sententiam condemnatoriam ex eisdem Act.
hic apponere cum Bzouio ann.1415.fol.425
33 Consequenter Episcopus Cōcordiensis le-
gebat sententiam contra Ioannem Huss de
Regno Bohemiæ,qui fuit degradatus in præ-
sentia Concilij,& traditus Curiæ Secculari.

Sententia contra Ioannem Huss.

34 SAcrosancta Generalis Cōstantiensis Sy-
nodus Ecclesiam Catholicam repræsē-
tans,in Spiritu Sancto legitimè congregata
ad perpetuam rei memoriam. Quia teste ve-
ritate, arbor mala fructus malos facere con-
sueuit; hinc est,quòd damnatæ memoriæ Ioā
nes Vvicleff sua mortifera doctrina non in
Christo Iesu per Euangelium, vt olim Sancti
Patres filios genuere,sed contra Christi salu-
tarem fidem velut radix virulēta plures ge-
nuit filios pestiferos,quos sui peruersi dog-
35 matis reliquit successores. Aduersus quos
hæc Sancta Synodus tanquam cōtra spurios,
& illegitimos filios cogitur insurgere,& eorū
errores ab agro Dominico tanquam vepres
nociuas, cura peruigili, & cultro auctorita-
tis Ecclesiasticæ resecare, ne vt cancer ser-
pant in perniciem aliorum.
36 Cum itaq;in Sacro Generali Concilio nu-
per Romæ celebrato decretum fuerit,doctri-
nam damnatæ memoriæ Ioann.Vvicleff, dā-
nandam esse,& libros eiusmodi doctrinam
continentes fore tanquam hæreticos cōbu-
rendos,& doctrinam ipsam damnatam, & li-
bros eius talem doctrinam insanam,& pesti-
feram includentes, combustos fuisse cum ef-
fectu,& huiusmodi decretum auctoritate Cō
37 cilij fuerit approbatum. Nihilominus tamē
quidam Ioannes Huss in hoc Sacro Concilio
hic personaliter constituens non Christi, sed
potius Ioannis Vvicleff hæresiarchæ discipu-
lus,post,& contra damnationem, & decretū
huiusmodi ausu temerario contraueniēs, er-
rores eius plures, & hæreses tam ab Ecclesia
Dei,quam etiam à ceteris olim Reuerēdis in
Christo Patribus,Dominis Archiepiscopis,&
Episcopis diuersorum Regnorū, & Magistris
in Theologia plurium studiorum condemna-
38 tos,dogmatizauit,asseruit,&prædicauit. Præ-
sertim damnationi Scholasticæ ipsorum arti
culorum Ioannis Vvicleff factæ pluries in V-
niuersitate Pragensi cum suis complicibus in
Scholis, & in prædicationibus publicè resi-
stendo,ac ipsum Ioannem Vvicleff virū Ca-
tholicum, & Doctorem Euangelicum, in fa-
uorem eius doctrinæ corā multitudine Cle-
ri,& populi declarauit; certos etiam articu-
los infrascriptos,& pluresalios,& meritò dā-
nabiles,tanquam Catholicos esse asseruit, &
publicauit, qui in libris ipsius Ioannis Huss;
& opusculis notoriè continentur.
39 Quapropter habita per prius plenaria in-
formatione de præmissis, & diligenti delibe-
ratione Reuerendiss.in Christo Patrum, Do-
minorum S.R.E. Cardinalium, Patriarcharū,
Archiepiscoporum,Episcoporum, & cætero-
rum Prælatorum, & Doctorū Sacræ Paginæ,
& Iuris Vtriusq; in multitudine copiosa,hæc
Sacrosancta Constantiensis Synodus decla-
rat,& definit,articulos infrascriptos, qui ha-
bita collatione per plures Magistros in Sacra
pagina, reperti fuerunt contineri in eius li-
40 bris, & opusculis manu propria scriptis ; Et
quos etiam idem Ioānes Huss in publica au-
diētia coram Patribus, & Prælatis huius Sa-
cri Concilij confessus fuit in suis libris, & o-
pusculis contineri; non esse Catholicos, nec
tāquam tales esse dogmatizandos, sed ex eis
pluresesse erroneos,alios scādalosos,aliquos
piarum aurium offensiuos, pluresq; eorum
esse temerarios,& seditiosos,& nonnullos eo
rumdem esse notorie hæreticos, & iam dudū
à Sacris Patribus, & Generalibus Cōcilijs re-
probatos, & damnatos,ipsosq;prædicare,dog
matizare, aut quomodolibet approbare di-
strictè inhibendo.
41 Sed cū infrascr. artic. expressè contineātur
in libris,seu tractatib. suis,videlicet in libro,
quē intitulat de Ecclesia,& alijs suis opuscu-
lis:ideò libros prædictos,& doctrinā,& singu
los alios tractatus,& opuscula in Latino, siue
vulgari Bohemico per ipsum editos,aut in
quocūq;alio idiomate per aliū,vel alios trā-
slatos, hæc Sacrosancta Synodus reprobat,
atq; condēnat, ipsos cōburendos publicè, &
solēniter in præsentia Cleri, & Populi in Ci-
uitate Cōstātiēsi, & alibi decernit,& definit.
42 Adijciens, propter præmissa, omnem eius
doctrinam meritò esse & fore suspectam de
fide,

fide, & ab omnibus Christi fidelibus euitan-
43 dam. Et vt de medio Ecclesiæ illa doctri-
na eliminetur, hęc sacrosancta Synodus pror-
sus iubet per locorum Ordinarios tractatus
& opuscula huiusmodi per censuram eccle-
siasticam, etiam si opus fuerit, cum adie-
ctione pœnæ, & fautoriæ hæresis, diligen-
ter requiri, & repertos ignibus publicè con-
44 cremari. Siquis autem huius sententiæ,
ac decreti violator, aut contemptor extite-
rit, statuit eadem sancta Synodus, per lo-
corum Ordinarios, & Inquisitores hæreticæ
prauitatis, contra talem, vel tales veluti
suspectū, vel suspectos de hæresi procedēdū.
45 Visis insuper actis, & actitatis in causa
Inquisitionis, de & super hæresi contra prę-
dictum Ioannem Huss habitis, & factis, ha-
bita per prius fideli, & plenaria Commissa-
riorum in huiusmodi causa deputatorum re-
latione, aliorumque Magistrorum in Theo-
logia, ac Doctorum Iuris vtriusque inde
& super actis, actitatis, ac dictis testium
fide dignorum, & plurimorum, quę dicta
ipsi Ioanni Huss palam, & publicè lecta sunt
coram Patribus, & Prælatis huius sacri Con-
cilij, per quorum testium dicta apertissimè
constat, eundem Ioannem multa mala scan-
dalosa, seditiosa, & periculosas hæreses dog-
matizasse in publico, & per multa annorum
46 curricula prædicasse. Christi nomine inuo-
cato, hæc Sacrosancta Synodus Constantiē-
sis solum Deum præ oculis habens, per hanc
diffinitiuam sententiam, quam profert in
his scriptis, pronunciat, decernit, & declarat
dictum Ioannem Huss fuisse, & esse verum, &
manifestum hæreticū, ipsumq. errores & hæ-
reses dudum damnatas, & plurima scanda-
losa, piarum aurium offensiua, temeraria, &
seditiosa dogmatizasse, & publicè prædicasse,
in non modicā offensam Diuinæ Maiestatis,
ac Vniuersalis Ecclesiæ scandalum, & Fidei
47 Catholicæ detrimentum. Claues etiam Ec-
clesiæ, & censuras Ecclesiasticas vilipendisse
in quibus per annos multos perstitit animo
indurato, Christi fideles per suam pertina-
48 ciam nimium scandalizans. Cum appella-
tionem ad Dominum nostrum Iesum Chri-
stum, tanquam ad summum Iudicium, omis-
sis Ecclesiasticis medijs, interposuerit, in qua
multa falsa, & iniuriosa posuit, & scandalosa,
ipsius Sedis Apostolicæ, censurarum eccle-
siasticarum, & clauium in contemptum.
49 Idcirco propter præmissa, & alia plura
pręfatum Ioannem Huss hæreticum fuisse, &
esse hæc sancta Synodus pronunciat, & tan-
quam hæreticum iudicandū & condemnan-
dum fore iudicat, & condēnat per præsentes,
dictamq. appellationem tanquam iniuriosā
scandalosam, & illusoriam iurisdictionis Ec-
50 clesiasticę reprobando. Ipsumque Ioannem
Huss populum Christianum, maximè in Re-
gno Bohemię, in prædicationibus suis publi-
cis, & scriptis per eum cōpilatis seduxisse, ac
eiusdē populi Christiani nō veracē pręedica-
torem Euangelij Christi secūdum expositio-
nem sanctorum Doctorum, sed fuisse ve-
rius seductorem.

51 Verum quia per ea, quę hæc sacrosancta
Synodus vidit, & audiuit, cognouit eūdē Io.
Huss pertinacem, & incorrigibilem, & adeò
totaliter, quòd non cupiebat ad gremiū san-
ctæ Matris Ecclesiæ redire, neque hęreses, &
errores per eum publicè defensatos, & præ-
dicatos velle abiurare. Idcirco hoc sacrum
Concilium Constantiēse eūdem Ioann. Huss
ab ordinatione sacerdotali, & alijs ordinibus
quibus existit insignitus, deponēdum, & de-
gradandum fore declarat, & decernit. Com-
52 mittens nihilominus Reuerēdis in Christo
Patribus Archiepiscopo Mediolanensi, Fel-
trēsi, Astensi, Alexandrino, Bagarensi, & Vau-
rensi Episcopis, vt in præsentia huius sacro-
sanctæ Synodi dictam degradationem, secū-
dum quod ordo iuris requirit, debitè exe-
53 quantur. Hæc sancta Synodus Constantiē-
sis Io. Huss, attento quod Ecclesia Dei non
habeat vltra quid gerere valeat, iudicio se-
culari relinquere. & ipsum Curiæ seculari re-
linquendum fore decernit.

54 Hactenus de sentētia contra Io. Huss, quæ
sic per extensum fuit à nobis expressa, vt ex-
taret in nostro opere forma condēnandi fa-
mosum aliquem hæresiarcham, & sententiā
contra ipsum ferēdi, vsu adhibita à sacris Cō-
cilijs Generalibus. Nunc exprimendi arti-
culi, circa quos peculiariter iste hæresiarcha
Ioannes Huss à recto tramite recessit.

*Articuli damnati Ioannis Huss, de quibus su-
pra fit mentio.*

55 PRimò. Vnica est sancta Vniuersalis Ec-
clesia, quæ est prædestinatorum Vni-
uersitas. & infra sequitur. Vniuersalis sancta
Ecclesia tantum est vna, sicut tantum est
numerus vnus omnium prędestinatorum.

56 II. Paulus nunquam fuit membrum dia-
boli, licet fecerit actus quosdam actibus Ec-
clesiæ malignantium consimiles.

57 III. Pręsciti non sunt partes Ecclesię, cum
nulla pars eius ab ea finaliter excidat, eo
quod prædestinationis caritas, quæ ipsam
ligat, non excidit.

58 IV. Duæ naturæ diuinitas, & humanitas,
sunt vnus Christus.

59 V. Præscitus etsi aliquādo sit in gratia se-
cundum præsentem iustitiam, tamen nun-
quam est pars sanctę Ecclesię: & prædestina-
tus semper manet membrum Ecclesiæ, licet
aliquando excidat à gratia aduentitia, sed
non à gratia prædestinationis.

60 VI Sumendo Ecclesiam per cōuocatio-
nem prędestinatorum, siue sint in gratia, si-
ue non, secundum præsentem iustitiam, isto
modo Ecclesia est articulus fidei.

61 VII. Petrus non fuit, nec est caput Ec-
clesiæ sanctæ Catholicæ.

62 VIII. Sacerdotes quomodolibet crimi-
nose viuentes, sacerdotij polluunt potesta-
tem, & sicut filij infideles, sentiunt infideli-
ter de septem Sacramentis Ecclesiæ, de cla-
uibus, officijs, censuris, moribus, ceremo-
nijs, & sacris rebus Ecclesiæ veneratione re-
liquiarum, indulgentijs, & ordinibus.

 63 IX. Pa-

63 IX. Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ præfectio, & institutio à Cæsaris potētia emanauit.

64 X. Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se, vel de alio, quòd esset particularis Sanctæ Ecclesiæ, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ.

65 XI. Non oportet credere, quod iste quicumque est particularis Romanus Pontifex, sit caput cuiuscumque particularis Ecclesiæ Sanctæ, nisi Deus eum prædestinauerit.

66 XII. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam potestatem, quia ad illud officium Vicarij, requiritur, & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

67 XIII. Papa non est manifestus, & verus successor Principis Apostolorum Petri, si viuit moribus contrarijs Petro: & si quærit auaritiam, tunc est Vicarius Iudæ Scariothis.

68 Et pari euidentia Cardinales non sunt manifesti, & veri successores Collegij aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes consilia, & mandata Domini Nostri Iesu Christi.

69 XIV. Doctores ponentes quòd aliquis per Censuram Ecclesiasticā emendandus, si corrigi noluerit, iudicio seculari est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Pharisæos, qui Christum nolentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis nō licet interficere quemquam, Ipsum Seculari iudicio tradiderunt; eo quòd tales sunt homicidæ grauiores, quàm Pilatus.

70 XV. Obedientia Ecclesiastica est obedientia secundum adinuentionem Sacerdotum Ecclesiæ, præter expressam auctoritatē Scripturæ.

71 XVI. Diuisio immediatè humanorū operum est, quod sint, vel virtuosa, vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agat quidquam, tunc agit vitiosè: & si est virtuosus, & agat quicquam, tunc agit virtuosè: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, siue peccatum mortale, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi, sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

72 XVII. Sacerdos Christi viuens secundùm Legem eius, & habens notitiam scripturæ, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare, non obstante prætensa excommunicatione: & infra. Quod si Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti, sic disposito nō prædicare, non debet obedire subditus.

73 XVIII. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prætēsa excommunicatione non obstante.

74 XIX. Per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, auaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem euidens est, quòd ab Antichristo tales procedant censuræ, quas vocāt in processibus suis fulminationes, quibus clerus principalissimè procedit contra illos, qui denudant nequitiam Antichristi, quam clerus maximè pro se vsurpabit.

75 XX. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc vt Iudas Apostolus est Diabolus, fur, & filius perditionis, & non est caput Sanctæ Militantis Ecclesiæ, cùm nec sit membrum eius.

76 XXI. Gratia prædestinationis est vinculū, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet eius mēbrum iungitur Christo capiti insolubilitèr.

77 XXII. Papa, vel Prælatus malus & præscitus, est æquiuocè pastor, & verè fur & latro.

78 XXIII. Papa non debet dici Sanctissimus, etiā secundùm officium, quia aliàs Rex etiam deberet dici Sanctissimus secundùm officiū; & tortores, & præcones dicerentur Sancti, imo etiam Diabolus deberet dici Sanctus, cùm sit officiarius Dei.

79 XXIV. Si Papa viuat Christo contrariè, etiamsi ascenderet per ritam, & legitimam electionem secundùm constitutionē humanam vulgatam, tamen aliundè ascenderet, quàm per Christum; dato etiam, quòd intraret per electionem à Deo principaliter factā: nam Iudas Scarioth ritè, & legitimè est electus à Deo Iesu Christo ad Apostolatum, & tamen ascendit aliundè in ouile ouium.

80 XXV. Condemnatio quadraginta quinq; articulorum Ioannis Vvicleff per Doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & malè facta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quòd nullus eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

81 XXVI. Non eo ipso, quo electores, vel maior pars eorum consenserint viua voce secūdùm ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitimè electa, vel eo ipso est verus, & manifestus Vicarius, vel Successor Petri Apostoli, vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico; Vndè siue electores benè, & malè elegerint, operibus electi debemus credere: nam eo ipso, quo quis copiosiùs operatur meritoriè ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosiùs potestatē.

82 XXVII. Non est scintilla apparētiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper eum ipsa militante Ecclesia conuerseur, & conseruetur.

83 XXVIII. Christus sine talibus capitibus mōstruosis, per suos veraces discipulos, sparsos per Orbem terrarum, meliùs suam Ecclesiam regularet.

84 XXIX. Apostoli, & fideles Sacerdotes Domini strenuè in necessarijs ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summè impossibile, Papa, vsque ad diem iudicij.

85 XXX. Nullus est Dominus ciuilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

86 Hucusquè de articulis Ioannis Hus, quos excogitauit, & adiunxit omnibus alijs amplius

pliùs trecentis Ioannis Vvicclеff, vt se eius
plusquàm discipulum demonstraret (hoc be-
nè notauit Gualterius citatus) & famosiorē
sectam institueret: circa quam vide Bzouiū,
ex quo haud dubiè ad satietatem satisfactus
manebis.
87 Ex prædicta autem secta aliæ prodierunt,
præsertim illa Ioannis de Zisca, de quo sic
idem Gaulterius cap. 3. sec. 15. Præbuit hic,
inquit, in primis facem Hussitis: qui cum
diu militiæ se ducem gessisset, oculorum or-
batus altero, dux cœcorum spiritualiter fa-
88 ctus est circa annum 1411. Suis enim victo-
rijs magnum apud Bohemos nomen conse-
quutus, vt de Cœlo demissus Angelus, & au-
diebatur ab eis, & adhærentes habebat. Hac
ratione rabiem suam expleuit, tum imagini-
bus conterēdis, tum depellendis Monachis,
deprædandis, demoliendisque Templis, &
89 Monasterijs. Quò autem id tutius, magis-
que impunè præstaret, munitam arcem oc-
cupauit catholici cuiusdam, Vlrici nomine,
quem cum tota familia trucidauit: arcem
verò nominauit Thabor, asseclasq; suos Tha-
boritas, vt sic facilius persuaderet visam ab
ipsis fuisse cum tribus Apostolis in monte
Thabor transfigurationē Saluatoris, illincq;
haustas ipsorum opiniones, quas fidei veri-
tates appellabant. Ita ille cum Prateolo,
verb. Ioannes de Zischa, & verb. Thaboritæ,
cum Genebrardo in Martino V. & cum Ca-
stro, verb. Templum.
90 Qualitèr item ex secta Ioannis Huss aliæ
emerserint, maxime in Bohemiæ Regno, his
paucis ostēdit idem Gualterius cap 9. sec. 15.
Bohemi, inquit, lepra Ioannis Huss infecti,
in tres sectas præcipuas (vt mos est hæresis,
tantum odisse vnitatem, quantum veræ fidei
est eam ipsam complecti) diuisi sunt: Pragē-
sium nimirum, qui mitiores cæteris, & mi-
91 nus intolerabiles videbantur. Thaborino-
rum, hoc est, partis vnius discipulorū Zischæ
superius memorati, qui etiam post mortem
ipsius, Thaboritarum nomen retinuerunt.
92 Et Orphanorum, hoc est, partis alterius di-
scipulorum Zischæ, qui propter mortem Ma-
gistri, ac progenitoris sui, nomen sumpserūt
93 Orphanorum. De his non dicam aliud, ni-
si quòd ipsorum phrenetica rabies exaudi-
ta, patefactaque fuit potissimum in Sacer-
dotes, & Religiosos, quorum non poterant
exsatiari cruore: in Templa, & Monasteria,
quæ deprædabantur, & funditus euertebāt:
in Sanctorum Imagines, quas, aut igne cre-
mabant, aut in frusta comminuebant: in oleū
sanctum, & sacrum Chrisma, quo ocreas, &
94 calceos inungebant. Tum pollutis anima-
bus, & manibus per hęc sacrilegia, aliaque
huiusmodi nefanda facinora, probe se para-
tos ad Communionem censebant, quam nō
solum sub vtraque specie recipiebāt, sed nul-
la etiam præuia confessione sacramentali:
pręcipuum vtique impietatis suæ scutum, &
clypeum ducentes arma, & sanguinis effusio-
95 nem. Porrò licet Orphani cum alijs sectis
Bohemicis in veris Christianis, & Catholi-
cis insectandis conuenirent; sic tamen inter
se se pugnabant, vt verbis, & factis se se im-
petere cessarent nunquam. Hæc Gualterius
de tribus istis sectis, de quibus etiam Prateo-
lus verb. Orphani, & alij.
96 Reponitur etiam inter insignes sectato-
res, & propagatores sectarum Vvicclеff, &
Huss, istorumque venenosæ doctrinæ, quidā
vocatus Ioannes de Rocsesana, qui prodijt
circa annum 1430. teste Prateolo, lib 9. nu.
97 21. vbi ex Aenea Syluio de eo sic. Est, in-
quit, Oppidum Pragensis Ecclesiæ, cui Roc-
sesana nomen est; ex hoc loco puer obscuris
parentibus, sensuque tenuissimo natus, Ioā-
nes nomine, Pragam venit, mendicatuque
victum quæritans, grammaticam, & diale-
cticam didicit, fuitq; Iacobelli auditor; Pres-
byter ordinatus Verbum Dei prædicare Pra
gensibus cœpit, & pseudo eorum Apostolus
factus est. Ita ille.
98 Congregatum autem fuit tunc temporis
Concilium Basileense, ad quod iste hæresiar-
cha Ioannes de Rocsesana comitatus suis as-
seclis accessit, & recessit cum saluoconductu
(vti solet concedi similibus personis) magis
inobediēs, & pertinax in suis erroribus, præ-
99 cipuè in istis. Primò, quòd detestaretur I-
magines in Ecclesijs. Secundò, quòd tene-
ret, Laicos sub vtraque specie communicare
debere. Tertiò, quòd affirmaret, Dei Eccle-
siam ex solis prædestinatis, & in gratia exi-
100 stentibus constare. Hostis infensissimus
Religiosorum, & Monachorum extitit, quos
Dęmones nouos appellabat, & ipsos in hoc
quotidie incumbere, vt nos à veritate auer-
tant, asserebat. Ita Prateolus loco citato ex
dicto Aenea Syluio.
101 Addit verò Gualterius cap. 4. secul. 15.
quod iste Ioannes de Rocsesana in prædictis
prestandis habuerit protectorem quendam
vocatum Procopium hominem militarem.
102 Ob quam protectionem, & eò, quòd iste
Procopius fuerit Dux, & Rector Thaborita-
rum haereticorum, meritò inter haeresiar-
chas enumerat ipsum Prateolus lib. 14. verb.
Procopius.
103 Vltimo loco de Hieronymo Pragēsi hae-
resiarcha, discipulo, & cōplice Ioannis Huss
aliqua attingenda ex multis, quae de eo ad-
ducunt scriptores, praecipuè Bzouius diuer-
sis in locis; qui anno 1402. num. 8. sic de
illo.
104 Interim Pragae, inquit, Hieronymus, &
ipse liberalium artium Magister, atq; ipsius
Huss collega, & consectaneus, communem
sectam contra Germanos Doctores, qui ibi
remanserant, crebris disputationibus propu-
gnare, multis bilem concire, alios argumē-
tis, & oratione tenere: nam & acutus, & di-
sertus habebatur, eandemq; in scholis, quā
Huss in Templis palmam ab auditoribus ob
105 tinebat. Fieri autem non potuit, quin
multa in populum emanarēt, quae inter pa-
rietes disserebantur; quibus vulgo cognitis
pro captu quisque suo, aut has, aut illas par-
tes fouebant, tandem postremo contentione,
vt

vt partim studio plebs vrbana diuisa mutuis inter se pugnis, plagisque interdum, & saxis concurrerent, senatoribus Vrbis à Doctoribus Germanis, plebe autem à Hieronymo, vt corporis sui membro (Pragæ enim natus erat) stante. ita ille.

106 Ad Concilium verò prædictum Constātię se venit pari modo iste hæresiarcha Hieronymus de Praga, ac venerat prius Ioannes Huss, cuius condemnationem, & combustionem cum vidisset, seù reclusus in carceribus audisset, ille timore similis mortis inductus est ad abiurandum suos errores, quos tamen non multo post resumpsit: quā abiurationem non erit absre hic ex parte saltem exprimere cum Bzouio anno 1415. fol.439. ex act. dicti Constantiensis Concilij.

Abiuratio Hieronymi de Praga.

107 EGo Hieronymus de Praga artium liberalium Magister, cognoscens verā Catholicam Ecclesiam, & Apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipuè eam, de qua hactenus infamatus fui, & quam præteritis temporibus dogmatizauerunt, & tenuerunt Ioannes Vicclef & Ioannes Huss in suis opusculis, libellis, seu sermonibus ad clerum, & ad populum propter; quam causam prædicti cum suis dogmatibus, & erroribus damnati sunt ab hac Constantiensi Synodo tanquam hæretici, & eorum doctrina prædicta sententialiter dānata, maximè in nonnullis articulis expressis in sententijs per hoc sac. Concilium con-
108 tra ipsos latis. Consentio autem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedi, & huic sac. Concilio, & ore, & corde profiteor in omnibus, & per omnia, & præsertim de clauibus, sacramentis, ordinibus, officijs, & censuris ecclesiasticis, indulgentijs, & reliquijs sanctorum, & ecclesiastica libertate, ac etiam de ceremonijs, & alijs omnibus ad Religionem Christianam pertinentibus,
109 prout ipsa Romana Ecclesia, & Apostolica Sedes, & hoc sacrum Concilium profitetur; & specialiter quod prædictorum articulorū plures sunt notoriè hęretici. Hęc ibi, et multo plura dictę abiurationis magis particulariter, quæ videas apud ipsum Bzouium.

110 Nō tardauit tamen iste hęresiarcha Hieronymus de Praga easdem hæreses, et errores pertinacius defendere, & spargere. Propterea denuò accusatus ab eodem Concilio Constantiensi ad mortem, & combustionem condemnatus vti impœnitens viuus igne consumptus fuit. Tradunt Prateolus lib.8. verb. Hieronymus Pragen. n. 17. & Gualterius c. 7 sæculi 15. atque post istos Bzonius admodum copiosè anno 1415.

111 Accusatio autem cōtra eundem formata est, peculiariter super articulis sequentibus, vt affert ipse Bzouius ibidem fol. 477. col. a. num. 48.

Articuli accusationis contra Hieronymum de Praga.

112 PRimò. Quamuis nō latuerit Hieronymum de Praga libros, & articulos Vuicclefs Romæ in Concilio Generali à Ioanne Papa XXI. celebrato condemnatos, & sub pœna fautoriæ hæresis interdictos anno Domini 1412. ipse tamen cōtumaciter eosdem, & in scholis, & in Templis publicè docuit, & prædicauit in contemptum clauium Ecclesiæ, & graue Cleri odium, dissidium, populique scandalum.

113 II. Nuncupauit Ioannem Vuicclef virum sanctum, euangelicumque Prædicatorem, et verę fidei Doctorem, habuitque in cubiculo suo illius imaginem cum diademate depictam, quam religiosè venerabatur est.

114 III. Quando Archiepiscopus Pragensis ex commissione Sedis Apostolicæ præcepit omnes libros Vuicclefsi ad se deportari, Hieronymus præcepti eius contemptor intulit eos in Collegium Caroli, ac publicè intimauit se doctrinas eorundem librorum defensurum esse.

115 IV. Alios quoque Magistros ad defendendum, docendumque vetitos illos libros induxit, non solum in Collegio Caroli, & in nigra Rosa, verum etiam alibi quaqua versum in vniuersitate Pragensi.

116 V. Exquisitos modos defendendæ illius doctrinæ nequiter excogitauit, vi, ac fraude grassans in eos Magistros, atque Clericos, qui cōdemnationem 45 articulorum Vuicclefsi comprobarunt: nam per incarcerationes, & bonorum direptiones, aliasque oppressiones eos deterrere satagebat à Vuicclefsi te probatione.

117 VI. Quendam honestum virum cultellificem Pragensem fecit capi, carcerari, in mediastino verberari, atque illic ligatum crudeliter vexari, putridis ouis, peponibus, luto, lapidibusque emissis, & in eum proiectis, tanta sanè proiectorum vi, ac multitudine, vt ab illis proiectionibus obrutus interierit, ac mortuus fuerit

118 VII Fratrem Nicolaū Ordinis Carmelitarum concionatorem Monasterij S. Mariæ in arena, ob eandem causam manu violenta fecit extrahi simul cum duobus alijs è Monasterio, & captiuos abduci ad iudicem nouæ Ciuitatis Pragensis: qui duos illos haud secus ac fures in publico detinuit carcere, Nicolaum verò domi in priuato carcere retinens diuersis tormentis excruciauit.

119 VIII. Cum non posset Nicolaum illum ad reuocandum ea, quę contra doctrinam Vuicclefsi dixerat, compelli, fecit eum educi ad flumen, vt submergeretur: proiectus itaque ille è naui in Multauia submersus vtique perijsset, nisi clientis cuiusdam auxilio ereptus fuisset.

120 IX. Eam Vuicclefsi hęresim de pane materiali in sacramento, quod non transubstātiet

tierur, nec corpus Christi sit ibi præsentialitet, & secundum corporalê, & realem existêtiam, sed solum significatiuê, sicut signatum in signo, varijs scripturis, & rationibus prauê concinnatis, maximê asseruit.

121 X Docuit publicè, neminem ad confessorum virginumue, aut etiam martyrum laureolam peruenturum esse, nisi corde crederet, confiteretutque nre fidem, & doctrinam Viccleffi.

122 XI. Quò latius Vuicleffi hæresim propagaret, verba Canonis per cãtilenas Bohemicas in vulgari fecit, vt etiam rustici crederent, si verba consecrationis pronunciarent, se posse conficere corpus Christi, non minus, quam Sacerdotes, idque singulis horis, quando libet.

123 XII. Confinxit & alias diuersas cantilenas in vulgari Bohemico, & Bibliæ, & Euãgeliorum verbis sensibusque contextas, pro confirmatione suæ hęresios, vt per eas laici sui sacram scripturam melius nosse, & intelligere crederentur, quàm cæteri Christiani.

124 XIII. Docuit, laicos sectæ suæ vtriusque sexus posse conficere, confessiones audire, ac quæcunque alia sacramẽta (prolatis modo aptis verbis) efficere, atque conferre; eaque maioris esse virtutis, & efficaciæ, quàm alia, quæ à presbyteris Romanę Ecclesiæ conficerentur.

125 XIV. Pragæ, & in diuersis locis publicè inuulgauit nullam excommunicationem timendam esse, nisi quis resciuerit se prius à Deo excommunicarum esse.

126 XV. Interdictum Pragæ propter, & contra Vuicleffistas positum, iussit fortirer cõtemnere; quia nemini, ne Papę quidem, data sit potestas à Deo quempiam excommunicandi, aut interdicendi. Propterquod Clerus Pragensis compulsus fuit celebrare tempore interdicti, etiam sub necis interminatione.

127 XVI. Docuit pręterea, nullã esse Papæ auctoritatem Indulgentias concedẽdi: quare persequutus est Indulgentiarum prædicatores per brachium seculare, multas eis irrogans iniurias. In oppido itaque Nouę Domus duos Presbyteros Indulgentias publicaturos capi fecit, & incarcerari, qui tamen fuga elapsi sunt ope Catholicorum.

128 XVII. Anno Domini 1411. post octauas Pentecostes quendam indulgentiarum prædicatorem captum, currui eum meretricibus (ad quarum mammas indulgentiarum literas suspendit) Pragæ imposuit, eumque toti ciuitati illudendum circumuexit, ac rãdem illius literas publicè combussit, annitentibus armatis plurimis Vuicleffistis, & curtum stipantibus, ne quis suppetias ferret.

129 XVIII. Inuulgauit item, cuique laico licere verbum Dei prædicare, vbi, & quando vsui esse crederet, & quocunq. loco vellet.

130 XIX. Dehortans homines à veneratione imaginum, cum Christi Saluatoris Crucifixi imaginem Pragę è regione domus dictæ Kreissæ pictam vidisset, quæ in veneratione deuoti populi fuerat, eam non solum irrisit, sed etiam deiecit, & stercore humano instauit dicens, nequaquam pingendas esse imagines.

131 XX. Reliquias quoque Sanctorum contempsit, iniurijs plebi deridendas exposuit: extractis quippe de altari Reliquijs in monasterio S. Mariæ in arena Pragę, eas luto instrauit, & pedibus calcauit.

132 XXI. Dixit, quod non minori veneratione obseruandus esset, quem Christus equitauerat, asinus, quàm peplum, velumq. Mariæ Virginis, quod in eodem Monasterio habebatur.

133 XXII. Cum Pragæ ob hęresim, & seditionem quidam Vuicleffistæ capite plexi fuissent, ipse adiunctis sibi socijs, eorum corpora sustulit, & in processione non *Absolue*, sed *Isti sunt sancti*, decantauit: & in Missa non *Requiem*, sed *Gaudeamus* cecinit, habens illos pro sanctis Martyribus: excitata igitur per hoc seditione, Senatus Populusq. Catholicus per 15 dies in periculo fuerunt.

134 XXIII Idem in Russiam profectus, cum Vuitoudus, frater Regis Polonię, publica pompa introduceretur in oppidũ VuitebsK, progressus ei obuiam cum Reliquijs, tum Catholicis Christianis, tum Ruthenis schismaticis; ipse relicto Christianorum cætu, ad Ruthenos publicè transijt, eorum tabulas, & reliquias veneratus.

135 XXIV. Nisus denique fuit prædictum Vuitoudum cum sua Christianorum caterua à fide Catholica auertere, & ad Ruthenorum sectam inflectere: Ideò & synagogas Ruthenorum introiuit, eorumque sacramenta publicè genu flexo adorauit.

136 En articulos 24 (plures id genus omittuntur) en causas legitimas, cur iste hæresiarcha Hieronymus de Praga accusatus, cõdemnatus, viuusque vti pertinax igne consumptus. Atque his Regula præsens absoluta manet.

Quid de sectis hæresiarcharum PiKerdi, Bedrici, Nicolai Galeci, & Ruthenorum, aut Moschouitarum.

REGVLA CCLXXXVI.

137 SEcta PiKcardorum, seu nouorum Adamitarum, ortum sumpsit à quodam PiKardo è Flandria oriundo, qui in perniciẽ Ecclesię Catholicæ circa annum 1414. pro-

138 dijt Quatuor verò annis post, quidam vocatus Bedricus, natione Morauus, detestan-

139 dam sectam Orebitarum instituit. Nicolaus item Galecus ex Bohemia originem ducens, exequuta delegatione in Concilio Basilensi nomine Bohemorum, peculiaris sectę eum erroribus exprimẽdis auctor fuit.

140 Deniq. secta pestifera Russiorum, aut Moschouitarum, præter schisma Græcorum ab ipsis receptum, aliquibus hæresibus indicandis constat.

141 Quo-

141 QVoad prędictos hæresiarchas, eorumque sectas, pauca admodum inuenio apud Doctores, atque ideò sub eadem Regula oportunè coniũgo. De prima sic habet Prateol. lib. 14 verb. PiKardi n. 26.

142 PiKardi, inquit, genus hæreticorum est, quod (teste Hosio lib. de vtriusque speciei communione) non apud orthodoxos modo, verum & apud hæreticos summę sẽper fuit abominationis, à PiKardo quodam ex Gallia Belica oriũdo sic appellati, qui Adamitarum hæresim in Bohemiam inuexit, sub Sigismundo Rom. Imperatore & Ioanne XXIII. huius nominis Summo Pontifice circa annum Domini 1414.

143 Hic (authore Aenea Syluio lib. de origine Bohemorum cap 41.) transmisso Rheno per Germaniam in Bohemiam penetrauit: qui præstigijs quibusdam fidem sibi conciliens, breui tempore non paruã mulierum, virorumque plebem ad se traxit, quos nudos incedere iubens, Adamitas vocauit. Et occupata insula quadã amne Lusimitio cincta, filium Dei se dixit, Adam vocari voluit. ita ille cum scriptoribus ab ipso citatis.

144 Hæreses autem huius sectę PiKardorum fuerunt huiusmodi. Primo, affirmabant ipsi, reliquos homines esse seruos, se verò, & qui ex ipsis nascerentur, liberos. Ita Prateolus vbi supra, & Gualterius cap. 6 sec. 15. cum Sander. hæres. 174. & Geneb. in Sixto IV.

145 Secundo, Admittebant promiscua inter ipsos connubia, cum subordinatione tamen ad Adamum sectæ auctorẽ, hoc modo, quod vbi quisquam libidine incensus in aliquam peculiariter exardesceret, eam manu apprehendens, ad Principem adduceret, eique diceret: In hanc spiritus meus concaluit: respondereteque. Princeps: Ite, crescite, & multiplicamini: nec aliter licitum erat ad vllam accedere. Afferunt ibidem Auctores citati.

146 De ruina item dictorum hęreticorum sic idem Prateolus cum Aenea Syluio relato. Ex his, inquit, porrò quadraginta viri insulam exiere, & intrantes vicinas villas, euaginatis gladijs supra ducentos agrestes interfecerunt, quos Diaboli filios appellebant. Zischa his auditis, quamuis sceleratus, scelus tamen exhorruit; habet enim hoc natura hominum, vt aliena magis, quam sua quisq. vitia exhorrescat: neque summa mala diù inulta manent, victoremque mali malum
147 cernere licet. Direxit itaque ille in eos exercitum, expugnataque insula, Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantum reseruatis, ex quibus gentis superstitionem cognosceret. Hactenus ille.

148 Sequitur dicendum de secta Bedrici hæresiarchæ natione Morauі, vt ait Prateolus lib. 2. verb. Bedricus num. 16. qui ex Aenea Syluio lib. de origine Bohemorum cap. 47. adducit quę spectant ad hunc hæresiarcham & ad eius sectam, ac ea paucis Gualterius cap. 8. seculi 15. sic comprehendit.

149 Circa annum, inquit, 1418. Bedricus initium dedit detestandæ sectę Orebitarũm, quæ malitia non cessit Thaboritarum sectæ, siue in discerpenda Ecclesia, corrumpendo doctrinam fidei, pręcipuè circa ea, quę pertinent ad filij Dei Incarnationem: siue in trucidandis, martyrioque multiplici afficiendis sacerdotibus, quos obuios habuit. Hæc ille.

150 Verum eadem, prȩsertim originem, & impietatem Orebitarũ, paulo extensius audiamus à Bzouio, ad annum 1420. num. 5. vbi sic. Cum adhuc, inquit, Sigismundus in castris suis se contineret, factus est à Cuthnensibus certior, ingentem promiscuorum hominum multitudinem ad montem non longè à Lipnicia iacentem conuenisse, vt orgya sua cum faceticulis suis celebrarent, eũque montem ab illis Oreb, & ipsos Orebibitas cognominari. Quorum bona pars ex
151 eo numero esset, qui paulò ante carbones mineris conflandis ad officinas suppeditare soliti fuerant, nunc sub prętextu Religionis nouę, ac prophanę, rapto viuere, quàm labori operam dare male; per quæ officinę deserentur, & perfidorum cætus inualescet. Territorium Gręcense, vicinasq. gen-
152 tes, ea hæreticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, magnis affecit cladibus. Sanè fuit pestifera, atque immanis, neque Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior, aduersus quam Martinus V. Pontifex Maximus nominatim Crucem decreuit, neque tamen in plures annos extirpari po-
153 tuit. Huius sectæ homines, quoties Sacerdotes Catholicos intercepere; aut igne cremauerunt, aut nudos rigente hyeme super glaciem colligatos diuiserunt; quos autem parui momenti existimauerunt, dissectis virilibus abire permiserunt. Huc vsque Bzouius de prædictis Orebitis, circa quos nihil superest addendum.

154 Dein sectam Nicolai Galeci breuissimè explicat Gualterius cap. 10. sec. 15. hoc modo. Hic, inquit, vnus ex illis fuit, quos ad Concilium Basileense Bohemi delegarũt circa annum 1434. Qui inter errores cæteros asserebat, neminem in lege gratiæ etiam iudicis sententia iusta morte mulrari posse: cum id, vt ipse aiebat, Testamentum no-
155 uum non statuat. Addebat, Ioannem Huss, & Hieronymum Pragensem iniustè condẽnatos Constantię, & concrematos fuisse; eos doctores fuisse Catholicos causatus. Eadem de Vuicleffo affirmabat. ita ille.

156 Clarius hoc vltimum Prateolus lib. 12. verb. Nicolaus Galecus num. 6. nempe quod iste hæresiarcha assereret, doctrinam Vuicleffi Pragæ doctissimis viris examinatam, & veram catholicamque inuentam fuisse.

157 Quid tandem de Ruthenis, siue Russis, aut Moschouitis? Audiamus eundem Gualterium cap. 12 ex Prateolo verb. Rutheni, & ex Genebr. in Alexandro VI. sic dicentẽ: Gens

Gens, inquit, est Liuoniæ proxima, barbara, & agrestis (Russios vulgò nominant)
158 Quę quamuis Christianam se Religionem retinere simularet, ab Ecclesia tamen Romana discessit, in varias falsasque imaginationes, præcipuè vero in schisma Græcorum
159 circa annum 1445. Quinimo anno 1500. Rutheni, Poloniæ Regi subditi, cum ab Alexandro Lithuaniæ Duce ad vnionem cum Ecclesia Romana redintegrandam adigerentur, dedidere se se Moschouiæ Imperatori schismatis ipsorum fautori: ad quod sequentes præcipuè errores adiungebant.
160 Primò, Negabant S. Petrum summum fuisse Ecclesiæ Pastorem, & Sedis Romanæ Episcopum; idemque negabant de ipsius successoribus.
161 Secundò, Negabant Ecclesiam Romanam cæterarum caput esse.
162 Tertio Reijciebant scripta sanctorum Doctorum Latinorum.
163 Quartò, Non recipiebant definitiones, canones, & decreta Conciliorum Occumenorum.
164 Quintò, Nihil faciebant excommunicationem, & confirmationis, atque extremæ vnctionis sacramenta cum Purgatorio tollebant
165 Sextò, Enchatistiam non in pane azymo, sed tantum in fermentato consecrandam. Huc vsque totidem Gualterij verbis.
166 Qui ibidem post collationem de more, cum hæresibus Nouatorum, claudit dictum cap. 12. attingendo reconciliationem Ruthenorum cum Ecclesia Catholica, & Ro-
167 mana anno 1595. actam. Ad quam ablato schismate summopere cooperatus est S. Casimirus Regis Poloniæ filius, inducens etiam parentem suum ad ferendam legem disponentem ne schismatici noua templa construere, nec vetera collabentia restaurare possent, vt habetur in legenda vitę eius, Atque his satisfactum Regulę præsenti.

De sectis Hermanni Rissuich, Petri de Osma, Ioannis Behaim, & Matthæi Palmerij, quanam aduertenda?

REGVLA CCLXXXVII.

168 Comparuit circa annũ Domini 1499 in Hollandia quidam nomine Hermannus Rissuich, Batauus natione, suis erroribus, & blasphemijs hæreticalibus infensissimus fidei Catholicæ hostis, qui eum sententiam murasset, & carceri perpetuo mancipatus fuisset, ex eo aufugiens, denuò captus, & eisdem, ac alijs peioribus hæresibus adhærens, pœnam mortis igne viuus subijt.
169 Petrus vero de Osma circa confessionem errauit, afferens in suo libro, eam esse non ex institutione Dei, sed ex inuentione do-
170 minorum; propterea merito damnatus. At Ioannes Behaim, licet imperitus, & infimę sortis homo, noua dogmata de non soluendis decimis, vectigalibus &c. prædicare cœpit; hinc inter hæresiarchas meritò
171 reponitur. Pari etiam modo Matthęus Palmerius ob hæresim repertam in libro, quem de Angelis scripsit.

172 Quoad primum ex dictis quatuor hæresiarchis sub hac Regula comprehensis, ob causam sæpius dictam, ne tituli frustra multiplicentur, concordant Prateolus lib. 8. verb. Hermannus Rissnich, nu. 10. & Gualter cap. 15. secul. 15. (apud Bzouium nullum de ipso verbum, sicut nec de alijs tribus reperio) circa nationem, quod ex Batauia hodie vocata Hollandia originem ducat. Accipe quę de isto hæresiarcha Hermanno dictus Prateolus breuiter affert.
173 Hermannus Rissuich, inquit, quemadmodum refert Bernardus de Luxemburgo in catalogo hæreticorum, Batauus fuit natione, quem Hollandinum vulgari nomine nuncupamus. Hic cum in multos errores lapsus fuisset, indeque admonitus, & tandẽ pœnitentia motus palinodiam cecinisset, à Magistratu misericordiam consequutus, ad perpetuos carceres damnatus fuit, anno Domini 1499. sub Maximiliano Imperatore
174 Germano, & Alexandro VI. Papa Verum cum postea carceres euasisset, in priorem dementiam relapsus, multa etiam longè peiora quam antea effutiuit Propter quæ iterum captus anno Domini 1512. per hęreticę prauitatis Inquisitores damnatus, & Curiæ sæculari traditus, eiusdem iudicio viuus exustus est, ita ille.
175 Errores autem eius contra fidem catholicam sunt huiusmodi. Primò, Affirmabat Angelos siue bonos, siue malos, à Deo creatos non esse, eo quod id nusquam in scriptura sacra (vt Ipse ait) testatum reperiatur.
176 Secundo asserebat, animam hominis per mortem eius simul cum corpore interire, nullamque post hanc vitam aliam fore particularem: vt mortuo Socrate, moritur anima eius, sicut cum corpore incœpit.
177 Tertiò, Solebat Hermannus irridere Catholicos, quod infernum esse crederent, quem non esse ipse pertinaciter defendebat.
178 Quartò, Testabatur item, materiam, qua constant elementa, non à Deo productam, sed ipsi coæuam esse, & consequenter non incœpisse per creationem, vt scribit Moyses, quem ideò ipse stultum vocabat.
179 Quintò, Ore impijssimo affirmabat Christum Dominum (ò inauditas, & horrendas blasphemias) esse stultum, amentem, varijs imaginationibus delusum, se ductorem vilis plebeculę; quin imo ipsum damnasse vniuersum mundum, & neminem saluasse. Quot namque homines (dicebat impius ille) propter ipsum, suumque stultum euangelium interfecti sunt!
180 Sextò, Etiam blasphemabat hęreticaliter dicens, quidquid Christus egit, rotum id generi humano, ac rectæ rationi esse contra-

trarium, atque hinc inficiabatur ipsum Christum esse Filium omnipotentis Dei.

181 Septimò, Defendebat simul hæresiarcha Riffuich, fabulam esse, quod docet fides nostra, stolidas Scripturas, ficta Biblia, atque Enangelium delirationem omnimodam.

182 Octauò, Errabat quoque ille affirmans Moysem non accepisse à Deo legem in signo aliquo visibili, nec cum eo loquurum esse facie ad faciem, etsi id scriptura disertè testetur.

183 Nonò, Euangelium tandem nostrum Hermannus falsi insimulabat; nam (dicebat ipse) qui mundum absque incarnatione creauit, eum etiam sine Incarnatione saluare potuit. Hactenus de hæresibus Hermanni Riffuich, vti traduntur à citatis Gualterio, & Prateolo, qui his verbis finem facit.

184 Omnes ergo istos articulos, & consimiles, impurus hic ore proprio, & sana mente coram Inquisitore, Notario, & testibus confessus est, cum horum verborum adiectione. Ego quidem Christianus natus sum, sed iam à Christianismo descivi, quod omnes Christianos amentissimos esse iudicem. Hæc ex Fratre Bernardo Lutzemburgo. ita ille.

185 Cum Alfonso item de Castro, verb. Cōfessio, & Genebrardo in Sixto IV. bene declarat paucis Gualterius, cap. 14. seculi 15. quisnam fuerit Petrus Osma, & qualiter ipse à fide Catholica discesserit, aliosque discede-

186 re docuerit. Professor fuit, inquit Theologię in Salmaticensi Academia: sed cum sui oblitus scripsisset in libro, quem de confessione edidit, eam non ex Dei institutione, sed hominum inuentum esse, damnatus est non à Theologis modo, sed etiā à Sixto IV. Pontifice, idque peculiari decreto. ita ille: nec aliud circa istum Petrum de Osma occurrit.

187 Qnid item de Ioanne Behaim? Audi de eo eundem Gualterium cap. 13. sec. 15. cum Sandero hæres. 179 & Geneb. in Calisto III. sic loquentem. Haud multò post, inquit, Ioannes Behaim, non contentus tympanistæ, & pastoris pecorum officio, noua dogmata prædicare cœpit, negans cum Vuicleffo, soluendas decimas Clero; cuius vitam accusabat, & vituperabat acriter. Addens

188 insuper nullam esse obligationem soluendi vectigalia, & tributa: quin, & aquas, & nemora omnibus esse communia. Hæc Gualterius, quæ de Ioanne Behaim sufficiant.

189 Deniq. accipe ab eodem Gualterio c. 11. de Matthæo Palmerio Florētino hęc pauca. Ille est, inquit, qui produxit annales ab anno 449. in quo desliterat S. Prosper Aquitanus ad annum 1449. Postea verò hæresis conuictus ex libro, quem de Angelis scripserat, damnatus est, & igni adiudicatus. hæc ille, quibus iam finis, & Regulæ, & Capiti.

CAPVT XVIII.

De sectis hæreticorum, aut hæresiarcharum pro impugnatione fidei Catholicæ in varijs mundi partibus per totum seculum xvi. diuersimodè institutis.

PROOEMIOLVM.

1 SVB finem præcedentis seculi 15. in suo Breuiario Bzouius contra prædictos hæresiarchas, vel hæreticos plura affert testimonia virorum doctrina, & virtute pręstantium, & Generalium Cōciliorum pro confirmandis, & stabiliendis præcipuis Christianæ fidei veritatibus: sed multò plura Genebrard, & Gualterius ibidem ad eundem scopum tenden-
2 tes adducunt. Pro veritate Transubstantiationis Eucharistiæ, & sacrosancti Missę sacrificij, testimonia Thomæ Vualdensis tom. 2. doctrinalis fidei cap. 21. & tom. 3. tit. 4. cap. 28. Concilij Constantiensis sess. 13. & sess. 45. Concilij Florentini in Decreto Eugenij IV. sess. 25. §. Tertium est. Et alia diuersorum (vt ait ipse Gualterius) vt B. Laurentij Iustiniani, Ioannis Gersonis, Thomæ de Kempis, S. Antonini Archiepiscopi Florentini, Bessarionis Cardinalis, S. Bernardini Senensis & Dionysij Carthusiani, ac cęterorum, qui dicto seculo suis scriptis floruerunt. Pro veritate
3 honoris, & inuocationis Sanctorum, cultusque Imaginum, ac Reliquiarum, testimonia Gręcorum in Horologijs, & Menologijs suis, ac in Euchologio, vbi peculiariter de Crucis collocatione cap. 30. & exaltatione, cap 93. Dionysij Carthusiani serm. 4. de omnibus sanctis. Thomę Vualdensis tom. 3 tit. 13. cap. 118. & Ioannis Gersonis Cancellarij Parisien. in Colloquio de
4 Meditatione spirituali par. 2. Pro veritate admittendi Purgatorium, & animabus ibi detentis, precibus, & pijs operibus auxiliandi, testimonia in Apologia Græcorum de purgatorio igne &c. Gabrielis Bielis in Canon. Missæ 56 & duobus sequentibus. Thomæ Vualden. tom. 3. tit. 11. cap. 107. Alphonsi Tostati Abulen Episcopi in cap. 25. Matthæi quęst. 681. Et sic pro alijs Fidei Catholicę veritatibus adsunt similia testimonia, quæ nunc omittimus, videnda à lectore apud citatos Auctores, Genebrardum, Gualterium, & Bzouium, vt iam quę ad hæreticos, & hęresiarchas 16. seculi, eorumque sectas spectant, more nostro discutiamus.

Quisnam

Quisnam fuerit Martinus Lutherus? & qualiter Sectam plurium errorum formauerit?

REGVLA CCLXXXVIII.

5 PEperit Germania in Regione Saxoniæ, & Islebij circa annum Domini 1507. monstrum præcæteris sæculorum præcedentium horrendissimum, & Catholicæ Ecclesiæ perniciosissimum, videlicet Martinum Lutherū.

6 Qui post iuuenilem educationem, & emissā in Illustrissima Familia Sancti Augustini Regularem professionem, à Religione, & à Fide simul apostatauit; & ab Indulgentiarū contemptu, ac reiectione, venenum suę hęreseos vomere incipiens, famosissimus hæresiarcha extitit, sectamque innumerabilium penè errorum instituit, adeoque locupletem ad hoc, vt per multæ aliæ hæresiarcharum sectæ ab ea dimanarint.

---

7 ANte declarationem doctrinæ in hac Regula contentæ, præmittendum aliquid in communi, quod ex omnium Scriptorum mente adducit Gualterius cap. 1. sec. 16. nimirùm, nunquàm fuisse Ecclesiam Catholicā ita hæresibus, ac hæreticarum sectis commotam, & diuexatā, sicuti fuit in isto sec. xvi. attenta tàm earum malignitate, quàm multitudine, & varietate. Quòd extiterint admodum malignæ, & peruersæ huius temporis hæreses, & ipsarum sectæ, constabit infrà

8 vbi sigillatim fuerint à Nobis expressæ. Nūc ingēs, ac penè innumerabilis multitudo earumdem, & varietas, vel maximè ex eo innotescit, quòd, teste eodem Gualterio, tamersi diuersi, vt Lindanus, Prateolus, & Sanderus diligentissimam nauauerint operam in colligendis, & indicandis huiusmodi hæresiarcharum sectis, aut saltem synopticè in tabulas digerendis, nullus illorum id completè

9 præstare potuerit. Neq; ipse Gualterius iuit inficias se nequaquàm præstasse. Quòd si hic tantus vir, adeo excellens in hac professione ita de se ingenuè fatetur, & sentit, quid de me tantillo sperandum, & sentiendum?

10 Adde, quòd his nostris præcipuè diebus, dicta multitudo, & varietas sectarum hæreticæ prauitatis in partibus Septentrionalibus in immensum excreuerit: Quippè vix est vllus hęreticorum minister, etiam in quonis paruo oppido, qui immutando ritus, & errores aliorum, nouosque addendo, gradum, & honorem hæresiarchę pertingere non in-

11 tendat. Id autem duplici via omninò certum, & exploratum habemus, tùm ex veridico testimonio Religiosissimi, ac Doctissimi Viri Patris Isidori de Sancto Ioseph ex Illustrissima Familia S. Teresę Consultoris in S. Officio Melitēsi ex Belgio oriundi, & consequenter circà ritus, & errores hæreticorū

12 Septentrionalium admodum practici. Tùm ex innumeris penè processibus eorum, qui apud nostrum Tribunal S. Inquisitionis frequenter reconcilliantur: nam haud vllus ferè reperitur, qui quoad errores alteri concor-

det, ob dissidium inter se Ministrorum. His sic præmissis.

13 De Martino Luthero iam primo loco, antequàm eius errores exprimamus, pauca attingēda ex multis, quæ circa eius originem, educationem, & vitę prioris curriculum copiosè adducunt Scriptores, pręsertim Abrahamus Bzonius locis citandis. Ad annum Christi Domini 1517. num. 7. agit de ipsius natiuitate Islebij Oppido Saxonię in ditione Comitum Mansfeldensium ex Ioāne Luthero, & Margarita Lindemana coniugibus.

14 Quamquam nonnulli illum ab incubo cacodęmone ex dicta Margarita genitum fuisse

15 volunt, teste eodem Bzouio. Qui addit statim eodem num. 7. mutationem cognominis ab illo factam, priùs cùm ipse vocaretur duplici cognomine, nempè Lotter (sicut pater eius) seu Lanthetus, quorum alterum, quòd hominem scurram, seu impurum, aut nebulonem; alterum verò Antichristi numerum, de quo in Apocalypsi, seu malum omen indicaret, vt vtrumque effugeret, Luther vocari voluit, quod Germanica lingua purum, seu lucidum sonat: sed cognomen (vt benè

16 ait ipse Bzouius) Lutherus mutare potuit, colorem tamen, & suum quasi fatum mutare non potuit, &c.

17 Prosequitur num. 8. idem Bzouius, qualiter à parentibus missus fuerit adhuc puerulus in Ciuitatem Magdeburg, vt primis literarum rudimentis imbueretur; vbi statim sui acris, & felicis, sed vehementis simul, ac pertinacis, impetuosique ingenij indicia manifestè prodidit: quam pertinaciam, atque impetuositatem parentes eius non fouendam, sed illicò in pueritia frangēdam potiùs iudicarunt, idque diligentèr curarunt exequi & per se ipsos, & per præceptorem adeò rigidū, vt aliquandò ab isto quinquies ille eodem die vapularet; vnde ipse tanti rigoris impatiens, semel & iterum ab eis aufugit.

18 Cum iam xv. ætatis annū ageret, Magdeburgo discedēs ex parentū pręscripto Isenacum adijt, quę est Ciuitas Thuringię, vt ibi à consanguineis matris aliquid subsidij ad vitæ sustentationem acciperet; erant enim illorum facultates adeò tenues, vt ipsum alibi nequaquam sustentare possent; propterea coactus fuit sępius mendicato viuere vtrobi-

19 que, Magdeburgi, scilicet, & Isenaci. In ista Ciuitate per trienniū mansit, & positis plusquam sufficienter Latinę linguę fundamētis transijt ad aliam nomine Erphordiā præ cæteris Regionis Thuringię amplitudine sua, & Vniuersitatis ornamento valdè insignem, vt

20 ibi vberiorē caperet ingenij culturam. Peracto itaq; Philosophiæ, ac liberaliū artium nō exigua cum laude curriculo, Iurisperitiæ studio adhæsit suasu amicorum, qui ipsum ad id aptum iudicabant.

21 Verū ab eo paulò post omninò destitit ob eam causam, quòd perterritus duplici horribili casu, nempè quidā ex socijs, quē vnicè diligebat inopinato confossus perijt, & ipse

dum iter ageret Erphordiam versus, suborta
tẽpestate à fulminis ictu periculosissimo, im-
plorata D. Annę intercessione, emisso voto
amplectendi vitá religiosam, miraculosè se
liberauit: pro eius adimpletione Religio-
nem Augustinianam statim ingressus fuerit,
mirantibus valdè cunctis eius familiaribus,
qui hactenus in ipso nullam pietatis, aut re-
ligionis scintillam, sed potius manifesta om-
nium vitiorum, ad quæ iuuenilis ætas procli-
uis esse solet, semina, & indicia iugiter vide-
21 rant. Ingressum autem filij in Religionem
audiens pater non solum ægrè admodum
tulit, sed excurrens etiam Erphordiam, post
obiurgationem, quòd se inconsulto, mona-
sticæ vitæ iugum subijsset, conatus est quan-
tum potuit, vt à suscepto itinere retrotrahe-
retur; infructuosi tamen extiterũt huiusmo-
di conatus.
23 Expleto tyrocinij tempore, & emissa solẽ-
ni votorum professione, vt nu. 9. & 10. eius-
dem anni 1517. ait idem Bzouius, studijs
Scholasticæ Theologiæ se totum tradidit, a-
deoque ingentes progressus in eis fecit, vt
laurea Doctoris summa cum omnium appro-
batione insigniri meruerit in ijs Theologiæ,
Philosophiæ, ac bonarum artium facultari-
bus, quas statim Vvittembergę aliquandiù
24 professus est. Hinc Lutherus vbique incępit
nimis cornua erigere, & quoad literaturam,
maximè in arguendo, & defendendo, om-
nibus non solum sui Ordinis Augustiniani,
sed cuiusuis etiam alterius, ac cuiuscumque
status hominibus superbissime se præferre;
tametsi multis tunc vitijs obscuraretur. Au-
di qualitèr à citato Bzouio ex Gesnero Lu-
therano depingatur.
25 Fuit idem, inquit, magnę lectionis, vt qui
quatuordecim annis, quibus regularem egit
vitam, bonos libros sedulò euoluerit: Nullus
vel in Philosophia, vel Theologia cum ipso
Sophista congressus est, quem non labyrin-
theis nexibus inuoluerit; adeò, vt plerique
totius Ordinis primas ipsi inter scholasticos
disputatores detulerint. Sed hæc omnia æ-
quabant, & contaminabant ingentia vitia,
in primis fera quædam, insolens, & intolera-
26 bilis arrogantia. Dissimulari non potest, in-
quit, Gesnerus, Lutherum ingenio fuisse ve-
hementi, & qui neminem, qui cum ipso non
sentiret, ferre posset. Adeò impatientis ho-
minis animũ ambitio transuersum rapiebat:
merum virus lingua eius fundebat, adeò, vt
aculeos eius, & morsus vix quisquam etiam
27 amicorum potuerit effugere. Quinetiam
ne sanctissimorum quidem hominum cineri
pepercit. Tantum certè sibi tribuebat, vt tã-
quam alter Iupiter Mineruam capite inclusã
tenere, aut tanquam Hyppias alter omnia
præterita, & futura scire se arbitraretur. Hęc
ille. & post multa, sic.
28 Quin & sui, inquit, nu. 11 fiducia elatus,
D. Thomam, aliosque scholæ Doctores inter
docendum carpere cępit, & sugillare: quasi
paulatim viam sibi sterneret ad explodẽdos
hoc genus Theologos, & euertendam Eccle-
siæ Catholicæ doctrinam, quam scholastici à
maioribus suis acceptam, adhibitaq; metho-
do diligenter explicatã posteris tradiderunt.
29 Iam & in disputationibus acer erat, ac vehe-
mens, & in concionibus ad populum felix: v-
trobique enim in scholis, & Ecclesia laborem
subibat; quare multorum animos, in primis
vero Federici Principis Electoris, sibi conci-
liauit, cui nouerat hoc vnum in votis esse, vt
Vniuersitas auspicijs ipsius non ita pridem
erecta, continuis virorum insignium labori-
bus, & industria magis magisq; efflorescerct;
quam ad rem omniũ iudicio Lutherus ma-
gnum allaturus momẽtum reputabatur. Ita
ibi, & post pauca ex Vvilhelmo Lindano lib.
Dubitantiũ ferè totidem verb. sic idẽ Bzou.
30 Fretus hoc, inquit, pręsidio Lutherus, non
liberè minus, quàm insolenter, & proterue
scholasticis cõtradicebat, quæq; erant in scho-
lis omnium consensu recepta vocabat in du-
bium, & à cõmuni Doctorum sententia fre-
31 quenter in diuersum ibat. Has autem nouas
variasq; quæstiones non tam ingenij cõfiden-
tia, aut doctrinæ præstantia, quã contentio-
nis studio, rixandiq; libidine, iam annos ali-
quot in Aristotele, & huius ętatis sophismati-
bus haud infeliciter exercitatus spargere ag-
grediebatur, non solũ Vvittẽbergę, vbi Theo-
logiã profitebatur, sed Heidelbergam quoq;
cursitabat, vanissimũ glorię quęritandę mã-
32 cipiũ disputaturiens. Atq; themata valuis af-
figẽs, de libero arbitrio, de operũ meritis, de
indulgẽtijs, de pęnitentia, & iustificatione, ac
de illo in primis articulo symboli, *Credo re-
missionem peccatorũ*, quẽ vt sensu nouo, atq;
alijs inaudito, veteribusq; ignoto, ita à deliro
quodã sene Augustiniani Ordinis hausto, vbi
deprauasset, magnã istam exitialẽ Germanis
mouit tragædiã, quæ vti rei Ecclesiæ peruer-
sionẽ, ita Imperij etiã labefactationẽ cõple-
33 xa videri queat. Vnde Lutherũ turbarũ om-
niũ Germaniæ causã esse fatetur Ioachimus
Camerarius, culpamq; omniũ ærumnarum,
quibus adhuc conflictatur Resp. Christiana,
trãsfert in illius cõtentiones. Hactenus Bzo.
34 Apud quẽ, & apud Lindanũ citatũ, ac alios
multò plura inuenies pro cognoscẽda magis
qualitate huius peruersissimi hæresiarchę, cu-
ius sectæ institutionẽ nostrũ est nunc indica-
re per expressionẽ errorũ contra fidẽ catho-
licã, quos ipse vel ab antiquis hęresiarchis in-
uẽtos, vel iã extinctos denuò excitauit, vel pe-
culiari suggestione Dęmonis huc vsq; inaudi-
35 tos adinuenit. Dicta autẽ expressio ordine
alphabetico adducitur egregiè per extẽsum
à Prateol. lib. 10. Elẽchi, verb. Lutherani, nu.
15. sed præstat eã accipere breuiorẽ non ser-
uato tali ordine, sed magis vberẽ, quoad nu-
merũ errorũ, à nostro Gualt. ann. 1600. cap. 1.
citatis auctoribus, vti ab ipso citãtur, ex qui-
bus desumit, præcipuè ex d. Prateol.
36 I. Lutherus magnã partem Scripturæ sa-
cræ, vti apocrypham resecauit, ac repudia-
uit, nempe Tobiam, Iudith, multa capita
Esther, Iob, Ecclesiasten, Sapientiam, Ec-
clesiasticum, Baruch, partem aliquam Danie-
lis,

lis, libros Machabeorum, Epistolam S. Pauli ad Hæbreos, Epistolam S. Iacobi, secundam D. Petri, duas vltimas S. Ioannis, Epistolam D. Iudæ, & Apocalypsim. Vide Bellarmin. lib 1. de verbo Dei, & Prateol. ac Gualter. relatos.

37 II Docuit, ac tenuit, Sanctos nō esse honorandos, neq; inuocandos; propterea ægrè ferebat eorum festa celebrari, cupiebatque abrogata esse. Ita Castrus, verb. Sancti, Prateol. & Gualter. ibid.

38 III. Reijciebat Lutherus scientias speculatiuas, & quamcumque earum errorem vocabat. Castr. verb. Scientia, & Prateol. ac Gualter. ibid.

39 IV. Non admittit ille in homine liberum arbitrium, & consequenter omnia necessitate absoluta, & ineuitabili euenire affirmabat Castr. verb. libertas hæres. 1 Prateol. & Gualter. ibid.

40 V. Ex eodem erroneo principio, quòd homo careat libero arbitrio, & omnia ex necessitate fiant, deducebant Lutherani alium errorem, nimirum, orationem esse inutilem. Castr. verb. Oratio, hæres. 3. & Gualter. ibid.

41 VI. Falsum fuit dogma Lutheri, quòd homo gratia Dei excidens, nihil aliud facere possit, nisi peccatum, Castr. verb. Libertas, hæres. 1. Prateol. & Gualter. cit.

42 VII. Ecclesiam Catholicam ex solis hominibus bonis constitui defendebat ille pertinaciter, Castr. verb. Ecclesia, hæres. 1. Prateol. & Gualter. ibid.

43 VIII. Docuit Lutherus neque Apostolos, neque Prælatos illorum successores, habere à Christo Domino vllam auctoritatem condendi canones, aut leges. Prateol. & Gualter ibid.

44 IX. Item, quòd Concilium Generale etiā ritè congregatum possit errare circa fidem, & circa mores. Prateol. & Gualter. cit.

45 X Nequaquam esse licitum vllis humanis legibus aliquem obstringere, sed posse vnūquemque, prout libuerit, viuere, affirmabat Lutherus; atque hinc concludebat, non solum esse licitam, sed etiam necessariam cęlibatus, & Monachatus violationem. Prateol. & Gualter. cit.

46 XI. Dein aiebat ille, quòd haud sit obtēperādum Prælatis, nisi in in rebus à scriptura manifestè expressis. ibid Prateol. & Gualter.

47 XII. De Summo Pontifice ita sentiebat, videlicet, eum non esse alijs Episcopis superiorem. item nomen Papæ nihil aliud esse, nisi Regnum Babylonis; atque ipsius Principatū esse tyrannicum. Ita Castr. verb. Papa, Prateol. & Gualter. loc. cit.

48 XIII. Ex sententia Lutheri Antichristus non est particularis aliqua persona, sed diuersis tribuitur, præsertim cuiuis Summo Pontifici. Feuardentius in Appendice ad Castr. verb. Antichristus, & Gualterius vbi supra.

49 XIV. Non solum errabat ille circa Papam sed hunc etiam, quicunque esset, quoad poterat, continuò persequebatur. De quo sic Prateol. ibid. num. 39. Adeò autem, inquit, Papæ odium imbiberat, vt si etiam in cineres redigeretur, ad eum infestandum reuiuiscturum se putaret, & assereret. Omnium enim suorum scriptorum is vnus est scopus, vt Papam, si possit, à sua sede deijciat, ac deturbet, omnemque, quam à Christo in terris

50 habet, potestatem adimat. Et vt hoc consequeretur, nihil intentatum reliquit, nullumque non mouit lapidem. Nam pro hac re tuenda, totam Ecclesiæ domum subruere, & funditus euertere modis omnibus curauit. Hæc ille; atque infrà prosequens vitam Lutheri ex Lindano adducto, addit.

51 Rursus, inquit, libro contra Regem Angliæ, viuens, ait: Papatus hostis ero; exustus bis hostis ero: facite porci Thomistæ, quod potestis: Lutherum habebitis vrsum in via,

52 leænam in semita Porrò, quàm fuerit illud Lutheri in Romanum Pōtificem odium plane internecinum, testatur eius epitaphium, quod sibi viuo (ait Pomeranus) composuit.

Pestis eram viuus, moriens tua mors ero, Papa.

53 Quod adeò verum esse asfirmat Pomeranus oratione funebri in exequijs Lutheri, vt prophetiæ elogio exornare non dubitarit.

54 XV. Ecclesiam, seu personas Ecclesiasticas non posse, nec debere habere bona, agros, villasue possessiones, statuit Lutherus vti certum. Hincque suadebat Principibus sæcularibus, vt Ecclesiam suis rebus spoliarent; cuius suasionis effecta innumera, tum in Germania, tum in Gallia, alijsque in locis extiterunt. Ita Castrus verb Ecclesia, hæres. 4. Prateol. & Gualter. ibid.

55 XVI. Docuit item, excommunicationem non esse timendam, sed cum gaudio suscipiēdam, atque adeò procurandam. Prateol. verb. Lutherani, num. 17. & Gualterius ibid.

56 XVII. Si non Lutherus, at certè quidam eius discipuli, Sāctorum Imagines impugnarunt. Castr. verb. Imago, hæres. 1. & Gualter. loc. cit.

57 XVIII. Turpissimè errauit circa iustificationem nostram, affirmans eam esse sitam in sola peccatorum remissione, absque vlla interni hominis renouatione. Sander. hæres. 182. & Gualter. ibid.

58 XIX. Affirmans itèm non produci à Deo iustitiam in nobis, neque in nobis inhærere; sed Christi dumtaxat iustitiā nobis propter fidem imputari; addens, semper in nobis manere peccatum. Ita ibid. Sander. & Gualter.

59 XX. Docuit præterea sola fide homines iustificari, & nullo modo ad eorum iustificationem esse necessaria opera, neque ad eam ipsa vllo pacto concurrere, etiam dato quòd fiāt. Castr. verb. Spes. verb. Fiducia, & verb. Opera. Prateol. & Gualter. ibid.

60 XXI. Tenuit quoque Lutherus, quòd iustus certò, etiam certitudine fidei, sciat se esse in statu gratiæ, quamuis nullam eius reuelationem specialem habuerit. Castr. verb. Gratia, hæres. 3. Sander. Prateol. & Gualter. cit.

61 XXII Error illius maximus, Christianum non posse salutem perdere,tametsi vellet,nisi velit non credere,quoniam (aiebat Luthenis in sua captiuitate Babylonica, & alibi) nullum peccatum inferre damnationem potest,nisi incredulitas; cæteraque omnia peccata ab eadem fide momento absorbentur. Ita totidem verbis Gualter. ibid. cum Sander. cit

62 XXIII. Auget eundem errorem id, quod consequenter addit,nempe peccata non imputari habenti fidem. Ita Castr. verb. peccatum. Heres. 5. & Gualter. ibid.

63 XXIV. Hinc deducit nullum aliud peccatum reperiri, nisi infidelitatem. Castr verb. peccatum, heres. 10. & Gualterius ibidem.

64 XXV. Secundùm eosdem Castrum, verb. Fides, hæres. 3. Prateol. & Gualter. citatos, parùm concordat cum præcedentibus id, quod Lutherus adstrigit, nempè quouis peccato lethifero fidem Christianam amitti.

65 XXVI. Dein ait, nullum esse præceptum in tota lege Euangelica, sed exhortationes dumtaxàt, & obsecrationes. Castr. verb. Euangelium, heres. 1. & verb. Preceptum, heres. 1. Prateolus, & Gualterius citati.

66 XXVII. Docet item, Deum præcepisse nobis seruatu impossibilia; exemplificat peculiaritèr in præcepto diligendi Deum, & in præcepto, Non concupisces: hæc enim duo dicit non posse in hac vita seruari. Castrus verb. Præceptum, heres. 4. Prateol. Sander. & Gualter. citati.

67 XXVIII. Testatur ipse primos hominis motus esse peccata. Ita Sander. vbi suprà, & Gualter. cit.

68 XXIX. Timorem quemuis seruilem,idest, qui ob pœnam à peccato auocat, ait Lutherus esse inutilem, imò perniciosum. Castr. verb. Timor Dei heres. 1. & idem Gualterius.

69 XXX. Asseruit nullum esse hominis meritum ad gloriam consequendam. Tantum enim gratiæ tribuit, vt non relinquat locum libero arbitrio,neque hominis operibus;quę non solum reijcit tanquàm ad salutem conse-

70 quendam inutilia; sed etiam damnat, affirmans, quæuis opera hominis,quantumuis benè sint facta, esse peccata. Prateol verb. meritum, & verb. opera, Gualterius ibidem.

71 XXXI. Nihil discriminis esse in Euangelio (hoc è diametro pugnat cum tradito num. 26.) inter consilia, & præcepta, eaque omnia, quæ in Euangelio commendantur, esse præcepta: Nihil Deo gratum esse, nisi quod ipse præceperit; ac consequenter consilia esse interd&a. Castrus, verb. Preceptum, heres.2. Prateol. & Gualter. loc. cit.

72 XXXII. Circa quatuor inde errabat Lutherus, primo, Quòd mendicitas religiosa sit lege diuina prohibita. Castr. verb. mendicitas, Prateol. & Gualter. ibid.

73 XXXIII Deìn, quòd obedientia non sit Prælatis exhibenda, quamuis ad eam se voto quis obstrinxerit. Castr. verb. votum, Prateol. & Gualter. ibid.

74 XXXIV. Item, quòd cęlibatus censeatur inhibitus, virginitas sit mala, diuino mandato opposita, & obseruatu impossibilis. Castrus verb. Virginitas, Prateol. & Gualterius ibid.

75 XXXV. Tandèm, quòd status monachalis, seu religiosus sit damnabilis, votaque religiosa, monastica, vti impia, & diabolica retractari debeant. Castrus verb. Monachatus, & verb. Votum. Prateolus, & Gualterius ibidem.

76 XXXVI. Circa Indulgentias,& satisfactiones quid? Audi Prateolum ibid. sic. Et cum Purgatorium, inquit, admittat,negat tamen vllam fore pro peccatis satisfactionem: dicit enim illum obligatum non esse ad alicuius pœnæ satisfactionem, qui à culpa fuerit absolutus, indeque adeò eum liberum esse ab omni pœna; ex quo colligit Indulgētias nullius esse momenti: sed eas asserit pias esse fraudes fidelium. Hactenus verba Prateoli.

77 Nulli autem mirum videri debet, quòd tam erronee, tamque impudenter locutus fuerit Lutherus contra Indulgentias, quas dudum vti valdè vtiles admiserat, & laudauerat, cum occasione earum ipse à Catholica exiuerit Ecclesia. Casum abundè referunt Scriptores, præsertim Bzouius in Annalibus dicto anno 1517. à num. 14. ad quem te remitto: Nunc paucis accipe ab eodem Prateolo ex Lindano desumptis.

78 Illud ergò, inquit, nouæ doctrinæ genus cùm magna ingenioli ostentatione, maximaque iactaret verborum contentione Lutherus, contigit Leonem Romanum Pontificem Templi Romæ D. Petro à Iulio Secundo inchoati, tandem absoluendi, aut (vti ait Tilius) Turcici belli causa, Indulgentias, atque peccatorum condonationes, siue pœnarum relaxationes elargiri, quas Archiepiscopo Moguntino per Germaniam distribuen-

79 das, has Augustiniani commendatas solebant populo proponere. Verùm Moguntinus hoc tempore illas ad Dominicanos trāstulit inuulgandas: vndè simultas inter illorum Mendicantium Ordines haud sanè lenis

80 exorta fuit. Lutherus vt erat ingenio acri, vbi quæstum ad se, suosque redire solitum, aliò cum animi dolore, rei culinariæ detrimento videret translatum, cum non valeret eripere, studuit saltem impedire, alijsque optatam illam prædam imminuere, vt si totam non excuteret, saltèm maiori ex parte auerteret.

81 Publicè igitur, anno 1516. in Indulgentiarum vim, atque efficaciam est inter concionandum magna cum animi contentione inuectus. Huic turbæ frigidam infundebat Staupitius Augustinianorum Prouincialis, vehementer illis obtrectans, earumq; vim extenuans. Contra Tetzelius Dominicanus sua pro auctoritate illas propugnabat. Mu-

Mutuis ergo, contrarijsq; affectionibus populo Saxoniæ dubitandi ansam præbuere, opinionibus per contentionum studia in peius declinantibus.

82 Cum Lutherus etiam Indulgentiarum potius abusum, quam legitimum earum vsum, quem antea laudauerat, fuerit insectatus, qui & ipse cum suis ob earum promulgationem, maximoperè sperarum soliti iam quæstus luctum, multò sane maximum captarat. ita ille, apud quem inuenies plura circa hoc.

83 XXXVII. Errauit Lutherus affirmans ieiunium nullius esse meriti; & quod sit licitum quibuslibet vti cibis omni tempore, etiam diebus Veneris, & Sabbathi. secundum traditur à Castro, verb cibus, hæres. 2. & vtrumque à Prateolo, & Gualterio citat.

84 XXXVIII. Ait Lutherus, quod sit merè nouum Theologorum commentum, affirmare per aliquod sacramētum imprimi characterem. Castr. verb. character. Prateolus, & Gualterius ibidem.

85 XXXIX. Hæresis censetur ab illo asserere, per aliquod sacramentum conferri gratiam recipienti illud, quæcunque sit eius præparatio. Prateol & Gualter. cit.

86 XL. Admittit Lutherus Baptismum, negat tamē peccatum per ipsum deliri. Castr. verb. Baptismus hær. 10. Gual. ibid.

87 XLI. De Confirmatione verò sic loquitur ipse, quod non sit sacramentum, neque gratiam conferat; sed quòd mera ceremonia, & ritus quidam existat. ita Prateolus, & Gualterius ibidem.

88 XLII. Multipliciter errauit circa Eucharistiam, & celebrationem Missæ. Primo, Reijciendam ait transsubstantiationē eucharisticam, nempe conuersionem panis in corpus & vini in sanguinem Iesu Christi, ipsumque eundem panem, ac ipsum idem vinum, quod ante consecrationem erat, etiam post consecrationem manere. Castr. verb. Eucharistia, hæres. 5. Prateol. & Gualter loc. cit.

89 XLIII. Dein asserit non esse in Eucharistia verum Christi Domini corpus secundū existentiam permanentem, sed tantum secundum vsum, id est, eo dumtaxat tempore, quo manducatur, & sumitur: Ac consequenter Eucharistiā in Altari, aut alibi nunquā esse seruandam post celebratam Missam, etiā quacunq. occurrente necessitate. Castr. eodem verb. Eucharistia hæres. 12. Prateolus, & Gualterius ibidem,

90 XLIV. Præterea docet, vnicuiq. Christiano cuiusuis sexus, & conditionis necessariā esse cōmunionem sub vtraq. specie, panis, scilicet, & vini, adeò vt peccēt, si aliter fecerit. Prat. & Gualterius loco citato.

91 XLV. Item, quod Eucharistiæ communioni non debet præmitti peccatorum examen, aut confessio, vllaue pœnitētia, sed quod sufficiat sola fides, qua quis credat, & cōfidat, se in ea gratiam accepturum. Castr. verb. Eucharistia, hæres. 10. Prateol. Gualt. ibid.

92 XLVI. Voluit etiam, quod in Missę celebratione non sit admittenda aqua, licet id dubitans, & fluctuans asserat. Sander. hæres. 204. pag. 925. & Gualt. ibid.

93 XLVII. Verum, quam acerbus hostis fuerit Lutherus peculiariter contra sacrificiū Missæ, audiamus Prateolum ibid. qualiter id exprimat. Non solum, inquit, negat Missam esse à Christo Domino institutam, sed eam præterea negat esse sacrificium: imo, quod multo peius est, illam negat esse aliquod bonum opus: tanto odio illam prosequens, & aduersus eam librum scribere non erubuerit, cui titulum fecit. De abroganda Missa.

94 Eius verba in eo libro sunt hæc. Missę, quas Sacrificia vocant, summa sunt idololatria, & impietas. ita ille.

95 XLVIII. Denique tenuit non posse offerri Missam pro peccatis; neque prodesse alijs, siue viuis, siue defunctis, sed soli Presbytero Castr. verb. Missa hæres. 3. & Gualterius ibidem.

96 XLIX. Plures etiam fuerunt Lutheri errores circa sacramentum Pœnitentię, & partes eius. Primo quod non constet ex tribus partibus, & quod optima pœnitentia sit noua vita. Castr. verb. Pœnitentia hęr. 1. Prateolus, & Gualterius ibid.

97 L. Errauit secundò dicens eam contritionem, aut pœnitentiam, quæ initium sumit ab horrore inferni, esse perniciosam, atque adeò peccatum, vnde reprobatur ab illo Castr. verb. contritio Prat. & Gual. ibid.

98 LI. Tertiò, quod confessio auricularis nō à Deo, sed ab hominibus fuerit instituta. Prat. & Gualter. loc. cit.

99 LII. Quartò, absolutionem vsque adeò esse à sola fide: vt pœnitens verè absolutus sit dummodo illud ita esse credat, licet contritione careat, neque certo à sacerdote absolutus sit, sed tantum ioco. Castr. verb. absolutio, hær. 1. Prat. & Gualt. ibidem.

100 LIII. Quinto, in pœnitentia, & remissione peccatorum nihil amplius facere Papam, vel Episcopum, q iam minimum sacerdotem: quin etiam, si desit sacerdos, quemlibet Christianum, imò fęminam, imò puerum, posse idem ęquè perficere Castr. verb. absolutio hæres. 2. Prat. & Gualt. ibid.

101 LIV. Tandem, quod nemo, vbi absolutus fuerit, satisfactionis nexu obligatus teneatur. Castr. verb. satisfactio. Prateolus & Gualterius loco citato.

102 LV. Errauit Lutherus, dum conatus fuit sacramentum ordinis ab ecclesia reijcere, affirmās Ordinem neque esse sacramentum, neque in eo esse vllam imparitatem, vt vnus ordo sit alio, vel dignitate, vel potestate maior, aut eminentior: sed omnes Christianos dicit esse in eodem ordinis gradu. Ita Prateol. citat. ferè totidem verbis, & Castr. verb. ordo sacramentum.

103 LVI. Fuit etiam error Lutheri, extremam Vnctionem non esse sacramentum; admittebat tamen vt ceremoniam. Vide Bellarminum lib. de extrema vnctione, c. 1. Prateolum & Gualterium citat.

104 LVII. Admittit quidem Lutherus Purga-

gatorium;negat tamē probari posse ex scriptura sacra: in quo, vt benè notauit Prateolus citat. manifesto sibi contradicit, cum alibi doceat, nihil esse credendum, quod apertè non possit ex sacris literis colligi. Castr. verb. Purgatorium, & Gualt. ibidem.

105 LVIII. Ait item, Animas in purgatorio detentas posse adhuc mereri, ac demereri, & consequenter eas de sua salute non esse securas. Castr. verb. purgatorium hæres. 25. Prateolus, & Gualter. loc. citat.

106 LIX. Addit illè, quod dictę animæ in purgatorio assiduè peccent, quia quærunt quæ sua sunt contra voluntatem Dei. Castr. verb purgatorium, hæres. 4. & Gualt. ibid.

107 LX. Error item fuit Lutheri, quod matrimonium inter Christi fideles initum nequaquam sit sacramentum. Ita Castr. verb. nuptiæ, heref. 4. & Gualter. ibid.

108 LXI. Dein, quod sacerdotes non teneātur cælibatum obseruare, sed quod possint matrimonium inire. Hinc ipse Ecclesiam ab vxoribus sacerdotes abstinere cogentem
109 irridebat. Vt vero (ait Prateolus) quod verbo docebat, opere confirmaret, monialē: quandam seductam sibi matrimonio copulauit, ex qua etiam aliquot suscepit filios cuius exemplo motus idem fecit Ioannes Oecolampadius, qui Monachus fuerat ordinis D. Brigidę Eidem errori adhęsit verbo, & opere Vuolffgangus Capito argētinensis.
110 Quo mortuo eius vxorem accepit Martinus Bucerus, & hoc idem fecerat prius Andreas Carolstadius, idemque fecerant ferè quotquot Lutherano nomine censentur sacerdotes, & monachi. huc vsque Prateol.

111 LXII. Quod polygamia sit licita, hoc est liceat viro simul plures habere vxores, defendit Lutherus in propositionib. 61 65 & 66 de Bigamia Episcoporum, & in Genes. 26. edit 1525. lege Bellarm. lib. de matrimonio cap. 10 & Gualter.

112 LXIII. Item, quod sit licitum coniugi permutare coniugem, quoties alter ab altero ad furtum aliudue peccatum inducitur, docuit idem Lutherus, lib in 1. Cor. 7. vt asfert idem Bellarmin. ibid. cap. 15. & cum eo Gualter. cit. cit.

113 LXIV. Idem esse licitum vxori, si à virō ethnico, vel pseudochristiano deseratur, docuit etiam ille ibidem, vt tradit ibidem Gualterius.

114 LXV. Docuit præterea Lutherus, lib. de causis matrimonialibus, posse diuortium fieri, & matrimonium dissolui inter maritum pauperem, & vxorem diuitem, quam ille ne retinere queat, ab eius propinquis, vel amicis impeditur. Traditur à Gualterio ibidem.

115 LXVI. Similiter posse dissolui matrimonium, si coniugati ęgrè cohabitare valeant ob frequentes rixas, asserit Lutherus dict. lib. in 1. Cor. 7. affert Gualterius ibidem.

116 LXVII. Tenet etiam ipse in sermone de matrimonio habito anno 1522. tom. 5. quod possit vir vxorem ducere patruelem suam, aut consobrinam, imò & neptem ex fratre, vel sorore. adducit loco cit. Gualt.

117 LXVIII. Addit etiam ibidem (quamuis fluctuando, & dubitando loquatur) quod possit frater matrimonio sibi copulare sororem suam paternam vel maternam, id est, dummodo non ex vtroque parēte soror existat Ita Gualter. citat.

118 LXIX. De diuortio etiam ibidem affirmat, quod possit dissolui matrimonium, & iniri aliud, quando alter coniux alteri debitam beneuolentiam, vel debitum coniugale deneget. *Hic opportunum est* (inquit ipse Lutherus) *vt maritus dicat: Si tu nolueris, alia volet: si domina nolit, adueniat ancilla.* ita refert cit. Gualterius.

119 LXX. Errauit item Lutherus dicens, omnes cuiusuis sint conditionis, exceptis, qui prædicationi operam nauant, teneri vitā sibi manuum opere comparare, ita vt mendicare non liceat, ne Religiosis quidem id ipsum profitentibus. Gualter. ibidem.

120 LXXI. Nequaquam esse licitum, defendit Lutherus, vlli qui iniuriam patitur, coram Iudice expetere, vt illa sarciatur. Ita Castr. verb. iniuria. Prat. & Gualt. ibid.

121 LXXII. Tandem errauit ille, iudicans nefas esse bellū gerere cum Turcis; quandoquidem (aiebat ipse) illud est refragari voluntati Dei, qui per illos visitat, ac corrigit in quitates nostras. Ita Castrus verb. bellum, hæres. 2. Prateol. & Gualterius loco citato.

122 De erroribus hactenus Lutheri, ac Lutheranorum, non quidem de omnibus, cum admaton censeatur eos ad vnum enumerare, eo quod ad quascumque fidei veritates se extendant: de quo sic Prateolus loco citato.

123 Tot denique, inquit, sunt peruersa peruersi Lutheri dogmata, vt vix sit res vlla ad fidem, aut probos mores spectans, de qua non docuerit impium aliquid Lutherus.

124 Ex quibus omnibus iam manifestissimū apparet, quam vana, quamque ridicula, ac prorsus falsa sint illa encomia, quæ de hoc pessimo, atque perniciosissimo hæresiarcha diuersi eiusdem farinæ hominis protulerūt. Attingam cum Gualterio relato vnum, vel
125 alterum, ne nimis diffundi videar. En qualiter Caluinus lib. 1. de libero arbitrio contra Albertum Pighium in eius laudem. *Non dissimulanter*, inquit, *testamur Lutherum nos habere pro insigni Christi Apostolo, cuius maximè opera, & ministerio restituta*
126 *hoc tempore fuit Euangelij puritas.* et rursum in eodem lib. *Res ipsa clamat, non Lutherum initio loquutum, sed Deum per os eius fulminasse.* ita ille.

127 En qualiter eundem laudanus Beza in præsensis suis virorum Illustrium Iconibus, ait, Lutherum Euangelicę lucis flammæ è densissimis tenebris sensim proferendæ præconem, à Deo Opt. Max: humani generis misero excitatum, & ad repurgandum Dei Tem-

128 Templum euocarum esse. Et paulo post. Lutheri laboribus tantum debere Ecclesiam instauratam, quantum à multis seculis vix cuiquam debet. hæc Beza: nec est, cur aliud huc spectans addatur.

129 Superest ostendenda vltima pars Regulæ, quomodo ex secta Lutheri aliæ multæ originem sumant: quibus omnibus cum secta Lutheri hoc imprimis commune est, quòd tam institutores, quam sequaces earum, E-

130 uangelicorum nomen sibi tribuant. Quia vnaquæque cum condemnatione alterius falsissimè, & superbissimè sibi arrogat, suisse à se verbum Dei, præcipuè Euangelium, instauratum, & in pristinũ nitorem restitutum quod fuerat prius corruptum, & adulteratum; cum nulla denuò extiterit Lutheranorum, seu Euangelicorum secta, quæ non magis ac magis ipsum Dei verbum corruperit, vt benè cum Lindano ostendit Prateolus, vbi supra, vers. Ex his tandem.

131 Circa multitudinem autem ingentem, & diuersitatem sectarum à dicta Lutherana dimanantium, sic loquitur in communi idem Prateol. paulò post ex eodem Lindano.

132 Itaque cum capriuitatem, inquit, quandam Babylonicam Draco ille Apocalypticus nunc Dei permissu solutus, per Lutherum, aliosque Euangelicos istos populo Dei moliretur inducere, varias paulatim sectas prætextu Euangelij inuexit per quosdam improbos, qui rem istam Reip. Christianæ perniciosam, ac Romano Imperio exitialem

133 suo procurarent studio. Euangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui, quod iactant, doctrinam per Lutherum, aliosue adulteratam sectantur, in tres distinguas commodissimè classes: tametsi tanta sit varietas, confusio, & doctrinæ inconstantia, vt tot existant ferè factiones, quot capita:

134 tot propè hæresiarchæ, quot sectarij. Alij namque sunt Lutherani, alij Semilutherani; alij Antilutherani: de quorum nobilioribus tantum factionibus in hoc opere, secundum Alphabeti ordinem reperire licet titulos, & capita.

135 Nam si quis omnes huius fermentati sæculi errores (ait Hedio epistola ad Melanchthonem) numeret de fide Trinitatis, de Christo Deo, sacramentis, & cæteris ferè totidem inueniet, quot ætas habuit Augustini, idest 118. hactenus Prateolus.

136 Quamuis autem in sequentibus Regulis magis peculiariter explicabuntur à nobis præcipuè ex sectis, quę à Lutherana deriuantur: quin etiam de singulis ferè minus præcipuis aliquid cum Gualterio dicemus; opportunum tamen duxi, apponere hic earum catalogum ea diuisione, & forma, seu tabella, sub qua proponitur ab ipso Prateolo initio sui Elenchi ex Lindano, & Staphylo.

Nostri sæculi sectarum ex Lutheri pseudoeuangelio natarum catalogus e Lindani Ruræmundensis Episcopi Dubitantio desumptus.

137 Euangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui, quod iactant, doctrinã per Lutherum, aliosue adulteratam sectantur, tres classes reperiuntur.

138 videlicet	Lutherani	Ab anno 1517.
	Semilutherani	vsque ad
	Antilutherani	annum 1567.

Prima Euangelicorum Classis.

139.	Lutherani.	Illyricani.	1.
		Maiorani.	2.
		Antinomi.	3.
		Ianenses.	4.
		Osiandrani.	5.
		Stancariani.	6.
		Musculani.	7.
		Iustificatorij.	8.
		Mansfeldenses.	9.
		Pastillarij.	10.

Secunda Euangelicorum Classis.

140.	Semilutherani.	Interimistæ.	1.
		Adiaphoristæ.	2.
		Luteroansiandriani.	3.
		Luthero Zuingliani.	4.
		Vbiquetij.	5.
		Belliani.	6.
		Heshusij.	7.
		Melancthonici.	8.
		Frontores.	9.
		Luthero papistę.	10.

Tertia Euangelicorum Classis.

141.	Antilutherani.	Sacramentarij.	1.
		Zuingliani.	2.
		Oecolampadiani.	3.
		Martyriani.	4.
		Bucerani.	5.
		Farrellistæ.	6.
		Caluinistæ.	7.
		Bezanitæ.	8.
		Boquinij.	9.
		Richerij, seu Marcionistæ.	10.
		Valentinistę.	11.
		Seruetiani.	12.
		Alascanij.	13.
		Campanistæ.	14.
		Hamstedij.	15.
		Suuencfeldiani.	16.
		Postellani.	17.
		Deistæ, seu Trinitarij.	18.
	Antilutherani.	Antimariani.	19.
		Anabaptistæ.	20.
		Muntzerici.	21.
		Apostolici.	22.
		Nudipedes.	23.
		Spirituales.	24.

Catha-

	Cathari.	25.
	Tacentes.	26.
	Euchutæ.	27.
	Enrhusiastę.	28.
	Adamitæ, seu Adamiani.	29.
	Mennonitæ.	30.
	Tibbæ.	31.
	Malimpi.	32.
	Liberi.	33.
	Adiaphori.	34.
	Hutitæ.	35.
	Ambrosiani.	36.
	Augustiniani.	37.
	Melchioritæ.	38
	Monasterienses.	39.
	Clancularij.	40.
	Manifestarij.	41.
	Baculares.	42.
	Scripturarij.	43.
	Ollarij.	44.
Antilutheтani.	Dauid georgiani.	45.
	Batemburgici.	46.
	Pacifici.	47.
	Pastoricidæ.	48.
	Sanguinarij.	49.
	Aegidiani.	50.
	Libertini.	51.
	Quintinistæ.	52.
	Antichristiani.	53.
	Dęmoniaci.	54.
	Dęmonicolæ.	55.
	Epicurei, seu Athei.	56.

142 Isthæc est origo Martini Lutheri Quinti Euangelistæ, genealogia, seu posteritas, aut successio.

143 Hanc rursùs Staphylus libro quem de Lutheranorum inter se concordia edidit, in tres immundos spiritus, seu busonos partitur.

Nempè.	Anabaptistas.
	Sacramentarios;
	& Homologistas, seu Confessionistas, qui Protestantes Ecclesiastæ nuncupantur.

144 Primus itaque (inquit) spiritus immũdus, seu buso, est Bernardus Rotmanus, laicus quidem ille, & indoctus, filius tamen Lutheri, & pater Anabaptistarum, qui cępit anno Domini 1524. ex eo prodiere.

Muntzerani.	1.
Adamitæ.	2.
Stebleri.	3.
Sabbatarij.	4.
Clancularij.	5.
Manifestarij.	6.
Dæmoniaci.	7.
Communia habentes.	8.
Condormientes.	9.
Einlantes.	10.
Georgiani Dauidici.	11.
Mennonitæ.	12.
Polygamistę.	13.

145 Secundus spiritus immundus, & buso est Carolstadius filius Lutheri, & pater Sacramentariorum, qui cæpit anno Domini 1521. quẽ postea Zuinglius, & Caluinus secuti sũt.

146 Est autem Sacramentariorum multiplex genus. Primò, nouem sunt sacramentariæ factiones, quas Lutherus ipse in sua parua confessione de Cœna Domini Zuinglianis impingit. Deindè sex sunt aliæ, quas Philippus Melanchthon vult esse inter Lutheranos; quemadmodum in eius Iudicio, quod ante obitum suum ad Rheni electorẽ Principem scripsit, & anno 1560. Heidelbergæ editum est; luculenter, ac perspicuè videre, licet. communiter verò sunt ea, quę sequũtur.

147.	Significatiui.	1.
	Tropistæ.	2.
	Energici.	3.
	Arrabonarij.	4.
Sacramentarij,	Adessenarij.	5
	Metamorphistæ.	6.
	Iscariotistæ.	7.
	Neutrales Sacramentarij.	8.
	Iconoclastę.	9.

148 Tertius immundus spiritus, seu buso, Melanchthon est, pater Confessionistarum filius Lutheri Pseudoprophetę, cępitque anno Domini 1530. Quorum sunt contrarię Classes.

149 Primi horum sunt Rigidi, & Stoici Lutherani, qui sine vllo delectu omnes Lutheri absurditates defendunt; adeò quidem rigidè, vt nihil Lutherus potuerit aliquando tam rancidum, fędumque dicere, quod illi pro sacrosancto, & puro Dei Euangelio non prædicent, & tueantur. Sunt autẽ ij.

150	Antinomi.	1.
	Samosaremici.	2.
	Infernales.	3.
	Infernales a.ij.	4.
	Antidęmoniaci.	5.
	Amsdorffiani.	6.
Rigidi Cõfessionistæ.	Antidiaphoristę.	7.
	Antosiandriani.	8.
	Antisuencfeldiani.	9.
	Anticaluiniani.	10.
	Manusimpositorij.	11.
	Bisacramentales.	12.
	Sacerdotales.	13.
	Inuisibiles.	14.

151 Secunda Classis Confessionistarum ea est, in qua sunt molles illi Philosophi, Theologi Vittembergenses, qui volunt ciuiles, & mansueti, omnibusque supradictis (sunt enim sectarij plerique omnes seditiosi) cordatiores videri, & quoquomodo cum alijs Sectis pacem colere, sicut quondam Melitiani, & Rethorij. Dumque ex libro INTERIM aliquantulum se propiùs ad Catholicos adiungere velle simulant, ex alijs erroribus in alios ęque fœdos, prioribusque contrarios prolabuntur, alicubi ex Manichæis facti Pelagiani. Sunt autem ij.

152.	Biblistę.	1.
	Adiaphoristę.	2.
	Trisacramentales.	3.
	Quadrisacramentales.	4.
Cõfessionistæ molles.	Luterocaluiniani.	5.
	Semiosiandriani.	6.

Maio-

Maioristę.	7.
Pœnitenriarij.	8.
Noui Pelagiani.	9.
Syncretizantes.	10.

153 Tertia Confessionistarum Classis est ea,
in qua sunt extrauagantes. Qui tametsi do-
ctrinam Augustanæ Confessionis non ob-
scurè oppugnent; greges tamen istorum
prophetarum sub Augustæ confessionis præ-
textu, se pro Lutheranis gerunt, idque
propter auctoritatem Principum, qui eidē
confessioni nomen suum dederunt; re ipsa
tamen longius vagantur à placitis Lutheri,
quàm cętera turba Confessionistarum. Sunt
autem ij.

154

Extrauagantes Confessionistæ.	Snencfeldiani.	1.
	Osiandriani.	2.
	Stancariani.	3.
	Antistancariani.	4.
	Noui Pelagiani.	5.
	Noui Manichęi.	6.
	Manichęi, & Marcionistę	
	Caluiniani.	7.

155 Hæ porrò sectæ, generali appellatione,
his nomenclaturis vulgò nuncupantur.

Hæreticorū nostri temporis vulgaris appellatio.	Hugonistæ.	1.
	Euangelici.	2.
	Sacramentarij.	3.
	Sectarij.	4.
	Idololatræ hæretici.	5.
	Cacangeli.	6.
	Satanistæ	7.
	Falsi Profetæ, seu Pseudoa-postoii.	8

156 Hæc est ergo Martini Lutheri omniū re-
cētiorū hęreticorū patris origo, & successio;
quā quò ad viuum magis cordatus lector
cōtemplari possit, viuaciusque, atque tena-
cius suæ menti infigere, hac tabella depi-
ctam ob omnium oculos ponere operæpre-
rium duximus. Sic Prateolus ex Lindano,
& Staphylo, penes quos sit fides dictorum;
sicut & infelicissimi exitus è viuis eiusdem
157 Martini Lutheri. Nam post multas cala-
mitates toti Germaniæ, immo vniuersæ Ec-
clesiæ per ipsum inuectas, vt doctissimus
Hosius literis prodidisse reperitur, benè po-
tus, & hilaris, postridie manè in lecto re-
pertus fuit mortuus; ac secundùm scelera-
tissimæ vitæ merita (adde) in inferno se-
pultus. Atque ijs satisfactum propositæ Re-
gulæ.

Qualiter intelligenda trimembris illa diuisio, Lutheranorum, Semilutheranorum, & Antilutheranorum, etiam quoad multas particularitates.

REGVLA CCLXXXIX.

158 DE primo membro patet manifestè
ex voce ipsa, Lutherani: nimirum
censentur illi omnes, qui ad amplectendos,
& propagandos Lutheri errores animum
applicuere: qualis fuit Iacobus Præpositus
159 cum cęteris indicandis. Semilutherani ve-
rò dicuntur, qui peruersis Lutheri dogma-
tibus noua quædam prætextu Euangelij ad-
iungunt, vti sunt Interimistæ. Vbiquetij,
160 ac reliqui exprimendi. Vocantur denique
Antilutherani, qui occasione Lutheranismi à
vera fidei doctrina dissentientes, placita Lu-
161 thero opposita sequuntur: inter præcipuos
infra explicandos (cum alijs minus præci-
puis) reponuntur Anabaptistæ, negantes
pueris ante vsum rationis, baptismum con-
ferendum, & consequenter volentes esse
rebaptizandos, qui sine vsu rationis sunt
baptizati; quorum primus Auctor, quid-
quid alij dicant, Thomas Muntzerus assi-
gnatur.

162 A Luthero, seu ab eius Lutheranismo
sequaces ipsius vocati sunt Luthe-
rani, qui quam primùm perniciosissimus
hęresiarcha iste in lucem prodijt, venenum-
que suę hęreseos vomere cępit circa annū
Domini 1517. breuissimo tēpore adeò mul-
tiplicati sunt, vt totum ferè orbem illicò
Lutheranismus peruaserit, sicut alibi de
Arrianismo diximus. Audiamus Prateolum,
vbi supra vers. hęc dum per Saxoniam, cir-
ca hoc ita loquentem.
163 Etsi verò aliquando resipiscentiam simu-
laret errorum, si qui deprehenderentur, pa-
linodiam pollicens, ac Apostolicę Sedis iu-
dicio se, suaquę submittere; nouis tamen
hęresibus alias effingere in dies non desiste-
164 bat. Quibus cum non deessent suffraga-
tores, non solùm de plebe, poëtę, rhetorcu-
li, atque grammatici, literiones non igno-
biles, verùm etiam Principes, atque No-
biles plurimi, cępit hoc incendium tantula
ex scintillula natum, totum ferè Orbem
Christianum sua flamma, si non accendere,
certè amburere, atque omni propè ex par-
te adustulare. hęc ibi Prateolus.
165 Suffragatores autem inter illos meritò
primo loco collocandus Iacobus Prępositi
natione Belga, professione Augustinianus,
qui post amplexas Lutheri hęreses supra iā
expressas, comprehensus fuit, & ad pallno-
diam decantandam condemnatus in Eccle-
sia maiori Bruxellensi corā innumeris penè
166 hominibus circa annū Domini 1523. Ve-
rùm paulò post ad vomitum rediens, cun-
ctos sui Conuentus Antuerpien. Religiosos
Lutheranismo infecit, ac propterea isti etiā
carcere inclusi fuerunt, dictusque Conuē-
tus iussu Summi Pontificis Adriani VI. fun-
ditus deletus est, & solo adęquatus. Ita
Gualter. sęcul 16. cap. 2. cum Prateolo in
Elencho, verb. Iacobus Prępositi, apud quē
plura videas ex Bernardo à Lutzemburgo
in Catalogo hęreticorum, pręcipuè teno-
rem abiurationis, quam edidit ille, expres-
sis in ea omnibus suis erroribus, antequam
in ipsos relaberetur.
167 Fuit etiā discipulus Lutheri, & suffraga-
tor famosus Lutheranismi, quidam nomina-
tus

loquentes de istis Iustificatorijs affirmant esse quoscunque Lutheranos, qui inter se discordant circa dogma istud, in quo consistat iustificatio, seu quomodo ista acquiratur: ac sunt diuisi in sectas viginti, teste etiã
184 vno ex illis Osiandro. Quas breuissimè exprimit sigillatim Prateol. ex Hosio, apud quem videas. Nobis satis sit referre verba, quæ ipse affert ex Lindano citato, quibus id in communi declaratur.
185 Iustificatorios, inquit, haud immeritò appelles omnes, qui Lutherum sequuti magistrum, de Iustificationis modo dissentiunt: ex varijs enim sui hæresiarchæ verbis, & inconstantibus, varium quoque discipuli concipiebant sensum. Cum enim Osiandro se opponerent, Dux Prussiæ anno Domini 1541. à Lutheranorum prædicatoribus
186 (sic enim gaudent illi appellari pastores sectam) iudicium petijt super iustificationis modo; qui omnes Ecclesiarum suarum nomine ita responderunt, vt plus esset ipsis inter se, quam cum Osiandro, mutuæ dissensionis. Priuatam enim quisque iustitiæ definitionem obtrudebat, omnes contrariã, nullus catholicam. hactenus Prateol. cum Lindano.
187 Vltimo loco de Pastillarijs, quorum secta, ex Prat verb. Pastillarij, num. 6. paucis exprimitur à Gualt. cap. 54. in hunc modum Ità nuncupati, inquit, sunt inter alios quatuordecim ministri Lutherani Sueuię, qui in commune aduersus Oecolampadium scripserunt; quandoquidem horum opinio erat Christi Domini Corpus esse præsens vere in
188 Eucharistia. Verum esse in pane, vel sub pane eodem modo, quo farina est in pastillo, aut pilulæ in ouo reconditæ. hæc ille.
189 Sed occasione huius Pastillariorum sectæ quæ ad primam Euangelicorum nostri temporis classem spectat, affert Prat. ibid ex Lindano cit. qualiter multiplices, & oppositæ reperiantur sectæ Lutheranorum, præsertim admittentium esse realiter Christi Domini corpus in Eucharistia, diuerso tamen modo, præstat hoc loco indicare proprijs eius verbis.
190 Lutheri nempe sectam esse circiter in 34. sectas diuisam, ait Bredenbachius in Psal 67 quæ se mutuum editis libris oppugnant, præter eas, quę in indocta plebe latent. Plura enim Lutheranorum deprehendes genera, si (vti ait Cleiuuizius) supputes varias præsentis corporis Domini in Eucharistia sententias. Alij enim adesse, alij inesse, alij subesse, alij esse cum pane, alij circa panem: alij denique aliter nouum Lutheri figmentum efferunt.
191 His alias adde Lutheranorum sectas, quę suam, quam dicunt, Missam euangelicam aliter atque aliter celebrant; Alij semilatinam; alij habitu laico, alij ecclesiastico: aliter denique Vittembergæ, aliter Norimbergę aliter per Brandemburgensem, aliter per Bauariam superiorem. hactenus cum
192 Lindano Prateol. En quanta multitudo, diuersitas, & contrarietas sectarum Lutheranismi, sed multo maior appatebit ex infra dicendis.

De 2. membro Semilutheranorum.

193 Agendum sequitur de Semilutheranis ad secundam Euangelicorũ nostri temporis classem spectantibus. Vocantur sic Similutherani, vt tactum in Regula, & affert ex Lindano dialog. 2. sui Dubitantij, Prat. verb. Semilutherani num. 24. quicunq. erroneis Lutheri placitis, Euangelij pretex-
194 tu, noua quædam asserunt. Horum multiplex est notio, seu classis: quadruplex assignatur à Gualterio cap. 59. Verba eius, si placet, audiamus.
195 Commune est, inquit, hoc Semilutheranorum nomen ijs omnibus, qui cum Lutheri dogmatis alia noua dogmata consuerunt. Inter quos post Interimistas & Adiaphoristas, Lutheropapistæ primas tenent; qui Ecclesiæ Romanæ excommunicationes æmulari videntur, Sacramentarios, scilicet, e suis conuenticulis eijciendo, contra cæterorum Lutheranorum morem, qui Zuinglium omnino condemnare non audent. Huius classis censent aliqui fuisse Vuesphalum cum suis fœderatis.
196 Secundæ classis sunt Luthero-Zuingliani, qui Zuinglianismum Lutheranismo conciliare student, cuius modi dicuntur esse Melanchrhonici, & Brenriani
197 Tertię verò classis sunt Luthero-Caluinistæ, qui cum sint ex Mollium Confessionistarum factione, persuadere nituntur populo non dissentire Caluinum à Luthero, nisi in modo loquendi. Huius sectæ est Iacobus Smidelinus.
198 Quartę demum classis sunt Luthero-Siãdriani, qui delirationem Osiandri cum Lutheranorum somnio copulare moliũtur. Tales esse putantur Pseudo-Theologi Tubingenses, ac Brentius. Præter eos autem, quos retuli, sunt & alij multi Semilutherani. huc vsque Gualterius.
199 Semilutheranorum verò Interimistarũ duplex est species; alij enim sunt Interimistæ, qui Augustanum Interim sequuntur, anno Domini 1584. confectum, cum iam mortuo Luthero, falsi quidam fratres (ait Polladius de suis loquens Euangelicis) iniquitatis mercede conducti, cum aduersarijs (catholicos intelligens) conuenerint, & Augustæ, INTERIM, vocatum compilauerint. Ita totidem fere verbis Prat. verb. Semilutheranorum, ex Lindan. cit. & Gualt. cap. 55.
200 Alij autem sunt Interimistæ, dicti etiam Lipsenses, quia INTERIM Lipsense cum Lutheranismo coniunxerunt: vocantur itẽ isti Adiaphoristæ, eo quod adiaphora, idest indifferentia habeant, cum sibi in animum inducant, rem esse indifferentem obseruare ceremonias, & constitutiones Ecclesiæ,
201 ac Conciliorum. Vnde sicut, qui eas obseruat, ita qui violat, vel mutat, secundum illos

tum esse sectas has, nimirum Lutheranorũ, &
Zuinglianorũ, seu Caluinistarũ, quæ sibi hoc
nostro infelici seculo nomen, & auctoritatẽ
Euangelij vendicare sint ausæ? erras, si id
putas. Est perniciosior etiam tertia, quæ
quoniam à Catholicis legitimè baptizatos
rebaptizat, Anabaptistarũ secta vocatur, de
quo genere videntur etiam fuisse fratres
Vualdenses, quos & ipsos non ita pridem
rebaptizasse constat. huc vsque ille.
219 Controuersum autem est inter Scriptores
quisnam fuerit primus institutor sectæ Ana-
baptistarum? sex diuersæ circa hoc circun-
feruntur sententiæ, diuersis primam illorum
originem tribuentes. Alij enim tribuunt ipsi
Luthero, cum ad Vualdenses scripserit, sa-
tius esse baptismum omittere, quam infan-
tes baptizare, qui ante non crediderint, &c.
220 Alij, vt Staphylus in Catalogo eius supra
adducto, dicunt Bernardum Rotmãnum esse
primum spiritum immundum, seù busonem
221 patrem Anabaptistarum. Quidam verò
tenent, vt Erasmus Alberus, illorum an-
222 tesignanum extitisse Carolstadium. Alij
palmã hanc Zuinglio deferunt, eum in lib.
eius de Baptismo reperiatur scriptum, vti-
lius esse pueris Baptismũ non conferre, do-
223 nec rationis cõpotes sint facti. Item qui-
dam, vt doctus Echius, Balthassarem Paci-
montanum Anabaptistarum parentem assi-
gnant; ipse tamen hanc paternitatem non
videtur sibi tribuere, dum ait in suo libro
se accepisse à Zuinglio, quod non probaret,
pueros adhuc vsu rationis carentes bapti-
zari.
224 Verum Gualt. cap. 3. sęcul. 16. post rela-
tas breuiter ex Prateolo verb. Anabaptistæ
n. 35. & ex alijs prędictas omnes sententias,
re benè perpensa inclinat in hanc, cui adhe-
reo; quod prima origo, & institutio sectæ
Anabaptistarũ sit tribuenda Thomæ Munt-
zero, alias Monetario, Lutheri discipulo,
(ex cuius nomine sequaces ipsius vocati sũt
225 Muntzerici) Quamquam addit ipse Gual.
prędictos Lutherum, Rotmannum, Carol-
stadium, Zuinglium, & Pacimontanum, ad
instituendam, vel propagandam Anabapti-
starũ sectã, antecedenter, aut consequenter
non parum cooperatos fuisse.
226 Recenseamus iam errores Muntzeri, &
eius sequacium Mũtzericorum, sicuti recẽ-
sentur à Prat. & Gualter. cit. I. vt iam dictũ
baptismum nihil prodesse pueris vsu ratio-
nis carentibus; propterea non esse baptizã-
dos, & si fiat, rebaptizari debere, quando
iam per se ipsos actus fidei elicere possunt.
227 II. Filium Dei non assumpsisse carnem ex
228 B. V. Maria. III. Nequaquã publicè mi-
nisterium concionandi esse exercendum, sed
229 secretò, & priuatim. IV. Realem Christi
Domini præsentiam in Eucharistia non re-
periri, & sacrificium Missæ reijci debere.
230 V. Secundum errorem Chyliastarum, seù
Millenariorum, post resurrectionem vniuer-
salem per mille annos esse ducendam vitam
231 in voluptatibus corporis. VI Cubilia om-
nium infidelium, idest, non sequentium
sectam ipsius Muntzeri, esse polluta, & ha-
beri vti dæmonum prostibula; ac propterea
dictos infideles omnes cum Princidibus, &
Magistratibus eorum esse occidendos. VII.
232 Quamlibet fæminam obligari eius, qui
se concupierit, voluntati seruire; & vicis-
sim quemlibet virum teneri illius, qui se
233 rogauerit libidinem admittere. VIII. Cre-
dendum vnicuique, peccata sua omnia pro-
pter Christum sibi condonata esse, & se
in statu gratiæ viuere, nec aliud requiri ad
234 vitam æternam acquirendam. IX haud fi-
dendum vllis scripturis, sed habenda esse
somnia, tanquam signa certissima accepti
235 à se Spiritus Sancti. X. Sequaces veros
Thomæ Muntzeri loca secreta quærere de-
bere; ibique sæpe cogitare, quid sit Deus?
aliquamne eorum curam gerat? rectane sit
eorum fides? & à Deo signa petere, qui-
bus intelligant, se illi curæ esse, suamque
236 fidem esse orthodoxam. XI. Ob hypocri-
sim, & interius venenum hæreseon dissimu-
landum, vnicuique à sceleribus publicis ab-
stinendum, corpus ieiunijs, asperis vestibus
& taciturnitate affligendum, obliquis oculis
intuendum, barbam non radendam, &c.
237 XII. Denique affirmabant Muntzerici li-
bertatem in Euangelio promissam, à Princi-
pibus fuisse extinctam, eamque esse armis
recuperandam.
238 Vnde dictus Thomas Muntzerus occa-
sione, quod ipse (vt refert citatus Prateol.
post Lindanum, & Staphylum) anno circi-
ter 1524. sibi à spiritu reuelatum esse gloria-
retur, gladio Gedeonis (quem se accepisse
à Deo dicebat) vniuersum orbem per ipsum
cogi debere ad nouum Christi regnum in-
stituendum: sequenti anno 1525. vt rem
exequi inciperet, Rusticos per totam Ger-
maniam excitauit, vt in suos Dynastas arma
239 capesserent. Quorum Rusticorum plures
centum millibus interempti sunt: ipse etiã
Muntzerus coniectus in vincula cum suorũ
quamplurimis, abscisso capite, vitam fini-
uit. Ita post alios, qui copiosè referunt,
breuiter Gualter. dict. cap. 3 Atque hactenus
de Muntzero, & Muntzericis.
240 Quamuis Balthassari Pacimontano pri-
mam originem sectæ Anabaptistarum non
concedamus; inter ipsos tamen adeò insi-
gnis fuit, adeoque institit. in spargendis paulò
antè expressis huius sectæ erroribus, maxi-
mè in partibus Vuestphaliæ, vt nomen, &
gradum hæresiarchæ facile obtinuerit.
241 Viguit circa annum 1534. sceptra te-
nentibus Carolo V. Imperatore, & Paulo
III. Rom. Pontifice summo. Ita Prateol. verb.
Balthassar Pacimontanus, apud quem plu-
ra inuenies, & Gualter. cap. 13.
242 Ramus etiam sectę Muntzeri, seù Ana-
baptistarum, fuit Christophorus Schaplerus
qui extitit præcipuus dux Rusticis illis, de
quorum internecione ad centum millia
paulò ante diximus. His pergratum id erat,
quod ille in primis docebat, & vna cum ipsis
defendebat, nempè *Nullũ esse Magnatibus
soluẽdũ tributũ.* Propterea famosus heresiar

cha,&institutor nouę sectę Rusticorũ euasit,
Prat.verb.Chrystophor.Schapl.& Gual.c.9.
243 Numerantur itē inter Anabaptistas Po-
lygamistæ,quorum secta plures simul fœmi-
nas eidem viro concedit.Et quamuis huius
erroris diuersis retrò temporibus varij ex-
titerint defensores, & hæresiarchæ, vt alibi
vidimus de Mahomete;hoc tempore meri-
tò illis adiungitur, & Polygamistarum Dux
assignatur Bernardinus OKinus, eo, quod
data opera librum scripserit,de licita vxorũ
multitudine, Sander. hæres. 203. Prat. verb.
Polygam. Florim.3.c.5.n.4.& Gualt.cap.39.
244 Secta Mēnonitarũ(qui etiã Tibbę,& Ma-
liapi vocati)ad Anabaptismũ spectat. Eius
auctor fuit Mennōn Simonis Frigius,à quo
nomen Mennonitæ sumpserunt. Præter di-
ctum errorem de rebaptizandis pueris in
statu vsus rationis;defendebant isti Christũ
Dominum non esse natum ex carne S.Virg.
seu humana substantia: sed corpus suum de
cęlo,hoc est,de substantia Patris attulisse.
Ita post Prateol.verb.Mennonitæ, nu.13. &
Florem.lib.2.cap.15.num.5. Gual.cap.69.
245 De Clanculariis ita Gual. c.76. sęcul.16
Anabaptistarũ,inquit, genus est, qui licere
sibi putãt,si interrogētur,nũ sint Anabapti-
stæ?id pernegare;satisque sibi esse,quòd ipsi
priuatim sciant,quæ credunt,tametsi palam
ea non confiteantur. Ingens est in magnis
246 vrbibus horum numerus. In Ecclesias nō
introeunt,sed domi se,suosq;instruunt,vel in
hortos conueniunt; quam ob causam dicũ-
247 tur,*Fratres Hortenses*. Quin etiam sunt ex
illis aliqui vsq;eò secreti,vt Occulti occulto-
rum nominentur Hæc Gualt. cum Sander.
hæres.196. & Prateol.verb.Clancularij.
248 Alij verò prędictis oppositi sunt omninò,
de quibus in hunc modum idem Gual.c.77
E contrario,inquit, Manifestarij, qui aliam
Anabaptistarum sectam in Prussia frequen-
tem componunt, impium esse existimant, si
cùm rogantur: se quod sunt,negent esse A-
249 nabaptistas. Immo id ipsum varijs modis
profitentur.hactenus ille cum Prateol.verb.
Manifestarij,num.8. & hic cum Lindano, &
Staphylo per ipsum citatis.
250 Spectat etiam ad ad Anabaptistas secta
Ambrosianorũ, qui pariter vocātur Pneu-
matici. Primum nomen sumpserunt à quo-
dam Ambrosio, qui sui spiritus suggestio-
nes, & suas prætensas reuelationes diuinas
tali accentu iactitabat, vt Scripturas sa-
cras vtriusque Testamenti reijceret:ita Pra-
teol. verb. Ambrosiani, cum Lindano, &
Ioanne Echio, quos ipse citat, & Gualter.
cap.72. sæcul.16.
251 Pertinet pari modo ad Anabaptistas se-
cta Bacularíorum ; atque inde hoc nomen
sibi acquisierunt, quòd malum esse sibi per-
suaderent, aliquem in iudicio accusare, aut
alia ferre arma, nisi baculum, quandoqui-
dem per scripturam prohibetur, ne gladiũ,
aut peram portemus . Ita cum Lindano,
Prateolus, verb. Baculares, & Gualterius
cap. 78. qui notant istos Anabaptistas, vo-
cari etiam Stebleros.
252 De Monasteriensibus hæc tradit Gual-
terius cap.75. Hoc nomine, inquit, vocata
est secta quædam Antilutheranorum, & A-
nabaptistarum ; eorum videlicet, qui Ioan-
nem Bocheldi Leidensem ex sartore, ac sor-
dido institore,Regē Monasterij (vrbs Vvest-
phaliæ est ab illis capta) per seditionem
253 factum secuti sunt. Quam vrbem quasi
Capitolium quoddam, aut arcem Sion pa-
rarunt, *& nouam Hierusalem* vocarunt.
Egregium hunc Regem Sartorem legimus
complures duxisse vxores, quarum aliquas
254 postea iussit obtruncari. Porrò secta hæc
suam prætentam reformationem in eo po-
suit, vt in sua Cœna, verba Christi Domi-
ni, Hoc est corpus meum, cum his verbis
commutaret : Accipe, ede, memento Do-
mini. hæc ille post Prateol. verb. Monaste-
rienses, & verb. Ioannes de Leiden.
255 Anabaptistæ sunt quidam, qui seipsos
dæmoniacos vocant, eò quod teneant dæ-
mones in fine mondi saluandos : ac propte-
rea Satanam adorant, & decies in die in-
uocant, Prateol. verb. Dæmoniaci, Sander.
hæres 197. & Gualter.cap.87.
256 Sequitur dicendum breuiter de Sabba-
tharijs, quorum secta Anabaptismi est ; ap-
pellanturque hoc nomine, quòd diem Sab-
bathi, spreto dominico die, more Iudæo-
rum colant. Errant etiam in eo, quòd so-
lũ Patrem inuocent ; Filium, ac Spiritum
Sanctum negligere videantur, Prateol. verb.
Sabbatharij, Sander. hæres. 195. & Gualter.
cap.89.
257 Communia habentes inter Anabapti-
stas numerantur, & sic nuncupati sunt à
communitate vxorum, filiorum, ac rerum
omnium, iuxta consuetudinem belluarum
inter ipsos seruatam, Republica Platonis,
& Nicolaitarum ab eisdem instaurata. Pra-
teol. verb. Communia habentes. Sander. hæ-
res. 198. & Gualt. cap.90.
258 Secta Condormientium, Anabaptismi
surculus est, disponens sub præcepto, vt vi-
ri, ac fœminę, iuuenes, & virgines, eodem
in loco viuant, & in eodem cubiculo dor-
miant ; nouam charitatem euangelicam
suę turpitudini belluinæ prætexendo. Cum
Staphylo, Prateolo, verbo Condormien-
tes, Sander. hęres. 199. & Gualterius c.91.
sęcul. 16.
259 Quid item de Pastoricidis? Et hi quo-
que (inquit Gualterius cap.83.) sunt An-
tilutherani, & Anabaptistę, quorum factio
in eo versatur, vt in Presbyterorum, ac
Pastorum Ecclesię vitam conspiret. Horum
scelere multi per Rynlandiam, & Galliam
periere. Ita ille ex Lindano, libro sui Dubi-
tantij, Dial. 2. & Prateolus, verb. Pastori-
cidę .
260 Ponuntur inter Anabaptistas quidam vo-
cati Sanguinarij, qui humanum sanguinem
bibunt, vt se ad exequenda sua sacrilegia,
& homicidia obstringant. Tales aliquando
Antuerpiæ inuenti sunt. Ita cum Prateolo
verbo Sanguinarij, Gual. cap. 84. totidem
fere verbis .

261 Eiu-

261 Eiulantes similiter sunt Anabaptistæ, qui certo sibi suadent, nullam esse deuotionem Deo æquè gratam, ac perpetuo lacrymari, ac eiulari. Cum Staphylo Prateol verb Eiulantes, & cum vtroque Gualt. cap. 92.

262 Batemburgi sunt simul Antilutherani, & Anabaptistæ: istorum Antesignanus fuit Ioannes Batemburgus miles vagus. Ab eo didicerunt, se cęteris seditiones præbere, Ecclesias diripere, & sacrilegijs omnia com. maculare, Prat. verb. Batemburgici, & Gual. cap. 81.

263 Fuit enutrita in Anabaptismo secta Pacificorum, seu Pacificatorum; inde sic dicti, quòd se palam in concursu populi pacis amatores profiteantur, & suam cabalã vocent *Domum pacis*. Eam autem amplectuntur, do. nec in aliorum bona, vel corpora potestatẽ acquirant, Prateol. verb. Pacifici, Sander. hęres. 232. & Gualt. cap. 82.

264 Ad Antilutheranos, & Anabaptistas spectat secta Nudipedium, qui etiam Spirituales, ac Separati vocari solent; placuitq; eis sic appellari, ob peculiarem ipsorum viuendi modum. Nam in Morauia imitatores vitæ Apostolicæ haberi cupientes, relinquebant omnia, & vniuersis communia faciebant.

265 Relictis autem domibus, liberis, & negotijs suis, per agros vagabãt, à calceis abhorrentes, & populi æstimationem vna cum cibis, & armis detestabantur, Prateol. verb. Nudipedes, & verb. Spirituales, & Gual. c. 68

266 Claudãt iam præsentem Regulam duo: 1. id quod affert Gualt. c. 65. loquens de Hamstedijs. Et nomen, inquit, & originẽ sumpserunt ad Adriano Hamstedio, ex Selandia in Angliam profugo; vndè & postea relegatus est. Mens eius erat Anabaptismum Anglorũ errori cõciliare propositionibus sequẽtibus.

267 In primis, liberum vnicuique esse putabat infantes per aliquot annos absq; baptismo seruare, neq; hac in re posse vllius con-

268 scientiam ad certum tempus adigi. Secũdò, non esse fundamentum Religionis Christianę, sed tantùm fundamenti circũstantiã, credere Iesum Christum ex fœmina natum esse, ac nostræ carnis, & humanitatis factum

269 participem: Adeò, vt qui id negauerit, non negauerit Religionis fundamentum, sed fundamenti dumtaxat circumstantiam. ita ille de secta Hamstediorum, cum Prat. verb. Hamstedij.

270 Alterum est id, quod de Aegidianis adducit idem Gualter. c. 83. sic. Alia, inquit, Anabaptistarum turma, nomen sortita est à quodam Aegidio Aquensi, qui prętentos Anabaptismi Doctores videns magnũ quæstum facere, & tres interdum aureos nummos ex rebaptizatione accipere, simili cupiditate illectus rebaptizare cępit. Verum

271 postea ab eis excommunicatus fuit, ac tãdẽ Antuerpiæ supplicio mortis addictus, abiuratis erroribus. hæc Gual. cum Prat. verb. Aegidiani. Atque hactenus de sectis Anabaptistarum: si quæ aliç sunt, curabo infra attingere.

Quid de Andrea Carolstadio Sacramentariorum Parente? Quid de eorum Sectis post illum institutis?

REGVLA CCLXXXX.

272 ANdreas Carolstadius natione Germanus, Vittembergensis Archidiaconus, primùm Lutheri asecla, & amicus admodum charus extitit; postea acerbissimæ inter ipsos inimicitiæ exarserunt. Inde earum sumpta origo, quòd ille circa annum 1524. antiquo Berengarij errore instaurato, realem Christi corporis, & sanguinis in Eucharistia præsentiam impugnans, Missam abrogauit, Eucharistiam profanauit, Ima-

273 gines è Templis eiecit, &c. Quæ audiens Lutherus, qui tunc fortè aberat, ægrè tulit, quod se inscio, & sine sua auctoritate essent facta. Hinc diuersimodè, præsertim scriptis libris, diù persecutus est Carolstadiũ.

274 Qui tamen in dictis, & alijs erroribus persistens, Sacramentariorum sectam instituit.

275 Huius vestigia secuti sunt Ioannes Oecolampadius, Guillhelmus Farrellus, & alij, qui diuersarum sectarum fundatores euaserunt.

276 COncordant Scriptores circa omnia ferè, quæ de hoc nequissimo, & perniciosissimo hæresiarcha Andrea Carolstadio traduntur, circa nationẽ ex Germania, circa dignitatem, quam habuit, Archidiaconatus Vvittembergensis, & transitum ad statum laicalis matrimonij; quippe ipse primus, qui ex clero apud Germanos vxorẽ

277 duxerit. Circa amicitiam item cũ Luthero adeo strictam, vt tanquam filius eius valde dilectus, vti ait Staphylus, aut tanquã addictissimus ipsius frater haberetur, vti air Gual. c. 4. sæcul. 16. qui addit talem amicitiã vix per biennium durasse, & postea secutam fuisse inter eos capitalem inimicitiam.

278 Prateol. in suo Elencho alphabetico, verb. Carolstadius, num. 8. hunc vocat virum insanum; de qua insania, & nimia animi ferocitate, carentia ingenij, & doctrinæ, notatur ipse non solùm ab auctoribus catholicis, sed etiam ab infidelibus, seu hæreticis. Audi circa hoc testimonium hæresiarchæ famosissimi (de quo infra peculiari Regula dicemus) Philippi Melanchthonis in epistola ad Fridericum Micorium in hunc modũ.

279 Carolstadius, inquit, primum excitauit hunc tumultum, homo ferus, sine ingenio, sine doctrina, sine sensu communi, quem nullum vnquam humanitatis officium, aut intelligere, aut facere animaduertimus; tantùm abest, vt in eo manifestatio aliqua Spiritus sancti animaduersa sit. hęc Melanchthon, quæ referunt cum Hosio, lib. 1. de hæres. nostri temporis, Prat. & Gualt. cit.

280 Vnde mirabitur fortè quis, quòd cum huiusmodi homine ita insano, & feroce Luthe-

rus amicitiam inierit ; cessabit tamen ad-
miratio proculdubio , si aduertat, eam ab
isto fuisse directam ad propagationem Lu-
theranismi, & ad maioris famæ adquisitio-
nem , atque augmentum gloriæ popularis.
281 At vbi vidit Lutherus, hanc sibi minui,
& Carolstadio in dies excrescere per enor-
miores ab isto introductos errores, & per
facta horribiliora executa ; inuidia, & ira
in eum excandescens, odio plusquam Vati-
niano ipsum prosequi per multos annos
non destitit.
282 De hoc dissidio inter Lutherom, & Ca-
rolstadium, de causa eius, & de effectibus
sequutis copiosè tractant Scriptores, præ-
sertim Abrahamus Bzouius anno 1524. à
num. 26. Sed aliqua succinctè dicta accipia-
283 mus à Gualterio vbi supra. Huius dissidij,
inquit, hæc fuit origo, quòd Luthero Vit-
temberga absente, Carolstadius illo inscio,
& repugoante, illic Missam abrogarit, ha-
bitum ecclesiasticum abiecerit, Euchari-
stiam profanarit, Imagines è Templis abie-
cerit. Quod post reditum indignissimè fe-
rens Lutherus, non tam propter admissam
impietatem, quàm, quòd, se inscio, aucto-
ritateque non sua negotium transactum es-
set, tem acriter repudianit, & contra eam
284 duos libros scripsit. Atque hic obseruan-
dum est ex ipso Melanchthone Lutherano,
vt odio Pontificis adductus omnia gessit
Lutherus, quæ gessit; Ita Carolstadium non
vlla pietatis opinione, sed Lutheri inuidia
factum esse Sacramentarium. hæc ibi Gual.
285 Explicare statim expedit, quid signifi-
cet, Carolstadium factum esse Sacramen-
tarium, seu quinam dicantur Sacramenta-
rij, vt de primo, & præcipuo eius errore
constet, & alij, quos tenuit faciliùs expri-
mantur. Prateol. ex Lindano, verb. Sacra-
mentarij, num 6 tradit egregiè explicatio-
nem paucis hisce verbis.
286 Sacramentarij, inquit, sunt secta Antilu-
therani, ad tertiam videlicet nostri tẽporis
Euangelicorum classem. Hi, auctore Lin-
dano Dubitãrij sui Dialog. 2. ab Andrea Ca-
rolstadio Archidiacono Vittembergen. ori-
ginem ducunt, quòd is, teste Melanchthone
(commentario in epistolam ad Coloss.) pri-
mùm disputarit nõ esse præsens in cœna Cor-
pus Domini, primumque de Eucharistia ex-
citarit tumultum an. 1524. verba Christi in
hunc detorquens sensum : Corpus meum,
quod pro vobis datur, est hoc, quod hic as-
287 sidet mensæ. hæc Prateolus, secundùm
quem, & secundùm omnes, idem est fieri
Sacrametarium, atque negare realem, &
verã corporis, ac sanguinis Christi Domini
præsentiã in Eucharistia, ac Missa sacrificio.
288 Primus itaq; ac præcipuus error Andreæ
Carolstadijs, & asseclarũ eius fuit, quòd nega-
rent dictã realẽ præsentiam corporis, ac san-
guinis Iesu Christi in Sacram. Eucharistiæ.
289 II. tenuerant sacrificium Missæ nullius esse
valoris, & fructus, ac proinde abrogandũ,
290 sicuti abrogauit Carolstadius. III. Erra-
ruor circa vsum habitus Ecclesiastici, & sa-
crarum vestium, quòd sit abijciendus. vti ab
291 illo fuit abiectus. IV. Quòd imagines San-
ctorum non debeant adorari, sed potius à
Templis eijci, quemadmodum ab eodem
292 fuerunt eiectæ. Quinto, esse licitum sacer-
dotibus ducere vxorem; vnde ipse cum sũ-
mo scandalo aliorum eam duxit. De prædi-
ctis tradit Gualt. dict. cap. 4. cum Prat. verb.
Carolstadius, Sander. hæres. 206. & cum alijs.
293 Sexto Errauit Carolstadius, vt referunt
idem Gualt. & ante eum Feuard. in Append.
ad Castrum verb. artes liberales, nempe per-
suasisse multis (verba sunt Gualterij) nul-
las artes liberales, aut philosophicas sciẽ-
tias addiscendas esse, sed soli, nudoque Bi-
bliorum textui operam impẽdendam: & eo
294 Scholasticos Vuittembergenses adduxisse
vt scientiarum humaniorum libros combu-
rerent, seque ad opificia exercenda con-
ferrent; quemadmodum re ipsa factus est i-
pse agricola, non secus ac Melanchthon eo-
dem errore imbutus de repente pistor eua-
sit. ita ille.
295 Ex isto autem sexto errore Carolstadij,
quòd soli, & nudo textui Bibliorum debeat
quiuis operam suam impendere, fundata
est nona secta eorum, qui vocautur Bibli-
stæ, de quibus agit Gualter. cap. 107. post
Prateol. verb. Biblistæ, & Sander. hæres. 192.
quamquam primus dicti erroris auctor fuit
Lutherus, vt eum Florim lib. 1 cap. 15. ostẽ-
dit idem Gualter. apud quem plura videas.
296 Alia etiam secta ex eodem errore fun-
data extitit, cuius sequaces nominati sunt
Scripturarij, quia solam Scripturam adeò
arctè profitentur, vt extra eam nullum ad-
mittant scriptum veterum Patrum. Ita
post Prateol. verb. Scripturarij Gualter. c. 79.
297 sæculi 16. addens ibi sic. Ex his, inquit
aliqui per Vattenlandiam Paulinos se appellant, quod erga S. Paulum afficiantur,
& ad illum studium suum applicent. At-
que hæc de duabus his sectis obiter sint tra-
dita.
298 Reuertamur iam ad Carolstadium; di-
ctis vnum verbum de eo addentes: nimirũ
ob illos errores, & ob scelera eius enormis-
sima, ipsum multa mala in vita, & in mor-
te passum fuisse: in vita, quia Lutherus vix
vnquam destitit ab ipsius persecutione; pro
cuius executione quem lapidem non mo-
299 uit? E Saxoniæ finibus, vt eijceretur, &
exul procul diu maneret, diligenter cura-
nit, obtinuit, vt nullibi fides ei haberetur
in ijs, quæ docebat circa Eucharistiæ Sacra-
mentum, Imagines Sanctorum, &c. literas
suasorias scripsit ad diuersos, præcipuè ad
Argentinenses. Vide hæc copiosè tradita
apud Bzouium, dicto anno 1524. num. 29.
300 Qui tamen affirmat, num. 44. quod Carol-
stadius Lutherum sibi offensum reconcilia-
uerit; si ita est, crederem non fuisse diffici-
lem reconciliationem, dum in humili agri-
culturæ exercitio aliquandiu mansit.
301 Sed quænam tandem mors hæresiarchæ
Carol-

Carolstadij? infelicissima, horrendissima, pessima; iuxta illud Psalm. 33. Mors peccatorum pessima; quòd si cuiusuis peccatoris impœnitentis, quanto magis istius adeò insignis in malitia, iniquitate, obstinatione,
302 errorum, & finali impœnitentia? Fertur in concione viso spectro terribili, ab eodem post triduum moriens raptus. Ita post alios citatus Bzouius, & Gualter. in fine dict. c. 4. Atque de Carolstadio Sacramentariorum Antesignano hactenus.

303 Agendum sequitur de ijs, qui Sacramentarianismo ipsi adhæserunt, instituentes nouas eiusdem sectas. Ac primo de Ioanne Oecolampadio, cuius asseclæ ex cognomine ipsius Oecolampadiani appellantur. Hic similiter Germanus natione, & S. Brigittæ quondam Monachus, & Lutheri doctrinam per tempus aliquod amplexus, tandem Antilutheranus, & Sacramentarius famo-
304 sus euasit. Nam statim post Carolstadium, nempe anno sequenti 1525. scripsit contra realitatem Eucharisticam, exponens sic verba Christi, quibus Sacramentum conficitur. HOC EST CORPVS MEVM, idest, hoc significat corpus meum, vel hoc est figura corporis mei. Ad hoc autem clarius capiendum, proponenda hic verba ipsius Oecolampadij, vti referuntur à Prat. verb. Io. Oecolampadius, num. 18.

305 Tempus est, inquit, vt accedamus ad id, in quo status est sermonis: nempè, vt probemus verba Cœnæ Dominicæ eodem tropo dicta, quo illa, quæ Apostolus dixit: Petra autem erat Christus: hoc est, Petra significabat Christum, vel erat figura Chri-
306 sti. Nam in hoc totum dissidium est. Si enim hypatticos, & substantiuè absque tropo exposuerimus: Est, afferemus Corpus Christi in altari, non tantùm sacramentaliter, vt vocant, sed tam verè, ac in cœlo est, adesse; sin nostra conuenit expositio de transubstantiatione, vel de consubstantiatione (vti liceat aduersariorum verbis) su-
307 spicandum nihil. Ita sæpè ex minimis verbulis summæ quæstiones emergunt. Neque in hoc contenderim, si quis per corpus magis figuram corporis intelligi, quàm verbū, est, velit per significat, interpretari. Nam id ipsum mihi arridet; vtrumque tamen probo, eo quod eundem sensum reddit; siue est, significat, interpreteris, siue corpus figuram, & Sacramentum corporis. Nos sensum, non verba quærimus. Hucusq; Oecolampadius. Et ex eo Prateolus.

308 Alijs etiam erroribus Oecolampadius, & sequaces sectæ ipsius Oecolampadiani infecti fuerunt. Nempè, negabant, licitum esse Christianis bellum gerere: Item in homine arbitrij libertatem tollebant: Deinde Sanctos non esse inuocandos, neque honorandos tuebantur. Ita ex Castro, verb. bellum, & verb. adoratio. ex Prat. cit. & ex Säder. hæres. 210. tradit succinctè prędicta omnia, Gualter. cap. 5. sęcul. 16.

309 De morte Oecolampadij sic addit idem Gualter. De eo, inquit, Cochlęus in Actis Lutheri narrat, cùm sero lectum sanus petijsset, postero die mane in cubili mortuum, à prætenta coniuge repertum esse: siue ipsa eum occiderit, vt plerique dicunt; siue ipse sibi manus intulerit, vt volunt alij: seu tortorem dęmonem habuerit, quemadmodum scribit Lutherus in lib. de missa priuata: multum Bezæ contrarius, qui in suis Iconibus ait, Oecolampadium, quem Basileensium Ecclesiæ restauratorem appellat, peste illic extinctum esse. ita ille. Vide Bzouium ann. 1531. num. 11.

310 Quid de secta Guillelmi Farelli, & sequacium eius Farrellistarum? ex Prat. verb. Farrellistæ, num. 2. & ex Florim. lib. 7. de orig. hæres. cap. 17. num. 2. paucis his loquitur Gualter. cap. 14. sęcul. 16. Vapinci in Delphinatu ortum habuit, & Geneuam veneno suo infecit, antequam Caluinus eam attigisset, qui tamen eam illi postea eripuit, adeò, vt deinde Neocomensis minister creatus sit: Diem obijt, prout refert Beza in suis Iconi-
311 bus, ann. 1565. Quod ad eius errores attinet, præterquam quòd Antilutheranus erat, & Sacramentarius, Pauli Samosateni hæresim in integrum restituit, docens Spiritum Sanctum esse quendam motum creatum. Qua de re repetendum est caput de Paulinianis, seu Samosatenis. Elcesaitarum
312 quoque dogma refricat, dicens nolle se eos damnare, qui periculorum formidine adducti, fidem suam dissimulant, modò Idololatriam exterius non profiteantur. ita ille.

313 Sectæ item Valentini Cratoaldi, & asseclarum eius breuissimam declarationem tradit ijs verbis, idem Gualter. cap. 28. Valentinus, inquit, Cratoaldus Sacramentarius, vt refert discipulus eius Ioannes Langus, nouam adinuenit explicationem verborum Eucharisticorum: Hoc est corpus meum; docens illa sic esse disponenda. Corpus meum est hoc, videlicet, panis, & cibus spiritualis, qui de cęlo descendit. Hucusque Gualter. & ante eū tradidit Sander. hæres. 211.

314 Præterea Boquiniorum secta instituta fuit à Boquino Ministro Sacramentario, qui eos docebat duplicem errorē. Primo, Christum Dominum non esse pro omnibus peccatoribus crucifixum, sed tantùm pro fidelibus, & probis. Secundo, istos solos corpus ipsius manducare. Ita Prateol. verb. Boquinij, & Gualter. cap. 62.

315 Auctor Suuenkfeldianorum extitit Gaspar Suuenkfeldius, cui inter alia, hæc falsa dogmata tribuuntur.

Primo, Vti Sacramentarius peruertebat ordinem verborum, quibus fit Augustissima Eucharistia, sicque glossabat: Meum corpus est hoc, idest panis, vel cibus.

316 Secundò, Quòd humana Christi Domini natura non sit creatura Dei, sed Spiritus Sancti genitura, & quasi quid medium inter creatorem Deum, & creaturam homi-

nem; Ita tamen, vt eadem Christi humani-
tas post ascensionem eius in cęlum omninò
317 Deus effecta sit. Hinc addebat ille cor-
pus Christi Domini præsens equidem esse
in Eucharistia, nunc tamen illud esse ipsam
Dei essentiam.
318 Tertiò, Quòd homo quiuis eadem sa-
pientia, iustitia, charitate, ac omnibus alijs
virtutibus, quæ in Deo essentialiter existũt,
præditus sit; & quidem pari modo, ac di-
gnitate; immo quod per hanc eandem na-
turam diuinam sit Deus.
319 Quartò, Quòd omne verbum scriptum,
& quoduis eius ministerium sit repudian-
dum, vti repudiabat cum Anabaptistis ipse
SuuenKfeldius, asserens scripturam non
esse verbum Dei, & Fidem ab eo nõ pende-
re, atque Fidem accommodandam non esse
ad Scripturam, sed Scripturam ad Fidem.
320 V. Quod Christus Dominus corpus suũ
de cælo attulerit: quæ est antiqua Valenti-
ni hæresis, & deliratio.
321 VI affirmabat, energiam, quæ in verbo
Dei prædicato inest, esse ipsum filium Dei, &
Verbum. Ita cum Prat. verb. SunenK feldia-
ni, & Sander. hæres. 191 & 216. tradit Gual-
322 ter. cap. 66. Addens ibi sic. Hoc autem,
inquit, animaduertendum est, SunenKfel-
dianos in varios item ramos diuidi, scilicet
Vvratislauiensium, Sniduicensium, & Glo-
323 gouiensium. Cuinam harum sectarum
conueniat, quod de SuuenKfeldianis dici-
tur, baptismum ab illis vocarum esse, *Suil-
lum balneum*, haud satis scio. hactenus Gual-
terius.
324 Tandem claudamus pręsentem Regulam
exposita vna tantum secta (de diuersis alijs
infra) Sacramenrariorum, nempè Campa-
nistarum, qui sic appellati Campanistæ ab
eius auctore Ioanne Campano. Circa ipsã
compendiosè in hũc modum Gualter. c. 64.
325 eiusdem secul. 16. Alia est, inquit, Antilu-
theranorum secta, de qua illud tantum v-
niuersè legi, peculiaris eam fuisse opinionis
circa Cœnam, non modo Luthero contrarię,
verum etiam à cæterorum Sacramentariorũ
326 opinione diffidentis. Ac præterea Campa-
num neutiquam credidisse Filium, & Spiritũ
sanctum esse duas personas à persona Patris
distinctas. hæc ille. Vide Prateolum, verb.
Campanistæ, & Florim. lib. 2. cap. 16. nu. 7.

Zuinglius qualiter Sacramentarius? qualiter Bucerus, & alij ipsum sequuti, suasque sectas formauerunt.

REGVLA CCXCI.

327 VLdaricus Zuinglius, Canonicus Cõ-
stantiensis, prius Lutheri discipulus
ad scholam Carolstadij transijt, tamque in-
signis Sacramentarius effectus est, vt inter
ipsum, & Magistrum suum Lutherum non
exigua dissidia emerserint, seque inuicem,
editis ab vtroque libris acriter oppugnarint.
328 Perstitit tamen Zuinglius, & eius secta
ex Sacramentarianismo, & ex alijs erroribus
329 formata. Dein Martinus Bucerus, Ordi-
ne S. Dominici, quem professus fuerat, de-
relicto, prius Luthero, postea Zuinglio, at-
que huius morte audita, iterum Luthero
adhęrens, nec vtriusq; sectis satisfactus, ter-
tiam erexit, quæ cum Lutheranis Sacramen-
330 tarios coniungeret. At Ioannes Alascus,
& alij semel Sacramentarianismum amplexi
in eo, & in proprijs eiusdem sectis perman-
serunt.

331 POst Carolstadium, & Oecolampadiũ
Lutheri discipulos, ad defendendum
præcipuum Sacramentariorum errorem, ne-
gantium realitatem Eucharisticam, prodijt
eodem anno 1525. Vdalricus, seu (vt alij vo-
cant) Hulricus Zuinglius Canonicus Con-
332 stantiensis. Qui cum in discipulatu etiam
Lutheri aliquandiu permansisset, & eo reli-
cto, doctrinam Carolstadij, quoad dictum
saltim errorem Sacramentarianismi, ample-
xus esset, hinc hostis illius acerbissimus eua-
sit, hinc ingentes, & implacabiles inter Lu-
therum, & Zuinglium, tum verbis prolatis
tum editis libris excitatæ dissensiones. A-
gunt de his Sander. hæres. 209. Genebrard. in
Leone X. & in Clemente VII. & præ cæteris
copiosè Bzouius anno 1525. nu. 31. sic.
333 Zuinglius, inquit, interim non conten-
tus à Luthero dici Lutheranus, sed ipse po-
tius de suo nomine sectam auspicari cupiens
non solum catholicos transubstantiationis
assertores, sed etiam Lutherum ipsum, vna
cum pane, & vino verum Christi corpus, &
sanguinem in Eucharistia haberi dicentem
334 oppugnare cœpit. Hoc quidem pessimè
habuit Lutherum, & hæc res occasionem
præbuit atrocissimæ inter Lutheranos, &
Zuinglianos digladiationi, quæ in hunc vsq.
diem componi non potuit. hęc ille, & sta-
tim sic.
335 Rectè hoc permisit sapiens, & bonus
Deus, vt Lutheri arrogantia à proprio disci-
pulo comprimeretur, & mortales omnes in-
telligerent rectissimè dixisse S. Hieronymũ:
scripturas non in legendo, sed in intelligen-
do consistere Ab vtraque enim parte isti se-
ctarij verbum Dei crepant. Scripturas cer-
tatim proferunt; ac tamen cum certissimum
sit, non posse vtrosque verum docere, dum
336 contraria dicunt: At nihilominus alij alijs
cedere nolunt, & vtrique praua diuinæ scri-
pturæ interpretatione, & se, & suos omnes
miserabiliter perdunt; cum vtrosque rectè
iam olim damnarit, hodieque damnet ca-
tholica fides, qua certissimè credimus, in
Eucharistia sub speciebus panis, & vini, post
Christi verba in sacrificio prolata ipsissimum
Christi corpus, & sanguinem substantialiter
contineri, etiam extra sumptionem. ita
Bzouius, apud quem plura ad rem inuenies.
337 Ex dictis verò iam patet, quam inimici
& discordes inter se fuerint Lutherus, &
Zuin-

Zuinglius; nec vnquam in concordiam po-
tuerunt adduci, tametsi non defuerint, qui
id diligenter curarint. Videamus quod in
particulari circa hoc affert Genebrard. in
Clem. VII. anno 1528.
338 Eodem, inquit, anno iussu Philippi Haf-
siæ Landegrauij fit conuentus Marpurgensis
vt Lutherani, & Zuingliani inter se agerent
de concordia Religionis; sed cum decreuis-
sent, vt à scriptis famosis vtriuque abstine-
retur (quod Melāchthon violauit anno pro-
ximo) re infecta discessum est, Luthero re-
cusante Zuinglianos fratrum loco habere, li-
cet plurimum hortaretur Landtgrauius, &
Zuinglius palam cum lacrymis coram Lan-
dtgrauio, & omnibus rogaret, vt saltem
frater appellaretur à Lutheranis. hæc Ge-
nebrard. ex Surio in histor. & ex Brentio in
append.
339 Vetum de infēsissimo, & auersissimo Lu-
theri animo aduersus Zuinglium, & sequaces
eius innotescit clarius ex verbis ipsius Lu-
theri, quæ adducit Gualter. cap 7. seculi 16.
primo in assertione 27. contra articulos Lo-
340 uanienses, sic. *Hæreticos* (inquit) *serio
censemus, et alienos ab Ecclesia Dei* Zuinglia-
nos, & omnes Sacramentarios, qui negant
corpus, & sanguinem Christi ore carnali su-
mi in venerabili Eucharistia. ita ibi, & in
Epistola ad Iacobum Presbyterum Ecclesiæ
341 Bremensis doctorem. *Mihi*, inquit, *satis
est omnium infelicissimo vna ista beatitudo*.
Beatus vir, qui non abijt in consilio Sacra-
mentariorum, nec stetit in via Zuingliano-
rum, nec sedit in Cathedra Tigurinorum.
Habes quid sentiam. huc vsque Lutherus, &
ex eo Gualterius.
342 Qui optimè addit ibi. Ita Ecclesiæ, in-
quit, hostes, dum se inuicem rostris, vngui-
bus, & pennis lacerant, spiritus perditionis
imitantur, seq. iam in inferorum suburbijs
habitare docent, vbi confusione atque hor-
rore perpetuo plenissima omnia, scriptura
esse testatur. hęc ille.
343 Duo autem notantur peculiaria, in qui-
bus Zuinglius circa errorem Sacramētario-
rum, præ cæteris excelluit, Primum, in
quo ipse valde gloriabatur, quod cælitus il-
luminatum se crederet in modo defenden-
di illum; vel potius, quod Dæmon ad rem
adeo execrabilem eidem arma suppeditas-
set: capietur clarius auditis verbis ipsius hæ-
resiarchæ Zuinglij, quæ ex Serario in opusc.
de Magistro Caluini affert Gualter. in 1. ve-
ritate 1 seculi §. 2. vbi sic.
344 Denique Zuinglius idem illud de se ip-
so, licet fluctuans, confitetur in lib. de subsi-
dio Eucharistiæ. Cum enim anno 1525. ex
scriptis cuiusdam Bataui didicisset, in ver-
bis Christi, Hoc est corpus meum (est) com
mutare cum (significat); exemplum tamen
ex sacris literis non suppeteret, vbi parabo-
licus sermo non esset, suam ipse hæsitantiā,
æstumque patefecit his verbis.
345 Restabat (inquit idemmet Zuinglius)
adhuc non minimus conatus, quo scilicet
exempla proderemus quę nulla cum para-
bola coniuncta forent. Cœpimus omnia co-
gitare: attamen aliud nihil exemplum oc-
currebat. Vera narro, adeoque vera, vt cę-
lare volentem conscientia cogat effundere
quod Dominus impertijt, nō ignorans quā-
346 tis me contumelijs, risibusque exponam.
Cum tredecima Aprilis appeteret, visus sum
mihi in somno, multo cum tædio denuò cō-
tendere cum aduersario scriba. Ibi tanquam
e machina visus est monitor adesse (ater fue-
rit, an albus, nihil memini, somnium enim
narro) qui diceret. Quin ignaue respondes
ei, quod in Exodo cap. 12 scribitur: Est enim
Phase, idest, transitus Domini? Protinus, vt
hoc Phasma visum est, simul expergefio, &
è lecto exilio. hæc Zuinglius.
347 Sed non est, cur gloriaretur ipse de dicta
visione, vti à Domino immissa, cum dæ-
moniaca, & non diuina, merito ab omnibus
iudicetur, à Gualterio citato, à Prateolo,
verb. Zuinglius, cum Tilmanno Heshusio, &
ex ea Lutherus, & discipuli eius fortissima
sumant arma contra illum. Vt hæc innote-
scant, audiamus conclusionem Gualterij
quam ex verbis Zuinglij dict. §. 2. circa me-
dium eius in hunc modum deducit.
348 Ex quibus, inquit, perspicuum est, non
abs te Lutherum, cuius verba in §. 8. tran-
scriptutus sum, diabolicam censere penitus
hanc sacramentariam Zuinglij doctrinam;
neque abs te Schlusselburgium Lutheranum
in 2 Theologiæ Caluinianæ libro, sic ea
349 de re loquutum. Vniuersæ, inquit, Eccle-
się Dei innotescat, quis nam sit ille spiritus
à quo Zuingliani suam opinionem sacramē-
tariam hauserunt: nempè spiritus iste tene-
brarum ater, qui noctu ob ambulans lucem
fugit. Hic spiritus fallax sua fallacia somnia
Zuinglio somniatori inspirauit. ita ille.
350 Alterum peculiare, quo excellit vti Sa-
cramentarius, Zuinglius, est, quod loco sa-
cræ Eucharistiæ, & Missę, quam prorsus abo-
lere, tam communem, & celebrem, quam
priuatam cuiusuis sacerdotis curauerat, &
obtinuerat, maximè apud Tigurinos; ne re-
ducti homines ad atheismum viderentur, eis
Cœnam supposuit, & certos ritus pro eius
celebratione instituit. De vtroque multa
Bzouius anno dict. 1525. num. 64. & 65. quo-
ad ritus Cœnę, accipe ab eo pauca.
351 Finita, inquit, concione, mensa infer-
tur, & munda mappa insternitur: huic im-
ponitur canistrum pane azymo plenum, ca-
tini quoque & pocula lignea (nihil enim
hic periculi est, vbi nullus est sanguis Domi-
ni, sed vinum) quæ vino implentur. Ac-
cedit ad mensam Ecclesiæ minister cum
adiuuis, & totum cœtum ad attentionem
352 excitat. Mox vnus ex adiuuis subijcit in-
stitutionem cœnæ Domini ex epist. ad Co-
rinth. (de qua tamen institutione, & eius
ritibus ipse dicit Apostolus eodem loco:
Cætera, cum venero, disponam. tan-
quam copiosius Corinthijs traditurus cę-
næ peragendę ritum; quod isti, quia
dati

temberga anno 1536. cum multis alijs à
Zuinglianis ad Lutheri partes transijt (Func.
in Chro. & Alan. Copus dial. 6. Lauather. in
hist. controuersiæ sacram. idem etiam testā-
tur eius Synodi acta publicè edita) præci-
puos duos errores Zuinglianorum reuocans
de baptismo paruulorum, quem negant esse
374 necessarium: hoc enim ipse antea scripse-
rat in Matth. cap. 3 quosdam infantes sine
baptismo æternam vitam consequi, quosdā
licet baptizatos delabi in infernum. & de
Cœna, ipse in Comment. in Ioann. cap. 6. &
375 Matth. 26. vbi veniam precatur à Deo, &
Ecclesia, quod multos Zuinglij hæresi fasci-
nauerit, quam tamen antea scripserat in e-
pist. ad Norimbergēses esse diuinitus à Chri-
sto traditam, & Lutheri doctrinam esse no-
uam, & cum sacris literis pugnantem: immò
in Epist. ad Eslingenses vocaucrat Luthera-
nos phanaticos, suermeros, furiosos, &c. huc
vsque Genebrard.

376 Diuersi errores hæresiarchę Bucero assi-
gnantur.

I. Quod Christi Domini corpus, & san-
guis in Eucharistia adsit pręsens, dum reci-
pitur, alias tamen nunquam: in quo præci-
puè errauit Lutherus. Ita Gualt. cit. cum
Sandero hæres. 215.

377 II. tenuit, quod sensus verborum Chri-
sti Domini in Eucharistia *Hoc est corpus meū.*
iste sit legitimus, *hoc est protestatio, & me-
moriale beneficiorum Dei.* Ita idem Gualt.
cum Prat cit.

378 III. Errauit, vt iam dictum, affirmans,
quod puerulus infans etsi baptismo initiatus
sit, non saluetur: quamquam alibi ipse con-
cedit baptismo peccatum originale deleti.
Cum cit. Prat. ibid. Gualterius.

379 IV. Quisquis habet solam fidem histori-
cam (nempe illam, qua creditur veritas my-
steriorum Religionis Christianæ) in Eucha-
ristia nihil aliud accipit, nisi signum corpo-
ris Christi. Prat. ibid. Sander. hæres. 204. &
Gualterius.

380 V. Ait cum errore, quod haud delean-
tur omnia peccata; quia concupiscentia car-
nis non extinguitur, quam esse peccatum
iudicat, tametsi à Deo non imputetur. Ita
vbi supra Prat. & Gualt.

381 VI. Quod nullum detur peccatum mor-
rale, præter incredulitatem; in quo errore
sequutus est Lutherum primum eius inuen-
torem. Ijdem Prat. & Gualt.

382 VII. Quod non obligentur Sacerdotes
cælibatum seruare; vnde ad ducendam v-
xorem eos non solum hortabatur, sed etiam
si quem cælibem permanere videret, ipse
Bucerus reprehendebat. Prat. & Gualt. ibid.

383 VIII. Grauissimè in hoc errauit, asserens
quod homines etiam quibuslibet sceleribus
admissis, debeant firmiter credere, se per
Christum esse Deo gratos, & acceptos. Pra-
384 teol. & Gualter. loc. cit. Qui de eius morte
& sepultura affirmant, quod fuerit defunctus
in Anglia anno 1551. & quod ibi eius ossa
sint combusta anno 1557.

385 Addit autem idem Gualterius ex Posseu.
lib de Atheismis hæret. cap. 8. quid valde
notabile de pessimo Bucero, per sequentia
verba. Dicitur in morte, inquit, Iudaismum
professus, & negasse Messiam adhuc venisse.
386 Quæ res Bezam deterrere debuerat, ne
eum laudibus efferret suis iconibus, diceret-
que inter alia, *Ciuitatem Argentinensem Bu-
cero restitutam apud se Ecclesiam debere.*
huc vsque Gualt.

387 De Ioanne item Alasco, parente Alasco-
norum, pauca occurrunt notanda. Hic natio-
ne Polonus, cum ad dignitatem Episcopa-
tus fuisset euectus, in Lutheranismum inde
lapsus est: sed statim ad Sacramētarios Zuin-
glianos trāsijt, & sectam peculiarem ex du-
plici errore præcipuè instituit. Ita Prat. verb.
Alasconij, Sander. hęres. 207. & Gualt cap. 23.

388 Primus error fuit circa verba euchari sti-
ca, Hoc est corpus meum; Quippe ne suis
Magistris ingenio cedere videretur, præter
alias duodecim falsas eorum interpretatio-
nes, nouam sic finxit: *Hoc*, inquit, *id est,
non panis*, sed vniuersa hęc cœnę actio, est
389 corpus meum. Quam interpretationē, ait
quidam Vvestphalus, à Caluino traditam
esse, negat tamen Beza. Ita Prat. loc. cit &
Gualt. ibid.

390 Secundus error fuit circa Baptismum, de
quo tam malè sentiebat, vt ipsum reijceret
& esse conuersum in idololatriam affirmaret
nouus hic hæresiarcha Ioannes Alascus, de
391 quo addit Gualter. dict. cap. 23. quod
aufugerit in Angliam anno circiter 1551. &
ibi obtinuerit à Rege, vt Ecclesiæ peregri-
norum curam haberet, atque quod ibidem
fuerit mortuus mense Ian. anno 1560.

392 Circa hæresiarcham Petrum Martyrem
quid? de eo nihil Prateol. aliquid alij, vt Sā-
der. hæres. 218. Florem de orig. hæres. lib. 3. c.
5. num. 2. & 3. Onuphr. anno 1549. & Gene-
brard. in Pio IV. sed audiamus Gualt. c. 21.

393 Petrus, inquit, Vermillus Florentinus,
qui Martyris nomen sibi arrogauit, ex Ca-
nonico Regulari, factus est Satanæ tubicen
anno circiter 1549. Eo particulatim nomine
infamis, quod contenderit non posse Deum
efficere, vt Iesu Christi corpus in pluribus
394 simul locis existat, etiam sub speciebus pa-
nis consecrati. Cæterum, tametsi Sacramen-
tarius fuit, fide tamen à Caluinismo discre-
pabat; quandoquidem auditis in Possiacen-
si colloquio Caluini ministris asserētibus, Ie-
su Christi corpus realiter in Eucharistia sumi
licet realiter in ea non existat; contrarium
cum exclamatione testatus est: scilicet, neque
illud in Eucharistia esse realiter, neque in
395 ea realiter accipi. Et verò non sine vene-
ni à Caluinistis propinati suspicione extin-
ctus est eo ipso tempore, quo se se & ad Brē-
tium Vbiquetariorum parentem, & ad præ-
dictam realem absque reali existentia rece-
ptionem ab Hugnosticis inuectam refutan-
dam accingebat, anno nimirum 1562. men-
se Nouemb. hactenus ille: neque de hoc hæ-
resiarcha quidquam aliud occurrit.

396 Vnum

396 Vnum tamen verbum de hæresiarcha
Henrico Bullingero ex Onuph. anno 1549.
& ex Sander hæres.233. à Gualt. prolatum.
397 Circiter eundem, inquit, annum 1549.
fœtidas falsæ doctrinæ suę merces exposuit
Henricus Bullingerus Zuiglianus, eo inter
alia mendacia, nomine damnatus, quod in
præfatione suarum in Apocalypsim homilia-
rum scripserit, non alium Antichristum in
mundum esse venturum, quam qui iam ve-
398 nit in Romanis Episcopis; quandoque per
intolerandam calumniam S. Ioannem Euan-
gelistam Idololatriæ ob honoratum Ange-
lum incusarit. homil. 84. & 97 in Apocal.
399 Brentio respondit anno 1563. & diem
vltimum Tiguri confecit anno 1575. de eo
plura Florem. Raymund. lib. 3 de orig. hęres.
cap. 5. num. 1. huc vsq. Gualter. quibus finita
ista Regula manet.

Quid de summo hæresiarcha Ioanne Caluino? quid de perniciosissima secta Caluinistarũ.

REGVLA CCXCII.

400 CIrca annum Domini 1534. prodijt ex
Vrbe Nouiodunensi Prouinciæ Pi-
cardiæ cunctorum hominum pessimus, ac
præ cæteris hęresiarchis quotumcunque pe-
nè errorum contra fidem diuinam inuentor,
aut instaurator pestilentissimus, nempè Io-
401 annes Caluinus. Hic ob iuuenilis ætatis
improbitatem à patria sua, imo à tota Gal-
lia exilium pati coactus est (vtinam tunc
coactus fuisset pati vltimum igne suppliciũ,
vti pro suis nefandis sceleribus merebatur
ne tanta equidem Ecclesiæ catholicæ detri-
menta intulisset) & Geneuam, vt ad locum
402 tutum aufugit. Ibi spatio 23. annorum
pedem fixit, & quà dogmata sua falsa spar-
gendo, quà Remp. illam in spiritualibus ad-
ministrando, primas semper tenuit, atque
nouam Caluinistarum sectam instituit, com-
prehendẽtem propè omnes quarumlibet se-
ctarum hæreses, quibus vniuersam pene
Galliam, & alias Europę regiones valdè in-
fecit, neque inficere, quod magis dolendũ,
vnquam cessat.

---

403 EPiteton, summi, appositum à nobis
in titulo Regulę meritò tribuit hæ-
resiarchæ Caluino Prateol. verb. Caluinistæ.
num. 4. Caluinistæ, inquit, à Ioanne Calui-
no nostri seculi summo hæresiarcha, Picar-
do natione, patria Nouiodunensi, dicti sunt
403 Quippe iste cum suis asseclis ad summum
peruenit nequitiæ, falsitatis, & corruptio-
nis Sacramentorum, diuinarum scripturarũ,
ac sacrorum rituum, quo perueniri posse vi-
detur, vt sigilatim ex dicendis apparebit.
405 De eo idem Prateol. quoad nequitiam,
& falsitatem, ac incõstantiam ex testimonio
Ioannis Vacqueri, in lib. de tentationibus,
sic ait: Eundem (nempè Caluinum) noue-
runt inter dissolutos suæ Vrbis viros dissolu-
tissimum, inter inconstantes, & fidifragos
inconstantissimum. ita ibi: & paulo post ex
Lindano Dubitantij tui Dial. 2. sic.
406 Hic igitur Gallicani ingenij fastu, vanæ-
que eloquentię cothurno, ac doctrinæ suæ
opinione tumidus, primum Basileæ delite-
scens, tum Argentorati exulans, ac profu-
gorum ibidem factus concionator, post Ge-
neuensis Ecclesiæ arrepta contra Dei legem,
pulso Vicecomite, & Episcopo, gubernatio-
ne, non modo Sabaudiam, sed totam adeò
Galliam suis infecit, euertit, perdidit bla-
sphemijs, propter nouum suę Cœnæ figmen-
tum, quo Christum, licet absentem, ima-
ginatur sua tantum vi, & efficacia præsentem
per metonymiam. hæc ille, ex quibus non-
nulla de contentis in Regula aliqualiter in-
notescunt.
407 Non est nostri instituti multis vitam, mo-
res, ac res gestas huius pessimi hominis lon-
gè attexere: id præstiterunt diuersi, (ad i-
stos lectorem remitto) tum ex catholicis no-
stris, vt Ioannes Vetus, & Claudius Sancte-
sius, ac cum vtroque Prateol. loc. cit. vers. sed
Caluini vitæ: tum ex contrarijs infidelibus,
408 maxime Theodorus Beza. Qui studiosè ca-
uit (vt ait Gualter. cap. 15.) ne facinus pro-
deret, quod liliatum Caluinum Gallię fini-
bus egredi compulit, prout refert Hierony-
mus Bolsecus in vitæ Caluini cap. 5. Et verò
tam spurcum illud est, & à natura alienum,
vt me ipsum quoque enarrare pudeat. hacte-
nus verba Gualt.
409 Quod autem per fugam à pęna vltimi
supplicij tali facinori debita se liberauerit,
adducit breuiter cum alijs huc spectantibus
Genebrard in Marcello II. Ioannes Calui-
nus, inquit, ex matre pontificij sacrificuli
concubina, Canonicus Nouiodunẽsis (*Vuestphalus Lutheranus in Apologia*) incipit cla-
rescere, & de fori rabula Theologus de re-
pente prodire, vbi ad pœnam quæsitus cum
quodam Capo tunc Academiæ Parisiensis
rectore, Regij Magistratus manus subdolè
effugisset. hæc ille.
410 Effugerat autem, vt dictum, primo Ba-
sileam, ibique latuit; postea Argentoratum
quas vrbes iuxta Rhenum flumen licet Ger-
mani habitent; sunt tamen sitę intra confi-
nes Gallię: proindè pro maiori securitate
in Italiam venit, ac inde non multo post
rediens, Geneuam ingressus, pro sua, & alio-
rum commoditate hanc Ciuitatem elegit,
411 vt sedem propriam. Vbi statim applicatus
est ad concionandum, & docendam suam
prætensam Theologia, formamque confes-
sionis, ac disciplinæ vna cũ suo cathechismo
componere non tardauit. Ita ex relatione
Bezæ Gualterius.
412 Dixi, pro sua, & aliorum commoditate;
nam ibi pro suá ad attrahendos multos ido-
neos, pro instituenda noua hæreseon secta
nihil commodius. Audi Prateolum ex Io-
413 anne Vetere vbi supra circa hoc. Vbi pri-
mum, inquit, Caluinus suam illam impu-
den-

dentiæ, ac impietatis ſcholam aperuiſſet, &
ad eiuſdem ſceleris ſocietatem nonnullos,
quos fore vtiles ſibi, ac idoneos arbitrabatur,
verborum blanditijs, magniſque pollicitationibus
pellexiſſet, tunc homo vafer, &
aſtutus, qui nobilitandi ſui nominis, & propagandæ
factionis ardore incendebatur, laqueos
complures ſtruxit, quibus incauri,
ſemidocti, & ſibi minus cauentes facile irretiti
caperentur. hæc ille.
414 Pro commodo item aliorum, nihil commodius,
nihil opportunius Geneuenſi vrbe
vt ad ipſum Caluinum in ea reſidentem vndecunque
effugientes, & exulanres recurrerent.
Vnde idem Prat. cum dicto Io. Vetere
415 de illo ſic ait. Quod ipſe ſeſe aſylum in
proximis Galliæ finibus conſtituiſſe, ac muniuiſſe,
ad quod exules, damnati, aborigines,
& omnium ordinum, gentiumque perditi,
ac deplorari greges ſuis finibus ablegati
confugiant, & in quo tamquam in tutiſſimo
portu placidè conquieſcant, ſignificat.
ita ille.
416 Supereſt, vt de qualitate Caluiniſtarum
ſectę agamus: & quidem, quod ſuperet qualeſcunque
ſectas multitudine, & grauitate
errorum contra fidem catholicam, omninò
extra controuerſiam mihi videtur, nec vllus
417 credo, ibit inficias. An autē quotquot hęreſes
extiterunt decurſu præcedentium ſæculorum,
& in præſenti exiſtunt, ex quibus
reliquæ ſectæ fuerunt inſtitutæ, in hac vna
Caluiniana comprehendantur? dubitabit
forte aliquis; ſed non, vt iudico, noſter Iaco-
418 bus Gualterius. Cum hic in ſuis tabulis
chronographicis à Chriſto nato ad annum
1631. adiuncto Appendice, in ſingulis ſeculis,
& ſectis collationē veterum errorum cū
hæreſibus Caluinianę ſectæ exactè percurrat,
& in partem affirmantem, manibus pedibuſque
omninò inclinare videatur.
419 Verum quidquid ſit de hoc dubio, cuius
deciſionem iudicioſo lectori libenter relinquo,
modum illum loquendi moderatum
ipſius Gualterij valdè approbo, nimirum
420 cum dict. cap. 15. ſecul. 16 ſic ait. Eo ſpectat
vniuerſa, quæ mihi ad manum eſt, præcipuarum
blaſphemiarum, ac falſitatum
enumeratio (loquitur de falſitatibus Caluinianis),
quas Satan illis pro veritatis, & ſapientiæ
axiomatis venditat: pręcipuarum
dico, quod omnes enumerare nequeā, partim
vt me promiſſæ breuitatis memorē prębeā,
partim quod numerus ſit propemodū
421 infinitus. Quandoquidē, vt nihil de ijs dicam,
qui & ſtudioſius perquiſierunt, & accuratius
recenſuerunt, illud aſſeuerare auſim,
neque in ſymbolo fidei articulum eſſe
vllum. neque vllam in oratione Dominica
petitionem, neque vllum, ſiue Dei, ſiue
Eccleſiæ mandatum, neque Sacramentorum
vllum, aut ceremoniam ſacramentalem eſſe,
quam non illorum miniſtri vel exterminauerint,
vel mutilarint, vel deprauarint. hæc
ibi, & addit ſtatim augendo.
422 Qui etiam verum dixero, ſi dixero, habere
me vndè illis demonſtrem complures
vel in vnum Apoſtolorum ſymbolum erro-
423 rum centurias; quorum quinquaginta
nimirum, ipſum primum ſymboli verbum,
Credo, impetunt, hoc eſt, fidem vniuersè acceptam;
ſiue neceſſitatem, vnitatē, naturam
obiectum, effectaque eius peruertendo; ſiue
eius adipiſcendę modum, ac diuturnitatem
ignorando; ſiue eius contraria, vel reguiam
atque adeò ſymbolum ipſum, quo illa ſummatim
comprehenditur, pręposterè intelli-
424 gendo. Ita ille. En qualis ſecta Caluiniana.
En quam abundans, & ſuperabundans
erroribus: quid igitur? percurrendi ne omnes,
& ſigillatim indicandi? Id quidem nimis
prolixum, & attenta ingenioli noſtri tenuitate,
ſine dubio adynaton. Inhærendum
itaque quoquomodo Gualterij veſtigijs, qui
immediatè poſt vltima eius verba adducta,
ſic proſequitur.
425 Ex hoc ingenti, inquit, ac propè infinito
errorum numero, centum nunc dumtaxar
eligam, quibus quaſi perſpicuis notis
facile erit deprehendere prodigioſos peſtilentis
illius hydræ ſinus, quam reformationē
426 vocitant. Prius tamen rogatum lectorem
velim, vti documenti initio à me traditi non
immemor ſit; mirandum vtique non eſſe,
quod in recenſendis Caluini, ac ſimilium
erroribus, nobis interdum obijciuntur quædam
alia eorum ſcripta, in quibus contrarium
aſſerunt; & quidem non raro in vno
eodemque libro, ac nonnunquam in eodem
capite. Hæc enim excuſatio adeo illos non
excuſat, vt manifeſtæ contradictionis accu-
427 ſet. Et vero tam ſolemne eſt hæreſi ſecum
ipſam pugnare, ac ſemetipſam deſtruere,
quam naturale eſt veritati, ſpiritu amoris,
vnitatiſque ſuſtentari. hęc Gualt.
428 Qui deinde oſtendit, qualiter ſancti Patres,
vt D. Ireneus, D. Baſilius, D. Epiphanius,
D. Gregorius Nazianzenus, D. Auguſtinus,
& alij conſueuerint vti hoc modo
conuincēdi hęreticos ſui temporis per propria
eorum teſtimonia, & verba ex ipſorummet
libris, aut ſcriptis deſūpta: ſicuti Sanctus
Rex Dauid 1. Reg. 17. Goliath proprio ipſius
429 gladio glorioſiſſimè interfecit. Idem promittit
Gualt. ipſe ſe pręſtiturum in exprimēdis
dictis centum erroribus Caluini, & ſectæ
Caluinianæ, ſtatque promiſſis, etiam ſyllabatim
verba ipſius inimici hęreſiarchæ de-
430 ſcribens: In qua deſcriptione, & indicatione
errorum abundantius, & prolixius ſe
gerit, pluribus teſtimonijs, vel locis in probatione
adductis: nos ab huiuſmodi abundantia
& prolixitate in eiſdem cētum erroribus
indicandis quoad poterit, abſtinebimus,
vno, vel altero loco contenti ex relatis
ab ipſo Gualt.
431 Primus error Caluiniſmi, quod fides nō
ſit vna, neque futuram eſſe vnam vſque ad
finem mundi. Eundem tenuerunt (vt vidimus
in ſeculo 2. 3. & 7. diuerſę alię ſectę Appelliſtarum,
Manicheorum, Rhetorianorū.
433 & Mahometarum. nam Mahometes in
ſuo

suo Alcorano docet, & Iudæum, in Iudaica, & Christianum in Christiana, & Mahometanũ in Mahometana fide, seu religione posse salnari. Ita Caluinus multiplicem esse fidem tenuit, vt refert in eius vita Beza, qui fuit infectus endem errore, vt magis de vtroque ex Regula seqnenti patebit.
433 Excelluit in prædicto errore post Caluinum, & Bezã, quidam Sebastianus Castellio Geneuensis, qui inter hæresiarchas reponitur seperatim à Gualt.cap. 22. secul. 16. vbi de eo sic ait. Ludimagistrum Geneuæ egit, qui teste ipso Beza (in vita scilicet Caluini) rem indifferentem ducebat, eam sequi Re-
434 ligionem, quam quisque voluerit. Excelluit etiam in alio errore idem Sebast. Castellio, quod cum Anabaptistis defenderet Canticum Canticorum esse colloquium, vel cantilenam prophane amatoriam, atque impudicam Salomonis cum amasia quadam
435 sua; adeò vt, eodem Beza teste, palam iusserit illud ex Canone abradi non sine atrocibus in eos conuicijs, qui obnitebantur. ita eum Sander.hæres. 190. idem Gualt.
436 II. Error Caluinismi est, quod fides semper incredulitate sit permixta: hæc autem permixtio dissona, & repugnans est, ac si calidum frigido, humidum sicco, auditus surditati, visus cæcitati coniungatur; nihilominus ita docuit Caluinus lib.3 suæ insti-
437 tut.cap. 2.S.4. *In cunctis*, inquit, *semper mixta est fidei incredulitas*; & infra adducto
438 exemplo Danidis: *Nullum*, inquit, *illustrius, vel magis memorabile exemplum fidei proponit scriptura*, quàm in Dauide, præsertim, si continuum vitæ cursum spectes; Ille tamen quàm non semper pacato animo fuerit, innumeris querimonijs declarat, ex quibus paucas eligere sufficiet, dum animæ suę turbulentos motus exprobrat, quid aliud, quam suæ incredulitati succenset? Hæc Caluinus scilicet.
439 Sed postea ibid. S. 21. sibi ipsi contradicens, ait, *non intus in cordibus piorum* regnat incredulitas, sed foris oppugnat. & S. 27. expressè affirmat, *A terrore incredulitatis longè differre fidelium timorem*. ita ille à se ipso cum manifesta contradictione alienus.
440 III. Error Caluini, quod fides semper sit coniũcta cũ dubitatione & incertitudine, & ex terminis ipsis clarè patet distinctum esse præcedentẽ errorẽ ab isto tertio; quẽ docuit
441 manifestè Caluin. lib.3.c.2.S.17. Dicẽs. *Nos certe dum fidem docemus esse debere certam, ac securam, non certitudinem aliquam* imaginamur, quę nulla tangatur dubitatione; nec securitatem, quæ nulla sollicitudine
442 impetatur. ita ille; & vult talem fuisse fidem cum dubio coniunctam, sanctorum Patriarcharum Abrahami, Isaaci, Iacobi, Iobi, Dauidis, &c.
443 Verum quis non videat, quod suum prædictum assertum destruit idẽ Caluinus, quando in dicto cap.2.S.7. sic ait. Excludenda est dubitatione mixta intelligentia, quæ non solidè sibi constet, sed ipsa secum disce-
444 ptet. & sic S. 19. *Summa hæc sit, vbi primum vel minima fidei gutta mentibus* nostris instillata est, iam faciem Dei placidam, & serenã, nobisque propitiam contemplari incipimus, procul id quidem, & eminus, sed ita certo intuitu, vt sciamus nos minimè allucinari. ita ille: vide plura apud Gualter.
445 IV. Error, quod fides sæpè, imo, & semper, sit erroribus permixta; profert eum Caluinus lib.3. institut cap.2.S.4.& 31. *Nos vero*, inquit, *fidem quandiu in mundo peregrinamur, implicitam esse concedimus, non solum, quia nos multa adhuc latent, sed quia multis errorum nebulis circumdati non omnia assequimur*. ita ille. Sed spiritu vertiginis agitata lingua ipsius oppositum statim ibi asserit, *ab ipso* (Spiritu Dei) *profectam reuelationem*, vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis insimulare, horrendum est sacrilegium. hæc Caluinus.
447 V. Error, quod fides simplex, & implicita non sit, nisi commentum, & crassa ignorantia, & quod vera fides claram cognitionem requirat. Inter errores Petri Abailardi reponitur iste, vt vidimus, in secul.12. Caluinum eum renouauit, vt patet lib.3.cap.2.S.2. vbi loquens de catholicis sic
448 ait: Commentum fabricarunt implicitæ fidei, quo nomine crassissimam ignorantiam ornantes, miseræ plebeculæ cum magna pernicie illudunt.
449 Sed hanc implicitam fidem admittit, vt necessariam, Caluinus sibi ipsi oppositus varijs in locis, præcipuè S. 3. dict. cap. 2. vbi. *Equidem non inficior (qua sumus ignorantia circumsepti) quin plura nobis implicita nūc sint, & etiam sint futura, donec deposita carnis mole propius ad Dei præsentiam acces-*
450 *serimus*. ita ibi, & S. 4 addit. Nos verò fidem, quandiu in mundo peregrinamur, implicitam esse concedimus.
451 VI. Error, quod fides non aliud habeat obiectum, aliumue scopum, nisi bonitatem Dei, & indubitatã specialis singulorum fidelium salutis promissionem, & quod integra fidei definitio in eo sita sit, vt certò credam
452 me saluum futurum. Atque hic est (addens inquit Gualter.) apex, & quinta, vt sic loquamur, essentia Caluinismi, vt scilicet populo credulo persuadeatur, se planè securum esse de sua salute, imò tam securũ, quam ipsum Christum Dominum: quamuis nec credat Deum esse, nec scripturam veracem existere, siquidem Caluinus conceptis verbis affirmat id nullius esse momenti. ita ille.
453 Qui circa prædicta citat Caluinũ lib. 3. cap. 2. S 9. 10. vbi sic ait circa vltimum. *Credere*, inquit, *certe plurimos Deum, Euangelicam historiam, ac reliquas scripturæ partes veras esse arbitrari &c.* statim subiungit.
454 *Talibus quidem fidei testimonium tribuitur sed per abusum: quoniam Verbum Dei non impugnant manifesta impietate*, vel reijciunt vel contemnunt, sed quandam potius obedientiæ speciem præferunt. Verum hęc

fidei

fidei seu vmbra, seu imago, vt nullius est
momenti, ita indigna est fidei appellatione.
455 & immediatè pòst ait, *eam procul abesse*
a solida veritate fidei. heu ingens blasphe-
mia!
456 At circa primum audi eundem Caluinũ
à Gualt. citatum dict. cap. 2. §. 82. vbi. *In Di-*
uina, inquit, *beneuolentia, quam respicere*
dicitur fides, intelligimus salutis, ac vitæ
æternę possessionem obtinrri. & §. 29 Fidei
fundamentum facimus gratuitam promis-
sionem, quod in ipsa propriè fides consistat.
457 & statim. Fides propriè à promissione in-
cipit, in ipsa constat, in ipsam desinit. item
§. 43. Fidei vnicus est scopus, Dei miseri-
cordia, in quam vtroque (vt ita loquar) o-
culo respicere debeat. & lib. 3. cap 3. § 19.
Proprium fidei obiectum est Dei bonitas,
qua peccata remittuntur. Tandem de fidei
458 definitione lib. 3. cap. 2. §. 7. sic. *Nunc* in-
quit, *iusta fidei definitio nobis constabit si di-*
camus esse diuinæ erga, nos beneuolentiæ fir-
mam, certamque cognitionem, quę gratuitæ
in Christo promissionis veritate fundata,
per Spiritum sanctum, & reuelatur mentibus
nostris, & cordibus obsignatur. En quali-
ter Caluinus de natura, obiecto, ac defini-
tione fidei loquatur.
459 Verum idem Caluinus suo se gladio iu-
gulans lib. 3. cap. 2. § 7. sic ait. *Non negamus*
quin fidei officium sit veritati Dei subscribere,
quoties, & quidquid, & quocunque modo lo-
quitur. Et paulò post. *Fateor generale fidei*
obiectum esse Dei veritatem, siue minetur,
460 siue spem faciat gratiæ. Atq; §. 30. Nos im-
merito grauant calumniatores, ac si nega-
remus, fidem habere respectum ad omnes
verbi Dei partes. ita ille.
461 VII. Error, quod fides non possit esse
sine spe, immò quod nihil aliud sit fides, ni-
si spes, seu fiducia. Tradit expresè Caluin.
lib 3. instit. cap. 3. §. 5. vbi ait; *sine spe fidem*
non esse. Et in epist. ad Rom. 10. sic: *fidem dico*
firmam esse, & efficacem fiduciam. Item dict.
lib. 3. §. 43. *Iam docuimus*, inquit, *nihil aliud*
462 *spem esse*, quam fidei alimentum, & ro-
bur, seù firmitatem, & perseuerantiam.
ita ille.
463 Ruit tamen hęc erronea Caluini doctri-
na vel vnico Apostoli testimonio, 1. Co-
rinth. 13. *Nunc autem manent* fides, spes cha-
ritas, tria hæc: maior autem horum est cha-
ritas. & D. August. in Enchi. cap. 7. vbi optimè
distinguit de fide, & spe, veti de duabus re-
bus, quod illa feratur in res bonas, & ma-
las, ac præteritas, quas credimus; spes verò
in solas bonas, & futuras, quas desideramus,
Inuenies plura apud Gualt.
464 VIII. Error, quod sola scriptura sacra
ita ad salutem sufficiat, vt reijciendum sit
verbum non scriptum, quod catholici vocāt
Traditionem. Eundem errorem, vt vidimus,
tenuerunt multi ex hæreticis antiquis, vt
Valentiniani, Marcionistæ, Manichei, Arria-
ni, &c Renouauit ipsum Caluinus, vt patet
465 lib. 4. instit. cap. 8. §. 8. vbi. *Esto*, inquit, *hoc*
firmum axioma, non aliud habendũ esse Dei
Verbum, cui detur in Ecclesia locus, quàm
quod lege primum, & Prophetis, deinde
scriptis Apostolicis continetur. Item cap. 10.
466 §. 30. de scriptura loquens, ait, Dominus &
totam veræ iustitiæ summam, & omnes cul-
tus numinis sui partes, & quidquid ad salu-
tem necessarium erat, sacris suis oraculis, tũ
fideliter complexus est, tum perspicuè enar-
rauit. hæc ille, quibus excludit quodcunq.
aliud pręceptum in scriptura non conten-
tum, & quancunque traditionem.
467 Audi tamen, quam manifestè contraria
Caluinus proferat lib. 4. cap 10. §. 5. Etsi, in-
quit, leges singulæ (loquitur de humanis)
conscientiam non attingant, generali tamē
præcepto Dei tenemur, quod magistratuum
auctoritatem nobis commendat. En eiusdē
rei affirmationem cum negatione copulatā,
contra primũ Arist. 4. Metaphys. cap. 3. axio-
468 ma. Qui enim fieri potest, vt leges huma-
næ conscientiam non ligent, si Dei præcepto
ad eas obseruandas adigimur? Et verò quo-
ad Traditiones, Ecce quam manifestè eas
admittat Caluin. dict. cap. 10. §. 30. vbi i
469 [Testatur eas demum humanas consti-
tutiones se probare, quæ & Dei auctoritate
fundatæ, & ex scriptura desumptæ, adeoque
prorsus diuinæ sint. & statim subiungit: exē-
plum sit in geniculatione, quæ fit, dum so-
lemnes habentur precationes Quæritur sit
ne humana traditio, quam repudiare, vel
negligere cuiuis liceat? Dico sic esse huma-
nam, vt simul sit diuina. Dei est, quatenus
pars est decoris illius, cuius cura, & obser-
uatio nobis per Apostolum commendatur.
1. Corinth. 14 Omnia honestè, & secundum
470 ordinem fiant. Hominum autem, qua-
tenus specialiter designat, quod in genere
fuerat indicatum magis, quam expositum.
Ab vno exemplo æstimare licet, quid de
toto hoc genere sit sentiendum. hæc ille:
ex quibus deducit Gualterius, Quis, inquit,
non videat hac Caluini confessione omnes
Ecclesiæ traditiones non scriptas confir-
mari?
471 IX. Error, quod ex sacro Canone scri-
pturæ sanctæ debeant abradi libri Tobiæ,
Iudith, pars Esther, Sapientiæ, & Ecclesia-
sticus Salomonis, Propheta Baruch, pars
Danielis, & libri Machabęorum, tanquam
apocryfi, vt Caluiniani ministri proclamant,
472 & tales eos iudicant, vt patet ex ipsorum
Biblijs editis anno 1551. absque vllo dicto-
rum librorum, contra communem sensum
sanctorum Patrum, & decisionem sacrorum
Conciliorum, pręcipuè Tridentini, sess. 4. de-
cret. de Canonicis scripturis, vbi dicti libri
sancti, & Cannonici declarantur.
473 X. Error, quod Veteris Testamenti so-
lus textus hebraicus sit authenticus, non
autem versio vlla. Est manifestè contra
decretum Concilij Tridentini sess. 4. vbi ver-
sio latina antiqua, qua exemplo sanctorum

Patrum ; & Doctorum inducti communiter
474 vtimur, authentica declaratur. Verùm
declaratio ista valdè displicuit Caluino, vt
ipse indicat in suo prætenso Concilij Tri-
dentini Antidoto, sess. 4. eo quòd in votis
haberet, vt omnia reducerentur ad vnam
textus Hebraici normam pro testaméto ve-
teri, pro nouo autem testamento omnia ad
solam Græci textus regulam.

475 Quamquam ipsemet Caluinus sæpius se
sua ista coarctatione illaqueat; quippe cre-
brò textum hebraicum relinquit, & nostra
communi versione vtitur, lege Card. Bel-
larminum lib.2 de verb. Dei, c.2. & Iacobum
Gordonum, tom. 1. controuers. 1. c.8. qui in
probationem varia adducunt exempla.

476 XI. Error Caluinismi, quòd solus textus
Græcus noui testamenti sit authenticus;
non autem vlla versio. Pari modo de hoc,
atque de præcedenti errore philosophan-
dum, nec addendum quidquam occurrit,
præter citatos Bellarm. & Gordon. vide, si
lubet Gualt. loc. cit.

477 XII. Error, quòd Scriptura sacra non
sit ex se certa, neque erroris, aut falsitatis
expers. Primam partem inde tenet Cal-
uinus lib. 1. Institut. cap. 8. §. 13. & malè
ostendit; quia falsò supponit certitudinem
Scripturæ interna reuelatione fundari.
478 Tum verè, inquit, demum ad saluificam
Dei cognitionem Scriptura satisfaciet, vbi
interiori Spiritus Sancti persuasione fun-
data fuerit eius certitudo. Atque prius eo-
dem lib. 1. cap. 7. §. 4. sic ait. *Non ante
Fidem reperiet sermo in cordibus hominum*,
quam interiore Spiritus testimonio ob-
signetur. hæc ille, qui sine dubio deci-
pitur.

479 Pro secunda parte, quod Scriptura
non sit expers falsitatis, affert Caluinus
diuersa eius loca, in quibus vult aliquid
falsum contineri. Vt in fine Commenta-
rij sui in Iosue proferens, quæ in Actibus
Apostolorum, cap.7. dicit Sanctus Stepha-
nus de sepulchro empto ab Abraham, Ge-
nes. 23. illudque confundens cum parte
agri empta à Iacob Genes. 33. (quasi Iacob
illic nominari debeat loco Abrahæ) ita lo-
quitur: Quod autem ait agrum emptum
esse ab Abraham, error est circa nomen, qui
temporis decursu in eum locum irrepsit.
ita ille, & retuli ad verbum ex Gualt. apud
quem plura leges.

480 XIII. Error, quòd Scriptura sacra ex se
sit clara, & facilis intellectu; & quamuis
parum consonans duodecimo præcedenti,
talis tamen, qui sæpe in Caluinistarum ore
versatur, & passim ab eis scriptitatur. Lib. 1.
Institut. cap. 7. §.2. sic ait Caluinus: Non
obscuriorem veritatis suæ sensum Scriptu-
ræ præ se fert, quàm coloris sui res albæ, &
nigræ, saporis suaues, & amaræ. ita ille
valdè errans. Nam omissis multis, quæ
obscuritatem Scripturæ sacræ, & difficul-
tatem ostendunt, solum ipsum Calui-
num, quomodo palynodiam cantet, au-
diamus. lib. 3. Institut. cap. 2. §. 4. sic ait.
481 Quotidiè legendo in multos obscuros lo-
cos incidimus, qui nos ignorantiæ coar-
guunt. At hoc fræno in modestia nos Deus
Fidei mensuram singulis assignans, vt opti-
mus etiam quisque Doctor ad discendum
paratus sit. Quid clarius?

482 XIV. Error, deriuatus quoquomodo à
præcedenti, quòd peculiaris cuiusque fide-
lis iudicij sit Scripturam interpretari, ac Fi-
dei controuersias dirimere; ita vt non requi-
ratur ad Ecclesiæ determinationem recur-
rere: quin etiam vnicuique licere tum
ipsius Ecclesiæ definitiones, tum Concilio-
rum etiam generalium Decreta examina-
re, ac censura notare; de hoc Caluinus lib 4.
483 cap 8. §.11. Ex promissionibus (inquit de
nobis ille) quas allegare solent, multæ non
minus fidelibus singulis, quàm toti Eccle-
siæ datæ sunt. Nam tametsi duodecim A-
postolis loquebatur Dominus, cum dice-
bat; Ecce vobiscum sum, vsque ad con-
summationem sęculi, Matth. 28. Item, ego
rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit
vobis, Ioan 14. Spiritum scilicet veritatis:
non tantùm duodenario numero id pro-
mittebat, sed illis quoque singulis, immo
alijs similiter discipulis, vel quos iam assum-
pserat, vel qui postea accessuri erant: ita
ille priuatum iudicium nimis extollens.

484 E contra nimis deprimit commune Ec-
clesiæ iudicium, dicens lib. 4. cap. 9 §. 8.
*Ecclesia sensim a sua recta puritate declina-
uit*. & idem lib 4. cap. 8. §. 10. auctorita-
tem Conciliorum sic contemnit. *Quoniam
pro confesso* (inquit ille de nobis) *sumunt
vniuersale Concilium esse veram Ecclesiæ
imaginem, hoc principio sumpto simul absq;
dubio statuūt regi immediatè a Spiritu San-
cto eiusmodi Concilia, ideoque errare non
posse*. Sed id irridens, reijcit lib. 4. cap. 9.
485 § 9 *Bant nunc Romanenses, & affixum,
alligatumque suis Concilijs Spiritum San-
ctum pro more iactent*. & §. 3. Hoc autem
perpetuum esse nego, vt vera sit certa
Scripturæ interpretatio, quæ Concilij suf-
fragijs fuerit recepta. hucusque ille.

486 Verum eodem §. 13. tela contra seipsum
retorquet Caluinus sic: Nos certè libenter
concedimus, si quo de dogmate incidat di-
sceptatio, nullum esse nec melius, nec cer-
tius remedium, quam si verorum Episcopo-
rum synodus conueniat, vbi controuersum
dogma excutiatur: multo enim plus pon-
deris habebit eiusmodi definitio, in quam
communiter Ecclesiarum pastores, inuocato
Christi Spiritu, consenserint, quàm si quis-
que seorsum domi conceptam populo tra-
deret, vel pauci homines priuatim eam con-
ficerent. Hæc ille, quibus similia plura
eiusdem lege, si lubet, apud Gualterium ci-
tatum.

487 XV. Error, quòd Fides non infundatur
nisi electis, & prædestinatis. Clare de eo Cal-
uin. lib 3 c. 11 *In fidem inquit, non illuminan-
tur, nec Euangelij efficaciā vere sentiunt, nisi
qui*

qui praordinati sunt ad salutem. Atque ad-
dit statim, *Reprobos non percipere certum*
Fidei lumen.

488 Sed en, quomodo sibi ipsi contradice-
re cogatur Caluinus ibid. *Nihil absurdi est*,
inquit, *quòd cælestium donorum gustus ab*
Apost. Hebr. 6. & temporalis fides a Christo,
Luc. 8. *illis adscribitur*. & paulò post. *Nec*
verò nego, quin hucusque eorum mentes ir-
radiet Deus, vt eius gratiam agnoscãt. ita ibi.

489 XVI. Error, quod fides nunquam possit
amitti. Tradit Caluinus in Harmonia su-
per Matth. 13. *Cordibus*, inquit, *fidelium*
semel infixa Dei veritas, nunquam effluit, sed
vsque in finem viget. & ferè mox. *Porrò vt*
nunquam, inquit, *extinguitur Spiritus ille;*
ita & fidem, quam semel insculpsit piorum
cordibus, euanescere, & perire impossibile est.
hæc ille pro confirmatione huius erroris.

490 Pro reiectione autẽ eius, idem Caluinus
exponens verba illa Apostoli ad Hebr. 11. (Fi-
de Moyses, natus, occultatus est mensibus
tribus à parentibus suis) sic ait. *Notandum*
tamen est, fidem, qua hic laudatur, valde fuisse
imbecillam. Nam cum posthabito mortis suę
metu Moysen deberent educare, eum expo-
nunt. Patet igitur illorum fidem, breui non
491 tantùm vacillasse, sed fuisse collapsam. &
clariùs lib. 3. Instit. cap. 2 §. 24 *Neque tamen*,
inquit, *inficior, quòd nuper dixi, quasdam*
interruptiones fidei contingere, prout eius im-
becillitas inter violentos impetus huc, vel il-
luc flectitur. Ita in densa caligine tentatio-
num suffocatur eius lumen. Sic sibi contra-
rius ille.

492 XVII. Error, quòd homines nudo Dei
arbitrio, citra proprium meritum, in æternã
mortem sint prædestinati. Eisdem ferè verbis
docet Caluin lib. 3. Instit. c. 23. §. 2. Additq;
§. 3. *Ab initio Deum ad mortem aliquos præ-*
destinasse, qui cùm nondùm essent, mereri iu-
dicium mortis, nondum potuerant & prius §. 2.
ait. *Deum non alia de causa illos reprobare*,
nisi quòd ab hæreditate, quam filijs suis præ-
destinat, illos vult excludere. Atq; §. 4. idem
493 affirmat de damnatione dęmonũ. Nec vn-
quã ab hoc manifesto errore se retractauit.

494 XVIII. Error, quòd Deus aliquos crea-
uerit, vt peccarent, & in perpetuum dam-
narentur. Præcedenti admodũ coniunctus
495 est ille error 18. cap. 23. § .3. Atque vt cen-
tiea Deum esse damnationis illorum aucto-
rem confitear, quod verissimum est, non
protinus tamen crimen eluunt. ita ille; neq;
vlla similiter huius erroris retractatio à Cal-
uino facta apparet, sicut nec diuersorum se-
quentium.

497 XIX. Error, quòd Deus sit auctor peccati,
imò cuiusuis peccati. Prosequitur Caluinus
blasphemo ore contra Dei bonitatem insur-
gere; atque pari modo philosophandum de
isto errore 19. ac de duobus præcedentibus
17. & 18. locaq; Caluini adducta ad ostensio-
nem eorum, æquè præsentè ostendunt; proin.
de non adducam alia denuò, quæ copiosè
apud Gual. pro isto errore 19. relata inuenies.

498 XX. Error Caluinismi est, quòd Deus
non sit absolutè omnipotens. Caluinus su-
per cap 23 Isaiæ sic ait: Commentum illud
de absoluta potentia Dei, execranda blas-
phemia est & lib. 3. Instit. cap. 23. §. 2. sic:
Neque tamen, inquit, commentum ingeri-
mus absolutæ potentiæ, quod sicut profa-
num est, ita meritò detestabile esse debet.
Varias itaque coarctationes absolutę omni-
potentię Dei Caluinus, & asseclæ eius as-
signant, cùm nullis limitibus circumclu-
datur.

499 Primò coarctant eam respectu quorum-
cunque, quæ nunquam fuerunt, nec sunt
futura, iuxta illud Caluini lib. 2. cap 7. §. 5.
Impossibile, inquit, *appello illud, quod nec*
fuit vnquam, & ne imposterum sit, Dei ordi-
natione, ac decreto impeditur ita ibi, quasi
500 id à Dei voluntate pendeat. Vnde Cal-
uinus ipse in Harm. super Luc. 1. sic ait. *Non*
temerè solum, & inutiliter, sed etiam pericu-
losè disputatur, quid sit Deo *possibile, nisi si-*
mul occurrat, quid ipse velit.

501 Secundò, Coarctant, vt tantùm intel-
ligatur omnipotentia Dei respectu eorum,
quæ per eam actu ipse exequitur. Caluinus
lib. Instit. 1. cap. 16. §. 3. Et sanè, inquit, om-
nipotentiam sibi vendicat, ac deferri à nobis
vult Deus, non qualem Sophistæ (intelli-
git nos Catholicos) fingunt inanem, otio-
sam, & ferè sopitam; sed vigilem, effica-
cem, operosam, & quæ in continuo actu ver-
setur. hæc ille, maximè errans.

502 XXI Error, quòd in essentia diuina sit
distinctio realis. Caluiniani ità sentientes,
coguntur cum antiquis hæreticis Manichęis
condemnatis in tertio sæculo, cum Tritheï-
stis reiectis in sexto sæculo, & cum alijs ad-
mittere tres Deitates, & tres Deos, contra
Apostolum clamantem ad Ephes. 4. Vnus
Deus, vna Fides. nec occurrit aliud hic ad-
dendum

503 XXII. Error, quod Deus Pater genuerit
Filium suum, & produxerit Spiritum San-
ctum, quia voluit; ita quod potuerit illum
non producere. Docet Caluinus in Opusc.
contra Valentinum Gentilem: Nam relata
decima Valentini propositione per hæc ver-
ba. *Deus potuit generare, & producere, quia*
voluit. Quocirca genuit Verbum ante sæcula,
& produxit Spiritum. respondet eam o-
positionem admittendo hunc in modum.
504 *Per hanc sententiam Fides nostra nulla in re*
corrumpitur; quandoquidem ingenuè diximus
nomen Dei per prærogatiuam propriè attribui
Patri. hæc ille: ex quibus infertur, quòd ge-
neratio Filij, & productio Spiritus Sancti po-
tuerint non esse, & non competat eis esse ne-
cessarias, naturales, immutabiles, & æternas,
& consequenter, quòd Filius, ac Spiritus Sã-
ctus rebus creatis sint adnumerandi, vt de Fi-
lio tenuerunt Arriani, & de Spiritu Sancto
Macedoniani, abnegantes vtriq; diuinitatẽ.

505 XXIII. Error, quòd Filius Dei non gene-
retur continenter à Patre suo æterno. Paucis
verbis exprimit eum Caluinus lib. 1. Instit.

cap.13.§.29. *Stultè*, inqnit, *fingitur actus*
cōtinuus generandi: & in Gallicana editione
sua continuum illum generandi actum, vo-
cat commentum superuacaneum, & friuo-
lum. ita ille: ex quo efficitur necessario, vt
Pater sit mutabilis, quia generare destitit,
quod est contra fidem Catholicam.

506 XXIV. Error, quod sanctissima Trinitas
minimè sit inuocanda. Sic tenet Caluinus
in sua Epistola ad Polonos. Hæc precatio,
inquit, communiter recepta, Sancta Trinitas,
vnus Deus, miserere nobis, mihi non pla-
cet, & suam planè barbariem redolet. & ibi-
dem non multo post, *stolidam fatuom, ac*
profanam vocat illorum fidem, qui sentiunt,
credere in Deum, esse credere in Trinitatem:
heù, quam impudens, & intolerabilis Cal-
uini blasphemia, qua sanctissimæ Trinitati
diuinitas aufertur.

507 XXV. Error, quod Christus Dominus nō
sit propriè creator cœli, & terrę. sic Calui-
nus in opusc. contra Valentinū, p.1924. *Cer-*
tè nos, inquit, *vno consensu confitemur Chri-*
stum impropriè vocari creatorem cœli, & ter-
ræ, habita ratione distinctionis Personarum.
hęc ille; non apparet tamen vllo modo, cur
ipse ob distinctionem Personarum auferat id
à Christo Iesu, esse scilicet propriè creatorē
totius mundi; Cum receptissimum sit san-
ctorum Patrum, & cunctorum Thelogorum
axioma, externa Dei Opt. Max. opera om-
nibus tribus personis diuinis esse communia
vt & ipsam diuinitatem.

508 XXVI Error, quod filius Dei non sit Pa-
tri æqualis. Hinc ipse Caluin. in cap. 14. Io.
exponens hæc Christi verba, *Pater maior*
me est, arguit Sanctos Patres, & sacros ex-
positores, quòd ea de Christi Humanitate
interpretati fuerint, & ait, *Nec rectam, nec*
consentaneam fuisse Patrum solutionem. At-
509 que hinc similiter contendit lib. 2. instit.
cap.14 §.3. omnia scripturæ loca, in quibus
agitur de subiectione, humiliatione, & exi-
nanitione Christi, debere intelligi de vtra-
que simul natura; non autem speciatim, ac
simpliciter de natura humana. Plura ad idē
affert Gualter.

510 XXVII. Error, quod Filius Dei non ac-
ceperit essentiam à Patre lib 1. cap. 13. §.26.
ait de Deo Patre Caluinus: *Deitatis est prin-*
cipium, non essentiandi, vt fanatici nugan-
tur, sed ratione ordinis. Et in præfatione li-
511 bri contra Valentinum. *Verbum*, inquit,
semper fuit Deus, quare neutrum illi a Patre
datum est, vt esset. & ibidem paulo post. *Por-*
ro essentiare, siue essentiam dare, quidquid
est, nisi creare? iste enim actus tribuendi es-
sentiam, illud secum necessariò trahit, vt qui
ante non erat, esse cœperit. & infra. *Cum*
dicis essentiam illi esse datam a Patre, tu ne-
gas illum a seipso esse, cui rei cōtradicit Spi-
ritus sanctus, qui æternum illum vocat. ha-
ctenus ille.

512 XXVIII. Error, quòd Christus Domi-
nus secundùm naturam humanam fuerit i-
gnorans. Ita Caluin. Harm. in Luc. 2. affirmat
in communi *eius animam subiectam fuisse*
ignorantiæ. Atque Harm. in Matth. 21. & 24.
exemplificat, *ignorasse Christum, quanam*
esset arbor, cui maledixit, & ignorasse diem
513 *Iudicij* Sed huic manifesto errori multa lo-
ca scripturę se opponunt, præcipuè illud
Isa. 11. *Et requiescet super eum Spiritus Do-*
mi, spiritus sapientiæ, & intellectus, Spiritus
consilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ, &c.
& illud ad Coloss. 2. *In quo sunt omnes te-*
sauri sapientiæ, & scientiæ absconditi, &c.

514 XXIX. Error, quod Christus Dominus
ita personam nostrā susceperit, vt peccator
fuerit, & maledictionis reus. de hoc Calu. in
Epistolam ad Galatas 3. imitatus Lutherum
ibidem, cōmen. 2. tom. 5. cuius hæc sunt ver-
ba: *Omnes Prophetæ viderunt hoc in spiritu*
quod Christus futurus esset omnium maximus
latro, homicida, adulter, fur, sacrilegus, bla-
sphemus, &c. & quod Caluinus non erube-
scat Christum Dominum multis peccatis se,
& per se contaminatum facere, constabit
magis ex erroribus infra indicandis.

515 XXX Error Caluinismi est, quod B. V.
Marię virginitas, & integritas non sit cre-
denda. Sæpiùs damnauit Ecclesia catholica
hunc turpissimum errorem contra Cerin-
thianos, Ebionitas, Heluidianos, & alios: hoc
tempore denuò excitarunt ipsum Caluinistę,
adeoq. ei adhærent, vt Harm. in Matth. 1. af-
firmet Magister eorum Caluinus, *Neminem*
516 *vnquam hac de re quæstionem moturum, ni-*
si curiosum; neminem institutum, vel contra-
dicturū, vt refert editio Gallica, nisi contentio-
sum rixatorem.

517 XXXI Error, quod eadem B.V. Deipara
peccatorum multorum sit rea. Tenet Calu.
& ostendere incipit Harm. in Luc. 1. vbi pri-
mò eam accusat, potentiæ Dei malignè re-
strictæ, quando Angelo dixit, *Quomodo fiet*
istud, &c. & subiungit. *Nec verò magnopere*
laborandum est, vt eam purgemus ab omni vi-
518 *tio*. secundo in Luc. cap. 2. *quassata fidei*.
tertiò *propensione ad ius suum tuendum, post-*
habito etiam Dei respectu, ac Dei honore suo
fundari, in Luc. cap. 3. quarto Quod eam
impulerit carnalis affectus vehementia, vt
plus iustò satageret, in Luc. 8. quinto impor-
tunitatis, & quod præposterè cursum doctri-
næ Christi abrumpere tentarit, in Marc. 10.
519 sexto peccati in eo, quod fines suos exces-
sit, seq ingerendo Christi gloriam obscurare
potuit. hæc ille; vide plura apud Gualt. citat.

520 XXXII. Error, quod ea omnia, quę ad
mediatoris officium spectant, de vtraq. simul
natura in scriptura dicuntur. Ita Calu. lib 2.
instit. cap. 14 tribuens peculiariter diuinita-
ti passibilitatem, sicut alij hæresiarchæ tri-
buerunt, & in Cruce eam passam fuisse affir-
marunt.

521 XXXIII. Error, quod Christus Dominus
recusauerit, ac resugerit, quoad potuit, offi-
cium Redemptoris. Harm. in Matth. 26 de
Christo Domino loqnens Caluin sic ait. *Nō*
apparet placida illa moderatio, quam dixi,
quia mediatoris officio defungi, quantum

in

in se est, renuit, ac detrectat. hæc ille.
522 XXXIV. Error, quod Christus Dominus
tempore passionis suæ fuerit inquinatus af-
fectu vitioso, obstupefactus, caligine offusus
implicitas, & perplexas, minimeque rectum
& equabilem cursum: tenentes preces *fun-*
dens, alternis votis quasi vacillans; votum
subito elapsum castigans, præsenti cælestis
decreti memoria *priuatus*, non reputans se
hac lege missum esse humani generis Redé-
ptorem, salutis nostræ oblitus, & perplexus.
hæc omnia Caluin. lib. 2. cap. 16. §. 12. &
523 Harm. in Matth. 26. Quibus opponitur
scriptura sacra multis in locis, præcipuè. 1.
Petri 2. vocans eum, *Agnum immaculatum*
qui peccatum non fecit, nec inuentus est do-
lus in ore eius. & Matth. 17. *Hic est filius*
meus dilectus, in quo mihi bene complacui &c.
524 XXXV. Error, quod Christus Dominus
de animæ salute timuerit. lib. 2. instit. cap. 16.
§. 12. de hoc errore sic ait. *Nihil mirum, si*
horribilis exitij abyssus metu, & anxietate
duriter eum cruciauit. & in Matt. 27. sic:
525 *nihil* autem magis horribile, quam Deum
sentire Iudicem, cuius ira mortes omnes
superat. Ergo cum species tentationis Chri-
sto obiecta est, quasi Deo aduerso iam esset
exitio deuotus, horrore correptus est, quo
centies cuncti mortales fuissent absorpti:
Totum hoc ille, quo quid magis contra ve-
ram fidem, quæ docet Christum Dominum
iam ab instanti Incarnationis fuisse beatum?
526 XXXVI. Error, quod Christus Dominus
desperauerit. Hac adeo impia, & horribili
voce sæpius blasphemauit Caluinus, vt lib.
2. instit. cap. 16. §. 11. *Et certè*, inquit, *nulla*
fingi potest magis formidabilis abyssus, quã
sentire te à Deo derelictum, & alienatum,
& cum inuocaueris non exaudiri, perinde ac
si in tuam perniciem ipse conspirasset. Eò
Christum videmus fuisse deiectum. & Harm.
527 in Matth. 26. & 27. nihil, inquit, erat spei
vt in rebus deploratis fieri solet. ac statim
addit, Christo elapsam esse desperationis vo-
cem. Omitto reliqua, cum error iste ex se
nimis clatus sit ne aures piorum amplius of-
fendantur talia audiendo.
528 XXXVII. Error, quod Christus damnatus
fuerit, & damnatorum tormenta perpessus.
lib. 2. cap. 16. §. 10. sic ait Caluinus. *Nihil a-*
ctum erat, si corporea tantum morte defun-
ctus fuisset Christus, sed opera simul pre-
tium erat, vt diuinæ vltionis seueritatem
sentiret, quo & ira ipsius intercederet, &
529 satisfaceret iusto iudicio: Vnde etiam
cum oportuit eum inferorum copijs, æter-
næque mortis horrore, quasi confertis ma-
nibus luctari. Vide apud Gualter. alia in ma-
nifestationem istius erroris, & eiusdem effi-
cacem refutationem.
530 XXXVIII. Error, quod Christus Domi-
nus nihil fuerit promeritus habita ratione
diuini iudicij, ac ne sibi quidem. Tradit
Caluin. lib. 2. instit. cap. 17. §. 1. per hęc ver-
ba. *Equidem fateor, si quis simpliciter, & per*
se Christum opponere vellet iudicio Dei, non
fore merito locum, quia non reperietur in
homine dignitas, quę possit Deum promere-
531 ri. & §. 6. Quærere vero an sibi ipse me-
ruerit (quod faciunt Lombardus, Schola-
stici) non minus stulta est curiositas, quam
temeraria definitio, vbi hoc idem asserunt
Quid enim opus fuit descendere vnicum
Dei Filium, vt sibi acquireret quicquam
noui? & consilium suum exponens Deus om-
nem dubitationem eximit: non enim Filij
vtilitati consuluisse dicitur pater in eius me-
ritis. hæc ille ibi, & alibi similia.
532 Verum, quid magis iteratum in scriptu-
ra, quam quod Christus, & sibi & alijs pro-
meruerit? Isa 62. *Ecce Saluator tuus veniet.*
ecce merces eius cum eo. Apoc. 3. *Qui vice-*
rit, dabo ei sedere mecum in throno meo, si-
cut & ego vici, & sedi cum Patre meo in
throno eius. Peculiariter exẽplificant Theo-
logi, quod Christus promeruerit sibi glori-
ficationem corporis: omitto alia loca, quæ
passim occurrunt.
533 XXXIX. Error (hunc peculiariter tenet
Beza in acta Apost. 2.) quod Christus Do-
minus non descenderet verè ad inferos, sed
huiusmodi descensus sit intelligendus de
eius sepultura. Cui opponitur illud ad Ephes.
4. Ascendens in altum captiuam duxit ca-
ptiuitatem: dedit dona hominibus. Quod
autem ascendit, quid est, nisi quia & descen-
534 dit primum in inferiores partes terræ? Quæ
vltima verba, maximè attenta vi textus Græ-
ci, vt notat Gualterius, non possunt intelligi
de descensu Christi ad sepulturam, cum in
superficie terræ, & non in partibus eius in-
ferioribus sepulturę fieri soleant.
535 XL. Error Caluinismi est, quod non
aliter Christus Dominus descenderit ad in-
feros, quam diros damnatorum cruciatus in
Cruce patiendo. Ita Caluin. lib. 2. Instit. c.
16. § 8. reijciens interpretationem discipuli
sui Bezę de descensu ad sepulturam; sed v-
terque pari modo contra fidem catholicam
errauit.
536 XLI. Error, quod nullus fuerit Limbus
Patrum, qui & sinus Abrahæ dicitur. De
hoc Caluin lib. 2. instit. cap. 16. §. 9. Nescio,
inquit, qui factum sit, vt posteritas locum
putaret esse subterraneum, cui affinxit no-
men Limbi. Sed hæc fabula tametsi ma-
gnos Auctores habet, & hodie quoque à
multis serio pro veritate defenditur, nihil
tamen quam fabula est, Nam concludere
in carcere mortuorum animas, puerile est:
Christi autem animam illuc descendere, vt
eas manumitteret, quid opus fuit? hæc ille
valdè errans contra fidem.
537 XLII. Error, quod nullus sit Purgatorij
locus, & consequenter nullæ pro defunctis
fundi debeant preces. Expressè tenet Cal-
uin lib. 3. instit. cap. 5. & alibi sępè Sed oppo-
nitur vniuersalis totius Ecclesię Catholicæ
sensus, & vsus eius perpetuus fundendi pre-
ces pro defunctis, & sacrificia offerrendi.
538 XLIII. Error illatus ex præcedente, quod
inutiles sint defũctis preces nostrę, & alia vi-

ueutium suffragia . Idem Caluin. dict.cap.5.
& alibi passim, estque valde receptum apud
Caluinianos ; qui quam longè aberrent à
vera fide, patet ex dictis. Vide circa hunc
errorem Florim.lib.8.de orig.hæres. cap 18.
539 XLIV. Error, quòd nullus sit inferni lo-
cus pro torquendis damuatis, siue homini-
bus, siue dæmonibus. Caluinus lib.2. Instit.
cap.16 §.9. cōcludere, inquit, animas mor-
tuorum iu carcere, puerile est. Sic ille de
Inferno hominum : Atque in Epistolam Iu-
dæ, vers. 6. de inferno Dæmonum sic : *No-
bis*, inquit, *fingendus non est locus, quo inclusi*
540 *sint Diaboli*. Contra hunc tamen errorem
facit id, quod de Diuite Epulone dicitur,
Luc.16. *Mortuus est diues, & sepultus est in
Inferno*. Et ipsemet diues ibi positus ait :
Crucior iu hac flamma . Ergo errant Calui-
niani.
541 XLV Error, quod tormenta damnatorū
siuè hominum siuè dæmonum, vsque in diē
Iudicij generalis differantur. Caluin.in Epist.
Iudæ, vers. 6. sic de Dæmonibus ait : Quo-
cunque pergant, secum trahunt sua vincula,
& suis tenebris obuoluti manent, interea in
magnum diem extremum eorum Iudicium
542 differtur. De hominibus item lib. 3. Inst.
cap.25. §. 6. dixit, Gloriæ sanctorum spiri-
tuum coronam vsque ad aduentum Christi
differri, &c. Ac de reprobis subiungit : Re-
probis vero eandem esse sortem, dubium nō
est, quam Iudas diabolis assignat, vinctos ca-
tenis teneri, donec ad supplicium, cui addi-
cti sunt, trahantur. Ita ille; sed conuincitur
exemplo adducto Epulonis, Luc.16. dicen-
tis, Crucior iu hac flamma.
543 XLVI. Error, quod Christus Dominus à
mortuis suscitatus, neque ex sepulchro clau-
so egressus, neque clausis ianuis ad Discipu-
los ingressus fuerit, lib.4. Instit.cap.17 §.29.
affirmat Caluinus contra expressa Euangeli-
starum testimonia. Vide S. August. in serm.
138 de tempore, & lib 22. de Ciuitat. Dei,
cap.8
544 XLVII. Error, quod Christi Domini a-
scensio in cœlum nequaquam sit intelligen-
da secundum locum, sed tantum secundum
rerum creatarum dominatum. Sic tenet
Caluin. multis in locis, præcipuè Harm. in
Marc.16 super illa verba, Et sedet à dextris
545 *Dei*. Alijs locis, inquit, exposui, quid va-
leat hæc locutio, Christum scilicet in subli-
mè euectum esse, vt supra Angelos, omnesq;
creaturas emineat, vt per eius manum Pater
mundum gubernet, vt denique coram eo fle-
ctatur omne genu, &c. Quare locum aliquē
imaginari non conuenit. Ita ille. Vide re-
liqua apud Gualter.
546 XLVIII. Error, quod nullum sit futurum
Iudicium. Harm. in Matth 27. sic Calui-
nus. Neque enim, inquit, timendum est,
vt in Dei iudicium ampliùs veniant peccata
nostra, à quibus tam pretiosa mercede nos
547 absoluit Dei filius. Hæc ille. Contra ma-
nifestos textus, Matth.16 Filius hominis vē-
turus est in gloria Patris sui cum Angelis suis,
& tunc reddet vnicuique secundùm opera
eius. Et Rom.5. Secundùm autem duritiem
tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi irā
in die irę, & reuelationis iusti Iudicij Dei,
qui reddet vnicuique secundùm opera eius.
548 XLIX. Error, quod Spiritus Sanctus sit
Sacramentorum Minister. Opponens se eius
diuinitati, sic vocat ipsum Caluinus in sum-
ma sua de Doctrina ministerij verbi, quæ in-
ter eius epistolas est, num. 310. & lib.4. In-
stit. cap.8.§.8 Verùm Spiritui Sancto æque
competit Diuinitas atq; Patri, & Filio, iux-
ta illud 1. Ioann. 5. Tres sunt, qui testimo-
nium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spi-
ritus Sanctus, & hi tres vnum sunt.
549 L. Error Caluinismi est, quod Spiritus
Sanctus non accipiat essentiam à Patre, & à
Filio, lib.1. cap.13. §. 26. sic ait Caluinus:
Pater Deitatis est principium, non tribuen-
do essentiam suo Filio, ac suo Spiritui Sancto,
vt fanatici nugantur, sed ratione ordinis à
nobis declarati. Hæc ille, qui potiùs nugas
profert; cùm Fides catholica doceat, eandē
numero substantiam, seù essentiam, quæ est
in Patre, & Filio, accipere Spiritum Sanctum
ab vtroque.
550 LI. Error, quod Ecclesia non contineat,
nisi sanctificatus, imo non, nisi electos, &
prædestinatos, eosque vniuersos, lib.4. cap 1
§.2. sic Caluinus. Soli Deo, inquit, permit-
tenda est cognitio suæ Ecclesiæ, cuius funda-
mentum est arcana eius electio. & §.7. In
eam Ecclesiam, quæ re vera est coram Deo,
nulli recipiuntur, nisi qui & adoptionis gra-
tia Filij Dei sunt, & Spiritus sanctificatione
vera Christi membra. Ac tunc quidem non
tantùm sanctos, qui in terra habitant, com-
prehendit, sed electos omnes, qui ab origine
mundi fuerunt. Hactenus ille.
551 Verùm nihil clarius ex Euāgelio, quam
in Ecclesia nunc contineri bonos, & malos,
præscitos, & prædestinatos, ex parabolis à
Christo Domino expressis Matth. 3. Areæ,
continentis triticum electorum, & paleas re-
proborum. Item sagenæ missæ in mare, Mat-
th.13. ex omni genere piscium congregantis,
bonos in vasa, malos autem foras mittendos.
Similiter Matth. 22. ex parabola nuptiarum,
ad quas (nempe ad Ecclesiam) veniunt tùm
boni, tùm mali, non habentes vestem nu-
ptialem, ac proinde in tenebras exteriores,
vbi erit fletus, & stridor dentium, mittendi.
552 Imo ipse Caluinus, dict. cap.1.§.8. sibi cō-
tradicens idem admittit.
553 LII. Error, quod vera Ecclesia sit inuisi-
bilis. Hic coniunctus est præcedenti LI. &
ostēditur à Caluino ex eodem principio, ibi
ex dict § 2. adducto. Soli Deo, inquit, per-
mittenda est cognitio suæ Ecclesiæ, cuius
fundamentum est arcana eius electio; & §.7
addit : Necesse esse credere nobis inuisi-
bilem, solius Dei oculis conspicuam, Ecclesiā.
Ita ibi.
554 Contrarium tamen manifeste tenet ipse-
met Caluinus, dict. cap. 1. §. 4. Verùm
quia, inquit, de visibili Ecclesia nunc disse-
rere

rere propositum est, discamus vel vno matris elogio, quam vtilis sit nobis eius cognitio, imò necessaria, &c. Quid, quod Christus præcipit Matth. 17. Dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, &c. nam qualiter vel videre, vel audire quis poterit Ecclesiam, quæ ipsi inuisibilis est, & incognita?

555 LIII. Error, quod Ecclesia possit errare. Sæpe hoc affirmat Caluinus, præcipuè lib. 4. instit. cap. 8. 9. & 10. & Harm. in Matt. 26. Verum ipse errat, & non Ecclesia, neque potest, cum sit regula certa fidei, vt alibi diximus.

556 LIV. Error, quod Ecclesia possit deficere, atque te ipsa defecerit. Caluin. in sua epist. 151. sic ait: Notum est Christianismum adulteratum, & corruptum fuisse, Pastorum Ecclesiæ tum cessatione, tum imperitia, ambitione, auaritia. Et in admonitione ad lectorem breui Catechismi concepris verbis asserit, Ecclesiam fuisse omninò corruptam.

557 Quod falsum esse patet, vel ex ipso Caluino sibi contradicente lib. 4. instit cap. 1. §. 17. Statuendum est, inquit, nullum fuisse ab orbe condito tempus, quo Ecclesiam suam Deus non habuerit; nullum etiam fore ad consummationem vsq. seculi, quo non sit habiturus. hactenus Ille.

558 LV. Error, quod S. Petrus non fuerit Princeps Apostolorum, neque Ecclesiæ caput, ne dum Romanæ. Hunc frequentissimè in ore habent Caluinistæ cum suo Magistro Caluino; imò negant S. Petrum vnquam fuisse Romæ; quamquam ipse Caluinus non multum curat hoc admittere lib. 4. instir. cap. 6. § 15. Propter hunc, inquit, scriptorum consensum, non pugno, quin illic mortuus fuerit. Ad primatum S. Petri, & Ecclesiæ Romanæ ostendendum, percurrens omnia secula, in vndecima veritate multa admodum eruditè affert Gualrerius, quæ videas.

559 LVI. Error, quod Romanus Pontifex non sit S. Petri in gubernatione Ecclesiæ Christianæ successor; post diuersos hæresiarchas, qui varijs seculis hunc errorem tenuerunt, denuò ipsum suscitarunt Caluinus, & eius discipuli; quos completè refutat Gualt. in illa 11. veritate, quem legas, sicut & Floremundum Raymundum lib. 8. de hæres orig. cap. 5

560 LVII. Error, quod Romanus Pontifex sit verè Antichristus, qui in scripturis dicitur venturus. Huic errori Caluinistæ adeo adhæserunt, vt in Synodo (inquit Gualter.) Vapincensi habita anno 1603. speciali decreto ab illis statutum sit, Romanum Pontificem esse propriè Antichristum, quem scriptura sacra venturum praenunciat: hancque ipsam assertionem quadraginta confessionis suæ articulis annectendam, & pro 41 articulo deinceps habendam Manet benè refutatus iste error per citatum Gualterium in dicta veritate 11.

561 LVIII. Error, quod nullum sit discrimen Ordinis inter Clericos, & cæteros Christianos: lib. 4. cap. 4. § 9. docet hoc Caluinus sic: Omnes, inquit, qui eiusmodi tyrocinijs imbuebantur, generali nomine vocabantur Clerici. Vellem quidem aliud nomen magis proprium inditum illis fuisse; hæc enim appellatio ex errore, vel certe praua affectione nata est, cum tota Ecclesia Clerus, hoc est, hereditas Domini, à Petro dicatur 1. Pett. 5. de hoc errore iam dictum à nobis in secul. 2. contra Marcitas, & Artotyritas.

562 LIX. Error, quod Ecclesia non possit leges condere, quæ conscientiam obligent; & quod non sint obseruanda eius decreta, & statuta. Manifestè tenet Caluinus lib. 4. instit. cap. 10. S. 8. vbi: Si Deus, inquit, est vnicus legislator, non licet hominibus id sibi honoris sumere; & alibi sæpe. Sed in contrarium clamat Apostol Hebr. 13. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

563 LX. Error, quod status monasticus, & Ordines religiosi vero Christianismo, & scripturæ repugnent. Adducit Caluin. multis in locis, quæ refert copiosè Gualter. (vide apud ipsum) præcipuè lib. 4. instit. cap. 13. S. 3. In quo, inquit, genere primatum vesanæ audaciæ tenet cælibatus: sacrifici enim Monachi, & Moniales, suæ infirmitatis obliti, cælibatui se pares esse confidunt. & ibidem paulò post: Hoc verò Deum tentare est, contra inditam ab eo naturam niti.

564 Vninersalis idem loquens, S. 14. sic: Res ipsa loquitur, eos omnes, qui in cœnobia concedunt, discessionem ab Ecclesia facere. Quid enim? An non se à legitima fidelium societate separant, peculiare sibi ministerium, & priuatum, Sacramentorum administrationem asciscendo? Quid, est Ecclesiæ communionem dissipate, si hoc non est? Vide plura apud illum.

565 LXI. Error Caluinistarum est, quod sint damnanda vota religiosæ Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ; ac permittẽdum, imò & præcipiendum vnicuique vt ea violet. Coniunctus est iste cum præcedenti errore, seu in eo continetur. Vnde omnia ibi adducta huic pari modo inseruiunt.

566 LXII. Error, quod mendicitas religiosa sit inuentio quædam diabolica. Habet hic etiam coniunctionem cum præcedentibus 60. 61. Contra quem est manifestè illud Christi Domini Matth. 19. Si vis perfectus esse, vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, sequere me. quibus præsens error conuincitur.

567 LXIII. Error, quod nulla hominum dominatio, etiam temporalis, sit à fidelibus agnoscenda. lib. 4 cap. 20. S. 1. ait Caluinus, promissam in Euangelio libertatem, nullum inter homines Regem, nullumque Magistratum, vel (vt Gallica editio habet) Magistrum agnoscere, sed in Christum vnum intueri. Contra tamen S. Apostolus Rom. 13. præ-

præcipit, vt Potestatibus sublimioribus subditi simus, & addit, eum, qui resistit Potestati, Dei ordinationi resistere.

568 LXIV. Error, quòd homini nullum insit liberum arbitrium ad bene operandum, vel ad peccarum fugiendum, docet Caluinius lib. 1. Instit. cap. 5. & lib. 2. cap. 2. & 3. ac alibi sæpè, præsertim in Responso suo ad sex libros Alberti Pighij: sequens vestigia verorum hæresiarcharum Vvicleffi, Abail-
569 lardi, Mahometis, & aliorum. Tametsi ipse Caluinus iam concedit Adamum ante peccatum fuisse libero arbitrio præditum, cur non etiam post peccatum ei, ac reliquis hominibus concederet? & quidem concedendum esse, copiosissimè ostendit Gualter. in quarta veritate vniuscuiusque sęculi, maximè primi.

570 LXV. Error, quòd concupiscentia ex se, idest, primus motus, qui consensum ante cedit, sit peccatum, lib. 3. cap. 3. §. 10. pertinaciter defendit Caluinus, cui opponitur textus manifestus, 1. Iacob. 14. Vnusquisque, inquit, tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus; deinde concupiscentia, cùm conceperit, parit peccatum; peccatum verò, cum consummatum fuerit, generat mortem. En quomodo concupiscentia distinguitur à peccato, cum sit causa eius, & parturiat ipsum; ergo errant Caluinistæ.

571 LXVI. Error, quòd nullum sit discrimen inter peccata mortalia, & venialia, imò, quòd omnia, quæ committuntur, sint mortalia. Caluin. lib. 2. cap. 4. §. 28. vocat ineptam distinctionem peccatorum venialium à mortalibus. Sed error iste iam quondam condemnatus ab Ecclesia Catholica, contra Nouatianos, & Iouinianistas, vt vidimus secul. 3. & 4.

572 LXVII. Error, quòd peccata nunquam re ipsa deleantur, sed tantùm non imputentur: quod gratia item non infundatur, aut inhæreat intrinsecus, sed extrinsecus tantum tribuatur per imputationem gratiæ Christi Domini. Docet Caluin. lib. 3. cap. 3. §. 10. his verbis. Docemus, inquit, in sanctis donec mortali corpore exuantur, semper esse
573 peccatum, & §. 11. sic. Illis quidem reliquias fatemur non imputari, ac si non essent: sed hoc simul Dei misericordia fieri contendimus. Itaque licet per gratiam absoluti sint, re ipsa tamen peccatores sunt, & rei. Ita ille; vide plura apud Gualter. sed multò plura apud Martinum Becanum nostræ etiã Societatis virum doctissimũ, tom 1. opusc. 4. de iustificatione Caluinistarum, ferè per totum.

574 LXVIII. Error, quod sola fide absque operum subsidio homo iustificatur. De hoc errore frequenter Caluin præsertim lib. 3. instit cap. 11. §. 16. 17. 18. 19. 20. & 22. affert eius verba copiosè Gualter. in veritate quinta §. 2. sæculi primi: lege illum, & magis Becanum loc. cit.

575 LXIX. Error, quod fides à caritate, ac bonis operibus separari nequeat. Hæc sunt Caluini verba lib. 3. cap. 2. §. 8. Refutanda est inquit, quæ in scholis volitat, nugatoria fidei formatæ & informis distinctio. & Antid:
576 Trid. sess. 6. can. 27. Vbicunq. inquit, regnabit fides, iram Dei peccatis omnibus expulsis non secus auertet, ac si quis ignem extingueret subducto ligno. & in Ioan. 6. Fides, inquit, omnia bona opera in se continet. Sed
577 has nugas, & mendacia sic spargens Caluinus, quis non videt, qualiter non minus fide, quam charitate denudatus maneat?

578 LXX. Error Caluinistarum præcedenti plane dissentaneus est, quod omnia fideliũ opera secundum Dei iudicium, id est, in se, & ex rei veritate sint peccata, imò & peccata mortalia. Tradit Caluinus lib. 3. c. 14. §. 9. & 11. cum ait. Habemus, nec vnum à sanctis exire opus, quod si in se censeatur, non mereatur iustam opprobrij mercedem. & postea. Nullum vnquam extitit pij hominis opus, quod si seuero Dei iudicio examinaretur, non esset damnabile. De hoc Gualter. fusè agit in secul. 1. veritate. 5.

579 LXXI. Error, quod fideles possint, ac debeant absque dubitatione credere esse iustos, atque adeò in gratia perseueraturos. Sæpe de hoc Caluinus, præcipuè, lib. 3. instit. cap. 2. §. 38. ait, nullum esse ambigendi locum de gratia Dei erga nos. & §. 40. coarguit illos, qui dicunt manere in finalis perseuerantiæ notitiam. & alia quæ ommitto.

580 Oppositum tamen manifestè in scriptura sacra, Quis potest dicere: mundum est cor meum, purus sum à peccato? Prou. 20. & Eccles. Sunt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manus Dei; & tamen nescit homo, vtrum amore, an odio dignus sit. Ponit S. Apostolus exẽplum in se ipso, 1. Cor. 4. Neque me ipsum iudico; nihil enim mihi conscius sum; sed non in hoc iustificatus sũ; qui autem iudicat me, Dominus est. Atque ibid. cap 10. circa perseuerantiam in statu gratiæ; Qui se existimat stare, videat, ne cadat.

581 LXXII. Error, quod fideles possint, ac debeant credere, se saluandos esse, imò tam securos, ac certos esse de sua salute, quàm ipsum Christum; quin etiam certiores esse ac securiores Christo ipso mortali. Nimis profectò delirant Caluinistę sic asserentes, maximè quoad secundam partem huius erroris, de maiori certitudine, ac securitate salutis suæ, etiam respectu Christi Domini. Verum falsitas vtriusque partis constat ex traditis nu. præcedenti vide Gualt. Cit.

582 LXXIII. Error, quod non sit futura corporum resurrectio. Viguit iste apud multos veteres hæresiarchas, vt vidimus sæculis præcedentibus: eum à Caluino fuisse renouatum, patet ex Epistola symmistæ Guillelmi Farelli ad ipsum, quæ est 78. inter Caluinianas, vbi sic. Quod res tibi incredibilis videtur huius carnis resurrectio, nihil mi-
583 rum. Quod autem hac ratione permotus sufficere statuis, si credas nouis corporibus aliquando nos esse induendos, hoc à scri-

scripturæ doctrina alienum est. hæc ille, & alia ibidem.

584 Scripturæ autem doctrina, de qua Farellus, extat præcipuè apud Iob. 19. Scio, inquit, quod Redēptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursū circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo. hæc ibi, quibus præsens Caluini error omninò corruit.

585 LXXIV Error, quod fides remaneat in Beatis lib. 3. c. 20. §. 24. expressè id tenet Cal. dicens beatos esse vna nobiscum fide coniūctos. Quid, quod Christo Domino, qui fuit beatus ab instanti Incarnationis, fidem tri-
586 buit ille, Harm. in Matt. 26. Veritas tamen innotescit ex verbis Apostoli, 1. Cor. 13. discrimen inter charitatem, & fidem sic constituentis: Charitas, inquit, nunquam excidit, siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguę cessabunt, siue scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est, &c.

587 LXXV. Error, quod Beatorum gloria differatur vsque ad diem vltimi Iudicij, imo quod nullus sit Paradisi locus, in quem sanctorum animæ corporibus solutæ recipiantur. Constat de mente Caluini circa vtramque partē huius erroris ex lib. 3. instit. c. 25. §. 6. sed cōtra illum est sensus Apostoli, Philip. 1. Coarctor autem è duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius.

588 LXXVI Error, quod merces bonorum operum nulla sit speranda. De hoc frequenter Caluin. præcipuè lib. 3. Instit. cap. 16. & 17. vbi, §. 3. ait, Deum opera, non æstimata eorum dignitate, paterna benignitate, atq. indulgentia, huc honoris attollere, vt ali-
589 cuius pretij habeat. Deduceit ipse hunc errorem ex alio eiusdē supra expresso, quod sola fides sine bonis operibus sufficiat ad gloriam acquirendam.

590 LXXVII. Error, quod sit superstitiosa, & à Deo prohibita orationis protractio, atque iteratio. lib. 3 cap. 20. §. 29. Caluinus sic ait; Nihil hoc iuuat ad tuendam superstitiosam prorogationem, iterationemque precum, qua interdictum nobis Christus voluit. Hæc ille, qui ibidem carpit Rosarij, & Breuiarij reeitationem.

591 Contra ipsum tamen insurgunt Sanctorū exempla, prolixas, & iteratas preces fundentium. S. Regis Dauid, Psal. 54 Vespere, & manè, & meridie narrabo, & annunciabo, & exaudiet vocem meam. item Psal. 118 septies in die laudē dixi tibi. & Sancti Danielis Prophetæ, qui Daniel. 6. fenestris apertis in cœnaculo suo contra Ierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, &c. Quin etiam Christi Domini, qui Luc. 22. Factus in agonia prolixius orabat, vide Card. Bell. lib. de Orat cap. 10.

592 LXXVIII. Error, quod cantus Ecclesiastici Deo maximoperè displiceant. Tradit Caluinus, ac defendit lib. 3. Instit. cap. 20. §. 32. & in Epist. sua 98. Sed inducimur rationabiliter ad canendum, exemplo Angelorū in Natiuitate Domini, Luc. 2. concinentiū Gloria in excelsis Deo, &c. Percipitur itaque falsitas huius erroris.

593 LXXIX. Error, quod publicæ orationes non Latino inter Gallos, aut Anglos, (vt hactenus passim factitatum est) sed populari sermone concipiendæ sint. sic Caluin. totidem ferè verbis lib. 3. cap. 20. §. 33. vndè, & effrænis licentiæ aliter facientes Catholicos insimulat. Sed iniusta, & nimis effręna hæc insimulatio.

594 LXXX. Error, quod in tribus primis orationis Dominicæ petitionibus, nec petatur nec petendum sit quiquam pro nobis. lib. 3. cap. 20. §. 35. sic ait Caluinus: Priores tres petitiones Dei gloriæ peculiariter destinatę sunt, quam solam in illis intueri nos o-
595 portet, nullo commodi nostri respectu. Verum præter gloriam Dei primariò, quod possimus nos, ac debeamus secundario in tribus illis petitionibus intendere à Deo Optimo Max. obtinere diuinam gratiam pro acquisitione regni cęlstis, non solum Sancti Patres affirmant, sed ex testu etiam Euangelico clarè deducitur. lege Bellar. lib. de orat. cap. 6. Erraule etiam Caluinus circa quartam petitionem orationis Dominicæ, quòd per eam solùm petamus panem materialem pro sustentatione corporum. Vide Gualterium ibidem.

596 LXXXI Error Caluinistarum est, quod fides sit charitate nobilior. lib. 3. Instit. c. 1. §. 4. loquens Caluinus de Spiritu Sancto, sic ait. Fides præcipuum est eius opus. & lib. 2. cap. 8. §. 53. sic: Certum est, inquit, in lege, & Prophetis primum locum tenere fidem, & quidquid ad legitimum Dei cultum pertinet, inferiore loco subsidere di-
597 lectionem. Hęc ille, & alia plura, quæ omitto, quia manifestè, sicut & hic expressis textibus scripturæ sacræ repugnant, præsertim S. Apostoli, 1. Cor. 13. Nunc autem, inquit, manent fides, spes, charitas, tria hæc; maior autem horum est charitas. Quid his manifestius?

598 LXXXII. Error, *Primam libertatis Christianæ partem esse, vt fidelium conscientia*, dum fiducia suæ coram Deo iustificationis quęrenda est, se se supra legem erigant, atque efferant, totamque legis iustitiā obliuiscantur. His verbis ipsum proponit Cal. lib. 3. institut. cap. 19. § 2. oppugnans ne-
599 cessitatē obseruandi Dei mandata. Cū tamē Christus Dominus manifestè pronūciet, Matth. 7. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cęlis est, ipse intrabit in Regnū cœlorum, & Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua

ferua mandata. Errat igitur Calninus.
600 LXXXIII. Error, quòd nibil infit meri-
ti in bonis operibus, & obferuatione diui-
norum mandatorum. Acerrimũ propugna-
torem huius erroris fe præbet Calninus
lib. 3. instit. c. 15. 16. 17 & 18 adeò, vt ne no-
601 men quidem meriti ferre valeat. Verum
locis penè innnmeris fcipturę, præcipuè
Matth. 5. & 20. ac 1. Corinth. 3. Apoc. 22.
merces bonis operibus promittitur: & cum
fint correlatiua merces, & meritnm, ficut
pater & filius, feruus & dominus, necef-
fario & re, & nomine debet admitti meri-
tum, vbi merces locum habet. Ergo errat
Caluinns illud reijciendo.
602 LXXXIV. Error, quòd immo impoffi-
bilis fit diuinorum mandatorum obferuatio,
circa hunc lib 2. cap. 7. §. 5. fic ait Caluinus,
Quòd impoffibilem legis obferuationem di-
ximus, id eft paucis verbis explicandum, &
cõfummandum: folet enim vulgò abfurdif-
fima fententia videri.
603 Hæc tamen proferens Caluinus horribi-
liter blafphemat, cum Chriftus Dominus de
fua lege fic loquatur Matth. 11. Iugum meũ
fuaue eft, & onus meum leue. Et S. Apoftol.
triumphans exclamat Philip. 4. Omnia pof-
fum in eo, qui me confortat: nempè fua di-
uina gratia.
604 LXXXV. Error, qnòd fanctorum vene-
ratio refpectiua, & inuocatio fubalterna fit
mera idololatria. Sępè docet hoc Caluinus
lib. 1. inftit. cap. 11 & 12. item lib. 3. cap. 20.
§. 24. Pro cnius refutatione legenda funt,
quæ copiofiffimè, & eruditiffimè affert Gual-
ter. in 2. Veritate vniufcuiufque fęculi, ma-
ximè primi: neque hic immorabor in re tam
certa.
605 LXXXVI Error; quòd Sacrarum Reli-
quiarum veneratio fimiliter fit coniuncta
cum idololatria. Hunc multi ex antiquis
hęreticis diuerfarum fectarum tenuerunt, vt
Manichęi, Eunomiani, Vigilantiani, & alij:
Caluinus, & Caluiniani impudenter reno-
uarunt: quos cumulatiffime refutat Gualter.
in 3. Veritate cuiufque fæculi, eum quæfo vi-
deas.
606 LXXXVII. Error, quòd coninnctam fe-
cum habeat idololatriam vfus venerandi S.
Crucem, & alias Sanctorum Imagines, quas
Caluiniftæ idola vocare folent. Ita lib. 1. in-
ftit. cap. 11. & 12. Magifter eorum Caluinus
cum antiquis hęrefiarchis Xenaia, Petro A-
pamenfi, Mahomete, & alijs, vt vidimus ali-
bi, idem affirmantibus, contra qnos multa
adducit idem Gualter. in eadem veritate
tertia.
607 LXXXVIII. Error, quòd vfura non fit
omninò damnanda, expreffe tenet Caluinus
in Refponfo de vfuris, quod inter eius epi-
ftolas extat, num. 354. vbi ait. Si omninò
vfuras damnamns, inducimus ftrictiorem
laqueum confcientijs, quàm Dominus ipfe
voluerit. & paulò poft. Nullo teftimonio
fcripturæ mihi conftat vfuras omninò dam-
nandas effe.
608 Sed huius dãnationis diuerfa funt fcri-
pturę teftimonia. Pfal. 14. Domine, quis habi-
tabit in tabernacnlo tuo? &c. qui pecnniam
fuam non dedit ad vfuram. Ezech. 18. Ad
vfuram dantem, & amplius accipientem,
nnnquid viuet? non viuet. atq; Luc 6. pręe-
cipit Chriftus Dominus: Mutnum date, ni-
hil inde fperantes. Ergo falfum dicit Calui-
nus.
609 LXXXIX. Error, quòd ieiunia Ecclefia-
ftica, & abftinentia a certis cibis in Quadra-
gefima, & alijs ftatutis temporibus obferua-
ri folita, contemni debeanr. Contra iftum
errorem quamplurima affert Gualter. in ve-
ritate feptima apud fęculum vnumquodque
iterata: Vide ipfum.
610 XC. Error Caluinifmi eft, quòd duo tan-
tummodo fint Sacramenta, Baptifmus, & Eu-
chariftia. Hoc illi frequenter in ore habent,
vti didicerunt à Magiftro fuo Caluino: (quã-
quã hic plnra admittit, vt infra videbimus)
Imo duo ifta multis modis ab eis deprauan-
tnr, atque dilaniantur, vt ftatim patebit.
611 XCI. Error, qnòd Sacramentis Ecclefiæ
Chriftianæ nulla infita fit à Deo virtus iufti-
ficandi, & gratiam conferendi. Ita Calui-
nus lib. 4. inftit. cap. 14. §. 14. & peculiariter
§. 23. vbi fic ait. Scholafticum illud dogma,
quo tam longnm difcrimen inter Veteris, ac
Nouę legis facramenta notatur, perinde ac fi
illa nõ aliud nifi Dei gratiam adumbrarint,
hęc vero præfentem conferant, penitùs ex-
plodendum eft. Hęc ille, feqnens Cerinthũ,
& Ebionem in primo fæculo damnatos.
612 XCII. Error conftat ex feptem partibus,
quòd feptem pręcipue modis à Caluiniftis
Sacramentũ Baptifmi dilaceretur. Primùm
circa eius neceffitatem, quia negant effe ad
falutem neceffarium, cum fidelium liberi iam
ex vtero materno fanctificati prodeant. Ita
Caluinus lib. 4. inftit. cap. 15 §. 20.
613 Secundò, in peruertenda Baptifmi ma-
teria, eò quòd, fi defit aqua, & baptifmus
alicuius differri nequeat cum ędificatione,
poffit quouis alio liquore non minus rite,
quam aqua baptizari. Vide Caluin. Anat.
par 4. Dilem. 162.
614 Tertiò, in forma Baptifmi, ficut & om-
nium generaliter Sacramentorum, peruer-
tenda, & commutanda cum prędicatione,
lib. 4. inftit. cap. 14. § 4. fic ait Caluinus. At-
que hoc eft, quod vulgo dicnnt, conftare fa-
cramentum verbo, & externo figno. Ver-
bum enim intelligere debemus, non quod
fine fenfu, & fide infufurratum, folo ftrepitu,
velut magica incantatione confecrandi ele-
menti vim haber; fed quod prædicatum in-
telligere nos faciat, quid vifibile fignum fibi
velit. Hęc ille, & alia ad idem. Vide apud
ipfum.
615 Quartò, circa eum, qui confert baptifmũ,
qnod nõ permittendum, etiam quæcunque
vrgeat neceffitas, vt vllus baptizet, qui Mi-
nifter non fit. Ita Caluinus, lib. 4. cap. 15.
§. 20. Atque baptifmum aliter collatum, effe
irritum, & iterandum, difponitur per Decre-
tum

tum in Synodo Vapincensi à Ministris Caluinianis editum. Legendus Florim. lib. 8. cap. 11. num. 3.

616 Quintò, Circa finem baptismi, seu effectum, qui consistit in gratiæ collatione, siue regeneratione spirituali. Caluinus verò in Antid. Concil. Tridene. sess. 7. cum peruertit, substituens peregrinum, imo mendacem, & erroneum effectum, peccati scilicet immunitatem, & quod sola recordatione suscepti baptismi vera peccatorum absolutio fiat. Ita etiam lib. 4. instit. cap 15. §. 3.

617 Sextò, Circa confusionem Baptismatis Christi cum Ioannis Baptismo, cum hoc ab illo non differre, & eundem effectum ab vtroque censari affirmet Caluinus lib. 4 instit. cap. 15. §. 7. & 8. Quod falsum esse, vel ex facto S. Apostoli constat, qui Act. 19 cum duodecim Discipulos Baptismo Ioannis baptizatos reperijsset, Baptismo Christi Domini baptizandos curauit.

618 Septimò, Circa sacras Baptismi ceremonias, quas conculcare gloriatur Caluinus lib. 4. instit. cap. 15. § 19. & in Formula ad ministrandi baptismum, sequens vestigia Nouatianorum, qui ob hunc errorem in tertio sæculo reprobati sunt.

619 XCIII. Error, quòd confirmatio non sit Sacramentum. Ita Caluinus lib. 4. institut. cap. 19. §. 4. & seqq. cum Vualdensibus, & Ruthenis ipsam contemnens, & sacrilegis conuicijs afficiens, ac similiter Episcopos ipsius Ministros, vocando eos histriones, simias, & vnctores, &c. Sed manifeste sibi cōtradicit Caluinus, dum in lib. de vera Ecclesiæ reformatione inter Sacramenta Confirmationem reponit. Cur ergo Caluinistæ negantem potius, quam affirmantem eum sequuntur?

620 XCIV. Error Caluinismi decem partibus coalescit, quia decem præcipue modis sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum & sacrificium à Caluinianis profanatur. Primum negando realitatem, hoc est, veram, realē, & substantialem pretiosissimi corporis, & sanguinis Christi Domini Nostri in Eucharistia præsentiam. Ita Caluin. lib. 4. institut. cap. 17. & alibi passim, renouans errorem, quem ante ipsum tenuerunt multi ex antiquis hæreticis, & hæresiarchis, præcipue Berengarius, &c.

621 Secundò, Defendendo melius esse ex pane fermentato, ac vino mero Eucharistiā conficere, quàm ex pane azymo, & vino aqua permixto. Docet ipse Caluinus, lib. 4. cap. 17. §. 43. cum Armenis, & Græcis schismaticis, vt alibi vidimus.

622 Tertiò, Prorsus inficiando transubstantiationem Eucharisticam, idest, conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem Christi Domini. Idem Caluinus lib. 4. cap. 17. & alibi sæpe, contra communem sensum Ecclesiæ Catholicæ; quę etiam in Lutheranis id reprobat.

623 Quartò, Denegando Eucharistiæ adorationem, cuius denegationis præcipuus auctor est Caluinus, vt patet tum ex alijs locis, tum ex epistola eius 72. ad Bucerum data, vbi Lutherum vocat delirum, & idololatrā, eo quod dixerit Eucharistiam esse adorabile Sacramentum.

624 Quintò, Nequaquam agnoscendo, sed potius conuicijs dilaniando augustissimum sacrificium Eucharisticum, Missę nomine cōmuniter vocatum. Lib. 4. instit. cap. 18. per totum perfricta fronte id prętat Caluinus, & alibi crebro, sequens vestigia Bongomiliorū, Vvicleffitarum, & aliorum ex hæreticis antiquis.

625 Sextò, Affirmando, quòd laici debeant necessario cōmunionem Eucharisticam sub vtraque specie sumere. De hoc idem Caluinus lib. 4. cap. 17. §. 47. cum Iacobitis, & Græcis schismaticis ab Ecclesia reprobatis.

626 Septimò, Confringendo, ac pretio, seu vēditione dissipando calices consecratos, quibus in dicto sacrificio vtimur; vti confringere, & dissipare consueuerunt Donatistæ expressi, & reprobati in sæculo quarto: Vide Florim. lib. 8. cap. 4. num. 6.

627 Octauò, Altaria quæuis subuertendo, more Manichæorum, qui reprobati manent in sæcul. 3. & dictorum Donatistarum; Vide eundem Florim. ibid. num 2. & 3.

628 Nonò, Amoliendo, & solo æquando Tēpla cultui Dei, & Sanctorum dicata. Quod execrādum scelus iam olim ab Eustath anis, ac postea à Bongomilis, Petrobrusianis, & ab alijs ex errore contra fidem commissum, merito Ecclesia Catholica condemnauit.

629 Decimò, Modus (quem Gualter. secundo loco proponit) profanandi sacramentum, ac sacrificium Eucharisticum, consistens in mutatione materiæ eius, nempe panis, & vini, casu, quo ista desit, in quemcunque cibū, & potum, cum proprius censeatur Bezæ, in sequenti Regula magis explicabitur, vbi de isto hæresiarcha agetur.

630 En qualiter dilaniant, seu omnino tollunt Caluinistę verum sacramentum Eucharistię, & loco eius introduxerunt Cęnā, de qua supra, quę nullo modo est sacramentum. legendus est Becanus lib. 2. opusculor. toto opusculo 5. vbi egregie tractat de triplici Cęna, nempe Caluinistica, Luthetana, & Catholica.

In prima, à Caluinistis prorsus reijcitur pręsentia Christi Domini.

631 In secunda, à Lutheranis admittitur vna cum pane, & vino simul dicta præsentia, vel per vbiquitatem Christi Domini, vel per vnionem hypostaticam eiusdem Christi cum pane, & vino, vel per simplicem vnionem vnius cum altero.

In tertia denique à Catholicis admittitur per transubstantiationem, idest, per conuersionem realem panis, & vini in corpus, & sanguinem Iesu Christi, &c.

632 XCV. Error, quòd Pœnitentia à numero Sacramentorum sit prorsus reijcienda. Ita Caluinus lib 4. instit. cap. 19. §. 14. & seqq. inde forte adductus, vel quod non aliud pœniten-

nitentiæ Sacramētum agnoscat, nisi Baptis-
mum, aut memoriam eius, vt dictum est in
errore 92. vel quòd veram pęnitentiam, &
contritionem cum nuda resipiscētia permu-
tet, &c.
633 XCVI. Error, quòd similiter Extrema
Vnctio non debeat in numero Sacramento-
rum admitti. Docet Caluinus in Breuis Ca-
techismi Dominica 28. & in Confessionis
suæ articulo 35. ac lib. 4. Instit. cap. 19. §. 1.
duo rantùm admittens Sacramenta; atque
peculiariter §. 18. 19. & 20. Extremam Vn-
ctionem non sine iracundia, & sacrilega ir-
634 risione omninò reijcit. Quamquàm alibi,
vt in Antid. Concil. Trident. canon. 1. de
Sacramentis in genere, fatetur ipse Caluinus
eam olim fuisse Sacramentum, & nunc iam
desijsse. Quid absurdius?
635 XCVII. Error, triplici parte constans,
eo, quòd Caluiniani triplicem præcipuè cō-
tumeliam inferant Sacramento Ordinis. Pri-
mùm, quia Sacramenti honore, ac titulo il-
lum priuant, dum sola duo Sacramenta con-
cedunt cum Magistro suo Caluino, lib 4. In-
636 stit. cap. 19. §. 1. & 3. Tametsi interdùm
etiam eodem capite, sui asserti oblitus con-
trarium affirmet. Vide Florim. lib 8. cap. 6.
num. 8.
637 Secūdò, Caluiniani cum Arrianis, Vval-
densibus, & alijs hæreticis, Ecclesiasticam
Hierarchiam confundunt, ac destruunt, nul-
lum discrimen in potestate, ac iurisdictione
inter Episcopos, ac simplices Sacerdotes cō-
cedendo. Ita Ioann. Valetonus Caluinista
Priuatiensis Minister in suo contra Arnulphū
Martinum libello, pag 20. nimirùm. [Tantū
habere potestatis spiritualis Pastorem mini-
mi pagi Orbis terrarum, quantum habet po-
tentissimæ ciuitatis Pastor.]
638 Tertiò, Caluinistæ cum Simoniacis, Ma-
hometanis, & alijs, spoliant Sacrum Ordinē
candida cœlibatus veste, cum flagitioso sa-
crilegio, duce Caluino Harm. in Matth. 19.
& lib. 2. Instit. cap 8. § 42. 43. & lib. 4. cap.
12 §. 23. & cap. 19. § 36. vbi perfidis Pres-
byteris (idem est de Religiosis excucullatis,
& de Monialibus reuelatis) connubium per-
mittit, immò præcipit Vide penè innume-
ra, quæ contra ipsum tradit Gualter. verit. 8.
cuiusque sęculi.
639 XCVIII. Error continens diuersa men-
dacia, quę de Christiano Matrimonio Mini-
stri Caluinistæ nimis impudicè prædicant,
maximè ista quinque.
Primò, Tollunt Matrimonio præcipuum
ornamentum, quo illud decorauit Christus
Dominus, scilicet Sacramenti dignitatem,
edocti sic à suo Magistro Caluino, qui post
Armenos in septimo sęculo ob id cōdemna-
tos, tenuit lib. 4. Instit. cap. 19. §. 34. & seqq.
Matrimonium nullatenùs esse Sacramētum.
640 Secundò, Cum Heluidianis, & Iouinia-
nistis affirmant, non plus virginitati inesse
meriti, quàm matrimonio: tametsi ipsi Cal-
uinistæ sciant à Christo Domino Matth. 19. &
ab Apostolo 1. Corinth. 7. Virginitatem
fuisse prælatam Matrimonio.
641 Tertiò, Quod peius est, Virginitatem
protsus damnant, quandoquidem quasuis
personas inducunt, etiam sub præcepto, ad
ineundum Matrimonium. Caluin. Harm.
in Matth. 19. sic ait. [Stulta imaginatio est
cœlibatū esse virtutem; quia status eiusmodi
non ex se Deo placet, nec inter obsequia,
quæ à nobis requirit, censeri meretur.]
642 Quartò, Sicut Matrimonium verum,
(inquit Gualter) dedecore afficiunt, quan-
do illud permiscent cum sacrilegis eorum
copulationibus, qui perpetuam vouerunt
Deo continētiam; Ita fœdissime illud detur-
pant, quando specioso illius titulo cohone-
stant incestas coniunctiones, quas in pluri-
bus propinquitatis gradibus per Sacros Ec-
clesiæ Canones ex omni æuo prohibitis, per
Ecclesiæ suæ Geneuensis statuta permittunt.
Ita ille: vide plura apud ipsum.
643 Quinto, Vt luxuriosæ vitæ liberius se
tradant Caluinistæ, vera, & legitima connu-
bia multis fictitijs diuortijs dissoluunt, cum
Mahometanis, & alijs ex antiquis hæreticis.
Lege circa hoc Florim. Raymun. lib. 8. de
orig hæres. cap. 13. & Gualter. citat.
644 XCIX. Error, quòd Exorcismi Ecclesiæ
negligendi sint, atque irridendi. Hoc sæ-
pissime & verbo, & facto Caluinistæ præstāt,
vti didicerunt à suo Magistro Caluino, qui
sic docet præstandum lib. 4 Instit. c. 19. §. 24
645 Sed consuetudinem exorcizādi receptam
in Ecclesia Catholica, esse secūdum regulam
Apostolicam, præter alios affirmat S. Leo
Maximus epist. 4. cap. 7.
646 CENTESIMVS denique Caluinismi er-
ror, & eorum, quos hic annumerandos as-
sumpsi, vltimus, situs est in capitali odio,
quo, qui sic instructi sunt, in ecclesiasticas
feruntur benedictiones panis, aquæ, & rerū
similium. Germani hac in re successores tū
Flagellantium aquę benedictę speciatim in-
fensorum, tum Vvaldensium, & Vvicclefi-
tarum, omnes huiusmodi benedictiones ge-
neratim repudiantium. Verba sunt Gualte-
rij; quo iugiter Nobis duce centum Calui-
nismi errores percurrimus cum vniuscuiusq;
aliquali explicatione, & ferè omnium repro-
batione.
647 Restat addendum, pro terminanda Re-
gula, aliquid de infelicissimo Caluini obitu.
Dissident circa hoc Scriptores ex Lindano
sui Dubitantij Dialog. 3. sic Prateolus verb.
Caluinistæ, sub finem. Quantum vero, in-
quit, ad Caluini istius fabulæ, & inuentoris,
& exactoris mortem attinet, Herodis mor-
bo, hoc est, pediculari erosus miserrime per-
ijsse asseritur. Sed circa idem Genebrardum
in Pio IV. audiamus.
648 Anno, inquit, 1564. Caluinus 14. Kal.
Iunij tam varijs morbis extinctus est, petu-
lantis, & effrænatæ suæ impietatis pœnas ex-
pendens, vt (nisi à Beza scriptum esset, præ-
fatione Comment. Caluini in Iosue, & in
istius vita) vix crederetur. Per quatuor ferè
annos discruciatus nouem horrendis mor-
bis,

bis, colica, calculo, morbo articulari, hæ-
morrhoidibus, febri phthysica, asthmate,
hemicrania, catharro continuo, vomitu de-
649 nique sanguinis. An mentiar, Beza, esto tu
iudex; nam ad verbum ista è tuo Gallico o-
pusc. excripsi. An Herodes terribilius animã
Satanæ reddiderit, equidẽ nescio. Tanquam
forex, Beza, tuo indicio perijsti? Cur ista de
tuo Præceptore, vel etiam Patre (sic enim eũ
flebiliter nominas, cui scis te nunquam fuisse
cordi) nõ occultabas? Cur famæ tui Doctori-
650 culi sic male cõsulebas? Sicuti iusserat, nul-
lo sepulchri apparatu elatus est, postquã Ge-
neuensem cloacam totos 23. annos fouisset.
Huc vsque Genebrard. ex Beza in Iconibus.
651 In quibus Caluinũ pingit horribili forma,
vultu scilicet funesto, barba barbarica, ore
hiante, & caturiente. Atque hactenus de
Caluino, & de eius secta per totam hanc Re-
gulam longissimam satis dictum.

Qualiter Theodorus Beza famosus hæresiarcha? Qualiter secta ab eo formata Bezanitarum?
REGVLA CCXCIII.

652 PEstilentissimus homo Theodorus Beza
ex Burgundia Galliæ Celticæ Prouin-
ciã oriũdus, à iuuenili iam ætate vitijs enor-
mibus, ac nefandis valdè deditus, metu sup-
pliciorũ ex patria aufugere, atq; in Geneuẽ-
sem ciuitatẽ, vti in locum tutum, se recipere
653 festinauit. Vbi statim inter discipulos Cal-
uini primarius, & postea in cathedra pesti-
lentiæ, seu in impugnãda verbis, & scriptis fide
654 Catholica illius successor extitit. Vndè bre-
ui tempore non exiguæ famæ hæresiarcha
euasit, ex erroribusq; sui Magistri, & ex alijs
denuò inuentis sectam propriam Bezanita-
rum instituit.

655 DE origine, primordijs, progressu, ac de
qualitatibus præcipuis Bezæ istius
hæresiarchæ sceleratissimi, accipe primo lo-
co pauca ex his, quæ admodum compendio-
sè adducit noster Gualter. cap. 26. secul. 16.
656 Theodorus Beza, inquit, Caluinista Ve-
zelij in Burgundia ann. 1519 natus, Ecclesiã
impugnare cœpit ann. 1550. Cuius non est,
quod referam enormes impudicitias, tum vi-
tæ propè vniuersæ, tum epigrãmatum ab eo
editorum fœditate intolerabili testatas, quæ
illum, & Prioratum suum Longemaum von-
dere, & Gallia excedere cõpulerunt: eas qui-
dem non tantum à Lindano, Sanctesio, Præ-
teolo, Bolseco, alijsq; Catholicis descriptas;
sed etiam à Tilmanno Heshusio Lutherano,
qui *Epicureum illum vocat, & blasphemum
scurram*. Hæc ille.
657 Prateolus verò in suo Elencho alphabeti-
co, verb. Bezanitæ, affert multa ex Lindano, &
ex Claudio Sanctesio pro expressione illius
sectæ pestiferæ, & vitæ sceleratissimæ; ex qui-
bus non graueris nonnulla ab illo audire.
658 Bezanitæ, inquit, siue Bezani, à Theodo-
ro Beza natione Burgundo, legumque licen-
tiato sunt nominati, primas certè inter no-
ua aliquot Caluinistarum, quæ hac nostra
tempestate emerserunt, genera, facilè feren-
tes. Sunt autẽ secta Antilutherani, ad tertiã
videlicet Euangelicorum nostræ ætatis clas-
sem pertinẽtes. Ita ille, qui de ipso Beza sic.
659 Hic, inquit, (auctore Lindano Dubitantij
sui dial. 2.) cum ob flagitia, ac mores illici-
tos, & supplicio dignos cõcubitus, adeoque
adulteria, & infandas libidines; suis item sa-
tanicis epigrãmatis, Martialis, & Catulli spur-
citias superantibus, in prostibulo decantatis,
magis suppliciorũ metu, quam Religionis a-
more aufugisset ex Gallia, Lausanna etiam
660 pulsus, se Christi martyrem iactabat. Certè
beneficia illa opima, quibus Parisijs ad 700.
ampliùs coronatos annuos impinguatus lu-
xuriabatur, ac in vitam varijs libidinũ cloa-
cis diffluebat dissolutissimam, sese simoniacè
vendidisse, tantùm nõ disertè profitetur præ-
fatione in suam confessionem. Hæc ille.
661 Quod autem fuerit Beza primarius Cal-
uini discipulus; testatur Gualt. init. c. 15. Ioan.
inquit, Caluin. vt refert primarius eius disci-
662 pulus Beza, &c. Quod item factis progres-
sibus magnis in tali discipulatu Caluinismi,
posteà cathedram sui Magistri ascenderit,
successorque eius in impugnatione fidei Ca-
tholicæ manserit, accipe cum alijs huc spe-
ctantibus à Genebrardo in Gregorio XIII.
ad annum Christi Domini 1583.
663 Inter hæreticos, inquit, solus ferè Theo-
dorus Beza ex obscœno, & impuro poeta re-
pentinus Theologiæ Geneuensis Magister,
indeq; Caluini istius rabulæ, & sparij succes-
sor, scribit; quamquam ab aliquot annis ra-
rius, siue quia ad eruditionis suæ fundũ per-
uenit, siue quia delictis, sudoribusque iuuen-
664 tutis fractus est: Nisi quod ad poësim reuer-
sus interdum, ea latrantem demulcet cõsciẽ-
tiam, veteribus amoribus decãtatis. Hæc ille.
665 Exercendo itaq; stylum contra Ecclesiam
matrem nostram, variaq; opera erroribus sca-
tentia ad eundem finem in lucẽ dando, pes-
simus Beza famosissimus hæresiarcha ab om-
666 nibus habitus. Ex operibus autẽ eius illud
de Iconibus virorum illustrium peculiariter
à Genebrar: etiam in Gregorio XIII. ad an-
num Christi 1585. despicitur sic. Eiconas, in-
quit, virorum illustrium edidit Beza. Illu-
stres vocat Ioannem Hus, Caluinum, Buce-
rum, & similes cuiusq; sectæ apostatas, quo-
rum nomina in inferno conscripta sunt, cor-
pora vero in terris magna ex parte supplicijs
dignis affecta. Ita Genebrardus.
667 Verùm, vt iam de hæresiarchatu Bezæ, ac
de secta ab eo formata cõpletè constet, ipsius
errores sigillatim à nobis exprimendi; in cõ-
muni tamen prius attingendum aliquid ex
Genebrardo in Marcello Secundo ad annum
Christi 1555. vbi post recensitas cõpendio-
sissimè multas diuersorum hæreticorum se-
668 ctas; in hunc modum, Præter vulgares, in-
quit, Lutheranos, Zuinglianos, Caluinistas,
Seruetianos, Anabaptistas, & infinitas Sacra-
men-

mentariorum formas, recrudescunt alij se in contraria scindentes (de quibus iam supra à nobis dictum) Brentiani, Vbiquistę, Osian-
669 driani, Stancariani, &c. addit infra sic. His iam omnibus superstes Theodorus Beza quotidiè aliquid noui ad iam putres eorum blasphemias. Ita ille.
670 Prima itaque blasphemia admodum hæretica, & horrendissima Bezę est, quod negauerit omnipotētiam Dei, maximè in constituēdo substantialiter eodem corpore pluribus in locis. Eam benè exprimit Prateolus vbi supra ex Lindano sic.
671 Hic vir, inquit, religiosus cùm Caluino linguam vendidisset, aduersarijs congressus, vbi eius mysteria non posset defendere, in eam prorupit blasphemiam, vt Deum neget omnipotentem. Disertè enim scribit, teste Heshusio, in sua confessione contra Caluinū, Deum non posse efficere, vt corpus aliquod, manente substantia, sit absque loco, vel in
672 pluribus locis. Illud enim Angeli axioma, Apud Deum nihil est impossibile, non sine exceptione accipiendum esse, quòd factum fieri nequeat infectū, vt bis tria non sint sex. O argutos philosophos, qui Dei Opt. Max. maiestatem, atq; amplitudinem ad suas physicæ viæ præ insano poëtarum, & bonarum literarum studio degustatę regulas non erubescant reuocare. Hucusque ille.
673 Cōtra dictam blasphemiam legendus est Becanus, dict. opusc. 4. lib. 2. cap. 1. de cœna catholica, vbi efficaciter demonstrat, posse diuina potentia vnum corpus pluribus in locis existere non solum sacramentaliter sine extensione, vt existit corpus Christi Domini in Eucharistia, & habetur de fide certum; sed etiam extensiuè cū dimensionibus quātitatiuis, vt fertur in historijs multoties factum: & mihi hęc doctrina, quidquid dicāt alij, omninò probatur.
674 Secunda blasphemia Bezę hęretica est, quod negauerit orandum esse pro reprobis, cum Ecclesia catholica preces ad Deū fundere soleat pro omnibus, etiam pro perfidis, & reprobis Iudæis. Ita Prateolus cum Lindano, & Gualter. loc. cit.
675 Tertia blasphemia hæretica est, quod affirmet, comment. in Ioann. cap. 1. electos nullo peccato mortali contaminatos esse, reprobos vero nullo veniali. Item ibidem Prateol. & Gualter.
676 Quarta blasphemia valdè hæretica Bezę quod neget Deum esse omnipotentem, nisi ad omne peccatum improbis se impulsorem & auctorem præbuerit. Iidem Prateolus, & Gualter.
677 Quinta blasphemia, quod de sacris Concilijs loquens in præfatione noui Testamenti Græci, & Latini, elatè affirmet Dęmonem illis præsedisse, non autem Spiritum Sanctū. Prateol. & Gualter.
678 Sexta blasphemia, quod, teste Claudio Sanctesio, vt refert Prateolus relatus, in suis scriptis sępius inculcauerit Beza, nullum cultum esse deferendum Christi nomini, B. Virg. Mariæ, ac Sanctis reliquis. Affert etiam Gualter.
679 Septima blasphemia, quòd asserat nullo modo Sanctos esse Inuocandos, & Satanam iecisse fundamenta inuocationis eorum, & aliorum dogmatum, quæ perpetuò Ecclesia credidit. Ita Prateol. & ex parte Gualt. ibid.
680 Octaua blasphemia Bezæ, quòd iuxtà errorem Caluini 16. iam expressum, affirmauerit ille, fidem nunquam posse amitti. In sua confess. punc. seu cap. 4. art. 20. circà medium, sic ait. Necesse est profectò, vt fateamur, donum veræ illius fidei, qua iustificamur, nunquam à perseuerantiæ dono diuelli posse. Hęc Beza, & affert Gualter. in dict. errore 16.
681 Nona blasphemia hæretica Bezæ, quòd defendat pertinaciter, in defectu panis, & vini, posse ex quouis alio cibo, & potu Eucharistiam confici. Ita ille in epistol. 2. ad Thomam Tilium.
682 Vbi panis, inquit, aut vini, vel nullus est vsus, vel nulla certo tempore copia, num Cęna Domini nulla celebrabitur? Imò ritè celebrabitur, si quod panis, aut vini vicem, vel ex vsu communi, vel pro temporis ratione supplet, panis, aut vini loco adhibeatur. Hæc enim mens fuit Christi, cum panem, & vinum ad hæc mysteria delegerat, vt propositis earum rerum signis, quibus corpus nostrum alitur, veram alimoniam spiritualem velut ob oculos repræsentaret. Hęc Beza, & alia, quę legas apud Gualterium in 94. errore Caluini.
683 Decima blasphemia, quod Beza se vsque adeo Caluini Idololatrā præbeat, vt in eius vita, & testamento non satis habeat Caluinū vocare irreprehensibilem, verū Prophętam, & quasi os Domini, imò maximum totius Vniuersi lumen ad Ecclesiam Dei dirigendā; nisi insuper illum in re Eucharistica nō modo omnibus SS. Patribus, & antiquis Doctoribus, qui Apostolis successere posterioresq; sed etiā ipsismet Apostolis, & Euāgelistis anteponat, dum generatim, & absque vllius exceptione scribit, *Caluini esse, post Deum, honorem de-*
684 *cisionis*. Verba sunt omnia Gualterij, quibus nihil opportunius ad indicādum, quam addictus fuerit Beza Caluino, eiusque erroribus, & blasphemijs, sicut & alijs proprijs, vt vidimus: quas magis hic exprimere supersedeo, excepta vna omnium maxima, seu reliquas quascunq; saltem implicite, comprehendente, videlicet.
685 Vndecima blasphemia Bezæ, quod neget esse Deum, & immortalitatem animæ, seu quod adhæserit atheismo. Circa hoc audiamus ex Lindano, Prateolū vbi supra multis
686 indicantem. An vero, inquit, huic nouo Theodoro nouam quoque Diabolus debeat Atheorū coloniam, ex hoc satis liquet, quod cum Ludimagister esset, in scholis sępe soleret suis scholasticis occinere, illum verè beatum, qui, vti est apud Virgilium,

Metus omnes, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumq; Acherōtis auari.

Quo

687 Quo sanè nomine quam malè apud suos ille audierit, testantur eius cõmilitones Parisienses,& Aurelianenses, quibus istius professionis haud obscura haud infrequens edebat paradigmata. Hoc eius cantillant epigrãmata, hoc loquuntur facinora, cum & beneficia ecclesiastica, quibus impinguatus, incrassatus, dilatatus, derelicto Deo factore suo, publicè venderet,& alienas vxores permoleret tam familiariter, vt publicus matronarum
688 haberetur maritus. Vnde nouo illi Theodoro, cui merito Atheos fuit cognomen, in Colloquio Pissiaco, Christum tam longè à sancta Eucharistia abijcienti, quantum à cęlo abest terra, veteres quidam collegæ exprobrabãt. An mirum, aiebant, eum à sacra Christum exturbare Eucharistia, qui Deum nõ credit esse in cęlo? Hactenus Prateol. cum Lindan. quibus de Bezæ atheismo manifestè constat.
689 Apud eundẽ Prateol. ex Claud. Sanctesio per eum citat. plura inuenies de hoc pessimo hæresiarcha, qualiter post colloquium illud, seu Concilium Pissiacum, ipse vna cum suis cõministris non exiguã perniciem vniuersæ Galliæ intulerit; nobis dicta sint satis pro cognitione Bezanitarum sectæ, eiusq; auctoris
690 Theodori Bezæ. Quem animam egisse ann. 1603. die Octob. 13. refert Gualter. in fine dicti cap. 25.

De sectis à Ludouico Alemani, a Goodmano Anglo, ab Vvrito, & ab aliquo alio Caluinista formatis, quid?

REGVLA CCXCIV.

691 ANn. 1566. prodijt quidam appellatus Ludouicus Alemani origine Italus,& Lugduni in hęresiarchatu,& institutione peculiaris sectæ clarescere cępit. Quãuis enim professione Caluinista, doctrinã tamen Caluini,& Bezæ infectatus est,& illã Zuinglij de pręsentia Christi in Eucharistia omninò appro-
692 bauit. Ramus itẽ Caluinismi fuit Christoforus Goodmannus Anglus,& inter hæresiar-
693 chas quoquo modo repositus. Secta etiã Vnctorũ Anglicanorũ à Caluino originẽ ducit; eius immediatus auctor extitit quidã nomine Vvritus, qui ex tribus erroribus indican-
694 dis eam cõflauit. Tandẽ de Petro Richerio Caluiniano, nouo hæresiarcha, & de alijs, si qui sunt huiusmodi, aliquid pro explicatione dicetur.

695 QVæ spectant ad Ludouicum Alemani, paucis his explicat Gualt. c. 44 sęc. 16. Ludouicus, inquit, Alemani natione Italus, professione Caluinista, ann. 1556. Lugduni cœpit Caluini doctrinam apertè insectari circa receptionem substantiæ Iesu Christi in Cœna per fidẽ, ac purũ Zuinglianismũ edocere, videlicet substantiã nullo modo recipi, ne fide quidẽ; deniq; in Cœna non recipi, nisi spiritualiter substantiale corpus, & sanguinẽ Iesu Christi, indè abesse causatus. Hæc ibi Gu.
696 Præstat tamen paulò extensius à Prateolo, verb. Ludouicus Alemani, num. 11. ex Claudio Sanctesio, nos circa eadem erudiri, quod magis complete fict verbis eius per extensum relatis: ne graueris ea audire.
697 Ludouicus, inquit, Alemani natione Italus, secta Zuinglianus; hoc anno 1566. apud Lugdunum famã sibi ex impugnatione Caluinianæ doctrinæ,& eiusdem præstigiarum detectione, quò purum Zuinglianismum statueret, comparauit: quemadmodum doctus ille, & pius Claudius Sanctesius in examine doctrinæ Caluinianæ, & Bezanæ restatur. Ita enim de illo loquitur.
698 Iam, inquit, cœperunt hoc anno Lugduni Caluinistæ ab alijs defectionem facere, auctore Ludouico Alemani Italo, aperire oculos,& intueri verborũ effascinationes, atque pręstigias, quibus suorum mentibus illudũt impostores Caluiniani. Nam si quis scripta Caluini,& Bezæ diligenter obseruarit,& cõtulerit, triplicem opinionem de re, quam acquiramus in Cœna, deprehendet.
699 Vnam, quæ videatur ipsissimam carnis, & sanguinis substantiam polliceri.
700 Alteram, quæ nudam, & meram gratiam per mediatoris Christi carnem quasi percolari ad nos effingat.
701 Tertiam, quæ nihil noui fateatur in Cœna referri, quod non alibi,& antea comparetur, præter panis, & vini pauxillum de manibus impuri alicuius nebulonis, & circulatoris ministri acceptum.
702 At Ludouicus cum suis asseclis, fine verborum inuolucris, & circuitu, maluerunt ad primã Zuinglij opinionẽ redire, quæ simpliciter, & ingenue cõcedit, spiritualiter tãtùm Christum in Cœna manducari,& beneficia omnia merito passionis eius sumi potius, quã per fidei imaginationem somniare se veram ipsam carnem Christi degustare, quam non propiùs re ipsam attingãt, iuxta Caluini doctrinã, quã summi cęli verticẽ. Has ergò propositiones dedit puri Zuinglianismi apud Lugdunẽses Ludouicus Alemani restaurator
703 I. In hoc Sacramento Cœnę nulla nobis ad edendum, aut bibendum datur substantia corporis, & sanguinis Iesu Christi.
704 II Neque etiam per fidem, seu incomprehensibili modo, vt vocant.
705 III. Quia hoc totum imaginarium, & repugnat apertissimo Dei verbo.
706 IV. Hanc autem manducationem corporis,& sanguinis Christi, spiritualem tantum esse contendimus.
707 V. Ad quam pij veram fidem, ac pœnitentiam afferre debent, gratiarumque actionem beneficiorum, quæ accepimus à Deo per Christum.
708 VI. Christus licet à suis fidelibus non sit absens, tamen illius substantiale corpus constanter affirmamus non esse pręsens in hac cœna.
709 Caluinistarum Synagoga Ludouicum illum conatur omnibus modis à reuelandis suis

suis mysteriis, & verborum effascinationibus reuocare, aut violentia opprimere, quasi iam sola Regnum in Gallia possideat. Ille magis, & audacius crepat verbum Dei, quam ipsa tuetur se pacificationis publico edicto, quo se in libertatem conscientiæ asserat: sibi iuris tantum esse ostendit redeundi ad primam Zuinglij sententiam, quantum alijs fuit, deserta Ecclesia Catholica, in hanc, vel illam sectam abeundi.

710 Gloriatur insuper, vt audio, magis ingenue se agere cum mundo, quem nolit verborum ambiguitatibus fallere, neque quicquã Caluini consensioni cum Tigurinis contrarium afferre, neque sectam aliam ab intima Caluini doctrina introducere, cum ab eo scriptum didicerit, Christum sola gratia, & virtute nobiscum mãsurum in æternum, ab eademq; videat (Harm. in illud Marc. 14. Pauperes semper habebitis vobiscum) distingui duplicem præsentiam, & absentiam Corporis Domini realem, siue substantialem, quæ cęlo contineatur: & spiritualem, siue (vt ita loquamur) virtualem, quam collocat in Cę-

711 na. Ecclesiæ Caluinianæ Rabini, qui Lugdunum occupant, breuem conscripserunt, & sparserunt, admonitionem, qua student demonstrare, & refellere Ludouici errorem, & in ea mire amplificãt substantiæ carnis Christi participationem; sed fumum vendunt, cũ ad fidei imaginationem reuoluantur, & substantiæ toto cęlo à nobis remotæ vmbram cogitatione sectentur. Vide reliqua ibidem lectu dignissima. Hæc Claudius Sanctesius.

712 Hactenus Prateolus, cuius tanti viri vestigia secutus, ad verbum omnia ista de hæresiarcha Ludouico Alemani retuli, nec aliud de eo dicendum occurrit.

713 De spectantibus vero ad Christophorum Goodmãnum agit Sanderus hæres. 222. & ex eo solo (nihil inuenio apud Prateolum, quod mirum) Gualter. cap. 45. sęcu. 19. vbi sic.

714 Christophorus, inquit, Goodmãnus Anglus Caluinista, cum ex Anglia Geneuæ exularet regnante Maria Regina Catholica, docere cæpit, atque adeò per librum de suorũ consilio Symmystarum Anglice editum promulgare, non licere fœminis Rempub. vllam

715 administrare. Verum Mariæ in cęlum vocatæ succedere Elisabetha Lutheranismo imbuta, quam nõ pro temporali dumtaxat Regina haberi volebat, sed etiam pro capite, ac sũma Ecclesiæ in caussis spiritualibus Gubernatrice, longe aliter loquutus est Goodmãnus in Anglia, vbi cuiusdam Puritanorum Ecclesiæ sub Elisabetha ministerium gessit. His paucis Gualterius Goodmannum depingit, & inter hæresiarchas eum enumerat.

716 Paucis etiam tractant de Vuctis Anglicanis Sandet. hæres. 230. Genebr. in Pio V. & Gualter. cap. 50. sęcu. 16. (neq; de ijs Prateolus quicquã) ex quibus nullus, nec alius, quod sciã, indicat, cur istorũ secta Caluiniana hoc nomẽ sibi assũpserit Vuctorũ Anglicorũ.

717 Apud Bastedium in Sutria comitatu Angliæ eam conflauit quidam appellatus Vvrtus, ex tribus præcipuè articulis erroneis.

718 Primò, Nullum hominem peccare affirmabat, præter illos, qui suam doctrinam non admitterent, quam veritatem appellabat.

719 Secundò, Asserebat in toto nouo Testamẽto prædici res futuras, vnde quamuis admitteret Christũ Dominũ iam semel venisse, eũ tamẽ ante diẽ Iudicij reditũ expectabat

720 Tertiò, Tuebatur, eũ, cui peccata semel

721 fuerunt remissa, nõ amplius peccare. Addebat etiam vt axioma certum, nullam viris doctis esse fidem habendam. Vide Gualter. citatum; atque hæc de ista secta.

722 Quid iam de secta Richerianorum à Petro Richerio Caluini discipulo instituta? Pergratum ab eodem Gualter. c. 63. omnia, quæ de illis extant, & apud ipsum iacent, accipete; ne, quæso, sit tibi molestum ea audire.

723 Petrus, inquit, Richerius ex Carmelita factus minister Caluinianus, cum à Caluino in Floridã missus esset, prædicanit ann. 1557. corã D. Villagagnono, ac postea corã Notario publico Francisco Alberico, die 28 Sept. propugnauit, Iesum Christum in carne sua humana non esse adorandum, nẽ terreum elementum adoreret. Scripsit præterea, licere illũ adorare vt Deum, nõ autẽ vt hominẽ.

724 Die autẽ 27. Decem. eod. ann. 1557. D Petro de Falce, quẽ ad eũ D. Villagagnonus legauerat, affirmauit, hæreticũ esse, qui existimaret Iesum Christum necessario adorãdum & inuocãdum. Cui blasphemiæ cõsentit hoc aliud eius pronunciatum, Patrẽ dumtaxat orandum esse per Christum, nunquã verò orãdum ipsum Christum, ne ipsius humanitati

725 honor aliquis exhibeatur. Quasi vero sacrosãcta Iesu Christi humanitas aliam haberet hypostasim, ac verbum Diuinum; vel qua si Nestoriani duas in Iesu Christo personas constituẽtes, non essent pridẽ ab Ecclesia reprobati tanquam heretici, ac blasphemi.

726 Probè noui hunc Petrũ Richerium fuisse illum ipsum, qui vrbi Annonaensi in Viuatiẽsi Prouincia, malorũ plurimorũ auctorfuit. Cũ enim in eã se Catholicũ simulãs esset ingressus, imo & menses aliquot in cõcionibus ea simulatione; vsustandẽ vbi se in præcipuo tũ ciuiũ, qui illũ ſpe cõuiuio exceperant, amicitiã insinuatũ vidit, cordis sui postẽ apetuit; primũ quidẽ priuatim, dein verò è pulpito pleno ore in Sacramẽta inuectus, ac no-

727 minatim in realitatẽ euchatisticam. Quod vbi aduerterũt Magistratus, dũ in eũ inquirunt, ecce euanescit homo nequã, maiorẽ tamen vrbis partem erroribus illaqueatam relinquens. Hæc ille de Petro Richerio, nec aliud dicendum occurrit.

728 Quid item de nouis Samosatenis? Secta istorum in eo errore fundata, quod ueganerint in S. Ioann. Euangelio vocem λόγος, id est verbum, secundam Trinitatis personam designare. Ita Gualter. cap. 46 sec. 16. ex Sand. hæres. 223. & ex Florim. lib. 2. cap. 16. num. 6.

729 Deniq; quid de Functio hæresiarcha? Ex Sand. lib. 7. de visib. Monarchia, pag. 703. idẽ Gualt. c. 48. sic sectã eius explicat. Inter alios inquit, Functij errores, hic speciatim annotandus est, S. Petrum Romæ nunquam fuisse.

730 Qua

730 Qua de re satis erit reuisere, quæ in veritate 11. primi sęculi § 7. & in capite de Caluino, errore 55. fuerunt obseruata. hæc ille, indicans, quod iste Funčtius fuerit ramus quidam Caluinismi. Atque his Regula absoluta manet.

Secta Melchioritarum Antichristianorum, & similium, si qui sunt reliqui Antilutherani, qualiter se habent?

REGVLA CCXCV.

731 Circa annum Domini 1532. Clemente VII. Summo Pontifice, & Carolo V. Imperatore, extitit quidam appellatus Melchior Hofmãnus, nimis audacter prouocans ad disputandum Argentinenses concionatores super quibusdam articulis erroneis findicandis, ex quibus constituit sectã Melchioritarum, qui inter Antilutheranos re-
732 ponuntur. Sectæ verò Antichristianorum non vnus tantùm, sed plures assignantur auctores, nimirum quotquot Antichristo fauentes, in Christum Dominum, & eius Vicarium blasphemarunt. Aliquid de vnoquoque illorum, & de alijs Antilutheranis figillatim dicetur.

---

773 Soli Prateol. in suo Elencho alphabetico verb. Melchioritæ, n. 26. & Gualt. cap. 74. sæcul. 16. attingunt breuissimè, quę tradidimus in 1. par. huius Regulæ de isto hæresiacha Melchiore Hofmãno, deque eius sequacibus Melchioritis Antilutheranis, ac de prouocatione ad ineundam disputationẽ cum concionatoribus Argentinentibus circa peculiares articulos. Nunc solùm superest, vt istorum notitiam tibi exhibeam.
734 Primus, Christum Dominum nequaquam assumpsisse carnem ex B.V. Maria, sed Deum ex se carnem esse factum, ita vt vna tantummodò esset in Christo natura.
735 Secundus, Quicunque qui accepta gratia à Deo voluntariè peccat, nunquam postea in ipsius gratiam recipi.
736 Tertius, Absque vlla diuina gratia salutem animæ in solis naturalibus liberi arbitrij nostri esse collocatam.
737 Quartus, Hos Melchioritas errore Millenariorum, siue Chyliastarum; circa corporeum Christi regnum per mille annos, fuisse infectos, non desunt, qui ita sentiant. Atq; hactenus de Antilutheranis Melchiore, & asseclis eius Melchioritis.
738 De Secta Antichristianorum, & de multiplicitate institutorum eius, peculiariter agunt ijdem Scriptores, Prat. veb. Antichristiani, num. 46. & Gualterius cap. 86. vbi sic.
739 Hoc titulo decorati sunt multi Antilutherani, qui apertius in Iesum Christũ blasphemarunt, & Antichristo fauerunt. Quos inter nominatur Præmonstratẽsis Apostata, qui Iesum Christum aiebat damnatum esse, quod in cruce desperarit. Bucerus itẽ, cuius discipuli testati sunt, ipsũ in mortis articulo negasse Iesum Christũ esse verũ Messiam, addidisseq; alium esse cum Iudæis expectãdum; Nec non illi, qui Antichristum auidissimè expectantes, meretricem Louaniensem nudam adorabant, Antichristum ex ea nasciturum buccinantes. hæc Gualterius.
740 Magis per extensum adducit Prateolus eosdem Antichristianos Præmonstratensem Apostatam, Bucerum, & adoratores illius meretricis Louaniensis, atque alios; declaratque copiosè ex Patribus, relatis ipsorum verbis, vt solet, ex Origene, homil. 30. in illud Matthęi, Exurgent Pseudo-Christi. & homil. 29. ex Tertuliano lib. de Pręscriptionibus hæreticorum, & ex S. Ignatio Epist. ad Hieronem, qualiter diuersi diuersimodè fuerint, & possint esse Antichristiani: vide apud ipsum Prateolum.
741 Dixi, & eius Vicarium; nam negari non potest, quod Antichristiani sint omnes illi, qui vnumquemque Summum Pontificem verum Christi Vicarium, esse Antichristum affirmarunt, sicuti affirmare solent hæretici septemtrionales nostri temporis, quibus adiungi posse videtur Dauid ille Chybręus, licet intra sectam Lutheranorum enutritus; de quo Gualter. cap. 49. sæcul. 16. sic.
742 Dauidis, inquit, Chytræi Lutherani hæc fuit singularis opinio, Antichristum anno circiter 600. apparuisse. Qui, & satis apertè indicat se pro primo Antichristi Pontifice habere Sanctum Gregorium Magnum.
743 Hæc autem propositio parum consentanea est orationi, quam anno 1569. habuit, eam quidem anno 1580. postea editam Francofurti de statu Ecclesiarum huius temporis in Græcia, Asia, Africa, Hungaria, Bohemia, Aethiopia, &c. in qua docet non modo in vniuerso terrarum Orbe Christianos existere, verũ etiam hos minimè ab Ecclesia Romana circa doctrinæ substantiam, & Missæ solemnitatem discrepare; sed tantùm circa
744 nonnullas exigui mométi ceremonias. Perinde ac si vno verbo confiteatur, fidem, ac religionem Ecclesiæ Romanæ esse verè Catholicam. Hæc ille. Circa istum Dauidem Chytræum legendus est Bellarm. lib. 3. de Romano Pont. cap. 3. nec aliud occurrit.
745 Explicanda sequitur Antilutheranorum secta, qui vocabãtur Libe[illegible] ob errorem, quẽ tenebant, affirmantes se emancipatos, & exceemptos à Principum obedientia, à decimis, & redditibus.
746 Secundò, Errabant isti asserentes matrimonia inter fratres esse spiritualia, ita vt vxores haberent communes, neque permitterent illis coniugale debitum maritis reddere, si non eidem sectæ nomen darent, & hanc esse Dei voluntatem persuadebant.
747 Tertiò, Cum errore tuebãtur, se post baptismum peccare non posse, addẽtes solam esse carnem, quæ peccat.
748 Quartò, Eo superbiæ, ac rumoris ascendebant, & ad tam altum perfectionis gradum se per-

se peruenisse credebant, vt se iactarent, non modo similes esse Deo, verum etiam indigetatos.

749 Testem cito nebulonem illum, qui cum Amsterodami ex arte filatoria victitaret, tãtus repentè Theologus euasit, vt in ipso libelli sui titulo se Deificatũ pronunciaret. Ita Gualter. cap. 60. ferè totidem verbis ex Prateol. verb. Liberi, num. 3. & hic ex Lindano per eum citato.

750 Sunt etiam secta Antilutheranì Hutitæ, sic dictiá quodam Ioãne Huto eorum duce. Hi quidẽ asserebãt se esse etiam corporaliter populum Israëliticum, Chananæorum exterminatores. Illinc verò proximum esse diem Iudicij, atque ea de causa ante eius aduentum omnia esse in epulas impendienda.

751 Quo factum est, vt diem illum magnum inaniter expectantes ad extremam sint redacti paupertatem. Tradunt Prateol. verb. Hutitæ, & Gualter. cap. 71.

752 Tandem quid de Ollatijs? secundum Prateol. verb. Ollarij, ex Lindano, & secundum Gualter. cap. 80. isti secta Antilluthera ni sunt, & indè Ollarij vocari, quod sese mutuo non inuisere soleant, nisi mensa optimè instructa. Qua consuetudine citò consumuntur, ac dissipantur. Atque pauca ista pro Regula præsenti.

De Sectis Francisci Stancarij, seu Arrhabonariorum, ac Tropistarum, & aliorum ex Sacramentarijs, qualiter statuendum?

REGVLA CCXCVI.

753 Emersit in partibus Poloniæ, & Transyluaniæ, quidam nomine Franciscus Stancatius, errorem Sacramentariorum realitatẽ eucharisticam negantium ibi spargẽs, & affirmans in ea Cęna arrhabonem tantùm corporis Christi nobis dari. Hinc ab ipso nona secta Sacramentarianismi fundata, & eius

754 sequaces Arrhabonarij appellati. Similiter emerserunt plures in alijs plagis, eodem errore eas diuersimodè inficientes, formatis peculiaribus sectis: quales sunt Metamorphistarum, Neutralium, Tropistarum, & aliæ statim indicandæ.

755 Qvoad primam, quisnã fuerit iste Frãciscus Stancarius auctor eius, & cuius originis, status, conditionis, & professionis nequaquam attingunt, Prat. verb. Arrhabonarij, n. 65 & Gualt. c. 96. sęcul. 16. vbi de eo

756 tractantes tantùm afferunt, fuisse doctrinã ipsius, quòd in Eucharistia solùm accipiant, eam sumentes, arrhabonem, seu pignus corporis Christi Domini, & quasi inuestituram donati prædij, aut domus alicuius: Atq; hinc sequaces talis doctrinæ vocari Arrabonarios veros Sacramentarios.

757 De Metamorphistis verò, seu Transformatoribus cũ Prat. verb. Metamorphistæ, Gualt. c. 98. sic ait. Horum Sacramentariorum error (ea quo & nomen obtinuerũt) est, Iesu Christi corpus, vbi in Cęlum ascendit, omninò factum esse Deum, adeò vt planè, propriéque dicendum sit, *Corpus Christi est Deus.* Qua de re in c. de SuuenKfeldianis, qui nimirũ huius falsitatis arguuntur. ita ille, nec aliud addit.

758 Prateol. hoc idem loco cit. aliquantulum extensius adducit, vnde non erit abs re verba ejus audire,

759 Metamorphistę, inquit, sunt ex Sacramẽtariorũ huius nostri temporis factione, qui, auctore Staphylo, asseuerant, Christi corpus, postquã in cęlum ascendit, planè Deum esse factũ; omninòq; propriè dici debere, Corpus

760 Christi est Deus. Cùm ergo quæritur, quomodo corpus Domini adsit in cęna, Respondent adesse quidem verum corpus, sed tale corpus tamen, quòd iam sit diuina essentia, & Deus simpliciter, nõ caro humanæ naturæ consubstantialis. Ita scribit SuuenKfeldius in multis libris, & pręcipue de duplici statu Christi. hæc Staphylus. huc vsque ille.

761 Concordant omninò Prat. verb. Neutrales Sacramentarij, n. 5. & Gualt. c. 101. sęculi 16. circa sectã, & doctrinã erroneam istorũ Neutralium Sacramentariorum: nempè haud esse necessarium sub vna, vel sub vtraq; specie cõmunicare, sed sufficere ad salutem, si homo

762 fidem habeat. Addunt item, si Concilium fortè statueret esse communicandum sub vtraque specie, tunc, quòd debeant laici sub altera communicare, aut vtramque reijcere.

763 Hinc quàmplures illorum per decem annos non sumpserunt communionem, quinimmo alij per rotum vitæ spatium.

764 Sequitur agendum de Tropistis Sacramẽtarijs, qui, vt auctor est Staphyl. citatus à Prat. verb. Tropistę, n. 27. affirmãt hoc nostro sęculo tropum, seu figuram corporis Christi Domini esse in Eucharistiã, non autem verum corpus. Ita cum Sander hæres. 208. Gualter. cap 94. post citatum Prat. qui ibid. addit.

765 Appellantur quoque Tropitę (vt inquit Philastrius) ij, qui dicunt conuersum Verbum in carnem; non intelligẽtes, quod ait Apost. Ioannes. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nec attendentes, quòd Verbum, idest, Deus Dei Filius, est immutabile, & inconuertibile: caro autem, quã accepit pro nostra salute, ipse eam formando assumpsit, &

766 induit nostrę causa incapacitatis. Ad eum videndum itaq; res istę in vnum coniunctæ pro nostra salute, non commutationem Verbi in carnem, sed assumptionem magis rei visibilis declarabant, vt inuisibilis per visibilẽ carnẽ videri posset, credi, atq; cognosci, & ab humano genere capaciter adorari. hęc Philastr. & ex eo Prat. Atq; satis dictũ de Tropistis.

767 Sed de Energicis quid? ex Prat. verb. Energici, & Sander hęres. 213. Sectam eorũ Gualt. c. 95. his paucis explicat. Inter Sacramentarios multi sunt, qui existimant Eucharistiam non esse corpus Christi Domini, sed eius energiam, & virtutem: qua de causa Energici

768 nuncupantur. hęc Gualter. addens, quòd mul-

multis in locis doctrina Melanchthonis, & Caluini huc tendere videatur.

769 Enumerantur præterea inter Sacramentarios Iscariotitæ, vt affert Prateol. verb. Iudas Iscariotes, num. 30. circa finem, sic. De Iscariotitis verò nostræ tempestatis, Staphylus lib. de Lutheranorum inter se concordia scribit in hunc modum. Iscariotitæ, inquit, sunt, qui negant à Iuda Iscariote verū Corpus Domini acceptum in Cœna Domini. Ita scribit SvvenKfeldius in libello de hac quæstione inscripto, & Caluinus in sua vltima admonitione contra Vvestphalum, & alibi: hæc Staphylus. Ita ille. Vide Sanderum lib. 7. de visibili Monarch. pag. 679 & Gualterium cap. 99. sęculi 16.

770 Pauca admodùm adducunt de Sacramētarijs Adessenarijs, Prateol. verb. Adessenarij, num 11. & Gualter. cap. 97. sęcu. 16. vbi iste sic ait. Quadripartita est hęc secta; cuius prima cohors ait, Corpus Christi esse in pane.

Secunda, Esse circa panem.

Tertia, Esse cum pane.

Quarta, Denique esse sub pane. Hæc ille: sed nos de his iā supra Regula de Luthero.

771 Vltimo loco inter Sacramentarios reponit Prateolus Iconoclastas in Catalogo Sectarum nostri sęculi, in dicta Regula à Nobis adducto, & verb. Iconoclastę, seu Iconomachi, idest, Imaginum demolitores, vel ruptores, copiosè agit de hoc illorum errore, qui iam olim valde viguit, vt alibi tradidimus, demoliendi, vel rumpendi sacras Imagines; Atque omissis alijs, quod ad rem præsentem attinet, versus finem de Iconoclastis nostri temporis, sic.

772 Imagines Indęi non ferunt, vti nec Zuingliani, seu Caluiniani, quemadmodum Synagoga Geneuæ loquitur, nullam omnino habens Turcico more vllius rei imaginem. Hęc Lindanus: & Staphylus de Lutheranorum inter se concordia. Iconoclastæ, inquit, sunt, qui Christi, & omnium Sanctorum Imagines è Templis eijciunt, suas autem, & vxorum suarum effigies elegantissimè, & amatoriè depictas reponunt, sicuti quondam fecit Simon Magus, & pellex ipsius Helena, Nicephorus testatur. Idem nostri Euangelici Prophetę faciunt etiam: exempla eorum testantur. Hæc Staphylus. Ita Prateolus: quibus pręsens Regula expedita manet.

773

774

Qualisnam fuerit hæresiarcha Philippus Melanchton? qualiter item ab eo Secta Melanchthonicorum, & alia ipsius occasione instituta?

REGVLA CCXCVII.

775 EN nouum monstrum horrendissimum in partibus Germaniæ circa annum Domini 1530. emergens: En hæresiarcha monstruosissimus, meo quidem iudicio præcedentibus non inferior, sua malignitate, & perfidia ingentem perniciem Ecclesiæ Catholicę inferens: nempe Philippus Melanchthon, dux sectę Melanchthonicorum, aut

776 Confessionistarum. Hic enim, licet prius Lutheri discipulus, ac verus Lutheranus, postea tamen per celebrem illam Confessionē Augustanam, quam composuit (sic vocata, quod in comitijs Augustę Vindelicorum habitis, Carolo V. tradita fuisset) ab illo ex parte recessit, & errores suos ita attemperauit, vt quoad Religionem indifferens, aut inconstans esse censeretur, atque hinc vulgo Co-

777 thurnus Germanię appellatus fuerit. Occasione autem Cōfessionis dictę tres classes prodierunt, Mollium, Rigidorum, & Extrauagantium Confessionistarū, ac multiplices sectę ipsorum, vt ex Regulis sequentibus innotescet.

---

778 SEcundum trimembrem diuisionem, sub metaphora spirituum immundorum, seu busonū à Prateolo, ex Staphylo assignatam in Catalogo sectarum nostri sęculi à Lutherana prouenientium, iam supra adducto, iste Philippus Melāchthon est tertius spiritus immundus, seu buso, filius in doctrina erronea Lutheri pseudoprophetæ, & pater Confessionistarum. De eo Gualter. cap. 10. sæcul. 16. sic.

779 Philippus, inquit, Melanchthon Lutheranus, rem suam agere, & ex parte se à Luthero subducere cœpit anno circiter 1530. vnde eius sectatores Semilutherani, & Molles Lutherani dicti sunt. Et paulò post. Il-

780 lis etiam Confessionistarum nomen inditū est, quòd (vt alibi diximus) Melanchthon ipse composuisset, suaque manu scripsisset nouam Confessionem, Augustanam nuncupatam, quæ Carolo Quinto in comitijs Augustæ Vindelicorum habitis oblata fuisset. Ita ille.

781 De eodem ibidem ita addit Gualterius: Obijt, inquit, Aprili mense anno 1560. cum ea Religionis indifferentia, aut saltem inconstantia, vt & vulgò *Cothurnus Germania* appellatus sit, & ipsum post eius obitum sectæ omnes sibi tanquàm suum vendicarint. Hæc Gualter.

782 Qui videtur prædicta sumpsisse ex Genebrardo in Pio IV. vbi sic. E vita excesserunt anno 1560. Robert Cænalis Arboricen Episcop. & Doct. Theologus Lutetiæ 5. Kalend. Maij. Ioann. à Lasco Zuinglianus in Polonia Idib. Ianuar. Philippus Melanchthon 13. Kalend. Maij, Germaniæ Cothurnus, de omni Religione securus: vnde post eius mortem eum statim quisque hæreticorum sibi vendicare voluit. Caluinus contendebat in sua confessione mortuum, alij in alia. Ita ille.

783 Vocabatur Melāchthon Cothurnus Germaniæ, seu calceus omni pedi conueniens, vt pulchra metaphora ista egregiè exprimit Prateol. verb. Melanchthonici, num. 25. propterea quod in Religionis negotio omnibus obsequeretur, & facillimè à sua senten-

tia

tia recedens alterius cuicunque adhæreret, adeo, vt in solo puncto iustificationis quaterdecies sententiam variauerit: quod idem Prateolus ex Hosio per eum citato bene aduertit: ibidem ipsum videas.

784 Verum iam sigillatim præcipuos Melãchthonis errores expendamus, cum aliquali eorum refutatione.

Primo, Docuit, nullum omnino reperiri discrimen inter preceptum, & cõsilium; neque aliquid esse in Euangelio consilium, sed omnia, quę per ipsum nobis intimantur, esse pręcepta. Ita ille, lib. de locis communibus Theologię, tit. de discrimine pręceptorum,
785 & consiliorum. Quidam, inquit, finxerunt in Euangelio consilia esse de non vindicando, de paupertate, de virginitate; & quidem putant in Euangelio doceri hoc fine, quod hęc opera magis oreantur reconciliationem, aut salutem, quã alia opera. Deinde fingunt hæc opera perfectionem esse. Sed hæc plena sunt errorum & superstitionum. Vna est lux Dei, quæ nihil, nisi pręcepta continet. Hęc Philipp. Melanchthon, ait Prat.

786 Qui immediatè addit sic. Ex quibus verbis apertè colliget lector, illum secum pugnare, ac diffidere, cum alibi dicat cum Martino Luthero suo præceptore, nullum esse in Euangelio præceptum. Qua in re faciunt illi iuxtà illam poëtæ Horatij sentẽtiam. Dum vitant stulti vitium, in contraria currunt. hæc ille.

787 II. Affirmauit, nullum aliud esse pecatũ mortale, nisi incredulitatem. Contra quem errorem habemus claram definitionem Cõcilij Trideotini sess. 6. can. 27. Si quis dixerit, (inquit) nullum esse mortale peccatum nisi infidelitatis; aut nullo alio quantumuis grani, & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam ammitti: anathema sit.

788 III. Admittit quidem Baptismo peccatum originale deleri; pernegat tamen ipso alia peccata remitti; assignat rationem huius falsæ doctrinæ, adiungendo errorem errori, quia in homine iam baptizato manet adhuc carnis concupiscentia, vel rebellio, quæ ex mente ipsius, & aliorum hæreticorum, verè peccatum est, licet à Deo non
789 imputetur. Esse autẽ concupiscentiam verè peccatum, inde ostendit Melanchthon, quia est contra illud Dei præceptum, Non concupisces. Exod. 20.

790 IV. Negauit etiam Euangelium esse legem, iuxta veram, & propriam rationem legis; sed in eo solum patefieri nobis, & manifestum ostendi bonum de Christo Domino nuncium. ita ipse in locis communibus, No-
791 uum, inquit, testamentum non est aliud, nisi bonorum omnium promissio, citra legẽ, nullo iustitiarum nostrarum respectu: qua bona nobis promittuntur citrà conditionẽ, cum nihil vicissim à nobis exigatur: hæc Melanchthon; quæ ipse, & alij eiusdem farinæ docent, vt hoc modo ostendant se esse liberos ab omnium bonorum operum obligatione. Verum in hoc errore videtur sibi contradicere Melanchthon, cum illi proposito in primo loco aduersetur.

792 V. Concedit quidem nostra bona opera mereri pręmia, sed ea tantum corporalia, & spiritualia; non autem vitam æternam. Ita ille in locis communibus, titulo de bonis operibus, circa finem.

793 VI. Sentiebat Philippus Melanchthon, posse hominem solius naturę viribus ad gratiam se disponere, eamque acquirere. Quæ sententia, vt manifestè hęretica, olim damnata fuit ab Ecclesia contra Pelagium, vt alibi vidimus.

794 VII. Asseruit item cum Luthero suo magistro, & cum alijs huiusmodi, quemuis hominem iustum non solum esse certum, quod sit in statu gratię, sed etiam obligari ad credendum se esse in tali statu. Quod si quis nõ ita credat, nequaquam adnumerandus, vt illi affirmant, inter iustos, neque inter fideles, cum fides catholica, secundum ipsos, illa propriè sit, qua homo certissimè in particulari credit remitti sibi peccata per Christum. Accipe verba ipsius Melanchthonis, vt refert Prat. ex locis eius commonibus, tit. de gratia, & iustificatione.

795 Mens, inquit, perterrefacta agnitione peccatorum statuere debet, remitti sibi peccata gratis propter Christum, per misericordiam, non propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum. Cum hoc modo fidei se mens erigit, donatur remissio peccatorum, & reconciliatio. hæc ille
796 & plura, quæ omitto, & solum addo, quod iste error, vt supra à nobis traditum, contra Calninum iam damnatus fuerit.

797 VIII. Docuit Melanchthon in suis annotationibus in Epistolam ad Romao. vt S. Pauli vocatio Dei opus fuit, ita Dauidis adulterium fuisse: atque similiter Iudæ traditionẽm eque à Deo processisse, ac D. Pauli conuersionem. Sed hunc etiam errorem iam supra condemnatum reliquimus.

798 IX. Præterea adeo fidem extollit, vt bonis operibus detrahat. Nam iò eisdem locis communibus, tit. de bonis operibus, sic ait. Qui non agunt pœnitentiam, sed indulgent vitiosis cupiditatibus, non retinent fidem.
799 & tit. de fide. Fides non tantum notitia est historiæ de Christo, sed est vera fiducia cordis, quæ assentitur promissioni Euangelij: præcipuè autem significat fiduciam misericordiæ promissæ propter Christum. hæc ille, vt refert Prateol. citat.

800 X. Tandem in suis locis communibus Vvittembergæ editis anno 1520. cum Luthero absolute tenuit, nullam esse in homine arbitrij libertatem, nihilque agere posse, sed tantum pati; imò omnia fato, & necessitate
801 euenire. In locis tamen communibus anno 1536. Argentinæ, anno 1538. Vittemberbæ, anno 1546. Lipsiæ, & anno 1555. Vittembergæ, contrariam sententiam omninò sequutus, libertatem arbitrij acerrime pro-

propugnauit. Vnde docuit Pharaonem,& Saulem liberè Deo restitisse, atque è contrariò Dauidem arbitrij libertate vsum
802 fuisse in sua conuersione. Quare ipse Melanchthon seriò affirmauit,suam primam opinionem esse Manichæi somnium, & mendacium horrendissimum. Ita Gualter. dict. cap.10. cum.Prat.vbi supra,Sander.hær.188. & Florem.lib.2.de orig.hæres. cap.9. ex quibus colligit prædictos Melanchthonis errores, max.ex Prat qui tum de alijs, tum de vltimo liberi arbitrij carentiæ, eum doctissimo viro Hosio copiosè tractat: nobis dicta sufficiant, & iam ad sectas Cosessionistarum à Melanchthoniana prouenientes gradum faciamus.

Quid de prima classe Confessionistarum Rigidorum? Quænam peculiares secta ad ipsam spectant?

REGVLA CCXCVIII.

803 PHilippo Melanchthoni per dictam Confessionem Augustana, saltem ex parte doctrinam Martini Lutheri immutare ac euertere tentanti, reperti sunt multi, qui statim alijs etiam Confessionibus propositis acriter restiterunt & eam, vt iacet, intactam seruare curarunt, quamcumque Lutheranismi absurditatem sine delectu defen-
804 dentes. Hinc vocati Rigidi Confessionistæ (alias Stoici Lutherani) quales fuerunt Antidiaphoristæ, AntisuuenKfeldiani, & alij, præcipuè Illyricani à Matthia Flacco Illyrico sic appellati.

---

805 EGregie diuisit Staphylus, teste Prat. in Catalogo sectarum huius seculi ex Lutheranismo prouenientium, in tres classes, quosuis eius defensores Confessionistas contra Philippum Melanchthonem, & confessionem eius Augustanam, nempe Rigidorum, Mollium, & Extrauagantium: de aliquibus Rigidis Confessionistis spectantibus ad primam classem, deque eorum sectis agimus breuissimè in hac Regula (de alijs etiam Rigidis agetur Regula sequenti) eum citandis Prateolo, & Gualterio.
806 Quoad sectam Illyricanorum dictis supra num... addo aliqua pro maiori declaratione. Gualter. in citat.cap. 10. seculi 16. affirmat, quod fuerint isti hæretici appellati Illyricani ab authore huius sectæ Matthia Flacco Illyrico, antea Melanchthonis discipulo, (vocati etiam Confessionistæ ob rationem supra adductam) & quod contra illum vna eum suo duce strictius Luthero adhæserint, ac consequenter quod Melanchthonicorum capitales inimici extiterint: hęc tantum Gualter.ex quibus iam satis manifesta manent quæ de Illyricanis in Regula attinguntur.
807 Præstat tamen omnia,quæ Prateol.verb. Illyricani, nu.11.de ipsis adducit,audiamus. Illyricani, inquit, sunt secta Lutherani, ex eorum scilicet caterua, qui iactant, & sectantur doctrinam per Lutherum, aliosue adulteratam; à Matthia Illyrico homine Sclauo appellati, qui eius dogmata (vt testatur Lindan.Dubitantij sui dialogo 2.)contra Melanchthonem, & Vuittembergenses sectantur quod opera bona non sint necessa-
808 ria ad salutem,secundum Lutherum.Hunc inter alia etiã renouasse Arrij doctrinam,talemque eum esse ab Academia Vuittembergen.damnatum,testatur Staphylus defensione sua. Ad cuius classicum etiam Mansfeldenses Ecclesiæ suam edidere Confessionem
809 contra Vuittebergenses,& Lipsenses Quomodo verò Illyricus probris insectatur Adiaphoristas, vide Hosium lib.1.de hæres.nostri temporis. Ita Prat. à quo obiter aliqua dicisti præter huc spectantia: atque hactenus de Illyricanis satis dictum cum citatis scriptoribus.
810 Sequitur dicendum de Antidiaphoristis; inter quos numero præcedenti 809.reposuimus dictum Matthiam Illyricum. Gualter. cap.57. secul.16. paucis valde se expedit, asserens esse sectam Rigidorum Confessionistarum, à Lutheranismo dimanantem,atque hanc in sua prætenta Ecclesia non permittere, vt vlla veterum ceremoniarum mentio fiat, neque vlla Episcopis iurisdictio tribuatur.
811 Paulò extensius à Prat. verb. Antidiaphoristæ, nu.47. hæc eadem accipe. Antidiaphoristæ spectant etiam ad Rigidorum Confessionistarum nostri temporis factionē; qui,eodem Staphylo auctore, nullas volunt esse in Ecclesia ceremonias antiquas, nullãque Episcoporum iurisdictionem, Ita Illyricani, seu Flacciani, in multis editis libris contra Vuittembergenses Adiaphoristas. huc vsque Prateol.
812 De secta vero AntisuuenKfeldianorum quid? sic eam breuissimè indicat Gualter. cap 67. secul.16. Rigidorum, inquit, Confessionistarum secta est, quæ SuuenKfeldianis planè aduersaria vniuersum Christianæ fidei negotium in ministerio verbali suorum
813 prędicatorum constituit. hæc ille desumpta ex Prateolo, verb. AntisuuenKfeldiani, num.47.& ab isto ex Staphylo: neque aliud ibi additur, nisi quod error iste exprimatur à dicto Illyrico vero AntisuuenKfeldiano in aliquot scriptis editis contra SuuenKfeldium.
814 Pręterea secta Antidæmoniacorum sub Rigidorum Confessionis continetur; cuius professores, vt testatur Staphylus, & ex eo Prateol.verb. Antidæmoniaci,num.46.prorsus negant vllum esse Diabolum, aut malignum spiritum, vel vllas incantationes, aut maleficia per Dæmones concitata:quod sensisse dicuntur (vt ait Gualter.cap. 88. seculi 16.) Georgius Dauid, & Andreas Osiande, de quibus iam supra diximus.
815 Tandem ad primam classem Rigidorum Con-

Confeſsioniſtarum ſpectat ſecta Amſdorffianorum, affirmantium, vt auctor eſt Staphylus, bona opera ad ſalutem ſpiritualem hominis eſſe pernicioſa. Ita tenuit Nicolaus Amſdorff in libello, cui titulus eſt, Quod hæc propoſitio vera ſit, Bona opera eſſe pernicioſa ad ſalutem. Ita etiam Flacciani, & multi alij Saxonici concionatores. Ferè totidem verbis affert Prat. verb. Amſdorffiani, cum Staphylo.

De alijs Rigidorum Confeſſioniſtarum ſectis, maximè de ſecta Lucæ Sternbergeri, qualiter decidendum?

REGVLA CCXCIX.

816 Extiterūt præter dictos alij plures Rigidi Confeſsioniſtæ, qui doctrinā Lutheri circa diuerſos articulos hæreticos acerrimè tuerentur, formatis peculiaribus ſectis; cuiuſmodi cēſentur Manus-impoſitorij, Biſſacramentales, Anticaluiniani, Inuiſibiles,
817 &c. indicandi. Prædictis verò adnumerandus videtur diſcipulus quidam Lutheri, ac Melāchthonis, Lucas Sternberger appellatus qui circa annum Domini 1561. in Omolucēſi Morauiæ Oppido prodiens, veneno plurium errorum, quos ex Magiſtro ſuo Luthero habuiſſe fatebatur, Prouinciam illam valde infecit.

818 Reliqui Rigidi Confeſsioniſtæ, qui occurrere potuerunt, percurrendi à nobis breuiter, relatis tantum verbis, quibus à Prateolo, vel à Gualterio, prout ſectæ cuiuſque natura exigit, indicantur.
819 De ſecta Manus-impoſitoriorum ſic Prateol. verb. iſto, num. 9. Manus-impoſitorij, inquit, ſunt ex Rigidorum Confeſsioniſtarum noſtri temporis familia; qui videlicet, teſte Staphylo, laicalem impoſitionem manuum volunt eſſe Sacramentum. Graſſatur hæc ſecta in Saxonia, & Pomerania, & Ciuitatibus maritimis. Vide Illyricum contra Iuſtum Mænium. hæc Prat. ex Staphylo: nec aliud ſuperest addendum.
820 Sectam item Biſſacramētalium idē Prat. verb. iſto num. 24 breuius in hunc modum explicat: Biſſacramentales, inquit, ad Rigidorum noſtri ſeculi Confeſsioniſtarum ſectam pertinent. Hi eodem Staphylo auctore duo tantum admittunt ſacramenta, vnde nomen ſortiuntur. Ita docent Caluinus, &
821 Flacciani. hæc ille, qui non addit quænam ſint duo iſta ſacramenta: ſed conſtat iam ex traditis alibi, quod ſint Baptiſmus, & Euchariſtia, ſeu Cœna, vt ipſi hæretici loquūtur, quæ re vera non eſt Sacramentum: cum à laicis apud ipſos conficiatur, & abſque verbis conſecrationis, &c.
822 Dein, quid de Anticaluinianis? ipſe Prat. verb. iſto, num. 49. ſic: Anticaluiniani, inquit, ſunt eiuſdem cum præcedentibus (nempe Antiſuenkfeldianis Rigidis Confeſsioniſtis) factionis, qui eodem auctore Staphylo, tametſi rectè aſſerunt realem præſentiam Dominici corporis in Cœna Domini, tamen falſo negant tranſelementatione,
823 & adorationem; falſo aſſeruot, extra vſum non eſſe Sacramentum. Ioachimus Vueſtphalus in ſua reſponſione contra Caluinum ait ita, & multi alij. hæc Prat.
824 Secta iam Inuiſibilium paucis declaratur à Gualter. cap. 106. ſecul. 16. Rigidis, inquit, aliquibus Confeſſioniſtis nomen hoc attributum eſt, quod nullam eſſe Eccleſiam viſibilem credant. Eo peruenere Illyricani, SuenKfeldiani, Oſiandriani, & Anabaptiſtæ. Quid etiam hac de re ſentiant Caluiniſtæ, dixi in cap. de Caluino. Ita Gualt. cum Prat.
825 verb. Inuiſibiles num. 15. Qui addit reddens rationem, cur ibi hæretici Rigidi Confeſsioniſtæ Inuiſibiles teneant nullam Eccleſiam eſſe viſibilem: nempe, quod Deus ſolus norit, qui ſint ipſius: quaſi ex iſtis ſolis iuſtis Eccleſia præſens militans conſtituatur, quod falſum prorſus eſt.
826 Tandem ſectæ Mansfeldenſium hæreticorum notitia ſic traditur à Prat. verb. iſto num. 7. Mansfeldenſes, inquit, ſunt ſecta Lutherani ad primam noſtri temporis Euangelicorum claſſem ſpectantes. Sunt autem ij, qui Cōfeſsionem ſectantur Comitum Manſfeldenſium Iuniorum, qua non paucas Lu-
827 theranorum damnarunt ſectas. Inter alias vero Adiaphoriſtas, aſſertores bonorum operum, defenſores liberi arbitrij, ſiue Melanchthonicos, Oſiandrianos, Stancarianos. Hæc Lindanus Dubitantij ſui dialog. 2. huc vſque Prateolus.
828 Adiungo autem, & merito, hæreſiarchis prædictis Lucam Sternbergum, Lutheri, & Melanchthonis diſcipulum: licet enim ei nec à Prat. nec à Gualter. neq. ab alio, quod ſciam, nomen Rigidi Confeſsioniſtæ tribuatur, tamen re ipſa verè Rigidus Confeſsio-
829 niſta extitit. Cū ſemper doctrinam Lutheri hæreticam rigide confeſſus fuerit, & errores contra fidem catholicam ſtatim indicandos, quos, vt ipſemet fatetur, ab illo acceperat, acerrimè defenderit.
830 Circa originem vero, & profeſsionem eius accipe primo loco pauca, quæ verb. Lucas Sternberger, num. 10. adducit Prateolus ſic: Lucas Sternberger, inquit, anno Domini 1561. ſub Ferdinando Imperatore Germano, & Pio IV. Papa, in Omolucenſi Morauiæ oppido emerſit; qui (vt auctor eſt Staphylus lib. de Lutheranorum inter ſe cōcordia) coniectus in carcerem apud Sternbergenſes, atque alijs locis non paucis concionatus, Euangelicumque ſe Eccleſiaſten, & Lutheri, ac Melanchthonis diſcipulum profeſſus, doctrinam hanc, quæ ſequitur, ſeu purum putum Dei verbum, publicitus populo amplectendam tradidit. ita ille.
831 Qui ſtatim cum citato Staphylo dictam doctrinam, ſeu errores enormiſsimos Lucæ Sternbergeri admodum copioſè ſubijcit.

E con-

contra Gualter.cap.38. sæcul.16. eosdem re-
fert adeò compendiosè,vt aliquando,ex par-
te saltem omittat, quæ Prateolus opportu-
nè exprimit. Istius igitur præstat vestigia
sequi, imò proprijs ipsius verbis vti.
832 Primò quidem docuit ille propalam,
atque confessus est, eos omnes, qui san-
ctæ Trinitatis nomen confitentur, & co-
lunt, tres Deos falsò comminisci, eum sit
Trinitatis nomen superuacaneum, & inane,
quòd in Scripturis sacris nomen Trinitatis
nusquam expressum sit, nec nisi vnus Deus
833 sit in Cęlo. Itaque vetuit ille, ne præcla-
ra illa cantio, *ò veneranda Trinitas*, canere-
tur, atque eius loco cantari iussit, *o venerā-*
834 *da Dei bonitas*. Optat etiam, vt dæmo-
nes omnes abducant, & asportent, nescire
se, inquiens, vtrùm fęmina, vel mas sit: per-
suasum autem se habere, Trinitatem illam
quandam fęminam fuisse, quæ tres maritos
habuerit.
835 Secundò, Fassus est, & tradidit, Chri-
stum non fuisse verum Deum, sed hominem
dumtaxat instar aliorum mortalium. Si enim
Deus ille fuisset, oportuisset illum è cęlis
demigrare in terras, atque interim angeli-
cis Spiritibus mundi administrationem de-
mandare. Natum illum esse non, nisi ex Ma-
ria, & Iosepho fabro lignario, cum eodemq;
illud opificium exercuisse, in trigesimum
836 vsque ætatis annum. Docet præterea Chri-
stum non propria virtute diuina, sed virtute
Omnipotētis surrexisse à mortuis; nec vllum
fecisse miraculum alia, quàm Dei præpoten-
tis operatione, atque efficacia, vt qui illum
prę cęteris Prophętis pluribus auxerit donis,
837 & muneribus; atque ob vitam honestè, &
ex virtute actam, tum demùm illum in Filiū
adoptauerit, cùm à Ioanne in Iordane ba-
ptizaretur, idque hac voce cælitùs lapsa:
Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi
complacui. Atque ita Christum esse quidem
Dei Filium, sed secundùm animam dumta-
xat, eo quod hanc illi in cruce reddiderit,
& commendarit.
838 Tertiò, Ridet ille Spiritum Sanctum,
dicens, eum nihil esse aliud, quam columbā;
asserens etiā nihil in Scripturis sacris, neque
veteris, neque noui testamenti, de illius di-
uinitate haberi; neque constare, quid sit
Spiritus Sanctus; potiùsque se velle redire ad
Cęnobium, quam credere in Spiritum Sāctū.
839 Quartò, Non vult ille summis vehendam
laudibus Dei genitricem esse Virginem per-
petuam, sed priùs eam habuisse duos, aut
tres filios, nihilque eam distare à reliquis fę-
minis; atque eam ob rem nullo neque alios
Sanctos honore afficiendos, nullaque vel il-
840 lius, vel Diuorum festa celebranda. Præ-
terea Dominico die operandum, Sabbato
verè feriandum esse, quòd Sabbati dies in
sacris literis epressè iussus sit coli; de Domi-
nico autem nihil præscribatur, vel constitua-
841 tur. Vt enim Lutherus docuit, nihil neq;
recipi, neque obseruari oportere, nisi quod
in Scripturis diuinis Deus ipse disertis ver-
bis, vel præceperit, vel prohibuerit.
842 Quintò, Idem ille etiam sacrum reijcit
Baptisma, appellans illud Satanicam institu-
tionem, affirmansq; eos omnes, qui hoc tin-
gantur lauacro, non nisi ad tartarum, & sē-
piternam damnationem baptizari: diuinitùs
enim nōn Baptismum, sed circumcisionem
esse institutam.
843 Sextò, Quod ad sacrosanctæ Eucharistiæ
Sacramentum attinet, non potest ille deridē-
do, ac irridiculosè illud tractando, & inde lo-
quendo animum explere suum. At Iudæos
Pascha, vel Agnum paschalē iam comedisse,
si quid reliquum fuit, id igne concremasse.
Ad extremum fatetur se idem sentire de hoc
Sacramento, quod Melanchthon senserit;
cum enim aliquando quosdam haberet, cō-
municantes, pauciores tamen, quàm putaret
ipse, alios omnes accersiuit, his ad illos ver-
bis vtens: Venite huc, non enim possum il-
844 lum deuorare solus. Porrò quod ad reli-
qua Sacramenta attinet, per omnia Luthe-
rum suum agnoscit Præceptorē, à quo hanc
845 ipsam doctrinā acceperit. hæc Prateol. seu
potius Staphylus, cum ab ipso ad verbum ille
hauserit; cur ergo erubescam ipse ab vtro-
que accepisse? Atque hactenus pro præsenti
Regula, & pro Sectis primæ classis Rigido-
rum Confessionistarum satis dictum.

---

*Quid de secunda classe Mollium Confessio-
nistarum? quænam peculiares Sectæ
ad ipsam pertinent?*

REGVLA CCC.

846 CONtra rigiditatem nimiam præcedē-
tium Confessionistarum exurrexe-
runt, alij multi Confessionistæ secundę clas-
sis, qui cum suo Antesignano Philippo Me-
lanchthone media, ac suaui incedentes via,
oppositis etiam Sectis quoquomodo se ac-
comodant, & pacem cū eis quærunt, aut sal-
tem, quòd sic procedant, exteriùs videri co-
847 nantur. Hinc Molles Confessionistæ com-
muniter appellati; quales præcipue sunt Phi-
losophi, seu Theologi illi Vvittembergenses,
quibus adiunguntur variæ sectæ Syncretizan-
tium, Lutherocaluinianorum, Quadrisacra-
mentalium, & alię sigillatim indicandæ.

---

848 SVb finem Regulę 288. proposito cata-
logo sectarum nostri temporis à Lu-
theranismo dimanantium, non solùm Sta-
phylū insignem Scriptorem cum Prateol cō-
stituimus pręcipuū auctorem illius celebris
diuisionis Euāgelicorum, seu Confessionista-
rum huius sęculi in tres Classes; Rigidorū
scilicet, Mollium, & Extrauagantium; sed
vniuscuiusque etiam classis ex eodem Sta-
phylo sufficientem ibi declarationem adie-
849 cimus. Vnde præter tunc dicta, & pauca
nunc in pręsenti Regula à nobis addita, pro
indicanda secunda Mollium Confessionista-
rum

rum classe, nihil superest addendum: sed
statim peculiares Sectę ad eam spectantes, cū
aliquali singulatim expressione proponendę;
quod facilius, & congruentius fiet, relatis
quandoque verbis Prateoli, aut Gualterij,
vel alterius, qui de illis tractent.
850 Secta Mollium Vvittembergensium iam
satis declarata manet loco cit. dicti Catalo-
gi, sed magis aliquantulum patebit ex de-
claratione Syneretizantium sectę, de qua
Prat. in hoc verb. num. 43. sic.
851 Sycretizantes, inquit, sunt ex secunda
classe Confessionistarum, eorum nimirum,
qui hoc nostro sęculo Ecclesiæ Catholicæ sin-
cera, & vnanimi omnium orthodoxorum de
fide confessione relicta, ei quæ Augustana
852 est adhærent. In qua sunt (vt supra in se-
ctarijs ex Staphylo dictum est) Molles illi
Philosophi, & Vittembergenses Theologi,
qui volunt ἅπαλοι & mansueti, hominesque
præ cęteris cordatiores videri, & quoquo-
modo cum omnibus alijs Sectis pacem cole-
re, sicut quondam Meletiani, & Rethorij.
Sunt enim Sectarij huius nostræ tempesta-
tis, plerique omnes seditiosi.
853 Syncretizantes itaque sunt (teste Sta-
phylo, lib. de Lutheranorum inter se con-
cordia) qui suadent omnibus alijs Sectis, vt
simulent saltem interea domi pacem, quan-
do veram concordiam inire non queant, vt
more Cretensis populi, eō coniunctioribus
armis suos communes hostes (Papistas nimi-
rùm) inuadere possint, atque superare. Ita
scribit, ac docet Melanchthon in suo contra
Staphylum libro: ita Prat. nec aliud à nobis
addendum.
854 Apparet autem clarè, quòd isti Molles
Confessionistæ omnibus sectis etiam inter se
oppositis, vt dictum, cum magna simulatio-
ne se accommodent, in secta Luthero-calui-
nianorum ad secundam Mollium Confessio-
nistarum classem spectantium. Isti enim dog-
mata vtriusque sectæ, Lutheri, & Caluini, sui
Zuinglij simul coniungere simulabāt, popu-
lisque suadebant esse tantùm Logomachiā,
non de re controuersiam; atque ex tali si-
mulata coniūctione sibi nomen Luthero-cal-
uinianorum assumpserunt. Vide Prateolum
verb. Luthero-caluiniani, num. 19. ex Sta-
phylo.
855 Ex quo etiam idem Prateol. verb. Qua-
drisacramentales, num. 1. istorum sectam ad
Molles Confessionistas refert, & explicat
breuissimè, quod quatuor tantùm admit-
terent Sacramenta, Baptismum, Cęnam
Domini, Absolutionem, & Sacerdotium
(hinc Quadrisacramentales appellati) idque
ex mente Philippi Melanchthonis in locis
communibus; & quòd illa essent vsu recepta,
maximè in Vittembergensi districtu.
856 Venio iam ad Sectas non tactas in Re-
gula. Primo loco ad sectam Maioranorum
Mollium Confessionistarum, à Georgio Ma-
iore institutam: eius expressionem, si lubet,
à Prateolo in hoc verb. num. 5. in hunc mo-
dum tradente audiamus.
857 Maiorani, seu Maioristæ, inquit, sunt
Lutherani, seu Molles Confessionistæ, ad
secundam Euangelicorum nostri temporis
classem pertinentes, à Georgio Maiore di-
cti, qui (vt ait Stolzius) à Luthero è ster-
core erectus, horrendum in eius patria pe-
perit monstrum, docens opera bona ad sa-
lutem esse necessaria etiam infantibus, vt est
858 in genealogia Luthori. Isti nempè, teste
Staphylo, negant vllum hominem (etiam
infantes) iustum fieri posse, aut vnquam
saluatum fuisse, absque bonis operibus præ-
cedentibus. Ita Georgius Maior in multis
859 aduersus Illyricum scriptis. Hi porrò alia
Lutheri loca promunt, quibus contra eun-
dem Illyricum pugnant. Isti Lipsiæ re-
gnant, & Vuittembergæ; quibus sese op-
ponunt Ienenses, & Mansfeldenses. hæc
ille.
860 Reponit Prateol. in supra adducto Ca-
talogo Sectarum à Lutheranismo prodeun-
tium, inter Molles Confessionistas secundæ
classis, quosdam hæreticos dictos Semiosian-
drianos, de quorum Secta quid occurrat no-
tandum, accipe à Gualter. cap. 32. sæcul. 16.
de his Semiosiandrianis sic loquente.
861 Inditum est, inquit, hoc nomen Pseu-
dotheologis Tubingensibus, eo quòd hinc
quidem contra Osiandrum pro Antiosian-
drianis pugnant, contendentes hominem
imputatione iustum in hac vita appellari;
illinc verò pro Osiandro decertant contra
Antiosiandrianos, asserentes necesse esse,
vt in futura vita homo realiter iustus fiat
ea ipsa iustitia, qua Deus essentialiter iustus
est. hæc Gualterius.
862 Demum adiungenda hic secta Trisacramen-
talium, de qua Prateol. in hoc verb. num. 25.
sic: Trisacramentales sunt ex Mollium Con-
fessionistarum nostri temporis factione,
qui tria tantùm Sacramenta recipiunt (te-
ste Staphylo lib. de Lutheranorum inter se
concordia) Baptismum scilicet, Cęnam
Domini, & Absolutionem. Ita in Lipsensi
districtu est praxis. Hæc ille: hucusque Pra-
863 teol. qui in dicto Catalogo sub finem Re-
gulæ 288. à nobis tradito, inter Molles Con-
fessionistas ponit eos, qui vocantur Noui
Pelagiani; sed in proprio loco Elenchi Al-
phabetici, adhibita diligentia inuenire non
potui.
864 Tandem claudat Regulam Secta Pœni-
tentiariorum, circa quos hæc paucissima
Gualter. cap. 108. sęcul. 16. De his, inquit,
illud scio, fuisse eos de numero Mollium
Confessionistarum, septemque errores cras-
sissimos doctrinę de pœnitentia immiscuisse.
865 hęc ille: ac pari modo breuiter absque ex-
pressione dictorum errorum, Prat. ex Sta-
phylo eadem de Pęnitentiarijs istis addu-
cit.

De tertia classe Extrauagantium Confessionistarum quid? quo item sensu alia secta extrauagantes, vt Ioannis Vuestphali, a nobis huc reducuntur?

REGVLA CCCI.

866 CONfessionistarum Extrauagantes in
hac tertia classe comprehensi, licet
se pro Lutheranis venditent, sub prætextu
Confessionis Augustanæ, quam fingunt se
admittere, ob auctoritatem Principum, i-
psam admittentium; tamen reipsa, aut veri
sunt Antilutherani, aut longius quam alij
à Lutheri doctrina recedunt; de quibus iam
alibi satis dictum, nec exemplis magis indi-
867 candum. Vnde opportunum mihi visum,
aliquas extrauagantes hæreticorum sectas (sic
à me dictæ, quod modo raro, & extrauaganti
fuerint institutæ) quæ superstant illius sec. 16.
Lutheranismi, vel alterius professionis, huc
reducere: præcipue nunc de ea à Ioanne
Vuestphalo ex diuersis erroribus conflata; de
alijs in Regulis sequentibus.

868 ESset equidem partim iam actum agere, partim conatus nostros frustra intendere, si diutius in exprimenda magis tertia Confessionistarum extrauagantium classe immorari vellemus. Vtrumque simul ita ostenditur, tum quia de qualitate ipsorũ in communi ex dictis in corpore huius Regulæ, & alibi, maximè in fine Catalogi sectarum à Lutheranismo dimanantium, supra adducti, satis superq; innotescit; tum quia ex particularibus eorundem Confessionistarum extrauagantium sectis, quę adduci possent, & discuti, vel iam alibi discussæ sunt, vel ne-
quaquam reperiuntur à me discutiendę. Nã
869 Prateol. circa hoc noster antesignanus, ta-
metsi in dicto Catalogo aliqua Confessioni-
starum extrauagantium nomina proponat,
postea tamen in Elencho ipsius alphabetico
ab eo omittuntur, scilicet noui Pelagiani,
noui Manichæi, & Marcionistæ Caluiniani.
870 Quare contenti traditis pro intelligentia tertiæ classis Extrauagantium Confessionistarum, opportunè gradum facimus ad reliquas seculi 16. sectas extrauagãtium hæresiarcharum, præsertim quoad modum, & occasionem fundandi eas: ab illa Ioann. Vuestphali initium sumamus.

871 De origine, & conditione huius pessimi
hæresiarchę, audi Prateol. in dicto verb. nu. 22.
Ioannes, inquit, Vuestphalus, seu de Vuest-
phalia superiore, Germanus natione fuit, &
professione doctor Theologus, diuersis in lo-
cis concionator insignis habitus, sed inte-
872 rim Lutheri hæresi admodum infectus. Qui
cum multos libros cõposuisset, ob varias hę-
reses in eis repertas, ex Inquisitorum hæreti-
cæ prauitatis sententia, Moguntiæ exusti sũt
tempore Caroli huius nominis V. Cæsaris Germani, & Clementis VII. Summi Romanorum Põtificis circa annum Domini 1533. hæc ille.

873 Constitutus in Iudicio iste Ioãnes Vuestphalus, proprio ore suos errores confessus est quos ex citato Prat. & ex Gualter. cap. 12. sic colligo.

874 I. Affirmabat, non reperiri expresse in scripturis sacris, quod Spiritus sanctus à Filio procedat.

875 II. Docebat, quod Ecclesia catholica possit errare, & iam errauerit, atque quod eius auctoritas, & certitudo non sit tanta, vt errare nequeat.

876 III. Quòd iste S. Athanasij versiculus ab eo in symbolo positus; *Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus*, falsus sit, atque erroneus.

877 IV. Quod Concilia Generalia non sint congregata in Spiritu sancto asserebat.

878 V. Tenuit etiam, & docuit, quod non omnes teneantur Sacrorum Conciliorum sanctionibus obtemperare

879 VI. Quòd Summus Romanorum Pontifex etiam legitimè electus, non sit Vicarius Christi.

880 VII. Quòd Apostoli, & eorum successores Prælati Ecclesiæ, à Christo Domino auctoritatem, canones, seu leges condendi nullo modo habeant, tuebatur.

881 VIII. Defendit item, quod non liceat Prælatis, Euangelicæ legis tempore consilia per Christum data pro pręceptis statuere, quo iugum Christi amarum faciant, & onus Euangelij graue: hac quidem sententia damnans quascunque Religiones, & regulas per SS. Patres institutas, & à Sede Apostolica approbatas.

882 IX. Præterea dicebat, quod omnes Presbyteri, & Episcopi sint pares dignitate, & auctoritate; & quod vel potentia diuitiarũ, vel paupertatis humilitas, inferiorem, vel superiorem Episcopum faciat.

883 X. Dein, quod vnus Episcopus sit supra alios, & Papa supra omnes, non à Christo Domino, sed hominum electione constitutum esse.

884 XI. Quod nulli vnquam Christianorum, quantumuis doctissimo, licitum fuerit Christi verba interpretari: immò, quod nec Ecclesia vniuersalis vnquam id iure vllo potuerit.

885 XII. Affirmauit rursus, quod nullum sit peccatum originale, nec paruuli recenter nati, aut etiam concepti, illud contrahant; neque credendum esse S. Augustino illud admittenti.

886 XIII. Docuit item, quod nulla sit iusta causa, ob quam clericis lex continentiæ iniungatur.

887 XIV. Quod Christus Dñs nullum instituerit ieiunium Quadragesimale, nec ieiunio suo 40. dierũ ad sui exemplum inuitauerit; immò quòd nullus obligetur famem ob ieiuniũ suf-

ferre, quia sic vitam minueret.

888 XV. Asseruit, quod aqua sacra, quam lustralem vocamus, non pluris sit virtutis, & efficacie, quam alia quæuis, & communis aqua.

889 XVI. Penes tractatum, illum, quem de Indulgentijs Ecclesiæ inscripsit, reperitur asseruisse, quod thesaurus meritorum, & satisfactionum Christi, B. Virginis, & Sanctorum, non possit per Summum Pontificem distribui, eo quod indulgentiæ sint piæ fraudes fidelium; & alijs modis ab eo cum conuicio irridentur,

890 XVII. Tandem in concione diei Parasceues de Christi passione, post verba ista à se prolata, *& ibi crucifixerunt eum*, dictus Ioannes Vuesphalus addidit statim: *Quis autem scit, an funiculis ipsum alligauerunt cruci, an clauis affixerunt?*

891 Propositis sic prędictis erroribus, subiungit pauca Prat. in hunc modum: Hi ergo, inquit, sunt articuli (auctore Bernardo à Luxemburgo, sacrarum litterarum professore, Ordinis prædicatorij, in suo catalogo hereticorum) qui per fratrē Gerardum de Elthen Inquisitorē fidei, & Patrem Iacobum Sprenger doctores itidem sacræ paginę eiusdem Ordinis prædicatorij, Conuentus Coloniensis ex Ioannis de Vuesphalia libris excerpti sunt. Atque his præsens Regula absoluta.

De hæresiarchis Georgio Dauid, Ioanne Spangerbergo, & Carolo Molinæo, ac de eorum sectis qualiter deliberandum.

REGVLA CCCII.

892 PRodije circa annum Domini 1501, Georgius Dauid, homo prius infimæ sortis, & Gandaui in Flandria ortus, ac arte vilissimus; sed postea citeiter ann. 1525. extrauaganti, & raro superbię tumore affectus, adeò se extulit, vt doctrinæ Apostolorum, imò & ipsius Christi suam pręferret, nepotemque Dei spiritu, non carne se esse, ac verum Messiam affirmaret. Ex quibus erroribus, & alijs indicandis sectam propriam
893 conflauit. Ioannes item Spangerbergus in Lutheranismo enutritus, librum edidit, ab eo inscriptum, Margarita Theologiæ, diuersis heresibus infectum; ratione cuius, & famosus hęresiarcha, & auctor sectæ ex illis in-
894 stituræ euasit. Carolus denique Molinæus ad eundem gradum hæresiarchæ ob errorem præter alios, contra virginitatem Sanctissimę Mariæ Deiparæ facilè peruenit.

---

895 AMans breuitatem Gualterius cap. 8. de Dauidgeorgianis, seu Dauidicis ex Georgio Dauide profectis, præter errores huius hæresiarchæ, quos compendiosè etiam adducit, vix quicquam de eo in communi tribus tantum lineis sic attingit.
896 Georgius, inquit, Dauid vitrarius, Gandaui in Flandria anno 1501. ex circulatore natus, heresim suam disseminare cœpit anno 1525. ita ille.

897 Prateol vero in duplici loco aliquanto fusius de eodem tractat, nempe verb. Danidici, seu Dauid-georgiani num. 3. & verb. Georgius Dauid num. 10. ex isto loco hæc pauca accipe: Georgius Dauid, inquit, seu Dauid Georgius, cuius supra historiam descripsimus, in Frisia nouus propheta emersit anno Domini 1555. sub Carolo V. Imperatore Germano, & Clemente VII. Pontifice maximo. hęc ibi,

898 Verum plura, seu tactam eius historiam ex priori loco sumamus. Hic, inquit, auctore Lindano dialog. 2 sui Dubitantij, vitrarius Gandaui in Flandria anno 1501. matre Delphensi, Patre vero Amersfordiensi errone histrionicam agente natus (vt ex actis publicis Delphensibus liquet) mulierculas aliquot peccatis onustas vbi reperisset, se se tertium Dauidem verumque Messiam illis persuasit; quę se putabant beatissimas, si relictis maritis, ex promisso ipsius, quod nugabatur, semine conciperent

899 Post pauca item sic: Ad hæc homo satanica superbia arrogantissimus, docere audebat, omnem doctrinam hactenus à Deo per Moysen, Prophetas, Christum, & Apostolos traditam, fuisse imperfectam, & ad consequendam salutem inutilem; (vt ait Bullinger. lib. 2. cap. 54.) suam vero perfectam esse: se enim esse dilectum Dei filium, non ex carne, sed spiritu natum, in quem spiritus plene effusus: se esse illum verè cœlestē Christum è Spiritu sancto natum, qui peccata vere condonet, aut reseruet; qui deniq. iudicatus sit vltimo illo die. O blasphemias
900 Diaboli mancipio dignas. hæc Prateol. & alia ex Lindano citato, & ex Hosio lib. 1. de hæres. nostri temporis, ad idem tendentia, nempe ad declarandum, fuisse magum, & deceptum à Dæmone: quæ lectori apud dictos auctores videnda relinquo, vt euitata prolixitate, ad enarrandos huius hæresiarchę Georgij Dauidis errores distinctis numeris accedamus.

901 Primò, vt dictum, se Dei filium, aut nepotem esse iactabat, ex spiritu, non ex carne natum, verum Messiam, & tertium Dauidem, qui regnaturus esset in terra; ac quòd, vt addit Prateol. cum feris, & auibus quacumque lingua colloqueretur, ab ijs victum accipiens.

902 Secundò, asserebat cœlum esse prorsus vacuum, ideoque se missum, vt in Regni cælestis hęredes filios adoptaret.

903 Tertiò, Non admittebat resurrectionem mortuorum, nec postremum iudicium, neq. spiritus aliquos esse, siue bonos, siue malos & cum Sadducæis vitam æternam negabat.

904 Quartò, Reijciebat matrim. cum Bohemis, &

& Adamitis, affirmans omnes mulieres esse communes omnibus viris.

905 Quintò, Tenebat cum Manichæis, & Epicureis, animam peccatis nequaquam inquinari, sed tantum corpus.

906 Sextò, Tuebatur quoque, quòd Infidelium animæ, æquè ac fidelium, sint æternam salutem consequuturæ; & è contra, quod Apostolorum corpora, non minus inferorum, flammis sint cremanda, ac infidelium quorumcunque.

907 Septimò, Dicebat tandem stultum esse peccati accusare, si quis coram hominibus negaret Christum Dominum: atque hinc insanos Apostolos, ac Martyres vocabat, quod suo sanguine hanc fidem hanc sanciuissent. Huc vsque de erroribus Georgij Danid, quem Basileæ obijsse anno 1556. addit ibidè Gualter. Circa hunc hæresiarcham vide Sander. heresf. 201. & Genebrardum in Iulio III. & in Paulo IV.

908 De libro autem per hæresiarcham Ioannem Spangerbergum edito, & Margarita Theologica inscripto, nihil penitus Gualter. sed tantum in communi, cap. 17. secul. 16. de ipso Ioann Spangerbergo hęc pauca verba profert, Surculus, inquit, est Lutheranismi, qui anno 1536. in lucem prodijt: ex tribus potissimum articulis fides eius constabat, ita ille.

909 Concordat in numero Prat. verb. Ioann. Spangerbergus, num. 19. & dictæ Margaritæ mentionem faciens, rem totam extensius proponit sic. Ioannes, inquit, Spangerbergus ex Lutheranorum familia fuit, emersitque Caroli V. Imperatoris Germani, & Pauli III. Rom. Pont. temporibus, circa an-
910 num Domini 1536. Hic libro quodam à se edito, quem Margaritam Theologiæ inscripsit, asserit nihil esse bonum, ac Deo gratum, nisi quod ab illo mandatum, atque præceptum est. hæc ille, & plura, quæ exprimendo dictos tres articulos attingentur.

911 Primò itaque errauit Ioannes Spangerbergus dicens, nihil interesse discriminis inter mandata, & consilia. Ita ipse in tit. de consil. de paupertate verba faciens, vide ibi.

912 Secundò Errauit, docens, quod bona opera neque meritoria, neque ad vitam æternam consequendam necessaria sint. De hoc ille agit in eadem Margarita Theologica, seu lib. cit. tit. de bonis operib. vbi sic ait. Nequaquam sentiendum, quod propter dignitatem, & munditiam bonorum operum, detur vita ęterna; sed est beneficium gratuitū, & datur per misericordiam propter Christū. hęc ibi, & alia.

913 Tertiò, Errauit asserens, quod nemo possit iustificari, nisi se esse iustificatum crediderit; quod illa, nempè fides ei desit, quam tenebat dictus Ioannes esse partem pœnitentię. Ita in eadem Margarita, tit. de pœnit. vbi primo dicit duas esse pœnitentię partes,
914 videlicet contritionem, & fidem. Deinde quęrens, quid sit fides pœnitentiæ pars? respondet sic: Est fiducia, qua credit vnusquisque sibi remitti peccata propter Christū gratis. atque ista satis.

915 Tandem, quid circa Carolum Molinæū? contenti simus ijs, quæ de eo cum Sandero hæresf. 219. affert Gualter. cap. 20. secul. 16. in hunc modum.

916 Si Carolus, inquit, Molinæus suæ Iurisperitię tractatione contentus fuisset, haud quaquam hic inscribendus esset. Verum cum inter alios errores dicere ausus sit, à nascente Iesu Christo reseratum esse matris vterum, non potui, quin Iouinianistam illum
917 proclamarem. Quo errore licet, Caluinismo affinem se prębuerit, vt planum est ex cap. 15. errore 30. librum tamen pro defensione sua scripsit contra Caluinistas, Simonis Calludri nomine laruatum; vbi Catechismum Geneuensem Senatusconsulto Bernen-
918 si reiectum fuisse testatur. ita ille. De tali Cathechismi reiectione legendus est Genebrard. in Iulio III.

Quid de Michaele Serueto hæresiarcha? Quid de perniciosissima Seruetianorum secta ab illo instituta?

REGVLA CCCIII.

919 Michael Seruetus natione Hispanus, discipulus Lutheri, & collega Calnini, adeo in cogitationibus suis euanuit, vt missum se à Deo vnicum totius orbis prophetam iactitaret. Hic, cùm Alchorani deliramentis imbutus esset, transformare instituit in Mahomethismum Religionem Christianam, hancque destruere multis erroribus, ex quibus Seruetianorum secta consta-
920 ta dimanauit; Quę magnam perniciem Ecclesiæ Catholicæ attulit, & multò maiora attulisset, nisi flamma auctorem ipsius, instante Caluino, citò deuorasset.

---

921 Tractant de hæresiarcha Michaele Serneto, & de sequacibus eius Seruetianis, cum Lindano Dubitantij sui dialog. 2. & cum Hosio lib. 1. de hæref nostri temporis, Prateol. in suo Elencho, verb. seruetiani, num. 30. & post eum cum Sandero hę-
922 ref. 227. ac Florem. lib. 2. cap. 15 num. 5. Gualterius cap. 18. secul. 16. Qui in diuersis conueniunt. Primo, quod Seruetus fuerit Hispanus (& si neuter eorum exprimat ex quo loco, vel prouincia) & quod statim ante anni 25. ætatem iactaret, missum se à Deo vnicum vniuersi terrarum orbis prophetam; & quod item in Africam proficiscens, doctrinæ ibi Alchorani diligenter operam dederit, librosque postea ediderit, per quos Religionem Christianam in Mahomethismum transformare conatus sit.

923 Differunt verò circa eius errores; nam

Prateol. ex Lindano citat. eos fuisse 38. affirmat, hosque refutari per Confessionem Másfeldensem; atque ex eis ipse Prateol. tantum exprimit quinque videlicet.

924 I. Errauit Michael Seruetus, quod in Deo vnam tantum personam reperiri more Sabellianorum crediderit.

925 II. Quod pernegarit, Spiritum sanctum esse tertiam personam diuinam; id autem ex præcedenti errore manifestè sequitur.

926 III. Quod cum Euthichetianis pertinaciter inficiaretur in Christo Domino ex Virgine nato duas coniungi naturas.

927 IV. Errauit, quod de peccato, & iustificatione, non nisi philosophicè, ac pharisaicè loquutus fuerit.

928 V. Quod infantium baptismum detestatus sit; quem ad annum vsque 30. differri debere affirmauit.

929 Hos autem quinque errores etiam admittit Gualter & adiungit sextum (de quo nihil Prateol.) cum Gregorio de Valentia 1. par. disp. 1. quæst. 4. pun. 1. fin. nempe, quod Seruetus creatorem cum creatura ita confunderet, vt teneret, Deum in lapide esse vere & propriè lapidem, in trunco esse verè ac propriè truncum, &c.

930 Quod Seruetus fuerit collega Caluini, & quod ad instantiam huius vltimum mortis supplicium subierit, propter dictos errores, accipe à Prateol. proprijs ipsius verbis. Seruetiani, inquit, à Michaele Serueto Hispano quondam Caluini, & Farelli collega dicuntur. & post pauca.

931 Porrò Caluinus cum ministris Geneuensibus, quando eum igni cremandum (licet supplex gladium flagitaret, ac misericordiam, teste Caluino, ingenti precaretur boatu) tradebant propositiones impias 38 & in Deum blasphemas collegerunt Confessio quoque Mansfeldensis eius errores refutat. quos hic rememorare non est locus. hæc Prateolus, seu potius Lindanus.

932 Ab eodem Prateo. ex Hosio citato audi plura huc spectantia. Cæterum, inquit, exorti sunt demum è Schola Lutheri Ioannes Campanus, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui libros aliquot de Trinitate plenos erroribus, & blasphemijs ediderunt, In ijs nunc tandem veteres Arrij, & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemq. quam in Niceno, & Cōstantinopolitano primo Concilijs Patres congregati nobis tradiderunt, labefactare

933 conantur. Solum enim Deum Patrem, & neminem alium adorari, & inuocari debere contendunt, quòd ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura facere potest. & infra.

934 Longe tamen, lateque sparsa sunt hæc Seruetica contagia; quæ cùm impietate superare cæteras hæreses videantur, nulla tamen est ex omnibus nostri temporis hæresibus, quæ sit hac scripturarum armis instructior; nihil enim crepat aliud, nisi Scri-

935 ptura, Euangelium, Euangelium. Ac vide quę fuerit hominis istius confidentia; quamuis Caluini scriptis fuerit hic error ipsius oppugnatus, ausus est tamen proficisci Geneuam, & cum eo sermonem conferre. Tandem post multam, & acerbam disputationem, cum dogma suum pertinaciter tue-

936 retur, capitis est damnatus. Quod vrgente Caluino factum esse, dubium non est, qui mox librum etiam edidit, quo doctrinam eius explicat, & rem omnem, quemadmodum acta sit, describit, simulque in hæreticos rectè gladio vindicari docet. hæc Hosius. Huculque cum ipso Prateolus, & nos cum isto; nec aliud superest addendum circa hunc hęresiarcham Michaelem Seruetum.

De heresiarcha Guillelmo Postello quid dicendum? qualisnam eius progressus, & finis?

REGVLA CCCIV.

937 Prodijt circa annum Domini 1550. Guillelmus Postellus, in omnium ferè linguarum, ac disciplinarum professione adeò excellens, vt miraculosè ei infusę videren-

938 tur. Vnde priusquā mentē suā hæresibus infectam indicaret, indicatus idoneus ad ministeria Religionis nostrę, in eā fuit admissus à S. Patre Ignatio; qui subodoratus quod intus in corde latebat, quam primum ab ea illum dimisit, nostrisque allo-

939 quium, & vsum cum eo prohibuit. At non tardauit Postellus, quæ cum Rabbinis, & Talmudistis somniauerat, propalare, non solum fidei catholicæ opposita, sed pijs etiam auribus indigna, ob quæ celebris heresiar-

940 cha habitus. Verum in ætate valdè senili in se reuersus, Parisijs dicitur catholicus obijsse.

941 De isto hæresiarcha Guillelmo Postello, ac de sequacibus eius Postellianis, Prat. in hoc verb. num. 31. sic ait: Postelliani à Guillelmo Postello Barentonio ducūt

942 originem. Hic (auctore Lindano, Dubitantij sui dialog. 2.) disciplinarum, linguarumq; propè omnium exoticarum ad mira-

943 culum vsque doctissimus, immanes ex Rabbinorum, & Talmudistarum somnijs inuexit nęnias, quas adeò tetras, & abominabiles censet Petrus Palladius in catalogo hęreseon, vt pijs eas reuelare indignum sit, anno Domini 1550. hæc ille.

944 Gualterius verò eadem ab eo ad verbum desumpta affert; Sed benè de illo, antequam suas hæreses proderet, qualiter nostram Societatem Iesu ingressus, & ab ea dimissus, tradit his verbis.

945 De

945 De hoc antè Nicolaus Orlandinus lib 5. Historiæ Societatis Iesu, num. 3. hæc habet. Erat Gallus quidā egregiè literatus, ac doctus, mathematicis præsertim literis, ac varietate linguarum, Guillelmus Postellus, qui non exigua in speciem etiam pietatis documenta præbens, ad Tyrocinium admissus est. Sed breui deprehendit Ignatius hominem, non prophetico, vt ille opinabatur, afflatum spiritu, sed planè spiritu erroris in-
946 flatum. Itaque nullam contumacis doctrinæ, quę cum sapientia vera pugnaret, rationem ducendam ratus, maturè à Societate mathematicum ita secreuit, vt vsu colloquioque eius vniuersos socios interdiceret. hęc ille ex Historia Societatis Iesu. Verum iam in particulari errores ipsius exprimamus.

947 I. Dicto anno 1550. de Trinitate mundi, corporis, & animarum; de Veneta Virgine; de Christo intoxicato, de matrice mundi infanda in mundum euomuit Postellus.

948 II. Idem scripsit Clauem absconditorū à seculo; vbi se profitetur declaraturum, quę nec Apostoli, nec ipsa, inquit, Ecclesia potuit ad hanc diem portare.

949 III. In Elia Pandochæo, vniuersas omnis generis hominum sectas per Christum Dominum saluandas somniat.

950 IV. Scripsit & de Natiuitate Mediatoris vltima nunc futura; cuius operis auctorem disertè in libri titulo scribit Spiritum Christi. Imò in fine præfationis ait, hęc scripta non esse sua, sed Christi, inquit, sensibiliter in nobis suum Euangelium exponentis.

951 V. Iactat quoque Angelum Raziel varia sibi mysteria reuelasse. Huius autē præcursorem fuisse SuuenKfeldium ait in libro citato Petrus Palladius in Catalogo hæreseon.

952 VI. In sua Panthenosia docet sex esse Sacramenta, vt refert Lindanus in Tabulis analyticis, & ex eo Card. Bellarm. lib. 2. de Sacramen. in genere cap. 23. hucusque de erroribus Postelli cum citatis Prateol. & Gualterio.

953 De obitu tandem eiusdem Postelli ad fidem catholicam iam reuersi, sic idem Gualterius. Huius etiam, inquit, catholici obitus Postelli meminit Bellarm. loc. cit. Meminit & temporis Marquisius in append. ad Genebrard. anno 1581. cùm scribit Postellū centenario maiorem, & multarum linguarū peritum obijsse Lutetiæ die 7. Septembris, vbi
954 & ipse anno 1578. docentem audiui, tanto auditorum quasi ad rediuiuum, & inusitatæ ętatis doctorem accurrentium numero, tantaq; ingenij, doctrinæ multiplicis, ac memoriæ demonstratione, vt vix credi possit, dixeritque aliquando vir acri iudicio Mal-
955 donatus illum alloquutus, mirari se talem in mundo virum existere, cuius vtique quot verba, tot essent apophthegmata. Vide de eo Florem. lib. 2. c. 15. n. 5. hæc Gualt. quibus, & præcedentibus satis dictum de illo.

Qualiter decidendum circa sectam Deistarum, (seu Trinitariorum? qualiter circa) oppositam?

REGVLA CCCV.

956 Apud Polonos anno Domini 1564. emerserunt hæretici isti Deistæ, siue Trinitarij, vocati etiam noui Arriani, eo quod errorem præcipuum Arrij secuti, Sanctissimæ Trinitati, nomine, & re ipsa eam è me-
957 dio tollentes, bellum inferrent. Huius sectæ à Lutheranismo deriuatæ, & ex pluribus erroribus præter dictum Arrianismi exprimendis institutæ, quidam Gregorius Paulus Minister Cracouiensis se caput esse profitetur, qui admodum arroganter vnà cum suis sequacibus gloriatur, quod sibi, & ipsis plura, quam Luthero, & alijs à Deo da-
958 ta essent. Contra prædictos verò Deistas prodierunt alij ex Caluinismo ministri, appellati Antitrinitarij, qui dū se Arrianismo, impugnando Trinitarios, opponunt, in oppositum Sabellianismi extremum prolabuntur.

959 Duobus in locis de secta Deistarum agit Prateol. nempè verb Deistæ, nu 5. & verb. Trinitarij, nu. 14. addens in isto, quæ in illo omisit: audiamus eum in priori sic loquentem.

960 Deistæ, inquit, qui & Trinitarij, seu Arriani noui, in Polonia nuper, hoc est anno Domini 1564. ex Lutherana secta exorti sūt & in Galliam penetrantes, hoc anno, idest, 1566. apud Lugdunū suas execrandas disse-
961 minauerunt hæreses. Horum caput (teste Ioanne Vnigudo, qui his proximis diebus contra eos doctissimum libellum edidit, quē de Deo contra Arrianos nouos nuper in Polonia exortos, inscripsit) & ducem se se profitetur quidam Gregorius Paulus Minister Cracouiensis. Hi effræni maledicentia, vindictæ cupiditate, crassa, & affectata propemodum inscitia armati (vt ille inquit) edita monstruosa tabula, Turri Babel, ex putrida ambitione veluti scarabei ex asinis mortuis pullularunt: adeò quidem acres in sua pertinacia, vt Luthero vix minimam partem reuelationis, & demonstrationis Antichristi reliquerint, nempe superioris tantum tecti in ędificio Antichristiano denu-
962 datione. Imò sibimetipsis isti spiritus arrogant Antichristi excisionem, & extirpationem ab imis vsque fundamentis. Gloriatur sibi longè plura à Deo esse data, quam
963 Luthero, aut alijs. In hęresi verò tradenda, tam sunt intricati, obscuri, variabiles, vt magna attentione adhibita, diuinare vix queas, quid nam asseuerare conentur. In blasphemijs porrò effutiendis planè effrontes sunt. Maledicta quoque adeò cumulatè, & liuidè effundunt, vt existimes eos me-

ris viperinis linguis pungere. hæc Prat.

964 Ex quibus satis innotescit in communi de malitia, & peruersitate istorum hæreticorum Deistarum: In particulari verò qualiter amplexi fuerint Arrianismum: posteriori in loco, verb. Trinitarij declarat idem Prateolus sic.

965 Trinitarij sunt, (inquit Lindanus Dubitantij sui dialog. 2.) qui sacrosanctam ore blasphemo violant Trinitatem. & infra sic. Hi à plerisque Deistæ, ab alijs noui Arriani: de quibus idem Lindanus eodem lib. & dial.
966 loquitur in hunc modum. Iam ante annos 1324. in Concilio Niceno à trecentis octodecim Patribus Arrianismum damnatũ, per Lutheri Euangelium fuisse renouatum, eius testantur discipuli. Cum enim modicum teneret ipse de Homousio (inquit lib. contra Latomum) & Trinitatis vox Germanica non ei placeret, Ludouicus Herserus sacrosanctam Trinitatem abolere est aggessus omnem prorsus negans Personarum distinctionem. hæc ille.

967 Prosequitur deinde ostendere magis in particulari, qualiter multi ex famosis hæresiarchis nostri temporis Arrianizantes fuerint, præcipuè Caluinus, vt patet ex synodo sua Lansanensi anno 1527. habita; quem etiã Trinitatis vox offendebat, eo quod Ciceroni est insueta: Vide apud ipsum Prateolum. Nos iam errores Deistarum referamus.

968 I. Errarunt affirmantes Patrem, Filiũ, & Spiritum sanctum esse tres; nolunt tamen admittere esse tres personas.

969 II. Asserentes vnam esse naturã seu Deitatem tribus illis communem, sed non esse vnam essentiam.

970 III. Defendentes vnum esse Deum, tamen solum Patrem esse verum Deum: Filiũ verò, & Spiritum sanctum non esse illum verum Deum.

971 IV. Hinc posteà nascuntur ipsis Deistis aliæ quædam locutiones; nam etsi fatentur Filium Dei esse Deum ex Deo genitum, tamen nusquam dicunt vnicũ Deum illum esse Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; & Spiritum sanctum quidem nusquam Deum nominant.

972 V. Tenent, quod diuina essentia neque ab Angelis, neque ab hominibus videatur, & quod nunquam sit videnda.

973 VI. Docent, Angelum malum à puncto suæ creationis malum fuisse, neque vnquam nisi malum extitisse.

974 VII. Quod Diabolus nunquam habuit vndè posset stare, neque etiam Adamum parentem nostrum, in statu innocentiæ.

975 VIII. Asserebant, quod intellectus humanus sit æternus, quia eius causa est immutabilis, & quia est expers materiæ, quæ possit à potentia ad actum transire.

976 IX. Quod liberum arbitrium sit potentia passiua, non autem actiua, & quod necessario moueatur ab appetitu.

977 X. Tenent, quod natura, quæ est principium motus in corporibus cælestibus sit ab intelligentia mouente.

978 XI. Quod omnes, qui peccata committunt, suam conforment voluntatem ad voluntatem diuinam, adeò, vt talis sit eorum voluntas, qualem Deus esse vult.

979 XII. Affirmabant, quod homo habens vsum liberi arbitrij, si tentationis vi in alienæ vxoris commixtionem incidat, non est adulterij reus; atque idem de alijs tentationibus, & peccatis.

980 XIII. Quod Deus sit causa omniũ modorum, & circumstantiarum actionis: quod perindè est ac si absolutè facerent Deum omnium auctorem peccatorum.

981 XIV. Quod non debeat credi, nisi id, quod per se notum est, vel quod ex per se certis possit declarari.

982 XV. Affirmabat, quod non contingit corpus corruptum redire idem numero, nec idem numero resurgere.

983 XVI. Nimis inhumani, & impij in corpora mortua, docebant non esse curandum de sepultura.

984 XVII. Quod anima, quæ est hominis, vt homo est, forma, vnà cum corpore corrumpatur.

685 XVIII. Animam morte hominis à corpore separatam non pati ignem corporeum aiebant.

986 XIX. Errabant, dicentes, Deum cum sit spiritus, non esse verbo inuocandum, & adorandum, sed tantum corde.

987 En errores Deistarum, seu Trinitariorũ collectos ex Prateolo vtrobique citato, & ex Gualter. cap. 41. secul. 16. qui citat Sanderum hæres. 228. & Florem. lib. 2. cap. 15. num. 5.

988 Circa alteram verò sectam Antitrinitariorum, siue Antotheanorum, (qui etiam noui Sabelliani dicuntur) præcedenti omninò contrariam, pauca admodum reperio apud solos Genebrard. in Pio IV. & Gualt. eiusdem seculi 16. cap. 42 de Antitrinitarijs, siue Antotheanis, aut nouis Sabellianis, vbi istos sic exprimit.

989 Hoc nomine appellati sunt quidam Ministri Caluinistæ, qui Trinitarios impugnare cupientes, non potuerunt cum Arrianismo bellum gerere, quin se in extremum oppositum Sabellianismi præcipites agerent. de quo relegenda sunt, quæ in 3. seculo diximus. hæc Gualter. Genebrardus verò inter dictos ministros Trinitariorum impugnatores ipsum Caluinum reponit: audiamus quæso eius verba.

990 In Polonia, inquit, contra Gregorius Paulus, Cazanouius, & alij, tres esse Deos, symbolum Athanasij esse Sathanisij, &c. Quibus dum Caluinus, & eiusdem metalli ministri se opponunt, Antotheani, & Antitrinitarij, siue Sabelliani euadũt, & doctrinam de Deo vno & trino sceleratis modis
991 conspurcant. Quas blasphemias etiã hodie perpetuant. *Vide nostros libros de Trinit. & contra Schechium.* ita Genebrard. seipsum citans: atq; hæc satis pro præsenti Regula.

De

De Secta Valentinistarum quid dicendum?
Quid de alia non dissimili Effrontium?
Quid item de Iusto Iona?

REGVLA CCCVI.

992 ANte prædictos Deistas idem bellum excitarunt hæretici Valentinistæ cō-
tra Sacrosanctam Trinitatem, acriter eam oppugnantes. Eorum Antesignanus censetur Ioannes Valentinus Gentilis Neapolita-
993 nus: Qui Geneuæ in schola Caluini tales progressus fecit, vt statim sectam peculiarem ex aliquibus articulis erroneis indicandis conflauerit, cōmilitonesque insignes, præcipue Paulum Alciatum, ad dictā oppugna-
994 tionem sibi asciuerit. Secta autem Effrontium solum contra tertiam Personam Spiritus Sancti arma sumpsit, eam omninò tollens. Quisnam verò illius primus institutor fuerit, à nullo, quod sciam, scriptorum
995 indicatur. Tandem Iustus Ionas propterea tātum inter hæresiarchas numeratur, quod se taliter nominari curarit.

---

996 PRateolus in suo Elencho, verb. Valentinistæ, num. 6. dicta à Nobis in corpore Regulæ paululum sic extendit: Valentinistę, inquit, auctore Lindano, Dubitantij sui Dialog. 2. à Ioanne Valentino Gentili Neapolitano Pędagogo sunt dicti: spectant autem ad tertiam nostræ tempestatis Euan-
997 gelicorum classem. Prodierunt enim ex impia illa Caluini schola, quæ Sacrosanctam oppugnat Trinitatem. Tales namque complures (ait idem Lindanus) habuit Ecclesia Italica Geneuę, quorum duces facit libellus Geneuæ editus de actis, & impietate ipsius Valentini Gentilis, Ioannem Paulum Alciatum, & Gribaldum, cuius histrionem ait esse Valentinum illum. Hęc Prateolus.
998 Compendiosius de hac secta Gualterius cap. 11. sęcul. 16. sic. Ioannes, inquit, Valentinus Gētilis Neapolitanus fuga Geneuā petens, multiplicem ex Caluini schola impietatem hausit, licet postea Caluinus opusculum integrum in eum, quem in Antichristo genuerat, conscripsit. Hęc ille; ex quo, & ex citato Prateol. errores dicti Valentini iam à nobis exprimendi.
999 Primò, Hic pestifer homo docebat, falli eos, qui tres Personas in vna Dei essentia statuunt; nam comminiscitur essentiam Dei solo in Patre esse; vnde conclusio eius erat, non nisi Patrem esse verum Deum; ac Filio nomen Dei non, nisi precario conuenire, eo quod sit essentiatus à Patre, quem ille essentiatorem fingit.
1000 Secūdò, Vocabat Sophisticum S. Athanasij Symbolum, eo quod in eo (ita magnum illum Doctorem Valentinus calumniabatur) quartum Deum introducat, atque ob hanc causam eundem S. Athanasium appellabat præstigiatorem, & sacrilegum, Christum ab eo dilacerari causatus.
1001 Tertiò, Asserebat (quod ex præcedentibus sequitur) Filium à Patre differre numero substantiali, hoc est, substantialiter esse alium à Patre, seu duas in eis distinctas assignari substantias.
1002 Quartò, Ad confirmandas suas blasphemias, Mahometis Alchoranum cum veteri, ac nouo Testamento commiscebat. Et vero Paulus Alciatus (vt refert Genebrard. in Pio Quarto) vnus ex eius commilitonibus vnusque ex præcipuis Italicæ Caluinianorum Ecclesiæ in Vrbe Geneuensi constitutæ columinibus, ex Caluinista Mahometanus factus est anno 1652.
1003 Quintò, Ita per profanas vocum nouitates, & falso nominatæ scientiæ oppositiones, impij Valentinistę suum produnt spiritū quo transuersum acti, in suis consistere nequeunt vel erroribus constantes. Hactenùs de secta Valentinistarum, nec aliud circa eam addendum occurrit.
1004 De secta item Effrontium nihil inuenio apud Prateolum: paucissima apud Gualter. cap. 16. de Effrontibus, nempe. Ita post Erasmum, inquit, epist. non soli ad Lutherum nominat quosdā errantes Florimundus Raymund lib. 2. de orig. hæres. cap. 16. nu. 5. qui anno 1534 sectam suam ex tribus speciatim erroribus coagmentarunt. Ita ille: errores sunt isti.
1005 I Affirmabant, quod sit idololatria adorare Spiritum sanctum; quandoquidem (dicebant) nihil hac de re in Scriptura sacra.
1006 II. Tenebant, Spiritum sanctum esse tantum eleuationem quandam, aut motionem, quæ in anima à Deo inspirata persentitur. En qualiter Spiritus sanctus duplici dicto errore ab hæreticis Effrontibus impugnatur.
1007 III. Abradebant ferro sibi frōtem, donec indè sanguis emanaret, ac postea oleum apponentes, se Christianos absque vlla alia baptismi forma pronunciabant. Atque ex dicta actione abradendi frontem, appellati sunt Effrontes. Primus autem eorum institutor prorsus ignoratur.
1008 Postremò, circa Iustum Ionam breuissimè me expedio cum Gualter. cap. 17. sec 16. ex Genebrardo in Iulio III. & Surio in histo. sic dicente.
1009 Ionas hic, inquit, fuit coquus Lutheri, seque Iustum Ionam vocandum curauit anno circiter 1550. non secus atque Osiander se ipse secundum Henoch vocitabat. Mihi non cōstat, sitnè ille idem Ludimagister Ionas, quem in columna 12. dixi Annonęi hęresim circiter annum 1532. disseminasse. Hęc tantum Gualter. quibus præsens Regula expeditur.

Qua-

Qualiter decidendum de hæreticis quibusdam Augustinianis? qualiter de quodam Pseudopropheta Peruano?

REGULA CCCVII.

1010 NOn à S. Augustino hoc illis nomen obtigit, verùm à Sacramentario quodam Augustino dicto, qui inter alia mendacia, & blasphemias, cęlum nondum esse apertum effutiebat, illudque hominibus vsque ad vltimum diem clausum futurum.

1011 Prodijt item in Regno Peruano Americæ homo quidam summę monstruositatis; quippe cùm ratione status insignis Religionis, in qua erat, & ratione famosissimæ professionis in doctrina Theologica adeo excelleret, vt illic ab omnibus pro oraculo haberetur.

1012 Postea cuiusdam fęminæ diabolica extasi mundo illudentis nimię familiaritati addictus, eousque ab ea dementatus est, vt sibi suaderet gratia miraculorum, & prophetiæ se pręditum esse, diuinasque reuelationes ab Angelo frequenter accipere, atque maiora

1013 dona à Deo sibi oblata affirmaret. Sed repertus tandem Pseudopropheta, & à Dæmone illusus, grauissimisque erroribus contra Fidem plusquam 110. irretitus, in quibus eum per quinquennium omnino pertinax in S. Officio permansisset, vltimo supplicio damnatus fuit, & vt impęnitens viuus combustus.

1014 PRęter dicta in corpore Regulæ de sectâ Augustinianorum, quæ, vt iacet, desumpta sunt à nobis ex Gualter. cap. 73. sęcul. 16. & ab isto pari modo ex Prateolo verb. Augustiniani, num. 80. ac ex Florim. lib. 2. de orig. hęres. cap. 15. num. 1. nihil addendum occurrit, cum ex ipsis declarata suf-

1015 ficienter maneat. Apposui autem etiam hic, quia, vt ingenuè fatear, in proprio loco, quando de Sacramentarijs sermo nobis erat inaduertenter ipsam pretermisi: quod fortè de alijs similiter factum, nec mirum in infinita penè sectarum hęreseon multitudine: si quę occurrerit ex pręter missis, capite sequēti attingetur.

1016 Nunc iam pręsens 18 in quo sectę hæresiarcharum seculi 16. indicatę sunt, claudamus magis expresso casu Pseudoprophetę Peruani. Ex narratione eius, quam adducit R. P. Iosephus à Costa Societ. Nostrę Theologus excellentissimus lib. 2. de Nouissimis, cap. 11. colligit Gualter. cap. 110. articul. 7. erroneos: videas apud ipsum, si lubet.

1017 Quamuis item pro completa declaratione ipse Gualterius plura addat ex eadem narratione desumens; cùm tamen res tota sine dubio maiorem fidem, & lucem sit habitura, si secundùm quod dictus P. à Costa eam narrat, eisdem ipsius verbis hic exprimatur, non grauabor id exequi: tu quæso ne graueris audire, aliquanto diutiùs pręter solitum: eu incipio.

De quodam insanissima superbia exemplo, digressio. Cap. XI.

1018 MIhi verò hęc identidem cogitanti, vehementer subit humanę infelicitatis profundum admirari. Quis enim talia, nisi ab homine penitus insano, imo ne ab insano quidem dici, perpetrarique posse credat? Et tamen sunt verissima, & serio ab homine mortali meditanda, atque agenda. Nulla re capitur humana mens, neque faciliùs, neque potentiùs, quàm superbia. Nulla vis est veneni, nulla meri copiosi, nulla febris phrenetica, quę sic statū mentis euertat, nulla medicatissima potio ita in furorē rapiat, vt animo semel humano imbibita su-

1019 perbia. Et quę per furorem superbię loquimur, cogitamus, agimus, ea sani humilitate admiramur, atque erubescimus. Vbi enim humilitas, ibi sapientia, Prouer. 11. Vbi superbia, ibi protinùs contumelia. Quò minus verò miremur Antichristi tantā elationem, referam cuiusdam eius certi discipuli eodem morbo, idest, superbia laborātis non fictam fabulam.

1020 Fuit in hoc ipso Peruēsi Regno vir magni pro illo tēpore æstimatus doctus Theologus, ac Theologię professor, idemque catholicus, & pius diù habitus, ac penè tunc huius orbis oraculum. Is familiaritate muliercule cuiuspiam, quæ se edoceri ab Angelo magna quędam mysteria iactabat, queq; extrà se interdum rapiebatur, aut rapi simulabat, veluti alterâ olim Philumena, aut Maximilla Montani, ita deuictus est, vt illam de summis Theologię quęstionibus sępè cōsuleret; in omnibus pro oraculo haberet, magnis reuelationibus plenam, & Deo valdè charam prædicaret, satis alioqui sordidā, & perexiguo sensu pręditam, nisi ad instruē-

1021 da mendacia. Igitur siue à Diabolo corriperetur (quod facilius est credere) cùm huiusmodi extasim pateretur; siue callidè eā fabulam simularet, quod nonnulli viri prudentes existimarunt; ille Theologus, quòd à muliercula magna, & mira de se audiret, ac multò grandiora futura conciperet libēter ei discipulum se addixit, cuius patrem spiritualem agebat. Quid multa? eò adductus est homo, vt miracula facere tentaret, & fieri sibi persuaderet, cum miraculi vestigium nè tenuē quidem extaret.

1022 Ob hæc, & quòd propositiones aliquot ab illa Prophetissa accepisset à sensu Catholicæ Ecclesiæ alienas, à Sanctissimæ Inquisitionis iudicibus, toto hoc Regno stupente, comprehensus est: ibi per quinquenniū ferè auditus, toleratus, examinatus, ac tandem patefactus est, homo omnium superbissimus, & insanissimus. Cum enim Angelum sibi diuinitus datum, à quo omnia, quæ vellet, disceret, ac deindè summa Dei ipsius familiaritate, & immediato colloquio se potitum per-

pertinacissimè afferetet, io eas nugas delatus est, quas, nisi ab homine prorsus mentis
amotæ, dici oullo modo quisquam sibi persuaderet. Erat verò ille tam integro sensu,
quod ad cerebrum attinet, vt mihi integrior
1023 non sit. Itaque & seriò affirmabat, se &
Regem futurum, & Pontificem Summum,
Sede Apostolica ad hæc Regna translata: i
coocessam quoque sibi sanctitatem super
omnes; quin etiam oblatam ipsi à Deo voionem hypostaticam, sed ab ipso non esse admissam. Datum quoque se Redemptorem
Orbis, quoad efficaciam, vt ille loquebator,
quòd Christus solum quoad sufficientiam
1024 suffice. Omnem statum Ecclesiasticum
abrogandum: leges verò alias se editurum
faciles, & apertas, secundùm quas cœlibatus
clericorum tolleretur, multitudo vxorum
concederetur, confessionis necessitas excluderetur. Hæc, atque alia tanta contentione affirmabat, vt nos teneret attonitos,
quòd homo talia sentiens non insaniret.
1025 Deoique diu euolutis gestis illius, &
plusquam 110. propositionibus hæreticis,
aut à sana Ecclesiæ doctrina alieois cōdemnatis, iussi fumus, vt habet de more Sacrum
illud Tribunal, cum homine disputare, si
fortè ad mentem, & fidem reuocare possemus. Conuenimus autem cum ipsis iudicibus, & Episcopo Quitensi tres alij. Eò iotroductus homo, ea libertate, & facundia
perditissimam suam causam defendit, vt ego
in hodiernum diem etiam stupeam, eò adi-
1026 gi posse mentis humanæ superbiam. Professus est doctrinam suam nō posse monstrari, oisi diuina scriptura, & miraculis, quòd
esset superior omni humana ratiooe: scriptoræ autem testimooijs longè se apertius,
atque efficacius probasse, qoam probauerit
Paulus Iesum Christum fuisse verum Messiã.
Miracula autem se perpetrasse plurima, eaq;
tanta, vt Christi resurrectio noo fuerit maior. Nam & se verissimè esse mortuum, &
resurrexisse, atque id euideotissimè, aiebat
1027 ille, esse ostensum. Scripturas verò proferebat memoriter (cum nullum librum haberet, atque ipso etiam breuiario spoliatus
esset) tot, & tam longas ex Prophetis, ex
Apocalypsi, ex Psalmis, ex alijs locis, vt vel
memoria esset admiratiooi. Eas verò ita
ad sua commeota adaptabat, ita allegorizabat, vt quiuis vel rideret, vel fleret. Postremò, si miraculis tem agere nobis placeret, se libenter ea statim exhibiturum.
1028 Hæc ita dicebat homo, vt vel nos insanos potare videretur, vel ipse insanire. Nam
& per reuelationem sibi innotuisse aiebat;
Sereoissimum Ioanoem Austriæ bello nauali à Turca esse superatum, & Regnum Hispaniæ à Philippo inuictissimo iam peoè amissum, & Concilium Romæ habitum, vt de
deponendo Gregorio, & alio subrogando
1029 ageretur. Quæ ideò nobis significaret,
vt quoniam etant nobis certis ouncijs nota, sciremus ei non nisi diuinitus ioootuisse.
Et cum essent omnia adeò falsa, vt amplius
esse noo possent, ab illo tamen asserebaotur,
vt ootissima nobis.
1030 Denique cum nihil profecissemus per
duos dies disserendo, & ad publicum spectaculum esset cum ceteris, vt in Hispanijs
fieri solet, delatus, intuebatur semper in cęlum, ignem in Inquisitores, & omnes grassaturum cęlitus expectans, vt illi erat pollicitus Diabolus: atque igois quidem nos nullus ex alto corripuit; illum vero & Regem,
& Pontificem, & Redemptorem, & nouum
Legislatorem ex imo flamma rapuit, atque
1031 redegit in cineres. Ad hęc narranda digressi sumus, vt vel hoc exēplo cogitemus,
quid faciat superbia in homine, cum pręsertim talia dicenti non defuerint discipuli, &
sectatores. Vbi ergò erit non ficta, sed vera
Regni potēstia cum magna signorum admiratione coniuncta, quid dubitamus hominē
superbissimum, & totum à Diabolo occupatum, ad tantom impietatis fastigium euasu-
1032 rum? Hactenus P. à Costa in cap. illo 11.
quod egregiè claudit, facto argumēto à minore ad maius, oempè à Peruano illo hæresiarcha admodum superbo, ad Antichristum
superbia, & oequitia cunctos superantem.
1033 Dixi, à Peruano hæresiarcha, quia cùm
discipulos, & sectatores habuerit, vt ait ipse
à Costa, ad hæresiarchatum ascendisse, & sectam particularem ex peruersis dogmatibus
contra nostram fidem Catholicam coonflasse
censetur.
1034 Circa personæ circumstantiam moderatè & prudenter loquitur noster Pater à
Costa, ad euitanda dissidia, & æmulationes,
non exprimens neque in genere cuiusnam
status fuerit Pseudopropheta ille Peruanus;
an secularis, aut ecclesiasticus, an verò religiosus? Attigi io corpore Regulæ fuisse
Religiosum, quia sic audiui à teste oculato
P. Michaële Fuentes nostrę etiam Societatis
Iesu, qui interfuit, & Religionem in specie
indicabat: quod rationabiliter ob idem omitto.
1035 De circūstantia temporis restat aliquid
proferre: nihil inueoio circa hoc apud citatum Iosephum à Costa, quonam auoo hæc
peracta sint, quæ ipse narrat: nec recordor,
quid dictus P. Michaël Fuentes circa hoc no-
1036 tificauerit. Ex eo autem, quòd miser
ille Pseudopropheta aiebat omninò falsum,
de congregato Concilio Romæ ad depooendum Gregorium, (nempe XIII.) deduco cōtigisse necessario infelicissimam eius condēnatiooem intra spatium temporis ab anno
1572. quo ille ad Pontificatum ascendit, vsque ad 1585. quo obijt, vt constat ex chro-
1037 nologia Onofrij Panuini. Deduco etiam
indè, fortè non contigisse talem condemnationem propè finem dicti Pontificatus, sed
priùs, vt plures assignemus annos R. P. Iosepho à Costa post condemnatum illum ad
redeundum in Europam, & præter alia ad
administrandum bis munus Visitatoris, primò in Betica Prouincia, deindè in Arago-
1038 nensi. In cuius secundi regiminis fine
aono

anno 1590. Gaudiæ ille me quamuis immeritum in Societatem Iesu recepit; ob quod inæstimabile beneficium ipsi post Deum perpetuò deuinctus mansi. Atque ijs iam præsenti Regulæ, & Capiti XVIII. longissimo finem imponimus.

CAPVT XIX.

De hæresibus, & hæresiarchis, qui per spatium, quod decurrit ex præsenti sæculo xvij. diuersis in locis prodierunt, deque sectis contra Fidem Catholicam alicubi per eos conflatis.

PROOEMIOLVM.

1 EN quot, & quàm multiplicibus, atque enormibus hæresum,& hæresiarcharum sectis toto sæculo xvi. non solùm Europa nostra, sed aliqua etiam pars noui Orbis Americæ, afflicta, ac diuexata extitit. Eu quali errorum diuersitate, ac penè infinita multitudine, fides Christiana fuit vehementer impugnata, ac persequuta. Iuxta promissum tamen Christi Domini Matth. 16 Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam, nequaquam expugnata mansit, nequaquam sal interim euanuit, hominum scilicet sapientissimorum; sed contra pro confirmãdis, & multo magis stabiliendis quibuscunque dictæ fidei veritatibus contra hæreticam prauitatem Deus, Opt. Max. ingentem, ac inenarrabilem salis abundantiam innumerabilium sine dubio virorum virtutibus, & doctrinis excellentibus præstantissimorum, Ecclesiæ suæ prouidit, ex quibusuis eius statibus, ex quibusuis Religionibus, maximè ex Nostra Societatis Iesu, cum non exiguo, imo cum maiori præ cęteris (absit verbo inuidia) in qualibet facultate, & scientia
2 incremento. Quisquis id conspicuum concipere desiderat, applicet animum lectioni egregij Operis per virum Religiosissimum, & eruditissimum R. P. Philippum à Legambe Bruxellensẽ Religionis nostræ, nuper elaborati, & in lucem editi, atque sic inscripti: Bibliotheca Scriptorum Societatis Iesu; cuius initium meritò sumptum à S. P. Nostro Ignatio, quem cęlitus missum
3 notant Scriptores, vt caput Luthero, Caluino, & alijs hæreticis contereret. Specialiter autem pro confirmatione & maiori stabilitate realitatis eucharisticę, ac Missæ sacrificij, adsunt multorum testimonia, vt Ioannis EcKij in suis Homilijs de Sacramentis: Guillelmi Lindani lib. 4. Panopliæ Euangelicę à cap. 38. ad 55. Cardin. Caietani tom. 3. opuscul. Gabrielis Prateoli in tractatu de reali præsentia humanitatis Iesu Christi in Missa; & Nostræ Societatis Iesu Petri Canisij lib. 4. Magni Catechismi, Francisci Turriani in suo tractatu de S. Eucharistia, Ioannis
4 Maldonati in cap. 26. Matth. ac in cap. 6. Ioannis, & aliorum. Dein pro veneratione, & inuocatione Sanctorum, testimonia Alphonsi de Castro, verb. Sancti; Thomæ Beauxamis Carmelitę in lib. de Cultu, & Reliquijs Sanctorum; EcKij in Enchiridio cap. 15. Petri Canisij in Opere suo de corruptelis verbi Dei. Ioannis Maldonati in illud Ioann. 6. Domine ad quem ibimus? (ip-
5 sum lege, & non pœnitebit te legisse) & plurium huiusmodi. Item pro veritate, quòd fides sola sine bonis operibus non sufficiat ad salutem, testimonia Ricardi Taperi, tom 2. art. 10. & 11. Thomæ Stapletonij lib 8. de Iustificatione; Ambrosij Catharini, lib. de perfecta iustificatione per fidem, & opera; Maldonati in Matth. 7. Atque similiter pro alijs fidei veritatibus innumera possent adduci testimonia. Vide Gualterium ad finem sæculi xvi. quem ferè solum (cùm alium ad manum non habeam) in exprimendis sectis hæresiarcharum sęculi xvij sequemur.

Quid de hæreticis Puritanis? quid de Antipuritanis? quid item de sectis per vtrosque institutis?

REGVLA CCCVIII.

6 PVritani hæretici ex Caluinismo originẽ ducẽtes circa annum Domini 1565. in Anglia prodierunt: indè sic nominati, quòd cæteris puriores, quoad Religionem haberi prætenderent. Eorum primus Dux, & sectę Puritanæ institutor, quidam vocatus Samson peculiaris Ecclesiæ ipsorum Minister cense-
7 tur. Antipuritani vero, qui & Protestantes dicuntur, illis omnino oppositi, ne de nomine quidem Puritanos vel nosse, vel audire volunt, & prætensam Caluini Reformationem, quã illi amplectuntur, isti prorsus reijciunt.

8 TAmetsi reponãtur communiter in precedenti sęculo xvi. hæretici Puritani, quia tunc eorum secta in Anglia anno circiter 1565 incępit, non incongruè tamen in præsenti xvij. ipsos ibi omissos coniungimus cum Antipuritanis, seu Protestantibus, nã opposita iuxta se posita magis elucescunt vt est vulgare proloquium. De illis agunt Sandet. hæres. 221. Genebrard. in Pio IV. Florim.

Florim. lib. 6. de orig. hæres. cap. 12. num. 2. & Gualter. cap. 45. de Puritanis, sæcul. 16. cuius hæc sunt verba.

9 Caluinistarum, inquit, est surculus in Anglia ortus ann. 1565. ita nominatus, quòd cæteris purior existimari velit. Cui ea de causa non placet conuenire, orare, vel baptizare ijs in locis, quæ fuere aliàs Catholicorum ritu consecrata, vt neq; vllis veteribus ceremonijs vti. Adeò, vt Samson huius sectæ caput, cùm vnius Puritanorum Ecclesiæ Minister esset, mille annui reditus aureos nummos renuere maluerit, quam vel sacerdotali habitu indui, vel etiam pileo quadra-
10 to vti. Cæterum in Collatione Hamptomcuriæ anno 1604. coram Rege habita, ecciderę causa Puritani, præpollente nimirùm Protestantium factione; ita vt hodierna die & quadrato pileo vti compellantur, & alias quamplures ceremonias admittere, à quibus ante abhorrebant, quasque aliud nihil esse
11 nisi Idololatriam clamitabant. Hi Puritani sunt, in quorum gratiam anno 1591. Edicto Regio promulgatæ fuerunt 42. Leges crudelissimæ aduersus Catholicos, pecuniariæ quidem 21. capitales verò totidem. Hactenus ille de Puritanis.

12 Sed præstat audire etiam Genebrardum citatum. Hoc anno, inquit, exorta est in Anglia è Caluinistarum, omniumque istiusmodi hæreseon sentina, secta noua Puritanorum, sic appellata, quòd tam purè se à Catholica separet, vt nec orare in Templis, quę fuerant olim Catholicorum, nec clericali vestitu indui, aut vllo prorsus veteri ritu vti
13 velint. Quam ipsi opinionem vsque ad bonorum amissionem, & vinculorum perpessionem defendunt, etiam contra suam Reginam, quam aliqui caput sibi constituerant in in omnibus causis tam ecclesiasticis, quam ciuilibus. Sander. de Monarchia Ecclesiast. lib. 5. cap. 4. Hæc Genebrard.

14 Circa id autem, quod vltimo loco ait, fuisse, scilicet, cõstitutam Reginam Ecclesiæ Anglicanæ caput, etiam in causis spiritualibus, extat secta peculiaris, non disiuncta ab ista Puritanorũ, quam expendimus, cum vtriusque idem assignetur auctor, nempè Samson ille, de quo supra, nõ sine cooperatione Morisoni. Affert benè Gualter. in sęculo præcedenti 16 cap. 100. cuius inscriptio est, de Laicocephalis sub vexillo Samsonis, & Morisoni, vbi sic.

15 Errorem hunc, inquit, propriè ad Schisma Anglicanum refert Sander. hæres. 220. Siquidem in Anglia carceris primùm pœnæ, deinde bonorum omnium publicationi, ac tandem morti adiudicatur, qui non confessus fuerit Regem, aut Reginam Regnum administrantem esse caput Ecclesiæ immediatè post Iesum Christum, tam in causis, & rebus spiritualibus, quam in temporalibus. Præcipui huius hæresis defensores fuere Samson
16 & Morisonus. Quem errorem instauratum inuenies initio Synodi Lõdinensis an. 1603. & 1604. sæpe hactenus citatæ: cuius scilicet canone 1. statim initio statuitur, *Authoritatem supremam Regis in Ecclesiam Anglicanam in rebus Ecclesiasticis esse tuendam, ac propugnandam*. Qua de re plura sequenti sęculo in cap. de Antipuritanis. Hucusque Gualter.

17 Sequitur itaque dicendum de Antipuritanis eum eodem Gualter. cap. 2 sęculi 17. vbi sic. Inter innumeras, inquit, nostrorũ prætensorum Reformatorum cæcitates, illa non minimæ illusionis est, qua, ad magnum numerum ostendendum, sibi in animum inducunt, se eiusdem esse fidei, ac religionis cũ quibusdam alijs sectis, quæ illos abigere, & anathemate ferire non desistunt; cuiusmodi sunt & Lutherani in Germania, vt planum feci partim in vltima columna 16 sæculi, partim in capite de Luthero; & Protestantes
18 siuè Antipuritani Angliæ (his magna necessitudo intercedit cum Laicocephalis 16. sęculi) qui cum ad Luthero-caluinistarum classem pertineant, Puritanos ne de nomine quidem velnosse, vel audire volunt; quippe quos superioribus annis condemnauerunt, multisque anathematis excommunicauerũt, & in horum persona, quotquot Puritana illa peruicacia prætensæ Caluini Reformationi adhærent. Hæc ille.

19 Circa idem vero prosequitur in hunc modum. Testem cito, inquit, sæpe memoratã, & in columna huius sęculi tertia inscriptam Synodum Anglicanam Londini anno 1603. & 1604 à Ministris cõgregatam, in qua 141. canones cõstituti sunt, quorum partem maximam & Puritani Angli, ac Scoti, & Gallię nostræ Ministri, meram Idololatriã reputant.
20 Testem & collationem Hamptoocuriæ ab vtriusque factionis Ministris eodem an 1604 præsente Rege habitam, in qua Puritani causa ceciderunt, & vna eum suis propositionibus reprobati sunt, & condemnati. Promã, tum ex Synodo, tum ex collatione aliquot exẽpla, quasi frusta præcidanea miseris Galliæ nostræ deuijs ob oculos ponenda, vt animaduertant, quò cæcitatis deueniãt, quãdo sibi persuaderi patiuntur, se fidei ac Religionis vinculo cum Protestantibus Anglis
21 esse colligatos. Quis nescius est, Galliæ Ministros superstitionem, idololatriamq; passim ducere, ac dicere, si visibile caput in Ecclesia habeatur, si consecrentur Episcopi, Presbyteri, ac Diaconi, si Festorum vigiliæ obseruentur, si Litaniæ recitentur, si quis superpelliceo, si cuculla, si capitio, si pileo quadrato vtatur, si audito nomine IESV genuflec-
22 ctatur, &c. Hæc Gualter. & plura, assignans canones dictos, quibus ista omnibus iniunguntur: videas apud ipsum: nobis tradita sufficiant.

Vnde

Vnde nam orti, ac nominati Metaphoristæ? qualiter eorum secta contra Fidem formata?

REGVLA CCIX.

23 HAEretici Metaphoristæ à Caluinismo
sine dubio originem ducunt, nomen-
que sibi acquisiuerunt ex maximo illo erro-
re, quem pertinaciter tuebâtur, nempè, Fi-
lium Dei non esse propriè Verbum, aut Ima-
ginem Dei Patris, sed tantum metaphoricè.
24 Præcipuus autem istius horrendæ blasphe-
miæ prolator, & verus Metaphoristarum an-
tesignanus extitit quidam vocatus Daniel
Chamerius, Montiliensis famosus minister.
25 Qui propterea inter hæresiarchas, quidquid
ipse simulet, meritò reponitur, & sectæ pecu-
liaris ex alijs erroribus, præter dictum, indi-
candis, metaphoram quoquomodo sapienti-
bus, institutor assignatur.

26 SEptem sectas adducit Gualter. cap. 1. &
sequẽtibus sęculi 17 à Caluinismo de-
riuatas, tanquam riuos à proprio, & abundã-
te fonte dimanantes: ponit primo loco istos
Metaphoristas, de quibus nunc agimus; &
subdit statim primum eorum errorem, à quo
nominati fuerunt, blasphemo ore affirman-
tes, quòd Filius Dei non sit propriè Verbũ,
aut Imago Dei Patris, sed tantùm metapho-
ricè.
27 Deindè ostendit ipse Gualt qualiter præ-
cipuus dux illorum, seu auctor huiusmodi se-
ctæ, fuerit prædictus Daniel Chamerius mi-
nister Montiliensis: specificat item qualiter
in consessu pleno primariorum virorum Alẽ-
si longam disceptationem idem met inierit
28 cum tali nequissimo hæresiarcha. Qui in
decursu disceptationis huiusmodi impuden-
tissimè dictam blasphemiam contra Filium
Dei multoties protulit, neque vlla ratione
ab ea proferenda potuit auocari, ne quidem
post oblatum ipsi legendum, quod ait S. Au-
gustin. lib. 7. de Trinit. cap. 2. nempè: *Eo
quippè Filius, quo Verbum, & eo Verbum,
quo Filius*. Ergò si Filius propriè, & sine
metaphora Filius; pari modo Verbũ propriè,
29 & non metaphoricè Verbum. Atque idem
S. Augustin. lib 6. de Trinit cap. 2. scribit,
Filium sic dici Verbum, quo modo Imago
dicitur. Patet itaque secundùm D. Augusti-
num, ex propria acceptione nominis, *Verbũ*,
benè inferri propriam acceptionẽ nominis,
Imago, exclusa omninò metaphora.
30 Per modum autem loquendi hæresiarchæ
Chamerij, quòd Filius Dei sit non propriè,
sed tantùm metaphoricè Verbum Patris, ab
eo constitui Filium Dei creaturam, manife-
stè patet, renouato errore Origenistarum, &
Arrianorum ita de Filio Dei sentientiũ, quod
sit creatura, teste S. Epiphanio hæres. 64. &
68. vel errore Alogiorum pernegantiũ Chri-
stum Dominum esse Dei λόγον, Verbum. Sic
idem Epiph. hęres. 51.
31 Secundò, Errauit Chamerius, quòd in-
terrogatus coram multis ab Aduocato quo-
dam Catholico, quidnã in infantia sua Chri-
stus Dominus ageret? Respondit, ipsum cum
Matre ineptisse. (verba eius Gallica sunt, il
32 badinoit auec sa Mere) Quæ responsio hæ-
retica haud dubiè ex præcedenti errore de-
riuatur: qui enim Filium Dei esse Verbum,
& Imaginem Patris tãtùm metaphoricè as-
serit, ipsumque meram creaturam constituit,
vt vidimus, nihil mirũ, si eidem ineptias tri-
buat.
33 Tertiò, Errauit Chamerius metaphorizã-
do in materia Eucharistica; nam in suo libel-
lo, quem edidit contra Tolosanum Ordinis
S. Antonij generalem Abbatem, conclusit.
*Veros Fideles verè, certò, realiter, recipere
veram substantiam Christi Domini Nostri,
qui ex Virgine natus est, crucifixus, &c.* ad-
dit, *eiusmodi veram, certam, realem commu-
nionem fieri non solum in vsu Cœna, sed etiam
34 extra eam.* Quæ additio clarè indicat, Cha-
merium vel inter Vbiquetarios, de quibus
suprà, enumerandum; vel ipsum loqui de re-
ceptione impropria, & metaphorica; atque
hoc secundum duæ particulæ ab eodem ad-
iunctæ, nempè *Fide, & spiritaliter*, magis
certum reddunt.
35 Quartò, Errauit Chamerius, & se Meta-
phoristam esse ostendit, quando ad quæstio-
nes ipsi propositas à quadam nobili fœmina
Caluiniana, an vsura sit peccatum? & num
liceat Cœnam sumere sine voluntate deserẽ-
di vsurã, & restituendi? Respondit per scri-
ptum: Hæc omnia pertinere primò, & per
se ad politiam, ad Religionem verò non nisi
per accidens: sicut & cætera omnia ad iu-
stitiam commutatiuam spectantia: Adeo, vt
Leges politicæ in eis ius reddere queant, in
quo bona conscientia potest conquiescere.
36 Ita ille. Et quidem idem est, ac si dixisset,
vsuram ex se nihil attingere religionem, aut
conscientiam, sed tantum externam politiã;
& consequenter illam in se non esse peccatũ
sed tantum secundum speciem externam, &
politiam, seu impropriè, ac metaphoricè.
Prædictos quatuor errores Chamerij affert
Gualter. cit. & addit alium, sic.
37 Quintò, Denique, inquit: Fidem Chamerij
vniuersam iure optimo vocarit quis meta-
phoricam, hoc est, impropriam, fluctuãtem,
ac malè certam, ob duo clara, quibus id ip-
semet demonstrauit testimonia in prædicta
Collatione Alensi. Vnum fuit, quod se ipse
omni fundamento verę, ac propriæ dictæ fi-
dei spoliarit, quando non modo Traditiones
non scriptas reiecit, cunctasque sacræ Scri-
pturę versiones exauthorauit, verum etiam
decies, duodeciesque rogatus, respondere
renuit, nunquid textum Hebraicum Veteris
Testamenti, ac Græcum Noui pro authenti-
co haberet, ac pro indubitata fidei regula,
38 nec ne? Alterum, quod multoties quoque
palam interrogatus, nunquam ausus sit vel
nega-

negare, vel affirmare ſecum Luthero, Calvino, Beza, & Geneua in doctrina fidei consociatum. Timens vtique ne id negando hæreſiarcham ſe proclamare; affirmando autem viginti horribile, quæ illi obiectæ fuerant, blaſphemias ex Caluini, Bezæ ac Lutheri libris collectas approbare (vt certè neceſſe erat) cogeretur: hæc Gualter. vt teſtis oculatus, aut de certa ſcientia referens quibus iam ſatis de præſenti Regula,

Quanam deceſſi circa hæreſiarcham Iacobum Arminium? Quanam circa ſectam ab eo conflatam Arminianorum?

REGVLA CCCX.

39 CIrca hunc nequiſſimum hæreſiarcham Iacobum Arminium ſic decimus: quòd à prima ætate in erronea doctrina Caluiniana enutritus, eam poſtea in Accademia Leydenſi non ſine fama
40 profeſſus fuerit. Præter errores verò Caluini alios peculiares cogitauit idem Arminius, vt innoteſcit partim ex ipſius ſcriptis (vbi aliquandò loquitur contra ipſum Caluinum, partim ex præfactione ad Lectorem ab aliquo eius iam demortui amico Præmiſſa Epiſtolæ eiuſdem Arminij ad Hippolytum à Collibus, ex quibus ſecta Arminianorum formata manſit.

41 OMnia ſumpſimus ex Gualter. cap. 5. ſecul. 17 vbi de iſto hæreſiarcha, deque ſecta eius quatuor tantum attingit, nec plura nos attingemus, cum ipſum Gualterium ſolum in his, & reliquis ſequentibus ad hoc ſeculum 17. ſpectantibus ducem habeamus.
42 I. Quòd Arminius Romanæ Eccleſiæ, ſummi Pontificis infenſiſſimus hoſtis extitit, patet ex Theſibus 19. ipſo Præſide Lugduni Batauorum à Iacobo Cuſino Geneuenſi propoſitis ibique per Ioannem Patij excuſis anno 1607 ac Reip. Geneuenſis Senatui dicatis; inquibus & ſummum Pontificem ſæpius Antichriſtum pronunciare, & Eccleſiam Romanam idolatriæ, plurium errorum inſimulare non erubeſcit:
43 ita Gualter. & addit, tum ex Epiſtola, tum ex Articulis illius, & inter ipſos Reformatos Caluiniſtas controuerſis, multa apparere fidei Chriſtianæ contraria.
44 II. Quòd diuerſi errores contra fidem Arminis etiam à ſuis tribuantur: conſtat ex præfactione illa ſupra memorata, vbi ſic expreſſè habetur, vt refert idem Gualter. Prodigioſos longè, lateque per Belgium, Germaniam, Galliam, & Magnam Britaniam de Arminio rumores ſpargi, & hunc alios ſchiſmatis, alios hæreſeos accuſare, alios Pelagianiſmi crimen intentare, alios ſocinianiſmi notam inurere, omneſque vt peſtem Eccleſiarum Reformatarum execrari: & poſt pauca ſic addit.
45 Nonnulli, inquit, qui lectiones eius frequentarunt, affirmant ipſum ſæpius de alijs doctrinæ Orthodoxæ capitibus noua, ſtupendaque paradoxa protuliſſe; alij muſſitant Epiſtolam à Iacobo Arminio ad Hippolytum à Collibus eſſe ſcriptam, in qua plenius peſtiferam ſuam aperit ſententiam, circà ferrique articulos quoſdam in quibus de multis, præcipuiſque Religionis Orthodoxæ capitibus differens venenata ſua dogmata depromit: hæc ibi.
46 III. Quòd voluerit Iacobus Arminius deri, vnitatem fidei, & Eccleſiæ cum alijs Miniſtris Caluinianis, etiam cum ſuis accuſatoribus ſemper retinere. Illud planum eſt, inquit Gualter. partim ex iam deſcripta eius querimonia, & conteſtatione (videas hanc apud ipſum Gualter. partim ex ſupradictis. Theſibus ab eo per clientem, ac, diſcipulum ſuum Cuſinum (poſtea Geneuenſem Miniſtrum) Senati Geneuenſi
47 dicatis; partim ex eo, quod in Epiſtola memorata ad Hippolytum à Collibus, Bezam Caluinum excuſantem proſe citat; partim denique quia in tota illa Epiſtola ſatis prolixa hoc vnum agit, & ſecum alijs Caluinianæ Reformationis profeſſoribus conſociatum probet: huiuſque Gualterius.
48 IV. Quòd nihilominus ipſe Iacobus Arminius in diuerſis à Caluino, & ab eius diſcipulis rigidioribus diſſentiat, & contra eos inſurgat. Hoc clarius ipſa luce innoteſcit, præcipuè ex eo, quod in ea epiſtola de predeſtinatione ſingularum per-
49 ſonarum loquens ſic affirmat; *Tam Varia*, inquit, *ſcribitur etiam à noſtra profeſſionis doctoribus, vt ipſa diuerſitas ſententiarum facilè declaret, quam difficulter de ipſa quidpiam ſtatui poſſit*: & relatis varijs illis ſuorum Comminiſtrorum ſententijs ſubiungit.
50 *Noui, enim iſta diuerſitas objicitur, reſponderi, in ſumma rei eſſe conſenſionem, quanquam diſcrimen aliquod ſit in circunſtantijs: Sed ego commonſtrare poſſem ſententias iſtas in multis ad rem ipſa, & ſubſtantiam, prædeſtinationis itiuſfacientibus diſſentire:*
51 Et paulo poteſt. *Tantum in eo differo, quod nullam illarum ſententiarum ſecura conſcientia aſſeueranter profiteri audeo. Cuius etiam mea conſcientia rationem redere paratus ſum, vbi id neceſſitatis poſtulabit, commod fieri poterit.*
52 Dei iſtem clarè innoteſcit ex nonnullis prædicatorum Articulorum, qui cum Caluino manifeſtè pugnant. Nam (vt exemplificimus in aliquo) Art. 1. eſt de Deo ſecundum relationem inter perſonas conſiderato in quo aſſerit. Filium Dei neque à Patribus Deum à ſe dictum eſſe, & periculoſè id dici; cum oppoſitū manifeſtè doceat Caluinus iuxta tradita ſupra in errore 27. Caluiniſmi. Vide reliqua apud Gualter. qui percurrit varios eius Articulos (Aliquid infra circa Arminianos addetur.

*Conradus Worstius qualis nam hære-
siarcha? Qualiter multis Errori
bus Ecclesiam Catholicam
impugnauit?*

REGVLA CCCXLI.

53. AD hęresiarchatus gradum qualiter
Conradus Vvorstius ascenderit, ma-
nifestè liquet ex eo, quòd Caluinianæ Theo-
logiæ professor, & Ecclesiæ Steinfurtensis
primarius Minister fuerit. Inde verò postea
54 ad excellentiorem Cathedram Vniuersatis
Leydiensis in Hollandia vocatus, ibi & ali-
bi, per multos annos, tum verbo, tum
stylo docuerit prędicarit, sua seritque pro-
positiones non paucas diuinis perfectioni-
bus repugnantes; & enormiter erroneas.
55 De impugnatione autem per eum Eccle-
siæ illata constabit ex illico dicentis.

---

56 COntestata in corpore eius Regulæ as-
fert Gualter. cap. 6. sęcul. 17. vbi
pręmittit hoc notatu dignum; à ministris
scilicet Galliæ habitam fuisse Pseudo synο-
dum Vapinsi, mense Octobri, anni 1603. &
in cap. *de Factis generalibus*. Articulum,
seu Canonem statutum per sequentia verba.
57 Circa propositionem fratrum Delphina-
tium de quærendo modo habendæ cum Ec-
clesijs Germaniæ quas Lutheranas vocant,
collationis, ad tollendum schisma, quod
inter illas, & nos intercedit, synodus con-
silij tam Laudabilis effectum videre ca-
piens, scribet tam ad Orthodoxas Germa-
niæ, Angliç Scotiæ, Geneuæ, Heluetiæ,
ac Lugduni Batauorum vniuersitates,
quam ad DD. Cordonium, & Fontanum
58 in Angliam; rogabitque vt nobiscum labo-
rent in sancta hac vnione promouenda,
ipso etiam Principes disponendo ad inter-
ponendam authoritatem suam, & vt hoc
perficiatur, se se arctius nobiscum eiusdem
confessione doctrinæ consocient: ita in Ca-
none illo decimo, vt refert Gualter. citat.
59. Qui statim assignat rationem, cur dicti
Canonis nullus fuerit sequutus effectus,
nempè obingentia, & innumera doctrinæ
dissidia, quibus prętentæ eorum Ecclesiæ
non modò à Lutheranis verum etiam à se
60 inuicem discinduntur. Quin etiam tales
doctrinæ dissentiones post aductum illius
Pseudosynodi Vapincenum decretum adeò
sablatę non sunt, vt exinde longius, la-
tiusque dilatatæ excreuerint. Sub finem
enim eiusdem anni 1603. quo celebrata
ipsa Pseudosynodus Vapincensis, & initio
sequentis 1604. emerserunt, vt diximus,
Antipuritani, seu Protestantes, siuè Lu-
therano Caluinistę contra Puritanos in multis
doctrinæ capitibus ab eis discordes, istos
condamnates, & anathematis ferientes,
vti condemnant, & feriunt.

61 Atqui et denuo id præstat Conradus
Vvorstiuis, & nouum bellum contra Puri-
tanos gerit: Quamuis enim plurimos ha-
beat asseclas, & suæ doctrinæ defensores,
non desunt multi etiam ex symmistris suis,
qui innumeris penè propositionibus, vti
blasphemis, & hæreticis, quas ex eius scri-
ptis colligunt, ipsi contradicunt, ex illis
sex tantū cum relato Gualt. perpendamus.
62 S. Propositio prolata à Conrado Vvor-
stiis contra simplicitatem Dei opt. max. nihil
habentis in se mixtionis compositionis,
aut diuisionis, cum sit actus purissimus, vt
docet D. Thomas, 1. par. quęst. 3. & cum
eo ibi reliqui scholastici. Nihilominus ille
in suis ad disputationem 3. notis, pag. 206.
edit steinfurtēsis 1910. anni, sic blasphemat.
63 Aliquid, inquit diuersitatis, aut multi-
plicatis, in ipso (Deo) in est, quod essen-
tiæ, siuè naturæ absolutè dictæ simplicita-
tem non euertat: presertim si consideremus
ipsum in se principium habere cuiusdam
mutabilitatis (quæ tamen essentiæ immuta-
bilitatem non tollit) videlicet liberam vo-
luntatem, cuius respectu potest modò illa
decreta facere, & iam illa, iam alia extrà se
se posita, entia tū velle, tum nolle, tum non
in se ipsis actu videre, seu complari, tum
64 ita videre, &c. Quę certè accidentia quędā
sūt ab ipsius substātia longè diuersa: & in frā
65 Accedunt postremo varia scripturæ te-
stimonia, quibus asseritur aliud, & aliud in
Deo esse, videlicet subiectum, & accidens,
siuè agens, & actionem v. g. cum vitat ipse
Deus per animam suam: cum dicitur spi-
ritus in ipso esse, cum ipse dicitur vitam in
se ipso habere; cum dicitur dolere, irasci
reminisci, aut simile quidpiam agere,
quod inferiorem quandam, & immanen-
tem eius actionem, nec tamen omnino na-
turalem, siuè essentialem, declarat. Aliud
enim est ipsum viuens subiectum, aliud vi-
ta ipsa; & paulo post.
66 Non sunt igitur axiomata illa, vulgo
pridem recepta, simpliciter, & omnimo-
do vera. In Deum non cadere vllam diuer-
sitatem, aut compositionem. Item, nullum
67 omnino in Deo accidens esse. Similiter an
non in Deo potentia quædam actiua est,
ab actu distincta, respectu eorum, quæ fo-
ris agit? v. g. potentia hoc, vel illuc crean-
di, aut quiduis aliud agendi? An non ea po-
tentia ad actum transit, qui cum ante vel-
le, & facere aliquid posset, postea demum
actu vult, & facit? &c. Itaque diuersitas
aliqua in Deo concedenda est;
68 Ex quibus omnibus & alijs pluribus, quę
refert Gualter. vbi supra, clarè deducitur,
quam blasphemo, & hæretico ore contra
Dei simplicitatem Conradus Vvorstius lo-
quutus fuerit, sequutus vestigia sui Magi-
69 stri Ioannis Caluini; Qui, vt traditum
supra errore 21. Caluinismi, & pari modo
Beza realem in essentia diuina statuunt di-
stinctionem, quæ non minus repugnat cum
essentię ipsius simplicitate, ac puritate, quā
addi-

addicio siue accidentalis, siue substantialis
per Vvorstium eidem essentiæ diuinæ ex-
hibita.
70 II. Propositio Vvorstij blasphema, seu hę-
retica, contra indiuiduam Dei magnitudi-
nem, qui sicut est ab omni materia alienus,
ita etiam omnis quantitatis materialis cor-
poreę, & diuisibilis expers, secundum quòd
docent D. Thomas 1. par. quęst. 3. & ibid.
71 scholastici, & 1. sent. dist. 8. Ille tamen post
quam contradictionis arguit S. Augusti-
num, quòd affirmauerit lib. 5. de Trin.
cap. 1. Deum esse magnum sine quantita-
te, quasi dixerit Deum esse magnum sine
magnitudine, subiungit sic.
72 Et sanè mirum videtur esse paradoxon,
Deum sic omnis quantitatis expertem esse,
vt totus substantialiter sit in re qualibet,
etiam minima, v.g. in antro scarabæi,
aut in apice vnius pili, &c. Hoc enim ma-
ximam, & amplissimam Dei essentiam, es-
set in angustum cogere, siuè ex maximo,
& immenso Deo, minimum, & pusillum ef-
73 ficere; sicut antea de longissima Dei dura-
tione, nempè æternitate, simile quiddam di-
cebamus; quam, qui totam vnius indiuisi-
bilis puncti instar esse contendunt, breuis-
74 simam sanè efficiunt. Quod si dixeris,
Deum vt potè Spiritum, prorsus ἀμέριστον
(indiuisibilem) esse, omnisque quantitatis
expertem, eoque nec magnum, nec par-
uum &c. Præterquā quod in posteriori mē-
bro tacitè principiū petes, non video quo
modo id cū sacra scriptura conciliari possit.
75 Verum quia obiici poterat Vvorstio de
animæ rationalis, & Angelorum indiuisi-
bilitate, huic tacitæ reiectioni obiiciens
communem, & sanam doctrinam Catho-
licorum Theologorum, & prætensam suam
diuisibilitatem ad quascunque creaturas
sine exceptione extendens, sic respondet.
Quod enim, inquit, de anima vulgo af-
76 fertur, eam totam substantialiter esse in
qualibet corporis parte, & licet hactenus
affirmatum sit, falsum tamen esse res ipsa
demonstrat. Non enim potest vna numero
essentia animæ, & quidem tota simul, esse
in capite, manibus, pedibus, & cæteris
membris vere inter se secundum loca diui-
sis: quia sic idem extra se ipsum esset, hoc
est, extra fines suę essentię; quippè qui fi-
nibus adæquati loci exactè, & necessario
respondent. Virtute quidem, & operatione
77 per omnes corporis partes anima diffusa est
sed essentia eius vno aliquo certo loco (pu-
ta vel corde, vel cerebro) continetur. Hæc
enim essentia diffundi non potest, nisi
quatenus per partes porrigitur, & conti-
nuatur: id quod sine quantitate dimensiua
fieri non potest: & prosequitur sic.
78 Vndè etiam Bodinus lib. 4. Theatri. ani-
mam corpoream facit, & vera quantitate
præditam. Nam nullo modo intelligibile
est, aliquid idem esse, quod locis, seu spa-
tijs verè diuisum sit (præsertim si & finitum
sit) & prorsus ἀμέριστον esse statuatur: & ad-
79 dit. In summa, de rebus creatis, & finitis
nihil dubitandum est, nullam earum diuersis
in locis totam simul adesse posse. hęc ille, vt
refert Gualter. apud quem plura inuenies.
80 III. Propositio erronea, qua insurgit Vvor-
stius contra Dei infinitatem, comproba-
tam ab omnibus scholasticis cū D. Thoma,
1. par. quæst. 7. & in 1. sent. dist. 42. vti cer-
tum de fide, iuxta illud Psal. 144. Magnus
Dominus, & laudabilis nimis, & magnitu-
dinis eius non est finis; & illud Prophetæ
Baruch, cap. 3. Magnus est, & non habet
finem, excelsus, & immensus. His non ob-
stantibus ille in Not. ad disp. 3. pag. 234.
blasphemo ore sic.
81 Nec Deus, inquit, actu simpliciter infini-
tus est, neque essendo, neque operando,
tametsi respectu nostri sic dicitur vtrumq;
Est quidem Deus purus actus; sed hoc non
vetat, quin simul sit in se finitus; Nō enim
per passiuā potentiā, sed per naturæ necessi-
82 tatē, talis esse dicitur. Quòd infinita virtus
dicitur requirere essentiam infinitam, ve-
rum est de simpliciter infinita; sed talem
virtutē non esse actu in Deo, saltem quoad
operationē ad extra, partim suo loco osten-
demus, partim iam superiùs ostendimus. Est
83 quidē infinitus diuturnitate, quia sic ordo
& necessitas naturę postulat; sed non propte-
rea est immensæ essentiæ, quia hoc naturę
potius aduersatur. & paulo post.
84 Substantia, inquit, Dei videtur iam ab
Angelis, & videbitur olim à nobis facie ad
faciem; ergo non est prorsus, & simpliciter
infinita; nam quod tale est, nullo sensu ap-
prehendi potest, quia proportio esse debet
inter obiectum percipiendum, & rem, seu
personam percipientem: ita ille. Quibus
verbis nouam sanè blasphemiam, seu hę-
resim profert, Diuinitatem non solum fini-
bus, ac limitibus determinando; sed etiam
visibilem, ac sensibilem constituendo, &
consequenter corpoream, & materialem.
quod magis exprimit subiungens sic.
86 Porrò, inquit, ea loca, quibus Deum vi-
suri dicimur, de interiore mentis specula-
tione, non de æterna oculorum inspectio-
ne, vulgo interpretantur, nescio an sacris
literis consentaneum sit: certè magnam fe-
licitatis nostræ partē hac explicatione tol-
lere videntur. Atque de ista noua blasphe-
mia constituente Diuinam Naturam cor-
poream, & sensibilem. De illa verò negan-
te Dei infinitatem, pro eaque confirmanda
subiungit Vvorstius hoc modo.
87 Nihil, inquit, potest esse actu infinitum in
natura tota, cū omnia entia certā habeant,
& diffinitam essentiā, per quam sūt id quod
sunt & per quā ab illis differūt, etc. ergo nec
Deus Nam actu infinitū esse, & in specie hoc
vel illud esse, cōtradictoria sūt, quia omne,
quod actu est, hoc aliquid in se ipso finitū, &
ad certū aliquod genus entis quasi contra-
88 ctum est: & infra. Potentia Dei etsi respectu
nostri & rerū possibilium rectè immēsa dici-
tur non tamē prorsus infinita est, quia non

extenditur ad impossibilia; imò in ipso Deo consistit intra naturales Dei qualitates, ergo nec essentia infinita est; quia vt infinita potentia requirit essentiam infinitam, ita etiam finita finitam. Ita Worstius.

89 Qui circa idem paulò post hæc adiungit, Nam secundum quid, & comparatiuè dici posse infinitum, non negamus; sicut respectu nostri infinitus est numerus stellarũ, & arena maris, quamuis in se definitum, & certum

90 esse constet. Nec excusetur à quopiam ille, quòd tandem affirmet, *si non definiendi, sed inquirendi animo hæc attulisse, ignorantiam*

91 *suam in his talibus vltrò confiteri*. Equidem ita affirmat, sed nequaquam dubitandum, sub huiusmodi formulis loquendi pestilentissimum hæreseon latere venenum: tum quòd pro infinitate Dei manifesta sint loca Scripturæ adducta: tum quòd supponatur omninò certum, dictam doctrinam hæreticã, ipsum didicisse à magistro suo Caluino, qui, vt vidimus errore 20. Caluinismi, infinitam, siue absolutam Dei potentiam multis machinis oppugnauit. Ita Gualter. à quo relata Worstij verba afferuntur.

92 Quarta Propositio illius hæretica, est contra Dei Opt. Max. immensitatem: quæ licet manifestè pateat, secundum D. Thomam 1. par. quæst. 8. & scholast. ibi, ac 1. sent. dist. 37. ex Scriptura sacra; Baruch. cap. 3. excelsus est, & immensus lib 3. Reg. cap. 8 si cęlum, & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificaui? Psalm. 138 si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades, &c. Ierem. 23. Nunquid non cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus. Tandem Act. 17. non longè est ab vnoquoq; nostrum; in ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus. Despectis tamẽ istis diuinis testimonijs, hæc blasphemus ille, Not. in eandẽ disput. 3 pag. 254. profert.

93 Respondert potest (de essentia diuina loquitur) essentiæ immensitatem interea, quæ simpliciter ἀδύνατα (impossibilia) dicuntur, non immeritò referri, eoque nullam perfectionem denotare. & pag. 236 sic.

94 Maiestas, inquit, ipsa Dei postulare videtur, vt substantiam suam à rebus his fæce terrenis, & sordibus abstractam habeat, quæ alioqui rebus ipsis immisceri, & pars earum effici videbitur; contra quam suprà de immutabili-

95 tate Dei docuimus. Et licet hoc non sequeretur, an nõ tamen indignum erit Deo, si dicatur in antro formicæ, aut locis sordidis tota sua essentia adesse? Et num Maiestati eius consentaneum erit dicere, totam, essentialiter adesse in minimo etiam puluisculi grano? Qui his cogitationibus indulgent, non videntur magnificè satis, & condignè posse de Deo sentire.

96 Atque prosequitur idem Worstius sic: Simpliciter igitur credamus, quod SS Litteræ toties inculcant, Deum reuera suæ substantia (quæ, vt amplissima, & maxima, nostrique respectu immensa, ita simul summè gloriosa est) in cælo altissimo, eodemque capacissimo habitare; in terra verò vbique virtute, & sapientia sua, siue efficaci operatione, & prouidentia sua Nobis adesse. Hæc ille, negans manifestè Dei immensitatem.

97 Quinta Propositio heretica Worstij, contra Dei Immutabilitatem, quam docent D. Thomas, 1. par. quæst. 9. & Scholast. ibid. & in 1 sentent. distinct. 8. vti de fide certam, iuxtà illud Malach 3. Ego Dominus, & non mutor. & illud Num. 23. Non est Deus quasi homo, vt mentiatur; nec vt filius hominis, vt mutetur. ac illud Iacob. 1. Apud quem (Patrem luminum) non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

98 Nihilominus insurgit ille in oppositum, sic. Diuina, inquit, voluntas semper principium cuiusdam mutabilitatis est, etiam in ipso Deo; quippe per quam Deus aliter atque aliter habere se & potest, & solet, tum volendo, tum contemplando, &c. Et nisi ita statuamus, ingens absurdum illud continuò admittemus, quòd Deus omnia foris agat ex absoluta naturæ suæ necessitate. Non satis igitur circumspectè loquuntur, qui Deum vt essentia, sic etiam voluntate prorsus immutabilem, esse affirmant.

99 Post pauca item sic. Absoluta, inquit, & simplex immutabilitas hac in parte Deo attribui non debet: Hoc enim nihil aliud esset, quam actionem Dei liberam, hoc est à libera causa pendentem, cum ipso Deo confundere; siuè essentiam, & voluntatem, hoc est, actionem volendi, seu volitionem Dei vnum idemque esse affirmare. Ita ille, teste Gualter. cit

100 Qui concludit sic. Hunc in modum, inquit, Worstius Deum facit mutabilem. Cæterum Ducem sequitur non Lutherum dumtaxar, qui lib. de Concilijs, & in Confessione de Cœna Domini, contendit Iesu Christi diuinitatem esse passi-

101 bilem, imò & re ipsa passam: Sed etiam Caluinum, qui lib. 1. cap. 13. §. 29. dum negat Filium Dei contenuè à Patre generari, imò conceptis verbis scribit, stultè fingi continuum actum generandi; non potest non asserere Patrem esse mutabilem, quatenus, vt ipse sentit, generare destitit. Relege, quæ dicta sunt in errore 23. Caluinismi Hæc Gualter.

102 Sexta tandem propositio hæretica, fuit prolata à Worstio aduersus Dei æternitatem permanentem, & indiuisibilem; quæ vt de fide certa, asseritur à Doctoribus Scholasticis, præcipuè à D Tom. 1. part. quæst 10. & 1 sentent. distin. 37. optima consequutione ex Dei immutabilitate. Nam æternitas sic definitur: Duratio immutabiliter permanens, siue per-

103 seuerans existentia Dei. Quæ definitio firmum fundamentum habet in Scriptura sacra; ex qua constat Dei durationem, neque finem habere, neque principium,

(& hæc

(& hæc eſt prima proprietas æternitatis)
Pſalm. 73. Deus autem Rex noſter ante ſæ-
cula. Et Iſaiæ 40. Deus ſempiternus Do-
104 minus. Inter quem, & creaturas conſti-
tuitur differentia, quoad hoc de duratione,
ſic Pſalm. 101, Initio tu Domine terram
fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cę-
li: ipſi peribunt, tu autem permanes, & om-
nes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut
opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu
autem idem ipſe es, & anni tui non deficiēt.
Ex quibus apparet clarè immutabilitas ęter-
nitatis.

105 Contra ipſam tamen en qualiter VVor-
ſtius blaſphemat, in Notat. ad diſput. 3. pa-
gin. 226. Reſtat, inquit, examinandum,
quod vulgo ęternitatem totam ſimul exi-
ſtere, eoque omnibus temporum differentijs
exiſtere putant, quia videlicet, nulla muta-
tio, ſiue motus, ſiue ſucceſſio pręteriti, & fu-
turi in ea reperiatur; ſed quia ipſa omnia
tempora in ſe tāquam in principio quodam
eminenter cōtineat, ſicut vnitas omnes nu-
meros, aut punctum omnes lineas, &c. Quę
ſententia videtur omninò contradictionem
implicare. Et infra. pag. 227.

106 Sacræ Litterę differentias temporum ipſi
etiam Deo perſpicuè adſcribunt, quum æ-
ternitatem ei tribuunt, (& pagin. 229.)
107 Continentur quidem omnia illa in ęter-
nitate, quatenus hęc tota, ſiue vniuerſa ſu-
mitur, quę ſcilicet omnes ſuas partes ambi-
tu ſuo coërcet: ſed non idcirco ipſa eſt in-
ſecabile aliquod momentum, ſiue indiuiſi-
108 bile punctum. Et ſere mox. In ſumma,
inquit, ęternitas in ſe ſpectata, nihil aliud
eſt, quam tempus ęternum, ſiue duratio in-
finita, hoc eſt, principio, & fine carens; quam
ipſe etiam Ariſtoteles abſque ſucceſſione, &
motu non eſſe docuit.

109 Denique in ſua apologetica Exegeſi,
capit. 12. pagin. 50. ſic. Fateor, inquit, à
me non ſemel ſcriptum eſſe (ſi non quoad
verba, ſaltem quoad ſenſum) ęternitatem
Dei non eſſe (prout vulgo Scholaſtici putāſſ)
omnino indiuiduam, & totam ſimul prę-ſen-
tem, ſed in ea dari ſucceſſionem prę-ſentis,
prętetiti, & futuri.

110 Hactenus doctrina VVorſtij, prout eam
refert Gualter. loc. cit. qui ſtatim eam con-
fert cum illa Caluini, à quo, vt vidimus ſu-
pra error. 22. Caluiniſmi, cum mordicus de-
fendatur Filium Dei, & Spiritum Sanctum,
non procedere à Padre neceſſariò, ſed libe-
rę, ſeu voluntariè, conſequenter Caluinus
111 eis aufert ęternitatem; cum potuerint
non eſſe ab ęterno, imo abſolute non eſſe
omnino, attenta ſententia ipſius heretica
de tali proceſſione libera. Atque iam præ-
dicta ſint ſatis pro Regula prę-ſenti; in ſequē-
ti de eodem VVorſtio aliqua addentur.

*Quid de hæreſiarcha Sibrando Lubberto? Con-
tra ipſum item qualiter prædictus
VVorſtius bellauit?*

REGVLA CCCXII.

112 DIſſidium ingens, ſeu bellum inteſti-
num, ac implacabile inter Purita-
nos, & Antipuritanos excitatum, vt paulò
ante tum in communi, tum in particulari
oſtendimus, en ſpecialiter magis inter duos
iſtos hæreſiarchas Sibrandum Lubbertum,
& Conradum VVorſtium continuari, mani-
113 feſte patet. Sicut enim ille inter pręci-
puos, ex rigidioribus, Caluini aſſeclas repo-
nitur, ita contra VVorſtium, contraq; eius
libros, iam cura Regis Angliæ in ſuo Regno
igni adiudicatos, pre cęteris acerrimus in-
114 ſectator habetur. E contra vero ipſe
VVorſtius peculiari libro in lucem edito ad-
uerſus ſcripta Lubberti inſurgit, & plurima
dogmata, maxime, 14, illico proponenda
ex eis collecta, damnanda prorſus aſſeuera-
uit.

115 QVamplures habuit Conradus VVor-
ſtius ſuæ hereticę doctrinę inſectato-
res, præcipue Sibrandum Lubbertū,
ſicut & eiuſdem doctrinæ, & propriæ perſo-
nę quampiurimos defenſores, tradit egre-
gie Gualter. ſub finem dict. cap. 6. huius ſe-
cul. 17 vbi propoſitis eius ſex illis propoſi-
tionibus, ſic adiungit.

116 Hæ ſex, inquit, Conradi VVorſtij pro-
poſitiones inter alias innumerabiles, quas
ex eius ſcriptis ipſi eius Symmyſtę collegē-
runt, atque etiam nunc in dies colligunt,
magnum hodierno die negotium faceſſunt
diuiſionemque ac confuſionem horrendam
inferunt prętenſis Hollandiæ, aliarumque
Prouinciarum Septentrionalium Reforma-
117 tis. Quorum alij VVorſtium lingua, & ca-
lamo dilacerant, monſtrum horribile, peſtē
crudeliſſimam, Blaſphematorem, Schiſma-
ticum, Hæreticum, Iudæum, Turcam, Eth-
nicum, Atheum cognominantes, vt partim
legi in declaratione Regis Angliæ, qui libros
eius igni adiudicandos curauit anno 1611.
partim ex alijs, quos multos in manibus ha-
beo, libris in eum editis. Ita de eius inſe-
ctatoribus Gualt. de defenſoribus vero ſic.
118 Alij, inquit, ipſum defendunt, ſectantur,
& vſque ad nubes efferunt, vt tres Comites
Steinfurteń, qui magnifica illum teſtifica-
tione honeſtarunt, ac protexerunt, data 11.
Septembr. 1611. Vniuerſus item Senatus
Scholaſticus Steinfurtenſis, publica teſtifi-
catione, data die 14. Septem. 1611. Conſules
quoq; & Senatores Vrbis teſtificatione, da-
ta 5. Sept. 1611. Miniſtri reliqui, & Seniores
Eccleſię prætenſæ Reformatæ Steinfurten-
ſis ſimili teſtificatione, data 17. Septemb.
1611. Vniuerſitas denique Leydenſis

Vbi eodem anno 1611 primam Cathedram adeptus est Vvorstius; quamcumcunque Angli alijq; septentrionales Caluiniani suis ad Ordines Hollandiæ Fœderatos monitis, precibus, ac minis obstare conati sunt.

120 Qui Ordines Vvorstiũ à Cathedra Steinfurtensi ad Leydensem literis Hagæ datis, 19. Octob. 1610. & ad Comitem Steinfurtensem illustris, aduocarunt, eumq; iuuerunt, tuerati sunt, ac promouerunt, non iis ipsa tantum, sed & solemni testificatione in Comitijs generalibus Hagæ habitis anno 1611. à die 28. Februarij ad diem 21. Maij.

121 In qua suam authoritatem interposuit, tum nobilitas, tum numerosior Ciuitatum consensus, audito nimirum Vvorstio suę rationem doctrinæ reddente, præsentibus, atque in eam rem conuocatis duodecim ministris, sex quidem ex Vvorstij aduersarijs; sex verò ex eius fautoribus] hæc ille, & immediatè prosequitur in hunc modum.

122 Hoc porrò, inquit, Vvorstij patrocinium tam ardenter, tamque honorificè ab Hollandiæ Ordinibus susceptum adeò molestè tulit Rex Angliæ, vt, nisi ab eo desisterent, Vvorstiumque expellerent, grauiter minatus sit, se non modo illos Apostatarum fautores proclamaturum, ac per vniuersum orbem literarum promulgaturum, sed etiam suum cum illis fœdus immortalibus inimicitijs permutaturum. Quibus minis territi Ordines Vvorstium Lugduno Batauorum in vrbem aliam migrare iusserunt.] ita ille.

123 Eisdem item Angliæ Regis minis haud dubie inducti fuerunt ad insectandum acriter lingua & calamo Conradum Vvorstium cum alij Puritani, tum præ cæteris Sibrandus Lubbertus, de quo sic breuiter Gualter. cap. 7. seculi 17. coniungens simul eadem breuitate quod spectat ad prælium contra eundem Lubbertum à Vvorstio peractum: accipe eius verba.

124 Est, inquit, hic (loquitur de Lubberto) vnus ex rigidioribus Caluini Assectatoribus, vnus item ex acerrimis Vvorstij inse-

125 ctatoribus. Quem vice versa Vvorstius sępè exagitat, maximè verò libro illo integro Lugduni Batauorum anno 1612. per Godefridum Basson edito, quem inscripsit, *Catalogum errorum, siue hallucina-*

126 *tionum D. Sibrandi Lubberti.* Nec non eo libro Lugduni Batauorum anno 1612 per Ioannem Patium edito, quem vocat, *Conradi Vvorstij Responsionem plenius ad scripta quædam varia, non ita pridem à diuersis Fratribus contra ipsum edita: præsertim verò ad Ministrorum Leouardiensium commone-*

127 *factionem ampliorem.* In quo Responso suo Vvorstius quatuordecim ex multis, colligit Sibrandi dogmata, quę maximè, & speciatim censet damnanda.

128 Primum est, Deum preordinasse homines plerosque ad ineuitabilem, ac sempiternum cruciatum, ex absoluto suo beneplacito.

Secundum, Deum preordinasse homines ad ipsum peccatum, & peccandi necessitatem,

Tertium, Deum elegisse quosdam absolutè, citra respectum fidei in Christum.

Quartum, Christum non esse mortuum pro omnibus hominibus, sed tantum pro paucis illis absolutè electis.

Quintum, Deum nequidem velle eos omnes saluos fieri, quibus Euangelium predicatur.

Sextum, Deum nolle his omnibus sufficientem, ac necessariam conuersionis gratiam largiri.

Septimum, Quotquot conuertuntur, irresistibili quadam Dei virtute conuerti.

Octauum, Semel conuersos nunquam posse gratia Dei excidere, aut fidem suapte culpa amittere, &c.

129 Nono: (Hoc Vvorstius, ac quinque sequentia dicit esse Sibrandi penè propria) Christum non successisse eadem virtutis, & sanctitatis via, quam nobis monstrauit.

Decimum, Christum non esse adeptum eam felicitatem, quam alijs peomitit.

Vndecimum, Christum velle, vt omnes firmiter credant, se esse electos, licet hoc falsum sit.

Duodecimum, Fidem viuam, quatenus viua est, nullo modo nobis imputari ad iustitiam.

Decimum tertium, Eandem fidem non esse (saltem iuxta Pontificios) iustitiam nobis inhęrentem.

Decimum quartum, Pœnitentiam esse simpliciter posteriorem iustificatione.] hactenus Gualter.

130 Qui sic concludit: Hęc syllabatim, inquit, ex Vvorstio transcripsi, ea potissimum de causa, vt Caluiniani nostri Galli, quorum salutē in primis consultum cupio, dilucidiùs animaduertant, quam cruentum in grauissimis fidei dogmatis, pręlium non tibi tantum cum Caluinianis exteris, sed & inter ipsos Caluinianos exteros intercedat;

131 perspectaque vsque eo multiplici prętensæ suæ Fidei Reformationis diuisione, confusioneque Babylonica, erubescere tandem aliquando ad salutem incipiant: erubescere, inquam, quotiescumque suos audiunt Ministros prædicantes se idipsum docere, quod septentrionales Caluinismi buccinatores] hæc ille, & plura, quæ, si lubet, quisuis apud ipsum videat. nos dictis contenti simus.

De hæresiarchis Ioanne Piscatore, & Tileno quænam resolutio? quænam item inter priorem, & Worstium prædictum contentio?

REGVLA CCCXIII.

132 HIc etiam Ioannes Piscator Caluinianæ Theologiæ in schola Herbornensi Professor extitit, multisque implicatus erroribus, & nomine, & re hæresiarcha famosus, & auctor peculiaris sectæ euasit. Cui
133 pari modo, eiusque peruersæ doctrinæ, non spiritu Dei, sed Diaboli, se opposuit idem prædictus Conradus Vuorstius ipsius Piscatoris antiquus discipulus, vt ipsemet
134 fatetur. Atque vice versa ille vehementer illius dogmata impugnauit, ip-
135 sique perpetuò restitit. Circa Tilenum autem, licet similiter professoris munus publice exercuerit, de erroribus tamen eius proprijs nihil certum apparet.

---

136 SVb eodem cap. 4. huius sæculi 17. coniungit Gualter hos duos hæresiarchas Ioannem Piscatorem, & Tilenum; atque ab isto posteriore breuiter se expedit sic.
137 Quod ad Tilenum, inquit, attinet, qui se etiam ante aliquot annos audiendum præbuit, nondum mihi speciatim compertum est, iidem ne sint eius errores, qui & Piscatoris; aut quibus in rebus ipse à reliquis Theologiæ Caluinianæ Dogmatistis dissideat.
138 Illud tantum generatim accepi, Petrum Molinæum Ministrum Charantonium, aliosque nonnullos eius Symmistas, siue Parisijs, siue Charantonij, de rebus fidei cum Piscatore concertasse, nec conuenire inter se se potuisse) hæc Gualter. de illo, nec in præsenti quidquam addendum occurrit, fortè occuret infra.
139 Alter verò hæresiarcha qualisnam fuerit, in communi paucis tradit Gualter. ibidem. Ioannes, inquit, Piscator Theologiæ Caluinianæ in Schola Herbornensi Professor multis se erroribus nostro sæculo coinquinauit, quos & improbarunt multi eius Symmystæ. ita ille. Quomodo item Conradus Vuorstius se Piscatori suo magistro opponat, & è conuerso hic contra illum insurgat, expressis in paticulari dictis erroribus innotescet.
140 Primus error, *Christum per solam obedientiam mortis, non autem per obedientiam vitæ*, peccatorum remissionem nobis promeritum esse; ac proinde illam solam, non etiam obedientiam vitæ à Deo nobis
141 imputari.) Sunt illius verba ferè syllabatim in Responsione sua ad epistolam Ministrorum Gallorum in synodo Nationali Vapincensi, mense Octob. anni 1603. congregatorum, data in Arce Dellembargo 24. Ia-
142 nuarij 1604. In qua distinguit duplicē Christi obedientiam: *Vnam vitæ, quam* præstitit legi communi, sanctè secundum eam citra passiones viuendo; alteram mortis, quam præstitit speciali mandato Patris de patiendo & moriendo pro electis. Ita in illa Responsione.
143 Hanc autem hæresiarchæ Piscatoris doctrinam condemnauit prædicta Vapincensis synodus Caluiniana cap. 1. quod est, de electione confessionis fidei, art. 2. per sequentia verba.
144 Synodus exponens articulos 18. 20 22. Confessionis fidei circa nostram iustificationem, coram Deo detestatur omnes errores contrarios, qui hodie proponuntur; nominatim verò eorum errores, qui negant, iustitiam actiuam, & obedientiam perfectam, qua Dominus Noster Iesus Christus legem impleuit, nobis imputari ad iusti-
145 tiam. Quocirca Synodi Prouinciales, Colloquia, & Consistoria, oculos habebunt defixos in ijs, qui tali errore imbuti sunt, siue Pastores, siue alij, vt illis auctoritate huius Synodi silentium imponant, atque adeo eos deponant, qui eum munere Ecclesiastico funguntur, in suo errore persistant.) ita ib., & circa idem immediatè additur sic.
146 Scribetur ad D. Piscatorem, vt rogetur, ne suarum opinionum diuersitate, ac nouitate Ecclesias turbet. rogabuntur quoque per literas Vniuersitates Angliæ, Scotiæ, Lugduni Batauorum, Geneuæ, Heydelbergæ, Basileæ, ac Zigæ, in qua docet D. Piscator, vt nobis in hac censura se ad-
147 iungant. Interea DD. Ferrerius, & Sonys parabunt se ad respondendum Domino Piscatori, vt res tota expedita sit in sequentem Synodum Nationalem, si in suis opinionibus ille permaneat. Legetur autem hic articulus, ac studiose obseruabitur in omnibus Synodis prouincialibus. Ita ibi. vt refert Gualter. alter.
148 Qui in hunc modum adiungit. Hæc synodice, inquit, Ministri Galliæ, qui Piscatoris errores, vel ignorarunt, vel dissimula-
149 runt. At non dissimulat, sed repudiat, ac refellit Conradus Vuorstius, Minister, in Hollandia potissimum nominatissimus, qui in libro suo, quem inscripsit, *Amicam collationem inter Ioan. Piscatorem, & Conradum Worstium*, Goudæ edito per Gasparem Tournæum anno 1613. licet Piscatorem agnoscat pro vetere præceptore, pro se tamen citat illud Aristotelis, *Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica Veritas*: in præfatione ad lectorem) hæc Gualter.
150 Refert item ipse, quod Vuorstius de Piscatore sic in citata præfatione loquatur. Dissentit & ipse sæpè à Caluino, Beza, Zanchio, alijsque præceptoribus suis, quos tamen in Domino piè colit.) & nonnullis in-
151 terdictis sic: Facillimum mihi foret ostendere (imò non minima ex parte hic ostendi) me publicam Ecclesiæ confessionē hic retinere; contraq; D. Piscatorē in multis etiam à Caluino, Beza, Martyre, Zanchio, magisq; à Bul-

à Bullingero, Musculo, Aretio, alijsque præ-
cipuis Ecclesiæ nostræ doctoribus haud pa-
152 rum dissentire. ita Vvorstius, qui in citato
suo libro, Piscatoris hæresiarchæ errores si-
gillatim detegit Itaque
153 Secundus eius error est, quòd malè con-
stituatur in Deo voluntas conditionata, Ita
Piscator contra Thesim 13. Vvorstij: Si Deus,
inquit, vult quędam facere sub conditione,
sequitur illa tum demum velle, cùm condi-
tio impletur; & desinere velle, cùm conditio
pręstare desinit, ac proinde voluntatem Dei
esse mutabilem. hęc Piscator (vt refert Gual-
ter) quem refellit Vvorstius; sect.4
154 Tertius error, quòd Deus velit actio-
nes iniustas; affirmat Piscator Thes. 45. Vvor-
stij vbi hic ait, *liberam Dei voluntatem esse re-
gulam iustitiæ*. Quod ille impugnat sic. Hoc,
inquit, eget declaratione. Nam si intelli-
gatur de mandatis Dei, verum est: si verò
de decretis Dei, non item. Quippè ex De-
creto Dei Iudas Christum prodidit, & Iudæi
eundem interemerunt; & tamen vtrorumq;
155 actio iniusta fuit: Pari modo Thesim 18.
Vvorstij, qua hic resoluit Omne illud iustum
esse, quod naturæ, & voluntati Dei consenta-
neum est Reprobat Piscator sic: At con-
sentaneum, inquit, erat voluntati Dei, vt Iu-
dæi, & Gentes occiderent Iesum Christum,
& tamen id iustum non erat, quia pugnabat
cum præcepto Dei, Ne occidas. hæc ille, quæ
statim confutat Vvorstius sect. 16. 24. teste
Gualter.
156 Quartus error, Deum effectiuè vel-
le peccatum fieri, atque illud procurare.
Hanc esse Piscatoris sententiam constat ma-
nifestè ex quinq; locis: Primò, ex sect.6. Vvor-
stij, vbi hic Thesi sua 16. asserit: Peccatum
nullo modo Deum ab alijs fieri velle. & Pi-
scator sic arguit: Si Deus peccatum nullo
modo fieri vellet, non permitteret fieri, sed
impediret, cùm impedire possit.
157 Dein ex sect.17 vbi Vvorstius Thesi sua 52.
affirmat, Inter errores referri, statuere, pec-
cata fieri Deo procurante, & omninò sic volē
te: statim Piscator his verbis impugnat. At
rem ita se habere, patet è S. Scripturæ testimo-
158 nijs. Tertiò, ex sect. 16. vbi ait Vvorstius Verū
quidem esse, non velle Deum, vt peccata sim-
pliciter fiant, interim fieri posse velle. Sic Pi-
scator censurat. Imò, inquit, Deus non so-
lum vult peccata fieri posse, sed etiam vult vt
fiant, quia vult creaturis rationalibus pate-
facere & iustitiam suam in peccatis puniēdis,
& misericordiam in peccatis ignoscendis.
159 Quarto ex sect.64. in qua Vvorstius omni-
nò negat, Deum procurare peccata vlla ra-
tione Piscator verò illicò in hunc modum re-
fellit Atqui Deus procurauit, vt Absalom stu-
praret vxores Dauidis; item, vt pelliceretur A-
chab per spiritum mendacij ad suscipiendum
bellum: item Deus procurat patefactionem
suæ iustitiæ, & misericordiæ in peccatis vel
puniendis, vel ignoscendis: ergo etiam pro-
curat peccata ipsa, quippè sine quibus pa-
tefactionem illam procurare non posset;

160 Quinto tandem ex sect.89. vbi dicit Vvor-
stius, Deo adimi veram iustitiam, si dica-
tur nos ad peccata destinare, quæ tamen ipse
seuerissimè prohibeat, quod Piscator ita reij-
161 cit: Deus, inquit, destinauit hominū alios ad
salutē ex misericordia peccata ignoscente eis
tribuendam; alios ad interitum ex iustitia
peccata puniente eis inferendum: ergo desti-
nauit homines in vniuersum ad peccata,
quippe sine quibus fines illos effectos dare
162 non posset. hęc Piscator, contra quem in
dictis locis Vvorstius semper acriter insur-
git, vt ait Gualter.
163 Quintus error: hominem ad fidem con-
uerti, Deo vim, cui resistere homo non po-
test, homini afferente. Cum enim Piscator
Vvorstium legisset, *Negantem, in conuersio-
ne a Deo afferri homini vim quandam simpli-
citer*, vt loquitur, *irresistibilem*, illum explodit
hac censura. *Si in conuersione homo Deo ope-
ranti resistere, & operationem illius impedire
potest, sequitur Deum non esse omnipotentem,
& hominem esse Deo potentiorem*. Hunc au-
tem propulsat Vvorstius sect.118. totidem ver
bis Gualterij.
164 Sextus error, quem Piscator tenuit, Chri-
stum voluntate diuina Iudæos ad se collige-
re non voluisse: à Vvorstio enim aiente, *Verè
voluisse Christum olim Iudæos ad se colligere*.
sic dissentit Piscator in sect.120. Nempè vo-
luntate humana, vt minister circumcisionis:
Atqui hic quæstio est de voluntate diuina.
Eum vero refellit in eadem sectione Vvorstius.
ita ad verbum Gualter:
165 Septimus error eiusdem, quòd homo in sui
conuersione non cooperetur Deo: Cùm
enim hoc Vvorstius affirmasset, sic contrà
eum Piscator insurgit in sect 132. *Hic sta-
tuit, hominem Deo in conuersione sui coopera-
ri, ac proinde habere vires ad bonum*; quip-
pè qui, si sibi desit, idest, non cooperetur,
non etiam conuertatur. At Paulus fideli-
bus Philippensibus dicebat: Deus est is, qui
efficit in vobis & vt velitis, & vt efficiatis.
Philip 2 hæc Piscator, cui se opponit Vvor-
stius in eadem sectione; & quòd malè intel-
ligat verba Apostoli, ostendit.
166 Octauus tandem Piscatoris error est, quòd
prædestinatio Dei sit causa incredulitatis.
Nam Vvorstium in sect.133. malè intellectæ
disputationis Pauli ad Roman. ita accusat: Fal
sum, inquit, affingit scopum disputationi
167 Pauli Rom.9 Verus autem scopus est oc-
currere scandalo, quod tunc oriebatur ex in-
credulitate Iudæorum. Hoc facit, dum osten
dit, incredulitatem illorum pendere à præde-
stinatione Dei. hæc Piscator, quem refellit
Vvorstius ibidem & illi exprobrat, alibi scri-
psisse, reprobationem esse causam, imo præ-
cipuam causam incredulitatis: eius verba au-
diamus.
168 Etenim, inquit Vvorstius, in disputatione
tua contra Schaafm. pag. 86 palam scribis, prin
cipem incredulitatis causam esse reproba-
tionem; sicut princeps fidei causa sit electio.
Item pag 40. Incredulos reprobos hoc consti-
tatos

tutos esse à Deo, vt ad sermonem offendāt,
169 hoc est, te interprete, ne credant, &c. Et in disputatione H. Rauenespergeri pag. 69. & 71. tueris hasce Theses D. Rauenspergeri, Decretum reprobationis esse causam incredulitatis: Item; Deum impedire reprobos, ne credant, sicque causam incredulitatis es-
170 se, &c. Hem sententias. Qui igitur hanc dependentiam effectiuam inter incredulitatem, & reprobationem clarè agnoscit, an non idem Deum incredulitatis auctorem re ipsa constituit? præsertim si ipse agnoscat (prout tu facis contra Schaasm. pag. 107) causam causæ inferioris, etiam esse causam effecti cōmnis? Nam si rebrobatio est causa incredulitatis (vt ais) certè Deus, qui illius causa est, etiam huius causa erit, ex sententia tua. Hæc Worstius contra Piscatorē, & plura alia, quæ refert Gualter loco citato, cuius hæc est circa ista conclusio.
171 Sic, inquit, Conradus Worstius Minister, ac Theologus Caluinianus, cum Ioanne Piscatore Theologo item Caluiniano digladiatur; idque non in rebus exiguis, aut leuibus (vt indicare velle videtur ipse Worstius, cum ad tegendam harum intestinarum pugnarum turpitudinem, in eadem Præfatione scribit, se, & Piscatorem in omnibus scitu necessarijs idem sentire) sed in re-
172 bus grauissimis: Nisi quis rem non grauissimam, sed exiguam, ac leuem ducat, errare circa hominum iustificationem, Deum obtrudere, qui iniustitiam, ac peccatum, & incredulitatem velit, procuret, efficiat; ac denique (vt ipsius Worstij verbis vtar) *in materia diuina prædestinationis, eiusque annexis periculo se admodum errare, & blasphemare*. Ita Gualter. Atque hic finis Regulæ,

Circa hæreticos Pseudoirenicos, siue falsos Pacificos, aut Tepidos, sectamque eorum quid statuendum?

REGVLA CCCXIV.

173 Verissimum censetur illud respectu quorumcunque maxime hereticorum, quòd multò magis perrimescendum ab inimico, qui se amicum simulat, in occulto insidias parante, quam ab hoste mani-
174 festo, & publico persequente. Non defuerunt in alijs sæculis, nec desunt in præsenti decimoseptimo, qui sub prætextu pacis, & vnionis retinendæ cum omnibus, buccinantes se in credulitatis professione cum veris fidelibus conuenire, Fidem Catholicam suis
175 hæresibus vehementius impugnant. Hinc Pseudoirenici, seu falsi Pacifici, siue Pacificatores appellati. Tepidi verò dicti. quòd neutri parti oppositæ, puta Lutheranismi, & Caluinismi, nimis ardenter adhæreant, propterea istorum secta perniciosior habetur.

176 Agit de his vnicus noster Antesignanus Gualter. cap. 3. sæculi præsentis 17. quem parum à longè initium sumentem audiamus.
177 Qui singulorum, inquit, præcedentium sæculorum hæreses perpenderit, facile animaduertet, nunquam fermè defuisse, qui pacis studium modo aliquo præ se ferrēt; quos interdum nos supra tetigimus, maximè verò sæcul. 5. cap. 23. quod est de Pacificatoribus, seu Tepidis; ac sæcul. 16. cap. 10. quod est de Melanchthonicis, siue Mollibus Lutheranis, & cap. 81. quod est de Pacificorum Anabaptistarum secta: nec non in duodecima eiusdē sæculi columna, ann. 1578. quando Ioannis Sturmij *Viam mediam* excogitantis meminimus. Ita ille in communi, & prosequitur sic,
178 Qui Pacifici, seu Pacificatores, primo quidem intuitu propius ab Ecclesia Catholica abesse videntur, & ad eius gremium facilius, quàm cæteri Errantes posse conuerti; vt & re vera illud de ijs sperari potest, qui non tam malitia, & obfirmatione, quam ignorantia, & naturali quadam animi simplicitate, ac facilitate suam istam pacis speciem fulciunt.
179 Verum in huiusmodi tempore, si ignorantiæ præponderet malignitas, ac pertinacia, est sanè hic tepidus error & ipsis errantibus omnium perniciosissimus, & cæteris periculosissimus, vt verè illis tribui possit, quod Angelo Laodiceæ Ecclesiæ ait ipsa Veritas, Apo-
180 calyp. 3. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, & nec calidus, nec frigidus, incipiam te euomere ex ore meo. Hæc ille.
181 Qui inde hoc benè infert. Cogitent, inquit, apud se, quo tandem animo erga Deū sint, qui cum immaculata veræ Ecclesiæ veste, putida hæreticorum pannicula consuere falsæ pacis prætextu connituntur. Ego relicta diuino iudicio de cuiusque mente sententia, propositiones dumtaxat aliquot, eò spe-
182 ctantes, quas ex nōnullis Caluini (est enim huius temporis Pseudoirenismus Caluinismi surculus) alumnis breuiter recensebo. Huc vsque Gualterius.
183 Quocum pro indicādo sufficienter Pseudoirenismo, seu Tepidorum sectæ nequitia magis exprimenda, ad dictas propositiones recensendas accedamus.
184 Prima, Quod nemo reputare debet Ecclesiam Caluinisticam esse à Catholica alienam, imò neque aliam. Ita minister quidam Anonymus, assumpta larua nominis Christiani Constantis, in libello suo aduersus R. P. Cotonum, edito Geneuæ, tacito nomine Vrbis 1621. Si propriè, inquit, & germanè iudicandum sit, non sunt duę Religiones, sed vna. Neque enim Religionem mutauimus, nati vtique ex parentibus baptizatis in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti; ipsi nos pariter Christiani, & in eodem nomine bap-
185 tizati. Et paulò post. Sic neque alteram Religionem habemus, neque alteram Eccle-
siam

siam: & aliquibus interiectis, addit suos
Caluinianos non esse ita ab Ecclesia Ro-
mana remotos, vt Arrianos, Nestorianos,
&c,

186 Huc item respicit Ioannes Serranus Mi-
nister Arausicanus, in sua Religionum con-
cordia, ex qua ad idem confirmandum
multa adducit Gualterius; pauca tamen
nos desumimus, omissis alijs. fol. 4. sic.

187 Vt vna veritas est, ita vna fides om-
nium Christianorum in vna veritate: Hæc
est fides Catholica, quam quærimus; omni-
bus Christianis semper, & vbique rata.
Et mea, & tua interest illam solidè intelli-
gere. Hoc tuum fanè, hoc meum. Variæ
illæ verbi interpretationes verbum haud
quaquam variant.) ita ille, & addit similem.

188 Quemadmodum, inquit, inter liberos eis-
dem parentibus natos, quibus vnum te-
stamentum, vnum ius, vna hæreditas, va-
riæ controuersiæ nasci solent, dum testa-
menti verba alij aliter interpretantur, pro
vt quisque ad suum commodum putat per-
tinere: Sic inter Christianos, quorum
Deus Pater est, Ecclesia Mater. ita ille
ibi, & prosequitur. fol. 5. sic.

189 Omnino, inquit, factum est singulari
Dei prouidentia, post tot sæculorum, tur-
barumque intemperies, vt recta illa Catho-
licæ veritatis ratio, qua Christianorum
omnium fidea innititur; & è qua omnes sa-
lutem sperant, cum sacro Baptismo (non
publico tamen eiusdem Religionis insigni,
sed authentico sigillo) in Ecclesia Christia-

190 na sit conseruata. Firmissimo quidem as-
sensu idcirco baptizari Christianos omnes,
vt non modo à Turcis, cæterisque peregri-
nis discriminentur, sed vt se idem vnà cre-
dere profiteantur. Hæc si omnia constet
omnibus Christianis esse communia, ecquis
de communi veritatis iudicio apud illos ra-
to poterit cum ratione ambigere?) Post
hæc, & alia nonnulla prosequitur fol 31. sic.

191 Hoc igitur a me summa fide, & cura
iam enitendum est, Operis huiusce de fide
Catholica à me instituti, vt probem, anti-
quam, & catholicam veritatem, omnibus
Christianis etiam num probari, ac proindè
Religionis Christianæ omnibus semper &
vbique ratę fidem, & auctoritatem, in me-
dijs etiam dissidijs constare, ad verum vi-
delicet veræ concordiæ sternendum, etc.

192 Ad idem item tendit sine dubio Isaac
Casaubonus Geneuensis, qui ex Puritano
Gallo in Angliam traijciens, Luthero Cal-
uinista, & Protestans statim factus, ad hanc
mutationem honestandam, munus Paci-
ficatoris, ac Religionum Conciliatoris se su-
scepisse nititur ostendere, vt refert Gualter.
citatus in Responsione ad Epistolam Emi-
nentiss. Cardin. Perronij, edita Londini per
Ioan. Norton.

193 Sic scribens, Ecclesiam Anglicanam
adeò non desciuisse à fide veteris Ecclesiæ
Catholicæ, quam veneratur & suscipit Rex,
vt ne à fide quidem Romanæ Ecclesiæ desci-
uerit, quatenus illa cum vetero Ecclesiæ
consentit. Si quæretur successio persona-
rum, in promptu sunt nomina Episcopo-
rum, & series à primo nusquam interrupta.

194 Et paulo infra. Parata est Ecclesia An-
glicana fidei suæ reddere rationem, & re-
bus ipsis euincere, auctoribus Reformatio-
nis hic institutę non fuisse propositum no-
uam aliquam Ecclesiam condere, &c. hæc
ibi Casaubon. & addit sic Gualter.

195 Quid, inquit, inter hæc affinitatis esse
potest, & commune Ministrorum Ecclesiam
Romanam, Babylonem, Meretricem, &
Idololatriæ Magistram passim vocitantium
idioma? Repete vndecimam Veritatem
nostram, præcipuè sæculi 1. ita ille.

196 II. Propositio Pseudoirenicorum, quòd
fidei veritas nequaquam sit erroribus per-
mixta. Tradit sic Ioan. Serranus in sua
Concordia citata fol. 7. Veritas immixta
vanitate, non magis est veritas, quam ci-
bus veneno infectus est cibus. & infra sic.
Vanitatem cum veritate miscere, execrabi-
le adulterium: ita ibi, ex relatione Gual
terij citati, cuius ista est breuis adiunctio.

197 Quid, inquit, hæc habent similitudinis
cum Errore 4. Caluinismi, errorem cum
fide sæpè, imo semper commiscente, vt suo
loco ostensum est?

198 III. Propositio, quòd Ecclesia non erret,
Idem Ioan. Serranus in citata Concordia.
not. 6. fol 13. sic: Ecclesia Catholica, veri-
tatis columna, & firmamentum, de veri-
tate rectè iudicat suo ordine, & modo, sub-
199 ordinata non repugnant. & infra. Om-
nes, inquit, vnam Ecclesiam esse credimus,
sanctam, Catholicam, Communionem san-
ctorum; quæ veritatis hæres, restis, custos,
interpres est; quæ de veritate proindè iudi-
care legitimè debet, & fructuosè potest.

200 Item fol. 19. Cum Ecclesia hominibus
constet, salutaris veritas hominibus sit de-
stinata, homines denique ipsos hominibus
docendis constituat Deus, non Angelos,
qui noua quædam oracula eis annuncient:
Certè de veritate è scriptura sic iudicat Ec-
clesia, vt non vanum sit ipsius iudicium.
hæc ille, & alia, teste Gualterio.

201 Qui sic concludit, ad manifestandam
clarius Ioannis Serrani Pseudoirenici lar-
uam. Hæc ille inquit, quę nemo non vi-
det planè repugnare Caluino multis in lo-
cis affirmanti, Ecclesiam errare posse, at-
que adeo errasse Vide loca in Votit. 12.
sęcul. 1. S. 2. & in erro. 53. Caluinismi an-
notata. hæc Gualter. apud quem aliqua
hic etiam ommissa legas.

202 IV. Propositio. Quòd non cuiusuis,
sed sacerdorum, & Ecclesię sit, scripturam,
ac fidei mysteria exponere. His verbis in
cit. Concordia dictus Serran. affert. Fasnè
erit cuilibet de tantis mysteriis dicere sen-
tentiam arbitratu suo? Iubet disertè Deus,
vt sacerdotis labium, velut labium suum
203 interrogemus. & mox. Illam nimirum
recti iudicij regulam luculenta illa veritas
omni-

omnibus Christianis accepta duabus stellis
illustre n ostentrar, scriptura, & Ecclesia.
Et vt ipsa veritas vna est, sic vnū vtriusque
iudicium a se ipsa esse perspicue docet, Il-
cet & illius, & huius iudicium suo, & or-
dine, & modo distinguatur commune haud
dubie vtriusque iudicium est vtraque enim
204 de veritate: hæc ille; post ipsa verò, &
pauca alia addit Gualterius. Quibus au-
tem, inquit, in locis contrarium doceat
Caluin. vide ex erro. 14. Caluinismi.
205 V. Propositio. Quòd præter verbum
scriptum admittendæ quoque sint Tradi-
tionis non scriptæ. De hoc item ferrau. loc.
cit. fol. 8. sic, Noui equidem, inquit, di-
sceprari inter Christianos solane scriptura
ad solidam cognitionem sit satis, cui ver-
bum non scriptum ad supplementum sic
adiungatur, vt quasi inferiori, & obscurio-
ri scripturę auctoritate, ad Ecclesiæ iudi-
205 cium auctoritateque sit recurrensium. At
nemo vnquam sobrius negauit. scripturæ,
& Ecclesię suum iudicium, auctoritateque
constare, vt thronus Deo, secundus Ec-
clesię tribuatur gradus. Ita de iudicij po-
tius ordine agitur quam de iudicio ipso.
hæc ille quibus quam oppositus fuerit Cal-
uinus cum suis sequacib. ostensu suprà,
erro. 8. Caluinismi.
207 VI. Propositio Quòd sit magnifican-
dum, ac proferendum SS. Patrum, Conci-
liorum, iuris Canonici, atque etiam Do-
ctorum scholasticorum ad interpretandam
scripturam testimonium Patet ex verbis
ferrani in Concord. cit. pag. Commune,
inquit iudicium omnium nostrum qui Ba-
ptismo insigniti Christi nomen profitemur,
hoccine non erit? Prophetas, & Apostolos
vt authenticos veritatis Notarios, nonne
omnes vnanimi consensu reueremur?
288 Certè. Ecquos autem meliores, & aptio-
res illorum interpretes agnoscere possimus
quam & Orthodoxos illos Doctores Eccle-
sie Catholicæ, qui ante natas controuer-
sias vixerunt, in Europæis, Asianis Africa-
nis Ecclesijs illustres: Ireneum puta, Atha-
nasium, Gregorium Nazianzenum, Basi-
lium, Chrisostomum, Ambrosium; Au-
gustinum, Hieronymum, ceterosque illos
viros Augusto Patrum nomine apud om-
nes maximè reuerendos? Planè illorum
fides, & auctoritas omnibus peræque acce-
pta est sanis Hos testes, hos interpretes
Propheticæ, & Apostolicę doctrinæ, quæ
in Sanctis scripturis continetur, omnes am-
209 plectimur. Quid? perspicuum sit, Eccle-
siam in Concilijs, vt magnis suis Comitijs,
consumaram ei doctrinę assensisse, ecquis
Christianorum dubitare amplius possit il-
lam veram esse doctrinam, omnibus sem-
per, & vbique ratam, quam scriptura do-
ceat, Doctores Orthodoxi Ecclesię inter-
pretentur, Ecclesia denique ipsa Catholi-
ca suo consensu confirmet: ita ibi.
210 Dein, pag. 31 prosequitur sic: scriptu-
ram, inquit solam, & certam videlicet veri-
tatis regulam, velut fundamentum meæ
probationis constituo. Petrum Orthodo-
xorum, vt interpretum, testimonia, scri-
pturæ verum commentarium continuo ad-
iungo, &c. Ecclesiæ Catholicæ consensum
tandem recenso, vt sacræ doctrinæ clausu-
lam, & signaculum; Ecclesia enim creden-
do illi veritati Dei, obsignat Deum esse ve-
211 racem. Iam verò cum Ecclesia sit, vbi ve-
ritas est, & princeps, primariusque institu-
ti nostri finis sit, Concordiam Christiano-
rum in veritate inuenire, illam Catholicam
veritatem primum in Conciliorum illorum
oecumenicorum (quorum, vt omni exce-
ptione maiorum auctoritatem omnes Chri-
stiani reueremur) documentis, noto; in
cæteris deinde Concilijs per omnes Eccle-
siæ ad hunc vsque diem ætates summa fide
212 curaque eandem inuestigo. Denique in
Decretorum, Decretalium, Extrauagan-
tium, Clementarium scriptis illam ipsam
exquiro. Quibus celibriorum scholastico-
rum Petri Lombardi, Thomę, Scoti, Bielis,
Bonauenturæ, Ocami, Gersonis adiungo
notas, vt certissimus eiusdem veritatis
consensus tot, tantorumque testium suffra-
gijs constituatur: ita ille.
213 Eodem tendere saltem ex parte videtur
Isaac Casaubonus loco cit. pag. 29. vbi sic
Nec dubitat, inquit, Rex (Angliæ scilicet).
cum B. Augustino pronunciare, quod pro-
batum est, Ecclesiam à prima sua origine
ed illa vsqua tempora seruasse, id tanquam
impium velle reijcere, insolentissimæ esse
insaniæ. Tres enim rectè notas Vincentij
Lirinensis à principio vbique & semper du-
dum amplecti securè, nec simulatè eius ma-
214 iestas est professa. Rex igitur, & Ecclesia
Anglicana quatuor prima Concilia Occu-
menica cum admittant, eo ipso satis decla-
rant, veræ, ac legitimæ Ecclesiæ tempus
ne includere se vno, aut altero demum sæ-
culo verum multo longius producere, &
Martiani Imperatoris, sub quo Calcedo-
nense Concilium est celebratum tempus
complecti: hęc ille, vt refert Gualter.
215 Qui immediatè post pauca addit sic.
Hęc quàm parum conciliant cum Verbis
Caluini, aliorumque Ministrorum non mo-
do Concilia Generalia erroris in simulan-
tium, Ius Canonicum passim irridentium,
scholasticos sophistarum nomine perpetuo
appellantium; sed etiam Patres omnes an-
tiquos, ac SS. Doctores conuitijs lace-
rantium, vt multis in locis ostendimus, ne-
mo est, qui non videat: hęc ille.
216 VII. Propositio, quòd nullus homo
prædestinatus sit ad malum. Ita in suo libel.
pag 84. Anonymus ille fictè Constans ap-
pellatus; contra quem est error 17. 18. &
19 Caluinismi.
217 VIII. Propositito, quòd nullus homo
exciretur, persuadeatur, sollicitetur, aut
impleatur à Deo ad peccandum. Ita idem
ficto nomine Constans loc. cit. pag. 85. 86.
94. 94. 132. Quia etiam pag. 130. ait verba
esse

239 XVII Propositio, Quòd Eucharistia ad
ægrotos sit deferenda. Casaubon. vbi suprà,
loquens de Ecclesia Anglicana sic ait. Nec
solùm in communi conuentu panem mysti-
cum fidelibus diuidit, sed etiã morientibus
hoc viaticũ, vt appellant PP. Concilij Nice-
ni, & tota Antiquitas, administrat. Ita ille.
240 Similiter præallegatus Constans, quanquã
timidè pag. 68. idem confirmat, dicens. In
multis Ecclesijs Reformatis panis, ac vinũ
S. Cœnæ ad ægrotos defertur, ac si nullus es-
set timor eius abusus, qui hac in re quõdam
contigit, facilè permitteremus id fieri. Ita
de commun. pro ægrotis in Anglia.
241 Sed quid circa hoc in Gallia, accipe re-
solutionẽ verbis Gualter. cit. At id, inquit,
Gallorũ Ministrorũ neq; praxis, neq; Syno-
di probare adhuc vllo modo potuerũt. For-
tè, quòd legerint Caluinũ Epist. 36. ad Mõt-
bel ligardenses scribentẽ. Cœnã in ordinaria
concione institui extrà ordinẽ, vnius roga-
242 tu, nimis absurdum esse. Et in Epist. 330.
ad Gasparem Oleuianum, cuius initium.
Et si pridem, alium esse morem in Ecclesia
Geneuensi. Huc vsque Gualter.
243 XVIII. Propositio, Quòd cõfessio apud
Presbyteros sit facienda antè sacrã cõmu-
nionẽ. Idẽ Casaubon. pag. 36. sic. Ecclesia,
inquit, Anglicana ad sacrã mensã accessu-
ros conscientiæ omnes scrutari recessus, &
peccata confiteri vtiq; apud Deum, sed, etsi
244 opus fuerit, apud Presbyteros iubet. At
nihil terrius odisse, saltẽ in Gallia Ministros
docet, tũ contrarius eorum vsus, tum error
eorum 95. ac Veritas nostra 9. præsertim
seculi 1. Hæc ille.
245 Qui iam pro conclusione sic addit. Ex
his, inquit, 18. Propositionibus in se specta-
tis, qui de rebus leuiter iudicat, facilè primo
aspectu censuerit, nonos istos Pacificos es-
se vel planè, vel penè Catholicos. Verùm si
attentè perpendat has in ipsis auctorũ suo-
rũ scriptis mille alijs propositionib. partim
veritati Catholicæ, partim sibi inuicẽ cõtra-
rijs esse permixtas, vt cũ Serranus loc. cit.
Notio. 10. quæ est vltima pag. 32. vniuersũ
prætensæ suæ cõcordiæ ædificiũ destruens,
omnia tandẽ certitudinis veritatis Catholi-
cæ argumenta ad arcanã Spiritus Sancti re-
uelationem refert, conceptisque verbis ait.
246 *Vt certa constet veritatis Catholicæ aucto-
ritas, eam oportere Spiritus sancti testimonio
in mentibus, cordibusq; fidelium propriè san-
ciri, atq; obsignari.* Facilè animaduertet om-
nes huiusmodi palpatores meritò à me vo-
cari Pseudoirenicos, cum ne secum quidem
pacem habeant, tantum abest, vt nobiscum.
247 Huc vsque Gualter. qui multo plura ad-
ducit peculiariter contra dictum Ioan. Ser-
ranum, ex quibus accipe pauca.
248 Quod, inquit, & obseruarunt, & ipsi Ser-
rano significarunt multi eius Symmystæ, vt
cõstat ex Bezæ Epistola hac de re ad eũ da-
ta 5. Febr. 1598. qua illũ grauiter arguit, ac
monet, ne vlterà procedat in suo illo *Appa-
ratu ad fidem Catholicam*, vel in sua, (cuius
caput est ille Apparatus, Harmonia, quin
prius à Symmystis lecta, approbataque fue-
rit. Proferam nonnulla Epistolæ illius præ-
segmina.
249 Quãdo, inquit, in tua Admonitione pro
Ecclesiæ, ac Regni pace ais præiudicium de
Religione in his diuturnis bellorum ciuiliũ
Galliæ calamitatibus. Altare contra Altare
in Ecclesia erexisse; quis non cẽsebit, te ma-
nifestè vnã in partẽ propendere, idque non
sine præuaricatione penitus euidenti? Ne-
que enim ad Papistas, qui nõ ab his tumul-
tibus, neq; aliquot antè sæculis talem abo-
minationem inchoarunt, referri potest, sed
ad nos propriè. Et pauló post, sic.
250 Quandò autem eousque cõsilium tuum
promouisti, vt scripseris, imò categoricè as-
seueraueris, atq; typis promulgaueris, om-
nes has duas partes fundamentaliter con-
uenire de sola salutis scientia; habentes v-
tique vnũ cõmune baptisma, vnũ fidei sym-
bolum, vnã eandẽq; orationem, eandẽ benè
viuendi regulã: deniq; conuenire de scopo,
& via salutis nostræ sub eiusdẽ Saluatoris ve-
xillo: quando, inquam, rem quãfalsissimam
affirmare ausus es, nunquid tibi in memoriã
rediji locus ille Isa. 5. Væ, qui dicitis malum
bonũ, &c. Hæc ille; vide reliqua apud ipsum,
vt iam finis Regulæ.

---

*De hæreticis Gommaristis, siue Contra remon-
strantibus, aut Rigidis Caluinistis
qualiter decidendum?*

REGVLA CCCXV.

251 NOn solum lingua, & calamo, sed ar-
mis etiam potentissimis inter Ar-
minianos, (de quibus supra) & Gõmaristas
maximũ fuit excitatũ præliũ, cũ non exigua
vtriusq; partis internecione, ob dissidiũ ip-
sorũ circa Religionis, seu prætensæ Refor-
252 mationis Articulos. Vnde pro remedio
in re tanti momenti, Nationalis Pseudosy-
nodus Dordracena in Hollandia per Mini-
stros Caluinianos à mense Nouembri 1618.
ad Maiũ 1619 celebrata; vbi valdè discep-
tatum est inter Arminianos, & Gõmaristas,
fitnè emendandus Reformatatum (vt vo-
cant) Belgij Ecclesiarum Catechismus.
253 Sed præualentibus Gõmaristis, Arminia-
ni, qui prædictam emendationem postula-
rant, non modo causã ceciderũt, sed etiam
officijs suis priuati, & exilio mulctati fuere.

---

254 HAEretici Gommaristi sic vocati sũt
à Gommaro quodam famoso hæ-
resiarcha nostri temporis, qui, vt benè no-
tat Gualter. citan. in Lugdunensi Batauo-
rum Cathedra antecessit Arminum, à quo
Arminiani, qui etiam appellati Remonstrã-
tes, (cur non exprimit ipse Gualter). Gom-
maristæ verò Contraremonstrantes dicti,
ac Rigidi Caluinistæ, vti illis valdè oppositi.
255 Quæ oppositio adeò excreuit, vt ad arma
apessẽda, & ad occisiones cruẽtas vtrinq;

processerit. Affert Gualt. in Apen. c. 8. sęc. 17 circa medium, ex Mercurio Gallico, id multis referente, ann. 1617. à pag. 1. ad 36. & anno 1618. à pag 43. ad 114. & an. 1619. à pag. 1. ad 63. audiamus verba illius.

256 Legendus, inquit, & Mercurius Gallicus de eiusmodi dissensionibus Hollandicis inter Arminianos, & Gommaristas, & de libellis huc illuc discurrentibus, & de armatis militibus, & captis vtrinque vrbibus, de tumultibus, prælijs, & internecionibus. vsque ad necem Barneueltij Comitiorum Hollandię Westphrysię Aduocati generalis, Arminianorum Coryphei vulgò habiti, qui decreto 13. Maij, 1619. Hagæ dato, in Hagensis areis area obtruncatus fuit. Hęc Gualt.

257 Sublato itaque è medio Arminianorũ Corypheo, omninò præualuerunt Gommaristæ; qui effectus dimanare cœpit ex Pseudosynodo in Hollandia prius coacta. Cum enim illi pro emendatione Catechismi instarent, de ea cogenda opportunè resolutum; circa quam audiamus Gualter. in 3. columna, sęcul. 17.

258 Nationalis item, inquit, Pseudosynodus Dordracena in Hollandia per Caluinianos Ministros a mense Nouembri 1618. ad Maium 1619. celebrata; vbi inter Ministros Arminianos, & Ministros Gommaristas disceptatum est, fitnè relegendus, atque emendandus Reformatarum (vt vocant) Belgij Ecclesiarum catechismus; multique sed pręcipue quinque Caluinismi articuli, vsque adeò atrociter exagitati, vt Arminiani, qui prędictam emendationem postularant, causa cadentes, non modò suis officijs priuati, verum etiam exilio mulctati fuerint. Ita ille.

259 Quinque autem illos articulos, quos peculiariter secta Gommaristarum contra Arminianos defendit, seu ratione quorum ipsis bellum indixit, adducit Gualter. citat. cap. 8. sęcul. 17. sic.

260 Primus est, Quod possit homo perire diuinę misericordię defectu.

261 Secundus, Quod Deus sola sua voluntate, hoc est, nulla habita peccati ratione, quorundam reprobationem absolutè decreuerit.

262 Tertius, Quod Iesus Christus non pro omnibus fuerit mortuus.

263 Quartus, Quod homo nullo modo possit diuinæ gratię resistere.

264 Quintus, Quod illi, qui semel crediderunt, non possint suis ingentibus peccatis, suaque ipsorum culpa, Dei gratia excidere.

265 Ad confirmandos autem, & fortiter stabiliendos hos quinque, & reliquos erroneos Gommaristarum, seu Rigidorum Caluinistarum Articulos, celebrata fuit illa Pseudosynodus in Gallia, cuius meminit Gualter. in citat. colum. 3. per hęc verba.

266 Aletiensis, inquit, Pseudosynodus Nationalis apud Gebenas, mense Octob. 1620. per Gallię Ministros in Gommaristarũ Hollandiæ gratiã cõtra Arminianos ad decernendã Dordracenę Synodi Canonũ approbationẽ; vt & re vera cõprobati fuit iuramento edito, lataq; sententia, qua ab omni tũ Ecclesiastico, tũ Scholastico munere excluditur quicunq; vel iurare noluerint, vel eorum Canonũ doctrinã sine totam, siue ex parte improbarint. Ita ille ex Mercurio Gallico tom. 8. pag. 164. & seqq.

267 Prosequitur verò ibi in hunc modum. Atque hęc causa fuit, cur Ioannes Balcetus (ante suũ ad Ecclesiã Catholicã aduẽtum) Pragellacensis Minister Arminianus à Symmystis suis tantopere diuexatus, ac Ministerio tandẽ orbatus fuerit. Qua eadẽ ratione Tilenus Caluinista Minister Arminianus

268 de quo nos in Collationis sequẽtis hæreticorũ cap. 11. supradictã Synodũ Aletiẽsem impietatis dãnauit; Iuramentũ illud vanitate, falsitate, calũnia, impietate, inconsiderãtia, arrogãtia, ac temeritate plenũ pronũciauit: deniq; à Christianis omnibus detestandum, ne dum à Pastoribus exigendum, aut vrgendum. Ita ibi.

269 Hinc Gommaristę, duplicis prędictę Synodi Decreto, doctrina ipsorũ hæretica sic cõfirmata, & stabilita, in superbiã, elati adeò cornua erexerũt, vt despectis Arminianis, & quibuscunq; alijs Ministris, nomen Theologorũ antiquæ Religionis sibi arrogarint; cũ Puritanorũ appellatio eis cõpeteret, vt benè notauit Gualter. dict. cap. 8. sęcul. 17. cum Mercurio Gallico, anno 1617. pag. 3.

270 Adiũgit prætereà illud notatu dignum, spectãs ad Gõmaristas, idẽ Gualter. in citat. cap 8. ex Auctore Apologista Arminiano in sua statera, pag. 48. & 49 § 43. quod ille ibi iure optimo miretur Legatũ Angliæ Dudleũ Carletonum, qui dictæ Pseudosynodo Dordracenæ in Hollãdia interfuit, & omnine sui Regis Anglicani partes Oratoris egit vt Gõmaristis, seu Puritanis fauerct, nõ fuisse veritum in sua oratione sic affirma . . .

271 *Eos nimirũ Magistratui Politico tribuere, & Deo, quæ Dei sunt, eripere: qui Magistratus Politici esse autumant, decidere, vtra duarũ opinionum propius ad Dei verbũ accedat.*

272 Quandoquidem ipse Carletonus sciebat vaidè diuersã esse in Anglia opinionem, & praxim doctrinæ Arminianorũ, seu Protestantiũ, ipsumq; Regẽ Angliæ Iacobum VI. omninò velle supremi in omnibus causis, & personis, tũ Ecclesiasticis, tum Secularibus Gubernatoris titulũ sibi tribui; atq; hoc esse prorsus conforme Canoni primo Synodi Londinensis anno 1603. & 1604. celebratæ,

273 vbi cõceptis verbis definitur Supremam Regis auctoritatẽ in Ecclesiã in rebus Ecclesiasticis tuendã, ac propugnandam esse. Ac infligitur ibi excommunicatio Canone 140. & 141. contra violatores cuiusque Decreti dictę Synodi.

274 Cessabit quidẽ admiratio prædicti Arminiani Apologistæ, & facti origo Legati Carletoni innotescet, si discutiatur prius illud dubiũ, eum duæ istę sectę Arminianorũ & Gom-

& Gommaristarũ, seu Protestantiũ, & Puritanorũ à Caluinismo deriuetur, ipsumq; ambę à'tu profiteantur, & cũ dissidiũ sit inter eas circa hũc Articulum de Potestate Regis, seu Magistratus Politici in rebus, & causis Ecclesiasticis, vtri ipsarũ Caluinus potius adhęreat? Tractat Gualterius citatus: resolutionem ab ipso audiamus.

275 Videndum, inquit, superest, vtri harum sectarum faueat hac in re Caluinus. Aequè profectò Arminiani, ac Protestantes Angliç dicent in Statutis Ecclesiasticis Ecclesiæ Geneuensis à Caluino relictis præcipi; *Vt in doctrina dissensionibus, quando Ministri ad amicam concordiam præ alterius peruicacia peruenire nequeunt, causa tandem ad*

276 *Magistratum deferatur*. Aliundè verò Gommaristæ vnà cum Puritanis in medium proferent, quòd idem Caluinus sæpe à me citatus disertis verbis asserit lib. 4. Institut. cap. 20. §. 1. *Promissam in Euangelio libertatem nullum inter homines Regem, nullumque Magistratum agnoscere. Vtrius erit vi-*

277 *ctoria*? Ad hanc quæstionem, aliasque similes hoc vnum habeo, quod respõdeam, eousque spiritum vertiginis, hoc est, contradictionis, ac mendacij Caluinum demẽtasse, vt, quod de Luthero prius Germani dixerunt, factus sit cothurnus omni pedi idoneus. Ita ille.

278 Similiter modo respondendum de Dudleo Carletono, quòd pro diuersitate locorum, ac personarum, diuersa sentiat, & dicat. Nec dubium, quòd in Anglia renuerit cum Arminianis, ac reliquis Protestantibus pro Rege, & Magistratu Politico, quod ad ipsos

279 spectent causæ Ecclesiasticæ. At in Hollandia, & in Comitijs, vbi præualebant Gõmaristæ, seu Puritani, nihil mirum, si fuerit loquutus secundùm sensum ipsorum. Atque iam finis Regulæ.

Quid circa Hadrianum Burgensem, sectamque Hadrianistarum? Quid item circa Cornartistas, nouos Pelagianos?

REGVLA CCCXVI.

280 QVo tempore prædicti hæretici Arminiani, & Gommaristæ acriter inter se, vt vidimus, pro statu Religionis præliabãtur, prodijt in lucem quidam homo peruersus Hadrianus Burgensis appellatus, qui ad hæreticam Arminianorum doctrinam propius accedens, ipsamque spargens, famosus hæresiarcha euasit, sectamque Hadrianistarum perniciosam ex septem erro-

281 neis articulis indicandis formauit. Cornartistæ verò à Theodoro Cornartio sic dicti, quod eum antiquo heresiarcha Pelagio circa peccatum originale errent, noui Pelagiani vocantur.

---

282 AGit de his hæreticis Gualt. de prioribus c. 9. sæc. 17. cuius titulus est,

de Hadrianistis, ab Hadriano Burgẽsi progenitis, & breuissimè ab his se expedit, sic.

283 Hadrianus Burgensis, inquit, sub idem tempus aliam iniens viam ad Arminianos propius, quam ad Gommaristas accedentẽ, sibi nomen fecit septem sequentibus articulis, quos ipse ex Hollandicorum Comitiorum ad Christianissimi Regis Legatos Responso exscripsi. Ita ille. Articuli autem sunt huiusmodi.

284 Primus, Quòd peccatum originale non sit peccatum, sed tantùm peccandi occasio.

285 Secundus, Quod magna Dei misericordia sit sola boni hominum occasio, qui illã admittere possunt, aut tenuere.

286 Tertius, Quod fides per misericordiæ virtutem sit proprium hominis opus.

287 Quartus, Quod Dei quidem præuisio sit, Deus omnia præuideat, non operetur tamen in hominibus, aut personis particularibus, quas in consilio, seu libero arbitrio reliquit.

288 Quintus, Quod fideles, aut credentes filis Dei possint in hac vita perfectè sine gratia mandata Dei adimplere, licet id nõ præstent.

289 Sextus, Quod possint filij Dei cadere, & gratia, ac salutari misericordia excidere, & sic damnari, & sic quod non sit certa prædestinatio.

290 Septimus, Quod iustificationis apud Deum causa originalis sit Iesu Christi passio: obedientiæ tamen opera assignantur huius iustificationis primaria origo. Huc vsque de hisce articulis, & de tota secta Hadrianistarum; nec aliud circa eam occurrit.

291 Quid iam de secta Cornartistarum? Cum isti errent similiter circa peccatum originis, sicut præcedentes Hadrianistæ, negantes dari tale peccatũ, propterea vtrosque sub eadem Regula coniungimus.

292 Multo breuius de istis tractat noster Gualter. eiusdem sæcul. 17. cap. 10. cui sic apponit titulum. De Cornartistis, noua Pelagianorum sobole; eò quod antiquum errorem veteris hæresiarchæ Pelagij in materia originalis peccati, ipsi hoc nostro tẽpore innouarunt. Sed de his Cornartistis, qualiter se habeant, ipsum Gualter. audiamus.

293 Suam hi, inquit, nomenclationem accepere à Theodoro Cornartio Comitiorum Hollandicorum Secretario, quo circa annũ 1595. vita functo, superstes tamen adhuc erat eius hæresis, imò & latè per Hollandiã grassabatur etiam anno 1607. 1608. &c. vt ipsemet ex Hollandi Cornartistæ verbis didiei, qui Dei gratia ad Catholicam fidem in hac Ciuitate Lugdunensi adductus est.

294 Præcipuus illius error in peccati originalis abnegatione situs erat. In quo magna ei cum primo Hadrianistarum articulo affinitas intercedit. Hæc Gualter: nec superest quidquam huic sectæ, ac Regulę pręsenti addendum.

De perfido Tileno Sedanensi ministro, prædicti Arminÿ armigero, quid peculiariter adnotandum?

REGVLA CCCXVII.

295 EN qualiter Ministri hæreſcon nostri
temporis ſe inuicem, vt rabidi ca-
nes, morſibus lacerent, ſcriptiſque oppoſi-
tis ſibi vulnera læthalia infligant. En exem-
plum: Edidit Tilenus Sedanenſis Miniſter
librum quendam, cuius inſcriptio eſt,
*Examen doctrinæ Molinæi de vnione hypo-
ſtatica*, ipſumque omnibus Miniſtrorum
Collegijs, ac Synodis miſit, & diſtribuit.
296 Econtra verò Petrus Molinæus Miniſter
Charentonius in ſua ad Galliæ Miniſtros
Epiſt. 25. Februar. 1613. data aduersùs
Tilenū, ac eius librū inſurgit, in ipſaq; notat
quid ille ſentiret de prætenſis Galliæ Refor-
matis, & alia huc ſpectantia illico indicāda.

297 EX Mercurio Gallico anno 1613. pag
277 & ſeqq. quæ de hac contentio-
ne inter Tilenum, & Molinæum extant,
refert Gualter. eius ſæcul. 17. cap. 11. cu-
ius titulus eſt. De Tileno Sedanenſi Mini-
ſtro, Arminij armigero. Sed verbis ipſius
Gualterij rem totam melius capiemus.
298 I. Igitur, inquit, diſputans Tilenus in
ſuo aduerſus prętenſas Reformatas Galliæ
Eccleſias, aſſerit illarum de vnione hypo-
ſtatica rationes eiusmodi eſſe, vt ad hæ-
reſim omnium maximè obſonam pertra-
hant, videlicet, *Vbiquitatem, quæ, inquit
Tilenus, humanam in Ieſu Christo naturam
abolet, dum eam deificat, eique incommu-
nicabiles diuinitatis proprietates attribuit
cum Eutyche, Brentio, Sabuencfedio, alijs
que hæreſiarchis*. illaſque Eccleſias ſenſim
ab Vbiquiſmo ad Samoſateniſmum accede-
re, quas apertè aduerſarias vocat.
299 II. Aſſerit veritatis amatores obſerua-
re; inimici aſtutiam incipere, qua Gallica-
ne Eccleſiæ fiunt Diaboli Inſtrumentum.
idem de Beza aſſeuerat.
300 III. De Gallicanis Eccleſijs prętēſis ait
Tilenus, idem poſſe illis contingere, quod
Germanicis, in quibus ex Lutheri nomine
Gedeonis Ephod emerſit.
301 IV. Molinæum Miniſtrum, & Gallica-
nas Eccleſias affirmat duarum in Chriſto
Ieſu naturarum proprietates, Eutychetis
inſtar confundere. Cæterum, id Molinæo
primum nequaquam acceptum referen-
dum eſt, cùm præuenerit Caluinus lib. 2.
Inſtit. cap 74. §. 3. quando ſcripſit, omnia,
quę ad mediatoris officium ſpectant, de
vtraque ſimul natura dici, humana, &
302 diuina. Verus Eutychianiſmus, quem
fruſtra Miniſter Molinæus contegere niti-
tur poſito inter proprietates, & officia mu-
nere, cum Chriſti Ieſu diuinitati tribuere
compellatur non tantum *ſubiectionem, &
exinanitionem*, conceptis verbis à Caluino
expreſſas, verum etiam paſſibilitatem. vide
plura circa hoc apud Gualter.
303 V. Tandem notandum, qualiter Tile-
nus (quod adducit Molinæus in ſua epiſt.
cit. par pari referens) dicitur, *ſuo in libro
miſcuiſſe percuſſas, & in ipſum Chriſtum
contumelioſas propoſitiones, quæq; ad Neſto-
rianiſmū, Christū diuidentē ducūt.* Ita Gual.
ſtatim adiungens, id quod facit pro prima
parte noſtræ regulæ clarius oſtendenda.
304 Sic nimirū Caluiniani Miniſtri, quod ſi-
bi ſatis eſſe ducant ſua ſola prætenſione, ac
propria imaginatione, Chriſtianos eſſe;
quòdq; vel neſciant, vel nolint in ſolido ve-
ri Chriſtianiſmi, ac Veritatis catholicæ me-
dio conquieſcere: ſic, inquam, externis
errorum ex diametro pugnantium men-
dacijs ſe ipſi dilaniant, nunc quidem Mani-
chęiſmi, quorū exempla hactenus nō pauca
protulimus; nunc Eutychianiſmi, & Ne-
ſtorianiſmi, vt iam iam perſpectum eſt. Le-
305 genda ſunt, quæ de Tileno in 3. columna,
vbi de Synodo Aletienſi ſermo fuit, anno-
tauimus; nec non caput de Arminianis, vna
cum Mercurio Gallico, tom. 8. pag. 155. Hęc
ille, quibus Regula abſoluta manet.

Quid de hæreſiarcha Pſeudo-Michaele Turingo cum socijs? quid de ſecta, & erroribus eius contra fidem?

REGVLA CCCXVIII.

306 SVb initium anni 1614. in vrbe Lau-
genſalts Prouinciæ Turingiæ Saxonię
Duci ſubditæ, literatus quidam iuuenis
ſcholæ Laugenſaltrenſis Rectoris, viri docti
filius, Ezechielis Medenenſis nomen ſibi aſ-
307 ſumens: Matrem inſuper, quæ Barbara
dicebatur, mutato nomine Mariam de Me-
den. appellans, conſociatis ſibi Iſaia Chriſti,
& Nicolao Gooſgot vna cum duobus pueris
inuſitata delirамēta promulgauit: ſicq; eius
ſecta ex multis erroribus formata extitit.

308 CVm Mercurio Gallico, anno 1614.
pag. 145. & ſeqq. affert Gualter. cap.
12. ſæcul. 17. ex quo omnia, vt iacent, in
Regula ſyllabatim deſumpſi, parique modo
ea deliramenta, ſeu errores dicti Turingi
proponam.
309 I. Quidem aiebat ſe eſſe magnū illum
Principem Michaelem, alias Verbum Dei
nuncupatum; hinc à Gualter. vocatur iſte
Turingus Pſeudo Michael, in tit dict. cap. 12.
310 II Non vnum dumtaxat eſſe Verbum
Dei, ſcilicet, eſſentiale, æternum, & viuum;
quod eſt Chriſtus Ieſus: ſed & alterum Ver-
bum vocale, ſcriptum, & prædicatum,
idque nullius momenti.
311 III. Suam, ſuorumque doctrinam ſo-
ciorum, ſibi in ſomno tradi occulta reuela-
tione Spiritus ſancti, qui eam ipſis aperiat.
IV. Aſſe-

312 Quartò, Asserebat, se ipsos legem Dei perfectè adimplere, eique in omnibus satisfacere.

313 Quintò, Ministri verbi officium non esse à Deo, quando per homines peccatores exerceretur.

314 Sextò, Baptismum à Lutheranis administrari solitum, esse veneficum: cum verus Baptismus per Spiritum Dei perfici debeat.

315 Septimò, Filios suos natura Sanctos esse, & eam ob rem Baptismo minimè egere, quod ab ipsis, qui peccati omnis expertes essent, progeniti sint.

316 Octauò, Cœnam in Lutheranis Ecclesijs fieri solitam, non esse veram Cœnam, sed veneficium: veram autem esse eam, de qua in Apocal. cap. 3. Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo.

317 Nonò, Ecclesiam Christianam debere in terris esse Sanctam, & culpæ immunem: alioqui enim Ecclesiam dici non posse: Isaiam verò Christi, alias vocatum Stifel, esse veram Ecclesiam, quippe qui vnica esset Sponsæ Christi effigies.

318 Decimò, Christum in se personaliter, atque essentialiter existere, seque quod esset Magnus Princeps Michael, suo in corpore eandem carnem gerere, quam Christus in Virg. Mariæ vtero sumpserat, & in qua Passionem tulerat, eaque ratione quęcunque ipsi facerent, Christum vnà cum ipsis facere, ac se propterea absque peccato esse.

319 Vndecimò, Sè personalis huius cohabitationis virtute esse immortales.

320 Duodecimò, Aiebat, nullam esse Resurrectionem mortuorum; nullam vitam æternam: sibi quidem semel moriendum esse: Christum verò ipsis pollicitum, fore, vt in suis veris corporibus vitæ æternæ gaudio perfectè fruantur.

321 Hactenùs de illius Pseudoprophetę deliramentis, seu erroribus; & statim subiungit idem Gualter. per sequentia verba.

322 Quod, inquit, vbi Dresdense Consistorium cognouit, comprehendi hominem, adducique iubet vnà cum matre, & socijs. Interrogatus autem à Consistorio, Scripturæ, qua vtebatur, testimonijs se ipsum

323 tuebatur. Denique iubenti Pręsidi aliqua vt miracula, ad conciliandam suis dictis fidem, ederet, superciliosè respondit. *Generatio nequam signum quærit, & non dabitur ei.* Quid de eo tandem contigerit, nondum mihi compertum est. Hæc ille, quibus huic Regulæ finem facio.

Qualiter alicubi iniunctum Ministris Lutheranis, & Caluinistis, eosdem articulos Confessionis Augustanæ sequi?

REGVLA CCCXIX.

324 PRinceps Elector Brãdeburgensis mẽse Februario anni 1614. eo, quod perpetuis, & acribus contentionibus Lutheranos, & Caluinistas ditionis suæ, tam vltra, quam citra Oderam, digladiari videret, indicans oportunius ad eas extirpandas, Lutheranismum cum Caluinismo com-

325 mutare: Iniunxit vniuersis, & singulis suæ ditionis Ministris, vt Euangelium in posterum iuxta Confessionis Augustanæ, eiusq; Apologię correctionem prędicarent, assignatis peculiaribus articulis illicò exprimendis: qui propterea articuli Brandeburgenses appellantur.

---

326 SIc eos vocat Gualter. cap. 13. secu. 17. vbi ex relatione Mercurij Gallici ann. 1614. pag. 70. & seq. agit de hac resolutione, & facto singulari Principis Electoris Brandeburgensis: à quo peculiaris secta videtur instituta, quandoquidem Euangelium à Ministris prędicari iussit, attenta Confessione Augustana correcta sub sequentibus articulis.

327 I. Quod Imagines è Templis eorum debeant exterminari.

328 II. Quod altaria demoliantur, & in eorum locum die Cęnæ mensæ ligneę substituantur, istæ quidem panno nigro, alba insuper mappa coopertę.

329 III. Quod Statuæ, & Cruces sint prorsus reijciendæ vndecunque, & à quocunq;

330 IV. Quod in locum Hostiarũ die Cęnę tortis panis sit vtendum in longiora frusta dissectis, quæ in pelui, discoue maiori Cęnã suscepturis offerantur: hi verò panem suis manibus sumant, frangant, & comedant.

331 V. Quod in Cęna non sit vtendum calicibus, sed pateris, aut scyphis.

332 VI. Quod nullo modo alicui concedatur ante Collectam preces fundere.

333 VII. Quod nequaquam sit vtendum superpelliceis.

334 VIII. Quod similiter vsus Candelarum prorsus interdicitur.

335 IX. Nullum linteum, aut vmbellam ijs, qui se ad sumendam Cęnam offerunt, superponendam.

336 X. Quod Cęnam sumendo haud vnquã genua flectenda sint, etiamsi in ea Christus realiter existeret.

337 XI. Quod nullum Crucis signum post benedictionem sit faciendum.

338 XII. Quod inurbanum, & iniustum sit Ministris, terga vertere, propterea id nullus facere debet.

339 XIII. Quod nec preces, nec Epistolæ canì debeant, sed sufficiet, si legantur.

340 XIV. Quod confessio auricularis sit omninò abijcienda.

341 XV. Quod dum nomen Iesu profertur, nec genuflectendum sit, nec caput aperiendum.

342 XVI. Quod preces non summissa, sed alta voce sint fundendæ.

343 XVII. Quod Cœna ægrotis minimè tribuenda sit, præsertim tempore pestis, ob periculum, quod imminere posset deferenti.

344 XVIII. Quod amouendę sint à Templis fontes Baptismatis, & in eorum locum subroganda vasa manibus abluendis apposita.

345 XIX. Quod nullum in Templis epitaphium debeat tolerari, nullus Crucifixus.

346 XX. Quod Decalogo, & Catechismo sit adhibenda reformatio.

347 XXI. Quod Sācta Trinitas nec sculptura, nec pictura plana repræsentari debeat.

348 XXII. Quod verba Cœnę rectè exponi, intelligique debeant.

349 XXIII. Quod solita diebus Dominicis Epistolarum, & Euangeliorum anni explanatio sit abroganda: legendus vero aliquis Bibliorum textus, & de eo prædicandum.

350 Propositis his 23. Articulis, subiungit Gualter. qualiter difficile admodum fuerit iussionem Electoris Brandeburgensis exequutioni mandare, ex duplici capite.

Primò, quia Lutherani hostiliter restiterunt, ægrè ferentes Lutheranismum hoc

351 modo prorsus extingui. Vnde Dominica Palmarum anni 1615. in Ciuitate Berlinensi totius Brandeburgensis status præcipua, valdè tumultuantes, Caluinistarum Theologorum fenestras ligneas, & vitreas lapidibus confregerunt, & domos irrumpētes ipsorum libros dilacerarunt, ac supellectilem eorundem expilauerunt. Ad quem

352 tumultum sedādum, & huic seditioni remedium aliqualiter adhibendū, Gregorius Brandeburgensis Marchio, absente Electore, cum ex arce descendisset, præ nimio impetu, & furore tumultuantium, relictis decē ex suis trucidatis, compulsus fuit retrogredi.

353 Secundò, Quia non pauci ex 23. Articulis cum Caluinismo nequaquam conueniunt, & quidem 7. 8. 10. 11. 14. 15. & 17. à Caluiniana Ecclesia Regni Anglicani reijci, patet ex eius Liturgia, & ex capite de

354 Antipuritanis. Decimus item Articulus de non flectendo genu in recipiēda Cœna à plerisque Galliæ Caluinistis repudiabitur haud dubiè: Nam quamuis ipsi non admittant Christum esse præsentē in Eucharistia, à receptione tamen eius, vt ab actu maioris deuotionis, & cultus diuini, non ita fa-

355 cile genuflexionem reijcient. Pari denique modo de alijs articulis, præcipuè de 20. in quo agitur de reformatione Decalogi; nam qua ratione prętensi Galliæ Reformati eam admittent? Nunquid Brandeburgensium, aut etiam mortalium est, Dei legem Decalogo contentam reformare, vel Prophetæ Mosis, immo summi Dei, à quo manauit Decalogus, atque adeò Scripturę Sacrę vniuersę verba corrigere? Ab sit ita sentire. Vide plura apud Gualterium, nobis dicta sint satis.

Quænam notanda circa Marcum Antonium de Dominis? & circa Pseudoprophetam Indiæ Occidentalis occurrunt?

REGVLA CCCXX.

356 Ferè eodem tempore, in decursu scilicet anni 1616. duo nequissimi hęresiarchę, alter in Europa, alter in Occidentali India prodierunt: ille Marcus Antonius de Dominis appellatus, à Religioso statu ad Dignitates Episcopalem, & Archiepiscopalem absque merito, imo cum demerito artificiosè ascendit; in quibus adeò peruersa commisit, vt ob timorem capturę iussu Sūmi Pontificis, arrepta fuga in Angliam proficiscens, ibi à Fide Catholica apostata-

357 uerit. In tractatu verò de Republ. Christiana per ipsum elaborato, 50. hæreses repertæ fuerunt, quas licet ipse postea Romę abiurauerit, ad vomitum tamen suum tandem reuersus, impœnitens miserrimè in carceribus obijt, & ipsius cadauer ex sententia

358 iuridica igni traditum: De Pseudopropheta autem Indiano solum extat, quòd se Deum terrę, & à Deo cœlitus missum affirmaret.

359 Hos duos hęresiarchas maxima locorum distantia inter se separatos sub eadem Regula coniungimus, tum ratione circumstantiæ temporis, vt diximus, vtriusque assignati; tùm quòd de vnoquoque eorum adeo pauca habeamus, vt nequaquam duæ circa ipsos Regulę separatæ formari possint. (idem erit de alijs in sequentibus) Atque vt à posteriore sumamus initium. vix septem lineas paruulas de isto Pseudopropheta Indiarum Occidentalium affert Gualter. (hunc solum in ijs ducem habeo) cap. 14. sęcul. 17.

360 Eò, inquit, nebulonis huius superbia ascenderat, vt se Deum terræ, & à Deo cœlimissum proclamaret, omnemque suis sectatoribus impunitatem, ac protectionem aduersus Christianos promitteret. Suum ipse venenum atrocissimum anno 1616. in octo Societatis Iesu Religiosos euomuit, quos illis in regionibus ab Ethnicis necandos curauit. Hęc Gualter. nec aliud de hac secta occurril.

361 Circa alteram verò M. Antonij de Dominis apostatę, ex Mercurio Gallico anno 1617. pag. 247. & seq aliquanto plura adducit Gualter. cap. 17. sęcul 17. à quo, si lubet, audiamus.

362 Hic, inquit, Inferni titio, ex malo Religioso, procurante apud Rodulphum Imperatorem auunculo factus Signiēsis Episcopus suo munere eousque malè functus est, vt vitæ suę timens, Spalatensem sibi

Ar-

Achiepiscopatum in Dalmatia Venet sub-
363 dita procurauerit. Vbi illum auaritiæ, aliarumque vitiorum eluuies tum suffraganeis, tum alijs primoribus multis adeò infestum reddidit, vt re ad summi Pontificis aures delata, dum sibi ab inquisitione metuit, cum de emendatione cogitare deberet, traiecta Germania, & Hollandia in
364 Angliam fugerit. Quamquam alias ille suæ Apostasiæ causas prætexit in ea declaratione, quam anno 1616. edidit, vt & in tractatu non multo post promulgato de Repub. Christiana in 4 libros diuiso, ita ille.
365 Qui sic prosequitur Et quidem innumeris hæresibus referto, & Parisiensis Sorbonæ censura norato. Qua in censura, So. insignes hæresies fuere numeratæ. Eum quoque tractatum strenue postea confutauerunt P. Martinus Beccanus Societatis Iesu, perdocto suo Responso, P. Zacharias Bouerius Capucinus sua egregia Paræuesi ac P. Eudæmon Ioannis eiusdem Societatis
366 sua adminitione. Putant aliqui (teste Mercurio Gallico citato) M. Antonium neque Lutheranum esse, neque Caluinistam. Ego ex lectis, auditisque facile conieceri nesciuisse ipsum, quid crederet, aut quid sibi imposterum credendum esset.
367 Suos quidem errores ipse anno 1622. eiurauit, & ex Anglia reuersus declarationem quandam Romæ eodem anno editam diuulgauit. Verum ad vomitum suum deindè rediens, carceribus tandem Romæ
368 concluditur anno 1624. Vbi cum mense Decembri einsdem anni mortem obijsset, S. Inquisitionis sententia corpus eius igni addictum est, & in Vigilia S. Thomæ traditum. Merc. Gall. tom. g. pag. 87. & tom. 10. pag. 189. Hæc Gualter. quibus Regulæ præsenti finem iam imponimus.

Quid de secta Rosea Crucis Inuisibilium, & Immortalium? quid item de sectis Brunistarum, & Brochtunistarum?

REGVLA CCCXXI.

369 DE quibuscunque à via recta declinantibus, sed maximè de professoribus sectæ huius fraternitatis Roseæ Crucis intelligitur illud Ioan. 3. Qui malè agit, odit lucem; cum omnes fere leges, & pacta, quibus sub hac fraternitate astringuntur, eo præsertim tendant, vt ex pertinentibus ad eam nihil palam, sed lumen fugientes clam cuncta exequantur, ipsique cæteris occulti, & incogniti, ex signo Crucis Ro-
370 seæ se inuicem cognoscant. Hinc de erroribus specialibus eius sectæ exigua habetur notitia, & primus eius auctor prorsus igno-
371 tatur. Pari etiam modo sectæ Brunistarum, & Brochtunistarum quoad errores parum cognitæ sunt, solum, quòd vtraque sit ramus Caluinistarum.

372 CVm nullum scriptorem, præter vnum Gualter. ad manum habeam qui in his sectis sæculi 17. indicandis lumen mihi porrigat, conuenientius duxi propria ipsius verba sæpius solito referre: ne, quæso, beneuolus lector grauetur ipsum loquentem audire.
373 De Brunistis autem primo loco breuissimè cap. 15. sic. Vigebat, inquit, hęc secta circa annum 1612. in Hollandia, ea quidem à Bruno Caluinista ortum, nomenque sortita. Quos ille speciatim errores disseminauerit, nondum mihi liquet. *Hist. Tumultus Amsterodamensis 19. Februarij anni 1617. & litt. Holland. anni 1612.* Hæc Gualter. nec aliud superest.
374 Pari etiam breuitate de Brochtunistis sic, cap. 15. Neque originem, inquit, neque speciales errores huius sectæ didici. Hæc tamen legi in hist. Amsterodamensis Tumultus 19. Febr. 1617. vnam hanc esse ex sex præcipuis sectis, in quas Caluinismus in Hollandiam diffectus est, nimirum Caluino Papistarum, Puritanorum, Brunistarum Brochtunistarum, Gommaristarum, & Arminianorum. huc vsque Gualter. de ijs Brochtunistis nec quicqnam addendum occurit.
375 Sequitur dicendum de celebri secta fraternitatis Roseæ Crucis Inuisibilium, & Immortalium, circa quam idem Gualter. plura in hunc modum. Secta est, inquit, occulta ab aliquot annis per Germaniam grassata, cuius speciales errores nondum satis sunt explorati; quod suum illa venenum clam spargere ac lucem fugere studio-
376 sissimè connitatur. Ad eam pertinet libellus à me lectus, Francofurti anno 1618. Nicolai Hoffmam typis, sumptibus verò Lucæ Iennis excusus, qui inscribitur, *Themis aurea, hoc est de legibus Fraternitatis R. C. Tractatus, quo earum cum veritate conuenientia, vtilitas publica, & priuata, nec non causa necessaria euoluuntur & demonstrantur. Auctore Michaele Maiero, Exempt. Phil. & Med. D. &c.* Hæc Gualt. qui sic prosequitur,
377 In secundo inquit, huius libri capite scriptæ inueniuntur sex leges eiusmodi Fraternitatis R. C.
378 I. Vt nemo illorum iter agendo, aliud profiteatur, nisi morborum curationem, eamque gratuitam.
379 II. Vt nemo, eo, quòd in Fraternitatem ingressus sit, certo habitus genere vti compellatur, sed regionis dumtaxat consuetudini se se conformet.
380 III. Vnumquemque fratrum debere singulis annis die, in loco S. Spiritus sistere se, vel absentiæ suæ causas literis declarare.
381 IV. Debere vnumquemque Fratrum personam aptam, & idoneam, quæ sibi vita functo succedat, eligere.

382 V. Vocabulum R. C. debere illis esse
instar symboli, characteris, aut sigilli.
383 VI. Fraternitatem hanc debere centum annorũ spatio latere. huc vsque ille de
legibus Fraternitatis R. C. & statim addit sic
384 Cæterum inter alias nugas sequentibus
capitibus contentas, hæ numerantur; Legum illarum auctorem esse personam priuatam. Eum esse anonymum, fide tamen
dignissimum; Vulgo quidem incognitum,
suis nihilominus notissimum. Ipsos hactenus feliciter vixisse, ac deinceps, vt sperant, per secula multa victuros. Ipsos tantummodo, ipsorumque electos scire debere
385 sui conuentus locum. Ea, quibus vtuntur, remedia, primo ex Arabia in Germaniam primi auctoris patriam, profecta esse.
Ordinem hunc probabiliter ab anno 1413.
initium duxisse. Eam, quã vtuntur curationem, specificis, hoc est, occultæ virtutis
remedijs constantem, naturæ humanæ gratissimam esse, omniumque maximè morbis
386 contrariam, Empyriam, siue experientiam esse vnicam, ac veram medicinæ, ac
remediorum vtilium matrem. ita ille.
387 Qui adiungit ex eodem loco sequentia,
Quo pacto inuenta fuerit Ars Notoria.
Nullam se aliam habere magiam, nisi naturalem, bonis dumtaxat, pijs, ac doctis à
Deo concessam. Apollonium Tyanæum licitam, ac naturalem magiam exercuisse.
Iulium Capitolinum, quem probatæ fidei
auctorem ducit, referre, quendam amicum
suum infantem cucumella distillatoria efformasse, qui vitam ad aliquot horas pro-
388 pagauit. Eos, qui R. C. de rosarum Cruce interpretantur, decipi, quòd R. C. sui
primi auctoris nomen symbolice significet.
Ducentos annos a legis suæ primordijs ad
eius diuulgationem effluxisse, videlicet ab
anno 1413, ad annum 1613. quo rumor
389 eius spargi cœptus est. His fratribus R. C.
nullam esse spem aut mentem Reformationis inducendæ in mundum, in Ecclesiam, in
Iudæorum conuersionem in politicam &c.
390 Artes aliquas hoc vltimo sæculo necessariam reformationem in Germania accepisse
per Erasmum Roterodamum, Lutherum,
Philippum Melanchthonem, Paracelsum,
Tychonem Brahe, &c. Romanum Pontificem Tyrannum esse in Religionis, ac flagus, &c. hucusque Gualter. subiungens sic.
391 Omnes istæ Assertiones partim ænigmaticæ, partim temerariæ, partim hæreticæ,
partim de magia suspectæ, idoneam nobis
ansam præbent conijciendi prætensam hanc
Fraternitatem multis annis recentiorem
esse, quam ipsa videri velit; imo Lutheranismi surculum ex Empyrismo, & Magia, ad
ingenia leuia, curiosa melius decipienda
conflatam, ita ex libello illo citato Gualter.
de dicta Fraternitate.
392 Extat & alius liber circa eam, de quo
idem Gualter. ibidem sic. Quod spectat,
inquit, ad alterum librum sub idem tempus
eiusdem Fraternitatis R. C. occasione, &
allusione, à Daniele Cramero editum, cui
titulus est, Societatis Iesu, & Crucis Roseæ
vera &c. quo emblemata quædam in nonnullos Scripturæ locos, continentur: vix aut
ne vix quidem perspicias, vtrum laudandæ
an irridendæ potius Fraternitatis illius gra-
393 tia sit conscriptus. Certè stulta hæc vanitas anno 1623. se se in Gallias insinuauit,
affixis per compita, tum Parisijs, tum alibi
schedulis, homines se ab errore, ac morte
exẽpturã pollicita, vitamq; visibilẽ & inuisibilẽ agere præ se ferens: Vnde & eiusmodi
deceptoribus Inuisibilium, & Immortalium
394 nomen à nonnullis tributum est. Vide
Mercurium Gallicum, Tom. 9. pag 371. &
sequ., necnon quæ habet P. Garassus Societatis nostræ Theologus in Doctrinæ Curiosæ examine, ac D. Gasparem in nostri temporis Historia, anno 1623. pag. 671. & 691.
vbi scribit illorum doctrinam Epicuream
esse, plusque affinitatis habere cum Atheismo, de quo mox, quam cum Illuminatorum Hispaniæ secta, de qua nos postea cap.
38. hæc Gualter. ex auctoribus per ipsum
citatis; quæ sat sint pro Regulæ præsentis
complemento.

Secta Herculis Coxam, & Merceri Anabaptistæ noui, atque Arriocaluinistarum, qualiter se habent?

REGVLA CCCXXII.

395 INter penè innumeras propagines, quæ
ex vite venenosissima sectæ Caluinianæ derivantur, meritò reponenda secta
ista Herculis Coxam, qui non solum eam
formauit ex septem erroneis articulis doctrinæ Caluinismi conformibus, sed hi etiam
vt vidimus, testimonijs ipsius Caluini in-
396 nituntur: Hæresiarcha item Mercerus tripliciter circa Baptissimi Sacramentum errauit, maximè, quòd debeat in adulta ætate
sumi; atque hinc nouus Anabaptista habi-
397 tus. Fuerunt etiam hoc nostro tempore,
qui à Caluinismo ad Arianismum perfidè
transierunt.

---

398 ARticulos erroneos sectæ Herculis
Coxam affert Gualter., cap. 22. seculi. 17. & sunt eiusmodi. Primus, quòd
nullus alius in terra sit animarum Pastor,
nisi Christus Dominus, qui S. Spiritus virtute fideles suos in omnibus rebus in-
399 struit, & quantum satis est, dirigit Hic articulus innititur testimonio Caluini lib. 4.
Instit. cap. 30 §. 1. sic affirmantis. *Promissam in Euangelio libertatem nullum inter
homines Regem, nullumque Magistratum,*
vel (vt Gallica editio habet) *Magistrum
agnoscere, sed in Christum intueri*, ita ibi.
400 II. Quòd omnes festi, ac Dominici
dies prorsus aboliti sint illis, qui in verum,
& æternum Christi sabbathum ingressi sunt.

Pro-

401 Pro hoc articulo manifestè erroneo facit id, quod docet Caluinus lib. 2. inst. cap. 8. §. 33. & 34. nempè omnes esse æquales, & indifferentes, si de Religione agatur, etiam diem Dominicum, imo quemuis contrarium docentem coarguit.

402 III. Quòd electis Dei non sit admittenda alia pœnitentia, nisi gratia iustificationis antè accepta, per quam postea impec-
403 cabiles redduntur. Hunc autem erroneum articulum confirmant diuersa Caluini loca, quæ superius retulimus errore Caluinismi 92. & 95. Vbi de Baptismo, & Pœnitentia egimus: illuc lectorem remittimus.

404 IV. Quòd prædictis Dei electis Patris æterni filijs, nequaquam sit orandū, nisi in
405 laudem, & gratiarum actionem. Ad huius verò articuli erronei confirmationem in seruiunt diuersa Caluini testimonia in 80. Caluinismi errore à nobis expressa, vbi ex ipsius principijs indicatum est, à Deo nec Dei Regnum, nec gratiam, & virtutes ad exequendam eius voluntatem, nec panem spiritualem peti posse.

406 V. Quòd genuflexio in sumptione Cœnæ Diuinæ alius ue reuerentiæ signi externi actus, etiam erga Christum ipsum in cælo existentem, demonstratio sit Idololatriæ.
407 Hic articulus valdè conformis elt praxi ministrorum Caluinistarum Galliæ, & articulo 10. Brandeburgensi à nobis supra expresso, licet non conformet cum Can. 23. synodi Londinensis à Caluinistis celebratæ.

408 VI. Quòd magis consentaneum sit Christi gestis, vt in mensa communi panis, & vinum, ijs similia, quibus Christus in Cœna vsus est, accipiantur. Pro hoc sexto,
409 inquit Gualter. citat. pugnabit Coxam, cùm ex Caluini sententia nihil in Cœna sit, nisi panis, & vinum, parum referre quonam in loco illa sumantur: quin etiam rationi congruentius esse, vt alimentum commune, ac profanum, in loco profano, & communi sumatur. ita ibi.

410 VII. Coxam articulus erroneus, quòd debeant reijci omnia nomina (excepto Cœnę) quibus hoc Sacramentum appellari consueuit, tanquam noua, & in sacris
411 scripturis hoc in sensu inusitata. Ad hunc Articulum stabiliendum concurrunt omnes Ministri Caluinistę, præsertim Gallicani, qui aliò fermè nullo, nisi Cœnæ vocabulo vtuntur, eum hac de re agendum occurrit. En qualiter secta, & errores Herculis Coxam, testimonijs, & doctrinis, ac vsibus Calui-
412 ni & Caluinistarum innitantur. Vltimo loco addit idem Gualter. de ipso Coxam quòd sacros textus ad fucandas nugas suas vsque adeo in promptu habeat, tametsi materna dumtaxat lingua perceptos, vt cunctis audientibus non exiguam concitet admirationem.

413 Circa Mercerum autem nouum Anabaptistam, illud primo loco aduertit Gualt. cap. 21. sæcul. 17. fuisse scilicet ipsum in Anglia diuturno carceri mancipatum, propte
414 suos tres errores (sicut etiam ibidem ex simili causa fuit eodem tempore carceribus conclusus prædictus Hercules Coxam, teste ipso Gualterio, secundum literas Leod. 4. Aprilis 1619.) tres autem illius errores sunt sequentes.

415 I Quòd sancta Christiani Baptismi ceremonia nihil sit aliud, nisi profanum Satanæ inuentum: ita Gualterius.

416 II. Quòd nolit ipse Mercerus sibi vel suis sequacibus alium regenerationis modum, quam in solis pedibus.

417 III. Quòd talis regenerationis vsus in ætatem adultam debeat differri, exemplo Christi, qui in Cœna discipulis suis pedes lauit, ex lit. Belg. Leod. 4. Aprilis 1619. affert Gualter. dict. cap. 21. in cuius tit. vocat Mercerum nouum Anabaptistam, ob tertium errorem, quo proposito, sic ipse
418 concludit. Quid Caluinismo, inquit, eum his nugis commune sit, ex cap. de Anabaptistis sæcul. 16. repetendum est. Atque hactenus de secta Merceri Anabaptistæ noui.

419 Tandem explicationem sectæ Ariocaluinistarum accipe à Gualter. cap. 20. per sequentia verba Esse inquit, etiamnum eiusmodi, planum est, tum ex supradictis sæcul. 4 in cap. de Arianis, tum ex duobus hæreticis in Anglia non ita pridem ambustis, qui à puro Caluinismo in Arij perfidiam commigrarunt Lit. Belg. Leod.
420 datæ 4. Aprilis 1619. Tum ex eo, quòd multi per Hollandiam Ariani in suo errore liberè viuere permittuntur; qui nullum diem festum obseruant, ne Iesu Christi quidem Natuitatem, vulgo ab alijs Caluinistis obseruari solitam. Lit. Hollan. 1612 Huc vsque Gualter. de ista secta, & nos de tota præsenti Regula.

De sectis Ioannis Trasti noui Ebionitæ, noui item Sabelliani, ac Pseudo Prophetæ Angliæ, quid statuendum?

REGVLA CCCXXIII.

421 Prodijt in Anglia circa annum 1619. Ioannes Trastus, & Londini munus concionatoris exercens, suæ hæreticæ doctrinæ venenum sensim in vulgus sparsit, & sectam peculiarem ex diuersis erroribus, partim Ebionitismum sapientibus, perni-
422 ciosam instituit. Quidam item Hispanus non infimus Theologus in Angliam transiens, non solum à fide Catholica defecit, sed errores etiam, & sectam veteris hæresiarchę Sabellij ex parte innouauit. Fuit etiam alius perfidus hæresiarcha eodem tempore in regno Anglicano, qui nomen Prophetæ arroganter sibi assumpsit, seque communi omnium Prophetarum Spiritu ornatum esse testabatur, cum tamen Spiritus Satanę in eo vigeret.

234 Quę

424 QVæ spectant ad has tres sectas prædictorum hæresiacharum, colligit Gualt. r. ex eisdem Litt. Leod. 4. April. 1919. traditque nobis breuissimè cap 23.24. & 25. præsentis sæcul. 17. ob quam breuitatem, ac identitatem temporis, & literarū non incongruè sub eadem Regula cōiunximus, vt eā completè de more formaremus.
5 Circa primum audiamus in communi
42 ipsum Gualter. Per id temporis, inquit, Ioannes Trastus palam aliquandiù Londini concionatus, suum sensim, ac sine sensu venenum in vulgus propagauit, & partim libris suis partim crebra disputatione Pseudepiscopis Angliæ multū negotium facessit. Ita ille.
426 Quoad eius verò errores in particulari j. idem ferè docuit Toastus discipulos suos de forma, & effectu Pœnitentiæ, quod Hercules Coxam supra adductus; cum eos imposterum peccati immunes faciat.
427 II. Prædicauit, quòd omnes Ecclesiæ, quæ ante ipsum fuerunt, etiam ab ipso ferme Iesu Christi tempore, in crassis, ac mortiferis erroribus manserint: nimirum ob translatum Moisis sabbatum in diem Dominicum; neglecta item festa alia à Christo Domino olim, Christique discipulis obseruari, ob contemptam etiam legalem ciborum diferentiam.
428 III. Si sacrificia, & circuncisionem excipias, in diuersis Ioannem Trastum, eiusque sequaces, sanè Ebionitas inuenies. Nocturnis vtuntur precibus sola spiritus suggestione, clamoreque ingenti. Vicissim orant, quando plures exiltunt, tum viri tum fœminæ, idque non sine vicinarum domorum fastidio.
429 IV. Vt Latinè Græcè, atque Hebraicè perdoctus Trastus exiltit, ita & in Bibliorum volumine non mediocriter versatus. Vnde Protestantibus stimulus est permolestus, quos velipso risu explodit, quotiescumque ei veteris Ecclesiæ vel exempla, vel argumenta obijciunt, totidem gladios esse caustros, quibus illi semetipsos iugu-
430 lat. Hæc ferè syllabatim à me desumpta ex Gualter. dict. cap. 23. Qui ei sic finem imponit. Qui Trastum, inquit, cum Caluinistis conferre voluerit, repetat ex sæculo 1. cap. de Ebionitis.
431 Secundi autem hæresiarchæ noui Sabelliani in Angliam translati, nec nomen, nec cognomen habemus, solum de eo sic Gualter. dict. cap. 24. Apostola, inquit, Hispanus est, in Theologia non parum versatus; neque indicat ex qua parte Hispaniæ.
432 Deos verò tantum errores eius adducit. Primus est, quod Iesum Christum prorsus abnegaret, atque eò blasphemiæ prorumperet, vt ipsum non Prophetam, sed hominum seductorem esse affirmaret.
433 Secundus illius error, quòd vna dumtaxat sit persona Diuina, cui seruire naturæ lege homines teneantur: atque quòd potiùs admittendi in Deo perfectionis gradus, quàm vlla personarum distinctio. Vndè iam apparet, qualiter nequissimus homo iste sit nouus Sabellianus.
434 De ipso tandem sic notat in fine dict. cap. 24 Gualterius. Annis, inquit, iam plus duodecim latet in Anglia, vbi complures in eius doctrinam admodùm propensi sunt; citoque eius discipuli euaderent, si hominem liberè adire liberet. teuisendum est caput de Sabellianis. Hæc ille.
435 Restat denique tradenda notitia tertij hæresiarchæ, siuè Pseudoprophetæ Angliæ (vt vocat eum Gualter. in tit. dicti cap. 25.) ex tribus in hac Regula comprehensis; sed id nec clariùs, nec compendiosiùs præstari posse videtur, quàm sequentibus eius verbis.
436 Nomen, inquit, hic sibi fecit eodem tempore: cumque se communi omniū Prophetarum spiritu imbutum crederet, illorum sæpenumero sententias, tanquam suas ad terrendos, docendosque alios vsurpabat. Multos scripsit libellos aduersùs hæreticorum duces, eos quidem sacris plenos comminationibus, quas *Verbi Dei gladios*, vocari cupiebat. Hæc Gualterius, quibus Regulæ præsenti finis imponitur.

Circa duas hæresiarcharum sectas Hiermanni Equitis Origenistæ & nouorum Deistarum quaenam peculiariter notanda?

REGVLA CCCXXIV.

437 PEr idem ferè tempus anni 1619. in eodem Regno Anglicano; En nouum & horrendum monstrum, quasi ab inferis emersit, Hiermannus scilicet Eques, ob generis nobilitatem admodum notus, qui in obliuione sepultos veteris hęresiarchæ Origenis errores, maximè de futura aliquando Dęmonum, & quorumcumque ad infernum damnatorū saluatione instaurauit, ac pecu-
438 liarem sectam instituit. Quoad nouos verò Deistas, illud præcipuè notādum, quòd valdè differant ab antiquis Deistis sæculi præcedentis 16. cùm ipsis nouis, vt videtur, satis sit credere Deum esse, ex hocque solo errore propriam sectam formarint.

439 NOn sine fundamento hunc titulum noui, & horrendi monstri, Hæresiarchæ Hiermanno Equiti Origenistæ tribuimus. Talis monstruositas inde innotescit, quòd inter tàm multa, & ingentia dissidia Puritanorum, & Protestantium, aliorumque Caluinistarum, vt vidimus, inter se circa Religionis doctrinam, prodierit ipse in medium, & fecerit sibi nomen, renouando, & docèdo errores Origenis tanta temeritate, & audacia, vt etiam coram Rege Anglicano scriptis doctrinam Origenistam t-

ratus

tatus fuerit: audiamus Gualter. de hoc compendiosissime agentem.

440 Hiermannus Eques, inquit, satis superque notus in Anglia, veteres Origenis errores, de futura Dæmonum, ac reproborum salute, nostro tempore instaurauit; imò & scriptis Regi oblatis propugnauit. Lit.

441 Belg. Leod. 4. Apr. 1619. Qua de re aliud occurrit nihil, nisi vt Lectorem rogem ex cap. de Origenistis repetere, quid Prætensi Reformati cum illis commercij hebeant. Hucvsque Gualter.

442 Cuius vestigia sequuti, nihil prædictis circa sectam istius Hiermanni hic addimus, ne iterum iam actum agamus, sed lectorem rogatum similiter remittimus ad Regulam nostram CCXXIX. cap. 7. vbi omnia ad sectam Origenistarum spectantia numeris amplius 50. copiosè pertractamus.

443 Sequitur agendum de nouis Deistis, & indicandum præcipuè, qualis inter istos differentia, & alios Deistas iam manifestatos à nobis in præcedenti sæculo 16. qui etiam Trinitarij, & Noui Arriani appellantur, & ipsorum sectæ 18. errores assignauimus.

444 At præsentis sæculi 17. nouorum Deistarum vnicus tantùm est error, nempè quòd ad salutem sufficiat credere, Deum esse (hinc vocati Deistæ) & quòd nequaquam ad alios fidei Articulos credulitas cuiusquã hominis se debeat extendere. Adducit compendiosius Gualter. c. 27. dict. secul. 17. & in confirmationem narrat casum valdè rarum, quem iubet hic proprijs eius verbis referre.

445 Hoc ipse, inquit, ante aliquot annos Lugduni expertus sum in Campano quodam iuuene, ex parentibus quidem Catholicis orto, sed hoc veneno iam à quatuor annis infecto. Hominem aggredi rogatus nihil profeci. Cum enim mihi annuisset esse Deum, & ego interrogassem, an non etiam sit Iesus Christus Dei Filius, homo factus, & crucifixus pro hominum redemptione? respondit: *Hoc dicitur*. Cumque instarem, an non Sacra Scriptura existat, cui habenda sit fides? simili modo re-

446 spondit. *Hoc dicitur*. Denique vrgenti mihi, & Dei iudicium, ac damnationem capiti imminentem proponenti, quasi vltimo responso subiunxit: *Faciat Deus de me quidquid ipsi libuerit; aliud a me nihil obtinebis. Si me vlteriùs vrgeas, Vlinum me conferam*. Pagus est, vbi Caluini buccinatores blaterant, Lugduno leucam vnam dissitus: nempe his verbis planum faciens, Caluinismum veram esse Cloacam, ac Colluuiem, in quam suas confusiones despumant filij perditionis, qui Fidei, & Ecclesiæ terga verterunt. Hæc ille.

447 Qui ad rem etiam immediatè addit. Hunc, inquit, miserum erronem non æquè miror, ac complures alios, tùm in Germania, tùm in Gallia, præsertim anno 1623. repertos, qui philosophicis ratiocinationibus, ac subtilitatibus *Præclarorum Ingeniorum*, nomen sibi comparare studuerunt, nosque compellere ad probanda naturalibus demonstrationibus fidei mysteria; capere vtique nolentes, quid sit fides, aut quousque naturale humani ingenij lu-

448 men peruenire queat, vel nequeat. Qua de re præter Thesaurum Historicum Gasparis, an. 1623. pag. 671. Deismi huius noui mentionem obiter facientem, legendus est P. Garassus lib. supra citato. Hæc Gualter. quibus huic Regulæ finem imponimus.

Qualisnam secta hæreticorum Illuminatorum? quando, & a quibus instituta? quid de eius progressu, & extinctione?

REGVLA CCCXXV.

449 Secta hæc famosissima Illuminatorum, quasi fluuius pestilens ex venenoso illo veterum hæresiatcharum mari, Albigensium scilicet, Adamitarum, Manichæorum, Nicolaitarum, & similium (hinc 76. erroribus indicandis ad eius formationem desumptis) magno impetu egrediens circa an. 1623. Hispaniæ Diœceses Hispalensem, & Gaditanam inundauit, cooperante Satana, & viam sternentibus septem eius ministris, primis auctoribus, nequissimis

450 hominibus. Verùm ijs, ac alijs carcere inclusis, & ex sententia S. Officij iuridica exustioni traditis, compluribus etiam intra tempus gratiæ assignatum sponte comparentibus, ad fidem Catholicam denuò receptis, talis secta penè extincta mansit; nisi aliqui reuelationis metu latitauerint, vel extra patriam aufugerint, quod plus quàm probabile censetur.

451 De his Illuminatis hæreticis tractat Gualter. cap. 28. secul. 17. hocque claudit, ac eius Appendicem, explicata vltimo loco illorum secta, explicationem tamen hanc ex parte in communi ab ipsomet Gualter. audiamus.

452 Anno, inquit, eodem 1623. in Hispalen, & Gaditana Hispaniæ Diœcesibus pullulauit tenebrosa hæc Prætensorum Illuminatorum hæresis; cuius auctores primi septem exusti fuere, ipsa verò edicto condemnata, mandato cunctis ea contaminatis addito, vt intra tricesimum ab Edicto promulgato diem Inquisitores confessionis faciendæ, absolutionisque ab eis accipiendæ causa adeant. Quo in Edicto 76. maledictæ huius, atque impudicæ sectæ errores numerantur. Ita ille.

453 I. Error, Quòd secta Illuminatorum sit optima, specialiter verò, quòd oratio mentalis præcepto diuino vsque adeò sit iniuncta, vt per eam omnia adimpleantur.

454 II. Quòd oratio sit Sacramentum sub accidentibus, videlicet Mentalis ex se adeò excel-

excellens, vt hac virtute polleat; Vocalis verò exigui censerut momenti.

455 III. Quòd homines diuino cultui dicati nequaquam sint astringendi ad laborem manuum, nec se in corporalibus exercitijs occupare debeant, vt liberius mentalibus, præcipuè orationi vacent.

456 IV. Quòd nullo modo vlli Prælato, aut Patri, aut Superiori sit obediendum, quotiescunque aliquid præcipiunt, quod orationis mentalis, & contemplationis horas impediat.

457 V. Quòd hæretici Illuminati nonnulla afferant, quæ Sacramento Matrimonij aduersantur; vnde vt plurimum ipsi non sunt coniugati, nisi antequam hanc sectam amplectantur, matrimonium contraxerint.

458 VI. Quòd nullus hominum absolutè loquendo consequi valeat virtutis secretum, nisi magistris hæc docentibus discipulum se præbeat, & humiliter subijciat.

459 VII. Quòd nemo saluationem animæ adipisci possit absque ea oratione, quam huiusmodi magistri factitant; nemo similiter, nisi cum illis generaliter confiteatur.

460 VIII. Quòd ardores, tremores, & deliquia, quę sequaces illius sectæ patiuntur, signa sint gratiæ, & Spiritus sancti accepti; & quòd perfectis haud sit necesse, vt virtutum opera exequantur.

461 IX. Quòd Diuina essentia, & Trinitatis arcana videri possint, etiam in hac vita mortali, à quouis ex ipsis Illuminatis, qui ad certum perfectionis gradum ascenderit.

462 X. Error, Quòd isti prętensi Illuminati in omnibus actionibus externis, & internis à Spiritu sancto perpetuò, & immediatè regantur, si secundum quod disponit secta ipsorum, viuant.

463 XI. Quòd dumtaxat sequi quisque debeat dicti Spiritus sancti nutum, & inspirationem internam ad aliquid faciendum, aut è contrà omittendum, & non aliter.

464 XII. Quòd eo tempore, quo sanctum Sacramentum eleuatur, necessaria consuetudine, ac cerimonia claudendi sint oculi ab eo, qui tali eleuationi pręsens reperitur.

465 XIII. Quòd vbi ad certum perfectionis statum quis peruenerit, nec videre ipse possit sacras Imagines, nec concionem audire, nec loqui de Deo, neque alia facere huic sectę, doctrinęque contraria.

466 XIV. Quòd omnes teneantur votum emittere de non contrahendo matrimonio, & de non amplectenda aliqua Religione; cum ipsi pernegent Religiosos Ordines esse bonos, teneantque Dei seruos debere pręfulgentem in mundo vitam agere extra statum Religionis.

467 XV. Quòd illi, qui S. Sacramentum per plures simul formas, seu hostias suscipiunt, plus gratiæ, gustusque recipiant; Imò, quòd ipsi possint ex pane cocto communionem accipere.

468 XVI. Quòd oratio, & abstinentia nequeant diu simul, nisi miraculo, consistere: quòd item oratio, & amor Dei multum extenuent, adeò, vt lautis cibis vescendum sit, vt ad orationem aptior quis euadat.

469 XVII. Quòd quiuis orans ita se colligere in Dei præsentia teneatur, vt nec discurrat, nec meditetur, ne in Iesu Christi quidem passione, multò verò minus in sanctę Humanitatis cogitatione immoretur.

470 XVIII. Quòd quiuis Illuminatus, qui in amore Dei est, vel orationi mentali vacat, sine dubio possit absq; vllo peccato ab audienda Missa, etiam diebus festis abstinere.

471 XIX. Quod vnusquisque dum in oratione, aut in Ecclesia versatur, debeat obligationes omnes, quibus domui, statuique suo obstrictus est, penitus obliuisci.

472 XX. Error est, Quod sequaces huius sectæ etiam fœminis, quas spiritus, doctrinęque magistras suscipiunt, obedientiam præstare debeant, nihilque ab eis iniunctum praterire.

473 XXI. Quod, decimoquarto affinis, debeant filiæ castitatis quidem seruandę, Religionis tamen non ingrediendæ votum edere.

474 XXII. Quod filiæ confessionis sequentes sectam Illuminatorum hęreticorum, votum emittere teneantur se non alijs, quam ipsis Illuminatis peccata confessuras.

475 XXIII. Quod debeant dictę filię confessionis prętensis Illuminatis aurum, argentumuè oppignorare, vel certè, si id nō fiat, iureiurando confirmare, se alijs minime confessuras.

476 XXIV. Quod fœminæ coniugatę non teneantur in matrimonij debito viris obedire; quod item filię, quę in matribus defectum aliquem, aut leuitatem animaduerterint, possint illas malè accipere. Deniq; quod filię confessionis nihil debeant facere, ne ieiunare quidem, nisi ex Confessariorum pręscripto, & mandato.

477 XXV. Quòd licitum sit Confessarijs ea, quę in confessionibus audierunt, quantumuis atrocia peccata, reuelare ei, cui obedientiam dederunt, & sibi inuicem.

478 XXVI. Quòd Illuminati vocandi sint Patres ab ijs, quibus obedientiam dedere, pręcepta ipsis, & censuras imponant, neque ijdem absque Patrum permissu quicquam possideant.

479 XXVII. Quod Sacramentum Pœnitentiæ possit à quolibet Sacerdote absque vlla commissione, aut licentia vbilibet, & quouis tempore administrari.

480 XXVIII. Quod Illuminati auctoritatem habeant absoluendi ab omni peccatorum genere, etiam Sedi Apostolicæ, Episcopis, & S. Inquisitioni reseruatorum.

481 XXIX. Quod illę, quę in Confessione ab aliquibus Confessarijs solicitatæ fuerint, non debeant absolui, quousque coram aliquibus Cōfessarijs ad hoc destinatis declarauerint, quinam illi sint, qui eas solicitarunt.

482 XXX. Illuminatorum error, quod in

Sacra

Sacrà Communione quicunque paucas formas, siue Hostias sumunt, Deum parum recipiant.

483 XXXI. Quod possit homò tantum habere amoris cum Deo, quantum voluerit, tantumque fauoris Spiritus sancti adipisci, vt etiam non ieiuno communicare liceat.

484 XXXII. Quod omnes illi, qui per plures hostias communionem sacram accipiunt, Deo chariores, & in virtutibus quibuscunque multò perfectiores existant.

485 XXXIII. Quod Illuminati vbi Cõfessionis filias cõmunione donauerint, os suum ori illarum superponant, halitumque emittentes, dicant illas amorem Dei accipere.

486 XXXIV. Quod in Cœnobijs, propter multas officij occupationes, & propter diuersa impedimenta, non possit perfectio comparari.

487 XXXV. Quod quinis homo perfectus in exercitio virtutum possit absque speciali reuelatione scire, vtrum sit in gratia, & charitate, nec ne.

488 XXXVI. Quod teneant prætensi Illuminati virtuti, salutique aduersari elegantem ornatum in Ecclesijs, ac propterea ab eo esse abstinendum.

489 XXXVII. Quod possit homo ad eum perfectionis gradum peruenire, vt gratia animæ facultates submergat, nec possit anima, vel progredi, vel retrogredi.

490 XXXVIII. Quod possit homo dicere se ter à Deo in gratia confirmatum fuisse; primo quidem quod ad peccata mortifera spectat, deindè quod ad venialia, ac demũ quod ad naturales imperfectiones; seque in eo statu existere, vt ex carne Adę nihil retineat.

491 XXXIX. Quod item teneant isti Illuminati, posse hominem ad talem perfectionis gradum ascendere, vt Sanctorum intercessione non egeant: vnde nec isti inuocandi.

492 XL. Illuminatorum error, quod aliqui ex Dei amore fiant ęgroti, qui diebus ab Ecclesia vetitis, vt Vigiliarum, Veneris, & Quadragesimę, vesci carnibus non solum possint, sed etiam debeant.

493 XLI. Quod in statu vnionis, & amoris Dei, bonitas ingenij comparetur cum affectu amoris dumtaxat, tametsi aliarum omnium virtutum affectus desint.

494 XLII. Quod in statu vnionis nullus voluntatis actus sit exercendus; & in statu perfectorum, ac vitę vnitiuę amoris Dei, si Deus animę formaliter dicat, vt sit bona, bonam substantialiter fore; in eoque statu animę necesse nõ esse, vt operetur, vt amet, vt amare desinat, vt quicquam faciat.

495 XLIII. Docent item prætensi Illuminati, quod actus eo magis meritorij sint, quo minus est sensibilis deuotio.

496 XLIV. Quod illud solummodo intelligendum, quod Deus intelligit, nimirum de se ipso, & in se ipso, & de rebus, ac in rebus ad se ipsum pertinentibus.

497 XLV XLVI. XLVII XLVIII. XLIX. L. Error LI. LII LIII. LIV. Quod turpes actus, & tactus inhonesti cum sectæ suę fœminis, ac puellis, non sint peccata, immò virtus, ac pietas.

498 LV. Quod amicitia, si bona sit, tametsi cum censuris, & excõmunicationibus prohibeat eam superior, ex ipsaque scandalum aliquod sequatur, nequaquã vitari debeat, nec censuris obnoxia maneat.

499 LVI. Quod homo publicè excommunicatus, si à celebratione, aliorumue Sacramentorum administratione non abstineat, minimè debeat se pro excommunicato habere, modò sectam hanc, & opinionem amplexus fuerit.

500 LVII. Quod prædicti Illuminati affirment, se in ecstasibus, & gaudij diuini raptibus videre clarè Deum optimum maximũ, vt in ęterna sua gloria videtur.

501 LVIII. Quod clara Dei visio semel in hac vita cum anima cuiusuis communicata, in ea perpetuò dum hac mortalitate fruitur ad ipsius arbitrium permaneat.

502 XLIX Quod semper, ac singulis horis, cum libuerit, videri possit à quouis Illuminato id, quod iam semel ab ipso visum fuit.

503 LX. Illuminatorum error, quod ad consequẽdam cum Deo vnionem, eadem opus sit puritate, quę ad videndum Deum requiritur.

504 LXI. Quod vbi Deum illi clare vident in ecstasibus, & raptibus, quemadmodum videtur in gloria, tunc semiuisio possideatur inter fidem viatoris obscuram, & manifestam gloriam.

505 XII. Quod in supradictis illis magnis ecstasibus, & raptibus, nihil sit fidei, eo, quod Deum clare videant; qui error ex parte videtur contrarius pręcedenti.

506 LXIII Quod quicunque sectæ, ac doctrinę prætensorum Illuminatorum adhæserint, Purgatorij pœnarum immunes existant.

507 LXIV. Quod plures animę, eo, quod illorum doctrinæ acquiescere noluerunt, in Purgatorium fuerint amandatæ: vnde ad quosdam veniam petiturę accedunt, qui pronunciato illis Euangelio, in Paradisum eas gradum facere conspiciunt.

508 LXV. Quod aqua benedicta peccata venialia minimè deleat.

509 LXVI. Quod nullo modo vnquam sit vtendum imaginibus, vt quis se ad orandum colligat, cum ipsę tantum (inquiunt) vt blãdimenta, & illecebræ censeantur.

510 LXVII. Quod Respublicę habeant conuenticula perniciosa cum concionibus, ac spiritualibus colloquijs nocturnis.

511 LXVIII Quod Stigmata Domini Nostri Iesu Christi impressa, quidam ex dictis Illuminatis habeat, sudorem cruentum emittat, solo Sanctissimo Sacramento se sustentet, & cum Deo Patre colloquatur.

512 LXIX. Quod prętensi Illuminati pro arbitrio Euangelium, & sacram Scripturam interpretentur contra veram intelligentiã, & communem opinionem sanctorum.

513 LXX. Eorum error, quòd verba hęc S. Pau-

S. Pauli, 1. Thes. 4. *Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi*; ad litteram intelligantur de quodam Confessario, & quadam Confessionis filia, ipseque S. Paulus, si illa rectè intellexisset, de istis, quando illa protulit, fuisset expositurus.

514 LXXI Quòd quando apud Matth. c. 7. Christus Dominus dixit, *Petite, & accipietis*, non nisi de Prædestinatis loquutus fuerit, quippe qui soli quod petunt, accipiunt.

515 LXXII. Quòd Euangelium S. Lucæ, cum ait Christus Dominus ca. 8. *Cæteris loquutum fuisse in parabolis*, intelligi debeat de solis reprobis.

516 LXXIII. Quòd verba S. Apostoli Roman. cap. 11. *Sine pœnitentia sunt Dona Dei*, ita sint accipienda, ac si diceret, vt nobis gratificetur, nostra non egere pœnitentia.

517 LXXIV. Quòd peccatores non audiantur à Deo efficaciter ad obtinendum, quod petunt, In eoque sensu debeat intelligi, quod apud Ioannem c. 9. *Scimus quia peccatores Deus non audit*.

518 LXXV. Quòd Doctores Theologos, Euangeliique Concionatores, dicti Illuminati spernant, Scripturam sacram se melius, quàm illos intelligere iactitantes.

519 LXXVI. Et vltimus, quòd iidem Illuminati, cum impudicis tactibus lasciuorū coronam, & meritum eam ob rem polliceantur.

His propositis subiungit idem Gualter. [Habes hic, amice Lector, 76. non minùs impias, quā impudicas propositiones, quas tenebrarum Spiritus in horum prætensorum Illuminatorum cor, ac linguam effudit; eas quidem plene exaratas vna cum supracitato Edicto, processu, ac condemnatione per Reuerendissimum Episcopum D. Andream Pacecum Generalem Hispaniæ Inquisitorem lata 29. Maij 1623.] Hęc ille ex Mercurio Gallico, tom. 9. pag. 355. & ex hist. Gasp. pag. 671. desumpta.

520 Duo autem contenta in nostra Regula, quòd secta ista Illuminatorum ducat originem ab hæresiarchis antiquis ibi expressis, & qualiter ferè in totum statim extincta fuerit, accipe ab ipso Gualter. per sequentia ibidem verba.

521 Vbi, inquit, additur euanuisse cunctos huiusmodi Illuminatos, siue reuelationis metu adhuc latitent, siue extra patriam aufugerint, siue ad fidem Catholicam re-

522 dierint. Porrò si cui libeat has 76. propositiones cum Caluinismo conferre, perfacile illi erit, modo relegat, quę à me scripta sunt cap. de Nicolaitis, Marcionistis, Adamitis, Manichæis, Albigensibus, aliisque veteribus Infernis excrementis, nempe, veris, & prætensorum prodromis. Ita ille.

523 Quòd tandem in fine Regulæ assero, plusquam probabile censeri, quòd diuersi ex iis Illuminatis extra patriam metu rapturæ fugam arripuerint, & alibi semen propriæ sectæ sparserint, ita esse ostendo (imo prorsùs certum) ex casu, peculiari, quem multis ab hinc annis ab Admodum Illustri, & Religiosissimo viro, mihique amicissimo fratre Hieronymo de Conte, Sacrę Religionis Hierosolymitanæ Sacerdote, vt à teste oculato audiui: nempè, Syracusis Regni Siculi, propria patria illius, fuisse denunciatum Commissario S. Inquisitionis ibi residenti quendam huius sectæ Illuminatorum sequacem; & facta captura Panhormū ab eo missum, ibique pro meritis causæ à Dominis Inquisitoribus condemnatum. Atque iis præsenti Regulę finē imponimus.

Quid de veteribus Atheistis? quid de aliis nouis, maximè de Lucilio Italo, ac de vndecim eius sociis?

REGVLA CCCXXVI.

524 **S**Ecta hæc Atheorum antiquissima, vniuersalissima, occultissima, cæterarumque omnium (excepto casu peculiari) nequissima, si in tota sua latitudine sumatur, non solùm pernegat esse Deum, saltem quoad eius attributa (hinc vt à potiori parte nomen Atheismi desumptum) sed quoscunque etiam puros Spiritus, ac Dæmones, imò & animas nostras vna cum corporibus interire, atque sublata Diuina prouidentia, & gubernatione, omnia casu existere, & fato subesse, pertinaciter defen-

525 dit. Emisit autem quouis tempore radices, & clam propagata est, maximè tamen postquam emersit Caluinismus, qui huius propagationis nō exiguam ansam prębuit.

526 Multo autem magis inualuit pestis ista paucis ab hinc annis cooperatione Lucilii Itali, & vndecim sociorum, qui ex eo discedentes per totam Europam, ad ipsam Atheismo inficiendam, dispersi sunt.

---

527 **C**Onsultò distuli in hunc locum istā Atheorum sectam, vt ea diuersis in locis, præcipuè in isto, apta explicari, tàm multiplices hæresiarcharum sectas, longissimo tot sęculorum decursu, ante, & post Incarnationem Verbi à nobis indicatas, fe-

528 liciter clauderemus De Atheis antiquis, & nouis tractant Prateol. lib. 1. Elenchi alphabetici, verb. Athei, numer. 77. & lib. 5. verb. Epicurei, num. 13. Gualter. cap. 109. sæcul. 16. & cap. 19. sęcul. 17. in Apendice sacrę Scripturę, Interpretes in Psalm. 13 vbi agunt ex professo de Atheismo, præcipuè noster Ioannes Lorinus, perpēdentes priora verba primi versus: Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus: quę nobis inseruient ad capiendam pleniùs doctrinam nostræ Regulę, discussis aliquibus eius particulis.

529 Dixi, *antiquissima*, iam enim tunc secta Atheismi maximoperè vigebat, quando Regius Psalmista prædicta verba protulit (& repetit eadē psal 52.) imò moltò prius, etiam ante diluuium vniuersale, cum hoc

ad

ad destructionem totius orbis terrarũ im-
missum fuerit siuė dubio ob Atheismum, ob
ea peccata, quæ deplorabat Apostolus, ad
Philip. 3. Multi enim ambulāt, quos sępè di-
cebam vobis (nũc autem & flens dico) ini-
micos Crucis Christi, quorũ finis interitus,
530 o quorũ Deus venter est. Excepto S. Patriar-
cha Noe, & paucis domesticis, vix reliqui
alium Deum aguoscebant, nisi ventrem, &
carnis luxuriẽ, omnis quippè caro corrupe-
rat viam suam, Gen. 6. Neq; circa hoc potest
esse vlla controuersia, quòd ante diluuium
in prima mundi ætate, & post, in reliquis
regnauerit Atheismus.
531 Dixi, Vniuersalissima, cùm ad quascunq;
gentes, ac nationes secta Atheorũ se exten-
dat: Insipientium enim seu stultorum, dicẽ-
tiũ in cordibus, vt ait Psalmista; nõ est Deus,
infinitus est numerus, teste Ecclesiaste, c. 2. &
quidem, quòd de quibusuis nationibus gen-
tiliratis id verum existat, conuincitur ma-
nifestè, sumpto argumento à maiori ad mi-
532 nus. Nam à fide Catholica, seu à Christia-
nismo ad hereticismũ, & indè ad Atheismũ
frequenter fit transitus, ergò multò freque-
tiùs fiet à Gẽtilismo, seu ab Idololatr ę statu
ad ipsum Atheismum. Hęc consequentia
sic ab antecedenti deducta per se nota est:
audi veritatem antecedẽtis à Prateol. verb.
Athei, per sequentia verba.
533 Istius, inquit, Atheismi, abominandæq;
impietatis quot habeat sectatores diabolus,
difficillimũ fuerit affirmare. Testatur Hedio
in epistola ad Philippum Melanchthonẽ, Sa-
tanam callidum huc multos agirare, vt dũ
summa inconstantia iam hoc, iam illud cre-
dunt, posthac nihil prorsùs credant, & eua-
534 dant in pupulum Asotiorum: Dicuntur
autem *ásotoi* Græcè, qui Latinè decocto-
res, nequã homines luxu, ganeæ studio per-
diti, & qui bona sua obligurierunt. Conque-
ritur porrò iste de suis Euangelicis, quod &
Catholici passim per Germanias, Galliasq;
perdolenter in ipsis videmus, ex Catholicis
fieri Lutheranos, ex Lutheranis Zuinglia-
nos (quorum maxima est natio) ex Zuin-
glianis SuuenKfeldianos, tùm mox Atheos,
siuè Epicureos. Ita ille.
535 Ex cuius vltimis verbis notandũ, quòd
duę istę sectę, Atheorum, & Epicureorum, in
idem coincidant, pro vnaq; ac eadem repu-
tentur, & simul vt plurimùm coniungantur,
vti reputat, & coniungit, (quidquid separet
ipse Prateol. sub diuersis verbis in suo Elen-
cho alphabetico) Gualter dict. c. 109. cuius
titulus est de Atheis, siuè Epicureis; vbi
paucis, quæ ad rem præsentem pertinent,
sic comprehendit.
536 Iste, inquit, est scopus vltimus, quem spe-
ctat Satan, dùm hæreses disseminat, nempè
vt erepta animabus fide catholica, postquã
illas ex vna in aliã hęresim deuoluerit, cęcę
tandem distractionis, ac luxus põdere easdẽ
vel in Epicuri abyssum, vel in Atheismum
537 proijciat. Quod neque ipsi aduersarij ab-
nuere queunt, vt dilucidum est ex lamenta-
tione Hedionis de suis prætensis Euangeli-
cis: de quibus scilicet in quadam sua ad Me-
lanchthonem epistola scribit. Hęc ille, sub-
iungens paulò ante tradita ex dicta epist.
538 Circa Epicurũ verò peculiariter, eiusq;
sectam audiamus aliqua à Prat. cit. Hic, in-
quit, auctore Cicer lib. 3. Tusculan. qu. eum
solum esse beatum contendebat, qui pręsẽ-
tibus voluptatibus frueretur, consideretq;
se fruiturum, aut in omni, aut in magna par-
te vitæ, dolore non interueniente; aut si in-
teruenire, si summus foret, futurum breuẽ;
si productior, plus habiturum iucunditatis,
quàm mali. Hęc cogitantem fore beatum,
præsertim si ante perceptis bonis conten-
tus esset, nec mortem, nec Deos extimesce-
ret. Hæc Cicero, & prosequitur Prat. sic.
539 Ea porrò, inquit, secta sectatores habuit
infinitos, vt potè quę delicata sit, & amabi-
lis, cùm homines natura sua illuc libentissi-
mè concurrant, vbi audiunt laudari volu-
ptatem, quærentes libidinibus suis patroci-
540 nium aliquod, & velamentum. Aduersus
hunc, & eius sectatores nõ pauci Philosophi
(vt testatur Nicephorus lib. 10. cap. 26) qui
non longè à cognitione Dei abfuere, præ-
stantibus libris pugnarunt; vt qui nullos
Deos esse assereret, omniaque fortuitò, &
sua sponte exsistere censeret, & mundũ nul-
la prouidentia regi apertè doceret; quem
tandem redarguendo, & eius, suorumque
sequacium inscitiam euertendo, illi confu-
tarunt. Huc vsque ille: atque hæc de Epi-
curo dicta sint.
541 Praterea dixi, occultissima, nempè quę
in cordibus ipsam profitentium latet. Dixit
insipiens in corde suo. Variæ sunt exposi-
tiones huius particulæ, *in corde suo*, quas af-
fert Ioan Lorin. in psal. 13. explicans eã pri-
542 mo sic. Tantam, inquit, impietatem vere-
tur Atheus verbis, & sermone palam edice-
re, sciens haud facilè persuasurum, sed pœ-
nas etiam forteassis luiturum. Ita ille ex mẽ-
te SS. Patrum, D. August. in psal. 13. & lib. 5
de Ciuit. cap. 9 ac D. Hilarij in psal. 52.
543 Dein exponit Lorinus, quòd secundùm
Didymum Auctorem grauissimum, in hac
loquutione, *Dixit in corde suo*, Diabolum
annui appareat, qui dixerit in mente, nòn
vni, non alicui, non pluribus, *Ero similis Al-
tissimo*. *Isa. 14.* Attamen eo modo, quo po-
tuit, scilicet, spirituali oratione, alios Ange-
544 los seduxit. Vndè in hanc partem videtur
inclinare Didym. & cum eo ipse Lorinus,
quòd Dæmon fuerit primus Atheus, Deum
pernegans esse Deum, scilicèt non habere
essentiam, & perfectionem increatam, ac in-
finitam: quandoquidem cùm cognosceret,
& certò sciret se esse creaturam valdè limi-
tatam, & finitam, similitudinem nihilomi-
nùs, & æqualitatem nequissimus Lucifẽ
cum verò Deo Opt. Max. affectauit, adhuc
que affectat, & media hac secta Atheorum
ipsius admodùm propria, quam curat essè
occultissimam, ad se adorandum vti Deum
545 innumeros homines inducit. De qua
inductione, & præsenti affectatione expo-
nit S. Bernard. saltem in sensu mystico, ver-

ba illa psal.73. Superbia eorum,qui te ode-
runt, ascendit semper. Vide reliquas in-
terpretationes huius particulæ, *in corde*
suo, apud eundem Lorinum.
546 Vltrà dixi, *cæterarumque omnium ne-*
quissima; innotescet clarè de hac maxima,
seu maiori Atheorum secta præ omnibus
quibuscunq; nequissima,si in communi sal-
tem aliqualis cum ea ipsarum collatio pro-
547 ponatur. Sub reliquis sectis continen-
tur, vel hæretici,vel apostatæ à fide Catho-
lica:constat autem apud omnes scriptores,
hoc interuenire discrimen inter hęreticũ,
& apostatam,vt iam alibi à nobis traditum,
quòd ille secundùm aliquem, vel aliquos
tantùm articulos à fide Christiana recedat;
iste verò secundùm omnes, seu totaliter
Religionem nostram derelinquat: Atque
hinc multò maior inest Apostasiæ malitia,
548 & iniquitas, quàm hæresi. Inter Aposta-
tas verò diuersi sunt gradus, seu modi, ini-
quæ, iniquioris, & iniquissimæ Apostasiæ;
Atque hunc tertium gradum solus Atheis-
mus attingit, cùm contra lumen naturę in-
ditum vnicuique,è medio Deum,eiusq;pro-
uidentiã, & gubernationem vniuersi pror-
sùs tollat. Dixit insipiens,Non est Deus,
549 Nam secundùm communem doctrinam
Philosophorum, & Theologorum cum D.
Thom. 1.p.q.2 art.1, naturali lumine, & ex
principijs à natura ipsa hominis menti im-
pressis demonstrari potest, esse Deum pro-
uisorem, & gubernatorem totius mundi,
vti egregiè demonstrat noster Franciscus
Suarez tom.2.Metaphys.disp.
550 Exprimitur item magis hoc idem in
particulari collationem exhibendo, & di-
uersimodè exemplificando. Nam si quis
à Christianismo ad Iudaismum transeat, li-
cet verus apostata à fide Catholica per hũc
transitum constituatur, cognitionem tamẽ
aliquam veri Dei habet,ac eum vti Deum
colit, sicut ex scripturis veteris testamen-
551 ti Iudæi ipsum agnoscunt, & colunt. Re-
licto præterea Christianismo Gentilismum
idololatrantem si quis amplectatur, verus
apostata à Religione Christiana existens,
quamuis non veri Dei, numinis tamen ali-
cuius superioris sub idolo recognitionem,
(non discutio modò, an ex aliquo capite
apostasia ad Iudaismum peior sit, quàm ad
Gentilismum,cum id iam alibi à nobis fue-
rit discussum)& cultum ei exhibendum ad-
552 mittit. At nequissimus per Atheismum
apostata totum id reijcit, & factus insipiẽs,
& stultus, persistit in negatiua, dicens in
corde suo, Non est Deus.
553 Quæ vox,seu negatio insipientissima,&
stultissima adeò repugnans est humanæ na-
turæ,vt meritò contra quoscunq; eam pro-
ferentes apud Resp. Gentilitatis, maximè
Atheniensium,pœna capitis pręscripta fue-
rit,& exequuta,vt ex Ioseph lib.2.cõtra Ap-
pionem,ex Valerio Maximo lib 1.& ex alijs
554 adducit citatus Lorinus. Addens talẽ pœ-
nam fuisse inflictam Socrati Philosopho an-
tiquitatis admodũ celebri, vti vero Atheo:
pœnam verò proscriptionis Protagorę,quia
de Dijs dubitauerit,& sic de diuersis vete-
ribus Philosophis in Atheismum prolapsis,
quorum plures exprimit Prateol. verb. A-
thei, num.77. eius verba accipe.
555 Athei,inquit,sunt, qui nullum esse Deũ
credunt,cæci,& excordes, quiq; Dei proui-
dentiam è rebus humanis tollunt, omnia
vtiq; agi fato,animasq;vnà cum corporibus
interire arbitrantes.Ex eorum numerò fue-
rũt olim pręter reliquos,Diagoras, sectato-
resq;Diagorę,Athei cognomento nuncupa-
ti,eò,quòd (vt inquit Theodoretus Cyrẽsis
Episcopus lib.6.de curatione Græcarum af-
fectionum) penitus Deum negarent esse;
eius porrò assectatores fuere Theodorus
Cyrenęus,Eumerus Tegeates,Callimachus,
Podicus,Cæus,Plinius,Lucianus,Lucretius,
556 Doletus,& alij complures.Præter cæteros
verò Epicurus,Neoclis filius,in ea fuit sen-
tentia,quæq;ab eo secta, societasq; descen-
dit. Deum quidem esse dicentes, verùm eũ
in se ipsum conuersum esse, neq; ipsum cu-
rare quicquam negotij, neque item velle
sibi ab alijs exhiberi. Hæc ille.
557 Ex quibus vltimis verbis clariùs inno-
tescit de secta Epicuri,& ex eisdẽ manifestè
appatet, quòd homines ad Atheismũ gra-
datim inducantur. Primo,quòd credãt Deũ
non habere prouidentiã de rebus humanis,
nec gubernationẽ vniuersi, sed in se solita-
riũ absq;negotijs manere. Dein,quòd om-
ninò Deum esse negent, dæmoni loco eius
558 cultum exhibentes. Tandem,quòd ipsum
etiam dæmonem reijciant,negantes in rerũ
natura eum existere;de hac gradatione,seu
cultu dęmoni loco Dei exhibito,ac de ipsius
negatione,eũdẽ Prat ex Lindano audiamus.
559. In qua,inquit,opinione hoc nostro sęcu-
lo, impietate satanica, multi ex nostris E-
uangelicis conquiescunt. Desideratam nẽ-
pè(vt verbis Guillemi Lindani vtar,quibus
in suo Dubitantio.dialog.2. aduersùs hanc
impietatem vtitur)ambitiosissime illam Dei
optimi similitudinem,cuius præpostera,su-
perbissimaq;cupiditate ex paradiso,cælesti-
busq;sedibus est eiectus,etiam nùm ambire
nõ desinit improbus,superbusq;ille spiritus.
560 Adeò quidem, vt hac tẽpestate apud eos
ipsos Euangelicos rebus suis pro voto con-
fectis,hoc est Christo per eorũ quosdam cę-
lis extracto,ac in tartara misso, Deo opti-
mo maximo abnegato, sese Deum esse illis
non modò persuaserit,sed colẽdum etiam,
idq;accuratiùs,quàm Catholici Deum co-
561 limus, præscripserit. Vt enim Catholici
prisca de consuetudine Deum vnum,& ve-
rum per diẽ adoramus nouies,ita illi Sata-
nici suum dęmonem Deum(ò cęlum!ò ter-
ra!)decies inuocant,atq;colunt. Facti qui-
dem illi ex Christianis non modò Antichri-
stiani,Iudei,Turcæ, & Mahumetani, sed &
562 Diaboli cultores,atque adoratores. Imò,
si verum mihi credere licet,veri Athei,atq;
impij: qui nec Christum, nec Deum, nec
denique Diabolum, nec cælum, nec infer-
num esse profitentur. Ita ille.

563 *Di-*

563 Dicendum prætereà mudò de eo, quod
in Regula nostra sequitur, nempè. Primo,
quòd Atheismus, valdè multiplicatus fue-
rit, postquàm Ioannes Caluinus hæresiar-
cha, sectaque eius prodijt. Secundo, quòd
occasionē talis multiplicationis ipse Calui-
564 nismus præbuerit. Circa primum, huiusce
veritatis egregiū testimoniū inuenio apud
Martinum Delrium, disquis. magic. lib. 3. q. 7
sect. 1. quo confirmatur, quod paulò antè
dictum, Dæmones, scilicet, ab Atheis ne-
gari. Discutit enim ipse illud graue dubium
cur per maleficia sic Deus permittat Dæmo-
nem grassari? duplex ab eo assignatur cau-
sa huius permissionis, nimirum, Gloria Dei,
& salus hominum; cumq; hæc sit multiplex,
quinto loco ait permitti, vt fides huius ve-
ritatis, quòd sint Dæmones, magis stabilia-
tur contra Atheos: accipe verba ipsius
Delrij, vt capias id quod ad rem facit.
565 Quinto. Sic fides catholica confirmatur
& propugnatur; nam sic adstruitur fides
contra Infideles, & Atheos, qui Spiritus,
& Angelos esse negāt; nā eos ipsa conuincit
experientia: quia tales erant, Christo Do-
mino in terris conuersante, Sadducæi, fre-
quentior trium annorum spatio de energu-
menis fit mentio, quam toto veteri Testa-
566 mento per tot sæcula. Et quia in Ecclesia
primitiua similis fuit error Peripateticorum
(testantur Tertullian. in Apolog. & lib. ad
Scapulam, ac D. Cyprianus aduersùs De-
metrianum) idcirco tam multi tunc per
567 Dæmones obsessi, & erepti. Quia hodiè
Atheismus ex Caluinismi radice repullulat,
idcircò tot passim maleficorum examina
succeisa multiplicantur; hucusque Martinus
Delrius.
568 Quòd item ex Euangelicis, aut ex Cal-
uinistis penè innumeri ad Atheismum iugi-
ter transierint, stabilitur verum alio testi-
monio præter dicta; (vt refert Prateol. verb.
Athei ex Lindano) Petri Vireti lib. 2. de
Ministerio verbi affirmantis, esse quosdam
Ludi magistros ex illo Epicuri grege por-
cos, qui in scholis soleant suis sæpè schola-
sticis occinere illum verè beatum, qui, vt
est apud Virgil.
Metus omnes, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumq; Acherontis auari.
569 Ita ille, & in maiorem confirma-
tionem sic Prat. immediatè subiungit
cum Lindano.
570 Huiusmodi complures esse Geneuæ, in
Ecclesia, quam dicunt, Italica, vnum il-
lud satis superque arguit, quòd cum isti
Caluinistæ de abolendo semel Pontificatu
Romano, Purgatorio extinguendo, alijsq;
Catholicæ Dei Ecclesiæ dogmatibus delen-
dis inter se consultarent, vnus præ cæteris
eximiè sui magistri mendaciorum patris af-
571 flatu raptus: Dicamus animam, inquit,
vna cum corpore extingui, sic Purgato-
ria cum Missa, & Romano Pontifice, semel
abolebimus. Eo enim verò deploratissimæ
cæcitatis isti (heu miseros Euangelicos!)
lapsi sunt, in reprobum sensum, mentem-
que malè sanam, iusto Dei iudicio traditi,
vt suam non modo negligāt salutem æter-
nam, sed alijs quoque eodem erroris de-
ducendis omnem mouent lapidem, qua-
572 cunque tandem id faciant ratione. Nihil
enim pensi habent isti Euangelici, quid do-
ceant, faciantne, modo suo Deo ventri
commodent, aut saltem suæ perfidiæ hosti-
bus incommodent, aut veritatem, quam
oppugnandam coniurarunt, si non abo-
leant, saltem aliqua exparte obscurent.
hæc ille, & alia, quæ apud ipsum videas.
573 De secundo, quòd Caluinismus præbue-
rit occasionem amplectendi Atheismum,
sic euidenter ostenditur: non sum imme-
mor particulæ à me in Regula appositæ per
parenthesim (excepto casu peculiari) ni-
mirum sectam Atheismi quarumcunque
aliarum esse nequissimam, si casum vnum ex-
574 cipias; quisnam iste? Tradidimus supra
Centum Caluinismi errores, inter quos de-
cimo nono loco expressimus horrendissi-
mam illam Caluini blasphemiam, quòd
Deus sit auctor, seu causa peccati cuius-
cunque, quod committitur; idque sex mo-
dis, quibus homo ad peccandum concur-
rere potest: quos eruditè percurrit Gualter.
cap. 15. sæcul. 16. adductis proprijs eiusdem
Caluini verbis, ostendens ipsum docuisse,
his omnibus modis Deum esse causam, seu
575 auctorem peccati. At peius, & horribi-
lius est dicere Deum esse causam, seu au-
ctorem peccati, quàm dicere non esse Deum
aut saltem affirmando Deum esse pecca to-
rem, indirectè affirmatur, quòd non sit
Deus; ergo Caluinismus aperit viam
Atheismo, vel saltem Manichæismo, con-
stituenti, vt alibi vidimus, duo prima prin-
cipia, seu Deos, vnum auctorem omnium
bonorū, alterum omniū malorum. Ita docet
benè cit. Gualt. sub finem dict. error 19.
576 Docet etiam idem Gualter. cum Fe-
uard. Dial. 1. de Trin. pag. 8. quòd Calui-
nus præbuerit ansam Atheismo, quando
(vt habetur in errore eius 24. ex Centum
per nos traditis) prohibuit inuocari san-
ctissimam Trinitatem, & asseruit fatuam,
ac profanam esse illorum fidem, qui tenent
idem esse credere in Trinitatem, ac credere
in Deum, eo quòd ipse Trinitatem è medio
tollat, & consequenter, Deum, cum se-
cundum veram fidem Catholicam Deus, &
Trinitas idem sit; ergo Caluinismus in hoc
casu aperit viam Atheismo.
577 Adhuc verò inuestigandum restat, vn-
denam, seu ex quibus causis proueniat,
quòd tam facile infinita penè quorumcun-
que hominum, maximè Euangelicorum,
seu Caluinistarum, imò & Christianorum
multitudo in Atheismum prolabatur, & ob
quas causas, & rationes non solum ab eo
recedere, sed ipsum etiam despicere debe-
rent, præcipuè, qui diuinæ fidei luce præ-
diti existunt. De vtroque audiamus Pra-
teolum primo sic in communi dicentem.

578 Porrò, inquit, cum plerosque videre
liceat, sæpe numero admirari solere, quo-
modo fieri possit, vt in tantam cæcitatem
ruant quidam Christiani, vt dubitatione te-
neantur, an sit Deus quispiam, qui videat,
580 sustenter, atque gubernet omnia; Cùm
vel auctore Ethnico omnibus innatum sit
hominibus, & quasi insculptum esse Deum
aliquem, nullaque gens in hominibus ne-
que tam immansueta, neque tam ferrea sit,
quæ non, etiamsi ignoret qualem Deum
habere deceat, tamen habendum sciat: non
absurdum mihi hoc in loco visum est, eas
rationes, quæ ad hanc rem adduci possunt,
attexere, quas Ioannes Wigadus ex libro,
quem his proximis diebus de Deo contra
Artianos nouos nuper in Polonia exortos
edidit, recenset, quæ sunt huiusmodi. Hæc
ille, & post sic verbis Wigandi.
581 Causæ, inquit, cur mentes humanæ in-
terdum dubitent, an sit Deus omnia vi-
dens, sustentans, atque gubernans, sunt illæ:
582 I. Spoliatio imaginis Dei in homine,
& horribilis deprauatio, obscuratio, & ma-
litia mentis humanæ, in qua debuissent no-
titiæ de Deo illustres naturaliter flagrare,
583 II. Quòd Deum non cernimus omnes
corporalibus oculis in mundo, perinde vt
personam Regis, aut Principis, aut Iudi-
cis alicuius coram intuemur.
584 III. Euentus mirabiles, quorum cau-
sas sæpè ignoramus, & quos putamus lon-
gè alios esse debere, si Deus existeret om-
nia cernens, & curans; vt sunt felicitates
impiorum, & ex aduerso, bonorum res in-
felices, quæ quidē sæpè sunt & grauissimę,
& diuturnæ. Item longanimitas Dei, qui
atrocissimis peccatis pollutos, non extem-
plo pœnis seueris afficit.
585 IV. Mortis imperium, & tyrannis, gras-
sans pariter tùm in bonos, tùm in malos;
cuius quidem rei causam ignorant mentes
humanæ, luce verbi diuini destitutæ.
586 V. Denique Diaboli vis, ac potentia,
qui hominibus varias præstigias offundit,
immo etiam obcæcat, & indurat eos tanta
vi, vt non modò ambigant, an sit Deus,
sed etiam penitùs eius obliuiscantur, & fu-
riosè omnis generis scelera patrent. Hæc
ille ex Wigando.
587 Prædictę autē causæ originales Atheis-
mi multis extendi, & explicari potuissent,
maximè prima, & vltima, obcæcationem
mentis humanæ attingentes: quibus con-
cinit illud psal. 48. bis ibi appositum: Ho-
mo, cùm in honore esset, non intellexit:
comparatus est iumentis insipientibus, &
similis factus est illis: sed præstat à prolixi-
tate abstinere, & iam cum eodem Prateol.
seù Wigando, adducere rationes, quibus
conuincantur quicunque homines, etiam
Gentiles, non solùm ad recedendum ab
Atheismo, verùm etiam ad detestandum
ipsum.
588 Confirmandæ igitur, inquit, sunt men-
tes humanæ firmis, ac solidis rationibus, &
testimonijs, vt excussa omni materia dubi-
tationum, certo statuant esse Deum omnia
creantem, & moderantem, eumque vera
fide inuocandum, & celebrandum esse. Ra-
tiones itaque, ex quibus homines præstan-
tia, & sagacitate suæ mentis, etiam absque
verbo diuino, aliquo modo decernunt es-
se Deum, sunt hæ:
589 Omnia Dei opera in tota hac mundi
machina euidentissimè demonstrant, &
conuincunt, esse Deum aliquem sapientis-
simum, & potentissimum, architectum, &
cōseruatorem perpetuum rerum omnium.
Alias enim non possent ista omnia, quę sunt
in mundo, casu existere, aut perdurare.
590 Sed ista non nihil euoluenda sunt. Quòd
igitur sit Deus, gentes etiam saniores sen-
serunt, & fuerunt ipsis in conspectu hæ ra-
tiones.
591 I Ipsa hominis admiranda, & pulchèr-
rima fabricatio, innumeris testimonijs Dei
ornata, vt non immerito homo sit appel-
latus μικρὸς κόσμος. Lucet enim in homine
discrimen honestorum, & turpium, quod
est regula omnium actionum necessariarū
592 in vita humana. Et nihil est tàm minu-
tum in homine, quin de Deo luculentissi-
mum testimonium dicat. Ac detestandus
est ille stupor hominum, quòd tot, ac tan-
tarum rerum præstantiam non expendat,
593 Sed vberior explicatio ex Physicis petē-
da est, vbi singula membra hominis exa-
ctius considerantur: differimus enim hæc in
parte tantùm de ethnica Dei cognitione.
594 Secundo, Conscientiæ sensus. Nam
in tetris facinoribus, vt in parricidio, in-
cestu, & similibus atrocibus peccatis, con-
scientia in omnium hominum animis arca-
na quadam vi sensit, Deum esse inspecto-
rem, & vltorem scelerum, etiamsi immu-
nes sint facinorosi à pœnis magistratuum.
595 Tertio, Pulchritudo, ordo, effectus,
propagatio, conseruatio, & duratio rerum
omnium in mundo. Vide de hac re Cicer.
lib. 2. de natura Deorum ex Aristotele pul-
cherrimum locum.
596 Quarto, Distinctio, & conseruatio spe-
cierum, quæ sese in mundo multiplicant,
& propagant quotannis.
597 Quinto, Societates, regna, & impe-
ria hominum, quæ non temere coeunt,
confirmantur, sustentantur, mutantur.
598 Sexto, Pœnæ sceleratorum admirandę,
& graues, etiam cessante à suo officio ma-
gistratu ciuili. Nam hæc regula vniuersa-
liter vera est; Atrocia delicta comitantur
atroces pœnæ diuinitus; id quod non fie-
ret, si non esset Deus exequutor suę iustitię.
599 Septimo, Præmia rectè factorum. Nam
etiam disciplina inter Ethnicos habet sua
quædam præmia politica, & mundana.
600 Octauo, Ordo causarum, qui in rerum
natura non procedit in infinitum: Sed ne-
cesse est tandem ad tale aliquod Numen
deuenire, quod gubernat omnia, in eoque
consistere.

Nono

601 Nono, Prodigia, & signa, quæ res maximas portendunt, vt sunt Eclypses, Cometæ, Chasmata, Traiectiones, Terræmotus, & Hiatus, quibus totæ Ciuitates absorbentur, Insulæ subsidunt, & obruuntur vndis, locustarum agmina, partus monstruosi, & similia.

602 Hę rationes animos non prorsùs monstruosos, atque à Diabolo induratos, conuincunt, vt statuere cogantur esse Deum; sed & hoc sciendum est, tantam esse peruersitatem hominis, tantasque in eo regnare tenebras, vt vel non cogitentur ista argumenta, vel subinde mentes quasi vndę ventis agitatæ fluctuent, hæsitantes, an sit re vera Deus, & an curet res humanas. Hæc omnia Prateol. ex Wigando

603 Equidem prædictę rationes ex doctrina philosophica omnino vera desumptæ admodum fortes, & efficacissimæ sunt ad remouendum quoscunque homines à lapsu in Atheismum, hunceque a cordibus eorum, qui in ipsum iam prolapsi sunt, eradicandum; tamen non adeò mirum, quòd educati in gentilismo, & in cultu idolorum ad sectam Atheisticam transeant: quando quidem Socrates, & alij enumerati inter excellentes Philosophos, vt vidimus supra,

604 Athei extiterunt. At illud in summam admirationem quemcunque considerantē rapit, quòd professores fidei Catholicę in gremio veræ Ecclesiæ pedetentim contemnentes bonam conscientiam, circa fidem naufragauerint, ac tandem in Atheismum prolapsi fuerint, non obstantibus supradictis rationibus philosophicis, quæ respectu istorum maiorem habent efficacitatem, cùm fides Christiana (vti dicere solebat Eminentissimus ille vir Cardinalis Caietanus) nos effecerit maximos Philosophos, & à diuersis falsis dogmatibus peripateticis

605 liberauerit. Vndè pro remouendo periculo à Christianitate prolabēdi in Atheismum, aliæ multo efficaciores rationes hic à nobis exprimendæ, nempè illæ, quas è fontibus doctrinæ Catholicæ, & Euangelicæ exhaustas adducit ibidem Prateol. ex Wigando. ipsos quæso audiamus.

606 Sed vt multo, inquit, luculentius, & firmius Deum esse demonstretur, ethnica argumenta relinquentes, Ecclesiæ Dei fundamenta producamus, quę sunt huiusmodi,

607 Primo, Verbum Dei expressè hunc articulum tradens, & confirmans, sicut in cæteris partibus huius loci explicabitur.

608 Secundo, Patefactiones Dei in veteri, & nouo Testamento multiplices, & valdè illustres.

609 Tertio, Missio Filij Dei in carnem, vt expiaret peccata generis humani. Item effusio Spiritus sancti visibilis.

610 Quarto, Miracula illustria, inimitabilia vllis creaturis, vt quòd sol stetit in cælo spatio vnius diei, pugnante Iosue. Item, quòd idem sol retractus est in cælis per decem gradus, ęgrotante Ezechia. Quòd vndæ instar murorum vtrinque steterunt in mari rubro, & in Iordane transeuntibus Israelitis. Quòd mortui ad vocem Christi, & ministrorum ipsius resurrexerint. Quòd viui homines, spectantibus alijs, recepti sunt in cælum, & similia. Hæc nequaquam possunt casu accidere.

611 Quinto, Peculiaris Ecclesiæ vocatio, repudiato, & abiecto non exiguo mundi impio cætu, Propagatio, & conseruatio ipsius Ecclesiæ contra furores Diaboli, & mundi omnibus sæculis.

612 Sexto, Prophetiæ de rebus futuris tùm in Ecclesia Dei, tùm in Politia; & euentus, qui præfinito à Deo tempore, siuè breui, siuè longo, præclarè respondent.

613 Septimo, Experientia auxilij Diuini in inuocatione. Item experiētia fructuum, quæ ex Euangelij cognitione proueniunt, quales sunt remissio peccatorum, consolatio, & pax conscientiæ in summis mœroribus, Donatio Spiritus sancti, inchoatio nouæ Obedientiæ, & similes.

614 Octauo, Glorificationes Sanctorum; vt Elias igneo curru viuus in cælum vehitur: Lazarus recumbit in sinu Abrahæ: cōtra diues Orco infernalibus flammis excruciatur: multi Sancti, Christo expirante in Cruce, in monumentis reuiuiscunt, & egressi per dies quadraginta, donec Christus in cælum visibiliter ascendit, multis pijs apparent, cum ipsis familiariter de rebus Diuinis colloquuntur.

615 Nouo, Promissiones certæ de futuro iudicio, resurrectione, & vita æterna; in qua impij contemptores, & persequutores Verbi Dei in infernum proiecti, æternas pęnas luent: Pij verò, qui in Christum crediderunt, æterno gaudio, & honore, cum Deo Patre, Filio, & Spiritu Sancto, & cum sanctis Angelis potientur.

616 Decimo, Sacramenta, vt Baptismus, qui est lauacrum regenerationis; Clauium administratio, quæ fit nomine, hoc est, mandato, & efficacia Christi: Corporis, & sanguinis Domini sub pane, & vino fruitio.

617 Hæc sunt grauissima fundamenta, quæ Ecclesia Dei, præter illas rationes, quas ipsa ratio humana, aut collectio, seu ratiocinatio ex operibus Dei suppeditat, nouit, & considerat. Hisce igitur argumentis mētes nostras confirmari decet, ne cæcitati, dubitationi, aut securitati nimiæ spontè indulgeamus. Hæc Ioannes Wigandus: hucusque ex eo Prateol. & nos ex vtroque.

618 Nihilominus in tanta, & clarissima luce Christianismi per fidem Catholicam, & legem Euangelicam ei infusa, heu misera naturæ humanæ conditio; ò infortunium nostri temporis, etiam à Christianis summè deplorandum! densissimæ Atheismi tenebræ clàm in non paucis eorum cordibus infelicissimè sparguntur, respectu penè innumerabilium de populo Christiano, verissimum illud Psalmi, Dixit insipiens in corde

619 suo, non est Deus. De hoc Gualter. c. 19. sæcul. 17. in Appendice, hæresiarchas, qui

qui extiterūt ab ann. 1614. ad annum 1631. comprehendente, vbi peculiariter exprimit, qualiter Lucilius, & socij eius Athei ex condicto per totam Europā dispersi fuerint ad seminandum in ea Atheismum: ipsiua Gualterij verba, si lubet, audiamus.

620 Lucilius, inquit, natione Italus, cùm Atheismum per varia Galliæ loca docuisset, Tholosæ tandem honestorum quorundam virorū,qui hominis blasphemias tolerare minimè poterant, testimonijs equuitatus est, mortique iusta Clariss. viri D. Mazuyerij primi in Tholosano Parlamēto Præsidis diligentia, vereque Christiano totius illius Senatus zelo addictus. Non defuere ex eius asseclis,qui excusare eum auderent, eiusque impia dogmata in Philosophiam

621 quam prætexebat, reijcere. Verum tetra Lucilij impietas se luce clariorem prodidit, cum ad honorariam, vt vocant, damnatus pœnam, veniamque à Deo, à Rege, & à Iustitia petere iussus,respondit. *Quod ad Deū attinet, nullum esse credo; Quod ad Regem, nunquam illum offendi; Quod autem ad Iustitiam, illam ego Dæmonibus, si tamen Dæ-*

622 *mones aliqui existant, deuoueo.* Subiecit miser, parum profecturos, qui sibi mortem inferrent, quòd 12. essent Neapoli egressi, & per Europam ad idem docēdum dispersi. Huic duodecimo Satanę Apostolo lingua primum fuit amputata: tum ipse crate pertractus, strangulatus, combustus; eiusque cineres in ventum dispersi,die Sabbathi ante Quinquagesimam 9. Februar. 1619. Hęc ille, & prosequitur sic,

623 Relegat lector in 19. Caluini errore, quid huic errori cum Atheismo intersit cognationis, quam & fusius expono Dilemmate 49. Anatomiæ Caluinismi. Legat insuper quæ de Atheistis, curiosisque huius temporis ingenijs in Gallia præsertim,anno 1623. detectis scripsit D.Gaspar in suo Thesauro Historico; detectis, inquam, partim

624 per libros, sermones, ac poëmata satyrica,& contumeliosa Atheismum Nobilitati Galliæ suadentia, execrabilesque aduersus Deum, Deiparam Virginem, & Sanctos impietates complectentia; partim per iuridicam pestis huius insectationem à Generali Senatus Parisiēsis Procuratore susceptam. Thes. Hist pag. 671. 693. 694. & 695. legat denique ea de re, quæ P. Garassus in supra citato doctrinæ curiosæ examine. Hæc ille.

625 Ex quibus manifestè innotescit etiam his nostris temporibus venenosum Atheismi semen in tota ferè Europa, in detrimentum non exiguum Ecclesiæ Catholicæ, & peculiarium animarum,abundanter fuisse

626 sparsum. Quod etiam confirmatum tibi exhibeo veridico Admodum Reuerendi & Religiosissimi viri de nostra Societ. Iesu P. Ioannis Gonterij, eximij concionatoris,testimonio. Quippe interrogatus aliquando ab Illustrissimo Domino D.Dionysio de la Villeta,Hierosolym. equite, magno Cōmendatario (vti ab ipsomet audiui) num in partibus septentrionalibus pluresessent hæretici, quam Catholici? hoc resp onsum dedit. Vtrorumque simul numerum à profitentibus Atheismum sine dubio superari.

627 Atque ijs iam sermoni de Atheorum secta ac de reliquis quorumcunque hæresiarcharum, quorum notitiam pertingere potuimus; decursis omnibus sęculis,diu, multumque à nobis protracto, Deo benè iuuante, felicem tandem finem imponamus.

CAPVT XX.

De repetitione testium in quouis Tribunali, præsertim in nostro S. Officij; de publicandis item, vel è contra supprimendis eorum nominibus, ac de non confrontandis ipsis cum reo, aut secus, maximè ad habendam personæ identitatem.

PROOEMIOLVM.

1 NVnc tandem nobis illuc reuertendum, pro seruando exequutionis ordine, vnde digressionem adeo longam, & abundantem sumpsimus; ad rem tamen, & non extra chorum saltando, sed DD. Inquisitoribus, Commissarijs, seu Vicarijs eorum, Assessoribus, ac alijs Ministris S. Inquisitionis facem præferendo, ad faciliuscognoscendum in examine reorum circa intentionem, & magis complete inuestigandum, qui nam errores contra fidem Catholicam in mentibus eorum lateant; ad quam item scitam, & cuiusnam hæresiarchæ pertineant. Huc enim tendunt examina omnia delinquentium iam delatorum in S. Officio; huc constituta varia ab Inquisitore sæpius diuersis temporibus circa vnumquemque eorum iteranda, vt talem eisdem inuestigationem, & cognitionem ipse Inquisitor obtineat, sicuti in Prooemiolo cap 3. huius 3. lib. iam supra tradidimus. Huc etiam notitia tam multiplicium hæreseon sectarum, ac fere innumerabilium hæresiarcharum à nobis tradita diri-

gitur,

gitur, vt quamprimum examinator indagare cæperit intentionem rei examinati, quod hic talis, vel talis hæresiarchæ sectam profiteatur, iuxta naturam, seu qualitatem ipsius, ille interrogatoria proportionata formet, ipsisque reum vrgeat, quousque finem intentum conuincendi ipsum, atque inducendi ad manifestam delicti, vel erroris confessionem con-
2 sequatur. Quod si nihilominus post multiplicata sæpius dicta examina, & constituta, & post longam, & strictam carcerationem (tædio enim longæ, & strictæ carcerationis multoties ad fatendam veritatem reus inducitur) in totum, vel ex parte in negatiua perstiterit, progrediendum tunc ad vlteriora, ac pro inchoando, ac dein perficiendo processu condemnatiuo deueniendum consequenter ad exequenda hæc in titulo huius 20. cap contenta, de repetendis scilicet testibus, de supprimendis eorum nominibus, ac de non confrontandis
3 ipsis cum reo &c. Vel secus de oppositis exequendis. Doctrina autem à nobis tradenda cum Doctorib. citandis, Prospero Farinac. Castro Palao, Cæsare Carena, & alijs curabimus sit ita generalis, & completa, vt non solum ad Tribunal S. Officij, sed ad quęuis etiam alia quoquomodo deseruire possit.

An testes probent tum in ciuilibus, tum in criminalibus, nisi parte citata repetantur? quid peculiariter in causis S. Officij?

REGVLA CCCXXVII.

4 EXceptis nonnullis casibus indicandis, regulariter loquendo, nequaquam insurgit valida, & legitima probatio per testes in summario iudicio examinatos, nisi postea in plenario citata parte ad eius instantiam eorum examen repetatur, siuè Iudex ciuiliter, siue criminaliter contra
5 aliquem procedat. Secus verò, si pars ipsa dictæ repetitioni renunciet, & testes pro rite, & rectè examinatis admittat. Hoc
6 autem totum in causis Officij Sanctæ Inquisitionis pari modo locum habet; Imo si post illam renunciationem reus velit, dum res est integra, vt sibi testes repetantur, ab Inquisitore ipsorum repetitio ei haud deneganda est.

7 CVm in nostro tribunali S. Inquisitionis peragantur frequenter non solum causæ criminales, vti sunt, vbi est error contra fidem, vel præsumptio eius; sed ciuiles etiam, quales censentur causæ libertatis (sermo de eis nobis erit circa finem lib. 6.) & aliæ, vt quando excitantur lites inter Ministros, vel familiares dicti Tribunalis, quarum sunt competentes indices DD. Inquisitores: Nullus credo abs re iudicabit, quod in materia illa repetitionis testium, aliqua circa causas ciuiles attingamus.

8 Prorsus certa & communis omnium doctrina habetur, testes sic in causis ciuilibus, parte non citata, examinatos, nullo modo probare. Constat manifestè ex cap. 2. extra de testibus, vbi textus egregius, Ecce inquit, admonendus est semper aduersarius, vt ad audiendos testes veniat: quod quia hic omissum est, necesse est, vt quod contra legem actum est, non habeat firmitatem, Ita Gloss. ibi, verb. Admonendus, lit. L. Innoc. verb. obijciatur, Bald. in summario inncto nu, 1. & nu. 6. est etiam tex-
9 tus in Iure ciuili, l. si quando, §. Sed cum oportet, idem confirmans, ibi, si per exequutores admoniti, C. de testibus; similiter textus, in Authent. Sed & si quis, ibi, Aduersarius moneatur à Iudice & sic eo presente iudex testationes recipiat, C. eodem. Pro qua doctrina vti vera, maximè in causis ciuilibus, plures auctores citat, & sequitur Farinac. in prax. crim. quæst. 72. cap. 1. nu. 1. nec vllus est, qui contradicat.

10 Sed potius eam diuersi extendunt, quod habeat etiam locum in recipiendis testibus ante litis contestationem, & ad perpetuam rei memoriam; in eorum receptione, vt hæc sit valida, partem esse citandam, videtur manifestè probare textus in S. & hic veto, in Authent. de testibus, ibi oportet, & illum in ea Ciuitate constitutum, in qua attestationes dantur, admonitum à Iudicè, siuè à defensore, præsentem esse & audire attestationes. Ita Glos. in verb. præsen-
11 tem, & in verb. inutile. Pari modo textus in Authēt sed & si quis, C. de testibus, ibi Aduersarius moneatur à iudice, & sic eo præsente iudex attestationes recipiat. Asserunt sic defendentes, ibi Glos. fin. verb. vna parte, lit. X, Paul. de Castr. nu. 1. Marsil. l. de vnoquoque nu. 80. ff de re iudicata, Mascard. de probat. lib. 3 conclu. 1366. nu. 3. & cum alijs per ipsum relatis, Farin. vbi supra nu. 2.

12 Requiritur item citatio partis in examine testium, vt isti probent, etiam in causis, in quibus non seruata iuris solemnitate proceditur, vel summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, vt in causis mercatorum, aut in quibus proceditur sola facti veritate inspecta. Ita Mascard. de probat. lib. 2. conclu. 682. nu. 9. & lib. 3. conclu. 1366. nu. 4. & 5. Osasc. decis. Pedem. 79. nu. 19. Honded. consil. 101. nu. 8. & 10. ac cum alijs ab eo adductis Farinac. à nu. 13. ad 17. & inde ostenditur, quia quoad hoc par est ratio de eiusmodi causis, atque de illis, quę cum solemnitatibus iuris tractantur.

13 Sed quid si pars citata ad examen, vel repetitionem testium, ob rationabile, & iustum impedimentum comparere non potuit? sine dubio si examinentur, nihilominus,

nus, aut repetantur, nequaquam tales testes probabunt. Extat pro hac clarus textus, in §. si vero, in Authen. de testibus ibi, nisi per excusabilem aliquam necessitatem, Item in cap. 2. de testibus ibi, & non ex ineuitabili quadam necessitate venire non possit; Glos. verb. ineuitabile, lit. L.

14 An verò si pars sit iustè impedita ad comparendum, teneatur mittere procuratorem & an hoc non misso, sit valida receptio, vel repetitio testium? discutit Innoc. dict. cap. 2 in verb. ineuitabili, quem videas.

15 Exprimendi nunc aliqui casus, in quibus absq; citatione, & præsentia partis, testes in sũmario iudicio examinari probant.

16 I Quando timetur cum fundamento potentia aduersarij, tunc enim potest actor petere à Iudice, vt clã testes recipiat, & examinet, etiam ante litem contestatam, nedum parte non citata Ita Abbas, in cap. 2, nu 9 extra de testibus Marsil. in l. de vnoquoque nu. 76 & 77 in fin. ff. de re indic. Mascard. lib. 1. concl. 682. n. 24 & Farinac. cũ multis relatis ibid. nu. 41. sed intelligitur cum moderatione, de q ia infrà nu. 22.

17 Probantur item testes examinati, non citata parte, quoties periculum est in mora, vt si iurisdictio iudicis sit peritura eo tempore, quo pars citatur; similiter si agatur de probatione debiti contra debitorem suspectum de fuga, siue huius citatione examinari validè possunt testes illud probantes Ita Mascard. de probat. lib 2. conclu, 682. nu. 26 & 45. & post plures, quos adducit, idem Farinac. nu. 36. & 37.

18 Dein non procedit dispositio illa cap. 2. extrà de test bus, possuntque illi validè examinari absque citatione partis, quando est timor mortis, vel longæ absentiæ testium vel alias est periculum amittendi facultatem ad probandum; nam tunc tales testes recipiuntur sine partis citatione, etiam lite adhuc non contestata. Tradunt Felin. in dict. cap. 2. nu. 15. extrà de testib. Mascard. lib 2. de probat. conclu. 682. nu. 27. & lib 3. conclu. 1365. nu. 10. & loquitur

19 de casu, quando reus est examinandus in articulo mortis. Bertazzo cons. 348. nu. 6 & Farinac. ibid. nu. 38.

20 Verum debet intelligi, quòd timor mortis, vel absentiæ sit talis, vt mors, vel absentia sequeretur, si fieret dilatio ad ci. tandam partem, & contestandam litem,

21 alias secus. Debet item intelligi, si re ipsa mors testium sequatur, nam si testes supravixerint tempore comparitionis partis, & litis contestandæ, ipsorum testium receptio euanescit, & nihil ex ea probatur vnde coram parte citata in tali casu repetendum est illorum examen. Post Abbat. Felin. & Rotam Rom. citatos per eum docet Vestr. in prax lib. 6. dict. cap. 2. nu. 3. & post hunc Farin. ibid nu. 39 & 40.

22 Moderandum etiam, quod supra nu. 16. diximus, posse scilicet clam examinari validè testes non citata parte, vbi de potentia aduersarij timetur, quòd tantum habeat locum quando simul cum isto timore coniungitur alius timor dictus, nempe mortis, vel absentiæ testium. Nam cum hac moderatione loquuntur auctores à nobis citati dict. num. 16. Abb. Marsil. & Mascard. quos sequitur idem Farinac. num. 44.

Præterea parte non citata examinantur

23 legitimè, & validè testes, quando sumuntur informationes circa habilitatem, vel inhabilitatem alicuius personæ ad dignitatem, vel munus aliquod promouendæ, Ita Innoc. in dict. cap. 2. num. 9. & ibi Abb. n. 7. vers. secundus casus. Deci. num. 45. extrà de testibus. Mascard. de probat. lib. 2. cõclu. 682. & præter alios, quos refert, Farinac. ibid. num. 51. Dixi, personæ promouendæ,

24 nam si quis est iam promotus legitimè ad dignitatem, vel ad munus aliquod, & agatur de eius depositione, ob quamcunque causam non examinantur testes, neque sumitur informatio absque partis citatione. Docent Abb. in dict. cap. 2. num. 7 vers. & intellige, Felin num. 8. Mascard. dict. conclu 682. num. 18. & cum alijs per ipsum citatis Farinac. vbi supra num. 52.

25 Tandem non requiritur citatio partis in receptione, & examine testium, quando agitur de probatione consuetudinis introductæ à populo eiusdem Ciuitatis. Tradũt Adden. ad Abb. in dict. cap. 2. num 8. lit. A. Acet. num. 8 vers. item tu adde. Felin. n. 16. in 13. limitatione, extra de testibus, Mascard. de probat. lib. 2. conclu. 682. num. 34.

26 & ibid Farin num. 57. Qui cum alijs DD. per ipsum relatis id sub duplici conditione admittit. Primo, vt talis consuetudo sit notoria; nam tunc probatione non indiget, propterea Iudex potest de ea se ex-

27 traiudicialiter informare. Secundo, vt eadem consuetudo tantùm respiciat litis ordinem, quia cùm tunc non sit magni præiudicij, potest Iudex etiam parte non citata informationem extraiudicialem sume-

28 re. At si consuetudo respiciat decisionem causæ, cùm in hoc casu maximè agatur de præiudicio partis, ideò hæc citanda est tũc, etiam quòd consuetudo prætendatur notoria. Vide plura apud Farinac. & alios casus, in quibus absque citatione partis testes examinantur (ex eis nonnullos infrà attingemus) in causis ciuilibus, vt iam ad criminales gradum faciamus.

29 Pari quidem modo certum est, quòd in causis criminalibus testes nihil probent, si absque citatione partis examinentur, vel nisi coram ipso reo citato examen eorum repetatur Ex citato sępiùs cap. 2. extra de testibus à fortiori conuincũt id scriptores, quia agitur de magis graui præiudicio partis in causa criminali, quam in ciuili, ergo, &c. Abb. ibi, num. 8 ibi etiam Felin. n. 9. Clar. in pract. quæst. 11. vers. item quæro, Mascard. de probat. lib. 1. conclu. 495. n. 11. & post plures, quos citat, Farinac. dict. quæst. 72. cap. 2. num 87.

30 Ha-

30 Habet autem multò magis locum prædicta doctrina casu,quo iudex procedit per viam accusationis, & parte instante. Nam tunc nisi citato reo testes examinentur, aut coram ipso repetantur, prorsus nulla probatio ex eis insurgit. Iuxta Gloss.in cap.2. de testibus verb. admonendus, vers idem est in accusatione, Albert. in tract. de testib. cap.7.num 8 & Farin.ibid.num.88.

31 Discutit autem hic idem Farin. à n.89. vsque ad 93 illud graue dubium, an dicti testes sic examinati absque citatione partis, aut non repetiti coram ea, dato, quòd nullatenùs probent, saltè ex tali receptione testium sic diminuta resultet aliquod modicum indicium, aut leuis aliqua præsumptio, seù argumentum? Duæ ab ipso Farin. referuntur oppositæ sententiæ grauissimorum Doctorum, altera affirmans, &

32 altera negans. Ipse verò in negantem inclinat, asserens esse veriorem, & communiorem: addit tamen cum Albert. de hæret. quæst.34 num. 39. quòd testes examinati parte non citata, faciant aliquod indicium in ciuilibus; secùs autem in criminalibus. Ita ille, cui adhæreo.

33 Requiritur præcipuè citatio partis in criminalibus,quando examen testis repetitur in tortura, si reus sit præsens, & neget delictum; secùs verò, si absens tunc reperiatur. Ita cum alijs ab ipso adductis Mascard. de probation. lib.1. conclu.496 à num.11. & post eum Farinac. dict. quæst.72. cap.2.

34 num.97. Addens, quòd ita obseruetur, vt testes torqueantur in faciem rei, & quòd præsentatio ante faciem testis habeat vim citationis, vt latè probat ipse,num.139.Sed de hac adductione delinquentis in faciem testis, seù de mutua vtriusque confrontatione, ex professo infrà peculiari Regula, maximè pro causis S.Officij à nobis agetur.

35 Prædicta item doctrina de necessitate citandi reum ad examinandos testes, vt valide in criminalibus probent, seù ad repetendum examen eorum coram ipso,communiter à DD. admittitur, respectu cuiuscunque Iudicis quodlibet liberum, & absolutum arbitrium habentis. Constat ex traditis à Farinac.vbi supra,n.13 cum Aretin. Decio, Felin.Mascard.& alijs per eum relatis, quibus peculiariter ipse Farinac addit Bursattum, conf.201. à nn.99. vsq; ad 119. audi verba ipsius Farinac.

36 Vbi, inquit, latissime probat, Iudicem non posse torquere ex processu informatiuo, etiam quòd habeat potestatem procedendi non seruato iuris, aut statuti ordine, vt ibi, num.95. & seqq. & etiam manu regia,vel citrà ius, & contra Ius,vt ibi,n.100. & etiam quòd habeat quamcunque præemi-

37 nentiam,& facultatem,vt ibi n.101.Et etiā quòd Princeps ei dedisset facultatē procedendi contra reū denegatis defensionibus, vt ibi,n. 102.& seqq.vel torquendi non præcedentibus legitimis indicijs, vt ibi n.109. & seq. & etiam quod haberet liberam, & plenam potestatem, & amplissimum arbitriū procedendi etiā de facto, vt ibi nu.117. & seqq. Post quæ immediate subijcit idem Farinac.

38 Et hoc consilium Bursatti,iunctis alijs per me deductis in 2. lib. quæst. 39. nu. 15. & seq. si Iudices Gubernatoris Vrbis videre, & studere dignarentur, non vtique sic de facili, prout quandoque faciunt, sub prætextu amplissimarū facultatum dictiGubernatoris,ex processu informatiuo, & denega-

39 tis defensionibus reos torquerent. Sciant autem isti, quod secundum iuris dispositionem (quam omninò, siue velint, siue nolint, seruare tenentur, & nisi seruauerint, in alio sæculo syndicabuntur) non possunt hoc eorum pretenso arbitrio, facultate, seù præeminentia vti, nisi contra latrones insignes, & valdè famosos, vel in criminibus notorijs, etiam concurrente leuitate vitæ; secus autem in alijs casibus, & contra alias personas; sic enim post eundem Gramm. & Afflict. quos allegat expressè Osasc. decis. Pedem. 79. nu. 19. vers. nec monere dicitur, & Bursat. dict. conf. 201. nu. 101. & seqq. hęc ille.

40 Varij autem, & multiplices sunt casus, in quibus, vt probatio per testes in criminalibus sit valida, non requiritur citatio partis ad reos examinandos, neq; vt eorum

41 examen coram reo reperatur. Primo quando proceditur contra reum contumacem. Tenent Glos. cap. 2. in verb. Admonendus, in fine, ibi, non per contumaciam, &c. extra de testibus. Iul. Clar. in pract. quæst. 11 vers. item quæro, vbi expressè ait, contra absentem posse non citata parte testes validè recipi, & hos sic sufficere ad illum citandum, & si non compareat, ad ipsum definitiuè condemnandum. Quam doctrinā post Flami. Chartar. & alios,quos adducit,merito approbat Farinac.ibid. nu. 100.

42 Sed, quid, si reus absens citatus recedat à contumacia, & compareat? Resoluit benè cum hac distinctione idem Farinac. nu. 102. Si comparitio fiat à reo ante condemnationem, testes prius suscepti pro informatione coram ipso repeti debent, vt aliquid probent: secus verò, si post condemnationem compareat;quia tunc Iudex functus est officio suo, & non conceditur ei vlterius progredi; & ait idem Farinac. iuxta hanc resolutionem intelligenda esse tradita à Boër. & Claro per ipsum citatis.

43 Valdè cōtrouersum est apud Scriptores, an sint repetendi testes citato reo, quando Iudex procedit ex officio, & per Inquisitionem? Alij ex eis non pauci,& quidem classici, negant; alij verò plures meliotis notæ affirmant, quod sint repetendi, alio-

44 quin nihil probant. Distinguunt tamen alij, vt Aretin. dict. cap.2. num.9. vers.sicut etiā videmus, Iuncto num.21. & ibi Felin. post, num.9. extrà de testibus, & Bald. in l. 3. §. si tibi, vers. sed pone, ff. de cond. ob turp. caus. quod prima sententia negans sit admit-

mittenda in sola generali inquisitione, quando Iudex inquirit non contra certam personam, sed generaliter quis delictum commiserit: Secunda autem affirmans debeat admitti in speciali inquisitione, nempè si Iudex ex generali inquisitione velit descēdere ad specialem, & inquirere de certa persona; quia cū agatur tunc de huius præiudicio, citatio ipsius requiritur, & testium repetitio.

45 Adhuc nihilominus Mascard. de probat. lib. 1. conclu. 496. num. 11. & lib. 2. concl. 682. num. 14. cum Clar. & Bursat quos citat, & Farinac. dict. cap. 2. num. 108. & nu. 136. ea distinctione non sunt satisfacti, sed benè concordant cōtrarias illorum Doctorum sententias sic, quod quando reus est iā carceratus, & alias præsens, testes prius recepti etiam in generali inquisitione pro informatione Curiæ nihil probent in vlte-
46 riori processu, nisi repetantur. Si verò reus sit absens, & contumax, tunc testes examinati contra ipsum etiam speciali inquisitione optimè probant ad iuridicam condemnationem, quamuis non fuerint repetiti, vt paulò ante diximus; & est doctrina Baldi citati.

47 Oritur item probatio legitima, & sufficiens ad condemnandum reum, saltem vt torturæ subijciatur, ex testibus examinatis parte non citata, & postea mortuis, etiam si nullo modo repetantur. Deducitur clarè ex textu in l. final. C. de testibus, quo ostenditur, quòd testes examinati coram arbitro probent coram Iudice etiam non repetiti, si mortui sint, docent vt certum Fol. in pract. crim. verb. & demum repetantur testes n. 6. & Stepha. Lamberteng. in tract. de contract. eorum, &c. Glos. 11 nu. 20. consuluit Burs. in causa crimin in cons. 17.

48. nu. 10. Dixi, saltem, vt torturæ subijciatur, quia tales testes sic examinati, & postea mortui ante repetitionem ipsorum, faciunt semiplenam probationem contra reum; ergo potērit hic ex eis condemnari ad torturam. Ita ex mente Bart. in l. Admonendi, in 4. quęst. nu. 45. ff de iureiu. & ex mente aliorum, tradit Farina. ibid. à nu. 119. apud quem plura videas.

49 Pari modo non requiritur parte citata testium repetitio, quando eos recepit Iudex circa factum, vel delictum adeo publicum, & per se notorium, vt nulla tergiuersatione celarj possit. Ita Abbas in dict. cap. 2. num. 7. vers. primum vbi factum est notorium. Felin. nu. 7 vers primo limita, & Decl. nu. 44. extrà, de testibus, Mars in l. de vnoque nu. 78. & nu. 81. & seq. ff de re iud. & Farin. dict. quæst. 72. nu. 109

50 Qui ibi nu. 10. benè declarat eum Bald. in cap. 1. §. homicidium, de pace iuramento firm. prout ipsum allegat, & sequitur Aret. cap. 2. nu. 8. versic. secundo adde, extrà de testibus, quod debeat intelligi in notorio facti permanentis; secus verò in notorio facti transeuntis, quia si iam transijt delictum, & non reliquit vestigium post se tollitur, aut saltem minuitur valdè notorietas: ergo requiritur tunc repetitio testium.

51 Dein, si iudex recipiat testium informationem circa nomen, & famam alicuius, vt possit postea ex ea ad inquisitionem contra eum deuenire, non est necessaria citatio partis, neque repetitio illorum. Adest prò hoc textus in cap. qualiter, & quando, versic. ne propter subreptionem nominum infamandi, &c. extrà de accusat, & tradunt vt certum, Bald. post Innocen: quem allegat in l 3. §. si tibi, ante versic. sed nunquid illi testes, ff. de con. ob turpem caus. Arnal. Albert. de hæret. quæst. 34. sub nu. 20, Mascard de probat. lib. 2. conclu. 682. nu. 15. & seq, ac cum multis alijs, quos adducit, Farina. ibid. nu. 113.

52 Affirmand ūprorsus idem, quod non requiratur citatio partis, & repetitio testium quando ab illis recipit Iudex informationem super absentia rei inquisiti. Ita Aret. in dicto. capit. 2. numer. 10. versicul. septimo fallit, in fin. & Felin num. 13. in fin. septima limitatione, extra de testibus Marsil. in l. de vnoquoque nu. 89. ff. de re iud Mascard. dict. conclu. 602. nu. 28 & Farina. nu. 114. Qui addit sic. Et hanc, in-
53 quit limitationem tu procurator nota, quando via excusare absentem à contumacia propter absentiam, quia, vt vides, sufficit de illa docere per testes examinatos. etia non citato fisco, aut accusatore hæc ille.

54 Probant item sufficienter testes parte non citata recepti contra reum ad capturam eius exequendam: circa quod omnes concordant absque dubio, quia si aliter fieret reus quiuis citatus instrueretur ad fugam arripiendam, & nunquam capi posset. Ita Salicet. in l. fin. prope fin. num. C. 16 de quæst Clar. in pract. quæst. 11. vers. item quæro. Albert. de hæres quæst. 34 nu 16. Mascar. de probat. lib 3. conclu. 1366. nu. 1. versic. & subdit, atque post plures alios

55 Farinac. ibid. num. 134. apud quem reliquos casus videas, in quibus dubitant scriptores, an repetitio testium in plenario iudicio parte citata requiratur.

56 Quid tandem in causis criminalibus Tribunalium Sanctæ Inquisitionis? (de ciuilibus non quærimus, quia in istis circa ipsas par est ratio atque in reliquis Tribunal.)

57 Supponendum primo vt omnino certum, quod in crimine hæresis, seu apostasiæ contra fidem possint examinari testes lite non contestata, & parte non citata, nam in huiusmodi causis nequaquam arctatur Inquisitor seruare formam iudicialem, sed potest simpliciter, & de plano procedere. Patet ex cap. statuta quædā de hæret. in 6. & tradunt Roias Sing. 125. Simanc. cathol. Instit. tit. 64. rubr. de testibus nu. 15. Farin. de hæres. quæst. 188. n. 15. Pegna 2. par. direct. cōment 19. in cap. veritatis, de dol. & cont. ac Castr. Falaus tract. 4. disp. 8. pun. 15. §. 3. nu. 3.

Quam-

58 Quamuis autem dicti Farinac. & Pegna. tenere videantur, quod testes sic examinati non probent, & quod ad effectum probandi requiratur repetitio eorum, parte citata; Cum Castro tamen Palao citato, & cum alijs citandis absolutè assertum est, illos eo modo examinatos non solum sufficere ad inquirendum, sed etiam probare contra reum, alioquin nullus esset fidei fauor, cum in quauis causa testes sic examinari parte non citata iuuant ad inquisi-
59 tionem specialem contra reum Neque indè inferas, quod possit reus ex talium testium depositione absque citatione condemnari, ad condemnationem enim non solum requiritur probatio delicti, sed probatio delicti ab inquisito non infirmata. Ita egregiè ibid. Castr. Palaus ferè totidem verbis.
60 Supponendum secundo circa repetitionem testium in causis fidei, quod necessitas eius possit aliquando prouenire ex primæ depositionis obscuritate, nempè testem in priori examine deposuisse ambiguè, & tunc velit, nolit, cogendus est testis ab Inquisitore ad illius repetitionem, vt se declaret, & constet de mente, & sensu deponentis. Afferunt Barbos. in cap. per tuas, nu. 4. extrà de testibus, & post alios, quos refert vir doctissimus Cæsar Carena S. Theologiç & I. V. Doctor, in tract. de Officio sanctissimæ Inquisitionis nuper edito, par. 3.
61 tit. 7. §. 4. Atque circa hanc repetitionem testis, seu nouam eius examinationem, quę adhibetur ad tollendam ambiguitatem & potest resultare contra reum, aut pro ipso, nullus est, qui dubitet, quod possit ac debeat in S. Officio fieri. his suppositis.
62 Adhuc super est dubium, & non leue circa repetitionem testium cum citatione partis, de qua disponitur, vt vidimus suprà, in cap. 2. extra de testibus habeat ne locum in causis hæresis, vel apostasiæ à fide? Videtur pars negatiua amplectenda, quia alias esset fauere hæreticis, aut apostatis. Et quidem eam absolutè amplectuntur non pauci ex classicis scriptoribus, Pract. Corrad. in rubr. de testibus nu. 9. in 14. limitatione, Socin regu. 406. in quarta fallentia, Petr. Plach. in Epitome delictor. capitu. 19. nu. 17. versic quod cōuinci posset, & in eandem post alios, quos adducit, inclinat Mascard. de probat. lib. 1. in præfat quæst. 5. num. 41.
63 Non desunt verò aliqui, vt Felinus in dict. cap. 2 num. 17. & ibi Decius, nu. 50, extra de testibus, Roman. singn 367, versic, quinta fallen. & Marsil. in l. de vnoquoque nu. 77. ff. de re iudic. qui circa hoc cum limitatione loquuntur, nempè, quòd tunc sit neganda repetitio testium hæretico, quando ob istius potentiam periculum aliquod ipsis testibus immineret.
64 Verum pars affirmans communiter admittitur, præcipuè à magis recentioribus, quòd delato in S. Officio de hęresi, opponē-

ti contra testes, & postulanti repetitionem eorum, sit omnino concedenda Ita Albertin. de agnoscen. assert. &c. quæst. 34. nu. 16. Symanc. de Cathol. Instit. tit. 64. num. 10. Rojas de hæres. par. 2. assert. 4. nu. 107. Farinac. de hæres. quæst. 188 nu. 2. Castrus Palaus ibid. nu. 5. & Carena citat. §. 5.
65 nu. 33. Neque hoc est fauere hęretico, (vt rationi oppositæ respondeatur) sed pro veritate, & iustitia inuestiganda vlterius progredi si Inquisitor testes in sūmario iudicio receptos parte citata, repetat inplenario, prolata iā sentētia inter loquutoria ad probandum, l. si quando, C. de testib. cap. veniens, 2. c. cum in tua de testib. Abbas in capit. si clericus, nu. 15 de foro comper. &c.
Dixi, postulanti; nam si reus non postu-
66 let repeti testes, & multo magis, si repetitioni eorum renunciet, habendo ipsos pro repetitis, seu rite ac rectè examinatis, nequaquā talis repetitio requiritur, & absq; ea testes cepti in iudicio summario, legitimè, & sufficienter probant. Ita DD. l. fin. C de testib. & post antiquos tradūt ex recentioribus citati Castr. Palaus, & Carena. Qui
67 benè addit, quod contraria sententia non obseruetur, nisi cum agitur causa hęretici negatiui: Tunc enim oportet valdè, vt Inquisitor ex officio receptos prius testes repetat, etiam si reus habuerit eos pro repetitis, cum oppositum resultet in grauissimum præiudicium talis inquisiti negatiui: ideo eius causa per testium repetitionem etiam iteratam, si conueniens iustificetur, diligenter est perpendenda.
68 Quin etiam vniuersaliter addit idem Castr. Palaus ex Montemar in pract. Archiepisc. cap. 84. nu. 5. & ex Farinac. de hęres. quæst. 188. nu. 27. quod iudex, seu Inquisitor procedens ex officio possit repetere testes, & quòd sępè repetantur ab eo in causis criminalibus quoties tractatur de damno notabili delinquentis, tamersi hic renunciauerit cuiuis eorum repetitioni.
69 Neque obstat quoad Tribunalia S. Inquisitionis illud quod dicebatur de periculo aliquo imminente testibus ex dicta repetitione ob potentiam inquisiti; nàm quantumcunque iste sit potens, nullum eis imminet periculum, cum depositiones testium reo Sancti Officij ostendantur, suppressis ipsorum nominibus, vt infra dicimus.
70 Superest vnum hic discutiendum circa rem istam de necessitate repetendi examen testium, parte citata, quod ex Carena citato, nu. 35. proprijs eiusdem verbis tibi trado, Dubitari, inquit, tamen potest, quid dicendum sit, si reus fecerit in actis protestationem de habendo testes pro repetitis, an possit dictam protestationem reuocare, & petere, quòd repetantur? In
71 qua re dicendum est, hoc vtique reos licitum esse, dummodo res sit integra, idest, attestationes non sint publicatæ. Ita in foro S. Officij docuit Gabri. in consil. 178. vol. 1. & Symanc. de Cathol. Instit. tit. 64.

72 num. 25. & in alijs foris. Honded consil.
101. nu.33. vol. 1. Add. ad Consilium Bertazz. 91. sub litera, D. Baiard. ad Clar.
quæst. 45. nu. 27. Cartar. in prax. interrogan. reorum lib. 3. cap. 1. num. 29. vers.
73 sexto. & ita de anno 1637. die Iouis 17.
Decemb. iudicauit Senatus Mediolani in causa Marchionissæ Octauię Flamenæ imputatæ de nece Marchionis Francisci Gonzagæ Mariti sui: hæc ille. Nec aliud occurrit addendum circa quæsitum præsentis Regulæ, sit ne examen testium repetendum parte citata?

Qualiter repetitio testium formanda, maximè quoad articulos, & interrogatoria partium, tum in aliorum, tum in S. Officij Tribunalium causis?

REGVLA CCCXXVIII.

74 TEstium repetitio easdem prorsus requirit conditiones, & solemnitates, quas primum eorum examen: vnde [illegible] repeti sine iuramēto su[illegible] de propalanda veritate, &
[illegible] sine alijs requisitis. Præcipuè ta-
75 me formari non potest repetitio examinis eorum sine articulis, & interrogatorijs partium, atque aliter formata nequaquam valida est, neque testes sic repetiti vllo modo probant, nec pro repetitis habentur, & tenetur iudex concedere parti copiam articulorum, vt interrogatoria formare va-
76 leat. Possunt autem interrogari testes non solum super contentis principaliter in articulis, sed etiam super illorum circunstantijs loci, temporis, &c. indicandis. Quæ quidem locum habent in quibusuis causis criminalibus, ac ciuilibus, & in omnibus Tribunalibus, etiam S. Officij.

---

77 PRimo generaliter loquendo, certum est apud omnes Doctores, quòd in repetitione testium requirantur ad vnguem eædem conditiones, & solemnitates, quæ in præcedenti eorum examine, vt optimè post alios, Iul. Clar. quæst. 45. vers. Cæterum si reus, & Cæsar Carena, par. 3 tit. 7. §. 4. nu. 37. aduertunt, & quidem iste vltimus loquitur sine dubio in causis S. Inquisitionis, de quibus sermonē instituerat.
78. Exemplificamus in duplici conditione (reliquas videat lector apud auctores, qui de eis tractant, præcipuè apud Farinacium prax. crim. part 2. multis quæstionibus) nempè in conditione de præstando per testem solemni iuramento (tactis Sacris Euangelijs) dicendi verum, quam Carena primo loco ponit, agens de testibus, dict.
79 tit. 7. §. 1. nu. 1. vsque ad 8. Testes enim sine dicto iuramento examinati, & similiter sine eo repetiti, nequaquam probant,
Patet ex text. in l. testium, C. de testibus ibi, hique cum Sacramenti religione deposuerint, vbi Glos. in verb. Sacramenti; ex textu, in l. iurisiurandi, C. eodem, ibi, iurisiurandi religione testes, priusquam perhibeant testimonium, iam du-
80 dum arctari pręcipimus. In iure item Canonico ex text. in cap. nuper, extrà de testibus, ibi, respondemus, quod nullius testimonio, quamtumcunque religiosum existat, nisi iuratus deposuerit, in alterius præiudicium debet credi. Glos. ibi, verb. nisi iuratus, & ex textu, in cap. hortamur, 3. quæst. 9. sicque ex alijs textibus quos allegat Farinac. quæst. 74. nu. 1. cum pluribus scriptoribus per ipsum citatis.
81 Debet autem intelligi cum hac extensione, vt si contingat testem pluries examinari, & repeti, requiratur eundem testem iuramento semper denuo astringi, secundum text. in cap. fraternitatis, in fine, extrà de testib. & attesta ibi Innoc. num. Ioan. Andre. nu. 8 Alexan in l. qui bona, §. si quis stipulatus, nu. 7. ff. de damn. infect. Monticell. in repertor. testium, rubr. repetitio testium quomodo fiat, & cum multis alijs per ipsum relatis, Farinac. dict.
82 quęst. 74. n. 47. Qui n. 50. ex mente Bartol. in l. hæredes palam, §. siquid, post nu. 7. ff. de testam. Alexan. adducti, Abb. in dict. cap. fraternitatis, nu. 1. lit. C. & plurium, excipit benè hunc casum quando testis repetitur ad declarandum suum dictum, nam tunc iste non est obligandus denuo iurare, cum non sit nouum examen, sed declaratio pręcedentis.
83 Quod autem dictum de solemnitate iuramenti præstandi à teste circa tactum Euangeliorum, sufficit, si tangatur quæuis scriptura sacra, aut in sacerdotibus testificantibus, si fiat iuramentum ab eis tacto pectore, more sacerdorali, vt docent ex communi sententia Farinac. dict. quæst.
84 74. nu 22. & 24. & Carena vbi supra. Qui cum Thoma Sanchez in præcepta Decal. lib. 3. cap. 1. nu. 1. benè aduertit, quòd cum substātia iuramenti cōsistat in inuocatione Diuini nominis, validū sit, etiā si absq; tactu scripturæ, aut alterius sacræ rei fiat.
Sed quid, si testis in examine, aut in
85 repetitione eius, iuramentum præstare repugnet, cum ipsi iniūgitur? Audi circa hoc Carenam ibid. nu. 7 Quod si testis, inquit, nollet iurare, vtique in foro nostro S. Officij cogendus esset pœna pecunaria, captis pignoribus, comminata, & inflicta ei tortura, ac excommunicatione, cap. 1. cum ibi notatis per Canonistas, de testibus cogendis. Collegium Coloniense Iuridicum, tom. 2. disp. 7. de testibus, num. 43. qui alios allegat. Et ita scio in suprema Roma-
86 na Inquisitione quendam reum fuisse coactum ad præstandum, quod suscipere recusauerat, media tortura, prout idem etiam in Senatu nostro Mediolani actum fuisse cum simili reo, qui recusabat iurare, atte-
sta-

ftatur Clar. S. fin. quæft. 45 verf. fed penè, vbi quòd talis reus fuit punitus tribus ićtibus funis publicè, & reductus ad carceres iuranit, & interrogationibus refpondit;
87 & quamuis in R.A. Regni ex fpeciali prouifione cautum fit, teftes non effe media tortura cogendos ad deponendum: attamen hoc eadem prouifio Regia limitat, vt non procedat in caufis grauibus, vt videre eft in ElifeoDanza de pugna DD tit. de teftibus cap. 3. nu. 16. caufæ autem hærefis grauiffimę habentur: hæc ille.
88 Quæ probatio Carenæ firmiffima exiftit per exempla duo adducta Tribunalium adeo præeminentium; nec obftat, quod in eis videtur effe fermo de folo reo, & non de tefte, quia vtrius par eft ratio quoad obligationem præftandi iuramentum coram Iudice, aut Inquifitore de dicenda veritate, vel quia nomine rei in dictis exemplis intelligitur etiam teftis, cum ifte reenfans iurare, fiat ftatim reus.
89 Notat item ad rem pręfentem opportune idem Carena, nu.8 ex Rutger. Rulant. de Commiffar. Cameræ Imperialis, part 2. lib 2. cap. 12. num. 10. & feqq. quod ab Inquifitore monendi funt teftes de importãtia Iuramenti in hoc foro S. Officij, & de pœna, qua falfi teftes puniri folent, vt hinc ad propalandam omninò veritatem inducantur.
90 Præterea, quoad circumftantiam loci in examine, vel repetitione teftis, certum eft, quod debeat ab eo iuramentum fieri in iudicio, & non alibi, atque teftis alibi iurans nihil probat. ex text. in l. 3. S. Sabino, ff. de teftibus, oftendunt Glof. ibi, Mafcard. de probat. in præfat. quæft. 5. num. 89. & poft alios, quos ipfe refert, Farinace. dict.
91 quæft. 74. num. 29. Qui tangit hic illud punctum, an depofitio extraiudicialis etiã iurata valeat, & probet, vel fecus? An faltem faciat indicium aliquod? remittit Lectorem ad Tindarum, & Monticel. quos citat ibi, num. 30. & eundem nos remittimus ad ipfum Farinac.
92 Tandem de circumftantia temporis certum etiam eft, quod teftes debeant prius iurare, & poftea examini, aut repetitioni eius fe fubmittere: fi verò prius depofuerint, & poftea iurauerint, depofitio nihil valet, Videtur oftendi ex text. in l. iurifiurandi, C. de teftib. in illis verbis: prius quam perhibeant teftimonium, &c. Ita ibi Glof. add. ad Abb. nu. 1. verfic. & fic depofuit non iuratus à principio, Fulgof. num. 2.
93 In iure Canonico idem clarius oftenditur ex cap fi teftes, in fin. 4. quæft 3. & ibi Ioan. Andreas nu. 8. verf. item quod teftis prius, ficque plures alij, quos citat, & fequitur Farinac. nu. 31.
94 Non defunt, qui doctrinæ præcedenti ex parte faltem fe opponant, & cum diftinctione procedant, vt procedit Bald. in dict. l. iurifiurandi, nu. 1. quem non pauci fequuntur, quòd tunc tamen fit admittenda quando teftis poft fuam depofitionem ex interuallo iurat; fecus verò, fi poft eam iuret, in continenti, quia in hoc cafu valida
95 eft depofitio. Verum hanc Baldi diftinctionem reijciunt alij, præcipuè Salicet. in dict. l. iurifiurandi nu 3. verfic. ego puto, & Archidiac. in cap. fi teftes, §. iurifiurandi 4. quæft. 3. qui volunt, etiam fi continenti iuret teftis poft fuam depofitionem, hanc nequaquam effe validam.
96 Vndè Aretin. in capit. de teftibus, & Felin. ibi nu. 5. & 6. fic fubdiftinguunt: fi teftis poft examen, aut repetitionem eius inter in cõtinenti ex fe ipfo, effe admittẽdã fententiam Baldi; fecus verò, fi non ex fe ipfo, fed ad inftatiam Iudicis, feu exami-
97 natoris. Hæc autem fubftinctio merito non admittitur à Bellamer in dict. cap. de teftibus, & præter alios à Farin. dict. quęft. 74. nu. 41. Atque his fatis fit dictum de hac conditione feu folemnitate pręmittendi iuramentum de dicenda veritate in examine vel repetitione teftium.
98 Sequitur nunc explicanda altera folemnitas, feu conditio valdè requifita in examine teftium, aut in ipforum repetitione: nempè, quod quando examinantur vel repetuntur teftes ab vna parte, poffit altera pars dare fua interrogatoria, & fuper eis debeat iudex, feu examinator ipfos teftes examinare. Patet ex text. in cap. præfentium, ibi, examines fecundum partis aduerfæ interrogatoria, de teftibus in 6. Atq;
99 ibi adducunt Glof. in figuratione cafus, verf. vndè partes communiter dant interrogatoria generalia, & fpecialia ad reperiendum teftes in aliqua variatione, vel falfitate. Geminian. ibid. §. teftes, num. 3. Hoftien. in cap. per tuas, num 5. verf. & fecundum, extra de teftibus & ex alijs relatis Farinac. quæft. 73. nu. 7.
100 Quo cum circa rem præfentẽ prenotandum, quod olim ante text. in dict. cap. præfentium, de iure interrogatoria non erant cognita, fed tantum de confuetu-
101 dine. Item prænotandum cum Archidia. in eod. cap præfentium, nu. 7. quòd de confuetudine caufatum fit, vt producens teftes det articulos, is autem contra quem producuntur det interrogatoria: Atque cum Bald. in dict. cap. per tuas, nu. 5. verf. fed interrogatoria, extra de teftibus quòd ficut vtile eft producenti teftes, dare articulos, ne in confufo examinentur, ita vtile eft aduerfario, teftes, fuper fuis interrogatorijs examinati: quibus fic pręnotatis,
102 Dubium infurgit, an teftes fine interrogatorijs à parte datis examinati probent. Pro fententia affirmante videtur facere textus, in cap. per tuas, extrà de teftibus, & eam manifefte tenent Alexan. confil. 41. nu. 9. lib. 4. & confil. 171 cum Specul. per ipfum allegato, Maran. de ord. iud. par. 6. rubr. de interrogatoriorũ productione nu. 4 Decian confil. 51. nu. 122. lib. 2. Mafcard de probat. lib. 2. ac præter diuerfos alios,

Virg. Boccac. in tract. de liter. remissor.
303 cap. 6. nu. 23. vbi tractat de eo tantum
casu, quando testes fuerunt examinari su-
per aliquibus interrogatorijs, non verò vbi
omnia interrogatoria ommittuntur.
304 Negantem autem sententiam vti magis
communem, & veram amplectuntur multi
plures, præcipuè Ioan. Andr. in cap. cum
causam nu. 12. versic. propter hoc cautum
est, & ibi Bellam. nu. 2. Brun. nu. 17. An-
char. nu. 13. vers. aduertendum tamen,
Abb nu. 6. & Felin. nu. 2. versic quibus ad-
dc, extra de testibus. Ripa in l. 1. num 39.
ff si cer. pet. Monticel, in repertorio testium
rubr. quomodo & qualiter testes circa, &
extrà articulos sint interrogandi. Octau.
Cacch. consil. 65. nu. 5. lib. 1. Bursat. con-
sil. 34. nu. 4. lib. 1. & præter reliquos ab ipso
305 adductos Farinac. dict. quæst. 73. nu. 6.
affirmans diuersos ex Doctoribus opposita
sententiæ non dicere, quod testes exami-
nati sine interrogatorijs datis à parte pro-
bent, sed quòd possint repeti, & indè non
sequitur, quòd probent; sed contrarium eos
non probare, & posse repeti.
306 Verum quidquid sit de hac sententia-
rum contrarietate, illud certum est, & in eo
omnes concordant, vbi testes fuerunt exa-
minati sine interrogatoris datis à parte, si
hæc velit, & petat, cum dictis interrogato-
rijs ij debent à iudice repeti, & aliter facta
ista repetitio non est valida, nec testes re-
petiti quidquam probant, neque pro repe-
307 titis habentur. Vnumquodque istorum
sigillatim ostenditur: primum sic resoluunt
citati Auctores pro sententia negante, præ-
cipuè Spec in tit. de teste, S. iam de inter-
rogatorijs, nu 21. Pract. Corrad. rubr. de
interrogatorio, nu. 4. Bursat consil. 358.
308 nu. 10. lib. 4 & Farina. ibidem nu. 7 Ad-
ditq; id habere locum etiam post publica-
tionem testium, quod possit pars, seu reus
facere, vt cum suis interrogatorijs sibi illi
repetantur, quando sine eis fuerant priùs
309 examinati. Addit etiam idem Farinac nu.
17. teneri iudicem, vel examinatorem ad
damna, & interresse parti resarciend. si di-
cto modo eos non repetat: quaquam hanc
additionem ait limitando nunquam se vi-
disse in practica seruari, vnde quãdo tenea-
tur, & quando non, remittit ad Abb. & ad
alios, in cap. cum causam, extrà de testibus.
310 Similiter secundum, quòd testes sine in-
terrogatorijs partis repetiti non probent,
neque habeantur pro repetitis, resoluunt
ijdem Auctores sententiæ negatiuæ ibid.
311 maximè Farina. Qui eum Monticel loc.
cit. & cum alijs subiungit, quòd etiam si
examinentur, vel repetantur testes cum
interrogatorijs datis à parte, aut à reo, si
super ipsis interrogati non respondeant, & sic
interrogatoria non euacuent, nequaquam
probant, nec habentur pro repetitis. Ra-
tio est, quia tunc examen, vel repetitio te-
stium ita censetur, ac si non essent adhibita
partis interrogatoria.

312 Debet item iudex, seu examinator, aut
quiuis alius testes producens dare parti, vel
reo, contra quem producuntur, copiam
articulorum, si eam petat, vt possit formare
interrogatoria, & concedere ipsi aliquam
breuem, & competentem dilationem ad
313 ea formanda. Vtrumque docent Spec. in
tit. de teste, S. iam de interrogatorijs nu. 1.
2. & 3. Albert. de Malet. in tract. de testib.
cap. 7. & 8. num 3. & 102. Maran. in spec.
pa. 6. rubr. de interrogatoriorũ productio-
ne, num. 1. Viui. opin. 896. num. 6 & cum
multis quos citat Farina. dict. quæst. 73. nu.
314 16. & 14. Exprimit etiam benè vtrobiq;
neutrum esse sub obligatione concceden-
dum, nisi à parte, seu à reo petatur. Facta
315 autem petitione, & negata, seu aliter exa-
minatis, aut repetitis testibus, semper ma-
nere ius apud reum, iterum examinandi,
aut repetendi testes dicto modo, data co-
pia articulorum, & dilatione prædicta, af-
firmat cum alijs idem Farinac.
316 Quamuis autem articulorum copia, vt
vidimus, danda sit ei, contra quem testes
producuntur, è contra tamen illos produ-
centi non est danda, copia interrogatorio-
rum, quia si hoc fieret, esset eidem como-
ditatem tribuere ad subornandos testes.
Ita Glos. cap. præsentium, in verb. interro-
gatoria, lit. N. vers. & hæc, ibique Franc. post
num. 6. de testibus in 6. Innoc. in cap. per
tuas, num. 2. extrà de testibus & ibi Ioan.
Andr. num. 7. Bellamer. num. 2. in prima
quæst. Imol. num. 3. in fine, versic. & licet
317 copia, Abb. nu. 2. vbi ait (vt refert Fa-
rinac. dict. quæst. 73. num. 19 citans plures
pro hac doctrina, cui ipse adhæret) pro-
pterea quòd pars posset appellare, si Iudex
vellet dare hanc interrogatoriorum co-
piam, quod vt certum addmitte.
318 Pretereа hactenus in communi resolu-
ta à nobis de testibus examinandis aut re-
petendis super interrogatorijs à parte datis
& formatis, secundum articulos producen-
tis ipsos testes, certum est, quod habeant
locum non solum in causis ciuilibus, sed
etiam in criminalibus. Ad tex. in l. postu-
laueris, S. 9. ibi, interrogandique facultas
datur patronis ff de adul. Sali. Bursat. & alij
quos citat Honded. in consil. 101. 28. vbi
insurgit contra Foller. & Clar. oppositum
sentientes, quòd in criminalibus non de-
beant seruari, & respondet benè ad omnia
ab eis adducta; quam responsionem appro-
bat Farina. ibid. num. 8.
319 Est tamen aliquantulum inter DD. cõ-
trouersum, an in causis criminalibus S. In-
quisitionis sint repetendi testes super in-
terrogatorijs datis à reo formatis secũdum
articulos à Fisco porrectos? Qui vniuersa-
liter in quibusuis causis criminalibus alio-
rum Tribunalium hunc modum exami-
nandi, aut repetendi testes cum interroga-
torijs reorum non admittunt, à fortiori in
similibus S. Officij. Et quidem Clar. in S.
fin. suæ praxis quæst. 23. vers. item quæro,
vni-

vniuersaliter loquitur pro parte negante.
120 Et affirmat ita esse consuetudine receptum in toto Statu Mediolani;de qua consuetudine etiam attestantur Bernard. Portus in suis Addit. ad Ambrosin.lib.3.cap.2. num.1 & Carena par 3 tit.7. §.11. nu. 69. atque eandem consuetudinem esse admissam in multis locis Germaniæ asserit Ludouicus Gilhausen. in arbore iud.crim. cap 5
121 tam.4. num.8. Specialiter item Symanc. de Cathol. Instit. tit 64. num. 10. & in Enchirid. Iud. violatæ Religionis rubr. 35. de testib. num. 3. & 4. loquens de huiusmodi causis S. Inquisitionis ait, quod Iudex ex officio in hoc Tribunali debet diligenter perscrutari fidem testium, illorum vitam, & mores,quia non admittuntur interrogatoria rei inquisiti ad testes fisci.
122 Amplectenda nihilominus pars affirmans, cuius resolutionem ex mente aliorũ Scriptorũ audiamus à Carena citato proprijs ipsius verbis.
123 Verum opinio, inquit, Symanchæ fortasse in Hispania potest locum sibi vendicare; cum in supremo Almæ Vrbis Tribunali S. Inquisitionis sine dubio totum contrarium obseruetur, nam in repetitione testiũ fisci, vtique examinari solent super articulis à fisco productis, & interrogatorijs à reo datis; ita Gennen. in prax. Archiepisc. Neapol. cap.4. in antiquis, num. 3. versic. quarto loco, & vers. item his stantibus, Pegna in sua praxi Inquisitorum, quæ manuscripta circumfertur lib.2. cap 28. & 31. & Farinac. de hæres. quæst. 188 §. 1. num.14. vers. vide tamen.
124 Et ratio istius praxis supremi Tribunalis duplex est. Prima, quia de iure testes ab vna parte producti interrogari debent super interrogatorijs partis aduersæ, iuxta text. l. si postulauerit, §. quæstion. ibi, interrogandique facultas datur patronis, ff. ad l. Iul de adult. qui text. loquitur præcisè in criminalibus, cum alijs allegatis à Farinac. de testib. quæst 73. per totam, sed maximè nu.8. Gilhaus. in arbot. crim. cap.5. tam.4. num.13. & seqq.
125 Altera est,quod ex non editione nominum testium, & denunciantium, satis trunca,& manca redditur defensio reorum in hoc Tribunali, (de vi huius rationis innotescet infra, vbi discutietur, an sint prodenda nomina testium) absque eo, quòd alium nouum speciale inducendo,magis adhuc trunca, & manca eadem defensio reddatur ex omissione interrogatoriorũ istorum ex parte Rei; & ita passim obseruatur contra Symanch. in omnibus Inquisitioni-
126 bus Italiæ. Hactenus ille. De obseruatione autem simili in nostra Inquisitione Melitensi testis fui oculatus spatio 39. annorum, per quod munus consultoris apud illam exercui.
127 Dein, vt iam in hac materia examinis, vel repetitionis testium cum interrogatorijs partium, ad particularia deueniamus, certum omnino est, quod possint interrogari testes non solum super contentis principaliter in articulis, sed etiam super illorũ circumstantijs, substantialibus vtique, & pertinentibus ad causam,factique veritatẽ; secus super impertinentibus, & friuolis. Textus clarus, in cap. cum causam, ibi, & de singul. circumstantijs diligenter inquirens, extra de testibus vbi Gloss. in verb. circumstantijs, Abb. num. 1. in fine, vers. nota Iudicem ex officio, Aret. num.4. in tertio notabili, Bellamer. post num.1. verb. circumstantiæ, Ioann. Andr. post num 3.
128 & num.47. vbi ait. Quod circumstantiæ sunt quæcunq; aggrauant factum, vel possunt mouere animum Iudicis ad credendũ, vel discredendum. Ita ille, vt refert Farinacc. dict. quæst.73. num.26.
129 Qui num. 17. nu. 48. benè ostendit oppositum, nempè,quod non sint interrogandi testes regulariter super circumstantijs impertinentibus, incongruis, superfluis, & extra articulos; ob eam rationem,quia cum huiusmodi interrogatoria non faciant ad causam, nec ad personam testis, non sunt admittenda; & si admittantur,non tenetur respondere, & si respondeat dicendo nescite, non ideo hæc depositio redditur inualida, aut vitiosa. Ita Spec. in tit. de teste, §. iam de interrogatorijs, num.19. vers. caueat tamen Iudex, Albet. in lib.3.num.8. ad finem, ff. de testib. Paul. de Castro, in lib.1. num.16. vers.sed si esset impertinens.
130 Viui. opin.912. num.6. Apud quem inuenies 27. casus, in quibus quis non tenetur respondere interrogatorijs impertinentibus, & alij plures, quos adducit Farinac. dict.num.48.
131 Dixi regulariter, quia si testis esset suspectus,etiam in circumstantijs non substantialibus, & impertinentibus posset ipse interrogari, & quibuscumque modis veritas à Iudice inquiri: vndè tunc curare debet ipse Iudex, vt ipsum testem in mendacijs,& contrarietatibus intercipiat. Ita Gloss. in dict. cap. cum causam, in verb. tempore, vers. nisi esset suspectus, & ibi Innoc. nu.3. in fine, vers. nisi & testes essent suspecti,
132 Bald. num. 54. in fine. Et ibi ait, quod Iudicis arbitrio remittitur, an testis sit suspectus, Bellamer. post principium, versic. vnde dicebat Odofred. in l. si quando,n.8. versic. sed denuò quæro, C.de testibus,vbi etiam, quod Iudicis religioni remissum est, an testis sit bonus, vel malus vir,& alij,quibus citatis adhæret Farinac. dict. quæst.73. num.52.
133 Peculiariter interrogati possunt testes, à Iudice, vel Inquisitore de circumstantijs loci, & temporis. Constat ex text. in dict. cap. cum causam, ibi, loco, tempore, &c. Et ibid.Gloss. reddens rationem, quia si diuersi sint in loco, & tempore, nihil probãt. Hostien, num. 8. in fine,versic. attendat ergò locum, & tempus, Anchar. num. 5. Felin. num. 12. extra de testibus, Innoc. in cap.

cap. per tuas, num. 4. versic. item nota, Bartol. in lib. 3. §. ideoque num. 6. ff de testib. & cum alijs ab ipso relatis, Farinac. dict. quæst. 73. num. 28.

334 Nequaquam tamen sunt testes cõstringendi, prout dicunt DD. ad angulum téporis, vel loci, secundum Hostien. in capit. cum causam, num. 9. extra de testibus, vbi ait, quod sufficiat testi exprimere annum,
335 mensem, & diem. Neque item possunt interrogari testes super qualitate temporis, an fuerit nebulosum, vel serenum, &c. Verumque bene docet post alios, quos adducit, Farinacc. ibidem, num. 29. & 30. apud quem, tu benigne Lector multa inuenies, in dict. quæst. 73. circa interrogatoria facienda testibus, vel secus, super circumstantijs particularibus, quæ omitto hic, ne nimis diffundar.

336 Solum vltimo loco discutio dubium illud non leue, an possit testis interrogari super ijs, quæ crimen, infamiam, & turpitudinem ipsius testis continent? Duplex est opinio, altera affirmans, altera negans; hanc defendunt multi, vt Hostien. in cap. cum causam, num. 20. in fine, versic. sed nunquid testis, ibidem Ioann. Andr. num. 15. Bellamer. num. 2. Abb. num. 13. Felin. num. 10. extra de testib. Item Bart. in Authen. si testis, num. 4. vers. si vero illud, C. de testib. & reliqui, quos laté allegat Farinacc. dict. quæst. 73. num. 53. dicens hanc esse magis communem, & vsu receptam apud Iudices, seu examinatores, magisque rationi consonam.

337 Altera vero affirmans approbari videtur à Gloss. in dict. cap. cum causam, in verb. de causis, versic. sed nunquid testis, vbi ait teneri testem respondere saltem ad ea, de quibus in l. 3. ff. de testibus, & in cap. si testes, versic. si testium fides, 4. qu. 3. vbi inter alia testium fide explorandum est, an sit honestæ, & inculpatæ vitæ, an verò reprehensibilis; ergò secundum Gloss. debet testis interrogatus respondere ad ea,
338 quæ eius infamiam respiciunt. Adhærēt etiam huic Gloss. opinioni Spec. & faciunt pro ea, quæ ipse dicit in tit. de teste, §. iam de interrogatorijs, num. 22. atque Albert. in dict. lib. 3. num 8. ff. de testib. vbi ait, quod ita mos iudiciorum seruat, vt scilicet testes interrogentur de circumstantijs criminosis: similiter alij relati à Farinacc. nu. 55. & 56. qui post expressas has duas opiniones, vix indicat, quam nam earum amplectatur; nec est cur indicemus, quæ nam ex ipsis à nobis magis admittatur; sed sufficit, si circa hoc quid in causis S. Inquisitionis tenendum sit decidamus cum Carena dict. §. 11 num. 73 per sequentia verba.

339 Ego, inquit, me restringendo ad forum nostrum S. Officij, Inuenio Canteram in suis quæst. crimin. concernentibus probationem delictorum, cap. 2. de probat. per testes, num. 41. versic. sed his non obstantib. fol. mihi 95. quem sequutus fuit eius verba sigillatim referendo P. Diana resol. moral. par. 4. resolut. 14. per totam ex professo tenentem, quod testis teneatur præcisè respondere interrogationi, an sit ex genere Iudæorum, & Saracenorum, & quod ita passim obseruetur in Inquisitionibus Hispaniæ.

340 Et cum hac opinione transeo ego pro nunc, stante fidei, sed verè cum maxima trepidatione conscientiæ, quia huic sententiæ repugnant omnes regulæ iuris naturalis, & ciuilis, secundum quas nemo cogendus est reuelare propriam turpitudinem. Lud. Gilhausin Arbor. iud. crim. cap. 5. tam. 4. num. 8. Hæc Carena, qui nimis trepidum se exhibet in amplectenda hac opi-
341 nione affirmante; Subiungens, quod contra eam videatur facere decretum à S. Congregatione S. Officij Vrbis editum, per quod disponitur, quod mulier solicitata denuncians confessarium, non possit interrogari de consensu eius in solicitationem.
342 Quare tandem ipse Carena circa hoc iudicio dictæ S. Congregationis se remittit: in quo nos libenter eius vestigia sequimur.

Facienda nè confrontatio testium cum reo, an secus? qualiterue in S. Officio pro habenda identitate personæ?

REGVLA CCCXXIX.

343 ATtento communi iure, nullum dubium, quod licitæ, & opportunæ sint confrontationes testium cum reo, sicq; vsu vbique receptum, vt passim confrontentur in quibusuis Tribunalibus pro eruenda veritate, quando ille variat à dicto testium, vel persistit in negatiua delicti commissi, maximè si hoc fit ex enormioribus.
344 Nihilominus in nostro Tribunali S. Inquisitionis, licet crimen contra fidem enormissimum existat, nunquam dictæ confrontationes fiunt, excepto triplici casu indicando; imò tunc exequendæ cum magna cautela, & moderatione. Solet autem per-
345 spici identitas personæ inquisiti de hæresi isto modo, vt ipse simul cum alijs in aliquo loco clauso reponatur, & testis per rimulas portæ respiciat, & quisnam ex illis sit, contra quem testimonium tulit, aut denuntiationem dedit, Inquisitori manifestet.

---

346 PRimum clarè ostendit text. in l. si postulauerit, §. quæstioni, ff. ad l. Iul. de adult. vbi legislator sic. Quæstioni, inquit, interesse iubentur reus, reaue, & qui crimen detulerit. ita ibi. Consonat etiam tex. in l. de vnoquoque ff de re iud. estque communis omnium scribentium sententia vtrobique & alibi.
347 Quin etiam confrontatio testium ad faciem

ciē delinquētis inquisiti habet vim citatio-
nis iuridicæ, & potest Iudex testes pro Cu-
riæ informatione receptos, & examinatos,
vel reo citato cum eius interrogatorijs re-
petere, vel ipsos ad eiusdem faciem con-
frontare, prout sibi melius videbitur. Ita
ex mente Afflict. in constitut. si damna
clandestina, num. 28. ante finem], versic.
vel Iudex faciat venire testes, &c. Clar. in
pract. §. finali, quæst. 11. versic. Item quæro,
ad finem, & quæst. 45. versic. sed in pro-
posito, Honded cons. 101 post num. 1. vbi
ita practicari testatur, & aliorum, quos
citat, docet benè Farinac quæst. 78. nu. 139.
148 Præcepti autem iniuncti per dict. §.
quæstioni, reddit optimè rationem Franc.
Pegna in 3. par. directorij, comment. 23.
num. 101. his verbis. Quod, inquit, ideo
fieri præcipitur, quoniam ex præsentia ac-
cusatorum, seu testium, reus vix potest
euadere iudicium, & veritatem diffiteri:
nam vbi delatores singulas delictorum cir-
custantias commemorauerint, titubat reus,
nec potest commodas adducere responsio-
149 nes: hæc ille, ex quibus fit manifestum
confrontationem testium cum reo esse lici-
tum, & opportunum remedium ad eruen-
dam veritatem delicti ex ore delinquentis.
150 Quamquam meritò admittenda mode-
ratio, quam cum Marian. Soc. in cap. qua-
liter, & quando, il secundo, num. 950. de
accusat. adducit, & admitit idem Farinac.
cit num. 129. quod si Iudex resoluit ex
testium depositionibus torquere reum, di-
cta confrontatio debat esse sicca (vt Ipse
eam vocat) nempe exprimendo solum in
ea delictum principaliter, non verò quali-
tates eius, & circumstantias; vt his ex-
pressis in tortura facilius ad fatendam ve-
ritatem manifestato delicto, de quo accu-
satus reus, inducatur.
151 Admittendum item, quod extendens
doctrinam traditam de confrontatione te-
stium cum reo, notat ibidem Farinac.
num. 140. ex Iul. Clar. dict. quæst. 45. vers.
sed in proposito, posse scilicet eam fieri
nonsolum quando testes deponant aliquid
quod de directo con tratiatur ijs, quæ reus
152 dicit in examine, sed etiam vniuersaliter
quoties testis deposuerit aliquid, quod
reum afficiat, & si hic non contradicat, ac
etriam quod delictum immediatè non tan-
gat, vt si deponeret super corpore delicti,
vel super fama, &c. inde ostenditur, quia
semper vrget ratio legis, de vnoquoque ff.
de re iud.
153 Est etiam cum maiori extensione ratio-
nabiliter de confrontatione testiū cum reo
loquendum, quod vbi Iudex maluit eos
repetere, quam confrontare, post repeti-
tionem debeant etiam confrontari, si reus
id insistendo petat, ob eam rationem, quia
si inuito reo, potest Fiscus talem confron-
tationem exequi, pari etiam modo poterit
reus inuito Fisco, pro confrontatione fa-
cienda instare, nec est ei deneganda, iuxta
regulam l. non debet, ff. de regulis iuris.
154 ita idem Farinac. nu. 141 & 142. Quam-
quam notat ipse hanc, doctrinam licet ve-
ram, nondum vsquam fuisse in praxi re-
ceptam.
155 Similiter è contra, semel facta confron-
tatione adhuc est amplius locus repetitio-
nis testium cum inquisiti interrogatorijs; &
si iste petat, debent sic ei repeti. Ratio est,
quia tametsi confrontatio suppleat defe-
ctum repetitionis, vt supra diximus, non
tamen suppler defectum interrogatoriorū,
cum quibus necessario testes sunt exami-
nandi, vel repetendi. Ita Farinac. vbi su-
pra nu. 144. cum Honded. cons. 101. nu. 1.
156 & seqq vsq; ad 40. Atq; decisa à nobis
hactenus circa confrontationem testium,
teste eodem Farin. habent locum nedum
in ciuilibus, sed etiam in criminalibus,
præsertim si crimina sint ex enormioribus.
157 Sed quid in causis hæresis, criminis e-
normissimi, spectantibus ad nostra Tribu-
naliā S. Officij? Communis, & prorsus cer-
ta est omnium scriptorum doctrina, ne-
quaquam in similibus testes cum reo esse
confrontandos, idque in fauorem fidei,
quia alias à denunciando, ac testificando
contra hæreticos facilè homines retrahe-
rentur, atq; hinc maximè detrimentum in
ruinam Ecclesiæ Catholicæ proueniret:
Ita Pegna loc. cit. & commen. 48. num.
209. Sanctatell. de heres. cap. 39. dub. 4. nu.
22 Scaccia lib. de iudic. cap. 87. num. 19.
Genuen. in prax. Archiep. Neapol. cap. 68.
num. 6 Farinac. de heres. quæst. 188 num.
28. Carena 3. par. tit. 7. § 7. num. 50. &
Castr Palaus, tract. 4. disp 8. pun. 15 §. 3.
158 num 8. Qui efficaciter probat à fortiori,
quia si non publicantur reo nomina testiū
vt ostenderur certum ex Iure canonico Re-
gula sequenti; quanto magis neganda ei
confrontatio illorum ad faciem ipsius, ob
rationem dictam quod remouerentur à te-
stificatione? &c.
159 Prohibetur autem DD. Inquisitoribus
Tribunalium Hispaniæ confrontationes hu-
iusmodi testium cum reo facere, per Instru-
ctionem Toletanam anni 1561. num. 71.
quam refert citatus Diana, his verbis Hi-
160 spanis: Aunq; en los otros juicios suelen
los Iuezes para verificacion delos delitos
carear los testigos con los delinquentes,
en el juicio de la Inquisicion no se deue,
ni se acostumbra hazer; y por experiencia
se halla, que si alguna vez se há hecho, no há
resultado buen efeto, antes se han seguido
161 inconuenientes; hæc ibi. Imprudenter
igitur faciet Inquisitor si testem ad con-
frontationem compellat, eamque exequa-
tur: secus, si idem testis ex se ipso sponte
ad eam se offerat, velitque depositionem
suam contra reum in faciem ipsius sustinere.
162 Tres item casus assignantur à DD in
quibus apud Tribunal S. Inquisitionis con-
frontatio testium cum reo cōceditur. Primò,
quando testis est simul socius criminis, quia
tuno

tunc ob societatem in delicto, & non ob
testificationem eius confrontari compelle-
163 retur. Neque indè videtur sequi incon-
ueniens alicuius considerationis; nam te-
stis seipsum simul condemnat, & reus obli-
gatur ipsum deponentem manifestare: sic
præter alios Martinus Delrius, disquis. ma-
gic. lib. 5. in 2. appendice, quæst. 39 & Castr.
Palaus loc. cit.

164 Secundò, Quãdò recto Iudicis arbitrio
nullum prorsus testibus imminet periculum
ex eo, quod deposuerint contra reum, &
consequenter ipsum infamauerint; vt cum
hic est vilis, & abiecta persona, quæ non
curat de fama, puta meretrix, vel similis ex
se, aut ratione professionis, iam apud omnes
infamis reputatur, ex allegatis DD, sic pe-
culiariter Pegna, Genuen. & Diana,

165 Tertiò, Quando dubitatur aliquo mo-
do de testium falsitate, nec occurrit via,
qua sublato dubio de veritate innotescat,
tunc poterit Inquisitor cogere testes ad
confrontationem, nè innocens damnetur.
Ita omnes ferè citati supra num. 157. præ-
166 cipuè Castrus Palaus. Qui cum Pegna,
ac Farina relatis, & cum Sigismundo Scac-
cia de Iudic. lib. 1. cap. 87. num. 19. opti-
mè aduertit, quod in tali casu debeat In-
quisitor procedere cum maxima prudẽtia,
& cautela ad præcauendum omninò peri-
culum testium. Vndè haud veniet ad exe-
quendam eorum confrontationem incon-
sulto Episcopo, aut sine eius voto decisiuo,
167 cum res illa sit adeo grauis. Et quidem
in supremo totius Orbis Tribunali S. Inqui-
sitionis Romanæ, nũquam prædicta testium
confrontatio fit, nisi causa cognita, & ex de-
creto Eminentissimorum Cardinalium ibi
præsidentium, vt notant ijdem citati aucto-
res.

168 Dixi inconsulto Episcopo, aut sine eius
voto decisiuo: quod intelligitur respectu
eorum Tribunalium S. Officij, in quibus E-
piscopus, & Inquisitor causas S. Officij si-
169 mul decidunt. Ab eis autem excipitur
nostrum Melitense, in quo, vt iam alibi di-
ximus, ex vi diplomatis Pontificij solus In-
quisitor decisiuè procedit circa fidei causas
excepto vbi inquisitus de fide esset ex S. Re
ligione Hierosolymitana, nam tunc Episco-
pus est etiam Iudex vnà cum illo, & subscri-
170 bit sententiam. Occurrente autem casu,
in quo Inquisitor Melitensis iudicaret ne-
cessarium testes cum reo confrontare, ex-
pediens omninò videtur consulat prius di-
ctum Supremum Tribunal Sanctæ Inquisi-
tionis Romanæ, atque responsum ab eo ex-
171 pectet. Hoc idem etiam ab omnibus In-
quisitoribus eidem Supremo Tribunali sub
iectis esse semper obseruandum, opportunè
aduertit, & suadet Carena loc. cit.

172 Superest tantum in hac Regula viden-
dum, qualiter in Sanctæ Inquisitionis Tri-
bunali de identitate personæ delinquentis
inquisiti possit innotescere; quod ab ipso-
met Carena, dict. §. 6. num. 51. audiamus,

173 Quia tamen, inquit, aliquando contin-
git in S. Officio, quod de necessitate reus
est per testes recognoscendus; ideo hæc re-
cognitio facienda est, (vt scilicet pateat
de identitate personæ) non per confronta-
tionem apertam, sed per rimulas ostij ali-
cuius cubiculi clausi; vbi reus vna cum alijs
personis vestitu, statura, & facie similibus
reperiatur, vti docet Scaccia loc. allegat.
num. 19. vers. tunc Reuerendissimus Do-
174 minus Inquisitor. Hæc ille. Et addit,
quod fuerit sic practicatum in S. Inquisi-
tione Cremonæ de mandato S. Congrega-
tionis Romanæ: in nostro item S. Officio
Meliten sic practicari solet, sed non cum
tanto rigore quoad similitudinem in vesti-
tu, facie, & statura: Atque hæc satis.

---

*An publicanda, seu potius supprimenda nomi-
na testium? Quid hac in re apud
Tribunal S. Inquisitionis?*

REGVLA CCCXXX.

175 TAmetsi pari modo sit valde cõsonũ
iuri positiuo ciuili, vt in quibusuis
causis tam criminalib. quam ciuilibus, no-
mina testium reo manifestentur, ad finem,
vt suas defensiones ritè, ac plenè formare
valeat; sicque extat vniuersalis vsus quo-
176 rumcunque Tribunalium: At apud Tri-
bunalia S. Inquisitionis in causis peculiari-
ter fidei, multiplici, & stricta iuris canoni-
ci prohibitione nullo modo id locum ha-
bet, maximè si aliquod indè testibus peri-
177 culum immineat. Vndè non solum no-
mina, & cognomina eorum supprimenda,
sed nullum etiam reo præbendum indiciũ,
nullaué aperienda via, qua in ipsorum no-
titiam deuenire possit.

---

178 COnsonantia iuris ciuilis ad publicã-
da nomina testium patet ex eisdem
textib. in l. si postulauerit, §. quæstioni ff.
ad l. Iul. de adulter. & in l. de vnoquoque
ff. de re iudicata, paulò antè adductis, facto
argumento à maiori ad minus. Si enim ex
vi legum istarum conceditur, vt confronta-
tio testium cum reo fiat, vt vidimus; quan-
to magis concessum erit, vt nomina, & co-
gnomina ipsorum eidem reo manifestẽtur,
iuxtà regulam, cui conceditur, &c. de reg.
179 iur. Quę intelligitur maximè, si plus, &
minus sint eiusdem generis, seu ad idem
referantur, vt contingit in casu præsenti;
nam ęquè ista duo, testes confrontare, &
nomina ipsorum ostendere, hunc finem re-
spiciunt, defendendi scilicet reum, & à cõ-
demnatione eum liberandi; ergo consonũ
valdè est iuri ciuili nomina testium publi-
care, consonum etiam est iuri canonico, vt
180 infrà videbimus. Supponunt id omnino
certum omnes DD. pręcipue Pegna, Fari-
nacc. Sanctarell. Castrus, Palaus, & alij sta-
tim

tim citandi: sicque in praxi receptum videmus in quibusuis Tribunalibus, tam Ecclesiasticis, quam Secularibus, & in omnibus causis tam criminalibus, quam ciuilibus.

181 Nihilominus in criminalibus S. Officij contra hæreticos nequaquam eis publicatur nomina testium, & hoc in fauorem Fidei, nè remoueantur à denunciando, vel testificando aduersus illos, & vt promptiores ad vtrumque existant. Varias habemus diuersorum Romanorum Pontificum circa hoc dispositiones, alijs alias minus,

182 aut magis strictas. Disposuit minus strictè Bonifacius VIII. in cap. Statuta, §. iubemus, de hæret. lib. 6. præcesserat enim olim magna inter Doctores controuersia circa punctum istud de publicandis delato in crimine hæresis, sicut in quouis alio solet, testium nominibus, & pro eius decisione sic ille statuit.

183 Iubemus tamen, inquit, quod si accusatoribus, vel testibus in causa hæresis intervenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, cõtra quas inquiritur) videant Episcopus, vel Inquisitores graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem nominum eorum, ipsorum nomina non publicent, &c. *Et in-*

184 *fra prosequitur*. Sicque (non obstante, quod illis, cõtra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem Iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem, &c. Hactenus de dispositione Bonifacij.

185 At idem Pontifex Summus ibidem etiam paulò post sic limitat. Cessante vero, inquit, periculo supradicto, accusatorum, & testium nomina (prout in alijs fit

186 iudicijs) publicentur. Hęc ibi. Et equaliter per verba comprehensa in parentesi innotescat, quod consonum Iuri canonico fit, vt nomina testium, & accusatorũ delatis publicentur in quibusuis Iudicijs, seu Tribunalibus, ac etiam in nostro S. Inquisitionis, quando cessat dictum periculũ, iuxtà propositam limitationem Bonifacij, qui iudicio Episcopi, aut Inquisitoris relinquit videndum, an cesset tale periculũ, vel secus; & circa hoc eorum conscientias onerat, ibi.

187 Cęterum, inquit, in his omnibus præcipimus tam Episcopos, quam Inquisitores puram, & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum, vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc eorundem conscientias onerantes. Ita Papa Bonifacius.

188 Absque dicta vero limitatione, & absq; alia conditione, circa hoc idem de non publicãdis testium nominibus in causis fidei, sancuit Innocentius IV. per Registrum, incip. Cum negotium fidei, ibi. Sanè volumus, vt nomina tam accusantium prauitatem hęreticam, quam testificantium super ea, nullatenus publicentur, propter scandalum, vel periculum, quod ex publicatione huiusmodi sequi posset, & adhibeatur dictis huiusmodi testium nihilominus plena fides. Hęc Innocentius.

189 Similiter absque limitatione vlla propositam sanctionẽ Innocentij stabiliuit Pius Quartus per Breue Apostolicũ, incip. Cum sicut, quod inter multas Summorum Pontificum Bullas ad negotia Sãcti Officij spectantes adducit Franciscus Pegna in fine

190 Direct. Meminit etiam ipsius in 3. part. eiusdem Direct. comment. 124. vbi ex professo tractat rem istam, & absolute resoluit ex communi omnium doctrina, quod non obstante supradicta dispositione Bonifacij VIII. nunquam hodie apud S. Officium in causis fidei publicẽtur reo nomina testium, & denunciatorum, ob eam rationem, quia hodie perpetuo dictum periculum adesse rationabiliter præsumitur. Ita præter Pegnam allegatum, Sanctarell. de hęres. cap. 39 dub. 4. num. 22. Castrus Palaus tract. 4. disp. 8. pun. 15 §. 3. num. 7. & cum multis, quos abundè citat, Farinac. de hæres. quęst. 188 §. 1. num. 7.

191 Adducit ite n ibidem Pegna in confirmationem, quod statutum fuit circa idem in Concilio Biterrensi, cap. 10. in hunc modum. Illud autem, inquit, caueatis secundum prouidam Sedis Apostolicæ voluntatem, ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur. Addit etiam ille, hoc eisdem prorsus verbis haberi in Concilio Narbonensi, cap. 22.

192 Perpendens autem bene ipse Pegna particulam illam, *signo*, ait non solum nomina, & cognomina testium, & denunciatorum publicari non debere, sed neque circumstantias (id enim, inquit, eo loco puto vocari signum) esse indicandas, ex quibus posset reus in cognitionem illorum

193 venire. Quod pari modo docent alij Scriptores præcipue citati Sanctarell. Castrus Palaus, & Farinac. dict. §. 1. num. 8. Atque manifeste innotescit ex dicto Breui Apostolico Pij IV. incip. Cum sicut, & ex duplici instructione pro Inquisitoribus Hispanicorum Tribunalium.

194 Altera Hispalensis de anno 1484. cap. 16. sic habet. Cum probatio facta fuerit, & testes reproducti, debent Inquisitores publicare dicta, & depositiones eorum, suppressis, & tacitis nominibus, & circumstãtijs, ex quibus reus accusatus posset de-

195 uenire in cognitionem testium. Madriliana vero altera de anno 1561. cap. 32. est huiusmodi. In publicatione ponetur mẽsis, & annus, in quibus deponunt testes; quoniam si aliquod inconueniens insurgeret; si poneretur præcise dies, non debet

196 apponi. Similiter apponetur in publicatione locus, & tempus commissi delicti, quoniam hoc ad defensionem reorum spectat;

ctat: Ceterum non est apponendus locus loci. Hactenus de vtraq; Instructione ex Hispano in Latinû reddita per citatû Pegnam qui sic immediate post addit, & optime.

197 Sed non, inquit, diffiteor contingere quandoque posse, vt si locus, & tempus cōmissi criminis reis panderentur, ipsi possent facile deuenire in notitiam denunciatorū, vt cum delictum recenter est commissum, quo casu sicut in alijs prouidendum omnino est testium incolumitati, & legitimæ etiam reorum defensioni alijs competentibus modis, quos prudens Inquisitor pro negotij qualitate melius scire poterit. Hęc ille.

198 Pro coronide huiusce materię de supprimendis reo nominibus denunciatorum, & testium in causis fidei, quando publicantur depositiones eorum, visum est opportunum apponere hic formam, quæ circa hoc seruatur in Tribunalibus Hispanię, prout eam ex Paulo Garzia per ipsum citato asfert sermone Hispanico Carena 3. par. tit. 7. §. num. 68. sic.

199 Vn testigo jurado, y ratificado en tiempo y en forma, que depuso en el mes. N. año N. dixo, que por el mes. N. estando en la Ciudad, villa ò lugar de N. en cierta parte, que declarò, presentes, ciertas personas, que nombrò, viò, y oyò, &c. guardando lo que disponen las Instruciones nueuas 31 y 32. (quatum verba refert Pegna, commen. 124. vers. in Madriliana) no se accostumbra dar en publicacion los testigos, que no dizen nada, ni menos las cosas superfluas, &c. y al fin dize, que esta es la verdad, y no lo dize por odio.

Si la certificacion fuere larga, se sufre diuidir: puedese sacar por capitulos assi.

Iten dixo este testigo, &c. narrando hasta lo que al delito. Hucusque de dicta forma.

200 Tandem circa testium nomina publicanda Eymeric 3. par. direct. proponit quęstionem, nempè 80. an ea debeant manifestari Consultoribus S. Officij? & respondet affirmanter, probatque per text. in dict. cap. Statuta, ibi, iniuncto præcepto non manifestandi nomina denunciatorum, & testium denunciatis in causis fidei, in hunc modum subiungitur.

201 Nihilominus siuè Episcopus, siuè Inquisitores processerint, aliquibus alijs personis prouidis, & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum processum, super quo deliberandum est, seriosè manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus) ex-

202 primatur. Ita ibi. Quanquam consuetudinem esse in contrarium, aduertit citatus Pegna, & ego aduerti sæpius in nostro Tri-

203 bunali Melitensi. Clausula autem per parentesin hic proposita, diligenter à DD. Inquisitoribus perpendenda, & ad vnguem, vt muneri suo satisfaciant, iugiter obseruanda: atque iam satis de presenti Regula.

Num aliquando habeat locum depositio relatiua in repetitione examinis testium, & qualiter, maximè in causis fidei?

REGVLA CCCXXXI.

204 QVando testis in aliqua causa examinatus postea super eadem, vel super aliquo eius articulo repetitur, potest deponere, referens se omnino ad primum suum dictum, siuè hoc fuerit ei prius ostensum (vti ipsi petenti ostendi debet) siuè non: atque talis relatina depositio valida censetur, & necessario à Iudice admit-

205 tenda, vt plurimum. Verum secus est, si testis repetatur in causa fidei; sed tunc iste inducendus ab Inquisitore ad referendam summatim saltem, & quoad substantialia suam primam depositionem, & hæc nullo

206 modo ipsi prius legenda: excepto vbi factum esset antiquum, & ob labilem memoriam maximè in sene, vel ægroto, eius obliuio rationabiliter supponeretur.

207 Circa doctrinam huius Regulæ iam aliqua attigimus lib. 2. cap. 2. Regu. 163. à vers. similiter non censetur: at nunc eadem, & alia ibi ommissa, ex professo discutiuntur. Non exigua extitit semper controuersia inter DD. circa hoc punctum, an testis repetendus in tota aliqua causa, vel ex parte in aliquo ipsius articulo, possit se referre ad primum eius examen? Dno præcipuè ex iuris; peritis Bart. & Bald. eum multis sequacibus in sententias omnino oppositas abierunt, prout refert Farinac. prax. crim. quæst. 66. à nu 39.

208 Nam Bart. in l. eos qui diuersa, nu. 6. ff. de falsis, allegans l. si exhibuissent, §. 3. ff. de publi. & cum eo Abbas, in cap. cum in tua, nu. 3. & ibi Felin. nu. 5. in prin. Aret. num 8. vers. Tu adde primo, extra de testibus. Salic. l. iurisiurandi, vers. sed potes respondere, C. de testibus. Conrad. in pract. de testibus rubr. de hoc dubio, num. 39. Diaz regu 749. Bos in tit. de tortu. els, num 34 & alij affirmanter duo docent.

209 Primum, quòd testis ad effectum ne variet, aut vacillet in repetitione sui examinis, possit vel se referre ad primum suum dictum, vel vt hoc sibi ostendatur à iudice

210 instanter petere. Secundum, casu quo neutrum ipsi conceditur, sed cogitur primam suam depositionem referre, protestatur, quòd dictum in ea approbet, & non dictum in repetitione, si hoc sit diuersum ab illo; & quidem apparet prima dispositio verisimilior, quia tunc testis recordabatur de facto, super quo deposuit. Vndè cum

211 tali protestatione, licet depositiones sint variæ, & contrarię, excusatur omnino, & immunis manet à præsumptione falsitatis, &

& collusionis, standumque in hoc primæ depositioni. Ita adducit Farinac.

212 Baldus verò in l. iurisiurandi, & l. fin. C. de testibus & cum eo Bursat. consil. 20. num. 64. Mascard. de probat. lib. 3. conclu. 1368. n. 5. Albert. de testib. cap. n. 69. & 70. Lauren. in decis. Auenion 91. n. 5. vers. ceterũ, vt apertè loquamur. Osasc. decis. Pedem. 128. & plures alij relati per Monticell. in repert. test. in rubr. testis dictum debet extensè scribi, absolutè partem negantem tuentur, quòd responsio testis relatiua ad primum examen, non exprimendo quæ in eo deposuit, nequaquam debeat à Iudice

213 vllo modo admitti. Ratio est, quia eo ipso quòd non vult respondere, nisi audita prima depositione, contra ipsum sinistra oritur suspicio de dolo, corruptione, &c. Quòd

214 si reclamet se non recordari de dictis in primo examine, assignabit ei Iudex terminum competentem, vt recordetur. Ita præsertim Albert.

215 Nihilominus sententia Bart. & sequacium, vt magis communia, & verior amplectenda est. Immo Farinac. num. 43. eam dicit esse verissimam, cum declarationibus tamen nunc exprimendis: & primo addit cum eod. Bart. in dict. l. eos num. 7. ff. de testibus, Butr in cap. cum tua, in fine, Felin. etiam ibi, post num. 1. versic. si autem dubitat testis, & alij, quòd habeat locum prædicta sententia, quæ defendit posse testem in repetitione examinis ad suam primam attestationem se referre, etiam si hæc non fuerit adhuc publicata.

216 Addit idem idem Farinac. cum Diaz & Monticell. citatis cum Menoch. de arb. quæst. lib. 2. cas. 109. num. 4. & cum alijs, quòd possit testis se referre ad primum suũ examen, quamuis istud fuerit nullum.

217 Dummodo nullitas non ei eueniat ratione falsitatis, aut ex eo, quod extraiudicialiter, vel non citata parte fuerit factũ: quia tunc non potest testis se referre ad primam depositionẽ sic nullam: quod præter citatos docet Lauren. decis. Auenionens. 91. nu. 4.

218 Pari modo non est admittenda à Iudice depositio relatiua in triplici casu. I. quando testis repetitur ad declarationem sui primi dicti dubij. Secundo, quando testis examinatus coram iudice arbitro repetetur coram ordinario, nequibit tunc se referre ad examen factum coram illo. Tertio, si testis

219 similiter examinetur in iudicio summario & postea repetatur in plenario citata parte, non est locus referendi se ad primum examen. Ita cum citatis Menoch. & Osasc. cum Aret. in dict. cap. cum in tua, num. 8. vers. Tu ergo, extrà, de testib. & cum alijs, Farinac. num. 50. 52. & 53.

220 Prædictæ tamen sententię oppositæ, & auctores pro vtaque allegati quoquomodo in concordiam reducuntur, simul concedentes, quod prudentis Iudicis arbitrio, inre, ac ratione regulato sæpius remittatur, sit admittenda, nec ne relatiua testis depositio in repetitione examinis. Vide Menoch. relatum, Alber. de Malet. in tract. de testib cap. 7. nu. 68. versic. mihi tamen magis placet, Foller. in pract. crim. in verb. capiat informationem num. 51. vers. est enim in arbitrio Iudicis, Mascard. de probat lib. 3. conclu. 1468. num. 5. & cum alijs ab ipso adductis Farinac. num. 49.

221 Quid tandem in causis S. Officij contra fidem? Nonnulli ex classicis DD. negantes respondent pro quibuscunque causis criminalibus, quòd non possit testis in eis se referre ad primum suum examen, quando hoc repetitur. Ita cum Brunor. à Sole in suo cons. crim. num. 58. versic. vndè succedit illud, Aymo. cons. 115. nu. 8. & cum alijs Farinac. vbi supra, nu. 51. Ostenditur hac ratione, quia in causis criminalibus insurgit magis sinistra & vehemens suspicio contra testem de subornatione aliqua, vel collusione, aut falsitate, ergo, &c.

222 Cæterum, si hæc ratio, & proposita responsio negatiua ita procedit in teliquis aliorum Tribunalium, quanto fortius, & verius procedet in causis criminalibus S. Inquisitionis? nempè, quòd non sit admittenda depositio relatiua. seu quòd testes in repetitione examinis debeant iterum suũ dicere testimonium, non ostenso eis per Inquisitorem, vel exhibito priori dicto, maximè vbi testis apparet suspectus. Ita communiter DD. præcipuè Iacob. Sept. in Instit. cathol. cap. 62 in fine, citans Boer. decis. 108. Ioan. à Rojas, Singul. 206. nu. 2 Simanc. in cathol. Instit. tit 44 nu. 13. & in Enchir. Iudi. viol. relig tit. 35. num 10 ac ex magis recentioribus Scaccia de Iudi. cap 86. num. 44. & 55. lib. 1 Castr. Palaus, disp. 8. punct. 15 § 3 num. 5 & Carena dict. §. 5. num. 40.

223 Moderanda tamen precedens doctrina pro casu, quando factum esset antiquum, & hinc vel ob senectutem, aut ęgritudinem, aut ob aliam probabilem causam, testis affirmaret, se primę depositionis esse oblitũ; nam tunc ipsi petenti, ostendi, vel legi debet dictum primæ depositionis, priusquam proferat secundam; & hoc ei negare esset nimis rigorosum, & contra debitum humanitatis. quam profitentur DD. Inquisitores. Ita citati Auctores pręcipuè Ioan. Rojas, cuius verba ne graueris audire.

224 Quòd, inquit, satis inhumanũ, meo iudicio, esse arbitror; si longũ tẽpus esset elapsũ nam primę attestationis testis esset penitus oblitus, cum labilis sit hominum memoria; l. 2. §. si quid autẽ, Cod. de veter. iure enucleãd. cap. porrectę, de confir. vti vel inutil. cap. præterea, 23. distin. Ideo cautus testis sequatur consilium Bart. in dict. l eos qui, quod ille dicat, quòd si apparuerit aliter dixisse in alia examinatione quam hic, quòd ex tunc corrigit dictũ suũ, & illud reducit ad primũ dictũ, cũ illo tẽpore melius huius rei erat memor, ne reatu periurij testis inuoluatur, ita ille, hisq; finita Regula manet.

Quid

Quid si testis nolit deponere, aut variet in repetitione examinis? subijciendusne torturæ, vt constet, in quo dicto maneat?

REGVLA CCCXXXII.

225 NVllum dubium, casu quo Iudex, vel Inquisitor prudenter non admittat depositionem testis relatiuam, nec acquiescat ei petenti, vt sibi prior depositio legatur, ipseque testis obstinato animo persistat in eo, quod nolit dictum primi examinis denuo proferre, cogendus est per tortu-
226 ram id præstare. Dato autem quod præstiterit sine ea, sed cum variatione, aut cõtrarietate, pari modo nullum dubiũ, quòd potest aliquãdo torqueri ab Inquisitore ad videndum in quo dicto perduret, cui stan, dum sit.

---

227 DE doctrina huius Regulæ, ac vniuersaliter de materia torturæ, deque speciebus, seu gradibus eius, & de reliquis tormentis, quibus quęcunque Tribunalia, pręcipue nostra Sancti Officij, pro inuestiganda delictorum veritate vtũtur, ex professo lib. 4 sequenti per diuersa capita, & multiplices Regulas pertractabimus; sed non potui non attingere obiter duo contenta in pręsenti Regula pro maiori luce rei explicatæ, nimirum depositionis relatiuæ in repetitione examinis; Vnde ea breuissime ostendo, vnica tantum auctoritate pro vnoquoque adducta.
228 Pro primo facit, quod ait Carena dict. tit. 7. §. 5 num 43. sic. In casu autem, in quo Inquisitor prudenter arbitratur non esse locum petitioni testis, quod sibi prior attestatio legatur, & testis obstinatus persistat, quod stat in eius prima depositione, tunc Senatus Sabaudiæ, apud Fabrum lib. 4. Cod. tit. 15. deff. 57. censuit, esse locum torturę, non solum vt veritas habeatur, sed etiam vt sciatur, à quo testis ille fuerit corruptus, ne alioqui impune Iudici illusum videatur. Hęc ille, quæ valde approbo.
229 Dein pro secũdo adest auctoritas eiusdem Carenæ, qui optime ibid. num. 46. aduertit, quod vbi testis in repetitione deponit cõtrarium eius, quod dixerat in primo examine, debeat Inquisitor, recluso eo in custodia, consulere supremum Tribunal S. Officij Vrbis circa ipsius contrarietatem, & punitionem; quod etiam mihi placet.
230 Sed melius resoluit idem Carena distinguendo duos casus; quorum alter exprimitur in cap. accusatus, §. licet de heret in 6. nempe quando testis denuo examinatus manifestat in fauorem fidei delictum inquisiti contra eam, quod in primo examine celauerat, & clare apparet, quod talis manifestatio ex conscientiæ remorsu, aut ex zelo eiusdem fidei, & non ex alicuius amore, vel odio procedat; tunc absque dubio non est locus torturę, & standum secundo dicto, iuxta dispositionem dict. §.
231 Alter casus est, quando testis extra expressum in eo cap. accusatus, deponit in repetitione diuersimode à depositione primi examinis, excusando prorsus inquisitum à crimine contra fidem, quod prius ei tribuerat, vel saltem minuendo ipsum, aut aliter variando: tunc, quod non standum sit secundo dicto, nisi testis subijciatur torturę, & in ea illud confirmet, censet idem Carena cum Sousa lib. 2. Aphor. cap. 10. num. 2.
232 Atque inde ostenditur, quia speciale est id, quod disponitur in dict. cap. accusatus, §. licet, & exceptum in fauorem fidei à cõmuni iure, quo attento in variatione per testes facta, statur primo eorum dicto, & quidem exceptio firmat regulam in contrarium, de reg. iur. ergò extrà casum dict. §. licet, nequaquam standum secundo dicto, nisi hoc à teste in tortura confirmetur.
233 Verum, quod etiam absque vlla tortura possit attendi in repetitione testis, varia, seu contraria deponentis, ad secũdum eius dictum, tametsi hoc ad exculpationem inquisiti tendat, non sine firmo iuris, & rationis fundamento tuetur Farinacc. prax. crimin. quæst. *66* part. 4. num. *161*. (quidquid dicant alij in oppositum) & ante eum Simanc. de cathol. Institut. tit *64*. num. *60*. cuius verba visum est tibi tradere.
234 Neque audiendi, inquit, sunt, qui putant non aliter posteriori testimonio fidem habendam esse, quam cum testis prius testimonium corrigit contra hęreticos in fauorem catholicę fidei Nam etsi prima frõte Alexandri IV. constitutio (*in dict. cap. accusatus*) id planè dicere videatur, mens tamen legislatoris aliud proculdubio vult. Aequalitas enim seruanda est in indicijs inter accusatorem, & reum; neque fauorabilior esse debet hęresis retectio, quam innocentis à tam graui crimine liberatio. Quid? quod fauorabiliores reis esse debemus, & ad absoluendum, quam ad condemnandũ proniores. Ita ille.
235 Quod confirmatur ex iure: l. fauorabiliores, ff. de regul. iur. l. scite oportet, §. aliud, de excusat. tutorum, l. Arrianus, de action. & obligation. & l. absentem, de
236 pœnis. Ratio etiam pro eodem est firmissima, quia Iudex, seu Inquisitor semper attendere debet ad id, quod est magis verisimile; ergo si secunda depositio appareat verisimilior, quam prima ob causam probabilem, quam testis suæ variationis assignat, dicto secundæ, licet hoc sit in fauorẽ inquisiti, absque vlla testis tortura standum est: atque his paucis satisfactum sit præsenti Instituto.

Pos

Post publicatum, & conclusum, est ne adhuc locus examinandi, & repetendi testes, & qualiter ex parte Fisci, vel rei, maxime in Sancto Officio?

REGVLA CCCXXIII.

337 Loquendo regulariter post publicationem attestationum, sicut etiam post conclusum in causa, nequeunt alij testes super eisdem articulis examinari ijdem vel prius examinati, ac repeti, maximè si iam pars didicit testificata, vel si prius renunciauit ius eos examinandi, aut repetēdi: quod si nihilominus fiat, nequaquam ipsi probant; quod etiam ex parte procedit
338 in causa appellationis. Secus vero erit, quando testes ante publicationem fuerunt nulliter examinati, aut repetiti; vel vbi ipsa publicatio ex aliquo capite nulla extitit.
339 Atque sic se res habet respectu quarumcumque causarum ciuilium, præsertim ad matrimonia, vel ad personas, quibus conceditur restitutio in integrum, spectantiū.
340 Circa causas item criminales vt plurimū etiam post publicatas attestationes, & post conclusionem in causa, possunt denuo testes ad examen, & ad repetitionem induci
341 tam à reo, quam à Fisco. At in S. Officio quoad causas fidei non ab illo, sed ab isto tantum.

342 De materia doctrinę in pręsenti Regula contentæ copiosissime tractant Scriptores, pręcipuè Prosp. Farinac. Prax. crimin. par. 2. de testibus longissima quæst. 75. in capita 15. & numeros marginales 471. partita: fere per totam expendit illam circa ea, quę pertinent ad causas ciuiles, & partem solummodo ipsius paruulam insumit circa spectans ad criminales, quæ sunt magis propriè nostri instituti.
343 Quamquam non raro in Tribunalibus S. Inquisitionis tractatio causarum ciuilium etiam occurrit, vt iam supra diximus, propterea visum mihi opportunum pręcipua, quęque pro re ista examinis, & repetitionis testium post publicationem, & conclusionem in causa, cuiusuis ipsa sit generis, ex Farinacc. & ex alijs per eum citatis desumpta attingere.
344 Ad impediendum autem, ne lites fierent immortales, aut causę apud quęuis Tribunalia ne in immensum protraherentur, & ad euitandum in eis, quoad posśit, quoduis periculum subornationis, adinuēta sunt hęc duo remedia, nempe Publicationis attestationum, & Conclusionis in causa: vtraque enim definitur, seu describitur sic, quod sit terminus exclusiuus vlteriorum quarumcunque attestationum, ac cuiuslibet modi probationum. Tradunt ex communi omnium sententia citat, Fari. nacc. cap. 4. num. 69. 70. & 257. ac Baptista Fragos. pat. 1. lib. 5. disp. 13. §. 7. num. 140.
345 Atque tametsi attento exequutionis ordine, quem iugiter obseruare in nostris Regulis tradendis promisimus, de conclusione in causa videbatur agēdum à nobis infra, vbi de præcedentibus immediate prolationem sententiæ diffinitiuæ (cum & ipsa tunc præcedat) sermonem habebimus; coniungimus tamen hic cum publicatione attestationum, sicuti coniungit Farinacc. dict. quæst. 75. post alios, cum sint ferè eiusdem rationis, & ad finem eundem, vt diximus, institutæ.
346 Sumit initium Farinacc. præmittendo nonnulla in tribus primis capitibus ad decisionem reliquorum principalium conducentia. Pręmittit, & discutit in primo quinque quæstiunculas veluti proęmiales: quę-
347 rit primo quid sit publicatio. Et remittit Lectorem ad vidēdas aliquas definitiones, seu descriptiones apud Butrium in cap. fraternitatis, num. 7. vers. publicatio autem, extrà de testibus, & apud Cagnol. in lib. 2. num. 82. versic. redeundo ad primum, C. eodem; ac nos similiter remittimus, quia res est exigui momenti. & sufficit nobis descriptio ab effectu, iam supra addncta.
348 Secundò, quærit quotuplex sit, & quot modis sumatur testium publicatio? Respōdet, circa hoc videndum esse Bart. in auth. atqui semel, num. 17. vers. breuiter sciendum, C. de prob. Bald. in l. Gesta, num. 1. & ibi Paul. de Cast. num. 1. & seqq. C. de exec. rei iud. ac alios; atque hæc responsio sufficit.
349 Tertiò, Quærit Farinacc. requisita ad formam, substantiam, & valorem publicationis testium, quænam? Pari modo remittit lectorem ad Bart. Bald. & DD in l. Gesta, C. de exec. rei iud. vbi peculiariter deciditur à quo Indice fieri possit publicatio, & quando in ipsa partis præsentia sit necessaria; & vniuersaliter de requisitis omnibus, & substantialibus ad publicationem legendus est Butr. in cap. fraternitatis, nu. 7. post vers. secundus terminus est; atque hoc in præsenti sufficit.
350 Quartò, Quærit, num publicatio testiū sit de substantia processus, ita vt eius omissio vitiet ipsum, & acta, ac sententiam? Respondet cum multis, quos citat, affirmans, & meritò, quòd nec in ciuilibus, nec
351 in criminalibus id habeat locum. Imò addit cum Rebuf. tractat. de public. attest. num. 1. & seqq. præsertim num 4. in Tribunalibus Curiæ Romanæ non solere peti publicationem, nisi in tertia instantia, nè præcludatur via ad producendos alios testes: hincque vitio prorsus carent sentētiæ præcedentes, & acta, ac processus primæ, & secundæ instantiæ, atque valorem habere supponuntur: ergò non est de substantia eorum, publicatio attestationum.
352 Vltimò quærit Farinacc. num. 10. an testes non publicati probent? Communis reso-

minandi, & repetendi testes, quod si examinentur nullo modo probant, patet ex iure, & auctoritate DD. Primum, ex text. in §. quia verò in versic. illud tamen, in Au-
266 then. de testibus, vbi sic. [Illud tamen indubium est, quia si semel producens testes, aut bis, & testificationes tractauerit, aut aduersario hoc faciente, & ipse dispurationem acceperit, & ex hoc didicerit testificata, non habebit omnino licentiam vllam vlterius vti testium productione, neque si diuina hæc iussio præceperit: ita ibi, & ex text. in cap. ex tenore, extra de testib. ibi: Cùm attestationes iam essent hinc inde solemniter publicatæ, locus productioni te-
267 stium iam nō erat. Docent hoc, vt certum Angel. in dict. §. quia verò, post num. 16. & num 17. in primo notabil. Butrig. in summar. Authen. Atqui semel. C. de probat. Cyn. ibi num. 1. in 1. notab. & cum pluribus alijs, quos copiose allegat, Farinac. dict. quæst. 75. cap. 4. num. 68. Ratio huius doctrinæ iam supra num. 244. à nobis assignata.

268 Extenditur autem, quòd post publicationem non solum nequeant alij noui testes examinari, vt ostendimus, sed nec etiā possint ijdem iam prius ante eam examinati repeti vllo modo ad instantiam partis. text. est manifestus, in cap. per tuas, & ibi Glos. in verb. audiendum, Bald. in summario, Hostien. num. 3. versic. ad instantiam partis, & Ioan. Andr. num. 1. extra de testibus. est etiam text. in l. producit, & ibi Glos. in 3. intellectu, ff. de testibus. Quæ
269 repetitio etiam prohibetur quoad effectū declarandi dubiam testis depositionem. De quo copiosè Aret. in dict. cap. per tuas vbi quod in isto casu testes non possint repeti, nec, vt se corrigant, nec vt addant, nec vt declarent, nec ex interuallo, nec in continenti: & in cap. per tus nu. 6. Abb. nu. 1. vers. ad instantiam autem partis, & Glos. vers. interrogati, extra de testibus.

270 Moderatur tamen respectu Iudicis, qui ex officio etiam post publicationem potest repetere testes ad declarandam eorum depositionem dubiam; quia quoad ipsum iudicem præsumitur cessare omnino subornationis periculum, propter quod dicta testium repetitio post publicationem ad instantiam partis negatur. Cum Glos. in dict. cap. per tuas, verb. audiendum, vers. & Iudex ex officio, & cum alijs refert Farinac. in prax. quæst. 66. par. 8. nu. 264. vide plura apud ipsum.

271 De secundo, quòd post publicationem & conclusum in causa, non fit vltrà locus producendi alios testes, nec prius examinatos repetendi consequenter, constat ex text. in §. quia verò, & ibi Glos. in verb. concluserint, & Ang. num. 19 in 3. notab. C. de prob. item ex text. in cap. eum dilectus, in verb. conclusus, de fide instrum. in cap. Pastoralis, & ibi Innoc. num 1. de caus. posses
272 & propriet. Ita etiam Iason in l. admonen. di, num. 52. ff de iurciuran. Couarru. in pract. cap. 20. num. 8. Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. quæst. 35. num. 1. vbi ait concludere in causa esse ponere finem probationibus; Atque inde conclusio dicitur etiam exclusio, quasi excludat omne, quod produci potest, idque ob rationes dictas, ne lites fiant immortales, & vt excludatur periculum subornationis. Tradunt copiosè ex mente omnium Farinac. dict. quæst. 75. cap. 5. à num. 157. huc priùs se referens, num. 73. & Fragos. vbi suprà.

273 Dixi, *loquendo regulariter*, & non semper, quia traditæ doctrinæ, quòd terminus exclusiuus vlteriorum probationum per publicationem, aut conclusionem in causa constituatur, perplures limitationes communiter DD. assignant; quarum paucas, præsertim quæ à nobis in Regula nostra attinguntur, non erit abs re hic exprimere: vt reliqua perlegas, si libuerit, apud citat. Farinac. & Fragos.

274 Primo locus adhuc est examinandi nouos testes, ac prius iam examinatos repetendi, ac alias probationes producendi, etiā post publicationem attestationum, & post conclusionem in causa, vbi agitur de periculo animarum. Ita Marian. in cap. fraternitatis, num. 190. & hoc propter periculum animarum. Butrig. num. 16. versic. potest quandoque, & Felin. num. 10. in fine, extrā de testibus. Barbat. lib. 1. consil. 9. Monticel. in repertor. testium, rubr. test. prod. post conclu. in caus. colum 1. versic 2. & Farinac. de public. delict. quæst. 75 cap. 4. nu. 176. & pe conclu. in caus. cap. 5 num. 274 conuincitur ratione à minori ad maius, quia si sic res procedit in periculo corporis, seu vitæ corporalis, vt infrà videbimus, quantò magis procedet in periculo animę?

275 Dein, publicatio attestationum, aut conclusio in causa, non impedit productionem illorum testium, qui de nouo reperti sunt, vel quos ob ignorantiam pars non potuit producere. Facit pro hoc text. in cap. pastoralis, extrā de exceptio. & docent Bart. in l. mancipiorum nu. 5. ff de option. lega. Iason in l. admonendi, num. 50. ff. de iureiurand. idem Bart. in authen. atqui semel, num 12. C. de probat. traduntque vt certū post alios, Farin. dict. cap. 5. quæst. 75. num. 262. & Fragos. dict. disput. 13. §. 7. num. 152.

276 Possunt item testes examinari, & repeti, aliæque probationes produci post publicationem, aut conclusionem in causa, quando interloquutoriam huius, vel illius Iudex
277 renocauit. Similiter quando hic ex officio pro informatione id præstat; nempè nouos testes examinat, aut prius examinatos repetit, non obstante publicatione, aut cōclusione; quia istæ ligant manus partibus, sed non Iudici. Docent primum Marian. in cap. fraternitatis, num. 24. vers sed primam opinionem, Corrad in pract. tit. de testib. de recept. post term. nu. 37. Menoch.

de arbitr. quæst. lib. 1. quæst. 35. num. 14. vbi
explicat, quando dicatur tacitè facta talis
reuocatio. Vtrumque verò cum multis a-
lijs auctoribus Farinacc. cap. 4. num. 246. &
cap. 5. num. 167. & 169. atque Fragos. ibid.
quidquid circa secundum Surd. consil. 8.
num. 12. lib. 1. in contrarium dicat, quem
omnes refutant.

278 Dixi, super eisdem articulis: addo nunc,
quod neque super nouis, qui sint contrarij
articulis partis oppositæ possunt produci
testes post publicatum, vel conclusum; be-
nè tamen super nouis non contrarijs, sed
dependentibus à primis. Probat hoc vlti-
mum text. in cap. causam quæ, il secondo,
de testib. ibi, vt super alijs capitulis, &c. &
ibid. tradunt Abb. num. 2. Anch. num. 4 &
279 Butrig. num. 4 Atque cum distinctione
prædicta, quam cum Bald. in authen. at qui
semel, nu. 2. vers. in tertio casu, C. de pro-
bat. affert Farinacc. dict. quæst 75. cap. 4.
num. 82. concordātur plerique graues Do-
ctores, quorum alij facta iam publicatione,
vel conclusione in causa, posse produci de-
nuò testes super nouis articulis negant, alij
verò affirmant, sicuti ipse Farinacc. ibi, &
cap. 5. num. 361. affirmat, super articulis sci-
licet nouis dependentibus à primis: vide
plura apud ipsum Farinacc.

280 Præterea dixi, maximè si iam pars di-
dicit testificata: supponenda duo omninò
certa ex Iure, & ea communi Doctorum.
Primum, quod non possint testes examina-
ri, aut repeti post didicita testificata, siuè
illa quis didicerit per se ipsum, siuè per aliā
personam, vt per aduocatum, vel procura-
torem, iuxtà tradita à Nobis suprà. Patet
ex text. in §. quia verò, vers. si verò, *ibi*,
aut omninò pro eo agens, in Authen. de
281 testibus. Item ex text. in authen. at qui
semel, ibi, vel alius pro eo agēs, & ibi Glos.
in vers. acceperit, C. de prob. ex text. etiā,
in cap. vltra tertiam ibi, neque per alium,
extrà de testibus. Tradit cum Butrig. Cā-
peg. Marian. & alijs per ipsum relatis Fa-
rinacc. dict. quæst. 75. cap. 4. num. 86.

282 Alterum supponendum est, quod post
didicita testificata nequeant examinari, aut
repeti denuò testes, etiam si facta non sit
eorum publicatio iuridica; quod si exami-
nentur, nequaquam probant. Pro hoc ad-
sunt clari textus, in dict. authen. at qui se-
mel, C. de prob. vbi ad impediendum dict.
examen, & repetitionem fit consideratio de
testificatis didicitis, & nullum verbum de
publicatione, quod ibi benè notauit Glos.
in verb. productio, lit. G. in cap. etiam, ex
tenore, in verbo admittendos, versic. & ita
283 est argumentum, extrà de testibus. Atque
afferunt in cap. fraternitatis Bellamer. num.
23. versic. & idem hoc casu, Felin. num. 7.
Marian. num. 46. & num. 61. versic. & in
Summa, Paris. num. 66. vers. quid autem si
sunt didicita testificata, extrà eodem.

284 Vndè si per hoc solum, quod para didi-
cerit testificata, excluditur omninò à pro-
ductione nouorum testium, quantò magis,
si vtrunque simul coniungatur, & quod eo-
rum notitiam acquisierit, & quod publi-
catio ipsorum à Iudice facta fuerit? Ideò
dixi in Regula, maximè si iam pars didicit
testificata. De hac vtriusque coniunctione
ostendimus iam suprà, ex text. in §. quia
verò, vers. illud tamen, &c Farinac. dict.
quæst 75. cap. 4. num. 68. & cum alijs mul-
tis ab ipso citatis.

285 Prædictis suppositis prorsus certis, est
valde controuersum, num sola attestationū
publicatio, etiamsi non fuerint didicita te-
stificata, sufficiat ad denegādam parti pro-
ductionē aliorum testium? Diuisi sunt DD.
in duas sentētias oppositas; complures eo-
rum, vt Bald. in dict. authen. at qui semel,
num. 5. vers. sed hic est dubitandum, ibi e-
tiam Salic. num. 9 & Ioan. Sicaor. num. 8.
C. de prob. Ioan. Andr. in cap. fraternita-
tis, num. 25. vers. idem si pars testificata, li-
cet publicata, non didicit, & ibi Bellamer.
num. 19. & num. 23. ac alij absolute partem
negantem amplectuntur.

286 Per multi è contrà, vt Bart. in ead. au-
then at qui semel, num. 17. versic. & illa
publicatio, & ibi Paul. de Castro, num. 3.
versic. nam tunc etiam, C de prob. Anton.
de Butr. in cap. fraternitatis, num. 7. vers.
secundus, Imol. num. 5. versic. si autem sit
facta publicatio, idem Imol. in Clemen. 2.
num. 2. versic. & nota, ibique Zabarel. n. 2.
versic. secundò oppono, de testib. Hostien.
in cap. cum venisset, num. 1. verb. nullius,
eod. tit. de testib. Ferter. consil. 135. Petrus
Surd. consil. 8. num. 20. & alij affirmantem
omninò tuentur.

287 Resoluenda tamen cōtrouersia ista sub
distinctione, quod secūdum Auctores pri-
mæ sententiæ negantis, nequaquam sola
publicatio attestationum impediat produ-
ctionem nouorum testium, si certum sit à
parte non fuisse acquisitam eorum notitiā.
Ita præter citatos suprà pro illa sententia,
Abb. in cap. fraternitatis, num. 5. vers. ego
verò; Marian. ibi, num. 44. vers. sed his non
obstantibus, & Farinacc. dict. quæstion. 75.
288 cap. 8. num 328. Qui num. 329. cum eod.
Marian. num. 47. docet varijs modis posse
esse certum, & probatum, quod pars non
didicerit testificata.

Primò, Si adhuc repetiantur sigillata
etiam penes partem.

Secundò, Si publicatio facta fit solo ver-
bo, nec data est commoditas partibus per-
scrutandi attestationes.

Tertiò, Si pars fuit absens.

Quartò, Si testificata semper fuerunt pe-
nes partem aduersam.

Quintò, Si probetur, quod Notarius post
decretum publicationis, in cōtinenti se ab-
sentauit.

289 At si non sit certum, testificata non
fuisse didicita, sed extet dubium, & pars nō
possit hoc euacuare allegando, & proban-
do suam ignorantiam, tunc sola publicatio
atte-

attestationum excludit partem ab aliorum
290 testium productione. Nam in dubio præ-
sumuntur testificata didicita, ergo,&c. Vn-
de DD. partis affirmantis, de hoc casu sunt
intelligendi, & præter eos, tenent Aret. in
cap. fraternitatis, num. 33. extra de testi-
bus, Rip. in l. is, apud quem, num.42. vers.
ego credo, C. de eden. & cum alijs Farinac.
ibid. num.330.
291 Item dixi, vel si renunciauit inter eos e-
xaminandi, patet ex text. in cap. intimauit,
extrà de testibus ibi, nec est abrenunciatũ,
sumpto argumento à contrario sensu. Do-
centque communiter omnes, quod renun-
ciatio sit terminus exclusiuus productionis
292 testium. Imò non pauci tenent hoc pro-
cedere, etiamsi non fuerit facta attestatio-
num iuridica publicatio, vel conclusio in
causa, quod ex vi solius renunciationis ar-
ceantur partes à nouorum testium produ-
293 ctione. Cuius oppositum defendunt pro-
babiliter alij, nequaquam scilicet impediri
partes per talem renunciationem à nouis
testibus examinandis, & repetendis, nisi
accedat simul publicatio attestationum,
vel conclusio in causa. Vtramque senten-
tiam refert Farinac. dict. quæst. 75. cap. 6.
num. 275. & 276. Allegans pro prima An-
char. Buttig. Hostien. Imol. Ioann. Andr.
& plures; pro secunda Gloss. in §. quia verò,
extrà de testibus, Ang. ibi, Castr. Salic. &
alios.
294 Nihilominus proposita triplici numero
præcedenti doctrina diuersimodè limita-
tur. Primò, quòd procedat quoad articu-
los iam propositos; secus verò quoad arti-
culos denuo proponendos; nam renuncia-
tio testium in certis capitulis facta nõ præ-
iudicat volenti producere testes in alijs,
aut nouis capitulis. Constat ex text. in
cap. causam, quæ, il secondo, & ibi Ioann.
Andr. in summario, Anchar nu. 1. & nu. 4.
Zabarel. in princip. extrà, de testibus; simi-
liter ex text. in cap. cum venisset, versic. si
quæ vero, & ibi Hostien. in verb. causam,
Aret. in summario, num. 6. extra eodem, &
cum alijs Farinacc. ibid. num. 288.
295 Dein limitatur in casu, quo non vtraq;
pars renunciauit; nam renunciatio vnius
partis haud præiudicat alteri non renun-
cianti, & producere nouos testes volenti.
Ita Bart. in authen. at qui semel, num. 15.
C. de probat. ostendens per text. in authen.
iubemus, C. de iudicijs, Ang. in §. quia
vero, num. 25. in authen. de testibus, Bellа-
mer. in cap. cum venisset, num 10 vers. &
nota, extra de testibus, & cum alijs Farin.
ibid. num. 292.
296 Rursus idem Farinacc. num. 298. limi-
tat sic. Quia, inquit, renunciatio nocet
quoad testes, qui poterant produci tem-
pore renunciationis; secus quoad illos, qui
produci non poterant propter ignorantiã;
quia tunc talis renunciatio non est impe-
dimento, quin de nouo producantur, adhi-
bito Iuramẽto, de quo in authen. at qui se-
mel, C. de probat. Bart. in dict. authen. at
297 qui semel, num. 12. & 13. Vbi reddit ra-
tionem, quia scilicet renunciatio non tra-
hitur ad ignota, l. mater, ff. de inoff. testam.
l. legitimam, ff. de petit. hæred. Paul. de
Castr. in dict. authen. at qui semel, num. 3.
ad medium, vers. doctores autem limitant,
& ibi etiam Ioann. Sicat. num. 6. & 7 C. de
probat. Hæc ille, cui merito adhærendum;
relinquo plura circa alias limitationes apud
ipsum à lectore videnda.
298 Exprimendũ autem peculiariter, quòd
post publicationem attestationum factam
nequeant examinari testes in causa appel-
lationis, & si examinentur non probent.
Adest text. ad literam in Clem. 2. de testi-
bus, & ibi tradunt Gloss. verb. in appella-
tionis causa, & verb. cum non minus, Imol.
num. 1. in primo notab. & Zabarel. num. 14.
vers. secundo casu; adest etiam text. in cap.
fraternitatis, extrà de testibus, & ibi Gloss.
in figuratione casus, vers. nota, quod, Ang.
in §. quia vero, num. 19. vers. quod intelli-
299 ge, in authen. de testibus. Quo cum post
alios docet Farinacc. cap. 7. dict. quæst. 75.
num 305 habere id præcipuè locum, quan
do fuit appellatum ab interloquutoria; nã
tunc indistinctè, & tàm de Iure Canonico,
quàm Ciuili, facta publicatione, non pos-
sunt testes examinari, aut ijdem repeti: re-
liqua huc spectantia videas apud ipsum.
300 Verùm, casu, quo testes fuerunt nulli-
ter, aut non ritè examinati, ex defectu Iu-
risdictionis in examinante, vel ex defectu
citationis, vel ex alio capite, possunt sine
dubio post publicationem, aut conclusum
in causa, alij testes examinari, & multo ma-
gis primi post examen taliter nullum repe-
ti. Facit pro tota hac doctrina text. in
Clem. 2. in verb. ritè, (sumpto ibi argumẽ-
to à contrario sensu) de testibus, vbi eam
hoc textu ostendunt Gloss. in verb. ritè,
Imol. num. 1. versic. à contrario, ergo si:
Anchar. num. 11 vers. quarto quæro, Bald.
in cap. fraternitatis, num 10. versic. item
cum; Maria. ibi, num. 30. & 31. extrà de
testibus, & cum multis ab ipso citatis, Pro-
sper. Farinacc. cap. 10. dict. quæst. 75. a
num. 358.
301 Quamquam idem Farinacc. num. 364.
cum Parsio in cap. fraternitatis, post nu. 48.
extrà de testib. cum Zabarel. in dict. Clem.
2. num. 2. vers. & secundum hæc, & cum
Francisc. Personal. quæst. 11. num. 25. vers. quæ
omnia, benè notat, quod prædicta numer.
præcedenti non habeant locũ, quando post
publicationem attestationum, vel conclu-
sionem in causa, pars iam testificata didicit,
testium nulliter examinatorum ob pericu-
lum subornationis; ergò meritò à nouo e-
xamine valdè excluduntur.
302 Addit item ipse Farinacc. num. 366. in
hunc modum. Quæro, inquit, pro com-
plemento huius capitis, quando testis di-
catur non ritè receptus? Vide Bonifac. in
Clem. 2. de testibus num. 13. & seqq. vsque
ad

ad num.105. vbi quod testes dicuntur non
ritè recepti quatuor modis.
Primò, Facto producentis.
Secundò, Facto Iudicis recipientis.
Tertiò, Facto testis iurantis.
Quartò, Facto partis aduersæ, contra
quam producuntur: & ibi latissimè declarat
quomodo in singulo istorum modo testes
303 dicantur nulliter recepti. Ad quod vide
etiam Imol. in dict. Clem. 2. num. 4. & ibi
etiam Cardinal. Zabarel. num.4. vers. secū-
do quæro, Marian. in cap. fraternitatis, nu.
31. extrà de testib. Ioann. Sicar. in authen.
at qui semel, num.15. versic. tunc autem di-
cuntur non ritè recepti, C. de probationi-
bus. Hæc ille.
304 Sequitur in Regula nostra, Vel vbi ipsa
publicatio ex aliquo capite nulla extitit:
nam testes alij possunt examinari, vel ijdem
repeti post publicatas attestationes, vbi
constiterit de nullitatè publicationis. Pa-
tet ex text. in cap. ex tenore, ad fin. ibi, so-
lemniter publicatæ, sumpto argumento à
contrario sensu; & ibi Imol. num. 3. versic.
vltimò, nota, extrà de testib. Bald. in l. per
hanc, num. 25. versic. item dicas, quod si
publicatio fuerit nulliter facta, C. de temp.
appell. Ioann. Andr. in cap. fraternitatis,
num. 25. vers. dem, si inscia, vel inuita par-
te, vel indiscretè facta sit, ibi Abb. num. 4.
in 21. fallen. Marian. num. 24. vers. & hanc
sententiam, quod publicatio indiscretè fa-
cta non noceat, extrà de testibus, & cum
pluribus ab ipso adductis Farinacc. dict. qu.
75. cap. 12. num. 375.
305 Pari tamen modo, postquam pars didi-
cit testificata, neutiquam potest amplius
alios testes producere, nec prius examina-
tos repetere, etiam quod publicatio atte-
stationum fuerit nulliter facta, nempè quia
ipsa parte inuita, vel ex alio capite, ob di-
ctum periculum subornationis. Ita cum
Imol. in cap intimauit, vers. alias non di-
dicit testificata, extra de testibus, cum
Aret. Marian. & alijs per ipsum allegatis,
idemmet Farinacc. num. 380.
306 Quid iam in causis matrimonialibus?
Certa, & communis est omnium doctrina,
quod tum post publicationem attestationū
tum post conclusionem in causa, semper sit
locus in eis producendi nouos testes, & iā
prius productos denuo examinandi. Patet
ex text. in cap. series, & ibi Gloss. in figura-
tione casus. vers. nota, quod testibus pu-
blicatis, Bellamer. in princip vers. vel ali-
ter in causa matrimoniali, Imol. in Summa-
rio, num.3. vers. item nota, quod in causa
matrimoniali, Felin. num.5. extrà de testi-
bus, & post plures alios Farinacc. cap. 13.
dict. quæst. 75. num. 383.
307 Habent autem præcipue locum dicta,
quando agitur contra matrimonium, seu
de vinculo eius infringendo, quia tunc re-
quiruntur probationes liquidissimæ, & con-
cludentes, propterea sententia contra ma-
trimonium non transit in rem iudicatam,
cap. tenor, & cap. consanguinei, de re iu-
dicata; ideò etiam, sicut in causa criminali
non admittitur iuramētum suppletorium
in defectum semiplenæ probationis, l. ma-
ritus, ff. de quæst. ita pariter, in matrimo-
niali, ostenditur ex traditis à Fragos. par. 1.
lib. 5. disp. 13. §. 7. num. 149. cum Gabriele,
tit. de testibus lib. 1. concl. 21. num. 7. Alex.
in l. 3. nu. 1. ff. iureiurando, ac in consil. 143.
vol. 2. & cum alijs.
308 Eodem tandem modo resoluendum,
quod post publicationem attestationum,
vel conclusionem in causa, concedatur fa-
cultas examinandi nouos testes, & prius
examinatos repetendi in causis personarū,
quibus conceditur restitutio in integrum,
secundum omnium mentem. Quænam au-
tem sint personæ gaudentes hoc priuilegio
restitutionis, & consequenter illo exami-
nandi, & repetendi testes, etiam post pu-
blicationem, & conclusum, discutit Fari-
nacc. toto cap. 15. dict. quæst. 75. à nu. 431.
propositis 6. quæstiunculis, quas doctrinæ
gratia compendiosissimè percurremus.
309 Quæritur primo de minore. Et resol-
uitur affirmatiuè, quòd minor restitui pos-
sit ad examinandos, & repetendos testes
post publicationem, aut conclusionem in
causa. Ita Ioann. Andr. in cap. fraternita-
tis, num. 25. vers. item cum restituitur mi-
nor, Abb. num.4. in 8. fallen. Imol. num.7.
versic. item quando Ecclesia, vel minor, ex-
310 tra de testibus. Vbi Marian. num. 129.
Bald. in l. per hanc, num. 28. C. de temp.
appell. & alij, præsertim ex recentioribus,
Farinacc. ibid. num. 447. & Fragos. dict. §.
7. num. 153. meritò extendunt ad maiorē
habentem causam communem cum mino-
re contra alium, vbi negotium est conne-
311 xum. Secus autem erit respectu vtriusq;
si constet de dolo, vel subornatione. Ita
idem Farinacc. ibid. num 449. cum Butrig.
per ipsum citato: vide apud illum alias li-
mitationes.
312 Secundò quæritur absolutè de solo ma-
iore: resoluiturq; etiam affirmanter, quòd
scilicet sit concedenda maiori restitutio ad
examinandos, & repetendos testes post pu-
blicatum, vel conclusum, ex generali clau-
sula, *si qua mihi iusta causa, &c.* Ita post
multos, quos citat, Farinacc. dict. cap. 15.
313 à num. 431. & Fragos. loco citato. Variæ
autem ab ipso Farinacc. à num. 433 vsque
ad 442. & ab alijs assignantur causæ talis
concessionis, quarum aliqua per clausulam
generalem indicari potest.
Prima, ex capite impedimēti, vt si testes,
qui post publicationem producuntur, erāt
ante eam in captiuitate.
Secunda, ex capite ignorantiæ, vt dictum
suprà.
Tertia, ex eo, quod nihil possit imputari
parti producenti nouos testes.
Quarta, insurgit ab æquitate hoc sua-
dente.
Quinta, ex eo, quod sententia non fuerit
iustè

iuſtè lata, vt ſi ex teſtibus falſis à parte ad-
uerſa productis, ideò pars altera reſtitui-
tur, vt etiam poſt publicatum, vel conclu-
ſum poſſit alios examinare contra illos. Vi-
de Farinacium vbi ſuprà.
314 Tertiò quæritur de homine ruſtico. Re-
ſolutio ſit negatiua, quam tradunt Bart. in
l. 1. §. nunciatio, ff. de noui operis nuncia-
tione, Marian. in cap. fraternitatis, num.
124. Aret. ibid. num. 4. verſic. & aduerte,
Felin. num. 6. ad finem, verſ. item ſecundo
circa notà. extrà de teſtibus, & cum alijs
315 Farinacc. ibid. num. 460. Secus autem
erit ſecundùm citatum Felin. verſic. & hoc
intellige, poſt Bald. & Salic. quos ipſe alle-
gat, ſi probetur ruſticum non potuiſſe con-
ſulere peritiores, nam tunc conceditur ei
reſtitutio ad examinandos, & repetendos
teſtes poſt publicatum, aut conſultum. Ita
etiam cum prædictis Farinac. num. 463.
316 Dein quartò quæritur, an reſtituatur
Eccleſia ad effectum producendi teſtes etiã
iam facta publicatione, vel concluſione in
cauſa? Reſoluitur affirmanter. Probatur in-
dè, quia negligentia prælati non debet no-
cere Eccleſię, & quia non eſt præſumendũ
de perſonis Eccleſiaſticis, quòd calumniare
velint. Ita Ioann. Andr. in cap. cum ve-
niſſet, num. 11 & ibi Butrig. num. 8 in fine,
extra de teſtibus, & cum multis Farinacc.
317 dict. cap. 15. num 465. Qui num. 469. poſt
Cephal. conſil. 7. lib. 1. benè limitat, dicens,
quòd Eccleſia non reſtituatur in integrum
contra aliam Eccleſiam, præſertim quando
petens reſtitutionem tractat de lucro cap-
tando, alia verò de damno vitando. Ita il-
le totidem ferè verbis.
318 Tandem quæritur de Republica. Eſt
communis reſolutio affirmans, quam tra-
dunt Pariſ. in cap. fraternitatis, num. 43. vbi
in hoc æquiparat Rempub. cum minore, &
cum Eccleſia, extrà de teſtibus. Gabri. tit.
de teſtibus concluſ. 21. num. 47. Sfort. Odd.
de reſtitut. in integr. par. 2. quæſt 65. art.
319 11. num. 58. & 59 Vbi ait idem eſſe in
Caſtris, & Vniuerſitatibus, ac in Fiſco, quod
his omnibus, ſicut & illi, ſit concedenda ta-
lis reſtitutio ad examinandos, & repeten-
dos teſtes poſt publicationem atteſtationũ
vel concluſionem in cauſa, &c.
320 Reſtat vltimo loco agendum peculia-
riter de cauſis criminalib. quæ magis ſunt
propriæ noſtri inſtituti. In iſtis ſimiliter
poſt publicationem atteſtationum, aut cõ-
cluſionem in cauſa, adhuc ſemper eſt locus
nouos teſtes examinandi, & prius exami-
321 natos repetendi. Maximè quando Iudex
procedit ex officio, & per inquiſitionem,
ſine accuſatore: nam tunc communiter re-
ceptum eſt, etiam ad offenſam poſſe huiuſ-
modi examen, & repetitionem fieri. Ita
Bart. in authen. Atqui ſemel, nu 32. & 33.
Pariſ. ibi, in prima additione, lit C. verſic.
item adde, Alberic. poſt num 7. verſic. idẽ
eſt, cum Iudex, Salic. num. 5. verſ. item fal-
lit, C. de probat. Abb. in cap. fraternitatis,
num. 4. in 15. fallen. Marian. ibid. nu. 178,
extrà de teſtibus, & cum multis alijs, quos
copioſe adducit, Farinacc. dict. quæſt. 75.
cap. 14. num. 407. & 412. quibus adde Fra-
goſ. dict. § 7. num. 146.
322 Poſt publicatum item, aut concluſum
in criminalibus, poſſunt teſtes examinari, &
repeti, non ſolum quando Iudex ex ſe, &
ex officio, vt dictum, procedit, ſed etiam
quando id præſtat, & inquirit ad inſtantiam
fiſcalis non habentis ius, aut intereſſe in ip-
ſa inquiſitione, vti pars habet, ſed procu-
rantis via iuridica offenſam, ſeu punitionem
reorum. Ita Innocen. in cap. cum clamor,
num. 1. verſic. ſed fortè oppones, Hoſtien.
ibi, num. 5. verſ. quid ergo, ſi quis, Ioann.
Andr. num. 3. per totum, Felin. num. 4. ex-
trà de teſtibus, & cum pluribus per ipſum
allegatis Farinacc. ibidem, num. 413.
323 Non impedit etiam publicatio, vel cõ-
cluſio in cauſa, quin poſſit Iudex poſt eam
teſtes ex officio examinare, & repetere ad
offenſam, & punitionem rei, non ſolum in
proceſſu inquiſitionis, ſed in proceſſu etiam
accuſationis, ſi ipſe Iudex ſit certus nullam
adeſſe ſubornationem, & concurrat etiam
aliqua iuſta, & vrgens cauſa dictæ exami-
324 nationis, ac repetitionis. Cum hac du-
plici conditione ex mente Clar. in pract. §.
fin. quæſt. 61. verſic. ſed hęc quidem, ad-
mittit propoſitam doctrinam Farinac. dict.
cap 14. nu. 418. per eaſque concordat Do-
ctores multos inter ſe diſſidentes, vt refert
Hoſtien. in dict. cap. cum clamor, num. 9.
extra de teſtibus.
325 A fortiori autẽ deducitur clarè ex præ-
dictis, quòd multò magis in criminalibus
poſt publicationem, aut concluſionem in
cauſa per Iudicem ex ſe præciſe, ſeu ex of-
ficio procedentem, poſſint examinari, & re-
peti teſtes ad defenſionem reorum. Ita
Marian. in cap. fraternitatis, nu. 166. verſ.
& aduerte, & ibi etiam Aret. nu. 36. & 37.
extra de teſtibus. Anchar. in cap. cum cla-
mor, num. 4. & ibi Anan num. 4. extra eo-
dem, & poſt plures alios Farinac. vbi ſuprà,
326 num. 419. Qui ex Iul. Clar. in pract. §. fin.
quæſt. 62. verſic. ſed hæc quidem, ſic ibi ait,
quod Iudex teneatur, ne dum poſſit ex of-
ficio, licet ſint publicatæ atteſtationes, ad
defenſam examinare, & multo magis, quã-
do proceditur contra abſentem, & quod
hoc eſt indubitatum. Ita ille; ratio efficax
à fortiori eſt, quia ſi hoc procedit quoad
offenſam, quanto fortius procedet, quoad
defenſam?
327 Sed dubium non leue eſt inter Scripto-
res, an, ſi Iudex procedat non ex officio, ſed
ad inſtantiam partis, poſſit poſt publicatũ,
aut concluſum, teſtes denuò examinare, vel
iam prius examinatos repetere, id parte ip-
ſa petente ad defenſam? Multi ex illis ab-
ſolute affirmant, vt Aret in cap. fraternita-
tis, num 36. Pariſ. ibi, num. 46. verſ. niſi ad
defenſam, extra de teſtib. Felin in cap. cum
clamor, num. 5. verſ. & ſcias, quod eo caſu,
extra eodem, Salic. in l. fin. num. 15. verſic.
ad defenſam vero, C. de quæſt. Marſil. in l.
pri-

prima, §. si quis vero, num.7. versic. secus autem ad defensam, ff. eodem.

328 E contra idem prorsus negant non pauci, vt ipsemet Aret. sibi contrarius, in cap. cum clamor, nu. 3. potest med. vers. & quia ibi dixi, extrà de testibus. Boss. in tit. de publicat process. num. 3. Clar. in pract. §. fin. quæst. 61. versic. sed quæro; quibus consulendo adhærent Natta consil. 359. num. 4. & 5. qui ait de communi, & aliquando requisitus cum fuisset, noluit pro reo scribere, Vulpell. consil. 136. num. 25. versic. breuibus, &c. Claud. ad Bertaz. consil. 529. versic. quæ tamen conclusio.

329 Ambæ vtrorumque sententiæ videntur probabiles, atque eas in concordiam reducere conatur Farinac dict. cap. 14. num. 422. cum Petr. Surd. in consil. 118. num. 7. & seqq. lib. 1. & Anton. Thesaur. decis. Pedem 262. num. 3. & 4. asserens, quòd habeat locum prima sententia affirmatiua, quando agitur de puniendo reo pœna corporali; secunda, verò negatiua, quandò infligenda esset ei pœna pecuniaria.

330 Verū, ad offensam, nullo modo post publicationem attestationum, aut conclusum in causa, possunt examinari, & repeti restes à Iudicè procedente non ex officio, sed ad instantiam partis, siuè ista per se immediatè instet, sinè mediatè per procuratorē, aut promotorē, vel instigatorē inquisitionis siuè aliter dictū, nō à Iudice, sed ab ipsa par-

331 te assignatum. Tradunt omnes, vt certum præcipue Bald. in cap. fraternitatis, nu. 10. versic. Item in causa inquisitionis, Aret. ibi num. 37. & 38. Paris. num. 46. vers. quandò verò, extrà de testibus, Hostien. in cap. cum clamor, versic. vbi vero reo aliquis, Ioan. Andr. ibi, num. 3. in secundo casu, Butrig. num. 4. versic si autem datus est à socijs, extra eodem, & cum reliquis, quos citat, Farinac. dict. quæst. 75. cap. 14. num. 424. & 426. qui benè moderatur per sequentia verba, num. 425.

332 Sublimita, inquir, prædictam limitationem (positam scilicet præcedenti nu. 424.) procedere quando testes reciperentur super eisdem indicijs, & capitulis; secus, si super diuersis, & nouis indicijs, & capitulis, quia tunc post publicationem possunt testes examinari, siue ad defensam, siue ad offensam, etiam ad instātiam partis; sed multo magis ad defensam; secundum Salic. in l. fin. num. 14. & 15. C. de quæst. quem sequitur Angel. de maleficijs, in verb. comparuerunt dicti inquisiti, num. 19. versic. quod tamen intelligas. Hæc ille, & plura alia, quæ videas apud ipsum.

333 Postremo, quid apud Tribunalia S. Officij circa causas fidei? Resolutio in Regula à Nobis tradita partim affirmatiua, partim negatiua, communis est omnium, quos citat, & sequitur Farinacc. de hæres. quæst. 188. §. 1. num. 5. cuius hæc sunt verba.

334 Amplia secundo, & principaliter propositam regulam, vt in crimine hæresis testes examinentur, etiam post eorum publicationem, & dicta testificata, secundum Ioann. Andr. in cap. vt officium, post nu. 2 vers. possunt etiam alij recipi, & ibi Gemin. in §. verum, num. 7. vers. sed publicatis attestationibus de hæret. in 6. Ioann. Andr. in cap. Per hoc, sub num. 2. in verb. veritas, eod. tit. de hæret. in 6. & ibi etiam Gemin. in § verum, num. 5. summa Syluest. in verb. Hæreticus, § 2. num. 7. in fine, vers. septimum, post publicationem, Ioann. à Rojas, cum allegatis per eum, singul. 22. & singul. 202. Simanc. Cathol. instit. tit. 64. rubr. de testibus, num. 52. & seq. Squillac. in tract. de Fide Cathol. cap. 36. num 2. vers. Quinimò post publicatas attestationes, Pract. Conrad. rubr. de hæret. nu. 11. in princip. Francis. Pegna, in addit. ad Eymer. in Direct. Inquis. part. 3. quest. 68. com. 111. vers. Iam quod de examinandis, fol. mihi, 650. col. 2 Decia in tract. crimin. lib. 5. cap. 20. nu. 25. Mascard. de probat. lib. 2. concl 857. n. 37 vbi de communi, & dixi iterum hac de re supra in tract. de testib. quest. 75. nu. 409. & seq. Ita ille; sed audi ipsum dict. nu. seq. circa partem negatiuam.

335 Limita, inquit, hanc ampliationē, quia in causa hæresis, & ad defensam, non possunt testes post publicationem examinari ad instantiam partis, secundum Archid. & Ioan. Andr. in cap. per hoc, de hæret. in 6. Hæc ille cum Aret. quem citat, quibus adde Carenam par. 3. tit. 7. § 9. num. 64. Atque his, & Regulam, & caput, immò & librum tertium absoluimus.

---

336 En tandem ad optatum valde Libri tertij Nostri Operis de Materijs Tribunalium Fidei, &c. complementum, Diuino fauente Numine, peruenimus: en post non exiguum exantlatum laborem in hauriendis cuiusque sæculi Hæresiarchis, & Hæresibus, ex multiplicibus hac de re Sanctorum Patrum, vt Epiphanij, Augustini, ac Damasceni tractatibus; ex ingentibus annalium Ecclesiasticorum, vt Cardinalis Baronij, & Abrahami Bzonij, voluminibus; ex varijs item Elenchis alphabeticis, vt Gabrielis Prateoli, & Alfonsi de Castro, atque ex diuersis chronologijs, vt Genebrardi, & Gualteri, feliciter metā attigimus: an cū sequuto fine intēto, formandi scilicet quēlibet Ministrū Tribunaliū Fidei, præcipue Consultorem, circa intentionem, seu circa inuestigandos mentis errores in quolibet inquisito, & circa annexa antecedenter, & consequenter; aliorum, & non nostrum esto iudicium. Dimidiam itaque Operis Nostri partem, tribus libris elaboratis, benigne Lector, absolutam vides; est cur Deo Opt. Max vnà mecum gratias agas, auxiliumque ab ipso pro elaborandis alijs tribus, vita superstite, si ei placuerit, assidue deprecemur.

Finis, die 15. Ianuar. 1645.

Laus Deo Optimo Maximo, Sanctissimaque Virgini Deiparæ Mariæ.

INDEX
CVIVSQVE TITVLI
CAPITVM

Et Regularum Libri Quarti de Materijs Tribunalium Fidei, seù de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum Ministro, præsertim Consultore, quoad Quæstionem, seu Torturam, pro eruenda veritate circa facta negata, & circa intentionem, siue errorem mentis fidei Catholicæ oppositum. Vbi agitur de annexis ipsi Torturæ antecedenter, vt de accusatione facienda per Fiscalem; de defensionibus, & exceptionibus, &c. vel consequenter, vt de appellatione à decreto torturæ insligendæ; de ratificatione post eam inflictam, & de alijs vsque ad completam formationem processuum in causis Sancti Officij.

LIBER QVARTVS DE MATERIIS TRIBVNALIVM FIDEI

SEV DE REGVLIS MVLTIPLICIBVS PRO FORMANDO

Quouis eorum Ministro, præsertim Consultore, quoad quæstionem, seù torturam pro eruenda veritate circa facta negata, & circa intentionem, siue errorem mentis fidei catholicæ oppositum. Vbi agitur de annexis ipsi torturæ antecedenter, vt de accusatione reorum facienda per Fiscalem, de defensionibus, & exceptionibus, &c. Vel consequenter, vt de appellatione à decreto torturæ infligenda, de ratificatione post eam inflictam, & de alijs vsque ad completam formationem processuum in causis S. Officij.

P R O OE M I V M.

VIAM congruè aperit huic 4. libro, & pro aditu Procemij eius opportunè occurrit resolutio illius admodum lepidæ ac perpulchræ quæstionis, seù ingeniosissimæ controuersiæ tres inter Regis Darij seruos cubicularios, corporis Regij custodes aliquandò exortæ, cum ipse dormitum abijsset; nimirum: Quænam ex rebus omnibus, ac personis quibusuis iudicanda potentior, & fortior? vt habetur copiosè lib. 3. Esd. cap. 3. & 4. atq. iuxta condictum fuerunt sententiæ singulorum scriptæ, obsignatę, & subtus ceruical Regis dormientis appositæ, vt ei excitato è somno coràm Magistratibus, & doctissimis Persarum, & Medorum legerentur, & ille, cuius sententia, præstantior iudicata fuisset, magnis honoribus, & muneribus ab ipso Rege afficeretur. Itaque, vnus scripsit: Forte est vinum. Alius scripsit: Fortior est Rex. Tertius (huius nomen Zorobale) scripsit: Fortiores sunt mulieres; super omnia autem vincit Veritas.] ita in sacro Textu, vbi adiunguntur rationes efficaces pro vnoquoque scripto, sed efficaciores pro tertio, maximè pro parte addita vltimo loco, in cuius fauorem à Rege Dario, & à reliquis ad iudicatum est: Super omnia autem, inquit, vincit veritas, atque auditis rationibus pro ista adductis, omnium conclusio tandem, & conclamatio ita fuit: Magna est Veritas, & præualet.] quippè originem ducens ab æterna illa, & increata Veritate, Deo Opt. Max. eiq. semper innixa manens, ac de ipsius esse participans. Vndè ex omni debito æquitatis, & iustitiæ complectenda à cunctis mortalibus, præcipuè à Ministris publicis Ciuitatum, ac locorum in tractandis, & expediendis causis cuiusuis generis. At si veritas eis non innotescat, adhibenda per ipsos opportuna Iuris, & facti remedia ad eam inuestigandam: vtendum frequentibus, & peracutis reorum examinibus in causis criminalibus pro eiusdem inuestigatione: perpendenda responsa ab eis data, cum dictis Testium, seù deponentium contra ipsos facta collatione: si adhuc tamen veritas, quæ à Iudice inquiritur, haberi non pōtest, deueniendum tandem ei pro ipsa eruenda ad vltimum Iuris remedium vocari solitum à Doctoribus, examen rigorosum, ad quæstionem scilicet, seù torturam infligendam, seruatis seruandis, ac præcedentibus legitimis indicijs, vt in sequentibus ostendemus. Quòd si in reliquis Tribunalibus ita procedendum, & est locus torturæ pro indaganda cuiuslibet delicti commissi veritate, quando reus de commissione eius per testes, vel aliter non conuincitur (Imo licet conuincatur, vbi nequit vltimo supplicio puniri, nisi per propriam delinquentis confessionem de delicto innotescat. vt in Tribunalibus Siculis, & his Melitensibus, iuxta leges illius Regni, quas hæc Insula in multis sequitur) quantò magis erit locus in nostris S. Inquisitionis, cum ista Sacra

Tribunalia procedant contra crimen hæresis, vel apostasiæ claræ veritati fidei catholicæ oppositũ, adeò ex se occultum, & recōditum in mente hæretici, seu apostatæ, vt nulla alia via (excipe solam reuelationem à Deo factam) in eius cognitionē DD. Inquisitores deuenire nō possint, nisi per manifestam inquisiti de tali crimine confessionem: nàm quamuis ipse circa dictum, vel factum externum hæreticale, aut hæreticum fit iam conuictus; crimen tamen hæresis, quæ vt alibi à nobis traditum, in actibus internis, nempè assensu intellectus contra diuinam Fidem, & inclinatione, ac pertinacia voluntatis consūmatur, atque perficitur, adhuc occultum, & incognitum manet, casu, quo reus ipsum confiteri renuit, & pernegat, se errori alicui assensisse: ergò tunc meritò dictum examen rigorosum, seu remedium torturæ pro eruenda intentione ex mente inquisiti, seu suspecti de hæresi, in Tribunali S. Inquisitionis executioni mandatur, sicque ad fatendam veritatem inducitur: atque ita fuit semper vbique vsu receptum. Cùm autem hoc de indigenda, nec ne hic, & nunc, in casibus occurrentibus ab Inquisitore, tortura, vnum sit ex illis sex præcipuis capitibus, quæ apud S. Officium, vel Congregationem eius frequenter in consultationem venire solent, in diuisione nostri Operis de Materijs Tribunalium Fidei, peculiarem iure suo asciuit sibi librum, nempè quartum, attento ordine exequutionis, à nobis iugiter seruato, & in posterum seruando. Itaque, Deo benè iuuante, pertractabimus in eo quæcunque spectantia ad hanc torturæ materiam, tum in genere, vt inseruiant aliqualiter pro alijs Tribunalibus; tùm in specie, & peculialiter pro nostro S. Inquisitionis: ducendum tamen initium ab ijs, quæ ei antecedenter annexa sunt, in primisque ab accusatione reorum, quæ per Fiscalem fieri debet.

CAPVT PRIMVM.

De accusatione reorum in communi, & de facienda in particulari per Promotorem Fiscalem, apud Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis; deque requisitis omnibus, vt hæc sit legitima, & prorsus valida.

PROOEMIOLVM.

1 POst inchoatam validè, & legitimè contra delinquentem aliquem processus criminalis formationem, quæ quidem inchoatio erit valida, & legitima, si fiat tàm in nostro Tribunali S. Inquisitionis, quàm in quouis alio, nequaquàm sumpto initio ab illa clausula, *Cùm ad aures peruenerit*, aut *Fama extat, &c.* nam semper præcedere debet examinatio vnius, vel pluriū persona rum denunciantium: de hoc constat ex Iulio Clar. quæst. 5. n. 4. & ex Bossio in tit. de denunciat. n. 18. vbi meminit ipse cuiusdam constitut Mediolanen. in tit. de accusat. §. nec etiam admittere, per quam declaratur nulli processus facti super delationibus criminum sine nomine,
2 & cognomine delatoris. Atque quoad processus S. Officij affirmat Cæsar Carena part. 2. tit. 12. §. 24. n. 205. quòd audiuerit ita fuisse ordinatum à Sac. Congreg. Vrbis, estque conforme ijs,
3 quæ habentur in penultima clausula Edicti S. Inquisitionis, vt alibi diximus. Post executam item iuridicè, & iustè dicti delinquentis capturam, aut carcerationem, quæ exequutio erit iuridica, & iusta, si priùs probetur corpus delicti per planas, & liquidas probationes l. 1. §. item illud, ibi, liquere igitur debet ff. ad Sylan. & adducit doctrinaliter Farinac. de Inquis. q. 2. num. 6. Sed hoc
4 si mitandum in delictis occultis, & difficilis probationis maximè si non relinquant vestigia post se, vt docent, idem Farinac. n. 12. & 13 Boss. de delict. n. 20. & Clar. in praxi q. 4. vers. scias tamen.
5 Cum autem delictum, contra quod procedit S. Officium, sit ex se occultissimum, quippè in men-
6 te consummatũ, non requiritur ad carcerandum, &c. vt constet de corpore eius. Excipe tamen quando vel inquit vestigia post se, vt in delicto fractionis Crucifixi, aut vulneratæ Sac. Imaginis, quia tunc quidquid alibi dixerim, censeo cum d. Carena par. 3. tit. 1. § 4. n. 42. & 43. quòd debeat
7 priùs probari corpus delicti. Quamquàm adhuc videtur limitanda hæc doctrina, nisi sit periculum fugæ delinquentis, vel simile. Vnde ob id in nostro Tribunali Melitensi S. Inquisitionis vidi
8 aliquoties carcerationem polygami, nondum supraiuuentia prioris coniugis probata, Post multiplex dein, & sæpiùs iteratum eiusdem contra Fidem delinquentis constitutum, seu examen pro eruenda veritate tàm circa factum, vel dictum hæreticale, quàm circa intentionem, seu errorem
9 mentis, Post repetitionem denique Testium, maximè pro comprobanda identitate personæ inquisitæ, si opus fuerit, Notario prædicta omnia in actis iugiter recipiente, sequitur immediatè ad vlteriorem formationem processus, vt Promotor fiscalis talem inquisitum apud D. Inquisito-
10 rem accuset, seu denunciet. Consequenter itaque et opportunè de hac accusatione, seu denunciatione nunc agimus, et suppositis iam initio lib. 2. de hac materia traditis, citiùs circa ipsam dupliti Regula nos hic expediemus.

An

An in causis criminalib. maximè Sancti Officij nequeat iudex procedere sine accusatore, saltem ficto?

REGVLA CCCXXXIV.

11 Sicut in causis ciuilibus actor, ita in criminalibus quibusuis, accusator ad substantiam iudicij concurrit, & sine actore, vel accusatore aliquo respectiuè, iudex, quoad earum tractationem, & decisionem nequaquàm potest quidquam validè agere.

12 Ad validitatē autem istam in diuersis causis ex criminalibus haud necessario requiritur accusator verus, sed sufficit aliquomodo fictus; imò nec fictus est necessarius in aliquibus casibus particularibus, atque hoc imprimis habet locum in causis S. Officij.

13 PRo faciliori intelligentia dicendorum ad ostendendam necessitatem accusatoris, & accusationis, quæ fit in iudicio, præmittenda aliqua magis generalia circa ip-
14 sum. Præmittendum primo, Iudicium in cōmuni sumptum (omissis alijs acceptionibus huius vocis, quas apud Menoch. de arbitr. q.8. n.14. & apud alios explicatas inuenies) in hunc modum definiri, quòd sit legitimæ rei controuersæ inter litigantes apud Iudi-
15 cem disceptatio, seu tractatio. Aut iam magis in particulari ad rem nostram sic, quòd sit actus trium personarum, Iudicis, actoris, & rei in Iudicio contendentium. Vtramque definitionem ex varijs actoribus, quos ipse citat, affert noster Baptista Fragosus in eruditissimo opere Regim. Christ. Reip. par. 1. lib. 5 disp. 12 §. 1. n. 1. ac per se patent.
16 Præmittendū 2. ex requisitis ad iudicium, alia pertinere ad essentiā, & substantiā ipsius, alia verò ad integritatē, & solemnitatē. Sunt de substantia iudicij solæ tres personæ expressæ in secūda definitione: Iudex scilicet, actor, siue accusator, (qui in ciuilibus actor, in criminalibus accusator ab omnibus vocari
17 solet) & reus. Neque faciunt in contrarium tex. in cap. forus, de verbor signif. & in cap. 1. 4. qu. 4. vbi innui videtur, quod etiam testes sint de substantia iudicij, cum reus absoluatur, actore non probante. l. actor. C. de probat. & cap. fin. de iura, & consequenter necessario producendi sint testes, nè actor succum-
18 bat. Nam prædicta ad summum ostendunt esse necessariā productionem testium ad hūc effectum, nè actor succumbat, non verò ad substantiam, & essentiam iudicij, quod complerum substantialiter existit, etiam si actor non probet, & reus absoluatur. Bald in l. is, apud quem, C. de edend. Felin. in cap. Eccles. n. 14. de constit, & cum alijs ab ipso adductis relatus Frago. n. 2.
19 Præmittendū tertio, Inter spectantia ad integritatem, & solemnitatem iudicij, vt sūt, tempus præscribere litigantibus ad probandum, vel respondendum; iudicium tali, vel tali die exercere, & non feriatis diebus; dolosas exceptiones non admittere, &c. in præcipuo loco reponi citationem, & contestationem litis, atque ab vtraque diuersimodè iudicium tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus inchoari; ab ista, si sit sermo de iudicio integro, & propriè dicto; ab illa verò, si de
20 iudicio impropriè dicto, atque imperfecto. Ex doctrina Bald. in cap. 1. extrà de litis contest. & Pauli in l. 1. n. 4. C. iudic. ac aliorum, sic in concordiam adducit nuper citatus Fragosus duas oppositas sententias, quorundam, vt Gloss. in l. Si is, qui Romæ. verb. iudicium, ff. de iudic. affirmantium incipere iudicium à litis contestatione; quorundam verò tenentium citationem esse principium iudicij. Quibus omnibus sic in communi præmissis,
21 Efficaciter probatur iam prima pars nostræ Regulæ; quę tamersi ex pertinentibus ad integritatem, & solemnitatem iudicij, aliqua, si omittantur, nullum omninò processum reddant, vt si omittatur citatio, sine qua iudicium corruit, nec potest absque ea inchoari, cum defensionem respiciat, quæ est secundùm ius naturale, l. vt vim ff. de iustit. & iur. & in Clement. Pastoralis de re iudicat. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 17. & Peregrin. de iure fisci lib. 1. tit. 3. n. 61.
22 Aliqua verò vti non tanti momenti, nequaquam processum annullent, sed hic possit post eorum omissionem à Iudice ante sententiam reformari; non immoror in exemplificatione ne nimis extrà rem nostram dis-
23 fundar. At si loquamur de rebus, seu personis spectantibus ad substantiam, seu essentiam iudicij certissimum est apud omnes Doctores, ex omissione cuiusuis earum ipsum corruere, & processū penitùs annullari, Gofred. in summ. tit. de iudic. Hostien. eod. tit. §. 1. Suarez de Paz in praxi an. 3. n. 1. & post alios, adductus Fragos §. 2. n. 35. ergo sine actore, vel accusatore nequibit iudicium vllo modo subsistere, neq; Iudex quidquam validè agere in quouis genere causarum.
24 Contracto autem sermone ad solas causas criminales, quæ accedunt magis ad nostrum institutum, obijciet aliquis ex varijs capitibus deduci, quòd in iudicio ad earum decisionem non requiratur, semper accusator. Primo, quia absque vllo accusatore Diuina iustitia peccatores condemnat, & punit, sicq; Danielis cap. 13. nemine accusante iniqui illi senes, qui falsò Susanam accusārat,
25 condemnati sunt. Item quia officium accusatoris est deferre ad iudicem delictum, sed hoc ad ipsum potest peruenire per denunciationem, vel per infamiam, vel per notorietatem, vel si committatur in præsentia ipsius iudicis. Hinc absque accusatore, Prælati puniunt subditos Religiosos, Patres familias filios, & seruos; Magistri discipulos, &c.
26 Firma tamen stat doctrina proposita, & vt certa communiter traditur à Theologis, & à Iurisperitis, vt à D. Thoma 2. 2. q. 67. artic. 3. Aragon. ibi Sayr. in Claui, lib. 12. cap. 7. vers. ad iudicium. Less. lib. 2. cap. 29. dub. 12. n 104. Mirand. de ordin. iudiciar. q. 13. art. 1. conc. 1. & post

& post alios multos à Pragoso ibid. §. 4. n.
114. quòd non posit Iudex procedere in cri-
minalib. nec condemnare aliquem absque
accusatore saltem ficto, iuxta illud Actorũ 25.
27 ibi. Non est consuetudo Romanis damnare
aliquem hominem, priusquam is, qui accusa-
tur præsentes habeat accusatores, locumque
defendendi accipiat, ad abluenda crimina,
quæ ei obijciuntur.] quæ verba affert. D. Th.
in corpore illius art. ad confirmandam dictã
28 doctrinam. Quam non esse de iure Diuino,
nec de iure naturali, sed tantum de iure hu-
mano, hocq. esse valdè conforme iuri, & ra-
tioni naturali, vt nemo adducatur in iudiciũ
sine accusatore, affirmant benè præter alios,
Sotus de tegend. secret memb. 2. q. 6. |coroll.
50. n. 582. & Greg. de Valent. tom. 3. disp. 5.
q. 11. pun. 3. & quæst. 13. pun 2.
29 Esse autem de Iure humano patet, de ciui-
li, ex l. illicitas. ff. de offic. Præsid. & ex l. rescri-
pto, ff. de muner. & honor, vbi expresè dis-
ponitur. Si quis accusatorem non habet, ab
honoribus prohiberi non debet: de iure
item Canonico constat ex cap. Qualiter, &
quando, 2. de accusat. vbi est sermo de inqui-
sitione speciali, quæ non potest fieri, nisi præ-
cedente infamia: et ex cap. Si quis potesta-
tem, 22. quæst. 4. vbi ex D. Ambros. habetur,
quòd non debeat iudex quemquam sine ac-
cusatore damnare.
30 Ostenditur clariùs exemplo Iudæ, quem
Christus Dominus non abiecit, cum esset fur
eo, quod non fuerat accusator. Ex vi itaque
Iuris humani accusator est de substantia iu-
dicij: vndè nihil mirum, si Daniel senes illos
iniquos, et iustitia Diuina peccatores sine ac-
cusatore condemnauit.
31 Seù dicito meliùs cum D. Thoma citato in
solu. ad 3. Quòd Deus, cum procedat ex no-
titia veritatis, simul est accusator, et iudex; et
pari modo fuit Daniel, qui instinctu Dei mo-
uebatur: et responsum ad primam partem
obiectionis.
32 Colligitur autẽ ex textu prædicti cap. qua-
liter. et quando, et ex alijs textibus, infamiam
supplere vices veri accusatoris, et docet D.
Thom. citatus in solut. ad 2. quo eum dedu-
cunt præcitati auctores, non requiri semper
in iudicio verum accusatorem, sed sufficere
aliquandò virtualem, seù fictum, Iuris fictio-
ne, aut aliquid supplens locum veri accusato-
33 ris. Cuinsmodi est simplex denunciatio in
criminibus contra bonum publicum; in his
enim denunciator non suscipiens in se onus
probandi ea (sicut susciperet, si esset accusa-
tor, iuxtà differentiam inter eos alibi à nobis
assignatam) id tantùm intendit, vt iudex per
denunciationem omni meliori modo occur-
rat damno boni communis, & in persecutio-
ne delinquentis denunciati vlteriùs progre-
diatur: lege circa hoc Fragosum, vbi supra
num. 116. & 120.
34 Vices item accusatoris veri supplet noto-
rietas delicti, & euidentia, siuè hoc sit contra
bonum publicum, siuè contra priuatum. Col-
ligitur ex D. Thom. dict. quæst. 67. art. 3. in
solutione argumentorum, ibi Caiet. &
Arag. Lessius lib 2. cap. 29. dub. 12. num. 104.
35 & alij communiter. Dicitur autem delictum
notorium, quod probabiliter, negari, aut ce-
lari non potest. Bald in l. ciues, C. de appell.
Anton. Burgen. in cap. ad nostram, num. 27.
de empt. & vend. & Mascard. de probation.
conclus. 101. qui declarans magis, ait crimen
notorium per euidentiã facti dici illud, quod
oculis hominum euidenter subijcitur, & nul-
la tergiuersatione celari potest, sicque expri-
36 munt scribentes. Vndè, quando iudex pro-
cedit contra delinquentem prædicto modo
notorium, potest ordinem iuris prætermitte-
re, cap. consuluit, extrà de appellat. cap. quæ
Lotharius 2. quæst. 1. cap. quanto, de translat.
prælato. Bald. in l. Presbyteri, col. penult. C. de
Episcop. & cler. Anton. Gomez, de delictis.
c. 1. n 42. & Iul. Clar. in pract. q. 9.
37 Non requiritur pari modo in iudicio ac-
cusator verus, sed huius vices supplentur, si
delictum patretur coram Iudice, & alijs, &
multo magis, si coram Iudice sedente pro
38 Tribunali, idque propter euidentiam, seù no-
torietatem facti. (secus si coram Iudice solo,
quia tunc ac occultum) atq. hic modus ficti ac-
cusatoris coincidit cum præcedenti, & tunc
absque alia accusatione potest iudex delin-
quentem iudicare, ac punire. Bartol. in l. Li-
brarius ff. de reg. iur. Miraud. loco citato, ar-
tic 2. concl. 1. & Caiet. præter alios 2. 2. qu. 67.
39 art. 3. Vbi refert exemplum S. Ludouici Re-
gis, præcipientis cauterio aduri linguam ho-
40 minis coram se blasphemantis. Imò addunt
Glossa ordinaria, in cap. Deus omnipotens,
§. quando autem, 2. quæst 1. Hostiens. in cap.
Tua nos, de cohab cler & mulier. Albert. in
l. illicitas §. veritas, ff. de offic. Præsid. quan-
do quis commisit delictum coram Iudice se-
dente pro Tribunali, & coram multitudine
astantium, quòd tutò possit ipse iudex eum
punire non solùm ordine Iuris minimè seruan-
te, & sine solemnitatibus, sed etiam sine pro-
cessu, & probatione, quia præsentia iudicis in-
ducit euidentem probationem, ex l. 2. ff. de
minor.
41 Prædictam autem doctrinam quamuis ap-
probet Antonius Gomez, de delictis, cap. 1.
n. 48. eam tamen benè limitat, dicens, tutius
esse teste Fragoso, dict. §. 4. 27. per sequentia
verba, vt iudex in eo casu recipiat probatio-
nes, & reus in continenti examinetur, quòd
si fateatur sine vlla probatione, præcedente
42 tamen citatione, statim condemnatur. Re-
quiritur enim citatio, vt appareat, an habeat
defensionem, nisi simus in casu, in quo nulla
reperitur tergiuersatio. Menoch. de arbi-
43 trar. lib. quæst. 27. in fine, nu. 13. Quod si reus
neget etiam quando crimen commissum fuit
coram Iudice pro Tribunali sedente, & mul-
tis adstantibus, nullo modo illum condem-
net, nisi priùs testes concludant illum deli-
quisse coram Iudice pro Tribunali sedente,
& coram alijs astantibus, Carre. in pract. cri-
min. in 1. tract. de appellat. §. Secundus eric
casus à n. 23. in sequent.] hactenùs ille.

Sup-

44 Supposita prędicta doctrina, quòd requiratur ad substantiam iudicij accusator aut verus, aut saltem fictus, seù æquiualens, nempè vel infamia, vel denunciatio, vel notorietas delicti modo dicto, pro responsione ad vltimam partem obiectionis optimè censent auctores melioris notæ, vt Sotus, de iustit. quæst. 4. art. 3. Nauar. lib. 2. consil. de sentent. & re iudicat. cons. 1. Roder. in summa, in tract. iudicand. cap. 12. Suar tom. 4. de Religio. lib. 2. cap. 10. & alij, quòd in delictis ma-
45 ioris momenti, Prælati Religionum, quamuis non teneantur in faciendo iudicio, omninò sequi iuris positiui apices, ac rigorem, possintq. validè, ac iustè sententiam condemnatoriam contra subditos delinquentes ferre, non seruatis iuris positiui solemnitatibus, iuxtà cap. Cum olim, ac cap. qualiter, & quando, de accusat. vbi habetur posse illos procedere de plano, sine strepitu, ac forma iudicij:
46 Peccabunt tamen grauiter, si ommittant, quæ sunt de iure naturali, & de essentia, seu substantia iudicij, qualis est accusatio, vt patet ex dictis: ergo &c.

47 At in leuioribus delictis Prælati Religionum induunt personam patris, et similes defectus leues nō puniunt vt iudices, sed vt parentes. Patet ex dicto cap. Qualiter, et quando, cap. Reprehensibilis, et cap. Cum contingat, de foro compet. et alij; ac propterea ad puniendas transgressiones regularum, et ordinationum communium in quauis Religione non requiritur accusator, nec vllus ordo
48 iudicialis à iure præscriptus. Argum. sumpto à fortiori, quia si hic ommittitur in seculari foro, circa culpas leues, iuxta l. leuia, ff. de accusatio, & ibi omnes scribentes; quāto magis omittetur in puniendis delictis leuibus Religiosorum?

49 Tandem ad obiectionem de patribus, dominis, ac magistris, respondet benè cum Soto lib. de iustit. q. 4. artic. 3. Pragosus dict. §. 4. num. 113. patres familias, ac magistros non habere potestatem simpliciter coercitiuam, nec capitali pœna, aut graui ferire posse; sed esse in illis potestatem paternam, seù œconomicā: ac proinde non posse procedere ad grauiora supplicia, cum non sint iudices in puniendis delictis filiorum, seruorum, seù disci-
50 pulorum, et ideò in leuioribus supplicijs imponendis non obligari ad formam iuridicam omninò seruandam, sed satis esse ad castigandas culpas, vt eas licitis medijs certò cognoscant, aut saltem puniant solùm pro ratione probationum: ita ille.

51 Restat vltimo loco breuissimè attingamus in quibus casibus particularibus absque vllo accusatore etiam ficto, aut non præcedente infamia, possit iudex inquirere, et procedere contra aliquem in particulari.

52 Primo, quando iudex procedit per inquisitionē generalem, seù generalissimam, de qua est sermo in l. congruit, ff. de offic. pręsid. et in c. 1. de officio ordinar. et fit ad inuestigandos facinorosos, ac plura delicta, tunc si ille veniat in cognitionem auctoris delicti, absq. diffamatione, aut accusatione cōtra hunc potest procedere. Abbas, in cap. Ad nostram el. 2. num. 2. de iureiur. Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. Inquisitionem. Caiet. 2. 2. quæst. 59. art. 1. Less. lib. 2. cap. 29. dub 15. n. 121.

53 Secundò, quandò fit inquisitio contra aliquem de mandato Principis, motu proprio, emanato; nàm Princeps potest inquirere non præcedente infamia. Bald. in l. nullus C. ad legem Iul. Maiest. Menoch. lib. 1. de arbitr. quæst. 75. num. 4. et præter alios Iul. Clar. in
54 pract. q. 6. n. 8. vers. Præterea scias. Qui tamen ibi asserit ita esse, etiamsi ad postulationem partis mandatum Principis emanet, &
55 addit se vidisse in praxi seruari. Oppositum tenent alij, vt Felin. in cap. Cū oporteat, in 4. notab. et ibi Ioan. de Anania, n. 2. de accusat.

56 Tertiò, quandò inquiritur, an quis sit dignus, vel indignus tali honore, aut officio, priusquàm assumatur ad illud, vel ad dignitatem, sicut vbi inquiritur, an sit impedimentum ad contrahendum matrimoniū, tametsi illud ex delicto proueniat. Ita Panorm. in cap. 1. de officio ordinar. Sotus, de secret. memb. 2. qu. 6. concl. 3. Less. vbi supra, et alij communiter, quidquid in contrarium dicat
57 Nauar. rubri. de iudicijs, num. 85. Ratio est, quia ad malum impediendum in conferendis beneficijs, aut in matrimonio contrahendo, licitum est inquirere de impedimentis, vel delictis personarū particularium; quamuis de illis nulla præcedat infamia; conducit cap. final. de clandest. despons. vbi præcipitur dicta inquisitio pro contrahēdo matrimonio

58 Quartò potest iudex, sine præuia infamia, ad inquisitionem specialem contra reum deuenire, qui confessus est in iudicio crimen suū occultum, etiam coram duobus, Iudice, scilicet, et Notario. deducitur ex cap. 1. de accusat. in 6. eo, quòd talis confessio, cum sit iudicialis, facit notorium iuris, etiam si coram paucis sit prolata. Nauar. in rubric. de iudic. n. 86. Sayr. in clau. lib. 12. cap. 11. num. 15. vers.
59 Non tamen, et Less, loco citato nu. 124. Nec audiendus est Sotus suprà relatus, sine fundamento quidem hanc doctrinam reijciens.

60 Quintò, sine accusatione, aut sine infamia præuia proceditur, quoties fit inquisitio contrà officiales in syndicatu, finito eorum officio; Atque hoc in praxi vbique receptum est. Nam si delinquentes fuerint reperti, vocantur, et facta litis contestatione conceditur ei scopia ad se defendendum. Bald. in l. obseruare §. Proficisci, n. 3. ff. de offic. Procons. et Legat. Angel. l. si vacantia, n. 170. C. de bonis vacantibus, lib. 10. et propter alios Clar. in pract. quæst. 6. num. 6. ibi sub finem affirmat in hoc casu impertinens esse requirere, quòd aliqua diffamatio præcedat.

61 Sextò, pari modo loquendum est, quando fit inquisitio de naui submersa, seu ad scopulos allisa ex incuria nautarum, seù militum,
62 iuxtà l. quoties C. de naufrag. Similiter vbi inquiritur de domino occiso contra seruos, si ignoretur occisor. ex l. 1. ad S. C. Syllan. Nam tametsi nulla præcedat diffamatio contra

nautas

nauras, vel milites, nonnulla tamen est suspi-
63 cio de illis, dimanans ex voce populi. Atque
idem in similibus, quoties populi suspicio cō-
tra aliquos insurgit. Ita Nauar. in rubric. de
iudic. n. 95. et Less. dict. dub. 15. n. 130.

64 Septimò, quando quis patrauit crimen læ-
sæ maiestatis iuxta Extrauag. ad reprimen-
dum, Federici Imperatoris, ibi Gloss. in verb
per inquisitionem, & Bartol. verb. Inquisi-
tionis, vbi limitans nimis, asserit ante hanc
Extrauag. nullum iudicem potuisse procede-
re contra aliquem in crimine læsæ maiesta-
tis humanæ sine infamia, vel notorietate;
65 at verò post illam posse. Quæ Bart. limitatio
non admittitur fortè ab alijs Doctoribus, vt
à Præposito, in c. 1. vers. in crimine tamen,
n. 62. secunda, quæst. 8. Gigas de crimine læsæ
maiestatis, quæst. 9. n. 4. lib. 2. et à Nauarro in
66 cap. inter verba 11. quæst. 3. n. 686. Qui abso-
lutè, et simpliciter affirmant, non solùm in
hoc crimine læsæ maiestatis, posse iudicem
procedere contra aliquem nulla præuia diffa-
matione; sed etiam in omnibus alijs delictis
atrocibus, et enormibus, et sufficere præuiam
suspicionem &c.

67 Tandem octauò, quod spectat ad rem no-
stram, sine vlla accusatione, aut diffamatione
in crimine hæresis, vel Apostasiæ à fide potest
procedi cōtra aliquem: deducitur ex cap. Ex-
communicamus, §. Adijcimus, de hæreticis, et
ex l. Apostatarum 4. de Apostatis, et tradunt
Sayr. in claui, lib. 12. cap. 11. et Nauar. in di-
68 cto cap. Inter verba 11. quæst. 3. Qui benè ad-
dunt id verum esse, dummodo præcedat ali-
qua suspicio; alias nullo modo potest inquiri
contra aliquem: confirmat Simanch. in pract.
hæres. tit. 22. de inquisitionis ordine, vbi ait
quod etiamsi non potest fieri inquisitio par-
ticularis contra certam personam, nisi præuia
infamia, nihilominus hoc fallit in homine de
hæresi suspecto.

69 Sed quanta hæc suspicio debet esse? Boss. in
tract. criminal. in tit. de hæretic. tenet sufficere
re leuem, et modicam, etiam ad detentionem
suspecti. Sed meritò id non admittunt, sed de-
bere esse grauem, nisi timeatur de fuga illius,
tuentur citati Nauarrus, et Saytus, quos se-
quitur Fragosus dict. §. 4. n. 137. qui sub finē
70 eius sic ait Fundamentum autem, inquit,
quare de crimine hæresis cōtra aliquem spe-
cialiter inquitatur absque accusatore, et in-
famia, est, quia hæresis crimen est valdè per-
niciosum, et contagiosum, et tanquàm pestis
fugiendum, vt patet ex cap. vt Inquisitionis,
de hæreticis in 6.] ita ille, apud quem plura
videas, tàm circa hunc casum criminis hære-
sis, quàm circa reliquos explicatos aliorum
71 criminum. Atque in causis fidei ad procedē-
dum contra hæreticos, quòd nullo modo, vt
diximus, sit requisitus accusator, intelligitur
ex natura rei, attēta enormitate delicti adeò
perniciosi, et contagiosi: quid autem in praxi
de consuetudine seruetur, ex dicendis Regu-
la sequenti patebit.

Vtrum inquisitus præcipuè in S. Officio semper ab Aduocato fiscali, accusari debeat? & quænam in forma accusationis exprimenda?

REGVLA CCCXXXV.

72 PRo diuersitate regionum, et nationum
diuersus est vsus Promotoris fiscalis,
quoad accusationem reorum: alicubi ipsemet
reum accusat; alicubi verò facta, et porrecta
73 accusatione ab alio, huic assistere tenetur.
Quocunque tamen loco in causis fidei contra
hæreticos, et apostatas, vel suspectos de hæ-
resi, aut de apostasia accusationē porrigit, et
vsque ad expeditionem illarum idem Fisca-
74 lis prosequitur. In formula autem accusatio-
nis compendiosè exprimere debet omnia
crimina, de quibus inquisitus accusatur; pe-
tere item ab Inquisitore, vt pro eruenda
veritate, eum, si opus fuerit, torturę subijciat,
ipsumque iuxtà Canonum, ac legum disposi-
tionem punire velit.

---

75 EGimus iam alibi de virtutibus, et quali-
tatibus in persona ad gradum Aduocati
fiscalis promouenda requisitis: nunc quæuis
eius munia obiter indicanda, præcipuè mu-
nus accusandi, seù denunciandi inquisitos.
De spectātibus ad promotorem fiscalem tra-
ctat ex professo Simancha tit. 4. et tit. 53. Ca-
76 thol. institutionum. Primo, ad officium eius
spectat dicta testium exquirere, ac libros de-
nunciationum perscrutari, vt quos delinquē-
tes inuenerit, possit apud Inquisitorem insta-
re, vt capiantur, et carceribus mancipentur.
Ita præter Simanch dict. tit. 53. de Promoto-
re fiscali, n. 3. adducunt Ludou. Param, de ori-
gine S. Inquisitionis lib. 3. quæst. 9. n. 39. vers.
præcipuum tamen munus, et Carena pt. par.
77 tit. 9 §. 4. num. 28. Atque intelligitur simili-
ter de quibusuis Fiscalibus quorūcunq. Tri-
bunalium, quia eadē vrget ratio in omnibus.
Præterea spectat ad Fiscalem, quantum po-
78 test S. Officij iurisdictionem defendere, et cu-
rare diligenter, nè in aliquo quantumuis par-
uo minuatur. Si enim Regia iurisdictio, vt
79 ait Bouadill. in sua Polit. lib. 2. cap. 19. Aduo-
catis fiscalibus valdè cōmendari solet, quan-
tò magis iurisdictio Officij S. Inquisitionis
Promotoribus Fiscalibus huius Sacri Tribu-
nalis commendata esse debet? ita idem Ca-
rena, num. 26.
Spectat etiam ad Promotorem fiscalem
80 instare apud Inquisitorem, vt edictum fidei
debitis tēporibus, et locis publicetur. Quoad
tempora, in Hispania teste Param. de origi-
ne, &c. quæst. 4. in rubric. de forma, et ordi-
ne, num. 20. semel tantùm quotannis publi-
cari solet: sæpius in Italia, et in hac Insula, ex
præscripto S. Congregationis, vt alibi dixi-
mus. Quoad loca autem, publicatio deberet
81 fieri in singulis Ecclesijs Curatis, vti fit in
Ciuitate Cremonensi, vt auctor est Ca-
ren. 2. parte titul. 9. §. 7. vbi proposito Edi-
cto, Adiungit sic lingua Italica.

Et

81 Et accioche il presente nostro Editto generale passi à notitia di tutti, nè alcuno pretenda ignoranza, commandiamo in virtù di santa obedienza, sotto pena di scommunica, à tutti li RR. Arcipreti, Curati, e Rettori delle Chiese soggette alla nostra giurisditione, ò a i loro Luogotenenti, che la prima festa doppo la riceuuta di esso, in qualsiuoglia modo debbano publicarlo, e legerlo, ò farlo legere per extensum al suo popolo in tempo di maggior concorso nelle dette sue Chiese; e publicato, lo facciano affigere alla porta principale delle medesime Chiese, ò in altro luogo patente, oue da tutti possa esser veduto, e letto: il che parimente incarichiamo à tutti i Presidenti de' Monasteri. hactenùs ibi.

83 Atque videtur valdè congruum, vt quod ab Inquisitore Cremonensi ita strictè præcipitur, pari modo à quolibet alio Inquisitore, maximè à nostro Melitensi, instante Aduocato fiscali, quoties fit publicatio Edicti, præcipiatur: quod, me instante apud Illustrissimũ Dominum Inquisitorem Gorium, iam paucis ab hinc diebus executum fuit.

84 Dein ad munus Aduocati fiscalis pertinet interesse Congregationi S. Inquisitionis, dum causæ referuntur, & circa eas ibi votum ferre: præsentem item esse, dum tortura reis infligitur. Attenta dispositione Iuris, praxis negãs quoad hæc omnia, & respectu cuiusuis Tribunalis, videtur sine dubio tenenda. Textus clarus in l. proximè. ff. de his, quæ in te-
85 stamento delentur. Quòd si alicubi in Iure appareat disponi contrarium, debet intelligi de interuentu fiscalis, dum probationes in facto, & allegationes in iure producit; Item debet intelligi de solis causis ciuilibus, in quibus plura Aduocato fiscali conceduntur, quæ in criminalibus denegantur, & Mastril. decis. 114. vbi hæc à num. 22. copiosè, & eroditè discutit, affert Carena ibidem n. 31. & 32. Vnde ex vi iuris nequibit Fiscalis interesse actui infligendi torturam.

86 Verùm, si attendamus ad consuetudinem, seù stylum nunc vigentem, valdè receptum videmus, vt Promotor fiscalis diuersimodè Congregationibus, et actibus iudiciarijs assistat. Et quidem quoad Tribunalia S. Inqui-
87 sitionis (vt de alijs nunc taceam) Primò, stylus S. Officij in Regnis Hispaniarum huiusmodi est, vt testatur Simanchas de cathol. instit. tit. 35 n. 10. quòd Fiscalis, si vult, possit in Congregatione esse præsens relationi actorum, et ibi allegare in iure, et in facto; abesse tamen debeat, dum testium dicta scribuntur, & rata habẽtur, ac dum Inquisitores, et Consultores de sententia ferenda doliberant.

88 Consuetudo autem S. Oficij in Italia, præcipuè in Ciuitate Cremonensi, magis se extẽdit in fauorem Promotorum Fiscalium, de hoc audi Carenam citatum, num. 41. vti testem occulatum: Sed in nostra, inquit, Inquisitione Cremonæ ista non seruantur; nam licet examinibus testium Aduocatus fiscalis non intersit, nisi ab Inquisitione vocetur: at-
89 tamen ex Decreto particulari S. Congregationis Eminentissimorum DD. Cardinalium supremorum Inquisitorũ, vt ex litteris Eminentissimi Domini Cardinalis Mellini, sub die 27. Iulij 1618. interest examinibus testiũ, ac etiam esse debet præsens Congregationibus, etiam dum causa votatur, et semper esse præsens torturæ. Hæc ille.

90 Qui nu. 43. sic addit. An autem stante stylo nostræ Inquisitionis, possit reis inferri tortura sine Aduocato fiscali, cum absens est, dubitari potest.

91 Egò certè, inquit, si essem Inquisitor, nunquam ad torturam deuenirem sine Aduocato fiscali; & si abesset, deputarem vnum aliũ Officialem Tribunalis pro illo actu, vt solitus erat facere Illustrissimus Salamanca, dũ erã illius Proiudex maleficiorum, sub sua insigni Prætura nostræ Ciuitatis, cum instabant condemnationes faciendæ, vel è latere fisci accusanda erat contumacia, & negotium dilationem non patiebatur, ac Aduocatus fiscalis absens erat: ipse enim pro illis actibus deputabat, vnum I.C. qui loco fiscalis accusabat contumaciam, et alia necessaria peragebat, secundùm doctrinam Clari §. fin. quęst. 10. vers. scias igitur, quæ cõmunis est, eam enim sequitur Mattienz. in lib. 5. Recompilat. nouæ legum Hispaniæ tit. 14. lib. 1. glos. 1. n. 1. Bouadil. in sua Politica, tom. 1. lib. 3. cap. 35. nu. 99. vbi in Apostill. alios allegat. huc vsque Carena.

92 Sed quid circa prædicta de stylo nostri S. Officij Melitensis? multo maior est eius extensio in fauorem Aduocati fiscalis; nam quibusuis actibus iudicialibus, me teste oculato simul, et diuturno per spatium 36. annorum, interesse solet, nec ab vllo eius præsentia excluditur.

93 Præsens est semper actui infligendi torturam, examinibus reorum, receptionibus, & repetitionibus testium, ac similibus: prǽsens item omnibus Congregationibus, in eisque ipse causas proponit, seù legit processus, vt Consultores ad eas decidendas sint magis
94 instructi. Imò ad earum decisionem pro veritate, DD. Inquisitores ab eodem Promotore fiscali, sicut etiam ab Aduocato reorum, quandoque votum petunt, maximè quando pauci Consultores ad Congregationem accesserunt. En quàm fauorabilis stylus nostri Tribunalis S. Inquisitionis Melitensis Pro-
95 motori fiscali ipsius. Atque ex his omnibus, vt ait benè Carena dict. n. 45. apparet stylum in hac materia vniuscuiusque Tribunalis esse sequendum, & vbi de stylo non appareat, à terminis Iuris communis non esse discedendum. ita ille.

96 Accedamus iam ad munus præcipuũ Promotoris fiscalis, de quo nos peculiariter in præsenti Regula accusandi scilicet reos. Nequaquam hic immorandum mihi in explicãdo sigillatim, quid circa tale munus, apud alia Tribunalia, siue ecclesiastica, siue secularia seruetur. Solum attingo, quòd non vbiubet idem sit vsus; sed pro diuersitate regionum
97 diuersus. Nã in Regnis Galliæ, & in Ducatu Sabau-

Sabaudiæ Aduocatur Fiscalis accusatoris officium exercet, porrigendo, & prosequendo accusationes rerum, vt ex Abauo de Reatibus, quæst. 2. num. 1. & in praxi §. Inquisitio, n. 4. testatur Carena 3. par. tit. 1. §. 1. n. 12.
98 Vbi è contrà ait, quòd in toto statu Mediolanen. Promotor fiscalis non possit quemquã accusare, tametsi facta, & porrecta accusatione teneatur accusatori assistere: estque hoc secundum mentem Iulij Clari in §. fina. qu. 10. vers. scias igitur.

99 Certissimum verò apud omnes habetur, quod vbilibet in quibusuis Tribunalibus S. Inquisitionis sit in vsu receptum, vt Aduocatus fiscalis quemcumque in materia fidei inquisitum apud Inquisitorem accuset, & accusationem prosequatur. Porrigitur autẽ ab eo accusatio post assumptas inchoato processu contra reum informationes. Ita Param. de orig. S. Inquisitionis quæst. 4 rubric. de forma, & ordine, num. 46. lib. 3. et post alios Ca-
100 rena par. 1, tit. 9. §. 4. num. 2. Vbi sic addit. Vnde Azeued. in Regias Hispaniæ Constitutiones nouæ Recompil. lib. 2. tit. 13. l. 3. ait, quòd fiscales accusare non possunt nisi inquisitione, vel delatore præcedente: et exclamat contra Episcopos, qui permittunt in suis curijs seruari contrarium.] hæc Carena.

101 Porrigere autem debet Promotor Fiscalis accusationem contra Inquisitum, seù de aliquo errore in materia fidei denunciatum, in quocumque statu hic reperiatur, siue sit negatiuus in totum, aut in parte; siue sit pertinax, nolitque resilire ab errore, siue de plano eum fateatur, petat veniã, & reconciliationem. quod Simanc. tit. 53. cathol. instit. n. 5.
102 his paucis benè tradit. Et quamuis, inquit, rei, dum admonentur, confessi fuerint omnes suas hæreses, nihilominùs Promotor fiscalis de eisdem eos accusare debet, vt iudicium ex accusatore, et reo, et iudice constet]. ita ille.

103 Accusatio item porrigi debet ab accusatore in scriptis, secundùm doctrinam Bart. in Extrauag. ad reprimendum, verb. per inquisitionem, num. 33. Cardinal. in cap. 1. vers. ponitur etiam, ibi. Accusatorum personæ nũquàm recipiantur, 2. qu. 8. & aliorum com-
104 muniter. Quamquàm ad validitatem accusationis sufficit, si hæc verbaliter fiat ab accusarore sine scriptura, Notario tamen scribente, et redigente eam in actis. Cum Saliceto in l. penult. num. 2 cap. de accusat. & cum Iulio Claro lib. 5. sentent. §. fin. quęst. 12. vt certum, et in praxi obseruatum tradit Franc. Pegna, in 1. part. Director. comment. 14. n. 67. vers. Vbi autem.

105 Formula autem, seu libellus accusationis expresè, licèt compendiosè, continere debet omnia, et singula crimina, de quibus reus accusatur, vt hic, ea ipsi iuridice lecta, et sic iam contestata lite, intelligat, quibus delictis contra fidem sit respondendum, & vt se tueatur. Ita idem Pegna loco cit. vers. in hoc libello.
106 Notat verò benè Simancas, dict. tit. 53. n. 8. si post factàm accusationem alicuius inquisiti de aliquibus hæresibus, denunciationes aliarum hæresum contra eundẽ quouis tempore superuenerint, quòd debet Fiscalis has illis adijcere, et reum denuò accusare.

107 Modum formandi libellum accusationis in S. Officio sic exprimit idem Simanch. cathol. instit. tit. 4. num. 11. Accuso Bucærum, qui cum sit Christianus baptizatus, multas hæreses credidit, et docuit, speciatim autem hanc, & illam. quibus enumeratis, concludit Promotor Fiscalis, petens, vt Bucærus tanquàm hæreticus pertinax puniatur, et pœnas grauissimas hęresis exposcit.] ita ille.

108 Maiori aliquantulum cum extensione adducit Pegna vbi supra in hunc modum talis accusationis libellum. Ego Augustinus Officij Sanctissimæ Inquisitionis Fiscalis corã te Reu. Inquisitore Iudice delegato in causis fidei contra hæreticam prauitatem, criminaliter accuso Martinum Lutherum, qui cum sit Christianus baptizatus, et velut talis apud omnes habitus, à Fide Catholica recessit, & ad pestiferam hæresim Manichęorũ, ac aliorum hæreticorum, talem, videlicet, et talem, impiè accessit, prædicans, scribens, cõponens, firmiterque asserens multa dogmata hæretica, erronea, scandalosa, et valde suspecta in approbationem, et laudem pręfatæ hæresis, & hæreticorũ quos velut magistros imitatur.] ita ille cum Conrado Bruno, lib. 4. de hæret. cap. 7. et cum alijs, qui hac de re agunt.

109 Verùm, vt innotescat de modo, quo libellus accusationis in nostro S. Officio Meliten. à D. Promotore Fiscali formari solet, proponam per extẽsum exemplar eius, quod contra inquisitum de apostasia à fide catholica negatiuum Illustrissimo, & Reuerendiss. Domino Inquisitori nostro Ioanni Baptistæ Gori Pannelino, fuit nuper porrectum, atq. admixtis in eo clausulis lingua vulgari ex processu ferè ad verbum desumptis, ita se habet.

110 Comparuit in Officio S. Inquisitionis Meliten. et coram Illustrissimo, et Reuerendissimo D. Io. Baptista Gori Pannelino Inquisitore Generali, et Apostolico delegato &c. D. Paulus Testaferrata Promotor Fiscalis eiusdem, et præsens denunciauit, ac denunciat, accusauit, & accusat, reumque fecit, et facit N.N. filium N.N. de Ciuitate Cagliari, siue Rabato eiusdem, de apostasia à S. Fide Christiana ad falsam sectam Mahumetanam cum adhæsione cordis: et de eo, et supra eo, qualiter ipse denunciatus, non timens Deũ, neque eius iustitiam, spiritu Diabolico ductus, del Anno 1637. essendosi detto N. accordato sopra di vn Bergantino armato in Cagliari contro Infideli, esso N. lasciãdo nella Galita detto Bergantino se ne transferì in Tunesi, doue di propria sua volontà si è fatto Turco, sì come di propria sua bocca disse iui, che se n'era fugito da' Christiani, per ritornare Turco, si come publicamente iui andaua vestito alla turchesca, co'l ciuffo in testa, faciẽdosi chiamare co'l nome Mahomettano Mustafà, viuendo, e facendo attioni da Turco; mangiando della carne indifferente-

mente

mente in tutti i giorni prohibiti a' Christiani, e come tale procuraua farsi scriuere nella paga del Gran Turco, la quale gli era stata promessa al ritorno del viaggio, che doneua fare col vascello detto l'Armitante, sopra il quale s'imbarcò per barbiero salariato, hauendo hauuto dieci pezzi d'otto, e sopra detto vascello armato in guerra contro Christiani è stato preso da'le Galere di questa santa Religione, essercitando detta sua arte', si come di propria sua bocca lo cõfessa. Et de alijs, prout ex informationibus captis, & capiendis, secundùm quas regulatur præsens denunciatio. Quarè instat, & petit dict. Dominus Promotor fiscalis dictum denunciatum condemnari, puniri, & castigari, prout iura, Sacri Canones, Constitutiones generales, & particulares volunt, & mandant; & in defectum legitimæ, & plenæ probationis, illum subijci quæstionibus, & tormentis, &c. citra tamen præiudicium probatorum, & confessatorum. & ita petit nedùm prædicto, sed omni alio meliori modo, &c. petens, &c. saluo iure, &c. Vndè, &c.

111 Præsentetur, & redigatur in actis.

112 Die vndecima mensis Decembris 1641. præsentata fuit, & est supradicta denunciatio per præfatum D. Fisci Promotorem huius Sancti Officij, & recepta, iuxta Decretum præfati Illustrissimi D. Inquisitoris, &c. Vnde, &c.

113 En stylum seruari solitum apud nostrum Tribunal Meliten. Sanctissimæ Inquisitionis in exequendis tribus prædictis, nempè in formando accusationem alicuius inquisiti per D. Promotorem Fiscalem: in decretando per Illustrissimum D. Inquisitorem, vt ea præsentetur, & redigatur in actis: atque in faciendo authenticam fidem de ipsius præsentatione, & receptione per Dominum Cancellarium eiusdem Tribunalis.

114 Vltimo loco, à Promotore fiscali exigit Simanc. dict. tit. 4. n. 12. id quod ad contestandam causam criminalem cum reo coram Iudice, sine dubio conducit, et exprimit ipse per sequentia verba. Promotor fiscalis, inquit, præsente eo, quem accusat, in scriptis, iudici accusationem offerre debet, & propria voce literas suæ accusationis legere, vt Calixtus Papa constituit (cap. vltim. 2. quæst. 8.) & statim iurare solet, accusationem illam à se non malitiosè editam esse, sed vt suum officiũ faciat, quia obiecta crimina probare intendit.] Hæc ille.

115 Et quod ait ex suo de iuramento emittendo, idem repetens infra tit. 53. nu. 6. nescio an vbique sit vsu receptum: & quidem non videtur necessarium, cum iam initio, quando quis promouetur ad officium Promotoris fiscalis, solemne præstet iuramentum in manibus Domini Inquisitoris, præsentibus multis, de eo legitimè, ac fideliter exercendo: & hoc pro singulis causis occurrentibus sufficiat.

116 Exigit tandem optimè ab ipso Promotore Fiscali idem Simancas dict. tit. 4 num. 9. & 10. vt processus, qui contra reos Sancti Officij formantur, diligenter scrutetur, quo tempore relationis, & vbi opus fuerit, tam in facto, quam in iure allegare possit: quod etiam cum illo tradit Carena par. 1. tit 9. §. 4. n. 29. apud quem plura toto eo titulo inuenies circa Aduocatum Fiscalem. Nobis pro nostro instituto, qualiter exercere debeat sua munia, maximè accusandi reos Sancti Officij, hactenus adducta sint satis.

CAPVT. II.

De defensionibus, & exceptionibus reorum, maximè delinquentium contra fidem Catholicam apud Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis.

PROOEMIOLVM.

1 FOrmata, & porrecta modo dicto alicuius delinquentis accusatione per Promotorem Fiscalem, statim hic ad probanda crimina, de quibus illum accusauit, animum applicare debet, vt optime docet Simanc. dict tit 53. num. 7. sic Vbi autem inquit, fuerit à iudicibus concessa dilatio ad probandum, producet contra reum testes, petetque vt examinentur, et eorum dicta rata
2 fiant.] ita ille. Probabit verò talia crimina, vel per testes, vt plurimum fit; vel per alias species plenæ, et semiplenæ probationis de quibus nos 2. lib. per diuersa capita copiosè egimus, et infra iterum, quando de probationibus, et indicijs, vel ad torquendum sententia interloquutoria, vel ad condemnandum sententia definitiua nobis erit sermo, necessariò inculcabimus. Probatis itaque delinquentis accusati criminibus, et impinguato sufficienter processu, ac reducto in eum statum, vt Fiscalis suam intentionem fundatã habeat: Nihilominus, siue ex eo reus conuictus, vel confessus appareat, siue negatiuus saltem ex parte, vt quoad intentionem, in crimine hæresis; haudquaquam deueniri potest ad vllum actum condemnatorium, nec ad subijciendum eum torturæ pro vlteriori veritate habenda, quin priùs concedantur ipsi defensiones, vt valeat crimina obiecta diluere, et contra personas, ac dicta testium opponere, excipereque illa, quæ ad innocentiam suã osten-

3 ostendendam conducere iudicauerit. Proinde consequenter post traditam doctrinam de accusa-
tione facienda,& prosequenda per Fiscalem,cuiusque delinquentis,maximè contra Fidem;nunc
de defensionibus, et exceptionibus ipsi concedendis meritò tractationem instituimus, quæ pro
quibuscunque Tribunalibus,nedùm pro nostro S. Officij,poterit inseruire.

REGVLA CCCXXXVI.

Quid defensio? quid exceptio? & an,ac qualiter ista delinquentibus, maximè S.Officij, sint danda?

4 EXprimitur defensio, quòd sit instantis,
seù imminentis periculi propulsatio:
Exceptio verò definitur, quòd sit defensio,
quæ reo competit, contra actionem, quæ est
5 in eum. Regulariter autem loquendo, cuiuis
reo etiam inquisito in Tribunali S.Inquisitio-
nis,dantur quouis tempore defensiones, &
exceptiones legitimæ, quamuis eas ipse non
petat; imò quamuis reus eis renunciet, cum
6 id facere nequeat. Reo item ad se defenden-
dum assignatur, vt plurimum, trium dierum
terminus;qui sicut à Iudice, vel Inquisitore
elõgari potest,ita et à reo breuiari,renunciã-
7 do ei ex parte. Conceditur et reo ad defen-
sionem ipsius, Aduocatus, ac procurator, et
curator minori.

8 SVb eodem cap. defensiones, & exceptio-
nes reorum meritò coniungimus, et ex-
plicamus. vt Castrus Palaus sub eodẽ pun. 1.
tract. 4.disp.8. (Quidquid velit Sousa eas di-
uersis capitibus,nempe 29.et 34.lib.2.Apho-
ris. seiungens, et explicans) cum ad eundem
finem tendant, et simul coincidant in osten-
dendo reum innocentem, saltem ex parte.
9 Hinc per defensionem describitur exceptio,
tanquam per quid isti genericum,vt patet ex
definitione à nobis secundo loco proposita
in Regula ex Syluest.ver.exceptio, et ex Do-
ctoribus in l. 2. ff. de excep. quæ descriptio
eius per se perspicua est, et manifesta: sicut
et alia defensionis,ibi priori loco tradita,nec
maiori indigent declaratione.
10 Quod defensiones, et exceptiones sint re-
gulariter reis dandæ, nullus Doctorum du-
bitat,cum hoc ex vi iuris naturalis debeatur,
vt deducitur ex Clemen. Pastoralis. § cæte-
rum,de sentent.et re iudic.et Clem.sæpè de
verborum signific.l vt vim, et ibi scribentes
11 communiter. Quod sint dandæ ante torturã
expresè in l.vnius, §. cogniturum, ff. de
quęstion.& in l.defensionis facultas C.de iure
Fisci. Calder. tract. de hæreticis, rubric.de
materia processuum nu. 3. Boss tit. de hęret.
num.9 Simanc. Cathol.inst. tit.65. nu.16. et
17.Pegna 3.par.direct. commen. 28. vers. ad
defensiones iuris, et post alios, quos citat Fa-
rinac.crimin.prax.quęst. 39.n.1. et de hæres.
12 quęst. 185. §.14. num.216.Ratio est, quia iu-
dex,seù Inquisitor quoad inquisitum in S.Of-
ficio, debet ex munere suo rei defensiones
quærere, eo quòd teneatur veritatem inue-
stigare; sed nulla alia via aptior occurrit ad
veritatem vestigandam, quam concessio de-
fensionum iure debitarum:ergo, &c. Ita pro-
bat Castrus Palaus,ibid. n 1.
13 Ob prædictam rationem dari debent reo,
seù inquisito in materia fidei, vt se defendat,
omnia indicia contenta in processu.et dicta
testium,suppressis istorum nominibus. Ita
Anton.Gomez var. resolu.tom. 3.cap.11. de
tortura reorum, num 21. Iul. Clar. in pract.
§ fin,quęst.49. vbi ait hanc doctrinam esse
cõmunem;Pegna 3.par.direct commen.110.
vers.Postremo,et cum alijs multis ab ipso re-
14 latis Farinac. dict.q.39.num.2. Tenetur au-
tem iudex, seù inquisitor, copiam dictorum
indiciorum ad suam defensionem dare reo,
15 seù hæretico, etiam si iste non petat; Imò
quamuis defensionibus ipse renunciet,quia
hæc renunciatio defensionum ab eo facta
nullius valoris existit, nisi in casibus, vbi
non est locus defensioni, de quibus agetur.
Idem Ant.Gomez cap.13.vers.secundò pote-
rit probare Menoch. de arbit. quæst.7. nu.9.
& Farinac. dict. quæst.39. à num.51. Atque
inde patet, quia defensiones, sunt de iure
naturæ, & nullus est dominus membrorum
suorum,Gloss. in cap. Quoniam contra, de
probat.
16 Assignandus etiam reo, seu hæretico ad suã
defensionem competens terminus,qui trium
dierum communiter esse solet, secundum
Tranquil. Ambrosinum, lib.3 de modo for-
mandi process informatiuum cap. 1.num.23.
& Farinac.crimin. quæst.39. num.12. vbi ait
adijciendam esse clausulam in concessione
talis termini, *& plus, & minus arbitrio Iudicis.*
17 Vnde bene affirmat ipse Farinac.ibidem n.4.
plures terminos debere reo concedi,seu eam
dilationem, quæ censetur necessaria ad indi-
cia contra ipsum reum contenta in processu
diluenda. Ita ante Farinac. Simanchas in En-
chir.viol.Relig.tit 35.nu.12. Pegna dict.vers.
Postremò, Decia.crim. lib.5.c.36. num.4. &
alij.
18 Verùm,sicut in concessione dilationis ter-
mini intelligitur reseruata potestas iudici,seù
Inquisitori reuocandi eam, quando iudica-
uerit expedire,vt docent Gloss in cap.fin. de
hæretic.in 6. ibi Ioannes Monachus, nu.1.&
Farinac. de hæres. quæst.185.§.14.num. 226.
19 Pari modo arbitrarium est reo,seù hæreti-
co,renunciare ex parte termino sibi per iudi-
cem assignato, quando non inuenit aliquid
ampliùs in quo defendat se. Gomez de po-
test.hominis in seipsum, lib 1.cap.17.n.29. &
cum alijs Carena, 3.par.tit.9.§.19 num.92.
20 Ratio est, quia terminus defensionum est de
iure positiuo,cum statuatur à Iudice lõgior,
vel breuior arbitrio:ergo ex causa saltem ra-
tionabili, tam à reo, quam a Iudice,poterit
aliquando breuiari.

Qunad

21 Quoad circumstantiam temporis, dixi in
Regula, dandas esse defensiones, & exceptiones
quouis tempore, nimirum in qualibet
parte iudicij, non solùm ante torturam; vt iá
ex Iure ostensum & ante sententiam; sed etiá
post sententiam Cum Vmbert. Locat. in iudiciali
Inquisitor. in verb. processus, nu 6. Repertor.
Inquisitor. in verb. Defensores, vers.
defensio rei. Pegna, 3. par. Direct. comment.
28. num. 117. & cum alijs ab ipso relatis. Fa-
22 rinac. de hæres. quæst. 185. §. 14. nu. 125. [Probatur
efficaci ratione, quia dum est locus, &
tempus, se defendẽdi, nulli vnquam defensio
deneganda est, cum hæc sit de iure naturali,
quod quouis tempore obligat; ergo etiam
post sententiam dandæ sunt reo defensiones.
23 Circa qualitatem personę inquisitæ, dixi
concedendas defensiones, & exceptiones iuris
reo, quantumuis facinoroso, etiam inquisito
in Tribunali S. Inquisitionis de quibuscunque
erroribus contra fidem, tametsi sit
relapsus, si se esse relapsum neget. Tradunt
Eymer. 3 par. director. rubric. defens. reorũ.
num. 117. & ibi Pegna, commen. 28. Repert.
Inquisit. verb. Citatio, & cum alijs Farinac. de
24 hæres. qu. 181. §. 14. n. 210. Qui, nu. 218. benè
addit: tametsi hæreticus sit malęfamæ, & vitę,
& nõ declaret, quas velit facere defensiones,
dandas ei esse, etiam non petenti. Adducit
Anton. Sousa lib. 2. Aphorism. cap. 29. num. 3.
& conuincit totam hanc doctrinam eadem
ratio pro doctrina præcedentis paragrafi, &
aliorum adducta.
25 Dein patrocinium vnius, vel plurium Aduocatorum,
& Procuratorum ad defensiones,
& exceptiones formandas, reo seu hæretico,
qui talem se esse negat, concedi debet à Iu-
26 dice, vel Inquisitore. Vnde dum illæ formantur,
vt reus cum suis Aduocatis, Procuratoribus,
&c. conferre possit, constituitur, vt dici
solet, ad largam, seù in carceribus publicis.
Probatur, quia cum defensio sit de iure naturali,
omnia ad eius exequutionem necessariò
requisita reo concedantur, oportet: ergò tale
patrocinium necessariò, vt per se patet, requisitum
ad defendendum reum, concedi ei
debet. Docent Simanc. Cathol. instit. tit. 5 n. 2
27 Pegna, 3. par. direct. comment. 28. (Vbi benè
ait, quòd non indigeat reus Aduocato, quoad
ea, quæ fatetur,) et Farinac. de hęres. quęst.
297. §. 3 et crim. quæst. 39. n. 13. exprimit, de
reponendo eo in carceribus communibus.
28 Quod nequaquam fuit vsu receptum in vllo
Tribunali S. Officij; imò neque in alijs Tribunalibus,
quando delicta sunt atrocissima, vt
ipse Farinac. limitans, ait, n. 14.
29 Si reus, aut hæreticus fuerit minor 25. annis,
vel 18. pro Regno Siculo, & hac Insula
Melitensi, locisque ei adiacentibus, iuxta legé
illius Regni, quá Melita sequitur, præter dictú
patrocinium aduocati, &c. assignandus est ei
curator, seù tutor, sub cuius auctoritate sit &
30 defendatur in iudicio. Quod si aliquid sine
curatore cum minore gestum fit, ipso iure
irritum censetur, et nullum. Pegna, par. 3. direct.
rubr. de defensionibus reorum. num. 117.
comment. 28. & Farinac. crim qu 81. cap. 10.
31 nu. 352. vbi copiosè rorum id probat. et nu.
367. addit ex mente omnium; quòd loco curatoris
sufficiat procurator legitimus a Iu-
32 dice assignatus. At cum Aduocatus vices
procuratoris suppleat, vt notat benè Castrus
Palaus, vbi supra n. 5. sub finem; hinc fit, vt ferè
nullus sit vsus procuratoris, aut curatoris
pro reo in materia fidei apud Tribunalia
S. Inquisitionis, maximè apud nostrum Melitense:
nec in hoc ampliùs immoremur.
33 Finem imponamus huic Regulæ, relatis
quibusdam Farinac. verbis, de hæres. q. 185.
§. 14. nu. 211. quibus magis exprimit obligationem
strictissimam Iudicis seù Inquisitoris
exequendi prædicta, adducto exemplo supremi
Tribunalis Vrbis. Amplia, inquit, vt imò
iudex ex officio teneatur inquirere defensiones
pro reo inquisito; et propterea etiam
non petenti, copias indiciorũ dare.] et paulò
34 post. Hæc inquit, ampliatio recepta est in supremo
Vrbis, et totius Christianæ Reip. S. Inquisitionis
Tribunali, in quo inquisito, et carcerato
de hæresi etiá non petenti, offeruntur
copiæ processus, et indiciorũ, vt se ipsum de-
35 fendere valeat. Imò in hoc S. Tribunali non
solũ, vt dixi, non petentibus offeruntur defensiones,
et copiæ indiciorũ; sed etiá Iudex, vbi
putat rei innocentiam aliquo modo detegi
posse, illam omni cura, et vigilantia quærit, &
ex officio, eiusdem rei defensiones facit, iuxta
textum, in l. & si non defendantur, ff. de
pœnis.] ita egregiè quidem Farinac.

An aliquando quibusuis reis, præcipuè inquisitis in S. Officio, sint defensiones neganda?

REGVLA CCCXXXVII.

36 NEgantur cuiuis reo defensiones quoties
eius delictum est publicum, ac prorsùs
notorium, & quando fuit captus in flagranti:
probabilius tamen censetur, quod reo con-
37 fesso, et conuicto negandæ non sint. Statutá
verò Principis disponens circa defensiones
non concedẽdas in criminibus exceptis, seù
atrocissimis, interpretandum de defensionibus
iuridicis, seù secundum iuris positiui dispositionem;
non tamẽ de naturalibus ciuilibet
reo quantumuis facinoroso debitis. Hæ-
38 retico item pertinaci, aut volenti probare
non esse hæresim, quæ verè hęresis est, nullo
39 modo dandæ defensiones. Denique sicut
defensiones calumniosæ sunt negandæ; ita
exceptiones friuolę, et inutiles non admittendæ.

---

40 CErtum omninò est apud omnes, nullam
competere reo defensionem, si crimen
eius sit notorium, aut publicum, et nullo mo-

do ipsi dandam, si repertus in fragranti deli-
cto fuerit, atque posse contra eum procedi
ex abrupto, non seruato ordine, nec forma
iudicij. Ita Menoch. de arbir. lib. 1. quæst. 17.
num. 15. Decian. conf. 18. num. 6. vol. 1. Marsil.
in l. vnius, §. cognituturum, ff. de quæst. in pe-
nult. col. Seraph. de Seraphinis, in tract. de
priuil. 132. post num. 4. Grammat. in decis.
36. num. 69. & præter alios ab ipso relatos Fa-
rinac. crim. quæst. 39 nu. 103. & seqq.

41 Quamuis autem idem Farinac. ibid. n. 102.
decidere videatur cũ Paris de Puteo in tract.
de synd. verb. condemnatio, cap. 4. n. 13. & cũ
alijs, in crimine blasphemiæ non esse locum
defensionibus, argumento l. famosi, & l. quæ-
stionibus, ff. ad legem Iul. Maiest. adducitque
casum singularem ipsius Paridis his verbis.
42 Quòd cum esset Commissarius Regni, &
transiret syluas, in quibus erant pastores, &
ex his vnum audiuisset alta voce Deum bla-
sphemantem, illum capi fecit, & examinatis
testibus, qui vnà cum ipso aderant, illico nul-
la data defensione, sibi linguam incidi, & in
arbore quadam illius nemoris affigi iussit.]
43 ita ille. Quinihilominus benè concludit cũ
Boër. decis. 301. nu. 11 & cum Clar. in pract.
§ blasphemia, versic. Reperio etiam parem
esse rationem de blasphemia, atque de alijs
delictis in concedendis defensionibus, & nil
mirum absque eis fuisse condemnatum illum
pastorem; quia eius crimen blasphemiæ no-
44 torium, ac publicum erat. Firmum itaque, &
certum prorsùs maneat, in delictis notorijs,
& reperto reo in fragranti, non esse dandas ei
defensiones, quia superuacaneæ, et inutiles
erant.

45 Est autem dubium, & controuersum inter
Doctores, an reo confesso, vel conuicto negã-
dæ sint defensiones? Quòd debeant negari,
tenent Carrerius tract. de hæreticis, nu. 131.
Campeg in addition ad Zanch. tract. de hæ-
retic. cap. 9. vers. iudiciorum verò copiam,
Eymeric. par. 3. direct. n. 117. in princ., & vi-
detur in idem inclinare Pegna ibi, comment.
28. vers. ex his ergò, & loquũtur præcipuè isti
46 Auctores de hæretico confesso. Ratio pro
isto peculiariter est, quia cum eius delictum
in mente cõsũmetur, si ipsum hæreticus ma-
nifestet, & proprio ore fateatur coram iudice,
nihil superest ad infringendam hanc proba-
tionem adeò validam, & quæuis defensio erit
superflua, & inutilis: ergò hæretico confesso
nequaquam danda; ergò neque alijs delin-
quentibus similiter confessis, aut conuictis, si
constet de corpore delicti, vt supponitur.

47 Probabilius tamen censetur oppositum, &
vt benignius amplectendum, dandas scilicet
esse reo, aut hæretico confesso, vel conuicto
defensiones iuridicas antè, vel post sententiã.
Ita idem Pegna vbi suprà, Simanch. Cathol.
instit. tit. 17. nu. 1. Farinac. de hæres. quæst. 185.
§. 14 et crimin. quæst. 39. num. 8. Sousa lib. 2.
Aphorism. cap. 29. num. 4, & Castrus Palaus,
tract. 4. disput. 8 pun. 6. num. 3. quibus addo
Carenam, 3. par. tit. 9. § 4. num. 5.

48 Ad sic affirmandum ex congruentia duci-
tur Pegna, videlicet, ne delinquens vllo tem-
pore conqueratur se iniustè fuisse condem-
natum. Sed potissima ratio est, quia reus ali-
qua cõtra propriam confessionẽ deducere po-
test, vt quòd fuerit timore facta; similiter con-
tra testes, à quibus ille conuincitur: ergo &c.

49 Sed quid, si Princeps supremus ecclesiasti-
cus, aut sæcularis statutum edat, prohibens
in aliquibus delictis atrocibus defensiones
dari? Discurrit hoc copiosè et perdoctè, vt so-
let, Prosper Farinac. dict. quæst. 39. à num. 18.
ac primo ponit vt omninò certum, non posse
Principem absoluta potestate tollere defen-
sionem; quæ ex vi iuris naturalis introducta
est, Clemen. Pastoralis, ibi, Cum illa Impera-
tori tollere non licuerit. vbi Gloss. in verb. li-
cuerit, & alij auctores communiter, & instit.
de iure natur. gent. & ciuili, cap. 1. de causa
poss & propriet. in fin. ibi, Nec nos contra in-
auditam partem aliquid possumus, definire.
50 Vbi loquitur legislator in ciuilibus, quan-
tò magis ita erit in criminalibus? in quibus
tradunt, etiam, vt certum Bald. in l. 3 §. is, pro
quo, vers. in eadem gloss ff. quòd quisque iur.
Conrad. in pract. tit. de preced. ante defin. &
defens. num. 4. Iul. Clar. pract. §. fin. quæst. 49.
vers. & hòc adeò verum est; & alij multi re-
lati ab ipso Farinac. ibidem. Hoc itaque po-
sito.

51 Tale Principis edictum, seù statutum, si
prodeat prohibens defensionem reo, inter-
pretari debet de iuris positiui defensionibus,
nimirùm cum terminis, & exceptionibus ex
lege humana introductis, cum forma, & stylo
particulari: hæc enim et similia Princeps sine
52 dubio tollere potest. Nam sicut eius potestas
extenditur ad introducenda aliqua in causis
tractandis seruanda; ita etiam ad illud iam
conditum, et ad hæc iam introducta tollen-
da. Ita Afflict. decis. 391. post, num. 3. citans
pro hac doctrina Alexand. in l. sicut iniquum,
§. si is, pro quo, ff quod quisque iur. Paris de
Puteo in tract. de syndic. verb. commenda-
tio cap. 4. et præter ab ipso relatos idem Fa-
53 rinac. d. quæst. 39. num. 24. limitans paulò an-
tè dicta, ait, cum Decian. in cap. delicti, n. 36.
de exceptionib. et cum alijs, quòd possit Prin-
ceps aliquando defensionem iuris naturalis
reo negare ex causa graui vrgenti, vel ex alio
iure naturali magis stricto ad id inductus; vt
quando timetur de tumultu populi, vel de
Reip. ruina, si talis defensio ei concederetur.
54 Sed benè addit ipse Farinac. tunc non solum
Principem, sed quosuis etiam Iudices ordina-
rios, posse licitè talem defensionem illi nega-
re, imo et ad id teneri, vt patet.

55 Expendit item idem Farinac. casum singu-
larem ibid. num. 22. An Sixtus Papa V. man-
dauerit quosdam torquere contra, superiùs à
nobis resolutum, negatis defensionibus, &
copijs indiciorum? Atque respondet negati-
uè per sequentia verba. Ego tamen, inquit,
qui dictum mandatum in actis registratum
vidi, testari possum, quòd ibi Summus Ponti-
fex

lex mandat illos, sic denegatis defensionibus torqueri, non simpliciter pro habenda veritate; et sic pro habendis complicibus, et alijs qualitatibus; quo casu, etiam de iure cōmuni potest reus torqueri absque eo, quòd copia indiciorum sibi decernatur. Vndè nihil in eo mandato, quod à iure cō-
56 muni discrepet, continetur.] sic ille. Ex quibus obiter decisum manet, quòd propriè significat modus iste loquendi *pro vlteriori veritate habenda*. Et quòd pro habendis complicibus, & alijs qualitatibus, possit reus de iure torqueri, non concessa ei copia indiciorum, neque defensione.

57 Quòd autem hæretico pertinaci nullo modo competat defensio, per se patet, & videtur de iure naturali, & diuino; cum nolit audire Ecclesiam, & sit absque vlla miseratione condemnandus: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Matth. 18. Pegna. 2. part. direct. commen. 10. vers. In hac difficultate. Farinac. de hæres. qu. 185. §. 14. num. 225. & quæst. 157. §. 3. num. 70. &
58 Sousa lib. 2. Aphorism. cap. 29. num. 10. Qui idem prorsus docent de inquisito S. Officij, volente probare aliquam speciem hæresis, quæ verè hæresis est, sicque constat, non esse hæresim; quia par est ratio de isto, atque de pertinaci, seù obstinato in suo errore, cum renuat acquiescere veræ doctrinæ ab Ecclesia, & à Sanctis Patribus traditæ.

59 Dixi, quæ verè hæresis est, sicque constat; nam si non constet esse hæresim, nequaquam tali reo negandæ sunt defensiones, nec copia indiciorum contra ipsum; ob rationem communem dictam, quia nullus indefensus est condemnandus, cum defensio sit de iure naturæ; & ob particularem, quia reus sic intendens probare non esse hæresim, quam esse adhuc non constat, potest habere, imò habet, vt supponitur, animum præparatum ad reijciendam doctrinam quamlibet, vbi primum ex definitione Ecclesiæ, aut aliundè hæreticā, aut contra communem sensum Catholicorum esse sciuerit. Ita cum citatis Pegna, & Farinac. affert Sousa dict. num. 10.

60 Verū consequenter prædicto hæretico pertinaci, aut volenti probare non esse hæresim, quæ, quòd sit, constat, denegari debet dictum patrocinium, Aduocatus, &c. & quicunq. in hoc illum patrocinari ausus fuerit, illico hæ-
61 reticus, aut fautor hæreticorum censetur. Facit pro hoc constitutio Nicolai Papæ III. de anno 1281. edita, incip. Nouerit Vniuersitas, relata per Pegnā in fine direc. fol. 67. & magis in specie afferunt Hostien. in cap. 1. si aduersus, num. 1. extra. de hæretic. Caret. in tract. de hæretic. n. 29. et Farin. de hæres. q. 197. §. 1. n. 55. & 70. facit etiam tex. in cap. final. de hær. in 6. nec maiori hoc indiget probatione.

62 Secus verò erit, si Aduocatus patrocinium porrigat alicui, etiam reo Sancti Officij, credens hunc non esse hæreticum, vel nesciens eius pertinaciam, aut dictam voluntatem probandi non esse hæresim, quæ reuera est.

63 Quamquàm vbi primum ista cognoscit, tenetur non solùm à dicto patrocinio desistere et exhortari reum, vt veritatem fateatur, sed etiam ipsum illico Inquisitoribus denunciare. Circa hæc præter alios, legendi præcipuè Simanch. Cath. inst. tit. 5. n. 3. et in Enchirid. tit. 42. à n. 2. et Farinac. de hæres. q. 197. §. 3.

64 De non admittendis exceptionibus friuolis, et inutilibus, quid? Respondeo breuiter, quòd tales censeantur illæ, quæ probatæ non prosunt, & propterea haud sunt admittendæ ad defensionem reorum l. Ad probationem 1. vbi scribentes, C. de probat. et cap. inter Monasterium, vbi Abb. num. 15. de sentent.
65 & re iudic. E contra verò exceptiones, quæ probatæ releuant excipientem, & conducunt ad eius defensionem, legitimæ habentur, & admitti debent, etiam pro inquisitis in Sancto Officio, Gloss. 1. in cap. Super eo, de appellat.
66 et ibi Abbas. Atque intelligitur, siue dictæ exceptiones sint contra testes, et alia indicia, siuè contra ipsos iudices, aut Inquisitores. Pegna, part. 3. direct. commen. 30. vers. cæterum. Farinacc. de hæres. quæst. 185. §. 15. numer. 236. et Sousa lib. 2. Aphoris. cap. 34.
67 num. 2. 3. et 4. Qui cum Eymerico, 3. par. direct. num. 120. et cum Pegna, ac Farinacc. citat. bene notat, exceptiones non posse formari contra Inquisitores, nisi ex solis inimicitijs grauibus, capitalibus, vel ex caussis talium inimicitiarum. Sed hoc iam coincidit cum materia, de accusatione, de qua initio 2. lib. satis diximus.

68 Superest profecto vnum verbum circa defensiones calumniosas. Circa hoc duo sunt omnino certa apud omnes, vt cum Felino in cap. Pastoralis, §. quia verò, num. 15. extra de offic. et potest. iudic. deleg. et cum alijs
69 tradit Farinacc. crim. quæst. 39. à num. 105. Primum, quòd negari semper debeant defensiones calumniosæ. Ita Sousa lib. 2. aphoris. cap. 29. num. 9. Secundum, quod tunc sint defensiones calūniosę quando eas petit reus, aut inquisitus in Sācto Officio, cui nullo modo competunt, et calumnia ipsius manifestè apparet, quia talis reus, aut inquisitus eas petit à Iudice, seu Inquisitore, non, vt ostendat se innocentem, sed vt in longum protrahat condemnationem. Ita præter citatos Felinum, et Farinác. afferunt Boss. tit. de iudic. num. 80. Alexan. consil. 65. num. 5. vol. 2. et Grammat decis. 36. n. 69.

70 At quando certum sit (inquit Farinacc. num. 106.) reo defensionem non competere, item, quando defensio dicatur per calumniā petita, hoc opus, hic labor est. Ego enim credo posse dari alios casus, quàm illos, qui sunt expressi in iure, & de quibus aliqua supra possumus exempla, videlicet, in notorijs, & in fragranti:] ita ille. Et addit hoc esse in quouis Tribunali omninò seruandum, et nō permittendum, vt relinquatur in potestate iudicis, aut Inquisitoris denegare reo defensiones, et deinde dicere, hoc feci, quia per calumniam id petebat, vel quia sciebam ei nul-

B 2 lam

iam competere defensionem] ita ille.
73 Discutit autem ipse Farinacc aliquos ca-
sus, an in eis dandæ sint defensiones; præci-
puè illum de insignibus furibus, latronibus,
seù alias facinorosis hominibus; & resoluit
cum Bald. in authent. sed nouo iure. num. 11.
vers. Item circa præsentem. C. de seruis fu-
gitiuis. Boss. in tit. de iudic. & consideratio.
ante torturam, num. 16. Marsil. in l. 1. in prin-
cip. numer 43. ff. de quæst. et cum alijs, nullo
modo esse eis concedendas, idque non ob
atrocitatem delicti, sed ob notorietatem
eius: communiter enim tales fures, & facino-
74 rosi delinquentes notorij sunt. Quòd si quis
ex ipsis fuerit occultus defensio ei neganda
non est ex mente eiusdem Farinae. dict. quæ-
stion. num. 109. Boss. citati, & aliorum Do-
ctorum.
75 Alium casum, qui in quouis Tribunali oc-
currere potest. memini aliquoties occurisse
in nostro Melitensi, Sanctæ Inquisitionis, de
teste falsum deponente, adducit idem Fari-
nae. et pertractat copiosè dicta quæst. 39. à
num 116 an ei negari possint defensiones,
antequàm torqueatur? Circa ipsũ, vt alias in
Vrbe discussum per duos illius temporis ce-
leberrimos Aduocatos valdè eruditos hinc
inde proponit allegationes, et ex eis cum di-
stinctione tandem concludit, num. 148. per
sequentia verba.
76 Quando de variatione, seù mendacio con-
uincitur reus ex suo proprio dicto, seu con-
fessione, aduersus quam probabiliter nihil
deducere possit, cum certum sit testem esse
varium, seu mendacem; tunc videtur iure
optimo, etiam non datis defensionibus,
contra ipsum posse ad torturam procedi, per
77 superius allegata. Verum si de mendacio
testis constaret aliunde, vt puta per testes
alios, qui dicerent ipsum testem fuisse præ-
sentem alicui delicto, et ipse negaret; tunc
non videtur de iure ipsi posse auferri faculta-
tem probandi (si petat) illos testes contra
ipsum examinatos, esse, vel falsos, vel inimi-
cos, vel aliàs de iure inhabiles, et non pro-
78 bantes.] ita ille. Cuius decisio valde mihi
placet, quam ante ipsum tradidit Franc. Per-
sonal. in tract. de indic num. 33 vbi propte-
reà reprobat Boss. in tit. de testib. num. 39.
dicentem, quòd indistinctè propter timorem
subornationis sibi magis placet, quòd testi
denegentur defensiones, etiam quòd de
mendacio aliunde, quàm ex suo dicto con-
uincatur; sed meritò id reijcit Farinac. ibid.
79 Cum autem tradita hactenùs de conce-
dendis, vel negandis reo, aut inquisito de
hæresi, defensionibus, & copijs indiciorum,
intelligantur ante inflictionem torturæ; re-
stat videndum, an eadem seruanda ante eius
repetitionem, vbi de iure tortura repeti po-
test, vt videbimus infra. Nunc paucis acci-
pe quod multis affert Farinae. dict. quæst. 39.
à num. 160. circa propositum dubium.
80 Videlicet, quòd negari debeant copiæ in-
diciorum, et defensiones reo, vel inquisito
apud Tribunal Sanctæ Inquisitionis eas pe-
tenti in repetitione torturæ, cum censeatur
ipsas calumniose petere; ob eam rationem,
quia non purgatis indicijs per primam tor-
turam, subsequens tortura non dicitur noua
tortura, sed continuatio primæ. Ita Pegna 3.
par. direct. comment. 54. vers Cæterum vt
hic locus. Flam. Cartar. in pract. interrogat.
reor. lib. 4. cap. 1. num. 161. et Farinacc. citat.
81 Qui num. 165. meritò limitat, vt non proce-
dat præcedens doctrina, sed concedendæ
defensiones sint, quoties repetenda tortura,
non propter antiqua indicia vrgentia, et non
bene purgata, sed propter emergentia de no-
uo; quia tunc non est continuatio torturæ,
sed noua tortura: ergo dandæ sunt nouæ de-
fensiones. sic ille cum Franc. Pegna, et Flam.
Cartar ab ipso cit.
82 Affirmat item limitando Farinac. num. 166.
esse concedendas defensiones reo ante repe-
titionem torturæ; Quando, inquit, reus tor-
tus, et confessus, non vellet ratificare suam
confessionem, allegans illius errorem, et of-
ferens se talem errorem probaturum; quia
tunc, antequàm iudex ex reuocata confes-
sione illum repetat in tormentis, debet eum
ponere ad largam, cum termino ad docen-
dum de allegato suæ confessionis errore,
vt dixi supra in antecedent. quæstion. nu-
mer. 100. & seq. hic non repeto.] hactenùs
ille.
83 Limitat etiam Farinacc. ibidem num. 161.
et ait cum Marsil. in l. 1. § Si quis vltro. num.
72. ff. de quæst. quòd debeat Iudex, aut In-
quisitor supersedere à repetitione torturæ
imò ab exequutione sententiæ, si iam reum
condemnasset, datis ei nouis defensioni-
bus, donec videat, an sit verum id, quod
reus de nouo allegat; vt si imputatus de
homicidio per maleficium illato, dicat In-
quisitori se velle probare, quòd ille, qui tali-
ter ab ipso occisus prætenditur, adhuc vi-
84 uat. Ratio est, quia quod reo prodest,
et fisco non nocet, facile illi semper conce-
di debet. l. 1. §. idem aiunt, aquam, ff.
de aqua plu. arcen. l. 2. §. Item Varius, in
fine, eod. tit. l. rescripta, C. de precibus
Imperat. offer. cum alijs ad propositum
perpensis à Cartar. in prax. interrog. reo-
rum lib. 4. cap. 1. num. 187. ergò cum ad
effectum inquirendi veritatem non noceat
fisco, supersedere ab exequutione senten-
tiæ, vel repetitionis torturæ, et reo pro-
sit defensiones dari; in tali casu verum-
que iudex efficere tenetur. Ita ibidem
Cartar. præter Marsil. et Farinaccium ci-
tatos.
85 Prædicta autem doctrina maximè locum
habet, quando iudex, seu Inquisitor sub-
iecit torturæ reum ex processu solo infor-
matiuo, et ipse non petijt copias indicio-
rum. Nam tunc, si ante repetitionẽ torturæ
petat eas, et defensiones sibi dari, nullo mo-
do ei denegari possunt. Ita cum Cartar. loc.
cit. num. 206. tradit idem Farinac. num. 63.
Dixi

86 Dixi ex processu solo informatiuo ; nam se-
cus iudicant ijdem Cartar. num.193.& Fari-
rinac.cum Marsil.in l.vnius, c. cogniturum
num.3.ff de quæst.Si ex legitimo, & publica-
to processu,ac ex testibus,vel parte citata re-
petit,s, vel ad eius faciem confrontatis,iudex
ad torturam processit, non petente reo de-
87 fensionem,nec copiam indiciorum. Quo ca-
su poterit idem iudex ad repetendam tor-
turam,negatis defensionibus, et copijs indi-
ciorum,deuenire, etiamsi reus ante illius re-
petitionem eas petat ; eo quòd sumus non in
noua tortura,sed in continuatione primæ, &
sibi imputet reus, quòd ante primam tortu-
ram defensiones non petierit : atque his pro
præsenti Regula satis.

---

*Vnde, & qualiter defensiones formandæ, & exhi-
bendæ, vt finis à reo, maximè S. Officij,
intentus proueniat?*

REGVLA CCCXXXVIIII.

88 DIuersis ex capitibus desumi potest de-
fensionum formatio,et exhibitio, tùm
pro reo,aut inquisito apud Tribunal S.Inqui-
sitionis, a quauis sententia condemnatoria
liberando, tum pro eius condemnatione, sal-
tem ex parte,quoad torturam,et pœnam mi-
89 nuenda. Pro primo conducit omninò nega-
re imputata crimina, et diluere quæcunque
indicia, maximè desumpta ex dictis testium.
90 Qui repetendi sunt cum interrogatorijs ex
parte inquisiti, sicut è contra testes ab hoc
producti,cum interrogatorijs ex parte fisca-
91 lis. Pro secundo verò, de minuenda rei con-
demnatione,faciunt plurima, ex eius qualita-
tibus,et circumstantijs,ac aliundè prouenientia;
vt quod reus fuerit minor, ignarus, ebrius,
dormiens,&c. quæ sigillatim attingentur.

---

92 IAcobus Simancas Episcop. Pacensis lib.
de Catholicis instit.tit.17.copiosè,et eru-
ditè præ cæteris scriptoribus antiquis tractat
de his capitibus, vnde defensiones reorum
(sermo est et præcipuè de hæreticis) formari,
et exhiberi possint; sed ex recentioribus co-
piosiùs Cæsar Carena,in tract.de Officio San-
ctissimæ Inquisitionis tit. 9. Ex vtroque, et
ex alijs pro nostro instituto nonnulla com-
pendiosè attingemus.
93 Per se patet,quòd primarius,et præcipuus
finis reorum cuiuslibet Tribunalis in suis de-
fensionibus sit,ab omni sententia condẽnato-
ria se liberare,ad quem obtinendum expedit
omninò, vt illi probent innocentiam suam:
nam in huius probatione primam, et præci-
puam ipsorum defensionem consistere,nega-
tis criminibus imputatis, benè ait Simanc.
loc.cit.num.2. Probari autem posse duplici-
ter innocentiam adiungit ib.d. §. 3. num.9.
94 Carena.Primò, directè ostendendo per eui-
dentiam facti, quod res aliter se habeat, vt
docet Iul.Clar.§.fin. qu.52.in princip.Exem-
plificat Carena sic, vt si quis grauetur, quòd
in Ecclesia S.Ioannis Baptistæ,et in tali Alta-
ri imaginem Crucifixi fregerit,et constet per
euidentiam facti,eam imaginem non esse fra-
ctam,illius innocentia probata manebit. Si-
65 militer maleficam esse innocentem cõstabit,
si probet adhuc viuere illum puerum, cuius
mors per sortilegium maleficum ipsi impu-
tatur.
96 Secundo, indirectè probari potest reorum
innocentia, ostendendo veram esse negatiuã
coarctatam, quòd talia crimina non commi-
serint, ex circumstantijs loci, et temporis,
quoad seipsos,vel quoad testes: vt si reus ple-
ne probet se tempore commissi delicti fuisse
in loco valdè distanti ab eo, in quo delictum
cõmisisse dicitur, eius innocentia plenè pro-
bata erit. Ita Clar.dict. quæst.52. vers. item
potest. Simanc. vbi supra num.7. et Carena
97 dict.§.3. n.10. Qui cum Cantera per ipsum
citato,benè aduertit,quòd talis probatio ne-
gatiuæ coarctatæ haud iuuaret maleficum,
qui habet commercium cum Dæmone, à quo
de loco ad locum distantem velocissimè trãs-
98 ferri possit. Quoad testes verò sic,vt ait idem
Carena,n.11.his verbis; Puta, inquit, Titius,
et Seius deponunt, me die 6. huius mensis
in Ciuitate Cremonæ,ipsis audientibus,blas-
phemasse hæreticaliter:ego probo, dicta die,
Titium,et Seium fuisse Romæ: certè ista pro-
batio rei elidit probationes fisci,et testes pos-
sent puniri de falso. Hæc ita ille cum eodem
Cantera.
99 Probatur item dicta innocentia, et eua-
cuantur indicia præcipuè desumpta ex dictis
testium,per actus virtutum à reo executos,
oppositos criminibus, quæ ei imputantur: vt
si reus in Tribunali S.Inquisitionis grauetur,
quòd negauerit veritatem circa existentiam
Purgatorij,et ipse plenè probet se pro defun-
ctis sæpius orasse, pro eisque Missas non pau-
cas celebrari fecisse, ac officium defunctorũ
100 pluries recitasse. Quæ probatio ad dictum
effectum ostendendi innocentiam reorum,
et euacuandi indicia producta à fisco, maxi-
ma censetur, iuxtà cap.cum in iuuentute,
extrà de præsumption.Simanc.dict.tit.17.n.58
cum Bertrand.consil.37.lib.2.et Carena,ibid.
num.13.
101 Vt defensio per repulsam testium à fisco
productorum, excipiendo contra eorum per-
sonas,dicta,examen,&c.quæ inter species de-
fensionum præcipua, et maxima est,secũdùm
Simanc. ibid. num.9. Sousam,lib.2. Aphoris.
cap.34.n.8.et alios ad supradictum finem be-
nè fundetur, oportet omnino,vt exprimatur
specificè eorum delictum (ex quo fides ip-
sorum minuitur) vnà cum loco,et tempo-
re,quo fuit patratum. Ita Caren.dict. tit.9.
§.4.num.15.cum Iul.Clar. quæst.53.vers. ca-
102 ueant tamen. Vbi adducit praxim aduoca-
torum in exceptionibus continentibus cri-
mina testium; apponendo clausulam, citra
animum iniuriandi.

103 Aduertit optimè hic idem Carena n.16.
per sequentia verba: Quòd conspiratio, de
qua maximè pertimescendum in S Officio, &
cui Inquisitores ex officio totis viribus, & to-
to conatu occurrere debent, est delictum
difficillimæ probationis, cum nulli illud sciat,
nisi ipsimet conspiratores. Lud. Gilhaus. in
104 arb. crim. cap.6. p.1. §.21. nu.1. Ideò com-
muniter Doctores dicunt huiusmodi conspi-
rationem probari per testes singulares, etiam
conspiratores ipsos, etiamsi iurassent se se cõ-
spirationem non reuelaturos. Ita Gilh. dict.
§.21. per totum, & Mascard. de probat. tom.1.
105 concl. 420.] hæc ille. Et quidem esse diffi-
cillimæ probationis delictum conspirationis,
experti sumus aliquoties in nostro Tribuna-
li Meliten. præcipuè in casu graui, tempore
Illustriss. Fabij Chiggi; conspirauerant enim
quatuor in materia sortilegiorum contra
pauperem seruam, quæ quoties constitueba-
tur fiebat, et exclamabat se esse innocentem,
petebatque instantissime à B.V. Maria, vt id
miraculo indicaret, vt fortè sic contigit. Nam
106 prudentissimo D. Inquisitore ex voto no-
stræ Cõgregationis expeditionem causæ dif-
ferente, post aliquot menses vnus ex conspi-
ratoribus, cum propter vxoricidium ad mor-
tem fuisset damnatus, me inducente, qui cu-
ram eius animæ susceperam, totam conspira-
tionem Illustrissimo Chiggio manifestauit.
hincque serua illa à pęna saltē fustigationis,
damnatis conspiratoribus, libera mansit.
107 Circa repetitionem autem testium, ad de-
fensionem fundandam à reo inquisito, vel ad
eam diluendam è contra à Fisco, solet hic di-
scuti illud graue dubium: an in ea repetitio-
ne, et examine sint admittēda interrogatoria
rei inquisiti ad testes Fiscalis, et è conuerso,
interrogatoria huius ad testes illius? Verùm
resolutionem huius dubij iam nos tradidi-
mus lib.1. cap.10. Reg. 318. vti in proprio lo-
co, et partem affirmantem vti communem, et
certam amplexi sumus: ad tradita ibi à nobis
Lectorem remittimus.
108 Superest tamen circa eandem materiam
videndam aliquid ibi omissum, nempe, an sit
admittendus articulus propositus à reo, ten-
dens etiam ad defensionem alterius absen-
tis? vt si Petrus sit carceratus in S. Officio, eo
quod imputetur ei mandasse Francisco die 1.
Maij, vt statim in hac Insula sortilegium ho-
stile faceret, ex quo puer innocens eodem
die mortuus repertus est; et Petrus propo-
nat articulum, quo probat Franciscum illa
109 die fuisse Neapoli. Pro solutione dubij sit
breuis responsio, quòd talis articulus quate-
nùs tendit ad defensionem Petri, debeat om-
ninò admitti. Ratio est, quia alioquin tollere-
tur reo defensio naturalis. Ita docent Farin.
crim. quæst 99. num. 193. et alij ab ipso relati.
110 At quatenùs dictus articulus tendit ad de-
fensionem Francisci absentis, siue iam condē-
nati in contumaciam, siue non, nullo modo
est admittendus, imò debet iudex, seù Inqui-
sitor in admissione talis articuli expresse in-
terloqui, quòd non intendat probationes fa-
111 ciendas prodesse absenti. Ratio est, quia in
criminalibus nõ audiuntur absentes per pro-
curatorem, sed tantùm in carceribus consti-
tuti. Ita ibid Farinac. consil.73. vol.1. & Ca-
rena, part. 3. tit.9. à num.46.
112 Percurrenda iam breuissimè, pro præsenti
instituto defensionum, alia diuersa capita,
ex quibus condemnatio reorū omninò tolli-
tur, aut minuitur, vel secùs. expendenda ea-
dem à nobis copiosiùs infra, vbi de abiura-
tionibus, et pœnis earum tractabimus. Fūda-
113 re itaque potest reus suam defensionem, ad
minuendam saltem pœnam, ex eo, quòd com-
miserit delictum in minori ætate. Patet ex l.1.
§. impubes. ibi; ætas enim excusationem me-
retur, de pœnis temperandis. Farinac. quæst.
114 92. num.41. et alij plures ab ipso relati. Qui
communi voce affirmant, minorem in deli-
ctis mitiùs puniri. atque hoc præcipuè verū
habetur apud Tribunalia S. Inquisitionis,
quæ, vt videbimus suo loco, præ cæteris in
puniendo mitissima sunt.
115 Defendunt se inde aliquando rei, quòd
fuerint ebrij, dum delictum commiserūt; pro
quo distinguunt communiter Doctores de
triplici gradu ebrietatis, nempè maximæ,
116 magnæ, et leuis. Dicitur maxima ebrietas,
quæ in totum rationis vsum aufert, et ideò
excusat ebrium à tota delicti pœna, et cum
Cantera sic annuente, quæst. crim. cap.7. n.68
et 69 docet Carena, dict. tit.9. num.41. Ma-
117 gna ebrietas censetur illa, quæ non tollit,
sed solum minuit rationis vsum; atque de
hoc gradu ebrietatis communiter dici solet,
quòd ebrietas excusat à toto, & non à tanto.
Ita Eymer. 2. par. direct. quæst. 41. vers. Rursus,
secundum, Pegna, 2. part. direct. comment. 17.
vers. de eo verò, loquens de proferente hære-
ses, dum ebrius est, Farinac. quæst. 92. num.1.
118 et alij. Leuis denique ebrietas est illa, quæ
non tollit, nec diminuit rationis vsum, sed
tantum hilariorem reddit ebrium; et hæc à
pœna delicti ordinaria eum nõ eximit. Tra-
dit ex mente aliorum Carena dict. tit.9. §.10.
num.46.
119 Suam etiam defensionem formant rei, as-
serentes, se, dum dormirent, deliquisse: quod
si probent, non imputatur eis delictum, nec
120 pœna aliqua infligitur: Nisi fortè in culpa
fuissent, vel quòd scientes se solere dormien-
tes noctu surgere, et arma capere, non clau-
sissent ostium; vel quòd post somnum habuis-
sent ratum crimen commissum. Docent Clar.
§. fin. quæst. 60. vers. Quæro etiam. Pegna, dict.
comment. 17. vers. de dormientibus. Farinac.
qu.98 nu.6. 30. 70. et 75. Sousa lib.3. Aphor.
cap. 36. num.4. et Carena dict. tit.9. §. nu.38.
121 Qui benè aduertit, quamuis non possint In-
quisitores punire reum defendentem se ex
hoc capite, quòd deliquerit, puta protulerit
propositiones hæreticas, dum dormiret; pos-
se tamen, et debere inde ansam sumere ad-
122 uertendi super mores, et vitam illius. Quia,
vt tradunt Conimbricenses Commentato-
res, in lib. Arist. de somno, & vigilia, cap.7. ea
quis noctu in somnis ore proferre solet, quæ
inter-

interdiù mente contrectauit.
123 Ex passione item iræ defensionem desu-
mit reus, quia minuit malitiam delicti, atque
propterea mitiùs puniri debet, secundùm
textum, in l. 2. ibi, seù calorem, C. de abolit.
& tradit eum Tiraqueil. & alijs ab ipso citatis
Fatinac. tract. de pœnis temperandis, qu. 91.
124 num. 1. Quod intelligitur respectu cuiuscun-
que criminis, etiam spectantis ad Tribunal S.
Inquisitionis; requiritur tamen, vt ira proce-
125 dat ex causa iusta. Secùs ex iniusta, vt ex
ludo illicito; Ita idem Farinac. num. 38. cum
Cagnol. l. quidquid calore. num. 9. de Regulis
126 Iuris, et cum alijs ab illo allegatis. Aduer-
tunt autem benè, Pegna, dict. comment. 17.
part. 3. direct. et Sousa. lib. 2. Aphorif. cap. 13
num. 14 Quòd Inquisitores non debent esse
admodum faciles ad credendum excusationē
desumptam ex calore iracundiæ.
127 Sequitur defensio desupta à reo ex amo-
re, qui solet furori comparari, vt patet ex tex-
tu, cap. eum in iuuentute, extrà de præsum-
ption. Farinac. qu. 98. num. 77. cum seqq & Ma-
rius. Giurba insignis I. C. Siculus, cons. crim.
128 47. à num. 8. Mitiganda itaque pœna delin-
quentis ob amorem vehementem, vt si ex vi
eius fiat sortilegium amatorium; Ita Oldrad.
cons. 110. cui adhærent Farinac. ibid. nu. 88.
qui optimè declarat illud consilium, & alij ab
129 eo relati. Qualiter autē minuenda sit pœna
ob amorem; et an etiam sit minuendus gra-
dus abiurationis, alibi videbimus.
130 Defensio præterea sumitur ex qualitate
delinquentis, vt si sit rusticus, vel fœmina; &
intelligitur respectu cuiusuis Tribunalis, ma-
xime S. Inquisitionis circa illa, quæ delinquē-
131 tis capacitatem excedunt. Secùs in alijs. Ita
Simanc. Cathol. instit. tit. 17. num. 21. et 28. et
tit. 16 num 4. Farinac. de hæresi, quæst 179. §.
2. num 14 Sousa lib. 3. Aphoris cap. 36. nu. 1.
et Carena dict. tit. 9 § 10. à num. 47. Qui de
132 parte negante, num. 48 sic. Hinc passim. in-
quit, videmus mulieres & rusticos in delicto
Polygamiæ, Sortilegij, cū admixtione Chris-
matis, vel olei sancti, confractionis sacræ
imaginis & similibus, non excusari; sed abiu-
rare de vehementi fustigari, et etiam ad tri-
remes mitti. &c quia nullus est, quamuis sim-
plex, sit, qui non sciat minime licere habere
plures vxores, vel viros simul, sortilegia illi-
cita, & Sanctorum imagines esse adorandas.]
Ita ille cum Zanardo in summa par. 2. tract.
de pœnis minuendis, cap. 12. vers. Prima
quarum est.
133 Non attingo caput illud defendendi se
reum & minuendi pœnam, ob multitudinem
delinquentium; quia quidquid sit de reliquis
criminibus apud alia Tribunalia; in crimine
tamen hæresis, vel apostasiæ apud nostrum S.
Inquisitionis nullo modo habet locum. Imò
quo maior est delinquentium numerus, eo
maior pœna infligenda, præsertim auctoribus
134 et principalibus: Nisi fortè de scandalo ex
augmento pœnæ timeretur; Docent Farinac.
cum alijs ab eo relatis, de hæres. quæst. 197.
§. 2. num. 32. & Sousa, lib. 3. Aphorism. cap. 53.
num. 1. & seqq. quibus addo Carenam. dict.
135 tit. 9. §. 12. num. 55. Qui cum eisdem Farin.
et Sousa benè aduertit, num. 56. casu quo to-
ta ciuitas laberetur in hæresim, non spectare
ad particularem Inquisitorem de eo resolue-
re, sed esse mittendam certiorationem ad
Summum Pontificem, vel ad S. Congregatio-
nem Vrbis, vt consulto statuant, quid in tali
casu agendum.
136 Pari modo contra quoscunque delinquē-
tes, regulariter transacto 20. annorum spatio
non est locus vlterius procedendi; vndè præ-
scriptione tanti temporis ipsi defendere se
possunt. Clar. §. fin. quæst. 51. Farinac. in prax.
137 quæst. 10. & alij ab ipso citati. At in crimine
hæresis, vel apostasiæ à fide, non admittitur
hæc præscriptionis exceptio; quia contra hæ-
reticum in S. Officio semper, et quandocunq.
durante vita ipsius, et etiam post mortem
potest procedi, idque in fauorem fidei. Ita
Simanc. Cathol. instit tit. 18 num. 14. Pegna,
3. par. direct. comment. 91. vers. his ita positis.
Sousa lib. 2. Aphorism. cap. 50 num. 1. et Tho-
mas Sanchez in decal. lib. 2. cap. 22. Quibus
138 cum videbimus lib. 6. nostri operis, quali-
ter in S. Officio sit locus præscriptionis, quā-
do agitur de vindicandis per Fiscum bonis
possessis bona fide ab hæredibus illius, cuius
memoria ob hæresim damnata fuit.
139 Defensionis verò, etiam apud Tribunal
Inquisitionis non leue argumentum sumit
reus ex eo, quòd non sit solitus contra fidem
140 delinquere. Sicuti è contra ex multiplica-
tione criminis, et consuetudine delinquendi
instare potest Fiscalis pro augmento pœnæ
Vtrumque vt certum, & in praxi receptum
asserunt Menoch. de arbitr. iud. cas. 295. n. 19.
Tiraq. de pœnis temperan causa. 51. Farinac.
de delictis, et pœnis, quæst. 23. num. 32. Sousa
lib. 3. Aphoris. cap. 34. nu. 10. et Caren. dict.
tit. 9. §. 13. n. 58.
141 Quòd item possint defendere se delinquē-
tes et pro diminutione pœnæ clamare, si ex
delicto bonus proueniat euentus, cum alijs
ab ipso relatis docet Farinac. quæst 98. num.
173. & num. 179. assignat rationem huius do-
ctrinæ, quia in delictis attenditur exitus non
142 intentio Exemplificat Carena part. 3. tit. 9.
§. 14 num 6. in Sahauedra, qui fingendo se
Nuncium Apostolicum, & decipiendo in di-
uersis Regem Lusitaniæ, dicitur ibi fundasse
Tribunal S. Inquisitionis cum eo splendore,
ac tigore, in quo vsque ad præsens seruatur,
et cum ingenti, ac inenarrabili fructu illius
Regni, quihucusque percipitur; quamquam
non desit, qui talem eius originem neget; de
quo nos in Prolegomenis nostri Operis. Ve-
143 rùm optimè ipse Carena cum Sousa lib. 3.
Aphorism. cap. 36. num. 16. affirmar, dictam
doctrinam Farinac. cessare in crimine hære-
sis, et in suspicione eius, quia cessat quoque
illius ratio, cum hæresis, et eius suspicio ex
intentione dignoscantur.] ita ille ferè toti-
dem verbis
144 Sed quid de reorum defensionem ex ius-
su Superioris sumpta? si procedat dubium in
his

his, quę ex se non sunt prohibita? Certū omninò est, quòd inde se reus possit defendere,
et quod iussum superioris in totum excuset.
Ita Clar. §. fin. quęst 60. vers. solet dubitari, et
Farinac. quæst. 97. núm. 131. et ponunt exem-
plum in operarijs conductis ab aliquo nobili
145 ad laboran. in fundo alieno. Si verò proce-
dat dubium in prohibitis, et delictum sit le-
ue, adhuc est locus defensionis ex iussu supe-
rioris, ad minuendam pœnam, ijdem Clarus,
146 et Farinac. locis citatis. Quando tamē deli-
ctum est graue, quale censetur, quodcunq ad
Tribunal S. Inquisitionis spectans, non excu-
sat iussus Superioris, seù Principis; quia huic
in rebus iniustis obtemperandum non est,
cap Si Dominus, 11. quæst. 3. ibi, oportet obe-
dire magis Deo, quàm hominibus, ex cap. 5.
act. Apost. desumptis.
147 Prædictam doctrinam cum eisdem Clar.
et Farin. limitat primò Caren. dict. tit. 9. §. 16.
num 80. exemplificans in famulo, qui iussu
Domini ex Cœmeterio ossa defuncti attulit
ad conficiendum sortilegium: si enim Do-
minus sit vir potens, et minetur mortem,
vel aliud damnum graue, soleatque minas
executioni mandare; nam tunc famuli pœ-
148 na minuenda est. Secùs verò, si Dominus
non est vir potens, nec mortem, aut aliud
malum graue fuit minatus famulo, cui tunc
pœna ordinaria infligi à Iudice, seù Inquisi-
tore debet.
149 Secundò limitat Carena, num. 13. prædi-
ctam doctrinam, quòd tantum habeat lo-
cum, quando iussio superioris, seù Domini
est manifestè iniusta; nam si esset dubia, ha-
beret locum defensio; cum in dubio presu-
matur pro superiore, seù Principe, et eius
iussio sit prorsùs exequenda, vt docent etiā
ipse Farinac. numer. 44. Molin. de iustit. &
iur. disputat. 113. tom. 1. Sanchez in Decal.
tom. 1. lib. 6. cap. 3. Suar. de Relig. tom. 4.
cap. 15. numer. 20. & præter alios commu-
niter Sousa Aphorismor. lib. 3. cap. 15. nu-
mer. 9.
150 Defensiones etiam fundant rei contra
Fiscum Sanctæ Inquisitionis ex his capitibus,
quòd lubrico linguæ, vel ioco, aut inaduer-
tenter verba hæretica protulerint, ac propte-
rea, si id probent, non vt hæretici, sed
mitiùs sunt puniendi. Ita Anton. Sousa, lib. 2.
Aphorism. cap. 13. per totum, & Carena, 3.
151 part. tit 9 §. 8 num. 35. Contra eos, qui
per iocum verbis Sacræ Scripturæ ad res
profanas abutuntur; tractat benè Simanc.
Catholic. institut tit 59. num. 17. & 18. atque
sic abutentes insania, ac mentis alienatione,
à Deo puniri, et veterum, et sui temporis
exemplis abundè comprobat. Contra eosdem
abutentes legendus Franc. Pegna, 3. par. Di-
rect. comment. 17.
152 Tandē formare, et exhibere possunt suas
defensiones inquisiti, etiam Sanctæ Inquisi-
tionis, saltem ad minorandam pœnam ex alijs
capitibus, nempe ratione vis illatæ (si vis,
seù coactio sit absoluta, in totum excusat)
aut ratione metus iniecti, vel ratione nobi-
litatis. Circa quæ legendi sunt Farinacc.
quæst. 97. num. 11. et quæst. 98. nu. 93. Zanard.
in sum. par. 2. tract. de pęnis minuendis. cap.
12. et Sousa lib. 1. Aphoris. cap. 17. et lib. 3.
cap. 36. Nobis attigisse sit satis, cum iam ali-
bi de eis dixerimus, et infra dicturi simus, vt
iam hoc caput claudamus.

CA.

C A P V T III.

De generibus tormentorum in Tribunalibus, maximè S. Officij, pro eruenda veritate vsu receptis, peculiariter de Tortura, & de gradibus, seù speciebus.

P R O OE M I V M.

1 POst formatas, et exhibitas cuiusuis inquisiti in S. Officio defensiones, si ex ipsis de eius in-
nocentia planè constet (dato, quòd constaret, deueniendum esset ad liberandum reum per
sententiam absolutoriam; sed de hoc opportunius lib. seq. cap. 1.) & hic in neganda veritate
ex indicijs vrgentibus præsumpta circa factum, aut saltem circa intentionem persistat; cogitur
Inquisitor, pro munere suo, ad decretandum, seù ad ferendam interloquutoriam sententiam de-
uenire, qua inquisitum pro illa eruenda, torturæ, aut si ob infirmitatem, vel debilitatem cor-
2 poris, huius capax non est, alteri generi tormentorum subijciat. Verum priusquàm in particu-
lari videamus, qualiter id ipse Inquisitor præstare debeat, et ex quibus maximè indicijs ad exe-
quutionem torturæ procedere (de quo nobis longus futurus est sermo) præmittenda sunt ge-
neralia ista, in titulo præsentis capitis contenta, vt ex his ad illa, ordine exequutionis, et natu-
3 ræ seruato, facilius via muniatur. Explicanda itaque breuiter genera tormentorum, quibus
Tribunalia, præcipuè Sanctæ Inquisitionis, pro inuestiganda veritate vtuntur; in primis perpen-
dendum præcipuum eorum genus, nempe tortura, cum speciebus, seù gradibus eius; cum
hæc multo frequentior sit cæteris.

Quorum tormentorum vsus pro eruenda veritate licitus? quorum item illicitus in Tribunalibus, maximè Sancti Officij.

REGVLA CCCXXXIX.

4 TAmetsi pro regionum, ac prouincia-
rum varietate varia, & multiplicia
tormentorum genera à Iudicibus catholicis
valide, et licite applicari soleant, vt reos in-
diciatos ad fatenda delicta commissa indu-
5 cant; Vniuersaliter tamen loquendo, apud
Tribunalia, tam secularia, quàm Ecclesia-
stica, maximè Sancti Officij. quinque, vt plu-
rimum, tormentorum genera ad dictum ef-
fectum sunt in vsu; nempe tormentum, fu-
nis, item sibilorum, taxillorum, seu, vulgò
stanghettæ; dein tormentum ignis, ac tormē-
tum vigiliæ; quorum vnumquodque per se
6 statim declarabitur. Verum nulli Iudici par-
ticulari, nedum Inquisitori, licitum est no-
num aliquod, et inusitatum tormenti genus
excogitare, eique pro libito reum indicia-
tum subijcere.

7 DOctrinaliter tantùm, tùm ista conten-
ta in hac Regula, tùm aliqua eis anne-
8 xa breuissimè hic à nobis indicanda: ac præ-
mittendum, et distinguendum de tormen-
tis; nempe vel quæ infliguntur pro veritate
commissi delicti eruenda, vel quæ sunt pro
augmento pœnæ inflictæ ob idem delictum;
vt si pœna sit vltimi supplicij pro crimine
atrocissimo homicidij, vt ea augeatur, prius
reo aliquando abscinduntur manus, et igni-
ta forcipe adunca carnes eius dilacerantur,
vt sæpe fit in regionibus Italiæ, Hispaniæ, et
alijs; aut subijcitur reus tormento rotæ, vt
communiter vocatur, cuius est magnus vsus
in Prouincijs Galliæ, et similia, de quibus
non est nobis futurus sermo hic (fortè aliquid
attingam in lib. 6.) sed tantùm de prioribus
inflictis pro eruenda veritate.
9. Secundo. Præmittendum, et explicandum,
quid sit tortura, seù quæstio genericè sum-
pta: nempe est indagatio, et inquisitio veri-
tatis per tormenta corporis, et dolorem cor-
dis; quæ definitio communiter adducitur ab
omnibus, præcipuè à Carrerio, in pract. crim.
fol. mihi, 68. num. 3. à Brun. à Paul. Gril. et ab
alijs per illum relatis: atque his duobus sic
præmissis;
10 Quòd ista tormenta pro varietate natio-
num, et prouinciarum varia sint, et quòd in
praxi applicari debeant iuxta consuetudi-
nem prouinciæ, vbi cuique iudici, seù Inqui-
sitori, ius dicere, seu causas fidei tractare
contingerit, docent Iul. Clar. in pract. §. fin.
quæst. 64. versic. item debet; Corrad. de offic.
præto. in tit. de negat. crim. num. 43. et cum
eis Tranquillus Ambrosinus, tract. de proces-
11 su informatiuo, lib. 4. cap. 1. num. 2. Qui à n. 6.
ex Gomez variar. resolut. tom. 3. cap. 13. n. 5.
aduertit benè quemuis iudicem Christianũ,
et à fortiori Inquisitorem, teneri ita esse mo-
deratum, et misericordem in tormentis in fe-
rendis pro eruenda veritate delicti, vt reos
tortos, innocentiæ, vel supplicio incolumes
seruet, iuxta textum in l. quæst. modum, ff. de
quæst. Ac propterea, secundùm Clar. cit. ver-
sic. debet etiam, et omnium mentem, eum
tor-

tormenta sint remedia quædam subsidiaria, ad ea non est Iudici, aut Inquisitori deueniendum, nisi quando veritas aliter haberi nequit.

13 Vniuersaliter autem loquendo, quinque, vt plurimum tormentorum genera ad vsum applicari solent; singula à nobis breuiter explicanda. Primò, tormentum funis, seu vt vulgo dicitur, cordæ; de quo vti præ alijs multò magis in praxi recepto, dicemus plura

14 in sequentibus. Nunc autem tantum aduerto, huiusmodi tormentum funis olim infligi consueuisse cum aqua frigida in dorso, ad maiorem cruciatum, vbi agebatur de criminibus atrocissimis; posseque sic infligi defendunt Paris de Puteo. in tract. de syndic. ver. tortura, il 3. cap. 4. num. 5. Catter. in pract. tract. 2. de indic. et tortura, §. circa sextum,

15 et alij. Verùm bene affirmat Farinacc. in prax. crim. quęst. 38. num. 64. quidquid fuerit de superioribus annis, hodie non esse amplius in vsu torturam cum aqua frigida apud vlla Tribunalia, ne dum apud nostrum Sanctissimæ Inquisitionis.

16 Secundo, tormentum, quod vulgò dicitur stanghettæ, vel vt alij vocant, tormentum taxillorum, de quo peculiariter agunt Brun. in tract. de indic. & tortur. Marsil. l. 1 in princ. num. 76. versicul. Aliqui verò vtuntur, ff. de quæst. & Farinac. dict. quæst. 38. num. 67. Qui

17 ibi notat optimè per sequentia verba. Sed isto, inquit, tormento Iudices nostri non vtuntur, nisi in subsidium, quando tortura, vel ob senectutem, vel ob aliud corporis impedimentum non potest inferri; quia paucissimi inuenti sunt, qui ob id falsi fuerint.] ita

18 ille: et quod ait de paucitate confitentium, confirmatur peculiari casu, quia hoc tormentum stanghettæ in nostro Tribunali Meliten. Sanctæ Inquisitionis 18. ab hinc annis illatum fuit cuidam vetulæ septuagenariæ, à qua veritas erui non potuit in causa atrocissimi homicidij, quod ipsa simul cum alio exequi mandauerat, magna pecuniæ quantitate oblata, in persona cuiusdam Doctoris familiaris Sancti Officij; cum tamen executores eius statim in tortura confessi fuerint; vnde isti subierunt vltimum supplicium; illa verò reclusionem in monasterio per decennium.

19 Tertio, tormentum sibilorum: de hoc pauca admodum adducunt auctores, qui de eo tractant, vt Conrad. in pract. tit. de negat. crim. et tormen. post num. 43. vers. virgarũ immissio. Brun. et Marsil. citati, quibus cum Farinac. vbi supra, num. 68. affirmant, quòd isto tormenti genere vtantur aliquando Iudices, vel in pueris, vel in mulieribus, et in leuibus delictis.

20 Quarto, tormentum ignis, quod teste Farinac. ibidem num. 69. magno fuit in vsu retroactis temporibus pro indaganda veritate, aut pro indicijs purgandis, antequàm fuisset inuentum tormentum vigiliæ; sed hodie pœne nihil de eius praxi apud Tribunalia Chri-

21 stianitatis manet; vnde vt quid rarum refert Francisc. Bernardinus in suis scholijs ad Ambrosinum, lib. 4. cap. 1. num. 2. quòd Mediolani in Tribunali Archiepiscopali, fuerit suo tempore semel tantum illatum dictum tormentum ignis cuidam Presbytero, de stupro quarundam puellarum ætatis 9. et 10. annorum, ac de crimine sodomiæ accusato, eiusque pedes sint combusti cum vnctione

22 lardi porcini. Vide plura, si lubet, apud Brun. relatum, Conrad. tit. de negat. crim. et tormen. num 43. vers. et combustio pedum. Iul. Clar. in pract. quæst. 64. §. fin. vers. item debet. et apud Flam. Cartar. in pract. interrogan. reo lib. 4. cap 1. post num. 4. et cap. 2. num. 6. vbi ponit formam constituendi reos in hoc tormento ignis. Vide Dianam 4. part. resolut moral. resolut. 35. vbi ait, in Tribunalibus Regni Siciliæ, et in Sancto Officio eius, non esse in vsu tormentum ignis.

23 Quinto tandem, est tormentum vigiliæ, quo sæpe vtuntur Iudices tam ecclesiastici, quàm sæculares pro eruenda veritate circa commissa delicta, vel secus. Eius mentionem facit præcipuè Marsil. in l. 1. num. 76. vers. nam ponitur reus. ff de quæst. et iuxta ea, quæ ibi dicit, ipse videtur fuisse inuentor huius tormenti, in hac forma pro eo tempore non ita rigorosa: videlicet, ponebatur reus super vno scamno ad sedendum, et aderant ibi duo ad eius custodiam, ne dormiret, et si dormire vellet, illum expergefacerent, non sinentes eum dormire, nec quiescere per spatium quadraginta horarum, et interim pro obtinenda quiete fateri veritatem cogeba-

24 tur. At hodie rigor torméti huiusmodi valdè excreuit, et acriori, ac crudeliori modo inferri solet, vt testatur Farin. dict. quæst. 38. n. 70. Quippe scamnum, vbi reus nudus, et ligatus sedet, quod aliqui Capram, aliqui equum vocant, non est planum, sed in parte superiore habet formam cuspidis. De eius rigore vide plura apud Baiard. in addit. ad Clarum, in pract. §. fin. qu. 67. post nu. 105. qui hoc tormenti genus, Caualetti tormentum vocat, sicque communiter ab omnibus vocari solet.

25 Nota hoc tormentum caualletti sæpius infligi post illatum illud funis, quando reus persistit in negatiua criminis atrocissimi, cuius sunt multa, et vrgentissima indicia contra eum, vt experientia ipsa patet; sicque vt plurimum coniunctis his duobus tormentis elicitur facilè confessio veritatis ex ore reo-

26 rum quorumcunque. Nisi forte aliquis sit adeò robustus, et ferox; vt ad pœnam vltimi supplicij euitandam, quæ in hac Insula, et locis adiacentibus, sicut et in Regno Siculo iuxta leges eius peculiares, non infligitur nisi reo confesso, vtriusque tormenti rigorem su-

27 peret. vti superauit complex illius vetulæ septuagenariæ in atrocissimo per assassinium homicidio Doctoris familiaris S. Officij, vt

28 paulò ante dictum. Quamquàm ob efficaces probationes, et vrgentissima inditia contra eum

sum, quæ non apparebant euacuata, attentis conditione personæ, & alijs circumstantijs, Illustris. D. Inquisitor ad relegationem per decennium meritò ipsum condemnauit.

29 Vltimam Regulæ nostræ partem, quod non sit licitum alicui iudici priuato, siue sæculari, siue ecclesiastico, etiam causas fidei tractanti nouum aliquod, & inusitatum tormenti genus excogitare, ac ipsum reis pro eruenda veritate inferre, docent præter alios Brun. in tract. de indic. & tortura, in 2. part. quæst. 2. num. 7. et Farin. dict. quæst. 38. n. 55.

30 Qui addit, num. 56. ex mente Bald. in l. 1. in fine, num. 4. C. de emenda. seruorum, & Angel. in l. nemo carcerem, C. de exactoribus, lib. 10. si ex nouo tormenti genere aliquod reo malum accidat, vt si ei membrum debilitetur, ad compensandum teneri iudicem; quin etiam hunc decapitari debere, si ex rigore noui tormenti contingat illum mori. sed non est nostri instituti hoc amplius discutere.

31 Accipe tandem illud scitu valdè dignum, quòd dedeceat quemcunq; iudicem, & multò magis nostrum Inquisitorem, per se ipsum, immediatè, seu proprijs manibus dicta tormenta reis inferre. Tradit Farin. vbi supra, nu. 59. completè exprimens per sequen-

32 tia verba. Non enim, inquit, hæc indici, & eius dignitati conueniunt, sed onus est satellitum, & birroariorum, prout refert Paris de Puteo in tract. de syndic. in verb. tortura, il 3. cap. 4. incip. de repetitione, num. 9. vers. an potestas, se vidisse quendam Potestatem, qui capiebat reum per capillos, vel aures dando caput ipsius fortiter ad columnam, dicendo, Confitearis, & dicas veritatem, ribalde. & licet, post gloss. Ioan. Andr. in cap. non licet, 85. distin. per Paridem vbi supra, allegatus, dixerit, hæc licere nedum Iudici, sed etiam Episcopo; non per hoc tamen, vt dixi, magistratui, et iudici decoro talia vnquam conuenire crediderim.] hactenus Farinac. et egregiè quidem atque hæc satis pro Regula præsenti.

Quot sunt species, seu gradus tormenti funis, qualiter item, & quando, ac quandiu infligi debent in Tribunalibus, maximè S. Officij?

REGVLA CCCXL.

33 TOrmentum funis, seu tortura specificè sic dicta, pro eruenda veritate à reis, plures habet species, seu gradus. Ab aliquibus auctoribus tres tantùm ei assignaturet hinc diuisio torturæ in leuem, grauem, et grauissimam, ab alijs verò quinque gradus diuiduntur; & circa hoc est adhuc magna va-

34 rietas: Congruentius tamen sic enumerantur, vt ad primum gradum solum spectent spoliatio rei, et ligatio; ad secundam eleuatio, & retentio per modicum tempus, vt vnius Aue Maria; ad tertiam per longius spatium, vt duplicis, Miserere, eadem retentio, absq; ictibus funis; ad quartam præter retentionem longiorem dimidiæ, aut vnius etiam horæ, dicti ictus, duo vel plures; ad quintam præter modo dicta, ligatio ponderum ad

35 pedes torti. Circa ligaturam autem, & circa reliqua, circumstantiæ, modi consueti, & temporis, à quibusuis iudicibus, præcipuè S. Officij, seruari debent.

36 NOtandum primo ex Foller. in pract. ctim. verb. Rei indurati torqueantur num. 9. secundùm l. nullus. C. ad Iul. Maiest. in iure, & in quibuslibet Tribunalibus sæcularibus, et ecclesiasticis, maximè Sanctissimæ Inquisitionis, adeò esse vsu receptum tormentum funis, seu cordæ, vt vulgò nuncupant, vel iam per antonomasiam nomine isto, tortura, quo genericè quæcunque tormenta exprimuntur, iuxta definitionem initio præcedentis Regulæ traditam, ipsum solum intelligatur, contracta torturæ significatione ad speciem particularem tormenti, scilicet funis, propterea vocari solet regina tormentorum.

37 Vnde dicenda à nobis in sequentibus de infligenda reis tortura, vel secus, de hac specie tormenti funis intelligi debent.

38 Secundo notandum, hoc peculiariter tormentum funis quandoque infligi in pœnam alicuius delicti, exempli gratia: si is, qui agit excubias, dormiens fuerit repertus; ac propterea tortura cum pluribus ictibus punitur.

39 Atque hoc modo nequaquam est in vsu tortura, quod sciam, apud Tribunalia Sanctæ Inquisitionis, sed tantum pro eruenda veritate, maximè quoad intentionem rei indiciati de hæresi: & in hac acceptione de ea hoc loco agimus. His duobus, vt certis, et ab omnibus communiter admissis, sic præno- tatis.

40 Discordant Scriptores circa species, seu gradus torturæ, siue funis tormenti: nam nonnulli, præcipuè apud Senatum Mediolan. vt refert Iul. Clar. in pract. § fin. quæst. 64. vers. nunc de gradibus, post medium, tres so-

41 los esse affirmat. Primus gradus constituitur per territionem, & hæc tunc non solùm minas de torquendo, sed adductionem etiam ad locum tormentorum, spoliationem, & ligaturam comprehendit. Secundus est, vbi

42 reus ligatus eleuatur, sicque per notabile

43 temporis spatium retinetur. Tertius est, quando præter retentionem in suspenso dictam, reus vno, vel pluribus funis ictibus

44 quassatur. Ex hac autem trimembri torturæ graduum diuisione ortum duxit triplex illa eiusdem speciei, ita, vt alia sit tortura leuis correspondens primo gradui, alia grauis correspondens secundo, et alia grauissima correspondens tertio secundùm Bald. in consil. 77, num. 8. lib. 3. & Boss. in tit. de tortu. nu. 16. docet

docet Franc. Personal. in tract. de indic. &
tortu. num 76.

45 Ex aliorum verò mente idem Clar. loco
cit. aliam torturæ diuisionem in quinque
gradus adducit. Primus continet in se minas
tantum de torquendo; secundus addit con-
ductionem ad locum tormentorum: tertius
spoliationem, & ligaturam: quartus eleua-
tionem, ac retentionem in suspenso aliquan-
diu: quintus præter dicta continet squassa-
46 tionem. His quinque torturæ gradibus ad-
iungit sextum idem Franc. Person. sub finem
dict. num. 78. nempè torturæ repetitionem;
de qua nos opportunius infra.

47 Verùm placet diuisio torturę expressa in
Regula in quinque gradus, seu species, quam
ex communi Doctorum mente adducit, &
expendit doctrinaliter Farinacc. dict. quæst.
38. à num. 40. vsque ad 51. ostendens, quan-
do quisque gradus infligi debeat, quo cum,
& cum alijs citandis idem nos præstabimus.

48 Primus gradus est continēs spoliationē reo-
rū, ligationem, et applicationem ad funē, ac
reliqua vsque ad eleuationem exclusiuè. At-
que hic torturæ gradus reo infertur, quan-
do indicia sunt leuia, seu non sufficientia ad
plenam torturam, tametsi ille suspectus cō-
49 gnoscatur. Infertur item à Iudice, seu ab In-
quisitore personis non robustis versutisq; ac
dolosis, sed debilibus, timidis, ac delicatis, à
quibus experientia ipsa teste, hoc solo tortu-
ræ gradu veritas facilè elicitur, licet non di-
catur propriè tortura, sed initium eius. Ita
dict. Farinac. nu. 41. & 43. cum Paulo Ghirl.
tract. de quęstion. & tormen. quęst. 4. num. 1.
vers. Primus, seu infimus. Conrad. in pract. tit.
de negatiuis crim. & tormen. num. 41. vers.
Primus est; et cum alijs.

50 Secundus torturę gradus est, quando reus
eleuatur, & in suspenso retinetur per spatium
breuis temporis, vt vnius, Aue Maria, vel
vnius, Pater noster, vel ad summum vnius,
51 Miserere, sine vllo funis ictu. Vti possunt Iu-
dices, aut Inquisitores hoc gradu torturæ,
quæ adhuc potest vocari leuis, quoties reus
reperitur magis suspectus de commisso cri-
mine per indicia plenè probata, quam in
primo gradu, tametsi ea non sunt ita plena,
& proxima, vt grauior tortura dicto reo in-
fligi valeat. Ita cum eisdem Ghirlan. Conr.
& alijs per ipsum relatis, Farinac. ibidem nu.
44. & 45.

52 Parum differt tertius torturę gradus à prę-
cedenti; nimirùm in eo, quòd reus diutius
aliquantum in suspenso detinetur, vt per
spatium duplicis, Miserere, aut paulò am-
plius & similiter absque vllo funis ictu, seu
squassatione; Est de mente prædictorum
Ghirlan. Conr. Farinac. & plurium, quos iste
53 citat, num. 46. Qui addunt posse Iudices, &
Inquisitores ad hunc torturæ gradum deue-
nire, quando indicia sunt plena, et plenè pro-
bata, sed crimen non est atrox; et licet sit
atrox, reus tamen est nobilis, vel honestæ fa-
miliæ, ac bonæ famæ.

54 Quartus torturæ gradus tunc est, quando
reus diutius multò, vt per tertiam partem
vnius horę, aut per dimidiam, aut per duas
tertias partes, aut per horam integram, sus-
pensus retinetur, cum vno, vel duobus, vel
pluribus funis ictibus, siue squassationibus.
55 Deueniendum autem non est Iudici ad hanc
torturæ speciem cum tanto rigore, nisi indi-
cia sint vrgentia, et plenè probata, ac conse-
quenter reus censeatur suspectissimus, & nisi
iste habeat membra robusta, crimenque sit
atrox, & scandalosum. Docent citati Ghirlan.
56 num. 9. et Conrad. num. 41. vers. quartus gra-
dus. Flam. Cartar. in pract. interrogan. reo.
lib. 4. cap. 1. num. 98. et Farin. dict. quęst. 38.
num. 47. et 48. Qui bene exemplificat in fur-
to rei magnæ, vel sacrę, in turpi sacrilegio,
aut abusu sacrorum, in homicidio graui, in
falsificatione litterarum Apostolicarum, atq.
sic in similibus.

57 Superest quintus torturæ gradus, multo
maioris rigoris: nempè præter expressa in
præcedenti gradu, si reus suspensus persistat
in negatiua, & torturàm paruipendere ostē-
dat, iussu Iudicis in pedibus illius ligantur
compedes ferrei, vel aliud huiusmodi pon-
58 dus. Atque hac specie torturę, eo quòd
sæuissima sit, cum per eam corpus torti dila-
nietur, membra dissoluantur et aliquando à
corpore separentur, adeo vt ipse magis mori
expetat, quàm torturam ita rigorosam, et
crudelem sustinere, Iudices rarissime vti so-
lent, ac debent, nisi in aliquo crimine atro-
cissimo, vt in proditione patrię contra mul-
torum salutem, in ingenti assassinio, in enor-
missimo homicidio personæ sacræ valde gra-
uis, vt Episcopi, vel Cardinalis, aut alterius
Magni Principis. Tradunt vt prorsus certum
adducti Ghirlan. dict. quæst. 4. nu. 10. & Con-
rad in pract. tit. de negat. crim. et tormen. n.
41. Flam. Cartar. interrog. reor. lib. 4. cap. 1.
n. 132. versic. et quoniam aduertendum. Fol-
ler. verb. rei indurati torqueantur, num. 17.
& Farinacc. dicta quæst. 38. nu. 49 & 50.

59 Sed miror, quòd hi duo Foller. & Farinac.
posuerint etiam exemplum in crimine hęre-
sis, & maleficij, seu in hęretico, & malefico, ac
sortilego, et absolutè protulerint posse istis
infligi quintum gradum torturę adeò rigo-
rosum, non specificantes à quonam Tribuna-
li. Negari equidem non potest crimina hæ-
resis, et sortilegij esse atrocissima, et Eccle-
siæ Catholicę perniciosissima, et consequēter
taliter criminosi, si indicia, et probationes
contra ipsos valde vrgeant, et obstinati sint
in negatiua, videntur torquendi cum dicto
rigore ponderis ligati in pedibus torti, vt as-
60 firmant citati auctores. Nihilominus nullibi
apud Tribunalia Sanctæ Inquisitionis est in
vsu quintus torturę gradus, imò nec quartus,
quoad id quod additur in eo de ictibus fu-
nis, seu squassationibus. de nostro Meliren.
patet me teste per spatium 37. annorum; de
reliquis bene notauit Caren. 2. part. tit. 12.
§. 25. num. 213. & 3. part. tit. 10. §. 22. nu. 164.
& 165.

& 165. præmissa doctrina. Iul. Clar. §. fin. qu.
64. vers. Item debet. Ludou. Gilhausen, in
arbo. indic. crim. cap. 6. sect. 3. num. 22. &
aliorũ iam supra tacta, quòd debeat Iudex
vel Inquisitor vti tormentis vsitatis, & non
61 insolitis. Poterit itaque intelligi id, quod
asserunt Foller. & Farin. vbi non sunt Tribu-
nalia Sancti Officij, de Tribunalibus sæcu-
laribus, quæ in torquendo multò magis ri-
gorosa solent esse, quam illa.

62 Circa modum primi gradus torturæ in
ligatura potest contingere excessus, vt si
hæc sit multum atrox, aut stricta, aut cum
taxillis &c. Ac meritò tunc æquiparatur
secundo gradui torturæ, vbi reus in ea ele-
uatus breuissimè retinetur. Ita cum Clar.
dict. quæst. 64. vers. nunc de gradibus, tradit
63 Farinac. vbi supra num. 36. Qui addit num.
37. per sequentia verba: Non possum lauda-
re illos Iudices, qui permittunt custodes, &
satellites carcerum, tales ligaturas facere,
prout scio etiam quandoque quòd præfati
custodes, seù potius humani carnifices so-
lent volnere, vt ipsi vocant, stringam, et
cum ea sic torta, et voluta, manus misero-
rum, et carceratorum ligare: vnde fit, vt
mirabilem sentiant in ea ligatura dolorem,
cum in tormentis persistendo illa stringa
sic torta totam dilaniet carnem vsque ad
ossa. ita ille.

64 Quoad circumstantiam temporis in tor-
tura inferenda, aliqua hic breuiter attingo.
Primo de excessu commisso in primo gradu
eius, vt ait ibidem Farinacc. numer. 38. sic.
65 Prout etiam, inquit, non possum, nisi vehe-
menter excandescere contra illos Iudices,
qui reum tenent ligatum, antequam illum
torturæ subijciant, per longum temporis
spatium, absque eo, quòd id faciant in actis
describere: vnde fit, vt dum reus in tortu-
ra ponitur, ita ab illa ligatura defatigatus
reperiatur, vt multò maiorem patiatur do-
lorem, & cruciatum. hactenus Farinac.
66 Ab hac itaq; inhumanitate, seu crudelita-
te quiuis Iudex, et præcipuè Inquisitor, ab-
stinere tenetur.

67 Ad summum per horam reus in tortu-
ra suspensus manere debet apud quæuis
Tribunalia, maximè apud nostrum Sanctæ
Inquisitionis, et in quarto gradu torturæ
supra explicato, sicque debet moderari Iu-
dicis, aut Inquisitoris arbitrium in reo tor-
quendo, quamuis indicia sint valdè vrgen-
tia contra ipsum. Ita cum Ghirlan. in tract.
de quæst. et tortur. quæst. 4. num 4. Farinac.
68 dict. quæst. 48. num 54. Vbi circa torturam
in quinto gradu cum alligato pondere pe-
dibus torti, qui (vt dictum) haud est vsu re-
ceptus in Sancto Officio, merito sequitur
Foller. in verb. rei indurati torqueantur
num. 16. reprobantem eos Iudices, vt ni-
mis crudeles, qui per tres, vel quatuor horas
reum cum pondere pedibus eius alligato
69 in suspenso detinent: Cum non diutius
quam per horam, et paulo plus, vt per dimi-
dium, aut integrum quadrantem, ex men-
te dictorum auctorum detineri debeat.

70 Tenetur etiam quiuis Iudex, & Inquisi-
tor reum non torquere statim, atque come-
dit, vel bibit, sed post transactas à tempore
comestionis, & potus, nouem, aut decem
horas, secundùm Marsil. l. 1. num. 81 ff. de
quæst. ob eam rationem, ne stomachus tor-
tura vertatur, & vomendo vexetur, & sic
71 non possit examinari. Quamquàm secun-
dùm Farin. Ibidem num. 32. sufficit transie-
rint 7. vel 8. quia tunc iam est perfecta di-
gestio: Imo 5. vel 6. in reo habente stoma-
chum expeditiorem, secundùm Nouell. ci-
tatum à Farin.

72 Regulariter non esse inferẽdam reo tor-
turam diebus festis, seù Deo dicatis, tenent
communiter Doctores, & ex Farin. ibid. nu.
107. tradit Sousa lib. 2. Aphor. cap. 39. nu.
23. quem videas.

CAPVT IV.

De indicijs, & probationibus requisitis in communi, & in particulari ad torturam inferendam, vel secus, quibusuis reis, maximè inquisitis apud Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis,

PROOEMIVM.

1 SVpponimus vt omnino certum ex iure, et communi omnium doctrina, à nullo Indice, nec ab Inquisitore inferri posse torturam, nisi legitimis præcedentibus indicijs, iuxta text. in l. maritus, et in l. vnius §. in ea causa, ff. de quæst. & in l. milites §. oportet, et in l. cum cognitionaliter C. eodem, & in cap. cum in contemplatione extra de reg. iuris; affertque cum multis per ipsum relatis Farinac. pract. crim. quæst. 37. à nu. 1. & ex eo Sousa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 3. Ratio dictæ suppositionis est, quia, vt ait Gotofred. in suis notis super dict. l. 1. §. quæstionem, ff. de quæst. cum tortura sit res fragilis, periculosa, & quæ veritatem fallit, nunquàm est inchoandum ab ipsa, vt dicitur expresse in ipsa l. 1. ibi, & non esse à tormentis inci-
2 piendum. Hoc supposito (magis expendemus infra, vt videbimus, an aliquis casus ab hac generali doctrina excipiatur) nunc, vt prospiciamus quæ indicia ad torturam inferendam sint requisita, et qualiter probata esse debeant: reuocare oportet breuiter in memoriam præcipuas indiciorum diuisiones à nobis traditas lib. 2. cap. 3. Regul. 182. Nimirùm, quòd alia
3 indicia sint parua, seu leuia; alia verò magna, seu vehementer vrgentia. Item, quòd alia sint indicia indubitata, quæ ita arctant mentem Iudicis ad omninò credendum, vt non possit in contrarium inclinare, vt ex mente omnium declarat Farin. quæst. 36. num. 27. Alia verò dubitata, quæ non ita arctant animum Iudicis. Atque hæc indiciorum diuisio multùm coincidit cum præcedenti: vnde istius declaratio illi inseruire potest. Tandem, quòd alia indicia sint delicto proxima, alia remota: illa dicuntur proxima, quæ respiciunt veritatem delicti per sensum visus, vel auditus circa substantiam, vel materiam eius; at remota censentur, quæ tantum respiciunt circumstantias ipsius, ita idem Farinac. vbi supra. His sic præmissis.

Qualia, & quot indicia requirantur ad inferendam torturam reis, maximè S. Officij? & an vnum aliquando sufficiat?

REGVLA CCCXXXXI.

4 PRo inferenda reis tortura præcedere debent indicia legitima, & sufficientia, quæ talia censentur, si sint verisimilia, probabilia, non leuia, sed grauia, & vrgentia,
5 ac luce meridiana clariora. Quamquam probabile est in criminibus exceptis, et atrocibus, vt est illud contra fidem, posse Iudicem, aut Inquisitorem ex leuioribus indicijs deuenire ad infligendam torturã, præcipuè quoad primum, & secundum eius
6 gradum. Item ex indicijs remotis, ad effectum torquendi reum plura simul requirũtur, ad minimum duo; vnum nunquam sufficit, nisi sit indubitatum, et proximum delicto circa eius substantiam.

7 VTi axioma valde receptum, et vti præcipuum fundamentum in hac materia præmittitur communiter à Doctoribus, quòd totum istud negotium de sufficientia, & legitimitate indiciorum, aut de in sufficientia, ac illegitimitate eorum pro torquendis delinquentibus, vel secus, sicut de dictis supra circa qualitatem, & tempus torturæ; debeat reduci ad arbitrium prudentis Iudicis, aut Inquisitoris, regulatum tamen secundum iura, ac secundum rationem, et æquitatem. Patet ex l. 1. ibi, vt legem non offendat, ff. de vsuris, ex cap. cum autem, 22. distinctione, ex cap. iudicat. 3.
8 quæst. 7. et ex alijs iuribus. Ita Mascard. lib. 1. quæst. 15. num. 16. et lib. 3. conclus. 1391. num. 18. Pegna, 3. part. direct. quæst. 61 comment. 110. Farinac. quest. 37. à nu. 192. ac de hæresi quæst. 185. §. 8. à num. 140. et Sousa lib. 2. Aphor. cap. 39 nu. 6.
9 Ratio efficax dicti axiomatis, et fundamẽti est, quia non videtur posse assignari doctrina vniuersalis pro quibusuis reis torquendis, ita, vt quæ censentur indicia sufficientia pro vno, sint etiam pro alio; et quia non omnes æqualiter sunt torquendi, sed magis, vel minus, attenta qualitate personarum, criminis, et indiciorum: vt docent Iul. Clar. in praxi, §. fin. quæst. 64. vers. nunc de gradibus, Farinac. quæst. 38. n. 33 et seqq. et Sousa dict. cap. 39. nu. 30.
10 Nihilominùs ab ipsis Doctoribus, præcipuè à Mascard. dict. conclus. 1391. num. 10. à Farinac. quæst. 37. à num. 3. et à Sousa, ibidem,

dem, num.9. aliquæ assignantur conditiones à nobis ferè in Regula expressæ, vt indicia dicantur legitima, & sufficientia ad torturam inferendam, nimirùm (vt aliquas earum breuiter explicemus) debent esse
11 verisimilia, et meritò quidem: nam iudex quiuis in tractandis causis semper præ oculis verisimilitudinem, et inuerisimilitudinem habeat oportet, cum ex hoc præcipue pendeat, vt rectum formet iudicium, et iustam ferat sententiam; quod egregiè docet Martinus Delrius disquis. magic. lib. 5. in append.2. quæst. 16. in casu nominationis complicium ad infligendam eis torturam, et idem est de alijs casibus; ne graueueris, quæso, eius verba audire, plena quidem eruditione ex iure, et ex doctrina aliorum.
12 Porrò, inquit, sicut inuerisimilitudo testimonij plurimum detrahit fidei ad vim eius infringendam: nam vbi testantur inuerisimilia, numerus non supplet fidem, Farinac. quæst.62. nu. 320. Mascar. de probat. conclus.1358. num.13. nec iudex debet credere non verisimilia deponentibus. Innoc. in cap. quia verisimile est, de præsumpt. Mars. in l.1. §. in criminibus, num. 35. ff. de quæst. et in rep. rub. de probat. num.108.
13 Quia quod non est verisimile speciem habet falsitatis; adeò vt confessio non verisimilis non noceat confitenti, arg. tex. in l. 1. §. Diuus Seuerus, et in §. Si qui vltrò, ff. de quæst. Bald. in l. si quis in hoc genus, C. de Episc. et Cleri. num. 3. Petrus Ancharan.
14 cons.24. col.1. sic è contra magnam vim habet verisimilitudo, adeò vt potius credatur paucioribus verisimilia asserentibus, l. ob carmen, §. si testes, ff. de test. cap. in nostra est, de test. Curtius Iun. cons.17. nu. 6.
15 Socin. Iun. cons.183. num. 10. lib. 2. *Multum prodest, vt testium defectus suppleatur.* Carol. Ruin. cons.149. num. 6. lib. 5. Decian. cons.18. num.204. lib. 1. Mascard. concl. 944. num 14. Farinac. quæst.47. nu.158. *& magnum præstat ad torturam fundamentum*, l.3. et l. milites, C. de quæst. non secus, ac ea, quæ à communiter accidentibus veraa sunt. Marsil. in §. diligenter, num. 33. et sing. 1. ad fin.] hæc Delrius, quæ pro decidendis infra valde nobis inseruient.
17 Debent item indicia esse probabilia, seù potiùs probata, vti ostendetur statim peculiari Regula, et tunc etiam innotescet qualiter ad torturam requirantur indicia luce meridiana clariora.
18 Præterea esse debent indicia non leuia, sed grauia, et vrgentia. Circa hanc conditionem est nonulla controuersia inter Doctores. Equidem in criminibus exceptis, et atrocibus, qualia sunt spectantia ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis, procedi posse ad torturam ex indicijs leuioribus, absolutè tenent diuersi ex auctoribus classicis, præcipuè Carrer. in tract. de hæret. num. 116. versus finem; Campeg. in addit. ad Zanchinum, tract. de hæret. cap.9. litt. E. in princ. vers. Rursus obserua, et Martinus Delrius in Append.2. disquis. magic. lib. 5. quæst.20. quo reste idem affirmarunt DD. Ingolstadienses, Friburgenses, & Paraauini.
19 Nota, quòd vocet ipse Delrius indicia lenia, quę secúdùm se, aut absolutè loquendo, sed comparatinè, seu relatinè, respectu eorum, quæ in criminibus non exceptis requiruntur, leuia videantur: et ideircò comparatione istorum sunt leniora, quam in his requisita; non verò, quæ sunt leuiora, seù minus sufficiẽtia, quàm vis, aut natura criminis requirat.] verba sunt ipsius Delrij, ex quibus concluditur, quòd secundùm eum, in crimine contra fidem, ad torquendum leuiora, quàm in alijs criminibus suf-
20 ficiant indicia. Inde ostendit primo, quia quæuis crimina opposita fidei, sunt vt plurimum difficilis probationis, cum ex se sint valde occulta, maximè quoad intentionem; et cum sint digniora, vt citius, et grauius puniantur, expedit Reip. Christianæ, vt ex leuioribus indicijs DD. Inquisitores ad torturam talia committentium procedant, quando aliunde ea probari nequeunt.
21 A fortiori item ostendit, quia in delictis difficilis probationis leuiores probationes etiam ad condemnandum semper sufficiũt, l. non omnes, à barbaris, ff. de re milit. ac multa Bapt. Plotus de in lit. iuram. §. 4. nu. adducit: ergo multo magis in similibus sufficient leniora indicia ad torquendum.
22 Cum constet eò clariora, et verisimiliora requiri indicia, quo actus iudicialis maioris præiudicij fuerit reo, vt ad condemnationem, quàm ad torturam; ad torturam, quàm ad capturam; ad capturam, quàm ad inquisitionem; quod cum Bruno, Claro, et alijs per eum citatis tradit bene idem Delrius, dict. lib. 5. sect. 3 initio.
23 Tertio ostendit, quia in dictis criminibus, quæ sunt occulta, et difficilis probationis, proclinior, et promptior quiuis index debet esse ad torturam, docet præter alios Bald. se ipsum declarans in l. nemo, 3. nu. 3. cap. de Episc. audient. et Ias. in l. 4. §. si ibi indicium, num.4. de condict. ob turp. caus. estque communis sententia; ergò sufficient ei indicia leuiora ad effectum torquendi.
24 Quòd autem peculiariter Inquisitores debeant esse proniores, et promptiores ad torquendum reos, quidquid in contrarium dicat Torreblanca, lib.3. de magia, cap.19. num.3. et seqq. defendunt, et meritò Simanchas in cathol. instit. tit. 65. num. 5. Ioan. Rojas part. 2. de hæreticis, num.295. Martinus Delrius dict. lib.5. quæst. 22. et cũ alijs Diana, part.4. tract.6. resol.51. Proba-
25 tur ab eisdem, rationibus adductis, quia crimen, de quo ipsi iudicant, suaptè natura est occultum, et consequẽter difficilis probationis, et quia est expediens Reip. et ipsi

hæretico admodum vtile, vt de huius delicto innotescat; ergò torquendus est ab illis, etiam ex leuioribus indicijs.

26 Facit in confirmarionem id, quod benè docet Sousa, dict. cap. 39. num. 12. sic. In atrocissimis, inquit, præsertim si sint de genere occultoram, minora sufficiunt indicia ad torquendum; cum etiam in illis licitum sit Iudici iura transgredi; solemnitatem nō adhibere, & ordo sit ordinem non seruare. Mascard. lib. 3. conclu. 1391. num. 13. & Farinac. quæst. 37. num. 85.] hæc Sousa, ergo sufficiunt ad torturam indicia leuiora.

27 Nihilominus alij id negant, & requiri ad torturam indicia grauiora, et vehementer vrgentia ruentur, ob eam rationem, quia, vt oprimè affirmat Vlpianus in l. 1. §. quæstioni, ff de quæst. per hæc verba Quæstioni fides non semper habenda est, res enim fragilis. & periculosa est, et veritarem plerū que fallit: ergo non est ad eam facilè ex leuibus indicijs deueniendum, etiam casu hęresis. Ita Simanc dict. tit. 65. num. 22 quilicet prius id videatur remitrere arbirrio iu-
28 dicis, statim ramen sic addir. Sed leuiter moueri, inquit, non debent Iudices ad torquendum homines, opus enim est, vt ad eā rem indicia vehementer vrgeant.] Eymer. in direct. part. 3. quæst. 61. num. 6 & ibi Pegna, comment. 110 vers. Quinta Regula.; Sanctarellus de heres. cap 41. dub. 1. num. 12 & præter reliquos Diana vbi supra, resolut. 2.

29 Ex prædictis duabus sententijs hæc posterior, vti reis benignior, et in se probabilior, ita videtur vsu magis recepta; quamquam prior tutò potest practicari, cum magnam habeat probabilitatem, saltem apud me, cui ista scribenti forrè ad manum se obtulit doctissimus Thomas. Sanchez (cuius auctoritas instar multorum doctiorum mihi semper fuit) tom. 2. Consil. moral. lib. 6. cap. 3 dub. 15 num. 11. sic affirmans, septima conclu. Duo indicia leuia constituunt vnum sufficiēs ad torturam. Ita Bart. quem refert, & sequitur Syluest. verb. indicium quæst. 2. Tabien. num. 1.] hæc Sanchez pro sententia priori.

30 Equidem si agatur de tortura in primo, & secundo gradu, comprehendentibus, vt dictum, tantummodò adductionem delinquentis ad locum tormentorum, spoliationem, ligaturam, et eleuationem eius per breuissimum tempus, cum in vtroq. adhuc ipsa ab omnibus censeatur leuis, seu initium completæ torturæ; nullum dubium, quod ex leuibus indicijs ipsa inferri, imò ex vno solo leui, cum duo leuia, vt traditum cum Sanchez, et cum alijs, constituant vnum sufficiens ad torturam simpliciter, & absolutè. Ita Paris de Puteo in tract. de Syndic. verb tortura, cap. 9. num. 1. Carrer. in pract. §. circa quartum, quando, et qualiter, n. 17, vers. limita etiam, et cum alijs per ipsum
31 relatis, Farinacc. quæst. 37. 102. Imò hic ibidem addit ex Bald. in l. 2. num. 4. C. quorum appella. er ex Gomez variarum resolut. tom. 3 cap. 13. num. 4. versic. et ita debet procedere, quòd iudex, quamuis non adsit indicium sufficiens, si extra processum habeat vehementem opinionem circa reū aliquem de commisso delicto, possit eum terrere, inijciendo minas de infligenda tor-
32 tura. Nec video cur hæc non habeant locum in reis S. Officij: habere autem affirmat Sousa dict. cap. 39. num. 4. vbi in specie loquitur; et excipit, nisi reus sit persona timida: idem affirmat Diana loco citato, resol. 2.

33 Superest ostendenda vltima pars Regulæ de numero indiciorum ad torturam requisito. Si sit de remotis sermo, communis est ferè omnium sententia, quòd regulariter plura indicia ad talem effectum requirantur, saltem duo. Ita cum Bart. in l. finali, n. 6. ff. de quæst. Guazin. de defens. reorum defens. 30. cap. 4. num. 12. Peguer. in prax. cap. 12. §. 9. nu. 8. & alij multi, quos copiosè refert, & sequitur Parin. de indic. & tortur. quæst. 37. num. 45. & seqq. Vbi meritò reij-
34 cit Iul. Clarum asserentem, quæst. 64. n. 14. sufficere vnum solum indicium remotum ad torturam, sicque in praxi seruari: sed de tali praxi non apparet, et oppositum est
35 vsu receptum. Exponit autem Carena par. 3. tit. 10. §. 4. quòd sit intelligendus Clarus, de casu, quo indicium remotum facit semiplenam probationem, posito eo principio, vt vero, de quo nos infra, quod indicium quoduis faciens semiplenam probationem sit sufficiens ad torquendum reum.

36 Verum non absque fundamento, credo, insurges contra Carenam, si dicas eius expositionem non valere, esseque petitionem principij (tanti viri pace sit dictum) et adhuc subsistere reiectionem Clari factam à Farinaccio, qui, attenta eius doctrina, necessariò negabit posse dari indicium remotum, nudè sumptum, quod semiplenè pro-
37 bet. Quid quòd nō desūt auctores graues, vt Pegna 3. part. direct. ad quæst. 61. comm. 110. et Sousa lib. 2. Aphoris. cap. 39. num. 8. qui absolutè sic affirmant, quòd ad torturā non sufficiant indicia remota per se sumpta, alijs non concurrentibus, nimirum circumstantijs, seu adminiculis, benè tamen,
38 si ista concurrant. Vnde ita congrue videtur explicari posse Clarus, quòd de vnico indicio remoto circumstantijs vestito, et benè adminiculato loquatur, & hoc modo non caret probabilitate aliqua eius sententia.

39 Denique, quòd ex vno tantum indicio proximo, respiciente substantiam delicti, aut ipsum prorsus inferente, deuenire possit Iudex, vel Inquisitor ad torquēdos reos pro veritate eruenda, docent omnes, nullo, quod sciam, excepto, præcipuè Pegna dict. commen. 110. Carreriua in pract. crim. leg. obseruare curabis, nu. 109. Marsil. in pract. §. ser-

§. diligenter, num. 177. Peguer. in praxi cap. 12. §. 9. n. 8. & Sousa dict. cap. 39. n. 11. vbi sic. Ex violentis, inquit, aut vehementibus indicijs, licet sit vnum tantum, deueniri potest ad torturam, etiam nulla infamia præcedente, vt religiosa seruatio Reliquiarum combusti hæretici, Dæmonum adoratio, & similia. Ita ille, egregiè quidem: nec quidquam addendum occurrit.

An, & qualiter ante torturam probanda indicia à Iudice, aut Inquisitore? & num per testes singulares ad eam sufficiat?

REGULA CCCXLII.

41 Ntequam reis tortura infligatur, debent iuridicè probari indicia ad eã requisita; alioquin præter delictum Iudicis, aut Inquisitoris torquentis, nullum causant
42 effectum. Indicium proximum vnico teste, qui sit omni exceptione maior, sufficienter probatur; quin ipse solus, si deponat de facto cognito per visum, aut alium sensum, facit indicium sufficiens ad torturam, nisi reus sit bonæ famæ; tunc enim alia indicia
43 requiruntur. Indicium non ita proximum, licèt valdè coniunctum, per testes duos contestes, vt probabilior tenet opinio, probari debet; atque à fortiori, quoduis indicium
44 remotum. Ad huius autem probationem testes singulares non duo tantum, sed plures necessarij sunt, deponentes de tendentibus in eundem finem, secùs ad probandum indicium proximum, seu coniunctum valde ipsi delicto.

45 Pari modo certum est requiri indicia ad infligendam reis torturam, atque ea debere esse probata iuridicè, eum non sint legitima, nisi probentur, & se habent ac si non essent; quòd autem debeant esse legitima indicia ad torturam requisita, patet ex l. 1. §. de quæst. & ex communi sensu Doctorum præcipuè Iul. Clar. in praxi §. fin. quæst. 64. vers. dixi etiam. Zanger. de indic. & tortur. in proœm. num. 4. et quoad delicta spectantia ad Tribunal S. Inquisitionis Pegna, 3. part. direct. comment. 110. vers. ad hæc priusquam Martin. Delri. disquis. magic. lib. 5. in 2 append. quæst. 21. Farinac. de hæres. quæst. 185. nu. 121. Castr. Palazo, tom. 1. tract. 4. disp. 8. pun. 9. num. 2. quibus adde Carenam, 3. part. tit. 10. n. 10.

46 Ex prædicta doctrina ita certa deducitur primo, quòd peccet grauiter iudex, aut Inquisitor si absque indicijs legitimis, & iuridicè probatis, ad inferendam torturam procedat; nec excusabitur, licet extra processum certò ipsi constet delictum à reo retro fuisse commissum. Nam iudex debet iudicare secundum allegata, ac probata, et ea, quæ sunt extra processum, respectu iudicis dicuntur esse extra mundum vt cum Beltram ad decis. 1. felicicis mem. Gregor. XV. numer. 5. bene docet Care-
47 na loco cit. num. 14 Addens num. 15 id habere locum, etiamsi iudex non careat iure procedendi auctoritate regia, quia adhuc ex sola sua conscientia non poterit aliquem torquere, nisi aliqua saltem indicia leuia in scriptis prius essent redacta cum sufficienti eorum probatione.

48 Excusaretur autem iudex, vel Inquisitor, & non subiret syndicatum Commissarij, seu visitatoris, casu, quo circa sufficientiam, et iuridicam probationem indiciorum essent variæ Doctorum opiniones, et ipse secutus probabilem, relicta probabiliori, ad inferendam reis torturam deueniret. Sic resoluit Diana par. 4. tract. 6. resol. 38. cum Mart. Delr. in disquis. magic. lib. 5. append. 2. qu. 1. et cum Ioan. Sancio, in selectis, disput. 44.
49 num 72. Cuius verba accipiat libenter, eo quòd contineant doctrinã perutilẽ ad praxim. Animaduertant, inquit, quoq; Iurisperiti non ob id subijci syndicatui, quod iuxta opinionem probabilem sententiam ferat, relicta probabiliori, & communiori, nam prudenter agit, qui iuxta opinionẽ probabilem operatur, syndicare antẽ Iudicem, eò quòd iuxta probabilẽ opinionẽ sententiam tulerit, esset eũ punire absq; culpa, quod herclè iniquum est, et oppositũ rectæ rationi.
50 Quapropter Doctores oppositum sentientes reijciendi sunt, velut punctum veritatis minimè attingentes; certè namque in principijs moralibus minùs fidendum est de Iurisperitis, quàm de Theologis; hactenus Sancius.

51 Deducitur secundo, si non præcedant indicia sufficientia, ac iuridicè probata, et Iudex, vel Inquisitor ad torquendum reum deueniat, haud vllum inde sequi effectum iuridicum, et tam huiusmodi torturam, quàm confessionem subsequentem, et more solito ratificatam prorsus nullas esse, nec posse in subsequentibus indicijs validari. Tradunt Iul. Clar. §. fin. qu. æst. 55. vers. Si verò confessio, et qu. 64. vers. dixi etiam Zanger. loco citato, cap. 2. num. 9. Grego. Lopez. in l. 2. tit. 30. partit. 7. glos. 2. Torreblanca. de magia lib. 3. cap. 18. num. 26. Castil. decis. Regni Siciliæ 179. et Carena vbi supra, num. 12. patetque vltimum ex vulgata iuris Regula, quòd, quæ ab initio nulla sunt, tractu temporis non conualescunt. Non posse item ex dicta confessione sic extorta iniun-
52 gi aliquam abiurationem, nec disponi reũ ad pœnam relapsus; dicemus infra expendentes circumstantiam personæ torturam infligentis.

53 Circa probationem autem indiciorum Eymeric. 3. par. Direct. qu. 61. et ibi Pegna comment. 110. Mascard. conclus. 895. nu. 2. Farinac. quæst. 37. num. 13. et de hæres. qu. 185. §. 8. num. 145. Sousa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 15. & alij asserunt, primo in communi, quòd absolutè loquendo, debeant in genere suo per duos testes probari. Descẽ-

54 dendo tamen ad particularis, omnes ferè concordant, quòd ad probandum indicium proximum respiciens immediatè substantiam delicti pro infligenda tortura; sufficiat vnus testis omni exceptione maior. Ita Farinac. cũ multis, quos copiose citat, quæst. 37. num. 13. & Sousa ibid. num. 16. inde patet, qua duo testes omni exceptione maiores regulariter faciunt plenam probationem ad condemnandum, vt infra videbimus; ergò vnus solus talis faciet, vt plurimum, semiplenam probationem ad torquendum: vbicumq; autem adest semiplena probatio, ex mente omnium Doctorum, indicium sufficienter probatum reperitur.

55 Quin etiam dictus testis omni exceptione maior, deponens circa substantiam criminis cogniti immediatè per visum, vel alium sensum corporeum, solus per se ipsum constituit indicium proximum, ac simul id sufficienter probat, ad torquẽdum reum: vt si deponat, quòd viderit Titium conficientem sortilegium qualificatum, vt cum abusu rerum sacrarum, vel quòd audierit Caium blasphemantem, Deum esse iniustum, aut dicentem non esse in Deo tres personas. Afferunt Pegna 3. part. Direct. quæst. 61 comment. 110. Rojas de hæret. part. 2. Campeg. in Addit ad Zanchin. cap. 9. eum ibi sequutus, Sousa dicto cap. 39. num. 17. & cum alijs ab ipso relatis Antoninus Diana, part. 4 tract. 6. resolut. 6.

56 Prædicta tamen doctrina meritò limitatur, quoad reum bonæ famæ, pro cuius tortura non sufficit vnus testis, licet omni exceptione maior, sed requiruntur alia indicia, vel adminicula. Ita permulti ex DD. vt Decianus, tom. 1. lib. 5 cap. 36 num 6. Simanc. in Enchir. tit. 52. num. 13. cuius hæc sunt verba. in probationem præcedentis, et præsentis doctrinæ. Necessaria est, inquit, dimidiata, siuè semiplena probatio ad torquendum hominem; reus ergo infamatus torqueri poterit vnius hominis fide digni testimonio, de crimine ipso testificante; quòd si reus sit bonæ famæ, alia præterea indicia necessaria sunt.] Sic ille; idem sentiunt Sanchez tom. 2. consil. moral. lib. 6. cap. 3. dub. 15. num. 3. Sanctarellus de hæresi, cap. 41. dub. 1. num. 1. & cum alijs Dia-

57 na vbi supra. Qui ex Boerio decis. 103. n. 2. notat Sanctum Ludouicum Regẽ Galliæ statuisse, ne vllus vir honestus, vel integræ famæ, quamuis pauper existeret, ad vnius testis depositionem torqueri posset: quidquid contra hanc limitationem dicat Petrus Caballus in resol. crim. cent. 1 cas. 84. nu. 15. vt refert ipse Diana.

58 Quando autem reus esset malæ famę, seu scandalosæ vitæ, tunc probabile est, quòd ad eum torquendum sufficiat quiuis testis, etiam non omni exceptione maior, dummodo non sit ipso iure inhabilis, vel non patiatur plures defectus, licet vilis, aut pauper existat. Ita Baiard. in addit. ad Iul. Clar. quæst. 21. num. 15. Carerius in prax. crim. leg. obseruare curabis, num. 110. & Menochius de præsump. lib. quæst. 89. num. 6. quibus adhæret Farinac. quæst. 37. num. 65. ac ego probabiliter.

59 Sed quid, si indicium non est ita proximum, coniunctum tamen valdè eum delicto, vt si quis reperiatur cum instrumentis, seu præparatorijs ad sortilegium, fine maleficium conficiendum, aut si gladio stricto, & sanguinolento exeat de domo, vbi homo occisus postea reperitur, & de similibus actibus delicto maximè coniunctis, & ipsum clarè inferentibus? meritò, & probabilius defendit Sousa dict. cap. 39. numer. 16. cum Farinac. dict. quæst. 37. à numer. 13. id hinc inde discutiente, & plures pro vtraque parte allegante, quòd huiusmodi indicium crimini coniunctum, quodcunque illud sit, debeat per testes duos contestes probari, sicque erit sufficiens ad torturam inferendam, quia sic faciet semiplenam pro-

60 bationem. Atque à fortiori idem affirmandum est de indicio quolibet remoto, quòd non minori, quàm duorum testium contestium probatione ad torquendum reum sufficere possit.

61 Addit autem idem Sousa numer. 18. dicens esse controuersum inter Doctores, an dicti testes ad indicium coniunctum delicto, vel remotum ab eo probandum requisiti, debeant esse omninò integri, & omni exceptione maiores? an secus? & remittens ipse lectorem ad videndum Farinacc. dict. quæstion. 37. à numer. 18. vsque ad 42. nihil circa id resoluit, fortè eò, quòd iudicet, debere relinqui arbitrio prudentis iudicis, vel Inquisitoris, aut esse vtramq; partem æquè

62 probabilem; Quamquàm ea videtur probabilior, quæ tenet ad probandum indicium conducens ad torturam inferendam maximè reis Sancti Officij, sufficere testes duos patientes aliquem defectum, seu non omninò integros, argumento ex cap. in fidei fauorem de hæreticis in 6. et quidem si vnus ex duobus haberet defectum, et alter esset omni exceptione maior, apparet iam prædicta resolutio multo probabilior

63 Restat in præsenti Regula discutiendum dubium illud graue circa testes singulares, an, et qualiter isti probent indicia, ad torturam? Duæ sunt sententiæ oppositæ; altera prorsus negans, indicia remota, posse sufficienter probari per testes singulares deponentes de visu, & multo minus de auditu. Tenent Bald. consil. ton. 5. consil. 515. n. 2. Carrer. in pract. tract. de iudic. & tex. §. quæ autẽ, & qualis, à n. 4. Marsil. in l. vnius, §. testes, ff. de quæst. Boss. in tit. de indic. &c. num. 20. & præter alios, quos copiosè refert Farinac. vbi infra, id affirmat Anton. Gomez, cap. 13 rubr. de tort. reo, sub num. 18. adeò mordicus, vt addat contrarium non esse verum, nec tenendum: ratio est, quia tales testes singulares non coniunguntur

guntur ad faciendum indicium sufficiens ad torturam.

64 Altera sententia affirmans est Fulgos. in l. fin. ff. de quæst. (quamquàm hæc eius lectura nunc non extat, teste Farinac. citando ex Gomez citato) vel, vt alij allegant, l. final. C. famil. ercifcun. Gram. decis. 34. num. 30. et 35. Gig. de crim. læsæ Maiest. lib. 2. tit. quomodo, et per quos crimen læsæ Maiest. probe. quæst. 25. in fine, num. 3. & præcipuè ex ijs, qui de causis Sancti Officij tractant, Arnal. Alber. in tract. de agnoscen. assert. cathol. & hæret. quæst. 25. num. 20. & seqq. Inde ostendit, quia tametsi in coniunctione præsumptionum, et indiciorum debeant singula indicia esse plenè probata per duos contestes, intelligendum tamen hoc est, ita se habere, pro condemnatione, et nō pro tortura infligenda.

65 Prædictæ duæ sententiæ in concordiam reduci possunt, sicut conatur eas reducere Farinacc. quæst. 38. Ac primò distinguendum de indicijs, nempè remotis, et proximis. Proximum indicium vocamus hic cū Farinac. ibid. num. 42. non illud valdè proximum, de quo iam supra, respiciens immediatè substantiam delicti, sed actum aliquem ipsi delicto coniūctum, qui à DD. indicium proximum quandoque appellatur, et hoc obiter pro vitanda æquiuoca-

66 tione prænotato. Si ex huiusmodi indicijs proximis adsint duo saltem, licet per testes singulares probentur, nempè vnumquodque eorum per vnum testem habilem, & omninò integrum, facient sine dubio indicium sufficiens ad torturam. Ita Farinac. dict. num. 38. & Sousa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 19. post Turrecrem. in cap. Nihilominus 3. quæst. 9. Ostenditur inde, quia talia duo indicia sic probata, vnumquodque per suum testem singularem, ob coniunctionem cum delicto, vehementem præsumptionem contra reum, & semiplenam probationem efficiunt; ergo ad torturam ei infligendam sufficiunt.

67 Remota verò indicia, circa quæ præcipuè est dictum dissidium inter auctores, in concordiam reducendos, probata per testes singulares, sunt sufficientia ad torquendum reum cuiusuis Tribunalis, maxime Sancti Officij, quoties adsunt quatuor conditiones, quibus stantibus admittitur posterior sententia Fulgos. Alber. & aliorum, affirmans; vna tamen ex eis deficiente, locum habet prior negans. ita Farin. loc. cit.

68 Prima conditio, quòd sint indicia non valdè remota, id est non sint tantum adminicula, quæ, teste eodem Farinacc. indicia remotissima quandoque vocantur. Se-

69 cunda, quòd probentur per testes integros, & omni exceptione maiores, & multò magis, si notabiles, & probatæ vitæ

70 existant. Tertia, quòd talia indicia sint plura, quàm duo, nempè tria saltem, vel quatuor, et singula singulis testibus pro-

71 bentur. Quarta, et præcipua, quod omnia coniunctim tendant in eundem finem, nēpè in manifestationem delicti, et delinquētis; vt patet in exemplo proposito à Fulgos. nimirùm; vnus testis deponit, se vidisse Caium in terra prostratum, & interrogatus ait, quòd præsumat fuisse vulneratum à Titio; alter verò dicit, se vidisse Titium sanguine aspersum, et cum euaginato ense fugientem; alius item deponit, eundem Titium vidisse versus nemus recto tramite euntem, et ibi se occultantem; tunc, cum hi tres ad idem tendant, et vnusquisque eorum per se aliqualem præsumptionem faciat, coniunguntur simul, & vnam præsumptionem vehementem constituunt, sufficientem ad torturam.

72 Non enim est verisimile, quòd tot testes non suspecti talia dixissent, nisi reus esset culpabilis; sicque efficaciter probata manet dicta sententia affirmans, quam, prætet citatos, tenentur etiam Clar. §. fin. q. quæst 53. versic. dixi etiam. Delri. disquis. magic. lib. 5. in append. 2. quæst. 10. Sousa dict. cap. 39. num. 20. Diana 4. part. tract. 6. resol. 5. et alij, ex quibus nonnulli non ita exprimunt quatuor illas conditiones, sicut Farinac. quem videas. Atque hactenus in communi de indicijs, et probationibus eorum sufficientibus ad torturam infligendam; de vtroque magis constabit, agendo in sequentibus Regulis de indicijs particularibus.

Qualiter socius criminis faciat indicium ad torturam, maximè in S. Officio: & an ad id ipse torquendus, ac quinis alius testis inhabilis?

REGVLA CCCXLIII.

73 Ex depositione vnius socij criminis absolutè loquendo, non oritur sufficiens indicium ad torturam; (nisi adsit alia præsumptio, seu adminiculum) bene tamen ex depositione duorum, vel pluriū, etiam singularium, ad eundem finem tendentium; secus, si non tendant, sed sint

74 disparati. Nominatio item socij criminis, quamuis nominās patiatur alios defectus, probabiliter facit, maximè in causis Sanctæ Inquisitionis, sufficiens indicium ad torquendum nominatum; probabilius ta-

75 men censetur oppositum; Præcipuè, si hic sit adeò bonæ famæ, vt nec trium sociorū

76 criminis depositiones sufficiant. Denique vt socius criminis, et quiuis alius testis inhabilis, faciat indiciū ad torturam, non est necesse, vt is peculiariter torqueatur, sic-

ta-

tamen ſæpè, & meritò, aliquando etiam
addita confrontatione nominantis cum
nominato in ipſa tortura.

---

77 ANte probationem ſingularum par-
tium huius Regulæ, prænotanda
aliqua huc ſpectantia. Prænotandum pri-
mo, quòd quamuis ex diſpoſitione iuris
reus de ſe crimen confeſſus non poſſit de
ſocijs interrogari, cap. Veniens. extra de
teſtibus, ibi, nullique de ſe confeſſo, aduer-
ſus alium in eodem crimine eſt credendũ.
l. final C. de accuſat. ibi. nemo igitur de
proprio crimine confitens ſuper conſcien-
78 tia ſcrutetur aliena: De conſuetudine ta-
men legitimè recepta in criminibus exce-
ptis, præcipuè hæreſis. & in hoc ex priuile-
gio iuris, cap. in fidei fauorem, de hæret.
in 6. ac ex vi Decreti Pij V. cuius memi-
nit Carena citandus, interrogari ſolet, &
debet. Ita Clar. §. final. quæſt. 21. verſ di-
ctum. Farinacc. quæſt 43. num. 56. & alij.
79 Prænotandum ſecundo, quod debeat
aduerti diligenter, an reus nominauerit
ſocium criminis ad ſuggeſtionem iuditis,
qui malè illum in ſpecie de ſocio interro-
gauit, cum debuiſſet tantùm in genere
interrogare: quia tunc nominatio nihil
prorsùs nominato prçiudicat. Affert Ca-
80 rena part. 3 tit 10. §. 8. num. 53. cum Cla-
ro ibidem, verſ. retenta. in fin. affirmante
ibi, fuiſſe annullatum Mediolani à Magi-
ſtratu ſimilem proceſſum ad ſuggeſtionẽ
Prætoris cuiuſdam formatum, & cum Fa-
rinacc. dict. quçſt 43. num. 132. Sed id li-
mitans benè ait non procedere, quando
contra perſonam nominatam in ſpecie ad-
ſunt indicia.
81 Tertio, prænotandum, quòd oporteat
expendi motiuum, quo inductus fuit reus
ad nominandum criminis ſocium, maxi-
mè ſi ante Iudicis interrogationem nomi-
nauit, an id fecerit ex odio, aut inimicitia
cum eo, an ſpe gaudendi impunitione ſibi
vel à iure, vel ſpeciali Principis edicto cõ-
ceſſa. Vtrumque adducitur in l. final. cit.
reddendo rationem, cur non ſint interro-
gandi rei de complicibus, ibi, ne ſcilicet
rei veniam fortè à Principe ſperantes, fa-
uore, vel priuilego alterius, eum nominẽt,
neue odio, vel inimicitia, alioué affectu du-
cti quemquam nominent, vt ſupplicio pe-
reat.] Vide Farin. quæſt. 44. num. 192.
82 Quarto prçnotandum. quòd tam in hoc
indicio nominationis ſocij criminis, quàm
in alijs explicandis, valde oporteat, vt
quiuis iudex, ſed prçcipuè Inquiſitor, ſem-
per præ oculis habeat verba text. cap. in
fidei fauorem, de hçreticis in 6. nam poſt-
quàm Papa dixit, in fauorem fidei teſtes
alias inhabiles admitti, addit, Si ex veriſi-
milibus coniecturis, et ex numero teſtium
aut perſonarum, tàm deponentium, quàm
eorum, contra quos deponitur, qualitate,
ac alijs circumſtantijs, ſic deponentes falſa
non dicere præſumitur.] Ita in text. & ad-
ducit Carena citatus, num. 56. Quibus ſic
prænotatis, ac præmiſſis, vti huic materiæ
lucem afferentibus,
83 Iam, quòd ſola nominatio vnius ſocij in
delicto patrando non ſufficiat ad torquen-
dum nominatum, tradunt præter Clar. ci-
tat. Farinac. de hçreſ. quçſt. 185. §. 8. n. 151.
Delrius diſquiſ. magic. lib 5. in 2. Append.
quçſ. verſ. dico primo Caſtrus Palao, tom. 1.
tract. 4. diſput 8. pun. 9. num. 6. & alij com-
muniter, vt certum Atque inde efficaci-
ter probatur, quia vbi ſuum crimen quis
confeſſus eſt, ſtatim contraxit infamiam,
& deſijt eſſe omni exceptione maior, licet
prius fuiſſet: ergo nominans coram Inqui-
ſitore ſocium criminis, non facit contra
eum ſemiplenam probationem, nec indi-
cium ſufficiens ad ipſum torquendum.
84 Faciet tamen haud dubiè, ſi dicta nomi-
natio ſocij criminis coniungatur cum alia
præſumptione, aut indicio, vel adminiculo
aliquo. Ratio eſt, quia quando adiungitur
dictę nominationi huiuſmodi præſumptio,
vel adminiculum, iam ſupletur ille defectus
infamiæ in nominante, ex confeſſione iuri-
dica proprij criminis ortus; ergo faciet ſe-
miplenam probationem, & indicium ſuf-
ficiens ad nominati torturam, depoſitio
rei nominãtis ſic adminiculata, aut prçſũ-
ptione aliqua innixa Docent auctores ci-
tati numero præcedenti, quibus adde
Pegnam 3. part. direct. cõmen 110 San-
chez conſil. moral. tom. 2. lib. 6. cap. 3.
dub 15. num. 7. Dianam, & alios ab ab ip-
ſo citatos, dict. tract. 6. reſol. 7.
85 Quòd ſi petas quænam ſint præſumptio-
nes, aut indicia, vel adminicula, ex quibus
alicui coniuncta nominatio ſocij criminis
facit indicium completum ad torturam
nominati? Reſpondent tibi Menoch. de
arbit. lib. 2. caſ. 474 num 47. & alij, nimis
genericè aſſerentes, id remittendum eſſe
86 arbitrio Iudicis, aut Inquiſitoris. Sed
melius Farinac. vbi ſupra, et Souſa, lib. 2.
Aphor. cap. 15. exemplificantes in aliqui-
bus caſibus. Primo, ſi præter nominatio-
nem ſocij criminis, adſint teſtes de auditu.
Secundo, ſi cum dicta nominatione con-
currat fama. Tertio, ſi concurrat fuga.
Quarto, ſi fuit peculiaris, et ſtricta amici-
tia nominati cum ſocio criminis nominã-
te. Quinto; ſi alloquutio ſecreta, et con-
uerſatio inter ipſos præceſſit. Vide Dian.
citat.
87 Exempla item particularia doctrinæ
traditę, quòd nominatio ſola non ſufficiat
ad torturam, accipe ab Antonio Souſa, qui
dict. cap. 25. nu. 29. ait per ſequentia ver-
ba: Dictum mandatarij, qui mandatum
executit, contra mandantem, niſi alia prę-
ſum-

ſumptio interuenerit, non facit indicium ad torrnram. Mascard. concluſ. 1317. n. 19.
88 Farinac. quæſt. 44. à num. 2. Præterea idem Souſa, nom. 30. ſic. Teſtis, inquit, dicens ſe falſum depoſuiſſe ab alio corruptum, non facit indicium ad torturam contra corrũpentem, ſed neque ad inqulrendum, dummodò falſum depoſuerit, niſi alia præſumptio, vel adminiculum interueniat, Farin. quęſt. 45.] hactenus Souſa, qui ſimilia repetit, cap. 39. num. 57.
89 Quòd verò ex nominatione duorum, vel plurium ſociorũ criminis conteſtiũ inſurgat indicium ad torturam contra nominatum, quidquid dicat Michael Zanard. in direct. Theolog. par. 3. cap. 94. reliqui omnes, vt certum, docent, præcipuè Clar. §. fin. qu. 21 Pegna 3. par. direct. comment. 110. in append, Menoch, de præſump. lib. 1. quæſt. 91. num. 5. & Caſtrus Palaus tom. 1. Ratio eſt, quia vnuſquiſque ex illis ſocijs nominantibus facit per ſe aliqualem probationem: ergò coniunctæ duæ ſimul probationes faciẽt vnam ſemiplenam, et indicium ſufficiens ad torquendum nominatum.
90. Sed quid, ſi dicti ſocij criminis ſint ſingulares deponentes de diuerſis actibus, facient ne indicium ad torturam contra cõplicem? Affirmanter reſpondet Souſa, dict. cap. 39. num. & cirat pro ſe Clar. §. fin. qu. 21. qui id ibi non diſcutit, ſed adhæret Boſſio dicenti, tit. de indic. num. 159. ita ſeruari; citat item Farinac. quæſt. 43. num. 37. & 38. hic tamen nequaquam ſic expreſsè
91 aſſirmat. Sententia itaque Souſæ, vt benè ait Carena dict. §. 8 num. 47. ſolum habebit locum, quando ſocij criminis ſingulares deponunt de diuerſis actibus tendentibus ad eundem finem, vt, verbi gratia; ſi vnus diceret, ego de mãdato Sempronij abſcondi in domo eiuſdem homicidam vxoris ſuę, & homicida ipſe fateretur, ſe occidiſſe vxorem Sempronij, ipſomet Sempronio mandante; cum hi duo ſocij criminis deponant de eodem delicto homicidij, & de diuerſis actibus, idem tamen delictum inſerentibus, vtique eorum ſingularitas obſtare non poteſt ipſorum coniunctioni; ergò facient indicium ad torquendum Semptonium. Ita Carena totidem ferè verbis, qui alios citat.
92 At ſi depoſitiones ſociorum criminis ſingularium non tendant ad eundem finem, nec alias ſint adminiculatæ, nequaquam facient indicium ad torturam contra complicem. Egregie docet ibidem Carena à nu. 41. & efficaciter probat, quia dicti ſocij criminis, reſpectu complicis nominati ſunt teſtes, et ſingulares, vt ſupponitur, diſparati inter ſe, & nullo modo coniuncti; ergò tantum probabit vnus, quàm mille, attenta vulgata Regula Baldi, l. Iuriſiurandi, C. de teſtib. Sed vnus ex ſocijs criminis non ſufficit ad torturam, ergò nec plures ita ſin-
93 gulares ſufficient. Probatur item, quia in ſimili doctrina Farinac. quæſt. 45. num. 45.

benè ait. ſi ex pluribus teſtibus corruptis, deponat ſe fuiſſe corruptum in vna cauſa, alia in alia, & alius in alia, ac ſic de reliquis, vnumquemque iſtorum tantùm probare, quàm mille, ſeù omnes ſimul, nec poſſe coniungi ad effectũ torturæ contra corrũpentẽ, eò, quòd dicto modo ſint ſingulares; ergò idẽ dicendũ in ſocijs criminis ſingularibus. Ita Carena contra Dianã citatum, & alios.
94 Sequitur diſcutiendum illud dubium aliquantulum controuerſum inter DD. an depoſitio ſocij criminis adminiculata modo dicto, ſufficiat ad torquendum complicem, ſi ille patiatur alios defectus? Partem affirmantem in criminibus contra fidem, ſeù in cauſis Sãcti Officij defendit Delrius. diſquiſ. magic. lib. 5. in 2. appen. quęſt. 17. & citat pro ea Baiardum, Boſſ. & Ludoui-
95 cum. Probatur, quia ex vi legis, præcipuè cap. in fidei fauorem, de hęret in 6. infames, criminoſi, aut alias inhabiles admittuntur, vt deponant non ſolum ad inquirendum, ſed etiam ad torquendum, & condemnandum; ergò cum lex non diſtinguat inter habentem plures defectus, & habentẽ vnum ſolum, nec nos diſtinguere debemus
96 Confirmatur inde in peculiari materia Sancti Officij, quia malefici multi, & execrandis criminibus ſolent eſſe inuoluti, & ſi neceſſe eſſet, maleficos teſtes alijs criminibus carere, nullus vnquàm reperiretur teſtis idoneus ad probandum, & puniendũ maleficium, cum hoc inter ipſos ſolos occultè, vt plurimum, committatur, ergò, &c. hæc pars probabilis, & tuta mihi videtur.
97 Verùm oppoſita negans eſt ſine dubio probabilior, et tutior, ac valdè communis inter auctores, ex quibus plures citat, & ſequitur Diana, dict. tract 6. reſol. 8. Maſcard. de probat. tom. 3. concl. 1311. Menoch. de arbit. lib. 2. caſ. 474. n. 54. Rojas ſing. 188. n. 5 Souſa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 53. Farinac.
98 quęſt. 62. à num. 381. Imò & Delrius dict. lib. 5. ſect. 3. vbi non ſibi contrarius, vt ei impingit Diana, ſed loquendo de alijs criminibus, etiam exceptis, ſic ait. Socius criminis, vt faciat indicium ad torturam, requiritur, vt non patiatur, niſi hunc defectũ, nam ſi plures habeat, etiam ſi tãtùm duos verbi gratia, quòd non tantùm ſit infamis, et criminoſus, ſed etiam ſit vilis, abiectus, vel alias inhabilis, tunc ne in exceptis quidem faceret indicium ad inquiſitionẽ ſpecialem, ne dùm ad torturam, & ſi in tortura ſuam nominationem confirmaſſet.] hęc
99 Delrius. Sed alij Doctores in ſpecie loquuntur de crimine hęreſis, præcipuè Rojas adductus, et Seſſe citatus à Diana, relatis his eius verbis; Licet, inquit, in crimine hæreſis admittatur ſocius criminis, hoc procedit, quando talis ſocius non ſit ex alio delicto infamatus, & ſic non datur cõtra eum duplex exceptio, & defectus; nam ſicut plura adminicula probant probationem, ſic plures defectus eam deſtruunt.] ita ille reddens rationem.

Ex

100 Ex dictis duplici numero præcedenti
colligo primò; id quod colligit Diana vbi
supra cum Farinac. quæst 43. num. 86. per se-
quentia verba. Si reus, inquit, primò exami-
natus negauerit delictum, ac etiã cõplices,
vel confessus de se delictũ, interrogatus de
cõplicibus, illos reticuerit, si postea iterũ in-
terrogatus, vel tortus, spontè, aut per tortu-
rã variando á prima depositione socios no-
minauerit, non vtiq. faciet tunc talis nomi-
natio indicium ad torturam contra nomi-
101 natos, defectu periurij. Nisi forsan cum
dicto socij criminis periuro concurrerent
non solùm adminicula, sed illa quidem etiã
grauia.] hæc ille.
102 Colligo secundo, partem illam negan-
tem, quod depositio socij criminis patien-
tis plures defectus non faciat, indicium ad
torturam, tametsi habeat locum respectu
cuiusuis nominati, multò magis esse admit-
tendam casu, quò nominatus est vir bonæ
103 vitæ, & famæ; Imò aliquando tam bonæ
famæ, talisque status, & conditionis contin-
get esse nominatum, vt eius respectu nullo
modo sit admittendum id, quod commu-
niter tenent omnes, nempè ex dicto trium
sociorum criminis posse torturam nomina-
to infligi, ob magnam personarum inæqua-
litatem: vt v. g. ait Delrius, dict. lib. 5. qu. 6.
si Princeps denunciaretur á suis subditis,
istorum denunciationes tot esse deberent,
104 quot possent præponderare. Atque me-
liùs ad rem præsentem exemplificat Diana,
dict. resolu. 7. sub finem, in eo, qui publicè
apud ciues, & populares haberetur pro Re-
ligioso eximiæ sanctitatis, cum magni fa-
cienda sint præcedentis vitæ merita, secun-
dùm l. 3. §. Sed si ex improuiso, et l. non
omnes, §. à barbaris, ff. de re milit.
105 Quamquàm circa hoc benè aduertit
idem Diana resolu. 9. per sequentia verba.
Sed hoc (attendant DD. Inquisitores) ego
puto remittendum esse eorum prudenti
arbitrio; nam si cum dicto socij concurrant
tot adminicula, & præsumptiones, vt supe-
rarent bonam famam, esset omninò nomi-
natus subijciendus torturę, & ita tenet Fa-
rinac. quæst. 37. num. 588. hactenus ille.
106 Denique pro parte vltima Regulæ, est-
ne socius criminis, & quilibet alius testis
inhabilis specialiter torquẽdus, vt eius de-
positio faciat fidem, & conducat ad tortu-
ram nominati, vel alterius? Hoc dubium
circa vtramque partem procedit apud no-
strum Tribunal Sanctæ Inquisitionis, in
quo ex priuilegio cap. in fidei fauorem, de
hæret. in 6. quæcunq. personæ quantumuis
inhabiles, ad deponendum admitti solent;
apud alia verò Tribunalia, in quibus regu-
lariter á testificando inhabiles repelluntur,
procedit saltem circa primam partem de
107 socio criminis nominãte. Diuisi sunt Do-
ctores in ipsius decisione: partem affirman-
tem tuentur plures, vt Anton. Genuensis in
praxi Archiepis. cap. 68. num. 11. Campeg.
in addit. ad Zanchin de hæret. cap 9. litt. C.
Martin. Delrius, dict. lib 5. sect. 3. Sanctarel-
lus de hæres. cap. 38. dub. vn. num. 1. & no-
uissimè Carena part. 3. tit. 10. de indic. &
tortu. num. 38.
108 Alij è contra negantem partem sequun-
tur, vt Simanc. cathol. instit. tit. 53. nu. 38.
Rojas de hæret. assert. 7. num. 155. Anton.
Gomez, var. resol. lib. 5. cap. 12. num. 16. Si-
gismun. Scaccia, tom, 1. lib. 1. cap. 82. num. 2.
Sousa, lib. 2. Aphoris. cap. 13. nu. 15. & Dia-
na, dict. tract. 6. resol. 10. & 11. vbi ait, sic
practicari in Tribunalibus Sancti Officij
Hispaniarum, vt testes inhabiles pro con-
firmãda sua depositione non torqueantur.
109 In eandem inclinare videtur Mascard
tom. 3. de probat, concl. 1318. num. 43. dum
ibi asserit, dictum socij criminis tunc facere
indicium contra nominatum, quando fuit
interrogatus á iudice; secus, si ante eius in-
terrogationẽ voluntariè complicem delicti
nominauit, nulla facta mentione torturæ.
110 Verùm in hoc Doctorum dissidio me-
dia via nobis incedendum, et affirmandũ
cum Pegna. 3. par. direct. quæst. 46. com-
ment. 113. & Diana citato, attentisque alijs
circumstantijs, arbitrio prudentis iudicis,
vel Inquisitoris vtramque partem affirmã-
tem, et negantem posse, ac debere quando-
111 que in praxi seruari. Et quidem pro po-
steriori, quoad testes inhabiles in causis fi-
dei (in quibus denunciantes habent vices
testium, vt alibi dictum) est efficax ratio,
quia si huiusmodi testes inhabiles non ad-
mittantur in S. Officio ad testificandum, seu
denunciandum sine tortura, facilè auerten-
tur á testimonio ferendo, vel á denuncian-
do, in detrimentum fidei: ergò non est ne-
cesse, vt torqueantur, sed sufficit, si eorum
dictum iuramento firmetur, vti debet.
112 Nihilominus quoad socios saltem cri-
minis, maximè si sint personæ viles, & abie-
ctæ, valdè est vsu receptum, teste Genuensi
relato, vt aliqualis tortura, saltem vsque se-
cundum gradum eis infligatur. In Tribu-
113 nalibus huius Insulæ Meliten. ita fieri so-
lere audio, etiam pro dicto testium inhabi-
lium confirmando, & in nostro Tribunali
Sanctæ Inquisitionis istius loci scio certò
fuisse aliquoties inflictam torturam socijs
criminum pro corroborandis depositioni-
114 bus per eos prolatis: Imò circa casum par-
ticularem materiæ sortilegiorum, eo quòd
contra complicem nominatum extabant
alię præsumptiones, & persistebat in nega-
tiua, de consensu nominantis (qualiter fie-
ri id possit, quandoque alibi docuimus) ab
Illustrissimo Domino Inquisitore Gorio ad-
dita fuit confrontatio istius cum illo in ip-
samet tortura.
115 Reijciendum tandem, vti cum Farinac-
cio, & Antonio Queuedo per ipsum citatis
reijcit Diana dict. resol. 7. assertum illud
Mascardi, maximè pro nostro Tribunali S.
Officij, quia in eo reus de se crimen confes-

sus

ſus, ex obligatione Edicti Domini Inquiſi-
toris, tenetur complices manifeſtare, etiam
ſi ab Inquiſitore de eis non interrogare-
tur; ſemper tamen interrogari ſolet, vt pa-
tet ex praxi ipſa; imò etiam ſpontè compa-
rens non ſolum de ſuis complicibus, ſed
etiam de alijs hæreticis, vel ſuſpectis de hæ-
reſi, an aliquos in hoc loco cognoſcat, inter-
116 rogetur. Nihilominus ex nominatione
ſocij criminis etiam per torturam eius cō-
firmata, cautè, ac pedetentim procedendū
eſt à iudice contra nominatos, maximè ſi
ſint perſonæ nobiles, & nominans vilis, ac
infamis; nam bis contigit, vt in crimininibus
atrociſſimis annis proximè præteritis à per-
ſonis viliſſimis nobiles Equites Religioſi
apud Tribunal ſeculare huius Ciuitatis no-
minari fuerint, qui poſteà reperti ſunt in-
117 nocentes. Talem autem nominationem
fuiſſe ab eis factam, vt nobilium auxilio,
pœnam vltimi ſupplicij effugerent, aut ſal-
tem diù exequutionem eius differrēt, quis
dubitet? Sed haud obtinuerunt. Atque ha-
ctenus de indicio ad torturam ex depoſi-
tione ſocij criminis.

---

*An, & quomodo confeſſio extraiudicialis fa-
ciat indicium ſufficiens ad torturam,
maximè in cauſis S. Officij.*

REGVLA CCCXLIV.

118 EX ſola confeſſione extraiudiciali,
vt plurimum oritur ſufficiens indi-
cium ad torturam, reſpectu eius, qui con-
feſſus eſt proprium delictum: eſtque id etiā
verum, quamuis à delinquente talis con-
119 feſſio fuerit reuocata. Vt autem ex vi eius
procedere poſſit iudex, aut Inquiſitor ad
torquendum reum ſic confeſſum, plures re-
quiruntur conditiones, præcipuè quatuor.
Primo, quòd debeat eſſe veriſimilis. Secun-
do, quòd fuerit facta seriò, et cum plena de-
liberatione, non verò iocosè, nec ex calo-
re iracundiæ. Tertio, quòd ſit ſpecialis, ac
quo loco, et tempore facta, indicetur.
Quartò, quòd probanda per duos teſtes
120 conteſtes. Duæ item confeſſiones extra-
iudiciales probatæ per ſingulares teſtes,
ſingularitate adminiculatiua, ad torquen-
121 dum ſufficient. Confeſsio denique facta
coram iudice incompetente; vti extraiudi-
cialis eſt, & ſufficiens ad eundem torturæ
effectum.

---

122 SEcundùm gloſſam in l. capite quin-
to, ff. de adulter, Bart. ibi, Antoniū
Gomez, tom. 3. variar. cap. 13. num. 8. Cla-
rum pract. §. fin. quæſt. 21. verſ. confeſsio
extraiudicialis, Menochium de præſumpt.
lib. 1. quæſt. 89 à num. 14. Pegnam, 3. part.
direct. commen. 110. & Farinacium cum
multis ab ipſo relatis, quæſt. 37. num. 47.
certa omninò eſt prima pars Regulæ, quòd
ſola confeſſio extraiudicialis faciat indiciū
123 ad torturam. Inde patet, quia talis con-
feſſio, quoad ſubſtantiam manifeſtationis
delicti æquiualet illi, quæ fit in iudicio: er-
gò cum iudicialis confeſſio ſufficiat ad con-
demnationem, extraiudicialis ſufficiet ad
torturam, eo quòd ſemiplenè probet.
124 Imò aliqui, vt Maſcard. lib. 1. concluſ.
353. num. 24. videntur pluſquàm ſemiple-
nam probationem ei tribuere, cum aſſerāt,
ſi ex indicio confeſſionis extraiudicialis in-
diciatus fuerit tortus, et confeſſus delictū,
abſque ratificatione extrà torturam, poſſe
eum condemnari ad pœnam ordinariam.
125 Verùm hæc aſſertio, vti ſine fundamen-
to prolata, meritò reijcitur à Simanca, ca-
thol. inſtit. tit. 65 num. 70. à Iul. clar. §. fin.
quæſt. 64. num. 136. à Gomez, citato, à Pe-
gna, 3. part. direct. cōmen. 118 in append.
& ab alijs communiter. Ratio eſt, quia ex
diſpoſitione iuris, vt infra videbimus, quæ-
uis confeſſio delicti in tormentis facta de-
bet extra ipſam ratificari; alioquin, cum
cenſeatur vi tormentorum extorta, nequa-
quàm valet ad effectum condemnandi pœ-
na, præcipuè ordinaria.
126 Dixi in Regula, reſpectu eius, qui ex-
traiudicialiter confeſſus eſt proprium deli-
ctum; nam ſi confeſſus eſt, ſeù manifeſtauit
delictum complicis, hic haud ſubijciendus
torturæ ex vi talis manifeſtationis, ſeù con-
feſſionis extraiudicialis, vt cum alijs docet
Carena 3. part tit. 10. q. 8. num. 30. & 40.
addens, quòd Cremonæ nunquàm Curia
curauerit confeſſiones extraiudiciales ſo-
ciorum criminis, quamuis probatas, ex de-
127 fectu iuramēti, & torturæ. Itaque ſecun-
dùm Carenam, & Bellonum Papienſem ab
ipſo citatum, confeſsio, ſeù notificatio de-
licti complicis extra iudicium facta, etiam
ſi probatio eius accedat, non ſufficit ad tor-
turam ipſius complicis, niſi denuò in iudi-
cio fiat, & iuramento, ac tortura notifican-
tis corroboretur; ſed tunc iam coincidit
cum indicio in præcedenti Regula expli-
cato.
128 Verùm, quid, ſi reus confeſſionem de
crimine à ſe commiſſo extraiudicialiter fa-
ctam poſtea reuocauit, erit ne adhuc ipſa
ſufficiens indicium ad torturam? Diuiſi
ſunt circa hoc Doctores, negatiuè reſpon-
dent Carrer. in praxi. leg. obſeruare, nu. 121.
Marſil. 310 Menoch. de præſumpt. lib. 1. qu.
89. num. 25. & alij; eo quòd ſit confeſſio nu-
di facti, quo negato, non remanet præſum-
ptio contra ſic priùs confitentem: & hanc
reſponſionem negatiuam præcipuè tuetur
Albertin. de agnoſ. catholic. quæſt. 25. num.
22. & refert pro ea Bald. Felin. ac Inno-
centium.
129 Reſponſio tamen affirmatiua, vt magis
funda-

fundata, nobis amplectenda; quam defen-
dunt Iul. Clarus pract. crim.lib.5. §.fin. qu.
21.num.112. Boss. tit de confess. numer.55.
Biusfeld.in comment. de malef. leg.9. de in-
dic. §.9. Farinac.quæst.8 s.num.28. & Dia-
na,dict.tract.6 resolu.12.vers.notandum,ci-
tans præcipuè Pettum Caballis, resol.crim.
cent.1.ca.81.num.4. vbi, vt ait idem Dia-
na,cum multis alijs, probat, quòd si error
non probetur, semper talis confessio facit
indicium ad torturam,&ita testatur de pra-
130 xi.]hæc ille. Debet itaque reus in suis de-
fensionibus probare se ex errore talem cō-
fessionem extraiudicialem fecisse; quòd si
non probet, torturę subijciendus est. tametsi
eam confessionem reuocauerit; imò ideò
subijcitur torturæ, quia persistit in illius re-
uocatione, & in negatiua de commisso à se
tali crimine, quod priùs confessus fuerat.
Atque hoc præcipuè locum habere in cri-
minibus contra fidem catholicam, seù in
causis S. Officij, quis dubitet?

131 Quid item de conditionibus requisitis,
vt confessio extraiudicialis faciat indicium
ad torturam? De eis copiosius præ cæteris
Doctoribus tractat Follerius pract. crim.
rubr. Et si confitebuntur. in s. part. 3. à n. 1.
vsque 21. vbi proponit, & explicat decem &
septem, videas apud ipsum, si lubet: nobis
sufficiat expendere quatuor in Regula ex-
pressas, ad quas aliæ ferè reducuntur, præ-
132 sertim necessariæ. Prima, quòd confessio
extraiudicialis debeat esse verisimilis, nam
quod caret verisimilitudine, speciem habet
falsitatis, adeò, vt confessio quæuis inueri-
similis haud noceat confitenti, arg. text. in
l. 1. §. Diuus Seuerus, & §. Si quis vltrò, ff.
de quæst. & cum Bald. in l. Si quis in hoc
genus. C. de Episcop. & cler. num. 3. affert
Delrius, magic. disquis. lib. 5. in append. 2.
133 quæst.16. Ac proindè confessio extraiudi-
cialis, vt indicium faciat ad torturam, & sit
verisimilis, debet habere causam præexistē-
tem, nam si nulla causa existit, qua ita factū
dici posset, indicium ex ea sufficiens sumi
nequiret.

134 Secunda conditio, quòd talis confessio
facta fuerit seriò, & cum plena deliberatio-
ne, non verò iocosè, neque ex calore iracun-
diæ. argum. not. per Ioan. de Imola in cap.
fin. de confession. nam quod calore iracun-
diæ factum est, ad pœnam non est trahendū,
l. 1. C. si quis impet. male. & affert Follerius
ibidem n 10.

135 Tertia conditio requisita, quòd debeat
esse confessio specialis, & non generalis, ita,
vt exprimatur in particulari, quo tempo-
re, ac loco fuerit facta, & in vtraq. hac cir-
cumstantia concordare debent testes eam
probantes: Ex Glos. in fin. C fami. ercis. &
ibi Bart. ac in l. final. ff. de quæst. & ex alijs,
quos citat, & sequitur Foller. nu. 2.

136 Quarta denique conditio, quòd proba-
ta sit dicta cōfessio extraiudicialis per duos
saltem testes contestes, in loco, & tempore,
quia est indicium remotum; & quamuis hoc
requisitum sit commune cum alijs indicijs
remotis, habet tamen nescio quid plus, cum
maiori quadam diligentia ij restificari de-
beant.] verba sunt fere omnia Dianæ, dict.
tract.6.resol.12.vers. sed notandum, sic ex-
plicantis cum Foller. relato, & Menochio de
præsump. lib. 1. quæst.89 num.16.& seqq. vbi
de his quatuor conditionibus agit.

137 Sed quid, si duæ confessiones extraiudi-
ciales probentur per testes singulares? Si
eorū singularitas sit adminiculatiua, idest,
vnus testis deponat de vna confessione
extra iudicium à reo facta, & alius de alia
simili, ad idem tendentibus, quidquid in
contrarium Farinac. quæst. 82. num 45. cum
alijs, dicat, loquendo consequenter ad tra-
dita in communi supra de indicijs remotis
probatis per testes singulares, tenendum à
nobis est, dictas confessiones sic probatas
138 facere indicium ad torturam. Ratio est,
quia vnaquæque earum, si probetur vno te-
ste, facit aliquale indicium: ergo ambæ pro-
batæ testibus singularibus facient duo, ex
quibus coniunctis, vti coniunguntur, cum
illi ad idem tendant, & singularitas eorum
sit adminiculatiua, resultabit vnum indiciū
completum faciens semiplenam probatio-
nem, ac proindè sufficiens ad torturam. Do-
139 cent Albertin. de agnoscen. quæst. 15. n. 50.
ex theorica Bart in l. fin ff. de quęst. & cum
alijs, quos refert Castrus Palaus tract. 4. di-
sput. 8. pun. 9. num. 3. Diana, dict. tract. 4. re-
sol. 12. vers. & tandem, ac præcipuè Sousa,
lib. 2. Aphoris cap. 21. num. 10 vbi sic: Con-
fessio, inquit, extraiudicialis sufficiet si pro-
batur testibus singularibus, quorum singu-
laritas est adminiculatiua, præsertim in cri-
mine hæresis.] hæc ille citans Mascard. lib. 1.
concl. 379. num. 9.

140 Ex eodem Sousa ibidem accipe illud do-
ctrinaliter ad rem præsentem spectans sic
num 9. Confessio extraiudicialis non nocet
clerico, nec facit indicium ad torturam, nisi
fuerit infamatus de tali crimine, vel graues
concurrant circumstantiæ, & coniecturæ.
Mascard. lib. 1. concl. 350. n. 12. & Farinacc.
qu. 41. nu. 7. & seq.] ita ibi.

141 Vnum deniq. verbum de vltima parte
Regulæ, quòd confessio facta coram iudice
non competente se habeat vt extraiudicia-
lis, & ex ea oriatur indicium ad torturam
concurrentibus cōditionibus prædictis. In-
142 de ostenditur, quia cum reus confessus
fuerit delictum, incompetentia iudicis non
tollit, quin talis confessio saltem semiplenè
probet; ergò facit indicium ad torturam.
Ita Diana dict. tract.6 resol. 12. vers. ex Mi-
randa in ordine iudic tom. 2. quæst 26. art. 7
concl. 2. & ex Genuensi in prax. Archiepisc.
cap. 8. nu. 3. atq. hæc de indicio confessionis
extraiudicialis.

Quan-

Quando, & qualiter ex fuga oriatur indicium sufficiens ad torturam, maxime in causis fidei?

REGVLA CCCXLV.

143 ABsolutè loquendo, fuga aliquale in-
dicium facit contra fugientem;
tunc quidem sufficiens ad torturam, quan-
do quis ante accusationem, seù inquisitio-
nem ei transmissam fugit; ad quem effectum
144 debet ipsa per duos testes plenè probari.
Secus autem est, si adsit causa iusta, & pro-
babilis fugiendi, vel si fugiat, vt se præsentet
145 coram maiori superiore. Ex fuga verò
alicuius post accusationem, vel inquisitio-
nem, vt plurimum, non oritur indicium
sufficiens ad torquendum fugientem, nisi
sit adminiculata alio indicio, vel coniectu-
146 ra. Quamquam probabile est, quod ob
solam fugam è carcere, etiam tentata, possit
reus torqueri; nequaquam tamen, si ani-
147 mo reuertendi effugit. Omnis tandèm
præsumptio ex fuga oriens aufertur prorsus
spontanea comparitione.

---

148 COncordant circa hæc auctores, quæ
partim ex iure deducuntur, l. in
eos, ff. de custod. reor. §. igitur ne latente
eo. in Authen. de exhiben. &c. Nimirum
quòd absolutè loquendo non solum ex fuga
exequuta oriatur aliquale indicium contra
fugientem, sed etiam ex tentata, vel quan-
do per signa manifesta innotescit aliquem
se præparare ad eam; nam idem censetur
operari fuga in promptu, & in effectu. Ita
Mascard. lib. 2. conclus. 819. nu. 2. & 9. Fa-
rinac. quæst. 48. nu. 1. & 9. ac Sousa lib. 2.
Aphoris. nu. 60. & 61. quin etiam ijdem
Farinac. nu. 23. & 62. ac Sousa nu. 62. be-
ne addunt, quòd fuga socij criminis per se
sola faciat tantummodò suspicionem contra
alium socium.
149 Notandum item statim cum eodem Fa-
rinac. & cum alijs, quòd quæ dicuntur in
hac Regula de fuga, & de reo fugiente,
debeant proportionaliter intelligi de lati-
bulo, ac de reo latitante, qui se abscondit,
ne à ministris iustitiæ capiatur.
150 His præmissis in communi, vt omninò
certis, discutimus modò, quæ sunt aliquan-
tulum dubia: nempe quando, & qualitèr ex
fuga proueniat sufficiciens indicium ad tor-
turam? Sed omne ferè dubium tollitur per
distinctionem illam, quam adducunt Siman-
ca in Cathol. instit. tit. 65. num. 28. & ex
eo alij citandi, de fuga siue exequuta, siue
151 tentata antè accusationem fugientis, vel
post eam. Nam si quis fugiat, vel tentet fu-
gam, antequam accusetur, aut de reo in-
quisitio fiat; ex tali fuga vt plurimum, ori-
tur sufficiens indicium ad ipsum torquen-
dum. Ita præter Simancam adductum, Fa-
rinaccius quæst. 48 nu. & e seq. cum multis,
quos citat Giurba conf. 13 nu... Mascard.
lib. 2 conclus. 819 nu. 4 & conclu. 831 nu. 9
Ghirlan, in tract. de relaxat. carcerat. in
rubr. de fuga incarcer. nu. 2. & Angel. de
152 malefic. in verbo, quòd fama publica,
&c. Qui duo vltimi cum varijs Glossis rela-
tis affirmant, quòd talis fuga faciat semi-
plenam probationem, cum ex ea oriatur
vehemens suspicio de commisso per fugien-
tem delicto: ergò faciet sufficiens indicium
ad ipsum torquendum.
153 Prædicta tamen doctrina non habet locū,
nisi talis fuga plenè, & concludentèr per
duos testes probetur; quòd docent omnes,
vt certum, præcipuè Archidia. in cap. cùm
contumacia, de hæret. in 6. & cum eo Ca-
154 taldin. de Sindic. quest. 137. nu. 7. Qui
addunt, ad effectum fundandi fugam, loco
duorum testium, posse supplere vehementem
de fuga præsumptionem, seù fortem, &
grandem, sicut eam vocat ipse Cataldin.
quam additionem adducit, & non repro-
bat Farinac. quæst. 48 nu. 59. nec ego repro-
bo, sed probabilem iudico.
155 Non habet item locum illa doctrina, ca-
su, quo adfuit causa iusta, & probabilis fu-
giendi, aut discedendi à loco, in quo cri-
men, aut maleficium fuit commissum; vt
si quis aufugit, quia timebat ab Inquisito-
re, seù ab alio iudice inquiri, accusari, &
carcerari; vel quia minæ iniectæ ei fuerant
ab inimicis, aut discessit non ob conscien-
tiam patrati delicti, sed quia, cùm esset
mercator, proficiscendum ei fuit, de more,
ad nundinas; vel ob aliam similem causam:
tunc talis fuga, vel discessus non facit indi-
cium sufficiens ad torquendum fugientem,
156 vel discedentem. Tradunt etiam, vt cer-
tum multi, vt Felin. in cap. nullus, nu. 7
de præsumpt. Ias. in l. admonendi, nu. 89. ff.
de iure iuran. Mascard. lib. 2. concl. 819. n. 11.
Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 89. nu.
38 & cum alijs ab ipso relatis Farinac. dict.
157 quæst. 48. nu. 36 Qui benè nu. 46. aduer-
tit ex Mascard. citat. nu. 12 & ex alijs, quot
& quænam sint causæ iustæ, & probabiles,
que solæ fugientem, vel discedentem excu-
sant, non posse certo numero definiri, nec
in particulari resolui, sed remittendum esse
arbitrio prudentis iudicis, aut inquisito-
ris.
158 Est autem illud aliquantulum controuer-
sum inter Doctores, qualiter probari de-
beat, quòd quis aufugerit ob causam iustam,
& non ob conscientiam commissi criminis:
Aliqui enim ex eis, vt Marsil. in pract. §. dili-
genter, nu. 43 Brun. de indic. & tort. par. 2
quæst 3. nu. 12. Carrer in prax. in 2. tract.
de indic. & tort. §. tertium indicium, nu.
6. & 11 Conrad. in pract. lib. 1 cap. 9 §. 2
de offic. prætor. Mascard. de probat. lib. 2
conclu. 894. nu. 18 & alij absolutè asserunt
sufficere, si probetur per iuramentum fu-
159 gientis. Ostenditur per communem Re-
gulam, quod in ijs, quæ dependent ab
animo, statur dicto iurato dicentis; ergò
cùm casus præsens fugæ pendeat ab animo
stan-

standum est iuramento fugientis. Vide confirmationem apud Farinac. citandum ex doctrina Foller. in pract. rubri. & si confitebuntur nu. 26.

160 Assertum tamen eorum prorsus reijciunt alij, vt Blanc. de indic. ad l. fin. ff. de quaest. nu. 28. Vers. Aduerte, & Franciscus Cason. de indic. tract. 10. cap. 4. rubri de fuga; nu. 19. & seqq. qui inde probat, quia in dubio praesumptio est contra fugientem, nempe, quod aufugerit ob causam propter quam fiscus procedit contra ipsum, nisi aliam iustam causam probet, ex l. de minore, &

161 Bald. C. de adulter. Exemplificat ipse Cason. sic, vt si quis dicat cum iuramento se aufugisse à loco commissi homicidij propter minas consanguineorum occisi, non creditur ei, nisi tales minas probet; quia alioquin vnusquisque se excusaret à fuga sic dicendo; quod videtur absurdum.

162 Huic dubio pro concordia praedictorum auctorum resolutionem ita tribuunt Farinac. dict. quaest 48. nu. 44. & 45. Sousa lib. 2. Aphoris. cap. 39. nu. 64. & alij; quod vbi constat de causa iusta, & probabili, ob quam fugiens se discessisse affirmat, praesumptio fugae tollatur ex eius iuramento, maximè si ipse sit homo bonae famae, & probitatis (per hanc fugae praesumptionem dict. minui bene ait idem Sousa num. 66. cum Mascard. lib. 2. conclu. 819. nu. 22.) licèt in contrarium possit praesumi, quòd discesserit ob conscientiam iam commissi

163 delicti. Ratio est, quia quando concurrunt duae causae, altera inclusiua criminis, & altera exclusiua, praesumenda ista, quae excludit illud, & non ea, quae includit, vt multis ostendit Alcia. de praesump. regu. 3. praesumpt. 1. nu. 1. & sequ. ac cum eo Farinac. ibid. nu. 44.

164 At vbi de causa iusta, & probabili fugiendi non constat, haec à fugiente probari debet, & non creditur ipsi etiam iuranti, nisi probetur. atque absurdum, & ridiculum est dicere, quòd tunc standum sit eius iuramento, quia quiuis fugiens hac via se à prosequutiore fisci liberaret, sicque iustitia frustraretur, vndè concludit ibid. nu. 45. Farinac. quòd ista

165 sit pura veritas. Nec quidquam facit contra hanc eius resolutionem, quae mihi valdè placet, illud de regula communi, quòd in ijs, quae ab animo, seu intentione pendent, standum sit dicto iurato dicentis: nam, vt benè docet ipse Farinac. nu. 42. cum citato Cason, talis regula solùm habet locum in ciuibus, non autem in criminalibus, quia ista non diriminuntur iuramento: quod verum est respectu quorumcumque Tribunalium, sed inprimis respectu nostri S. Officij, in quo omnes causae pendent ab animo, cùm praecipuum eius negotium sit, intentionem, seu errorem mentis inuestigare, & per torturam, quandò aliter haberi nō potest: ergo in praedicto casu nō debet Inquisitor stare iuramēto fugientis.

166 Quoad alterum membrum distinctionis supra positae, si fuga arripiatur post accusationem, vel inquisitionem factam, quod non sufficiat, vt plurimum ad torquendum fugitiuum, nisi ipsa fuga sit adminiculata alio indicio, aut coniectura, est valde commune, inter doctores, & praeter Parid. de Puteo, tract. de syndicatu, verb. fuga officialis, cap. 2. incip. An index post nu. 2. Carrer. in pract. in 2. tract. de indic. & tort. §. tertium indicium, nu. 8. Mascard. de proba. lib. 2. conclu. 819. nu. 26. Menoch. de praesumpt. lib. 1 quest. 89. nu 38. Farinac. dict. quest. 48 nu. 36. & praeter alios multos ab ipso citatos, tradunt ex magis recentioribus Diana 4. par. tract. 6. resolu. 14. & Ca-

167 rena, 3. part. tit. 10. §. 11. nu. 84. Ratio est, quia tunc non praesumitur fuga capta ob conscientiam criminis, sed ob timorem molestiarum, & vexationum, quae ex inquisitione, & carceratione proueniunt; qui timor eò magis crescit, & tollit praesumptionem criminis in fugiente, teste Sousa dict. cap. 39. nu. 65. quo iudex censetur rigorosior, & saeuior in persequendis reis; ergò in eo casu fuga per se sola non faciet indicium ad torturam, nisi sit adminiculata alio indicio, vel coniectura.

168 Extendit hoc Farinac. ibid. nu. 29. quòd sit verum, quando quis discedit, aut fugit, videns socium criminis iā carceratum, quia praesumitur fugere ob timorem propriae carcerationis: ergò tunc non orietur ex fuga

169 sola sufficiens indicium ad torturam. Atque id magis habet locum in eo, qui summa afficeretur verecundia, si captus carceri esset mancipatus, & multò magis in eo, qui ob aetatem, vel ob aliam infirmitatem, carceris duritiem ferre non posset,

170 vt testatur idem Farinac. dicto nu. 32. Quod tametsi respectu cuiusuis Tribunalis verum sit, sed multò verius respectu nostri S. Officij, cum in isto, & durities carceris, & verecundia carcerati, maior esse soleat ob infamiam, quae ex sola carceratione inquisito in materia fidei prouenit.

171 Purgatur item indicium fugae, si quis fugiat animo reuertendi: quod per testes ipse probare tenetur, nisi ex conditione personae aut ex allijs circumstantijs iam innotescat, vt docent Mascard. lib. 2. conclu. 819 nu. 23. & 24. ac Sousa, dict. cap. 39.

172 nu. 67. Sed omninò purgatus ab indicio fugae manet, si actu spontè reuertatur, siue fugiens existeret in propria libertate, quandò fugit, siuè non; cum hac differentia, quod fugiens è carcere reuerti debet non ex magno interuallo: fugiens verò, qui erat in sua libertate, sufficit, quòd reuertatur, dummodo non expectet se condemnari. Ita totidem ferè verbis ibid. Sousa. nu. 68. cum Farin. dict. quaest. 48. nu. 49. & seq.

173 Si quis autem è carcere fugiat animo non reuertendi, nec reuertatur, sed à iustitiae ministris captus carceri iterùm mancipetur, absolutè tenent Iul. Clar in pract. quaest. 21. vers.

verf. Tertio autem modo, Menoch. de præsump. lib. 1. quæst. 89. nu. 42. Farinac. quæst. 30. nu. 85. cum multis, quos citat, & Sousa lib. 2. Aphorism. cap. 26. nu. 34. quòd ex tali fuga etiam tentata oriatur indicium sufficiens ad eius torturam: quod saltem ob auctoritatem tantorum D. ctorum valdè probabile iudico, quia per eam crimen semiplenè probatur.

174 Non facit tandèm fuga indicium ad torturam in duplici causa. Primo, Si quis fugiat, vt se præsentet superiori maiori, actuque exequatur, vel probet se eo animo fugisse; de hoc nullus auctorum dubitat, & tradunt vt certum Farinac. quæst.

175 48. nu. 57. & Sousa dict. cap. 39. nu. 70. Habuimus casum in praxi tertio ab hinc anno apud nostrum Tribunal Melitense S. Officij, cum vir quidam Religiosus citatus iam, vt carceraretur, aufugit, seque Tribunali sacræ Congregationis Romanæ præsenta-

176 uit. Secundo, non facit indicium fuga ad torturam, ratione spontaneæ comparitionis corā iudice, quæ sæpe omnino tollit præsumptionem delicti commissi, maximè in eo, qui numquàm aufugit, sed sciens se inquiri, vel quæri à ministris iustitiæ, spontè se constituit coram iudice, vel permisit se ab illis capi, non fugiens, cum posset. Ita copiosè docet Farinac. quæst. 48. nu. 50. & tribus seqq. cum Mascardo, de probat. lib. 2. conclu. 904. nu. 22. & cum alijs ab ipso Farin. relatis.

177 Accipe vltimo loco etiam doctrinaliter id quod ex eodem Farin. circa indicium fugæ affert bene Sousa dict. cap. 39. nu. 69. per sequentia verba. Spontanea, inquit, præsentatio licèt tollat indicium fugæ, & alia indicia debilitet, non tamen operatur, quod reus, qui aliàs erat torquendus, non torqueatur, sed quòd torqueatur leuiùs.] hucusque ille, & hucusque nos de hoc indicio fugæ ad torquendum fugientem.

Quid de fama publica? sumit ne ex ea Iudex, seu Inquisitor indicium sufficiens ad torquendos reos?

REGVLA CCCXLVI.

178 Fama ex se sola regulariter non facit indicium ad torturam infligendam,

179 benè tamen, si adsint aliqua adminicula. Ad hunc autem effectum torturæ fama debet probari per duos testes legitimos, & omni exceptione maiores, qui deponant nominando, etiam non interrogati, personas, à quibus audierunt, talem esse reum illius delicti, de quo reperitur inquisitus. Ve-

180 rùm in delictis occultis, & difficilis probationis, probabile est ex sola fama plenè probata sine vllis adminiculis oriri indicium ad torturam; imo & in alijs criminibus, si ipsa

181 sit vehemens. Augetur denique suspicio delicti per famam malam in genere: quamquam hæc econtra per bonam famam etiam in genere semper diminuitur.

182 De indicio, & probatione per famam L. 2. c. 5. Regula 181. egimus tùm obitèr in ciuilibus, tùm ex professo in criminalibus, etiam quo ad effectum torquendi. Vnde hic breuitèr nos expediemus, addendo, quod ibi prætermissum, aut moderando id, quod eo loco à nobis diuersimodè resolutum; sed non sine probalitate.

183 Quo ad primam præsentis Regulæ partem, quod fama publica, siue infamia in criminalibus, per se sola non faciat regularitèr loquendo indicium ad torturam, est secundùm text. l. 3. §. eiusdem, ff. de testib. cap. sepe etiam, ac ibi Glos. 4. quest. 3. traduntque prçter alios Iulius Clar. quæst. 21. verf. Fama sola; Simanc. cathol. instit. tit. 65. nu. 37. Foller. in pract. rubric. dentur capitula; Mascard. de probat. lib. 2. conclu. 754. & Menoch. de præsumpt. quæst. 89. nu. 29. Rationem efficacem assignant Torreblanca de Magia lib. 3. cauf. 17. nu. 5. & Castr. Pala. tract. 4. disp. 8. pun. 9. nu. 9. quia fama est indicium remotum, & fallaciæ subiectum, ac proindè non faciet semiplenam probationem: ergò non erit sufficiens ad infligendam diffamato torturam.

184 Si verò fama publica adminiculetur alio indicio vel coniectura aliqua, vtique ex ea poterit reus torqueri, quia sic adminiculata fine dubio semiplenam probationem constituit. Docent vt certum prædicti auctores, quibus adde Pegnam 3. par. direct. comment. 110. Sousam lib. 2. Aphoris. cap. 39. n. 59. Sanchez tom. 2. opuscul. lib. 6. cap. 3. dub. 15. nu. 19. & Syluestr. verb. indicium, quæst. 4.

185 Adminicula autem, vt fama sit indicium sufficiens ad torturam, ex Farinac. quæst. 47. nu. 17. ista assignat Carena 3. par. tit. 10. §. 10. nu. 74. fuga delinquentis, inimicitia, minæ, ac testes aliqui, quamuis exceptionem patientes: indicia n. remota se inuicèm coadiuuant, vt sufficiant ad inferendam torturam.

186 Nihilominus adhùc, vt ex fama sic adminiculata possit iudex, seù Inquisitor ad torturam hæretici procedere, requisita sunt aliqua, nempe, quod debeat probari per duos saltèm testes legitimos, omni exceptione maiores, & quòd isti, etiam non interrogati, teneantur exprimere, à quibusnam audierint diffamationem delinquentis, & reddere rationem suæ depositionis; vt restantur prællegati auctores, præcipuè

187 Farinac. & Torreblanca. Imo secundùm Bart. l. de minore. §. plurimum, nu. 31. ff. de quæst. esset addendum à dictis testibus, quod audierint à maiore parte populi id dici; sed bene ait Carena, dict. §. 10. nu. 71. Quòd quamuis hęc doctrina Bart. sit iuri conformis oppositam Bald. in cap. literas nu. 1. extrà de præsumpt. seruari communiter in praxi, vt attestatur Iul. Clarus §. fin. quæst.

quæst. 6. verſ. debent etiam dicere, nempe
ſufficere, ſi deponant, ſe publicè ita dici
audiuiſſe, ob eam rationem, quia alioquin
ex mille teſtibus vix repereriretur vnus, qui
famam probaret.
188 Sed quid, ſi ſinguli teſtes diuerſos nomi-
nent, à quibus audierint, & poſt nomina-
tos non addant clauſulam, quòd à pluribus
alijs audierint, probarit ne famam? cum
Pegna 3. par. direct. commen. 19. verſ.
Rurſus ſi teſtes, cum Farinac. quæſt. 47. nu.
267. & cum alijs, quos citat, affirmatiuè
reſpondet idem Carena, nu. 69. & quidem
probabiliter, quia tametſi videantur ſin-
gulares, hæc tamen ſingularitas non obſtat
probationi famæ, cum ſit adminiculatiua,
dummodo illi legitimi, & omni exceptione
189 maiores habeantur. Quamquàm in cau-
ſis fidei, ſaluo meliori iudicio, videtur di-
cendum, quòd ad probandam famam ſuffi-
ciant teſtes etiam habentes aliquam exce-
ptionem, aut inhabilitatem, ſi ſint plures,
quam duo, & concurrant aliqua adminicu-
la, iuxta cap. in fidei fauorem, de hære-
ticis in 6. & quòd ex tali probatione reus
torqueri poſſit. Quia ſi ex vi dict. cap. In
fidei fauorem, tales teſtes plenè probant
crimen contra fidem catholicam, etiam ad
condemnandum, vt alibi videbimus, quan-
to magis plenè probabunt diffamationem
criminoſi, ad ipſum torquendum?
190 Diſcutiendum ſequitur id, quod magis cō-
trouerſum eſt inter Doctores, nùm fama
ſola ſic probata, & nullo ex prædictis indi-
cijs, nec alio ſimili adminiculata, aliquando
vt in delictis occultis, ac difficilis probatio-
nis, aut in alijs, ſi ipſa ſit vehemens, fa-
ciat indicium ſufficiens ad torturam?
Quidquid dicant alij circa primum, ample-
ctimur partem affirmantem cum Iul. Clar.
§. fin. quæſt. 21 verſ. fama, vbi affirmat,
quòd paſſim ita obſeruari viderit, vt ob ſo-
lam famam in delictis occultis, & difficilis
probationis deueniatur ad torturam. idem
defendunt Farin. quæſt. 47. nu. 11. & alij,
quos ipſe citat. Inde oſtenditur, quia ta-
lia crimina ex natura ſua, & ex vi iuris non
requirunt tam exactam probationem,
argum. ex conſtitut. Gregorij XV. incip.
vniuerſi Dominici gregis; contra crimen
ſollicitationis &c.
191 Circa ſecundum verò Maſtrill. decis. 295.
nu. 11. tom. 3. cum alijs ab ipſo relatis mor-
dicus tenet partem negantem, & addit in
Regno Siciliæ, nunquam ex ſola fama etiam
vehementiſſima fuiſſe reos tortos, ob pericu-
lum fortè falſorum teſtium in tali loco, & ta-
men ibi ipſi eſt ſermo de crimine nefando,
quod inter delicta difficilis probationis an-
192 numerari ſolet. Nihilominus quòd ſola fa-
ma, ſi ſit vehemens, ſine alijs adminiculis
faciat indicium ad torturam, eſt magis
commune, & meritò approbatum apud
auctores multos melioris notæ, vt Menoch.
de præſumpt. lib. 1. quæſt. 89. nu. 51. & cō-
ſil. 788. nu. 27. Pegnam 3. par. direct. com-
ment. 110. Farin. quæſt. 47. nu. 28. Miran. d.
de ordin. iudic. tom. 2. quæſt. 26. art. 5.
conclu. 1. Martin. del Rio, diſquiſit. ma-
gic. lib. 5. in 2. append. quæſt. 7. Caſtrum
Palaum tract. 4. diſp. 8. pun. 9. n. 9. & apud
alios, precipuè apud Clar. §. fin. quæſt. 21.
verſic. fama ſola, quibus prorſus adhæ-
reo.
193 Tota tamen difficultas poſita eſt in expli-
cando, quando nàm, & qualitèr fama ſit
vehemens. Menoch. id remittit arbitrio
prudentis iudicis, ſeù Inquiſitoris, ſicque
194 ſe liberat à ſolutione difficultatis. Dia-
na item par. 4. tract. 6. reſolut. 13. affir
mat, famam tunc eſſe vehementem, quan-
do eſt adminiculata, & quòd tantum ſit di-
cere famam vehementem facere indicium
ad torturam, quantùm dicere famam admi-
niculatam facere indicium ad torturam,
additque ſic concordari dictas oppoſitas
195 ſententias. Verùm ſic reſpondendo vi-
detur effugi vis difficultatis, aut non re-
ſponderi ad ordinarium quæſitum, quod
proponitur à Doctoribus, præſertim à ma-
gis recentiori Carena citato, nu. 75. an ſo-
la fama ſine vllis indicijs, ſeù adminiculis
faciat indicium ad torturam, ſi ſit vehe-
mens? concedimus famam fieri vehemen-
tem, adiunctis ei indicijs, ſeù adminiculis.
ſed quærimus, an ſine eis per ſe ſola poſſit alio
modo vehemens exiſtere, & ſic eſſe ſuffi-
ciens ad torturam.
196 Quare audi Caſtrum Palaum, vbi ſuprà,
qualitèr vtroque modo fiat fama vehemens,
& ſufficiat ad torturam, egregiè paucis ver-
bis exprimentem. Quo circa, inquit, vt
fama præbeat indicium ſufficiens torturæ,
debet eſſe ita vehemens, hoc eſt, ex tali
fundamento firmo, & ratione orta, vt me-
rito ipſum fundamentum, & cauſa reddat
ipſam famam vero ſimilem, vel alio admi-
niculo adiuuata, & coniuncta, ſemiplenè
197 ſaltem probet delictum.] hæc ille. Sed
ante Caſtrum bene Simanca dict. tit. 65.
nu. 37. & cum eo Farinac. quæſt. 47. nu. 28.
aſſignant conditiones, quibus ſtantibus fa-
ma dicto modo probata, ſed non admini-
culata, efficitur vehemens, & ſufficiens indi-
cium ad torturam: nimirùm, quòd diſ-
famatus ſit perſona vilis: item quòd fama
non habeat originem ab hominibus male-
uolis aut leuibus, ſed ab honeſtis, & fide
dignis: tertio & principalitèr, quòd teſtes
aſſignent cauſam vero ſimilem, ob quam
fama prodijt, ſeù reddant talem rationem
originis eius: his tribus concurrentibus fit
198 fama vehemens. Quòd ſi has conditiones
velit Diana vocare adminicula, & famam
eis adminiculari, admittimus modum lo-
quendi ipſius, ſed non propterea duæ illæ
ſententiæ concordatur, cum adhùc oppoſi-
tæ maneant.
199 Dixi in prima conditione, quòd diffa-
matus ſit perſona vilis, nam reſpectu homi-
nis honeſti, & bonæ famæ rarò admodum
exurget diffamatio vehemens; cùm ſecun-
dùm

dum valde receptam doctrinam, quam adducit Carena dict. §. 10. nu. 79. bona fama in genere tollat malam etiam in genere, aut saltem minuat tantum, vt vult Farinac. quæst. 47. num. 193. quòd præcipuè verum habet in materia religionis, seu fidei apud Tribunal. S. Officij, vt bona fama inquisiti diminuat aliqualiter de indicijs Fisci, teste eodem Carena nu. 78. ex mente aliorum.

200 At bona fama in genere non tollit malam in specie, maximè si adsint alia indicia, seù adminicula, vt docent Iul. Clar. §. fin. quæst. 60. vers. frequens etiam, & Farinac. ibid. nu. 192. quia alioquin facillimè possent

201 inquisiti tormenta effugere. Infertur tamen probatio famæ bonæ, vt bene ait ipse Farinac. dict. nu. 192. vt reus leuius torqueatur, sicut e contra probatio malæ ad ipsum grauius torquendum.

202 Tandem ex Farinac. dict. quæst. 47. n. 199. sic docet nos Carena citatus, nu. 82. Fama mala, inquit, in genere auget suspicionem delicti in inquisito, dummodo sit in eodem genere delicti, idque ex vulgari regula, Semel malus semper præsumitur malus, in eodem genere mali.] ita ille, qui præter Farinac. citat Gilhausen nu. 143. & Peguer. decis. 17. n. 13. Atque haetenùs de indicio diffamationis.

Mendacium, variatio, titubatio, pallor & taciturnitas, præbentnè Iudici aut Inquisitori indicium sufficiens ad torturam?

REGVLA CCCXLVII.

203 Ex solis per se mendacio, & variatione sine alijs indicijs, seù adminiculis non oriri indicium sufficiens ad torquendos reos mentientes, & variantes, probabiliùs censetur, quamquàm oppositum non caret probabilitate, maximè, si varietas, & mendacium sint circà substantialia delicti, vel si adsint plura mendacia se inuicem adminicu-

204 lantia. Pari item modo asserendum est de vacillatione, & pallore, quòd vtraque pars vt probabilis admittatur, sed magis negans, nimirùm ob pallorem, vel titubationem tantùm, absque vllo indicio, seù adminiculo, inquisitum pallentem, aut vacillantem coràm iudice, vel alibi non

205 esse torturæ subijciendum. Denique si reus taceat, & nolit respondere iudici, aut Inquisitori interroganti, ex hac taciturnitate, & negata responsione ad torturam et infligendam deuenire potest.

206 Qvoad primum de variatione, & mendacio, nouissimè omnium ex nostris scriptoribus, qui de rebus S. Officij tractarunt, Cæsar Carena, dict. tit. 11. §. 14. cum Iul. Clar. §. fin. quæst. 21. vers. mendacium, & cum Pegna 3. par. direct. comment. 110. vers. sed in hoc articulo, affirmat totum hoc esse positum in arbitrio prudentis iudicis, seù Inquisitoris, vt pensatis circumstantijs omnibus, qualitate delinquentis, & mendacij seù variationis, an hæc versetur circa substantialia, vel accidentalia, delicti, an delinquens in continenti seù transacto longo interuallo, variauerit, seù se correxerit; an item adsint alia adminicula, vel nulla, ex dictis omnibus decernat, deueniendum ne sibi ad torturam, vel abstinendum ab ea.

207 Hæc resolutio Carenæ, quamuis fundata sit, & admittenda; apparet tamen nimis generica, & indefinita; præstat itaque ad magis particularia descendere. Non pauci ex doctoribus inclinant absolutè in hanc sententiam, quòd ex mendacio, & variatione per se solis non oriatur indicium sufficiens ad torturam contra variantem vel mentientem; bene tamen si illis coniungantur alia indicia, seù adminicula. Ita Mascard. de probat. lib. 2. conclu. 140. nu. 1. & 2. Foller. pract. crim. in rubri. Item quòd sororem venenauit, n. 29. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 89. n. 68. & cum multis ab ipso relatis. Farinac. q. 52. n. 6. & 8. eam nos vti probabiliorem tenemus cum Castro Palao, tract. 4. disp. 8. pun. 9. nu. 11. qui inde probat, quia variatio, & mendacium in confessione, de se est signum remotum delicti, & non proximum, & concludens. At ad torturam requiritur indicium vehemens, vrgens, & luce clarius, ergò.] ita Castrus.

208 Prosequitur idem Castrus sic respondens ad tacitam obiectionem. Nec obstat, inquit, testem varium ob variationem torquendum esse, l. qui falsa vel varia, ff. de testibus, l. ex libero, ff. de quæst. quia torquetur eo, quod eius dictum non valet, nisi tormentis firmatum; non enim erat conueniens, vt aduersus tertium valeret dictum testis mutabilis; at cum cuiusque dictum aduersum seipsum valeat, l. de ætate §. 1. ff. de interrog. action. non est opus tormentis ad dictum illius firmandum.] hæc ille.

209 Quod autem adiuncto aliquo indicio, seù adminiculo, mendacium, seù variatio faciat indicium ad torturam, vt omninò certum tradunt omnes auctores citati, præcipuè Farinac. dict. quæst. 62. nu. 22. & 29. item Carrer. in pract. crim. legen. obseruare, nu. 119. & Sousa, lib. 2. Aphor. cap. 39. nu. 80. Ratio est, quia ex duobus, vel pluribus indicijs remotis, vt supra diximus, consurgit vnum completum, & vehemens, faciensque semiplenam probationem; ergò quoties mendacium, aut variatio coniungetur cum alio, vel alijs indicijs, seù adminiculis, fiet ex omnibus vnum indicium

210 graue, & sufficiens ad torturam. Hinc constat, cur reus, qui variat nolens ratificare, quod priùs in tortura confessus fuerat

tur, denuò torqueatur, quia tunc simùl concurrunt diuersa indicia constituentia vnum sufficiens ad nouam torturam ob variationem; sed de hoc infra, vbi agetur de iteratione torturæ in prædicto, & in alijs casibus.

211 Nihilominus haud desunt, qui oppositum defendunt, nempè, quòd ex mendacio, & variatione per se solis sumatur ab Inquisitore, vel quouis iudice indicium sufficiens ad torquendum mentientem, aut variantem. Ita Giurba in consil. criminal. consil 87. nu.

212 27. cum multis, quos citat. Id probabile iudicat Castrus Palaus loco citato, & nos de hac probabilitate, maximè, quando mendacium aut variatio versatur circa substantialia delicti, quia hinc augetur indicium, & fit vehemens. Atque multò magis, vbi concurrunt duo, vel plura mendacia, & vnum ab alio adminiculatur sufficientet ad torturam, vt benè cum alijs adnotauit ibidem Giurba nu. 26.

213 De pallore, & titubatione, seù vacillatione quid? Similiter circa ista diuisi sunt Doctores, quorum alij absolute tuentur, non nasci inde sufficiens indicium ad torturam, quòd reus coràm iudice titubet, seù vacillet, aut palleat, nisi adsint alia indicia, seù adminicula. Ita Marsil. in pract. crim. §. diligenter, nu. 74. Carrer. loco citato, nu. 120. Menoch. de præsum. lib. 1. quæst. 89. nu. 71. Sousa lib. 2. Aphoris. cap. 39. nu. 81. & alij, quos citat, & sequitur Diana, 4. par tract. 6. resol. 15. Argumentum sumi potest ad probandum hoc à paritate, aut maioritate rationis ex dictis supra de mendacio, aut variatione: quia maior est ratio hic, propterea hanc partem probabiliorem indicamus.

214 Alij tamen absolutè tenent, quòd pallor & titubatio, seù vacillatio præbeant per se sola sufficiens indicium iudici, vel Inquisitori ad torquendos reos. Audi qualitèr id doceat, & probet Torreblanca lib. 3. de

215 magia cap. 17. n. 42. his verbis. Dicitur, inquit, similitèr indicium graue, quando ad iudicis præsentiam loquitur quis tremens, trepidans, vel varians, pallens, vel sudans præ angustia timoris, quod sepè ex criminis conscientia delinquentibus solet adesse, vt tradunt Bart. in l. de minore, §. plurium, ff. de quæst. Brun. de indic. par. 1. quæst. 3. nu. 28 Menoch. de arbitrar lib. 1. quæst. 89. nu. 173. Quia oculus, & vultus sunt animi indicatiui. Ecclesiast. cap. 13. Prouerb. 10.

216 Iob 15.] Hæc Torreblanca. Qui limitans sic addit: Licet hoc aliquando ex naturali hominis pusillanimitate, vel ex alia causa naturali soleat accidere, vt tradunt diuersi ab ipso citati.

217 Peculiariter de pallore cum Ant. Gomez. Menoch. & Farinac. per ipsum citatis sic affirmat Sousa lib. 2. Aphor cap. 39. nu. 82. Fugiens, inquit, pallidus è domo, vbi commissum est crimen contra fidem, præsumitur illud cómisisse, estque ad torturam sufficiens indicium: dummodo hoc plenè probetur, & domus tantum tantum habeat ostium.] hoc ille, quòd, sicut & traditum n. 214. probabilius iudico, saltem ob auctoritatem talium Doctorum.

218 Circa taciturnitatem restat dicendum breuitèr; quæ potest contingere dupliciter quo ad præsens institutum sumendi ex ea indicium sufficiens ad torturam tacenti infligendam. Primo, si crimen, vt homicidium, aut maleficium, in domo, vinea, vel agro alicnius sit commissum, & ipse, nempè dominus, aut habitator, vel colonus talis domus, vineæ, vel agri taceat, & non denunciet statim; sine dubio sufficientet indiciatus ad torturam existit, etiam si non

219 sit homo malæ conditionis, & famæ. Ratio efficax est, quia tùnc concurrunt contra eum duo indicia, nempè quòd in ipsius domo, agro, vel vinea delictum patratum fuerit, & quod ipse tacuerit, & non statim denunciauerit; ex quibus insurgit vnum admodum vehemens, & violentum, ad torturamque sufficiens. Ita Marsil. in pract. §. expeditæ in fine, Menoch. de præsump. lib. 1. quæst. 89. num. 91. & post Roman. Parid. de Puteo, ac alios ab ipso citatos, Farinac. quæst. 52. nu. 96. & 97.

220 Potest secundo contingere eo modo, quo expressimus in Regula, nimirùm, si reus de crimine interrogatus à iudice, vel inquisitore, taceat, & nolit eis respondere, certum omninò est, quòd ex hoc solò pos-

221 sit ille torturæ subijci. Adde idem esse, si respondeat non aptè, nec directò, vt si dicat, *nescio* vel non recordor. Probatur efficacitèr, quia quiuis reus effugeret pœnam delicti, de quo non est conuictus hac via tacendi, nisi deueniretur ad remedium torturæ; ergò ad ipsum deueniendum. Vtrumque cum Bald. in l. accusationum, C. de accusat. num. 6. Paris de Puteo in syndic. verb. tortus, cap. 7. nu. 16. Brun. de indic. par. 2. quæst. 5. nu. 4. docet benè Torreblanca, vbi supra nu. 45. cuius hæc sunt verba. Vel quando, inquit, quis interrogatus de crimine, non respondit; vel non aptè, nec directò respondit; vt si dicit *nescio* vel *non recordor*, nam & hoc casu nullo alio indicio poterit torqueri, vel respondeat confitendo, aut negando crimen] hactenus ille; atque his præsentem Regulam claudimus.

Quatenus inimicitia, & mina, quatenus alia indicia diuersa sint sufficientia ad torturam inferendam? vel secus?

REGVLA CCCXLVIII.

222 CApitalis inimicitia, si sit adminiculata, facit indicium ad torturam; secùs, si nullo modo adminiculetur. Inimicitia ve-

verò non capitalis, nec ad torturam, nec
223 ad inquisitionem specialem sufficit. Ob
minas item potest quis torturæ subijcij, dūmodo plenè probentur, & is qui minatur,
sit potens, & solitus minas exequi, atque
post eas intra breue tempus, maleficium sit
sequutum; nequaquam tamen absque his
conditionibus, nisi aliundè minæ adminicu-
224 lentur. Denique contumacia, secreta alloquutio, riualitas, depositio testis impuberis, vel testis ad perpetuam rei memoriam, sollicitatio apud iudicem, seù Inquisitorem, & huiusmodi alia indicia remota
quandoque sufficiunt ad torturam, maximè
si ad inuicem coniungantur; quandoque
secus, vt statim explicabitur.

---

225 SVb hac Regula, ne longiùs rem istam
de indicijs sufficientibus ad torturam
protrahamus, multa, ex eis breuitèr comprehendimus, præcipuè indicia inimicitiarum, & minarum, cum istæ non rarò ab
animo prouenirent. Circa primum, ex his
duobus distinguendum statim de inimicitijs
capitali, & non capitali, & indicandum,
226 vnde nàm vnaquæq; istarum oriatur. Secundum communem doctrinam Pegnæ 3.
par. Direct. comment. 116. Farinac. quæst.
46. nu. 1. & aliorum, capitalis inimicitia
contrahitur ex atroci iniuria, etiam consanguineis facta, ex lite omnium, vel maioris partis bonorum, ex accusatione criminali, ex detentione in carceribus, & ex similibus.
227 Non capitalis inimicitia dicitur illa quæ
prouenit ex causa haud graui, seù leui. Tota tamen difficultas est in assignando, quando nam sit causa non grauis: nec potest dari
circa hoc regula generalis, & certa pro quouis casu, vt sciatur, an sit inimicitia non
capitalis, seu potius capitalis? Vnde cum
eod. Pegna loco citato, vers. sunt; qui dicant, & cum Peguera, decis. 17. nu. 8. benè ait Carena dict. tit. 10. §. 12. nu. 87. id
remittendum arbitrio prudentis iudicis, qui
pensatis omnibus decernere debet, an adsit
non grauis seù leuis causa inimicitiæ.
228 His sic præmissis, iàm quod inimicitia
capitalis, si sit adminiculata, faciat indicium ad torturam, nequaquam tamen per
se sola absque adminiculatione alterius indicij, vel coniecturæ, ostenditur ex ratione, non semel pro alijs indicijs supra adducta, quia capitalis inimicitia, est indicium remotum, ex se non concludens, ergo vt constituat semiplenam probationem,
& sufficiat ad torturam, debet aliquo modo adminiculari. Atque hoc totum prætèr
citatos Farinac. quæst. 89. nu. 162. Peguer.
dict. nu. 8. vers. si verò inimicititia, & Carenam allegato §. 12. n. 89. & seq. docent
item Iul. Clar. §. fin. quæst. 21. vers. inimicitia; Cantera, in quæst. crim. cap. 2. de
probat. per testes, Giurba consil. crim. 13.
nu. 7. vers. ad torturam, & alij multi ab isto
adducti.
229 Quamquam ipse Giurba, cum Claro, limitans ait, meo quidem iudicio non sine
aliqua probabilitate, quod in delictis occultis, & difficilis probationis sola inimicitia capitalis per se sola sit indicium sufficiens
ad reum torturæ subijciendum; quia in huiusmodi delictis non requiritur tanta probatio, nec tàm graue indicium, quam in
230 alijs. Extra controuersiam tamen est saltem illud, teste eod. Clar. cita. ex mente
aliorum, quòd sola inimicitia capitalis sufficiat ad nomen inquisiti inter reos alios reponendum; sicque fuisse decisum in Curia
Cremonensi Caren. vbi supra nu. 92. testatur.
231 Petes, an quæ tradita sunt à nobis triplici numero præcedenti, habeant locum in
capitali inimicitia iam reconciliata? Distinguendum de reconciliatione, & negatiuè respondendum, quando reconciliatio
est antiqua, quia tunc vestigia inimicitiarum apparent prorsus obliterata: affirmatiuè verò, si conciliatio facta fuerit de recenti, ob rationem oppositam. Ita Farinac.
quæst. 49. nu. 110. Menoch. de arbitrar. lib.
1. quæst. 28. nu. 8. item de præsumpt. lib. 5.
præsumpt. 43. nu. 8. & Carena ibid nu. 49.
232 qui bene aduertit nu. 95. quòd quocunque modo facit inimicitia capitalis indicium
ad torturam, debeat ipsa priùs plenè probari per duos testes omni exceptione maiores, qui sint contestes.
233 Circa inimicitiam non capitalem concordant omnes scriptores, quòd per se sola non
solùm non sufficiat ad torturam, sed etiam
neque ad inquisitionem specialem; quia
tunc leuissimum, aut nullum est fundamentum contra personam sic leuitèr inimicam
inquirendi. Tradunt Iul. Clar. §. fin. quæst 21.
versu, inimicitia ibi, Tu verò dic. Peguer.
dict. decis. 17 n. 8. & alij communiter.
234 Dein, quo ad minas, faciunt similiter
istæ sufficiens indicium ad torturam, concurrentibus his tribus conditionibus: primo
quòd plenè sint probatæ per duos testes omni exceptione maiores: secundo quòd ille,
qui minatur, sit potens, & solitus minas
exequutioni mandare: tertio quòd post iniectas minas delictum, seù damnum minatum,
intra breue spatium temporis fuerit executum: secùs, si aliqua ex his conditionibus
desit. Ita Clar. §. fin. quæst. 21. vers. minæ.
Peguer. decis. 17. nu. 11. vers. vndè necessario requiritur, & præter alios, quos ipse
copiosè citat, Farinac. consil. 102. nu. 44.
& in praxi, crimin. quæst. 50. nu. 1. & multis seq.
235 Qui n. 8. cum Mascardo per ipsum adducto, & cum alijs benè aduertit, propositam
doctrinam intelligendam esse non solùm de
minis expressè prolatis, vt de vulnerando,
de occidendo, &c. sed etiam de tacitis, &
quodammodo per enigma iniectis, vt si
quis minetur se velle alicui trahere viam
pen-

pennam de ala, vel quòd faciet ipsi dole-
236 re caput. Pro parte affirmante huius
doctrinæ faciunt text. in l. quidam. in l.
etiam, & l. final. ff. de probat. & in l. neque
237 professio, C. de test. Ratio est; quia
animus,, & voluntas cuiusque non solum
ex factis indicatur, l. si tantum, §. ei qui,
ff. de ædilit. edic. sed etiam ex verbis, cùm
non sit credendum, quod quis verbis in-
dicet illud, quod priùs mente non conce-
perat, l. Labeo, ad fin. ff. de suppellect. le-
gata.
238 Perpendendæ tamen aliquantulum dictæ
conditiones pro maiori declaratione vtriuf-
que partis affirmantis, & negantis. Cir-
ca primam de plena probatione requisita,
vt minæ faciant indicium ad torturam,
cum Follet. in prax. crim. rubri. item quòd
sororem venenauit, nu. 25. Anchar. con-
sil. 277. cum Gabrie. tit. de testibus, con-
clu. 2. nu. 56. & cum alijs ab ipso relatis,
bene docet Farinac. quod sufficiat, si minæ
probentur per testes singulares, dummodo
isti concordent in qualitate minarum,
quamuis discordent in loco, & tempore,
239 secùs, si aliter. Quod adeo verum est,
vt si probatio fiat per vnicum solum testem;
etsi omni exceptione maiorem, tunc tan-
tum sufficiant ad inquisitionem generalem,
& ad sumendas informationes super delicto;
nullo autem modo ad inquisitionem specia-
lem, ne dùm ad torturam, quia cum in
speciali inquisitione iam agatur de gra-
uissimo præiudicio personæ inquisitæ, indi-
cium remotum ad eam exequendam debet
esse plenè probatum.
240 Circà eam partem secundæ conditionis;
quod is, qui minatur, debeat esse solitus
minas exequi, valde diffident inter se au-
ctores: nam alij, vt Anton. Gomez. var. re-
sol. tom. 3. rubr. de tortura reorum nu. 11.
vers. vndè necessariò. Menoch. de arbit.
quæst. lib. 1. casu 361. nu. 39. Mascard. de
probat. lib. 1. conclu. 89. nu. 8. Carrer. in
pract. crimin. 2. tract. de indic, & tortu.
§. 12. nu. 1. & plures affirmant esse absolutè
necessariam. Alij contrà, eam vt inutilem,
seù non requisitam reijciunt, vt Clar. in
pract. quæst. 21. vers. minæ præcedentes, in
fine, Felin. in cap. afferte, nu. 12. vers. &
hanc partem, extra, de præsumpt. quibus
præter reliquos addde Aymon in consil. 35.
241 nu. 3. & 16. Qui cum hac moderatione
ipsam non admittit, nempè, si statim,
seù intrà breue tempus post minas iniectas
exequutum sit maleficium, quæ est tertia
conditio ab omnibus approbata; nec ali-
quid amplius circa eam dicendum occur-
rit.
242 Verùm Farinac. dict. quæst. 50. nu. 11.
has duas sententias oppositas intendit con-
cordare per sequentia verba: Pro concor-
dia, inquit, & secundùm veritatem distin-
guo sic, si cum minis non concurrit ali-
quod aliud adminiculum, & tunc illæ non
faciunt indicium ad torturam, nisi minans
sit solitus minas exequi, & procedit prima
opinio: si verò cum minis concurrit ali-
quod adminiculum, & tunc facit indicium
ad torturam, etiā quòd minans non sit solitus
minas exequi, & procedit secunda opinio,
& sic consuetudo exequendi minas suppletur
per alia adminicula] ita ille, cuius doctri-
243 na omninò mihi placet. Possunt autem
minæ esse adminiculatæ, & supplebitur di-
cta consuetudo mandandi eas exequtioni
per fugam minantis, pet inimicitiam eius
cum illo, cui iniectæ fuerint minæ, vel per
similia indicia remota.
244 Quod hactenus dictum de minis qualitèr
faciant indicium ad torturam contra minā-
tem, parimodo asserendum est de iactatio-
nibus contra iactantem, vt egregiè docet
Farinac. dict. quæst. 50. nu. 5. vbi primò as-
signat discrimen inter vtrasque: nàm iacta-
tio differt a minis, quòd in ijs expresse affir-
mat minans se velle alicui damnum inferre;
in iactationibus tamen asseuerat iactans se
posse talem offendere; Itaque inter velle,
245 & posse consistit differentia. Cùm item
circa hoc punctum de iactationibus facien-
tibus indicium ad torturam, sint inter se
valde dissidentes doctores, ipse Farinac.
eadem ferè via conatur eos ad concordiam
reducere, dicens, Si iactans est persona
potens, & non solitus vanos effundere ser-
mones, sed iactationes exequi, tunc tales
iactationes faciunt contra iactantem indi-
246 cium ad torturam. Secùs, si is fuerit
impotens, vilis, ac timidus in effectu, li-
cet in sermonibus, & iactationibus potens, &
loquax] hæc Farinac. vide plura apud ipsum
de hoc indicio minarum, & iactationum.
247 Sequitur agendum breuissime de diuersis
alijs indicijs remotis, & circa vnumquod-
que vnicum ferè verbum proferendum. Ac
primo de contumaciæ indicio dicendum,
quod bannitus quiuis, aut hæreticus, qui
citatus iuridice noluit comparete, si post-
quam condemnatus fuit in contumaciam,
seruato Iuris ordine, se præsentet iudici, vel
Inquisitori, quamuis eius statua fuerit com-
busta, audiendus est, & quamuis in suis
defensionibus concludenter suam innocen-
tiam probet, subijciendus est torturæ, ma-
ximè in causis fidei, pro eruenda intentio-
ne. Patet, quia ex contumacia, adiunctis
banno, & sententia condemnatoria, oritur
sufficiens indicium ad torturam. Ita Clar.
§. fin. quæst. 64. vers. Sed nunquid bannitus,
Giurba, cons. crim. 13. nu. 22. & 24. & cū
alijs, quos ipse refert, Carena 3. par. tit.
10. §. 17. nu. 115 & seqq.
248 Quid itèm de indicio secretæ alloqutio-
nis? sufficiens ne ad torturam infligendam?
nequaquam si talis alloqutio per se sola
sumatur: bene tamen, si fuerit coniuncta
cum alio indicio, seù adminiculo. Vt si
quis statim post comissum maleficium allo-
quatur ad aurem eius, qui ipsum commisit,
& probetur inimicitia capitalis alloquentis
cum maleficiato. Ratio est, quia tunc ex
hac

hac secreta allocutione præsumitur contra sic alloquentem, quod iniunxerit illi mandatum, seu commissionem maleficiandi. Ita Caren.dict.tit.10.§.15.n.101.cum Glhauf. & Zanger. quos citat.

249 Huc potest reduci indicium illud, quòd aliquis reperiatur frequentare secreta Magorum,aut hæreticorum conuenticula. De quo asserendum est pari modo atque de præcedenti, nimirum non sufficere ad torturam per se solum, nisi adiuncto alio indicio, vel præsumptione, ob rationem iam sæpè adductam, quia est remotum, & ex se non concludens ad semiplenè probandū. Tradit Farinac. quæst. 52. nu. 88. cum alijs, quos citat, & sequitur eum Torreblanca

250 lib. 3. de Magia, cap. 17. nu. 3. Quanquam Mascard. de probat. lib. 1. conclu.452. nu. 4. oppositum defendere videtur, nempe per se solum sufficere, & hoc attenta qualitate personæ, quòd frequentans sit de genere, seu natione eorum, qui talia conuenticula faciunt, non caret, meo iudicio, probabilitate: quia tùnc ex actu frequentandi ea vehemens præsumptio oritur de

251 mala credulitate. Vndè secùs esset, si quis semel tantùm ob curiositatem ea con-

252 uenticula adiret. Tandèm, quod ex dicto actu solo frequentandi ipsa sumatur sufficiens indicium ad inquisitionem specialem, & ad carcerationem, quiuis credo Mascardo absolutè concedet.

253 Dein quærimus, an riualitas in amore, & qualiter possit facere sufficiens indicium ad torturam? cum Farinac. consil. 193. nu. 9. firmam, & congruam resolutionem huius quæstionis præbet nobis Carena dict. §. 15. nu. 109. affirmans tria simùl requiri, vt ex riualitate oriatur indicium ad torquēdum. Primo, quòd amor reciprocus inter amasium, & amasiam extiterit. Secundo, quòd hunc amorem alter, seu inquisitus non ignoraret. Tertio, quòd hic talem amorem ægrè ferret: his tribus concurrentibus sine dubio potest subijci torturæ, ille qui maleficium a se amasio illatum negat.

254 Præterea depositio sola testis impuberis, imò & testis minoris 20. annis, etiam in illis causis criminalibus, in quibus vetitas alitèr haberi nequit, non facit indicium ad torturam, nisi adsint alia adminicula. Ita Carena dict. §. 15. nu. 103. Cum Cantera in quæst. crim. cap. 2. in rubrica, de indic.

255 ad tortu. quæst. 1. nu. 25. Qui addit nu. 26. quod talis depositio sola sufficiat ad inquirendum in specie, & carcerandum, maxime iuncta aliqua præsumptione, & exemplificat, dicens, ex ordine supremæ Inquisitionis Castellæ, captos fuisse duos homines pro hæresi ex testimonio vnius mulieris minoris 18. annis, quæ deponebat de cerimonijs Mahometanis, ex eo quòd ipsi erant de genere Maurorum.

256 Testis verò ad perpetuam rei memoriam instante Fisco receptus,si sit omni exceptione maior, facit indicium ad torturam, licet non repetatur in plenario, vel quia ad partes longinquas recessit, vel quia non inuenitur ad repetitionem faciendam; cum Cantera,vbi supra,nu.46.tenent citati Carena,n.105.& Diana 4.p.tract.8. resol.115. Atque hoc præcipuè locum habet in causis, ex vi cap. in fidei fauorem, de hæret. in 6. vt

257 tradit idem Cantera; Addens, attendendum esse, an talis testis deponat verisimilia; ponitque exemplum, cuius iam alibi meminimus, de quodam Religioso, qui in Rego Galiciæ dicto modo ad instantiam Fisci contra propriam matrem ad perpetuam rei memoriam deposuit in materia sortilegiorum, & statim ex mandato sui Superioris in Italiam se transtulit: atque in supremo Concilio Inquisitionis Hispanæ resolutum fuit vt ex illa depositione, quamuis non repetita in S. Officio Regni Galiciæ contra dictam matrem vsque ad torturam procederetur.

258 De indicio item sollicitationis apud Iudicem, egregiè Martin. del Rio lib. 5. disquis. magic. sect. 4. nu. 12. per sequentia verba. Si commisso, inquit, maleficio, quis confestim veniat ad curiam, vt sollicitet inquiri, & procedi de auctore maleficij, cum hoc ad eum non pertineat sollicitare: hæc enim gestio, & sedulitas suspectū facit, & sæpè exemplis hoc deprehensum: sed hoc etiam est leue, & debet bonis præsumptionibus alijs roborari, vt sufficiat ad torturam. Quod multo magis tenendum de illo, qui spontè, cum non teneretur, malefactorem denunciat.] hæc ille, quibus nihil addendum occurrit.

259 Est præterea dubium circa assertionem vulnerati, ex vulnere mortui, an faciat indicium ad torturam? negatiuè respondendum; & quòd de consuetudine sufficiat ad inquirendum. Ita Iul. Clar. §. fin. quæst. 21. vers. Assertio vulnerati, Peguer. decis. 17. nu. 5. Gilhaus. sect. 2. nu. 31. & seqq. Canrer. loco citato, nu. 35. & alij.

260 Similitèr potest dubitari, oriatur ne indicium ad torturam ex eo, quod res aliqua reperta fuerit in loco delicti, contra eum, cuius est res illa? Responsio affirmatiua traditur a Carena dict. §. 15. nu. 100. ex Zanger. de quæst. & tort. cap. 2. n. 33. cum hac limitatione, nisi tale indi-

261 cium fortiori præsumptione elidatur. Sed quid de forma pedis, quæ impressa manet in terra humida eius loci, vbi delictum fuit patratum, & correspondet formæ pedis accusati? De hoc pari modo videntur loqui Doctores atque de præcedenti, præcipue citatus Zanger. & ante ipsum Bald. consil. 327. nu. 11. lib. 1. ac Mascard. conclu. 830.

262 num. 21. Bene tamen asserunt Gilhauf. dict. sect. 2. nu. 67. & Carena §.15 citato, nu. 100. indicium ex planta pedis vti admodum vniuersale esse leuissimum: vnde nisi adsint alia adminicula, non sufficiet ad torturam.

263 Ne nimis diffundamur in explicandis alijs simi-

similibus leuibus indicijs, hactenus tradita
sint satis: Si quis plura scire desiderat, in-
ueniet copiosè apud Martinum del Rio, ci-
tata sec. 4. Sed multò copiosiùs apud Fari-
nac. tom. 1. prax. crim. lib. 2. multis lon-
gissimis quæstionibus à 36. vsque ad 52.
264 Verùm solùm addam in communi pro
omnibus vnum verbum, quod ex quouis
eorum possit procedi ad torturam, si faciat
semiplenam probationem: patet ex Gloss.
valde recepta, in l. Maritus, in verb. à
quæstionibus, ff. de quæst. & ostendit mul-
tis ex mente aliorum Farinac. quæst. 36. nu.
265 218. & seq. Dictam autem semiplenã pro-
bationem præbet indicium vel per se ipsum
solum, quod rarò contingit, si sit remo-
tum; vel adiunctis ei alijs indicijs seù admi-
266 niculis. Quòd verò sibi inuicem coniun-
gi, & adminicula præbere talia indicia pos-
sint, si tendant ad eundem finem; secùs
si inter se non sint subordinata, toto §. 16.
dicti tit. 10. docet bene Carena cum Fa-
rinac. quæst. 46. nu. 100. & cum allijs quem
videas.

*Potest ne aliquando sine vllis indicijs
tortura reo, aut heretico insligi?
è contra, illis stantibus, po-
test ne quandoque
omitti?*

REGVLA CCCXLIX.

267 SVpponitur vt prorsùs certum, ne-
que de absoluta Principis potestate,
seu iurisdictione, posse vnquam reum tor-
queri, nisi adsint legitima indicia: ab hac
tamen omnimoda generalitate pauci exci-
piuntur casus, ex mente aliquorum Docto-
rum, in quibus etiam sine dictis indicijs li-
citum est illum torturæ subijcere: nempe
reum, qui fingit fatuitatem: homicidam.
Item, vel assassinum, vt indicet mandantem;
custodem etiam bonorum perditorum, vt
cauponem, & similiter in duplici alio casu
268 expendendo. Verum è conta concurrenti-
bus legitimis indicijs probabile est, quòd
possit iudex, seu Inquisitor duplici via con-
tra inquisitum procedere, vel infligendo
ei torturam, vel sine ista condemnando
ipsum ad abiurationem, & pœnam extraor-
269 dinariam. Conuenientius tamen faciet,
si eum torturæ subijciat pro eruenda verita-
te circa factum, dein circa intentionem,
quod est valdè proprium Tribunalis S. Offi-
cij.

270 TRadita fuit à nobis supra, & proba-
ta, allegatis textibus, Iuris cano-
nici, ac ciuilis suppositio, de qua initio
præsentis Regulæ, quod absque indicijs suf-
ficientibus nequeat deueniri ad infligendam
alicui torturam: nunc confirmatur, vt om-
nino certa, cum expressione, quod nec
de suprema, & absoluta Principis cuiussuis,
aut Gubernatoris potestate, seu iurisdictio-
ne possit vnquam fieri; etiam in quibuscun-
que causis quantumuis atrocissimis, etiam
271 si sint difficillimæ probationis. Ostendi-
tur eo firmissimo fundamento, quia id re-
pugnat iuri naturali, & iustitiæ, cum tor-
tura sit medium fragile, & fallax pro eruen-
da veritate, inferatque graue damnum, &
irreparabile torto; ergò, vt ei iuste infliga-
tur, debent præcedere legitima indicia.
Ita Iul. Clar. §. fin. quæst. 64. vers. dixi quo-
que, cum multis ab ipso relatis. Farinac. quæst.
37. nu. 79. & Carena dict. tit. 10. §. 18. nu.
272 Vbi refert responsum, quod Gram. vo-
to 32. nu. 9. Cardinali Columnæ Poregi
Neapolitano iuxta propositam doctrinam
dedit.
273 Si quis verò obijciat, esse regulam vulga-
tam Doctorum, quod in atrocissimis sit li-
citum iura transgredi: Congrue, & rectè
interpretantur eam idem Farinac. dict. quæst.
37. num. 91. Martinus del Rio disquis. ma-
gie. lib. 6. in append. 2. quæst. 21. & Carena
vbi supra, quòd procedat in condemnando
reum confessum, aut conuictum, non
autem in ordine iudicij, & in tortura infe-
renda; nec est qui huic interpretationi
contradicat.
274 Nihilominus (en qualiter verum appa-
ret, id quod communiter dicitur, nullam
scilicet esse regulam adeo vniuersalem, quæ
non patiatur aliquam exceptionem) ab il-
la omnimoda generalitate nonnullos casus
excipiunt scriptores, in quibus absque legi-
timis indicijs potest licitè reus torqueri:
breuissimè vnumquemque expendamus, an
ita sit in omnibus per Carenam assignatis.
275 Primus est, quando reus simulat furorem,
seu amentiam. affert Carena dict. §. 18.
nu. 119. ex decisione Senatus Sabaudiæ,
lib. 9. sui Cod. tit. 21. def. 1. & addit, quod
aliquandò, iussu eiusdem Senatus, adduci
soleat talis reus ita fingens dementiam in
locum secretum, vbi ab omnibus Senatori-
bus conspiciatur, & ex vultu, & sermone
deprehendatur, qualis re vera sit, an fa-
276 tuus fictus, vel sanus? Nono ab hinc an-
no in nostra congregatione S. Officij Meli-
ten. ostensus fuit nobis quidam reus, qui in
eo fingebat amentiam, quòd esset Religiosus
Magnæ Crucis Hierosolymitanæ eã desixam
in pectore habens: Deprehensa tamen à no-
bis fictione, vbi eleuatus in torturam, sta-
tim amentiam deposuit, & crimen con-
fessus est.
277 Verum in præcedenti casu, saluo meliori
iudicio, non videtur sine indicijs tortura
reo infligi, quidquid dicat Carena, quia
indicio, ratione cuius reus carceratus fuit,
adiungitur simulatio amentiæ, ex qua sine
dubio insurgit aliud indicium, cum præsu-
matur ita simulare ex conscientia commissi
delicti, & ne cogatur hoc per torturam
fateri: vnde ex vtroque indicio fiet vnum
completum, sufficiens ad torquendum illum;
rec

nec video, vndè repugnet coniunctio duorũ
illorum indiciorum in vnum.
278 Pari etiam modo videbatur asserendum
de alio casu, quando reus non vult responde-
re interrogationibus, de quo iam egimus
supra nu. 222. vbi resoluimus pro parte affir-
mante, quod sit torquendus, sed non ex-
pendimus, an sine indicijs legitimis id fiat,
quod præter Carenam citatam, cum Bald. &
alijs per eum relatis, perpendit Diana 4.
par. tract. 6. resol. 34. cuius verba hæc sunt.
279 Affirmatiuè, inquit, respondeo; vndè in
tali casu de rigore iuris Inquisitores possunt
ponere illum ad torturam, & cogere, vt
respondeat affirmatiuè, vel negatiue, &
ita tenet Bald. in l. accusationem, post nu.
11. C. qui accusare non poss. & vt dicit ibi
Bald. talis tortura non datur reo ad eruen-
dam veritatem, quia ad hoc necesse esset,
vt præcederent indicia ad torturam suffi-
cientia, sed datur ad extorquendam respon-
sionem. Quam Baldi opinionem in contin-
gentia facti approbauit Concil. Neapolit. vt
testatur Capicius, decis. 145. & hæc omnia
docet Brunus, tract. de indic. quæst. 5. nu. 4.
Carauita ritu 259. nu. 14. Miranda in ordin.
iudic. tom. 2. quæst. 26. art. 4. conclu. 5.
Gomez, tom 3. variarum cap. 12. nu. 5.
Clar. lib. 5. §. quæst. 45. num. 6. Mascard.
de probat. lib. 3. conclu. 1385. num. 15. Sou-
sa in Aphoris. inquis. lib. 2. cap. 39. nu. 48.
280 &c.] hæc, & plura ille, ex quibus clarè
aparet, quod reus sit nolens respondere
interrogationibus, tunc torqueatur absque
legitimis indicijs, secundùm prædictos Au-
ctores adeo graues, quorum iudicio me li-
benter submitto: & posset forte assignari dif-
ferentia, quia indicium taciturnitatis, cum
hæc ex infirmitate corporis, seù ex humo-
re melancolico prouenire contingat, non ita
facile coniungitur cum indicio ad carcera-
tionem, sicuti cum isto coniungi solet, vt
diximus, indicium simulandi dementiam,
atque de hoc satis.
281 Tertius casus est circa homicidam, vel
assassinum, qui aliquem occidit, cum inter
ipsum, & occisum nulla præcessit inimici-
tia, vel alia causa offendendi, tunc iste,
vti mandatarius poterit torqueri ad indi-
candum mandantem, absque alijs indicijs.
Ita Foller. in pract. crim. rubri. rei indu-
rati torqueantur, nu. 5. Boss. in tit. de in-
dic. & consider. ante tort. nu. 144. & 146.
qui testatur de consuetudine, & obseruan-
tia, Clar. in pract. §. fin quæst. 21. vers. di-
ctum socij criminis, & præter istos à Fa-
rinac. citatos, cum alijs multis idem tenet
282 ipse, quæst. 37. nu. 154. & 155. dedu-
citur clare ex textibus ciuilibus, l. & si cer-
tus ff. ad Syllan. Et si certus, inquit legisla-
tor, sit percussor, tamen habenda est quæ-
stio, vt cædis mandator inueniatur] & l.
prius ff. eodem. Prius, inquit, de se fami-
lia torquenda est, & si confiteatur, tunc
interrogetur, quo mandante flagitium
admissum sit] ita ibi.

283 At nullus, credo, prædictorum auctorum
excepto Carena, manifestè asserit, quod
in tali casu inferatur tortura sine legitimo,
& sufficienti indicio. imo Farinac. opposi-
tum iudicat, his verbis. Satis enim, inquit,
legitimum indicium isto casu reputatur,
quod nemo præsumitur delinquere sine cau-
sa; & si causam propriam occidens non
habeat, necesse est, vt ad alterius instantiam
id fecerit; ideo stante hac materia verisi-
mili, meritò absque alijs indicijs torqueri
in genere, ad cuius instantiam occiderit []
284 hæc ille, & paulo post, eod. nu. Sed ego,
inquit, credo, quòd in hoc nulla sit spe-
cialitas, & quod iura ita statuerunt, quia,
vt prædixi, vbi occidens non docet, qua
de causa ad occidendum motus fuit, veri-
similiter (nisi stultus erat) ad alicuius instan-
tiam id fecit: ideo ex hac verisimilitudine,
quæ quodammodo necessaria est, mouetur
iudex ad ipsum torquendũ, vt indicet man-
dantem] En quam clarè tenet Farinac. in
prædicto casu inferri torturam, ex indicio
sufficienti, & admodum vehementi, quia
le est habens verisimilitudinem necessa-
riam.
285 Sequitur quartus casus, nempè quando
iam bannitus vel assassinus, aut fur famo-
sus, vel comites, crimine sfrosationis annonæ,
aut salis fuit condemnatus, & eius senten-
tia exequutioni mandari debet: absque vllis
indicijs subijcitur torturæ super alijs crimi-
nibus, complicibus (de his aulòpost dice-
tur) & receptatoribus. Ita Iul. Clar. §. fin.
quest. 64. vers. successiuè quero, ibi, tamen
nunquam, & Carena dict. §. 18. nu. 121.
vbi ait id fundari ex consuetudine status
286 Mediolani. Et addit benè, hanc cõsuetudi-
nem, cùm sit stricti iuris, non esse exten-
dendam ad alios casus vltra supra expressos,
vti ipse Senatus Mediolanen. non extendit.
287 Vnde iudicauit puerum de crimine ne-
fando confessum, non esse interrogandum
super alijs delictis eiusdem generis, vt apud
Caren. cit. auctor est Portus in Annot. ad
Ambros. lib. 4. c. 2. nu. 5.
288 Quintus deniq. casus est in custode bonorũ
perditorum, seù eorum, quæ præsumun-
tur furto ablata, vt in caupona, & simili-
bus, inde ostendit Farinac. quæst. 37. nu.
159 & seq. quia caupones, & alij huiusmodi,
vt plurimùm, sunt personæ viles, & malæ
famæ; ergo poterunt absque indicijs tor-
queri super furto bonorum, quæ custodie-
289 bant. Vnde è contra, si custos rei deper-
ditæ sit persona honesta, & boni nominis,
nequaquam in ipsa habebit locum præce-
dens doctrina, sed requirentur legitima
indicia ad torturam ei infligendam, vt per
se patet.
290 Circa secundam verò principalem Regu-
læ nostræ partem, num stantibus sufficien-
tibus indicijs ad torquendum, possit tortura
omitti, iniuncta hæretico pro qualitate
indiciorum abiuratione, & pœna extraor-
dinaria, sed potius debeat ille torqueri?
Eyme-

Eymeric. in Direct. par. 3. in rubr. de 3.
modo terminandi processum,&c. num.151.
absolute tenet non esse deueniendum ad
torturam, quando adsunt indicia ad iniun-
gendam obiurationem.
291 Cuius oppositum,vt verum bene defendit
Pegna ibi, commenr.39. lit. A. vers. & hoc
est, affirmans posse Iudicem, seu Inquisito-
rem eligere viam rorqnendi reum, etiam
quod adsint indicia ralia, ob quæ posset ei
indici abiuratio : inde ostendit, quod fal-
sum credar, indicia, quæ non sufficiunt ad
abiurationem, sufficere ad torturam. Sed
292 hoc meritò reijcit Farinac. de hæres. q.
185. §.8. n. 149. & contrarium approbat,
nempe quod indicia sufficientia ad tortu-
ram, videantur etiam, vt plurimum suffi-
293 cere ad abiurarionem. Sed de hoc,libro
sequenti, vbi amplius ostendemus in diuer-
sis casibus terminari causam cum gradu ab.
iurationis de leui, quia ad hanc adsunt suf-
ficientia indicia,& forte non ad torturam.
294 Vtramque autem viam dictam tortu-
ræ, vel abiurationis cum pœna extraordi-
naria, liberam relinquit inquisitori doctis-
simus Sousa lib.2. Aphor. cap. 39. num.41.
his verbis. Quamuis, inquit, ex indicijs
possit reo abiuratio indici, licitum tamen
est Inquisiroribus eligere, an potius illum
tormentis exponant.] hęc ille. Prædictis
295 duabus vijs tertiam adiungit citat. Pe-
gna, vt refert ibid. Farin. sic. Propterea,
inquit, concludit, quod, quando reus non
est conuictus plene, sed tantum indicia-
tus, ita quod iure absolui possit, habet In-
quisitor tria remedia terminandi proces-
sum; vnum scilicet per purgationem, aliud
per abiurationem, & tertium per tormen-
296 tum. Et hoc postremum remedium ac-
commodatius cæteris ad eruendam verita-
tem affirmat; cum purgatio, & abiuratio
inuenta sint potius ad suspicionem,& infa-
miam hæresis excludendam,quam ad veri-
tatem indagandam.] hæc ille, quibus vl-
297 tima particula præsentis Regulæ com-
plete probatur. Atque hactenus de indicijs
in communi ad torturam.

C A P V T V.

De committentibus delicta contra fidem Catholicam circa materias particulares apud Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis, si adsint sufficientia indicia torquendis.

PROOEMIOLVM.

1 TRadita à nobis præcedentibus capitibus communia fere sunt DD. Inquisitoribus, &
quibuscumque Iudicibus aliorum Tribunalium, atque ab vtrisque æque practicabilia
censentur; nec dubium, quin per ea possit Inquisitor, aut consultor eius in casibus occur-
rentibus facile decernere, an sit inquisito in materia fidei infligenda tortura? nec ne?
2 Nihilominus operæ pretium duxi omnes pæne materias S. Officij in hoc capite breuiter
percurrere, & quid de singulis circa hoc de subijciendo reo torturæ, vel secus, paucis Re-
gulis indicare; quod Lectori gratum fore confido.

Quatenus hæretici, vel apostatæ, aut de hæresi, vel apostasia suspecti, sunt torquendi, maxime quo ad intentionem?

REGVLA CCCL.

3 TOrtura infligenda est hæreticis,& apo-
statis (his adiunge Schismaticos er-
rore infectos) in subsidium probationis,
pro indaganda veritate, tam circa ipsos, si
sint negatiui, quam circa complices in pa-
4 trando delicto contra fidem. Ad inferen-
dam autem illis dictam torturam, haud re-
quiruntur maiora, seu magis vrgentia in-
dicia in crimine hæresis, quam in alijs cri-
5 minibus. Pari item modo torqueri pos-
sunt, & debent suspecti de hæresi, vel apo-
stasia, quales sunt fautores, & credentes
hæreticorum, conuersantes cum eis, impe-
6 dientes S. Officium, & similes. Præcipue
tamen apud Tribunal S. Inquisitionis sub-
ijciuntur rei torturæ quoad intentionem, si
hæc ab eis negetur, licet dicta, vel facta hæ-
retica, aut hæreticalia, vel apostatica fa-
teantur.

7 SVpponitur à Doctoribus, vt omnino
certum, quod sint torquendi hęretici,
& apostatæ in subsidium ad eruendam veri-
tatem delicti contra fidem, quando de eo
neque per confessionem eorum, neque per
testes legitimos, neque aliunde constare
8 potest. Afferunt Eymeric. in Direct. par.3.
nu.151. & ibi Pegna, comment. 39. idem
Eyme-

Eymeric.3. par. qu.63. nu.5. ac ibi ipse Pe-
gna comment.110. vers. iam tota, Simanc.
in Enchirid. tit. 52. n. 1. & Sanctarell. tract.
de hæresi, cap.41. n.1. nec alia hoc ita cer-
tum indiget probatione.
9 Cum hæreticis & apostatis coniungi so-
lent schismatici, vt alibi vidimus: quamuis
enim aliquando cõtingat dari schisma sine
errore intellectus, teste D.Th.2.2.q.39.art.1.
ad 3. vt cum quis credit omnibus fidei ar-
ticulis, & summum Pontificem esse caput
Ecclesiæ; at ei, vti Papæ, ex propriæ vo-
luntatis malitia non vult obedire, aut eum
membris Ecclesiæ renuit communicare; id
tamen raro accidit, atque vt plurimum, vbi
schismata, ibi hæreses, vt docet Origenes,
10 homil. 9. in Ezechiel. Et consequenter
homo schismaticus præsumitur malè senti-
re de fide, in his præsertim, quòd extra Ec-
clesiam sit salus: quòd Papæ, vt Papæ, non
sit parendum: & quòd vnitas Ecclesiæ pos-
sit scindi; de quo benè Simanc. Cathol.
Instit. tit.55. nu.6. addens num.8. dictam
præsumptionem esse vehementem, sicque
sentiunt Eymer. par. 2. Direct. qu. 38. n.3.
ibi Pegna, comment.37. lit.A. Menoch. de
præsump. 6. n. 24. & Castr. Palao, tom. 1.
11 tract.6. disp.4 pun.6. nu.19. Hinc meritò
ex mente prædictorum auctorum conclu-
dit Carena 2. par. tit.2. §.11. nu.38. quòd
schismatici debeant torqueri, sicut dictum
est de hæreticis, & apostatis, quando ali-
ter haberi veritas non potest circa delicta
eorum contra fidem; nec mihi de hoc du-
bium extat.
12 Subijciendi item sunt torturæ hæretici,
apostatæ, & schismatici pro manifestandis
complicibus, si hos sine ea manifestare re-
cusent. Patet ex decreto Sacræ Congre-
gationis, seu potius Pij V. sanctæ memoriæ,
edito, die 28. Iulij 1569. in hæc verba. In-
hærendo decretis alias per fel. record. Pau-
lum Papam IV. D.N. Pius V. decreuit om-
nes, & quoscumque reos confessos, & con-
uictos de hæresi, pro vlteriori veritate
habenda, & super complicibus, fore tor-
quendos arbitrio DD. Iudicum. Affert
Carena 2. par. tit. 1. §.23. nu. 116. citans
Locatum, Symanc. Farinac. & Lud. Para-
mum pro hac doctrina vti certa.
13 Dubitari tamen potest, an ipsa habeat
locum in illis delinquentibus contra fidem,
qui de se fatentur, & nihil dicunt de com-
plicibus? Ioan. Rojas, in tract. de hæret.
par. 2. n.243. & seqq. ac nu.315. asserit eam
procedere tantummodo in delinquenti S.
Officij conuicto, qui negat de se, & de alijs.
Si enim inquit, de se confiteatur, verisimi-
le apparet, quòd si alios sciret, eos simili-
14 liter manifestaret. Oppositum tamen
benè defendunt Symanc. Cathol. Instit. tit.
65. nu.60. Farinac. de hæres. quæst.185. n.
135 & Carena dict. §.23. nu. 121. nempè,
quòd possit dari tortura reo in causa fidei
super complicibus, quamuis ipse de se con-
fessus sit crimen; nec habet vim ratio,
quam adducit Rojas; quia, vt benè notat
ibidem Farinac. multi reperiuntur, qui
magis curant tegere socios, & complices,
quàm se ipsos.
15 Controuersum est autem illud aliquan-
tulum inter Doctores, quænam indicia re-
quirantur ad prædictam torturam? Et qui-
dem, si sermo sit de torquendo hæretico, vel
apostata, vt crimen de se ipso fateantur,
Farinac. de hæres. quæst. 185. §.8. nu. 141.
refert duas oppositas sententias: alteram
Campegij, & aliorum, quos citat, asseren-
tium, in crimine contra fidem leuiora, &
minus legitima indicia sufficere ad tor-
quendum, quàm in alijs criminibus. Al-
16 teram verò Eymerici, Pegnæ huius com-
mentatoris, Symanc. & aliorum, quos ibi
adducit, affirmantium, ad infligendam
torturam inquisito in materia fidei, adeò
magna, & vrgentia indicia requiri, vt sola
17 eius confessio deesse videatur. Ab hac ta-
men difficultate se expedit ipse Farinac. re-
soluens debere id relinqui Iudicis, seu In-
quisitoris arbitrio, iure, ac ratione regula-
to, vt declarat idemmet in prax. quæst. 37.
n.192. & seqq. notatque Carena dict. tit.1.
§. 19. nu. 100.
18 Prædicta autem resolutio Farinac. reie-
ctis illis oppositis sententijs, valdè mihi pro-
batur, vti communis quibuscunque causis
criminalibus, tam S. Officij, quàm alio-
rum Tribunalium, iuxta tradita à nobis
suprà: per quam etiam innotescit, ad in-
ferendam reo torturam non requiri ma-
iora, & vrgentiora indicia in delicto contra
fidem, quàm in alijs delictis, vt expressi-
19 mus in Regula. Quod confirmatur ex
doctrina, quam cum Symanc. Pegna, Lo-
cato, & cum alijs per eum citatis, adducit
Sanctarellus, dict. cap.41. n.1. dub. 1. nem-
pè in crimine hæresis testem vnicum omni
exceptione maiorem sufficere ad hoc, vt
quis possit torqueri; atque ita etiam se ha-
bere in reliquis criminibus suprà ostendi-
mus, ergo, &c.
20 Si verò sit sermo de torquendo hæ-
retico, vel apostata, pro manifestandis
complicibus, aut magistris, non con-
cordant circa hoc doctores, an, & qua-
lia indicia requirantur ad talem torturam?
Symanc. de Cathol. Instit. tit. 65. n. 60. &
Enchir. tit. 62. n. 31. tenet non esse deue-
niendum ad torturam super complicibus
nisi semiplenè probetur, quod reus socios
criminis habeat, vel sciat alios hæreticos
21 esse. Verum hæc sententia Symanc. licet
in Tribunalibus S. Inquisitioni Hispanæ
fortè habeat locum, non verò in Tribunali-
bus S. Congregationis Vrbis, totiusque Ita-
liæ, ac alijs, vt cum Diana 4. par. tract. 6.
resol.29. notat benè Carena vbi suprà; quia
positum Decretum Pij Papæ V. absolutè
absque tali semiplena probatione loquitur.
22 Imo idem nunc obseruari in Hispania ex
testimonio doctissimi Canteræ, diu ibi, In-
quisitoris munus exercentis, c.1. de hæret.

nu.457. affirmat citatus Cantera ob eam
rationem, quia delictum contra fidem, vt
plurimum, de necessitate cum socijs com-
mittitur, ergo non requiritur dicta semi-
plena probatio.
23 At Farinac. de hæres. quæst. 185 §.8. n.
135. vult non esse infligendam reo tortu-
ram in causa fidei pro extorquendis com-
plicibus, nisi adsint indicia, sine reus crimen
24 de se confiteatur, siue neget. Verius ta-
men est, quod docet Carena dict. §. 23 nu.
121. nulla ad eam requiri peculiaria indicia
cum sufficiant prærequisita ad torquen-
dum reum, vt delictum de se ipso fateatur,
vel sufficiat eius confessio, vt super com-
plicibus torqueatur. In idem inclinat San-
25 ctarell. loc. cit. vbi sic ait. Quando sunt
vrgentia indicia, non solum potest reus
torqueri ad extorquendum an ipse sit hæ-
reticus, sed etiam an in heresi habeat com-
plices, heretici enim solent habere com-
plices] ita ille, & citat propositum supra,
Pij IV. & Pij V. decretum, in quo nulla fit
mentio de indicijs particularibus requisitis
ad infligendam hæretico torturam super
socijs, aut magistris: ergo absque eis po-
terit ipsi infligi.
26 Plures item suspecti de heresi sunt tor-
quendi; huiusmodi in primis censentur fau-
tores hæreticorum, cuiusuismodi fautoria
existat ex tribus, quos ex communi Do-
ctorum Peña 2. par. Direct. comment. 78.
vers. trifariam autem, & Farinac. de hæres.
quæst. 182. nu. 1. assignant: nempè omissio-
ne, seu negligentia; item facto, seu coope-
ratione; deniq; consilio, seu verbis. Atque
27 in hos fautoriæ modos incidere possunt
tam publicæ, quam priuatæ personæ;
præcipue in primum incidunt personæ pri-
uatæ, si omittant denunciare hæreticos,
ad quod per edictum Inquisitorum obli-
gantur, vt alibi diximus; vel per magistra-
tus aliquid eis fuerit iniunctum contra hæ-
reticos, & ipsi non impediti minime exe-
quantur, vt docent ijdem Peña dict. com-
men. 78. vers. priuati autem, & Farinac.
28 dict. quæst. 182. num. 27. Incurrunt vero
hanc fautoriam omissionis personæ pu-
blicæ, vt si Episcopus, vel Inquisitor, aut
eorum ministri hæreticos non puniant, vel
contra ipsos non procedant, secundum
textum in Clemen. I. de pœn. & in cap.
excom. il t. §. volumus de hæret. affertq;
Sanctarell. de hæres. c. 11. nu. 2. cum dictis
Peña, & Farinac. ac alijs per eum relatis.
29 Facto etiam, seù opere, sunt fautores hæ-
reticorum, qui præbent eis alimenta, vel
pecunias mutuant: consilio item, seu verbis,
qui ipsos docent viam, qua e manibus In-
quisitorum liberentur. Ita cum alijs ab
ipso citatis idem Sanctarell. apud quem
plures casus triplicis huius fautoriæ videas.
30 Prædicti autem hæreticorum fautores
torqueri possunt, & debent, eo, quod isti
nisi qualitas personæ aliud suadeat, vel ra-
tione alterius circumstantiæ excusentur,
vt plurimum, sunt vehementer suspecti de
hæresi. Ita Eymeric. 2. par. Direct. qu. 58.
n. 6. vbi inde id bene ostendit, quia excom-
municati ob causam fidei, sunt vehementer
suspecti de hæresi, iuxta text. in cap. cum
contumacia, de hæret. in 6. At quod fauto-
res hæreticorum sint excom. ob causam fi-
dei, patet ex cap. excommunicamus, il t. §.
credentes, de hæret. ergo, &c. Ita etiam Fa-
rinac. d. qu. 182. n. 55. & Car. 2. par. tit. 4.
31 §. 2. n. 19. Qui secundum doctrinam Bart.
in l. is, qui, de furtis, & Locati in iudiciali
Inquisitorum, verb. fautores, nu. 3. vers.
Vnum tamen, aduertit optime, quod, vt ri-
te, ac recte cōtra aliquem vti fautorem hæ-
reticorum procedatur, debeat prius con-
stare de hæresi illius, cui fautum præ-e di-
32 tur. Atque stante hac conditione, subij-
ciendus est torturæ, & interrogandus in ea
de causa, cur hæreticis fauorem præstiterit.
Cum Farin. ibid. n. 69. tradit idem Carena
§. 11. n. 87. quem legere non graueris.
33 Similiter infligenda est tortura credenti-
bus hæreticorum, & conuersantibus cum
eis; & quoad hos posteriores probatur effi-
caciter ex eo, quia, vt cum Bald. cons. 79.
vol. 3. egregie testatur Ioannes Rojas in
tract. de hæret. par. 2 n. 77. ex conuersatione
huiusmodi oritur indiciū sufficiens ad tor-
34 turam contra conuersantem. Quamquam
attenta qualitate personarum, attentisque
circumstantijs loci, temporis, & alijs non
semper insurgit vehemens suspicio contra
tales conuersantes cum hæreticis, sed ali-
quando leuis, aliquando vehemens. Ita
Symanc. de Cathol. instit. tit. 11. nu. 9. &
Farinac. dict. quęst. 182. nu. 166.
35 Quoad hereticorum vero credentes, res
est magis certa, quia cum dupliciter isti su-
mi soleant, nempe pro ijs, qui explicite er-
roribus alicuius heretici, seu heresiarchæ ad-
herent: Secundò, pro ijs, qui tantū implicite,
aut in communi, nullum errorem particula-
rem exprimendo: & hi quidem ex mente
omnium Doctorum sunt formaliter hęreti-
ci, sicut illi primi. Ita Suarez de fide disp.
24. sect. 1. n. 1. Sanchez in summ. lib. 2. c 10.
n. 2. & Sanct. de hæres. cap. 12. dub. 4 n. 30.
vnde qui de tali credulitate sunt sufficien-
ter indiciati, si negent, subijci torturæ pos-
36 sunt, & debent. Qui vero neutro modo,
neque explicite, neque implicite erroribus
hæreticorum quod credant, apparet, sed
tantum videntur credere eorum verbis, ius-
sionibus, &c. quippe ad hæreticorum dictum
vadunt, & redeunt, eos visitant, ipsis ali-
moniam præbent, &c. hi nequaquam di-
cuntur proprie credentes hæreticorum, sed
potius fautores, teste Suar. citato dict. sect.
37 1. n. 2. Sunt tamen torquendi, si indicia-
ti negent, quia de hæresi suspecti existunt,
vt cum Eymer. 2 p. Direct. q. 50. n. 5. & cum
alijs tradit Carena, 2. p. tit. 4. §. 9. n. 79.
38 Dein quid de impedientibus S. Officium?
dupliciter isti se habent, si videlicet impe-
diant directe; vt statuendo, ne quisquam
de

de crimine hæresis cognoscat, nisi v.g. Iudex
secularis; vel si impedient indirecte, ordi-
nando, ne vllus portet arma, nisi de fami-
lia potestatis existat; nam per talem ordi-
nationem excluduntur familiares S. Officij.
Sic cum Eymer. 2. par. Direct. quæst. 54.
num. 1. & cum Peña ibi adducit, & exem-
plificat Carena dict. tit. 4. §. 3. num. 21.
39 Qui num. seqq. plures casus exprimit, in
quibus dicitur quis impedire S. Officium,
vt si iniuriet, vel offendat Inquisitores, seu
eorum ministros, etsi solum minis, & ter-
40 roribus verbalibus vtatur. Reliquos vi-
deas apud ipsum tandem n. 30. bene con-
cludentem, quod quicumque S. Officium
quolibet modo impedientes, sint vt pluri-
mum de hæresi vehementer suspecti, &
quod sint diligenter interrogandi, ac tor-
quendi super causa, qua excitati, ad impe-
diendum S. Officium. Ita ille cum Peña
3. par. Direct. comment. 85. & cum Fari-
41 nac. quæst. 182. num. 70. De eisdem im-
pedientibus Sanctum Officium admodum
copiose agit ipse Carena tit. 13. expli-
cans 25. §§. Bullam Pij Quinti, Si de pro-
tegendis.
42 Pari tandem modo dicendum de rece-
ptoribus, defensoribus, & consultoribus
hæreticorum, quod tales regulariter sint
de hæresi suspecti vehementer, & conse-
quenter tortura eis infligenda, si adsint in-
dicia sufficientia, & negēt, vt traditum pau-
lo ante de fautoribus, cum quibus illi co-
incidunt, ac de ipsis tractat Carena dict. tit.
4. §§. 5. 8. & 10.
43 Superest agendum in hac regula de tor-
tura infligenda super intentione in causis
hæresis, quæ cum oculta, quoad partes
essentiales, in mente lateat, singulare, &
valde proprium est tribunalis Sanctæ In-
quisitionis eam per tormenta inuestigare.
Quamuis enim alia Tribunalia etiam su-
per intentione aliquando torqueant (du-
plici exemplo in criminibus furti, & per-
cussionis baculo ostendit Carena 2. par.
tit. 1. §. 20. num. 101. exequutum in suo
Tribunali Cremonensi) rarissime tamen
id contingit.
44 Prænotandum autem primo, quod
non illico, & facile sit infligenda tortura
super intentione; sed tunc tantum, quan-
do perpensis omnibus, maxime qualitate
personæ rei, seu criminis, loci, modi, &
aliarum circumstantiarum (de his videas
Peñam 3. par. Direct. comment. 17. vers.
ad hæc, & Farinac. de hæres. quæst. 179. nu.
62.) res manet dubia, vt docent ibid. nu. 7.
Farinac. & ante eum Symanc. Cathol. in-
45 stit. tit. 13. num. 17. Prænotandum se-
cundo, quod omnes causas de infligenda
tortura super intentione, in causis fidei, re-
duci ad duo capita possint. vt tradit Care-
na loco citato, nempe quando inquisitus
apud S. Officium confitetur dictum, vel fa-
ctum hæreticale, negat tamen intentionem
circa vnum, vel alterum: de vtroque nobis
separatim tractandum.
46 Quoad primum, si quis fateatur, se ver-
ba hæreticalia protulisse, sed intentionem
hæreticam habuisse neget, nullum dubium,
quod debeat super ista intentionis qualita-
te torqueri. Ratio est, quia de tali inten-
tione nequit Ecclesia (quæ de occultis iu-
dicare non solet) vllo modo certificari, ni-
si per tormenta, propterea persequutia in
materia fidei super intentione torturam
infligere consueuit. Docent Symanc. de
Cathol. Instit. tit. 65. num. 52. Peñe 3. par.
Direct. comment. 110. Ioann. Rojas 2. p.
de hæret. assert. 18. Decia. in tract. crimin.
lib. 5. cap. 36. num. 19. & Carena dict.
47 §. 20. num. 103. Qui num. 104. refert id,
quod Cantera ab ipso citatus affirmat,
nempe, quod in Hispania, qui negaret sim-
plicem fornicationem esse peccatum, vti-
que assertor esset propositionis hæreticæ,
& tamen non puniretur ibi, vti hæreticus,
sed tantum fustibus cæderetur, quia credi-
tur in illis regionibus talem assertorem ex
alijs causis moueri, quam ex errore in in-
tellectu; quod temen in hisce nostris regio-
nibus certe non practicaretur. Si enim
talis propositionem illam cum pertinacia
assereret, vtique vti hæreticus pertinax esset
48 damnandus. Si vero alia fuerit causa mo-
tiua dictæ assertionis, tunc existimarem,
quod iste non posset euitare torturam super
intentione, & etiam abiurationem, siue de
leui, siue de vehementi iuxta qualitatem su-
spicionis, quæ ex circumstantijs facti orire-
49 tur] hactenus Carena. Cui prorsus ad-
hæreo, nec video qualiter fundari possit
stylus ille Tribunalium Hispaniæ, cum pro-
positio ista (fornicatio simplex non est
peccatum mortale) quod sit hæretica,
constet ex decisione de fide, in Clemen.
ad nostrum de hæret. & habetur Ephes. 5.
Omnis fornicator non habet hæreditatem
in Regno Christi.
50 Circe confitentem factum aliquod hære-
ticum, seu apostaticum, qui tamen pra-
uam intentionem, & credulitatem negat,
magna est controuersia inter Doctores,
nam defendunt non pauci, quod talis sit
absque tortura, vti hæreticus, puniendus,
& relaxandus, quamuis non plene con-
uincatur, sed tantum per eius propriam
confessionem de facto hæreticali constet.
Ita Albert. de agnoscen. quæst. 8. num. 12.
quæst. 32. num. 17. & quæst. 36. num. 18.
circa finem. Archid. Ioann. Andre. &
Domin. in cap. 2. de hæret. in 6. & mul-
ti alij, quos citat Rojas, par. 2. de hæret.
assert. 17. num. 206. & in Epilog. nu. 400.
51 Vbi assignat rationem discriminis inter
hunc, qui fatetur factum suum hæreticale
& negat prauam intentionem, atque illum
qui confitetur verba hæreticalia, negata
etiam praua intentione; quia maior ani-
mi affectus, ac mentis deliberatio in fa-

ctis, quàm in verbis inest: hanc etiam par-
tem copiosissime confirmat idem Rojas
1. par. de hæret. à num. 276. vsque ad 315.
adductis varijs legibus canonicis, præcipue
cap. contra Christianos de hæret. in 6. ac
ciuilibus, doctrinisque auctorum.

52 E contra alij tuentur, quod similiter si
quis confiteatur factum hæreticale, & ne-
get prauam intentionem, sit torquendus,
& non relaxandus; sed si ex tortura circa
intentionem nihil emerserit, cum abiura-
tione, & pœna extraordinaria expedien-
dus. Ita Symanc. de Cathol. Instit. tit. 65.
num. 52. (quamquam hic, iuxta Dianam
citandum, contrarius sibi videtur, cum
cit. 13. n. 16. absolute doceat, eum, qui
facto, aut verbo hæresim committit, etsi
recta intentione id fecisse iuret, vti hære-
ticum esse puniendum) Graff. in decis. au-
reis, lib. 2. cap. 5. num. 15. Didac. Cante-
ra in quæst. criminal. tubr. de hæret. cap.
1. num. 69. & 70. & Peñs par. 2. Direct.
53 comment. 59. vers. Quod si non, vbi ait,
quod ita practicetur in supremo Romanæ
Inquisitionis Tribunali, quod cum sit nor-
ma cæterorum, hine in nostro Melitensi
eamdem praxim per spatium 38. annorum
quibus eius Consultor, licet immeritus,
extiti, perpetuo seruari vidi.

54 Verum Farinac. de hæres. quæst. 179. nu.
54. vers. Vide tamen, & num. 60. vers.
Quod si factum, ac Diana ei adhærens,
4. par. tract. 7. resolut. 34. vers. Sed quid
ego, tertiam sequuntur sententiam, nem-
pe, quod licet quis neget prauam inten-
tionem, si factum hæreticale a se exequu-
tum, & propositionem hæreticam a se pro-
latam fateatur, & simul de alterutro sit
conuictus, debeat relaxari, & vti hære-
ticus negatiuus puniri: secus vero, si per
solam eius confessionem innotescat; nam
tunc super intentione torturæ subijcien-
dus, ac si nihil ex ea emerserit, iniuncto
aliquo abiurationis gradu, pœna extraor-
55 dinaria mulctandus. Inducuntur inde
Farinac. & Diana, ad dictam relaxatio-
nem, & punitionem vti hæretici asseren-
dam, quod alioquin aperiretur via omni-
bus hæreticis vitandi condemnationem;
omnes enim se excusarent dicendo, sine
praua intentione verba hæreticalia pro-
tulisse, aut facta hæretica exequutioni
56 mandasse. Atque hanc sententiam regu-
lariter seruari, maximè in Tribunalibus
Inquisitionis Hispanicæ addit idem Dia-
na ex Sesse per ipsum citato.

57 Quamuis prædictæ tres sententiæ sint
sine dubio probabiles, ad decidendam ta-
men præsentem controuersiam ex se non
parum grauem, adiungenda est quarta, quæ
mihi videtur multo probabilior. Aucto-
res eius, vt Alfonsus de Castro lib. 1. ad-
uersus hæres. cap. 7. & lib. 1. de iusta hæ-
ret. punit. cap. 22. Joann. Rojas 1. par. de
hæret. a num. 317. Carena 2. par. tit. 1. §.
20. num. 107. & alij pro resolutione legiti-
ma, & fundata præmittunt notabilem illam
distinctionem de duplici genere factorum.

58 Aliqua enim sunt facta peccaminosa; ad
quæ natura ipsa suat proni homines, vt ad
venerem, gulam, furtum, &c. aliqua ve-
ro, ad quæ nulla est naturalis hominum
inclinatio, vt ad Mahometis adoratio-
nem, ad reiudaizationem, ad circumcisio-
nem, &c.

59 Quare, si facta, de quibus reus S. Officij est
inquisitus, sint primi generis, vt comestio
carnium diebus prohibitis, & solicitatio ad
venerem in confessione, etiam cum con-
summatione actus in ipsa, & similia, non
habet locum prima sententia Albertini,
& aliorum, imo nec tertia Farinacij, &
Dianæ: sed quamuis reus sit confessus, &
conuictus de facto, si neget prauam inten-
tionem, iuxtà secundam sententiam, est
torquendus super ea, & expediendus cum
abiuratione, &c. Ratio est, quia cùm ad
talia facta homo ex vi naturæ propendat,
in eis neutiquam reperitur omnimoda præ-
sumptio hæresis, nisi quando ea exequens,
impunè, seu sine peccato posse exequi cre-
deret, ergo, &c.

60 Si verò facta sint secundi generis, vt
reiudaizare, Mahomethum adorare, &c.
quando de aliquo istorum homo confite-
tur, & conuincitur, negata praua intentione,
regulariter vti hæreticus negatiuus est re-
laxandus, & puniendus. Probatur inde,
quia nullus naturaliter inclinatur ad huius-
modi facta, & ex se ista hæresim, vel apo-
stasiam à vera fide manifeste significant; ac
cum ex eis iuris præsumptio oriatur, hæc
pro plena probatione, & clara veritate ha-
betur, quod ad sit mala credulitas in mente
sic facientis, iuxta l. final. in fin. ff de pro-
bat. Vide Ioan. Rojas par. 1. de hæret. n. 322.
& seqq.

61 Dixi, regulariter, nam etiam in his fa-
ctis, ad quæ natura minime proni sumus,
est aliquando locus torturæ, & non relaxa-
tionis: nempe, si reus allegat, ab extrinseco
se fuisse impulsum ad sic faciendum, vt si
probet minas sibi iniectas, ac metum sibi
62 incussum. In his & similibus casibus, ne-
mo, vt credo, negabit, quod attenta facti,
& circumstantiarum qualitate, reus sit tor-
quendus, vt bene notauit Carena, vbi
suprà vers. Quæ etiam. Atque hæc
pro præsenti loco; alibi iterum
necessario attingenda, quan-
do lib. 5. & 6. de rela-
xandis brachio sæ-
culari ex pro-
fesso age-
mus.

Quid

Quid de sortilegis, aut maleficis? Quandonam tortura per Tribunal S. Inquisitionis sit insfigenda?

REGVLA CCCLI.

63 SVbijciendi torturæ sortilegi, aut malefici, si sint indiciati sufficienter de aliquo sortilegio, vel maleficio, quotiescunque hoc fuerit hæreticale, seù qualificatum, quod euenire potest varijs modis,
64 seù in varijs materijs, vt explicabitur. Secus verò vt plurimum, quando tantum est simplex, aut non sapiens hæresim, & mul-
65 to minus, si sit mera superstitio. Infligenda item tortura sortilegis, aut maleficis, non solum quando sortilegium fuit completè exequutum, sed etiam quando tantummodo inchoatum, aut præparatoria ad eius constitutionem reperta apud aliquem, hic torquendus super vsu præcedenti, quem negat.

---

66 DE materia sortilegiorum, ac maleficiorum, deque sortilegis, ac maleficis copiosè egimus lib. 1. nostri Operis, de Materijs Tribunalium Fidei, cap. 14. pluribus Regulis: in præsenti solum expendimus eadem circa hoc punctum de infligenda tortura, nec ne? Et quidem absolutè loquendo, nullus DD. dubitat, quòd sortilegi, ac malefici sint torquendi: imo concordant in hoc, quòd facilior, & promptior esse debeat iudex, seu Inquisitor quiuis in procedendo ad torturam contra ipsos, vt ex omnium mente tradit Petrus Binsfeld. de confession. maleficar. & sagarum mem-
67 bro 2. conclus. 6. vers. 6. in enormibus. Quod quamuis commune sit in omnibus delictis enormibus, & occultis, ac difficilis probationis, ex Bald. in l. nemo deinceps, C. de episcopali audient. & ex multis alijs latè ostendit Ciurba relatus à Carena, par. 2. tit. 12. §. 25. nu. 218. si constet de corpore delicti, vt infra dicemus; præcipue tamen id locum habet in crimine sortilegij ac maleficij, vti valde enormi, ac valde occulto, ac difficilioris probationis, vt ex se patet.
68 Supposita autem diuisione à nobis tradita loco citato, in sortilegia hæreticalia, seu qualificata, & sortilegia simplicia, seu nō sapientia hæresim, certum ab omnibus Doctoribus habetur, quod tortura sit inferenda sortilego, aut malefico, vbicunque hic reperitur sufficienter indiciatus de aliquo sortilegio hæreticali, seù qualificato, quale est illud, quod exercetur cum aliquo dicto, vel facto hæreticali, vt cum abusu Sacramentorum, aut Sacramentalium, vt Agnus Dei, olei sancti, candelæ benedictæ, &c. vel si adiungatur Euangelium, Symbolum, Psalmus aliquis, Pater noster, vel aliæ orationes, aut verba Scripturæ sacræ, maxime si fiat ad effectum ex se peccaminosum. Ita Pegna 2. par. Direct. con ment. 67. Farinac. de hæresi. quæst. 181. à num. 2. Scaccia lib. 1. de iudic. ciuil. criminal. & hæretical. cap. 12. & Martinus Delrius, magic. disquisir. lib. 5. sect. 15.
69 Apud dictos auctores, præcipuè apud Delrium, inuenies plura circa hoc omnino certa, nempè quod sint sortilegia qualificata. Primo, in quibus tribuitur Dæmoni adoratio latriæ, aut duliæ, soli Deo, & Sanctis eius tribuenda. Secundo, in quibus sortilegi petunt à Dæmone ea, quæ solius Dei sunt propria, vt resurrectionem mortui, veram creationem, illuminationem cæci nati, &c. Tertio, in quibus sortilegi baptizant imagines, cadauer hominis mortui, & magnetis, vel rebaptizant puerum,
70 &c. in quibus interuenit expressum pactum cum Dæmone; ex parte operantis sunt hereticalia, vt quia ab eo petitur res aliqua, quam ipse sua facultate naturali præstare potest. Quicunque enim pactum expressum cum Dæmone ineuntes sunt vehementer suspecti de apostasia, vt ex D. Thom. 2. sentent. dist. 7. afferunt Zanard. & Genuen. citati à Carena, dict. tit 12.
71 §. 4. num. 28. Sicut quicunque supradicta sortilegia qualificata efficientes, sunt de hæresi vehementèr suspecti, ergo si legitime indiciati reperiantur, meritò pro eruenda veritate torturæ subijciuntur. Delrius dict. lib. 5. sect. 3. cum alijs per ipsum citatis.
72 Econtra subijciuntur torturæ, vt plurimum, conficientes sortilegia simplicia, seù non sapientia hæresim (dato etiam, quòd aliqualis, seu modica eius præsumptio, ex ipsis oriatur) ob rationem oppositam, quia nequaquam sunt vehementer suspecti de hæresi, qui hęc construunt simplicia sortilegia. Sunt autem ista talia, quoties nihil habent ex illis, quæ supra expressimus ad constructionem sortilegiorum qualificatorum requisita. Ita adducti Auctores Zanard. Delrius, vbi supra, sect. 4. vbi supra, sect. 4. vbi de his sortilegijs simplicibus copiosè agit, & Carena dict. tit. 12. §. 4. nu. 29.
73 Qui de quouis eorum sic loquitur ibi: Quòd paritèr, inquit, prohibitum est, & regulariter exerceri non solet sine pacto saltem implicito cum Dæmone, & ob id licet ob bonum finem factum, punitur ab Inquisitoribus, vt fuit decisum in Curia Archiepiscopali Neapolitana in quadam vetula octuaginta annorum, quæ huiusmodi simplicia sortilegia faciebat ad sanandas infirmitates, teste Riccio decis. illius Curiæ 144 vol. 2.] ita ille ibi, nulla mentione
74 facta torturæ. Quæ non infligitur vt plurimum veneri sortilegijs simplicibus, eo quod ex his sola leuis præsumptio erroris contra eum insurgat; imo aliquando vix vlla, maximè si meris, & simplicibus super-

stitionibus vtatur, adeo vt attenta quali-
tate personæ ignarę, sic vtens, etiam
absque vlla abiuratione, cum sola acri cor-
reptione censeatur aliquando expedienda,
vti fuerunt expeditæ hesterna die 27 April.
1643. duæ mulierculæ similis conditionis per
sacram Congregationem S. Officij Meliten-
sem, me in ea Consultore existente, &
consentiente. Sed de hoc modo expediendi
causas, libro sequenti agetur.

75 Dixi, vt plurimùm, quia ob sortilegia
etiam simplicia, leuem tantùm erroris præ-
sumptionem inducentia, leuis etiam tortura
aliquando infligi potest, maximè pro eruē-
da mala credulitate, si hanc neget conficiens
dicta sortilegia, cum Zanard. in summ. di-
uin. præcept. par. 2. cap. 94. de tortura
in causis fidei, nu. 14. docet Carena dict.
tit. 12. §. 25. nu. 225. ibi, torqueri debet
super credulitate, & intentione sua: nam
cùm in facie Ecclesiæ ob sortilegium red-
ditus sit eidem Ecclesiæ vel vehementer,
vel leuitèr suspectus, delictumque hæresis
occultum sit, ac latens in mente, per tor-
menta certificanda est Ecclesia, an malè
sortilegus de fide senserit.] hæc ille, ex qui-
bus innotescit, quòd etiam leuiter indicia-
to ob sortilegium simplex aliquando sit tor-
tura, saltem leuis, pro eruenda intentione,
infligenda.

76 Verum expendenda modo aliqua sortile-
gia, an sint qualificata, seù potius simpli-
cia, vt magis constet de tortura certo, ac
semper sortilegis infligenda, vel secus. Pri-
mo dubitatur de sortilegijs, quæ fiunt ad
inuenienda furta, præcipuè de illo in hanc
formam confecto: ponitur puella virgo
ante phialam aqua plenam, habens in ma-
nu cereum accensum, & profert verba ista.
Angelo bianco, Angelo santo, per la tua
77 santita, per la mia virginità &c. Iul. Clar.
in §. hæresis, nu 23. expressè, & vniuer-
saliter docet, quæcunque sortilegia, com-
prehendens etiam illud puellæ virginis ad fi-
nem inueniendi res furto ablatas effecta, non
esse hæreticalia. Quod licet ex se, & atten-
to fine, videatur admittendum, tamen vt
falsum meritò reijcit Farinac. de hæres.
quæst. 181. nu. 15. quoties in eis interuenit
abusus rei sacræ, vel cultus aliquis Diabolo
exhibitus, vti exhibetur in illo puellę virginis
cum vocetur sanctus, & sic duliç honor ei
impendatur: ergo sine dubio est qualifica-
tum; sicque ante Farinac. cit. tradidit bene
Pegna 2. par. direct. comment. 68. & post
vtrumque Carena dict. tit. 12. § 4. num.
79 27. vers. Attamen veritas. Idemque ibi
cum Riccio tom. 2. decis. Curię Arhiepisc.
Neapol. 243. rectè affirmat de vsu speciali ad
cognoscendum furtum, cum candela ac-
censa, quę adorationem continet. Vnde
conficientes huiusmodi sortilegia qualificata,
semper torturę subijciendi.

80 Est item dubium, quale nam sortile-
gium contineatur in modo illo superstitioso
medendi, quo vulnus breuissimo tempore
curatur, applicando medicamentum petijs
lineis sanguine vulnerati intinctis (non esse
effectum naturalem hanc curationem indè
patet, quia agens naturale naturali actione
transeunte non potest agere in distans) Ca-
rena vbi supra nu. 29. tenet contineri sorti-
81 legium simplex. Idemque testatur §. 5. à
nu. 31. de quibuscunque alijs sortilegijs ad
sanitatem confectis, quod sint simplicia, si
fiant absque vlla mixtione rerum sacrarum;
aut alterius ex illis, quę supra nu. 67. & 69.
diximus sufficere ad constituenda sortilegia
82 qualificata. Vnde si aliqua ex eis sortile-
gio sanitatis cuiuis immisceatur, hoc haud
dubio qualificatum, seù hęreticale existit;
& eo magis qualificatum, ac superstitiosius,
quò res immixta sanctior erit. Ita Carena
cum Torreblanc. lib. 2. cap. 49. nu. 56.
quibus libenter adhęreo. Ratio est, quia
res Deo debitę, ac dicatę, in sortilegijs
adhibitę, dęmoni eius hosti offeruntur.

83 Refert autem ibid. Torreblanca ex Mar-
tino del Rio disquisit. magic. lib. 3. cap. 2.
quęst. 4. sect. 7. vers. per Christum; quòd
Ipsi fuerit damnatus quidam salutator vti
necromanticus, eo, quod ad sananda
quęuis vulnera, verba sacrosanctę consecra-
tionis recitaret, adhibitis nonnullis alijs.
Vnde istud sortilegium certò qualificatum,
erat, & extitisset similitèr qualificatum,
si in eo Hostiam consecratam adhibuisset,
vt ex mente omnium tradit Carena, loc.
cit. nu. 37.

84 Sed quid de hostia non consecrata? suffi-
ciens ne ista ad sortilegium qualificatum
conficiendum? Non sine probabilitate re-
spondet affirmanter idem Carena loc. cita.
ob eam rationem, quia talis hostia sub tali
figura adeo est materia proxima Sacramenti
Eucharistię, vt ad hanc tantummodo effi-
85 ciendam sit moraliter destinata, & non
sicut aqua, & oleum respectu Baptismi, &
Confirmationis, quę de se sunt materię
communes tam ad sacra, quam ad profa-
na: ergo sicut forma Eucharistię consistens
in verbis consecrationis, vt dictum, reddit
sortilegium qualificatum, seù hęreticale;
ita reddet materia eius proxima, nempè
hostia pro Sacramento Eucharistię assigna-
86 ta. Nec obstat, quod aliquandò hostia
non consecrata ad literas claudendas inser-
uiat: nam hoc est merè per accidens, nec
tollit quin hostia sub tali figura moralitèr
pro Eucharistię Sacramento, sit tantum
destinata. Vide eundem Carenam toto
§. 8. cum Zanard. per eum citatò idem de-
fendente, quidquid dicant alij.

87 De alijs etiam sortilegijs ad sanitatem,
quę Hispanicè vocantur, Ensalmos, idest
Medicamenta, & fiunt recitando super in-
firmum Psalmos, & orationes, adiunctis
alijs., pari modo asserendum est, quòd sint
qualificata, & in Hispania contra huius-
modi sortilegos, vocatos, Ensalmadores,
pro-

procedere solent DD. Inquisitores, testatur
Diana 4. par. resol. moral. tractat. 8. resol.
88 122. & tract. 3. resol. 62. vbi tractat illum
casum, an dubius, ensalmus operetur nè
virtute diuina, vel diabolica, fas sit eo
vti; & resoluit bene pro parte negante
cum Emmanuele Moura, opusc. de incant.
sect. 2. cap. 16. & exemplificat in particu-
lari Ensalmo, quod constat ex verbis, Crux
Christi salua me, &c. & adductum fuit, vt
fertur, ex partibus Orientalibus à quodam
Archiepiscopo Græco sanctæ vitæ, concur-
rente ad Concilium Trident. & DD. Cardi-
nalibus, ac alijs Patribus in eo congregatis,
anno 1546. traditum vti remedium præ-
stantissimum contra pestem, quæ tunc ibi
89 grassabatur. Verum hodie certum est,
talem ensalmum esse superstitiosum, & mi-
nimè tolerandum, cum sic declarauerit
& damnauerit sacra Congregatio S. officij
Vrbis, vt patet ex literis Eminentis. Cardi-
nalis S. Honufrij ad Clementem Aegidium
Inquisitorem in Hetruria, relatis per Phi-
libertum Marchinum, citatum ab eodem
Diana; atque nouissimè ex alijs literis
Eminentiss. Cardinalis Francisci Barberini
ad Illustriss. D. Ioan. Baptistam Gorium Pan-
nolinium, nostri Tribunalis S. Officij In-
quisitorem, quas ego ipse legi.
90 Sortilegia item cum nominibus, & cha-
racteribus, ac signis ignotis confecta, præci-
sè ex vi ipsorum non sunt hæreticalia, seù
qualificata, sed tantum simplicia, nisi mi-
sceatur in eis aliquod sacramentale, vel
aliud ex diuersis supra nu. 67. & 68. per nos
expressis, quorum quouis redditur sortile-
gium qualificatum: nam tunc ratione rei
immixtę, talia sortilegia hęreticalia existent.
Ita Pegna 2. par. Direct. comment. 68.
Azorius, Moral. Instit. lib. 19. cap. 26. quæst.
6. Cum alijs, quos citat Farinac. de hæres.
quæst. 181. nu. 30. & Carena, dict. tit. 12.
91 §. 9. per totum. Esse autem intrinsecè
malum obseruare huiusmodi nomina, chara-
cteres, & signa ignota, patet ex prohibitione
eius stricta, a Deo opt. max. populo He-
bræo tradita, Leuitici 19. cap. atque addit
Symanc. de Cathol. Instit. tit. 63. nu. 33.
talem obseruationem esse superstitiosam, &
vehementer suspectam, ob pactum præsum-
ptum cum Dæmone, expressum vel tacitum.
92 Audi eius verba equidèm aurea. Omnis
inquit, obseruatio, cuius effectus expecta-
tur aliunde, quam ex naturali ratione, vel
miraculo vero, vel voluntate diuina, repro-
bari debet; quia vehementer suspecta est
de pacto expresso, vel occulto cum Dæ-
mone; proinde obseruare nomina, signa,
characteres, & cætera omnia, quæ natura
sua nullam virtutem habent, superstitiosum
est, atque adeò vehementèr suspectum.]
hæc ille, & citat pro se D. Thom. 22. quæst.
96. & opusc. 25.
93 Pari modo decidendum de sortilegijs,
quando præbentur pocula amatoria; quod
præcisè ex hoc capite non sint hæreticalia,
si absque abusu sacrarum rerum, & absque
expresso pacto cum Dæmone, vel inuoca-
tione eius per verba deprecatiua, aut cul-
tum ipsi tribuentia, fiant. Ita Eymeric. 2.
par. direct. quæst. 43. ibi Pegna, comment.
69. Farinac. quæst. 20. nu. 80. & cum alijs
per ipsum citatis Aloys. Ricc. in praxi fori
Episc. tit. de hæres. crim. resol. 424. nu. 11.
ostenditur efficaci ratione, quia per talia
sortilegia concurrit Dæmon ad tentandum,
quòd est ipsius proprium, nam Matth. 4.
94 tentator dicitur. Si autem in his sortile-
gijs cum exhibitione poculi amatorij inter-
uenit abusus rei sacræ, vel expressum pa-
ctum cum Dęmone, &c. erunt sine dubio
qualificata, iuxta iam supra à nobis tra-
dita, & docet cum diuersis auctoribus Ca-
rena dict. tit. 12. §. 7. nu. 49. & 50.
95 Tandem quid de sortilegio, in quo san-
ctitas alicuius sancti canonizati in dubium
reuocatur? vt si ipsum quis inuocet cum
conditione dubitatiua. *Si sanctus es, vel
si sancta es*. Supposita illa doctrina, quòd
sit certum de fide, Papam non posse er-
rare in canonizatione sanctorum: quam
cum D. Thom. Quodlibet. 9. art. vltimo;
vti communem, & à Catholicis vbique
receptam tradidimus nos, lib. 1. nostri ope-
ris cap. 7. Regul. 65. verum quid circa con-
sequenter asserimus ex mente omnium,
pręcipuè Carenę, dict. tit 12. §. 6. 47. il-
lud sortilegium, in quo de sanctitate ali-
cuius sancti canonizati dubitatur, absque
controuersia vlla esse qualificatum, seù hę-
96 reticale: vndè qui ipsum efformat, sicut
efformantes alia sortilegia qualificata, imò
aliquando simplicia, vt traditum suprà,
subijciendi sunt torturę, si adsint sufficien-
tia indicia contra eos de tali ipsorum effor-
matione.
97 Dixi, si adsint sufficientia, &c. vndè se-
cus, dum non adsunt, iuxta a nobis iam
tradita. Hinc discutienda obiter quęstiun-
cula illa, an depositiones duarum sagarum
attestantium, se in conuentu multarum
similium vidisse inquisitam, faciant indi-
cium ad eam torquendam? Respondent
affirmantèr Binsfeld. de confessionibus sa-
garum membr. 2. post 6. concl. dub. 2. vers.
7. illatum. Mart. del Rio, magic. disquis. lib.
5. append. 2. quęst. 8. & Gregor. de Va-
lentia 2. 2. disput. 6. qu. 13. pun. 4. §. 3. vers.
2. Regula.
98 Hæc autem responsio, quamuis in pun-
cto iuris, & speculatiuè loquendo, proba-
bilis videatur; in praxi tamen, vt ait Caren.
dict. tit. 12. §. 26. apud Tribunalia Santis-
simę Inquisitionis non seruatur ex vi decre-
ti cuiusdam editi à S. Congregatione supre-
mi Tribunalis S. Officij Vrbis, de cuius vsu,
& obseruantia testatur Farinac. tract. de
hęres. quęst. 185. nu. 153. vers. aduerte ta-
99 men, quod vera non est. Inde efficaci-
citer ostenditur, quia tametsi sagæ quan-
doque verè ad ludum corporaliter à Dæ-
mone transferantur, quandoque tamen
deci

decipiuntur, ita vt translatio illa fit tantum imaginaria, vti a nobis alibi traditum: ergo depositiones illarum sagarum contra inquisitam in S.Officio hinc redduntur dubiæ, & consequenter nequeunt esse sufficiens indicium ad illam torquendam; cum indicia ad torturam sufficientia, debeant esse certa absque dubietate,& æquiuocatione: quod cũ multis,qu os refert,copiosè docet Farinac.de indic. & tortura,quæst.37.nu.6. & seqq.

100 Atque hanc partem negantem, quòd ex depositionibus illarum sagarum non fit inquisitæ infligenda tortura, tenent etiam Simanc. de cathol. Instit. tit. 37. nu. 14. & Sigismun. Scaccia, de Iud. ciuil. &c. lib. 1. cap. 82. nu. 10. & ibi refert de quodam ignaro Commissario, quod quandam mulierem ex similibus depositionibus torturæ subiecerit, atque ideo per supremum Tribun. S.Officij almæ Vrbis merito punitus fuerit.

101 Quin etiam ob eandem rationem ijdem Scaccia, & Carena, quibus adhæreo, tenent, dictas sagarum depositiones non sufficere ad capturam sagæ denunciatæ, neque ad inquirendum contra eam. & addunt sic fuisse decisum à S. Congregatione S. Officij Vrbis. Defendit etiam hoc, & a fortiori, quod traditum circa torturam, triplici numero præcedenti. Castr. Palaus par. 1. tract. 4. disput. 8. pun. 16. §. 5. num. 2. & confirmat allegaus quandam Instruct. Madrillia-

102 nam editam anno 1612. Occasione, inquit, cuiusdam Actus publici in Ciuitate Logronen. celebrati, in quo plures condemnatisunt, & postea compertum est plures fallacias in condemnatione adfuisse,ob quas bona eorum qui ibidem damnati sunt, fisco addita non fuerunt, neque eorum sententiæ Ecclesijs fuerunt affixæ, & insuper reconciliati, declarati fuerunt habiles cuilibet Inquisitionis officio] hæc ille: prætetquam & alios citatos tuentur Diana 4. par. resol. moral tract. 6. resol. Tannerus in 22. D.Thomæ,4.disp.4.quæst.5.dub.2.& Laiman in Theol. mor. lib.3.sect. 5. trac.6. cap. 15. nn.8.vterque de nostra Societate Iesu.

103 Limitant tamen benè Simanc. Scaccia, & Carena locis citatis, nisi sagæ illę deponerent de his, quæ viderunt antequam ad conuentum irent, vt quod socia vnxit se ad

104 volandum, inuocauit Dæmonem, &c. Quam limitationem Castr. Palaus ibid. admittit, & extendit egregie his verbis. Nisi, inquit, cum illarum depositione constet simul de aliquo actu exteriori, v.g. de nece alicuius hominis, vel aliquorum animalium, vel apud testificatum appareant aliqua vnguenta, & animalia immunda, nempè, bufones, & angues, ex quibus vehemens præsumptio delicti oriatur.] ita ille. Equidem cum huiusmodi adminiculatione depositiones duarum sagarum, quod viderint in conuentu talem inquisitam, faciant indicium sufficiens ad eius torturam.

105 Expedit etiam loco citato Carena quæstiunculam illam, an ex assertione Dæmonis, elicita per exorcismos, oriatur indicium sufficiens ad torturam contra nominatum? Responsio negatiua prorsus certa est, quia Diabolus est Pater mendacij.Vnde DD. Inquisitores ex dicto exorcistarum admodũ cautè procedere debent; cum isti in similibus materijs sæpè fallantur; nisi appareat signum aliquod efficax. Ita cum Fabro in suo Cod. Fabr. lib. 9. tit. de malef. & mathem. def. 3. & cum Homob. de Bonis, de casib. reseruat par. 2. cap. 2. vers. Maleficium veneficum, ibid. Carena.

106 Circa vltimam partem nostræ Regulæ, omnino certum est, quod non solum inferenda sit tortura sortilego, seu malefico, quando sortilegium, seù maleficium fuit completè exequutioni mandatum,sed etiam vbi tantummodo fieri cœpit, vbi praeparatoria, seù instrumenta ad ipsum faciendum, aut aliqua indicia de eius vsu apud aliquem inuenta sunt: & tunc torquendus hic super vsu præcedenti, de quo interrogatus negat. Tradit ex Pett. Binsfeld. per eum citato, & ex mente aliorum,Carena diuersis in locis, vt dict. tit. 12. §. 21 nu. 177. vbi ostendit peculiari exemplo, cuius meminit Genuen. in prax. Arciep. Neapol. cap. 18. nu. 13. nempè, quod cum apud quendam Doctorem, alioquin bonæ famæ, fuisset repertum pentaculum, Sacta Congregatio Romanæ Inquisitionis iussit eum torqueri super vsu; & cum nihil ex tortura emersisset, abiura-

107 uit de leui ob retentionem. Quod si ex hoc solo capite gestandi pentaculum,fuit illi Doctori inflicta tortura; quanto magis infligenda cuicunque, apud quem reperta sunt diuersa indicia, aut instrumenta vt carta vergine, calamita baptizata, parte di veste de' morti &c.; si non sit conuictus de vsu, & ipsum neget?

108 Tam in dicto fin. 177. quam in §. 25. eiusdem, tit. 12. nu. 220. confirmat idem ipse Carena sic a simili; quia iuxta communem doctrinam Iurisperitorum, pręcipuè Farinac. decis. 440. nu. 1. Riccium decis. 43. par. 2. Nouar. collectan. 136. nu. 12. Giurb. cons. decisiuo, 85. nu. 26. cum pluribus, quos more suo refert & sequitur Muta decis. Regni Siculi 40.n.9.torquendus est super vsu ille, penes quem reperiuntur instrumenta idonea ad cudendam falsam monetam;ergo subijciendi pari modo torturæ super vsu illi apud quos reperiuntur signa, vel instrumenta ad conficienda sortilegia, aut libri in quibus modus facienda ea continetur.

109 Denique idem Carena §. 29. prædicto tit. 12. ex professo tractat de eo, qui cœpit sortilegium facere, sed non perfecit, an possit torqueri? Qui nu. 239. concludit benè pro parte affirmatiu, & probat efficaciter, sumpto argumento a fortiori, ex casu illius doctoris vt paulò ante dictum, qui de mandato S. Congregationis Vrbis ob solam pentaculi delationem fuit tortus; ergo magis erit torquendus super vsu totius sortilegij, qui

110 partem tantum sortilegij perfecit. Nam de

de vna parte intrinseca vnius totius integralis facilus arguitur ad aliam partem; quàm de vna re extrinseca, vt de vno pentaculo, vel libro, seù scriptura continente modum sortilegij, sumatur argumentum ad vsum sortilegij probandum. Atque hactenus de tortura inferenda sortilegis, seù maleficis, vel secus, satis dictum.

Qualiter ob suspicionem hæresis, quibusuis blasphemis, præcipuè Iudeis, alijsque infidelibus tortura ab Inquisitoribus infligenda?

REGVLA CCCLII.

111 CVm secundùm qualitatem blasphe-
miarum hæreticalium, vel haben-
tium connexionem cum hæresi, & secun-
dum modum, ac tempus, aliasque circum-
stantias, magis, vel minus suspectus de hære-
si reddatur blasphemus, huic, quicunque
sit, infligenda semper tortura pro veritate
facti habenda, aut super intentione, quo-
ties suspicio de hæresi contra eum extat ve-
112 hemens. Non semper tamen, sed quandò-
que & leuitèr tantùm torquendus, vbi di-
113 cta suspicio solummodo leuis censetur.
Hæc autem peculiariter locum habent in
Iudæo, & infideli quouis, qui torturæ ab
Inquisitore subijciendus, si contra Deum
Opt. Max. aut contra mysteria fidei nostræ
blasphemias proferat.

---

114 SVppositis, ne actum agamus, ijs, quę circa materiam blasphemiæ, & blasphemorum lib. 1. cap. 18. tractauimus, discutimus modo contenta solùm in proposita Regula ad præsens institutum spectantia.

115 Præmittenda autem pauca, vti omnino certa, pro faciliori discussione illorum: nempè quod sicut proferens blasphemias nõ hæreticales, nunquam est de hæresi suspectus, ita è contra proferens hæreticales, vel connexionem cum hæresi continentes, regularitèr suspectus de hæresi habetur. Tradunt Locat. in Iudicial. Inquisitor. verb. balsphemia. nu. 3. & Farinac. cum alijs per ipsum relatis, quæst. 20. de delict. & pœn. nu. 4. nec maiori hoc indiget probatione.

116 Quandonam verò dicta suspicio sit vehemens, & quandonam leuis tantum, est aliquantulum difficile; sed adhibita distinctione difficultas aufertur: nam si quis blasphemet pluries, & ex consuetudine, siuè in ludo, & ira, siue extra ludum, & ob iram, atque ob quemcunque leuem animi motum, sic blasphemans vehementer suspectus de hæresi existit, quia frequentia habituata blasphemandi hæreticalitèr, vehementem suspicionem erroris in mente illius indicare solet.

117 Vnde ob rationem oppositam, si quis blasphemet non ex habitu, sed raro, & in ludo, aut in ira tantùm; in hoc casu solummodo suspectus leuitèr de hæresi censetur. Ita Eymer. 2. par. direct. quæst. 41. nu. 5. Pegna ibi comm. 66. Locat. verb blasphemia nu. 5. Zech. in summ. tom. 1. cap. 25. & Lazar. in tract. de blasphem. quæst. 6. nu. 8. & 9.

118 Nec valet excusatio, si quis dicat se protulisse tales blasphemias, ex sola turbatione, ac furia, & non ex mala credulitate: quia hoc est excusare excusationes in peccatis, vt bene ait Carena 2. par. tit. 7. §. 4. nu. 21. & confirmat exemplo, formans argumentum a maiori, ad minus: quia non liberatur a præsumptione apostasiæ formalis Mahumetem adorans, vel quid simile faciens ob timorem mortis: ergo nec liberabitur a præsumptione erroris formalis blasphemans hæreticalitèr ex ira, vel turbatione, cum maior commotio insurgat in mente ex timore mortis, quam ex amissione pecuniæ in ludo, vel alibi. Ita ibid. Eymer. nu. 7. dictã rationem pleniùs explicans, & Locat. loc. cit. nu. 6. vers. nec procedens, translatis omnino Eymerici verbis.

119 His iam sic præmissis, apud Doctores nullum est dubium, posse, & debere torturam infligi quibusuis blasphemantibus hæreticalitèr, si sint de hæresi vehementer suspecti; idque vel pro eruenda veritate facti, si de hoc non conuincantur, nec ex ipsorum confessione illud constet, vel saltem super intentione. Docent Molfes. in summ. tract. 11. cap. 3. n. 17. & Carena, dict. tit. 7. §. 12. n. 62. nec est cum in ostendenda magis re adeo certa, amplius immoremur.

120 Quando autem blasphemus hæreticalitèr existit leuitèr tantùm suspectus de hæresi, an possit in hoc casu torturę subijci, insurgit non leue dubium, quod Regula pręcedenti in materia sortilegiorum obiter fuit expeditum; nunc ex professo tractandum pro pręsenti casu blasphemi, & de alijs quibuscunque cuiusuis materię pertinentis ad

121 S. Officium. Ratio dubitandi est quia secundùm doctrinam Simanc. de Cathol. Inst. tit. 50. nu. 28. & in Enchir. violatę Relig. tit. 41. nu. 7. Pegnę 2. par. Direct. commen. 12. Farinac. de hęres. quęst. 185. nu. 56. & aliorum, nemo est interrogandus in S. Officio quid sentiat de fide ex leuibus suspicionibus, nisi sit persona vilis & abiectę conditionis, & multo minus ad capturam eius veniendum, ex leuibus indicijs, ob magnum honoris detrimentum, quod capto ex ipsa sola prouenit: ergo cum multò maiora requirantur indicia ad torturam, quam ad inquisitum capiendum, vt cum Martin. del Rio mag. disq. lib. 5. sect. 3. initio, & cum alijs alibi tradidimus, nequaquam infligenda videtur tortura illi, qui leuitèr tantum est suspectus de hæresi.

122 Propter discursum propositum, partẽ negantem absolutè, & indistinctè tuentur Campanil. in diuers. IurisCanon. rubr. 11. cap. 26. nu. 63. & 64. Roder. a Cunha, de confess. sollicit. quęst. 23. nu. 14. vers. Atque de his; & alij: quod scilicet nullo modo sint torquendi, qui in materia fidei tantum de leui su-

specti

spectā reperiuntur, siuè agatur de tortura
pro eruenda veritate facti, siue de tortura
super intentione.
123 Nihilominùs, vt pars affirmans, quę à no-
bis tenenda est, fundetur, diligenter pręno-
tare oportet, quod suspicio de heresi leuis
sic dici soleat, respectu habito ad suspicionē
vehementem, cum tamen secundùm se con-
siderata iudicio prudentium virorum grauis
sit, & in consideratione habeatur talis sus-
picio leuis, quandoquidem ea affecti ad abiu-
randum de leui condemnantur, vt patet ex
cap. Accusatus de heret. in 6. & cum Freita,
ad Roder. à Chuna de confessar. sollicit. q. 5. n.
124 37. tradit Carena, dict. §. 12. n. 66. Qui
à simili egregie idem confirmat, quia etiam
percussio Clerici alia dicitur leuis, à qua po-
test Episcopus absoluere, cap. peruenit, de sen-
tentia excommun. & alia enormis, à qua so-
lus Papa absoluit, cap. si quis suadente, 17.
q. 4. & tamen percussio leuis talis dicitur re-
spectu habito ad enormem, cum tamen il-
la semper sit peccatum mortale, & conse-
quenter culpa grauis; vt cum Nauar. Bonacin.
& alijs obseruat ibidèm Carena; ergo pari
modo in pręsenti casu, &c.
125 Iam hoc sic prænotato, dico primò, si
agatur de tortura infligenda pro veritate fa-
cti indaganda, & super complicibus inuesti-
gandis, vbi delictum sine eis perpetrari ne-
quit, suspectum tantummodo leuitèr de hę-
resi, esse sine dubio torquendum. Ita Care-
na loc. cita. cum Massin. in Praxi S. Officij,
par. 8. in forma sententiæ contra reum su-
spectum de leui. Ostenditur primò ex anti-
quissimo, & vniuersali vsu Tribunalium om-
nium Sanctiss. Inquisitionis torquendi similes
126 delinquentes de hæresi leuiter suspectos.
Et quidem de huius modi vsu nostri Tribuna-
lis Melitensis constat mihi eius consultori
diuturno, spatio scilicet 30. annorum. Se-
cundò ostenditur ex prænotato proposito,
quòd suspicio de hæresi leuis, licet talis vo-
cetur in ordine ad vehementem, in se tamē
arbitrio prudentum, & Ecclesię, cēsetur gra-
uis; ergo ea affectus torqueri potest, si indi-
cijs sufficientibus vrgeatur.
127 Vnde nihil conuincit ratio dubitandi in
contrarium adducta, nempe ex leuibus indi-
cijs nullum esse de fide interrogandum, car-
cerandum, & multo minus torquendum.
Nam hoc concesso, vt concedi debet, asseri-
mus licitum esse agere hæc tria ex legitimis
indicijs, inducentibus attenta iuris dispofi-
tione, suspicionem hæresis leuem, quæ in
se considerata grauis est, vt dictum. Ita
Carena ibid. vers. neque obstat, quia aliud
est ex leuibus indicijs rèum de fide interro-
gare, carcerare, & torquere; aliud verò ista
præstare ex legitimis indicijs suspicionē hære-
sis leuem de iure inducētibus, vt per se patet.
128 Secundò dico, si nobis sit sermo de tortu-
ra super sola intentione, quod suspecto de
hæresi leuitèr nequaquam sit infligenda regu-
lariter loquendo. Tradit loc. citato, vers. si
vero loquamur, idem Carena cum Genuen.
in prax. Archiepis. Neapol. cap. 84. cuius te-
stimonium est magnæ consideraticnis, quia
doctrina ipsius in eo capite, vt in fine idem
affirmat, desumpta fuit ex literis S. Con-
129 gregationis Vrbis. Ostenditur indè, quia
suspicio de hæresi leuis sufficienter ex natura
rei aufertur per abiurationem de leui, quæ
ad hunc præcisè effectum dicitur instituta: er-
go tunc reus taliter suspectus de hæresi non
130 est torquendus. Quòd si nihilominus tor-
queatur, in tali casu abstinendum ab iniun-
genda ei abiuratione, vt docet Pegna 3. par.
Direct. comment 39. vers. quare in hoc, ob
eam rationem, quia tunc suspicio leuis per
torturam aufertur.
131 Addidi consulto in secundo dicto particu-
lam limitatiuam, regularitèr loquendo, si-
cuti etiam addidit Genuen. citatus, quia cū
suspicio de hæresi leuis non consistat in indi-
uisibili, sed habeat suam latitudinem mora-
liter, si hæc suspicio leuis in genere suo sit ex
suspicionibus, gradum infimum leuis suspi-
cionis excedentibus, posset etiam tunc
reus talitèr suspectus torqueri leuitèr super
intentione, & vlterius cogi ad abiurādum de
leui. Ita Carena ibid. vers. Benè verum est,
ferè totidem verbis, qui citat pro sua sen-
tentia Genuen. ob adiunctam particulam
132 regulariter Atque hæc vtriusque doctrina
semper mihi valdè probata fuit: quanquam
eam aliquoties iuxta casus occurrentes in
Congregatione nostri tribunalis Melitensis
propositam, nonnulli ex DD. Consultoribus
tāquam singularem, ac nullius Doctoris Clas-
sici auctoritate munitam nequaquàm proba-
re voluerunt; sed en qualiter iam prędictorū
grauium Doctorum auctoritate muniatur:
quis ergo in posterum ipsam non probabit?
aut saltem vt probabilem non admittet?
133 Restant, quæ tradita sunt circa torturam
de blasphemis in genere, expendamus de Iu-
dæis, ac infidelibus quibusuis in specie: & cō-
iungimus vtraque sub eadem regula, tum ne
absq; necessitate, Regulæ multiplicentur: tum
quod omnia ferè delicta, ratione quorum illi
subsunt iurisdictioni Inquisitorum, ad blas-
phemias dicti, vel facti reducantur, vt pa-
tet ex Bulla Greg. PP. XIII. incip. Antiqua Iu-
dæorum, in qua sigillatim continentur, &
egregie explicantur à Carena 2. par. tit. 4. per
§§. 12. & nos compendiosius tradidimus lib.
1. cap. 11. Reg. 44.
134 Nullum dubium, tam pro habenda verita-
te facti, quam super intentione, esse Iudæ-
os aut Infideles torturæ subijciendos ab In-
quisitore, si blasphemando, vel alitèr com-
mittant delicta contra veritates fidei nobis,
& ipsis communes: vt si Deum non esse om-
nipotentem, aut nō esse iustum dixerint &c.
135 & de his blasphemijs &c. legitimis indicijs
vrgeantur. Docent Eymer. 2. par. Direct.
q. 46. vers. quo Iudæo, Pegna ibi comment.
71. & Zanard. in summ. Diuinorum præ-
cept. tom. cap. 4. vers. si igitur in supradi-
ctis. Ratio est, quia Iudæi aut infideles sic
blasphemantes sunt, vel præsumuntur verè
here-

hæretici, ac essent Christiani baptizati, &
vt tales tractari debent ob commissionem
huiusmodi delictorum.
136 Si verò Iudæi, aut infideles dicto aut fa-
cto blasphement, vel aliter delinquant con-
tra fidem catholicam in iis, quæ non ipsis,
&. nobis communia, sed tantùm Christia-
norum sunt propria; vt si asserunt non esse
verum Deum Christum filium Mariæ, ne-
que hanc esse veram Dei matrem, vel si
huius imaginem, aliorumque Sanctorum
conspurcare audeant, de istisque delictis non
sunt conuicti per testes aut per confessio-
nem propriam, sed tantum sufficienter in-
diciati, torqueri possunt, pro habenda
solummodo veritate, & pro complicibus.
137 Non verò super intentione, quia in his
verè ipsi non sunt hæretici, nec præsuman-
tur, sed quod grauissimè contra fidem ca-
tholicam deliquerint, ideò puniri debent
grauissimis pœnis, de quibus in citata Con-
stit. Gregor. XIII. Ita Carena, dict. tit. 14.
§. 18. nu. 42. vers. quoad delicta, ex mente
omnium. Atque hactenus de tortura bla-
sphemorum à nobis dicta sint satis.

An, & quatenus torquendi in S. Officijo Polygami? Atque abutentes alijs Sacramentis, maximè Confessionis?

REGVLA CCCLIII.

138 Transiens ad secundas nuptias, vel
tentans transire, viuente adhuc prio-
ri coniunge, cum inde de hæresi vehemen-
ter, vel leuitèr suspectus fiat, vt plurimum
torturæ subijciendus super mala credulitate
circa abusum Sacramenti matrimonij, non
tamen pro eruenda veritate facti, quod in
139 hoc casu supponitur iuridicè probatum.
Abutens verò quoliber alio Sacramento, præ-
cipue confessionis ad turpia, ob eandem su-
spicionem hæresis torqueri solet in S. Officio,
vel tantum super intentione, si de tali abu-
su iam sit conuictus; vel pro habenda etiam
eius veritate, si solummodo indiciatus exi-
140 stat. Nequaquã tamen sufficienter indicia-
tur ad torturam ex depositione vnius fæmi-
næ etiam honestæ, imo nec ad carcerationẽ,
vt plurimum etiam, neque ad citationem.

141 Egimus lib. 1. c. 20. Regul. 149. de abu-
su magni Sacramẽti matrimonij, per
polygamiam, vel polyuiriam, pro qualifi-
catione præcipuè, seu ad decidendum, quali-
ter casus duplicis matrimonij spectaret ad S.
Officium: nullum ibi verbum de tortura eo
abutentibus infligenda: vtique id huc trans-
latum tanquam in proprium locum. Est ita-
142 que dubium, an sint torquendæ personę,
quæ committunt crimen vel polygamiæ,
idest, contrahendo matrimonium simul cum
pluribus mulieribus; vel polyviriæ, idest,
contrahendo simul cum pluribus viris?
Ita distinguit inter hæc nomina ex mente
Scoti in 4. dist 33. & aliorum, Didacus Gar-
cia de Trasmiera in Regno Siciliæ fidei Quæ-
sitor dignissimus, & inter recentiores Scri-
ptores præstantissimus, in suo opere valdè
erudito de Polygamia, & Polyuiria, l. 1. q. 1. n. 9.
143 Supposito autem, quod personæ sic con-
trahentes cum pluribus simul, sunt suspectæ
de hæresi, ratione cuius subiacent iurisdi-
ctioni Inquisitorum, vt diximus citata Reg.
149 pro faciliore decisione præsentis dubij
de tortura infligenda illis, videndum priùs
qualisnam sit dicta hæresis suspicio, an vehe-
144 mens, seu potius tantum leuis. Simanc.
cath. Inst. tit. 30. nu. 6. Gurier. practicar. q. l. 2. q.
8. n. 1. Trasmiera l. 2. de Polygam. q. 1. n. 29. &
quotquot praxim Tribunalium Hispanicorũ
S. Inquisit. sequuntur, ita sentiunt, quòd tran-
siens ad secundas nuptias adhuc viuère prio-
ri coniuge, sit de hæresi leuitèr tantùm su-
spectus; inde ducuntur, quia hic ex libidine,
& concupiscentia ad tale delictum commit-
tendum induci censeretur: ergo de mala credu-
litate erit tantùm suspicio leuis.
145 Nihilominus esse huiusmodi polygamum
de hæresi vehementèr suspectum, vti verũ,
& omnino certum habetur apud supremum
Tribunal S. Rom. Inquisitionis (consequen-
tèr etiam apud alia Italiæ ei subiecta, ma-
xime, apud nostrum Melitense, me teste
diuturno eius consultore) Hocque tradunt,
& tuentur Farinac. cum alijs per eum cita-
tis, de hæres. q. 178. n. 60. vers. & in supremò
Vrbis, Fernand. de Otero, q. iuris par. 2. q.
146 9. n. 4 & Carena 2. par. tit. 5. §. 11. n. 58. Pro-
batur efficacitèr, quia tunc existit suspicio
hæresis vehemens, quando ex signis exterio-
ribus operum, aut verborum, frequentèr, &
vt plurimùm deducitur, quòd talia agens,
aut dicens sit hæreticus, vt ex communi om-
nium sententia docent Pegna 2. par. direct.
comment. 80. vers. 2. suspicio, & Martin. del
Rio disquis. magic. l. 1. 5. sect. 12. vers. vehemẽs
147 suspicio. Sed ex abusu Sacramentorum
Baptismi, Eucharistiæ, & Extremæ vnctionis
frequentèr, & vt plurimum concludi solet,
quod sit hæreticus eis abutens, insurgitque
indè vehemens hæresis præsumptio, vt cum
Farinac. de hæres. q. 181. n. 25. Martin. del Rio
cit. & alijs tradit Carena, vbi supra, vers.
At ex abusu, etiam ex praxi recepta in tribu-
nalib. S. Officij Hispanicis; ergo idem erit in
abusu Sacramenti matrimonij per polyga-
miam, cùm non appareat, cur sit dispar ratio
de abusu illorum trium Sacramentorum, at-
que istius.
148 Proposita autem doctrina intelligi debet
de polygamia perfecta, seu completa, quã-
do scilicet quis, viuente adhuc priori coniu-
ge, contrahit matrimonium ratum cum se-
cunda per verba de præsenti. Nam si tantum
contrahat sponsalia per verba de futuro, ex
hoc actu non vehemens, sed leuis solummo-
do de hæresi suspicio insurgit. Ratio est, quia
tunc non reperitur abusus Sacramenti Ma-
trimonij, aperit tamen viam, & disponit ad
hunc

hunc abusum;sic cõtrahens dicta sponsalitia;
ergo aliquo modo est suspectus de hæresi,
nempe leuitèr. Ita Carena dict.tit.5.§.11.n.
60.secundùm mentem aliorum.
149 His sic resolutis,certum prorsus est, qaod
polygami, suspecti vehementèr de hæresi,
debeant subijci torturę super intentione,
seù mala credulitate, nimirum, an plures
vxores simul ducere licitum esse crediderint,
sicuti erroneè credebant, & tuebantur Ana-
baptista spurcissimus Mahumerus, ac Lute-
rus. Ita Genuen. in prax. Archiepis.cap.84.n.
8. in antiqua editione, & cum alijs, quos
refert, Farinac. de hæres.q.179.n.1.59.vers.
150 quod si factum. Nequaquam tamen sunt
torquendi dicti polygami pro eruenda veri-
tate facti, cum hoc supponatur probatum.
Nam omnesDD.concordant circa hoc,quod
peculiaritèr in casu polygamiæ, priusquàm
Inquisitor accedat ad aliquem actum con-
dēnatorium, torturæ &c. debeat constare de
corpore delicti, probata iuridicè suprauiuē-
tia primæ vxoris,vel primi viri tempore quo
fuit contractum secundum matrimonium:
probata item identitate personæ. Ita cum
Scaccia l.1.de iudic.&c.cap.87.n.19. Carena,
dict. tit. 5. §. 10. num. 55.
151 Prędictæ autem probationes talis suprauí-
uentiæ, & identitatis personæ, vt sint legi-
timæ, & plenæ, fieri debent à Fisco S. Of-
ficij, vel per fidem sumptam ex libris Paro-
chorum, qui in materia ista plenè probant,
vt testātur Nicol.à Ianua,de scriptura priua-
ta,l.5.q.6.tit.de libris Pleban.& Aloys.Riccius
in prax.tit.de matrimonio, resol.218.vel per
testes habiles,omni exceptione maiores,ma-
ximè vbi fidesParochi haberi nequitiquia agi
tur de validitate vnius matrimonij, & de in-
ualiditate alterius ostendenda.Ita tenent ex
Genuen.in prax.Archiepis.Neapol.c.21.n.24.
Transmiera l.3. de polygamia, quæst. 4. &
Carena, dict. tit.5. §.9.num.52.
152 Sed quid,quando quis non transiuit ad se-
cundas nuptias, tentauit tamen transire, cō-
trahendo sponsalia de futuro,viua adhuc pri.
ma vxore, est ne torturæ subijciendus super
intentione? Præmissis pari modo eisdē pro-
bationibus suprauiuentię prioris coniugis, &
identitatis personę,secundùm Praxim S. Of-
ficij lingua vulgari Italica,m.5.à me alias ci-
tatam, cap. 6. vers. *contra quelli poi*. Idest
contra illos item,ibi, si sanno pręuia tortu-
ra super intentione,abiurar de leui] idest in-
flicta tortura super intentione (si nihil emer-
serit) coguntur abiurare de leui; videtur di-
cendum,quod ille sit torquendus super mala
153 credulitate.Hoc tamē non admittent DD.
illi Roderic.Acunha,& Campan.à nobis cita-
ti Regula pręcedēti nu.21.qui absolutè,& in-
distinctè tenent torquēdum eum, qui in ma-
teria fidei tātum de leui suspectus reperitur.
154 Verùm consequentèr loquendo iuxta reso-
luta a nobis ibi n.127. & seq. regularitèr non
est torquendus,qui viuente adhuc prima vxo-
re inijt sponsalia de futuro cum secūda, cum
ex hoc facto tantùm insurgat contra eum su-
spicio de hæresi leuis; quia hęc tamen habet
moralem latitudinem, si excedat infimum
gradum, poterit talia iniens sponsalia leuitèr
torqueri, & cum abiuratione de leui expedi-
ri, vt dict.num.127. & seq. diximus in com-
muni, cum Genuen. & Carena ibi citat. qui-
bus nunc addo Praxim illam, memb.5. quę id
absolutè defendit.
155 Tradita autem à nobis nu. pręcedentibus
intelligenda sunt non solum de contrahente
duo simul matrimonia carnalia, sed de eo
etiam,qui contraxit vnum spirituale, & alte-
rum carnale, idest post sacros ordines susce-
ptos, vel post emissam professionem in aliqua
Religione approbata,aut post emissa tria vo-
ta simplicia Paupertatis, Castitatis, & Obe-
dientię in nostra Societate Iesu,vxorem du-
xit, vel tentauit ducere; Atque ècontra de
eo, qui post contractum matrimonium, sa-
cros ordines suscepit, aut post cōsummatum
amplexus fuit statum Religionis absque con-
sensu coniugis, seù absque requisitis, a iure
156 canonico assignatis. Nam in vtroque ca-
su pari modo redditur sic faciens, vehemen-
ter suspectus de hęresi: ergo postquam con-
stiterit de corpore delicti,torturę ab Inquisi-
tore super intentione subijciendus est.De his
omnibus copiosè agit Trasmeira l.3.de poly-
gam.q.12.& 13. resoluitque iuxta doctrinam
propositā,quam & auctoritate DD. & effica-
citate rationum ostendit: apud ipsum videas.
157 Ex dictis itaque iam patet,qualiter ex abu-
su Sacramentorum matrimonij,& ordinis sa-
cri insurgat pręsumptio hęresis contra abu-
tentem,& qualitèr hic torquendus;*Insurgere*
etiam similiter ex abusu aliorum Sacramen-
torum,nullum dubium,attigimus sup. n.145.
circa Baptismum,Eucharistiam,& extremam
vnctionem, maximè si ista sortilegijs admi-
158 sceantur.Circa quęuis sacramenta in com-
muni affirmat Transmiera,l.3.de polygam.q.
2.n.28.per sequentia verba. Cæterum non
nego, inquit, quod si quis aliquid efficeret,
quod directè opponitur primario fini cęte-
rorum Sacramentorum, & spiritualem eius
vsum ad temporalem peruerteret, quod eo-
dem pacto, ex facto suo suspicionem *de hę-
resi* ab Inquisitoribus plectendam exhiberet:
vt siquis v.g.Eucharistię Sacramentum,quod
in modum cibi, & potus ad refectionem, &
nutritionem animarum exhibeatur, quę nu-
tritio est Eucharistię precipuus finis, vt do-
cet Concil.Trident. sess.13.cap.2. & 7.& can.
5.& 11. ad corporalem sanitatem adhibe-
159 ret.]hęc ille:ergo quiuis sic abutens Sacra-
mentis,pręcipuè Eucharistia,de hęresi suspe-
ctus,super intentione torturę est subijciēdus.
160 Verum missis alijs Sacramentorum abu-
sibus, priusquam de illo valdè frequenti, &
enormissimo sollicitandi ad turpia in confes-
sione agamus,expendendus breuitèr duplex,
non minoris enormitatis, licet haud ita fre-
quens,vterque cōtentus in Const.Greg. XIII.
incip. Officij nostri, & in illa Clementis VIII.
incip. Et si alias:nempe si quis, non sacerdos
existens, Eucharistiam, conficiat, seù missam
cele-

celebret, & si idem Sacramentum pœnitẽtiæ ministret. Ac primo quod ex istis actibus oriatur suspicio de hæresi in mẽte sic eos facientis, nullus dubitat, innotescitq; ex dicta prima constitutione ibi. Nos itaque &c. animaduertẽtes eos, qui Presbyteratus ordine non sunt insigniti, & se in administrandis dictis sacramentis ingerunt, facto catholicam veritatem impugnare, quos solus Presbyteros, &c.]

161 Hinc euidenter concluditur, si aliquis conficiens, & ministrans hæc duo Sacramenta, facto impugnat fidem catholicam, ergo ob id erit etiam suspectus de hæresi, nimirum de ea, quæ viget inter hæreticos huius temporis asserentes æquè secularem, ac sacerdotem esse idoneum ministrum istorum Sacramentorum, vt refert, & simul confutat Card. Bellarmin. controuer. fidei, tom. 2. contr. l. 1. cap. 24. & 25. vide Carenã tit. 11. 2. par. §. 1. n. 2.

162 Qualis item sit dicta suspicio in laico sacramenta Eucharistiæ, & Confessionis conficiente, an vehemens seu potiùs leuis, controuersum inter scriptores pari modo est, atque circa similem suspicionem de hæresi in committente crimẽ polygamiç paulò ante vidimus. Anton. Sousa l. 1. Aphoris. cap. 32. n. 14. Castrus Palao. par. 1. tract. 4. dist. 8. pun. 16. §. 9. n. 2. & alij, iuxta id quod seruatur in Tribunalibus Hispaniæ Sancti Officij inclinant in suspicionem tantùm leuem, ac propterea addunt, quod sic suspectus leuitèr de hæresi ob dictum abusũ Sacramentorũ Eucharistiæ, & Pœnitentiæ non debeat torqueri, sed cùm sola abiuratione de leui expediri, per quam talis suspicio omninò purgatur.

163 Secundum illud tamen, quod practicatur in Tribunalibus S. Officij Italiæ, præcipuè in præeminentissimo Almæ Vrbis (cuius vestigia nostrum Melitense perpetuo sequitur) communitèr admittitur, vt certum, ex prædicto abusu Sacramentorum Eucharistiæ, & Pœnitentiæ, insurgere vehementem suspicionem de hæresi contra abutentem. Probatur eadẽ ratione iam supra adducta, quòd vehemens suspicio illa censeatur, quæ prouenit ex signis exterioribus factorum aut verborum; vndè frequenter, & vt plurimum elici solet; quod talia faciens, vel dicens, sit hæreticus, vt egregiè docent Martin. del rio l. 5. disquis. magic. seu 12. vers. vehemens suspicio, & Ricciull. de iure person. l. 5. c. 1. dr. 7. Atque sic elicitur ex celebratione missarum, & ex auditione confessionum in laico ergo hic erit suspectus vehementèr de hæresi, & consequenter torturæ subijciendus pro eruenda facti veritate, & super intentione.

164 Ex vi propositę rationis, præter Martin. del Rio, & Ricciull. idẽ ostendunt Pegna 2. par. Direct. comment. 81. vers. ille quoque, & Leon. in Thesau. fori Eccles. pat. 3. cap. 37. nu. 35. in abusu aliorum Sacramentorum: sed par est ratio in præsenti, ergo &c.

165 Videtur nihilominus limitanda proposita doctrina à paritate rationis, quia sicut diximus supra n. 154. quòd contrahens sponsalia de futuro cùm secunda, adhuc viuente prima vxore, sit solummodo leuitèr suspectus de hæresi, eo quod tunc non sit abusus Sacramenti, sed via, seu dispositio ad abutendum ipso; ita in præsenti, si laicus non conficeret Sacramentum, sed tantum disponeret ad conficiẽdum, fingens se sacerdotem, & sedens in confessionario, iam præsente pœnitente genibus flexis; similiter si non celebraret missam, sed solum præpararet ad celebrandum, se induẽs vestibus sacris, & alia requisita disponens, crederem, quod in his casibus talis laicus redderetur tantummodo leuitèr suspectus de dicta heresi, & quod non esset regulariter torturæ subijciendus, nisi quando huiusmodi suspicio excederet infimum gradum latitudinis, quam moralitèr potest habere; nam tunc deberet leuiter torqueri, & cum abiuratione de leui expediri, vt in simili supra dict. n. 154. & priùs n. 154. & prius n. 128.

166 tradidimus cum Genuensi, & Carena. Vnde isti duo præter Sousam, & Castr. Palaum citatos, qui à fortiori limitationem a nobis traditam sine dubio admittent, eandem coguntur admittere; maximè Carena, cum hic in casibus dictæ limitationis moderetur pœnas contentas in prædictis Constitu. Gregor. XIII. & Clementis VIII. contra laicos Sacramenta Eucharistiæ, & Pœnitentiæ conficientes: de quo nos Deo bene iuuante lib. 6. ex professo agemus.

167 Decidendum superest de abusu Sacramẽti Pœnitentiæ per solicitationem ad turpia, vel ad alia delicta; atque ex decisis a nobis tota hac Regula, & præcedentibus non parum, ex traditisque etiam a nobis lib. 3. nostri operis de Materijs Tribunalium fidei cap. 16. facilè, ac breuitèr decisio rei præsentis circa torturam infligendam confessario inducẽti pœnitentem ad rem veneream, aut ad alia peccata, porrigetur.

168 Dixi, aut ad alia peccata: nam vt benè docent Pegna 2. par. Direct. comment. 81. vers. ille quoque, Sancius in selectis disp. 11. n. 23. vers. & explicari potest, Castrus Palaus tract. 4. disp. 9. pun. 6. nu. 2. & Transmiera l. 3. de Polygam. q. 2. n. 46. eadem hęresis suspicione laborat confessarius solicitans pœnitentem ad libidinem, & ad alia delicta, & æque est sub iurisdictione Inquisitoris quoad torturam, quoties torqueri debet; quamuis non quoad pœnas, quæ in decretis, ac Bullis summorum Pontificum, maxime Gregorij XV. contrà confessarios ad solam libidinem solicitantes continentur.

169 Sed petes, qualinam hæresis suscipione laboret cõfessarius, qui pœnitentem ad turpia, vel ad alia peccata inducit, vt ob eam possit torqueri? Extat circa hoc similiter dissidium non exiguum inter DD. Nam alij vt Ludou. Paramus lib. 3. de Orig. S. Inquis. quæst. 10. nu. 115. vers. hoc supposito, Roder. Acunha de confess. solicit. quæst. 2. Freitas ib. nu. 45. Diana 4. p. tract. 5. resol. 51. & tract. 7. resol. 9. Castr. Pala. tract. 4. oper. mor. disp. 9. pun. 6. & quotquot praxim Tribunalium S. Officij Hispaniæ sequuntur, ita sentiunt,

quod per solicitationem pœnitentis in actu
confessionis ad turpia, reddatur confessarius
suspectus leuiter tantum de hæresi, & conse-
quenter quod non sit torquendus ea ratione
ducti, quia tale crimen solicitationis tunc ex
propensione magna Confessarij ad libidinem
magis cómitti ab eo censetur, quam ex volun
tate abutédi Sacramento pœnitentiæ; & qui-
dem iuxta l. 1. Cod. ad l. Corneliam, de sicarijs
crimina distinguuntur per voluntatem, &
propositum, non autem per exitum; er-
go &c.

170 Alij veró, vt Pegna 2. par. Direct. com-
men. 81. vers. ille quoque, Leonius in Thesau.
fori Eccles. par. 3. cap. 37. nu. 35. Bariola in
Floribus direct. Inquisit. de confes. sollicit.
vers. suspicio, qua vrgetur Carena 2. par. tit.
6. §. 15. n. 35. ac reliqui stylum supremi Tri-
bunalis S. Officij Vrbis, ac cæterorum Italiæ
(inter ista enumera nostrum Melitense) ap-
probantes, merito huic parti adherent, quod
confessarius, si dum audit confessionem,
vel immediatè post, solicitet ad peccandum
pœnitentem, fiat suspectus vehementèr de
hæresi, ob Sacramenti Pœnitentiæ abusum,
ac proindè sit torturæ subijciendus, vel pro
eruenda veritate facti, si de eo non sit con-
uictus, sed tantum indiciatus sufficientèr;
vel super mala credulitate, si de solicitatio-
nis delicto per plenam probationem con-
stet.

171 Quòd autem in tali solicitatione reperia-
tur abusus Sacramenti, affirmat Papa Pius
IV. in Bulla à se edita contra sic solicitantes,
incipit, Cum sicut nupèr, ibi, Nos inquit,
in animum inducere nequeuntes, quod qui
de fide catholica rectè sentiunt, sacramen-
tis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut
172 illis iniuriam faciant. Ex quibus verbis
à contrario sensu pro secunda nostra senten-
tia, sic concluditur: ergò qui abutuntur Sa-
cramementis Ecclesiæ, eisque iniuriam fa-
ciunt, de ipsis malè sentiunt, ergo præsu-
173 muntur hæretici vehementer. Confirma-
tur simul soluendo rationem in oppositum,
quia tametsi Confessarius ex propensione
ad libidinem, & ingenti appetitu eius com-
mittat crimen dictæ solicitationis, illamque
primariò intendat, hoc non tollit, quin ille
simul, siue secundario, delinquat grauitèr
in abusu Sacramenti Pœnitentiæ, & in fa-
cienda huic iniuria, hincque suspicio vehe-
mens malæ credulitatis contra ipsum oria-
174 tur. Sicut quamuis quis ex maximo appe-
titu honoris, & æstimationis apud populum
doctrinam hæreticalem tradiderit, sciens,
quod Ecclesia teneat contrarium, talem-
que honorem, & æstimationem in ea tra-
denda primariò intenderet; hoc tamen non
auferret, quin simul & secundario contra
fidem peccaret, censereturque hæreticus,
seu inde vehementissima suspicio de mala
credulitate in mente eius residente insur-
geret; sed par est ratio in præsenti, er-
go &c.

175 Dixi, si de eo non sit conuictus, sed
tantum indiciatus]. Circa hæc duo aliquid
breuitèr attingendum, vt constet magis
quandonam & qualiter dictus Confessarius
solicitans sit torquendus, aut secus. Cùm hoc
crimen solicitandi in Sacramento Pœniten-
tiæ ex se sit difficilis probationis, & aliundè
cum ex eo magna pernicies Ecclesiæ Catho-
licæ inferatur; meritò secundùm omnes sic
resoluitur, licet in alijs materijs regularitèr
testes singulares, etiam singularitate cu-
mulatiua, nunquam plenè probent, aut
saltem rarò: in præsenti tamen materia so-
licitationis sæpissime per eos fieri plenam
probationem ad condemnandum reum so-
licitantem, & puniendum pœna ordinaria,
maximè accedentibus indicijs, & coniectu-
ris: Ita Ludou. Param. lib. 4. de Orig. S.
Inquisitionis quæst. 10. num. 140. Sancta-
rel. de hæres. cap. 44. dub. vnico, conclu.
3. num. 4. & cum alijs, quos refert Carena,
2. par. tit. 6. §. 7. num. 51. & ostenditur effi-
caci ratione statim adducenda, & exemplo
violationis sigilli confessionis, quæ etiam
per testes singulares probatur. Vide Suarez
176 in 3. par. disp. 33. sect. 8. nu. 3. Quam-
quam sit ne tunc reus sic solicitans, suffi-
cienter conuictus ad effectum talis con-
demnationis, arbitrio Eminentissimorum
DD. Card. supremorum Inquisitorum, Gre-
gorius XV. in sua Bulla, incip. Vniuersi
Dominici, &c. reliquit.

177 Ad prædictam autem plenam probatio-
nem, nullum dubium, quod possint con-
currere, vt testes singulares, quicunque, si-
cut ad probanda alia crimina enormia,
admitti solent; quod tradunt copiosè Fari-
nac. de hæres. quæst. 188. nu. 65 Delrius,
disq. mag. lib. 5. in 2. append. quæst. 15. Ra-
tio efficax est, quia sumus in casu talis cri-
minis, cuius veritas nequit aliter haberi,
cum in Pœnitentiæ Sacramento, non inter-
ueniat alius, nec interuenire possit, nisi
178 confessarius, & pœnitens. Sed quando
veritas alitèr haberi nequit, ne delicta ma-
neant impunita in perniciem Reip. testes
etiam singulares, & alias inhabiles admit-
tuntur: Sic communiter notant Exposito-
res cap. fin. de testib. legen. Rojas in sing.
fidei, singul. 3. Param. dict. q. 10. nu. 136.
& Sanctarel. loc. cit.

179 Pro dicta item probatione delicti soli-
citationis plenè facienda, quidquid in con-
trarium nimis rigorose dicat Paramus ead.
quæst. 10. nu. 152. non sufficiunt depositio-
nes duarum mulierum etiam honestarum,
sed requiruntur depositiones plurium. Ita
Sanctarel. dict. cap. 44. conclu. 4. nu. 6. Ro-
der. Acunha, de confes. solicit. quæst. 19. nu.
4. & cum alijs per ipsum relatis Carena dict.
tit. 6. §. 11. n. 19. inde ostenditur, quia ex l.
eum qui, de iureiur. qui aggrauatur in vno,
in alio releuari debet; sed confessarius soli-
citans grauatur in hoc, quod possit conuin-
ci per testes singulares: ergo in eo est re-
leuandus, vt non sufficiant duo, sed plures
180 sint requisiti. In casu vero nostro, quot fe-
mi-

minę debeant concurrere ad conuincendum relinquitur arbitrio Inquisitoris, qui diligē- ter aduertere tenetur, an deponentes contra confessarium solicitantem patiatur alias exceptiones præter illas duas sexus,& singularitatis. Ita ijdem Sanctarel.& Carena.

181 Sed quid circa torturam? certum est,quod duæ mulieres honestę deponentes de diuersis solicitationibus facient sufficiens indicium ad torquendum confessarium solicitantem. Nequaquam tamen ad id sufficeret depositio vnius tantum mulieris quantumuis honestissimę, etiam casu quo talis confessarius non
182 esset cognitus probatæ vitæ. Contra Zanard. hoc vltimum negantem in sum. diuin. pręcept. tom 2. cap. 88. tit. de tortura, vers. item si mulier, tenent communiter DD.precipuè Farinac. de delictis carnis, q. 137.nu.32. Campanil. in diuers. Iuris canonici, rubr.21.cap. 32. nu. 6.& Carena dict. tit. 6. §.12. n.61. Patet ex eo fundamento, quod bene affert Pegna 2. par.direct. com-
183 ment.110.de quo nos alibi diximus;nempe ad torturam requiri semiplenam delicti probationem, quę insurgit ex depositione vnius testis omni exceptione maioris; at mulier deponens contra confessarium solicitantem habet exceptionem sexus ad minus, ergò ex eius depositione non fiet semiplena probatio, nec sufficiens indicium ad illum torquendum, nisi forte coniungantur alia indicia.

184 Quin, etiam quòd depositio vnius tantum fęminæ non sufficiat ad dictum confessarium citandum, & carcerandum, ob infamiam inde ei resultantem, voluerunt nō sine magna probabilitate Simanch. Cathol. Instit. tit. 16.nu.1. Rojas de heret. par.2.nu.
185 32.& Carena vbi supra nu. 62. Atque Roder. Acunha benè addit quęst. 23. de confess. solic. nu. 10.non posse carcerari confessarium ex depositione duarum mulierum meretricum, eo quod illarum testimonium vix ęquiualet testimonio vnius fęminę honestę.

186 Ad confirmationem verò predictorum extant diuersę litetę supremi Tribunalis S. Congregationis,de Vrbe, alię directę ad Vicarium Generalem Archiepiscopi Ianuensis, quas refert Peyrin. ad priuilegia Minim. tom.3.cap. 11.nu.3.alię item de anno 1627. mensis Iulij 17. & de anno 1638. mensis Nouemb. ad nostros Illustris. Inquisitores Meliten. transmisse, quę asseruantur in Archiuio; per priores Iulij iniunguntur Inquisitori pro tempore, ne procedat ad citandum, constituendum, & carcerandum confessarium ob solicitationem ex depositione vnius tantùm fęminę, sed prius certiorem faciat S. Congregationem Vrbis, missa relatione qualitatis personę deuunciantis, & denunciatę, ac expectet inde responsum.

187 Per posteriores verò Nouemb. disponitur vt si constet de honestate. & bona fama fęminę denunciantis, ac e contra de mala confessarij denunciati hunc constituat, procedatque contra ipsum, si se aggrauet in constituto; secus si non se aggrauauerit.

188 Sed tunc curandum, vt per Episcopum ab exercitio audiendi confessiones remoueatur.

189 Hactenus de confessario solicitante pœnitentem in actu confessionis, aut ante, vel post eam immediatè; sed quid,si extra actū confessionis in cōfessionario tantum ille solicitet? Certum est, quod possit Inquisitor procedere contra sic abutentem confessionario, & patet, ex Bulla citata Gregorij XV. ibi, siue extra occasionem confessionis in confessionario,aut in loco quocunque vbi confessiones Sacramentales audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, solicitare, vel prouocare tentauerint, &c. in officio S. Inquisitionis seuerissime, vt infra
190 puniantur.] Item certum est, quod confessarius sic solicitans non sit torturæ subijciendus,cum in tali actu lenissima, aut nulla erroris præsumptio reperiatur, eo quod non adsit ibi abusus Sacramenti pœnitentiæ. Ita ex omnium mente Carena dict.
191 tit. 6. §. 15. num. 76. Addens talem Confessarium esse expediendum absque vlla abiuratione, idque confirmat toto §. 16. contra Dianam, 4. par.tract. 5. resolut. 50. vers. quo verò ad alios, contrarium asserentem, quod debeat ille expediri cum abiuratione de leui. Sed nos de hoc opportuniùs alibi.

192 Tandem, quæ de confessario in actu sacramentalis confessionis pœnitentem solicitante tradidimus; an pari modo habeant locum respectu personæ pœnitentis, casu quo hæc in confessionis sacramentalis actu confessarium ipsum ad peccandum solicitat, dubitari non fine fundamento potest. Sed
193 dicendum breuitèr, non posse Inquisitorem ex vi vllius Bullæ Pontificiæ contra talem pœnitentem procedere, ipsiuè pœnas infligere in Bullis Pontificijs contra solicitātem assignatas; quia in eis semper est sermo de solis confessarijs solicitantibus, & cum sint materiæ odiosæ non sunt extendendæ. Ita Sanctarel. de hæres. cap. 46. num. 4. conclu.3. Diana, vbi supra, & cum alijs, quos citat, Catena dict. tit. 6. §. 5.
194 nu. 22. At ex vi Iuris communis, & diuini, quod huiusmodi pœnitens sit sub iurisdictione Inquisitoris, tradidimus ex doctrina Pegnæ, & Castri Palao lib. 1. nostri operis, de Materijs Tribunalium fidei cap. 16. Regul. 190. vers. sed de persona, &c. ibi cita-
195 torum. Et nunc addimus ex eorundem mente. quod possit, & debeat eodem pacto torqueri, vel pro eruenda veritate, vel su per intentione ob eam rationem, quia in dicto actu pœnitentis solicitandi confessorem, adest abusus sacramenti pœnitentiæ; ex quo insurgit vehemens suspicio de hæresi, ergo&c.Atque hæc sint satis pro explicatione Regulæ præsentis.

Quid de tortura infligenda, nec ne, retinentibus, &c. libros prohibitos? & insordescentibus in excõmunicatione?

REGVLA CCCLIV.

196 PRo diuersitate librorum prohibitorum, & pro qualitate personarum eos retinentium, ac pro maiori, vel minori mota retentionis,pro alijsque circumstantijs, oritur inde iudicis, arbitrio, aut vehemens, aut leuis, aut nulla suspicio de hæresi cootra delinquentem. Si oriatur vehemens, & retinens librum prohibitum ob hæresim, malæ vitæ existat, debet torqueri pro vlteriori veritate habenda, & super intentione: secus verò, si sit bonæ famæ, vel si tantum leuitèr suspectus de hæresi censea-
197 tur, regulariter loquendo. Dein insordescens in excommunicatione lata ob hæresim, si trãsacto anno citatus non compareat, tractandus vti hæreticus:si tamen compareat, & non doceat de sua innocentia, est vehementer suspectus de hæresi, & torquendus: minimè verò si insordescat in lata ob aliam causam, quàm hæresis, quamquam oppositum vti admodum probabile etiam admittendum.

---

198 SVppositis per nos copiosè traditis lib. 1. nostri operis, cap. 19. sex Regulis de materia librorum prohibitorum, facilius ac breuiùs tractabimus præsens dubium de subijciendo torturæ, aut secùs, eos retinente, legente, typis mandante, &c. Ac primo expendendum, sicut in præcedentibus seruauimus, an & qualis suspicio de hæresi cõtra delinquentem insurgat, ex his prauis actionibus tales libros retinendi, legendi, typis mandandi, defeodendi &c.

199 Circa hoc,vt prius vera a falsis secernamus reijcienda est statim falsa illa sententia Archidiac. in cap. fin. 24. quæst. 2. Ioan. de Anania in cap. si quis Episcopus, de hæret. Rom. sing. 326. incip. Eo ipso. & plurium Iurisperitorum, asserentium sine iure, ac ratione,nimis rigorosè,retentores librorum hæreses continentium habendos esse pro hæreticis, & ex sola retenrione induci cõcludentem, & plenam probationem ad eos condemnandos, vt tales.

200 Quod tàmen dicti retentores ex sola talium librorum tetentione non iudicentur hæretici,sed tantum suspecti de hæresi,patet manifestè ex Bulla Pij 4.edita de anno 1564. incip.Dominici Gregis,ibi,eamque ob causã in eos, vti de hæresi suspectos inquiri &c.] Atque hoc vt prorsus certum tradunt Pegna 2. par. direct. comment.3. vers. Horum ramen sententia, Decian. in tract.crim. tom. 1.lib.5.cap.46.n.26.Param.de orig.S.Inquisit. lib.3.q. 9.n.147.Sãctarel. de hæref.c.41. dub. n.5. & cum alijs multis Farinac.q. 180.n.33.

201 Quamquam negari non potest, casu, quo librum a se cõpositum quis apud se haberet, & in eo ex professo essent hæreses expressæ, catholicæque veritates impugnatę, deberet iste talis vti hæreticus condemnari, vt bene notarunt ijdem Pegna loco citato, & Farinac.cum multis per ipsum relatis dict.q.180.

202 n.16. & 17. Qui infra dict. nu. 33. affirmat cum Duard. ad Bullam Cœnæ Domini, lib.2.can.1. quest. 51.n.24.esse etiam vti hereticum condemnandum eum, contra quem præter retẽtionem,&c.libri prohibiti ob hæresim,concurrerent aliquę vrgentissimę cõiecturę. Ita etiã Carena.2.p.tit.10.§.3.n.24. cui adhæreo in prędictis,& in ijs,queibi sic addit.

203 Hæc tamen,inquit, limitanda sunt in eo, qui non ex proposito, sed quasi per transennam scripsit hæresim: Præsumitur enim talis hoc ex ignorantia potius scripsisse, presertim si res erat difficilis, & obscura; & ipse habeatur communi opinione vir catholicus, & pius.] hæc ille, quæ desumit ex Castro Palao,tract.4. disp.2.pun.10. §.4.n.2.vers.Quod intelligendum est. Excepta itaq; hac limitatione,in prędictis casibus nõ est locus torturæ (excipe infligendam super complicibus) cum ille sit vti hæreticus condemoandus.

204 Præter casus autem prædictos, in quibus retinens, legens, &c. libros prohibitos condemnandus vti hæreticus in reliquis, ex tali eorum tetentione, lectione &c. qualisnam suspicio hæresis insurgit? & vbi nam locus

205 torturæ? Quo ad vtrumque duæ sunt oppositæ sententiæ, altera Deciaoi, tract.crim. lib.5.cap.46.nu.26.vers. aut vero apparet, & aliorum affirmãtium insurgere solam leuem, ac proinde non esse locum torturæ, etiamsi

206 tales libri ob heresim sint prohibiti. Altera Zanch. de hæret.cap.7.n.7.Locati,verb. libri, & repertor. Inquisitotum, eodem verb. defendentium ex huiusmodi actione illos retinendi, legendi, &c. oriri vehementem heresis suspicioem contra delinquentem: ideo huuc torqueri debere.

207 Verum multi ex scriptoribus melioris notæ, vt Pegna 2. par. Direct. comment. 3. vers. vt ergo gradus, Menoch. de præsumpt. lib. 5. pręsump. 6. num.18. Param de orig. S. Inquis. lib. 8. quęst.9. num. 148. Genuen. in prax. Archiep. Neapol. cap. 18. num. 12. Sousa, lib. 1. Aphoris. cap. 21. num. 37. & cum alijs, quos copiosè de more citat Farinac. de hęref. quęst.180.num. 9. ita sentiunt, & bene quidem, quòd relinquendum sit totum hoc arbitrio Iudicis, seu Inquisitoris, qui perpensis omnibus circumstantijs,presertim qualitate personarum, penes quas libri reperiuntur, qualitate item librorum repertorum, & diuturnitate retentionis eorum, prudenter statuet quęnam inde pręsumptio hæresis insurgat, an vehemens, an leuis, an vero nulla?

208 Cum Pegna citato benè expendit præ cęteris Carena, dict. tit. 10. §§.4. 5. & 7. hos tres gradus prężumptionis de heresi, exemplificans in vnoquoque, & ostendens, quando ob eam ad torturam inquisiti de-

tenendam, & quando ab ista abstinen-
209 dum. Equidem nulla est heresis præsumptio in libri prohibiti retentione; lectione, &c. nullusque torturæ locus, vbi reperitur penes aliquem liber continens errores contra fidem, simul cum scripturis, in quibus per ipsum illi refutantur, quia ob id censetur vetus Catholicus, puniendus tamen arbitrio, vel saltem corripiendus, eo quod sine licentia talem librum
210 legit. Similiter, nullo modo est suspectus de hæresi, nec torturę subijciendus heres ille, pœnes quem reperti fuerunt libri ob hęresim prohibiti, tempore quo nondum omnes angulos domus hereditariæ lustrauerat, neque aliquam illorum notitiam acquisierat: Atque sic de alijs exemplis, in quibus ob ignorantiam retinens similes libros, excusatur. Vide Farinac. dict. quęst. 18. num. 44. & Castrum Palao tract. 4. disp. 2. pun. 10. §. 4. num. 6.
211 Erit autem pręsumptio de hęresi, vt optimè ait Carena citatus, tantum leuis, & retinens, legens, &c. librum ob hęresim prohibitum, de ea leuiter suspectus, ac propterea nequaquam torturę subijciendus, regulariter loquendo, quando inconsiderate retinuit aut legit, quando parùm, & semel; si item aduertenti de prohibitione eius statim acquieuit; aut simul atque talem esse audiuit, illico ad Inquisitorem detulit, &c. Dein si pœnes idiotam talis liber repertus fuit, aut si in eo tantummodo sortilegia simplicia contineantur, quę ex se leuem tantùm hęresis suspicionem inducunt; atque pari modo de alijs casi-
212 bus. Quos a fortiori admittent Decian. citat. num. 203. & reliqui auctores primę sententię, qui attento stylo Tribunalium Hispaniæ, vt notat Diana par. 4. tract. 7. resol. 6. absque tortura esse iniungendam abiurationem de leui retentoribus dictorum librorum, ob leuem tantùm hęresis suspicionem, ex retentione ortam volunt.
213 Sed nos iam supra num. 129. resoluimus cum Genuens. & Carena ibi citatis, propter leuem heresis suspicionem, si sit supra infimum gradum latitudinis, quam habere solet, posse infligi reo torturam leuem, iniuncta etiam ei abiuratione de leui: quę resolutio in presenti casu locum habet, ac proinde dixi, regulariter loquendo.
214 Denique retinens, legens, &c. librum ob heresim prohibitum, redditur suspectus vehementer de hęresi, estque torturę subijciendus, si sit homo malę vitę, & dictum librum studiosè pœnes se retinuerit, si totum, aut pluries legerit, si inquirat vnde tales libros habere possit, & ex remotis regionibus sibi, aut alijs apportari curet, vel si alia concurrant adminicula. Tradunt Homob. de Bonis, de exam. Ecclesiastico, tom. 1. tract. 7. cap. 2. quæst. 13. vers. vndè primi, Castr. Palao, tract. 3. disp. 1. pun. 14. num. 6. Carena dict. §. 7. nu. 14. & alij.
215 Secundùm quos interrogandus reus in tortura super credulitate contentorum in dicto libro, super complicibus, & an aliquem hæreses in eo contentas docuerit.
216 Quod si retinens, legens, &c. huiusmodi librum, sit homo bonæ vitæ, & famæ, nec vnquam alias de hæresi suspectus, ex ea retentione, &c. nequaquam insurgeret præsumptio vehemens de mala credulitate, neque sufficiens indicium ad torturam contra eum. Ita præter citatum Castrum Palao, Arnal. Albertin. de agnoscen. assert. cathol. quæst. 28. nu. 25. & cum alijs, quos refert Farinac. de hæres. quest. 180. num. 48.
217 Vterque probat exemplo rei furtiuæ, quę tametsi alias faciat indicium ad torturam contra illum, penes quem reperta est; si iste tamen sit bonæ vitæ ac famæ, talis inuentio minimè sufficit ad ipsum torquendũ.
218 Sed quid, si pœnes aliquem reperiatur liber ob hæresim prohibitus sine nomine auctoris? Ex mente Deciani in tract. crim. lib. 5. cap. 46. num. 26. Farin. dict. quæst. 180. n. 21. Carena, 2. par. tit. 10. §. 7. n. 42. & aliorum, quibus adhæreo, retentor eius interrogandus de auctore, & ad hunc manifestandum, si opus sit, etiam torquendus: quod si in tortura persistens nõ nominet auctorem, tunc habebitur ipse pro auctore, & vti hæreticus condemnabitur.
219 Hactenus tradita, solum intelligenda de retinentibus, legentibus &c. libros propter hæresim, aut suspicionem eius prohibitos: quando vero quis retinet, legit &c. librum ob aliam causam, quàm hæresis prohibitum, puta quia contra bonos mores inhonesta, seu turpia continet, tunc cùm nulla hæresis suspicio inde oriatur, nequaquam retinenti, legenti &c. est infligenda tortura super intentione; nec abiuratio iniungenda illi; puniendus tamen arbitrio ab Inquisito-
220 re: Qui est, quo ad hoc delictum, iudex ipsius legitimus, vt patet ex decisione supremæ Congregationis S. Officij Vrbis, expressa in literis Eminentissimi Cardinalis Mellini ad Inquisitorẽ Cremonę, quas ad verbum adducit Carena, dict. tit. 10. §. 2. n. 19. vers. contrariũ tamen. & addit cum Sousa l. 1. Aphoris. c. 21. n. 45. dictã decisionem, esse rationabilẽ, & congruam omni iuri, & æquitati.
221 Hinc Turrian. select. disp. par. 1. cont. 4. dub. 17. circa prædictos libros, dubitat, & qualificat per sequentia verba. An sit tutum, inquit, in conscientia retinere libros prohibitos ex pręcepto S. Inquisitionis, quando libri non continent doctrinam contrariam fidei, aut sacræ doctrinæ?
222 Respondeo, nullo modo esse tutum, & esse grauissimum peccatum, etiamsi libri non contineant malam doctrinam, quia Senatus S. Inquisitionis nunquam prohibet aliquẽ librum, nisi ob causam iustam boni communis, & ita præceptum est iustum, & obligans. & oppositum asserere est erroneum, & scãdalosum, & sic facientes, vel sentientes contra præceptum S. Inquisitionis, manifestandi sunt inquisitoribus, & seuerè punien-
di,

di, & qui certo agnoſcunt huiuſmodi delin-
quentes, obligati ſunt ad manifeſtandos illos
S. Inquiſitioni.] hactenus Turrian. cuius re-
ſolutio omnino mihi placet.
223 Quo ad ſecundã partem Regulæ de inſor-
deſcentibus in excommunicatione: primo
certum eſt, ad incurrendam inſordeſcentiam
requiri, & ſufficere, vt patebit ex deciſione
Trident. adducenda, ſpatium vnius anni in-
tegri, & continuati, & non interrupti. Ita
Gloſ. in cap. cum bonæ, de ætat., & qualit.
ibi Abb. n. 7. Hoſtien. nu. 7. Ioan. Andr. nu. 10.
Mar. Alter. de cenſ. l. 2. diſp. 6. cap. 1. verſ.
de ſecundo dubio, & præcipuè Eminentiſ-
ſim. D. Card. Bellarm. in ſuis notis ad Triden.
ſeſſ. 25. de reſ. cap. 3. vbi benè obſeruat, quod
quanto maior eſt mora, tanto magis graua-
tur reus, vt contigit in caſu, de quo in dict.
cap. cum bonæ, illius, qui per triennium in-
224 forduerat in excommunicatione. Annus
autem ad dictum effectum requiſitus incipit
à die, quo quis contracta excommunicatio-
ne fuit nominatim denunciatus; vt docet Al-
bertin. in Rub. de hæret. in 6. q. 13. n. 35. & cũ
alijs, quos citat, Sanctarel. de hæreſ. cap. 4. n. 6.
225 Certum ſecũdo eſt, quod ad inſordeſcen-
tiam requiratur perſeuerantia cum pertina-
cia animi, quæ includat contemptum Clauiũ,
concurrẽtibus ſimul ad hoc alijs tribus: Pri-
mo quod excõmunicatus habuerit prius no-
titiã excommunicationis ſibi inflictæ. Secũ-
do, quod intra annum non curarit de abſolu-
tione obtinenda: nam ſecùs haud erit inſor-
deſcens. Tertiò, quod ſuper inſordeſcentia ſe-
quatur ſententia illius declaratoria; Cũ Farin.
ex deciſ. 196. Rom. Rot. nu. 2. in impreſſis poſt
ſecundum volumen Conſiliorum cũ Ricciull.
de iure perſon. extra Eccleſiæ gremium exi-
ſten. l. 4. cap. 8. n. 3. & cum alijs adducit Carena,
2. p. tit 8. §. 2. n. 6. & ſeq. his præmiſſis vt certis,
226 Decidendum ſequitur in hac materia id
ſolum, quod eſt noſtri inſtituti, nimirum, An,
& qualiter inſordeſcens in excõmunicatione
fiat de hæreſi ſuſpectus, & torturæ ſubijcien-
dus, nec ne? Circa primum, apud Triden. ſeſſ.
25. c. 3. de Reſor. in fine ſic expreſſe habetur.
Sed ſi indurato, inquit, animo cẽſuris annexus
per annum illis inſorduerit, etiam cõtra eum,
227 vti de hæreſi ſuſpectũ, procedi poſſit.] Quæ
verba Concilij de excommunicatis, ex qua-
uis cauſa etiam ciuili intelligi debere tenent
Mar. Alter. de cenſ. tom. 1. l. 2. diſp. 8. cap. 3.
verſ. Tertia propoſitio, & Salcedo ad Diaz. in
pract. crim. citatus à Carena vbi ſupra §. 4. n.
228 15. Atque vniuerſaliter loquendo, quod
quiuis inſordeſcens in excommunicatione la-
ta ex quacunque cauſa ſit de hæreſi ſuſpectus,
docent, Eymer. 2. par. Direct. q. 47. n. 6. ibi Pe-
gna, cõmen. 72. Simanc. Cathol. Inſt. tit. 27. n. 4.
Couarru. in c. Alma mater, p. 1. §. 7. n. 10. verſ. 4.
eſt cõſiderandum, Vgolin. de cenſ. tab. 1. c. 14.
§. 4. n. 3. Card. Bellãr. loc. cit. & cum multis per
ipſum relatis, Farinac. de hæreſ. q. 192. n. 14.
229 Imò, quod ex quacunque cauſa inſorde-
ſcentem debeat Inquiſitor citare ad reſpon-
dendum de fide, & contra eum poſſit proce-
dere, addunt citati DD. & præcipue Campa-
nil. in diuerſor. Iuris Canon. rubr. 11. c. 15. n. 31
Probatur inde efficacitèr, quia eadem mi-
litat ratio contemptus Clauium, reſpectu cu-
230 iuſuis inſordeſcentis; Quin etiam maior
videtur militare reſpectu inſordeſcentis ex
cauſa ciuili, cum hæc minus eum retardare
debeat ad comparendum coram Iudice, quã
cauſa criminalis, quæ pœnam corporalem re-
ſpicit, vt benè notauit Ricciul. loc. citat. c. 7.
n. 18. verſ. quin imo maior.
231 Nihilominus, licet attento iure hæc ita
ſe habeant, attenta tamen conſuetudine,
Tribunalia S. Officij nequaquam ſolent pro-
cedere contra inſordeſcentes in excommu-
nicatione lata ob aliam cauſam, quam hæ-
reſis. Ita idem Pegna, dict. comm. 72. verſ.
ex recepta, Scacc. lib. 1. de indic. cap. 98. nu.
36. qui ait, quod nunquam viderit, nec au-
dierit cõtra taliter excommunicatos ex cau-
ſa alia, quam hæreſis, & inſordeſcentes proce-
di tanquam de hæreſi ſuſpectos. Iac. Graf.
in ſum. dec. par. 1. lib. 4. c. 14. verſ. ex recepta
tamen; Lælius Zecchius in ſum. par. 1. rubr.
de Fide, cap. 11. nu. 13. verſ. Hi, ſi per annũ,
affirmans ibi, quod ex conſuetudine S. Offi-
232 cium contra hos non procedit. Extant li-
teræ Emin. Card. Aragonij, ſub die 30. Se-
ptemb. 1602. vt refert Lazzar. de monit. ſec.
4. qu. 8. nu. 20. quibus de mandato S. Congr.
S. Officij Vrbis iniungitur Vicario Epiſcopi
Placentini, ne procedat ſub nomine S. In-
quiſ. contra aliquem taliter inſordeſcentem:
idem prius fuerat etiam iniunctum, alijs ſi-
milibus literis an. 1585. Epiſcop. Ferrar. de
mandato eiuſdem Congreg. teſte Borg. de-
ciſ. 33. par. 2. nu. 61. in fine.
233 Cum aliqua vero moderatione dictæ do-
ctrinæ, teſtatur Carena 2. p. tit. 8. §. 4. n. 18.
ſub finem his verbis. Ita etiam, inquit, S
Congr. de an. 1627. reſcripſit Reneren. P. In-
quiſit. noſtro Cremonæ, ne contra hoſce in-
ſordeſcentes procederet, niſi priùs conſulto
ſupremo Vrbis Rom. Inquiſit. Senatu in om-
nibus caſibus particularibus, Belloch. de ca-
ſib. reſeruat. pat. 2. qu. 4. nu. 226. In aliqui-
bus tamen caſibus, ſtante maxime contu-
macia, ſcio in Tribunalibus aliquibus S. Offi-
cij inquiſitos fuiſſe hoſce inſordeſcentes, con-
ſulto tamen prius ſupremo Vrbis Tribunali,
vt mihi a viris fide dignis relatum fuit.] hęc
234 ille; ex quibus iam appatet, eſſe hanc par-
tem valdè probabilem, vt dixi in fine Regu-
læ, quod poſſit S. Officium procedere contra
tales inſordeſcentec in excommunicatione
lata ex alia cauſa, quam hæreſis, vti ſuſpe-
ctos de hæreſi, & tunc incipiunt eſſe tales,
inſurgitque obligatio denunciandi ipſos In-
quiſitoribus, quando ſententia inſordeſcen-
tiæ declaratoria profertur, quæ, vt dictum,
est eam contrahendam neceſſaria eſt. Ve-
235 rum, cum ab Ordinarijs locorum vix vn-
quam proferatur, hinc, credo, ſaluo melio-
ri iudicio, exorta conſuetudo apud Tribu-
nalia S. Officij contra iſtos inſordeſcentes
non procedendi.

Su-

236 Suspicionis vero de hæresi qualitas in quibus suis insordescentibus sic se habet, vt iam de secundo constet, quandonam infligenda illis tortura, vt gradatim procedamus: primo de insordescente in excommunicatione ob causam hæresis lata, nimirum si indiciatus leuiter de aliqua hæresi, & vocatus ab Inquisit. iudicium eius subterfugiens nolit cōparere, ac propterea in contumaciam declaretur excommunicatus, & sic contumax incipit esse vehementer suspectus de ea, & si in excommunicatione per annum maneat trāsit suspicio vehemens in violentam, quæ dicitur præsumptio Iuris, & de iure, & est sufficiens ad plene probandum crimen hæresis, & ad condemnandum vti hæreticum ita violenter de ea suspectum. Patet ex text. manifestis. c. cum contumacia, de hæret. in 6. ibi Glos. verb. vehementem, & cap. excommunicamus, il 1. de hæret. in 6. ibi Hostien. nu. 2. docent; late Pegna, 3. p. Direct. com. 49. & Farin. de hær. qu. 192. n. 14. Sed de hac condemnatione, & de requisitis ad eam, nos alibi ex professo.

237 Verum si transacto anno in excommunicatione, Inquis. contra dictum contumacem sententiam declaratoriam insordescētiæ proferat, vti ab eo proferri debere ad eam contrahendam bene docuerunt Ricciul. in prax. var. resol. to. 3. resol. 214. n. 13. Seraph. decis. 1285. nu. 3. & alij: Ex tunc sic insordescens incipit esse leuiter, ac vehementer, pro qualitate personæ, &c. de alia hæresi, nempe, quod male sentiat de Clauibus Ecclesiæ.

238 Quod si compareat ita insordescens corā Inquisit. antequam ab isto vti hæreticus condemnetur, & de sua innocentia circa ptimā hæresim, ac de legitimo impedimento, ob quod non potuit prius comparere, puta, ob infirmitatem, vel quia fuit apud hostes, &c. in tali casu venit omnino absoluendus, & declarandus innocens, tam a prima hæresi, quam a secunda insordescētiæ coniuncta, seu ab ipsa insurdescentia. Ita Pegna, vbi sup. ver. tandem addo, Farinac. d. qu. 192. nu. 21. & Card. Bellarm. in suis Notis ad Trid. sess. 25. de resor. cap. 3. nu. 12.

239 Quod si compareat, vt dictum, & de neutro doceat, nec de innocentia, neq; de legitimo impedimento; tunc, vt vehementer suspectus de dupplici hæresi subijciendus est torturæ super intentione circa vtramq; Ita Scacc. de Iud. c. 98. & Zanard. in sum. diuin. præcep. to. 1. c. 5. de fide, vers. Primus post

240 annum; Similiter infligenda ei tortura saltem leuis super intentione, si doceat de sua innocentia, non vero de legitimo impedimēto cur prius noluit comparere, ob præsumptionem malæ credulitatis Clauium Ecclesiæ ex insordescentia ortam. Tradunt Simanch. de Cathol. Instit. tit. 27. p. 4. & 5. Scac. ibid. nu. 29. & ex mente aliorum Carena, 2. par. tit. §. 8. nu. 40.

241 Denique si quis insordescat in excommunicatione lata ob aliam causam, quam hæresis, sit vt plurimum tantum leuiter suspectus de mala credulitate, circa potestatem Clauium Ecclesiæ, vnde regulariter non est ei infligenda tortura. Primum de suspicione leui sola, tradunt, vt certum, attenta vi Iuris, Symanch. cath. Inst. tit. 27. n. 4. Eymer. 2. p. direct. qu. 47. & ibi Pegna, Couarru. in cap. Alma mater, p. 1. §. 7. Mar. Alter. de censu. ro. 1. lib. 2. disp. 8. cap. 3. vers. circa hoc decretum, Genuens. in prax. Archiep. Neap. cap. 68. nu. 8. & Farinac. cum alijs multis per

242 ipsum relatis, de hæres. qu. 192. n. 23. Inde ostendi potest, quia taliter insordescens ob timorem carcerationis strictæ, & pœnarum infligendarum magis, quam ex contemptu Clauium, iudicium, & præsentiam Inquisitoris subterfugere videtur; ergo de mala istarum credulitate non vehementer, sed tantum leuiter suspectus, vt plurimū, existet.

243 Secundum, quod sic leuiter suspectus non sit, regulariter loquendo, torquendus, dicimus consequenter, iuxta hactenus sæpe tradita in reliquis materijs sortilegiorum, blasphemiæ, polygamiæ, &c. ex communi DD. sent. nimirum haud esse locum torturæ, vbi tantum adest suspicio de hæresi leuis. Limitauimus tamen per particulam, regulariter, cum Genuen. & Carena, affirm. n. 127. & seq. in casu suspicionis de hæresi leuis, si hæc sit supra infimum gradum latitudinis, quam habere solet, sic suspecto posse infligi torturam leuem, & iniungi etiam abiurationem de leui: sed par est ratio in præsenti casu, ergo, &c. Nec aliud pro præsenti Regula addimus.

Est ne locus torturæ in casu edentium cibos prohibitos? & in alijs ad Officium S. Inquisitionis spectantibus?

REGVLA CCCLV.

244 Comedens carnes diebus vetitis sit vehementer suspectus de hæresi, estque torturæ subijciendus, si præter carentiam licentiæ, & defectum causæ edendi concurrant alia adminicula: alias suspicio leuis inde in-

245 surgit. Quæ etiam sola in comestione lacticiniorum tempore prohibito quandoque reperitur; vnde taliter de hæresi suspectus, aut nullo modo, aut solum leuiter torquen-

246 dus. Ex prædictis autem sumenda norma circa diuersos casus ad Officium S. Inquisit. pertinentes, vt circa casum celebrantium conuenticula in materia Religionis, eisque assistentium; circa casum item loquentium de mysterio Concept. B. Mariæ Virg. contra dispositionem Sedis Apostolicæ, & circa alios a nobis sigillatim exprimendos.

247 Extitit olim hære[...] hæresis renouata fuit a Sectarijs qui[...]m nostri tēporis improbans delectum ciborum in ieiunijs, vti iniungitur ab Ecclesia fidelibus: contra quā præter alia multa, quæ ad eam reprobandam ex Scriptura Sacra, ex antiquis Concilijs, & ex

ex SS.PP. copiose adducūr Scripr. præcipue
Greg.de Valentia,t.3.disp.9.q.2.pun.2.ostē-
dēres,quod sit de fide certum, Catholicorū
ieiunium cum abstinentia a carnibus, & ali-
quando ab ouis,& lacticinijs esse vtile,& lau-
dabile. hoc idem confirmatum habemus
per Concil.Trident.sess.25. de refor.c.de-
248 delectu ciborum,ieiunijs,&c.De dicta ita-
que hæresi se suspectum reddit quicunque
diebus vetitis carnes,oua,& lacticinia abs-
que causa legitima,vel absque dispensatio-
ne comedit. Ita Pegna 3.p Direct.com.24.
vers.Ecclesiastica Sacramenta, & 2 p.q.55.
com.80.v.& ob hanc præsumptionem, Ge-
nuen.in prax. Cur.Archiepisc Neapol c.18.
n.11 v.comedentes carnes, & cum alijs,
quos citat,Farinac.de hæres.q.178.n.8. id-
que in communi loquendo.
249 Verum in particulari,qualisnam dicta su-
spicio? quando item nulla? citati Pegna,&
Gen. & alij communiter tenent præsum-
ptionē hæresis ex comestione carnium, aut
ciborum prohibitorum ortam, regulariter
esse vehementem,si absque licentia, & ne-
cessitate comedat, licet hoc aliquando ob
ingluuiem,& voracitatem contingat,vt fa-
250 ciat. Eorum autem doctrinam libenter
approbo,cum additione tamen,de qua be-
nè Carena 2.p. tit.15.§.3.n.8. quod præter
defectum causæ comedendi,& carentiam li-
centiæ concurrant alię circumstantię,nem-
pe quod pluries comederit carnes, quod
reprehensus vel paruī fecerit reprehensio-
nem,vel impie protulerit verba illa hæreti-
corum propria, Quod intrat per os non
coinquinat animam; & quod inquisitus de
dicta comestione sit malæ vitę,& famæ,prę-
cipuè si ducat originem,& educationem ex
ea regione,vbi viget prædicta hæresis. Ra-
tio est,quia his concurrentibus redditur su-
spectus vehemēter de hæresi,& poterit tor-
queri pro facti veritate eruenda, si tantum
de eo sit indiciatus, vel super mala creduli-
tate. Ita ille totidem fere verbis.
251 Concludit vero idem Carena,alias solam
leuem oriri hæresis suspicionem, etiam ex
comestione carnium tempore prohibito,&
multo magis ex comestione ouorum,atque
lacticiniorum. Et tunc abstinendum regula-
riter a tortura, vel infligenda reo lenis,
iniuncta etiam illi abiuratione de leui, se-
cundum iam sæpius tradita a nobis, præci-
pue n.213.in alijs materijs cum dict. Gen.
252 & Car. Qui tandem sub finem §.6. eius-
dem tit.15.bene aduertit id,quod ex meor.
& aliorum DD. Consultorum voto in no-
stro Tribunali Meliten S.Inquisit.sępius ob-
seruatum fuit nimirum delinquentes in hac
materia comestionis ciborum prohibito-
rum, esse expediendos ab Inquisitore cum
sola graui corr[illegible]e, iniuncta pœniten-
tia salutari, præ[illegible]ieiunij,quoties atten-
ta qualitate per[illegible]æ, & alijs circumstantijs
nulla appareat hæresis præsumptio.
253 Dein,quoad celebrātes conuenticula oc-
culta in materia Religionis,expresse iniun-
gitur in edicto S. Inquisitionis obligatio
denunciandi eos Inquisitori; nosque lib.1.
nostri operis peculiari c.17. licèt breuissimo
id expressimus, nec dubium, quin præcipui
auctores talium conuenticulorum sint ve-
hementissimè suspecti de heresi, aut dè apo-
stasia a fide, & si adsint sufficiētia indicia cō-
tra eos,torqueri super facto,& super inten-
254 tione. Quamquam leuiter tantum erunt
suspecti, si non sint præcipui auctores illo-
rum, sed tantum ipsis curiose intersint,sicut
si cum dictis auctoribus,vel cum alijs suspe-
ctis secretas familiaritates habeant. Ita
Martin.delrio, disq.magic.lib.5.sect.12. cum
Springer p.3.q.19. vt ille citat,atque in hoc
casu suspicionis leuis, aut nulla illis tortura
infligenda, aut lenis tantum, iuxta tradita
paulo ante cum Genuen.& Caren.
255 Circa casum male loquentium de myste-
rio Conceptionis B.V. Mariæ contra dispo-
sitionem sedis Apostolicæ,& contra Bullas,
ac decreta summorum Pontificum,cum no-
ta aliqua,seu qualificatione alterutrius par-
tis affirmantis,vel negantis fuisse cōceptam
sine peccato originali,vltra tradita a nobis
copiose de tota hac materia lib.1.c.20.Re-
gul.146. addimus hic, quod taliter delin-
quentes absq;tortura,& absq;abiuratione
256 regulariter sic expediantur,videlicet.Ac-
cepta denunciatione, & informatione con-
tra transgressorem,ad Romanamque Inqui-
sitionem Generalem transmissa per Inqui-
sitorem,vel Ordinariū loci,hic expectat ab
Emin.Card.Inquisitoribus iussa exequēda:
aut enim constat de transgressione, & tunc
declaratur per sententiam iuridicam incur-
risse pœnas expressas in dictis Bullis,& de-
cretis Pontificum: aut si non constet,sed sit
tantum præsumptio, corripitur acriter præ-
sumptus transgressor; & si sit concionator,
iuxta qualitatem casus ab exercitio concio-
nandi arbitrio prohibetur. Ita in praxi illa
vulgari m.s.alias a me citata,c.9. & cum ea
Car.2.p.tit.17.§.11,n.36,vers.Praxis autem.
257 Qui vers.vel denunciatio,bene addit, ca-
su, quo denunciationes commode Romam
mitti non possunt (addo,aut ob causam ra-
tionabilem mitti haud solent) quod post di-
ligentem perquisitionē, & examinationem
testium ab Inquisitoribus particularibus,al-
terutro ex modis dictis debeant huiusmodi
causæ expediri.
258. Nullum dubium, quod possint procede-
re Inquisitores contra falsum in S. Officio
testificantes,& contra istorum subornatores,
quamuis Bertazzol.lib.1.crimin.consil.73 id
falso de subornatoribus neget, ac proinde
merito reijcitur ab omnibus scriptoribus
præcipue Farin de hæres. q.188. n.4. Diana
p.4. tract.7. resol.16. vers.restat modo, & a
Castro Palao to.1.tract.4.disp.8. pun.15.§.
6.n.14.Nullum item est dubium,si dicti falsi
testes, & subornatores de suo delicto non
sint cōuicti,sed sufficienter indiciati,pro ve-
ritate eruenda torqueri possunt,vt patet ex
praxi omnino recepta nostrorū Tribunaliū

S.In.

S. Inquis. & refert idem Farin. loc. cit. illi subornatori, de quo peculiariter fit mentio in casu proposito ab ipso Bertaz. torturam ab Inquis. fuisse inflictam, & mansisse absolutum; eo quod ex ea nihil emerserit, & ipsam sustinens indicia euacuerit.

260 Quoad deferentes vero arma ad inimicos Christiani nominis, quod contra istos, quicunque sint, indistinctè procedant Inquisitores in Tribunalibus Hispaniæ, ob eam rationem, quia huiusmodi crimen tendit in detrimentum status totius Relig. Christianæ, post alios testatur id Castr. Palao, tr. 4. disp. 8. pun. 16. §. 10. aduertens ibi, quod inquisiti de hoc crimine hodie non abuirêt, cum antea abiu-

261 rare de leui cogerentur. Verum placet modus distinguêdi, attenta qualitate delinquentis, quem tradunt Diana 4. p. tract. 7. resol. 19. vers. non desinâ tamen, & Carena 2. p. tit. 17. §. 20. n. 97. nempe quòd si deferens arma sit persona, vel iam alias de hæresi suspecta, vel de origine Maurorum, aut Turcarum, ex tali delatione armorũ oritur manifesta præsumptio fautoriç; at fautor hereticismi, vel infidelitatis esse torturæ subijciendos super facti veritate, vel super intêtione, vidimus iam supra n. 30. eum Eymer. 2. p. Direct. q. 56. n. 6. esse item eis iniungendam abiurationê cum communi doctorum dicemus lib. 5. ergo dicto delatori armorum vtraque competit, sci-

262 licet tortura, & abiuratio. Quod si è côtra idem Carena inquit, reus, qui huiusce criminis arguitur, sit mercator alias de fide non suspectus, & appareat eum non fuisse motum nisi lucri, & negotiationis gratia, in hoc casu arbitrarer, cessare omnem suspicionem fautoriæ, & hæresis] ita ille, & consequenter addendum, non esse locum abiurationi, neque torturæ, saltem super intentione.

263 Præterea contra Iudicê laicum se in causis hæresis ingerentem, quoquomodo, S. Officium merito procedit, & præter excommunicationê ipso facto iam a iure ei inflictam c. vt Inquisitionis, § prohibemus, de hæret. in 6. & Constit. Iulij III. incip. licèt a diuersis, in qua eius absolutio Papæ reseruatur, pœnis arbitrarijs ipsum punire potest. Legendi circa hoc præcipue Farinac. de hæres. quæst. 186. nu. 153.

264 Sanctarel. tract. 1. c. 40. dub. 4. nu. 22. Apud quos nulla mentio de præsumptione erroris contra fidem, quia non apparet vnde sit ei locus, & consequenter neque torturæ, maxime super intentione; atque circa hoc pro re presenti nullum addam verbum.

265 Rationabilibus itê de causis Sum. Pontiff. reseruarût sibi facultatê proponendi sanctos Ecclesiæ colêdos, etiamsi olim in vnaquaque Prouincia auctoritate Episc. id fieret. Vnde nunc quicunque hominê mortuum nondum canonizatum, aut beatificatũ, publicè venerari auderet, eum ritu publico inuocando, altare ei erigendo, campanas die obitus pulsando, imaginem ipsius cum diademate, vel miraculis pingendo, &c. redderetur suspectus de mala credulitate circa potestatem Summi Pontificis, citari posset ab Inquisitoribus, & interrogari, quid sentiat de dicta potestate Romani Pontificis? Ita Zanchin. de hæret. c. 22. n. 8. & Pegna in quodam manuscr. post ea impressũ apud Turr. select. disp. Theolog.

266 p. 1. disp. 33. post dub. 5. Et patet clarè ex const. seu decreto 13. Martij 1624. a S. Congreg. S. Officij Vrbis edito, incip. Sanct. D. N. solicitè, &c. expressis ibi pœnis transgressori cuius infligendis; sed nulla mentio de tortura, vel abiuratione iniungenda, neque apud dictos auctores; ergo neutra in hoc casu habet locum, regulariter loquendo.

267 Sed quid de sacerdote reuelante confessionem, est ne sub iurisdictione Inquis. ita quod suspectus de hæresi factus possit torturæ subijci? Duplex est sententia; altera affirmans, quam tuetur Alphons. de Leone, to. 1. de offic. confess. resol. 22. n. 12. cas. 2. vbi absolutè asserit confessarium fractorem sigilli

268 esse denunciandum S. Officio. Altera negans, quæ censetur communiter apud DD. prorsus vera, quia nulla extat Pontificia constitutio circa hoc disponens, vt causæ sacerdotum reuelantium confessiones in Tribunalibus S. Inquisit. tractentur, nec ex tali reuelatione, seu violatione sigilli sequitur hæresis, neque præsumptio eius. Ita Molfes.

269 in sum. tripl. Iur. to. 1. tract. 7. cap. 23. Vbi limitans ait, in vno tantum casu violatorem sigilli confessionis esse de foro S. Officij, nempe si crederet, ac diceret, quod sit licitum confessionis sigillum frangere: de quo non potest esse dubium, quia sic credens, & dicens, esset formalis hæreticus.

270 Nihilominus amplector perlibenter responsionem, & modum distinguendi Carenæ 2. par. tit. 17. §. 23. nu. 94. sic dicentis. Vel sumus, inquit, in confessario omnino alias probatæ vitæ, nec consuetudinario in hoc delicti genere, & tunc arbitrarer nullo modo posse Inquisitores reum hunc citare, nec interrogare de fide circa Sacramentum pœnitentiæ. Ratio est, quia ex vna parte delictum hoc fractionis sigilli ex natura sua non spectat ad S. Officium, vt supra vidimus, & ex alia parte confessarius est integræ vitæ; igitur Inquisitor non poterit

271 confessarium hunc interrogare, &c. Vel sumus in confessario malæ vitæ, & alias de heresi suspecto, & tunc essem in voto, quod posset Inquisitor eum citare, & interrogare, quid sentiat de hoc Pœnitentiæ Sacramento, quia cum simus in persona alias de hæresi suspecta, & circa hoc pœnitentiæ Sacramentum speciales adsint modernorum hæreticorum hæreses, non sine ratione in hoc casu S. Officium potest dubitare, quod talis confessarius sit de hæresi suspectus.] hæc ille, & egregie quidem.

272 Atque confirmat ipse exemplo practicato per sequentia verba. Et ita in effectu in casu simili video sensisse nostram Congregat. S. Officij Cremonæ, sub die 9. Nouembris

bris 1587. apud Reueredifs. Marcum Antonium Amidanum In eius votis manuſcriptis apud me exiſtentibus, voto 34. n. 9. tom. 2. cum enim in S. Officio tunc adeſſet quidam homo perditæ vitæ, grauatus dehortendis blaſphemijs, de contemptu cenſurarum, de non ſeruato delectu ciborum, de non auditione Miſſarum diebus feſtis; & etiã de adulterio, & concubinatu ex conſuetudine, Congregatio cẽſuit per omnes, attenta eius peſſima vitâ, & alijs delictis, ex quibus alias iſte erat de hæreſi ſuſpectus, poſſe eum interrogari in tormẽtis, quid ſentiat de Sacramento matrimonij, cuius fidem (cum con-
273 iugatus eſſet) per adulteria violauit.] hæc Carena: ex quibus ſolum deduco pro te præſenti, quod ſecundum eius mentẽ, vt argumentum a ſimili bene applicetur, dictus malæ vitæ confeſſarius, fractor ſigilli poſſit interrogari ab Inquiſitore, etiam in tormẽtis, quid ſentiat de Sacramento pœnitentię, quia videtur vehementer ſuſpectus de mala credulitate circa ipſum, ſicut fuit iſte adulter circa Sacramentum matrimonij, cum ideo fuerit tortus.

274 Verum, vt iam finis præſenti Regulæ, & Cap. v. imponatur, hactenus propoſita ſint à nobis dicta, ſaluo ſemper meliori iudicio, & ſubijciendo noſtrum ſupremo Tribunali S. Congregationis Vrbis, atque pro alijs caſibus, quos breuitatis gratia omitto, & inueniet lector apud Carenam 2. p. tit. 17. vt mature reſoluatur, an ſit aliqua ſuſpicio de hæreſi, & qualis, an vehemens, & conſequenter, an ſit locus torturæ, conducit valde doctrina illa Pegnæ 2. p. Direct. commen. 18.

275 Poſtremo, inquit, vnum hoc præ cæteris habeant Inquiſitores ante oculos, ne facile credant, hunc, vel illum eſſe vehementer ſuſpectum, quia in hoc, vel illo reperiant auctore, ex tali, vel tali cauſa oriri vehementem ſuſpicionem: nam plurimum ſemper ſunt, & perſonarum, & cauſarum circumſtantiæ conſiderandæ] vide plura apud illum.

CAPVT VI.

De habentibus poteſtatem ad infligendum reis torturam, maximè apud Tribunalia S. Inquiſitionis: de perſonis item, quibus infligitur, ac de ijs, quibus ipſa ex aliquo capite infligi nequit.

PROOEMIOLVM.

1 EGimus de cauſa materiali torturæ, de materia videlicet, circa quam ipſa verſatur, ſeu de caſibus ſingulis, in quibus vſus ipſius reperitur ad eruendam præcipue veritatem delictorum, de quibus Officium S. Inquiſitionis cognoſcit: Facimus nunc gradum ad cauſam torturæ efficientem, ſeu ad habentes poteſtatem, & iuriſdictionem torquendi delinquentes. Di-
2 ſcutiendum itaque in hoc capite, tum in communi, reſpectu quorumcumque reorum; tum in particulari, reſpectu delinquentium contra fidem catholicam, quinam, & qualiter ſint illa præditi? quatenus ſe extendat talis poteſtas, & iuriſdictio? an ad quaslibet perſonas cuiuſuis ſtatus, gradus, & conditionis? ſeu potius aliquæ ex iure priuilegij in iure poſitiuo expreſſi, aut ex vi iuris naturalis, attenta corporis debilitate, vel ætate ingraueſcente, ab ea eximantur? Quæ paucis Regulis breuiſſime expendentur.

REGVLA CCCLVI.

Poteſtas, & iuriſdictio infligendi tormenta, quibuſnam & qualiter competit, præcipue Inquiſitoribus, & Epiſcopis in cauſis fidei?

3 NOn quicumque Iudices poſſunt, etiam in reos legitimis indicijs oppreſſos pro eruenda veritate criminum, vel pro punitione eorum tormenta inferre: ſed ij tantum, qui habent merum imperium, ſiue Eccleſiaſtici, ſiue ſæculares, & ij, qui ab ipſis de-
4 legati fuerint. Vnde Locumtenens Poteſtatis, & ſimplex Aſſeſſor, omnino carent facultate torquendi delinquentes ex vi officij, quod exercent, niſi Princeps, aut Superior, qui ad id eos promouit, illam eiſdem
5 delegauerit. Inquiſitori vero, & Epiſcopo, ſeu Ordinario loci, dicta facultas competit ex vi iuris, vtriq; ſimul, & non vni ſine altero ſe-
6 paratim. Quamquam ex diſpoſitione peculiari Sedis Apoſt. vel ex conſuetudine alicubi res aliter ſe habet, ita vt Inquiſitor ſolus ſine Epiſcopo, ſeu Ordinario, tormenta delinquentibus contra fidem infligere poſſit.

7 PRorſus certa, & communiter recepta eſt huius Regulæ doctrina, & cum pauca valde in iure, & apud auctores circa eã reperiantur, paucis etiã ab ea nos expediemus. Farin. qui in pertractandis quibuſcunq; materijs, & in citandis auctoribus admodum copioſus, & prolixus prę cæteris ſcribentibus eſſe ſolet, hanc breuiſſime attingit, & indicat, in prax. crim. q. 38. n. 109 per hæc verba.
8 [Limita 13. eandem propoſitam regulam (& hæc ſit alia conſideratio in tortura per iudicem habenda circa ſuam iuriſdictio-

ctionem) vt torturam inferre non possint
omnes Iudices, etiam in reos legitimis in-
dicijs oppressos; sed ij tantum, qui habent
merum imperium; quia cum meri imperij
sit animaduertere in facinorosos homines,
vt dicit text. in l. imperium, ff. de iurisd. omn.
iud. & ob id tortura possit dici esse de mero
imperio, l. defensores, C. de defensor ciuit.
9 Marſ. in l. pen. nu. 9. ff. de quæſt. Idcircò si
Iudex tale imperium non habens torturam
inferat, male facit, & puniendus eſt, vt
per Brun. de indic. & tort. 2. par. q. 7. n. 3.
vbi quod non solum tenetur pari actione
iniuriarum; sed etiam poteſt puniri tan-
quam exercens priuatum carcerem, per ea,
quæ dixi in titulo de carceribus, & carce-
rat. supra lib. 7. quæſt. 27. nu. 18, Foller. in
pract. crim. verb. & si confitebuntur, in 3.
10 par. 3. partis num. 79. Vbi propterea in-
fert, quod locumtenens Poteſtatis, & simplex
aſſeſſor non habet torquēdi poteſtatem.
11 Hactenus Farinac. qui nullum alium ci-
tat, præter dictos Marſ. Brun. & Foller. ex
quo solo adducit illud de carentia faculta-
tis torquendi, in Locumtenente Poteſtatis,
& in simplice Aſſeſſore; ipse vero Foller. vti
apud eundem legi pro doctrina tradi-
ta, quod poteſtas torquendi sit penes iu-
dicem solum habentem merum imperium
refert Guillelm de Cun. in l. imperium, ff.
de iurisd. omn. iud. sic tenentem.
12 Verum pro maiori huiſce rei confir-
matione, & vt clarius conſtet, qui am-
habeant inſligendi tormenta facultatem,
seu iurisdictionem ordinariam, aut sal-
tem delegatam, & qualiter vtraque caren-
tes, sint puniendi, si reos torquere au-
deant, recurramus ad locum, ad quem
idemmet Farinac. se remittit, nempe ad ti-
tulum de carcerib. & carcerat. quæſt. 17.
13 Valde enim coniuncta ſunt iſtæ duæ fa-
cultates aſſignandi, seu habendi carcerem
publicum, & inſligendi tormenta delin-
quentibus, cum ad vtramque, in aſſignan-
te, & inſligente, merum imperium requira-
tur, sicut è contra iſtud non habens eadem
pœna vltimi supplicij punitur, siue priua-
tum carcerem exerceat, siue tormenta reo
14 inſligat. Et quamuis item cum ipso Farin.
& alijs Doctoribus traditum a nobis to. 1.
lib 2. cap. 6. Regul. 189. de facultate prima
carcerem publicum habendi, & de carentia
eius, seu de exercente carcerem priuatum,
deque huius pœna; ob dictam tamen con-
iunctionem cum secunda torquendi, ali-
quid denuo hic de illa attingendum.
15 Discutit copioſe Farin. tota illa q. 17. qua-
liter, seu ex quibus capitibus carceratio in-
debite fieri dicatur, & qua pœna puniendus
sit indebite carcerans. Poſtquam autem n. 6
7. & 8. diuersis conclusionibus resoluit car-
cerationem delinquentium fieri indebite, &
iniuste, si fiat ab eo, qui caret facultate car-
cerandi, eo quod non habeat merum impe-
rium, aut quod ab habente non fuerit ei de-
legata, idq; contingere non solum respectu
cuiuſuis personæ priuatæ; sed respectu etiã
officialis publici, nullam prorſus iurisdictio-
nem ad hoc habentis, nec ordinariam, nec
16 delegatam. Nam licet delinquẽtem capere,
& carcerare sine iudicis auctoritate, vt pa-
tet ex l. neminem, C. de exhib. reis, in text. sic
habetur; Neminem in iudicio exhibendum
esse præcipimus, nisi de cuius exhibitione iu-
dex pronunciauerit. [& aduertunt ibi Gloſ.
Ang Bald. Sal. & alij communiter, vt ait Ant.
Gomez de delict. c. 9. tit. de captu. reor. n. 3.
eſtque de mente D. Th. 2. 2. q. 65. art. 3.
17 Poſtquã item ipse Farin. resoluit esse ple-
ctendum capitis pœna, seu vltimi supplicij
eum, qui abſq; iudicis auctoritate delinquẽ-
tem capit, & priuato carceri detrudit, quia
committere crimen læſæ maieſtatis cenſe-
tur, qui priuatum carcerem exercet, iuxta
18 tex. in l. vnic. C. de priuat. carc. Cum carce-
rem habere, sit meri imperij, & hoc sibi pri-
uatus homo vſurpet lædendo maieſtatem
Principis, quando priuatum carcerem exer-
cet, vt tradunt præcipue Bald. sup. d. l. vnica,
Conrad. in pract. tit. de carcer. n. 4. Gig. de
crim. læſæ maieſt. q. 22. & alij: his sic resolutis
quod ad rem præsentem facit, addit ille n.
19 18. per sequentia verba. Amplia quinto, vt
multo magis pœna criminis læſæ maieſt. ac
mortis esset afficiendus is, qui carcerem pri-
uatum exercet, si vltra detentionem in car-
cere deuenit etiam ad torquendum dictum
detentum: cum enim magis sit torquere, quã
detinere, vt per glo. in l. 1. in verb. iure puniri,
in fin. C. de cuſt. reor. ideo si pro sola deten-
tione quis incurrit crimen læſæ maieſt. mul-
to magis is incurrere debet, si vltra deten-
tionem interuenit etiam tortura, secundum
Bart. in d. l. 1. verb. violatores. C. de priu. car-
cer. quem refert, & sequitur Gig. in tract. de
crim. læſæ maieſt. l. 1. tit. qualiter, & à quibus
crimen læſæ maieſt. committatur, q. 35. in fin.
20 n. 18. Et cum etiam mortis pœna a iure in-
dicta sit iudicibus, qui indebite aliquem tor-
queant, secundum vnam eorum opinionem,
quam magis communem dixerunt Marſ. in
pract. §. expedita n. 37. Io. Bapt. Villal. in cõ.
opin. lit. I. n. 99. Conr. in pract. tit. de sent. diff.
sin crim. n. 6. prope fin. poſt verſ. debet etiã
iudex de sententia, &c. pag. mihi 314 col. 1.
in fin. Rol. conſ. 12. n. 7. & seqq. vol. 3. & de
21 qua Deo dã e alibi latiue differemus: Mul-
to magis eadem pœna indicta esse debet ei,
qui sine vlla prorſus iurisdictione detentum
maxime in priuato carcere, torquet, quid-
quid in contrariũ senserit Bald. in d. l. vnica
relatus per Claud. Bert. 22. in add. ad conſ.
pract. crim. 426. in lit. B. vol. 2.]
22 Hucuſq; Farin. apud quem plura inuenies
n. 19. præcipue illud quod Baldi sententia sit
falsa, etiam in casu bãniti, si hic captus in priuato
carcere a capiente teneatur, & tor-
queatur: quia tametsi talis captura aliquãdo
sit licita, poſt eam tamen ſtatim ad iudicem
proprium remittendus eſt, vt ab eo torquea-
tur, & definitiue condemnetur, l. interdũ §.
qui furem, ff. de furt. l. final. C. de malefic. &
math.

ceris

23 math.l.capite,5.ff.ad l.Iul.de adulr. Atq; hoc
multo magis verum habet in heretico, qui
vt hostis Ecclesiæ captus à priuata persona
remitti debet ad proprium iudicē, vt ab eo
torqueatur, & pro meritis causæ mulctetur.
24 Sed quis nam iste iudex? à quo nam hæreticus
torquendus? exprimuntur ista in
cap. per hoc, de heret. in 6. & in c. Multorū,
Clem. 1. de heret. per quam sic disponitur.
Primò quòd tā per Diœcesanos Episcopos,
quam per Inquisitores à Sede Apost. deputatos,
negotia S. Officij exerceantur. Secundò,
quod quilibet ex predictis sine alio possit
exequi ista quinque, nempe inquirere in
communi, vel in particulari contra indiciatum,
eum citare, arrestare, seu capere, ac tutę
custodiæ mancipare, ponendo etiam in
compedibus, vel manicis ferreis, si iudicauerit
expedire, vt iam alibi diximus.
25 Disponitur tertiò in dict. Clem. per hæc
verba. Duro tamen tradere carceri, siue arcto,
qui magis ad pœnam, quam ad custodiam
videatur, vel tormētis exponere illos,
aut ad sententiam procedere contra eos,
Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor
sine Episcopo Diœcesano, aut eius Officiali,
vel Episcopali sede vacante, Capituli super
hoc deputato, si sui ad inuicēm copiam habere
valeant, intra octo dierum spatium,
postquam se inuicem requisierint, non valebit:
& si secùs presumptum fuerit, nullum sit, &
26 irritum ipso iure. Verum si Episcopus, vel
eius Capituli, sede vacante, delegatus cum
Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundem
propter præmissa nequeat, aut nolit
personaliter conuenire, possit Episcopus,
vel eius, seu Capituli sede vacāte, delegatus
Inquisitori, & Inquisitor Episcopo, vel eius
delegato, seu sedevacante, illi qui ad hoc per
Capitulum fuerit deputatus, super illis committere
vices suas, vel suū significare per literas
consilium, & consensum, ita habet ibi tex.
27 His autem dispositionibus ex Iure Canonico,
vt certis, suppositis, varia circa eas dubia
excitantur, & discutiuntur a DD. vt an
Inquisitor sine Episcopo, seu Ordinario loci
vel è contra, gradum abiurationis reo S. Officij
iniungere possit? an vnus eorum sine altero
sententiam liberatoriam in fauorē dicti
rei proferre valeat? an alia, quæ nos infra in
28 proprijs locis resoluemus. Nunc pro præsenti
instituto, circa potestatem infligendi
torturam vnum resoluendum: nempe; quid,
si Inquisitor sine Episcopo, seu Ordinario;
aut sine requisitione consensus eius, vel è
contra, torqueat reum, & hic in tortura
confiteatur delictum; confessio ista erit ne
29 ei nociua? Resolutio negatiua, vti prorsus
vera, est tenenda, quia talis confessio fuit extorta
contra Iuris ordinem; ergo nullius
momenti censetur, etiam post eius ratificationem.
Ita cum alijs, quos refert Farinac. de
heres. q. 186. n. 71. & Castr. Palao, tract. 4. disp.
8. pun. 13. n. 9. Excipe causas lamiarum, in
quibus ex vi Bullæ Alex. VI. incip. Cum acceperimus,
soli Inquisitores sine Ordinarijs
locorū procedere possunt, illasq; condēnare.
30 Prædicta verò præcedentibus numeris
locum habent respectu quorumcumq; Tribunalium
S. Officij, in quibus citata Clem.
est vsu recepta, & adhuc in viridi obseruantia;
Nam secus erit, si, vt traditur in vltima
parte nostræ Regulæ, alicubi vel per legitimam
consuetudinem, vel per contrariam
Sedis Apost. dispositionem magis nouam, in
totum, vel in partem reuocata, aut non admissa
reperiatur, vel reperitur in omnibus
Tribunalibus Hispanicis S. Officij, quoad illa
quinq; nimirum contra aliquem inquirere,
eum citare, arrestare, seu capere, in tutum
carcerem conijcere, ponere etiam in compedibus,
vel manicis ferreis: Nam hæc ibi
nullo modo ab Episcopo, seu Ordinario loci,
sed à solo Inquisitore peraguntur, ad ipsumque
tantummodo formatio processus
spectat, vt tradunt Mol. tract. 5. de iust. disp.
28. n. 13. vers. hęc autem, & n. 14. in fine, Azor.
lib. 8. c. 18. q. 8. & Castr. Palaus tract. 4. disp. 8.
31 pun. 13. n. 6. Qui n. 7. cum Pegna 3. p. Direct.
q. 52. com. 101 & cum Molin. dict. n. 14. bene
addit, quod conueniat, vt id vbiq; seruetur.
32 Sed quid quoad alia tria, de tradendo reū
S. Officij duro, seu arcto carceri, &c. de infligenda
ei tortura, & de procedendo ad sententiā
contra ipsum, alicubi ne d. Clem. haud
exequutioni mandatur? Nescio, quid circa
hoc supremum Conc. Hispaniæ, aut illud Lusitaniæ
agere soleat; nec quicquam hac de
re apud citatos Auctores inuenio, tamen cū
in illis Concilijs plures, saltem quinque, habeant
votum decisiuum circa causas fidei, vt
alibi tradidimus, forte inter eos assignatur
Antistes, seu Ordinarius loci. Sed hæc responsio
nequaquam satisfacit, pro illis saltē
causis fidei, quę ex particularibus Tribunalibus
S. Inquis. supremo Concilio subiectis,
ad ipsum decidendæ transmittuntur, vt per
33 se patet. Hoc itaq; omisso, & de obseruatione
dispositionis d. Clem. respectu cuiuscunq;
alterius particularis Tribunalis S. Inquis. ex
ijs, quę immediate subsunt S. Congr. Vrbis,
ne temere diuinando potius quam ex attestatione
alicuius scriptoris authētica quicquam
à nobis proferatur. (infra exprimetur
quod, post hæc scripta, in Tribunali S. Officij
Siculo obseruari egomet vidi.)
34 Vltimo loco addimus vnum verbum de
stylo, seu vsu nostri Tribunalis Meliten. circa
negotia fidei; maxime quoad torturam inferendā;
de quo nunc agimus. In Breui Pont.
Greg. XIII. in Prolegom. 11. à nobis relato,
quo D. Petrus Duzina in hac Insula; locisq;
ei adiacentibus, Quęsitor fidei fuit constitu-
35 tus, sic habetur. Ita tamen, quod vbi contingat
procedi contra fratres, & milites prędictos,
& eorum Religiosos, seu Confratres,
Donatos, familiares, & domesticos, procedas
vna cum Episcopo Melitensi, & cum assistentia
Magni Magistri, & Prioris Ecclesiæ
Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, ac
Vicecancellarij pro tempore existentium,
36 si interuenire voluerint. Quo verò ad
alios

illos præfatos, per te ipsum, iuxtà formam Sacrorum Canonum.

37 Ex hac clausula claré liquet, vsq; ex vi eius receptum videmus, quòd Episcopus in his Insulis nihil participet de ijs, quæ intra citata, nempè cap. per hoc, de hæret. in 6.& Clemen. multorum, de hæret. Episcopis, seu Ordinarijs locorum concedunt circa causas fidei, exceptis illis, quç contra subditos S. Religionis Hierosolymitanæ pertractantur.

38 Atq; id quoad expeditionem tantummodò ipsarum intelligitur, nempè post compilatum processum informatiuum per solum Inquisitorem contra aliquem Religiosum Hierosolymitanum, assistentibus M. Magistro, Ptiore Ecclesiæ, & Vicecancellario si assistere velint, ex voto Consultorum in Congregatione resoluitur, sit ne torquendus dictus reus Hierosolymitanus, & an, & qualis abiuratio? quænam item pœna ei infligenda? Secundùm quam resolutionẽ formatur Decretum, & sententia, cui subscribunt tantum DD. Episcopus, & Inquisitor.

39 Ad hoc itaque solum in nostro Tribunali Meliten. circa causam fidei contra Religiosum Hierosolymitanum extenditur Episcopi iurisdictio: quin etiam ista in dies immiuta, seu potius per non vsum omninò sublata videtur: cum iam spatio 37. annorum eam nullo modo exercuerit, nec habita vlla Cõgregatio coram Eminentissimo M. Magistro,

40 vti solebat; Sed toto hoc tempore quoties casus occurrit procedendi contra Religiosũ Hierosolymitanum, transmisso processu ad Sacram Congregationem Vrbis, ab ea decisionem causæ expectauimus.

Potestas torquendi circa quas personas exerceri potest, præsertim in S. Officio? circa quas secùs, maximè ratione ætatis, vel corporeæ indispositionis.

REGVLA CCCLVII.

41 Absolutè, & vniuersaliter loquendo, facultatem torquendi habentes, eam exequi solent circa duo genera personarum, nempè circa delinquentes, & circa testes.

42 Præcipuè autem istis infligenda tortura etiã in causis fidei, quando testis est vacillans, aut varius, seu sibi contrarius in suis dictis, si varietas sit, quod substantialia delicti. In-

43 habiles verò testes, quamuis apud alia Tribunalia admitti nõ consueuerint sine tortura; apud nostra tamen S. Officij regulari-

44 ter sine ea admittuntur. Ex delinquentibus tandem diuersi sunt exempti à tortura, ratione ætatis, aut alicuius infirmitatis, vt pueri, senes, obsessi à Dæmone, mulieres prægnantes, &c. prout statim de singulis explicabitur.

45 De primo genere personarum, seu de hominibus delinquentibus, quòd habentes facultatem torquendi, possint, & soleant eam circa ipsos exequi, per se patet: & intelligitur de quibuscunq; delinquentibus, exceptis illis, qui iure naturali, vel positiuo à tortura inferenda eximuntur, vt docet Iul. Clar. §. fin. quæst. 64. vers. vbi subsint, &c. & ex dicendis in vltima parte huius Regulæ, & in tota sequenti innotescet.

46 Exceptis item committentibus delicta, ob quæ tortura non est inferenda, iuxtà l. edictum, ff. de q. cùm solùm torqueantur rei propter crimina capitalia, & atrocia (inter ista adnumeratur semper hæresis) vt ibi exprimitur, seu vt interpretantur DD. pro quibus est imposita pœna capitalis, vel corporalis Idem Clar. cit. vers. Prætereà debet, Peguer. decis. 16. & Prosper. Farin. cum alijs, quos citat, in prax. crim. q. 42. n. 6.

47 Quoad secundum genus personarum, seu quoad testes, pari modo certum est, quòd habentes potestatem torquendi, eam exercere valeant, & soleant circa testes deponẽtes in Iudicio. Quamuis enim regulariter liberi homines non torqueantur pro testimonio ferendo, sed tantum serui, & viles personę, secundùm l. ex libero, in principio, ff. de quęst. & ibi Bart. in summ. ac post nu. 1. Glos. in l. in criminib. §. si seruus ad hoc, ff.

48 eod. & communiter DD. Testis tamen, quãtumuis homo liber, si vacillet, aut variet, vel sibi contradicat in ferẽdo testimonio, torqueri sine dubio potest. Probatur efficaciter per eandem l. ex libero, in verb. non vacillante, sumpto ibi argumento à contrario sensu, atq; tradunt ibi Glos. 1. Bart. vbi supra. vers. primus est, Mars. in summ. & num. 2. ac 4. Ant. Gomez de delict. cap. 13. num. 29. Foller. in pract. crim. verb. capiat inform. nu. 38. & cum multis ab ipso relatis Farinac. quæst. 79. n. 6.

49 Qui ex mente adductorum Bart. & Mars. & aliorum, addit nu. 8. & 61. id habere locum in homine libero, etiam in dignitate constituto, in caput alterius testimonium vacillando, aut variando proferente.

50 Ad veritatem autem, & exequutionem doctrinæ triplici numero præcedenti traditę, diuersæ conditiones concurrere debent prçter vacillationem: nempè, quod precedant indicia scientiæ contra dictum testem, & quod constet de corpore delicti. Ita Bart. in l. 1. §. idem Cornelio, nu. 2. & §. quęstionem, nu. 1. ff. de quæst. & præter alios per. ipsum adductos Farinac. dict. quæst. 79. n. 70. & 73. ostendit ipse sic à fortiori, quia si absque illis conditionibus tortura reo nequit infligi, vt iam alibi tradidimus, multò minus poterit testi in caput alienum sine eis inferri.

51 Vndè concludit, quod non probent testes, si aliter torqueantur.

52 Debent etiam concurrere ad torquendũ testem vacillantem, seu variantem, istæ præsertim conditiones; quod vacillatio, seu variatio

tiatio sit circa negotium principale, vel cir-
cumstantias substantiales, puta circa locum,
& tempus, vt exprimit ibidem Farinac. nu.
14. cum Boss. in tit. de tort. testium, nu. 27.
53 Addens secùs esse si vacillatio fuerit circa
non substantiales, puta circa prænomen, co-
54 gnomen, patriam, & similes: Secùs item
si testis reddat sufficientem rationem suę va-
riationis, vt affert Anton. Sousa, lib. 2. Apho-
ris. cap. 16. nu. 2. ex eodem Farinac.

55 Secundùm quem, dict. q. 79. n. 19. & Foller.
pract. crim. in verb. capiat informat. nu. 25. &
38. Similiter liberabitur testis à tortura, si
alleget aliquã rationabilẽ causam suæ igno-
rantiæ circa factum, de quo à iudice interro-
56 gatur. Vndè requiritur præterea ad torquen-
dũ resi in caput alienũ, vt ipse fateatur saltẽ
extraiudicialiter se tali facto interfuisse,
vel id aliundè constet. Nam si tunc dicat se
nihil scire, aut nihil vidisse, vel audiuisse,
præsumitur occultare veritatem, ac proin-
dè poterit torqueri pro ea eruenda. Docent
Bald. in l. nõ solùm, vers. vel quòd præsuma-
tur scire, C. de q. Foller. vbi suprà, n. 25. & cum
pluribus per eũ citatis Farinac. d. q. 79. n. 16.

57 Quando autem testis negat, quòd inter-
fuerit, poterit etiam torqueri si conuinca-
tur de hoc per duos testes deponẽtes, quòd
ibi eum viderint, aut quòd audierint ab ip-
so interfuisse: imò licet conuincatur de hoc
per duos testes deponentes, quòd ibi eum
viderint, aut quòd audierint ab ipso interfuis
se; imò licet conuincatur per vnum testem
spsum, qui sit dignior illo. Ita Bart. in l. vnius
§. index, in princip. & ibi Marsil. §. testes, an-
tè nu. 1. vers. tunc quærit ipse, ff. de quæst. Fol-
ler. loc. cit. nu. 38. & Farinac. dict. quæst. 79. nu.
58 21. Sub cuius finem ait cum Bertazz. & Bur-
sat. ab ipso citatis, quòd si sint dignitate pa-
res, testis suspectus, & testis contra eum
examinatus, vtrumq; dictum confunditur.

59 Tandem hoc loco circa torturam testium
id solum addendum, quòd quoties ex vi iu-
ris testes inhabiles, vt homines criminosi,
infames, excommunicati, periuri, &c. ad
ferendum testimonium admittuntur, nequa-
quam debeant admitti sine tortura. Est pro
hoc textus manifestus in l. ob carmen §. si ea
conditio, ff. de testib. eius verba sunt ista. Si
ea rei conditio sit, vbi arenarium testem, vel
similem personam admittere cogimur, sine
tormentis testimonio eius credendum non
est: & ibi Bald. in Summar. Alber. in versic.
ad testimonium, Clar. in pract. §. fin. quęst.
25. in princip. & post multos, quos copiosè
60 citat, Farinac. ibid. num. 23. 25. & 25. Exten-
dens cum dicto Alber. & cum alijs, adno-
61 tatos non solùm infamia iuris, sed etiam infa
mia facti. Limitans tamẽ addit n. 27. cum Cy-
til. in summa crimin. tit de q. §. 3. nu. 2. quòd
admittatur quoad institutionem, & inquisi-
tionem telbs, infamis etiam sine tortura.

62 Cùm autem verba text. illius l. ob carmẽ
adducta, sint vniuersalia, & indefinita, viden-
tur intelligenda respectu quorumcunq; Tri-
bunalium, maximè sæcularium. Sed omissis
nunc alijs Ecclesiasticis, quid de nostris S. Of-
63 ficij? Non desunt, qui etiam in istis proce-
dere dictum textum velint, & quod in cau-
sis fidei sint admittendæ personæ infames ad
ferendum testimonium cum tortura, sine
arbitrio Iudicis, seù Inquisitoris. Ita Lel.
Zecch. in summa, par. 1. tit. de fide, cap. 11.
64 nu. 14. Alij verò, vt Pegna, 3. par. Direct.
quęst. 64. commen. 113. vers. Illa est etiam,
& Ioan. Rojas, 2. par. de hęret. nu. 153. esse
hoc arbitrarium iudicant, quòd possit Inqui-
sitor, absq; tortura homines infames ad te-
stificandum admittere; aut e contra, ea illis
inflicta, si iudicauerit expedire. Atque ad-
dit Rojas, quòd contraria opinio omni ra-
tione caret.

65 Tenendum tamen, vt certum, non esse
torquendos regulariter testes inhabiles, vt
criminosos, infames, &c. si testimonium fe-
rant in causis fidei. Ita Vmbert. locar. in In-
dicial. Inquisitor. in verb. excommunicati, n.
6. Repertor. Inquisit. verb. testes, vers. An au-
tem huiusmodi, Campeg. ad Zanchin. cap. 9.
in verb. Inquisitor, vers. adsunt insuper, De-
cian. in tract. crimin. lib. 5. cap 35. num. 12. &
cum alijs per ipsum relatis, Farinac. de hæ-
res. quæst. 188. §. 4. nu. 68. & 69. Ratio efficax
indè sumi potest, quia valdè expedit sic fie-
ri in fauorem fidei, vt magis, & facilius in-
ducantur homines, etiam infames ad depo-
nendum, & testificandum contra reos S. Of-
66 ficij. Si enim à Concil. Biteren. cap. 2. iudi-
catum fuit expedire in bonum fidei, vt reus
non pręuentus spontè accedens ad S. Officiũ
ad se deferendum de quibusuis criminibus
aduersus se, non carceretur, nec torqueatur
neque pœna vlla mulctetur, vti resoluimus
in cap. vltimo, lib. 1. quanto magis ita agen-
dum cum testib. licèt infamib. etiam vocatis
ad eundem finem?

67 Pro confirmatione huius doctrinæ addu-
cit Farinac. sub finem dict. num. 68. exemplũ
supremi Tribunalis Romanæ Inquisitionis,
quòd ibi infames, & criminosi testificantes
regulariter non torqueantur, rarò q; conti-
gerit aliquem eorum torqueri. Atq; ego pro
eadem confirmatione adduco exemplum
nostri Tribunalis Meliten. in quo 38. anno-
rum spatio, per quod munus Consultoris,
apud ipsum obiui, nullam vnquam verbum
factum de torquendo aliquo teste, quantum-
uis criminoso, aut infami.

68 Excepto tamen casu, de quo paulò ante,
quando testis, quicunq; sit, vacillat, aut va-
riat, seu sibi contradicit in suis depositioni-
bus, non reddita causa sufficienti talis varia-
tionis; maximè si sit periurus, nam non sta-
tur secundo eius dicto in fauorem fidei absq;
tortura aliqua, secundùm Pegnam 3. par. Di-
rect. comment. 113. vers. vt autem, Farinac.
dict. quæst. 188. num 99. & Sousa lib. 2. Apho-
69 ris. cap. 9. nu. 6. Excepto item, quando reus
S. Officij nominat complicem delicti: cum
enim se habeat, vt testem respectu nomina-
ti, infligenda est illi moderata tortura ad
confirmandam nominationem complicis, vt
iam

umalibi, cum Martino del Rio disquis. magic.lib.5.in 2. append.quæst. 21. & cum alijs tradidimus.

70 Sequitur agendū de ijs,qui eximuntur à tortura ob dispositionē ætatis,aut ob malā affectionem animi,vel corporis,seu ob periculū vitæ propriæ, aut alienæ. Vndè pueris, seù minoribus 14.annorum nequit tortura infligi; patet ex l.de minore, ff.de q.ibi [De minore 14. annis quæstio habenda nō est. Quā-

71 quam, si pubertati sint proximi, possunt terreri, & habena, vel ferula cędi, text.manifestus in l.1. §.impuberi, ff.de Syllan. ibi, terreri tantùm solent, & habena, vel ferula cædi. Afferunt pręter alios, quos citat,Farinac.in prax.crimin quæst. 41.nu.16.Iul.Clar. §.fin.quæst.64.vers.quæro nunquid, & Care-

72 na 3.par.tit. §.19. Qui cum eodem Clar. ait Senatum Mediolanen. iussisse quendam Martinum Magnonum eleuari eculeo, licet esset minor annis 14.

73 Verum quid circa hoc in causis fidei? valdè consonum est iuri, quòd possint impuberes torqueri, si isti sint proximi pubertati,& iudicio medicorum non sit periculum amittendi salutem, seù vires. Sic tenent Ioseph Sesse, decis. 476.nu.2.volum.4. Cantera in quæst.tangentib.reum, quęst.9.nn.1.vers. vnū tamen credo, & Castr. Palaus, tract.4. disp.

74 8.pun. 9.nu.14.Ostenditur efficaciter ex citata l.de minore, vbi cum dixisset legislator minorem 14.annis non torqueri; in §. subdit. [sed omnes omninò in maiestatis crimine, quoad personas principum attinet, si ad testimonium prouocātur cum res exigit (nempè vbi testis vacillat, aut variat, vt dictum paulò antè) torquentur. Secundum cōmunem interpretetū expositionē,nullū dubiū ex vi dictionis aduersatiuæ,sed,quòd sub particulis illis vniuersalibus,& indefinitis,omnes, omninò, comprehendantur minores.

75 Vndè si isti ad ferendum testimonium torquentur in crimine læsæ maiestatis humanæ, à fortiori torquendi censentur, quando sunt rei, & in crimine læsæ maiestatis diuinę,nēpè in heresi.Ita etiam Caren. loc.cit.nu.140.

76 Quoad senes verò, si sint decrepiti, nimirum 70. annorum, nequaquam torquentur. Facit pro hoc text. in l. si quis in graui, §. ignoscitur, ff.ad Syllan. Ignoscitur, inquit, his, qui ætate defecti sunt. Ita tuentur Angel.de malef.in verb.quod fama publica pręcedent. nu.102.Carrer.in pract. in 2.tract.de indic.& tortu §.circa tertium, quæ personæ nu.36.Marsil in pract.§.expedita, nu.41.Anton. Gomez variarum resol. tom.3.cap.13.n. 13. vers. item reperitur, & cum multis per ipsum citatis, Farinac. dict. quæst. 41. nu.24.

77 Qui benè propè finem huius numeri sic ait: Et ex ea secundum communem mētem omnium præcitatorum Doctorū infertur, quòd si aliquis senex fateatur in tortura sibi indebitè illata,talis confessio sibi non præiudicat & de hoc non est dubitandum. hæc ille, & verè quidem.

78 Verùm si senex non sit decrepitus,sed potius robustus, & sanus, licet ætatem vltra sexagenariam agat, torqueri sine dubio potest,adhibito tormento tali ętati proportionato,Secus autem erit in sene,qui existit,aut valetudinarius,aut valdè debilis complexionis. Vtrumq; vti rationi valde consonum, & magis in praxi receptū tradunt diuersi scriptores, quos citat, & sequitur idem Farinac.

79 dict.quæst.41.nu.25. & seqq. Primum duplici exemplo confirmat Clar. §.fin. quæst. 64. vers. non etiam debet, referens, quòd Mediolani iussisset Senatus infligi torturā cuidā seni sexagenario, imò & alteri iam annum 66. attingenti, quia vterque robustus erat.

80 Secundùm verò indè ostenditur,quia multi ob corporis imbecillitatem multò citiùs, quàm alij senescunt, atq; isti etiamsi septuagenarij non sint, haud possunt torqueri, nè indè eos mori contingat, vti aliquando cōtigisse refert idem Farin. n.27. ex Franc.Cason.per eum relato.

81 An autem senes, qui propter decrepitam ætatem, aut corporis imbecillitatem non sunt torquendi,terreri possint, aut aliter vexari pro eruenda veritate delicti? Dubium est inter DD. Iul.Clar. vbi supra, in partem affirmantem inclinare videtur, cùm pro cōfirmatione eius adducat, quòd quidam de-

82 crepitus iussu Senatus Mediolanensis fuerit sub eculeo,ad terrendum ipsum. At negātiue sequitur Præses Abacco apud Carenam dict.tit.10.§.19. nu. 142. asserens decrepito non esse tormentorum terrorem, nisi perrarò iniiciendum, & ex graui causa, vt in Senatu Sabaudien. fuit deliberatum,& meritò, adiungens.

83 Verùm tutiùs incedunt alij remittentes id totum arbitrio prudentis Iudicis, seù Inquisitoris in causis fidei, vti remittunt Menoch. de arbitr. quæst.lib.2. casu 59. nu.1.Baiard.ad Clar. quæst.64.nu 69.& Farinacc.dict. quæst. 41.nu.27.quibus addo Dianam 4. part. tract. moral.tract.6.resol.29.vers. nota etiam; Qui peculiariter loquitur in materia nostra S.Officij, quòd ex arbitrio DD.Inquisitorum

84 pendeat, quando nam senectus excuset à tortura,vel potius debeat aliqualis seni iniici, aut saltem terror eius, attentis valetudine, robore, & qualitate delinquentis, & delicti: non enim potest assignari communis resolutio pro quibuscunque casibus.

85 De muliere item prægnante omninò certum est, quòd non possit torqueri; neq; vllo modo terreri, etiam in tribunali S.Inquisitionis, ob periculum manifestum abortus. Ita Pegna 3.par.Direct.comment.39.nu.157. vers. si quis autem, Anton. Gomez tom. 3. variar.cap.13.nu.3. Binsfel.in comment. de malef.legen.7.quæst.2.conclus.7. Sousa lib. 2. Aphoris. cap.39.nu.32. & communiter omnes, meritò affirmantes esse falsam sententiā Michaelis Zanardi,malè asserentis in Direct. Theol.par.3.cap.88.posse prægnantes terreri

86 Aduertunt autem benè Cantera in q. crim.q. 10.de reo,n.1.& cum alijs,quos adducit Diana,loc. cit.quod mulier post partū possit tor-

87 queti,transactis 40. diebus.Quamquam hoc
esse relinquendum arbitrio Iudicis, seu In-
quisitoris addit idem Diana cum Antonio
Gomezio citato;nec ab his dissentio, cum
eis par sit dispositio in vna, atque in altera
muliere post partum.

88 Quid de laborante febri quartana, potest-
ne torqueri eodie, quo non laborat? Affir-
matiuè respondent,de tortura saltem leui si-
ne squassibus,Baiard.in addit.ad Clar. qu.64.
n.73.& Caualcan.de brachio Regio par. 3.n.
117.quibus adhæret Anton.Queuedo de in-
89 dic.par.2.cap.12.n.23.Placet tamen respon-
sio Dianæ citati,quod in casibus occurrenti-
bus debeant Inquisitores adhibere Medico-
rum iudicium practicum.

90 Circa laborantes morbo Gallico, brachio
debilitato,patientes crudationem venæ, vel
difficultatem anhelitus,nullū dubium, quod
non sint torquendi. Ita Decian. respon. 93.
Guazzin.tom.2.lib.1.defens.30.cap. 1. n. 1.&
alij, quos adducit, & sequitur Diana ibid.

91 Tandem liberi sunt à tortura quicunque à
Dæmone obsessi; cum isti animo,& corpore
simul malè habeant. Tradit Carena dict.§.19.
n.146. cum Ruginell.pract.q.cap.38.ex cuius
relatione addit ille, apud oppidum Sessenæ
quendam à Dęmone obsessum in eculeo po-
situm iussu iudicis, ab ipso Dęmone fuisse
suffocatum. Ex dicendis Regula sequēti ma-
gis innotescent aliqua, quę in pręsenti dicta
sunt.

*Qualiter potestas torquendi exequi nequeat cir-
ca diuersas personas ratione status, profes-
sionis, dignitatis, &c. qualiter id se-
cus in S. Officio?*

REGVLA CCCLVIII.

92 HAbens facultatem torquendi haud po-
test eam regulariter exequutioni mā-
dare ex dispositione,seu priuilegio Iuris po-
sitiui circa multiplices personas, ratione di-
gnitatis,vel status,aut professionis cuiusmodi
sunt Episcopi, Doctores, Feudatarij, Decu-
93 riones,Nobiles,Militiam profitentes,&c.De
singulis autem eorum à nobis statim sermo
peculiariter habēdus,& indè innotescet, qui
nam casus à doctrina generali tradita exci-
94 piantur: Hæc tamen esto iam certa,& com-
munis exceptio,quod prędicti omnes quali-
cunque dignitate,statu, aut professione ful-
gentes,apud Sancti Officij Tribunalia semper
torturæ subijciantur.

95 GEneraliter loquēdo, quod potestas tor-
quēdi non se extēdat ad diuersas per-
sonas propter professionē,aut statum, vel di-
gnitatem,quibus presulgent,innotescit clarè
in cōmuni,cum ex alijs legibus citandis,tum
ex l.Miles,C.de qu.ibi,si inuestigandę verita-
tis gratia ad tormenta putauerint esse ve-
niendum;tunc id demum facere debebunt,si
personarum conditio patiatur.ex cuius tex-
tus vltimis verbis hęc explorata consequen-
tia sequitur;ergo non est locus torturæ, in
96 persona,cuius cōditio eam minimè fert.Sed
hoe nequaquam extendendum ad quamcu-
que personam liberam, quasi soli serui sint
torquendi,& nullo modo homines liberi,vti
tenuerunt aliqui,teste Iul.Clar.in pract.§.fin.
quæst.64.vers.Vbi subsint,Cum tortura secun-
dum communem Doctorum, præcipuè An-
geli de Malefic. in verb.quod fam publica,
n.102.Anton.Gomez variar.resol.to. 3. c. 13.
n.3.& Farinac.cum pluribus per eum citatis
in prax.qu.41.nu.1.infligi possit ex vi iuris;
& generalis consuetudinis,quibusuis homi-
nibus, siue sint liberi siue serui,siuè etiam li-
97 berti.Extenditur itaq.priuilegium solummo-
do ad personas,quarum conditio nō patitur
inferri ipsis torturam ratione status,vel pro-
fessionis,aut dignitatis,vt statim in specie
patebit.

98 Primo,exempti sunt à tortura omnes cō-
stituti in dignitate aliqua adeò magna, vt ob
eam possint Illustrissimi, seu clarissimi vocari;
siue vti rei, siue vti testes in aliquo Tribuna-
li examinentur. Patet text.in l.nullis, C.de
dign lib.12.vbi sic. Seueram indagationem
per tormenta à clarissimo homine summo-
99 uemus.Qui text.idem conuincit de existen-
tibus in aliquo magno Magistratu, dum iste
durat, quòd non possint torqueri;& confir-
matur ex l.Diuo Marco, C. de quæst.Tradūt
Angel.Aret.loc.cit.Gomez.ibid.cap.14.n.13.
& præter alios, quos copiosè refert,Farinac.
dict.qu.41. nu.70. & seqq.

100 A fortiori per adductum text.l.seueram,
meritò idem docent de Episcopis, quod ne-
queat ipsis infligi tortura, Paulus de Elea-
zar. & Brunus, quos citat, & sequitur Fari-
101 nac. nu.92. Qui bene addit esse hoc verum
quia Episcopi tenent culmen dignitatū,cap.
venerabili,de præbendis;ac propterea etiam
si indicia contra eos fuerint vrgentissima, &
102 grauissima, non esse torturæ subijciendos:
Sed ex talibus indicijs, ac præsumptioni-
bus ad pœnam extraordinariam condemnā-
dos. Ita ille cum Gomez, vbi supra, nu. 18.

103 Sed quid de Clericis, & Religiosis, ma-
ximè si sint sacerdotes, possuntne torqueri?
Circa hoc valde diuisi sunt DD. inter se:alij,
vt Carret in pract.crim.& torm.sub.nu.35.&
Angel.Aret.de malef.in verb quòd fama pu-
blica, nu.102. partem negantem sequuntur,
& videtur fauere text.ex dict.l.seueram,cum
homo Ecclesiasticus præsertim Sacerdos, in
preexcellenti dignitate sit constitutus. Item
ostenditur, quia si professores militiæ tem-
poralis,vt statim dicetur, sunt liberi,à tor-
tura,cur non etiā id concedetur profitenti-
104 bus militiam cęlestem? Alij verò partem
affirmantem tenent, vt Abb.in cap. cum in
contemplatione,post nu.6.de reg.iur. Foller.
in pra.crim.cap.31.in verb. tormētis mox su-
bijciantur nu.6. Alciat.in cap. 1. nu. 43. vers.
Aduertas tamen, de offic.ordinar. & Boss.in
tit.de indic.& consider. ante tortu. nu. 103.

prob.

probatur ex c.1.de deposito, & ex ca. si constiterit, de accusat.
105 Hanc partem affirmantem,nimirum Religiosos,& Sacerdotes posse torqueri,tuentur plures cum ista moderatione,quod ad torturam Sacerdotis prçter indicia iuridica,requiratur fama de tali crimine contra ipsũ vel quòd iam in cómuni diffamatus existat. Ita Felin.in c.vniuersitati, post n.1. de sentẽt.excommunic. Deci.in c.at si Clerici, nu.19.extra de iudic.Marsil.sing.55.incip.Aduertas, Alex.in apostil.ad Bar.in l. fin.sub nu.5. in verb. specialia, ff.de q. ac reliqui, quos abundè adducit Farin.dict.q. 41. nu.6.Qui nu. 7.
106 cum Simanc.de Cathol.instit. tit.65. nu.48. & cum Iul.Clar.in pract.§. fin.q.64.Sed an Clerici, dictam moderationem reijcit, affirmans quod
107 non sit in vsu. Admittit tamen bene illã? cum Bos.cit.Paulo Granut. & Salicet per eum relatis, quod ad torturam Religiosi, aut Clerici, maximè Sacerdotis,debeant præcedere grauiora, & vrgentiora indicia, quam ea, quæ à iure requiruntur ad torquendos laicos,ob specialem bonitatis præsumptionem,quam ratione status, Clerici, & Religiosi pro se habent.
108 Concluditur itaque, quod possint torqueri Religiosi, ac Clerici etiam sacerdotes: tortura tamen non est eis inferenza à ministro laico,sed ab Ecclesiastico, attento iure, cap.illi, qui ibi, per clericos &c.5. q.5.& c.in summa, 43.dist.vt citat Farin. ibid. n.14. & confirmat auctoritate
109 Abb. &aliorum. Nihilominus ex vi legitimæ consuetudinis contrarium esse vsu receptum te statur benè idem Farinac.;nu. 15. post Foller. in pra.ctim.ca.31.vers.tormentis mox subijcianrur n.11.Clar.§.fin.q.64.vers.sed hic quæro,&alios, quos ipse refert,& assignat efficacem rationem
110 dic.Si aliter, inquit,diceremus,sequeretur absurdum,quod delicta Clericorũ remanerent im punita, cum prout considerarunt Foller.&Clar. in locis præcit.clerici non reperiantur, qui birroariorum munus exercere velint. ita ille.
111 Difficultas non exigua est circa Doctores, & Aduocatos, an possint torturæ subijci? At facile soluitur sub eadem distinctione, vel de iure,vel de consuetudine; nã ex vi iuris nõ sunt torquen di,argumento text.in l.milites C.de quæst.&in-
112 de ostẽditur,quia Doctores,& aduocari quasi radij solis in Rep.Christiana censentur,c.si quis 1.q.7.& velut luminaria splendere dicuntur,c.1 de reliq.& vener. sanctorum Atq; hinc nobiles reputantur,ex mente Bald. in l. prouidẽdum C. de postula.&Doctoratus est dignitas secundum Bar.in l.finali C de Iudæ.Abb. & Dec. in c. proposuisti,extrà de probat. ergo non debent Doctores, & Aduocari torturæ subicij.Ita Marsil.in l.edictũ,n.8.& seqq.ff.de quæst. Paris. de Puteo de Syndic.in verb.Doctor,c.2.incip. an Doctor, seu Aduocatus,n.1.Boss.tit.de indic. & cõsider. ante tortu.nu.111.& plures alij, quos citat Fa-
113 rinac.dict.q.41.n.39.Qui cum præcitatis aucto rib. extẽdit meritò hoc priuilegiũ n.40.ad quos cunq;Doctores,& Aduocatos,etiãsi actu non le gant,aut munus aduocãdi minimè profiteãtur.
114 Verum,quidquid sit de iure,attenta consuetudine in multis locis,de facto Doctores,& Ad uocari torturæ subijciũtur.Ita Decian.lib.2.cõs. 93.n.135.Marc.Ant Eug.cons.63.n.89.Flaminius Cartar. in pract. interrogan.reor.lib.4.c.1.n.49. & præter alios,quos adducit Farin.vbi supra nu. 54.& 56. vbi ait,quod in vrbe, & in statu Ecclesiastico Doctores de consuetudine indistinctè
115 torqueantur. Attenda itaq; est consuetudo cu iusq; loci,nam teste eodẽ Farin.ibid.n.39.apertè affirmant Iul.Clar.in pract.§.fin.q.64.vers.quæro an,& Iacob.Beluis.in pract.crim. rub.de q.n. 17. quod Mediolani contraria vigeat cõsuetudo,nõ torquendi scilicet Doctores, & Aduocatos.
116 Quoad Feudatarios,quod isti torqueri nequeant,nisi priuilegio suo renũcient,paucis benè ex primit Carena,par.3.tit.10. §.9. n. 128. & exẽplificat referens ex Iul.Clar. dict.h.64.vers.item
117 quæro; Quod Senatus Mediolanensis die 24. Febr.1599. literis Prætori Cremonæ datis iusserit Ferdinandum Siccũ Feudatarium reum cõstitutum de delatione sclopi rotati,eo renunciante priuilegio suo, torqueri; quod si recusasset nũciare, loco torturæ dãnari in aureis quinqua gira. ita ille.
118 Neq.item possunt subijci torturæ decuriones, iuxta iuris dispositionem,patet per text.in l.fin. C. de Decurionib. lib. 10.& in l.Diuo Marco,vers.fin.C.de q.&in l. Decuriones.C.eod.Tra dunt Ant.Gomez.variat.resol.to.3. cap.13. post n.3.vers.irẽ reperitur,Carrer.in prac.crim. tract. 2.de indic. & torr. §. circa tertium,n.15. & 17.
119 Cõrad.tit. deDecurion.n.1.&seqq.Vbi benè de clarat,quinã nomine decurionum intelliguntur, népe qui hodie CiuitatisConsiliarij,Priores,seu Antiani dicuntur,& in Vrbe Rom.Cõseruatores teste Farin.dict.quæst.41.n.58.
120 Qui n.59. cum Brun.in tract.de indic.& tor tu.p.2.q.4.n.21.vers.item parentes,&cũ alijs extendit dict. priuilegium exemptionis à tortura ad Decurionum parentes,filios,&nepotes. Re-
121 stringit verò ipsũ ad solos Decuriones Ciuita tum, secus in decurionibus castrorum, & oppidorum:quod cum moderatione aliqua intel ligi debet,cum in nostra Hispania diuersa sint oppida, quæ honorificentius ducunt nominari Villas, quàm Ciuitates,hincq;titulum Ciuitatis à Rege tributũ noluerunt admittere;ergo Decu riones taliũ oppidorum, seu villarum,dicto pri uilegio gaudent,iuxta iuris dispositionem.
122 At iuxta consuetudinem, multis in locis iam ab antiquo legitimè introductam, quidquid sit de iure,Decuriones,eorumq; parẽtes,filij,ac ne potes torturæ subijciuntur. Ita Alber.& Salic.in citara l.Diuo Marco,C.de q.Boss.in tit. de indic. tit.112.& Clar.in pract.§. fin.q.94.vers.præterea
123 quæro,& quamquam non desunt,qui tueantur vt Marsil.in verb.edictum,post n.7.ff.talem consuetudinẽ esse reijciendam, eo quod de iure nõ valeat:Cõcludit tamen verè Farin.per sequentia
124 verba.Tu dicas,inquit quod siue consuetudo valeat,siue non valeat de iure; de facto tamen Decuriones,Priores,& consiliatij Ciuitatũ quotidiè indistinctè capiuntur, & torquentur, non solum finito decurionatus officio, sed etiam eo durante,si delicti qualitas id patiatur, & mora in expectando finem officij, in populo scan dalum oriatur, aut aliashsco præiudiciũ aliquod pareturs & ita apud nos seruatur. hæc ille.
125 Præterea vniuersaliter loquendo,quod personæ nobiles de iure non possint torquere,tuen tur

tur Carret. in pract.crim.tract.2.de indic.& tor tu.§.circa tertiũ,n.13.& 14.Tiraq.de nobil.c.20. n.233. Ant. Gomez,variar.resol.to.3. cap.13.n. 3.vers. item hodie in nostro Regno, vbi ait ita apud suum Regnum communiter esse in vsu, vigore legum illius,respectu nobilis,qui vulgò dicitur Hidalgo;pari modo Couar.lib. 2.variar resol.cap.9.n.4. affirmat quod in Hispania tales nobiles non torqueantur.

126 Nihilominus contrarium de consuetudine seruari,& diuersis in locis torturam nobilibus infligi,graues scriptores testantur:Ita seruari in Ducatu Mediolani testatur Clar.in pract. §. fin. q.64.versic vlterius quæro ; ita in Regnis Franciæ Guillelm.de Bened. citat.à Clar.ibid.ita in Vrbe,& in statu Ecclesiastico Farinacc.dict.q.41.

127 n.75.quamquam in fauorē nobilium benè aduertit n.76.ob magnā præsumptionem delicti exclusiuam, quam specialiter pro se illi habent, iuxta glos.in cap.illud,distin.4.&.Carrer.sing.30. pro nobilib.ad torturam ipsorum grauiora, & vrgētiora requiri indicia, quam adrorquendos eos, qui non sunt nobiles. Sed perspiciendum

128 à iudice diligenter quinam sint verè nobiles; nam,vt ibidem his verbis idem Iul.Clar.affirmat hodiernis temporibus adeò,propter indigna, & vilia nobilium matrimonia, videtur corruptus flos nobilitatis, vt vix alicubi dici possit aliquem verè esse nobilem.

129 Quid tādem de militibus?quod isti ex vi iuris torturæ subijci nequeant,habemus text. expressum,in l.milites,C.de quæst.Milites,inquit, text.nec tormentis, nec plebeiorũ pœnis in causis criminalibus subijci concedimus, etiamsi non emeritis stipendij suis videantur esse dimissi, quod priuilegiũ in quibus militibus habeat locum, controuertitur inter Doctores sup

130 ponentes,vti certum,vti supponit Iul. Clar. in pract.§.fin. qu. 64. vers. Quæro etiam nunquid milites, nullam esse difficultatem circa milites antiqui temporis, quod omnes eo fruerentur.

131 Quoad milites nostri tēporis, ipse Clar. post Iodochiũ in pract.crim. cap.41.n. 2. distinguit de milit.priuatis, qui modo sub vno præfecto stipendia accipiunt,modò sub alio,ac de equitibus,& capitaneis;atq;his aut gaudere dicto priuilegio ; non verò illos.

132 Cæterũ quosuis nostri temporis milites posse subijci torturæ tuentur præter Dyn. & Cyn. quos ipse citat,Angel.de malef.in verb. Quod fama publica,n.102.vers.milites nostri temporis,Carrer.in pract.tract.2.de indic.& tort.§.circa tertium,n.19.& alij,quos abūdèrefert Farin. dict.qu.41.n.31.& 35.vbi cum eis affirmat ita

133 esse saltem de consuetudine quod hoc tempore quicunq;profitentes militiam torqueri possint, addens cum Franc.Cason.in tract.de tormen.c.10.rubr. Quę personę torqueri possint, &c.num.14.ita seruari apud Venetos,& per totam Italiam, vt indiscriminatim hodie quicũq. milites etiā equites, & capitanei torqueantur.

134 Dein vniuersaliter restringēdum est priuilegium exēptionis à tortura prædictis personis, militibus,decurionibus,nobilibus, Doctoribus, &c.à iure concessum,quod non habeat locũ in diuersis criminibus exceptis ex dispositione eiusdem iuris. De crimine læsæ Maiestatis est textus expessus in l.de minore,ff.de qu.& in l.si quis alicui,& in l.nullus, C.ad leg.Iul.Maiest.De

135 crimin.item proditionis,& transfugæ est text. in l.prodirores,ff.de re milit,Pari modo de criminib.falsi, priuati carceris, simoniæ,ingētis assassinij, homicidij personę sacræ,vel magni Principis(de crimine hęresis,& sortilegij statim dicetur) ac de similib. atrocibus quòd nullus ex dictis priuilegiatis possit eximi à tortura, defendunt cōmuniter Doctores,vt Angel.de malef.in verb.quod fama publica,n.102.vers.aduertas Simanc.de Cathol.Instit.tit.65,n.44.Ant.Gomez tom.3.variarum resolut.c.13.nu.3.& alij relati à Farinac.dict.qu.41.n.100.

136 Quid,quòd ex cita.l.de minore clarè deduci videtur,in crimine læsę Maiestatis posse senes & minores torqueri etiam in caput alterius,ibi omnes omninò, si ad testimonij prouocentur eum resexegerit,torqueantur.Particulę,omnes

137 omninò, adeo vniuersales,& indefinitę sunt, vt personas quascunq. includant, etiā minores, & senes.Ira indè deducunt,& firmant Carrer.in pract.crim.tract.2.de indic.& tortu.§.circa tertiũ,n.35.Franc.Cason.de torm.cap.10.n.10.Foller.in pract.crim.verb.item quod commisit crimen læsæ Maiest.n.104.& verb.Rei indurati torqueantur in fine, ac alij similiter tenentes in reliquis criminib.exceptis,relati à Farinac.dict. quæst.41.n.102.

138 Qui n.103.benè affirmat prædictā doctrinam esse magis communem,& receptam, sed in praxi non habere locum,vbi ex tortura senis, vel minoris aut infirmi sequitur periculũ mortis.

139 Vnde standũ est iudicio Medicorũ & peritorum circa hoc.Et posito quod nō sequeretur tale periculum,adhuc tortura senis, vel minoris in d. crimine vel alio excepto,debet esse valdè moderata.Ita addit idem Fatin.cum Simanc.de

140 Cath.instit.tit.65.n.45.Restringendo item magis dictũ priuilegiũ exemptionis à tortura,dicendũ est cum Carret. vbi supra, nu.24. in fine, & cum Farinac.ibid.n. 110.quod prædictæ personæ omnes, quæ de iure non subijciuntur torturę,possint cōsultò Principe torqueri. Probatur per tex.in l.nullus,ibi in cōsultis, ac nescientibus nobis, sumpto ex his verbis argumento à

141 contrario sensu,C.ad l.Iul.Maiest.Atq; hinc egregiè ait Brun.de indic.& tort.2.p. q. 4.nn.25. vers.item adde, quòd de scientia Principis, & Principe consulto, nulla dignitas, seu priuilegium excuset à tortura.

142 Manet adhuc vnum circa personas, quas,expressimus in hac,&præcedenti Regula frui de iure priuilegio exemptionis à tortura, an, quando nequeunt torqueri, possint saltē terreri? Pro legitima resolutione rectè distinguunt Ant.Gomez vatiar.resol.tom.3.c.13.n.4. & Farin.ibid.n.106. de duplici genere territionis, nempè de verbali,leui,& remota, cōminando tantum verbis ipsam torturam; vel de reali, ac proxima,quæ fit per spoliationē, conductionē ad locum torturę,& funi applicationem. Hac

143 supposita distinctione sic legitimè resolnũt isti duo auctords, discurrendo per dictas personas

144 priuilegiatas. Primo,mulieres prægnātes nen tro genere territionis affici queunt ob periculũ

145 abortus, vt patet. Senes item,& minores non

solum

folùm verbali, & remotę, fed etiã reali,&proximè territioni fubeffe poffunt, argumento textus in l. 1. §. impuberi. ff. ad Syllan. Deniq;
146 prohibiti torqueri propter priuilegiũ perfonæ, & dignitatis, vt funt Doctores, milites Decuriones, Magiftratus, & pofiti in aliqua dignitate, licet terreri poffint verbali territione, nequaquam tamen reali, & proxima, quia cum fit eadem dignitatis ratio in territione reali, quę in ipfa tortura, ficuri nõ poffunt torqueri, fic etiam nec realiter terreri. Ita Gomez, & Farin. quib. omninò adhæreo.
147 Sed quid in crimine hærefis, vel alio fpectante ad S. Officium? eft nè locus alicui aliquãdo exemptionis à tortura? nequaquàm, fanè, excepto cafu periculi vitæ propriæ, vel alienę, vt in muliere prægnante, aut alia perfona languente: nam reliquæ perfonę quantumuis priuilegiatæ in quauis dignitate, vel gubernatione, aut gradu honoris exiftentes, fi reperiantur indiciatæ, quòd deliquerint cõtra fidem, pro qualitate, & grauitate indicio-
148 rum torqueri poffunt. Paret ex textu, in l. etfi excepta, C. de malef. & mathem. fumiturq; efficax argumentum à fortiori; quia fi quæuis priuilegia, & exemptiones à tortura ceffant in crimine læfę maieftatis humanæ, l. 4. C. ad l. Iul. Maieft. quantò magis ceffare debent in crimine læfæ maieftatis diuinæ. Tra-
149 dunt, vt certum communiter DD. præcipuè Simaneh. Cathol. Inft. tit. 65. n. 44. & feqq. ac in Enchir. violatę Religionis tit. 52. rubr. de tormentis, nu. 20. Angel. tract. de malef. verb. fama publica, Couarr. lib. 2. variar. refol. cap. 9. n. 4. Pegna in direct. par. 3. q. 61. comment. 110. verf. His conftitutis, Delrius difquif. magic. lib. 6. fect. 9. verf. quoad perfonas, & Farinacius de hærefi, q. 185. n. 125.
150 Moderàtur tamen fuam fententiam nonnulli ex dictis auctoribus circa aliquas perfonas priuilegiatas, quod iftæ poffint in crimine hærefis torqueri leuiter tantùm, & cum moderatione, affirmat id benè Pegna loc. cit. de fenibus, & minoribus, quod approbat Farinac. ibid. attenta perfonarum, & corporum
151 qualitate. Idem teftatur Delrius d. lib. 5. in 2. append. q. 33. de fequentib. fic; Nobiles, inquit, & in dignitate conftituti leuius, quàm alij torquendi funt. Quod non carere difficultate apud fe, ait Farin. in fine d. n. 125. & quidem apud me etiam non carer. Audiamus vltimo loco Pegnam in fauorem Clericorũ, & Religioforum ità moderatè loquentem.
152 De Clericis, inquit, monachis, & cæteris religiofis perfonis idem iudicium eft; dummodo meminerimus; & ob periculum excommunicationis, fi graulus torquerentur, & læderentur, & ob dignitatem, qua decorantur, leuius, & mitius torqueri debere; nifi delicti enormitas, & indiciorum grauitas, acriorem torturam infligendam fuaderent. hæc ille, quib. finis imponitur.

C A P V T   V I I.

De aduertendis, & feruandis à Iudice, vel Inquifitore antè torturam, & dum ea infligitur, ac poft ipfam inflictam, deq; eiufdem reiteratione.

PROOEMIOLVM.

1 QVAE aliquantulum remotè actum torturę præcedunt, pro noftro inftituto præcedentibus capitibus tradidimus, in præfenti iam magis propè ad exequutionem eius accedentes praxim ipfam in hac materia expendemus, & quæ à Iudicibus quibufuis, præcipuè ab Inquifitoribus, antè quàm reus torqueatur, & dum torturę fubijcitur, ac poft eam ipfi illatam obferuari, & exequi debeant, vt fit legitimè, & validè illata, fuumq; confequatur effectum eruendi veritatem,
2 opportunè fumma, qua poterit, breuitate explicabimus. Sub finem adiungetur verbum de reiteratione torturæ, vt conftet, an aliquoties iterari poffit, vel fecùs; nè Iudex, vel Inquifitor in ea reo inferenda excedat; aut vbi eft locus eiufdẽ iterationis, hanc omittat; ac propterea in Syndicatu poftea ob talem exceffum, vel omiffionẽ à Iudice Superiore condẽnetur.

Quatenus Iudici, aut Inquifitori profpiciendum, an conftet de corpore delicti, vt ad torturam delinquentis poffit procedere?

R E G V L A   C C C L I X.

3 ANtequam Iudex incipiat contra aliquẽ in particulari procedere, & maximè ad inferendam reo torturam deuenire, debet ipfi in actis conftare de corpore delicti. Et
4 quidem plenè, ac concludenter, fi illud fit publicum, & facilè probari valeat; fecus fi fit occultum, & difficilis probationis, tunc fufficit, fi quoquomodò conftet de corpore delicti iuxtà naturam vniufcuiufque. Dein in
5 criminibus ad S. Officium fpectantibus, cum intus in meutus in mente compleantur, non debet Inquifitori conftare, vt plurimum de corpore delicti, fed ex folis indicijs, vel cõfeffione delinquentis etiam extraiudiciali, cõtra hunc poteft ille procedere, excepto vbi crimen effet ex illis, quæ relinquant veftigiũ poft fe, quo cafu aliqualiter probandum eft; prius corpus delicti.

Cir-

6 Circa rem istam de probando corpore delicti, vt benè ait Iul. Clar. in pract. §. fin. q.4. ante vers. scias tamen, confusè, & indistinctè loquuntur DD. nec sine æquiuocatione aliquandò, quoad hæc duo, constare scilicet de corpore delicti, & constare de delicto, cùm valdè inter se differant, & in primo sit locus torturæ, non verò in secundo, vt
7 patebit ex dicendis regula sequenti. Vndè pro maiori facilitate, & perspicuitate in probanda per partes doctrina præsentis Regulę præmittenda cum dict. Clar. Farinac. & alijs citandis multiplex delictorũ diuersitas. Alia enim sunt merè interna, quæ consummantur in mente, vt hęresis, apostasia à fide, fautoria earum &c. alia verò sunt, simul interna,
8 & externa. Ex istis item quædam licet facto externo patrentur, nullum tamen, post se vestigiũ relinquunt, vt adulteriũ, blasphemia hęreticalis, lamias ire ad ludos Dæmonũ, & habere rem cũ ipsis &c. quędã post se vestigiũ aliquod relinquũt, vt homicidium, veneficium, polygamia &c. Tertio, ex delictis
9 alia sunt difficilis probationis, quòd secretò, & clã soleant cõmitti; alia è cõtra facilè probantur ob causam oppositã. his sic præmissis.

10 Nullum dubiũ, quod antè omnia debeat in actis constare Iudici de corpore delicti quoties hoc est simul internum, & externum: ac ex illis, quæ relinquunt vestigium post se, deciditur clarè in l. 1. §. item illud ff. ad Syllan. per hæc verba. Item illud sciendum est, nisi constet aliquem esse occisum, non haberi de familia quæstionem, liquere igitur debet scelere interemptum, vt senatus consulto locus sit. Atq; ibi cõmuniter Doctores, Bart. Ang. Rom. & alij, quos citat Farin. in prax. crim.
11 qu. 2. n. 1. Qui propositæ doctrinæ cum Bos. in tit. de delict. nu. 26. & Anton. Gom. tit. de captu. reor. n. 1. hanc reddit rationem, quia, regulare est in quauis materia, quod vbi lex aliquid disponit respectu certæ rei, debet prius de re illa constare. l. diuus ff. de testam. mili. Glos. in c. ad dissoluendum, verb. accusare, de desponsat. impuber. & qui vult probare qualitatem debet prius probare substantiam, in qua illa qualitas fundatur. Glos. in l. si arbiter, ff. de probat. ita ille cõcludens cum Bran, à sole per ipsum relato, adeo certam esse dictam doctrinam, vt etiamsi Princeps motu proprio iuberet contra aliquem procedere, adhuc tamen intelligi debet, si constet de corpore delicti, & non alias, &c.

12 Dixi in Regula, & maximè ad inferendam torturam, de quo etiam loquitur tantũmodo adductus text. d. l. 1. sed intelligitur etiã de Inquisitione speciali contra aliquẽ particularem, & magis dę eius carceratione, ex mente omnium scribentium; nec contrarium sentit Iul. Clar. dict. qu. 4. in princ. quia licet ibi dicat ad inquirendum sufficere solam querelã, intelligit tamen de delictis, quæ nõ relinquũt vestigium post se, vel vbi non potest constare de corpore delicti, vt infra declarat se ipsũ, & aduertit benè loco citato Farin.

13 Qui in confirmationem eius, quod dictũ de carceratione, adducit sententiam Ioann. Andr. in cap. si clericos, in verb. commissos, de sent. excom. in 6. Corn. lib. 4. in cons. 325. Clar. §. fin. q. 28. sub vers. quæro, nunquid, & aliorũ affirmantium, quod incidat Iudex in excommunicationem (haud exprimunt de qua nã iuris excommunicatione loquantur) si capiat, & carceret clericum, antequam illi constet de corpore delicti. Ita ille dict. q. 2. n. 2. vers. & in clerico, & q. 27. n. 74. vbi non cõtradicit præcitatis auctoribus; nec ego inuenio, vndè contradicam; cum videatur fieri contra Canonem, si quis suadente diabolo, manus violentas, &c. 17. q. 4.

14 Nihilominus casu quo reus, quicunq; existat suspectus est de fuga & multo magis, vbi est iam in fuga, si de tali suspicione, & fuga fũdatã notitiã habeat Iudex, seu Inquisitor, eũ capere, & carcerare potest absq; eo quod constet prius de corpore delicti, imò absque indicijs de iure antecedenter requisitis, ex aliquali tantum informatione, idq. propter periculum in mora, argumento ex text. in l. ait Prætor. §. si debitorem, ff. de ijs, quæ in fraud. credito. Tradunt Marsil. in pract. §. constante n. 5. vers. scias etiam, Blanch. in l. fin. n. 8. ff. de quæst. Paris. de puteo in tract. de syndicatu, verb. captura n. 12. & Far. q. 27. n. 125. cum alijs ab eo citatis, maximè cum Paul. de Castr. asserente quod propter fugæ suspicionem permittitur id quod alias de iure non permitteretur.

15 Hinc practicatũ sæpius vidi in nostro Tribunali Meliten. S. Inquisitionis, nempè polygamum capi & carcerari, ob dictum periculũ fugæ, aut discessionis ab hac insula, priusquam constaret de corpore delicti, probata superuiuentia primę vxoris tempore quo contraxit
16 cum secunda. Semper tamen in quouis Tribunali S. Officij consultò, & non sine firmo rationis fundamento exequenda est captura, & carceratio, præsertim personæ honestæ, nobilis, & Ecclesiasticæ, eo quod huic per ipsam infamia irrogetur, vt iam alibi diximus.

17 Dixi, & quidem plenè, & concludenter. Patet ex eodem textu supra adducto ex dict. ff. ad Syllan. ibi, liquere igitur debet scelere interemptum: dicitur autem plenè, ac liquidè constare de corpore delicti non per coniecturas, & præsumptiones, sed per testes legitimos, aut per euidentiam facti, adhibita quãdoq; inspectione oculari; Sicque debere probari corpus delicti ostenditur etiam ex l. si quando, C. vnde vi, in verb. patefacta, & ibi Bald. n. 2. & Ias. n. 12. in 4. notab. Ang. l. certũ ff. de confess. Foller. in pract. crim. verb. capiat informationẽ, n. 18 t. & cũ alijs per ipsũ tela-
18 tis Farin. d. q. 2. n. 3. Qui n. 1. benè aduertit ad Bos. in tit. de delictis, n. 3. quod non solum debeat constare, delictum esse commissum, scelere seu dolo; & patet ex particula illa, scelere interemptum, propositi texus, d. l. 1.

19 Prædictus autẽ modus probandi plenè, & li quidè corpus delicti, tũc solũ requiritur quãdo delictũ est publicũ, & facile põt probari, secus si fuerit occultũ, & difficilis probationis; nã in tali casu sufficiẽs erit multò minor probatio

batio corporis delicti per cōiecturas & indi
cia. Ira Boss. in tit. de delict. d. n. 20. Menoch.
lib. 1. de præsump. q. 58. n. 2. Foller. verb. capiat
informationem n. 78. vers. fallit tamen, Clar. §
fin. q. 66. in princ. & Farin. d. qu. 2. nu. 12. & 13.
20. Addens benè cū citato Boss. id præsertim
verū esse in delictis, quorū post factū nulla re
manent vestigia, atq; in ijs porrecta querela
cōtra aliquem ex indicijs absq; eo, quod ma-
gis cōstet de corpore delicti, possit iudex in-
quirere, eumq; carcerare, ac torquere, & eli-
cita cōfessione delicti ipsum pro modo cul-
pę condemnare.
21 Exēplificando itaq; circa delicta particula-
ria quādo fuit occisus certus homo, cuius ca
dauer nō reperitur; sufficit probari corpus de
licti per famā. Ita Ciurba cons. decisiuo crim.
43. n. 29. & Farin. cons. 227. n. 4. lib. 3. & in prax
22 crim. q. 2. Vbi affirmat, quod fama sufficiat ad
procedendum contra eum, & ipsum cōdem-
nandum, qui confessus est se hominem necas
23 se, & in mare proiecisse. Si autē præter famā
adsit aliud indiciū, & quod occisus visus fuit
cum homicida, vel quod huius minæ præces-
serint contra illum, aut quod guttæ sanguinis
in domo diffamati visæ, seu reperæ fuerint,
absq; alia corporis delicti probatione, multò
certius est, posse Iudicem contra sic diffama-
tam, & indiciatū simul procedere, ac torturæ
eum subijcere. Ita Carena p. 3. tit. 1. §. 4. n. 27.
& seqq. cum Porr. in Addit. ad Ambros. lib. 1.
c. 1. n. 1. & Farin. d. q. 2. n. 16. & seqq. Vbi benè
addit in delicto furti etiam ex solis indicijs
procedi posse, imò ex sola querela partis, si
fiat furtum sine fractura ait ibi Carena.
24 Sed quid, si nec diffamatio, nec indicia ad
sint contra aliquem, sed tantum mera suspi-
cio de homicidio patrato? Pro responsione
legitima audi Carenam d. tit. 1. n. 32. sic dicē-
tē. Senatus noster Mediolani, qui nullos in-
debitè, & contrà iuris ordine grauat, nec ta-
men delicta, quantū fieri potest, relinquit
impunita, solet cogere suspectos ad fideiubē-
dum de se consignando toties, quoties, sub
graui pœna, Clar. dict. q. 4. vers. quando vero.
25 ita ille, adiungitq; casum cū eodē Claro cu-
iusdā Andreę Boleoni, qui ex sola suspicione
quęrelatus de homicidio commisso, iussu
dicti Senatus Mediolanen. adstrictu fideius-
sione aureorum quingētorum fuit retentus.
26 Quando item est dubiū, an fuerit homo oc-
cisus veneno propinato, seù potius obierit
ex veneno ingenito, cū signa, quæ solent ap-
parere, vt spuma ex ore, vomitus, liuor, to-
tius corporis, &c. sint ęquiuoca, & cōmunia
vtriq; veneno, standum est iudicio medicorū
peritorū; quod si hi Iuramento restricti incli
nent in partē veneni propinati, hoc modo
sufficienter probatur corpus delicti, vt possit
procedi cōtra præsumptum homicidam. Ita
Zachias in qq. medico legalibus lib. 2. tit. 2. q.
7. & Carena vbi supra, n. 33. & seqq. ex cuius
27 mente, & Clari d. q. 4. in fin. tutius tunc faciet
iudex, si prius Principē, aut Senatū Supremū
vel Inquisit. Sac. Congreg. S. Officij Vrbis con-
sulat: hic in casu de propinato veneno sicut

& reliqui supràexpressi de homicidio illatò
cōtingere possūt circa persónas affectas Tri-
bunali S. Inquisit. & cōprehenduntur in cōsti-
tut. Pij V. sanctiss. mem. incip. si de protegēdis
28 Deniq; in delictis adulterij, stupri, falsi percus
sionis factę manu vacua, & similibus, quę cō-
mittuntur per modum facti transeuntis, &
nullum vestigium relinquunt post se, nullum
dubium, quòd ex solis coniecturis, aut indi-
cijs, licet non constet aliter de corpore de-
licti possit iudex cōtra indiciatū procedere,
ipsumq; torturæ subijcere. Tenent vt certum
Guazzin. de defen. reor. defens. 4. c. 6. Farin. lo
co cit. cum multis per ipsum relatis, & Carē
29 d. tit. 1. §. 4. n. 40. Indè ostēditur, quia cum ta-
lia delicta sint facti trāseunctis, nec relinquāt
vestigium post se, nihil superest vndè cōstare
possit de corpore delicti; ergò, nè maneāt im
punita, ex solis cōiecturis, aut indicijs iudex
contra indiciatos inquirere, valet, & ipsos
torquere, si ad hoc adsint sufficiētia indicia.
30 Quoad delicta verò ad Tribunal S. Officij per
se spectantia, vt hæresis, apostasiæ à fide, fau-
toriæ, vtriusq; & similia, prorsus indubitatum
est, quod non requiratur in eis, vt constet
de corpore delicti, si sint ex illis, in quibus
post factum nulla remanent vestigia, vt in
blasphemia hæreticali, in prolatione propo-
sitionis hæreticæ, in crimine lamiarum eun-
di ad ludos Dęmonum, & coram ipsis apo-
statandi à fide, ac similibus, in quibus DD. In-
quisitores ex solis indicijs, vel ex confessio-
nibus reorum etiam extraiudicialibus, ad a-
ctus iudiciales inquirendi contra eos, tortu-
randi, ac condemnandi ipsos deuenire pos-
31 sunt. Ita testantur communiter DD. præci-
puè Arnal. Albertin. de agnoscen. assert. ca-
thol. & hęret q. 25. n. 1. Iul. Clar. d. q. 4. vers. scias
tamen, Ludouicus Param. lib. 3. de Orig. S. In-
quis. q. 6. de inquis. in causis fidei, n. 28. & seqq.
Farin. d. q. 2. nu. 25. & 26. Gregor. de Valentia
2. 2. disp. 6. q. 13. pun. 4. vers. Porrò tūc, Martin.
delRio disq. magic. lib. 5. sect. 16. & Carena 2.
p. tit. 12. §. 20. n. 172. & 3. p. tit. 1. §. 4. n. 42.
32 Ratio efficax est, quia cū talia delicta, quoad
essentiam, & substantiam suam in animo, seu
in errore mentis perficiantur, & quoad actus
externos sint facti transeuntis, & post hoc
nulla vestigia relinquant nihil superest, vndè
corpus delicti probetur, ergo non potest vllo
modo probari, ne dum de eo constare.
33 Verū quod tunc ex solis cōiecturis, seu indi-
cijs, aut ex confessionibus, etiam extraiudi-
cialib. possit inquisitio specialis reorum fieri,
& tortura, ac condemnatio eorundem subse-
qui, tenent peculiariter, præter citatos Del-
rium, Farin. n. 14. & Caren. d. §. 20. n. 174. Ang.
in l. 1. n. 6. vers. & vbi delictū, ff. de cōfess. Fol-
ler. in rubri, & si confitebuntur, n. 179. Man-
cin. de extraiudiciali confess. cap. 3. & alij.
Probatur hoc modo, quia cū huiusmodi deli
cta contra fidē catholicā sint difficilis proba-
tionis, & vt plurimùm, occultè, & clā fiant, in
quū esset (vt ait Delrius) aliā in ejs maiorē
certitudinē exigi, quàm quę ex natura ipsorū
haberi potest, & manerent impunita, si ex di-
ctis

ctis indicijs,& cõfessionibus nequirẽt puniri.
35 At in delictis ad S. Officium pertinentibus,
quę post se aliquod vestigium relinquere so-
lẽt, vt accidit in crimine fractionis Crucifixi
& vulneratæ Sacræ Imaginis, in delicto po-
lygamiæ, &c. nequeunt Inquisitores contra
quemquam in particulari procedere, & ad
carcerationem eius deuenire (excepto quã-
do esset periculum fugæ, vt dictum supra) nisi
prius in processu constet de corpore delicti.
36 Si non plenè semper, & liquidè, saltem ea
ratione, qua constare potest iuxta naturã, seu
qualitatem talium criminum, quæ, vt pluri-
mum, clam, & occultè cõmittuntur, ac pro-
indè sunt difficilis probationis. Ita ijdem
auctores citati, præcipuè Farinacc. dict. q. 2.
n. 12. Delrius eadem sect. 16. & Carena p. 2.
tit. 12. §. 20. n. 174. vbibenè cum ipso Delrio
exemplificat in criminibus sortilegiorum.
37 Vltimo loco ex prædictis deduco, quòd
Cõgregatio nostra S. Officij Meliten. rectè, ac
iustè processerit, & in partẽ potius mitem, &
benignã, quã in rigorosã nimis inclinauerit,
quando cõtra N. Græcũ Capitaneũ parui na-
uigij, vulgò dicti Bergantino, à D. Profiscali
denunciatum, maximè de præstita fautoria
ad manendum in Mahometismo, ab hinc tri-
bus ferè mensibus censuit, vt torqueretur su-
per intentione, & si nihil emergeret, cũ ab-
iuratione de leui, & pœna arbitrio Illustriss.
Domini Inquisitoris expediretur.
38 Nam cum per eũ piraticam exercentẽ, cap-
tus fuisset in Insula vocata, del Sasso, quidam
homo indutus vestibus Turcicis, & hic statim
manifestando dixisset se esse Christianũ Græ-
cum de Limino, Ioannem nomine, apostatas-
seq; à fide Catholica in minori ętate, ac tur-
cicè vocari Brahym, vti deposuerũt iuridicè
in nostro Tribunali S. Inquisitionis plusquã
septem ex socijs in exercitio piraticæ dicti
Capitanei; nihilominus iste in regressu ex par
tibus orientalibus dictum apostatã Brahym
vti Turcam vendidit Castellano Castri Leui,
nè ipsum denunciaret, & consignaret in S.
Officio, prout tenebatur ex vi bullarum Apo
stolicarum; & ex vi edicti S. Inquisitionis.
39 Atq; hac intẽtione fuisse factã ab eo talẽ vẽ-
ditionẽ, tres ex illis socijs Theodorus, Simeõ
& Nicolaus ex ore ipsiusmet Capitanei au-
dierũt, ac similiter in d. Tribunali deposuerũt.
40 Quod si quis opponat non fuisse rectã, sed
potiùs iniustam resolutionẽ nostrę Congreg.
ex duplici capite, nempè quod illæ præsum-
ptiones, fuisse Brahym repertum circumcisũ
ac vestibus Turcicis indutum, adeò sint in fa
uorem Capitanei, vt assertionem illius de
apostasia in minori ætate excludant, & esse
Turcam originarium ostendant. Item quòd
fuerit idem Capitaneus condemnatus, non
constito priùs de corpore delicti, sicuti con-
41 stare debebat. Neutrum tamen caput rele-
uat contra resolutionẽ nostræ Congreg. nec
de rectitudine, ac iustitia, quidquã ei detra-
hit. Non primũ, quia dictæ præsumptiones
ęquè militãt pro apostasia, quàm pro descen
sione ex genere Turcico, cũ pari modo apo-
statæ, ac Turcæ, & circũcidi, & eisdẽ vestibus
indui soleant; ergò per dictas præsumptio-
nes non excluditur assertio Brahym, affir-
mantis se esse apostatam.
42 Neq; item secũdũ, quia ex tribus delictis cõ-
rentis in præsenti casu, nullũ est, de cuius cor
pore cõstare debeat: nõ delictũ apostasiæ cõ-
missũ à dicto Brahym, nam hoc in mente cõ-
sũmatur, quoad suã essentiã, & quoad actus
externos apostaticos, qui sunt de eius substã-
tia, nẽpè erectio digiti, & prolatio peculiariũ
verborũ in recognitionẽ, & adorationẽ Ma-
43 hometis (haud spectat ad substantiã eius cir
cũcisio, cũ hæc sæpius ob aliquã causã, tã in
apostatis, quam in Turcis omittatur, vt expe-
riẽtia ferè quotidiana patet, & sine ipsa ex mõ
te omniũ certò quis verus apostata existat)
nullũ post se vestigiũ relinquit, ergò nõ põt,
nec debet cõstare de corpore delicti aposta-
44 siæ. Non itẽ crimen fautoriæ exhibitæ d. Bra-
hym ad manendũ in Mahometismo cõmissũ
ab N. Capitaneo per vẽditionẽ illius: quia si-
militer hoc quoad substãtiã perficitur in ani-
45 mo. Et quãuis ante cõdẽnationẽ curãdũ vi-
debatur, vt constaret de effectu fautoriæ, seù
vẽditionis, nẽpè de remansione Brahym in
46 Mahometismo, vsq; modo (meũ votũ prius in
Congregatione nostra ad hoc propendebat,
vt sic impinguaretur processus) iudicatũ ta-
men meritò fuit à DD. Consultoribus socijs
meis id nõ esse necessariũ, quia cũ Brahym
vẽditus fuerit vt Turca, vt patet ex pluribus
sociorũ in piratica attestationibus, & ex con-
fessione ipsius Capitanei, extra iudicium, &
in eo facta, satis superque constat de vendi-
tione, & de dicto effectu eius.
47 Nõ deniq; tertiũ delictũ grauissimũ à Capi-
taneo. N. patratũ, vẽdẽdo Brahymũ ea inten-
tione, ne scilicet denũciaret, & cõsignaret eũ
S. Officio, vt ipsemet cõfessus est extraiudi-
cialiter corã tribus socijs Theodoro, Simeo-
ne, & Nicolao, qui deponunt se ex eius ore
audiuisse. Ratio est, quia hoc etiã delictũ in
mẽte cõsũmatur, vt per se patet, & verba, qui
bus prauã suã intentionẽ Capitaneus dictis
testibus indicauit, fuerũt facti trãseuntis, nec
vllũ post se vestigiũ reliquerũt; ergo nõ pote
rat, neq; debebat de corpore delicti constare
48 Vndè sufficiẽtes fuerunt ad eũ persequẽdũ,
& cõdẽnãdũ, depositiones triũ de dicta ipsi-
us cõfessione extraiudiciali. Maximè adiũcto
49 indicio inde sũpto, quòd vẽdiderit Brahym
Castellano Castri Lecci vili pretio, nẽpè 50. cir
citer scutis, cũ in hoc loco potuisset vende-
50 re plus 100. Dixi esse grauissimum hoc deli-
ctum, quia præter violationem strictissimi
precepti obligantis sub pœna excõmunica-
tionis ipso facto denunciare, vt patet ex Cõ-
stitutionib. Apost. & ex edicto S. Inquisitionis
quod benè obseruarunt alij socij in exerci-
tio piraticæ, ipse Capitaneus N. sic venden-
do Brahym apostatam præsumptum, quasi
iudicem se constituit duplicis causæ maximi
51 momenti, propriæ S. Officij. Altera est spiri-
tualitatis, in qua discutiendum erat, an Bra-
hym declarandus Turca, seu potius aposta-
ta,

ta, & qualiter Ecclesiæ Catholicæ reconcilian-
52 dus. Altera verò libertatis, in qua declaran-
dū veniebat, supposito, quod esset apostata, an cōpeteret ei libertas, eo quod apostatasset in minori ætate; vel secus, si hanc qualitatē ipse Brahym probare non potuisset ten vndè delictum illud grauissimum iudico.

53 Verum grauitas maxima totius facti criminosi Capitanei N. & iustitia Decreti nostræ Congreg. innotescit clarè ex decisione alterius casus ferè similis, qui anno 1637. in nostro Tribunali Meliten. S. Inquisit. occurrit; tunc enim compilato processu contra Capitaneum Claudium Granier Gallum, quod piraticam exercens in partibus orientalibus, duos homines captos, qui se apostatas manifestauerant. Turcis ibi vendidisset, & per Illustrissimum D. Inquisitorem Fabium Chigium Episcopum Neritonensem ad S. Congr. Vrbis transmisso; indè decisionem habuimus peculiaribus literis, quas ex Italico idiomate in latinum translatas operæ pretium duxi hic apponere: sic habent.

Admodum Illustris, & admodum Reu. Dom.

54 GRauissimum est delictū fratris Claudij Granier, quandoquidem ipse ansam præbuit ruinæ animarum illorum apostatarū, hos vendens Turcis, seu ab istis sinens ipsos pecunia redimi: & quidem concupiuisset S. D. N. rigorosam, & exemplarem pœnam ei infligere, ne ipse, ac alij imposterum vnquā au-
55 deant similem errorem contrahere. Voluit tamen hac vice magna cum eodem pietate vti; vnde ex voto meorum Eminentiss. Card. idem Sanctiss. tibi iniungit, vt postquā dictū Granier acriter reprehenderis ipsum expediās, vti esset spontè comparēs, iniunctis eidē grauissimis pœnitentijs, salutaribus, iniūctoq; præcepto sub pœnis arbitrarijs, etiam corporis afflictiuis, abstinendi in posterum à delicto
56 adeo graui. Hæc tamen à te exequutioni taliter mandari debent, vt ad notitiam Eminētiss. Magni Magistri, & aliorū Equitum Hierosolymitanorum perueniāt, quò omnes capiant crimen à Fr. Claudio Garnier perpetratum esse grauissimum, & dignū prorsus maximo supplicio. Deus Opt. max. te feliciter prosperet. Romæ 22. Ianuarij 1639. Dominationis vestræ, vti frater. Card. Barberinus.

57 Hactenus exemplar literarum, in quibus, vt vides, multoties repetitur fuisse grauissimū crimen commissum à Graniero, & dignum maxima pœna, tametsi non constaret de corpore delicti: ergo pari modo in pręsenti crimen Capitanei N. rectè censetur admodum graue, ac dignum non leui punitione.

58 Differentia autem illa inter hos duos casus, quod vēditio apostatæ Brahym facta fuerit homini Christiano, illorum vero apostatarum facta Turcis, nō multum releuat, nec detrahit quidquam de dicta grauitate criminis patrati à Capitaneo N. licet enim quoad perniciem animarum maior reperiatur in vendendis duobus apostatis, cùm isti mauserint inter Turcas, & vix vlla sit spes eos vnquam ad viā salutis reducendi, & non desit aliqua reducendi Brahym, maximè si mittantur literæ, & copia processus ad inquisitorem, qui exercet iurisdictionem in partibus Ca-
59 stri Lecci, vt tractet causam apostasiæ eius (hoc debere fieri iudico) At quoad intentionem, & factum ex parte delinquentium, seu vendentium, apud me vt certum statuo, grauius deliquisse Capitaneum N. quā fr. Claudium Granier. Nam iste vendidit Turcis apostatas, iam talea ab eis cognitos; ille verò finxit se vendere Castellano Castri Lecci Turcam originarium, sciens, quod venderet eum, qui se prius in Oriente coram eo
60 apostatam propalauerat. Et sicut iuxta doctrinam S. Gregorij Papæ, ad verba illa cap. 1. Iob, Vir erat in terra Hus, &c. multò laudabilius, & perfectius est bonum esse inter malos quam esse inter bonos bonum; ita è contra peruersius, & iniquius est inter fideles esse clam infidelem eum, qui ab illis ducit originem, quam hunc eundem esse inter infideles infidelem: ergò grauius delinquit, qui cooperatur, seu fautoriam præbet alicui apostatæ, vt in Mahometismo maneat, & sit infidelis inter fideles; quam ille, qui eādem cooperationem, & fautoriam exhibet alteri apostatæ, vt perseueret in eodem Mahometismo & sit Turca inter ipsos Turcas.

61 Libuit hæc omnia sic per extēsum ex præcedentibus doctrinis deducere, ad demonstrandum tectum, ac iustum sensum nostræ Congreg. eundemq; magis rationum pondere stabiliendum, eo quod audiam non deesse aliquem, qui iniustè, & nimis rigorosè Capitaneum N. prosequutum, & condemnatum fuisse teneat, debereq; innocentem declarari
62 affirmet. Sed absit tantus error, huiuscemodi declarationem exequi inhiabilirent vtiq; piratæ omnes, si exequutam audirent, & quotquot caperent apostatas, nunquam huc reconciliādos adducerēt, sed pro libito securi de impunitate, vel Turcas quibuscunq; venditarent. Atq; hæc satis pro pręsenti, & pro tota Reg.

Quomodo inspiciendum Iudici, vel Inquisitori, an constet de delicto, vt abstineat à tortura? & quid si nihilominus eam infligat?

REGVLA CCLX.

63 COmpilato iam processu informatiuo, ante quemcunq; actum iudicialem cōdemnatorium, tenetur Iudex, vel Inquisitor diligenter perscrutari, an in illo constet de
64 delicto in totum, aut in parte. Quod si reus in totum plenè conuictus reperiatur, nullo modo est torturæ subijciendus; si ver in parte, solum quoad eam torqueri debet, de qua non conuincitur, & respectu alterius partis de qua constat, in sententia decreti de torquendo reo apponenda est clausula pro-
65 testatiua, *sine præiudicio prob. torū.* Dato tamen casu, quod reus indebitè torqueatur pro eo, circa quod conuictus existit, tunc non ad pœnam ordinariam, aut sine tortura ei debitam, sed ad minorem venit condemnandus.

Omnia

66 OMnia contenta in hac Regula æquè
procedunt in causis S.Officij,ac in alijs
criminalibus quorulibet Tribunalium. Vndè
non est cur de spectantibus ad reliqua prius,
vt seruatum est Regula præcedenti; & post
de spectantibus ad nostra S.Inquisitionis aga-
67 mus. Circa primum itaq;de obligatione;qua
post compilationem integram processus in-
formatiui, antequam ad decretandum de
tortura præcipuè infligenda deueniatur, a-
stringitur quiuis Iudex,vel Inquisitor perspi-
ciendi magna diligentia,an ex deductis in
illo reus sit conuictus de delicto per testes
contestes omni exceptione maiores, vel per
aliam plenam & legitimam probationem, vt
abstineat à tortura infligẽda,inde ostenditur
68 quia,vt iam supra hoc eodem libro à nobis
traditum ex mente omnium scribentiũ,præ-
cipuè Iul.Clar.§.fin.qu.64.vers.debet etiam
Gotofred.in suis notis,ad l.1.ff.de qu.& Zan-
ger.de qu.& tort.cap.2.nu.2.nunquam est in-
ferenda tortura,nisi in subsidiũ aliarum pro-
bationum;ergò quando plenè constat de de-
licto,frustra illa refertur, imò vt benè aiunt
Farin.in prax.q.40.nu.4.& Caren.3.par.tit.10
§.24.n.179.vers.quæstio hæc,fatuus est iudex
qui reum sic conuictum torquet.

69 Hanc autem doctrinam,quod nõ sit tortura
inferenda delinquenti, contra quem adsunt
legitimæ,ac plenæ probationes de crimine
commisso,vti prorsus certã,præter citat.Clar.
Farinac.& Caren.adducunt Angel. de malef.
in verb.fama publica,nu.94.Brun. in tract.de
indic.à tort.par.2.qu.5.n.15.Mars.in pract.§.
nunc videndum,num... Conrad. in pract.tit.
de nega.crim.& torm.nu.1. Aymo cons. 178.
nu.10. Anto.Gomez tom.3.variar.resolu.to.
3.cap.13.rubr.de tortu.reor.nu.20.& alij re-
70 lati ab eod.Farinac. Qui DD.ferè omnes ad-
dunt,quod iudex torquens reum conuictũ
plenis probationibus,teneatur de tali tortu-
ra in Syndicatu, & sit puniendus.

71 Nihilominus est aliquale dubium,an in ali-
quo casu, reo,licet plenè conuicto,possit li-
citè,& validè tortura infligi?& potest proce-
dere vel attento iure communi, vel munici-
pali alicuius Regni, seu Reip. Equidem si ibi
extet lex disponens,quod nullus reus etiam
cõuictus de delicto occulto, puta homicidio
per plenam probationem vltimo supplicio
possit affici, nisi ipsum proprio ore confitea-
72 tur, Vti extat in regno Siculo,& consequen-
ter in his insulis Principatus Meliten.(qui il-
lius leges in tractatione & expeditione cau-
73 sarum, vt plurimum sequitur) Motiuum ve-
rò iustissimum ferendi talem legẽ audio fuis-
se, quod ibi tunc abundaret iniquitas falso-
rum testium,& non raro innocentes suspen-
derentur. Lata itaq;hac lege,extra cõtrouer-
siam est,quòd dictus reus quantumuis plenè
conuictus,ad eruendam veritatem delicti ex
ore ipsius,iustè possit,& debeat torturę subij-
ci,sicque practicari quotidie videmus,neque
hoc maiori probatione indiget.

74 At iure communi attento,quid? Origina-
lis,& celeberrima olim fuit Baldi sententia,
quod possit iudex licitè inferre torturam reo
etiam plenè conuicto,præsertim in casu cri-
minis atrocissimi,ad effectum, vt per eã cõ-
fessus nequeat appellare,apposita tamẽ cau-
tela,& protestatione in decreto torturæ, ne
plenæ probationes vllo modo elidantur, &
per eas ille etiam tortus adhuc negatiuus
existens condemnetur. Ita ille in l.1.n.9.C.de
iuram.calum.in l.obseruare curabis,C.quorũ
appellat.n.6.vers.& nota per hanc legem, &
75 in consil 364.n.3.lib.3. Hanc Baldi sententiã
vti plausibilem,ob eam rationẽ, quia obuiat
nè appelletur per calumniam, approbarunt
alij autores melioris notæ,vt Foller.in pract.
crim.cap.31.in verb.tormentis mox subijcia-
tur, Anto.de Alex.in addit.ad Bart.in l.1.§.
si quis vltro,ff.de quęst.Couar.pract. qu. cap.
23.nu.5.vers.huic sanè iudices,vbi perpendit
textum in dict.l.obseruare curabis,& infra
eod.n.5.vers.tertium itidem, &c.ex Martino
Nauarro.in cap.inter verba,11. q. 3.corollar.
64.affirmat Baldi opinionem ęquam esse,ma-
xime in sceleribus grauissimis,& valde enor-
mibus, vbi reus plenè conuictus per calum-
niam ad effugiendam delicti punitionẽ ini-
què non vult fateri. similiter etiam Matth.
de Afflict.& alij,quos refert Farin.dict.q.40.
num.19.

76 Nihilominus idem Farinac. n. 10. & ante
ipsum,plures magnæ auctoritatis DD.vt An-
gel.in l.& si percussor,nu.1.vers.malè ergo fa-
ciunt, ff.ad Syllan.Marsil. in l.1.n. 16. & 17.ff.
de quæst.Clar.§.fin.q.64.vers.veritas est,Frãc.
Personal.in tract.de indic.& tort.nu.2.in fine
Carrer.in tract.de appell.nu.45. & seqq Ant.
Gomez variar.resol.to.3.cap.13.nu.20.& 25.
vers.quintò infero,ac reliqui citati ibid.à Fa-
rin.meritò opinionem Baldi non admittunt:
77 Imò aliqui ex eis, vti falsam,periculosam,&
iniquam,ipsam reprobant, & aliqui asserunt
illam iamdiu ab aula recessisse & quod deri-
deretur sine dubio apud omnes,vti iurisperi-
tiæ ignarus,si aliquis iudex dictam opinionẽ
in casu particulari occurrẽte vsui applicaret.

78 Vndè pro confirmatione huius sufficit re-
spondere ad rationem pro parte contraria
adductã. Negat Ant. Gomez loc.citat quod
obuiet iudex sic torquendo reum plenè con-
uictum,nè appellet per calumniam, quia si
per torturam confiteatur delictum, adhuc
poterit appellare:quod etiam videtur fuisse
de mente Baldi in dict.l. obseruare curabis,
C.quorum appella.nu.6.quod an ita sit,vide-
bimus cap. sequenti, vbi de appellationibus
79 ex professo nobis agendum. Nunc pro legi-
tima responsione dico,quod nullo modo sit
admittenda appellatio,si apponatur per ca-
lumniam,& ea non obstãte,absq;tortura reus
conuictus venit condemnandus: si verò ap-
pellatio non est calumniosa,sed iusta,quando
respectu delinquentis conuicti sit admitten-
da,vel secus, cap. etiam sequenti dicemus.
80 Dixi in Regula,si sit plenè conuictus in to-
tum,vel in partem; quod multipliciter po-
test intelligi:primò si eidẽ reo duo,vel plura
obijciantur crimina, & de vtroq. reperiatur
plenè

plenè conuictus,quo casu neqnaqnam vllo modo torqueri debet; vel sunt plenæ probationes de vno,& ad altero secus;ac tūc pro huius vlteriori veritate habenda,ille torquēd.est,apposita protestatione, quod non infligatur tortura pro delicto de quo iam plenè constat. Ita Boss. in tit.de indic.nu.130. Cyrill.in summa crim.in 2. partic.rubr.29. de quæst.§.11.nu.15.Clar.§. fin. q.64. vers.veritas est,in princ.& Farin.d.qu.40.
81 n. 16. Hinc aliquando in nostro Tribunali Meliten. habuimus reum Caluinismo,& Mahometismo affectū de primo conuictum plenè,& non de secundo, quoad intentionem, & ideo pro hac torturatum.
82 Potest secundò intelligi, si reus sit prosequutus pro vno tantum crimine,& reperiatur plenè conuictus quoad vnam partem, & non quoad aliam,vel non quoad circumstantias aggrauantes;tunc torquendus pro ea tantum parte, vel pro dictis circunstantijs,de quibus non liquidè cōstat,adiuncta protestatione, & clausula in decerero torturæ,sine præiudicio probatorum. Ita idem Farin.n.17.cum Cyrill.vbi suprà cū Gram.
83 & Vulpell ab illo citatis.Occurrit sæpiùs in nostro Tribunali Meliten. reum esse cōuictum plenè de apostasia,quoad actus eius externos substantiales,nempè erectionem digiti,& prolationem verborū in recognitionem, & adorationē, Mahometis,nō verò quoad intentionē seu adhęsionē corde eius sectę,ac propterea solum, fuisse pro ea torturatum,præmissa dictaprotestatione.
84 Tertiò,potest intelligi, quod non sit cōuictus in totum, sed tantum in parte, quandò constat quidem plenè de crimine delinquentis non tamen de complicibus,mandatoribus,consultoribus fautoribus,& alijs particibus;& cum sint indicia,vel clarè appareat nō potuisse sine eis crimen committi,vbi reus non vult manifestare, torquendus est pro ipsorem manifestatione,facta eadem protestatione,seu apposita clausula,
85 sine præiudicio probatorū. Facit pro hoc text. l.etsi percussor certus, ff.ad Syllan. & ibi Angel. Couar.tract.9.cap.23.post n.5.Clar.§.fin. qu. 64. versic. veritas est, Franc.Person.tract.de indic.& tort.n.9.& cum alijs,quos citat Far.d.q.40.n.18.
86 Verùm quisnam effectus torturæ,si ea nihilominus infligatur reo pro delicto,de quo est planè conuictus? vel si dumtorquetur pro ea parte de qua non constat,interrogetur etiam de alia, quæ iam extat in processu plenè probata? Duæ sunt omninò opoositæ Doctorum sententię,altera Marsil.Boss.Boër.Carret. Aym. & plurium apud Farin.dict.qu.40.nu.6.affirmantium, euod tunc sit absoluendus,& relaxandus reus, quando torquetur super delicto, de quo reperitur plenè cōuictus,si persistat in negatiua,licèt pręmiserit iudex,seu Inquisitor protestationem, & clausulam in decreto de illo torquendo, sine
87 præiudicio probatorum. Ratio indè sumitur, quia talis protestatio est contraria facto, & per torturam in eo casu non solùm vrgentissima indicia,sed plenę etiam probationes purgari cen-
88 sentur. Tanta enim est vis torturæ, vt in hac persistens negando, aut non persistens confitedo, quidquid dixerit,puram veritatem dixisse præsumatur,quod testatur Cicero in Topicis ad Trebatium,& approbant Glos.in l.edictū, verb. efficacissima, ff. de quæst. Albet.ibi n.3. Couarr. pract.qq.cap.23.n.5.vers. nam & verberib. Clar. §.fin.q.64.vers.illa verò tortura,& Gram.decis.8.
89 post n.1.& decis.96.n.3.Vbi hinc deducit,quod homo persistens in tortura,sit melior reputandus,quam ante accusationem reputabatur.
90 Altera sententia opposita est eiusdem Marsil. sibi contradicentis, seu moderantis suum dictū in singul.108.incip.alias fui interrogatus, Bald. in cap ad nostram,vers.& nota,extrà de probat. Carrer. in pract. 2. tract. de indic.& tort.§.viso igitur,n.31.Ant.Gomez variar.resol.tom.3.c.13. n.20.vers.sed aduertēdum,Foller.in pract.crim. verb.etsi confirebuntur,par.3.n.110.& reliquorū quos copiosè citat Farin.ibid.n.7. asserentium neqnaquam purgatas manere per torturā probationes criminis,ac propterea ea non obstante,posse reum condemnari non aliter,ac si tor-
91 tus minimè fuisset. Adducitur in probationem text:ex l.qui sententiā,C.de pœnis,& ratio efficax inde videtur sumi, quia aliter dicendo sequeretur absurdum quod iudex per indirectū torquendo reum plenè conuictum liberaret ipsum à condigna pœna,contra text.in l.ita vulneratus, ff.ad l. Aquil. & in cap. cum quid vna via, de reg.iur.in 6.atq.hinc manerent delicta, etiam enormissima, impunita in præiudicium Reipub.
92 Pro legitima tamen resolutione huius grauis difficultatis,declinandum ab vtroq;extremo, & media via incedendum,vti incedunt Boss.intit. de inquis.n.30.Paris de Puteol.in tract. de synd. in verb.textus.cap.10.Clar. §.fin.q.64.vers. illa verò tortura,Franc.Personal.in tract.de indic.& tortu.n.4.& cū alijs per eum citatis, Farin. ibid. n.11.& seqq.docentes talem reum plenę conuictum,& nihilominus à Iudice inprudenter tortum,aut interrogatū in tortura circa eam partem,de qua sūt plene probationes,neq;esse absoluendum, ac prorsus liberandum,neq;puniendum pœna ordinaria,sed tātum extraordinaria.
93 Probatur inde,quia tortura debet aliquid prodesse reò,cum sit species probationis,vt ait Craaett.consil.35.n.20.& loco testium succedat,teste Farin.cons.6.n.28.sed non est æquum,vt liberet reum ab omni pœna,ergò saltem debet liberare à pœna delicti ordinaria.
94 Clausula autem illa,*sine præiudicio probatorū*, nequaquam obstat:nam si reo conuicto infligatur tortura,& in ea parte,in qua est conuictus interrogetur;talis protestatio vti contraria facto nequit prodesse fisco,vt cum Mario Giurba cons.crim.decis.42.n.9. & cum alijs Doctoribus benè aduertit Caren.3.par.tit.10.§.24.nu. 180.
95 Qui n.181.ait ex Symanch.de Cathol. instit.tit. 63.n.56.& Cantera de reo,q.12.n.13.adeo mirabilem esse vim torturę,vt purget indicia,& causet effectū elidēdi modo d.plenas probationes, etiamsi reus fuerit tortus à iudice incompetente;& addit ibi Canter.se vidisse sic prācticari in Concilio supremæ Inquisitionis Hispaniarum, atq;hanc praxim vbiq;à iudicibus,vel Inquisitoribus iudico esse admittendam.
96 Quando item reus non conuincitur plenis probationibus,sed solum grauatur indicijs val-

112 De modo autem proferendi interloquutoriam potest esse dubium; nam, vt patet ex Iure, cap. sicut, & cap. Bertoldus, extrà de re iudicata, in sententia non debet exprimi causa eius: estq; hoc commune proloquiũ iurisperitorum, atq; censeretur fatuus teste Farin. cit. n. 8. Iudex, qui eam exprimeret, ergò eum interloquutoria de reo torquendo sit vera sententia, in ipsa nonvidetur facienda talis expressio.

113 Nihilominus in praxi communiter seruatur, vt iudex quiuis interloquens de reo torquendo, summatim recenseat omnia indicia, & omnes præsumptiones, quibus inducitur ad torturam ei inferendam, quod est exprimere causam in huiusmodi sententia. Ita idem Farin. cũ Albert. in l. properandum, §. illo, n. 34. & seqq. C. de Iud. August. ad Ang. de malef. in verb. & quia nobis, n. 4. & cum Iul. Clar. §. fin. q. 93. vers.

114 fuit aliquando dubitatum. Vbi tamen affirmat apud ipsum in sententijs criminalib. definitiuis non inferi causam, nisi quando reus in contumaciam condemnatur, vt idemmet Clar. docuerat in q. 44. vers. videamus.

115 Quod item sit obligatio apponendi in decreto de torquendo reo, clausula solita, citra præiudicium probatorum, vel confessi, & conuicti, inde constat, quia ex ea apposita præseruatur ius fisci, & sequitur, quod plenè probata non elidantur per torturam; dummodo super eis in specie reus non interrogetur. Tradũt Boss. de indic. ante tort. n. 130. Binsfeld. lib. 7. q. 1. concl. 3. C. de malef. & mathem. Diana 4. par. tract. 6. resol. 32. Carena d. tit. 19. §. 21. nu. 159. & alij communiter.

116 Ante torturam deniq; quòd reus sit multoties benignè monendus, & excitandus ad veritatem fatendam, æquitas ipsa postulat; cum per illam damnum irreparabile ipsi reo inferatur: ergò dictæ monitiones, & excitationes pro eruẽda veritate præcedere debent, suntq; exequendę hoc modo, vt in vnum breuissimè colligantur omnia indicia contra reum militantia, ac ei objiciantur. Docent præter alios, præcipuè Gilhauf. p. 7. sect. 3. n. 30. Cattar. in prax. interrog. teor. lib. 4. c. 1. n. 59. & 60. atq; Carena vbi

117 supra, n. 163. Qui cum eodem Cattar. ibid. addit benè, quod dum monetur, & excitatur reus dicto modo, debeat fieri ei commiuatoria, aliàs deuenietur ad remedia iuris, & facti; ita etiã

118 Farin. d. q. 38. n. 7. in fin. Vbi aduertit esse legẽdum Flam. Cattar. in primis circa formam decreti de torquendo reo, quo persistente in negatiua, ad ipsum formandum, & ad proferendũ sententiam interlocutoriam procedendum est. Atq; his tota doctrina præsentis Regulę probata manet.

Ab initio inferendæ reis torturæ vsq; ad finem quænam à Iudice vel Inquisitore seruanda?

REGVLA CCCLXII.

119 VBi plures ratione eiusdem delicti sunt torquendi, ab illo regulariter inchoandum, à quo verisimilius est veritatem facilius

120 erui posse. Item dum ligatur ad tormentum funis subeundum, aut initio dum alteri tormẽto vsitato subijci incipit, à Iudice, vel Inquisitore benignè moneri debet, vt veritatem fateatur; quę benigna monitio bis, vel ter, aut pluries iudicis arbitrio est iteranda, quandiù sub tormẽto funis, vel alterius speciei reus manet.

121 Quod si hic tunc aliquod impedimentum opponat, ratione cuius appareat non posse torqueri, supersedendum est à tortura, & eum petitis iuramento astrictis, an ita sit, examinan-

122 dum. Reus tamen in tortura iam eleuatus, nõ facilè sub aliquo prætextu est deponendus, nisi prius veritatem saltem quoad substantiam confessus fuerit.

123 FAcilia, & communiter à DD. recepta sũt omnia, quæ in hac Regula continentur ac proinde per partes breuiter declaranda. Primam vt certam, & rationi consonam docent Binsfeld. l. si excepta, q. 1. 1. cõcl. 9. C. de malef. & & mathem. qui vult inchoandam esse torturam ab eo, qui timidior est, & teneræ ætatis. Simi-

124 liter Gilhauf. p. 7. sect. 3. n. 36. asserens super l. 1 §. idem Hadr. ff. de quæst. quòd ob veritatem facilius eruendam, prius fœmina torquenda sit quàm masculus; priùs vxor, quàm maritus, & fi-

125 lius, quàm pater. Ac Carena, 3. p. tit. 10. §. 21. n. 162. addens cum Præs. Abano, quem citat, inter masculos incipiendum esse à minori, & vi-

126 liori. Ratio est, quia Iudex, seu Inquisitor, sic inchoando torturam ab illo reo, à quo verisimiliùs indicat posse veritatem facilius erui, prudenter, ac iustè operatur, nullamque ei iniuriam infert; ergò licitè id præstat, ac pro obligatione sui muneris præstare debet.

127 Secundam, quod reus dum ligatur, aut alteri tormento vsitato subijcitur, sit statim initio benignè monendus, vt veritatem fateri non vltra differat, testantur omnes, præcipuè Cartar. in praxi, lib. 4. c. 1. n. 80. & Caren. loc. cit. n. 166. Qui

128 cum Iul. Clar. §. fin. q. 64. vers. item debet, & cũ Gilhauf. in arb. iud. crim. c. 6. p. 7. sect. 3. n. 22 aduertit benè, quod iudex, vel Inquisitor debeat vti tormentis vsitatis, non inusitatis: quod nos attingimus in Regula, & alibi ex professo tractauimus.

129 De benigna item monitione bis, aut ter, vel arbitrio Iudicis, sæpius, ad veritatem fatendam iteranda, agit idem Caren. d. tit. 8. §. 6. n. 35. & 36. cum Cartar. vbi supra, n. 81. neq; de hoc ali-

130 quis dubitat. Potest tamen esse dubium circa modum iterandi hanc monitionem pluries, an semper sint reo objicienda indicia, que contra eum militant, quoties denuo monetur. Cartar.

131 ibid. in partem affirmantem inclinat. Sed bene Farin. in prax. q. 83. n. 88. quem sequitur Carena relatus, negantem tenet, asserens, quod sufficiat, si in vltimo constituto ante torturam fuerint illi obiecta, & postea, dum torquetur, tantum in genere moneatur ad fatendam veritatem, de qua alias fuit interrogatus ob præsumptiones ipsi obiectas.

132 Addit etiam optimè idem Farin. n. 36. faciendam esse à Iudice, aut Inquisitore talem mo-

nitionem animo ſedato, non inſolenter, nec
importunè;&multò magis abſtinendū eſſe ei
à minis, nempè quod ſit vſurus grauioribus
tormētis,niſi veritatē fateatur:Atq; hoc etiā
docet Iodoch.in praxi crim.c.37.de q.n.9.&
ex vtroq; adducit Caren.d.tit.8.§.6.n.34.
133 Contingit item aliquando,quod delinquē-
tes, dū ſunt in actu torturæ, opponant de
aliquibus impedimentis,propter quæ nō poſ
ſint vlterius torqueri, vt de magna debilita-
te, aut infirmitate, de periculo graui muti-
lationis membri, vel etiam vitæ, &c. Eo ca-
ſu occurrente,cum aliqua probabilitate, ſeu
veriſimilitudine,ſuperſedendum eſt à tottu-
ra, & quamprimum vocandi ſunt periti, qui
cum iuramento decernant,& aſſerant,an poſ
ſit reus eo tormenti genere torqueri,abſque
vllo ſimili periculo: iniungitur etiam eis in
Tribunali S.Inquiſitionis iuramētum ſilentij:
Ita cum Præſide Abauo de reatib. q.19. nu.
94. Caren.vbi ſupra n.167.
134 Nihilominus quādiù rei manent eleuati in
tortura, & decurrit tempus vnius horæ, aut
dimidiæ, vel breuius, per quod iudicatum
fuit torquendos eſſe, non facilè deponendi
ſunt ſub prætextu, quòd nimis pati aſſerant,
vel quod depoſiti veritatem ſtatim fateri oſ-
ferant, niſi prius in ipſa tortura eam ſubſtan-
135 tialiter ſaltem manifeſtēt.Ratio eſt, quia in
huiuſmodi depoſitione per quantumuis bre
ue tempus exequuta, reos aſſumere vires,ac
difficilius ab eis poſtea veritatem erui, con-
ſtat ex varijs caſibus, qui occurrerunt,præci-
136 puè ex illo,cuius meminit Frāc.Ber.Porrus,
in addit.ad Ambroſin.lib.1.c.6.n.42.quod qui
dam reus de crimine nefando impuratus,cū
ſub prætextu veritatis manifeſtandæ fuiſſet
à tortura depoſitus, denuò ad eam eleuatus
adeò obſtinatus manſerit, vt nequaquam ab
eo veritas haberi potuerit; & quod ipſe po-
ſtea beneficiū ſuę liberationis ab vltimo ſup-
plicio,ob nō confeſsū delictū illi depoſitioni
tribueret.Tradit vt certū Caren.lo.cit.n.170.
137 Dixi, & decurrit tempus vnius horæ,quia
regulariter nō eſt torquendus reus vltra ho-
ram, vt teſtatur ex communi praxi adductus
Porrus,in addit.ad Ambroſin.lib.4.cap.3.ad-
dens ibi, quod nullum vnquam viderit iudi-
cem vltra horam torquentem reos. Teſtatur
etiam cum eo Carena ibid.n.171. Qui n.168
138 benè ex Gilhauſ.ſupra adducto ſect.3.n.50
aduertit torturam debere eſſe moderatam,
iuxta qualitatem indiciorum, & in hoc non
poſſe dari regulam certam, atq; ad hunc ef-
fectū adhibendū eſſe horologiū. Dictis itaq;
iam plenè ſatisfactum præſenti inſtituto.

Poſt torturam reo inflictam,quænam à Iudice, aut Inquiſitore ſeruanda, maximè quoad ratificandam eius confeſſionem?

REGVLA CCCLXIII.

139 PEr tempus præſcriptum reus ſufficien-
ter tortus,iuſſu Iudicis,vel Inquiſito-
ris,à tortura depoſitus,ſtatim diſſoluendus,
& brachijs adaptatis reueſtiendus, ac in locū
140 ſuum reportandus. Quod ſi in tortura cri-
men fateatur, nulla eſt habenda ratio talis
cōfeſſionis, niſi hanc tráſacto interuallo vni-
us ſaltem diei, in loco, vbi tormentorum
inſtrumenta videre non poſſit, coram iudice
141 ratificet. Quæ ratificatio etiam requiri-
tur in confeſſione emanata ex commina-
tione, & metu torturæ proximo. vt ſi fiat in
loco torturæ dum ligatur; ſecus in emanara
ex metu, & comminatione ſolùm verbali.
142 Pari modo ratificatio neceſſaria in confeſ-
ſione habita per torturam, licet præceſſerit
cōfeſſio delicti extraiudicialis plenè probata.

143 CErtum prorſus eſt, quod in hac Re-
gula primo loco traditur: nempè,
quocunq; modo ſe habeat reus in tortura,
ſiue confitendo veritatem, ſiue eam negan-
do, poſtquam fuit ſufficienter tortus per tē-
pus aſſignatum in decreto ſententiæ interlo
quutoriæ de eo torquendo,debere Iudicem
aut Inquiſitorem iniungere officialibus, vt
quamprimum à tortura depoſitum ipſum diſ
ſoluant, & brachijs adaptatis reueſtiant, ac
144 in locum ſuum reducant. Interim à No-
tario iſta in proceſſu ſcribuntur, adiuncta
clauſula ſolita, Animo tamen illum torturæ
iterū ſubijciēdi,quatenus opus fuerit.Ita Iul.
Clar.§.fin.q.64.verſ. vltimo videndum, Car-
tar.in prax.lib.4.c.1.n.116.& Caren. vbi infra.
145 De ſecundo item nullum dubium apud au
ctores, quòd nullius ſit momenti confeſſio
criminis à reo facta in tortura, niſi per eum
poſt tormenta,tranſacto interuallo vnius di-
ei,in loco vbi ipſe inſtrumenta torquendi vi-
dere nequeat, coram Iudice ratificetur.Do-
cet Gloſ.in l.ſeruos,C.ad l Iul.de vi public.Sy
manch.in cathol.inſtit.tit.65.nu 67.Clar. loc.
cit. verſ. cęterum ſi reus, Cantera in quæſt.
crim.cap.2.de probat.per teſtes,q.1.n.29.Fa-
rinac.de hæreſ.q.185.n.150. poſt Eymer. 3.p.
Direct.rubr.de tertio modo terminandi pro
ceſſum,n.157. verſ. ſi autem in quæſt.& præ-
ter alios Caſtr.Palao, in Opere morali, tract.
146 4.diſp.8.pun 9.n. 15. vbi ſic ait: Et in pri-
mis aduerto,confeſſionem factam in tormen
tis debere ratificari; alias ex illa condemna-
ri non poteſt. & paulo poſt exprimit modū,
quo inducendus eſt reus ad id faciendū di-
cens:Vt autē ad ratificationē inducatur reus
cautè Inquiſitor procedat,primò, interrogā
do eum in genere,an confeſſionē factam ap-
probet:deindè eam in particulari proponat,
& per extenſum legat, & perquirat, an quæ
lecta ſunt,ſint ea, quæ ſaſſus eſt. hæc ille.
147 Verum prædicta doctrina de ratificatione
cōfeſſionis poſt torturā,intelligitur reſpectu
reorū tantū,& nō reſpectu teſtiū;nā ratifica-
tio nullo modo eſt neceſſaria ad corroborā-
dā cōfeſſionē, ſeu depoſitionē cuiuſuis teſtis
factā in tortura, vt patet ex praxi vniuerſali
quorūlibet Tribunaliū, in quibus ſic obſeruatur. Adducunt cū alijs Farin.in prax. crim.q.
39.n.136.& Carena d.tit.10.§.23.n.179 meri
tò reijciens Baiardum oppoſitum tenentem.
Quin

148 Quin etiam respectu reorum intelligi debet pro prima vice solum; quippè si reus ductus ad ratificandam suam confessionem in tortura factam, nolit ratificare, sed eam reuocet, iterum torquendus est, etiamsi indicia, quæ erant contra ipsum fuerint omninò euacuata per primam torturam actem, vt confessio in tortura denuò ab eo eruta valeat, & sufficiens sit, non obstante illa reuocatione præcedente. Ita Cantera dict. cap. 2. q. 1. n. 66. & Carena ibid. n. 195. vbi cum illo ait, sic fuisse determinatum à supremo Concilio
149 S. Inquisitionis. Ratio efficax huius doctrinæ indè sumitur, quia ex dicta reuocatione confessionis habita in tortura insurgit nonum indiciū sufficiens ad torquēdum reum, teste Fatin cum alijs citandis: ergò debet denuò torqueri, vt cōfessio per torturam ab eo eruta, & postea extra illam reuocata, denuò ab ipso reo torto eruatur & valida sit, ac sufficiens; sed de hoc iterum Regula sequenti.
150 Sed quid, si sit confessio à reo per comminationem tormentorum extorta? indigetne ratificatione dicta? Huic quæsito respondetur sub distinctione, quòd duplex sit comminatio; alia realis, & proxima inijciendo metum reo in loco torturæ dum ligatur, &c. tunc si confiteatur delictum, hęc confessio debet ab illo ratificari, vt valeat. Ratio est, quia in hoc casu metus torturæ idem operatur ac ipsa tortura. Ita Pegna 3. par. direct. comment. 39. Sousa lib. 2. Aphoris. cap. 39. n. 42. Diana, resol. moral. tract. 6. resol. 22. vers. notandum est tamen, & Caren. 3. par. tit. 10.
151 §. 23. n 176. Alia verò comminatio est verbalis tantum, & remota à tormentis, per quam si à reo delicti confessio extorqueatur, hęc absq; vlla ratificatione valebit, & sufficiet ad eum condēnandum. Ostenditur ex opposita ratione, quia cum metus iniectus per talem comminationē sit remotus à tortura, & leuis, non potest æqualis torturæ æquiparari. Ita ijdem Sousa, & Carena locis citatis.
152 Vltimo loco exprimitur in nostra Regula illud, quod cōmuniter à Doctoribus admittitur præcipuè à Pegna 3. par. Direct. commen. 110. à Symanc. Cathol. instit. tit. 65. n. 70. à Farinac. q. 83. & 81. & à Diana, dict. tract. 6. resol. 22. vers. nota 2. quod, nempè debere ratificari modo dictō cōfessionem in torturā emanatam, licet præcedat confessio extraiudicialis delicti plenè probata.
153 Ratio est, quia confessio per torturam extorta nullum affert reo præiudicium absq. ratificatione, & habetur ac si non esset facta, vt iam diximus, extraiudicialis autem confessio licet sufficiat ad torquendum, non tamen ad condēnandum; ergò illa ratificari debet, vt sit sufficiens ad
154 condemnationem. Quidquid dicant in contrarium alij, vt Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 353. nu. 24. & fuerit sic decisum per Senatum Sabaudiæ, quod non requiratur dicta ratificatio, vt refert Fabr. in suo Cod. lib. 9. tit. 21. de q. def. 22. extra illum tamen Senatum, teste Fatin. cit. nullibi eius decisio seruatur.
155 Quoad circumstantiam temporis dixi, debere fieri rationem transacto ad minus spatio 24. horarum. Atq; hanc esse praxim in omnibus Tribunalibus S. Inquisitionis Hispaniarum, testatur Anto. Gōmez tom. 3. var. cap. 13. nu. 24. & patet ex Toletana instruct. anno 1561. n. 53. licet Bart. in l. 1. §. Decius Seuerus ff. de qu. id arbitrio iudicis, aut Inquisitoris esse remittendum sentire videatur, cui alij adhærent, vt ait citatus Diana,
156 cum nihil in iure circa hoc sit dispositum. Verum bene asserunt Pegna 3. par. direct. commen. 39. n. 158. & Sousa lib. 2. Aphoris. cap. 39. n. 43. benignius esse, vt talis ratificatio executioni mādetur transactis duobus, vel tribus diebus post inflictam reo torturam, ne adhuc tormentorū dolor, & vehemens animi perturbatio durare videatur. Atque his præsens Regula clauditur.

Quando, & quoties possit à iudice, vel Inquisitore iterari tortura, maximè si adsint noua indicia.

REGVLA CCCLXIV.

157 SI iudex sit dubius, habeatnè iustam causam repetendi torturam, ab eius repetitione abstinere debet: similiter si dubitet fore, attenta qualitate personę, vt reus secundo, vel tertio
158 tortus enormiter lædatur, aut moriatur. Excepta hac duplici limitatione, repeti potest tortura vsq; ad tertiam vicem (sed regulariter non vltra eam) quando indicia, eo quod reus fuerit prima, & secunda vice leuiter tortus, non manēt prorsus euacuata; vel quando noua adsunt specie
159 seù substantialiter à prioribus distincta. Probabile item est, quòd reus, si bis tortus fateatur, & suam confessionem reuocet, possit tertio torqueri; probabilius tamen oppositum.

160 PRo prima limitatione faciunt textus in l. si ... de interpretatione, & in l. si præses, ff. de pœnis: pro secunda verò text. in l. vnius §. 1. ff. de quæst. ex quibus desumitur ratio conuincens, quia vbi iudex, aut inquisitor dubitat, an adsit causa sufficiens repetendi torturam, vel an per eam repetitam, sit reo illaturus enormem lęsionem, aut mortem, ob debilitatem ipsius, in partem leniorem, & magis fauorabilem illi propendere debet, iuxtà regulā tritam, & communiter receptam, In dubio pro reo; ergo à repetitione torturę tunc abstinere tenetur. Ita Martin. de Rio lib. 5. disquis. magic. in 2. Append. q. 31. vers. sed quæritur cum Iul. Clar. §. fin. q. 64. nu 35. vers. hæc autem omnia, cum Gandin. de qu. nu 4. & cum Farin. q. 38. n. 89. vbi breuiter exprimit primam limitationem.
161 Copiosius autem secundam n. 82. per sequētia verba: Etiā quod indicia essent multum vrgentia, & multum manifesta, non per hoc reus est semper torturæ repetendus: sed ita demum si fuerit persona robusta, & quæ animo, & corpore durante primæ torturæ resistentiam fecerit; alias secus, etiam quod sit grauatus pluribus indicijs multum vrgentibus, & multum manifestis. Ratio est in promptu, quia tortura dicitur grauis, & leuis, sufficiens, & insufficiens, non tantū respectu tēporis, sed etiam respectu qualita-
162 tis personę. hactenus ille. Adducitq; pluracir-

cà idem,& probat per text.ex d.§.1.in l.vnius,
ibi,in illis maximè,si in tormentis animus, cor-
pusq;durauerit: ac citat pro se diuersos,præci-
puè Parid.de Puteo de Syndi,verb.tortuta, c.4.
n.5.Foller.in ptac.crim.vetb.etsi confitebuntur,
n.28.& Carter.tract.2. de indic.& tott. §.circa
sextum,de tepetit.n.7.
163 Quod item excepto duplici casu dicto,pos-
sit reus secundo,& tertio torqueri,quando pet
primam torturam indicia multum vrgentia, &
grauia non eliduntur,eo quod fuerit leuis,& in-
sufficiens ad hunc effectum elidendi ea,patet ex
text in dict.l.vnius §.1.docentq;ibi Bart. in pri-
ma oppositione,& in l.tepeti,ff. de qu. Ang.in
pract. vetb. quod fama publica nu.95. Boss.tit.
de tort.nu.42.Clar.§.fin.q.64.nu.45. Farin. dict.
q.38.n.47.cum seqq.& Mart.del Rio,loc.cita.
164 Qui ibi,vers.quod si sint,bene aduertit,sole-
re prudentes iudices à leuiori tortura inchoare
nimirum,si reo indicijs grauato,iuxta decretum
sententiæ inteloquutoriæ per spatium vnius ho-
ræ torquendo,prima vice infligatur tortuta per
medietatem quadrantis; secunda per quadran-
tem,& dimidium: tertia verò per reliquum ho-
ræ,sic exemplificat idem Farin.vbi supra, nu.83.
variatis aliquantulum terminis quoad tempo-
ris partitionem,quam esse arbitrariam Iudici,vel
Inquisitori,quod hoc,aut illo modo fiat, cum
165 eodem Farin.ibid. adiungo. Quamquam ipse
n.87. relatis diuersis auctoribus,vt Baldo; Car-
rer.Pari.de Puteo.Marsil.asserentib. absolutè re-
petitionem torturæ esse relinquendam arbitrio
Iudicis,n.88.prorsus contradicit affirmans,quod
cùm eius arbitrium debeat regulari à iure,iuxta
vetam doctrinam omnium, non possit eam re-
petere,nisi casu à iure expresso,nempe,vel quã-
do reus non fuit sufficienter tortus, vel quando
indicia erant multum vrgentia, & multum ma-
166 nifesta; verba sunt ipsius Farin. Qui addit sic.
Benè verum est, (& in hoc consistit arbitrium)
quod an reus fuerit leuiter, an verò sufficienter
tortus,& an indicia sint multum vrgẽtia,& mul-
tum manifesta,eius discretioni remittitur. ita il-
le, nullum pro se citans.
167 Verum per dictum additamentum nõ vide-
tur tecedere Farinac.à sententia illorum aucto-
rum, qui iuxta illud possunt interpretari; sicuti
in simili loquutione interpretandi sunt alij, vt
Foller.in pract.crim.verb.etsi cõfitebuntur n.78.
vers.sic erit arbitrariũ,Clar.§.fin.q.64.vers vltimo
videndum est, & Menoch.de arbitr.q.lib.2. cas.
168 172.n.2.Aut melior fottè eotum mẽtis inter-
pretatio,quod loquantur iuxtà doctrinam, quã
vt certam hoc eod.lib.cap.4.Regul....nu.298.cũ
Pegna & Sousa ibi relatis tradidimus: nimirum
esse arbitrarium Iudici,vel Inquisitori,procede-
re contra reum indiciatum,vel absq;tottura vlla
iuxtà qualitatem indiciorum perpensis omnibus
ad condignam pœnam,& abiurarionem,si causa
sit fidei,condemnando; vel è contra inflicta acri
tortura,vna, vel duplici, aut triplici vice,modo
dicto, per quam omninò purgentur indicia, si
in negatiua persistat,eum liberum relinquendo;
vel illata ei tottura leui, seù non sufficienti ad e-
uacuanda indicia,cum pœna aliquali, & abiura-
tione, in causa S.Officij, ipsum expediendo.

169 Constat item ex iure, l.repeti ff.de quęst.& l.
vnius § 1.ff.eod.posse secundo, & terrio reum
torqueri,si insurgant noua indicia contra eum,
distincta tamen à prioribus specie,seu substantia,
licet euacuata pet pręcedentem totturam ista
maneant. Ita Martin.del Rio,vbi supra cum Iul.
Clar.dict.q.64.nu.35.vers. vltimo videndum, &
170 Farin.in prax.crim.q.38.nu. 77. Qui citatis ibi
multis auctotib.idem affirmãtibus,vt Boss.Car-
rer.Mars.Menoch.Franc.Personal & alijs,sic pro-
ponit exemplum,cum Ang.de malef.verb.quod
fama publica,n.98.Verbi gratia, prima indicia
respiciebant malã famam inquisiti, vel eius ini-
micitiam cum occiso, & ex illis ipse reus fuit
tortus, & nihil fassus est; superueniat postea
vnus testis,qui deponat se vidisse eundem reum
vulnerare, vel eundem vidit cum gladio euagi-
nato: talia, inquit, dicuntur noua indicia, quia
differunt à primis specie,vel substantia,& ex illis
potest reus etiam semel tortus,iterum torqueri.
171 Vetum, si primus teus habuit contra se indi-
cium famę probatę per aliquos testes, & ex illis
tortus persliterit,non potest amplius repeti,etiã
quod supetueniant alij testes,non inducunt no-
uum indicium,sed nouam probationem veteris
indicij, quæ ad repetendum torturam non suf-
ficit. hactenus ille.
172 Alio exemplo clarè ostenditur eadem pars
negatiua, quod non sit iteranda tortura, vbi in-
dicia, quæ de nouo insurgunt, sunt eiusdem
speciei cum prioribus: vt si quis, ob patratum
sortilegium ex depositione vnius socij criminis
cum alijs adminiculis fuit tortus, licet postea
duo alij socij criminis contra eum deponant,
nequaquam est denuo torquendus, *ob rationẽ*
dictam,quia isti sic deponentes non faciunt in-
dicium specie, & substantia distinctum, ab *illo*
173 priore. Ita Carena.par.3.tit.10.§.20. Qui cum
Farin.Baldass.de Angel.Didac. de Mari, & cum
alijs per ipsum citatis optimè aduertit in casu
proposito,per duas postetiores depositiones so-
ciotum criminis non censeri conuictum de sor-
tilegio confecto eum,qui prius fuerat tortus,ex
alterius complicis depositione, quia hæc iam
per priorem torturam elisa manserat,& indiciũ
ex ipsa resultans purgatum: vndè non poterit
eidem infligi pœna ordinaria,benè tamen aliqua
extraordinaria, cum abiuratione.
174 Sed dubitarur,an prædicta indicia specie di-
stincta à priorib.ad repetitionem torturę requi-
sita, debeant esse fottiora, & clariora illis? In
partem affirmantem vidẽtur inclinare Iul. Clar.
175 §.fin.q.64.vers.vltimo videndum, & alij. Ve-
rum totum hoc relinquendum est iusto indica-
re debentis arbitrio, teste Catena cita.nu. 153.
ibi sic assetente, quod si reus ex indicio *famæ*
fuit tortus iunctis, adminiculis, poterit *iterum*
torqueri ex indicio confessionis extraiudicialis,
iunctis alijs adminiculis,vt rectè sensit Queued.
de indic. & tortur. par.2. cap. 7. num. 6. quia
indicia *famæ*, & confessionis extraiudicialis
differunt specie, & substantia, licet sint sub eodẽ
genere indicij remoti. hactenus Carena.
176 Restat vltima Regulæ nostræ pars *discutien-*
da, quæ valdè controuersa est apud auctores,
an si reus bis tortus bis confiteatur, & post tor-

tu-

turam suam reuocet confessionem, sit tertio à Iudice, vel Inquisitore torquendus? Affirmantet resoluunt multi ex scriptorib. melioris notę vt Clat. in prax. §. fin. Ant. Gomez tom. 3. variar. c. 13. n. 8. Peguer. in pract. crim. c. 12. §. 12. Castr. Palaus in opere morali, tom. 1. tract. 4. disput. 8. pun. 9. n. 17. ac reliqui, quos citat Diana p. 4. tra.

177 6. resol. 24. Potest inde ostendi, quia Iudex habet ius fundandi suam intentionem, & inquirendi veritatem delicti commissi: ergo cum nulli iuri repugnet, quod tertia vice tortura infligatur, poterit ille, ne delictum maneat impunitum, in dicto casu tertio torqueri: atq; ista resolutio probabilis est.

178 Verum opposita negatiua probabilior, & vti benignior magis amplectenda, quam tuentur Pegna 3. p. direct. comment. 39. Simanc. cathol. instit. rit. 65. n. 81. Canter. in q. crim. cap. 2. de probat. per testes q. 1. n. 67. Vmbert. Locatus in prax. verb. tort. §. sed pone, reus positus ad torturam Sousa lib. 2. Aphorisc. 39. nu. 39. Sanchez tom. 2. Opusc. lib. 6. c. 3. dub. 15. n. 14. Farinac. d. q. 38. n. 106. & cum alijs per ipsum relatis Diana ibid.

179 Probatur hac ratione, quia indicia prouenientia ex secunda confessione in tortura, & ex renocatione eius non differunt specie, vel substantia à prouenientibus ex prima confessione, & ipsius reuocatione; ergo ratione illorum nō est tertio reus torquendus: item quia indicia prioris confessionis per pœnam secundæ torturæ satis purgata manent.

180 Aduertunt autem Simanch. Pegna, & Sousa citati, tunc dictam resolutionem affirmantem posse habere locum, quando reus prima, & secunda vice fuisset leuissimè tortus; sed hoc iam est recurrere ad causam paulò antè explicatam repetendi reum torturæ, eo quod priora contra eum indicia non fuerint euacuata, & dubiū controuersum inter DD. an sit tertio torquendus reus inde sumebatur, quia bis tortus bis reuocasset confessionem in tortura factam, & ex hoc capite, vt probabilius tradidimus, non esse tertio torquendum.

181 Dixi per parentesim in Regula, nunquam regulariter esse torquendum reum vltra tertiam vicem; de quo agit Martin. del Rio, vbi supra q. 32. & ibi inquirit, an in iure, & legibus hoc fundetur? & benè respondet his verbis: non scio quicquam in iure scriptum, vt id receptum sit, sed ex cōmuni Doctorum opinione in praxim id arbitror, vt æquitati consentaneum, desumptum. ita ille, & statim ex Doctoribus citat multos pro hac doctrina, vt Castrens. Marsil. Cirill. Clar. Farin. & Binsfeld. Ostenditq; à simili,

182 quia sic tria onera tutelarum excusant tutorē l. tria onera, ff. de excus. tut. Hinc Boss. de tort. n. 40. ait se à nullis bonis iudicibus, sed à solis carnificibus vidisse hunc numerum transgredi.

183 Addit tamen idem Martin. del Rio, si post tertiam torturam iudex aliquis reperiat noua indicia vrgentissima, posse eum vlterius progredi in torquendo reo; hoc Martini assertum singulare est, & rarissimè continget ita fieri: vide plura apud ipsum: nos dictis iam & Regulam, & Caput claudamus.

CAPVT VIII.

De appellationibus à quacunq; sententia; de causis item legitimis appellandi, aut secus reijciendi appellationem, ac de reliquis huc spectantibus, maximè ad Tribunalia Sancti Officij.

PROOEMIOLVM.

1 HOC tantum superest sub finem totius lib. 3. expendendum: nec quisquam iudicet esse extra rem, seu extra ordinem executionis, quod de hac materia hoc loco agamus. Licet enim in libro sequenti, vbi de sententijs definitiuis Tribunalium S. Inquisitionis erit nobis sermo, potuisset opportunè tractari, opportunior tamen locus ipsam discutiendi censetur præsens, cum à Decreto, seu ab interlocutoria sententia torquendi reum in dictis Tribunalibus concedatur appellatio; non verò a sententia definitiua, vt cum communi Doctorum infra videbimus. Vnde dicta hactenus de exequutione, seu praxi torturæ, seu de seruandis a Iudice, vel Inquisitore antequam infligatur, & dum infligitur, ac post ipsam inflictam, intelligi debent, si dictus reus haud appellauerit à Decreto torturæ, & hæc appellatio non fuerit admissa.

2 Hanc autem appellationum materiam, quæ vt ex se patet, valdè recepta est vsu quotidiano, prętet ea, quæ in vtroque Iure varijs, & longissimis titulis de ipsa habentur, prolixè admodum pertractatam inuenio apud Auctores, præcipuè apud Guidonem Papam in volum. 8. Tractatuum: multò prolixius ibid. apud Ioan. Federicum Montanum, innumeris penè quæstionibus. Sed Robertus Marantain suo speculo aureo, rubr. & quandoq; appellatur, ad octo tantum ingeniosè teduxit. Post Marantam prodijt in lucem Iul. Cæsar Ruginellus, de hac eadem te copiosè agens, editis locupletissimis commentarijs super constitution. Ducatus Mediolani circa hanc materiam. Pro appellationi-

lationibus in causa quacunque fidei admittendis, vel reijciendis, diuersa discutit Prosper. Farinac. de hæres.q.185.& 194. quo cum, atque cum prædictis scriptoribus, & cum alijs tum omnia in specie, quæ ac S. Officium, tum nonnulla in communi, quę ad alia Tribunalia, quoad rem illam spectant, communibus circumstantijs, vt nonnunquam a nobis factum, quid, quis, vbi, cur, quomodo, & quando, aliquantulum perpensis, totidem Regulis perstringemus.

Quid appellatio? qualiter eius diuisio in varias species? quænam item ex his natura cuiusque, & differentia?

REGVLA CCCLXV.

3 Sic communiter definitur. Appellatio est prouocatio ad maiorem Iudicem,ratione
4 grauaminis illati, vel inferendi. Ex hoc autem duplici grauamine insurgit duplex appellationis species; altera dicitur iudicialis, quia iudicium causæ, siue ciuilis, siue criminalis inceptum supponit; altera verò extraiudicialis, quia ante inchoationem dicti iudicij fit.
5 Diuiditur etiam appellatio in tres species: in causā, quæ interponitur ab interloquutoria, & in eam, quæ a definitiua sententia, atque in eā quæ a mixta; inter quas multiplex existit differentia, vt statim explicabitur. Rursus du-
6 plex est appellationis species, legitimæ scilicet ac validæ, ob causam iustam factę; atque illegitimæ, & inualidæ, ob causam oppositam intentæ. De vtraq; ex dicendis infra magis constabit.

7 PRopositam appellationis definitionem, vti meliorem approbat Ruginellus, tit. de appellat. num. 3. & ex Barthol. l. 1. in princip. ff. de appellat. & Abbat. in rubr. extra de appellat. ex Bald. rubr. C. eod. tit. & ex mente aliorum,vt magis congruam præ cæteris adducit Maranta loc. cit.& singulas eius particulas eruditè,& copiosè discutit; nos breui idem cum eo præstabimus, vt indè innotescat de speciebus, ac differentijs appellationum. Par-
8 ticula, prouocatio, ponitur loco generis, cum eius significatum latius pateat, quam appellationis; nam per illam exprimitur omnis actus, quo iudicis officium, seu auxilium imploratur: secus per istam; vndè ait benè Abb. in cap.final. in 1. not. de seq. possess. quod appellatio possit dici prouocatio, sed non è contra; ergo in definitione appellationis meritò loco generis ponitur prouocatio, quia attento iure verè est genus, l.inter agnatos, ff. vnde leg. & l. si quid eorum, §.interemptum, ff.de leg.& affert idem Maranta.
9 Sequitur particula definitionis, ad maiorem iudicem; quæ ex ipsa innotescit;cum de natura appellationis sit, vt fiat de minori ad maiorem, & non conforme æquitati reputetur, vt à minori corrigatur error maioris iudicis, sed potius è contra. Quod benè aduertit Glos. in cap.de consuet. lib.6.docens ibi,nulla consuetudine induci posse, vt fiat appellatio à maiori ad minorem, vel ad parem? traduntq; hoc communiter DD. in rubr. de appellat. & nos infrà magis explicabimus.
10 Vltima particula definitionis est, ratione grauaminis illati, vel inferendi, quæ manifestè ostenditur,quòd secundum omnium scriptorum sententiam, in cap. vt debitus, de appell. possit quis appellare non solùm ab illato, sed etiā à futuro grauamine; vide Marantam citat. n.4.
11 Qui ibi norat, quod in iure plures sint termini causarum suspensiui, videlicet appellatio, prouocatio, relatio,reclamatio,recusatio,restitutio querela, reductio, & declaratio; vniuscuiusque completam, & iuridicam expositionem inuenies apud illum,nos pro nostro instituto in sola appellatione sistamus.
12 Duplex autem appellationis species assignatur ex duplici dicto grauamine, iudicialis scilicet, & extraiudicialis; vtramq; optimè declarat Ferrar.Monta tract.de appell.c.3. nu.16.& seqq. Vocatur iudicialis appellatio,quæ interponitur in causa quauis ad iudicium perducta ob grauamen iam illatum,vel ob aliud comminatione iniectum,aut aliundè notitia eius habita,illico inferendum. Ita ille cum Panor.in cap. bonę memorię,de appell.& Car.in Clem sicut,de appellat.atq. hæc à DD. propriè appellatio censetur.
13 Altera vocatur appellatio extraiudicialis,quia vt nomen ipsum sonat,fit in negotio quod non fuit adhuc in iudicium perductum(hæc potiùs prouocatio ad causam vocanda,iuxtà cap.cum sit Romana de appell.) & fit solū à futuro grauamine,vel ab eo,quod iam imminet,iniectum à parte,vel à iudice:cum hac tamen differentia quod quando iniicitur à parte seu ab actore,fit exprimenda causa appellandi; nequaquam verò vbi iniicitur iudice:sed tūc sufficit, si fiat verbis generalibus. Ita cum Inno.in cap.consuluit, de appell.& in cap. delicti de maiorit. & obed. cum Bart.in l.ei ff.de appell.recip. & cum Glos. in cap.cum causam de appell.tradia idem Fer-
14 tat.dict.cap.3.n.17. Addens n.18.quòd attenta natura appellationis extraiudicialis factæ, per hanc constituatur appellans sub protectione iudicis,ne contra iuris ordinem grauetur, aut molestetur;ac proindè conseruandi iuris gratia fieri dicitur, iuxta dict.cap.cum sit Romana.
15 Post interpositam verò huiusmodi appellationem extraiudicialem,quęcunque per aduersarium, vel per iudicem inferiorem gesta, aut innouata fuerint, maior iudex, ad quem prouocatum est, reuocare debet, & reducere ex officio in eum statum, in quo ante prouocationem fuerunt; idque appellans implorando eius officium petiturus est, cap. considerauimus, de electíon.cap.dilecti, & cap. dilectis de appellat. vbi Doctor; Abb.in cap 1. & cap. consu-
16 luit de appell.Prædicta autem renocatio innouatorum, seu attentatorum,regulariter facienda

da est à maiori iudice, probata' causa grauaminis; quod si hæc non ostendatur vera, nequaquam prouocatio iusta præsumitur, & cõ-
17 sequenter nullius tunc erit effectus. Quamquàm in eo casu appellationis desertæ potest grauatus etiam per viam querelę iudicis officium implorare ad ea reuocanda, quæ præter iuris rationem gesta sunt; quia extra iudicium facta in rem iudicatam transire non solent. Ita idem Ferrar.n.20.& 21.citans cap.cum sit Romana,de appell.& Abb.ibi,& cap.concertationi,1.eod tit.ac Inno.in cap.venerabili,de cens. & communiter DD.in cap.cum inter de elect.
18 Ex prædictis tandem deducit ipse Ferrar. num. 22. secundum mentem eiusd. Innoc. in cap.cum à nobis, de elect.& Bald. in sua Margarita, quod per appellationem extraiudicialem non suspendatur negotium, sed ea non obstante, vel aduersarius, vel iudex progredi possit quousq; post productionē grauaminis, seu probationē causę eius reuocatio actorūsiat idq;simpliciter, circa ord.iudiciarij angustias.
19 Celebris item est diuisio appellationis, in eam, quæ fit à sententia interloquutoria, & in eam, quæ fit à definitiua: huic diuisioni tertium membrum appellationis à sententia mixta meritò addunt aliqui, præcipuè Rugi-
20 nell. §.1. cap. 2. ibi num. 1. ipse certum supponit ex iure, rubr.de re iud.& de appell.extra,cum Guid.Papa,vbi supra q.12.n.6.& cum alijs,tria esse genera sententiarum: nimirū definitiuam, sic vocatam quod negotium ptincipale definiat, l.dicere ff.de arb.Clem.1.& ibi
21 Glos.de re iud.Item interloquutoriam, ita dictam, quod feratur super aliquo emergenti, vel incidenti inter principium, & finem causæ, iuxta Glos in l. generaliter in princ. C. de reb.
22 cred.Denique mixtam, hoc modo nuncupatam, quia de vtraque definitiua, & interloquutoria participat, ac finem imponit alicui negotio non principali in controuersiam adducto,circa quod non expectatur alia sententia definitiua:exēplificat Bald.in l.dicere ff. de arb.in sententia,quæ decernit,quē esse iudicē.
23 Citat Ruginell.à nu.40.vsque ad 217.ex iure, & ex mente DD.ordine alphabetico, dictarum sententiarum definitiuę, interloquutoriæ & mixtæ, quamplurima affert,& discutit exempla quæ si lubet, apud ipsum videas; nobis sufficiat eas quoquomodo indicasse, vt triplici ipsarum genere tres esse species appellationum deducamus inter se multipliciter differentes, sicut & illæ pari ratione inter se
24 differunt. Quas differentias potius ex effectibus, quam ex notionib.earundem innotescere, benè testantur Bald.in l. minorib. C. de his,quibus vt indign.& Præposit. Mediol. in cap.cum cessante, nu.18.de appellat. nos aliquas earum hic explicemus:aliæ postea ex dicendis constabunt.
25 Prima differentia,quod appellatio ab interlocutoria siue in continenti, siue ex interuallo fiat, nunquam viua voce, sed in scriptis semper fieri debet,vt sit valida;patet ex text. in cap. cordi nobis,de appell.,in 6. & afferunt Guid.Pap.a decis.16. circa finem,Ioan. Ferrat. in tract.de appell.n31.& Ruginell.§. 1. cap.2.
26 n.13 Nec sufficit, si appellans compareat in iudicio, & dicat notario,Scribe, qualiter ego appello à tali sententia in tali casu &c. sed porrigendus est libellus scriptus appellationis,vt
27 hæc fieri in scriptis dicatur. At appellatio à sententia definitiua sortitur effectū, vtrolibet fiat modo, vel in instanti post latam sententiā, si grauatus comparens coram iudice,viua voce dicat, appello ad iudicem competentem, seù solum appello, faciatq; hoc scribi in actis
28 per Notarium: vel ex interuallo post latam sententiam,& tunc debet fieri in scriptis,alias non valet appellatio.est de hoc text.expressus l.1.in fin.& l.seq.ff.de appell.& l. litigatorib. ac ibi Glos.Bart.& Bald.C. de appell. affertq. Ma-
29 ranta par 6.specu.n.136. Qui n.137. benè expendit cum Spi.in tit.de appell.§.qualiter, & cum alijs,quandonam dicatur appellatio fieri in continenti? nempè dum iudex post latam sententiā,sedet adhuc pro tribunali,& non di-
30 uertit ad actus extraneos. Secus esset, si ipse iudex, aut appellans iret ad prandium,vel ad alium actum extraneum à iudicio, nam tunc iam fieret ex interuallo, & deberet porrigi libellus scriptus appellationis.
31 Verum,si appellatio fiat ab interloquutoria habente vim definitiuæ,seu à sententia mixta, erit valida etiam facta ininstanti,seù in continenti, viua voce,sicut si fieret à definitiua me-
32 ra. Imo quæcunq;solemnitates in appellatione ab ista definitiua seruari solitæ, pari modo seruandæ sunt in appellatione ab interloquutoria habente vim definitiuæ, seu à sententia mixta.Ita ex mente Lud.Rom. in cons.41. & aliorum tradit ibid.Marant.n. 142. limitando ea,quæ supra cum ipso diximus de appellatione à sententia interloquutoria.
33 Attingendum hic obiter,illud dubiū, quod mouet Bart.in l.cum procurator,§.si dominus ff de ope.no. nūc.num si aliquis appellet viua voce à definitiua,cum reseruatione appellandi in scriptis, sicq; postea appellauerit, eritne valida prima appellatio an potius secunda? Quidquid dicant Alex.in dic.§.si Dominus, & alij,tenendum est cum citato Bart.cum. Ioan. de Imo.in eod.§.si Dominus,cū Paul.de Castr. cons.7.& cons.27. prim. vol. ac cum alijs DD. solam primam appellationem viua voce factā extare validam, & ab ea incipere, & currere
34 tempus prosequendi.Nam secunda tunc videtur frustratoria, & ad hoc tantum inseruire, quod per ipsam prima reducatur in scriptis, ergo ad hanc illa trahitur, seu est vna,& eadē; ergò meritò incipiet currere tempus prosequendi appellationem tunc, quando quis aplat viua voce a sententia definitiua, licèt ista appellatio redigatur in scriptis.
35 Secunda differentia inter appellationes ab inteloquutoria,& à definitiua sententia, assignatur,quod non sit necessarium,vt appellans à definitiua exprimat grauamen, aut causam grauaminis,& iniustæ sententiæ in specie: sed sufficiat,vt in genere indicet, se grauatum, & sententiam iniustam esse. Deciditur expressè per text.in l.1.ff.de appel.ibi Glos.& Abb.Bart.

in

in ead.l.1.fin.Glos.etiam in cap.quod ad con-
sultationem,in vers.non exprimens,de re iud.
36 Appellans verò ab interloquutoria debet ex-
primere in specie grauamen, & causam graua-
minis,alioquin non valet talis appellatio.Ha-
bemus text.in cap.cordi nobis,de appel.in 6.
& ibi Gemin. tradunt & Abb.in cap. Cum in
Ecclesia,de appell.Batt.in l.eius qui,eod.tit.v-
bi pari modo est text. faciens pro hoc, & alij
quos citat,& sequitur Marãt.in dict.6.p.specu.
37 n.153.vbi benè addit ex mente Card.in Clem.
appellanti,&c.de appel.Bald.in l.minor, C. de
his,qui vt ind.& ex mente aliorum,quod vbi
plures sunt causæ grauaminis, debeant omnes
nominatim exprimi in libello appellationis,
& quod non sufficiat grauatum dicere in scri-
ptis,appello ex tali causa,& ex alijs suo loco,
& tempore proponendis, cum hæc generalia
verba nihil operentur.
38 Tertia extat differentia inter appellationẽ
à sentẽtia definitiua & appellationẽ ab inter-
loquutoria,quod illa possit iustificari ex nouis
probationibus,quia appellans ait,non proba-
tum probabo, & non producta producam, l.
per hanc, C.de temp. appel. & ibi Bart. ac alij
DD.cap.fraternitatis,extra de testib. facit etiã
39 text.in l.eos,§.siquid autem, C. de appel. At
appellatio ab interloquutoria regulariter ne-
quit iustificari, nisi ex eisdem causis antiquis,
& in appellatione expressis,nec quidquam de
nouo produci potest.Text.est in Clem.appel-
lanti,tit.de appell.& ita Bart.in l.ait prætor, ff.
40 de minor.Vbi ipse assignat egregiè rationem
disparitatis ex eo,quia potest quis appellare à
definitiua, quamuis iustè lata fuerit,& quãuis
iudex nequaquam iniustitiam commiserit;ta-
lis enim appellans sperat ex nouis rationibus
vincere in causa appellationis, ac propterea
si de iure fiat appellatio, etiam à iusta senten-
tia, conceditur appellanti nouas probationes
adducere; nam alias ex eisdem actis vincere
41 non posset. Ab interloquutoria tamen non
fit appellatio,nisi facta per iudicem iniuria,vn-
dè ista non potest detegi,nisi ex eisdem actis,
& ex causis corã iudice à quo,prius iam pro-
ductis,cũ nequeat iudici à quo, imputari di-
cta iniuria, si hæc per appellantem ex nouis
causis detegatur. Pertractat hoc benè Marant.
par.6.à n.159.vsq;ad 170. expressis ibi aliqui-
bus limitationibus. vide apud ipsum.
42 Differunt quartò appellatio à sententia de-
finitiua,& appellatio ab interlocutoria, quod
illa,vt plurimum, statim atq; fuit interposita,
liget manus iudicis à quo,ita vt nõ possit pro-
cedere ad aliquem actum vlterius in ea causa.
Adsunt pro hoc manifesti text. in l. appella-
tione,C.de appell.l.1.in princ.ff. nil inn.appel.
pen.& in cap.non solum in princ.de appell. in
6.ex quo cap. patet quod idem sit ante inter-
43 positam appellationem infra decem dies.Di-
xi vt plurimùm, quia oppositum seruatur in
22. casibus,quos totidem limitationib. ex iu-
re,& ex cõmuni DD.adducit,& expendit Ma-
rant.dict.par.6.à n.174.vsq.ad 206.apud quem
videas, nobis indicasse sit satis.
44 At appellatio ab interloquutoria nequa-
quam ligat manus iudicis à quo, sed potest
hic procedere ad vlteriora, vsque ad defini-
tionem inclusiuè,donec per iudicem appel-
lationis fuerit illi inhibitum.Patet ex d.c.nõ
solum,circa fin.de appel.&deducunt Bald.in
45 l.eius,, qui, eod.tit.& l.intra vtile,col.2.ff.de
min.ang.in cons.217. & alij. Imò, non ob-
stan. appellat.potest per iudicem à quo pro-
ferri sententia definitiua, etiam parte nõ ci-
tata,quia ex quo appellauit, videtur se face-
re contumacem, & indicare mentem suam,
quod nolit comparere.Facit pro hoc text.in
c.eũ,qui,de dolo,& cont.lib.6.&Clem.1.eod.
tit.ac cum Bart.in d.l.intra vtile.& tradit Ma
46 ran.loc.cit.n.172.Addens ibi ex mente eius-
dem Batt.per eum citati,quod vbi primũ iu-
dex appellationis pronunciat,benè appella-
tum fuisse, omnia attentata reuocentur.
47 Sed quid si fiat per te appellatio ab interlo-
quutoria, & iudex, à quo adhuc non inhibi-
tus progrediatur,vsq; ad sententiam definiti
uam ferendam? poterisnè tunc ab ista etiam
appellare? Responsio affirmans est prorsus
vera,si id facias cum protestatione,quod per
hanc non intendas à priori appellatione di-
scedere;nam non repugnat,appellationes ge
minari, & conceditur tibi optio,quã volne-
ris, prosequi,cum vtraque nequeas. Ita Ioan.
Ferra.in d.tract.de appell.c.4.n.42.cum Bald.
in l.generaliter §.sed iuramẽto,C.de reb.cre-
dit.Gard.in Clem.n.§.similiter de re iudica-
ta,& cum Alex.in l.eius,qui ff.de appell.
48 Dixi,adhuc non inhibitus,quia vbi primum
inhibetur,manus ei ligantur, & non valet ad
vlteriora progredi; dummodo tamen inhibi
tio sit legitimè interposita, cum causæ cogni
49 tione, & parte citata. Nam iudex appella-
tionis non potest inhibere casu, quo nõ erat
appellandum, aut quia causa est iniusta, aut
appellatio est friuola, & frustratoria; ac pro-
inde debet præcedere causæ cognitio, & ci-
tatio partis; ijs autem præcedentibus, si in-
hibitio legitimè interponatur,manus iudicis
à quo ligatæ manent. Ex tex. in c. Romana,
§.si vero,& §,si autem, de appell.lib.6. & ex
mẽte Pely.In c.dilectus,el 2.de rescrip. Alex.
in cons.91.vol.2,Abb. in cap.cum venissent,
de restit.in integr.& ex mente aliorum do-
cet egregiè Maran.vbi supra,nu.207.
50 Parimodo ligantur manus iudicis à quo, &
nõ potest hic vltrà progredi ad vllũ actum iu
ridicum, vbi primum legitimè appellatur ab
interloquutoria,si huic appellationi,corã eo
interpositæ,ipse deferat, quia deferendo,seù
admittẽdo eã,ipsem et sibi inhibet,& sibi ipsi
manus ligat,ac propterea nequit vlterius in
causa procedere. Facit pro hoc manifestè
text.in c.cũ appellationib.& ibi Gemin.de ap
pell.lib.6.&cum Bart.in l.intra vtile,de mino
& in l.eius, qui, de appel.recip. traditq; Ma-
51 ran.loc.cit.n.209. Qui n.210. rectè addit ex
tex.in e.de priore,de appel.&in l.quoniã iud.
C.de appel.quod teneatur Iudex,à quo, de-
ferre appellationi,vbi hanc ex causa iusta in-
terpositã fuisse constat, alias puniendus ve-
nit, sed quanam pœna, videas, si lubet,apud
illum

illum , nè nos immoremur .
51 Tandem ligantur manus iudicis à quo , &
impeditur,nè vltra progrediatur, per appel-
lationem ab interloqnutoria sententia, quo-
ties hæc grauamen irreparabile, & exequu-
tionem similiter irreparabilem continet:vt si
quis pro ernenda veritate delicti interloqnu
toria sententia cõdemnetur ad torturã; quia
tunc iudex,sic eum condemnans interposita,
seù pendente appellatione,etiam ante inhi-
bitionem,nihil exequi potest.Est certa,& cõ-
munis omnium doctrina,notanda pro dicẽ-
dis infra spectantibus ad S. Officium,quã cũ
Bald in l.generaliter,§.sed iuram. C.de reb.
cred.cum Par.in tract.synd.in verb.tort. & cũ
alijs per ipsum citatis adducit Maran.ibid.n.
53 212. Addens quod circa hoc sit hodie pro-
uisum in Regno (scilicet Neapolitano) per
capitulum Regni, quod incipit,Si iustè , quo
cauetur recipiendam esse appellationẽ à tor
tura,& si iudex noluerit admittere,sed pro-
cessit ad torturam post appellationẽ , si qui-
dem tortus fuit mottuus , vel in tormentis ,
vel per condemnationem ad mortem, tunc
iudex debet vltimo supplicio damnari. hęc
ille totidem ferè verbis: vide olura apud ip-
sum:atq: hactenus de diuisione appellationũ
à definitiua, & ab interloquutoria, ac de dif-
ferentijs inter ipsas .
54 Sequitur diuisio appellationum, legitimæ ,
scilicet,& validæ,ex motiuo iusto;atq; illegi-
timæ,& inualidæ ex motiuo contrario, quæ
ex terminis ipsis innotescit , & magis ex
dicendis infra constabit . Verba autem illa
55 nostræ Regulæ(iudicium causæ, siuè ciuilis
siue criminalis)indicant aliã diuisionem bi-
membrem appellationis valdè genericam, &
vniuersalem,nempè in eam, quæ fit in causis
ciuilib.& eam,quæ interponitur in causis cri-
minalib. vtraq; per se iam patet,& ex sequẽ-
tibus clarius patebit; de secnnda in causis cri
minalibus præcipuè est futurus nobis sermo,
vti magis spectãte adS.Officiũ:attingetur etiã
infrà in criminalib. subdiuisio appellationum
à sententiis condẽnatorijs , aut absolutorijs.

Quis appellare potest? à quonam iudice , & ad quem appellatio quælibet interponenda,præsertim in S. Officio?

REGVLA CCCLXVI.

56 QVilibet,cuia interest,si attento iure,aut
condicto partium,haud sit inhabilis,ad
defensionẽ appellationis recurrere valet,per
seipsum immediatè, vel per aliam personam
eadem inhabilitate carentem . Vltrà litigan-
tes idẽ præstare potest quiuis tertius simili-
ter interesse qnoquomodo in causa habens .
57 Est antem locus appellandi regulariter à qui
buscunq; iudicibus tam delegaris , quam or-
dinarijs superiorẽ recognoscentibus; nequa-
quam tamen ab illis,qui talem non recogno
scunt , excepto quadruplici casu. Appellatio
58 item, vt sit valida, ad iudicem competentẽ
fieri debet,& attentis substantialibus semper
ad maiorem à Principe,vel Magistratu iã assi
gnatum,aut assignandum. In causis autem fi-
dei,vt plurimum,appellatio ad Papã faciẽda.

---

59 TRiplex genus personarum circũstantia,
Quis,in præsenti loco indicat: nempè
personę appellantis,& iudicis à qno,ac iudi-
cis ad quem,vt communiter vocãtur;& quã-
uis ex doctrina earum potuissent sine dubio
tres Regulæ completæ formari;visum est ta-
men conuenientius,breuitatis gratia,sub vna
tantum tripartita eam comprehẽdere.Prima
60 pars, cuicunq; esse licitum ad appellationis
auxilium confugere, duplici conditione con
currente,& qnod sit habilis, & quod habeat
interesse in causa,vt certa prorsus traditur ab
omnibus,præcipuè à Glos.in c.cũ super de re
iud.in l.Imperator,ff.de appel.in l.si quis pro
uocatione, C. eod. neq; hoc maiori indiget
probatione,sed tantum,vtraq; conditio qua-
liter requiratur, indicandum .
61 Quoad primã patet ex c.nõ solet,2.q.6.& af-
fert Lancell de atten.appel.pend. limit. 50.n.
14.quod appellatio per inhabilem personam
interposita sit nulla, nulliusque effectus . Pro
quo facit principiũ illud generale,quod cum
Osasc.Masuer. Alex.& cũ alijs , qnos refert ,
adducit Rnginell.§.2.c. 1.n.2.spectare scilicet
ad officium iudicis diligentẽ inquisitionem
super legitimitate personarũ,& esse hoc prę-
cipnũ cuiusq; iudicij fundamentum, adeò, vt
etiam post tres cõformes possit produci ista
exceptio inhabilitatis personæ , licet coram
Principe,aut corã alio super.magistr.agatur .
62 Dixi,attẽto iure,aut cõdicto partiũ, quia ex
alterutro istorũ capitũ prouenit esse aliquem
inhabilẽ ad appellandũ. De posteriore con-
stat ex text,in l. 1.ff.à quibus appellare nõ li-
cet,secundũ quẽ non potest vti beneficio ap-
pellationis,qui pacto aliquo expresè iure
appellãdi renunciauit: excepto vbi fuit enor
missimè læsus.Ita cum Angel.Aret.in d.l.1.§.
1.n.6.& cum Guid.Pap.per ipsum cit. idẽ Ru
63 ginell.d.c.1.n.136. Qui multa limitando pro
ponit exẽpla in isto c.1.& multò plura in c.3
ac alibi,quibus patet,quinam ex dispositione
iuris sint inhabiles ad appellationẽ interpo-
nendam. Attingã vnũ,vel alterũ, reliqna vi-
64 deas apud illum.Ex dispositione iuris c.cum
specialis,§.porrò,de appel.qnicunq; religiosi
qnando secundùm regularem obseruantiam
aliquid sit inhabiles existunt ad appellãdum
à sno superiore,nisi in modo excedatur.
65 Laborant etiã eadẽ inhabilitate appellandi
ex testib.in l.cõstitution.ff.de appel.l. 1.C.de
rap.virg.c.cũ sit Romana,c.peruenit,& c.cõ-
suluit,de appel.& c.1,de homicidio,in 6.om
nes condemnati ob atrocitatem alicuius cri-
min is,cuinsmodi sunt raptores virginum,fal-
sificantes monetam, latrones insignes,ducea
factionum, assassini, criminosi læsæ maiestatis
& alij, de quibus Maran.p.6.specul.à nu. 294.
66 vsq; ad 298. Præsertim sunt huiusmodi,hære
tici,quibus non licet appellare,iuxta c.vt in-
quisitionis,de hæret.in 6.vt afferunt Symanc.
de cathol.inst.tit.7.Rojas cum multis, singul.
19.n.

19.n.4.& Pegna in direct.Inquisit. p.3. com-
men.20. de hoc tamẽ ex professo infra, quia
etiam hæretici quandoq; appellare possunt.
67 Deniq; ob inhabilitatem reijcitur ab appel-
latione quicunq; de delicto simul est confes-
sus, & conuictus, ex l.2.C.quod appel.non
recip. non verò qui diuisim, vel confessus
tantum, vel tantum conuictus, vt latè osten-
dit ibid. Maran. num.292.Addens num.293.
68 quod sit inhabilis etiam ad appellandũ quili-
bet criminosus in facto notorio, vt patet ex
c.cũ sit,c.peruenit,& c.cõsuluit,el.1.de appel.
69 E contra verò legitimæ, & habiles censen-
tur ad inferendam appellationem quælibet
personæ, quibus à iure inhabilitas ad id non
inducitur; & quidem multò magis, si tales
expresè ab ipso iure declaratæ fuerunt.Do-
cet ex mente omnium Ruginell.vbi supra,
n.5.affertq; varia exempla nu.seqq.dictæ de-
70 clarationis in diuersis personis. Vt in defen-
sore rerum publicarum, l. tutores, ff. quan.
appel.in compromissario,l.ex consensu, ff.de
appel.in curatore,& negotiorum gestore,l.1.
ff eod.in princ.ff.nil nou. in vno ex plurib. si
defensio est communis,l.1.C.si vn.ex plur.in
milite,l.qui suspectum, ff.de appel.in eo, cui
vt indigno bona vacantia auferuntur,l.1.lata
sententia, C.de appel.in ciue excusationem
manifestam habente, C.eod.ac in alijs simili-
ter habilibus à iure ad appellandum declara-
tis, vt vdere est apud Ruginellum citatum.
71 De secunda item conditione habendi inte-
resse in causa,patet ex text.in c.cum inter,de
elect.& in l.1.initio, ff.de appell. recip. quòd
cuilibet, cuia interest, licitum sit appellare,
aliàs secùs,Affert cum Hostien.in summ.vers.
quis possit,rubr.de appel.& cũ Bart.in l.quo-
ties,C.si plur.vna sent.idem Ruginell.nu.22.
72 Qui nu.23. resoluit benè ex mente Angel.
Aret.in l.à sententia,num.6.ff. de appel. & ex
mente aliorum, esse relinquendum ar-
bitrio prudentis iudicis, & consideratis in-
strumentis, actis, & iuribus,factiq; veritate
diligenter perpensa,decernat, an intersit illi,
qui ad defensionem appellationis recurrit.
73 Notandùm tamen,quod ista secunda cõdi-
tio non ita strictè sit sumenda, sicut illa pri-
ma,cum ob quoduis minimum interesse, &
ex quocunq; leui motiuo,quis in causa illud
habens appellare valeat,etiam in secunda in-
stantia.Ita ex l.si perlusorio nomine,ff.quan.
appel.& l.à sententia cum §. suis,ff. de appel.
Alber.cons.92.nu.5.lib.1.vt ipsum citat,& se-
quitur Ruginel.d.c.1.n.25.
74 Hinc deducitur (& innotescit indè illud in
Regula positum,posse scilicet grauatum ap-
pellare non solum per seipsum, sed mediatè
etiam per alium habilem) quod habeat locũ
appellandi pro alio ille, cuia interest, solum
pietatis, aut miserationis causa, quod præ-
cipuè in criminalibus verum est, l. non tantũ
ff.de appel.recip.cuilibet.n.pro condemnato
appellare conceditur; secundum l.addictos,
C.eod.& secũdum l.obseruare,C.quor. appel.
75 non recip. Similiter licitum est appellare pro
alio illi, cuius tantum interest coniunctionis
causa, vt matri pro filio, l.1.ff.de appell. te-
76 cip.l.fœminas, ff.de procur. & filius pro pa-
tre damnato, nomine patris pro bonis, quæ
per eum acquiri possunt,non reijcitur ab ap-
pellatione interponenda, l. ex consensu, §.
filium, ff. de appel. ita Guid. Papa citatus à
Ruginell. ibid. num. 75.
77 Quid quod tam in ciuilibus, quam in cri-
minalibus pro alio interesse habente aliquis
extraneus appellare potest, etiamsi huic
nullo modo intersit? In criminalibus facit
l. vnica, in fin. ff. nil. nou. appell. pend. vt
pro Clerico degradando, & iudici sęculari
tradendo, vel pro eodem, si venit membro
mutilandus,cum hoc damnum morti æqui-
paretur, l. 2. C. de offic. eius, qui vic. alter
gerit, auth. de collation. §. ad hoc pro-
hibemus, & tradit Ioan. Ferra. tract. de
78 appel. cap. 5. num. 66. Item in ciuilib. pari-
ter secundum text. in cap. non solum 2. qu.
6. & in l. 1. ff. de appell. recip. Ostenditur
etiam per statutum Mediolan. in cap. 151.
lib. 1. cuius meminit Ruginell. dict. cap. 1.
num. 82. pro re præsenti his verbis: Vbi,
inquit, permissum est cuilibet pro alio ap-
pellare, dum tempore, quo appellat, vel
infra octo dies à die appellationis interpo-
sitæ inclusiuè satisdet idoneè, quòd ille,
pro quo, vel cuius nomine appellauerit,
vel appellat, ratum, & firmum habebit, &
in iudicio perseuerabit. ita ille, quem vi-
deas circa omnia prædicta copiosius disse-
rentem.
80 Superest discutiendum circa hanc primam
partem Regulæ, qualiter nullo ex duobus
præcipuè litigantibus appellante, vel quòd
non habeat interesse in causa, vel quòd nõ
curet de iure appellandi, valeat etiam ter-
tius, cuia interest, in eadem causa appella-
tionem nomine proprio interponere.
81 Posse hoc fieri, supponimus omninò cer-
tum ex l. ab executore, §. alio, & ex l. à
sententia, ff. de appell. afferuntq; Glos. in
cap. non solent, 2. quæst. 6. Rom. consil.
343. Felin. in cap. cum super, num. 11. de
re iudic. Rot. decis. 4. alias 390. & Couar.
pract.qu. cap.15.in princ.
82 Hoc supposito, sciendum primo, quòd
tertius dicatur ille, qui præcedente citatio-
ne, aut sine ea comparet ad causam agita-
tam inter alios, pro suo interesse, secundum
l.si suspecta, & ibi Bald. ac alij, ff. de appel.
83 Notanda particula, ad causam agitatam in-
ter alios, quia si ipse tertius fuisset in causa,
nequaquam admitteretur, neq; in possessorio
Ita cum citato Feli.in d.cap. cum super, &
cum alijs per ipsum citatis Ruginel.vbi supra
84 num.36.Pari modo non est admittendus ter
tius, tam in prima, quam in secunda instantia
si prius sciuisset causam agitari. Ex mente
citati Feli.Bal.in d.l.à sententia, de appell.n.
8. & aliorum, affert idem Ruginell n.37.
85 Ad certificandum autem sufficienter iu-
dicis animum, quod tertius nesciuerit cau-
sam agitari, adhibenda est cautela in praxi
recepta, nempè vt iste dicat: Iuro ad San-
cta Dei Euangelia (iuxta dispositión. cap.
pacto, de exception.) me nuper, & infra
de-

decem dies sciuisse, & ad meam notitiam deuenisse talem sententiam; pro tali, contra talem, in hac, vel simili forma latam, quæ mihi præiudicium facit, saltem quale quale, & me grauat, vndè appello. Ita cum Angel. Aret. in dict. l. à sententia, num. 57. & cum Felin. in dict. cap. cum super, num. 12. circa prin. de re ind. idem Rugin. n. 38. totidem verbis.

86 Dein, vt dictus tertius admittatur ad appellandum, statim initio suæ comparitionis debet docere saltem summariè de suo interesse in ea causa, aut promittere se illud incontinenti probaturum. Tradunt post Bald. in l. fin. C. de edic. Diu. Adr. toll. Marsil. in rub. C. de probat. & Angel. Aret. ibid. nu 5.

87 Quod autem sufficiat summariè sic de dicto interesse docere, tenent vt certum, & communiter receptum idem Feli. nu. 16. & in cap. veniens, num. 13. de testib. Tiraquel. de constit. par. 3. limit. 13. nu 14. & Couar. pract. qu. cap. 16. nu. 1.

88 Taliter probato suo interesse, procedit dictus tertius ad interponendam appellationem, idque præstare debet non verbis conditionalibus, vt, à tali sententia appello, quatenùs contra me facit, vel similibus, sed purè, & absolutè absque conditione. Ita Lancellot. de atten. appellat. penden. ampli. 14.

89 num. 23. Tenetur enim exprimere causam in ipsa appellatione, ex text. in cap. cum super, de re iud. secundùm Glos. l. 2. in verb. iudicio, ff. de appell. recip. Bald. & Salic. in authen. hodiè, C. de appel. & secundùm alios, quos citat, & sequitur Rugin. §. 2. cap. 1. nu. 44. apud quem multò plura inuenies de personis quibuslibet, quæ appellare possunt. Nobis tradita sint satis.

90 Quoad secundam partem nostræ Regulæ, de personis, seù de iudicibus, à quibus appellandi est locus, patet ex text. in cap. omnis, & cap. ad Romanam, 2. quæst. 6. l. iudicium soluitur, ff. de indic. & l. proconsulib. C. de appel. quòd, regulariter loquendo, licitum sit appellare ab omnib. iudicib. tàm delegatis, quàm ordinarijs superiorem recognoscentib. (vndè ab Inquisitorib. inferioribus licitum erit appellare, vt infrà videbimus) Ita Specul. in tit. de appellat. §. videndum, in princ. Brun. à Sole, qu. 24. num. vlt. Maran. in specu. par. 6. nu. 246. & communiter alij. Ratio est, quia non facit iniuriam

91 iudiei, qui ab eius sententia appellat. l. & in maiorib. C. de appel. cumque appellatio sit quædam defensio, quæ à iure datur oppressis contra grauamen per iudicem illatum, l. 1. ff. de appel. & dict. cap. ad Romanam; censetur cuiuis ipsa concedi, per quemcumque iudicem illud inferatur: ergo grauatus à sententia cuiuslibet iudicis, potest

92 appellationem interponere. Atque quòd hæc sit defensio, constat per text. in cap. cum spirituali, §. porrò, de appel. traduntq. Soc. in cons. 195. vol. 2. & Maranta vbi suprà, num. 247.

93 Dixi, regulariter loquendo, quia diuersi casus excipiuntur. I. in Episcopo, cuius iurisdictio fuit prorogata, nam ab eius sententia non datur appellatio. Casus est singularis in l. Episcopale, C. de Episc. aud. Secùs tamen

94 est in alio iudice prorogato, vel dato de consensu communi partium, à quo appellari potest, l. ex consensu, initio, & ibi Bart. ff. de app. afferto. Maranta ibid. 255. & 256. Secun-

95 do in iudice mero executore, quia ab executione facti non admittitur appellatio, ergo nec à sententia iudicis meri executoris, text. est in l. ab exequutore, & ibi Bart. ff. de appel. & in l. ab exequutore, C. quor. appel.

96 non recip. Quamquàm hoc est intelligendum cum limitatione, nisi talis iudex in modo excedat, tunc enim ab eo appellari potest; debet tamen exprimi causa in appellatione. Ita cum Bart. cit. idem Maran. nu. 259. qui plures limitationes apud Spec. vi-

97 dendas esse affirmat. Tertio in iudice arbitro, à quo non appellatur, sed eius sententia exequutioni mādari debet metu pœnæ, se-

98 cundùm l. diem proferre §. stari, ff. de arb. & l. 1. C. de arb. Similiter quando pœna adiecta erit compromisso; secùs, si non sit adiecta, quia tunc agitur de interesse, secundum eandem l. diem proferre, §. fin. Ita cum Abb. in cap. per tuas, de arb. & cum alijs Maran. lo. cit. n. 261. quem legas circa hoc, & circa reliqua hùc spectantia.

99 Tandem, quoòd non sit locus appellandi à iudicib. haud recognoscentib. superiorem, habetur expressè decisum in l. 1. ff. à qnib. appel. nō lic. & in cap. cuncta per modum, 9. qu. 3. vbi peculiariter est sermo de sententia Papæ, à qua non est licitum appellare; sed idem est de quonis Principe, seù indice superiorem non habente, intra confines sui status, seù suæ potestatis, & iurisdictionis.

100 Hinc à sententia Ducis Venetiarum non datur appellatio & cum Cyn. per eum cita. docet Maran dict. par. 6. n. 254. ob eam rationem, quia non recognoscit superiorem.

101 Neque item est locus appellandi à S. Regio Consistorio, quia sententia per eum lata habet vim legis, cùm proferatur sub nomine Regiæ Maiestatis, ac proindè censetur sententia ipsius Regis. Tradit idem Maran. nu. 251. & 252. allegans praxim Regni Nea-

102 pol. Similiter nō habet locum appellatio à Præfecto Prætorio; est expressum in iure, l. præfecti, ff. de minor. & l. 1. §. his cunabulis, ff. de offic. præf. præt. ac l. 1. C. de sent. præf. præt. Ita ibid. Maran. nu. 250. quem legas, sicut & Ruginell. pluribus de hoc puncto, agentem, §. 2. cap. 2.

103 Nihilominus quatuor casus excipiuntur, in quibus licitum est appellare à iudice, seu Principe absoluto non recognoscente superiorem. Primo cōceditur appellatio à Principe malè informato, ad eundem benè informatum, quicunque iste sit, siuè Rex, siuè Imperator, l. 1. §. quæsitum, ff. de appel. & l. 1. C. de relat. Ita cum Bald. in cap. sententiam

35.qu.9 cum Mart.de Laude,tract. de Princi-
pe, art. 42.& cum alijs ipse Ruginel.loco ci-
tato, nu.5.

104 Pari modo est locus appellandi à dicto
iudice,seù Principe, quando iste sentētiā tulit
ad relationē, vel secundùm consiliū alterius,
l.1.in princ.ff.quan.appel.atq;ex mente Dec.
in c.Intimasti, nu.16.vers.indè,de appel. Rom.
cōs.521. Ang.copiosè,cōs.86.& aliorū affert
105 idem Ruginel.n.2.E cōtra tertio datur ap-
pellatio à iudice, qui secundùm responsio-
nē Principis sententiā profert. Quāquā tunc
106 nō obligatur Princeps appellationi deferre.
Tradit ipse Ruginel.nu.3.& 4. ex Dec.nu. 11.
& ex Galer.lib.2.de senten.concl. 1.n.6.

107 Tandem admittitur appellatio à Principis
absoluti sententia, si hæc manifestam conti-
neat iniquitatem. Ita cum Viu.in suis comm.
in verb. appellans, vers. imo concludo, lib.1.
ibid.Ruginell.n.5.Estq; per se notum attento
iure naturali.

109 Restat discutienda tertia pars Regulæ no-
stræ, seù duplex resolutio ibi tradita, pro illo
quæsito, ad quemnam iudicem sit appellatio
interponenda? Prima est valdè communis,&
generica, esse, scilicet interponendam ad iu-
dicem competentem,si tam substantialia,quā
accidentalia appellationis attendantur, cum
Glos.in cap.2.de consuet.in 6. & in c.Roma-
na, de appel.in 6. ac cum alijs,vt certum tra-
dit Ruginel.§.5.glos.vnica, n.1. nec est cur in
hoc ostendendo amplius immoremur, cum
non sit huius loci agere de competentia
iudicis.

110 De secunda resolutione, quod debeat fie-
ri appellatio ad iudicem maiorem, à Princi-
pe, vel Magistratu assignatum iam,vel assignā
dum; ijs,quæ tradidimus supra n.9.declaran-
do definitionem appellationis, addimus mo
do ex Ruginell. citat. num.4. per sequentia
verba.

111 Et in tantum,inquit,consuetudo contra sub
stantialia non valet, vt neq; Papa dispensare
possit de maiori ad minorem illo adhuc exi-
stente minori, appellari posse. Bero in d.rub.
n.23. Nam etsi Papa substantialia tollere, &
mutare possit, Glos.in cap.cum ad monaster
de statu Monachor.& cap.quanto de transla-
tione Episcopi, non tamen facere potest,
quin rationi naturali subiectus sit, vt multis
probat id. Bero. d.n.13.& seqq. ita ille.

112 Addit tamen bene ipse n.5.cum eod.Bero
n.35.& cum alijs, fieri posse, vt ille, qui erat
minor, vel par, quoad actum appellandi, &
cognitionem causæ appellationis, censeatur
maior; imo eo ipso,quòd quis à Principe,vel
Magistratu assignatur iudex ad quem,seu ap-
pellationum, vti communiter assignari solet
aliquis, illicò existit maior,seù superior respe
ctu cuiuslis Iudicis à quo,per eundem Prin-
cipem, aut magistratum constituti.

113 Dixi assignatum,vel assignandum;quia cō-
tingere potest aliquando,vt is, qui iudex ap-
pellationum constitutus reperitur, ob legi-
timam causam à valēte appellare recusandus
venit;tunc ratio postulat,vt ei alter assigne
tur, nisi fortè iam antea assignati fuissent duo
vel plures insolidū, sine depēdentia vnius ab
114 altero. Quæ assignatio plurium,quod fieri pos
sit,& quòd ad aliquē ex eis sit appellādū,& nō
ad alium(quidquid dixerit Præpos.in rub.de
appell.nu.49.(certum esse defendit Ruginel.
d.glos.vnic.num.9.cum Ruin.cons. 84.lib. 5.
nec video, cur non possint assignari duo, vel
115 plures,cum hoc de iure aliquando in Vica
rijs generalibus habeat locum, & quidem in
hoc Meliten. Episcopatu per tempus pluriū
annorum duos simul, & insolidum Vicarios
generales vidi. Dato autem, quod duo ap-
pellationum Iudices assignati existant, esset
nimis dissonum,ad alium, quam ad alteru-
trum ipsorum appellationem interponere.

116 Sed. quid, si ad vnum ex duobus assignatis
quis iam appellauit,poteritnè postea eo o-
misso, ad alterum pro eadem appellatione
recurrere? Pars affirmans vera est,seruatis ali
quibus conditionibus,vt ex communi sentē-
tia afiert Ruginel.loc.cit.n.10.& seqq. Prima,
117 vt fiat intra 10. dies appellandi, & non vl-
tra. Ita Osasch.decis.131.n.13. & Franc. in c.
interposita,§.ille denique,n.12.de appel.Se-
118 cunda,dummodo appellatio non sit adhuc
in actis præsentata, nam post præsentationē
eius,cum appellans ipsam prosequi possit,ta-
lis variatio iudicis non est licita.Franc.ibid.n.
119 11. Tertia, vt nō agatur de præiudicio par
tis,aut huic non sit iam quæsitum ius,l.fin.C.
quan.prouoc.non est nece.c. mutare ; de reg.
iur.in 6.ita cum Bal.in cons. 344. lib. 3. idem
Ruginell.n.13.& 14.

120 Nota, quod prædicta variatio iudicis ad
quem, semel tantum possit licitè fieri,secun-
dum text.in l.fideicommissa, §.si quis ff. de
leg.3.ibi. non amplius quam semel, atq; in
iure sit dispositum, ne lites fiant immortales
cap.finem litib. de dol.& contum. Affert cum
Bal. & Alex.per eum relatis ipse Ruginel.nu.
17. ad quem,in diuersis locis remitto lecto-
rem plura scire cupientem circa hanc partē
circumstantiæ, quis, seu iudicis ad quem, vt
nos circa eandem in causis fidei vnum ver-
bum proferamus.

121 Vbi est locus apud Tribunalia S. Officij à
sententijs contra hæreticos,seu de hæresi su-
spectos appellandi (quod Regula sequēti ex
pendemus)certum est appellationem inter-
poni debere à minoribus, seu particularibus
Prouinciarum Inquisitoribus ad maiorem,
seu supremum Inquisitorem, nempè summū
Pontificem, vt tradit Farin.de hæres. q.18.§.
122 15,n.240.Exprimens ibi cum Vmbert.Lo-
cat. in Iudicial.Inquis.verb.appellare, & cum
alijs, casu, quo in causa fidei per sententiam
Episcopi aliquis ex non exempris fuit graua
tus,posse hunc ad Metropolitanum,aut etiā
isto omisso, ad Papam appellando recurrere
e.si duob.de appel.c.quoties,& c.ad Rom.2.
quæst.6.

123 Verum bene ait Pegna,3.p. Direct. cōmen.
31.n.126. vers. hæc postrema, quòd prædictū
asser-

assertum de interponenda appellatione ad Metropolit. etiam in causa fidei contra non exemptum, haud facilè videatur admittendũ sed quod semper debeat appellari ad Sedem Apostolicam, seù ad S.Congregationem Ro-
124 manæ Inquisitionis. Ratio est, quia causæ maioris momenti, quales censentur, quæ fidei nego tia discutiunt, ad sedem Apostolicam desé rendæ sunt, iuxta cap. maiores, de baptism. & eius effect. & iniungit sic facere Anacletus Papa epist. 1. ergo appellatio in causa fidei ad Sedem Apostolicam interponenda.
125 Pro confirmatione huius doctrinæ de appellatione interponenda ad Sedem Apostolicam in causis fidei, non grauabor adiungere, quæ loc.cit.adducit idem Pegna, sic. Atque in hanc, inquit, sententiam prudentissimè inclinauit paucis antea diebus, quàm hęc scriberemus, Petrus Dusina S.Romanę, & Generalis Inquisitionis Assessor, vir insigni eruditione, & prudentia singulari: qui cum à me rogatus esset de hac re sententiam dicere, humanissimè respondit in hæc verba.
126 Magna subest causa, quod Sanctitas sua moueti possit ad statuendum, quòd in causis fidei ad Papam semper appellari debeat, vel ad supremum Tribunal Vniuersalis Inquisitionis Romanæ, tum propter tei grauitatem tum etiam propter multa inconuenientia euitanda; & quia etiam ipsi Metropolitani in arduis renentur consulere Sedem Apostolicam: quare circuitus inutiles essent euitandi, quibus rei fatigantur, negotia fidei publicantur, nec cura, & dignitate tractantur, sicut tractari debent. Hactenus vir ille. Cu-
127 ius hic libenter memini tanquam valdè benemeriti de nostro S.Officio Inquisitionis, & de hoc Episcopatu Melitensi, cùm vtrique iussu Gregorij XIII. laudabiliter pręfuerit, vt traditum à nobis in Prolegomenis nostri operis.
128 Sed quid circa appellationem in Tribunalibus fidei Hispaniarum? Audi eundem Pegnam, sub finem d.n.126. In Hispania, inquit, vt paulo antea dicebamus, ab inferioribus Inquisitoribus ad Generalem eorum Regnorum Inquisitorem, seu Inquisitionis Præsidem prouocatur, qui cum Consiliarius eius Senatus de appellatione cognoscunt. Ita
129 ille, addens statim rectè pro alijs Tribunalibus sic. In cæteris, inquit, prouincijs longè distàribus à Romana Curia, ne causæ fidei protraherentur, & delinquentes ipsa longa tẽporis mora, & expectatione fatigarentur; salubertimum esset constituere vnum aliquẽ insignem pietate, & eruditione virum, veluti Metropolitanum, vel Summi Pontificis Nuncium. aut à latere Legatum, si adesset, instar Generalis Inquisitoris Hispaniæ, ad quem in hac causa prouocaretur, cum appellatur ab Inquisitoribus inferioribus, aut
130 Episcopis. Interim, vt paulo antea diximus, Sedes Apostolica consulatur. Hæc Pegna, quibus totam Regulam tripartitam pro exprimenda in materia appellationum circumstantia, quis, absoluimus, vt iam ad circumstantiam, vbi, gradum faciamus, quæ locum, & casum indicant, ac secundum vtraque à nobis nunc expendenda.

Vbi, ac in quibus casibus concedenda appellatio? in quibus secus, præsertim apud Tribunalia S. Officij?

REGVLA CCCLXVII.

131 Debet appellatio fieri, vt sit valida, coram eo, à quo grauari prætenditur: ob metum tamen ab isto illatum, aut si copia ipsius nullibi haberi potest, sufficit, appelletur coram notario, vel corã iudice, aut solum coram honestis personis. Quocun-
132 que autem modo, siue iudicialiter, siue extraiudicialiter procedatur, conceditur appellatio in quibusuis casibus, & causis maioribus, & minoribus, à quibusuis sententijs tàm definitiuis, quàm interloqnutorijs, vbi ex eis grauamen aliquod insurgit; secus vbi nullum, aut vbi à iure ipso appellatio denegatur; exemplis infrà innotescet. Denique
133 apud S. Officium in causa fidei non admittitur appellatio à definitiua, benè tamen ab interloqnutoria.

---

134 Ad validitatem appellationis vti conditio substantialis, & necessaria communiter assignatur, quod fiat coram iudice à quo, seu coram eo, à quo appellans
135 grauamen accepisse prætendit. Non tamen est necessariò facienda, quidquid aliqui dicant, in loco iudicij, seù coram dicto iudice sedẽte pro tribunali: sed sufficit, si fiat in quouis loco, seu vbicunq; ipse præsens reperitur. Ita ex mente aliorum Maranta par. 6.
136 specnli num. 134. Et ostenditur peculiari, & efficaci ratione, cur requiratur hoc modo præsentia iudicis à quo ad valorem appellationis, quia per istam peculiariter de illius facto rescindendo, ac de ipsius iniquitate manifestanda agitur, ergo &c. Tradit cum Franc. in cap. appellatio, de appell. in 6. nu. 3. Rnginellus in præfatione sui operis, de
137 appell. num. 35. Qui post allatas ibi alias conditiones in faciend a appellatione seruandas, de quibus partim iam per nos dictum, & partim dicetur, sic nu.51. concludit.
138 Prædicta, inquit, omnia à nobis superius allata, in appellationibus interponentis, sunt ad vnguem obseruanda, alias si victi non appellauerint, & solemnia non fecerint, post non audiuntur, inquit, textus in l. qui suspectum, in fine, ff. de appell. & qui legitimè non appellat, habetur pro non

non appellante; text. in cap. 1. §. vltimo, de appell. in 6 vbi Franc. & Doct. not. hactenus ille, ergo, &c.

139 Nihilominus ex duplici capite appellans excusari potestà facienda appellatione coram iudice appellato: vel quia timet non sine fundamento aspectum eius; vel quia non ita facilè potest ipsum habere præsenté. Patet ex iuribus citandis, & est commune inter Doctores.

140 Ex quibus Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, in sexta quæst. de oper. nou. nunc. Franc. in cap. appellatio, num. 3. in fine, de appell. in 6. Alex. de Neuo, in cap. suggestum, de appellat. num. 13. & alij benè notant circa secundum caput ex duobus, quod non teneatur appellans requirere iudicem à quo in horto, aut in villa suburba-
141 na, imò nec in domo sua, nisi fortè solitus fuisset ille in domo sua, aut in eius camera audire partes, secundum Bart. in l. 1. §. dies, ff. quando appellandum sit, & secundum alios in dicto cap. suggestum.) Sed sufficiat illum quærere in loco publico, & ibi eo non reperto, dicatur verè, non haberi copia ipsius, & excusari à facienda appellatione coram tali iudice.

142 Tunc autem, sicut quando timet appellans aspectum illius, recurrere debet ad remedium à iure assignatum, nempè vt appellet, vel coram notario, vel coram iudice ad quem; Adsunt textus in l. cum quidam, ff. de appellat. in toto tit. C. qui per met. iud. non appellarunt, in capit. vlt. de appellat. propè finem, & in capit. pastoralis, §. præterea, in fine, de offic. ordinat. Affert cum Guidone Papa quæst. 56. nu. 43. cum Franc. in cap. appellatio, num. 3. de appellat. Ruginellus in dicta præfatione sui operis, num. 43.

143 De appellatione facienda coram notario peculiariter docent Abb. in cap. finali, de appellat. Maranta dicta par. 6. speculi, num. 122. & alij, quod vt sit iuridica, & valida debeat exhiberi coram tabellione proprio ipsius iudicis à quo, apud quem sunt acta causæ, & sententiæ, à qua appellatur; alioquin si coram extraneo fiat, & exhibeatur, censebitur clandestina appellatio, & non releuans, iuxta decis. 190. Rot. & tradit Ruginell. vbi supra n. 50.

144 Circa appellationem item coram uiris probis, seù personis honestis, tria, vt certa, testantur Doctores. Primum, hanc appellationem coram eis factam non esse licitam, nec validam, nisi casu quo appellans non potuit habere copiam iudicis à quo, aut iudicis ad quem: atq; hanc carentiam iudicis ab ipso appellante probari debere. Ita cum Alex. de Neuo, in dicto cap. suggestum num. 21. & 23. cum Hercul. de probat. negat. num. 26. vers. decimo infertur, & cum alijs ibidem Ruginellus nu. 43. & 48.

145 Secundum, quinam sint viri probi, aut personæ honestæ, esse relinquendum arbitrio eiusdem iudicis, qui decernit, an appellatio sit legitima, & admittenda, Ita ex Menoch. de arbitr. iud. casu 69 Ruginellus
146 num. 46. Tertium, dictam appellationem coram viris probis fieri pro duplici effectu, nempè ad impediendum, nè laudum, seù sententia transeat in iudicatum. Item ad hoc, vt sit locus priuilegio attentatorum; sed tunc appellatio iudici à quo intimari debet; illud cum Augnst. Ber. hoc cum Surdo per ipsum relatis affert idem Ruginell. num. 45. & 49.

148 Peculiariter verò, quod ob dictam carentiam copiæ iudicis à quo, vel ob metum appellanti iniectum, possit fieri appellatio coram Iudice ad quem, patet ex l. 2. §. quid ergo, ff. quando appellat. traditque Glosa in
149 Clemen. 1. de appellat. Metus tamen, vt benè aduertit Ioan. Ferrat. in tract. de appellat. cap. 5. num. 149. & 150. debet esse fundatus, & releuans, non inanis, seu ima-
150 ginarius. Porrò, inquit ille, qui sic vmbram quasi propriam metuentes, appellationem non interponunt, à reuocanda lite repelluntur, l. 1. & l. ab exordio, C. de ijs, qui per metum. ita ille. Debet ergo esse metus cadens in cóstantem virum, vt ipsemet Fet-
151 ra. addit. Imo tali metu affectus adhuc si compareat coram iudice à quo, & dicat ei, his, & alijs de causis, exprimendo ipsas, grauastis me, licet non vtatur verbo appello vel simili, sola causarum expressio in isto casu habetur pro appellatione. Ita cum Angel. Aret. in l. cum quidam, ff. de appellat. num. 1. Ruginellus in dicta *Præfatione sui*, num. 44.

152 Sed quid, si taliter timens non audeat comparere coram iudice à quo, & iudex ad quem longè distet, est aliud remedium præter appellationem coram notario, aut viris probis, si fortè etiam alterutro ex his modis ipsa impediatur? Audi eundem Ruginellum, num. 45. ex eodem Angelo Aretino num. 2. illud tibi benè assignantem. Remedium, inquit, est, vt timens intra decem dies datos ad appellandum iter arripiat versus iudicem ad quem, quia talis arreptio itineris in quocunque casu timor cadat, ha-
153 bet vim appellationis. Et statim addit cum Osasch. decis. 7. Pedem. num. 5. cessante metu arreptio itineris, vel missio nuncij non habetur pro appellatione. Hactenus il-
154 le; Atque vtrumque hoc vltimum sine dubio verum est; illud verò primum de arreptione itineris ob metum &c. nullus auctorum, quod sciam, hucusquè reprobauit, nec ego reprobo, sed tantum, vt probabile admitto.

155 Expendendum nunc sequitur, vbi, seu in quibus casibus concedi debeat appellatio. Videtur quidem paucis verbis satis expensum, si in communi dicatur, esse regulariter concedendam vbicunque grauamen aliquod parti infertur, siue iudicialiter, siue extraiudicialiter, per quamcunque senten-

tiam

tiam definitiuam, aut interloquutoriam in quibusuis casibus maioris, ant minoris momenti; l. & in maioribus, C. de appellat. l. non tantum, §. iussus, ff. eodem Tradunt; Specul. tit. de appellat. §. in quibus, Franc. in rubr. de appellat Diaz. regul. 35. appel-
156 lare, & alij. Pro casu grauaminis extraiudicialiter illati, est singularis textus in ca. bon. memor. de appel. per quem in eo dari appellationem ostendit Maranta dicta 6.
157 parte speculi, num. 378. Probatur etiam vniuersaliter in quibuslibet casibus grauaminis præsentis, aut futuri (exceptis aliquibus attingendis) quòd sit locus appellationis per definitionem ipsius supra à nobis traditam, & declaratam, in qua opportunè particula grauaminis futuri exprimitur.
158 Verum vt magis constet de hoc puncto visum est aliquos casus hic proponere ex multis à Ruginello citando adductis, in quibus ratione grauaminis futuri concedi-
159 tur appellatio, licet alicubi secus. Primo si iudex tentet procedere, non obstante exceptione recusationis eiusdem, licitum est statim ab ipso appellare, cap. cum speciali, de appellat. & tradit Socc. regul. 37.
160 Secundo est locus appellandi ante sententiam, vbi appellans timet, nè res sua indebitè occupetur, l. 3. C. qui bon. ced.
161 poss. Tertio, casu quo quis timet, nè ex communicatio infligatur, iuxta textum in capit. dilecti, & ibi Doctores de appellat.
162 Quarto appellatur à futuro grauamine, vbi pars ait iudici, appello, nè molestes me super tali facto: si grauamen futurum ex probabilibus coniecturis colligatur, cap.
163 bonæ, de appell. Quinto conceditur appellatio in beneficialibus, cap. qui contra certam, de elect. & affert Diaz in regul. 42
164 appellari. Sexto concessum est appellare illi, qui dubitat fore, vt condemnetur ad torturam, eique subijciatur, l. si quis prouocatione, C. de appellat. & cap. 1. de di-
165 lat. Septimo, vbi quis nominatur ad officium publicum, licet adhuc non electus sit, si coniectet futurum grauamen ex electione, ante ipsam, licitum ei appellare, l. ait prætor, §. quia tamen, ff. de minor. l. ad scribam, & l. 2. ff. qui admittit.
166 Vide alios casus apud Ruginellum, §. 2. cap. 2. à num. 411. in quibus ob grauamen futurum est locus appellationis, maximè ex vi iuris canonici, cap. cum sit Romana, & cap. super eo, de appell.
167 At attento iure ciuili non conceditur regulariter appellatio ratione grauaminis inferendi, sed iam illati tantum, l. 1. §. si quis tutor, ibi, cæterum antè frustra appellare, ff. quand. appellat. & l. 2. C. de Episcop. aud. omnesque Doctores in capit.
168 cum nobis, de elect. Præsertim id verum vbi res celeritatem requirit, & non patitur dilationem, iuxta textum in l. fin. C. de appellat. recip. vbi Bart. & alij auctores, qui ponunt exemplum in venditione pignorum post denunciationem, nam ab ea, ne venditio fiat, non est locus appellandi.
169 Quin etiam attento iure canonico aliquando non datur appellatio in casu grauaminis futuri, vt circa causas quasdam vertentes coram Episcopo, aut eius Vicario, verbi gratia, visitationis, correctionis, habilitatis, vel inhabilitatis: similiter circa criminales, secundum Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sess. 13. cap. 1. prope finem de reform.
170 Plures casus in specie non admittentes appellationem ob grauamen futurum inuenies apud Ruginellum dicto §. 2. cap. 3. num. 433. qui exprimit num. 439. pe-
471 culiarem sic. Sexto, vbi opponitur, inquit, aliqua exceptio etiam coram exequutore beneficiali, qui pariter extraiudicialiter procederet, non poterit appellari, dicendo, si non admiseris, appello, Bald. in cap. dilecto, per illum textum, quem in isto casu aureum dicit, de appell. & eum refert, & sequitur Præpos. ibidem num. 10. subdens, quòd licet ab exequutore beneficiali possit appellari, quoad effectum deuolutiuum, propter exceptionem non admissam; tamen ex quo non assumit partes iudicis, quoad effectum suspensiuum talis appellatio non operabitur; cum expendente poterit exequutionem facere, idque speciale sit in exequutione beneficiali. Hactenus ille; sed de duplici effectu appellationis, deuolutiuo, & suspensiuo, nobis infra sermo erit, cum de circumstantia, cur, agetur.
172 E contra verò, nullo modo est locus appellationi, vbi nequaquam adest vllum grauaminis illati, aut inferendi vestigium. patet ex iure, 2. quæstion. 6. per totam. Vndè cum non grauet iudex, si in his; quæ ab ipsius voluntate pendent, aliquid facere omittat, ita tunc non conceditur appellatio. Ita Specul. rubric. de offic. iudicis, §. impedit, post princ. vbi ait iudicem non grauare, si non faciat illud, quod ex officio suo supplere poterat, vt si non repellat actorem, qui nondum suam intentionem fundauit. Ita etiam Franc. in cap. ad hæc, il 2. num, 2. in fine, de appellat. quibus adhæret Ruginellus dicto §. 2. capit. 2. num. 73. & capit. 3. num. 408.
173 Similiter non est locus appellationi, vbi licet adsit grauamen, ei tamen pars grauata consentit. Tradit vt certum ex regula, scienti, & volenti, &c. cum Menoch. consil. 217. numer. 24. lib. 3. idem Ruginellus.
274 Denique non est locus appellationi, vbi leges quælibet, decreta, statuta, & pacta partium eam repellunt; debent tamen intelligi, nisi quis indebitè grauetur, nam tali grauamine dato, ad auxilium appellationis, saltem ex vi iuris naturalis veniens, semper auditur, maximè si sit notorium. Docent Alexand. consil. 106. numer. 27. Bal-

Bald. in l. 1. C. de momen. posseff. & l. 3. C.
ne lic. tertio pruocat. Roman. in l. de pu-
pillo, §. qui opus, ff. de oper. nou. nunc.
& cum pluribus alijs pet ipsum relatis Ru-
ginellus, d. §. 2. cap. 3. num. 74. & §. 5. cap.
2. num. 64.

175 Prædicta autem omnia sufficere viden-
tur ad satis indicandum in genere, vbi, seù
in quibus casibus concedatur appellatio,
aut secùs. Verùm, cum non omne, quod
tractatut, in genera possit diuidi, teste
Iurisconsulto, in l. cognitionum numerus,
ff. de var. & extraordinar. cognit. neqne om-
nes articuli, ob varietatem casuum, singu-
latim, aut certo sub genere tecenseri pos-
sint, l. non possunt, & l. neqne leges, ff.
de legibus, peropportunum, quis forte
iudicabit, si particulares omnes, seù sin-
guli hic exprimantur: Sed nè nimis mate-
176 tiam istam appellatinnum præter no-
strum institutum extendamus, cum innu-
meri sint casus, in quibus à iute appellatio
expresè, vel tacitè admittitur, aut repel-
litur, visum est conuenientius remittere
lectores, eorum cognitionis cupidos, ad
Cæsarem Ruginellum, qui ipsos abundan-
tissimè, & completissimè ordine alphabe-
tico collegit, dicto §. 2. toto cap. 3.

177 Nobis satis erit, si iuxta species appella-
tionis suprà declaratas, varios casus, in
quibus concessum est appellare, vel non,
præter iam dictos breuiter attigerimus.

178 Quoad causas criminales, conceditur
appellatio non solum à sententijs condem-
natorijs, supposito grauamine (quod vt plu
rimum fit, & non est, cur ostendatur exem-
plis) sed etiam aliquando à sententijs ab-
absolutorijs, ut est in sententia absolutio-
nis ab obseruatione iudicij, quæ appella-
tionem recipit. Ita Abbas in cap. ad dis-
soluendum, de desponf. impuber. Angel.
Aret. in l. 1. §. libelli, ff. de appellat. & alij,
quos refert, & sequitur Ruginellus dict. §. 2
179 cap. 3. num. 5. Qui è contra ait num. 6. cum
Gnidone Papa, Lancell. & alijs per ipsum
citatis, quod non appelletut ab absolutio-
ne excommunicationis, iuxtà textum in
cap. ab excommunicato, de rescript.

180 Diuisimus suprà appellationes iuxta va-
rietatem sententiarum iudicialium, & ex-
traiudicialium, ac varija exemplis indica-
uimus, vbi, seù in quibus casibus sit locus
appellandi ab eis, vel secus. Adiungamua
nonnulla alia exempla, vt de appellatione
admittenda, vel neganda à sententijs ex-
traiudicialibus, magis innotescat. Primus
181 casus sit, quod Clericus, aut Canonicus
habeat locum appellandi à mandato de re-
sidendo, per Ordinarium sibi iniuncto, in
cap. peruenit, il 2. de appell. modò causa
appellandi sit iusta, & non friuola, alio-
quin erit inualida appellatio, vt benè no-
182 tauit ibi Præpos. Mediolan. num. 1. Se-
cundus, vbi consanguinei, vel maior pars
erogatoriorum sunt discordes circa puel-
lam coniugio tradendam: tunc ob iustam
causam conceditur appellatio, l. 2. C. de
nupt. & ibi Bart. Folin. in rubric. de
tteg. & pact. ac alij. Tertius, datur appel-
183 latio à reuocatione locationis facta per ali
quos Canonicos sine consensu Capituli.
Textus est in cap. ad audientiam, de reb.
Eccles. non alien. Ita Ruginellus dict. cap. 3.
184 num. 39. Quartus, licitum est appellare
à solo grauamine verbali illato, sicut & à
reali futuro, ex l. 1. ff. de præf. Vrb. vbi Bart.
& Bellam. in cap. cum cessante, de appell.
185 Quintus, conceditur patrono appellatio
à mandato ipsi facto, nè alium præsentet,
secundum Abb. Lancell. & Matantam cita-
tos à Ruginello ibid. num. 22. apud quem
plura exempla.

186 Negatur è contra appellatio in casibus
extraiudicialibus. Primo ab eo, quod ma-
iot pars Capituli decernit, aut facit; est
textus exptessus in cap. 1. extra de his,
187 quæ à maiote parte Cauituli. Secundo
ab exactione decimarum non datur appel-
latio, iuxta cap. tua nobis, ibi, appellatione
remota, de decim. vbi Abbas, num.
cum limitatione ait, quod laicus tunc so-
lum appellate possit, quando allegat com-
positionem, aut exemptionem legitimam;
non verò, si consuetudinē, ant præscriptio-
188 nem. Tertio, si interponatur appellatio à
contractu quouis, nullius est valoris, nec
admittitur vllo modo, l. 1. C. de arb. Quat-
189 to in casu quocunque extraiudiciali, dum
Episcopus visitat, non est locus appellatio-
nis per textum in c. ad nostram, & in cap.
190 reprehensibilis, de appellat. Secundum
Lancellot. de atten. appell. penden. limit.
18. num. 6. intelligitur, dummodo visita-
tus non sit exemptus priuilegio, aut præ-
scriptione. Ita etiam Franc. in cap. signifi-
cantibus, de appell. in vlt. notab. Sed ad-
191 dit benè Ruginellus dict. cap. 3. num. 46.
quod hoc non videatur admittere Conci-
lium Tridentinum, sess. 25. circa fin. Lege
plura apud ipsum de appell. negata in casi-
bus extraiudicialibus.

192 Quoad diuisionem item appellationum
trimembrem à nobis supra declaratam,
nempè à sententia interloquutoria, à defi-
nitiua, & à mixta, non immoror in propo-
nendis exemplis pro completa singularum
declaratione, cum passim occurrant: sed
vnum tantum verbum de primo membro
proferendum, eo quod circa ipsum sit ma-
ior difficultas. Non concedi appellatio-
nem de iute ciuili ab interloquutoria, com
muniter tenent Doctores in l. 1. & in l. an-
te sententiam, ff. de appellat. ac in l. ante
sententiæ tempus, C. quorum appell. Ita
cum Guidone Papa, & cum alijs per ipsum
relatis Ruginellus dict. cap. 3. num. 475.
193 Qui num. 489. reddit rationem huius
communis doctrinæ sic: Quia nondum est
læsio consūmata, cum victus poterit victo-
rem superare in definitiua, & si succumbat

in

in definitiua potest ab ea appellare, & gra-
uamen omne per appellationem ab ipsa
repellere; vnde appellans ab interloquu-
ria, potius differendi causa censetur fa-
cere; secundum Iason. in l.1. C. de Epi-
scop. aud. ita ille totidem ferè verbis.
194 Verùm præter quàm quod de iure ca-
nonico, ex mente omnium scriptorum, est
locus appellandi ab interloqnutoria, in ali-
quibus casibus, idem concedi debet etiam
attento iure ciuili. Primo, vbi damnum
irreparabile ex interloquutoria sequitur,
l. 2. ff. de appellat. recip. Dec. in capit. super
195 eo, de appellat. Secundo, si interloqnu-
toria contineat grauamen notorium, vel
illicitum, Mars. singul. 64. num. 27. Bald. in
l. post sententiam, C. de interloquutor. om-
196 ni. iudic. Tertio, quando interloquuto-
ria habet vim definitiuæ, tangitque nego-
tium principale, aut substantiam eius, vel
non expectatur alia sententia, Duen. reg.
52, appellari, in 3. fallen. Asin. in prax. §.
31. cap. 2. limit. 3. & cap. 18. limit. 2. ac alij.
197 Quarto, appellare conceditur ab omni-
bus interloquutorijs, quæ insurgunt, dum
tractatur causa alicuius delicti pro inquiren
da huius veritate. Ita Bald. conclus. 464. cent.
198 5. & cum eo Ruginellus d.c.3.n.485. Quin-
tò, licita est Scholari facultas appellandi à
quauis interloquutoria. Auth. habita, ab
199 omni iniura. C. ne fil. pro patr. vbi Bald.
n. 14. Sextò, appellare quis potest à decreto,
seù mandato carcerationis, imò post hanc
exequutam, etiam transactis iam decem
diebus, idque ob damnum irreparabile.
Ita in cap. super eo, il 2. de appell. Præpos.
num. 9. & alij.
200 Vtendum tamen raró appellatione ab
interloqnutorijs, vt benè monent Contar.
in l. vnic. C. si de mom. poss. ad 5. limitation.
& Abbas, consil. 48. lib. 1. quia si quis tali ap-
pellatione frustratoriè, aut friuolè, vel ni-
mis vtatur, priuabitur facultate appellandi
à definitiua, cùm certum sit per tex. in clem.
vnic. de dolo, & contumac. quòd succum-
bens in tribus interloqnutorijs priuetur be
neficio appellandi à defiuiua sententia.
Tradunt Card. in cons. 32. in 1. dubio, &
post alios Ruginellus dict. cap. 3. num. 493.
quem videas.
201. Separatim vltimo loco discutiendum,
vbi, seù in quibus casibus apud Tribunal
Sanctæ Inquisitionis concedatur appellatio
vel non. Certi iuris est, tum canonici, tum
ciuilis, quòd in causis fidei à sententia con-
tra hæreticos lata non possit admitti appel
latio. patet ex textu, in cap. Vt Inquisitio-
nis officiū, vers. vtque de hæresi, de hæreticis
202 in 6. Vbi dicitur, Non obstantibus appel-
lationibus, seù proclamationibus prædicto-
rum nequitiæ filiorum, cum tàm secundùm
ordinationem prædecessorum nostrorum,
quàm secundùm legem Imperialem, ap-
pellationis, & proclamationis beneficium
expressè sit hæreticis, & credentibus, ac
eorum receptatoribus, fautoribus, & de-
fensoribus interdictum. hactenus verba tex
tus, cum extensione ad credentes, recepta-
203 tores, fautores, & defensores hæretico-
rum. Atquè à fortiori extenditur prædicta
decisio ad relapsos, secundùm Glos. in cap.
Ad abolendam, vers. item lapsis in hæresim
extrà de hæreticis, perpensis verbis illis
textus, sine ulla penitus audientia, & af-
fore ex mente omnium Farinac. de hæres.
qu. 185. nu. 231.
204 Dein, sicut hæretico, ita & eius hæredi-
bus, pro ipso appellare non conceditur:
Facit pro hoc idem textus dict. cap. vt In-
quisitionis, & docent vt certum Simanc.
cathol. Instit. tit. 6. rubr. de appell. num.
7. Ruginellus §.2. cap. 3. num. 447. & præter
alios Farinacius vbi supra num. 230. & qui-
dem hoc semper verum est, quoties hære-
ticus iam mortuus, vel absens fuit condem-
natus, quia confessus iudicialiter proprio
205 ore, vel quia conuictus. Secus si ex so-
lis præsumptionibus, aut indicijs post ip-
sius mortem; nam in hoc casu videtur ad-
mittenda appellatio, si ex causa probabili
à dictis hæredibus interponeretur. Ita ij-
dem Simanch. & Farinac. post Decian. in
tract. crimin. lib. 5. cap. 58. num. 4.
206 A decreto tamen purgationis indictæ,
& à termino ad se purgandum præfixo, da-
tur appellatio. Ita Pegna 3. part. Direct.
commeut. 38. & cum alijs per eum relatis
Farinac. de hæres. quæst. 194. num. 63. Ostē-
di inde potest, quia purgatio canonica est
res difficilis exequutionis, & periculo suc-
cumbendi exposita; Vnde hodie etiam in
Sancto Officio vix vsu recepta, vt alibi di-
cemus.
207 Ab interloquutoria verò sententia, ra-
tione grauaminis cuiusuis illati, aut infe-
rendi, conceditur hæreticis appellare.
Docent communiter Auctores, Felyn. in
cap. ad abolendam, num. 3. vers. sed aduer-
te, de hæreticis, Simanch. citatus num. 3.
Rojas, singul. 19. num. 4. Zanchin. in tract.
de hæret. cap. 29. num 2. & ibi Campeg. in
additionibus, litera B. Eymeric. in Direct.
par. 3. num. 121. & ibi Pegna commentar.
31. Param. lib. 3. de orig. Sanctæ Inquisitio-
nis, num. 60. & alij, quos adducit, & se-
quitur Farinac. dict. quæst. 185. num. 232.
208 Qui omnes interpretantur textum à no-
bis propositum supra, ex dict. cap. vt In-
quisitionis officium, de appellatione à sen-
tentia definitiua tantum, ob fidei fauorem
& odium hæreticorum, & non de appella-
tione ab interloquutoria, per quam vbi sen-
serint illi se indebitè grauari, licitum erit
ipsis ab ea appellare, nec est cur tunc ap-
pellatio denegetur.
209 Peculiariter est locus appellandi in cri-
mine hæresis, à decreto torturæ. Ita ex au-
ctoribus citatis Simanch. in Enchirid. viol.
Religion. tit. 52. rubric. de tormentis, num.
11. Eymeric. loco citato, ibi Pegna, & pre-
ter

ter alios Glos. in Clementin. 1. verb. ipso iu-
re, de hereticis, assignatque ibi hanc ra-
tionem, quia nimirum grauamen torturæ
auferri non potest per appellationem à de-
210 finitiua. Atque idem erit de similis gra-
uaminis decreto, quòd licitum sit ab eo
appellare, vt à decreto carcerandi aliquem
in Sancto Officio, iuxta dicta à nobis paulo
antè num. 199. Quamquam nullus, quod
sciam, exemplificat de carceratione hæreti-
ci, cum tamen par ratio videatur.

211 Nihilominus, si dicta appellatio appa-
reat aliquo modo friuola, & frustratoria,
nequaquam est admittenda, sed ea non ob-
stante potest iudex in causa fidei ad exe-
quutionem torturæ, vel carcerationis de-
uenire. Ita Pegna dicto commentar. 31.
littera A. referens ibi verba instructionis
Madrilianæ anno 1561. editæ, capit. 50.
quam vti æquissimam, & tutissimam vbi-
que seruandam esse ait, idemquè affir-
mat Farinae. dicta quæstion. 185. numer.
235. versicul. verum, quod non; quia
212 tunc in tali appellatione adest calum-
nia, ergo, &c. Atque hactenus de cir-
cumstantia, vbi, aut in quibus casibus
sit concedenda, vel neganda appellatio.
Sequitur agendum de circumstantia, cur,
motiuum, & effectus, seù causam fina-
lem appellandi indicante, & secundum
vtrunque à nobis expendenda.

*Cur, & ad quosnam fines, & effectus in-
uenta, & interponenda appellatio,
maximè in Sancto Officio?*

REGVLA CCCLXVIII.

213 FVit olim adinuenta, & introducta
appellatio aduersus iniquitatem,
vel imperitiam inferiorum Iudicum, aut
ad supplendum, quod incautè in priori
214 iudicio fuerat omissum. Finis autem, seu
effectus vsus interponendi appellationem
plures sunt, statim explicandi; præcipui ta-
men duo, nempè sententiæ rescissio, vel
215 suspensio, & causę deuolutio. Ex istis .n.
casibus plus 40. solum effectum deuoluti-
uum ex triplici capite. Appellatio etiam à
definitiua sententia inducit; in alijs verò
tam suspensiuum, quàm deuolutiuum, ma-
216 ximè post iniunctam inhibitionem. Atque
hoc in causis Sancti Officij locum quoquo-
modo habet; vbicumq; apud ipsum appel-
latio conceditur.

217 ANtequam ex iure, & ex communi
auctorum doctrina ostendamus,
cur appellatio fuerit inuenta, ac vsu quoti-
diano recepta, non erit abs re de eius in-
uentione, & prima origine aliquid hic bre-
218 uissimè attingere. Ex mente Afflict. super
constit. in prælud. quæst. 10. in princ. & Ru-
ginell. in Præfat. comment. de appell. nu.
6. illi soli adherentis (quippè secundum
ipsum, nullus alius Doctorum huiusce rei
mentionem fecit) Deus Optimus Maxim.
primus auctor, & institutor appellationum
extitisse videtur, quando Moysi Hebræo-
rum Duci, & Gubernatori iniunxit, vt
eligeret septuaginta de senibus Israel, qui
iudicarent de causis Populi, & si quid dif-
ficile, & grauius occurreret ad eum refer-
219 rent. Patet clarè ex illis eius verbis Deu-
teronom. cap. 1. Quod si difficile vobis vi-
sum aliquid fuerit, referte ad me, & ego au-
diam.

220 Sed clarius ex alijs eiusdem, Deuter.
capit. 18. Si difficile, & ambiguum apud
te iudicium esse prospexeris inter sangui-
nem, & sanguinem, causam, & causam, le-
pram, & non lepram, & iudicum inter por-
tas tuas videris verba variari, surget, &
ascende ad locum, quem elegerit Domi-
nus Deus tuus, veniesq; ad Sacerdotes Le-
uitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo
tempore, &c. ex quibus, vt ait Nicol. de
Lyra, origo appellationis deducitur.

221 Postea vero, vti cuiuis Reipublicæ om-
ninò necessaria omnium ora legislatorum,
qui dein sequuti sunt, Mercurij Trisme-
gisti apud Aegyptios, Minois apud Cre-
tenses, Zoroastris apud Persas, & Bractia-
nos, Lycurgi apud Lacedæmonios, Solo-
nis apud Athenienses, Romuli, seù Nu-
mæ Pompilij, apud Romanos, ac reliquo-
rum apud quascunque nationes orbis, ipsa
appellatio peruasit, vt quisquis à iudice su-
222 periore appellet. Quippè quæ consue-
tudo prouocandi ad superiores Magistra-
tus, vt testatur Vlpianus in leg. 1. §. si quis
ff. de appell. vbiquè introducta, & recepta
est pro retundenda impietate, aut imperi-
tia inferiorum iudicum, & habentur in
cap. cum specialis, §. porrò, de appella-
tion. capit. omnis oppressus, 2. quæstion.
1. & in Clemen pastoralis, versic. quia
223 verum, de re iudic. Seu, vt modera-
tius contra inferiores iudices loquamur,
vsus appellandi inductus pro supplendo
eo, quod inaduertenter, seu incautè in
priori iudicio fuerat omissum. l. per hanc,
C. de tempor. appell. & cap. cum Ioannes
extra de fide instrumen. asserto; cum Bart.
in l. omnes popul. ff. de iustit. & cum alijs
adducit Ruginellus partim in dict. Præ-
fat. num. 4. partim §. 12. glos. 2. capit. 2.
num. 3.

Hinc

224 Hinc iura ipsa, & scribentes de hac ma-
teria tribuunt appellationi plurima quasi
epitheta,& encomia, quibus excellentiam,
& efficacitatem eius declarant.Hermog. in
l.Præfecti,ff. de minor.vocat eam querelam
225 iniquitatis: Marcellinus in l. serui, ff de
appell. iustum auxilium: Papinianus verò
commune auxilium, in l.3.§. falsus, eodem
tit. facitque pro hoc textus in l. 1. & 2. C.
quando prou. non est necess. & in Clemen.
causa, ibi, & appellanti & appellato, de
caus. poss.& propr. iuxta interpretationem
Zabar.ibi, num.2. quòd iustitiæ appellatio
innitatur, cap. cum specialis, §. porrò, de
226 offic deleg. Dicitur etiam appellatio re-
medium fauorabile, l. 2. ff. rem rat. habe.
tradit Alexan. consil. 47. in princip.lib.6.
item remedium æquitatem præ se ferens, l.
non tantum & l. serui, ff. de appell. cap.
ad nostram, eodem tit. Rojas singul. 19.nu.
227 3.Tandem appellatio dicitur defensio de
iure naturali secundum Abb. in cap. 2. de
rescrip. & Fel. in cap. si diligenti, num. 7.
de foro comp. imo secundum Bero. in cap.
cum sit Rom.n.45.de appell.naturalis merè
defensio & non ciuilis, nec iuris positiui.
228 Prędicta autem appellationis attribu-
ta, licet multum indicent eius effectus,
expedit tamen istos magis in specie expri-
mere, iuxta dispositionem iuris,& commu-
nem doctrinam auctorum, præcipuè Rugi-
nelli,tit. de appell.argumen. quid sit appel-
latio, & quos effectus producat, fol. 11. &
illorum, quos ipse citat.
229 Primus est, quòd deuoluat causam ad
superiorem, 2. quæst. 6. cap. anteriorum,
præsertim si appellatur à definitiua, ex mē-
te Bart. in l. si expressim, ff. de appell.quęst.
4.& dicitur communiter effectus,deuoluti-
uus, per quem constituitur appellans sub
protectione iudicis ad quē; Ita Guid. Papa,
tract. de appell.num. 1.
230 Cum extensione intelligi debet dictus
effectus,quod habeat locum,etiam quando
sententia est nulla,ita vt de eius nullitate
iudex,ad quem appellatur,cognoscere pos-
sit, adsit,nec nè,l. quędam nulliter,ff famil.
excis. Roma,consil.360. & Oldra. consil.12.
in princip.sicut de reliquis contingentibus,
& accessorijs in causa.cap. dilectus, cap. so-
231 licitudinem, & cap.dilecti,de appell. Imò
de ipsa deuolutione, an sit causa deuoluta,
vel secus, cognoscit solus iudex ad quem,
& non alius inferior.cap. dilectus filius,il 2.
de rescrip. l. eos, C. de appell. cap. cum no-
strum, & cap. literis, de rescript. vide Ru-
ginellum vbi suprà num. 5.
232 Secundus appellationis effectus est,
quòd à iudicis appellati iurisdictione ap-
pellantem eximat,cap. pręterea,ibi,se fecit
exemptum, de appell. cap. non solum, eo-
dem tit. in 6.l.appellatione C. de appell. &
l. 1. in fine ff. nil nouari appell. penden. ita
ibidem Gido Papa. quem effectum causat
233 appellatio, etiam si adhuc non sit supe-
riori præsentata, aut causa commissa, ob
eam rationem quia statum ligat manus iu-
dicis appellati, respectu definitiuæ, l.appel-
latione, C. de appell. & cap. non solum, de
appell. in 6. non verò respectu interloqu-
toriæ, quousque inhibeatur ei per iudicem
ad quem, eodem cap. non solum, vt dixi-
234 mus supra. Et quidem tunc ligatio ma-
nuum non solum in iudice à quo,sed etiam
in quouis subdelegato, & subdelegante,fa-
cta,debet intelligi,vt benè notauit August.
Bero. in consil. 20 num. 44. lib.2. & cum
eo Ruginellus loco citato num. 5.
235 Tertius effectus est, quòd sententiæ vi-
res appellatio suspendat, & vocatur com-
muniter effectus suspensiuus, cap. ad sedē,
de restit spol. cap. venientes,ibi, sententias
appellatione suspensas,de iur. iura.& cap. 1.
236 ibi,appellatione suspensa,de iur. iudic. In-
telligitur autem cum ampliatione, iuxta
dict. cap. venientes, nempe omnia in pri-
ma instantia producta ita suspendi, vt non
obstent in secunda,nisi reproducātur.Brun.
à sole, quæst. 24. num. 12. & alij Item su-
spendi expensas, damna, & pœnam in sen-
tentia reseruatam; Ita Soc. l. Iulianus, nu.
11.ff de cond. & demonst. idem Brun. nu.
13. & cum alijs, quos citat, & sequitur Ru-
ginellus vbi supra, num. 7. E contra intelli-
237 gitur cum limitatione, nimirum non su-
spendi tunc effectus iam consummatos,& in
facto esse productos; & multo magis, si
appellatio friuola sit, aut irrationabilis. Ita
Paris. cons. 49. num. 1. lib. 4. Lancell. de
atten.app.pend.lim.6.& Ruginel. loc. citat.
num. 8.
238 Quartus est,quòd extinguat pronuncia-
tum. l. fin circa fin. ff. ad Turpil. cap. pa-
storalis, §.præterea, de offic deleg. cap. ve-
nientes, de iureiuran similiter pręsumptio-
nem ex sententia prouenientem, dict. cap.
venientes, & cap. 1. de re iudic. docetque
vtrumque Lancellot. in præfat. de atten.
239 num. 108 & 114. Qui duo addit bene nu.
115. & nu 117. Primum, quòd appellatio
adeo sententiam extinguat, vt eam nullam
reddat, & nullum effectum operetur, cap.
cum ad sedem, de restit. spoliat.Secundum
240 quòd præcipue ad sententias cēsurarum,
quarum effectus per appellationem nullo
modo suspendūtur, se extendat dicta extin-
ctio. Ita etiam Innoc. in cap. ad reprimen-
dum, de offic. ord. & affert Ruginel. ibid.
num. 9.
241 Est autem valdè controuersum inter Do-
ctores, qualiter sumi debeat iste quartus
effectus, quia videtur prorsus contrarius
præcedenti, cum aliud sit aliquid suspendi,
& aliud in totum extingui, vel rescindi,
vt ex mente omnium affert Lancell. dict.
pręfat. num.114. Pro solutione controuer-
siæ, varios illi excogitarunt modos re-
spondendi, quos videas apud Ruginellum
vltimò citatum num. 10 vers. verum iste ef-
242 fectuū. Facilior tamen & inter ipsos con-
cordiam inducens insurgit ex illa distin-
ctione, quòd appellatio sententiam extin-

Tom. II. K guat

guat, quatenus præterita respicit, si vero
futura respiciat, virea, & præsumptiones
sententiæ tantum suspendat. Ita preter
Lancell. citatum, & alios ab ipso relatos,
tenent Felyn. in cap. pastoralis, nu. 14 de
offic. deleg. Afflict. in constit. lib.2. rubric.
de appell. tempor. nu.1. Castrens. in l. tale
pactum, §. qui prouocauit, num. 5. & Ru-
243 giaellus ibidem, num 11. Qui benè sta-
tim addit, quod fallat in excommunicatio-
ne, suspensione, & interdicto, l. is, cui, de
senten. excommunica. Item in statuto a-
gente de causis pendentibus, scilicet in pre-
dictis appellatio non suspendit.

244 Quintus effectus est, qaod tametsi ap-
pellatio mutet forum, non tamen variet
naturam causę; nam si prima erat summa-
ria, secunda pari modo summaria esse de-
bet; l. 1. §. final. & ibi Angel. ff. ao per aliū
caus. appell. quia idem negotium dicitur,
& eadem rausa, licet mutetur instantia.
Ioann. Andr. in rap. fin. de testibus in 6.
quem refert, & sequitur Præpos. in capit.
postremò, num. 3. de appell. Roma consil.
8. Mill. in repert. vers. appellatioois causa,
fol.8. Hæc Ruginellus loco citato, num.15.
totidem ferè verbis, nec quicquam adden-
dum.

245 Sextus appellationis effectus assignatur
per eam conseruari appellantem in statu,
ia quo erat aute sententiam latam, iuxta l.
sciendum, ibi, omnia in eodem statu, ff. de
appell recip. & l. appellatione, C. de appell.
Atque hoc verum est etiam quando sumus
in criminalibus, vel quando agitur contra
fiscum. Ita Lancellot. de atten. appell. pen-
den. ampliat 4. nu.2. cum seq. & Ruginellus
246 ibid. num.13. Qui exemplificat in diuer-
sis, vt in Episcopo, aut quouis alio, qui li-
cet deponatur, si appellet à sententia depo-
sitionis, pendente appellatione, potest ex-
communicare, & in reliquis officium suum
exercere, & in hoc exercitio non est ei obe-
dientia deneganda. Paris. consil.28. nu.3.
lib.4. Abb. in cap.2. num 6. vt lit. pend. &
Dec. in consil. 214. ac in cap. dilecti, nu. 5.
de appell. vide alia exempla apud Ruginell.

247 Septimus effectus, per appellationem
præcludi ius innouandi tam in voluntario,
quam in contentioso iudirio. Docent vt
certum Guid. Papa in singul.32. num. 5. &
eum Lancell. per eum citato Ruginell vbi
suprà, num. 15.

248 Octauus est, quod appellatio reuocet
causam in pristinum statum, secūdum l. ita
demum, C. de procur. & l. furti, ff. de his,
qui not. infam. Quin etiam, quod omissum
in causa principali, in causa appellationis
possit deduci, l. per hanc, C. de tempor. ap-
pell. & docent auctores in cap. fraternita-
tis, de testibus, & cum Afflict. & Gabri. ab
ipso relatis Ruginellus ibidem.

249 Nonus, quod per eadem statuta, per
quæ tractatur, & deciditur prima sentētia,
tractanda, & decidenda sit secunda appel-
lationis. Ita Bald. in cap. ad nostram, de
appellat Iason. in l. inuitus, C. de procur.
Natta, cons. 553. nu.10. & alij. Ratio est,
quia appellatio censetur de appendicijs il-
lius instantię, cuius est instantia, à qua in-
250 terponitur. Vnde Iudex appellationis
in decisiuis semper debet seruare forū rei,
& statuta illius loci, vbi primo sit iudicatā.
Iason. ibid. & cum Achill. Machab. & alijs
per eum adductis Ruginellus loco citato,
251 num.16. Qui exemplificat in Senatu etiā
superiore, quod hic si non comittat, sed cō-
stituat se Iudicem appellationis, tenetur
seruare legē, & decreta primi iudicis, Surd.
cons 266. num. 14. lib.2.

252 Verum id respectu instantiæ non ita se
habet, nam locus iudicij agitandi quoad
instantiam attendi debet, secundum do-
ctrinam Bart. ab omnibus approbatam, in
l. cunctos populos, num. 16. C. de Summ.
Trin. & Fid. Cathol. Felin in cap. Ecclesia
Sanctæ Mariæ, de const. & aliorum, quos
loco citato num. 17. adducit Ruginell.

253 Qui num. 18. decimum effectum orien-
tem ex appellatione sic adducit. Vt cautio,
inquit, de iudicio sisti finiatur finita instan-
tia prima, l. Grecè, §. si post litem, ff. de fi-
deiuss. idquè procedit etiam in cautione de
rato, l.3. §. falsus, ff. rem rat. hab. ideo de
nouo caueri debet; Bald. in rubric. de ap-
pell. vide tamen Gabr. cons.3. de procur. &
infra. Ita ille.

254 Vndecimus effectus est, quod quamuis
qui negat debitum, non possit cedere bo-
nis, iuxtà doctrinam Bart. in l. qui cedit,
ff. de cess. bon. in causa tamen appellationis
si confiteatur debitum, cedere bonis sic cō-
fitenti conceditur, ex mente Bart. loco ci-
tato, Afflict. decis.188. num. 5. Bald Iason,
& alij in l. ita demum, vbi textus pecalia-
ris, C. de procur.

255 Duodecimus, & vltimus effectus appel-
lationis est, quod tametsi per eam corriga-
tur imperitia primi iudicis, hic tamen iniu-
riarum nota non afficitur, cum iudici iniu-
riam nequaquam inferat, qui à sententia il-
lius appellat, ex l. in maioribus, C. de ap-
pell. & cum Aret. cons.20 vers. circa secun-
dum, & cum Rol. Vall. consil.77. num.24.
lib.2. tradit Ruginellus ibidem, num. 30.
256 Quod verum est, quamuis appellans affir-
met, sententiam fuisse nullam, iniquam, in-
iustam, & similia, l.1. ff. de appellat. recip.
Clem. pastoralis, vers. quia verum, de re iu-
dic. vide plura apud ipsum Ruginell.

257 Ex prædictis omnibus appellationis ef-
fectibus, primus, & tertius sunt præcipui, vt
eum Roma consil.41. num.4. affirmat bene
258 Ruginellus §.6. glos 7. cap.2 nu.1. Atque
vtrumque simul operatur appellatio, quan-
do sententia apparet euidenter iniusta, vt
rectè docet Menorh. adipiscen poss remed
259 4. nu.850. Addens nu.855. idem esse, si
sententia fuerit lata omnino sine causæ co-
260 gnitione. Similiter idem erit, si interfuit
pactum de non retardando exequutionem
per appellationem, nam tunc tale pactum
seruari

seruari debet, maxime si sit iuratum. Ita cum Albens. cons. 281. lib. 2. Ruginell. vbi
261 supra, nu. 59. Qui nu. 60. ait cum Bero. quæst. 91. quoad vtrumque effectum maximè esse admittendam appellationem, si sit generaliter permissa, licet aliquo respectu prohibita.
262 Nihilominus ex concessione, seu dispositione iuris, ob aliquam causam ex assignãdis infrà, in pluribus casibus insurgit tantũ ex appellatione effectus deuolutiuus, non verò suspensiuus; quia ea conceditur, & interponitur cum limitatione, scilicet, non retardata executione per Iudicem à quo, vt ait Ruginell. citatus, qui prædictos casus vsque ad quinquagesimum percurrit, & ante eum multo plures Rebuff. in tract. de senten. præiudicial. siue prouis. Nos etiam vtriusq; vestigia sequendo præcipuos quosque magis in luce expressos breuissime percurremus.
263 Primò, Appellatio operatur solummodo deuolutiuum effectum in causis alimentorum, maximè futurorum, siue in prima instantia, siue in secũda appellationis, quia ab alimentis pendet vita hominis, l. de alimentis, vbi Bald. & Iason. C. de transact. & denegans alimenta hominem necare dicitur, l. necare, vbi Bart. ff. de lib. agnosc. &
264 cap. 1. 83. dist. Vnde idem erit in causa pensionis, vbi hęc reseruata est pro alimentis. Pari modo in materia charitatiui subsidij impositi ab Episcopo pro eius sustentatione. Ita Hier. Gig. in tract. de pension. quæst. 95. nu. 3. & 4. ac Ruginellus vbi su-
265 prà, nu. 2. & §. 2. cap. 2. verb. dilatio. Qui dict. nu. 2. bene exemplificat in causa dotis, quod Iudex debeat assignare alimẽta vxori, vbi contra hanc appellatum fuit.
266 Secundo, vbi sententia est de condemnato ad collectas, quia licet appellet, hęc appellatio tantũ habet deuolutiuũ effectũ & incipi tunc potest à præcepto executiuo, l. missi opinatores, & l. fin. C. de exact. trib. lib. 10. ita Bald. cons. 449. licet iudex, lib. 3. Lancellot. de atten. pend. appell. lim. 43. num. 11. ac alij.
267 Tertio, In casu contento in cap. peruenit, ibi, interim verò alicui honestę personæ vices eius in Ecclesia, &c. de appell. iuxta quem textum, si canonicus cogatur ad residendum, & ipse appellet, tunc poterit alius eligi ad interim deseruiendum, & de fructibus beneficij substentari Ita Bellamer. in 3. quęst. super cap. peruenit, cuius textum vocat ipse multum singularem, atq; specialem. Rebuff. de Senten. prouis. nu. 37. & Lancell. loc cita. lim. 6. num. 11.
268 Quarto, quando aliquis captus, vel carceratus iam existit, si tunc appellet, in carceribus interim detineri debet, l. ab exequutore, vbi Bart. num. 3. & Ang. Aret. C. quorum appel. & per textum in cap. dilectus, de app. Lancell. citatus limit. 33. &
269 Ruginellus ibid. num. 17. Qui cum Math. in consil. 43. docet rectè dictam detentionẽ esse exercendam in carceribus iudicis à quo donec iudex ad quem reuocauerit, ea ratione, vt ad ipsum tota causa deuoluatur.
270 Quinto, Si declaretur iuridicè ab Episcopo, vel Abbate, aut alio superiore, quòd sit faciẽda correctio, executio tunc non impeditur, etiam si subditus corrigendus siuę regularis, siuè sæcularis, ad maiorem superiorem appellet. cap. ad nostram, cap. reprehensibilis, & cap. irrefragabili, de offic. ordin. traditque optimè Lancellot. limit. 6. num. 13.
271 Sexto, in sententia condemnante hæredes ad expensas funeris soluendas; quia non obstante appellatione, statim eas soluere tenẽtur, salua tamẽ repetitione, l. si quis, §. hęc actio ff. de relig. & sumpt. fun. & l. si quis sepulchrum, ibidem, & affert Rebuff. de senten. prior. num. 38.
272 Septimo, Causat solum effectum deuolutiuũ appellatio à sententijs latis per exequutorẽ, vel à sententia lata de exequendo instrumento; nam talis appallatio admittitur non retardata exequutione, secundum l. si ab executore, C. quorum appell. Ita Anton. à Canar. de exequut. instrum. quæst.
273 47. Atque idem, erit si appelletur ab ipsa exequutione, Lancellot. limit. vltima, num. 8.
274 Octano, Quando fertur sententia absolutionis ab excommunicatione, quæ per appellationem non impeditur cap. quã fronte, de appell. vbi Franc. & in cap. pastoralis, §. verum, eodem tit. nu 4. Vnde qui erat excommunicatus non obstante appellatione absolutus manet, cap. ex parte, de
275 verbor significat. & c. 1. de raptor. Exẽplum fit in Clerico excommunicato propter debitum, si petat absolui, attenta eius inopia, secundum textum in cap. Odoardus, de solut, & fuerit absolutus cum cautione soluendi, quando ad pinguiorem fortunam peruenerit, appellatio per creditorem interposita non impedit, quin maneat absolutus, cum sit actio inanis, & per debitoris inopiam impediatur quoad effectum saltem suspensiuum, l. nam is ff. de dolo, & cap. olim, de testit. spol.
276 Nono, In electione facta, aut in eius confirmatione; nam appellatio non impedit exequutionem electionis, vel confirmationis ipsius, & tantum habebit effectum deuolutiuũ. Patet ex textu in cap. 3. de his, quæ fiunt à maiori pat. Capituli, & ex textu in cap. constitutus, vbi Franc. de appell. & tradit Ruginell. ibid. num. 26.
277 Decimò, Quando aliquis, etiamsi sit Clericus, condemnatur ad fortificationem vel ad excubias, licet appellet, exequutioni mandatur sententia, & appellatio solum habet effectum deuolutiuum; cap. fortitudo, cap. si quis, & cap. non infertenda, 23. quæst. 3. Rebuff. lib. 1. de senten. prouis nu. 97 & Ruginellus ibidem, num. 29. qui ibi benè limitat eum ipso Rebuff. nisi statim ostendat priuilegium.

379 Vndecimò, Respectu liberti in iudicio
conuenti per dominum ad operas sibi præ-
standas; nam si condemnetur ad id, & ipse
appellet, sententia, non obstante appella-
tione, debet exequutioni mandari, secun-
dum l. fin. ff. si liber. ingen. se dic. tradit
ibid. Ruginellus, num 30.
380 Duodecimò, Operatur effectum solum-
modò deuolutiuum appellatio à quauis sẽ-
tentia, vel decreto disponente ædificia re-
fici debere per modũ prouisionis, l. ait præ-
tor, §. fin. ff. de iure delib. l. fin. ff. de ap-
pell. recip. l. de pupillo, § si quis riuos, ff.
de nou. oper. nunc. ita Rebuff. vbi suprà, &
381 Ruginell. ibid. nu. 33. & 34. Qui idem es-
se affirmant de ordinatione facta circa in-
structiones itinerum, & pontium, quæ per
appellationem non impeditur, sed execu-
tioni mandatur. Atque hoc confirmatum
videtur per Decretum in Nou. Constitut.
tit. de oneribus.
382 Decimotertiò, Ex vi iuris municipalis
Neapol. appellatio solum habet effectum
deuolutiuum in sententijs, seu decretis tam
ciuilibus, quam criminalibus, aut in præ-
ceptis quibuscunque, & mandatis cõdem-
natorijs, vel absolutorijs per Magnum Cõ-
cil. Neapol. aut per Magnã Curiam factis,
iuxtà formam tit. 256. vt in præcepto debi-
tori confesso iniũcto, iuxta terminos l. si de-
bitori, ff. de iudic. Ita Caran. in rit. Magn.
Cur Vicar. rit. 259. num. 5. & 16. & cum eo
Ruginell. loc. cit. nu. 36.
383 Decimoquartò, Pari modo sequitur tã-
tum effectus deuolutiuus ex appellatione à
sequestri sententia, quæ nullo modo per eã
retardatur, sed statim exequutioni mandã-
da, l. Imperatores, ff. de appell. Tradunt
Abb. in cap. 2. de sequ. poss. & fructuum,
Rebuff. de sent. execut. Glos. 4 in fin. art. 8.
& Ruginell. num. 43.
384 Decimoquintò, Adducit idem Ruginel.
num. 44. casum peculiarem per hæc verba.
Cum quis, inquit, ob inopiam, inuito cre-
ditore, admissus est ad cessionem bonorũ,
iuxtà l. fin. C. qui bon. ced. poss. & ab ipsa
cessione appellatum sit, certè ipsa cessio nõ
impeditur, quia qui nihil habet actione
conuentus, nihil dare potest, l. si vniuersæ,
C. de leg. cap. Daibertũ, 1 q 6. hactenus ille.
385 Decimosextò, Condẽnatus ad Solutio-
nẽ decimarũ, licet appellet, eas nõ retarda-
ta exequutione soluere tenetur, ad idq; co-
gi potest; Vndè ex tali appell. solus effectus
deuolutiuus insurgit, cap. suæ nobis, vbi
Abb. nu. 5. de decim. & in cap. Parochianos,
nu. 1. eod. tit. ac tradit Feder. de Sen cons.
81. nu. 5. & cum eo Ruginell. ibid nu. 55.
386 Decimoseptimò, Deniq; in Hispania, se-
cundũ l. 9. recop. tit. de las apelaciones, quã-
do fertur sentẽtia super victualiũ quacunq;
causa, exequutio illius non retardatur per
appell. ergo hæc solũ effectũ deuolutiuũ sor-
titur, & nullo modo suspẽsiuũ. Ita Ruginell.
n. 54 aduertẽs ex Marsil. singul. 258. id verũ
esse, quoties res est tẽpore peritura. Atq; ha-
ctenus de casib in iure expresse cõtẽtis, præ-
ter quos si sint alij, in ipso iure, perpẽdãt iu-
387 ris periti. Casus antẽ reliquos, effectus tã-
tũ deuolutiui ex appell. qui secũdũ sentẽtiã
DD. certã, aut saltẽ probabilẽ nõ sine fun-
damento iuris, & rationis circũferuntur, nè
nimis prolixi simus, apud Rebuff. & Rugin.
cit. tibi, si libuerit, videndos omisimus.
388 Triplex autem est ratio, cur in prædictis
casibus non retardatur executio sententiæ,
& appellatio admittitur quoad effectũ de-
uolutiuum, & non quoad suspensiuum.
389 Prima, Quia præsumptio valde stat pro
iustitia, & rectitudine ipsius sententiæ latæ,
tametsi appellatio pendeat, vndè nõ fit re-
tardatio exequutionis eius, nè ius partis, in
cuius fauorẽ Iudex ipsam protulit, interim
opprimatur, contra l. per hanc, C. de appell.
& cap. cum sit Romana, eod. tit.
390 Secunda, Quia propter Reipublicæ vti-
litatem, & bonum priuatum singulorum de
es, ita censetur expedire, nè per appellatio-
nem negotia quasi in infinitum protrahan-
tur, l. constitutiones, ff. de appell. Vtramq;
prædictã rationem ex Didac. in pract. quæst.
cap. 6. n. 5. affert Ruginell. vbi supra, n. 56.
391 Tertia, Quia natura diuersarum causa-
rum celeritatem requirit, & dilationem nõ
patitur; ergo appellatio tantum habebit ef-
fectum deuolutiuum; Ita cum Menoch. a-
dipiscen. possess remed. 4. num. 826. & seq.
Ruginell. dict. num. 56.
392 Qui tandem nu. 61. benè aduertit sic.
Prædictis in casibus, inquit, licet exequutio
non retardetur, non debet tamen, exequu-
tor, vel alius distractionem rerũ derobata-
rum, & exequutarũ, pendente ipsa appella-
tione, permittere. Aufred. dec. Tholos. 430.
Benedict. in cap. Raynutius, in verb. mortuo
393 primo, nu. 212. de testament. Nisi tales res
essent tempore perituræ Soc. reg. 38. bona
restitutioni. Glos. & Doctores, in l. 1. §. fuit
quæsitum, ff. ad Trebellianum. Hæc ille, nec
restat quicquam addendum.
394 Sed quid in causis S. Officij quoad di-
ctos effectus suspensiuum, & deuolutiuum?
Quibusuis in casibus est locus appellandi
apud Tribunal Sanctæ Inquisitionis, v-
trumque effectum appellatio operatur,
maximè si reus, condemnatus ad tortu-
ram, ab eius decreto, vel à simili inter-
395 loquutoria appellet. Ratio efficax pro
suspensiuo sic formatur, quia per torturam,
vel simile infertur reo damnum irrepara-
bile: ergo post interpositam iustè appel-
lationem & acceptatam, dum ea pendet,
index à quo, seu Inquisitor abstinere de-
bet ab exequutione talis interloquutoriæ:
ergo dicta appellatio sortitur effectum su-
spensiuum; de altero deuolutiuo iam per
se patet, nec probatio vlla requiritur.
396 Nihilominus de vtroque ostenditur ex
textu, in cap cum appellationibus, §. si
vero Iudex, de appell. lib. 6. secundum quẽ
Iudex, seu Inquisitor deferens appellationi,
seu eam admittẽs, statim desinit esse iudex
in

in causa, circa quam appellatio fuit interposita; ergò tunc non potest Inquisitor vlterius in ea procedere, sed expectare debet responsum Sacræ Congregationis, vel Superioris Tribunalis, ad quod fuit appellatũ. Ita Eymeric. in Direct. par. 3 rubric. de appell. num 127. ibi Pegna comment. 31. num. eod. Castrus Palaus, tom. 1. tract. 4. disp. 8. punc. 7. num. 7. Carena 3. par. tit. 14. num. 5. & alij communiter, & specificè loquuntur citati auctores in causis Sancti Officij.

297 Quod si quis obijciat prædictum textũ videri contrarium alteri textui, in cap. ad aures, extrà de appellat vbi deciditur, cum, qui appellauit, si intrà terminum non prosequatur appellationem, nequaquam liberari à iurisdictione Iudicis à quo, qui detulit appellationi; ergò hic non definit esse Iu-
298 dex, quando appellationem admittit. Pro concordia dictorum textuum benè respondet Pegna loc. citato ex Geminiano in dict. cap. cum appellationibus, S. si verò Iudex, vers an index, attenta dispositione eius, inrisdictionem iudicis à quo, aut Inquisitoris nõ suspendi post admissam appellationem, quoad ea, quæ concernunt faciliorẽ, & breuiorem exitum causę appellationis; vndè si intra terminum ab eo assignatum eam appellans non fuerit prosequutus, merito iuxtr dict. cap. ad aures, manet sub iudicis, à
299 quo, iurisdictione. Hanc tamen suspẽdi, & ipsum desinere esse iudicem quoad prosequutionem causæ, seu quoad exequutionẽ sententiæ interloquutoriæ, à qua appellatum; ergo talis appellatio habet vtrumque effectum. ita Pegna, cui adhæret Carena citatus, num. 6.

300 Debet nihilominus intelligi cum limitatione, maximè in causis S. Officij, de qua Eymer. vbi suprà sic. Si autem, inquit, Inquisitor habet causam aliam, &c. In ipsa illa causa Inquisitor iudex remanet, prout
301 antea. Et commentans ait Pegna ibidẽ, per sequentia verba. Hanc Eymer. doctrinam probat textus, in cap. ad hęc, il primo, de appell. vbi statuitur posse reum conueniri coram Iudice, à quo appellauit, in alia causa, nisi eum velut suspectum velit recusare. Addo tamen, quod si crimen fuerit manifestum, in quo non potest commoda afferri excusatio, aut suspicionis iusta ratio, ob quam possit iudex recusari, tunc locum nõ habet suspecti recusatio, cap. proposuit,
302 de appell. Ex quibus iuribus videtur hoc loco verissima esse Eymerici doctrina, & diligenter notanda, cum possit quandoque
303 occurrere vsus eius. Nam si quis, ver. gr. in causa hæresis appellauit eo modo, quo hactenus dictum est, & post appellationem admissam de alijs hæresibus Inquisitori denuncietur, re vera in illis adhuc subiectus remanet Inquisitori, & appellatione non obstante poterit procedere contra eũ Hæc ille, quæ quia antea, & ad nostrum institutũ cõducẽtia visũ est per extẽsũ tibi porrigere.

304 Sed non grauabor eodem modo, & ex eodem motiuo, quæ apud ipsum Pegnam immediatè sequuntur, tibi tradere. Et quãquam, inquit, Eymericus hoc loco vera asserat, in tali casu, finita prima causa, eum posse procedere liberè in secunda, probabilius esse crederem, quod si crimen, de quo postea denunciatur, est grauius, vel horribilius, quam prius, cuius punitio si omitteretur, populus fortassis, aut multi scandalizarentur; tunc omissa causa appellationis, posset Inquisitor in alia causa reum iudicare, quamuis prima appellationis causa non esset expedita, per textum singularem, in
305 cap. proposuit, de appell. ibi. Iudex tamẽ, à quo appellatur, quia illi omnino suspectus est, eum non debet ad respondendum super alijs compellere, nisi pro crimine adeo graui, & manifesto, quo ipse actu meritò sit dãnandus: hæc ibi. Nam tali casu nec suspecti recusatio, nec iurisdictio iudicis, ad quem est appellatum, impediunt iurisdictionem iudicis à quo, cum hic tunc in graui. & manifesto crimine nihil fere faciat aliud, quam iuris pœnam ei delicto debitam, & assigna-
306 tam declarare. His tamen cessantibus, tutius videtur nõ procedere, & superioris re-
307 sponsum expectare. Hæc ille. Quibus pręsenti Regulæ finem imponimus, & prædictis omnibus circumstantiam, Cur, satis discussam relinquimus, vt iam ad circumstantiam Quomodo, transitum faciamus.

Quomodo, seu quibus concurrentibus apud Tribunalia, præsertim S. Officij interponenda appellatio, ad effectus prædictos sortiendos?

REGVLA CCCLXIX.

308 NOn extat in iure, neq; vix apud Auctores particulariter, & determinatè, quali nã forma, seu modo appellatio interponẽda; sed variè secundũ facti varietatẽ
309 fieri solet. Verùm vt eius libellus ritè, ac rectè formetur, ad sex præcipuè per appellantem attendi debet.

Primò, ad verba, quibus appellatio concipienda.

Secundò, ad tempus, quo interponitur.

Tertiò, ad causam, ob quam appellatur, vbi de nullitate dicendum.

Quartò, ad nomina appellantis, & appellati, ac iudicum à quo, & ad quem.

Quintò, ad sententiam, à qua grauatus appellat.

Sextò, ad solemnia requisita in ipso actu appellandi, vbi de instantissima apostolorum petitione; atque de vnoquoque istorũ sex expressius statim in probatione Regulæ.

310 At in Sancto Officio diuersus est stylus: nõ conceduntur apostoli, sed Inquisitor secretò Sacram Congregationem, seu Maiorem Inquisitorem de interposita appellatione informat, & indè responsum expectat.

311 Qualiter olim soleret appellatio interponi, ex Festo, Varone, & ex alijs optimè refert in Præfat. sui Operis, num. 31. Ruginellus sic. Forma, inquit, & modus, quo antiqui vtebantur, hæc fuit; appellatio interponebatur coram illo Iudice, qui grauamen intulerat, vtebanturq; grauati verbo appello, vel prouoco, vt patet ex suprà relatis, & tunc, teste Festo, Varone, vel certa deposita pecunia prouocabant, cum spōsionem faciebant, ni iustè prouocassent, vi-
312 ctoris lucro cessura. Vel si deponere nihil vellet appellator, saltē de certa æris pœna ex die acceptorum apostolorum intrà diem quintum idoneè cauere, datis fideius-
313 soribus, cogebatur. Idque Paulus lib. 5. sententiarum, tit. 33. firmat inquiens. Cum à pluribus sententijs prouocatur, singulæ cautiones exigendæ sunt, & de singulis pe-
314 nis spondendū. Quæ cautionum, & sponsionum antiqua obseruantia sublata fuit à Dioclet. & Maxim. lib. in fin. C. de appell. & eorum loco multa imposita à Valent. & Theodosio. Hactenus ille; atque hæc de vsu, & modo antiquo appellandi attigisse libuit.

315 Circa modum verò, & formam appellationis posteriorum temporum vsq; ad præsens, videndi præcipuè textus in l. cum quidam, ff. de appell. & l. omnem honorem, C. quando prou. non est necess. In Iure Canonico, cap. suggestum, & cap. vt videbimus, eodem tit. ac cap. non solet, §. formam, 2.
316 quæst. 6. Legendi item Hostien. in summ. tit. de appell. vers. appellatio qualiter sit facienda, Innoc in cap. cum super, de re iud. Abb. in cap. dilecti, nu. 5. de appell. & Prepos. in eod. cap. nu. 12.

317 In re autem ista (vt iam ostensio nostræ Regulæ sigillatim per partes incipiat) hoc vnum certum est, quod neque à Iure vllibi, neque ab auctoribus de ea scribentibus assignetur forma aliqua determinata appellandi, quæ inseruiat in quibuscunque casibus occurrentibus, sed quod varietur, vt testatur Ruginellus §. 2. cap. 4. nu. 1. pro va-
318 rietate factorum. Et quamuis Rainaldus Corsus, lib. 2. indagationum iuris, cap. 20. apud eundem Ruginellum hanc formā tradat, Coram, &c. ex parte Seij appellatur, & de nullitate dicitur à sententia contra se pro Sempronio lata, ad talem iudicem, petendo literas dimissorias cum omnibus similibus clausulis opportunis, & solitis, atq;
319 omni meliori modo, &c. Ita ille. Hæc tamen appellationis forma nimis restricta censetur, & sufficienter exprimens ea, quæ in actu ipso appellationis exprimenda sunt, iuxta diuersa, ad quæ appellans attendat, oportet, præsertim ad sex, de quibus in Regula, & sunt veluti sex conditiones, quibus concurrentibus, ex mente omnium, libellus appellationis ritè, ac rectè formatur; secus, si aliqua ex eis desit; singulas breuiter expendamus.

320 Primò, attendat oportet appellans ad verba, quibus concipienda est appellatio, loquēdo præcipuè de illa, quæ fit in scriptis vt distinguitur ab ea, quę fit viua voce sola, iuxta iam tradita in superioribus. Verba, appello, & prouoco, sicut & nomina appellatio, & prouocatio, quoad rem præsentem,
321 synonima sunt, vt ait Alex. de Neuo, in rubric. de appell. num. 5. Alterutrum ex eis requiritur, & sufficit ad validitatem appellationis ex mente Ang. in l. errore, C. de testib. Lanfran. in praxi, verb. interlocutoria, vers. vnum tamen, & ex communi a-
322 liorum. Quanquam verbum, appello, magis est in vsu; & secundum Ang. Aret. in l. 1. §. siquis, nu. 2. ff. de appell. salubre consilium est, vt appellans eo vtatur.

323 De reliquis verbis non est, cur ita sollicitus sit appellans, cum sufficiant quæcunque, quibus actus appellandi concipi possit, intentionique deseruire; alias pari modo vitiarent, cap. secundo requiris, de appell. Bal. in cap. 1. de test. & Grat. cons. 119. nu.
324 38. Nec est inconueniens, si forma appellationis quoad verba varietur, & ex alijs æquipollentibus componatur. Ita Francus in cap. ad audiendum, de appellat. in 6. & Ruginell. dict. cap 4. num. 5.

325 Verum appellans in tali forma abstinere debet à verbis notam iniuriarum continentibus. Nam secundum textum in l. illud, 1. ff. de appell. non est licitum conui-
326 tiari ei, à quo quis appellat. Quin etiam ex dispositione eiusdem textus, & alterius in l. pen. §. in refutatorijs, C. eod. sic appellantes notantur infamia, & adducit Ve-
327 str. in cap. 3. lib. 7. Hinc quisquis appellans affirmat, quod sententia fuerit lata per sordes, vel per pecuniam, si id non probet, statim lata sententia per Iudicem, ad quē, actione iniuriarum, vel per eundem desertа declarata prima, conueniri poterit. Cum Guid. Papa in tract. de appell. num. 71. tradit Ruginell. ibid. nu. 8.

328 Abstinendum item appellanti non solū à verbis maledicis, sed etiam à temeraria appellatione; nam iniuriam facit iudici, qui temerariè, & iniustè appellat, cum eius officium impediat, & institiam, quantum potest, perturbet, vt docet S. Thomas, 2. 2.
329 quæst. 69. art. 3. Et D. Bernardus lib. 3. de consideratione, ad Eugenium, per hæc verba. Qui non grauatus, inquit, appellat, liquet, quod aut grauare intendit, aut tempus redimere; non est autem suffugium ap-
330 pellatio, sed refugium. Ita ille. Et facit ad hoc cap. cum appellationibus friuolis, de appell. in 6 veniatque puniendus in expensis saltē, qui temerè, & iniustè appellat; per textum in cap. vt debitus, in fine, de appell. in 6. l. eum, qui, ff. de iud. & in §. hęc
331 autem, instit. de pœn. temer. litig. Imò pœna arbitraria, secundum Menoch. de arb. iudic. casu 445. cum actio ipsa iniuriarum contra sic appellantem detur. Dec. & alij in cap. inter cætera, num. 2. de appell. & Lancell. de offic. præt. tit. de app. nu. 4.

332 Se-

332 Secundo, Attendendum est appellanti
ad tempus, vel diem, qui exprimi debet in
appellatione, quo innotescere possit, an in-
intra præfinitum, & statutum spatium iure
communi, aut municipali fuerit appellatio
333 interposita. Imò exprimenda in libello
appellationis hora, in qua appellatum; quia
ab ea tempus appellationis currit à momē-
to ad momentum, vt notatur in l. per hanc
C. de temp. appell. ita affirmat se solitum
practicare Ang. Aret. in dict. l. §. dies au-
tem nu. 9. ff. quando appell. sed de hac con-
ditione temporis, vel horæ, vti valdè essen-
tiali ad validitatem appellationis, ex pro-
fesso. nobis agendum tota Regula se-
quenti.
334 Nunc solum aduertendū, quòd tametsi
respectu iudicis, vel Principis interponi, &
offerri possit appellatio die festo, seu feria-
to in honorem Dei, per text. in l. miles, §.
sexaginta, ff. de adul. & cum Lanfranc. per
eum citato tradit dict. cap. 4. num. 16. Ru-
335 ginellus. Secus tamen est respectu partis,
cum huic, si appellatio intimatur, fieri id
debeat die iuridica, iuxta textum, in cap.
prę terea, de dilat. & affert cum Aegid. per
ipsum relato idem Ruginel. num. eod.
336 Tertio, Attendendum appellanti, vt in
libello expresè ponat causam appellandi,
idest grauamen sibi illatum, (tactum iam
supra) aut causam grauaminis, pręcipuè
circa casus, in quibus appellatio manife-
stè, vel tacite prohibita reperitur, l. scio. in
fin. ff. de appell. Dec. in cap. bonæ. de apell.
num. 12. Franc. ibidem, nu. 23. Couar. pract.
quæst. cap 15. num. 1. & seqq. & alij commu-
niter, maximè postquam id, quod circa rem
istam iure antiquo disponitur, per consiliū
Tridentinum, sess. 21. cap. 7. & sess. 24. cap.
337 vniuerse fuit confirmatum. Quæ expressio
causę & grauaminis ideo fit, vt iudex per-
cipere valeat, an sit locus appellationi con-
cedendus, iuxta cap. cordi, de appell. in 6.
& cum Maran per eum relato affert Rugi-
nellus ibidem, num. 18.
338 Nihilominus quando de iniustitia sen-
tentiæ, seu de grauamine illato, seu inferen-
do manifestè apparet, tunc non requiri
expressionem causæ appellandi in libello
appellationis, & hanc non vitiari defectu ta-
lis expressionis, docent bene Lancellot. de
atten. appell. penden limit vltima, num.
339 4. & Ruginellus, vbi suprà, num. 19. Qui
addit num. 20. cum Menoch. de præsumpt.
quæst. 45. num. 11. lib. 1. neque requiri di-
ctam expressionem casu, quo causa appel-
landi pręsumptiuè colligi potest; atque eo-
rum placitū vt probabile admitto ob hanc
rationem, quia iudex hic præsumens, quòd
adsit causa appellationis, iustè ac merito
huic locum concedit; pręsertim id appro-
bo quoties appellatio nullibi prohibetur.
340 Dixi, in quibus manifestè, vel tacitè pro
hibita reperitur: multi enim sunt casus, in
quibus quòd appellatio vtroque modo per
Principem, vel statutum prohiberi possit
supponimus omninò certum ex cap. vt In-
quisitionis, de hæret. in 6. ex l. 1. ff. de offic.
præfec. & ex alijs iuribus, estque communis
341 sensus Doctorum. Et quidem priori mo-
do, nempè expressè, fit tunc maximè, quan-
do apponitur clausula ista, omni appellatio-
ne remota, ex vi alicuius statuti, vel Rescri-
342 pti. Et quòd possit apponi, nullum est du-
bium, cum pateat ex vsu quotidiano appo-
nendi, & ex argumento deducto à minori
ad maius, vt benè deducit cum Couar. pract.
quęstion. cap. 23. num. 6. & cum alijs Ru-
ginellus §. 12. glos. 2. cap. 2. num. 1. vers.
mouentur autem, quia si ex solo pacto pri-
uatorum, adiuncta ea clausula, licitum est
appellationem tollere, secundum l. 1. ff. à
quibus appell. non licet; quantò magis id
licitum erit ex populi statuto, seu lege com-
muni, iuxta authen. multò magis, C. de sa-
343 crosanct. Eccles. cum potentius sit statu-
tum populi, quam pactum priuatorum;
patet ex textu in l. generaliter, C. de fide-
iuss. nec responsio vlla contra dictum argu-
mentum quicquam valet.
434 Vim autem, & efficacitatem prædictę
clausulæ *omni appellatione remota*, perpen-
dit multis idem Ruginellus, §. 6. glos. 2. toto
cap. 8. & vera conclusio est ex mente Abb.
Franc. Præpos. Felin. & aliorum in cap. pa-
storalis, de appell. quòd, quando scienter,
& cum maturo consilio apponitur, tollat
quamcunq; appellationem non solum fri-
uolam, & delusoriam, sed etiam veram, &
validam, adhoc, vt verba aliquid operentur,
& quòd tanto efficacius id præstabit dicta
345 clausula, quanto persona eam apponens
fuerit maioris dignitatis, & præeminentiæ,
vt Papa, Cardinalis, Imperator, Magistra-
tus non recognoscens superiorem, &c. ita
Bald. in l. 1. §. his cunabulis, vers. item ex
hac ff. de offic. præfec. prætor. & alij com-
muniter.
346 Tacitè item prohibetur appellatio va-
rijs modis pro varietate verborum, quibus
prohibitio iniungitur; eos copiosè tractat
dubitando circa vnumquemque ipse Rugi-
nellus §. 9. glos. 2 cap. vnico per totum, ex
347 eis aliquot breuissimè attingamus. Primò
extat prohibitio appellationis in illis ver-
bis vbicunque reperiantur, siuè in lege ali-
qua, siuè in statuto, siuè in rescripto, *senten-
tia firma remaneat, & exequutioni mittatur*.
similiter in illis: *sententia suum sortiatur ef-
fectum*, iuxta text. in cap. post electionem
de concess. prębend. & in l. vnica, C. de mom
348 poss. Secundo eundem præstant effectum
prohibitionis verba, *sine aliqua contradi-
ctione*, cap. personas de appell. ibi, iudicio
tuo super his, quæ in quęstione vertuntur,
sine contradictione aliqua stare compellas.
349 Idem cap. 2. de testibus, in 6. Tollitur
tacitè appellatio per ista verba, *ad satisfa-
ctionem condignam facias obseruari*. Pro quo
facit decis. 87. par. 3. lib. 3. & tenet Rugi-
nellus ibidem, num. 17. vers. decimam quę-
350 stionem. Quarto prohibita censetur ap-
pella-

pellatio per hunc modum loquendi, *non possit querelare &c.* Ita Dec. in cap. personas
num. 4. de appell. sequutus Bald. in l. 1. §. 1.
vers. sed an remota, de offic. præfec. prætor.
& idem Ruginellus, num. 8. Quinto, ean-
351 dem prohibitionem appellandi continent
verba, *Non possit se defendere, &c.* quia ap-
pellatio est quædam defensio, vt statim di-
cemus; ergo sublata ista tollitur etiam illa,
iuxta not. in l. planè, ff. de petit. her. apud Ru-
ginellum citatum inuenies, ac plura alia, &
reliquos modos prohibendi tacitè appella-
tionē, quos, ne longius abeam, hic omitto.
352 Quocunque tamen modo appella-
tio prohibeatur, siuè expressè siuè tacitè,
siuè per legem, aut statutum, siuè per
solum respectum Principis, semper intel-
ligitur cum hac limitatione, quòd non
habeat locum prohibitio, quotiescunque
manifestè apparet, in sententia, à qua ap-
pellandum, grauamen, & iniustitiam conti-
353 neri. Atque iuxta hanc limitationem de-
bere interpretari eiusmodi leges, statuta, &
rescripta, quibus appellatio prohibetur, te-
nent Alex. cons. 106. num. 27. Lancellot.
de atten. appell. pend. limit. 8. nu. 34. & seqq.
Natta cons. 172. Dec. cons. 49. num. 3. Me-
noch. de Arb. iud. lib. 2. cent. 2. casu 197.
num. 3 Marsil. in l. 1. num. 158. de rap. virg.
& alij multi, quos citat, & sequitur Ruginel-
lus, §. 2. cap. 2. nu. 410. & §. 2. glos. 2. cap. 3.
354 n. 11. & 12. Qui c. 2. discutit illud dubiū,
quando Princeps, & statutum possint appel-
lationē prohibere, & resoluit in hūc modū.
355 Firmandum igitur, inquit, ex prædictis
erit, & per Principem, & per statutum ap-
pellationem tolli posse in casibus, & ex cau-
sa, ea adducta consideratione, quam Couar.
pract. quæst. cap. 23. circa finē refert, scilicet
citationem, & appellationem necessariam
esse ad innocentis defensionem; tum, vt ius
suum vnicuique reddatur; tum, vt iustitia
suum consequatur effectum, quæ iure natu-
rali ministranda est à quocunque Princi-
pe, quamuis supremo; alias tyrannidem
ipse exercebit, qui ius suum vnicuiq; non
356 reddiderit. Ideo quoties appellatio sit ne-
cessaria perpensis negotijs & litis circunstā-
tijs, & qualitatibus, ad ius suum vnicuique
reddendum, vtique etiam ratione naturali
non erit deneganda, nec remitti ab eo vllo
modo poterit, non secus ac si citatio ipsa
esset in illa parte necessaria. Hactenus ille.
357 Concludimus itaque, quod tametsi at-
tenta formalitate, quam appellatio habet à
iure positiuo circa diuersa, vt quòd in scri-
ptis fiat ab inter loquutoria, quod intra
certum tempus interponenda, introducen-
da, prosequenda, & finienda sit, quod instan-
tissime petendi apostoli, &c. per Princi-
pem, vel per statutum prohiberi possit:
Abb. Butr. & Franc. in cap. pastoralis, de
appell. Rip. in cap. 1. num. 2 de rescri. Me-
noch. cons. 100. num. 102 lib. 1. & alij. At
358 substantia ipsius attenta, quam à iure na-
turali habet, nempe quod sit defensio, seu
præsidium innocentiæ, nequaquam appel-
latio prohiberi valet (saltem recursus, qui
non suspendit exequutionem, vt alibi à
nobis traditur; si ex dolo, vel lata culpa iu-
dex à quo in sententia grauamen intulit; &
tunc expedit, vt appellans ipsum graua-
men, seu causā appellandi in libello expri-
mat. Bart. & Bald. in l. vt vim, ff. de iust. &
iur. Bero. in cap. sicut Romana, 1. num. 17.
de rescript. estque communis omnium re-
cepta sententia, vt ait Ruginell. dict. §. 12.
glo. 2. cap. 2. num. 4.
359 Cum causa appellandi coniuncta est
nullitas sententiæ, exprimenda etiam in li-
bello appellationis vltra causam, vt monet
idem Ruginellus, § 4. ac triplici cap. in illo,
360 & duplici in isto. Præmissa longiuscula
nullitatis descriptione ex Hypp. Rimin.
cons. 804. num. 30. quod sit iuris reme-
dium, legum tutamen, pœna temerariorū,
auxilium cōmune, & vera defensio oppres-
sorum, ob publicam vtilitatem introductū
361 &c. Discutit primo loco ipse Ruginellus
cum Vantio, qui vtilissimum de nullitatib.
tractatū edidit, dubium peculiare huc spe-
ctans, nimirum, quando, & à quibus nulli-
tas in iudicio deduci possit? vel secus?
362 Pro resolutione partis negantis diuer-
si ab eo cum dicto Vantio, in tit. qual.
sent. & process. assignantur casus, in quibus
nequit vllus appellans, (quippe loquimur
præcipue de nullitate, quæ est coniuncta cū
appellatione) aut alius quicunque nullita-
tem, in iudicio deducere. Primo, si, quis in-
363 tendat dicere de nullitate *sententiæ in*
Consistorio Principis laic, vbi ordo iudicia-
rius, ac solemnitas iuris positiui non atten-
duntur, aut sententię, ac processus per eun-
364 dem confirmantur. Secundo, si dicenti de
nullitate, sua non intersit. Tertio, si pacto
365 aliquo quis promisit nullitatem haud de-
ducere, maximè quando promissio fuit iu-
366 ramēto firmata. Quartò, si tempore debi-
to appellans nō proposuit nullitatē. Quinto
367 si hæc inepté, aut calumniosè deducitur,
cum simpliciter, & indistinctè, nulla expres-
sa causa deducendi informis dicatur. Sexto
368 si proposita ad impediendum decretum,
seu relaxationem sequestri, quā iuris periti
relaxum vocant. Ita Ruginellus de his ca-
sibus, alios videas apud ipsum ex dict. Vant.
ex Crau. & ex Præpos. Mediol. quos ipse
citat.
369 Nihilominus exceptis prædictis casibus
nullum dubium quòd possit appellans dice-
re de nullitate, & expediens esse, vt ita fa-
ciat, his verbis vtendo. Dico sententiā nul-
lā, & si qua est, appello, ac de nullitate, & ini-
quitate dico, sicque suam appellationē de-
fendet; l. scio. in fin. ff. de appell. & tradunt
Præposit. in cap. dilecto, num. 12. de appel.
ibid etiam Innoc. & alij communiter. Inde
370 ostenditur, quia licet attento iure hæc
duo appellare, & de nulitate dicere videan-
tur contraria, aut saltem valde diuersa, cum
sententia nulla nō subsistat, nec sit locus ap-

pel-

pellandi ab ea; tamen secundùm glos in l. 1. C. quan. prou. non est necesse, diuersitas, & contrarietas in ista non impedit, quin inuicem compatibilia sint, & simul copulari possint, quia appellatio interponitur sub conditione, quatenus, scilicet, sententia aliqua sit, & hoc sufficit, vt coniungi possit. Ita post Bart.& alios,in l. si expressim, ff. de appell. Veltor. in prax. lib. 8. cap. 1. num. 5. vbi dict. glos. citat.

371 Prædicto autem modo coniuncta appellatio cum nullitate, appellanti valde vtilis est. I. quia sic appellando habet annum, & ex causa biennium ad prosequendum appellationē, vt cum auth. ei, qui, C. de temp. appell. videbimus Regula sequenti: secus esset, si absquè appellatione tantùm diceret grauatus de nullitate; & quidem sue cumbet sic dicens de sola nullitate, si de ipsa in continenti,& euidenter non docnerit. Ita Ang. Aret. in l. cum prolata, n. 1. ff.

372 de re iud. & alij. II. appellatio coniuncta cum nullitate efficaciùs operatur suos effectus iam supra expositos, & alios, qui ex tal coniunctione ei competunt. Videas ipsos apud Ruginel. §. 3. toto cap. 2.

373 Sed quid, si per statutum, vel legem sit prohibitum de nullitate dicere? Inter casus adductos paulò ante, in quibus est licitum dicere de nullitate, hunc proposuit obiter Ruginellus, ibi, §. 3. cap. 1. atque eum ex professo expendit §. 12. glos. 2. cap. 4. per totum. Resoluit autèm sic, quòd huiusmodi leges, & statuta, quibus prohibetur allegare nullitatem, cum multiplici limitatione debeant interpretari; attingo vnam, vel alteram ex ijs limitationibus, vt

374 sint in exemplum. Primo, quòd non intelligantur de nullitate proueniente ex defectu iuris naturalis, vt in omissione citationis, l. de vnoquoque, ff. de re iud. Marf. num. 13. Clem. pastoralis, eodem tit. & alij;

375 Secundo, non obstante prohibitione cuiusuis legis, vel statuti, dici potest de nullitate ab interloquutoria quauis post recusatum legitimè iudicem lata. Ita Anchar. quæst. 43. num. 211. & Ruginellus dict. cap. 4. num. 14. apud quem reliqua, si lubet, legas.

376 Quarto. Attendendum est appellanti, vt ritè, ac rectè formet libellum appellationis, ad expressionem nominum appellantis, & appellati, ac vtriusque iudicis, à quo, & ad quem, cum magna tamen differentia. Nam appellantis nomen necessariò exprimi debet, l. 1. & ibi Bart. ac reliqui, ff. de appell. Ang. Aret. in l. scio, nu. 2. ff de appell.

377 & Ruginellus dict. §. 2. cap. 4. num. 22. Qui benè aduertit eum eodem Aret. & Bart. per ipsum citatis, quòd tàm procurator, quàm fideiussor quando appellant, Proprium nomen, & non eorum, quibus officio procuratoris, aut fideiussoris inseruiunt, in libello appellationis expressari sunt.

378 Non est necessarium, vt apponatur in appellatione nomen appellati, seù eius, in cuius fauorem lata fuit sententia; secundùm

379 l. scio, ff de appell. Quod adeò verum est, vt non vitietur appellatio, etiam si ex errore, aut inaduertentia sit appositum nomen alterius tertij, si iam de persona appellati per coniecturas, vel circūstantias, aut alio modo innotescat. Ita cum Alex. de Neuo in rubric. de appell. num. 32. cum Put. decis. 46. lib. 1. & cum alijs Ruginellus, vbi suprà, num 26. quamquàm benè faciet appellans, si exprimat nomen appellati.

380 Dubium autem insurgit, an si fauore plurium lata sit sententia contra plures, nomina omnium consortium litis tàm appellantium, quàm illorum, in quorum fauorem sententiatum fuit, in appellatione sint exprimenda? Ex textu, in dict. l. scio, pars negans manifesta apparet, scilicèt quòd appellatio vnius, & expressio nominis ipsius solius possit omnibus consortibus etiam in appellationis libello non nominatis In causa defensionis omnibus competat, & inter vincentes sit communis causa, & ratio vincendi. Ita cum communi omnium interpretum Ruin. cons. 26. num. 3. lib. 4. Verùm

381 si appellans fuit condemnatus respectu omnium ex diuersa, & separata causa, quæ singulas aduersariorum partes respiciat, quandoquidem defensionis causa extra diuersa quo ad nominatos solummodò appellatio proderit. Ita post glos. in dict. l. scio

382 & post alios tenet Parif. cons. 66. lib. hanc reddens rationem, quia quoad alios non nominatos in appellatione, transiuit sententia in iudicatum.

383 Dein nomen iudicis, à quo fuit appellatum, necessario in libello appellationis exprimendum, tradit ex communi Doctorum mente Franc in rubric. de appell. nu. 3. dato etiam, quòd solus esset iudex appel-

384 lationis, secundum Oldra. cons. 313. Aut saltem exprimendum nomen dignitatis ipsius iudicis à quo, vt docent Bart. in l. 1. § libelli, ff. de appell. & l demonstratio, ff. de cond. & demon. Franc. in dict. rubri. n. 4. & Alex. de Neuo, eadem rubri. de appell.

385 num. 27. Cum limitatione admittit hoc Ruginellus, dict. cap. 4. num. 30. nimirùm quòd credat sic procedere, vbi dubitari posset de qualitate iudicis, ad effectum dignoscendi, an sit deferendum appellationi, vel secùs, secundùm l. 1. ff de offic. præt. & l. præfecti, ff de minor. & tradit Deci in cap.

386 oblatæ, in prin de appell Addit tandem circa hoc Ruginellus, num 31. cum Franc. & Alex. de Neuo vbi supra, quòd in commissione appellationis, seù in rescripto, tametsi nomen iudicis à quo, non exprimatur, censenda sit valida appellatio; nam sufficit, vt de ipsa appellatione, & de personis constet, inter quas lata fuit sententia.

387 Circa expressionem verò nominis iudicis ad quem, est aliqualis difficultas; nam de iure ciuili sufficit appellare ad iudicem competentem absque eo, quòd huius nomen necessariò exprimatur. Docent communi-

muniter auctores in l.1.§ fin.ff.de appellat.
præcipue Ang.Aret.in l.ad Principem, n.1.
388 eodem tit.At iure canonico attento, videtur necessaria nominatio iudicis ad quẽ,
vt cum alijs tenet Lancellot. de offic. prær.
389 tit.de appell.num.3.& seqq Qui ibi diuersos assignat modos appellationem proponendi. Primo, si appellans simpliciter absq; alio addito dicat appello: secundo si dicat appello ad iudicem competentem: 3.alternatiuè dicendo, appello ad Archiepiscopũ, vel ad Legatum, vel ad Patriarcham, vel Summum Pontificem, vel ad quemlibet alium iudicem competentem. Ita etiam
390 Præposit.in cap.dilecti, de appell. Vbi alium modum addit, nempè, appello ad omnes iudices superiores. Inuenies plura circa hoc apud Alex.de Neuo, in cap.inter cætera, num. 19. de appell. & apud Ruginellum dict.§ 2.cap.4.num.33. & seqq. quæ omitto, cũ non tanti momẽti esse videãtur.
391 Quinto, Debet appellans attendere ad inferendum in appellatione tenorem sententiæ, quod necessario requiri ad rectitudinem eius, tenent communiter Doctores in l.scio, §. sed illud, & in l.qui separatim ff. de appell. probarque textus in l.fin. C.de precibus imper.offer. & in l.2. C. de appell.
392 affert Ruginellus ibid. num. 38. Addit tamèn, deduci ex eadem l. 2. secundùm vnã lecturam, & ex l.1.§.fin. ff. de appell. quòd sufficiat dicere, latam fuisse sententiam in tali actione, à qua cùm sentiat se læsum & grauatum, appellat. ita ille.
393 Aduertit autem (benè ipse Ruginellus cum Angel.Aret. dict. l.1.in 2.notab.& cum Paris.cons.66 si totus sententiæ tenor inferatur, fore aliquandò, vt appellatio vnius iuuet etiam consorti; quòd si pars eius, quæ commodum, vel fauorem alterius tãgat, proderit tantùm respectu illius, in cuius fauorem fuit appellatum, & non respe-
394 ctu reliquorum. Tractat copiosè de hoc idem Ruginellus, §.6.glos.1.toto c.1.nempè, Appellatio quando dicatur communis, & quis alterius appellationi adhærere possit; videas apud ipsum, si lubet, nobis ad fontem digitos intendisse sit satis.
395 Sed quid si appellans dicat latam contra se sententiam, cùm sint duæ? Respondent optimè Ioan.Andr.in reg.pluralis locutio, in 6.& Alex.cons.2.lib 4. videri interpositam appellationem ab vna sententia tantùm, quandoquidem in numero singu-
396 lari fuit ille loquutus. Hinc meritò deducit Ruginellus dict.§ 2.cap.4 num.42. si in eodem iudicio duplex feratur sententia, vt vna sortis, & altera vsurarum, vtriusque facienda est mentio in appellatione, intra tempus primæ appellando, secundùm tex-
397 tum in l. cùm in vna, ff. de appell. Idem peculiaritèr seruãdum, quando duplex fertur sententia, & secunda est exequutio primæ, ab vtraque debet appellari intra tempus primæ. Ita cum Boer. & Bellam. per eum citatis Ruginell. vbi supra.

398 Quid item, vbi quis diuersis libellis conueniatur diuersis super rebus, & iudex fert duas sententias, licet vno contextu? ex mente Franc.in rubri de appell.nu.6. quidquid dicant alij, verum existimat Ruginellus ibidem num.43. si appelletur simpliciter à sententia, & rescriptum detur in forma, quod talis appellatio nõ comprehendat vtramq; sententiam: vndè vt fiat vtriusque compre-
399 hensio, vtraque in illa exprimi debet. Secus erit casu, quo iudex vnam tantum fert sententiam, sub qua plures continentur, seu plura capita; nam tunc appellans simpliciter ab ea sententia, ab omnibus appellasse censetur l. appellandi ff. de appell.cap. super eo, eodem tit.& affert Alex. de Neuo rubr. de appell. num.39. ob eam rationem, quia appellatio de sui natura non requirit, vt exprimatur à qua parte sententiæ fiat, secundum dict. l. appellanti, & affert Alex. in l. §. libelli, ff. de app.
400 Quamquam si ex pluribus capitibus in sentẽtia contentis, grauamen per vnũ tantum inferatur, ab isto solo cum peculiari ipsius expressione debet appellatio interponi, & tunc quoad alia capita transit sententia in iudicatum. Facit pro hoc textus in cap.consuluit, de appell.& Rot.decis.2. in nouissimis, & 44. in antiquis, de appell. tra-
401 ditque Parisius dict.cons. 66. lib.1. Atque hoc habet locum, quando constat de tenore sententiæ, & de peculiari eius capite inferente grauamen; verum si dictus tenor ignoretur, aut incertus sit, benè faciet appellans, si formet appellationem sub verbis conditionalibus, vt appell. à tali sententia, vel à talibus capitibus, quatenus tamen contra me faciant, & similibus. Hunc au-
402 tem modum appellandi esse vtilem, & bonum, deducitur ex cap. Raynaldus, de testib. & ex cap. cum Ioannes, de fide instrumen. ac cum Franc.Alex.de Neuo, Lancellot. Vestr. & cum alijs per ipsum relatis, tuetur Ruginellus, dict. cap.4. num 52. Ad-
403 dit tamen num.53.limitationem ex mente Lancell. de atten. appell. pend. ampliat. 14. num. 23. nimirum, quòd nequeat tertius, qui appellat pro suo iure, & interesse, maximè si velit exequutionem sententiæ impedire, tali forma appellationis conditionali vti, sed quòd purè, & non conditionaliter appellare teneatur.
404 Atq; hactenus de quinto debito appellãtis attendendi ad sententiam; si quę supersunt circa hoc, videas apud Ruginell. citatũ
405 Sextò, & vltimo attendere debet appellans ad solemnia requisita in praxi, seu in actu appellandi; item ad requisita. Ex vtrisque iam plura in decursu huius tractationis Appellationum à nobis sunt exposita; aliqua ex non traditis hic breuissimè indicabimus; reliqua patebunt per Regulam
406 sequentem. Et quidem quoad posteriora negatiua: Primò, non requiritur, vt libellus appellationis, quando hæc interponitur in scriptis, ab aliquo legatur, per text. cum ibi

ibi notatis, in cap. appellatio, de appell.
in 6. & affert Ruginellus, dict. §. 2. c. 4. n. 59.
407 II. errant notarij, qui dicunt, se rogatos
de appellatione, cum eam non receperint,
dictabis eam, & mihi dabis; quod id non
debeant facere, eò quòd non requiratur,
vt notauit Bart. in l contractus, C. de fide
instrumen. cui adheret Ang. Aret. in l. 1. §.
libell. num. 10. ff. de app.
408 E contra verò requiritur quoties de
iure appellatur in scriptis, iuxta iam alibi
per nos traditum, vt appellatio sit dictata,
& prorsus finita, ante quam à notario acce-
ptetur, ex mente dictorum Bart. & Aret.
ac aliorum tradit Ruginellus, dict. §. 2.
cap. 4. num. 58.
409 Dein requiritur, vt appellans statim in
actu petitionis, seù in libello appellatorio
præstet cum iuramento fideiussionem, ma-
ximè si à parte opposita petatur, de resti-
tuendo ei omnia damna, & interesse, &
expensas litis, quæ passa fuerit, & quæ iu-
dex taxauerit, si in causa appellationis, aut
nullitatis succubuerit, vel si ipsam appella-
tionem non fuerit prosequtus. Ita cũ Ang.
in consil 249. & cum alijs Ruginellus, §. 8.
410 glos. 4. vbi ex professo de hac re tractat; &
licet proponat titulum admodum vniuer-
salem, nempè, Quæ necessaria sint in libello
appellatorio? hoc tamen solummodo pun-
ctũ tota glossa resoluit de pręstanda per ap-
pellantem dicta fideiussione.
411 Declarat præcipuè circumstantias mo-
di, & temporis, seu qualiter, & quando fa-
cienda, nempè intra tres dies, & in ipso li-
bello appellationis, antequam intimetur,
debetque intimari intra ipsum triduum:
Ratio est quia traditur pro forma, quæ tẽ-
pore actus seruanda est ad valorem eius,
iuxta authen. hoc ius porrectum, C. de sa-
crosanc. Eccles. versic. aliter enim, cum Ioan.
Andr. in nouell. cap. vt certa de elect. lib. 6.
& cum alijs adducit ibidem Ruginellus n. 5.
412 & 6. Limitat tamen num 11. cum Ias. in
authen. qui rem, versic decimo addo, C.
de sacrosan. Eccles. & cum Contard. ad l.
vnic. C. si de mom. poss. quęst. 23. quòd pau-
per non teneatur dictam fideiussionẽ pręe-
stare, quia ex vi iuris naturalis nemo ad im-
possibile adstringi debet.
413 Sequitur tandem exprimenda petitio
apostolorum, seu literarum dimissoriarum
ad solemnitatem, & valorem appellationis
requisita. Et primo, quoad nominis deri-
uationem, sic eam declarat Pegna in Direct.
3. par. commen. 31. num. 124. dicti autem,
inquit, sunt Apostoli ἀπὸ τοῦ ἀποστέλλειν
quod mittere significat, l. dimissoriæ, 106. ff.
414 de verbor. significat. Sed clarius cũ Card.
in Clem. quamuis, in 2. quæst. de appell. Ma-
ran. in specul. par. 6. num. 226. Vndè, inquit,
dicantur apostoli, dic. ab, apo, quod est su-
prà, &, stoli, id est missio, quasi literæ missæ
ad superiorem.
415 Apostolorum verò species plures assi-
gnantur, vt patet ex Speculatore, lib. 4. tit.
de apostolis, seu libellis dimissorijs, num. 1.
& ex Hostien. in summ. tit. de appell. §. qua-
liter, vers. dicuntur, autem. Nam alij sunt
apostoli conuentionales, alij testimoniales,
alij dimissorij, alij negatiui, seu refutatorij,
416 alij affirmatiui, alij reuerentiales. Pro
præsenti materia benè Maranta loco citato
num. 225. ex iure esse tantum tres species
ostendit (quidquid Pegna citatus ad duas
tantum conetur adducere) nempè dimisso-
riorum, vbi iudex à quo, admissa appella-
tione, scribit litteras dimissorias, ac cum
eis mittit appellantem iudici ad quem, istę
literæ, quibus significat admisisse appella-
tionem, vocantur apostoli dimissorij, de qui-
bus est sermo in l. 1. ff. de libellis dimiss. &
417 cap. ab eo, 2. quęst. 6. Item apostolorum re-
futatoriorum, seu negatiuorum, quando iu-
dex à quo, renuit admittere appellationem
atque istis apostolis, seu literis refutatorijs
significat, qualiter refutauerit, & nullo mo-
do admiserit appellationem: de ipsisque ha-
bemus expressum textum l. fin. §. in refuta-
418 torijs, C. de appell. Denique apostolorum
reuerentialium, quibus iudex à quo, de-
notat, quod licet appellatio non fuerit ad-
mittenda, eam tamen admiserit ob reue-
rentiã iudicis superioris; ac de istis agi-
tur in l. eos §. superbis C. de appell. & in cap.
cordi, de appell. in 6. quibus sic præmissis,
419 Certum prorsus est tam ex dispositione
iuris positiui, quàm ex communi Doctorũ
mẽte, quòd instanter, & sæpiùs sint petendi
apostoli, vt constat ex toto tit. de libell. di-
miss. & ex Clem quamuis rigor, de appell.
vbi peculiariter agitur de apostolis dicto
modo petendis, siuè dimissorijs, siuè nega-
tiuis: traduntque Afflict. in const. sub rubr.
appell. tempora, num. 21. & seqq Osasch.
decis. Pedem. 12. Vestr. in praxi, cap. 3. n. 32
lib. 7. & Ruginellus in Præfat. num. 41.
420 Excitat tamen dubium Maranta loco
citato num. 227. post alios, an dicta disposi-
tio iuris se extendat ad casum appellationis
extraiudicialis? debeant ne tunc etiam
apostoli peti? duas refert circa hoc senten-
tias: alteram glos. in cap. cordi, in verb. vel
extra, de appell. in 6. absolutè affirmantem,
quòd sint petendi. Alteram etiam glos. di-
uersæ, in cap. vt super, in verb. ille iudex,
de appell. lib. 6. similiter affirmantem, quòd
debeant sub conditione peti, si adsit, qui il-
421 los dare possit. Ipse autem Maranta rectè
præsens dubium resoluit per sequentia ver-
ba. Super hoc, inquit, concludo; quod quã-
do appellatur à iudice extra iudicialiter
procedente, semper debeant peti apostoli,
quia est, qui illos dare possit, scillicet iudex:
sed quando appellatur à parte, non puto,
quòd sit necessarium illos petere, quia non
est, qui illos det. Tutius tamẽ est, quòd tunc
petantur sub illa conditione, vt dicit glos.
in dict. cap. cũ super, & ita tenet Phi. in cap.
bona, col. 6. in fin. vers. 6. requiritur, de ap-
pell. & ibi etiam sentit Abb. in 12. col. in 4.
& 5 differentia: Ita ille.

422 Di-

422 Dixi, ex dispositione iuris positiui; &
intelligitur de iure communi; nam atte nto
iure particulari, seu municipali, peculiariū
locorum, nullum dubium, quòd alicubi sit
aliter dispositum & quod nequaquam apo-
stoli ab appellantibus peti soleant. Ita affir-
423 mat Ruginellus in dict. pręfat. sui Operis
num 52. & seqq. de Ducatu Mediolanensi,
vbi & petitio apostolorum non est in vsu, &
stylus interponendi appellationem seruatur
quoad alia solemnia valde diuersus. Sed
ipsummet Ruginellum de hoc egregiè lo-
424 quentem audiamus. Grauatus namque, in-
quit, breuiter format preces, & ponendo,
latam fuisse contra eum sententiam in tali
actione, vel causa per talem iudicem, à qua
cum sentiat se lęsum, & grauatum, per ipsas
preces prouocat, & appellat, de nullitateq;
dicit, aut dicit de nullitare, & si qua est ap-
pellat. Quas preces postmodum offert ali-
cui ex Senatoribus deputato, qui illas sub-
signat in forma, cum appositione diei, qua
fuerunt porrectæ. Et rescriptum dat tenoris
sequentis.

RESCRIPTVM EXCELLENTISSIMI
SENATVS MEDIOLANI.

425 Si causa est appellabilis, cuius meminit
occlusa supplicatio, N. vel in ea de nullita-
te dici potest, debitoq; tempore appellatū,
vel de nullitate dictum fuit: mandamus vo-
bis, vt illam termino dierum decem admit-
tatis; quam deinde committatis vni ex Iu-
ris peritis de Collegio eius vrbis confiden-
ti partium, vel vnius in contumaciam, vel
renitentiam alterius, qui de eius viribus co-
426 gnoscat, & iustitiā faciat: vel dubio emer-
gente articulum eodem termino dierum
decē cōmittatis, vt supra, decidendū intra
decem dies, omni appellatione remota. Pro-
427 uidendo etiam, ne quid noui contra ius in
præiudicium dictæ appellationis, vel dictio-
nis nulitatis fiat; &, siquid factum fuit, in
pristinum iure medio restituatur; decer-
nentes præsentem supplicationem die N. no-
bis porrectam habere vim appellationis, vel
dictionis nullitatis, modo tempore debito
porrecta sit. Mediolani, die &c.

428 Hactenus cum proposito rescripto de
doctrina Ruginelli circa modū & vsum ap-
pellandi in Ducatu Mediolani, quem addit
ipse num. 54. esse valdè conformem ijs, quæ
habentur in textu, l. præcepimus, 32. C. de
appell. fuisseque approbatum, & commen-
datum à Menoch. in consil. 466. num. 33.
429 lib. 5. Solet autem Princeps, vel Magistra-
tus, siuè Ecclesiasticus, siuè sæcularis, qui
pluribus est intentus, appellationes ad ipsū
deuolutas committere vni, aliquando pluri-
bus, secundum glos. in l. 1. §. si quis in appel-
latione, ff. de appell. quam sequuntur ibi
communiter Doctores, præcipuè Bald. con-
430 sil. 455. si appellatur, cent. 5. Quæ tenet
posse appellari ad superiorem, omisso me-
dio, non vt ipse de appellationis viribus, &
iustitia cognoscat, sed vt appellationis co-
gnitionem ad iudicem competentem me-
431 diatum deuoluat. Vel secundum aliam
glos. in authen. sed & lis, C. de temp. apellat.
approbatam communiter, vt ait Alex. in
consil. 164. num. 5. quæ agit de committen-
da per Principem, vel Magistratum aut aliū
superiorem causa appellationis alicui, vel in
totum; vt videat, an habeat locum appel-
latio, & dictio de nullitate, & prouideat de
iustitia, quoad causam principalem; Vel di-
432 uisim, vt vni committatur primum, & al-
teri secundum, vti fit in statu Mediolani,
iuxta rescriptum propositum; cuius copio-
sam interpretationem vide apud Ruginellū
in diuersis partibus sui operis; nos aliquid
ex ea, Regula sequenti attingemus.

433 De forma, siue modo appellandi in Tri-
bunalibus S. Officij, nunc superest breuissi-
mè dicendum. Seruanda videntur in eis,
quæ pro alijs Tribunalibus tradita à nobis
sunt, cum par censeatur ratio vtrorumque
maximè ex parte inquisiti appellātis; quòd
hic, si in causis fidei ab interloquutoria, aut
à decreto torturæ appellare velit, pro for-
mando ritè, & rectè libello appellationis at-
tendere debeat ad illa sex hactenus à nobis
434 exposita, &, vt vidimus, requisita. Et
quidem quoad sextum, maximè quoad pe-
titionem apostolorum, Eymericus 3. part.
Direct. in rubr. de appellatione, quæ fit ab
Inquisitore, copiose tractat de hoc argumē-
to à num. 121. vsque ad 127. & explicat va-
rias formas, quibus apostoli siuè negatiui,
siuè affirmatiui ab Inquisitore concedendi
435 sunt. Atque in hanc partem manifestè
inclinat, quod reo S. Officij appellanti, &
petenti apostolos necessariò sit ille conces-
surus, saltem negatiuos, si ita iudicauerit
expedire.

436 Nihilominus sicut in multis alijs, ita
in hoc de concessione apostolorum stylus
Nostri Tribunalis Sanctæ Inquisitionis est
valdè diuersus ab stylo reliquorum Tribu-
nalium, siuè sęcularium, siuè Ecclesiastico-
rum; & licet forte olim tempore Eymerici
trecentis ferè ab hinc annis concedi con-
sueuerint, nostris tamen temporibus meri-
437 tò nullus est vsus talis concessionis. Sed
vt optimè docet Pegna in 3. part. Direct.
commen. 31. iuxtà instructionem quandam
Madrilianam, de anno 1561. capite 51. In-
quisitores inferiores admissa sui delinquē-
tis appellatione, vbi nec iniusta, nec friuo-
la apparet, statim secretò scribunt, illo in-
scio, ad supremum maioris Inquisitionis,
aut Sacræ Congregationis Vrbis Tribunal,
& transmisso processu, seu breuiorius tran-
sumpto, completè ipsum informant, & indè
resolutionem expectant, an, & qualiter vl-
438 terius procedendum in causa: An verò
dictus delinquens illuc mittēdus cum cau-
tela, & custodia sufficienti, nè fugiat; ad
quod faciendum, vt tutius, & conuenien-
tius etiam Eymericus loco citato propen-
dit, cui Pegna libenter adhæret: atque hęc
de modo appellandi in S. Officio.

438 Vlti.

439 Vltimo loco illud aduerto, quod etiam
prædicto modo rarissimè contingat in Tri-
bunalibus S. Inquisitionis appellari; & qui-
dem in nostro Melitensi per spatium 38. an-
norum, quibus apud ipsum munus Consul-
toris exercui, nunquam vllum reum appel-
lasse audiui, nec in processibus antiquiori-
bus, quos occasione nostri operis pro ela-
borandis Prolegomenis euolui, aliquam ap-
440 pellationé vllius inquisiti reperi. Atque
indè existimo prouenire, quòd DD. Inqui-
sitores nunquã sine sufficientibus indicijs,
& probationibus, ac legitimis præsumptio-
nibus deueniant ad prolationem sententiæ
interloquutoriæ, præsertim pro reo torquẽ-
do, à qua, vt vidimus, concessum est appel-
441 lare. A definitiua autem nullatenus ipsi
conceditur, iuxta cap. vt Inquisitionis, de
hæreticis in 6. quod traditum etiam à no-
bis suprà, & est prorsus certũ apud omnes.
442 Quamquam non desinam hic notare,
quod ex sententia grauissimorum Doctorũ
vt Felini, in cap. ad abolendam, de hære-
ticis in 6. Ioann. Rojas singul. 19. num. 5.
Castri Palai in opere morali tom. 1. tract. 4.
disp. 8 punc. 7. nu. 3 & aliorum (quidquid
in contrarium teneat Diana resolut. moral.
par. 4. tract. 8. resolut. 32) interdicta in cau-
sa hæresis appellatione non sit interdictus
recursus, per viam querelæ, ad Sacram Cõ-
gregationem, vel ad Supremum Tribunal,
443 vel ad Summũ Pontificẽ. Ratio est, quia
similiter in alijs casibus, in quibus interdi-
citur appellatio, habet locum huiusmodi
querela, seu recursus, secundum Glos. in
cap. ex literis, de integrum restitu. Decium
in consil 533. & alios, cur non etiam habe-
bit in casu hæresis, cum talis recursus cen-
444 seatur de iure naturali? Carena 3. part.
tit. 14. nu. 7. adducit alium proprium mo-
dum, qui non omnino, mihi displicet, re-
spondés sic Ego tamen, inquit, si Inquisitor
essem, ob reuerentiam Sacræ Cõgregatio-
nis supersederem, habita scientia, quod hæ-
reticus recursum fecerit ad Sacram Con-
gregationem, eius tamen recursum positiuè
non approbarem. Ita ille. Atque his ab-
soluta manet præsens Regula de circumstã-
tia, Quomodo; superest vltima de circumstã-
tia Quando.

Quando, seu intra quod tempus interponenda, maxime in S. Officio, appellatio, ne transeat in iudicatum? & quandò prosequenda, ne ipsa sit deserta?

REGVLA CCCLXX.

445 SEcundum Ius commune, tam Cano-
nicum, quam Ciuile, intra decem
dies interponenda appellatio; & intra tri-
ginta petendi, & recipiendi apostoli; alio-
quin sententia transit in iudicatum, exce-
pto si non stet per appellantem, quin illa
446 fiant. Ad prosequendam vero, & termi-
nandam appellationis causam, annus inte-
ger ab eodem iure communi assignatur, &
ex causa iusta adiungitur secundus, imò
quandoque tertius; nisi ex vi iuris munici-
palis alicubi isti termini abbreuientur, vel
è contra: prorogationes tamen ob eandẽ
447 causam al.quando conceduntur. At trãs-
acto termino, & non expedita causa appel-
lationis, hæc manet deserta, & sententia
448 iudicis à quo, venit exequenda. Quæ
autem dicta de tempore interponendi ap-
pellationem, possint habere locum, vbi ap-
pellatur in causis fidei; secùs, saltem ex par-
te quæ dicta de tempore eam prosequendi,
& terminandi.

449 REquisita omnia pro recta, & valida
appellatione formanda ad duo tã-
tum reducũtur vniuersaliter loquendo, iux-
tà Constitutiones Mediolan. vt ait Rugi-
nellus §. 4. cap. 1. quas ipse de hac materia
toto suo opere per §§. commentandas su-
scepit.
Primum, Quòd interponatur illa à sen-
tentia, à qua de iure licitum est appellare.
450 Secundum, Quòd interpositio eius, &
prosecutio vsq; ad finem, exequutioni mã-
detur intra tempus legitimum; & est con-
forme textui, in l. hi qui ad ciuilia, C. de
appell. nam ille dicitur iustè appellasse, qui
ritè, & intra tempus debitum appellauit, vt
ostendit copiose Mascard. de probat. con-
clus. 114. num. 2. lib. 1. actum à nobis de
primo iam satis supra; in præsenti agimus
de secundo.
451 Attento iure antiquo, l. 1. §. dies, cum
seq. & l. 5. ff de quand. appellan. sit ad in-
terponendam appellationem fuit concessũ
biduum appellare volenti in propria causa,
& triduum in aliena, atque intra hoc tem-
pus debebat offerri iudici à quo, libellus
appellatorius, iuxtà dict. l. 5. in fin. tuncque
primo erat facultas adeundi iudicem, vt ait
452 Vlpianus in dict. §. dies. Verum secun-
dum ius nouum, authen. hodie, C. de ap-
pell. decem dies assignati sunt pro dicta in-
terpositione appellationis; quos etiam ius
canonicum admisit, cap. cum dilecti, in fin.
de elect. cap. significauerunt, de testibus.
cap. quoad consultationem, de re iudic. &
453 cap. anteriorum a, quæst. 6. Incipiunt au-
tem isti decem dies numerari à die latæ sẽ-
tentiæ, & currunt de momento ad momen-
tum; ac intra ipsos iudici a quo appellatum
est, debet præsentari appellatio; ita com-
muniter DD. Specul. de appell. §. qualiter
autem; Roman. consil. 49. Milius in repert.
vers. appellatio debet, & alij.
454 Ex dispositione tamẽ iuris municipalis,
intra pauciores dies solet alicubi appellatio
interponi, vt in Ducatu Mediolani intra
quatuor dies, vti disponit peculiaris con-
stitutio eius, teste Ruginello §. 4. cap. 1. n. 4.
455 cum permittat ius commune sic abbre-
uiari, vt lites, & causæ citiùs finiantur in

vtilitatem Reipublicæ, & particularium,
secundùm glossam singularem in l. præscri-
ptione C.contra ius, vel vtil.public.Franc.
in cap. Romana, num.7.de appell. Alex. in
consil.105.num.9 & Rebuff.in constit. de
appell art 4 glos.1.nu 11.lib.3,
456 Terminus autem decem, vel quatuor
dierum prædictorum, intelligitur incipere
à die, quo appellans sciuit latam esse sen-
tentiam contra se, & non antea; nàm etiãsi
per mensem, vel annum, & vltra maneat
in ignorantia latæ sententiæ, potest semper
appellare, nec illa interim transit in iudi-
catum, cùm à die scientiæ currant sibi de-
cem dies, iuxtà text.in l 1.ff. quan.appell.
sit, & in cap.concertationi, de appell. in 6.
& cum glossa, ac Bar. in authen. hodie, C.
appell. & cum glossa in cap.ab eo, de appell.
in 6.affert Maranta in specul.par.6. nu.215.
457 Vbi sic concludit. Ex hoc ergo, inquit,
sequitur, quòd illud tempus est vtile in
principio, quia nunquam incipit currere
impedito, sed postea efficitur continuum,
vt est text & ibi Bart.in dict l 1 §.dies, qui-
bus specul.in tit.de appell. §.restat, versic.
sed nunquid: tamen bonum est, vt prote-
stetur appellans, quandò videt, se impedi-
tum, maximè quando fit per iudicem, se-
cundùm Bar in dicto §.dies. Hæc ille, quæ
videntur prorsus aduertendæ.
458 Debet item intelligi dictus dierum ter-
minus, nisi grauamen illatum habeat tra-
ctum successiuum; nam in hoc casu potest
semper appellare, quandiù durat grauamẽ,
etiam post dictos dies: sic defendùt Angel.
in dict authen hodie, Bald. in l.2.ver.2.quæ-
ro, C.de Episcop. aud. Ioan. Andr in cap.di-
lectus, el 2.de rescript.& Paris in tract de
syndic. verb. appell. qui in prædictis locis
exemplificant in eo, qui detinetur in carce-
re, quia semper potest appellare, eo quod
459 semper grauetur: Bald bene limitant in
hoc Phil. in cap super eodem, el 2. de appell.
& Marantæ vbi supra, num.216. ex mente
Bald in cap. de testibus, extra de testibus,
quod tantùm habeat locum, quando fuit
carceratus de mandato absque sententia
460 interloquutoria: secùs, si hanc iudex pro-
tulit, & non fuit executioni mandata per
spatium decem dierum, nec condemnatus
intra istos, cùm sciret ab initio de illius
prolatione, appellare curauit, quia tunc
post ipsos sententia transiuit in rem iudica-
tam, neque ampliùs est locus appellandi.
461 Deinde quando nullitas coniungitur cũ
appellatione, vt dictum à nobis suprà, sicut
intra decem dies, vel quatuor pro Ducatu
Mediolani, iuxtà constitut.eius, est necesa-
rio appellandum, ita simul intrà eosdem
est de nullitate dicendum. Ita Rebuff. &
alij adducti per textum, in cap.concertatio-
ni, cum glossa, ibi. verb sciuerit, in 6. Alias
censetur grauatus sententiæ acquieuisse, se-
cundum l.1.fin.ff.quan.app.
462 Ratificatio item appellationis intra
spatium eorundem dierum debet fieri, l.
bonorum, ff. rem rat. haber. & cap. ante-
riorum 2. q.6. & affert cum Guid. Papa
Crau. Lancellot. & Magon quos ipse citat,
463 Ruginellus dict.§ 4.cap.1. nũ.13. Quam-
quam statim num.14 cum eodem Magon.
limitat, dicens, quòd appellatio interpo-
sita per aliquam personam coniunctam,
464 possit ratificari post ipsos decem dies. Ra-
tificatur præterea dupliciter appellatio, &
vtroque modo cum æquali valore, nempè
dictis, vel factis, l.Paulus, ff rem rat haber.
& affersit Salic.in l.vnic. C.si maior fact.rat.
hab.& Paris.in cons.14.num.30 lib.1. Hinc
constituens procuratorem ad prosequen-
dam appellationem, censetur hanc ratifi-
casse, vt ait cum Crau. cons.159. Ruginel-
lus dict.§.4.cap.1.num.26.
465 Occurrit hic graue dubium, & non ni-
hil controuersum inter Doctores, an quan-
do quis tertius, vel etiam appellatus, cu-
ius interest, alterius appellationi adhæret,
iuxta certam iuris dispositionem, de qua à
nobis supra, ex l.ampliorem, C. de appell.
& ex cap.vt circa, de elect.in 6 debeat ta-
lem adhæsionem præstare intra eosdem
decem dies, quibus, vt dictum, interpo-
nenda est appellatio? Discutit copiosè hinc
indè Ruginellus §.6 glos.1 à num. 3. nos
aliqualiter tantum attingemus. Ad partem
466 affirmantem inclinant, glossa in cap. non
solent 2.quæst. 6. cuius textus pro ea facere
videtur, Alexan. ad Bart. in l. si perlusorio,
§. sed & agere, ff. de appel. Curt. in consil.
123. num. 6. Gomez in reg. de trien quæst.
21. Lancellot. de atten. appell pend. limit.
50. Ant. Grauat. ad Vestrium in prax.
cap. 3. lib. 7 num. 49. vbi dicit esse com-
munem, & alij.
467 Nihilominus partem negatiuam, scili-
cet non requiri, vt intra illos decem dies
adhæreat, sed posse ipsis transactis adhuc ad-
hæsionem fieri, tenent diuersi melioris no-
tæ auctores, quibus assentior, cum appa-
reat certa per textum expressum in dict. l.
468 ampliorem, ibi. *Sancimus itaque*, inquit. *si
appellato semel in iudicium venerit, & cau-
sa appellationis fuerit proposuerit, habere li-
centiam, & aduersarium eius, siquid iudice
eis opponere maluerit*, si præsto fuerit hoc
facere, & iudiciale mereri; sin autem ab-
sens fuerit, nihilominus iudicem per suum
rigorem eius partes adimplere. Sic ibi; quẽ
textum pro nostra parte negatiua intelligit
469 Bald. num.5 vers vnde si iudex. Atque
per eundem textum affirmat Bart. in l. si
quis libellos, num.3. C de appell. appella-
tionem vnius partis dicto modo prodesse
alteri in eo, vt illa vti possit ad effectum
rescindendi sententiam, si in aliquo eum
grauauit, hacque via liber à grauamine
maneat.
470 Multò clarius idem Bald ad Specul. de
appellat, vers appellatio supernacua, alle-
gans dict.l.ampliorem, sic figurat casum.
Petij à te decem, inquit, & iudex in quin-
que condemnauit, & in quinque absoluit

tu appellasti ratione condemnationis, & ego appellaui ratione absolutionis; randem ego non petij apostolos, & sic est deserta appellatio mea: possum nihilominus adhærere appellationi tuæ, & petere suppleri
471 sententiam, ita ille: & quòd ipse teneat iam transactis decem diebus posse fieri hác adhæsionem, innotescit claré ex particula illa, ego non petij apostolos; cum isti intra multò plures dies petantur, vt statim videbimus. Refert pro eadem parte negatiua Abbatem, Decium, Surdum, & alios Ruginellus loco citato, num. 4. eosque sequens respondet egregie ad ea, quæ in contrarium adducuntur; vide apud ipsum.
472 Circa decem autem dies hoc superest aduertendum, ex vi iuris communis esse adeò requisitos ad interponendam, & ratificandam appellationem, vt neque per compromissum, nec per iudicem, etiam ex consensu partium, neque per ipsas partes in vim pacti prorogari possint. Ita glos. communiter recepta in cap. cum sit Romana, de appell ibi Franc num. 7 Alexan. cons. 87. num. 2. lib. 2. Lancellot. de atten. appell pend. limit. 50. num 71. Guid. Papa, Conser. Mendoz. & alij, quibus citatis adhæret Ruginellus, vbi supra, nu. 22. & 23.
473 Indè ostendo, quia terminus decem tantùm dierum rationabiliter à iure præfigitur, ne causæ, seù lites nimis in Tribunalibus protrahantur; ergo non erit licitum iudici, vel partibus, pro libito ipsum longiorem assignare.
474 Diuersi nihilominus sunt casus, in quibus secundum communem sententiam Doctorum interposita post dictos decem dies appellatio valida est, vt ratione paupertatis quæ intra dictum terminum appellare aliquandò excusat. Ita Cassiod. decision. 6. de appellation. Lancellot. de atten. appell. pend. limit. 5. num. 117. Gail. obseru. 142.
475 lib. 1. & alij. Item casu, quo iudex petitus, vt renocet interloquutoriam, noluit, sed confirmauit, tunc ab ipsa interloquutoria etiam post dictos decem dies poterit appellari. Innoc. in cap. is cui, extra, de nou. oper. nunc. & cum eo Guid. Papa in tract.
476 de appellat. num. 73. Similiter quando iudex grauauit in omissione aliqua, vt si noluit interrogare testem iuxta formam interrogatorij; Bald. singulariter in cap. per tuos de testibus, & cap. 1. si de inuest. feud. inter domin. & vassall. fuer controuer ac Ruginellus §. 4. cap. 1. num. 51. apud quem reliquos huiusmodi casus inuenies.
477 Agendum sequitur de petitione, & receptione apostolorum, seu literarum dimissoriarum; circa vtrunque sunt expressæ decisiones iuris. Primò debent peti, ac etiam recipi intra spatium 30. dierum; secundum text. in l. iudicibus, C. de appell. & in cap.
478 ab eo, de appell, in 6 Item si intra dictū tempus appellans non petat, aut non recipiat apostolos, censetur appellationi renūciasse, & manet appellatio deserta. In eo-dem cap. ab eo, & in Clemen. Quamuis, de appell. & cum Gloss. in l. 1 ff. de libell. dimissor. affert post alios Maranta in Specul. 6. par. num. 219.
479 Est tamen dubium, quandonam currere incipiant isti 30. dies; à die nè sententiæ latæ, an à die appellationis interpositæ? Hoc secundum tuentur Hostien. in cap. 1. de appell. in 6 & alij. Primum vero Card. in dict. Clemen. quamuis, vti omnindò iuri consonum, in dict. l. iudicibus, imò ibi vi-
480 detur expressum. Vndè cum ipso Card. cum glos. in dict. cap ab eo, & ibi cum Gemin. & Ioan. Andr. ac cum alijs sic resoluimus, quod currere incipiat appellanti dictū tempus à die sententiæ latæ, si tunc huius habuit notitiam, & cum hac conditione
481 intelligi debet dict. l. iudicibus. Si verò non habuit notitiam, quandò sententia fuit lata, tunc 30. dierum terminus currit ipsi à die scientiæ, quia ex eo die habuit facultatem appellandi, vt paulò ante diximus, ergò & apostolos petendi; neque contra hoc potest quidquam opponi.
482 Quamuis autem talis terminus 30. dierum sic de iure procedat, intelligitur tamē, nisi iudex à quo, breniorem assignet appellanti ad petendos & recipiēdos apostolos; quod posse facere patet ex textu in dict. Clemen. quamuis, de appell. & cum Card. ibi, & cum alijs DD. tradant Maranta dict.
483 par. 6. num. 223. Affirmans, quod remaneat deserta appellatio, si intra illum breuiorem terminum per iudicem à quo assignatum, appellans omittat apostolos petere, & recipere; secus, si non stat per ipsum, & de hoc iuridicè protestetur.
484 Diximus in Regula præcedenti, quòd in Ducatu Mediolani non sit vsus petendi, & recipiendi apostolos, sed id suppleatur porrectis precibus per appellantem Senatori deputato, qui nomine totius Senatus committit alicui, vt spatio decem dierum videat, & resoluat auditis partibus, an sit locus appellandi, & de nullitate dicendi; vti continetur in Decreto supra adducto: circa quod excitat dubium Ruginell. § 6. glos. 2. cap. 5. si intra dictos decem dies talis articulus non decidatur, an appellatio sit de-
485 serta, & cuius periculo. Diuersis rationibus adductis conatur primo ostendere vtramque partem, & contra appellantem, & pro ipso; concludit tandem nihilominus, nequaquam esse desertam appellationem ex hoc capite, quod talis articulus intra illos decem dies non fuerit decisus. Ratio est, quia in dicto Decreto per Senatorem deputatum facto, nulla fit mētio de appellationis desertionē; ergo nō est cur dicatur
486 ex eo capite deserta esse. Quid igitur rūe faciendum? Cum ex consensu partium tēpus pro decisione dicti articuli prorogari non possit, vt benè ostendit idem Ruginellus, dict. § 6. toto cap. 7. petenda est prorogatio plurium dierum ab ipsomet Senatore, qui priores decem assignauerat; atq;

hæc obiter cum citato Ruginello in dict.
cap. 5. attigisse sit satis.
487 Habēdus iam à nobis sermo de tempo-
ribus prosequendi, & terminandi appella-
tionem: pro quo supponendum, quòd ap-
pellans acceptis apostolis à iudice à quo,
se præsentare debeat quam primum coram
iudice, ad quem appellauit; qui siuè sit or-
dinarius, siuè delegatus ex commissione
particulari, vbi certo cognoscit de sua iu-
risdictione, & causam ad se esse deuolutam,
iuxta cap. super literis, de rescript. & cap.
non solum, de appell. in 6. prouidere tene-
tur ex officio, l. cum satis, §. caueant, C. de
agric. & censi nè quid noui in præiudicium
488 interpositæ appellationis fiat. Quæ pro-
uisio exequi solet per inhibitionem, & hāc
ille transmissurus iudici à quo, & parti, te-
xtus est in cap. Romana, §. si verò, in cap.
489 solum, §. illa verò, de appell. in 6. Quæ
autem sint requisita ad legitime inhiben-
dum, & quando, seu in quibus casibus in-
hibitio concedenda, moderanda, & tollen-
da, quosnam item effectus illa operetur, nō
exprimo, ne nimis diffundar: remitto Le-
ctorem ad Cæsarem Ruginellum §. 6. glos.
2. cap. 8. per totum.
490 Tempus prosequendi appellationem,
quod etiam fatale dicitur, vel instantia, ex
mente omnium est annus, & ex causa legi-
tima, biennium, vt habetur expresse in au-
then. ei qui, C. de temp. appell. vbi sic.
Ei, qui appellat, impertitur annus; intra
quem secundum se, communiter cum ad-
uersario litem exequatur; aut si iusta causa
intercesserit, alius annus indulgeatur: quo
transacto, lite non completa, rata maneat
sententia. Ita ibi: Habetur etiam manife-
ste in auth. ex ratione, & Clem. sicut, de
app. atque in prædictis locis communiter
491 DD. Competit autem annus statim in-
terposita appellatione, & tunc incipit cur-
rere; vt constat ex text. in dict. authen. Ei
qui, & in dict. Clem. sicut.
492 Vt secundus annus appellanti conceda-
tur, prout dicitur in proposito textu, duo
simul requiruntur. Primum, quòd non po-
tuerit ob causam iustam ipse appellatio-
nem prosequi, & finire intra annum, aut
saltem intra terminum à iure, vel ab homi-
493 ne assignatum. Alterum, quòd intra an-
num primum non concedatur secundus, sed
eo iam elapso, ex dict. cap. cum sit Romana,
& ex Guid. Papa per eum citato tradit Ru-
494 ginel. §. 10. glos. 1. num 9. Addens nu.
10. quòd prædicta causa debeat esse neces-
saria, & euidens. Nam si contingat apposuis-
se voluntariè impedimentum ex propria
culpa, non est concedendum ei biēnium, vt
si procuratorem misit cum mandato non
sufficienti; aut, si formauit libellum ineptum.
Ita ille cum Alex. de Neuo in dict. cap. cum
sit Romana, num. 4 de appell. & patet per
tradit à Bart. in l. intra vtile, ff. de minor. &
in l. 12. §. non solum, ff. ad Turpil.
495 Pari modo non cōceditur secundus an-
[illegible]

nus, si fuit negligens in primo; vnde, vt cō-
cedatur, debet statim probare à se fuisse ad-
hibitatam diligentiam in prosequenda appel-
latione; nec prius sit ei talis concessio, quā
probatio adhibitæ diligentiæ ostendatur. Fa-
cit pro hoc textus in eod. cap. cum sit Ro-
mana, & adducunt Cassiod. decis. 6. num. 8.
de appel Guid. Papa, Ant. Grauat. & alij,
quos citat, & sequitur Ruginell. num. 11. &
496 quamquam ipse addit num. 12. cum Bart.
de temp. vtili, cap. 6. quòd de stylo Roma-
næ Curiæ, annus secundus non detur, nisi
appellans actum aliquem in primo anno fe-
cerit; limitat tamen benè, cum eodem Cas-
siod. citato, Vestr. Marsil. & Marches. per
eundem relatis, non ita se habere in causis
talium forensium, qui non possint in primo
anno curiam petere, ac de longinquis par-
tibus documenta, & scripturas authenticas
transmittere.
497 Sed quid si in secundo etiam anno legi-
timum impedimentum existat? conceden-
dus appellanti ad prosequendam, & finien-
dam appellationem tertius annus, per resti-
tutionem integrum, officio iudicis, ex clau-
sula, si qua mihi iusta causa. Ita glos. in dict.
authen. ei qui, Deci. consil. 436 Guid. Pap.
& alij, quibus relatis adhæret Ruginell. vbi
498 supra, num 19. Cum hac tamen modera-
tione, quod non pro toto anno, sed solum
pro tanto tempore, quo impedimentum in-
teruenit in secundo. Ita ipse ex mente eius-
499 dem Guid. Pap. referens num. 21. asser-
tum illud commune Bald. in cap. ex ra-
tione, de appell. quod appellans debeat esse
diligens in primo anno, diligentior in se-
cundo, & diligentissimus in tertio.
500 En qualiter impedito legitimè proro-
gationes conceduntur; at non existente
impedimento, si labatur primus annus, seu
primum fatale, cuius initium, vt iam dictū
à nobis num 491. tam respectu appellati,
quam appellantis sumitur à die, & hora in-
terpositæ apud iudicem à quo, appellatio-
nis, hæc manet deserta, & omnino extin-
501 guitur. Sicuti fato, quod pro morte cō-
muniter sumitur, omnia extinguuntur, l.
meminimus, C. quando, & quib. quor. pars,
502 & tertia lib. 10. Ita lapsus primi, & cuius-
que alterius fatalis, seu anni, appellationē
tollit, seu desertam relinquit. Ita Bart. in
l. petendæ, vers. vnum quæro, C. de temp.
in integr. restit. Bald. in l. fin. vers. modò
restat, C. de temp. app. Abb. in cap. ex ra-
tione, de appell. Franc. ibi, & alij commu-
niter.
503 Quod si appellans, etiam existente im-
pedimento in primo anno non petat secun-
dum, nec declaretur ei competere, deser-
ta remanet appellatio, etiam si de consen-
su partium iudex appellationis hanc in se-
cundo anno declaret validam, & in fauorē
appellantis sententiam ferat; quia hæc non
subsistit, ac proindè non est attendenda
tanquam lata contra primam sententiam
iudicis à quo, quæ iam in iudicatum in fi-
ne

ne primi anni transierat. Docent vti certum Guid. Papa, Osasch. Gallia, & alij, qui-
bus relatis adhæret Ruginell. loc. cit. n. 15.
504 Secus tamen erit, si appellans facto ad-
uersarij in primo anno impeditus fuerit pe-
tere secundum, nam tunc iste conceden-
dus est ei, etiam transacto primo absque
dicta petitione. Ita benè limitat idem Ru-
ginell. num. 17. ex mente eiusdem Guid.
Pap. & aliorum, quos adducit.
505 Quandò suprà bis dictum à nobis, ex
iure esse certum dict. auth. ei qui, & dict.
Clem. sicut, quod incipiat currere tempus,
seu annus primus à die interpositæ appella-
tionis ad eam prosequendam, & finiendã,
omisimus aduertere non carentem proba-
bilitate aliquorum Doctorum sententiam
asserentium, quòd, si simus in appellatione
in partibus interposita, currant fatalia solũ
à die, quo verisimiliter potuit appellans
committi facere causam appellationis in
Curia. Ita Ruginell. ibid. num. 22. cum
Mendoz. de commissi fatalium prorog. in
verb. fatalia, versic quæro quando, & cum
Put. decis. 12. de appell. affirmantibus, ita
intelligendam esse dictam Clem. sicut.
506 Atque indè ostendi potest, quia aliquod
discrimen videtur collocandum, quoad hoc
inter appellationem interpositam in parti-
bus, & inter eam, quæ interponitur in ipsa
Curia, aut in ipso loco, vbi committitur.
507 Nisi dicas ideò concedi secundũ, & quan-
doque tertium annum appellanti, vt vtra-
que pari modo comprehendatur, & pro v-
traque à die interponendi ipsam, vbicunq;
interpositio fiat, tempus, seu fatale currere
incipiat.
508 Dicta hactenus intelligi debent attento
iure communi; sed quid secundum ius mu-
nicipale? Non est nostri instituti de dispo-
sitionibus, quoad rem præsentem ab ipso
emanatis aliquo modo agere; quia cum sint
penè innumera, & valde diuersa iura mu-
nicipalia, iuxtà ingentem diuersitatem in-
numerabilium penè Regnorum, Prouincia-
rum, ac Ciuitatum totius Orbis, præter-
quam quòd adinaton id præstare vide-
tur, si de singulis vel vnum tantùm verbũ
proferre vellemus, nimis equidem diffun-
509 deremur. Vndè remitto Lectorem ad
Auctores, qui de fatalibus, seu tempori-
bus appellationum pro vnoquoque regno,
vel prouincia, aut ciuitate peculiariter iux-
ta vniuscuiusque constitutiones, seu sta-
tuta tractant, vt ad Robertum Marant. qui
par. 6. sui Speculi aurei aliqua de hac re
510 pro suo Regno Neapolitano attingit. Si-
militer ad Iulium Cæsarem Ruginell qui
quamplurima discurrit, ac resoluit de hoc
eodem subiecto fatalium, seu temporum
appellationis prosequendæ, & terminandæ
pro sua Mediolanen. prouincia; nec mirum,
cum ipse totus sit in commentandis illius
Constitutionibus de materia ista appella-
tionum per 12. §§. vt supra in proæmiolo
huius VIII. capitis adnotauimus; nè graue-
ris istius doctissimi viri eruditos commen-
tarios euoluere, atque attenta mente per
legere, vt ex tali euolutione, & lectione in-
gentes percipias fructus.
511 Nobis tantũ superest hoc loco aliquid
breuissimè proferre de duplici tempore in-
terponendi, & prosequendi appellationem
vsque ad finem in causis S. Inquisitionis.
512 Quoad primum, supposita resolutione cer-
ta, quòd in dictis causis est locus appellan-
di ab interloquutoria sententia, maximè à
Decreto torturæ inferendæ, prout suprà nu.
209. & 210. resolutũ à nobis cum Symanch.
513 Eymeric. Pegna, & alijs ibi citatis. Ea-
dem certitudine affirmandum, talem appel-
lationem debere interponi intrà decem
dies, iuxtà auth. hodiè, C. de appellationi-
bus, & cap cum dilecti, de elect. quia par
est ratio de hac, atque de cæteris appella-
514 tionibus aliorum Tribunalium. Vndè si
reus S. Officij per spatium decem dierum
non appellet, sententia Inquisitoris transit
in iudicatum, & venit executioni mandan-
da.
515 Quoad secũdum vero de tempore pro-
sequendi appellationem per reum S. Inqui-
sitionis, nè ipsa deserta maneat, quod dixi-
mus sub finem præcedentis Regulæ n. 436.
de petitione apostolorum, nimirum nullum
omninò esse vsum eos petendi, & recipien-
di per appellantem in causis fidei, ne dum
intra certos dies, neque inde sequi, quod
sententia Inquisitoris transeat in iudicatũ,
516 aut appellatio sit deserta. Eodem prot-
sus modo affirmandum de prosequutione
appellationis in eisdem causis fidei, quòd
haud vllus sit vsus prosequendi eam, nec in-
517 tra tempus aliquod determinatum. At-
que vtrumque indè prouenit, quòd Inqui-
sitores inferiores, vt ibi num 437. diximus,
cum Pegna 3. par. Direct. commen. 31. iux-
tà instructionem Madrilianã de ann. 1561.
cap. 51. soleant in casu appellationis secre-
tò scribere, inscio reo appellante, ad Sacrã
Congregationem Vrbis, vel ad Supremum
Inquisitorem, circa talem casum, & indè re-
sponsum expectare. Cum ergò non stet per
reum appellantem, quin intrà tempus iuri-
dicum appellationem prosequatur, nequa-
quam hæc erit deserta, nec sententia Inqui-
518 sitoris à quo, in iudicatum transibit. At-
que his satisfactum præsenti puncto ad Sã-
ctum Officium spectanti; & hactenus tradi-
tis in hac Regula, toti eius titulo, de qua-
druplici tempore, scilicet appellandi, intro-
ducendi appellationem, & eam prosequen-
di, ac terminandi.

Do-

Doctrinam materiæ appellationum, si non pro dignitate, & excellentia eius, saltèm pro tenuitate ingenioli nostri, perpensis quoquomodo sex communibus circumstantijs, quid, quis, vbi, cur, quomodo, & quando, perspicua diuisione, nouaque methodo vltimo præcedenti capite tradidimus; Ac per eam diuino fauente Numine, finem imposuimus Libro quarto nostri Operis de Materijs Tribunalium Fidei, seu de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum ministro, præsertim Consultore, quoad quæstionem, seù torturam, &c. Diuisimus ipsum congruè in octo capita, & 37. Regulas circa varietatè eorum, quæ ipsi torturæ antecedenter, vel consequenter annexa sunt. In elaboratione autem dicti Operis hùc nos peruenisse, est cur Deo omnium bonorum auctori grates iugiter rependentes feliciter plaudamus, ac spe non exigua indè erecti ad duos sequentes libros perficiendos auxilium ab ipso Deo, enixè imploremus.

Finis die 25. Martij 1646.

Laus Deo Opt. Max. Sanctissimæque Virgini Deiparæ MARIAE.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Sacri Palatij Apostolici Magistro.

A. Rinaldus Vicesgerens.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Fanus Magist. & Socius Reuerendiss. P. Fr. Vincentij Candidi Sacri Palatij Apost. Magist. Ord. Præd.

INDEX
RERVM NOTABILIVM,

QVAE IN SECVNDO TOMO CONTINENTVR.

INDEX

I N D E X

non

I N D E X

I N D E X

Ap-

I N D E X

Apocratistæ.

Apolinaristæ.

Apostata.

Apostolus.

Apo-

INDEX

Ba-

I N D E X

B

Be-

I N D E X

I I

b 2 Cal.-

INDEX

Ca-

I N D E X

Ca-

I N D E X

I N D E X

Christus

Chri-

I N D E X

I N D E X

Con-

I N D E X

affir-

Democritus.

Dæmon.

Demoliri

Depositio

Deistæ.

Deus.

Diffi-

INDEX

Epi-

Geor-

I N D E X

I N D E X

INDEX

Her-

I N D E X

Indi-

Inqui-

I N D E X

Insabbatati.

Insordescere,

Intellectus.

Interdictum

Ioachimus.

Ioannes.

I N D E X

INDEX

Lu-

I N D E X

f a

I N D E X

tum

INDEX

Mu-

N

Natiuitas.

Opus

INDEX

I N D E X

Pecca-

Pelagius.

Pœna.

Pœnitentia.

Pœnitentiarij.

Perfecto.

Periurare. Periurium.

Persona.

Perturbatio.

Peruani.

Petilianus.

Petrus.

Phantasma.

Pharisei

Philetus.

Philomena

Philoponus.

Philosophia.

Photius.

Pichardi.

Pethiliani.

Piscator.

Pithagores.

Pirrhus.

Planta.

Plato, Platonici.

Polyuiria.

Polygamia, Polygamus.

Politicam.

Polluere.

Pon-

I N D E X

prin-

Quarta

n.5

Rex Angliæ.

Richardus.

Ritus.

Riualitas.

Robertus.

Rogatiani.

Romana.

Roscelini.

Rosæ.

Rutinæ.

S

Sabbati.

Sabelli.

Sabellianus.

tes

Sor-

Testes

I N D E X

Thebutes.

Theocatognostai

Theoda.

Theodosiani.

Theodiscus

Theodotio.

Thec-

I N D E X

super

INDEX

Xeno-

X

Xenaias.

Z

Zacharias.

Zacheus.

Zenon.

Zuinglius.

FINIS.

Secundum, & Tertium Tomum, quatuor Libros, nempe Tertium, Quartum, Quintum, & Sextum, de Materijs Tribunalium Sanctæ Inquisitionis continentes à P. Sebastiano Salelles Societatis IESV S. T. P. & Sanctæ Inquisitionis Consultore elaboratos legi, & nihilque in eis inueni Catholicæ Fidei, Sacris Canonibus, aut bonis moribus repugnans, quapropter dignissimos censeo, qui prælo mandentur. Datum in Conuentu Sancti Saluatoris in Vnda, Die 17. Augusti 1652.

Fr: Modestus Gauatius Procurator Generalis Sancti Francisci Min. Conuentualium, Sanctæ Romanæ Inquisitionis Consultor, & Qualificator.